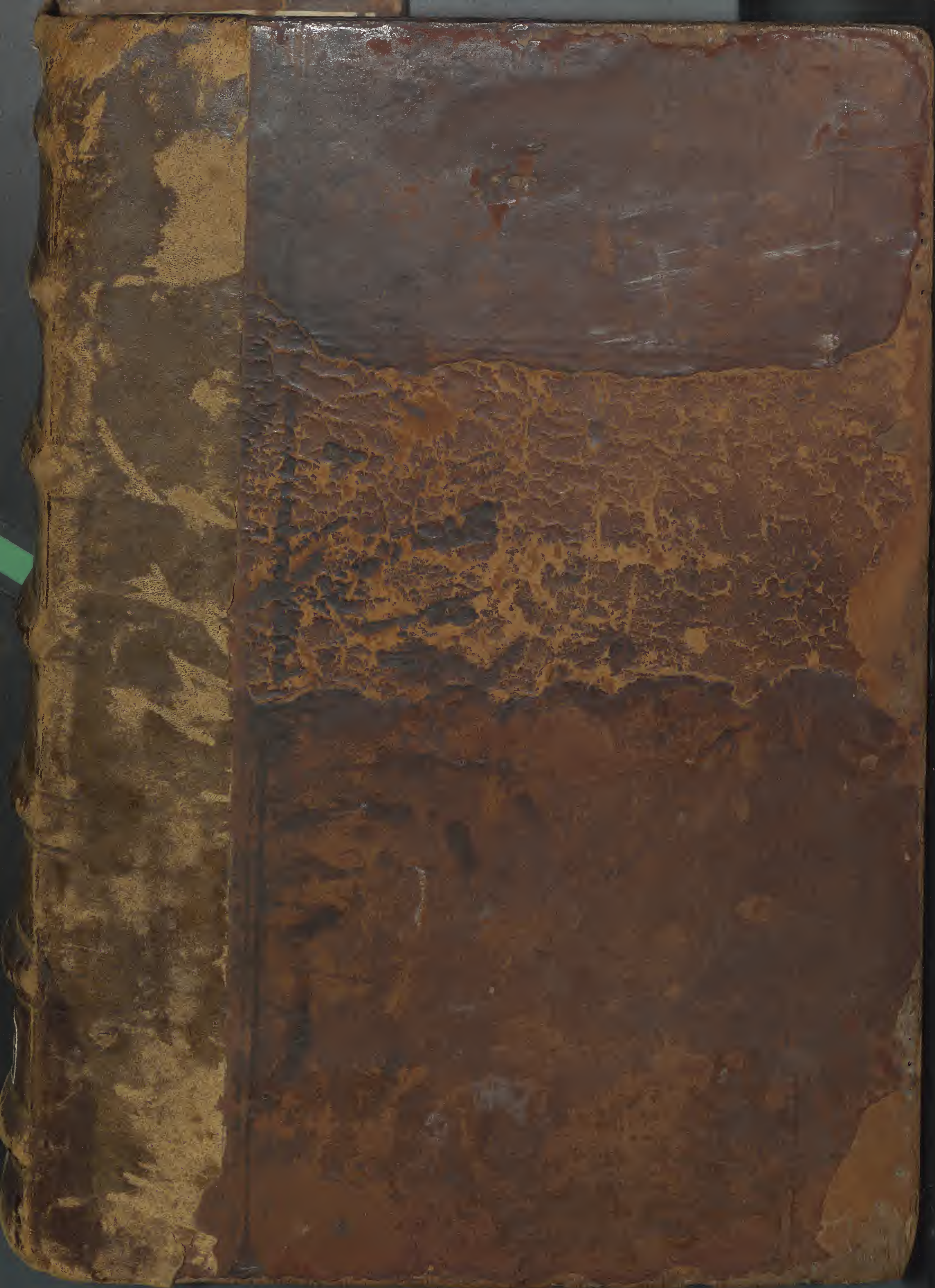

El Salterio con comentarios

Un tomo en folio imperial.

Manuscrito en vitela gruesa.

Encuadernacion antigua.

Prologus fratris Petri prioris ecclesie floreffien. in sequentem expositionem psalterij.

Patri reverendo dominoque meo carissimo domino iohanni de arkel dudum traiecten. ecclesie nunc vero leodien. episcopo. Frater petrus prior ecclesie floreffien. indignus premonstraten. ordinis interpretacione sui nominis cum sanctis patribus feliciter optinere. Pater carissime cum rem quilibet honestatis honore perspicuam simul et utilitatis fructibus plenam pia pariter et prudens auctoritas iubere disposuit, et eandem rem humilis obediencia toto mentis annisu iussa pro viribus suis aggredi non refugit. Non est dubitandum divina inspiracione ac pietate illam ut iuberet premonitam et hanc ut perficiatur. Quod revera pius dominus michi indigno clementer donavit experiri, quoniam cum placuisset vestre paternitati iubere ut conpilacionem ex dictis sanctorum patrum venerabiliumque doctorum super psalmorum librum psalmorum colligerem singulorumque dicta propriis eorum nominibus rubro super insinuarem ad modum continue quam beatus thomas de aquino super quatuor evangelia industriose ex dictis sanctorum collegit in volumen unum. Simile opus super librum psalmorum ex sanctorum floribus ut valui nichilominus tamen ut potui seriose conplendo contexui velud sertum miro redolens virtutum odore ac triplici eterne fructu fartitum. Sequitur cassiodorus. Enimvero sicut corona suavissimis conserta floribus spiramen efficit graciosum ita et hoc volumen sanctorum doctrina coruscans diversis virtutum fragrare sentitur odoribus modo institucione salutari, modo letancium iubilacione, modo penitencium gemitu, modo pollicitacione premiorum, modo terrore penarum et ubique laudibus dei decoratum. Sequitur collector. Quodque si in eodem quolibet inveniatur defectum scuto iniuncte michi obediencie meam operiens ignoranciam vestre prudencie correctioni quoque humiliter me submitto, eligens magis ab aliquibus notari de imperitia quam a vestra paternitate de inobediencia reprehendi. Sequitur augustinus

Verum ut lucidior prefate conpilacionis pateat processus. Sciendum est in primis quod iste liber apud hebreos propter diversas causas tribus modis intitulatur videlicet liber hymnorum, liber soliloquiorum et liber psalmorum. Ideo enim intitulatur liber hymnorum quia totum istud opus ad laudem dei pertinet, hymnus enim dicitur laus dei metrico vel exametro. Nicholaus de lyra. Ubi carmine composita, nam primum isti sunt apud hebreos metrice conscripti quod in translacione servare non potuit. Sequitur augustinus. Liber soliloquiorum ideo intitulatur quia propheta humani generis reparacionem divina inspiracione tantum et non per sompnium vel per aliqua facta ut alii prophete previdens non probeo ut alii prophetabant sed ipse in primis de incarnacione domini futura secum gaudebat postea ab aliis recitari faciebat. Sequitur cassiodorus. Alii prophete obscure per quasdam rerum ymagines aut per enigmata de christo prophetaverunt videlicet per angelos sicut locuti habrahe vel loth zacharie et marie, vel per visiones sicut ysaias ezechiel et plures alii vel per sompnia sicut salomon et daniel, vel per nubem et vocem de celo ut moyses. David vero solus spiritus sancti instinctu sine omni exteriori amminiculo factorum et dictorum suam edidit prophetiam. Sequitur augustinus. Intitulatur etiam hic liber psalmorum ideo quia propheta prius divina inspiracione dominicam incarnacionem previderat et humani generis reparacionem crediderat, scriptam illam prophetiam modulabatur in psalterio. Gregorius. Quod nomen accepit a quodam musico instrumento quod hebraice nablum grece psalterium a greco psalli quod est tangere latine organum dicitur videlicet instrumentum decem habens cordas quod a superiori reddit sonum per tactum manuum ab illo autem instrumento ad litteram nominatur. Ideo liber iste quia ad sonum illius instrumenti david decantabat psalmos ante archam in tabernaculo domini. Cassiodorus. In primo enim libro paralipomenon capitulo xv° legitur quod cum propheta david devota domino etate senuisset volens magnificare cultum templi ad honorem dei cum archam de spolo reduceret. Elegit quatuor milia hominum ex populo israel qui psalmos quos ipse ex divina inspiracione protulerit organis cytharis nablis tympanis cymbalis tubis propria quoque voce in magnam iocunditatem superne gracie personarent. Quidam eorum voce humana psallebant, quidam instrumentis musicis, et tercia pars communis de utrisque partibus aptabatur ut vox hominis cum instrumentis predictis consona modulacione concordaret. Glosa ex augustino. Ex supradictis vero quatuor milibus centum quinquaginta elegit principes qui antecedentibus preessent quibus omnibus alios quatuor prefecit scilicet etham eman asaph ydithum. Ipse quoque cum psalterio modulans in tabernaculo ad divinum cultum ceteros invitabat. Et quemadmodum singule modulaciones illius instrumenti vocabantur psalmi, ita et singule istius libri particule vel clausule dicuntur. Iuxta quoque spiritualem intelligenciam bene ab illo instrumento nomen sortitur. Quia sicut illud instrumentum est decacordum idest decem habens cordas. Ita liber iste docet observanciam decem mandatorum. Et sicut illud instrumentum reddit sonum a superiori per manuum tactum, sic iste liber docet bene operari non pro terrenis sed pro celestibus que sursum

Marginal notes:

domino iohanni de arkel leodien. episcopo

beatus thomas de aquino super 4 evangelia

Prophetie obscure per enigmata prophetaverunt

sentitur odoribus institucione salutari letancium iubilacione penitencium gemitu

psalterium nomen accepit a quodam musico instrumento quod hebraice nablum dicitur

elegit 4 milia hominum qui psalmos organis cytharis nablis decantarent

omnibus 4 prefecit scilicet etham eman asaph ydithun

iste liber tribus modis intitulatur liber hymnorum soliloquiorum et psalmorum

Nota

iste liber docet bene operari non pro terrenis sed pro celestibus

sunt Sequitur nicholaus Deinde sciendum e
q licet augustinus et cassio[dorus] asserant omnes
psalmos a dauid compositos Jeronimus vero et
hylarius alijq doctores vt crisostimus in p[re]fa
cione sup ps[alterium] l[ibru]m dicunt alios scripsisse ali
quos psalmos vt moysen salomonem filios
chore asaph etham et ema ac ydithum de qui
bus in titulis psalmorum aliqn fit mencio
ps facti a dauid et alijs collecti fuerunt et vno
libro congregati qui dicitur liber psalmoru
et hoc per esdram scribam et p[ro]phetam vel p a[lium]
prophetam scim quicumq fuerit vt dicit ieroi
mus in lib[ro] sup librum istum qui in moder
nis biblijs communiter non habetur. Tenetur
tamen communiter a doctoribus nostris q esdras
qui legem conbustam a babilonijs instinctu
spiritus sancti reparauit Eodem spu reuelan
te ps diuersis factos in hoc volumine congrega
uit et eis titulos iposuit qui sunt quasi claues
psalmoru per quos intelligencia psalmorum
clarescat de quibus singulis suis in locis inf[ra]
plenius dicetur Et licet esdras psalmos vt dic
tum est collegit tamen non dicitur auctor seu
causa efficiens instrumentalis huius libri Sz
magis ipse dauid qui maiorem partem psalmo
rum fecit / totum enim a maiori parte nomi
natur / hec autem causa efficiens duplex est s
principalis et instrumentalis / principalis autem
est ipse deus qui reuelauit misteria in hoc lib[ro]
descripta Instrumentalis autem e ipse dauid cui
contenta in hoc libro fuerunt reuelata et ab eo
descripta Nam ad actum prophetandi concurrunt
duo s deus tanq[uam] causa principalis mentem
p[ro]phe tangens seu eleuans ad cognicione sup
naturale et tanq[uam] causa instrumentalis mens
s p[ro]phe hoc modo tacta seu illuiata / oportet ei
q simul sint mouens actu et res mota pp q d[icitur]
dominus numeri 12° Si quis inter vos p[ro]pha do
fuerit in visione apparebo ei aut per sompniu
loquar In quo vero tanguntur duo modi p[ro]phie
proprie dicte ad quos omnes alij reducuntur
vnus est in vigilia qui notatur cum dicitur
In visione apparebo ei s in vigi[li]a veritatem sup
naturale ei ostendens Alius est in sompno qui no
tatur cum dicitur aut p sompniu loq[ua]r videlicet
occulta sibi reuelans Causa vero materialis h[uius]
libri seu subiectum aut intencio actoris e totus
xps per modum diuine laudis Intendit eni
actor homines in adam xpo nouo hoi conformare
vt btitudinem in p[ri]mo parente amissam i se
studeant reformare a doctoribus comiter dicitur
q hic liber continet totam sacram scriptura
p modum laudis diuine pp qd dicitur liber
psalmoz idest laudum diuinaru / de cuius ma
gnitudine potest dici illud exodi 3° vadam et vi
debo visionem magna qd e s[ecundu]m moysi qui int
pretatur extractus de aquis q nullus e apt[us]
ad considerationem veritatis i h[oc] lib[ro] attente n[isi] fuit

extractus ab aquis voluptatis p[rese]ntis vite Vnde d[icitur]
psalme 28° Et intelligere faciet auditum s dns
Et vidit propheta ablactatos a lacte auulsos ab
vberibus idest a corporis voluptatibus Causa ve
ro formalis huius libri consistit i modo tractan
di Et modus tractandi e modus agendi qui in
proposito est modus deum laudandi Quicquid
in hoc libro continetur hoc p modum diuine
laudis ponitur laus vero diuina e oracio seu
species orationis Oracio enim s[ecundu]m damascenu
est ascensus mentis in deum Cassiodo[rus] Sed sa
endum q hic modus talis e quandoque agit de xpo
s[ecundu]m caput / aliqn s[ecundu]m corpus / aliqn s[ecundu]m vtrumq De
xpo a s[ecundu]m caput agitur tribus modis / quandoque s[ecundu]m
humanitate vt ibi Ego dormiui et sompnu cepi
Et aliqn per transumptionem vt qn vtitur voce
membroz suorum vz hoim vt ibi longe a salute
mea verba delictorum meorum Ipse xps delicta
non habuit s[ed] loquitur pro suis membris q sunt
sine delicto vt ibi Deus tu scis insipiencia mea
Item de ecclia agitur vel accipitur tribus mois
q de ipa infra tractatur Aliqn s[ecundu]m imperfectos In
terdum s[ecundu]m malos qui sunt in ecclia corpore no
mente nomine non intencione Nicholaus.
Causa vero finalis huius libri consistit in hoc q i[ste]
liber compositus est ad vtilitatem nram vt p doc
trinam eius perueniamus ad btitudinem futu
ram / vnde luce p[ri]mo dicitur Erexit nobis cor
nu salutis idest sacram scripturam efficatem ad
consequendum salutem in domo dauid pueri sui
in libro psalmorum Quia dauid pro maiori pte
fuit actor huius libri / homo enim eo q est capax
dei per cognicionem et amorem est ordinatus ad
quemdam finem supnaturale s[ecundu]m illud ysaie 6[4]° Quod
oculus non vidit auris non audiuit et in cor
hominis non ascendit que preparauit deus dili
gentibus se Et quia ad finem totaliter incog
nitum nullus potest se dirigere Ideo necessarium fuit
aliqua diuinitus hoibus reuelari p que dirige
tur in finem supnaturalem h[oc] a[utem] est sacra scrip
tura diuinitus reuelata pp qd de ea dicit apos
tolus ad Ro[manos] 15° Quecumq scripta sunt ad nram
doctrinam scripta vt per paciencia et consolacio
nem scripturarum spem habeamus q spes e ex
pectacio certa future btitudinis Et quia iste
liber maxime tractat de moribus io congrue
parti phie videlicet ethice d[icitu]r supponi ¶ Ad maio
rem autem euidenciam dicendorum sciendu
e Quod beatus ieronimus ter transtulit psalte[riu]m
Primo s[ecundu]m lxx interpretes qd psalterium dicit[ur]
romanum eo q ecclia beati petri eo vtitur Secundo
fecit aliam translatione non multum distan
tem a p[ri]ma et tamen magis appropinquante he
braico et vocatur psalterium gallicanum eo q da
masus papa ad rogatum ieronimi illud fecit
decantari in ecclijs gallicanis pp qd dicitur in
regula fratrum minorum Clerici faciant diuinum
officium s[ecundu]m ordinem romane eccle excepto psal

Licet aug[ustinus] et cassiodor[us] asserant omes psalmos a dauid compositos

liber psalmoru d[icitu]r compilasse p aliu p[ro]phetam sanctum

Licet esdras ps collegit tn no d[icitu]r auctor s[ed] dauid q maiore pte psalmoz fecit

si q[ui]s e[st] int[er] vos p[ro]pha d[omi]ni fuit apparebo ei a[ut] per sompniu loquar

hic liber continet totam sacra scriptura p modu laudis diuine

ablactatos a lacte a[uulsos] auulsos ab uberib[us] i[d est] a corporis voluptatibus

agit de x[ris]to ut caput 2[o] corp[us] al[iqn] 2[o] vtrumq

iste liber compositus e ad vtilitate nram

quecumq scripta sunt ad nram doctrina scripta sunt

No[ta]

b[ea]t[u]s iero[nimus] ter transtulit psalteriu

tercio quia fratres utentur psalterio gallicano
Tercio ad preces sophonii qui frequenter dispu-
tabat cum iudeis qui solum recipiunt illud
quod est in hebreo fecit translacionem immediate ac-
ceptam ab hebraico per quod vocatur psalterium
iheronimi iuxta hebraicam veritatem Media
autem translacio est communior inter latinos
Hugo / distinguitur autem iste liber per tres quin-
quagenas secundum tres status christiane religionis Pri-
mus status est incipiencium qui spreta conversacio-
ne carnalium eligunt vivere secundum spiritum Secundus est
proficiencium qui vadunt de virtute in virtutem
per boni operis exercitacionem Tercius est perfi-
ciencium vel perfectorum qui transeunt de actio-
ne ad contemplacionem de mundo ad celum per
divine legis meditacionem hec est triplex dieta
de qua dicit moyses exodi 3° Deus hebreorum
vocavit nos ut eamus viam trium dierum in
solitudine / primus status est penitencie cui applica-
tur prima quinquagena psalmorum que terminatur
in psalmum penitencialem scilicet Miserere mei deus Secundus est
iusticia et huic convenit secunda quinquagena que
terminatur in psalmo rigoris et iusticie videlicet Misericordiam et
iudicium Tercius status est in laude vite eterne
cui competit tercia quinquagena que finitur in lau-
dem spiritualem videlicet Omnis spiritus laudet dominum.
Augustinus in fine sui tractatus super psalterium.
Non enim frustra michi videtur quinquagesimus
esse de penitencia Centesimus de misericordia et iudicio Cen-
tesimus quinquagesimus de laude dei in sanctis
eius hoc modo ad eternam beatamque tendimus
vitam / primitus nostra peccata dampnando deinde be-
ne vivendo ut post condempnatam vitam malamque
gestam bonam mereamur eternam Secundum propo-
situm enim occultissime iusticie bonitatis quos sive
deus quos predestinavit illos vocavit Et quos
vocavit illos et iustificavit / quos autem iustifica-
vit ipsos et glorificavit predestinacio non in no-
bis facta est (Sed in occulto apud ipsum in eius
presciencia) Tria vero reliqua in nobis fiunt scilicet vocacio
iustificacio et glorificacio / vocamur predicacione
penitencie Sic enim cepit deus evangelisare Agite
penitenciam appropinquabit enim regnum celorum
vocati renunciamus dyabolo per penitenciam ne sub
iugo eius remaneamus Iustificati sanamur per
misericordiam ne iudicium timeamus Glorificati tran-
simus in vitam eternam ubi dominum sine fine lau-
damus Nicholaus Sicut in hoc libro psalmorum
omne genus hominum pascitur et docetur atque de
presentis seculi miseriis ad eterne felicitatis ame-
nitatem revocatur Remigius Notandum ve-
ro hanc scripturam plus ceteris in ecclesiasticis
frequentari officiis quod ideo fit quia in hoc libro
est consummacio totius theologice scripture Hic
enim describuntur premia bonorum supplicia ma-
lorum / rudimenta incipiencium / progressus
proficiencium / perfectio perficiencium / vita ac-
tivorum speculacio contemplativorum / hic eciam

docetur quid peccatum auferat quid penitencia restituat
quid penitens peccati conscius dicat scilicet Domine
ne in furore tuo arguas me etc. Et alibi Mi-
serere mei deus Et quid per penitenciam assequatur
subiungit Docebo iniquos vias tuas per quod os-
tenditur nulli quantumcumque delinquenti de venia ac
misericordia dei fore diffidendum assumpta penitencie
humilitate Cum enim cernimus david homi-
cidam et adulterum per penitenciam factum doctorem atque
prophetam / nulli penitenciam agenti locus diffidencie
relinquitur Sicut de pauli conversione eiusque in
apostolatum promocione de dei misericordia plene certifi-
camur / Unde et in epistolis eius plus quam aliorum sicut
et prophetia david in officiis eciam utitur Collector
His visis ne prolixior narracio fastidium ge-
neret lectori ad exposicionem primi psalmi festino Nicolaus
primo dico secundum quod habetur actuum 13 ubi dicitur
sicut scriptum est in psalmo 2° filius meus es
tu ego hodie genui te / qui non posset vere dici
2us nisi iste esset primus et merito pro psalmo con-
putatur quia esdras spiritum propheticum habuit qui
dicitur hunc psalmum tamquam prologum in collectione psal-
morum fecisse et huic libro per modum prefa-
cionis et absque titulo preposuisse Collector / Nunc
vero quem adhuc lacte nutriri indigeo istum pro-
fecto me fateor et indignum ad tante profun-
ditatis misteria digne rimanda que a summis
servantur doctoribus reseranda perfectis qui so-
lido cibo pascuntur Idcirco proprie infirmita-
tis non immemor humili accessu pro accomoda-
cione intellectus tantorum misteriorum mendi-
cus hostium pulso amici qui in fractione panis
a duobus discipulis est cognitus suppliciter
deposcens ut panem dauticum michi sic fran-
gere dignetur / quatinus eiusdem panis sobo-
saltem sapore refectus / fidelibus adhuc lactentibus
quantamcumque refectionem exinde salubrem valeam
utiliter ministrare ad gloriam et honorem ipsius
domini nostri ihesu christi cui est honor et gloria in secula
seculorum amen Hugo de sancto victore de virtu-
te orandi

Quosdam vero movere solet
quod in oracionibus nostris cum deum sive
pro nostra salute / sive pro aliorum salute petere
volumus illos eciam nonnumquam psalmos qui peticionis
verba non habent vel ad peticionem nostram non per-
tinent decantare solemus Et de aliis scriptis
eciam quas in oracionibus frequentamus talia scrip-
ta similem absurditatem producunt / cum hii scilicet
ut vel formam orandi non habent / vel illi quam
nos agimus esse non concordant Quid enim aiunt
prodest illa in oracione dicere verba quibus ine-
rimus vel nichil vel aliud quam necesse est a deo pos-
tulare non orat sed subsanat potius et ad iracun-
diam provocat deum / qui cum ante conspectum eius
postulaturus venerit subito se ad alia que nichil
ad rem pertinere videntur convertit Ecce enim
inquiunt deum pro indulgencia peccatorum nostrorum
deprecari volumus / quid nobis ad hoc prodest si ut

Marginal notes:

ad preces sophonii disputabat cum iudeis

primus status est incipiencium

secundus est pro
ficiencium
iusticia

peccata nostra dampnando deinde bene vivendo

in hoc libro psalmorum omne genus hominum pascitur

No

quid peccatum auferat quid penitencia restituat quid peccati conscius dicat

de pauli conversione eiusque in apostolatum promocione

lacte nutriri indigeo istum profecto me fateor

pro nostra salute sive pro aliorum petere volumus

qui ante conspectum eius postulaturus venerit se ad alia que nichil ad rem pertinere videntur convertit

quare fremuerūt gentes / vel attendite popule meus vel alium hui9 ps.m decantam9 Nonne ridiculum ē vt talia decantantes orare non timeamus Istud fortasse aliqui dicant et existiment nichil vtilitatis esse quotiens talia nostris oracionibus admiscemus Vn̄ aduertendum ꝙ hoc interest qn̄ oramus hoiem et qn̄ oramus deum / nā homo nrām necitatem scire non potest nisi ab alio doctus fuerit / Deus autem scit anteꝗ̄ petatur ꝙ nobis nccē sit hō igitur qui rogatur p narracionē nrām edocetur vt sciat quid volumus et per supplicacionē nostram pulsatur vt ānuat qd9 petimus. Sz ī illa ꝗ̄ ad deum fit oracione narra9 necīa non ē / n̄ homo forte ad hoc narret vt ipē suam peticionē melius intelligat et ꝯsideret et per ꝯsideracionē peticionis sue excitatus deuocius oret Sane ꝙ̄ tum ad deum pertinet sola supplicacio sufficit quia vt diximus / deus non habet nccē doceri vt sciat Sed supplicandus ē vt ānuat Sed nullo alio modo cicius / deus vt ānuat flectitur ꝙ̄ si p̄cantis aīmus toto deuocionis affectu ad ipm̄ conuertatur Quecūq̄ ergo sunt verba orantis absurda non sꝫ si tm̄modo competenter ad hoc pf9ci possint vt vel orantis affcm̄ ad amorem dei excitent / vel ꝙ amplius ē si iam excitatum demonstraret / demonstrent autem non vt deū occulta nrā quasi nescientem doceant ꝗ vt nos cum internum nrm̄ desiderium foris loquim9 ex ipis nrīs verbis amplius ad amorem inflāmemur Sola igitur cordis deuocio ꝙ̄m ad dm̄ sufficere poterat nisi ad hoc etiam ī voce formaretur oracio vt mentem orantis ad maiorem deuocionem accendat Nam sicut diximus si peticioni inserta narracio ē non deus docetur ꝗ orans āmonetur ꝯsiderare ꝙ petat vt deuocius oret Nequaꝗ̄ igitur vel illa ab oroībus nostris verba excludere debemus / ꝗ̄ et si modum peticionis nrē non explicant / vtilius tamen affectum animi ad amorē dei et deuocionem pietatis inflāmant. Sed quia diuersis moīs human9 affectus ad amorem dei prouocatur libet nūc ipos sigillatim modos distinguere ꝛ distinctos per exempla demonstrare Sed sciendum prius ꝙ fere omne hoc genus orandi / qd9 quibusdam prorsus ab oracionis vsu excludendum vi.z ad captacionem ptinet In captacione autem beniuolencia auditoris ꝯparatur Qd9 tribus moīs fit siue qn̄ laudem dei narram9 siue qn̄ aliquid de nostra miseria ꝯmemoram9 vel qn̄ aliq̄ qd9 ad depressionem aduersariorū nrōrum spectat in medium adducim9 Dicamus igitur omnes illas scripturas quas quorundam opinio ad oracionis vsum non esse assumendas existimat / idcirco vtiliter debere et ꝯuenienter posse inter vota precum nrārum recitari / ꝗ̄ et in nobis affectum deuocionis pie excitant et cor nrm̄ vel narrando laudē dei ad dei amorem prouocāt vel nrām miseriā ꝯmeō9 ante conspcm̄ eius nos hūliant vel maliciam aduersariorum nrōrum exaggerando et vtilem nobis solicitudinē et fiduciam coram ipō āpliorem prestant laudem dei in potencia et bonitate eius cognoscamus nrām miȷiam in hō ꝙ fragiles et peccatores sumus maliciā adūsarioꝝ nrōrum deprimendo / quia ad deprimendū sꝫ astuti et ad opprimendum ipi Siue igitur laudē dei in bonitate eius et potencia / siue miseriam nrām in infirmitate et culpa nrā / siue maliciam aduersaioꝝ nrōrum ī tyrāmide eorum et astucia ad excitacionem mentis et augmentum bone deuocionis orantes ꝯmemorem9 / nichil ineptum facimus / et per pium affcm̄ / ꝙ ipā ī nobis verba excitent vbiq̄ orantes sum9 Vt enī breuiter ꝯcta ꝯplectar quotiensc̄ūq̄ laudem dei narramus quecūq̄ sint verba ꝙ̄ ꝯlnq̄ prolixa quid in hys omnibus cor nrm̄ nisi vnū hoc loquitur ꝙ eum āmirans amat et amando āmiratur Similiter qn̄ de nrā misīa coram eo orantes agimus quecūq̄ sint verba ꝙ̄tūq̄ prolixa quid in hys oroībus cor nrm̄ dicit nisi hoc vnum quod confitemur nos nūam eius querere et ī eo oēz fiduciam nrām collocare Que deuocio ꝙ̄tum humilitati est proxima tātomagis deo accepta Item cum maliciā aduersarioꝝ nrōꝝ tam spūalium ꝙ̄ carnalium in oroībus nrīs coram deo accusamus qualiacūq̄ sint verba ꝙ̄tumq̄ prolixa qd aliud agimus ꝙ̄ ꝙ iustum iudicium dei ad nostram liberacionem exposcimus vt eripiat nos ab hys quorum tyrānide īiuste opprimimur ꝛ maliciam iuste accusamus Et quia vlcionē de inimicis nrīs et iudiciū cause nrē diuino iudicio libenter relinq̄imus quid est qd9 pro hac deuocione et hūilitate iuste a deo impetrare non debeamus Vnusquisq̄ ergo cum ī oracione vel ps̊ vel alias quecūq̄ scripturas decantat diligenter considerat eu affectum seruat et scdm̄ affectum toto nisu cor suum excitet ad quem id ꝙ loquitur magis optinere videt ꝙ si verborum que loquitur affcm̄ habet per affectum ipius melius verborum virtutem ꝯgnoscet et intelligenciam maiorem deuocionē affectumq̄ accendat Et misra forte cogitare cepi ꝙ̄ta sit felicitas cum deo esse / ꝙ̄ta item sit miseria viuere ī hoc seculo ꝙ̄ta demū calamitas semp cruciari ī inferno Et in hac meditacioē mea subito amore celestis p̄rie attractatus ipō affectu ducente in hec verba incurro Beatus qui non abijt ī ꝯsilio impiorū. Sicut infantes in bapmo fidem suam per patrinos denūciant sic indocti vel defuncti per ora ps̊ canencium deo supplicant Anima quoq̄ in supplicijs posita quasi dolens menbrum per os ecclie clamat De profundis clamaui ad te dne / cui9 ps totam seriem si scdm iti.m ꝯpunctionis spm̄ ī quirimus quid aliud nisi hec vbiq̄ dicentem ī ueni9 Felices qui nūꝗ̄ a deo recesserūt Et infelices ac

interest qn̄ orami9 hoiem et qn̄ orami9 deum

laudē dei ī potencia et bonitate ei9 cognoscimus

Deus nō hꝫ nccē doceri ut sciat sꝫ supplicand9 est ut ānuat

q̄ qcumq̄ laudē dei narram9

Diuisis moīs human9 affect9 ad amorē dei prouocatur

eripiat nos ab hijs quorū tyrānide īiuste opprimimur

cogitare cepi ꝙ̄ta sit felicitas cū deo esse

Vtiliter debē int̄ vota precū nrārū recitari q̄ ī nobis affectū pie deuocionis excitant

Inuenim9 felices q̄ nūꝗ̄ a deo recesserūt

inuseri qui se ab illo elongauerunt Item cogitam
metum quanta esset potencia dei ac deinde admira
ri cepi vesaniam hominum qui mortales sunt et tamen
voluntati eius obuiare non pertimescunt Ex hac
igitur admiracione compulsus sum clamare et dicere
Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt
inania / et est admiracio iuncta indignacioni / quia
vesaniam admiramur presumpcionem indignamur
Item in angustiis constitutus quoniam eum semper in dei
mea confidebam cogitare incipio / quia tamen quodammodo me
ab eo video derelictum ex affectu doloris in hec ver
ba prorumpo Domine quid multiplicati sunt qui tribu
lant me Item ex affectu dileccionis canitur ps / di
ligam te domine Ex affectu timoris Domine ne in furo
re tuo / hoc autem qualiter per singulos ps cognosci
possit explanare prolixioris operis expetit tractatum

cogitam meam quanta eet potencia dei

Beatus vir qui non
abiit in consilio
impiorum ¶ Psalte
rium est quasi magna domus
que habet plura cubicula seu cellas et vnaqueque
cella habet suam clauiculam Porta vero huius
magne domus est ps primus cuius clauis est spiritus
sanctus Reliqui vero ps quasi singule celle sunt
habentes proprias claues suas videlicet titulos per
quos aperitur sensus eorum et intelligitur in
cuius persona cantatur quilibet ps aut in persona christi
aut in persona ecclesie aut in persona prophete Collector
A plerisque vero doctoribus diuersimode exponitur
hic ps Nam augustinus et Cassiodorus exponunt ipsum
allegorice de domino nostro vt beatus vir sit christus qui non
abiit in consilio Aug. Sicut adam qui consensit
vxori decepte a serpente vt dei precepta preteriret
et in via peccatorum non stetit / quia non venit
quidem in via peccatorum nascendo sicut peccatores sed
non stetit / quia eum non tenuit illecebra secularis
Et in cathedra pestilencie non sedit quia noluit
regnum eternum cum superbia Aug. Cassiodorus
vel quia posteris non perniciose sed salutaris doctri
ne exempla dereliquit qui totius mundi vulnera
medicabili predicacione sanauit Cassiodorus Jero
nimus Iudei vero hunc psalmum dicunt esse existimunt
de iosia eo quod solus inter prophanos reges non
abierit in consilio impiorum sed secutus est sic legem
dei / Multa eciam tertullianus in libro spectaculis
ac alii asserunt hunc psalmum posse intelligi de io
seph de arimathia qui corpus domini sepeliuit
quod non abierit in consilio iudeorum ¶. Et in
via peccatorum non stetit et in
cathedra phariseorum non sedit Tamen nos
quod illi specialiter in illo interpre
tantur generaliter in viro iusto interpretemur
iuxta igitur hunc sensum videlicet moralem Jero
nimus hugo Intencio prophete est vt informet nos

magna domus que hic plura cubicula

adam consensit vxori decepte a serpente ut dei precepta preteriret

solus inter prophanos reges non abierit in consilio impiorum

deo hoc autem fit per virtutes quarum finis est
beatitudo et ideo a beatitudine incipiens ait beatus
est non in beatitudine terrena de qua dicitur in ps
143 / beatum dixerunt cui hec sunt Cassiodorus Qui vt
puta summa securitate suffultus et continuata le
ticia et mundanis copiis perseuerat Nicholaus Sed
hic iustus describitur beatus beatitudine celesti non
in re sed in spe sicut dicit philosophus primo ethicorum pueros
beatificamus quamuis non sint adhuc capaces felicita
tis pollicitacione Sed quia ad hoc dispositi per condici
onem indolis bone Cassiodorus Vir vocatur a viri
bus quia nesciat aduersa tollerando deficere aut
in prosperis aliqua se elacione iactare Sed anime
stabili defixus et celestium rerum contemplacione
firmatus manet semper impauidus qui non abiit
Jeronimus Tria hominum generalia peccata scribit aut
enim malum cogitamus aut
facimus aut docemus de primo dicit Glosa Qui non abiit
a deo in regionem peccati cogitacione
peccando per consensum voluntatis quamuis esset positus in con
silio impiorum idest quamuis hoc impii molire
tur quod est laudabilius vide
licet bene viuere inter impios Cassiodorus Impius
est qui peccat in deum per infidelitatem Iustus ergo
primum detestabiles denegat cogitaciones ac
ac deinde actus viciose conuersacionis excludit dicens
Et in via peccatorum hoc est non perseuerauit
in delicto sed per penitenciam
ad meliora conuersus est Glosa Et in cathedra
pestilencie non sedit dans aliis exemplum pecca
di vel praue viuendo vel peruerse docendo Ca
thedra proprie doctorum est sicut dominus ait math
23° Super cathedram moysi sederunt scribe et
pharisei Gregorius in codice regule pastoralis
titulo 2° In cathedra pestilencie sedere est ex ra
cione mala discernere et tamen ex deliberacione
perpetrare Cassiodorus In cathedra pestilencie sedet
qui posteris perniciose doctrine exempla dere
liquit pestilencie dictus qui proximum nimis
depellit et ledit Jeronimus Videtis ipsi quomodo bea
titudo triplex condonauit Si non cogitamus ma
la si in peccato non perseueramus / si non docemus
ea que mala sunt ps dixit tria que facere non
debemus Consequenter subiungit duo que facere
debemus Non enim sufficit nobis mala fugere
nisi consequamur bona Cassiodorus Sicut et alibi
docet / Declina a malo et fac bonum Vnde subdit
Sed in lege domini voluntas eius
Lex ergo domini quam moyses in monte syna ac
cepit est in declinandis peccatis in qua tota mentis
intencio viri iusti consistit Non dicit in lege do
mini timor sed voluntas eius Multi enim tio
re faciunt sed mercedem non habet timor facientis nisi
eius voluntas in lege domini est qui vult facere
quod dominus imperauit Sed dicat aliquis Ecce
ego volo legem dei facere beatus
ergo sum quia volo sed vide quod sequitur Et in lege

summa securitate suffultus et continuata leticia et mundanis copiis perseuerat

Anime stabili defixus et celestium rerum contemplacione firmatus

non perseuerauit in delicto sed per penitenciam ad meliora conuersus est

Videtis quomodo beatitudo triplex condonauit

mercedem non habet timor facientis nisi eius voluntas in lege domini est.

eius meditabitur die ac nocte.

meditacio legis e non solum i legendis scripturis sz etiam i hijs q scripta sunt faciendis

Non sufficit velle legem dei sed in lege eius meditari Meditacio legis est non solum in legendis scripturis sed etiam in hys que scripta sunt faciendis dum porrigo elemosinam legem dei meditor Si egros tamen visito pedes mei legem dei meditantur ego corpore meditor Et addidit die ac nocte Cassiodorus hec conplexio otinuum tempus ondit Quod si ad lram intendas omnino non ouenit die ac nocte iugiter legem dei qs aut legat aut predicet Jeronimus Jam et ambulandum est et bibendum et comedendum et dormiendum Est et ea q ad vitam necia sunt operandum Cassiodorus Sed ille probat legem otinue meditatus qui omnia sm sanitatem gerens celesti se puritate in omnibus tractauit sicut dicit apostolus Omnia quecumque facitis in verbo aut in facto omnia in gloria facite Jeronimus Justus igitur sive manducat sive bibit sive dormit in noie domini omnia faciens meditatur legem eius meditatur die ac nocte Quod hoc fecerit primus qd meretur Se. **Et erit**

Oia quecumque facitis i vbo aut i facto. omnia in gloria facite

lignum .i. beatus vir fructum non alienum ut fatue virgines faciens

nec opus nec ro nec sapiencia erunt apud inferos

tamquam lignum qd plantatum est secus decursus aquarum Multi simpliciter interpretantur et dicunt qd lignum si plantatum fuerit iuxta aquas necesse est vt viveat et non siccatur quia hnt radices eius humores vnde viuant Sic qui cumque legem dei meditatur / ipa legis meditacio vigorem ei facit et hoc vitam simpliciter interpretatur Nos autem spiritualibus spiritualia oparantes in proverbys iii sapiencia legitur lignum vite est omnibus conprehendentibus eam Et sm aplm xps dei vtus et dei sapiencia dicitur Si autem sapiencia lignum vite est sapiencia autem ipa xps est Gregorius super ezechielem omelia prima Qui plantatus est secus decursus aquarum quia incarnatus est iuxta lapsus idest iuxta pcta et non i pctis defluencium populorum Nam aq populi interptantur in apocalipsi Idem aug⁹ Jeronimus Vides ergo quoniam qui btus vir et sanctus est huic ligno idest sapiencie oparatur hoc est xpo similis erit sicut dicit apls Consideravit nos facit idest faciet in celestibus oregnare hinc et laodicie ecclesie in apocalipsi dicitur Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo videtis ergo q cum xo regnabimus i celo de quo adhuc subdit: **qd**

sapietia lignum vite e oibz cophendentibus eam

ociosum e vbu qd caret rone iuste nitatis

cedunt pravis suggestionibus no hntes honorem gre

fructum suum idest promissionem suam **dabit in tempore suo** hoc est in die iudicij Collector Cum dicet electis suis Mt 25 Venite bndicti patris mei percipite regnum et ne quis de xpi promissione dubitaretur osequenter subiungit Augustinus Et folium eius non defluet idest et verbum eius non erit irritum quia vbm domini manet ineternum Cassiodorus Et intuere domini verba folys arboris

fructu suu .i. pmissione sua dabit i tpe .s. in die iudicij

quotiensque illum aura tepcationis dyabolice traxerit illuc errore pducitur

oparata quia sicut illa fructus tegunt sic promissiones suas et ista custodiunt. **Et oia quecumque faciet prosperabuntur.** tam facta qs dicta eius Aliter autem in sensu morali potest exponi ab illo loco Hugo Et lignum idest qui btus vir fructum non alienum vt ypocrite et fatue virgines q ambulant idest operantur bonum ad testimonium alienum vt laudentur vt vt bn valeant tpaliter sed iste beatus vir **fructum suum dabit** voluntarie et non coacte sm illud apostoli 2 ad thorinthios 9 Non ex tristicia aut necessitate hylarem enim datorem diligit deus **in tempore suo** Tempus enim vniuscuiusque bnfaciendi est pns vita Vnde ecclastes 9 Quodcumque potest facere manus tua instanter operare quia nec opus nec racio nec scia nec sapiencia erunt apud inferos quo tu properas. Nunc ergo in pnti vita est tempus bonum faciendi et in alia vita post istam erit tempus mercedem recipiendi sm qp dicit apostolus 2 ad corinthios 5 Omnes nos manifestari oportet ante tribunal xi vt referat vnusquisque propria cordis sui vel corporis prout gessit sive bonum sive malum **et folium eius non defluet** idest verbum bti viri non erit ociosum sed erit alys vtile vnde gregorius Ociosum est vbm qd caret racione iuste necitatis aut intencione pie vtilitatis et omnia quecumque faciet prosperabuntur Nicholaus Quia oia sua bona ad sempiternam btitudinem perducentur Vnde ad romanos 8 diligentibus deum omnia cooperantur i bonum hys qui sm propositum vocati sunt sci Collector Et qm opposita iuxta se posita magis elucescunt. Idcirco postqs dixit de btitudine iusti ouenter enarrat infelicitatem impiorum ad finem qd pctm eorum spernatur quorum pena ognoscatur Vnde dicit Non sic impy non sic Jeronimus Id qd sco dicitur non sic hoc in hebreis voluminibz non habetur sed nec in ipis lxx interpretibz nam exempla origenis in cesariensi . bibliotheca legens tm semel repperi scriptum Cassiodorus Ac si dicat non erit sic ipis vt supius dictum est de viro iusto sed **tamquam pulvis** Glosa Qui a cedunt pravis suggestionibus no hntes honorem gre **quem proicit ventus** idest superbia q vento oparatur qz petit alta et inflat **a facie terre** idest a pncia vite eterne Hugo homo non terrenus qui inflatur seductorio vento superbie de soliditate viventium terre quasi pulvis abicitur quia sua levitate ad firmamentum mandatorum dei se tenere non potuit Jeronimus Qui non incongrue pulveri oparatur quia quotiensque illum aura temptacionis dyabolice traxerit illuc errore producitur Nichil habet solidum sed qd hz ad

penam habet Nicholaus Unde de fovea dicitur in foveam gehenne propter quod sequitur **Ideo non resurgunt** videlicet infideles ydolatre **in iudicio** Cassiodorus Nam si ad iudicium resurgere est pro suis factis quempiam reddere rationem merito illi dicuntur in iudicio non resurgere quos iam cognoscitur sententia divina dampnasse Sicut Io. 3° dicitur Qui non credit iam iudicatus est Augustinus Resurgent quidem impii sed non ut iudicent quia iam cuncti destinati sunt **Neque peccatores** falsi christiani qui verbis confitentes deum a factis negant hii autem non resurgent **in concilio iustorum** ut iudicent sed forte ut iudicentur Idem Ieronimus Nicholaus hic concilium debet scribi per c quia in hebreo et in translatione nostra accepta immediate ab hebraica veritate habetur in congregatione iustorum Ista autem congregatio est in beatitudine celesti secundum quod dicitur in psalmo 46 principes populorum congregati sunt cum deo abraham Hugo Duplex ordo hominum futurus est in iudicio videlicet electorum et reproborum Alii iudicabunt et non iudicabuntur ut apostoli et apostolici viri qui non solum legalia precepta servaverunt sed etiam consilia evangelica impleverunt de quibus dominus dicit in evangelio Matthei 19 Vos qui reliquistis omnia et secuti estis me cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis et vos super xii thronos iudicantes duodecim tribus israel Alii iudicabuntur et salvabuntur ut mediocriter boni qui vite maculas lacrimis terserunt vel precedentia delicta elemosinis deleverunt quibus iudex veniens in dextera consistentibus dicet Esurivi et dedistis michi manducare et cetera quod ibi sequitur Alii iudicabuntur et dampnabuntur ut mali christiani qui peccata sua nec lacrimis terserunt nec elemosinis redemerunt. Alii nec iudicabunt nec iudicabuntur sed dampnabuntur ut increduli et hii qui in iudicio non resurgunt quia in sua infidelitate dampnati sunt ut dictum est Idem glosa Nicholaus Nota peccatorum sequitur enim dicit

Quoniam novit dominus viam iustorum idest processum eorum per viam presentis vite notitiam approbationis viam autem **et iter** perversorum novit notitia reprobationis ideo sequitur **impiorum peribit** quia eorum iter per viam presentis vite in morte terminatur ad dampnationem anime in futuro iudicio ad dampnationem anime simul et corporis terminabitur et sic omnino peribunt perversi absque aliqua spe redeundi Idem Ieronimus augustinus cassiodorus et hugo Collector Annuat nobis omnipotens ut beatitudinem vite sequamur vel ligno vite coniungamur ut non simus impii nec coniungamur pulveri non simus peccatores ne pereamus sed per observantiam mandatorum dei consortium a domino quatinus in congregatione iustorum resurgere valeamus per christum dominum nostrum amen.

si ad iudicium resurgere est pro suis factis :

duplex ordo hominum futurus est in iudicio

alii iudicabunt et dampnabunt ut mali christiani

ut beatitudine vite sequamur ut ligno vite compemur

Quare fremuerunt gentes Hugo Iste psalmus duobus modis exponitur scilicet ad litteram et allegorice Ad litteram autem exponitur a iudeis duobus modis Quidam autem dicunt quod iste psalmus est pars precedentis psalmi et exponunt illum de illis qui redierunt de captivitate babilonis Alii vero dicunt istum psalmum per se Nicholaus Ut hebrei moderni et quod david fecit hunc psalmum laudando de victoria habita de philisteis qui ascenderunt ad pugnandum contra eum quando audierunt eum fuisse iunctum publice super totum israel ut habetur 2° Regum 5° Cum non primo fuisset iunctus in domo patris sui per samuelem ut habetur 1° Regum 16 hoc tamen fuit secrete et postea super tribum iuda solum ut habetur 2° Regum 2 tamen postea fuit iunctus publice super totum populum israel Quo a philisteis audito ascenderunt ut destruerent regnum eius Et secundum istum intellectum exponitur hebrei modum predictum istum dicentes **Quare fremuerunt gentes** idest philistei quia omnes qui non erant de genere iudeorum vocabantur gentes sive gentiles **et populi** diversarum civitatum in terra philistium existentium **meditati sunt inania** Intendebant enim destruere regnum david sed frustra fuerit ab intentione sua **astiterunt reges terre** idest quinque philisteorum satrape et principes sub quibus sub eis regebant populum. **convenerunt in unum adversus dominum et adversus christum eius** idest david qui erat unctus in regem ex ordinatione divina. Et patet hec expositio litteralis ¶ Allegorice autem exponitur idem psalmus de christo ut apparet manifeste actuum 4° capitulo ubi dicitur manifeste quod apostoli repleti spiritu sancto dixerunt Domine qui fecisti celum et terram mare et omnia que in eis sunt qui spiritu sancto per os patris nostri david dixisti **Quare fremuerunt gentes** Unde apparet quod david est auctor huius psalmi Item apostolus ad hebreos primo per illud quod dicitur in hoc psalmo probat christum maiorem esse angelis dicens ad quem angelorum aliquando dicit deus Filius meus es tu ego hodie genui te probatio autem non valet ex sensu mistico sed tantum litterali secundum quod augustinus dicit contra vincentium donatistam Et ideo secundum apostolum qui sciuit vetus testamentum per eruditionem gamalielis et perfectius per illuminationem spiritus sancti oportet dicere quod psalmus iste dicitur de christo Hugo Cuius titulus talis preponitur psalmus david Cuius sensus talis est psalmus iste attribuitur david idest

De philisteis qui ascenderunt ad pugnandum contra eum

populi diversarum civitatum in terra philistym existentium

David erat unctus in regem ex ordinatione divina

probatio non valet ex sensu mistico sed tantum litterali

Dauid significatur manu fortis

xpo cassio9 Nam sicut interpretes hebreorū no
minū tradere maluerūt dauid significat manu
fortis siue desiderabilis q nulli potest aptius
conuenire q̄ oīpotenti xpo qui ē veraciter for
tissimus debellans aereas potestates et sūmo
desiderio requirendus Quia ꝑ dauid h' intelli
gendus ē dn̄s xp̄s de cuius passione et resur
no loquitur ꝓpha collector Quam expoēm
continuant fere om̄s doctores Jeronimus aug9
cassiodorus nicholaus Nicholaus ꝓpha igitur
preuidens ī spū maliciā persecutorus
xpi cū admiratione interrogat dicens **Quare**
idest adq̄ acsi dice
retur frustra Aug9 **fremuerūt gentes** more fe
rarum sicut faciūt illi qui vino vel furore
ꝓposita racione succensi sr̄ cassiodorus gentes
gentiles videlicet pilatus et sui
milites xpristum crucifigentes **et populi**
idest iudei **meditati sūt inania** Quia credide
runt famam xpi per ipius mortem cessare
et regnum eius destruere cum tn̄ per hoc ma
gis fuit exaltatum et declaratum Vn̄ post re
surrectione suam dicit Mt ultimo data ē m
omnis potestas in celo et in terra Deīn descri
bitur persecutio x' a iudeis facta
et gentilibz magis ī spāli cū sbdi' **Astiterūt**
reges terre idest herodes qui occidit īnoce
tes et alter herodes qui vocatur rex galilee Mt 5o Et potius pilatus qui te
nebat pro tunc in iudea locum imperatoris Vn̄
centurio sub eo ostitutus
vocatur regulus Johis quarto **et principes**
.s. iudeorum
t sacerdotū **conuenerūt ī vnū** idest in vnam
prauā volūtatem ad tractandū de
morte x' vt expresse dicitur eo' cum' sit **aduersus**
dn̄m idest prem **et aduersus xp̄m**
eius idest fidelium dn̄m xp̄m integre pro
missum quia qui contradicit filio
contradicit prī qui misit illū Jeronimus
Quatuor precedentes versus sunt ꝓphe ammi
rantis quare humana temeritas aduersus fi
lium dei ossurrexit Cassiodorus Verba
uo q̄ sequūt' sr̄ demenciū iudeoꝝ dicenciū **Di**
rumpamus vincula idest prohibitiōes
et precepta eorū
scilicet xpi et aplorū **et proiciamus a nob'**
iugū ipsoꝝ Augustinus Acsi dicat de
nuis operam vt non nos
alliget neq imponatur nobis xpiana religio
Hugo postea ponit duplicem penā
q̄ sequitur ex hys duobz vn̄ ꝓph' subiūgit **Qui**
habitat ī celis idest ī sanctis ani
mabus videlicet d's pr̄ **irridebit eos**

fremuerūt gentes more ferarum

herodes ascalonita et agrippa

q̄tuor pcedentes u'sus sūt ꝓphe ammirantis

Qui habitat ī celis .i. ī sctīs animabus

dn̄s sub sanabit eos

oīa pcto ribus ob stinatis

pceptū dō h' ē doct' nā euā gelij

heri ꝑ ho die et ine ternū ge nui te

dn̄ iudei noluerūt te recipe

Qd' impletum ē qn̄ xp̄s principibus custodibus et
nescientibus resurrexit et dominus subsanabit
eos hoc etiam impletū ē qn̄ per romanos des
tructi sr̄ et venditi atq ī seruitute dispersi
Cassiodorus Irridebit et subsanabit et hys si
milia ex nostro vsu accipienda sr̄ tunc qn̄ ve
nit iudicare mūdum loqtur ad eos ī ira sua
et in furore suo conturbabit eos Nicholaus
Ira et furor non habent in deo locū ꝓprie sed
signāt acerbitatem vindicte quam fecit dom
nus de persequentibus xp̄m vt dcm̄ ē Et sic de
us ad modum irati vel furentis se habuit ī ip
sis vindicando Merito ergo furor et ira dicit'
qn̄ omnia peccatoribus obstinatis suis meritis ap
ta redduntur Seq' **Ego** cuius disciplinam
vox xpi dicentis iudei repellerunt.
constitutus sum rex ab eo i. a dō patre
sup syon montē sanctū eius
idest super ecclesiam quā montē appellat ꝑ
eminentiā honoris et firmitate fidei Syon
hebrea lingua dicitur speculacio que cōpetit
aptatur eccl'ie qui promissiones dn̄i mentis
prouidencia cōtuet' sup quā reuera xp̄s est rex
quoniam ab ipso regitur atq disponitur.
pdicans pceptū dn̄i hoc ē doctrinam euangelij Idem
jeronimus et augustinus Hugo Deinde xp̄s de
clarat suam eternam gene
racionē qn̄ hr̄ a prē dicens **Dominus pater**
dixit ad me filius meus es tu
hoc etiam legitur dixisse vocaliter de filio ī
baptismo Mt 3o Et in transfiguratione Mathei 17o
ego hodie idest eternaliter cassiodorus
hodie enim apud deū nullo
inicio incipit sicut concluditur Non enī ē ibi
fuit neq erit ꝗ semp manet semp'e Et q̄ꝑ dic
tis illi ē hodie sicut apostolus ad hebreos ait
13o Jhesus xp̄s heri et hodie et ī eternū genui
te lumen ex lumine ops ex oīpotente deus ve
rus ex deo vero / De quo ad hebreos primo scribes
ait splendor glorie et figura substancie eius
hoc fides catholica hoc sanitas mentis intelli
git vt vnigenitus filius a prē nec natura nec
tempore nec potestate debeat separari Idē aug9
Sequitur Augustinus vox patris **postula**
dei ad filium dictinus ī carnatū
a me et dabo tibi gētes vt nomi xpiano co
plentur atq ita a morte redimātur **in here**
et possideantur a deo vn̄ subditur
ditatē tuam quam postulaueris ad
eorum salutem et q̄ tibi
fructificent spūalia Jeronimus Ac si dicat dn̄
iudei noluerūt te recipe om̄s gentes tibi ve
nient in hereditatem et possessionem terminos

terre nych° Quia tempore aplorum fides xpi diuulgata e per vniuersum mundum scdm qd predictum fuit in ps 18 In omnem terram exiuit sonus eorum cassio9 Cum enim dicit dabo tibi i possessionem terminos terre natura humanitatis xpi accepit quam ipse i sua diuina na sp possedit

reges eos illi non reguntur qui ad salutem eterna perueniunt in virga ferrea nychol° per hoc significatur potestas xpi insuperabilis et eterna scdm qd predictum fuerat danielis 8° Aspiciebam i visione noctis et ecce cum nubibus celi quasi filius hois veniebat et vsq ad antiquum dierum peruenit et dedit ei potestatem et honorem et regnum Et subditur potestas eius potestas eterna que non auferet et regnum eius qd non corrumpetur

et tanquam vas figuli confringes eos Aug9 idest conteres in eis hoc est i pctoribus terrenas cupiditates et veteris hois lutulenta negocia et qcqd de pctore limo contractum est ioui xps est figulus et homo e vas qd° confringitur hic in penitencia vel in die iudicij in igne / deinde propheta oms ad obediencia et seruitium xpi iam nos inouati ducens Aug9 et nunc contritis i nobis luteis cupiditatibz q ad preteritam s vitam pertinent iam valentes regere qcqd i vobis seruile atq bestiale e et pugnare non quasi aerem cedentes sed castigantes vestra corpora et seruituti subiacentes intelligite ista predicta et si per vos non sufficitis glosa

erudimini ab alijs qui iudicatis terram idest terrenitates i vobis Et vt omnibus tolleret elacionem quos reges appellat qnt subiungit Seruite dno in timore scilicet filiali Nychos. Vn bernardus Germani i caritate illa que timorem pellit labores non sentit merita non intuetur / premium non requiret et plus omnibus vrget nullus terror sic sollicitat / nulla premia sic inuitant nulla iusticia sic exigit et ne seruicium eius durissimum aut tristissimum forte putaret subiunxit

et exultate ei per cordis deuocionem et eleuacione in deum Dicitur ei exultacio quasi extra saltacio cum tremore hoc ad ditur ne dicta exultacio in dissolucione vertatur sicut faciunt dissolute in ecclia cantantes cum tamen omnis cantus ecclesiasticus ad excitandam deuocionem fidelium ordinetur Aug9 Etiam sic potest accipi Et nunc reges intelligite etiam nunc me rege constituto nolite tristes esse tristes reges terre

quasi bonum vestrum nobis ablatum sit Sed intelligite potius et erudimini vos habere superiorem iudicem omnia dare videntem Jd na vobis expedit vt sub illo sitis a quo et intellectus et erudicio vobis datur Etiam vobis expedit Et non timore dominemini sed dno oium securitatis et exultetis i btitudine certissima sinceritatis tanti et castissimi ne ab ea p superbia decidatis

Apprehendite disciplinam nychola9 idest subicite vos humiliter discipline xpiane neqn irascatur dns si non apprehendatis eius disciplinam et p osequens pereatis de via iusta a via veritatis declinado cassiodorus vel pereatis a celesti rege xpo qui e via recte ambulanciu dux ad vitam eternam Iter ad btitudinem festinantium sicut ipse dicit i euang° Ego sum via et veritas et vita / via pp incarnacionem per quam bonis viuendi prebet exemplum / veritas propter iudicium / vita pp deitatem / et quia ad declinacione vie veritatis sequit diuina punicio ideo subdit Cum exarserit i breui ira eius idest cum decreuerit vindictam inferre que impijs et pctoribus preparat ioninn9 In breui ira eius hoc e in exitu vniuscuiusq hominis vel in die iudicij vt e illud / cum enim dixerint homines pax et securitas tunc veniet eius repentinus interitus collector Modo deus non ardet cum castigat vt p se i futuro ardebit quia nil paciencie eius amplius erit / beati erunt oes qui confidunt in eo nychos Qui modo in afflictione positi non franguntur in paciencia seu desperacione sed fiducialiter expectant remuneracionem vite future collector Modo dum districti iudicis ira differtur et peccator in desiderijs aie sue laudatur dum iustus tribulaciones et angustias sustinet / q malorum pena q iustorum gloria sic non apparet / hinc e qd Jo apls ait kmi nunc filij dei sumus et nondum apparuit qd erimus Scimus qm cum apparuerit similes ei erimus qm videbimus eum sicuti e Tunc profecto apparebit qd fallax huius mundi fiducia extitit qd transitoria vita qd breuis gloria qd parua voluptas qd falsa prosperitas et qd cito transijt qcqd hic carum et preciosum fuerit Ergo infelices illi qui in talibus confisi sunt Sed bti omnes qui confidunt i domino qui e bndictus in secula seculorum Amen.

Dne quid multiplicati st

Titulus huius ps e psalmus Dd cum fugeret a facie absolon filij sui legitur cassiodor9 ij Re 15° qd absolon cum prem suum dauid crudeliter insequeretur multe impetu perductus

Marginal notes: naim huius qualitatis x accepit · Intelligite potius et erudimini vos superiore iudice hec · pereatis de via iusta a via ueritatis declinado · In breui ira eius .i. In exitu vniuscuiusq hois ul i die iudicij · Seruite dno i tio et filiali · Justus tribulaciones et angustias sustinet · ne dicta exultacio i dissolucione uertatur · Beati oms qui confidunt in dno

Absalon in quercu suspensus significat iudam proditorem

in condensam quercum ramis eius colla nectentibus in aeris sublimitate suspensus est prefigurans iudam proditorem qui innodatus laqueo vitam finivit / huic historie alludit titulus de qua tamen non agit psalmus sed de signato hystorie idest de passione et resurrectione christi Ex marie prima in eo quod in eodem **Ego dormivi et soporatus sum et exsurrexi** david enim christus intelligitur ut in titulo precedentis psalmi dictum est et absolon filius david iudas intelligitur quia christus cum alijs apostolis filium vocat dicens in euangelio non possunt filij lugere quamdiu cum illis est sponsus a quo iuda christus fugit quando illo ascendente ad scribas et phariseos cum alijs apostolis in montem secessit glosa Et sicut david suspenso absolon filio suo in pace regnavit sic et suspenso iuda christus in gloria resurrexit / hoc igitur intelligens esdras propheta scilicet in facto predicto significari misterium passionis et resurrectionis ihesu christi de quibus agit psalmus verba tituli predicti posuit de historia Cuius tituli sensus est talis / psalmus iste attribuitur david idest christo qui hic loquitur psalmus inquit agens de eo quod signatum est Cum fugeret david a facie absolon filij sui de passione et resurrectione christi que in illa historia signata sunt cassiodorus Testante autem regum historia psalmus iste quinquagesimo actu posterior est quem plus culpas adulterij et homicidij urie noscitur david pertulisse ab absolon filio contigisse Ex pro virtute sua hic psalmus competenti numero probatur aptus tenere enim illum locum tercium oportuerat qui et sancte trinitatis potenciam et triduane in se resurrectionis misteria continebat collector Et quia secundum augustinum iste psalmus potest accipi ut sit vox christi pro se et pro suis membris ceteris videlicet fidelibus in quacumque angustia constitutis loquatur ergo apud prophetam simul etiam et christus simul caput eius inter procellas persecucionum constituta per universum orbem terrarum et dicat domine deus pater **Quid multiplicati sunt qui tribulant me.** cassiodorus Sedi psalmus hoc quasi simile uicium videtur sed illa interrogatio interpretantis est hic autem ammiratur contra se idest populos excitatos qui ad eos agnoscitur venisse saluandos sicut in xxxiiiiᵒ psalmo dicturus est retribuebant michi mala pro bonis **Multi insurgunt adversum me** In tantum multi fuerunt ut etiam de numero discipulorum traditor iudas illis fuerat congregatus Idem augustinus hugo. falsi testes ex iudeis surrexerunt in christum ut eum morti traderent sicut ipse in alio psalmo dicit Insurrexerunt in me testes iniqui **Multi dicunt anime mee non est salus ipsi in deo eius**

David suspenso absolon regnavit in pace

David istum terciam primo ordinavit quia misteria continebat

hic ammiratur contra se populos excitatos

ut matheus xxvijᵒ principes iudeorum dixerunt alios saluos fecit seipsum non potest saluum facere Idem augustinus cassiodorus augustinus Etiam multi dicunt anime mee potest intelligi de fervente temptacione demonum qui per suas noxias suggestiones reddunt hominem pusillanimem et quasi desperatum in fervore temptacionis et dicunt in cogitatione **non est salus ipsi in deo eius** eo quod potuit superare temptationes Sicut in beato benedicto contigit qui in tantum fuit vexatus cuiusdam temptatione ex memoria aspectus cuiusdam mulieris quod deliberabat ex heremo redire ad seculum Sequitur vox humane nature christi loquentis ad suam divinitatem et ostendit tria per que deus pater adiuvat suum filium incarnatum / primum fuit unio divine nature cum humana cum dicit **Tu autem domine susceptor meus es** qui es verbum patris omnipotentis quia me naturam scilicet humanam induisti nascendo Nam humane nature susceptio est verbi dei incarnatio Idem augustinus et cassiodorus acsi dicat univisti divinitatem humanitati Secundum fuit leticia qua christus homo in divinitate letatur unde subdit **gloria mea** Tercium fuit contemplacio qua continue fruebatur Unde dicit **et exaltans caput meum** augustinus idest mentem meam humanam que caput anime non absurde appellatur Que ita inhesit supereminenter excellenti verbi hominem suscipientis cassiodorus ut tanta humilitate passionis non deponeretur **Voce mea ad dominum clamavi** dicens pater clarifica filium tuum **et exaudivit me** sicut pater dicit in euangelio Et clarificavi et iterum clarificabo Et addidit. **de monte sancto suo** idest de divinitatis excellentissima summitate hoc est de iusticia sua sicut alius psalmus dicit Iusticia tua sicut montes dei Equum enim fuerat ut natura humanitatis assumpte que in terris singulare paciencie monstravit exemplum acciperet in celis creaturarum omnium principatum hy etiam duo versus sunt vox ecclesie in persona suorum fidelium dicentis augustinus **Tu autem domine susceptor meus es** In christo quia in celestibus nos sedere fecit idest faciet una cum illo precedenti enim capite membra cetera consequentur **gloria mea** cuius gracia et nostra talis sum **et exaltans caput meum** videlicet christum qui ascendit in celum quia caput mulieris vir et caput viri christus vel caput meum idest universaliter nostrum spiritum vel mentem idest caput anime exaltatur autem mens cum iam dici potest

intelligitur de fervente temptatione demonum

unio divine nature cum humana

caput anime id est mentem humanam

singulare pacientie nostre exemplum

caput mulieris vir

Mente seruio legi dei vt cetera homīs peccata sb mēte ser mo legi
dantur Cum iam carnis resur. voce mea
absorbetur mors in victoriam
que ē iniqua ad dn̄m clamaui si ali
cordis deuocio ene
cogitaciones ab effectu orantis intercaurant
nūdum dici potest voce mea ad dn̄m clama
ui neqꝫ hoc recte dicitur nisi cum sola anima
nichil carnalium intencionū attra exaudi
hēs loquit dn̄o vbi solus audit et
uit me de mōte scō suo idest de
illa iusti iusti. qꝫ liberant electi
cia sua qua liberantur electi eius et persecu
tores eorum puniuntur Sequitur vox xpi hugo
de scō victore Ego qui voluntarie sustinui mor
tem dormiui idest passioni tue sponte exposui
Et deīn soporatus sum Translacio romana ht
et sompnum cepi idest mors subsecuta ē cassio
dō9 Nam soporacio ista fuit et exsurrexi
sacri corporis beata dormi.
quia caro mortalitate deposita īmortalitatem
sumpsit et glām sempiternam Sꝫ
quare exsurrexit euidēt exponit dicēs quia do
min9 suscep. me Natura enim hūani nā hūa
tatis per se et propa nitatis p se nō po
virtute non potuissꝫ resurgere. nisi eam dūina o tuisset re
mnipotencia suscepissꝫ sicut ipē dicit potestatem surgere
habeo ponendi aīam meam et iterū
sumendi eā hugo. Dicat ppl's dī ꝫ illud dormi
ui piger ad bo. opus et sōpnū cepi in delecta
cione pcti
qꝛ dn̄s suscep. me de peccatoribus p
suam graciam
sequitur vox xpi. nō tiēbo milia ppli. uida
ci
rcūdātis me in passi
one mea exurge idē
fac
me exurgere augꝰ Mos ē diuinarū scriptura mos ē di uinarū scripturaꝛ
rum persone dei attribuere qᵭ ī nobis facit. psone dei
Vn̄ ē id an experimentū queritis qui ī me lo attribuere
quitur xps/ non enim ait quo iubente loquor
ꝫ prorsus ipam locucionem illi saluū me
tribuit cuius munere loquebar
fac de9 me9 per glām resurrectionis hꝫ
et vnusquisqꝫ temptaciōes
quibus circūuallatꝰ dicere pt nō quoniā
timebo milia ppli circumdantis me
tu pcussisti me idest percucies ꝫm more
prophetie quia q̄ ven futura
tura prophetātur ꝫm tempus futura st ꝫm sci ꝫm sciam
enciam vero prophetanciū iam pro fc̄is pphetāciū
hīda sunt. hoc ꝫm augustinū sic legitur dētes
idest male
dicta verba peccatorū videlicet pncipum
iudeorum delacerātiū
cium male
dc̄es filiū dī cōtriuisti quasi in irritum ꝫ ī
puluerē pduxisti.
qm̄ tu pcussisti oīs aduersā
tes michi sine cā Sicut in alio ps̄ di
cit pncipes persecuti
sunt me gratis Recte etiam in predestinacioe
dei de dyabolo et angelis eius percussisti oīs pcussisti oēs adūsantes michi sine causa
aduersantes michi sine causa qm̄ ipsi demo
nes non solum in totum xpi corpus
ꝫ etiā ī singulos quosqꝫ pūati seuiūt dentes
pctorꝛ cōtriuisti habet vnusquisqꝫ mia
ledicentes sibi habet eti
am viciorum autores conā
tes eum a xpi corpore pscīde Sed dn̄i ē sa
lꝰ idest domini ē saluos nos facere de morte
peccati hugo Et hoc dicit pphā ad homines
deinde conuertit ꝫmonem ad deum mutando
personam et hoc per figuram q̄ figura q̄ vocat methaplasmꝰ
vocatur methaplasm9. Vn̄ subdr et super
ppl'm tuū bn̄dcīo tua ieronim9 po
pulo creden
cium bn̄dictionem infundit transmittens eis
spm̄ scm̄ vel in futuro qn̄ dicturꝰ erit/ venite
bn̄dicti patris mei percipite regnū qd' vobis pa
ratum ē ab origine mūdi Ad qd' nos perducat
ih̄s xp̄s domin9 noster qui ē bn̄dictus ī secula
seculorum Amen
Cum inuocarē exaudiuit me
Huic ps̄ preponitur talis titulus In
finem ps̄ cantici dauid nychoꝰ Ad l'ram ps̄ ē so ps̄ est sonus vel modulatio pueniēs ex organo
nus vel modulacio proueniens ex organo et cā
ticum dicitur sonus humane vocis vn̄ ps̄ cā
tici dicitur modulacio organi cum hūana vo
ce sequente qn̄ instrumento precedente et voce
sequente laudatur deus sicut in plerisqꝫ eccliis
fit tempore hodierno Glosa Sꝫ spūaliter loqn̄do
psalmus significat bonam operacionem et cā
ticum leticiam mentis habitam de eternis vt
dictū est in prologo pn̄tis cōpilacionis p hoc enī
qᵭ dicit in finem signatur hic et in sequentibus
titulis xps qui ē finis cōsummās ī pn̄ti ad ius
ticiam et in futuro ad coronam Vn̄ sensus p
dicti tituli talis ē ps̄ iste qui idcirco dicitur ps̄
quia monet ad bn̄ operandum ē ps̄ cantici do
cens bonam nostram operacionem fieri ī me docet bonā nostram operationem fieri
tis leticia habita de eternis dirigens nos in fi
nem idest in xpm̄ ad quem tendimus. Cui
quidem psalmus ē dauid prophete vel alicuiꝰ
perfecti monentis vt vana Cū inuocarē
scli deserant atqꝫ dicentis
deuote orādo exaudiuit me deus
augustinus
iusticie mee idest a quo ē iusticia mea
postqꝫ indicauit hominibꝰ
se esse exauditum / Deinde quasi iam habens
deū in corde familiarit' ex dilcōe loquitur dicens
In tribulacīoe dilatasti michi
idest ab angustiys tristicie in latitudinē gaudij ab angustijs tristicie ī latitudinē gaudij
deduxisti me glosa Quod gaudium ē de pura

consciencia et de spe vite eterne Iohannes Et licet michi
in tribulatione auxilium tuleris
tam cito misericordia tua semper indigeo vnde subditur **Mise**

ego misericordia tua semper indigeo

rere mei et exaudi oracionem
contra miserias huius vite vt in me tua in
cepta perficiant Collector habent enim iusti hoc
propositum vt omne quod dicunt et agunt non
solum suum profectum sed eciam aliorum
edificacionem querant vnde apte subiungitur **Filij**
hominum videlicet peccatorum **vsquequo** idest quamdiu erit **graues**
in corde idest quamdiu erit cor vestrum sarcina
peccatorum et pondere iniquita
tis grauatum sicut de pharaone legitur Augustinus
Ingrauatum est cor pharaonis **Vt**

quamdiu eritis pondere iniquitatis grauatum

quid diligitis vanitatem idest vt quid
vultis esse beati de terrenis vt quid
temporalium rerum amore detinemini Hugo. **Et queri**
tis mendacium idest temporalia que
dicuntur mendacium quia
promittunt securitatem et non soluunt timorem
promittunt sacietatem et non soluunt esuriem gaudia
etc. hoc dicitur Auarus non impletur Augustinus
pecunia sicut amatores suos decipiunt
Et scitote quoniam mirificauit idest mira
bilem ostendit **dominus** pater **sanctum suum.**
idest filium suum dominum ihesum christum resuscitan
do et ad dexteram suam collocando ad quod vos
qui estis graui corde debetis con
uerti ab amore mundi Et per eum. **Dominus**

dominum ihesum christum resuscitando

exaudiet me orantem pro requie
eterna consequenda **cum**
clamauero ad eum cum cordis deuocio
ne. ita et vos exau
diet et si sic clamaueritis et feceritis quod sequitur **Irascimini et no**
lite peccare hoc duobus modis intelligi
potest Si irascimini idest si
primus motus animi fugat ad iram qui iam
propter peccatum non est in potestate vt ei con
senciat racio et mens que intus regenerata est
secundum deum vt mente seruiamus legi dei si adhuc
carne seruimus legi peccati Aut agite penitenciam idest
irascimini vobis ipsis de preteritis
peccatis et vlterius peccare desinite **que dicitis**
hoc in quo dicite **in cordibus vestris** et nolite esse
populus de quo
dicitur est labijs me honorant
cor autem eorum longe est a me. **in cubilibus**
vestris hoc est in consciencijs vestris **compungimini** hoc est ad do
lorem penitencie refertur vt seipsam anima
puniens compungat ne in dei iudicio
dampnata torqueatur Idem cassiodorus **Sacri**

Irascimini vobis ipsis de preteritis peccatis

ficate sacrificium iusticie de quo sacri
ficio dicitur in
quinquagesimo psalmo Sacrificium deo spiritus
contribulatus hoc sacrificium fit per penitenciam Quod
enim iustius est vt suis quisque peccatis pocius
quam alienis irascatur Et seipsum puniens mactet
deo in sacrificio iusticie opera iusta per penitenciam

sacrificium deo spiritus contribulatus

Cassiodorus Recte ergo viuite et corda
vestra diuinitati semper munda offerte addidit quoque **et spera**
te in domino consequi in futuro salutaria pro
missa sed quia vnusquisque id bonum
vult impetrare quod diligit et pauci sunt qui di
ligunt bona ad interiorem hominem pertinencia
que sola diligenda ceteris autem ad necessitatem
vtendum est non ad gaudium perfru
endum cum dixisset sperate in domino subiecit **multi**
dicunt quis ostendit nobis bona
que interrogacio est omnium stultorum et iniquorum
pacem et securitatem vite secularis desideran
cium siue eciam de ipsa futura vita que nobis pro
mittitur dubitancium vel desperancium qui sepe
dicunt Quis nouit si vera sunt aut quis venit
ab inferis vt ista nunciaret Hugo Quibus res
ponderi possit quod christus agnitus est reuersus ab infe
ris et lasarus inde reuersus multa de penis
retulit Augustinus Magnifice tamen et breuiter
ostendit que bona querenda
sunt eorum interrogacioni respondens **Signatum**
est super nos lumen vultus tui domine.

hoc est interrogatio stultorum

homo factus est ad ymaginem et similitudinem
dei quam peccando corrupit Glosa Est ymago
creatoris in qua creatus est homo scilicet racio que
est superior vis anime que vultus dei dicitur
quia sicut per vultum homo hominem assimilat
et homo cognoscat hominem Ita per racionem si
miles sumus deo et deum cognoscimus hec autem
racio per peccatum primi hominis deformata est ac
per hoc homo dissimilis factus est deo Item est
ymago recreacionis idest gracia dei que vocatur
hic lumen per quam reformatur racio in nobis
per peccatum corrupta si tamen signetur idest impri
matur menti nostre renascendo quod fit in baptismo
Hugo Quia sicut moneta est informis donec ymago
regis ei per cuneum imprimatur Ita racio
nostra deformis est donec per graciam dei illustretur
Glosa lumen ergo vultus est gracia iustificacio
nis qua ymago creata renascendo signatur Et ad
hoc credo pertinere quod quidem prudenter intel
ligunt illud quod dominus viso cesaris nummo ait
Reddite cesari quod cesaris est et deo quod dei est tamquam
si diceret sicut redditur cesari nummus sic anima
deo lumine vultus sui illustrata atque signata.
Hugo vel lumen vultus dicitur crux christi que nobis
impressa est interius et exterius scilicet in mentis fron
te et exterius in fronte corporis in signum re
gis nostri Cassiodorus Crux est humilium tui

superior vis anime vultus dei dicitur

lumen vultus est gracia iustificacionis

cio iuncta superborum deiectio victoria xpi perdicio dyaboli infernorum destructio celestium confirmacio mors infidelium vita iustorum de quo loco iohes constantinopolitane ciuitatis antistes quasi multifarias diffinicionum stellas in crucis declaracione lapauit dicens Crux est xpianorum spes romanorum victoria mortuorum resurrectio / cecorum dux confessorum via / claudorum baculus pauperum consolacio et cetera que ab eo in hunc modum diuina aspiracione profusa sunt In crucis enim impressione lumen est vultus dei quia semper in eis noscitur radiare qui se aliqua non eligunt prauitate polluere sicut dicit apostolus Nolite contristare spiritum sanctum dei in quo signati estis in die redempcionis hugo hoc signaculum nobis impressum est in baptismo quod cotidie nobis debemus imprimere Unde legentes euangelium crucem facit super librum facit et in fronte et in ore et in pectore quasi dicat hic est liber crucifixi quem non erubesco quem predico quem adoro etc. **Dedisti leticiam in corde meo** cassiodorus Non enim istam leticiam quam cachinno vocis exprimimus sed leticiam recte fidei quam dominus bone consciencie prestare consueuit Tunc enim veraciter letamur quando et recte credimus et adiutorio domini probabili nos conuersacione tractamus augustinus Non ergo foris querenda est leticia sed intus ubi. **Signatum est lumen vultus dei** In interiori enim homine habitat xpistus sed homines temporalia sectantes nichil aliud nouerunt dicere nisi **Quis ostendit nobis bona** Et regnum celorum inter se esse non videntur hugo. Gaudet quia solus ex hiis **A fructu frumenti vini et olei sui multiplicati sunt** hec tria humanis usibus necessaria pro omnibus temporalibus diuicijs ponuntur cassiodorus Nec vacat quod hiis tribus scilicet frumenti vini et olei additur est sui Est enim et dominicum panis et vinum quod de celo descendit Est et vinum poculum tuum de quo dicitur Calix meus inebrians quam preclarus est Et oleum de quo dictum est Impinguasti in oleo caput meum ergo ista dei non habent peccatores scilicet sua idest terrena unde corpus viuat et non anima augustinus Multiplicati non enim semper ubertatem significat sed plenum que distractionem significat mentis nam anima temporalibus voluptatibus dedita semper exardescat cupiditate nec saciari potest et multiplici atque erumpnosa cogitacione distenta simplex bonum videre non sinitur neque sentitur **In pace in idipsum** cassiodorus Contra humanos tumultus et felicitates caducas quas mundus estimabat esse precipuas pulcerrime pacem cordis obicit quam habere non possunt qui secularibus actibus implicantur / pax enim ista habet tranquillissimam vitam que cum sua mente non litigat sicut facit pax peccatorum Sed ista pax cordis in domini seruicijs perseuerantes amena tranquillitate perfruitur / de qua dicit dominus in euangelio pacem meam do vobis pacem meam relinquo vobis Sed ne istam pacem temporalem putares addidit. **In idipsum** In idipsum quippe dicitur quod nulla rerum vicissitudine commutatur sed ipsum in se permanens incommutabili perhennitate consistit **Dormiam** finem presentis vite significat **Requiescam** in futura beatitudine et in futuro. dum ei quando iam requies dabitur sanctis et gloriosa pausacio ex hac spe firmissima et certissima expectacio **Quoniam tu domine singulariter in spe** eterne beatitudinis consequende **constituisti me** idest confirmasti me augustinus Singulariter enim dicitur propter electos quibus promittitur requies eterna que negatur illis qui dicunt Quis ostendit nobis bona / qui pacem querunt in bonis terrenis et in eis multiplicati / perit enim hec multiplicitas et singularitas tenetur in sanctis de quibus dicitur in actibus apostolorum Multitudinis credencium erat cor unum et anima una Singulares ergo idest simplices idest secreti a multitudine ac turba nascencium rerum atque morientium / amatores eternitatis et unitatis esse debemus si inherere cupimus uni deo ac domino ihesu xpo cui est honor et gloria in secula seculorum Amen.

Verba mea auribus percipe domine Titulus huius psalmi talis est augustinus In finem pro ea que hereditatem consequitur psalmus dauid / intelligitur hic ecclesia que accipit hereditatem scilicet vitam eternam per dominum nostrum ihesum xpistum ut possideat ipsum deum et ab ipso possideatur deus non dicitur hereditas nostra quia ipse nos pascit et continet sed dicitur hereditas dei ipsa precioso sanguine suo comparata / ipseque nos colit et regit Quid autem in finem in preterito psalmo dictum est Idem cassiodorus Orat autem ecclesia pro suis membris dicens **Verba mea** cum psalmodia quam oraciones meas. **Auribus percipe domine** exaudiendo eas in affectu augustinus cuius per aures dei intellige presenciam maiestatis eius Et quia parum prodest autem nisi oracio vocis Ideo subiungit **Intellige clamorem meum** Clamor in scripturis non vocis sed cordis est. Unde dominus exodi 14 ad moysen

infernorum destructio celestium confirmacio

nolite contristare spm dei

veraciter letamur quando recte credimus

hec tria humanis usibus necessaria

multiplicacio non semper ubertatem significat

contra humanos tumultus

pax ista hic tranquillissimam vitam

eterne beatitudinis consequende

singulares simplices secreti a multitudine

ecclesia orat pro suis membris

dicit Quid clamas ad me cum tamen moyses ante non clamasset Quia gemitus noster et consciencia deprecatur tunc cor clamat et istum clamorem intelligit deus / unde dicit ieremias Non sileat pupilla oculi nostri. quando lacrimas ad deum fundimus eo tempore pupilla oculi nostri clamat ad dominum **ITEN DE VOCI ORATIONIS MEE** nycholaus Replicatio est eiusdem sive sicut frequenter fit in hiis que pronunciantur ex magno affectu hugo Nam oratio est pius affectus mentis in deum tendens plerumque prorumpens in vocem **REX MEUS** iohannes quia regnas in me et non regnat in me peccatum propterea tu es **DEUS MEUS** quia non deus venter meus non est aurum deus meus nec libido deus meus nec aliqua creatura deus meus quando virtus tu es et tu pro habere virtutes propterea tu es deus meus et rex meus hugo Et bene dico **INTENDE VOCI ORATIONIS MEE QUONIAM AD TE ORABO DOMINE** dirigendo cor meum ad te et non ad vanitates seculi **MANE EXAUDIES** idest exaudias in optativo tempore **VOCEM MEAM** nycholaus Hebrei non habent modum optativum sed pro eo utuntur futuro indicativi modi unde hic ponitur exaudies pro exaudias hugo Quidam iuxta litteram intelligunt hoc quod hic dicitur mane pro diluculo eo quod precipue est tempus orationis. Unde augustinus ait Turpe est christiano si radius solis eum inveniat ociosum in lecto iohannes Sed videte quod dicat mane non dicit tercia hora non dicit sexta hora non dicit plena luce sed mane idest exordio bonorum actuum quando sol iusticie per suam gratiam venerit in cor meum expulsis inde peccatorum tenebris exaudies vocem meam. quia quamdiu in peccatorum tenebris sum non me exaudies augustinus Inquietas malignitas mendacium homicidium dolus et quodque huiusmodi est ipsa nox est qua transeunte fit mane ut videatur deus Idem cassiodorus hugo Propheta ostendit qualis sit eius oratio consequenter delectat que bona sequantur ex oratione. primum est iugis famulatus dei Secundum est cognicio veritatis de primo dicit **MANE** in exordio bonorum operum **ASTABO** per iugem famulatum propositio continuandi **TIBI** et non vanitatibus seculi vel desideriis corporis opus bonum inceptum inimicus **VIDEBO** idest agnoscam vacando et sic. **QUIA** tu es deus **NON VOLENS INIQUITATEM** quia peccatum mortale contrariatur equitati tue cassiodorus Quod enim deus aliud non potest velle nisi quod probatur ipse precipere sicut et ysaias ait

Ego sum deus qui loquor iusticiam et annuncio recta Sed tu deus non volens iniquitatem Ideo **NON HABITABIT IUXTA TE MALIGNUS** per hoc peccatores significat a regno dei excludendos qui nulla conversione mutati sunt Nam licet eum carnaliter tantum videant quos reatus involvit sicut scriptum est videbunt in quem compunxerunt iuxta ipsum tamen habitare nequeunt qui gehenne cruciatione dampnandi sunt Addidit **NEQUE PERMANEBUNT INIUSTI** idest qui bona opera non fecerunt **ANTE OCULOS TUOS** quoniam gracia et dono tuo privati sunt per hoc ostendit eos in iudicio domini esse venturos Sed ante oculos domini permanere non dicuntur qui in tormenta perpetua mittendi sunt iohannes Si enim deus ignis est et ignis consumens est quamque stipula est quamque lignum est fugiat ab igne ne consumatur ab igne cassiodorus Nichil est quod deus non videat dum ubique presens et totus esse noscatur sed illi vere coram ipso esse minime dicuntur qui ab eius gratia et dono privandi sunt de quibus subditur **ODISTI** odium dei aversio gracie ipsius intelligitur quia odium deserit omne illud quod execratur et despicit Et ideo dominus dicitur odire idest deserere hugo Ad argumentum quo dicitur per illud sapientie xi / diliges omnia que sunt et nichil odisti eorum que fecisti Respondetur deus non odit naturam quam fecit sed vicium odit quod non fecit et sic dicitur hic **ODISTI OMNES QUI OPERANTUR INIQUITATEM** cassiodorus Non dicit qui operati sunt quia illi tantum in iudicio dampnabuntur qui usque in finem vite sue se crimine nefando commaculant adiecit **PERDES OMNES QUI LOQUUNTUR MENDACIUM** hugo Sed contra psalmista dicit Omnis homo mendax Solutio hic loquitur de mendacio quod est peccatum mortale Et ibi omnis homo mendax / loquitur de mendacio quod est peccatum veniale collector Ad cuius intellectum notandum est quod augustinus in libro de mendacio ponit octo genera mendaciorum / primum est cum negatur aliquis articulus fidei ut christum non esse natum de virgine vel simile Secundum genus est mendacium detractionis videlicet falsum testimonium in causa criminali Tercium genus est testimonium falsum coram iudice in causa pecuniaria videlicet illorum qui tota die faciunt os suum dulce mendaciis pro lucro / Quartum genus est quod fit sola mentiendi fallendique libidine sicut quando quis sine causa et utilitate sed sua stulticia instigante delectatur mentiri et hoc appellat augustinus merum mendacium Quintum genus est mendacium adulationis ut quis placeat aliis et ho

quando gemit et consciencia deprecatur tunc cor clamat

non est aurum deus meus nec aliqua creatura

hebrei non habent optativum sed utuntur modo indicativo

Inquietas malignitas mendacium nox est

peccatum mortale contrariatur equitati tue

licet carnaliter videant

deus ignis est consumens

deus non odit naturam sed vicium

omnis homo mendax

quando quis sine causa delectatur mentiri

ē turpe mendaciū Sextum genus ē q̄ nulli obē et prodest alicui vt si sciens pecuniam alicuius iniuste tollendam a fure vel predone vbi illius pecunia sit mentiatur se nescire Septimū gen9 ē vt si quis mentiat² prodere hominē q̄situm ad interficiendum Octauū genus ē vt si quis volenti corrūpere aliquam menciat² eam esse coniugatam vt sic ab imūdicia tueatur hugo t i glosa A magistris autem fit de mendacio trimem bris diuisio / quia mendaciū aliud ē pniciosū aliud ē officiosum / aliud iocosum / sub pnicio so continent² quinq̄ genera prīe distinctionis q̄ sīt peccata mortalia / Sub officioso tria vltia que sīt venialia Iocosum ē q̄ fit ioco et nō fal lit / sic uero ille cui dicitur causa ioci dici In ho mine perfecto dicunt quidam et bene q̄ tam officiosum q̄ iocosum veniale sit Quidam aūt dicūt s3 male q̄ officiosum sempē ē mortale ī homine perfecto thōs ī sūma arti^lo 3° argu^to 4°.

sextū genus ē nulli obesse · *Nō* · *mēdaciū ē pniciosū officiosum et iocūdū*

Circa vero mendacia que fiunt ī pmissīs ē scien dum q̄ ille qui aliquid promittit si habeat ani mū faciendi q̄ promittit non mentitur etiam si non faciat s3 infideliter agit / potest tamē ex cusari ex duobus vno modo si promisit illud q̄ ē manifeste illicitum sicut fuit promissio hero dis tunc promittendo peccauit Alio modo si sint mutate condiciones personarū et negociorū Nam s̄m senecam libro de bn̄ficijs ad hoc q̄ teneatur facere q̄ promisit requiritur q̄ oīa immutata pma neant Sic et apostolus nō ē mentit9 non adim plens q̄ promisit cum non iuit chorinthū 2^a ad chorinthios p^o et hoc propter īpedi^ta q̄ sīuenerāt sequit².

q̄ aliquid pmittit si velit non mentitur

virū sanguinū et dolosum ab hoīabit dn̄s idest exheredītabit a regno suo aug9 potest hic racione videri repetitum q̄ ait superius Odisti domine omnes qui loquuntur mendaciū vt virū sangui num ad opantem iniquitatē referas dolosum aūt ad mendacium loquentem / dolosus ē qui aliud agit et aliud simulatur / vides enim iust9 hos ab hominatos a domino idest p̄uatos a regno dei q̄fugiens ad dei misericordiā ait hugo. **Ego autē ī multitudīe mīe tue** in qua confido saluari **Introibo ī domū tuam** idest in sanctam eccle siam militātē et ibi **adorabo ad tem plū scm̄ tuū** cassiodor9 idest corpus domini nostri saluatoris de q̄o ipe dicit ad iudeos Destruite templū hoc Quomodo adorandū sīt q̄ntr oñdit dicens **in timore tuo** Tunc enim fides solida ē quādo casta amori diuinitatis adhibe tur formido hugo Deīn petit auxilium dīi contra īpedimenta vie sue dicens. **Domine ded^c me.**

exheredi tabit a re gno suo · *ī multitudi ne mīe tue con fido* · *fides so lida est*

idest fac me proficere / deductio enim q̄uenit proficienti Et per hoc declarat se esse in p̄uectu ad pfectionem s3 nūdum in ipa pfectione ded^c dico in iusticia tua cassiodor9 qua se penitendo dampnatos equissima potencia tue pietatis absoluis aug9 Et non ī iusticia homīs idest q̄ homini videtur iusticia vbi malum pro malo datur q̄ non facit / deus qui solem suū facit oriri super bonos et malos Deīn s̄biungit causam q̄re debeat deduci videlz **propter inimicos meos** ieronim9 Qui michi ī trare in domū tuam cupienti laqueos ponūt ī via glosa Propterea queso te. **Dirige in q̄spectu tuo** idest consciencia mea vbi tu solus vides. **viā meā** qua itur via ad te ne deuiam a doct na tua exemplis aut verbis pctorum aut hereticorum īnimicorū meorum predictorū quorum iudicio non est credendum ieronimus

deductio conuenit proficienti · *ne deuiam a doctrina exēplis aūt uibis*

Quoniā nō est ī ore eoꝝ veritas nō hn̄t xp̄m veritatem ī ōe suo q̄r nec ī corde hn̄t glosa **Cor eoꝝ vanum ē** quia cor eorum fal litur de peccato pu tans quidem peccata non esse pctm / et esse p^c catum q̄ non ē pctm Et de pena peccati fallū tur quia promittūt sibi īpunitatē Ide aug9 de quibus adhuc s̄bditur **Sepul crū patēs ē guttur eoꝝ** cassiodorus Sepulcrum vero patens guttur ē mentientis et adulatoīs Aug9: Qui mendacio et blanda adulacione trahunt ī se quos ad peccata illiciant et eos tā q̄ escam deuorāt cum ī suā vitā q̄uertunt hyeronim9 Sic **linguis suis dolose agebāt** que idest non solum dolum loquebantur s3 eciā ad effcm̄ dolos suos perducebant Idem cassio9 Deīn nō optādo s3 pphāndo s̄bdit **Iudica illos deus** idest iudicabis ipos puniendo Nā trāsla^o hebraica habet con dempna eos et sic **decidāt a cogitacionibus suis** idest frustrentur a cogitacione et spe sua qua spabant et cogitabant de longa vi ta et sanitate et diuicijs. **scdm̄ multitudinem īpietatum eorū** idest pec catoꝝ suoꝝ **expelle eos** ab eterna hereditate vt qui magis pec cauerunt longius expellantur et profū dius cadant in lacum inferni simile ē illud apocalips 18° Quantum glorificauit se et in de licijs fuit tantum date ei tormentū Ide aug9 cassiodorus Causa dampnacios eorum s̄bditur **Quoniā irritauerīt te dn̄e.**

sepulchrū patens guttur est mētientis et adulatoris · *frustrent a cogi tatione sua et spe*

ronimus Tu domine dulcis es per natura quia qui cumque peccatores sunt naturam dulcedinis tue vicio suo vertunt in amaritudinem Hugo Post primorum debitas retributiones assuit omnium premia bonorum subdit **letentur omnes qui sperant in te domine** ex spe enim sequitur leticia spiritualis **in eternum exultabunt.** unde subdit idest sine fine **et habitabis in eis** augustinus Ipsa erit eterna exultacio cum templum dei fiunt iusti cassiodorus O magna et ineffabilis largitas donatoris quibus munificus donat ut que possidet / deus enim qui ineffabile bonum se largitur **et gloriabuntur in te omnes** in premio. **qui diligunt nomen tuum** augustinus Tamquam cum adest in eis ad fruendum quod diligunt et bene in te tamquam possidentes hereditatem de qua titulus huius psalmi est cum et ipsi sicut hereditas eius quod significat et habitabis in eis a quo bono prohibentur quos secundum multitudinem impietatum eorum expelleret deus **quoniam tu benedices iusto** magnitudine premii et gaudiorum immensitate hec est benedictio videlicet gloriari in deo et inhabitari in deo Ista sanctificatio conceditur sanctis Sed ut sanctificentur precedit vocatio que non est meritorum sed gratie et benivolentie dei unde subdit **domine ut scuto bone voluntatis tue coronasti nos** bona voluntas dei precedit bonam voluntatem nostram ut peccatores vocet ad penitentiam gregorius in libro Job xxo Scuto nos dominus coronare perhibetur quia protegens adiuvat et remunerans coronat cassiodorus Consideremus quam pulcherrimo ac decoro fine psalmus presens conclusus est uno verbo indicans beneficia domini que nullis possunt voluminibus explicari / bona siquidem voluntas creatoris que nos ineffabilibus muneribus replet et dicta est scutum eo quod venera nos protegit et premia decora concedit hec est enim bona voluntas que nos vocat et attrahit atque nos dignos facit Nec quicquam proficuum valeamus cogitare vel facere nisi hoc accipiamus a bonitatis auctore sicut apostolus dicit Ipse operatur in nobis velle et perficere Et iterum non possumus enim cogitare a nobis quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est ieronimus Agamus igitur gratias deo et deprecemur illum ut in bona voluntate sua ipse sit scutum nostrum et corona nostra ne umquam recedamus ab eo collector Sed eius voluntatem vocati mandatis suis omnium diligentia obediamus quatinus ad premia que promisit mereamur pervenire gratia ipsius domini ihesu christi cui est honor et gloria in secula seculorum amen

Domine ne in furore tuo arguas me Titulus huius psalmi est in finem psalmus david pro octava augustinus Visum est nonnullis octavam hanc significare diem iudicii idest tempus domini ihesu christi quo venturus est ad iudicandum vivos et mortuos qui adventus computatis annis ab adam post septem milia annorum creditur futurus ut septem annorum milia tamquam septem milia transeant / deinde illud sequens tempus tamquam dies octavus adveniat cassiodorus Alii dicunt istum diem in conditione mundi post annos sex milia esse venturum propterea quod dominus septimo die ab opere suo legitur quievisse an conspectum eius sunt mille anni sicut dies una augustinus Sed quoniam dictum est a domino non est vestrum scire tempora que posuit pater in sua potestate satis aperte ostendit neminem sibi oportere arrogare sciam illius temporis computatione aliquorum annorum cassiodorus Nimis inoportunum est illud studiose querere quod nobis utiliter divina providentia noluit revelare Sed propter ad sermonem tituli declarandum nosse sufficiat post huius seculi finem quod septem diebus volvitur illum octavum diem qui varietate presentis vite non habebit esse venturum nycholaus Intellectus igitur predicti tituli talis est Iste psalmus qui est primus penitentialium dirigens nos in finem idest in christum ad quem tendimus / psalmus dico qui scriptus est a david propheta pro octava idest pro timore octave vel iudicii extremi cassiodorus Septem enim sunt psalmi penitentiales quorum primus est iste qui est sextus in ordine psalmorum deinde xxxius xxxviius l. ci. cxxix cxlii qui sub septenario numero comprehenduntur quia maiores nostri septem modis peccata nobis dimitti posse dixerunt / primo per baptismum / Secundo per passionem martyrii Tercio per elemosinam Quarto per hoc quod remittimus peccata fratribus nostris in nobis peccantibus Quinto cum convertit quis peccatorem ab errore vie sue. Sexto per compunctionem seu fletum Septimo per sacrificium corporis et sanguinis domini quod digne offertur Inveniuntur et alii fortasse modi remissionum / penitens igitur diem iudicii de qua sophonias ait vox dei domini dura et amara vehementer pertimescens exorat ne in illo die de propriis facinoribus arguatur dicens. **Domine ne in furore tuo arguas me** hugo In extremo iudicio ubi tamquam furiosus apparebis malis **neque in ira tua corripias me** augustinus Dicit apostolus thesaurizas tibi iram in die ire iusti iudicii dei in qua se non vult argui quisque in hac vita desiderat sanari gregorius in ixo moralium petit ergo ut ante iudicium et non in iudicio corripiatur quia quisquis modo per flagella corripitur et correptionibus emendatur in mansue

ex spe sequitur leticia spiritualis

computatis annis post septem milia annorum

nemine sibi oportere arrogare scientiam

hec est benedictio gloriari in deo et inhabitari

pro octava idest pro timore iudicii extremi

bona voluntas creatoris que nos ineffabilibus muneribus replet

vox domini dura et amara

vocati mandatis suis obediamus

quisquis per flagella corripitur

tudine corripitur et non in ira. In districto autem examine quod pertimescis omnis arguitio et correptio furor et ira est quia venia post correptionem non est. Idem cassiodorus in iudicio furor et ira non cadunt in deum de quo dictum est Tu autem domine virtutum cum tranquillitate iudicas sed ira et furor significant acerbitatem vindicte quam deus exercet in iudicio in peccatores sicut in 2o psalmo scriptum est Tunc loquetur in ira sua et in furore suo conturbabit eos. Idem augustinus penitens igitur acerbitatem diei iudicii abhorrens dei misericordiam implorat dicens **Miserere mei domine quoniam infirmus sum** propter peccatum. cassiodorus. Infirmitatis confessio celestis medici misericordiam movet a quo facile impetrantur remedia cum ostenduntur vulnera manifesta. O clementia magna creatoris a iudice percipimus quod nos rei dicere debeamus docemur pietatem petere ne nos iustitia possit absorbere. ieronimus. sana me per penitentiam quia medicus es et ego egrotus sum. **Quoniam conturbata sunt omnia ossa mea** idest omnes virtutes anime mee. Augustinus. Et ne ossa carnis intelligeres ad expositionem pertinens quod subiungit **et anima mea turbata est valde et tu domine usque quo.** Quis non intelligat significari animam luctantem cum morbis suis diu quasi dilatam a medico ut ei persuaderet qui mala peccando se precipitaverit. Quod enim facile sanatur non multum cavetur. Ex difficultate sanationis diligentior erit custodia recepte sanitatis. Non ergo tamquam crudelis deus estimandus cui dicatur Et tu domine usque quo sed tamquam bonus persuasor anime. Et ut ipsa illud agnoscat quanta penitentia preparetur qui se nolunt convertere ad dominum si tantam difficultatem convertentes patiuntur sicut alio loco scriptum est Si iustus vix salvus erit peccator et impius ubi parebunt. cassiodorus. Et conversionem quia iusticiam domini semper penitens iste refugit et consuetudinem eius benignitatis exposcit dicens. **Convertere domine.** de rigore iustitie ad dulcorem misericordie. Avertit enim a nobis debitas penas cum eas relaxaverit benigna remissio **et eripe animam meam** ab imminenti supplicio quod debetur errantibus. Augustinus. vel intelligendum est convertere domine idest fac me converti et eripe animam meam tamquam inherentem perplexitatibus huius seculi et spinas quasdam dilacerationum desideriorum in ipsa conversione patientem. Cassiodorus. **Salvum me fac** non secundum mea merita sed propter misericordiam tuam in qua dum firma spes ponitur venia facilius impetratur. nicolaus. **Quoniam non est in morte** idest post mortem

Furor et ira non cadunt in deum

Infirmitatis confessio misericordiam movet

Ex difficultate sanationis diligentior erit custodia sanitatis

Convertere de rigore iustitie ad dulcorem misericordie

Non secundum mea merita sed propter tuam misericordiam

qui memor sit tui videlicet memoria fructuosa quantum ad eos qui decedunt in peccato mortali. Augustinus. Intelligit quoque nunc esse tempus conversionis et venie quia cum ista vita transierit non nisi retributio meritorum. Ideo subditur **In inferno autem quis confitebitur tibi.** cassiodorus. Subaudiendum ad veniam consequendam quasi diceret nullus eo quod in inferno nulla est redemptio confessi qui sunt in inferno illi ipsi de quibus salomon sapientie 5 dicit quod dicent inter se penitentiam agentes et pre angustia spiritus gementes etc. Confessus est et ille dives qui lasarum videbat in requie constitutum sed non est ad vocem supplicationis auditus quia in hoc mundo proprie confessio dicitur ubi et venia recipitur. Hugo. Deinde penitens iste enumerat penas et exercitia satisfactionis sue dicens **Laboravi** satisfaciendo pro peccatis meis **in gemitu meo** idest in magno dolore cordis. cassiodorus. gemitus enim dictus est luctus geminatus quem merito fideles appetunt quoniam lugentes consolatur penitentes mundat dyabolum fugat christo conciliat. Amaritudo dulcis lacrime felices. salutaris afflictio. de qua et beatus iohannes duobus libris ita disseruit ut merito apud grecos aurei oris nomen acceperit. Et tamquam parum profuit gemitus addit et dicit. **lavabo per singulas noctes** idest per singula peccata. **lectum meum** Si hoc ad litteram velis accipere incurrit impossibilitas ut tanta sit copia lacrimarum quod non solum faciem sed et lectum lavisse dicatur. Quapropter lectum melius delectationem corporis intelligamus in qua velud in cubili nostro iacenti idest putrida voluptate remittimur. quam potest homo lacrimis paucis lavare. Augustinus. Hanc enim delectationem lacrimis lavat qui sese ab ea conatur abstrahere **lacrimis stratum meum** Cassiodorus idest cubile meum peccatorum meorum **rigabo.** ut fiam ex peccatore iustus ex lugente letus ex egroto sanus. Rogatio vero ad interiora pertinet per quod fletum significat usque ad intima cordis permeare. nicholaus. **Turbatus est a furore** idest a dolore cordis **oculus meus.** Quia ex nimia habundantia lacrimarum obscuratur oculus quia lacrime procedunt ex amaritudine cordis unde et in translatione hebraica pro furore habetur amaritudine. Et est expositio litteralis collectiva. Augustinus vero et cassiodorus dicunt debere intelligi huius penitentis oculum cordis sui esse turbatum a furore idest propter iram dei qua peccator suis exigentibus culpis datur in reprobum sensum idest promittitur cadere in cecitatem mentis idest pacis per tenebras interiores exclusus

Memoria fructuosa quantum ad eos qui decedunt in peccato mortali

Confessus est dives qui lazarum videbat in requie

gemitus luctus geminatus dicitur

per lectum delectationem corporis intelligamus

ex nimia habundantia lacrimarum obscuratur oculus

a dei gratia per quas perveniuntur ad tenebras exte riores que ad diem iudicii pertinet penitus ext[ra] deum sic quisquis dum tempus e[st] corrigi nolu erit Hugo Et bn dicit turbatus e[st] oculus meus s[cilicet] per debitum timorem et non extinctus per desperationem qui hic non turbatur in futuro extinguetur q[uando] mittetur in te nebras exteriores Jeronimus vel **turbatus e[st] oculus meus** idest turbata est mens mea et to[tu]m cordis mei principale contremuit a furore tuo o deus p[ro]p[ter] que supplicia michi timeo p[re]parata **inveteravi** Glosa. N[on] mirum si ocl[u]s m[eu]s turbat[ur] q[uia] idest menbrum f[a]c[tu]s sum veteris ho[min]is per peccatum **inter o[mn]es inimi cos meos** Aug[ustinus]. Hoc e[st] inter homines q[ui] nolunt ad deum converti qui con traria intentione sunt eis inimici qui se ad de um convertunt Nam cum alii amant et appetunt istum mundum alii se optant ab isto mundo libe rari quis non videat illos inimicos esse istis Na[m] si possint istos secum ad penas trahunt Et mag num est donu[m] inter verba eorum versari cotidie et non excedere de itinere preceptoru[m] dei ab hys separatus e[st] omnis sanus non locis s[ed] animo. Nam locis corpora continentur animi aute[m] locus e[st] affectio sua Cassiodo[rus] vel inter inimicos dicit inter peccata Ipsa enim s[un]t veraciter adversa q[ue] animas in tartarum deducunt Aug[ustinus] post laborem et gemi tum et ymbres creberrimos lacrimaru[m] atq[ue] post tantas difficultates exaudita se anima pia sig[n]is vide quid adiun git. Glosa. **discedite a me** nu[n]c aio t[ibi] i[n] futuro loco **o[mn]es q[ui] op[er]amini iniquitate[m]** Cassiodorus quia volo me a malorum soci etate dividere. **q[uonia]m exaudivit d[omi]n[u]s voce[m] flet[us] mei** glosa videlicet compunctio nem cordis mei pro confu sis vn[de] lacrime vocis pondera h[abe]nt Aug[ustinus] vel in pro phetia dictum est discedite idest discedetis in ext[re] mo iudicio cum ipsi sepa buntur a iustis Hugo. **exaudivit d[omi]n[u]s dep[re]catione[m] mea[m]** de malis amonendis dominus orationem meam suscepit de bonis et virtutibus adipiscen dis que duo necessaria s[un]t quia expressus vitii vir tutum operatur ingressum Cassiodor[us] Iste vero peni tens in conclusione orationis sue exultat orationem fo re exauditam q[uonia]m e[st] hec forma penitentiu[m] vt in choent a lacrimis et desinant in letitia quatinus tali exemplo possit veniam agnosca esse q[uod] legitur Qui seminant in lacrimis in exultatione metent Deinde sancta osa[n]na penitentis a pe[cca]tis suis facta li bera et ecclesiasticis regulis obsecundans mox pro inimicis suis vt convertantur exorat vt sicut i[psa] accepit veniam ita et inimicos suos car[n]a les ad dei gratiam redire obligat vnde dicat **Eru bescant** de actibus suis malis et intelligant ipsos actus dampnosos quos p[ri]dem sibi putabant esse proficuos et[c]. **et co[n] turbent[ur] vehement[er] o[mn]is i[n]imici mei** timore futuri iudicii et scripturarum pre dicatione terribili ne in illas penas miser[r]imu[m] hominu[m] cadant quas pastores lex divina pronuntiat ee venturas **co[n]vertant[ur]** vt non permittant ire quo tendunt s[ed] cum redeunt ab inferni fovea liberentur Et ne nos divinus in dicaret forsitan diffensos addid[it] **et erubescat valde ve lociter** ab iniquitatibus suis O desiderium mentis eximiu[m] Quis enim amplius in causa sua petere potuit q[uam] iste qui pro inimicis suis acerrimus postulat Sic alium itaq[ue] deus mi seretur qui momenta mi[seri]e non negligunt Sicut in evangelio scriptum e[st] b[ea]ti misericordes q[uonia]m ipsi m[isericordi]am consequentur Hug[o] vel hoc to[tu]m potest legi de futuro sic **erubescant** idest erubescent in futuro maximo rubore d[omi]n[u]s hi sunt quos aliq[ua]n[do] habuimus in derisum et i[n] simili tudinem improperii nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam et finem illoru[m] sine honore Ecce quomodo computati s[un]t inter filios dei et[c]. q[uo]d sapie[nti]e h[ic] scribu[n]t[ur] **et conturbent[ur]** idest simul conturbabu[n]t[ur] in anima nec lenit[er] sed **vehementer o[mn]es inimici mei** secularia desideria sectantes et cum desperate i[n] iudi[cio] recipit **co[n]vertantur** idest convertent[ur] a letitia sac torum In quorum maloru[m] confusionem repetit et. **erubescant** idest erubescent q[uia] illis conversio fit ad confusionem qui hanc voluerit hic ad salute[m] th[eologi]a fiat **valde veloc[iter]** quia cito veniet eis repentina calamitas et subit[us] interitus Idem augustinus Cassio[dorus] licet i[n] omnibus psalmis intelligentie studium adhibere debea mus quoniam in vite n[ost]re opere maxima subsi dia acquerunt[ur] tum p[ro]s p[eni]t[ent]iales estimo magno ope re perscrutandos quibus humano generi velud opetens medicina prestat[ur]. Inde enim aiatum saluberrima lavacra suscepimus In pe[cca]tis mortui renovis[s]imus Inde lugentes ad eterna gaudia pervenimus Est enim quoddam iudiciale genus in quo reus ospitibus iudicis p[re]statur assistit pec catum suum lacrimis diluens et confitendo dis solvens summu[m] genus defentionis afferens vt q[ui] seipsu[m] ipse condempnat Hic enim e[st] accusator ex[t]e neus s[ed] ipse pe[cca]tor impugnator e[st] sui io[n] m[er]etur ve niam per se[ipsum] non accusat a culpa nec potest alit[er] agi sub tali iudice cui p[ec]cata nullus prevalet ab necare O inestimabilis pietas creatoris reru[m] pro se suam dicere fecit q[uia] ipse se vehementen tius accusavit / dona nobis domine i[n] satisfac tione nostra tota nos caritate compungi q[uo]d nobis

salutarem supplicandi regulam prestitisti Qui in
trinitate pfta vivis et regnas deus per omnia
secula seculorum amen

Dñe deus meus ī te spaui

Titulus huius psalmi talis ē psalmus
david qp cantavit domino pro verbis chusi fi
lij gemini cassio⁹. Cuius hec causa in 2° libro
Re 16° latius inducet̃ pp explanatione tamen
tituli breviter exponenda cognoscatur Cum dd'
a filio suo absolon crudeli bello pmeret̃ amicu
suum chusi fecit prodinoscendo osilio absolon
ad eius castra migrare vt qcqd aduersum eum
agaretur sibimet secretius indicaret hugo huic
hystorie videtur alludere titulus ß potius agit
de signato qz de signe cassiodo⁹ Chusi enim patre
augustino docente interpretat̃ silentiũ qp revera
fidelis eius extitit qn illi secretius profutura
mandavit / filius autem gemini filius dextre
interptat̃. Qz bñ ad ipm refert̃ quia saluti eius
necessaria prodicione osilu̅ Sic dominus nr
ī medio iudeorum silentium misit cũ misteria
sancte incarnationis assumpsit pfidis enim
iudeis tanqz silentiũ fuit qp fidelibus probatur
esse predicatum / hunc ergo ps.ᵐ ad similitudinẽ
chusi de futuro misterio dñi pphã cantavit qa
sicut david filij sui absolon a se geniti et educati
iniustam psecucionem ptulit Ita dominus libera
ti a se populi atqz nutriti furorem detestabili p
sumptione sustinuit Idem augustinus cassiodo⁹
Scire debemus huc psalmũ esse ps.ᵐ eorum ī qui
bus per acta david significtur domini futura miste
ria Subsequitur enim huiusmoi xcvj⁹ cxxiij⁹ xliij⁹
in quibus convenit thema qd° dicitur allegoria. i.
inversio aliud dicens aliud significans hugo Canit ergo
anima perfecta in prophetia cu illud secretum
intonuit pro verbis chusi idest pro cognitione eius
dem secreti chusi dico filij gemini idest dextre qd° se
cretum dext deus idest favens atqz propicius ei
operatus ē cassiodo⁹ Que quidem fidelis anima ex
persona sua dominũ deprecatur vt ab omnibus psecu
toribus eius liberet dicens **Dñe** nycholaus per oĩm generale gubernacionem **Deus** per creationem **meus** per fidem et devotionem **ī te speraui** confidens de tua bonitate hugo. **Saluũ me fac ex omnibus psequentibus me** tam vitiis demonibus qz pravis hoibus **et libera me** non enim sufficit michi vt te defendente sim salvus nisi et te liberante sim securus deinde de plurali numero ad singulare redit cũ subiungit **neqñ** idest ne aliqñ **rapiat** dyabolus **vt leo** rugiens qz decipiat **animã meam** quia non curat de corpore Unde gregorius Nichil fe
cisse se estimat vt aiam non sauciat tum igitur auxiliũ implors **Dũ** pro quia **non ē q redimat** peccata tollendo **neqz q salvũ faciat** cassiodo⁹ Cum tu subveniendo cessaveris illo enim tempore prevalet dyabolus rapere cum nobis peccatis nostris obstantibus xps distulerit subvenire. Aug⁹ Et vt manifestum sit iam pfectam aiam hoc ē dicere tu solius dyaboli fraudulentissime insidie cavende. sꝫ vide qp sequat **Dñe deus meus si feci istud** hoc videlicet qp subditur **si ē iniquitas** idest aliquod peccatum mortale quod est contrarium equitati. **ī manibus meis** idest operibus meis Augusti⁹ **Si reddidi retribuentibus in mala** idest si non feci qd° docuisti verbo et exemplo qui ī magna paciencia pertulisti traditorem tuũ hugo Si sic non dixi sicut docuisti idest precepisti videlicet non faciendo peccatum mortale neqz reddendo mala pro malis sꝫ bona pro malis **decidã merito** tanqz victus **ab inimicis meis** me persequentibz **inanis** idest fructu mansuetudis vacuatus Aug⁹ Inaniter se iactat qui cum et ipe homo sit cepit de homine vindicare Et cum superare hoiem querit palam occulte a dyabolo superatur Iurare vero hoc p execrationem qp est gravissimũ iurandi genus cũ homo dicit illud feci ī paciar / sꝫ aliud ē iuratio in ore iurantis / aliud ī significatione pphantis hic enim vere dicit qp contingat hoibus qui reddũt retribuentibus mala non qp sibi actu quasi in iurãdo inprecetur **psequatur ergo inimicus** idest dyabolus **aiam meã** persequitur enim mala suggerendo Et si deceperit et. **cõphendet eã** Unde subdit **et comprehendet eã** per assensũ **et conculcet ī terra viã meã** Sic enim de animabus efficit quas crudelissimus inimicus vincit vt actus eorum faciat terrena cogitatione maculari **et gl'am meã** que debet esse in conscientia mea de bono opere in **pulverẽ** idest in superbiam **redigat** Aug⁹ Gloria enim tũ ī pulverem deducitur si per superbiam quisqz contempnens secreta oscientie vbi deus solus hominem probat / velit apud hoiem glari / hinc ē qp alibi dicit deus conteret ossa placentium hoibus cassio⁹ Ecce quomodo iniquitatis peccantium mirabili narratione descripsit du

p verbis chusi filij gemini

chusi interptat silenciũ

dd ab absolon ī iniustã persecutionẽ ptulit

tã vicijs demonib⁹ qz pravis hoibus

cũ subveniendo cessaveris prevalet dyabol⁹ rapere

si nõ feci qd docuisti vbo et exemplo

per execratione qp est gravissimũ iurandi genus

vt actus eorũ faciat terrena cogitatione maculari

sibi condicionem ponit glos: Quasi dicat si hec
feci hec michi contingant deinde adversus dy
abolum et angelos eius quorum possessio pecca
tores atque impii homines Exurge domine
sic deprecatur dicens
loquitur more humano quasi
dormiens prodiret in publicum in ira tua
Quod adhuc iste quod perfectum dicimus ad iram provocat
deum quem sciebat esse mitissimum Sed iste non ad
versus homines hoc precatur sed adversus dyabolum
et angelos eius Cum enim iustificatur impius ex
impio fit iustus et ex possessione dyaboli migrat
ad templum dei Et qui pena est ut cuique aufe
ratur possessio in qua dominari desiderat/ hanc pe
nam dicit iram dei adversus dyabolum ut desinat
possidere quos possidet cassiodorus Qui punitur quo
ciens ab eo peccator
subiugatus eripitur exaltare in finibus
inimicorum tuorum idest in possessione dyaboli
et suorum qui in pectoribus
tenet In ipsis enim exaltatur dominus
quando a convertentibus confessio laudis ei offertur Exur
ge domine deus meus in precepto
quod mandasti idest quia humilitatem pre
cepisti humilis apparate ve
niens in carne et tu prior imple quod precepisti
ut exemplo tuo vincentes superbiam non possidé
antur a dyabolo hugo. Synagoga po
Et cum venis in carne.
pulorum idest iudeorum videns
te in tanta humilitate constitutum circum
dabit te tamquam vilem et abiectum te
persequendo usque ad mortem et ideo prop
ter hanc in altum idest in celum
ostendendo regredere vin
dicasti
dominus iudicat populos Augustinus
Quia inde
venturus est iudicare vivos et mortuos Iudi
Quod iudicium anima perfecta non times ait.
ca me domine secundum iustitiam meam
qua obedivi
preceptis tuis et secundum innocentiam meam
qua non tradidi retribuentibus super me Quod
michi mala Et addidit quoque ad
dicamento demonstrat idipsum quod anima iusta
est et innocens hoc non per se habere
sed per illustrantem et illuminantem deum Consumetur
quasi dicat veniet christus iudicare et iterum
consumetur nequitia peccatorum Translacio
hebraica
habet consumetur idest perficiatur nequitia pec
catorum et perveniat ad summam nequitiam
ut possit iustum iam venire iudicium Sed quia
non solum dictum est apocalipsis ultimo Sordibus
sordescat adhuc sed et dictum est Iustus
iustior fiat addit et dicit. Diriges iustum

Marginalia (left): dormiens prodiret in publicum / humilitate precepisti humilis apparate / venturus iudicare vivos et mortuos / perficiat nequitia peccatorum

Marginalia (between columns): clare videns cogitationes / non ad concupiscentiam oculorum / duo sunt officia medicine / nullus potest resistere voluntati eius

dirigit iustum in ipsa conscientia ubi
nullus hominum videt sed solus ille qui est scrutans
corda et renes deus nicholaus Ac si dicat
tu deus faciens predicta qui es scrutans corda idest clare videns
cogitationes que per renes designantur eo quod de
lectationes venereorum que sunt vehementes vi
gent in renibus virorum secundum quod dicit gregorius
omelia 22 Quia viris luxuria in lumbis sit cas
siodorus Hec propria virtus est dei et corda nostra discutere
et animum nostri vigorem potentie sue luce penetra
re finis enim cuius delectatio est augustinus quia eo
quilibet curis et cogitationibus nititur ut ad delecta
tionem perveniat/ videns igitur curas suas qui
scrutatur cor/ videt autem fines
curarum idest delectationes quas perscrutatur renes ut cum venit
non ad concupiscentiam oculorum neque ad concupiscentiam car
nis neque ad ambicionem seculi que omnia transeunt
tamquam umbra inclinare curas nostras sed ad gaudia
rerum eternarum sustolli que nulla mutacione
violantur dirigat iustum scrutans corda et re
nes solus cassiodorus. Nam licet nobis multo celsiores
sunt potestates celorum nulli tamen creaturarum
datum est cogitationum nostrarum secreta cognoscere ple
nissime Nec nos ipsi nobis sic manifeste esse
possumus quemadmodum divinis conspectibus appa
remus/ cum de homine legatur in psalmo 18 delicta
quis intelligit/ penitens igitur misericordiam dei consecutus
ne in morbum peccati reca
dit tuicionem petit dicens Iustum adiutori
um meum a domino qui salvos
facit rectos corde Augustinus Duo sunt officia
medicine unum quo sa
natur infirmitas Alterum quo sanitas custodi
tur Secundum primum dicit peccator in superiore psalmo.
Miserere mei domine quoniam infirmus sum Secundum al
terum dicit hic perfectus Iustum adiutorium meum a domino
Ibi enim infirmus ut liberetur/ hic iam sanus ne cor
rumpatur orat Si non medicinam exhibet qua sa
netur infirmus quanto magis eam nunc iustifi
cati salvi erimus ab ira per ipsum Iusto igitur auxilio
salvos facit rectos corde in quorum cordibus sunt
cogitationes bone et munde collectio: Deinde ut stude
amus converti ad deum et esse recti corde commen
dat nobis deus penitentiam suam et
misericordiam de iudicio suo ita dicens Deus qui de
cipi non
potest omnia
videns et noscens iudex scrutans corda et renes
Augustinus Iustus reddens
unicuique secundum opera
sua cassiodorus. fortis quia nullus potest
resistere voluntati eius
et paciens ut hodie ad penitentiam expectet quos per
fidem pro scelerum suorum qualitate
potuisset numquam sub a
nimadversione punire dicit nicholaus Irascetur per singu
los dies idest numquam infert vindictam stati
tum quis committit contra eum of
fensam quasi dicat non/ sed expectat tempus de

bitum dans penitencie locum Sz quia quique pec
tatores hac die paciencia abutuntur
et propter hoc continuus puniuntur. Ideo subdit **Nisi con**
uersi fueritis a malis uestris ad deum hoc tempore quo paciencia dei nos ad peni
tenciam inuitat **gladium suum vibrabit** (tempore quo paciencia dei nos inuitat)
idest manifestam vindictam suam exercebit Augustinus
vibrare est splendificare / vibrabit autem xpistus
gladium suum cum in secundo aduentu veniens iudi
care viuos et mortuos in manifesto splendore
claritatis sue iustis suis lumen
et terrores impiis choruscauit **arcum suum.**
idest sacram scripturam veteris ac noui testa
menti vbi fortitudine noui testamenti quasi in
uo quodam duricia vete **tetendit** quia per
ris flexa et edomita est ipsam
scripturam peccatoribus misericordias exhibuit **et parauit illum**
(sacra scriptura veteris ac noui testamenti)
qui per exposiciones explanauit sacram scriptu
ram Gregorius 20 moralium. **Et in eo parauit vasa**
mortis idest sententias peccatoribus dampnatio
nem comminantes quia secundum eloquium
suum sententiam eos qui nunc corrigi negligunt
reprobos dampnat **sagittas suas** Hugo.
In quo eciam arcu.
idest auctoritates sacre scrip
ture de dilectione dei et proximi **ardentibus** auditoribus **effecit** vt proficierent
Gregorius. quia in
eo quos terrore corrigunt certas verborum sen
tencias emittit Hugo Et vt intelligamus vni
cuique supplicium fieri de peccato suo sic quod fue
runt delectamenta hominum peccanti sint instru
menta domino puniendi **Ecce** quasi dicat ma
nifestum est quod Ideo subdit Nicholaus
homo parat sibi causam
mortis et non deus quia homo **parturit iniusticiam.**
et concepit dolorem et peperit
iniquitatem Nicholaus Hic est ordo preposterus
quia concepcio precedit partu
ricionem Hugo. (hic est ordo preposterus)
Sic ergo ordina **concepit dolorem**
ex suggestione idest appetitum temporalium
in quo est dolor quia est labor in acquirendo ti
mor in possidendo
dolor in amittendo **parturit** idest maximo
labore nititur
effi
cere. **iniusticiam** machinando malum con
tra proximum suum et tandem
peperit iniquitatem idest ad actum per
ducatur Iniquitas
et iniusticia secundum hunc sensum idem sunt / pec (iniquitas et iniusticia idem sunt)
cator enim peccatum quod dolor dicitur quia causat sibi
eterne pene dolorem / concipit concupiscendo
deinde parturit consenciendo / tercio parit opere
perpetrando Congrue vero non deum est perpe

trantur iniquitatem sed peperit quia sicut in partu
anxius dolor et labor est ita peruersi laborant
atque anxie anhelant vt malum quod in corde (peruersi laborant et anxie anhelant)
conceperunt ad operacionis exitum perducere
possint Contra tria predicta scilicet concepit parturit
et peperit que ad culpam referuntur subiungit alia
tria pertinencia ad penam vide **lacum** infer
licet aperuit effodit et incidit vnde dicitur in con
cipiendo peccatum **aperuit** et parturien
do per consensum **effodit**
idest am
pliauit **eum** et actu per
petrando peccatum **incidit in foueam**
perdicionis et mortis **quam fecit** et sic sibiipsi spon
tanea voluntate (sibiipsi spontanea voluntate est causa dampnationis)
est causa damp
nacionis propter quod **conuertetur dolor eius**
idest peccatum quod est causa doloris vt dictum est
in caput eius. Cassiodorus. idest in animam eius
que est caput corporis
et in verticem ipsius idest in racionem
intellectualem que
est interior
vis anime **iniquitas eius descendet.**
detrudens eos ad inferos quia peccatum aggrauans
eum non sinit animam eius ad sanctorum regionem
volare Augustinus Hoc fit cum in homine peruerso sunt
racio et libido dominatur. Collector: Et per hoc periculum
perfectus iste iam euasit gracias agens laudes domino dicens
Confitebor domino confessi
one laudis **secundum iusticiam** (confessione laudis secundum iusticiam eius)
eius Confessio iusticie dei est qua ita loquimur
vere domine iustus es qui et iustos sic pro
tegis vt per teipsum eos illuminas et peccatores sic
ordinas vt non tua sed sua malicia puniuntur
Et ne intelligamus istam confessionem non esse
peccatorum sed pocius laudis
diuine Ideo subditur **et psallam nomini**
domini altissimi psallere vero est et operibus
mandata dei peragere et
hymnos voce eciam et corde cantare quia propheta pro
mittit se esse facturum Quia hoc reuera domi
no cognoscebat acceptum magnifica nobis huius
psalmi si studiose consideremus sacramenta pa
tuerunt / prima parte fructuosam primam docet quod
perfectos probatur efficere xpistianos paciencia ei
est religiosi viri laborum ac dolorum omnium spe (paciencia est religiosi uiri laborum)
futurorum bonorum et amore domini grata tol
lerancia / 2a parte salutem rectis corde ipse dominus
pollicetur / Tercia terrentur impii ne illo iudicio
dampnentur errantes / O pietas optimi reuera
creatoris quod nos vis derelinquere quos nosti ad tu
um iudicium querere Et immense pietatis ar
chano dum confitentibus peccata reatus subducas
idest subtrahis Quod enim iusticiam euaderet
nisi premissa pietas subueniret Collector. precamur
mur ergo te domine vt a laqueo mortis nos eripe
re digneris atque ad tue beatitudinis gloriam perdu
cere vbi cum sanctis omnibus te laudare valea (ad tue beatitudinis gloriam perducere)

mus qui es bñdictꝰ ī scl'a seculorum Amen
le
Dñe dominusꝰ nr̄ q̄ admirā[bi]
Titulus huius ps' talis ē. In finem
psalmus dauid pro torcularibus Augꝰ Nich
il de torcularibus in textu huius psalmi cuꝰ
iste titulus ē dicere videt'. Hugo. Torcularia
possumus accipere ecclias quarum cōstitutio
signata est per torcularia quia sicut in torcula
ri sunt duo s. vinū et acinum idest follicl's
vue expresse et ad vltimum vinū reponitur
in cellario regis et acinū extra proicit'. Ita ī
ecclia boni a malis opere ministeriorū modo sepa
rantur non loco s; affectu et purgant' boni tri
bulatione malorū quos tn̄ ī fine mūdi dn̄s
separabit tanq̄ vinum a folliculis Inane et
virtutibus vacui proicientur foras in inextin
guibilem ignem Idem augustinꝰ / hec autē
dicta sūt ad intellectum tituli predicti cuiꝰ sen
sus talis est / psalmus iste factꝰ ē a dauid di
rigens nos in finem idest ī xp̄m q̄ finis sigt
scriptus ē pro torcularibus idest pro cōstitucioe
eccīe edificate super xp̄m de cuius exultacione
agit mistice propheta in hoc psalmo s'm duas
naturas eius Nichoꝰ Ad lr̄am vero exponitur idē
psalmus de victoria xp̄i obtenta per suam pas
sionem Nam sicut sanguis xp̄i expressꝰ fuit
in spinee corone īposicione in flagellacione
ī pedum et manuū cōfix.oe et lateris transfix
cione per q̄ dominus ihesus habuit plenam
victoriam glorie coronam et sup omnē creatu
ram exaltacionem Etiam cum pueri ad lau
dem xp̄i clamarent ī templo osanna filio dd'
vt legitur mathei 16.o Et pn̄cipes sacerdotum
indignati dicerent xp̄o Audis quid isti dicūt
quasi dicerent non deberes sustinere talem ap
plausum Ihesus rn̄dit eis Nūq̄ legistis q̄a
ex ore infancium et lactenciū perfecisti laudē
tuam idest vos qui legistis scripturas deberetis
intelligere q̄ hoc scriptum est de me Etiam a
postolus ad hebreos 2.o magnam ptē huiꝰ ps'
inducit dc̄am de xp̄o ad litteram et s'm hunc
sensum propheta p̄mo confitet'
ī spū potestatē diuinitatis ī xp̄o dicēs **Dñe do**
minusꝰ nr̄ q̄ admirabile est no
men tuū ī vniuersa terra.
augustinꝰ. Quero vn̄ sit admirabi
le nomen eiꝰ ī vniūsa tr̄a rn̄det' **Qm̄**
eleuata ē magnificēcia tua
sup celos vt sit iste sensꝰ **dñe q̄ es dn̄s nr̄**
q̄m te admirantur om
nes qui īcolūt terrā **q̄m tua magni**
ficēcia idest filius tuus per
q̄ magn̄ operatus es **eleuata**
est sup celos idest super omnē creaturā
celestem et angelicā Iōhēs
q̄ pro nobis homo factus es q̄ mortuus q̄ sur
rexisti in cunctis gen
tibus est diuulgatum **Ex ore infanciū**
et lactenciū idest sup
plicium hoīz **pfecisti laudē**
Nichoꝰ. Diuinitas autem xp̄i fuit confessa
ab angelis confessione laudis ab honore na
tiuitatis eius q̄ vt habetur luce 2.o vbi dicit'
et subito facta est cum angelo multitudo ce
lestis exercitus laudancium deū Et laus ista
fuit perfecta q̄n pueri in templo clamabant
confitentes diuinitatem dīcētes / osanna idest
obsecro salua in excelsis / salutem enim celestē
nemo dat nisi deus s'm q̄ in alio psalmo dicit'
graciam dabit dominꝰ / pueri autem isti non erāt
homines lr̄ati qui ex sc̄ia legis et prophetarū
possent agnoscere diuinitatē xp̄i et sic confiteri
propter q̄dᵒ ista laus videt' p̄cessisse a spū sc̄o
linguas eorum mouente sicut locucio asine ba
laam non fuit ab ea nisi passiue tn̄ s; effecti
ue fuit ab angelo linguam eius mouente Et
sic laus ista videtur perfectior q̄ angelorum q̄
tum ad hoc q̄ ista laus efficiebatur a spū sancto
qui precellit omnes angelos in infinitum Ista
enim laus perfecta est ad
cōfusionē iudeoꝝ vn̄ s'bdit' **pp̄ inimicos tu**
os confutandos quia principes iudeorum au
dientes pueros in aduentu xp̄i predictam
laudem cantātes
confusi fuerunt **vt destruas inimicū**
s. populum
iudaicum. **et vltorem** qui sub titulo
vlcionis iniure
legis moysaice eum persequebant' imponēs
sibi transgressionem legis in violacione sab
bati Hugo Deīn ex premissis p̄pha p̄uidens ī spū
edificacionem
eccīe subiungit **quoniā** cum destruxeris ī
inimicū et vltorē tuū
videbo intellec
tu fidei **celos tuos** / idest sacras scrip
turas q̄ celi merito dicunt' eo q̄ continent do
minū saluatorem
Equidē scripte sūt **opa digitorum**
tuorū quia conscripte sunt inspiratione
spiritus sancti cuius septem sūt dona
cum sit vnus spiritꝰ sicut plures sunt digiti
in vna manu et **lunā** Hugo. idest vniuer
similiter videbo salem ecclīam q̄ a xp̄o
tanq̄ a sole illūiat' et tanq̄ luna crescit et mi
nuitur personis s'm tem
pora tribulatōis et pac̄ et sil' **videbo stellas**
idest doctores et homines sanctos qui illūiati a
sole xp̄o ipam eccliam sancte vite exemplo et
verbo catholice doctrine multipliciter decorauerūt
que
omnia **tu fundasti** idest in tua fide firmasti
Sicut iste versiculus no
historice vt dicit beatus gregorius s; mistice

In torcularī duo sunt s. vinū et acinum

Iste ps' est dirigens nos in finem

ex ore infantiū et lacte nciū pfecisti laudem

magnificentia. i. filiꝰ tuꝰ p quē magna operatus es

pro nobis hō factus es

salutem et celestē nemo dat n̄ deꝰ

confutādos principes iudeorū

conscripte sūt īspiratione spūs sancti

iste vsꝰ mistice ē exponendꝰ

cap

e exponendus deinde ait liberatorem generis huma ni et primo ondit miseriam hominis liberati dicens quid **Quid est homo**. cassiodorus Cum despectu pronuntiandum est idest fragilis et caducus ad sequax qui in veteri peccato permixtus sotia pravitate conclusus est Et addit

fragilis et caducus ad sequax

Quia memor es eius Jeronimus Quale meritum stat hominis ut memor factus eius pro eius redemptione suscipias carnem. Glosa **aut filius hominis** idest xpus filius virginis quia est **quoniam tu visitas eum** scilicet hominem mittendo eum filium tuum in carne ad redimendum hominem cassiodorus Nam visitare dicimus quando medicus ad infirmos ingreditur quod in adventu domini revera constat impletum Nicolaus In quo adventu **Minuisti eum paulominus ab angelis** idest citra angelos in sua passione quia angeli non sunt hoc modo passibiles scilicet passione corporali sicut xpus fuit **gloria et honore coronasti eum** per meritum passionis sue resurrexit et ascendit in celum et coronatus corporis incorruptibili claritate super angelos sedet a dextris dei patris **et constituisti eum super opera manuum tuarum** Propter quod dominus post resurrectionem suam dicit Mathei ultimo Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. **Omnia subiecisti sub pedibus eius** Quia etiam angeli superni sunt homini xpo subiecti **Oves et boves universas insuper et pecora campi** Istud iuxta litteram additur ad removendum errorem illorum qui dicebant quod divina providentia non se extendit ad ista inferiora sed tantum ad superiora in quorum persona dicitur Job xxii. Circa cardines celi perambulat nec nostra considerat. Beatus cassiodorus dicit quod hec verba debemus allegorice dicta accipere ne post rationales creaturas incompetenter pecora vel iumenta posuisse videatur cassiodorus. **Oves** electum populum significat xpianum de quo in evangelio dominus petro dicit pasce oves meas. **boves** predicatores et pastores significat qui humana pectora mandatis celestibus exarantes virtutum messem germinare fecerunt nec vacat quod dicit. **insuper** quia non solum illi sancti subiecti sunt xpo sed etiam peccatores. Sepe de conversis talibus maiore gloria triumphat dominus xpus. **pecora** idest dum in terrenorum libertate idest in mundi ipsius voluptate pascuntur **volucres**

visitare dicimus quando medicus ad infirmos ingreditur

ascendit coronatus corporis incorruptibili claritate

electum populum significat xpianum

Sepe de conversis maiore gloria triumphat

celi idest superbi qui verbo iactantie ponunt in celo os suum Quorum caput dicit ysaias xiv. Ascendam in celum et similis ero altissimo. Augustinus **Et pisces maris** idest curiosos et avaritiosos **qui perambulant semitas maris** idest inquirunt in profundo huius seculi temporalia que tanquam semite in mari cito vanescunt et intereunt Et dicit **qui perambulant** ostendens per hoc pertinacissimum studium inania et preterfluentia requirentium / hec autem tria genera viciorum idest voluptas carnis et superbia et curiositas omnia peccata concludunt quod michi videntur a iohanne apostolo enumerata cum dicit nolite diligere mundum quoniam omnia que in mundo sunt concupiscentia carnis est et concupiscentia oculorum et ambitio seculi / hii omnes predicti tam boni quam mali xpo dicuntur subiecti quia tunc bonos cum malis mixtos in ecclesia videmus Nicholaus In fine autem psalmi resumit primum versum dicens **Domine dominus noster quam admirabile est nomen tuum in universa terra** hoc in cantilenis solet fieri quod in fine reiteratur principium cassiodorus De duabus naturis xpi domini sermo psalmi et iste locutus sit quemadmodum et alii subsequuntur videlicet vespertinus et matutinus ut obscuratum huius seculi gradientes quasi pluribus lampadibus incensis Inheredi tantes idest duricias / cautis est petra durissima minima quam valeamus incidere Quapropter tanti boni fiery agnoscamus auctorem unus est dominus xpus genitus ex patre sine tempore natus ex maria virgine in tempore per quem mundum creavit ex nichilo post ab ingenti liberavit excidio Excidium mors tormentum clades vel calamitas Quale enim rogo genus est pietatis ut ille angelorum nimia factus caritate dignatus est ad nos miseros morti additos venire ut mors cum auctore suo dyabolo vinceretur qui mundum suis vinculis tenebat captivum Unde beatus ambrosius hymnum natalis domini eloquentie sue pulcerrimo flore depinxit ut prius sacerdos tam dignum munus offerret obsequium dicit enim inter cetera procedens de thalamo suo pudoris aula regia gemine gigas substantie alacris ut currat viam et cetera que super humanum ingenium sanctus vir involuit collectio Vide quam admirabile est nomen domini qui infantes erudit / astutos destruit / peccatoribus miseretur / sanctos visitat / angelos possidet / homines continet / omnem creaturam sibi subiecit Ipsum qui est principium et finis laudemus in principio et in fine vocem in dei laudem extollentes Ipsum amemus ut patrem ut creatorem ut redemptorem timeamus ut dominum timeamus mia et consilys super filios hominum quod est benedictus in secula seculorum amen

pisces .i. curiosos et avaritiosos

omnis tam boni quam mali xpo dicuntur subiecti

cautis est petra durissima minima quam valeamus incidere

beatus ambrosius hymnum natalis domini pulcerrimo flore depinxit

Ipsum amemus ut patrem ut creatorem ut redemptorem

Confitebor tibi domine in toto

ps in fine pro occultis dauid

Titulus huius psalmi talis e In finem pro occul
tis ps dauid nichol9. Ad cui9 intellem sciendum
e q duplex est iudicium fm duplicem dni ad
uentum quoru pmus fuit occults eo q diui
nitas latuit sub carne mortali. Secundus er
erit occults quia nescim9 die neq horam qn
veniet domin9 De hoc duplici aduentu domini
nec non de duplici iudicio dauid spm pphe trac
tat in hoc ps/ pmum enim horum iudiciorum
e iudiciu discretionis quo discernuntur fideles
ab infidelibus Et hoc incepit potissime a predica
cione xpi et apostolorum quo iusto dei iudicio
licet nobis occulto aliqui conuersi st ad fidem
et aly manserunt in infidelitate diuati cuius
racio nobis occulta est Jonn9. Et eodem iudicio

Videm adhuc bonos et sanctos tribulari

videmus adhuc bonos et sanctos tribulari et
nescimus an hoc sit pro eorum probacione vel
emendacione vt ad melius crescat eorum gla
Videmus alios tribulari quorum pena hic inci
pit et in futuro cum ipis permanet Videmus a
nec tribulari nec iniuriam pati s sanos corpe
leticia corporali et omibus bonis habundare Isti
tales periculosi st quia credim9 q xps deus no
visitat quia non sunt digni visitari vt post
modum sine fine puniant nicholas Nam cu
apostolus dixiss ad romanos 9o capo Cui9 vult
miseretur deus et q vult indurat Et postea xj o
capo dicit/ vide ergo bonitatem et seueritatem
dei In eos quidem qui non credunt seueritate
in te autem bonitatem dei si permanseris pxa
subdit O altitudo diuiciarum sapiencie et scie
dei q incomprehensibilia sunt iudicia eius et
inuestigabiles vie eius Et in psalmo xxxv o pro

Judicia tua abyssus multa

pheta dicit Judicia tua abyssus multa Aliud
e iudicium dei q dr iudiciu discussionis qd erit
in fine mudi Idem augustin9 Et licet q iudici
um futurum sit valde clarum quia tuc mani
festabunt etiam occulta cordium tn hoc modo
est nobis valde occultum fm q dicit saluator ca
xx o/ de die autem illa et hora nemo sit neq an
geli in celo nisi pater solus vtrumq aute iudi
cium datu e ipsi xpo fm q dicit ioh v o/ pater o
iudicium dedit filio Et de isto duplici iudicio
sibi dato dauid hoc in spu sancto preuidens fec
hunc psm Vnde sensus tituli predicti talis est
Iste ps factus e a dauid propheta pro occultis
fily videlicet pro duplici iudicio predicto nobis
occulto dato xpo filio dei dirigens nos i finem

Dirigens i finem .i. ad cosideratione finis mudi

idest ad consideracionem finis mudi et eterne
btitudinis que tunc dabitur iustis tanq vltim9
finis Et sic psalmus iste e de iudiciaria ptate
xi precedens sicut est de sua passione et exaltaci
one fm sfm lralem Non enim expo psalmoru de
xpo est mistica/ plura enim et expressius prophe
tauit dauid de xpo q aly prophete propter qd
dicitur eximius prophetarum sicut dictum est
in prologo pntis collacionis iohann9 Iste psalm9
totus in persona ecce per prophetam de antix.

Iste ps i psona eccle de antix cantatur

cantatur dr **Confitebor tibi domine**
g o ppheta. confessio
ne laud' **in toto corde meo** idest in i
tellectu et affectu cassio9 In toto corde meo confitetur dno
qui nullis cogitacionibz mudanis fluctuat cor

nullis co gitacionib mudanis fluctuat

pctorum esse non dubiu e. qui et origenalis p
cati vicia et suggestiones peruersas
malorum spiu dco pstate vicerunt **narra
bo oia mirabilia tua** quis ergo pt
omnia mira bilia diuina narrare q cotidie in celo et i ter
ra virtus eius operatur Sz loquit hic per figu
ram synodochen que significat p ptem dicere
omnia vt de multis aliqua narrare videam
Jonni9 narrabo ergo omnia mirabilia tua non
illa tm q mortui resuscitantur ceci illuminantur
Sed etiam q per te anime perdite saluti inspi
rare redduntur Idem augustin9 Nicholas **letabor** cor de **et exul
tabo** corpore exterius/ dicitur quasi ex saltao et addidit **in te** augus9 Nonia
in isto seculo non in voluptate corporis nec in
palati et lingue saporibus nec in suauitate o
dorum neq in iocunditate sonorum transeun
cium nec in formis corporis varie et pulcre co
loratis neq in vanitate laudis humane nec i
coniugio prole moritura neq in diuitys et pos
sessionibus huius scli superfluis s som in te.

p te aie p dite salu ti reddut

hugo. In quo est na et pmanens
leti o vn ad phil e o Gau in dno sp. **psallam**
cum gracia rui actione. **noi tuo** idest ad honore nominis tui. **Al
tissime** aduerbialiter ponitur Nicholaus
Deinde exprimit materia sui cantu9
et sue leticie propter iudiciu discretionis de quo dicit. **In conuertendo**
idest dum tu conuertisti. **inimicu meu** dya bolu **retror
su** fugando ipsum de homine a tempore pre
dicacionis xpi et apostolorum per iudiciu
discretionis de quo dr Jo. 12o. Nunc iudicium
e mudi nunc pnceps mudi eiciet foras quia
mud9 per passionem xpi liberatus
a potestate dyaboli et suor vn sbdit **infirmabut.**
quia potestas demoniu fuit per xpm deliberata
ne possent tm hominib9
nocere qm ante Jo subdi **et peribunt a
facie tua** Reputabant enim in se in h o
quodammodo perire q arcebant
a nocumento hominu/ vn dicebant xpo ca
8o Quid nobis et tibi ihu naza
rene venisti an tps perdere nos **qm fecisti**
idest facies hugo Sic enim gtinuat manifestu
e q fugasti inimicu
meum retrorsum **qm fecisti iudi
ciu meum** qn pro me iudicatus es
iniuste coram pylato. **et**

conuertisti et inimicu dyabolum

p me iudi catus es iniuste

causam meam quia pro peccatis me
is mortuus es qui
debebam mori. sedisti sup thronum qui iu
dicas iusticiam nicholaus per thronum designatur iudiciaria po
testas xpi quantum ad iudicium non districtionis
quo fideles credentes ab obstina
tis infidelibus sunt separati Ideo subdit Increpasti
gentes per predicationem apostolorum de ydolatria cui erant dedite. Et
peryt impius idest dyabolus qui habitabat in ydolis Que gentes predi
cationem apostolorum recipientes confregerunt
ydola in quibus
demones colebant. nomen eorum delesti
quia qui prius vocabantur pagani modo vo
cantur xpiani et etiam nomina ydolorum pe
rierunt de terra sicut predictum fuerat zach
arie 13o In illa die dicit dominus perdam noia
ydolorum de terra et non
memorabuntur ultra in eternum et in
seculum seculi Augustinus Seculum est hoc presens tempus
mutabile / seculum seculi est id
quod non mutabili eternitate consis
tit et est idem quod eternum nicholaus Inimi
ci gentium casus est defecerunt framee in
fine per frameam que dicitur gladius ex utraque
parte scindens / intelliguntur dyaboli
deceptiones quibus quasi innumerabilibus sauci
abit genus humanum / cuius potestas et deceptio
nes defecerunt idest diminu
te sunt per xpm et apostolos quando et civitates
eorum idest demonum destruxisti Civitates de
monum sunt
prava homines quos possident sicut rex civita
tem atque in illis exercet suas malicias Augustinus
Ibi namque serviunt oculi ad curiositatem au
res ad lasciviam manus ad rapinas vel ad
quodlibet peccatum et membra cetera in hunc modum
dyabolico principatu idest peruersis consilys et
factis huius civitatis quasi plebs est / omnes
delicate affectiones et turbulenti motus ani
mi cotidianas sediciones in homine agitan
tes has civitates idest peccatores destruxisti / ex
pellendo dyabolum et eos divi
no servicio subiugando nicholaus periit me
moria eorum. quia post conversionem
non dicuntur ydolatre
vel peccatores quales fuerunt prius et hoc cum sonitu idest per so
nitum predicationis
apostolorum et dominus in eternum permanet
quia regnum domini nostri ihu xpi stabile est sine fine.
parauit in iudicio ipse xps thronum suum
idest potestatem suam iudiciariam

p(er) thronum designatur iudiciaria potestas
q(ui) vocabantur pagani vocantur xpiani
p(er) frameam dicitur gladius ex utraque parte scindens
os delicate affectiones
thronum suum i. potestatem iudiciariam

et ipse iudicabit orbem terre idest ha
bitatores orbis in equitate reddendo dig
na pro meritis et popu
los in iusticia repetitio eiusdem sermonis
Iohannes Equitas et iusti
cia pro eodem accipiuntur. augustinus Iudicabit in quo
testimonium perhibente consciencia et cogitati
onibus accusantibus
seu defendentibus et factus est dominus
refugium pauperi nicholaus populo vi
delicet catholico qui
fuit valde pauper in prin
cipio xpristiane fidei adiutor in oppor
tunitatibus idest necessitatibus quando hoc
est in tribulatione cassiodorus
Ille est pauper dei qui terrena cupiditate vacuus
celesti desiderat largitate ditescere cui dominus
adest in tribulatione temptationum adiutor.
nicholaus. Et quia
sic adiutor es. Sperent in te qui noue
runt nomen tuum per veram fidem. quoniam
non dereliquisti absque consolatione querentes
te domine moribus et fide cassiodorus
Nam illi soli noscunt
te domine qui audiunt vocem tuam et man
datis tuis suppliciter obediunt Et ideo pro tan
tis beneficiis hortatur propheta fideles ad lau
dem dei dicens Nicholaus. psallite domino gratias agendo qui
habitat in syon idest in civitate celes
ti hic expressa per syon
que speculatio interpretatur in qua facie ad
faciem videtur deus Quia licet ubique sit deus
per essentiam potentiam et presentiam / tamen
in celo specialiter habi
tat per apertam visionem annunciate idest predicate
inter gentes studia eius idest legem euangeli
cam quam studiose docuit verbo et facto hu
go. Sed posset quis dicere Quomodo annuncia
bimus verbum domini inter incredulos cum
cotidie interficiantur qui predicant Cui
respondetur Nolite timere
eos qui corpus occidunt. quoniam Ipse dominus est re
quirens sanguinem eorum idest quereret per de
bitam vindictam sanguinem eorum qui oc
ciduntur de manu tyrannorum et insup recordatus est cassiodorus hoc mira
biliter ad utrumque positum est ut persecutores
vindicta terreret et martires promissio be
nigna recreet. non est oblitus ad conquirendum
fieret. iniquitatem dicitur
roborandam qui propter longinquitatem
futuri iudicii retributiones dum aliquatenus

Iudicabit testimonium perhibente consciencia
noverunt nomen tuum per veram fidem
Deus in celo habitat per apertam visionem
propter longinquitatem futuri iudicii

estimant idest orationem damore pauperum oblivisa. idest miserorum. Miserere mei domine Ista est oratio sanctorum pauperum in persona ecclesie nicholaus. Vide humilitatem meam de inimicis meis idest afflictionem michi illatam a tyrannis Hugo. Qui exaltas me idest longe facis me de portis mortis videlicet a peccatis mortalibus per que itur ad mortem ut annunciem omnes predicationes tuas predicando ubique opera tua laudabilia. in portis filie syon idest in sancta ecclesia militante: que est figura ecclesie triumphantis propter quod pro tanto beneficio. exultabo in salutari tuo idest in domino ihesu xpo Nicolaus. Infixe sunt gentes in interitu quem fecerunt quia multi tyranni in gentilitate obstinati in persecutione nimium subito mortui sunt et in infernum demersi sicut egeas in persecutione beati andree a demone suffocatus expiravit et sicut plures alii ut patet in legendis sanctorum hugo. In laqueo isto idest in fraudulento consilio. quem absconderunt sub quodam pretextu iusticie. comprehensus est pes eorum idest malus affectus eorum quia plures tyranni laqueum mortis parantes xanis preoccupati sunt morte sicut aman suspensus est in patibulo quod paraverat mardocheo Et hec fiunt occulto dei iudicio unde subditur cognoscetur dominus iudicia faciens cassiodorus In die iudicii quando peccatoribus dabitur eterna cruciatione torqueri in operibus manuum suarum comprehensus est peccator Jeronimus unusquisque peccator ipse sibi portat in conscientia et funes et vincula et tormenta et unde sustinet mala cassiodorus per qualitates operum suorum dicit peccatores esse torquendos nicholaus Deinde subiungit de iudicio discussionis quod erit in fine mundi unde dicitur convertantur idest convertentur peccatores in infernum quando eis dicetur Ite maledicti in ignem eternum omnes gentes que obliviscuntur deum in fine vite moriuntur sine remedio penitentie Et quia sicut mali punientur Ita et boni premiabuntur unde subditur quoniam non in finem Hoc est in finali iudicio oblivio erit pauperis

videtur enim dominus pauperum oblivisci in presenti non liberans eos de malis presentis vite tamen tamen hoc possit sed tunc recordabitur quando eorum patientia remunerabit. Unde subditur patientia pauperum non peribit in finem Gregorius omelia 3 evangeliorum quasi perisse patientia pauperum cernitur cum nil pro illa in hac vita humilibus recompensatur Sed patientia pauperum in fine non peribit quia tunc eius gloria percipitur cum simul omnia ista laboriosa terminantur nicholaus quia sicut per sententiam finalis iudicii iniusti ibunt in supplicium eternum Ita iusti in vitam eternam ut habetur mathei 25 cassiodorus. Cum vero de fine seculi propheta hic tractaret adventum antixpi cordis illuminatione previdit et periculi magnitudine territus magna voce proclamat dicens Exurge domine ad iudicium per potestatem iudiciariam non confortetur idest non prevaleat homo antixpus Ipse est homo pessimus quem humana non potest sustinere conditio in quo tanta erit versutia ut sola domini virtus eius possit superare nequitiam Et gentes que cum eo scelera magna facture sunt etiam petit celerrimo adventu iudicari dicens. Hugo. Iudicentur gentes in conspectu tuo quia te non latebit eorum iniquitas Constitue domine idest constitui permittes propter peccata eorum legislatorem idest antixpistum qui allaturus est pessimam legem et missurus multa contra domini precepta. super eos idest in cunctis eorum qui ei adherebunt Jeronimus Sciant gentes cum dampnate fuerint quoniam homines sunt idest quod stulte fecerunt ponentes in homine pessimo spem suam et non in deo qui solus potest salvare nicholaus. Et quia tanta futura est persecutio fidelium tempore antixpi ut videatur dominus etiam deseruisse si possibile fieret propheta admirans subiungit Ut quid domine recessisti longe idest recedas tempore antixpi videtur enim deus quodammodo recedere a xpifidelibus quando non liberat eos cum possit a tantis persecutionibus. despicis in opportunitatibus in tribulatione Illos enim deus videtur despicere tamquam rem nullius precii quos non liberat tempore opportuno unde cum superbit impius idest antixpus inobediens Cruciatur omni genere cruciatus que per incendium designatur in sacra scriptura et aliquos ad litteram incendet. comprehenduntur. idest comprehendentur unde translatio hebraica

Oratio pauperum in persona ecclesie

perisse patientia pauperum

periculi magnitudine territus

exultabo in salutari tuo idest in ihesu xpo

antixpus allaturus est pessimam legem

Aman suspensus est in patibulo quod paraverat mardocheo

de' videt quodammodo recedere

Convertantur idest convertentur peccatores

cruciat omne genus cruciatus

habet capiantur s. antixps et satellites eius q'
sm dicta sanctorum doctorum antiquorum i monte
oliueti fulminabitur et magna pars adhe
rencium sibi de quo dicit apls ij ad thess ij°
Tunc reuelabitur inimicus quem
dominus interficiet spu oris sui **in consilijs
quibus cogitant** quia sicut cogitabant
cruciare xpianos sic a
deo cruciabunt. Causam mag
ni erroris antix subdit dicens **quoniam
laudatur peccator** anti xps **in desiderijs
anime sue** hugo desiderium antix
erit vt credat esse xps deus **et iniq
benedicatur** vt deus cassio. hic antixps a
dulancium et fallencium cetibus
conseque perducetur vt se non solum regem terre
sed etiam celi omnium predicet deum sicut apls
dicit ita vt in templo dei sedeat et extollat se
supra omne id quod colitur et quod dicitur et sic
prouocabit deum ad iracundiam. Nico
idest ad vindictam malicie sue vnde sequitur laus **exacer
bauit dnm peccator** Ipse videlicet antixps
qui dicitur peccator
in deum et ini
quus in proximum **secundum multitudinem ire sue**
idest ire diuine
prouocante contra se **non queret** penitentiam sed
morietur in
obstinacione hec est magna ira dei vt desit pec
catori correctio et assit adulacio
tunc enim assimulatur antix deo quod **non est deus
in conspectu eius** videlicet alicuius reputaci
onis apud se cassio. Quia
de ipso nequissimo daniel propheta testatur dicens
Et extolletur rex aduersus omnem Nicho
deum et ad dnm deorum loquetur superbia laus **Inq
nate sunt vie illius in omni tempore** idest cogi
taciones
et opera illius occupabunt in pecca
torum pollucione omni tempore vite sue hugo **Auferun
tur iudicia tua** quibus in presenti iudicas
occulte et in futuro da
bitur ma
nifeste. **a facie eius** idest a mente et
memoria eius et
sic non timebit iudicia dei super se ventura pro
nimia elacione et obstinacione cassiodo. Sic
iudicia dei a corde peccatoris auferuntur quando
videlicet videt tardius venire
quod celeriter meruerat sustinere **omnium inimi
corum suorum dominabitur** potencia et
seductione
signorum populos sibi subdet Augus Dicitur enim
omnes reges superaturus vt solus super omnes regnet
Et quia per nepharias artes ad illud inane cul
men dominacione
se peruenisse addit **dixit enim in corde suo**
idest cogitabit presumptuosa securitate hugo
Non dicet ore quia verba eius erunt dulcia.

ad alliciendos homines cogi
tabit ergo in se dicens **non mouebor** idest non
deiciar ab hac
dignacione mea **a generacione in generacionem**
Augus idest fama mea et nomen meum de hac
generacione in generacionem posterorum non transiet
nisi malis artibus adipiscar tam excelsum prin
cipatum de quo postea. **sine malo** idest si
ne vi
la in
iuria **cuius maledictione os plenum est**
blasphemando xpm
cum se dei filium mentietur. **et amaritudine** id est
amara comminacione cassiodorus quia pena mortis
induat et ad supplicia iubet peruenire qui eum
tanquam deum contempserit adorare Augus **Et dolo** quia verbis bla
dis et seductoriis
multos decipiet sub lingua eius idest in corde
labor et dolor quia cogitabit qualiter sac
tis inferet laborem et dolo
rem greg 33° moralium. peruersi quoque malum non lingua
sed sub lingua habent sermonibus dulcia prete
dunt sed in cogitacionibus peruersa moliuntur
Augus Tacite enim iste est cogitaturus sed homi
bus alia locuturus vt bonus
et iustus et dei filius videatur **sedet in insidijs**
more la
tronum. **cum diuitibus** non eis quos huius se
culi muneribus cumu
labit Et ideo in insidijs cum hijs sedere dictus
est quia falsam felicitatem ipsorum ad decipie
dos homines ostentabit qui praua voluntate diu
tales esse cupiunt et bona eterna non querunt
in laqueos eius incident Et quia miraculorum
fraude multos illa
queabit Ideo subiunctum est **in occultis** quod puto dictum
esse quia non
facile intelligitur tunc quid appetendum quid
ve faciendum sit
Et hec omnia faciet **vt interficiat innocentem**
populum videlicet xpianum sibi inobedientem
Interficere innocentem est ex innocenti et religio
so facere nocentem cassiodorus eius quoque
animam perpetua morte dampnare nicholaus **Oculi
eius in pauperem** idest in popu
lum fidelem **respi
ciunt** considerando qualiter
ipsum totaliter possit destruere **insidiatur
quasi leo in spelunca sua** greg 33° mora
lium Recte
leo et insidians dicitur antixps insidians per mira
culorum speciem signis / leo per fortitudinem
secularem vt non eos qui aperte sunt iniqui pro
trahant secularem potenciam ostentat Et etiam iu
stos fallat signis sanctitatem simulat illis ne
suadet magnitudinis elacionem istos decipit per
ostensionem sanctitatis cassiodorus due enim persecu
ciones populi xpiani precesserunt / prima vero fuit
violenta cum a paganis xpiani proscripcioni
bus tormentis et cedibus ad perdolorem sacrificia

capiantur antixpus et satelli tes eius

desiderium antixpi erit ut credatur esse xpistus

morietur in obstinacione

a facie eius i. a mente et memoria

per nepharias artes ad dominacionem peruenit

fama mea et nomen meum de hac generacione non transiet

verbis blandis et seductoriis multos decipiet

falsam felicitatem ad decipiendos homines ostentabit

leo insidians dicitur antixpistus

nouissima supest que p antixpm d' esse uentura

cogitabantur / altera fraudulenta q nunc per hereti
cos et falsos agitur xpianos Nouissima supest
que p antixpm dicitur esse uentura, qua nichil
periculosius qm erit violenta nimis ex ptate re
ni secularis et deceptiosa miraculis vt sicut dns
i euao dicit seducat si fieri
potest electos Idem augustis **insidiat. vt ra**
piat paupem Iteratio insidiaru nimie
tatem callidi persecutois
ostedit **Et insidiat rape pauperem** id est
populu xpisti. **dum** idest vsqz **attrahit. eum** Augs idest q
bus potest cruciatibus affligendo ad se adducit
nichos. Et quos tormento flectere non potest v
bis dolosis ad se trahere
studebit vnde subditur **i laqueo suo** hoc est
in do
lo suo **humiliabit eum** videlicet populum
xpi. Augs Quia c
signa et miracula facere ceperit qnto mirabilio
ra videbuntur. hominibz tanto illi sancti q tunc
erunt contempnetr. et quasi
p nichilo habebunt. Iohnnis **Et tuc indina**
bit se ad humilitate vt qi
mitis et sanctus **et cu se indi**
nauit tunc casurus Nicholaus
e vnde subd. **cadet** a dno
suo **cu**
dnatus fuerit paupm scilicet xpia
norum suo
tempore abiectorum et spoliator
Et causa deiectionis eis subdit. **Dixit enim**
i corde suo idest cogitauit
hoc q subditur **oblitus est**
deus non hns notitia
factor meoru. **auertit faciem**
sua ne videat in fine Iohnnis Acsi di
cat mea sunt o
mia qdm sclm fuerit et in obliuione tradidit
illa deus et nuqz amplius visurus e illis sed
mea sunt quia ego sum deus Augs hec e incli
natio miserrimi casus dum humanus animus
in suis iniquitatibus prosperatur et parci sibi
putat tunc excecatur et seruat ad vltimam vi
dictam nichos Deinde describitur antixpi finalis
deiectio que fiet virtute diuina ad preces scor
qd preuidens dd
orando subiungit **Exurge dne deus** qui vi
deris quasi dormire cum pmittis eum tanta
mala facere
i scos tuos **et exaltetur.** idest mo
strectur **ma**
nus tua idest ptas tua
ad puniendu **ne obliuiscaris**
paupm dimittendo eos diutius i persecuti
one antix t suorum Hugo videns
autem ecclia liberanda exultat t antix persecutoi
isultat
dicens **ppt q irritauit** suis blas
phemijs **ipi deu**
quasi dicat quid proficit ei tanta mala facere

no requet facta mea ad puniendum

paup e populus xpianus

antixps occidetur

faciendo fine de psecutione antixpisti

quos tormeto flectere no pt dolosis uerbis trahere studebit

dnatus pauperu xpianoru suo tpe abiector

exurge uideris quasi dormire cu pmittis tanta mala facere

ppt quid irritant suis blasphemijs ipi deum

et suis blasphemijs dnm prouo
care ad eius pditione Nichos. **Dixit enim**
in corde suo non requiret facta mea ad
puniendum
tanqz ea non cu
rans vt ignoras **vides** tu deus cuius oculis
omnia nuda sit t aperta
qm tu laborē et dolorē quos infligit
sanctis tuis.
anti
xps **considerans** diligenter
ad puniendu **vt** idest
quo **tra**
das eos s. antixpm et
suos ministros **in manus tuas**
idest potestatem iustitie tue Cassiodo In medium
deductis impijs atqz conuictis reddit adiutor vt si
cut illi digna factis recipiunt ita ista promissa p
mia subsequentur vn
de subdit Nicholaus. **Tibi derelictus est**
pauper idest populus xpianus vt
eum protegas t defendas **orpha**
no idest populo xpiano qui antixpi tempore vi
debitur quasi sine patre protegente et
matre co
paciente **tu eris adiutor** accipiens eum
sb ptectione tua
contere brachium idest ad nichilum
redige potestatem
et peccatoru et maligni idest antixpi
qui e ad tes
salonicenses 2o dicitur ho
pcti et filius perditionis **queret. peccat**
illius quia nequicia eius a te diligenter
discucietur an sit amplius vtilis ad
purgatioez
electorum **et non inuenietur** ad
hoc
vltra vtilis eo sufficienter erunt purgati et sic
antixps occidetur et tunc suis deiicietur in igne
infernu sicut pater proicit virgam in ignem
post debitam filij castigationem Et quia inter
fecto antixpo apparebit manifeste **Dominus**
ptas et diuinitas xpi Jo subdit.
regnabit in eternu t i sclm scli
idest sine fine quia vt dicitur danielis 7o ptas
eius potestas eterna et reg
num eius non corrumpetur **pibitis gentes**
videlicet tu antix e
t qui t adheserunt **de terra illius** qui regna
bit ineter
num Et quia pibunt ad
petitione scor io subdit. **Desiderium pau**
peru exaudiuit dns faciendo finem de
persecutione antix
preparationē idest
affectu **cordis eorum**
quo desiderabant libe
rari a malis presentibz **audiuit auris**
tua Iohnnis idest clementia tua per qua fidelibz
largitus vita qua desiderat hic eternam
Nicholaus Dein ad finale
concludit petitioem dicens **iudicate pupil**

lo et humili s. pro populo catholico qui erit in extremo iudicio Aug9
Aliud est iudicare pupillum et iudicare pupillo Iudicat enim pupillum qui eum condempnat Et iudicat pupillo qui pro s(e)n(tenti)am profert Hugo **vt no(n) apponat** idest non presumat **magnificare se homo** id est quicumque se erigere cont(ra) d(omi)n(u)m **sup(er) terra(m)** sicut fecit antixps cassiodo9 Completa est psalmographi denu(n)ciata promissio reserata sunt occulta miracula ingentes et admirantes cause q(uae) quamuis exposite videantur adh(uc) tu(m) sine dubitacione secrete sunt dum ignorant(ur) q(uae) vemant adh(uc) obscure esse monstrantur Sic et discrete e(st) q(uo)d dicitur et querentibus non tacetur Quapp(ro)pter effusius domino supplicemus vt nobis emendacionem saluberrimam conferre dignet(ur) Qui sine excusacione peccat / retribucio meritor(um) predicitur esse ventura Iohann9 Ipse q(ue) domin9 ab antixpi operibus nos custodire dignetur illesos vt ab illis pupilli facti patrem xp(istu)m dominum cognoscentes ip(su)m sequamur fide / ip(su)m timeam9 corde ip(su)m glorificemus opere / cui cum eterno patre et spiritu sancto e(st) honor et gl(ori)a i(n) s(e)c(u)la s(ecu)l(orum) am(en)

aliud e(st) iudicare pupillu(m) e(t) iudicare pupillo

effusius d(omi)no supplicemus

No(ta)

N domino confido Titulus e(st) talis In finem ps(alm)us dauid.

Hugo In precedenti psalmo egit de p(er)secucione bonorum tempor(e) antixpi futura Hic autem agit de persecucione bonorum q(uae) e(st) a membris antixpi de quibus i(n) iohannis ca° dicitur Nunc antixpi multi sunt Q(uod) autem in titulo ponitur in finem semp(er) ad dominu(m) est referendum. Q(uo)d9 q(ue) indicat gloriosam passionem / modo triumphalem resurrectionem Nunc aut(em) sancta fide(m) declarat in qua heretica digladiant(ur) idest dimicant contra fidelissimos xpianos Hugo propheta i(n) persona cuiuslibet fidelis loquitur hereticis qui nituntur catholicos in suam conuertere p(ra)uitate dice(n)s **In d(omi)no confido** qui e(st) spes salutis mee. **quomodo** idest vos heretica **dicitis** idest sua decepti **anime mee** idest michi **tra(n)smigra i(n) monte(m)** idest ad nos qui sumus magni litterati Et debes tra(n)sire quia es **sicut passer** idest pennatus virtutibus. Idem glosa Moraliter hoc debet dicere vir iustus cum tempta(tur) de vana gloria i(n) ambicio(n)e **In d(omi)no confido** in quem fixi spem meam **q(uomod)o dicitis anime mee** non dicit michi quia dyabolus no(n) multum curat q(uod) homo exaltetur exterius s(ed) hoc precipue cupit vt iterius vane gl(ori)e co(n)seniat superbie vt ambicionis **tra(n)smig(ra) i(n) mo(n)te(m). sicut passer** ecce q(uod) d(ici)t suggestiones praue a(n)i

h(ic) agit de p(er)secu(ci)one bonoru(m)

No(ta)

d(omi)n(u)s e(st) spes salutis mee

ecce quid dicit suggestiones praue

to debes transire ad altiore(m) statum quia es pennatus et ornatus virtutibus et bonis operibus Compatur vir iust9 passeri propter multa quia modicus est passer propter humilitate(m) leuis p(er) temporalium abiectionem / cautus per suam solitam custodiam et habitat in petra p(er) iugem meditacionem diuine passionis Dein(de) propheta co(n)uertens s(er)monem ad catholicos exponit quare dixerit **In d(omi)no confido** quasi dicat io dixi hoc **q(uonia)m ecce peccatores** idest heretici **in tenderu(n)t arcum suum** idest sacram scripturam ad voluntatem suam exponendam sumpserunt **parauerunt sagittas** idest parata habe(n)t verba venenosa et argumenta **in pharetra** idest in cor(de) suo (et) hoc cautiones sophisticas. **vt sagittent in obscuro** idest in si(n)nis a(m)biguis et obscuris senten(ti)js **rectos corde** in simplici sensu degentes Idem glosa ex ieronimo collector Gregorius vero xxi° libro moralium hunc versiculum ita exponit Q(uid) pharetra vero nisi peccator(um) machinacio designat. Iniqui enim dolos quos bonis excogitant secretis machinacionibus occultant quasi in pharetra sagittas parant et in hac p(rese)ntis vite caligine velud in obscuro rectos corde feriunt quia maculosa eorum iacula et sencia per vuln9 p(ossu)nt et tam(en) venientia deprehendi non p(ossu)nt. Dein(de) ab hereticis co(n)uertit sermone(m) acsi dicat glosa p(er) arcum ad d(omi)n(u)m dicens **q(uonia)m** idest per sacram scriptura(m) heretici parant decepciones simplicibus q(uonia)m tam(en) non ex vicio scripture Cassiodor9 S(ed) de nequissima sua volu(n)tate **q(uonia)m q(uae) p(er)fecisti** idest scripturas quas perfecte edidisti ad salutem modo **destruxeru(n)t** glosa idest peruerteru(n)t male exponendo **iust9 aute(m)** scilicet xp(ist)us **quid fecit**: quasi dicat si heretici offendant nonne xps pacem vult quam vos heretici nephanda dissensione violatis qui dixit pacem mea(m) do vobis pacem relinquo vobis. August9 xps q(uod) nob(is) fecit qui traditorem suu(m) tanta paciencia p(er)tulit. Vt ei primam eucharistiam co(n)fectam manib9 suis et ore suo co(m)mendata(m) sicut ceteris apostolis contradidit traderet Q(uid) nobis fecit xps qui eidem traditorem suu(m) q(uem) dyabolum nominauit q(ui) ante tradicionem d(omi)n(ic)e loculis diuitis fidem potuit exhibere cum ceteris ap(osto)lis ad predicandu(m) regnu(m) celorum misit vt demonstraret dona dei peruenire ad eos qui cum in fide accipiu(n)t / etiam si talis sit per q(uem) accipiunt qualis iudas fuit cassiodor9 Exprobratis hijs qui falsa senciunt de religione verissima consequenter propheta dicit Iudicia domini esse ventura vt hu(m)ana p(er)uersitas saltem considerata d(omi)ni districcione se corrigat Vnde dicit. **D(omi)n(u)s i(n) tem**

Compat(itur) vir iustus passeri p(ro)pt(er) multa

No(ta)

sagittent i(n) obscuro in si(n)nis ambiguis et obscuris senten(ti)js

p(er) arcu(m) i. p(er) sacra(m) scriptura(m) heretici parant decepto(n)es simplicib9

xps traditore(m) suu(m) ta(n)ta paciencia p(er)tulit

hu(m)ana p(er)uersitas d(omi)ni districcione se corrigat

plo sancto suo idest in unoquoque religioso sicut ait apostolus Si quis te
plum violauerit disperdet illum deus Templum
enim dei sanctum est quod estis vos vt sciat hereticus
a deo posse disperdi a quo noscuntur corda recte
credentium possideri. **dns in celo** idest in sanc tis hominibus **se des eius** quia sanctos viros presentia ma iestatis sue inside dignatur. Jeronimus
Oculi eius in pauperem respiciunt
Oculi xpi idest aspectus diuinitatis Glosa vide
licet misericordia eius ad po pulum xanum respiciat **palpebre eius inter rogant filios hominum** Cassiodorus Propheta lo
quitur hic allegorice de deo quasi habeat palpebras que cum clau
duntur nichil vident / Dicit enim dominum non solum
respicere quando intendit oculis sed etiam tunc req
rere idest considerare filios hominum cum ea negli
gere quasi dormiens estimatur Iohannes palpebre sunt
subtilitas diuinitatis idest iudicia dei occulta
in quibus nos interrogat idest cognoscit quid
habet vnusquisque Nicholaus per hoc scrutatur actus
et cogitationes filiorum hominum quod idcirco dicit
palpebre dei quia ipsa iudicia eius quandoque nobis
concluduntur et quandoque nobis aperiuntur tanquam palpe
bre oculorum Jeronimus Videmus vnam gentem fla
gellari et scimus pro qua causa flagellatur hec
manifesta iudicia sunt / videmus alteram flagel
lari et nescimus pro qua causa et hec iudicia di
cuntur occulta tanquam nobis clau sa Et per hec supius comprehensa **Dns interro gat iustum et impium** Hugo: idest probat et discernit consci
entias eorum de quibus noscitur solus deus fa
cere iudicium etsic inter rogando inuenit quod. **qui diligit ini quitatem** idest peccatum / nam peccatum iniquitas est vt dicitur iohannis 3o Remigius Ille
diligit iniquitatem qui ex desiderio peccat qui et
si semper viueret semper suis de siderijs peccando vti vellet et hic. **odit ani mam suam** Cassiodorus Se enim persequitur qui sequitur dyabolum dum illas semi
tas amplectitur mauult quam ad penarum loca fugienda
perducunt Hugo Quod a delictoribus iniquitatis
sit futurum quiet ostendit dicens **pluet** .s. dominus pluere faciet **super peccatores laqueos** vt illaquearentur ita quod non possint mereri vnde prouerbiorum
5o Iniquitates sue capient impium et funibus pec
catorum suorum constringetur. Nicholaus Etiam iuxta
litteram peccatores moriuntur subito et ex improuiso
quasi capti laqueo Glosa **sulphur** idest fetor ignis scilicet cupiditatis malorum operum **et spiritus procellarum** per hoc penam eternam iudicij et verbera in

dicat peccatorum Jeronimus hoc totum secundum historiam
factum fuit quando dominus pluit sulphur et ignem
super sodomam vt ait apostolus Judas
in exemplum ignis eterni factis fuit addidit **pars calicis eorum** Quare dixit partem quia vnusquis que pro parte sua quasi de calice iusta
vindictam recipiet pro ut gessit miserias suas vt
ait propheta Reddet deus vnicuique iuxta opera
sua Et ideo tanquam ratione reddens quare id fiat subdit **qm iustus dns** per na turam **et iusticias dilexit** quia vnicui que secundum opus eius proprium iudicat **equitatem vidit vultus eius**.
vt sanctis premia / peccatoribus tribuat penam
Cassiodorus Quam bene versucias et peruersitates hereti
corum et malignorum nec non retributiones ipsorum
psalmus iste mirabili breuitate complexus est vt
quorum futuras penas agnoscimus ab eorum
prauitate caueamus Jeronimus Quapropter domino supplice
mus quatinus nos vocatione sua dignetur effice
re dignos et non secundum peccata nostra nobis supplicia in
ferat sed secundum magnam misericordiam suam veniam largi
atur quia ipsi est cum eterno patre et spiritu sancto ho
nor et gloria in secula seculorum amen

Saluum me fac domine
Titulus huius psalmi talis est In fi
nem psalmus dauid pro octaua Sensus
est talis psalmus iste attribuitur dauid idest fideli
tendenti in finem idest in xpm et in eodem psal
mo oranti pro octaua idest pro die iudicij de quo in
6o psalmo supradictum est Glosa Videns enim vir sanc
tus multiplicatam vanitatem seculi quasi subito
timens exclamat pro mag nitudine periculi et ait. **Saluum me fac dne** qui potes solus saluare **qm defecit sanctus.**
Causam huius defectus subiungit **qm diminute sunt veritates a filijs hominum** Augustinus veritas vna qua illustri
tur et illuminantur anime iuste Sed quoniam multe
sunt anime / ideo in ipsis multe veritates dici
possunt sicut ab vna facie multe in speculo yma
gines apparent Hugo Triplex enim est veritas
iusticie que defecit per auariciam et veritas vite
que defecit per luxuriam et quodlibet peccatum morta
le / veritas doctrine que deficit per superbiam
et vanam gloriam Quomodo hee veritates diminu
te sunt quiter ostendit dicens **vana locuti sunt** de ter renis **vnus quisque** ad deci piendum **proximum suum** cui tenetur fidelitatem
Augustinus. proximum omnem hominem oportet intelli
gi quia nemo est cum quo sit operandum malum **labia dolosa** supple habet
et bilingues sunt quia in corde et corde locuti sunt

qui templum violauerit disperdet illum deus

propheta loquitur hic allegorice de deo

Videmus gentem flagellari

Ille diligit iniquitatem qui ex desiderio peccat

peccatores moriuntur subito quasi capti laqueo

vnusquisque pro parte sua vin dictam re cipiet

versucias et peruersitates hereticorum complexus est

saluum me fac quod potes solus saluare

triplex est veritas iusticie vite et doctrine

bilingues sunt in ore et corde locuti sunt

hntes aliud in cogitatione q loquitur ore cassiodorus
Quociens volumus dolosos exprimere duplicia
corum corda declaramus. Sic et bilingues sumus
et dicimus qui in vna sentencia minime perseuerant
hugo dein subiungit non optando sed prophetan
do quod futurum est dicens **disperdat dominus** idest dis perdet **vniuer sa labia dolosa linguam magnilo quam** idest superbiam maxime illorum **qui dixerunt** arrogaunter **lin guam nostram magnificabimus?** idest opera dicta et nosipsos iactanter laudando **labia nostra a nobis sunt** quasi dicerent a nobismetipsis et scienciam et dominium **quis ergo noster do minus est** quasi dicat nullus cassiodorus hoc superbi habent proprium quod dominium super se despiciunt et in prosperis rebus nimium loquacitate turgentes gloriam suam exaltare presumunt ipo nunt in propria potestate quod se a deo non intelli gunt accepisse. Hugo. Magnificare etiam quidam student suam linguam qui verba subtilia loqui conantur vt videantur sapienciores. Qui vt dicit ieronimus obducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Deinde propheta voce dei patris promittit incarnationem christi dicens **Propter miseriam inopum et gemitum pauperum** Iohannes Qui erant miseri nisi cuncti generaliter homines in peccato nati ac per hoc inferno progeniti. Et qui pauperes gementes nisi antiqui patres in claustris inferni detenti per peccatum primi parentis propter hos liberandos nunc in tempore gracie **exurgam dicit dominus.** videlicet deus pater hoc est mittam filium meum redimat et illos qui in miseria sunt in mundo vt eos qui in inferno commorantur. Quod ita factum est. **ponam in salu tari meo** idest in filio meo incarnato dicit in salutari et non dicit quid ponam subauditur salutem gencium Et adhuc quid ponam Contra gemitum leticiam et contra paupertatem diuicias spirituales **fiducialiter** idest potencialiter cassiodorus Quia potestas filii patris fiducia est sicut filii fiducia potestas est patris **agam in eo** Glosa Quia nichil ei resistit quia etiam docebit non quasi scribe et pharisei sed tanquam potestatem habens idest addens legi et mutans quedam pro voluntate sua vt auctor legis. Hugo verba patris predicta propheta in persona sua commendat verba predicationis christi ostendens eorum sinceritatem et vtilitatem quasi dicat pater mittet filium. **Et eloquia domini** idest que sunt **eloquia casta** Cassiodorus que nullum mendacium corrumpat nulla macula inficiat vel simulationis culpa corrumpat Augustinus Multi predicant veritatem sed non caste quia vendunt illam precio commoditatum huius seculi hugo deinde commendat elo quia domini a dulcedine sonus dicens **argentum** domini eloquium est. **igne examinatum** quia domini eloquia per tribulacionem ignis probata sunt Eloquium vero diuinum idcirco comparatum est argento quia sicut inter omnia metalla nichil est quod dulcius tinniat argento Ita inter omnia eloquia sermo diuinus dulcius sonat humane menti Et illud argentum est **probatum terre** idest a terra nil terrenitatis habens et ponitur genitiuus pro ablatiuo more greco Et est **purgatum septuplum** idest perfecte Septenarius enim numerus perfectionem et vniuersitatem significat vbi est **purgatum septuplum** idest per septem dona spiritus sancti videlicet per timorem dei. per pietatem per scienciam per fortitudinem per consilium per intellectum per sapienciam per que diuinum eloquium splendet dum verbi dei predicatores hiis donis refulgent cassiodorus Sicut enim superius dixit disperdat dominus vniuersa labia dolosa Ita consequenter dominum promittit omnes qui eloquiis eius pura mente crediderunt vnde dicit Hugo. **Tu domine** cuius eloquia sunt et casta **seruabis nos** per tua eloquia a malo **et custodies nos** in bono **in generacione hac** cassiodorus idest a peccato **in eternum** quia hic nos tribulacionibus mundi addiditos in tribulacionibus consolatur ibi in eterna securitate constituet hic adiuuat ibi glorificat et coronat. Ita nos piissimus creator hic seruat ne pereamus et ibi beatificat vt nullatenus miseri esse possimus. Et tamen cum bonis quam malis fiat in conclusione huius psalmi sub breuissima sentencia ostendit dicens **in circuitu impii ambulant** Augustinus idest in temporalium rerum cupiditate qui septem dierum repetitione tanquam in rota voluuntur Et ideo non perueniunt in octauum idest in illud eternum quod dabitur in octaua de qua iste psalmus intitulatus est. de hoc circuitu dicit salomon in prouerbiis Ventilator impiorum est rex sapiens et immittit illis rotam malorum idest ambitum temporalium que tanquam rota voluitur Hugo Sicut enim ille qui ambulat in circuitu semper est quasi in principio motus sui et semper habet ad ambulandum sic impii semper habent circa quod negocientur de quibus dicit propheta in septimo psalmo deus meus pone illos vt rotam Sequitur **secundum altitu dinem tuam** Glosa idest in virtutibus per quas facis eos ascendere ad te altum contemplandum **multiplicasti filios hominum**

bilingues sunt et dicunt qui in vna sentencia minime perseuerant

nullus superbi habent proprium

paupes gementes antiqui patres

contra gemitum leticiam

que nullum mendacium corrumpat

Multi predicant veritatem sed non caste

septuplum idest per septem dona spiritus sancti

hic nos in tribulacionibus consolatur

Ventilator impiorum est rex sapiens

hoc ideo adiungit quia e multiplicatio in temporalibus que auertit ab unitate dei sed iusti multiplicantur secundum altitudinem qui eunt de virtute in virtutem Jeronimus vel multiplicasti filios hominum iuxta habundantiam misericordie tue qua multiplicat etiam hoc est de pietate et misericordia ipsius cum in retributione future beatitudinis promissa tua percipientes conformes effecti fuerint corporis glorie tue tibi est cum eterno patre et spiritu sancto honor et gloria in secula seculorum amen

Usquequo domine obliuisceris me Titulus talis est. In finem psalmus dauid qui patet ex predictis Hugo In hoc psalmo ostendit iustitie desiderium modernorum patrum desiderantium secundum aduentum xpi Glosa Quanto enim desiderio antiqui patres xpi desiderauerunt primum aduentum tanto moderni cupiunt secundum. Iuxta illud. Cupio dissolui et esse cum xpo Ex persona igitur fidelium secundum aduentum xpi optantium ut cum eo viuant beate propheta sic ait. Usque domine obliuisceris me erit hoc usque in finem idest usque in diem iudicij vel usque ad mortem. Usque auertis faciem tuam a me idest faciem glorie tue quam sancti in gloria celesti speculantur Glosa More nostro loquitur scriptura cum dicit deum obliuisci et auertere faciem / hoc autem non iuxta veri proprietatem sed per creaturarum similitudinem dicitur in deum quippe obliuio non cadit nec aliqua permutatio. Quamdiu ponam consilia in anima mea Consilio non est opus nisi in aduersis Et est sensus quamdiu ponam consilia in anima mea idest quamdiu ero in aduersis et quamdiu ponam dolorem in corde meo pro peccatis meis et pro incolatu presentis vite miserie / per diem Cassiodorus idest per singulos dies ut absolute continuato temporis possit intelligi Usque exaltabitur inimicus meus super me. Augustinus Inimicus est dyabolus vel consuetudo carnalis Hugo ut ante hec tollantur a me respice. oculis misericordie et exaudi me domine deus meus mea miseria. me humiliter deprecante. illumina oculos meos nichol idest intellectum et affectum ne unquam de cetero obdormiam in morte mortalis culpe prolongando penitentiam usque ad mortem Hugo. Dormit in morte qui frequenter labitur et resurgit / obdormit autem obstinatus cassiodorus Oculos autem cordis / hic debemus aduertere qui in morte dormiunt qui fidei lumen sepulto carnali delectatione claudunt. Ipse enim somnus de quo letatur inimicus unde subdit. nequando Iohannes hoc in futuro iudicio. dicat inimicus preualui temptando aduersus eum Hugo. Inimicus dyabolus primo inuadit hominem temptando in suggestione / luctatur cum eo in delectatione / peruertit in consensu / inclinat in actu / precipitat in consuetudine et preualet in morte quando scilicet homo obdormit in peccato mortali Qui tribulant me scilicet demones qui me vexant temptationibus exultabunt si motus fuero a veritate fidei prebendo consensum suggestioni Sicut enim gaudium est in celis super uno peccatore penitentiam agente Ita gaudium est demonibus super una anima mortale peccatum perpetrante sed non mouebor quia ego in misericordia tua speraui Nam ut dicit Iohannes non mouebitur qui in misericordia dei est quia non sumus consumpti nichol Exultauit cor meum leticia interiori in salutari tuo idest in xpo qui venit saluare mundum in leticia exteriori cantabo domino ipsum laudando qui bona tribuit michi Augustinus idest bona spiritualia non ad humanum dei / et psallam nomini domini altissimi. cum deuota gratiarum actione Iohannes Merito domine ihesu xpe nomini tuo psallitur qui das pietatem et iustis victoriam prestas et peccatores ut ad te conuertantur inuitas / tibi gloria est cum eterno patre et spiritu sancto in secula seculorum amen

Dixit insipiens in corde suo Titulus talis est In fine psalmus dauid. In hoc psalmo propheta ostendit quod xpus qui tam desideratus erat iudeis antequam veniret contemptus est ab eis quando venit Et ideo primo increpat propheta insipientiam et duritiam iudeorum qui viso xpo ipsum esse deum minime crediderunt Glosa Est autem sensus tituli psalmus iste dirigens nos in finem idest in xpum est dauid prophete. Intendit enim confutare iudeos xpi contemptores cuius populi duritiam propheta increpans ait Dixit insipiens Hugo. populus iudeorum Translatio hebraica habet dixit stultus in corde suo non credendo. non est deus Iohannes unus ex eis non solum pro deo non habuit sed nec prophetam credidit cum dixit hic si esset propheta sciret que et qualis est mulier que tangit eum quia peccatrix est Et alter si filius dei est descendat nunc de cruce Hugo. Corrupti sunt cecitate infidelitatis et abhominabiles idest reprobi facti sunt apud deum.

in studijs suis idest dolosis machinationibus suis quibus studebant quomodo ihm occiderent Collector. Ex locum gregorius ih[a] moralium exponit reprobis ob amorem visibilium de deo peruersa sentientibus dicens **dixit insipiens in corde suo non est deus** Carnales viri iussa spiritualia contempnentes deum quia corporaliter non vident quousque ad hoc peruenit vt etiam non esse suspicentur per omne enim quod faciunt ad finem oculorum tendunt Et quia in deum oculos corporis tendere non possunt ei obsequia prebere despiciunt vel si ceperint fatigantur augustinus Et hij corrupti sunt et abhominabiles idest odibiles facti sunt deo in studijs suis idest in affectionibus suis amando seculum et non deum Ipse sunt affectiones que corrumpunt animam et sic excecant vt possit etiam dicere inprudens in corde suo non est deus dicens **non est qui faciat bonum non est vsque ad vnum.** cassiodorus Quid ergo dicimus de patriarchis. Nonne bonum fecit noe cum domini preceptis obediens in archam saluandus intrauit Nonne bonum fecit abraham cum filium suum obediens diuinis iussionibus optulit inmolandum. Nonne bonum fecit iob qui dura passione percussus in omnibus gratias domino actitauit. Quid dicam de prophetis et apostolis qui mandatis domini famulantes seipsos gloriosis mortibus optulerunt/ fiunt et hodie domino largiente iustorum operatione que bona sunt Hugo Sed sciendum quod li vnum ponitur exclusiue et significat xpm vt sit sensus non est vsque ad vnum .i. preter vnum s. xpm augustinus Et iste est melior intellectus vt nemo intelligatur fecisse bonitatem preter xpm quia non potest quisque hominum facere bonitatem nisi ipse monstrauit cassiodorus Reuera solus est xps sine quo bonum aliquid et incipere vel implere imbecillitas humana non preualet et nisi fuerit vsque eius miseratione peruentum. Ipse est finis qui in titulo huius psalmi est premissus Hugo. Et quod non est qui faciat bonum hoc consequenter probat dicens Glosa. **dominus de celo** idest de humana natura quam assumpsit **prospexit** inter deus **super filios hominum** idest super iudeos Cassiodorus. Quos honoratius appellat filios hominum propter vnius dei cultum comparatione gentilium cum hoc prospexit **vt videat.** idest videre faciat **si est intelligens** xpm esse deum quia intelligitur debuisse esse deus quia multis miraculis aduentum sue diuinitatis ondit **aut requirens deum** qui ab eius voluntate non discrepet Et hoc non inuenit **quia omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt.** Omnes iudei dicuntur declinasse cum tamen

carnales viri iussa spualia contempnentes

sc. affectiones que corrumpunt aiam

quid dicam de prophetis et aplis

reuera solus est xps

super iudeos quos honorans appellat hominum filios

omnes iudei dicuntur declinasse

et eis non minima turba crediderunt Sed a parte totum intelligendum est vt intelligantur multi de omnibus Tanti enim impij fuerunt vt pene omnes perfidi esse sic perisse putarentur: Isti ergo declinauerunt a gratia dei et facti sunt inutiles sibi hoc de amatoribus seculi potest intelligi Nicholaus **Omnes declinauerunt** a rectitudine iustitie **simul inutiles facti sunt** dicitur autem res inutilis que non valet assequi finem intentum sicut medicina que non valet ad sanitatem homo autem ordinatur ad felicitatem eternam possidendam ad quam isti sunt inepti **quia non est qui faciat bonum.** s. meritorium licet faciat aliquando aliquod bonum de genere **non est vsque ad vnum** Collector. Quia nec solus est qui operetur bonum meritorium ad salutem de illis qui sunt constituti in peccato mortali idest extra caritatem videlicet extra deum tanquam contrarius deo per voluntatem peccandi vnde dicit pius papa in decretis de penitentia distinctione tertia Nichil prodest homini ieiunare et orare ac alia religionis opera exercere nisi mens ab iniquitate reuocetur Raymundus Et licet bona opera non prosint meritorie ad salutem valent tamen ad aliquid videlicet ad extremi iudicij supplicium tolerabilius subeundum ad optinendum temporalium prosperitatem quia nullum bonum manet irremuneratum Vel hic vel in futuro Et ad hoc vt citius illustretur gratia dei cor peccatoris ad penitentiam Glosa. Qualiter autem illi qui declinauerunt inutiles facti sunt et alijs et sibi consequenter ondit Et primo qualiter facti sunt alijs inutiles dicens **sepulcrum patens est guttur eorum.** augustinus. Aut voracitas significatur inhiantis gule aut allegorice dictum est quia illos occidunt in fetidis sermonibus et quasi deuorant eos quibus suorum morum peruersitatem persuadent cassiodorus. Nam sicut sepulcrum cum patet fetidos exalat odores. Ita istorum guttur sermones pestiferos **linguis suis dolose agebant** adulando. Augustinus. Comes est voracibus adulatio et omnibus malis **venenum aspidum sub labijs eorum** venenum dicit dolum aspidum quia nolunt audire verba incantantis Ex in septimo psalmo euidentius dicitur Quorum os maledictione et amaritudine plenum est Cassiodorus Venenum enim dictum est ab eo quod per venas serpit Sic et vota malignorum occulta cogitatione grassantur. Grassari crudeliter agere latrocinari in pugnare **veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem** idest expediti et prompti sunt pro consuetudine malefaciendi de quibus dicitur prouerbiorum primo. Pedes eorum ad malum currunt vt effundant

Tanti impij fuerunt vt omnis perisse putaret

Non est qui faciat bonum meritorium

bona opera valent ad aliquid s. ad extremi iudicij supplicium

Sepulchrum cum patet fetidos exalat odores

expediti et prompti sunt pro consuetudine malefaciendi

sanguinem / deinde ostendit qualiter predicti inutiles sibi fuerunt dicentes **Contricio** et dolor
et infelicitas idest miseria. **in vijs eorum** idest in opibus eorum augustinus Omnes enim malorum hominum vie plene sunt laboribus et miseria Glosa Et tunc via impiorum contricio et infelicitas / contricio quia terit et teritur cum alijs nocet et sibi infelicitas quia ad infernum ducit Idem cassiodorus A quibus vijs non recesserunt mali **quia viam pacis** hugo idest penitenciam que ducit ad pacem **non cognouerunt** dicitur autem penitencia recte via pacis quia per penitenciam et non aliter venit homo ad pacem glosa vel specialiter potest accipi de iudeis dictum est qui dolose agebant contra xpistum cassiodorus

omnis vie malorum plene sunt laboribus et miseria

timuerunt iudei perdere regnum

Quorum os maledictione plenum erat quando pro bonis amonitionibus blasphemabant dominum et de eius morte tractabant glosa. Et ideo contricio et infelicitas in vijs eorum quia pro suis operibus contriti per tytum et vespasianum vnde et infelices sunt quia vbique dispersi sunt vel contricio est modo in vijs eorum quia xpistus lapis angularis est cadens super eos conterit eos per excecacionem et infelicitas erit eis in inferno cum in anima et corpore dampnabuntur. quia viam pacis idest xpistum non cognouerunt qui venit eos reconsiliari deo Idem cassiodorus precedentibus rebus subiuncta est sentencia que pulcre cuncta concluderet vnde dicit **Non est timor dei ante oculos eorum** hoc est deum non timent

qui pro bonis amonitionibus blasphemabant dominum

carnis subsidia reseruando anime necant

contempsistis humilem aduentum filij dei

nycholaus Scriptum est in prouerbiis xv. per timorem domini declinat a malo omnis homo Et ideo subtracto huius timoris retinaculo currunt homines ad malum sine freno deinde ponit penas predictorum sub interrogatione dicens **nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem** quasi dicat nonne timent de suis malis in futuro puniri qui nunc operantur sub libertate malicie imo tunc cognoscent quia sicut dicit gregorius oculos quos culpa claudit pena aperit. hugo **Qui deuorant plebem meam.** seducendo aut spoliando aut occidendo augustinus deuorant autem populum quia sua commoda ex illo capiunt non referentes ministerium suum ad gloriam dei et ad eorum quibus presunt salutem Et addit **sicut escam panis** idest cotidie Cibus enim panis cotidianus est glosa Sic et illi cotidiana rapina simplices xpistianos absorbent. Sicut dominus per ysaiam 3. ait / vos depasti estis vineam pauperis rapina pauperis in domo vestra quare atteritis populum meum et facies pauperis comeditis Cur hoc faciunt **quia dominum non inuocauerunt**

per timorem domini declinat a malo omnis homo

ipse in claritate venturus est ad iudicium

Non referentes ministerium suum ad gloriam dei

hic supplantator viciorum

Non enim hunc vere inuocat qui ea desiderat que illi displicent Et quia vere non inuocauerunt **ideo illic trepidauerunt timore vbi non erat timor** idest in dampno rerum temporalium Timuerunt enim iudei perdere regnum dicentes Si relinquamus eum omnes credent in eum et venient romani et tollant nostrum locum et gentem Timuerunt regnum terrenum amittere non erat timor et amiserunt regnum celorum quod timere debuerant Et hoc de omnibus commodis temporalibus intelligendum est quorum amissionem cum timent homines ad eterna non veniunt gregorius 1° libro moralium Sunt plerique peccatorum suorum conscij et ea que possident indigentibus largiri desiderant. sed tamen ne datis rebus egeant formidant Cumque carnis subsidia reseruando trepidi preparant ab alimentis mentem anime necantur et cum pati in terra inopiam metuunt eternam habundanciam superne refectionis amittunt glosa ostensa sentencia dampnationis illorum qui deuorant plebem domini propheta specialiter loquitur aduersus iudeos dicens O vos iudei. **scitote quoniam dominus in generacione iusta est** augustinus idest non est in eis qui diligunt seculum Iniustum est enim relinquere seculorum conditorem et diligere seculum **consilium inopis confudistis.** idest contempsistis humilem aduentum filij dei quia in eo non vidistis pompam seculi Et hoc fecistis. **quoniam dominus spes eius est** idest quia dicebat in solo deo esse sperandum vnde ipsi dicebant Mathei 27°. Confidit in deo liberet nunc eum si vult glosa Postremo iudeorum conuersio ponitur que fiet cum plenitudo gencium intrauerit vnde subdit **Quis dabit ex syon** idest de iudeis procedens **salutare israel** idest saluabit populum israeliticum nisi supple ille quem vos iudei humilem spreuistis augustinus Ipse enim in claritate venturus est ad iudicium viuorum et mortuorum cassiodorus Et tunc **cum conuerterit dominus** Ihesus xpistus **captiuitatem plebis sue** idest cum dampnauerit dyabolum qui dei plebem impia crudelitate persequitur et captiuare festinat **exultabit iacob et letabitur israel** in nouissimis temporibus saluati augustinus Repeticio est sicut solet fieri nam idem puto esse letabitur israel quod exultabit iacob ieronimus Ipse est iacob qui et israel sed hic iacob et illic israel / hic supplantator viciorum et illic videns deum facie ad faciem quando erit deus omnia in omnibus qui hic relictis secularibus mente deum contuetur Quod nobis tribuere dignetur. vt nos actu iacob effecti

supplantatis vitijs et vere israelite ipm mente
videre ipm corde retinere mereamur Cui est c
eterno patre et spu sco honor et gla i scla scloz am

Dne quis habitabit i tab

Titulus talis est psalmus david ps
auctor ps Glosa. Iste psalmus princ
est instructorius morum et presumptionis re
pressio In quo agitur de unitate pntis ecclie
et de futura quiete / propheta igitur preuidens
in spiritu corporalem inhabitationem malorum
cum bonis in sancta ecclia et retudens presumpti
onem malorum qui se gloriantur esse de eccia
querit quis in pnti ecclesia digne deo militet
et in futura sit btitudi
ne quietatus vn dicit **dne qs hitabit**
dig
ne **in tabnaculo tuo** idest in pnti ec
clesia vbi contra
dyabolum dimicamus augustinus quia et si taberna
culum ponatur aliqn pro habitatione eterna tamen
e proprie belli atque militantiu / vnde et contuber
nales milites dicuntur tanq simul hntes taberna
cula hic autem sensus adiuuatur ex eo quia
translatio hebraica habet domine quis peregrina
bitur in tentorio tuo ad tempus cum dimica
mus cum dyabolo et tunc opus habemus taber
naculo quo nos
refitiamus. **aut quis requiescet i**
mote sco tuo idest in eterna btitudine vbi
e visio pacis et supeminet
caritatis vbi nullus in agone contendet sed in
eterna btitudine requiescet. Hugo. psalma doctus
a domino sue questioni respondet que visio co
tinet decem effectus virtutu in exemplum decalo
gi / quarum septem pme ptinent ad pfectos et tres
vltime ad impfectos per quas homo digne habitat
in ecca militante et tandem per easdem requies
cet in ecca triuphante / pmus
ei effectus dcarum vtutu tn ttis est **Q ingredit.**
videlicet
ecclesiam **sine macula** mortalis peccati qz
sine minimis esse
non possumus vn leuitici xxi. precipitur q nul
lus habens maculam accedat ad ministerium
diuinum Ieronimus. Sed dicere aliquis poterit
non habeo maculam non feci malum Non enim
nobis sufficit malum non facere nisi fecerimus
et bonum vnde scd.
sm opus virtutis. **et opatur iusticiam**
idest bona opera custodiendo mandata dei Scds
effectus tercie
vtutis nicholaus **Q loqt veritate** prout
corde suo Et hoc facit quedam virtus q a pho e
ethicorum vocatur veritas p quam homo talem
i factis et in verbis se ondit exterius qualis est
iterius. Sequitur quar
tus effectus virtutis. **qui no egit dolu i**
lingua sua alijs verbis decipi
endo Quintus est **nec fec.**

iste ps e instructoriu morum

in pnti ecclesia ubi c dyabolu dimicam

i eterna btitudie ubi e visio pacis

sine minimis ee no possum

qda vtus ethice vocatur veritas

proximo suo malu in facto Ieronimus Qui
dam putant proximum
esse fratrem aut vicinu aut cognatum / proxim
noster omnis homo xpianus e. de quo dominus
dicit dilige proximu tuum si
cut teipsum Sextus effectus est **et obprobriu**
no accepit aduers proximos suos Ieronimus
idest obprobriu detractionis de fribus non accep
tauit Tunc non accipis obprobriu de proximus
dni / si prius non credis antequam probas illud esse
verum Hugo Ac si dicat Non vult audire verba
detractionis quia sm Ieronimu si deest auditor
deest et detractor Se
quitur effectus septimus **Ad nichilu deductus**
e in cospectu eius malignus idest no
est accep
tus in cospectu boni viri nec alicuius reputationis
Ieronimus Nam in ecclia quicumque malus e i cospctu
sancti pro nichilo reputatur nicholaus Cum sm ve
ritatem non e aliquo honore dignus eo q hon
referendus est alicui in testimonium sue virtutis
vt habetur iiij ethicorum Et quia timor e comes
virtutum
Ideo adiungit **timetes at dnm** puro corde id
est vir virtuosos
glorificat eos manifeste et publice honoran
do Reuerentia enim delata alicui i
testimonium sue virtutis etiam in secreto vel cora
paucis dicitur honor Si autem fiat publice et
coram multis dicitur gla quasi quedam claria q
mutata ... a claritate dicta Augus. Sicut enim
illa septem predicta superiora opera virtutum p
tinent ad perfectos Ita ea que nunc dicturus e
pertinent ad insipientes idest ad
ipfectos Se. q octaua vts nicholaus **Qui iurat**
proximo suo et no decipit quia qui facit
iuramentu bo
et tenet implendo illud In translatione hebraica
habetur sic iurat vt se affligat p ieiunia et vigi
lias carnem castigando et non mutat s. iurame
tum seruando tamen ibi ponitur iuramentu
pro voto quia vtrumque e obligatoriu. Hugo. Et
hec virtus est imperfectorum quia dns precepit per
fectis omnino no
iurare vts nona e **q pecunia sua no ded**
ad vsuram cassiodorus Duobus modis in scrip
turis sanctis pecunia probatur
intelligi vna est ista metallica q ad vsura om
nino dari prohibetur qm vitium cupiditatis est
exigere quale quid te nescias commodasse Altera
vero e quam ad vsuram dare euangelio docente
suademus idest predicationes sanctissimas et insti
tuta diuina / ait enim Sciebas me hominem duru
et austerum Nonne oportuerat te committere pecu
niam meam nummularijs et ego veniens exegisse
vtique q meu e cum vsura Ieronimus Multi volunt
illam donare sed etiam precium non recipiunt Cum
licet vitium et destitutum de ista predicatione acti

quida putant pxi esse fratrem

In ecclesia quicuq malus est

septe predicta opera virtutu ptinent ad perfectos

Duob modis in scripturis pecunia probatur

pre sicut paulus dicit Qui euangelium predicat de euangelio viuere debent Et dominus ait / dignus est operarius cibo suo Sed qui plus requirere voluerit in vsura . reputatur. hec virtus eius imperfectorum est quia et si non petiet quis eo quod gratum dedit tantum recipiet tamen perfectio non est quia dominus est frange esurienti panem tuum Et beatius est magis dare quam accipere vsque ad ista pertinent minor est a perfectione Sequitur decima virtus **Et munera super innocentes non accepit** hugo idest causam innocentis non reprimit vel retardat pro munere aliquibus Secundo etiam imperfectior est quia debemus etiam si possimus innocentes liberare et promouere. cassiodorus Expositis decem virtutibus propheta concludit dicens **qui facit hec** non dicit qui cantat hec vt nos ad actualem virtutem constringeret ne secreta tanti mistery intenti solis cantantibus iam et psallentibus **non commouebitur.** idest a deo non diuidetur. **in eternum** quod solis sanctis prestatur ieronimus Que si quis irreprehensibiliter in moribus custodierit non solum in commotione eterni iudicis securus erit verum et ipsum montem possidere merebitur in xpo ihesu domino nostro Cui est cum eterno patre et spiritu sancto honor et gloria in secula seculorum amen

Conserua me domine. Titulus talis preponitur huic psalmo Tituli inscriptio ipsi dauid glosa. Hic titulus de euangelio non de veteri lege sumitur In euangelio enim legitur quod crucifixo domino pylatus eleuans titulum cruci affixit . Ihesus nazarenus rex iudeorum Quem cum multi iudeorum vellent delere dicentes noli scribere rex iudeorum Sed scribe quia dixit rex sum iudeorum Respondit pylatus Quod scripsi scripsi hugo. Que verbi geminatio regni xpi confirmationem notauit Quod intelligens esdras per spiritum sanctum huic psalmo titulum apposuit ostendens agi in eodem psalmo de regno xpi per illam inscriptionem signato ieronimus Tres enim sunt tituli qui scribuntur vnus exequialis super tumulos mortuorum Alius preconialis vt in portis ciuitatis vel domorum ad laudem fundatorum Tertius triumphalis in victoria regis / hic ergo titulus victorie regis est idest xpi qui rex est et post victoriam eius idest post victum dyabolum redempto genere humano scriptus fuit hebraice grece et latine. glosa vt ostenderet rex esse omnium vere iudeorum idest vere confitentium ipsum Sensus ergo predicti tituli talis est Inscriptio tituli idest victoria et regnum quod inscriptio tituli cruci affixa notauit attribuitur vel conuenit dauid idest xpo dauid enim manufortis interpretatur Et xps sua fortitudine dyabolum vicit cassiodorus Est autem hic psalmus secundus eorum qui passionem et resurrectionem breuiter tangunt nycholaus Quem beatus petrus apostolus ad intelligendum scripturas diuinitus illustratus dicit intelligendum esse de xpo actuum secundo vbi magnam partem eiusdem psalmi de xpo exponit in confirmationem sue resurrectionis dicens prouidebam dominum et cetera vsque in fine psalmi cassiodorus xps ergo ex humanitate suscepta verba facit ad patrem conseruari se petens et dicens **Conserua me domine** nycholaus per talem modum loquebatur xps homo deo patri matheo .26. Transeat a me calix iste et cetera. **quoniam speraui in te** licet in xpo non fuerit spes prout est virtus theologica eo quod ab instanti conceptionis fruebatur fruitione beata tamen in xpo fuit spes glorie et corporis ante resurrectionem quam a deo expectabat **Dixi domino** patri **deus meus es tu** Sic loquebatur patri in sua passione hely hely lamazabathani quod est interpretatum deus meus deus meus vt quid dereliquisti me. **quoniam bonorum meorum non eges** deus enim pater nullo bono creato eget Et ideo non eget bono ipsius xpi vt hominis hugo postquam orauit xps ostendit que bona contulit ei deus pater mutans personas loquendo a prima in tertiam ad significandum in xpo duas naturas vnde dicit **Sanctis qui sunt in terra eius** idest apostolis aliisque fidelibus qui in terra viuentium spem suam posuerunt **mirificauit** idest miras fecit et ostendit deus pater **omnes voluntates meas** Omnes voluntates xpi referuntur ad duo scilicet ad voluntatem moriendi et resurgendi quia ipse voluit mori propter delicta nostra et resurgere propter iustificationes nostras sicut dicit apostolus ad Romanos quarto augustinus hys ergo sanctis miras fecit omnes voluntates meas in eis idest perfectum eorum quo senserunt quod eis profuerit humanitas mee diuinitatis vt moreretur et diuinitas humanitatis vt resurgeret nycholaus vel deus pater omnes voluntates xpi in sanctis apostolis et apostolicis viris mirabiles fecit illustrando eos scientia ad predicandum voluntates suas et confirmando miraculis predicationes eorum Et quia per predicationem apostolorum conuerse sunt gentes ad fidem que prius erant ydolatrie dedite Ideo subditur **multiplicate sunt infirmitates eorum** idest infirmitates ydolatrie gentilium quod patet ex translatione ieronimi iuxta hebreum vbi dicitur multiplicabuntur ydola eorum **postea accelerauerunt** quia dimissis ydolis ad fidem xpi velociter concurrerunt iudeis remanentibus in infidelitate pro maiori parte **Non congregabo conuenticula eorum** idest delubra . Delubrum dicitur templum ydolorum vbi conueniebant ad colendum ydola

Marginalia:

qui plus requirere voluit in vsura reputatur

non dixit qui cantat hec ut nos ad actualem virtutem constringeret

Tres sunt tituli qui scribuntur. exequialis preconialis. triumphalis

dauid manufortis interpretatur

huic psalmum dicit intelligendum esse de xpo

dixi domino patri

omnes voluntates xpi referuntur ad duo

ad predicandum voluntates suas confirmando

delubrum dicitur templum ydolorum

de sanguinibus quia fiebat sacrificium ydolis de sanguinibus animalium et aliquando de sanguinibus hominum Talia conuenticula xpistus per aplos non congregauit sed magis dissipauit. **nec memor ero nominum eorum per labia mea** augustinus Sed spiritualium mutatione obliuiscentur gentiles quod fuerunt nec a me iam peccatores vel inimici sed iusti et fratres mei et filii dei vocabuntur per pacem meam cassiodorus Quia postquam sacris fontibus sunt renati pristinis eorum nominibus deletis appellati sunt xpiani filii dei et amica sponsi idest xpi populus ita conuersus de relictis mundi vanitatibus ante dicit nycholaus **dominus pars hereditatis mee** quia conuersi ad fidem elegerunt dominum ihesum xpm pro parte sua hereditaria **et calicis mei** idest passionis mee que per calicem in scriptura designatur vbi saluator de sua passione dicit Matthei 26 Si non potest hic calix transire nisi bibam illum Multi ergo gentiles ante conuersionem xpm persequentes postea conuersi amore xpi ad passionem se prompte et letanter optulerunt et hoc propter spem hereditatis eterne consequende Ideo subditur **tu es qui restitues hereditatem meam michi** cassiodorus Hereditas autem xpi est predestinata multitudo sanctorum Vnde ei dicitur in psalmo 2o. Postula a me et dabo tibi gentes in hereditatem tuam nycholaus **Funes ceciderunt michi in preclaris** idest in apostolis qui pre ceteris fuerunt in spiritu sancto illuminati et ipsi per sortes missi fuerunt ad predicandum Que sortes apostolorum per funes intelliguntur Vnde in libro iosue Sortes decem tribuum frequenter nominantur ibi funiculi et funes Et loquitur hic scriptura in persona xpi transeundo de membris ad caput. **etenim hereditas mea preclara est michi** idest ecclesia fidelium que vocatur hereditas xpi Sicut scribitur ieremie quinto capitulo Qui fecit omnia ipse est et israel sceptrum hereditatis eius dominus exercituum nomen eius hugo Supradictum enim versiculum confitentur clerici qui accipiunt benedictionem corone dicentes **Dominus pars hereditatis mee et calicis mei** Augustinus Tale est ac si diceret Eligant alii sibi partes terrenas quibus fruantur et temporales porcio mea eternus dominus est Et bibant alii mortiferas voluntates porcio calicis mei dominus est. **tu es qui restitues hereditatem meam michi** ieronimus Restituet deus pater hereditatem xpi qui electos suos corpus videlicet sancte ecclesie ad illam integritatem attraxerit vt post resurrectionem acceptis corporibus suis incorrupti et immortales viuant quia illam immortalitatem in adam perdiderunt **funes ceciderunt michi in preclaris** hugo Per funes quibus limitatur et diuiditur hereditas terrena intelliguntur sortes diuine electionis Ac si dicat partes hereditatis mee contigerunt michi sorte idest gratia diuina electionis in preclaris idest in celestibus vbi nichil est nisi preclarum scilicet immortalis possibilitas et fruicio diuinitatis etenim bene contingit michi quia hereditas **hereditas mea** celestis **preclara est michi** idest pre omnibus aliis bonis preciosa clara et predilecta Deinde xpus agit gracias patri pro bonis sibi et suis collatis dicens **benedicam dominum.** nycholaus agendo gracias deo patri sicut habetur Iohannis 11o. Pater gracias ago tibi quoniam exaudisti me **qui tribuit michi intellectum** quia ab instanti creacionis anima xpi fuit repleta sciencia **insuper et vsque ad noctem** idest vsque ad mortem que in scriptura nox vocatur **increpuerunt** idest increpauerunt **me renes mei** idest iudei de sanguine meo nati xpus enim secundum carnem natus fuit de iudeis parentela autem designatur per renes eo quod ibi viget virtus generatiua in sexu virili cassiodorus Ac si diceret supra mala que michi fecit omnis generacio iudeorum insuper et de tribu iude ex traxi originem me increpasse nosciuntur dicentes Iohannis 8o nycholaus demonium habes Et Matthei 11o. Ecce homo vorax et potator vini ac publicanorum amicus Et in passione dicebant Vath qui destruis templum dei et cetera hugo Vel sic **Increpuerunt me renes mei** idest inferior natura mea vsque ad mortem idest vsque ad passibilitatem carnis Timebat enim caro passionem Ego autem in mea passione augustinus **prouidebam dominum in conspectu meo semper** quia veniens in ea que transeunt non abstuli oculum ab eo qui semper manet nycholaus Anima enim xpi ab instanti creacionis habuit continue claritatem diuine visionis **quoniam a dextris est michi ne commouear** augustinus idest facit michi vt stabiliter in eo permaneam nycholaus humanitas enim xpi est organum diuinitati coniunctum Et ideo non potest moueri aliquo nisi secundum voluntatem deitatis propter quod in xpo non potuit esse aliquis motus inordinatus exurgens ex dictis iniuriis iudeorum vel ex quibuscumque causis que deinde describitur xpi resurrectio glosa et dicit **propter hoc** idest propter resurrectionem meam que infra ponitur que erat leticie xpi vnde subditur **letatum est cor**

Marginal notes:

pagani post sacris fontibus sunt renati vocantur xpiani

multi gentiles conuersi sunt ad passionem

sortes apostolorum per funes intelliguntur

porcio mea eternus dominus est

Per funes diuiditur hereditas terrena

Ab instanti creationis anima xpi fuit repleta sciencijs

homo vorax et potator vini

No

facit michi vt stabiliter in eo permaneam

meum quia certitudo boni expectati est causa delectamenti et exultauit lingua mea augustinus. Ac si dicat propter quod et cogitationibus meis iocunditas et in verbis exultatio. ipsa est enim perfecta leticia que et hylari corde concipitur et alacri sermone profertur. Insuper et caro mea requiescet nycholaus in spe scilicet resurrectionis future. quoniam non derelinques animam meam in inferno idest in limbo sanctorum patrum ubi anima christi fuit per triginta nouem horas tantum scilicet ab hora nona ferie sexte in qua fuit separata a corpore usque ad diluculum diei dominice quando fuit corpori reunita. Ideo subditur nec dabis sanctum tuum idest corpus meum omnino impollutum videre corruptionem idest incinerationem vel putrefactionem fuit tamen ibi corruptio accipiendo pro morte quia corpus christi fuit vere mortuum per separationem anime notas michi fecisti vias vite accelerando tempus resurrectionis mee augustinus. vel notas fecisti per me humilitatis vias ut ad vitam rediret homines unde per superbiam ceciderant In quibus ego sum michi fecisti hugo Adimplebis me leticia cum vultu tuo cum ad dexteram tuam sessurus ascendero et delectationes erunt michi in dextera tua id est in consensu tuo et hoc usque ad finem idest perfecte et eternaliter nycholaus Quia dignitas huius sessionis christi honoris erit sempiterne durationis collector hunc versiculum exponunt Ioannes et augustinus ut sit vox christi pro se et suis fidelibus In quibus quia ipse est adimplebis ait me idest meos in futuro leticia cum vultu tuo ut nil ultra querant ad cum facie ad faciem te viderint glosa Et interim fuit eis delectationes et consolationes in itinere huius vite. in dextera tua idest in fauore et propitiatione tua que delectationes perducunt eos usque in finem idest usque ad consummationem beatitudinis eterne cassiodorus Consideremus hunc psalmum quanto nos munere salutis informet In passionibus confidentiam in spe eterna gloriam pollicetur ut dicendo que futura sunt prospera presentia non timeamus aduersa Scola celestis eruditio vitalis auditorium veritatis disciplina certissime singularitatis que discipulos occupat sensibus fructuosis non inanium lenocinatione verborum Ioannes. Unde nos deprecamur ut a delectationibus quibus sancti potiuntur nequaquam disiungi si non meremur nostra gloria non excludamur a venia per christum dominum nostrum Qui cum eterno patre et spiritu sancto est honor et gloria in secula seculorum Amen

certitudo boni expectati est causa delectamenti

Anima christi fuit in limbo sanctorum per triginta nouem horas

usque ad finem idest perfecte et eternaliter

delectationes perducunt eos usque ad consummationem beatitudinis eterne

si non meremur nostra gloria non excludamur a venia

iste psalmus tota sui contextione supplicatio est.

oratio dauid idest christi significati per dauid

tibi usque ad mortem obediens fui

retribuendo in gloria resurrectionis

Exaudi deus iusticiam meam Titulus huius psalmi talis est oratio dauid cassiodorus Cum multi psalmorum in textu suo habeant orationes monere videtur cur hic tale imposuerit inscriptionem. Sed quamuis alii cum rebus diuersis breuiter iunctas contineant orationes Iste tamen tota sui contextione supplicatio est glosa Et est prior eorum qui nomine orationis intitulantur Sunt et alii quatuor videlicet lxxxix. scilicet Domine refugium et Cio videlicet Domine exaudi atque C xlii. scilicet voce mea prius cum psalmus est oratio christi capitis adiuncta sibi etiam quod corpus christi est hugo Orauit autem christus non pro sua sed pro nostra utilitate ut nos ad orationem inuitaret sicut fleuit lazarum ut nos caritatem proximi doceret habere quia omnis christi actio est nostra instructio Sensus tituli talis est hic psalmus est oratio dauid idest christi significati per dauid quia manu fortis est et desiderabilis ut sepius supradictum est cassiodorus Tripharia oratio ab humilitate christi in hoc psalmo exprimitur prima est ubi secundum sua iusticia sibi petit debere restitui Secunda ut a iudeorum insidiis eius pietas liberetur In tercia resurrectione velocissima deprecatur ne diutius insultare liceat peruerso populo iudeorum Et ne aliquid de illius maiestate turba fidelium haberet ambiguum profitetur se in eterna beatitudine mansurum Ioannes vox ergo christi in passione vel ecclesie in tribulatione orat dicens hugo Exaudi deus iusticiam meam qua tibi usque ad mortem obediens fui intende deprecationem meam que est de malis tollendis auribus clementie tue percipe orationem meam que est de bonis adipiscendis orationem dico factam non in labiis dolosis sed simplicibus quia sicut dicit ysaias liii. dolus non fuit in ore eius Oratio illorum est dolosa qui dicunt domine domine et non faciunt voluntatem patris nycholaus loquitur de deo per modum humanum quia in deo non sunt lineamenta corporis unde subdit specificationem sue petitionis dicens cassiodorus De vultu tuo idest de conspectu tuo qui secundum illam que in me respicis atque cognoscis hugo iudicium meum quo iudicatus sum a pylato prodeat idest exeat in publicum ad noticiam omnium gentium Oculi tui domine videant equitatem retribuendo michi gloriam resurrectionis hec est enim equitas ut sicut in passione humillimus factus sum omnium Ita in ascensione et resurrectione exaltatus super omnes Unde ad philippenses ii. apostolus dicit propter quod et deus exaltauit illum Et ostendit quod hoc meruit cum subiungit glosa Probasti cor meum et visitasti

nocte idest ipsum cor meum visitacione tribulaci
onis probatum est que tribulacio non solum
nox dicitur sed etiam ignis Nox quia perturbat ig
nis quia exurit
Unde subditur **Igne** tribu
lacionis **me exami**
nasti hoc dicit ad similitudinem
fornacis que metallum purgat **et non est**
inventa in me iniquitas Vnde ysa. liij. Iniquitatem
non fecit cassiodorus Sic
ergo et tribulacionibus ignitis examinatus est dominus
xps in sua passione Ibi mirande paciencie docu
menta monstrauit sed non est in illo inuenta
iniquitas quam adustio ulla decoqueret glosa
Et non dico
iactanter viz. **non est inuenta in me iniquitas**
vt non loquatur os meum opera hominum
Augustinus. idest vt aliquid procedat de ore quod perti
net ad gloriam et laudem tuam. Hugo opera hominum
loquuntur iactatores sunt qui non deum
sed seipsos in suis operibus laudant **propter ver**
ba labiorum meorum adimplenda idest vt imple
rentur scripture de redemp
tione generis humani per me complenda quas per
ora prophetarum
locutus es **ego custodiui vias duras**
scilicet paupertatis mortalitatis humane atque passio
nis hoc quilibet fide
lis dicere debet Iohannes **propter verba labiorum meo**
rum ego custodiui vias duras Ac si dicat
Timens fu
tura supplicia que legis transgressoribus comminatus
es duris me laboribus exercui et subieci corpus anime
potestati Sed quomodo dicit hic duras dum in euangelio
dicitur Iugum enim meum suaue est et onus
meum leue Suaue est volentibus et durum est nolenti
bus Quamuis durum esse videatur ad sanctos propter
corporalem condicionem tamen suaue est ipsis qui
habent spem remu
neracionis vite eterne **perfice gressus meos**
idest actus vel
sensus meos **in semitis tuis** idest manda
tis tuis per
ficere est ad finem perducere cassiodorus Inchoamus
enim cum in hoc probabili conuersatione degimus
sed vbi ad finem venerit rigorosa constancia ibi per
ficimur ibi tota integritate complemur Sicut ait
euangelium Qui perseuerauerit vsque in finem saluus
erit.
Hugo **vt non moueantur vestigia mea.**
supple a semitis idest a mandatis tuis quia vt dicit
dominus luce 9° Nemo mittens manum suam ad ara
trum et aspiciens retro aptus est regno dei vt est xpi
dicere
tis **perfice gressus meos in semitis tuis**
quasi dicat. Augustinus. Custodiui vias duras vtique ad
perficiendos gressus meos in semitis tuis idest vt
proficeretur caritas eterne in an
gustiis vijs quibus venitur ad requiem **vt non moue**

tribula. non solum nox sed ignis dicitur

iactatores qui non deum sed seipsos in suis operibus laudant

timens futura supplicia comminatus es

vbi ad finem venerit rigorosa constancia

custodiui vias duras

antur vestigia mea idest signa itineris
mei que tamquam vesti
gia sacramentis et scripturis apostolicis impressa sunt
vt illa intueantur et obseruent omnes qui sequi
me volunt Hugo Deinde petit rex **Ego clama**
a iudeis persequentibus liberari Vnde dicit
ui idest valida intencione
preces ad te direxi. **quoniam exaudisti me**
sicut ad hebreos v° dicit apostolus In omnibus ex
auditus est pro sua reuerencia Sed videtur quod debet
dicere conuerso Exaudisti me quoniam clamaui Quod
soluit gregorius dicens Neminem exaudiuit deus
nisi quem vt precetur inspirat Est ergo sensus
Ego clamaui quoniam dedisti michi
confidenciam impetrandi Et ideo **inclina aurem tuam**
scilicet mihi michi in
firmitate penitencie. **et exaudi verba mea** firmo in
quo fecit.
Mirifica misericordias tuas Misericordie dei fu
erunt quod per passionem
filij sui voluit sibi reconciliari mundum has ipse
deus pater mirabiles fecit quando per filium suum incar
natum et passum qui resurrexit a mortuis et as
cendit ad celos redemit mundum et etiam multa
miracula fecit/ hec enim miracula admirantes iu
dei et inuidentes excecati sunt et gentes laudantes
crediderunt/ vnde de beato augustino dicitur Nec sacia
batur illis diebus dulcedine mirabili conside
rare altitudinem consilij
dei in super salutem generis humani **qui saluos facis**
sperantes in te cassiodorus idest in eterna vita
constitues nam frequenter illi
magis in hoc mundo trucidati sunt qui eius nomini
crediderunt Hugo Et quia iudei vt predictum est inui
derunt mirabilibus que xps faciebat. Ideo ipse
petit ab eorum insi
dijs liberari dicens **a resistentibus** iu
deis **dex**
tere tue idest michi qui sum dex
tera tua per quam facta sunt omnia **custodi**
me idest humi
litatem meam **vt pupillam oculi** que tener
rime cus
toditur cassiodorus pupilla est media pars oculi qua
lux et tenebre diiudicantur et discernuntur/ huic
comparata est humilitas xpi cui datum est in suo
iudicio iustos a peccatoribus segregare glosa Quia
eos qui fidem humanitatis habent in sorte bonorum
alios vero in consorcio malorum annumerat Quo
autem me custodi
es subiungitur cum dicit **sub vmbra alarum**
tuarum protege me cassiodorus Misericordia
quippe et caritas ale
sunt patris quibus se pro
tegi congruenter expostulat **a facie** idest a cru
delitate id
est fera
pessima **impiorum** idest de
monum **qui me afflixerunt**
qui excitatum iudeorum populum in necem meam
ardore precipiti compulerunt Et opus est vt
protegas **quia inimici mei** scilicet iu
dei. **animam**

Valida intencione preces ad te direxi

Misericordie dei fuerunt quod per passionem filij voluit reconciliari mundum

Frequenter illi magis trucidati sunt qui nomini xpi crediderunt

No

Misericordia et caritas ale sunt patris

i. vitam meam acciderit qui cum gladiis et fustibus cum insanorum turba me capere venerunt Adipem suum concluserunt Concludunt adipem qui multa voracitate pinguescunt. Sic iudei scelerum nimietate saginati capto christo primum sua leticia cooperti sunt augustinus Et post cupiditas cordis de scelere saciata est Os eorum locutum est superbiam dicendo Vah qui destruis templum dei et cetera cassiodorus Et bene hic dicit tantum ore et non etiam corde locuti sunt quia sceleratorum mos est illa frequenter sermone defendere que noscuntur contra scientia teste dampnare. Proicientes me idest extra civitatem me eicientes ad crucifigendum ut prius tempus possint pro futuro quod apud probos cognoscitur usitatum Glosa Circumdederunt me in cruce non obsequio sed furore quasi ad spectaculum currentes Et hoc Oculos suos statuerunt declinare in terram quia ne amitterent locum et gentem occiderunt christum augustinus Intentionem cordis sui statuerunt declinare in ista terrena putantes magnum malum pati cum quem occidebatur et se nullum iudei qui occidebant. Hugo. Susceperunt me a discipulo tradente a preside pilato iudicante et a deo disponente Sicut leo idest diabolus paratus ad predam cassiodorus Principes iudeorum iuste comparati sunt leoni dyabolo quo auctore fremuerunt et multo peiores effecti sunt Siquidem dyabolus dominum temptavit quem cruci istorum insania crudelis affixit Et reliquus populus iudeorum effectus est Sicut catulus leonis idest filius dyaboli assenciens principibus sacerdotum cui dominus est vos ex patre dyabolo estis Iste populus similiter fremebat contra christum habitans idest permanens Augustinus et cogitans in abditis idest de insidiis quibus circumveniret et perderet iustum Exurge ad vindictam domine quem dormire arbitrantur et contra iudeos iniquitates hominum non curare Preveni eum videlicet populum iudaicum vindicta antequam excecentur malicia sua et vindicta preveniat priusquam peccatum perficiat Glosa A simili currentis dicit Currit dominus ut crucifigatur currit deus pater ut iudicet sed deo preveniat excecando Nemo enim prius in alium quam in se peccat quia quisque peccando se ledit quam alium petit ergo ut finem eorum vindictam exhortacionis preveniat Et ita supplanta eum a similitudine idest subverte eum et fac ut locum et gentem perdat pro quibus retinendis me crudeliter occidit augustinus Eripe animam meam resuscitando me a morte que michi ab impio frameam introgressa est

Iudei scelerum nimietate saginati sua leticia cooperti sunt

Intentione cordis sui statuerunt declinare in terrena

Cogitans de insidiis quibus circumveniret et perderet iustum

supplanta eum a silicis i. subverte

framea i. anima mea christi ferrea

per ipsam dyabolum vicit

ad destructionem civitatis ihrlm

saturati sunt porcina

eius voluntatem impleverat

frameam meam idest animam meam que sua mea est tanquam ferrea manus tue idest eterna virtus tua assumpsit ut per ipsam debellet regna iniquitatis idest dyaboli et dividat iustos ab impiis hanc ergo eripe Ab inimicis manus tue hoc est virtutis tue videlicet ab inimicis meis qui sunt virtutis tua iohannes Framea ergo dei patris anima christi est de qua facit iustam vindictam cassiodorus Nam per ipsam dyabolum vicit per ipsam mundum a superstitione sordida mundavit per ipsam debellata est captivitas que humanum genus sobolem possidebat nicholaus Postquam christus oravit pro sua liberacione subdit de adversariorum retributione Domine a paucis videlicet fidelibus credentibus divide eos per diversa loca dispergendo in captivitatem in vita eorum augustinus idest de terra quam inhabitant scilicet a civitate ihrlm disperge eos per orbem terrarum in ista vita quam solum vitam suam putant quia eternam desperant iohannes hoc factum est per titum et vespasianum Nam paulo ante destructionem civitatis ihrlm quidam iudei ad fidem conversi premoniti sunt a spiritu sancto ut civitatem exirent et in regnum agrippe tenderent ne cum impiis iudeis perirent Causam huius dispositionis ostendit postea dicens De absconditis tuis idest de peccatis que tanquam augustinus tenebre absconduntur a lumine veritatis tue Adimpletus est venter eorum idest adimpleta est memoria eorum in tantum ut obliviscantur deum saturati sunt filiis idest de operibus malis filios enim opera intelligimus Et sicut bona opera bonos filios ita malos filios mala opera Translatio romana habet saturati sunt porcina idest immundicia sua conculcantes margarita idest sermonem dei cassiodorus Omnis iniquitas execranda audiebat sensus eorum mandata dei et illi saturabant sordibus peccatorum et dimiserunt reliquias suas idest reliquias peccatorum et male parvulis idest posteris suis filiis augustinus Clamantes peccatum hoc super nos et super filios nostros Ego autem qui non appareo eis quia corde sordido et tenebroso lucem sapiencie videre non possunt in iusticia tua apparebo Deuita conspectui tuo cassiodorus Patris apparens morte se dicit in iusticia quia eius voluntatem impleverat qui mundum ab interitu mortis sanguinis sui effusione salvavit Hugo Saciabor In salute generis humani de qua dicit in cruce sitio Ac si dicat Dum illi saturati immundicia sua ut me non cognoscerent ego iohannes saciabor in sanctis et electis tuis qui per me crediderunt quia meum est quod illis prestitisti nam in illis sum et ipsi in me tecum

cum apparuerit gloria tua cassiodorus Xps sa
turari se testat.
de humani generis credulitate suscepta quando nu
merus sanctorum beata adunatione suppletus est patris
autem gloria manifestatur in domini saluatoris iudicio
cum vniusquisque recipiet de actibus mercedem sicut
ipse dominus apostolis suis dicit In illa die cognoscetis quia
ego in patre et pater in me est. Sic ergo patris et filii
et spiritus sancti vna natura vna potestas vna gloria
declaratur ieronimus Nos igitur domine ihesu xpe a
te redempti qui nobis exemplum ad orandum ad ope
randum et ad patiendum tradidisti tanta potentia
pietatem cernentes supplices exoramus vt examinati
diuino igne non simus humanorum operum detractores
sed in te stabiles et fixi tuam gloriam iugiter extollamus
in opere prosequamus in fide laudemus in voce quia tu
es benedictus in secula seculorum Amen

patris gloria manifestat

non simus humanorum operum detractores

Diligam te domine Titulus huius psalmi
talis est In finem
puero domini dauid qui locutus est domino
verba cantici huius in die qua eripuit
eum dominus de manu inimicorum eius et de manu
saul Glosa legitur primo regum quod rex iniquus saul per
secutus est dauid mitem et mansuetum quo mortuo
dauid liberatus est et in pace regnauit pro hac libera
tione dauid cantauit domino litteraliter hunc psalmum
pro gratiarum actione Sed quia titulus habet in fine
et cantici remouetur ab historia finis namque xps est can
ticum vero est exultatio de eternis Melius ergo ac
cipitur de toto xpo scilicet de se et corpore eius quod est
ecclesia quod totum dominus liberauit in die resurrectionis
de manu inimicorum idest iudeorum idest demonum
et de manu saul idest mortis per saul enim intelligitur
mors Sensus enim predicti tituli talis est verba can
tici huius agentis de leticia resurrectionis xpi et consti
tutionis ecclesie et tendentis in finem idest in xpm co
uenium dauid idest xpo scilicet puero domini de quo ysa
dicit Puer natus est nobis que verba locutus est xps
pro se et suis fidelibus domino idest ad honorem dei pa
tris in die qua eripuit eum idest liberauit xpm hominem
cum suis fidelibus de manu inimicorum eius idest de
potestate iudeorum quantum ad xpm et de potestate demonum
quantum ad eius membra Et de manu saul idest mortis
Saul enim peticio interpretatur quia populus non
voluntate dei hunc sibi regem petiit Similiter deus
mortem non fecit sed impii eam sibi manibus et pe
dibus acquisierunt Idem ieronimus augustinus et cassi
odorus augustinus dicit ergo hic xps et ecclesia idest totus
xps caput
et corpus Diligam te domine cassiodorus Diligit domi
num qui mandatis eius
deuotus obtemperat sicut ait in euangelio Qui audit
verba mea et facit ea hic est qui diligit me Non dicit
diligo sed diligam in futuro vt notat perseuerantia
quatinus numquam defecisse videatur Causas huius
dilectionis sub
dit dicens nycholaus fortitudo mea per quem fortis
sultus in
inimicorum sum contra in
Dominus firmamentum meum idest deus michi fu

xps namque finis est

saul peticio interpretatur

mitatem paciencie in to
tolerancia aduersariorum et refugium meum
magnitudine imminentium periculorum et liberator meus de morte infer
ni Deinde mutans personam ait augustinus
Deus meus adiutor meus qui michi adiutorium
prius inuocationis tue prestitisti ct propheta sperabo in eum nycholaus de premio
vite eterne protector meus contra insurgentes hostes et cor
nu salutis mee repellens et conuiciens inimicos meos fortiter glosa Et
susceptor meus quia tu suscepisti me per graciam Et ideo lau
dans non meam gloriam sed domini queres hugo inuocabo dominum
cum deuotione cordis et sic per eius adiutorium
ab inimicis meis tam spiritualibus quam corporalibus saluus
ero quod bene sequitur post inuocationem secundum illud
iohelis tercio Omnis qui inuocauerit nomen
domini saluus erit Deinde in persona iustorum qui
fuerunt ante aduentum xpi aut
propheta de cladibus humani generis dicens circumdederunt
secundum continuam litteram posset aliquis dicere Tu di
cis te esse saluandum quare
hoc dicis quid mali tibi est. Ecce circumdederunt
me dolores mortis idest dyaboli qui ante ad
uentum xpi possidebant ge
nus humanum vel dolores mortis dicit penalitates car
nis vt fames sitis
calor et frigus et torrentes iniquitatis
idest confluxus pecca
torum rabide inundantes conturbauerunt me
quia per peccatum conturbatur anima sic quod nesciat quod
eligendum aut fu
giendum ieronimus dolores inferni circumdede
runt me idest inuidie detrahentium que mortem in
fernalem operantur et perducunt ad in
fernum peccati Idem
augustinus hugo preoccupauerunt me
laquei mortis idest reatus originalis peccati post
ligauit me quam ex propria virtute
peccarem Est multiplex mors quarum quelibet habet
laqueos suos sed quemadmodum ab hiis fuerit liberatus
subter ex
ponit dicens In tribulatione mea inuocaui
dominum cassiodorus hoc est vnum singulare remedium
inter mala predicta scilicet inuocare dominum
in tribulationibus quando constat totis viribus peti
quod tempore necessitatis optatur Quemadmodum inuoca
uit gnater ostendit dicens Et ad deum meum clamaui pro libe
ratione
a predic
tis malis Et ipse dominus exaudiuit de tem
plo sancto suo vocem meam nycholaus hoc est ex
audiuit de corde meo

michi adiutorium inuocationis tue prestitisti

Inuocabo dominum cum deuotione cordis

Confluxus peccatorum rabide inundantes

No

singulare remedium inter mala predicta

in quo habitat. **vocē meā** sua gratia in clamando liberaue**ne** **et clamor meus** qui ex corde procedit **ī cōspectu eius introiuit ī aures eius** loquitur de deo more humano quo clamor potentis introire in aures postulantis dicitur quando eius oratio exauditur. Deinde ostendit q̄ facta sunt tempore incarnationis dominice dicens **cōmota ē et cōtremuit terra** collector. In primo aduentu domini terra id est peccatores terreni commoti sunt corde ad penitentiā per predicationem xpi et contremuerunt exterius pro peccatis suis flentes iohannus. Quando de infidelitate ad fidem venerunt et de terrenis credentibus factum est **fūdamenta mōciū** idest spes et celum cassiodorus presumptiones superborum s. diuicie honores ceteraque humana quibus illi decepti velud fundamentis constantibus innituntur. hec omnia **cōturbata sūt et cōmota sunt** glosa. Ut iam spes non habeat fundamentū in cordibus hominum et reddit causam quare commota sunt dicens **quōniā iratus est eis** propter humana que domino probantur exosa augustinus **Ascēdit fumus** idest lacrimosa deprecatio penitencium iohannus. Que conficitur ex compunctione cordis et lacrimarū fonte sicut fumus causatur ex igne et aqua et addit **in ira eius** hoc est pre timore ire eius per quam minatur deus impiis eterna supplicia cassiodorus. Et postea **ignis** idest caritas dei victutū progressibus crescens **a facie** idest noticia **eius exarsit** quam ipsius illuminatione caritas conceditur eis q̄ peccata deliquerunt **carbones succensi sunt** Carbones vero succensos peccatores dicit qui velut carbones mortui ab igne boni desiderii frigidi in mūdi istius cecitate tenebantur. Et iterum penitencia inflammante **reuiuiscūt ab eo** idest veniente domino. Quomodo autem venit consequenter ostendit dicens **inclināuit celos** iohannus. Celi enim angeli inclinati sunt quando gabriel ad mariam venit **et descendit** xps in carne formam serui accipiens cassiodorus **et caligo** idest dyabolus qui mentes hominum innubilat dum veritatis splendorem non permittit quos possidet et hic dyabolus est **sub pedibus eius** quia dominium saluatoris potestate calcatur et qui ipse descendit **ascēdit sup cherubin** idest supra q̄ noster intellectus possit comprehendere quando videntibus apostolis ad celorum regna conscendit. Que enim creatura preualeat tanti secreti attingere archanū q̄ carnem terrenam in eterna celorum gloria collocauit et fecit eam creaturis omnibus adorabilem q̄ terrenas pertulit passiones. Sequitur **et volauit** gregorius in libro moralium. Quia longe in altū ab intellectu nostro se rapuit **volauit sup pēnas ventorū** quia sciam transcendit animarū. Vento quippe animas figurari pro velocitate sue conditionis non inconuenienter accipimus nycholaus. Nam cogitationes eius velocissime sunt. Etiam anima invisibilis est et invisibiliter mouet corpus sicut ventus. Et insufflata dicitur corpori non q̄ deus habeat os s̄ ipsam insufflauit corpori hoc est dedit vel misit cassiodorus. Vel hec repititio volauit volauit super pennas ventorū celeritatem nimia ostendit idest velocius vento fama eius per mūdi spacia cucurrit quando ipso in cunabilis iacente magis eū stelle claritas nunciauit. Quid enim dici potest velocius qui mox vt natus est in alia mūdi parte conspectus est **et posuit tenebras** idest misterium incarnationis sue quod nobis est tenebrosum et obscurum **latibulū suum** seipsum dicit idest secretū maiestatis sue vt qui in natura deitatis sue videri non poterat sub incarnationis velamine humanis conspectibus redemptor pyssimus appareret vt **posuit tenebras latibulū suū** augustinus idest obscuritatem sacramentorū suorum et occultantem spem in corde credenciū vbi ipse latet non deserens eos. Unde subditur **in circuitu eius taberna culū eius** idest conuersi ad ipsum sunt in circuitu eius et ipse est in medio eorum in quibus tanquam in tabernaculo idest in dimicantes et militantes contra vicia habitat hoc tempore. Nam tabernaculum militanciū esse dicitur **tenebrosa aqua** Scriptura obscura est **in nubibus** idest in prophetis et predicatoribus verbum dei cassiodorus. Quia quamuis si aliquis dicat dicta eorum intelligere ad ipsam sicut est virtutem doctorum in totum vix potest peruenire sicut dicit apostolus videmus nunc per speculum in enigmate tunc facie ad faciem cassiodorus. **prefulgore** vna dictio est hugo. idest per lucide **in cōspectu** idest in agnicione **eius** scilicet cristi **nubes** idest apostoli predicatores verbi dei. **trāsierūt** mundum gregorius 19° moralium. Quia predicatores sancti vniuersa mundi spacia miraculorum claritate percurrūt. Qui et **grādo et carbones ignis** vocati sunt quia et per correptionem feriunt et per flammā caritatis accendunt. Ipsa quoque libera sanctorum interpretatio nature grandinis exprimitur. Grando enim veniens percutit liquata rigat. Sancti autem viri corda audienciū terrentes feriūt et blandientes rigant augustinus. **Et intonuit de celo dn̄s** quia de ore iustorum tanquam de celestibus dominus euangelizauit **et altissimus** dedit vocem suam vt in profundo humanarum

In primo aduentu domini terra .i. peccatores commoti sunt corde

Lacrimosa deprecatio penitencium

Celi .i. angeli inclinati sunt quando gabriel ad mariam venit

Carnem terrenam fecit omnibus adorabilem

anima inuisibilis est

secretum maiestatis sue

tabernaculum militanciū tenebrosa aqua

predicatores sancti miraculorum claritate percurrunt

de ore iustorum dominus euangelizauit

tetrum audi
tem9 celestia grando et carbones ignis misit sagittas suas
hoc supra expositum est et misit sagittas suas .i. euāgelistas
idest euangelistas pennis virtutum recto itinere
transuolantes non suis viribus ſ; eius a q° missi sunt
et dissipauit eos silicet eos ad quos missi sunt
cassiodorus fideles recipiendo
et impios abiciendo sicut dicit apostolus alijs su
mus odor mortis in morte ieronim9 Sancti predi
catores sunt odor vite hijs qui
audiūt ⁊ nō faciūt cassiodorus fulgura multi
plicauit. idest mirabilia multa fecit que sic cor
da videncium permouerūt quadmodū
crebra solent ful
gura visa terrere et cōturbauit eos p dicta miracl̄a
et apparuerūt fōtes aquarū idest predicā
tium veritas
que fontes idest doctrinas eterne
vite sanctitatis suo ore fundebant et reuelata manifestati sūt prophete
sūt fūdamēta orbis terrarum idest manifes
tati sunt prophete
qui non intelligebant supra quos ardens orbis
idest eccia edificatur Que dicitur orbis quia de to
to orbe colligitur cristo enim veniente patuit q° ob
scuritas diuini eloquij tegebat Glosa: Hinc est q°
in die parasceues illa deteguntur que in precede
ti tempore quadragesime tecta fuerūt / quo ordi
ne hec facta sunt consequenter ostendit propheta
conuertens sermonem
suū ad deum dicens ab īcrepacōe tua dōe
facta peccatoribus
p verba prophetarum ab īspiracōe spūs ire tue
comminantis et dicentis nisi pñiam egeritis oms
morte moriemini Increpationem vero et inspira p predicatione increpabat peccatores
tionem accepit xpi predicationem quia per predi
cationem increpabat peccatores et inspirabat vt time
rent futuram iram Deinde sequitur vox ecclie di
centis ad deum
precem cassiodorus misit de summo vtique pater dominum
saluatore
de celo. et accepit me idest spōsa et assūpsit
me de aqs mltis idest de multitudine popu
lorum vel hoc dicit de fontibus
sacris quando eccia catholica multitudinem filio
rum baptismatis
regeneracōe acquirit eripuit me de īimicis me
is fortissimis idest a persecutoribus qui crude
liter xpianum populum tor
mentis af
fligebant et ab hijs qui oderūt me sili
cet
malis homini
bus vt hereticis qm confortati sunt sup me ecclia cresc'ere meruit qn īimicus afflixit
quasi vincere pñt Tunc enim eccia crescere meru
it quando eam data desuper
ptāte inimicus afflixit. Augus9: preuenerūt me
ī die afflictiōis mee idest priores michi
nocuerunt
ī tpe q° mortale ⁊ laboriosū corpus gero. et factus

est dn̄s protector meus Et quia carnales
paciebar angustias
eduxit me in latitudinē spiritualem fi
dei In eccia ca
tholica hunc esse morem nullus ignorat fidelium mos ecclie ē q̄to pl' psecutionib' costrigit tanto pl' fidei augmento dilatetur
vt q̄to plus persecutionibus constringitur tanto
plus fidei augmento dilatetur glosa: Eduxit
ergo me in latitudinem spūalem contra angus
tias carnis vt me dilataret per caritatem meri
to et mīto saluū me fecit quando me produx
cassiodorus it ad fidem quonia
voluit me anteq̄
ego illum velle qm me elegit qui gratis
vocat vniuer
sos sicut ipē dicit in euangelio Non vos me ele
gistis sed ego elegi vos Glosa:
Et postq̄ m̄ dedit grām fidei ⁊ caritate retribuet m.
hic in
p̄senti scdm iusticiā meā idest s'm iusticiā
bone voluntatis
qui prior tribuit miam anteq̄ haberem bonam
voluntatem hoc est qui per suam miam dedit m
bene velle et s'm puritatem ma
nuum mearum .i. fcōr morum hugo: Retribuet dando pseueranciā m̄ito retribuet michi
michi dando perseuerancia
Et mito retribuet m qa custodiui
vias dn̄i cassio9. Vie domini
sunt dilcō dei ⁊ proxi. nec īpie gessi
missa dn̄i
tnsgredi° a deo meo rece
dendo qm oīa iudi
cia eius ī cōspectu meo idest premia mistorū et
penas impiorum ⁊ flagel
la corrigendor et temptaciōes
probandor pseuerāti cōtēplā cōsidō ⁊ iusticias
eius nō reppuli a me qd' faciunt deficien
tes carnis fragilitate
superati et reuertuntur ad
vomitū suum. HVGO Et ero īmacula
tus cū eo quia cum inmaculato non potero es Cū imaculato non potero ēē maculatus
se maculatus quoniam qui adheret
deo vnus
spiritus est et obseruabo me ab īiquita
te mea idest caueo a recidiuo peccati cassiodorus
Subtiliter beati vita describitur qui do
se ad aliquam graciam domini peruenisse cog
noscit Cauet ne iterum iniquitatis antiq ma
culis innodetur augustin9
Et si permāsero īmaculatus retribuet michi
dn̄s scdm iusticiā meam non solum
propter lati
tudinem fidei que per dilectionem operatur ſ;
etiam propter longitudi
nem pseuerāce retribuet m et s'm puritatem
manuum idest ope
racionū mearū ī conspectu
oculorum non quo homines vident quoniam hominēs vident q̄ temporalia sunt
que videntur temporalia sunt que
autem non videntur eterna sunt quo pertinet
altitudo spei sanctorum Collector: Hec que pre
missa sunt dicit ecclesia ad excitandum nos

et prouocandum ad fidem tuam spem certam expectatione bonam et retribucionem eternam. hugo Vox prophete ad xpm Cum sancto sanctus eris tu Criste in temet ipsum sanctus es natura sed cum sancto sanctus es effective sanctitatem eius augmentando Unde ipse ait iohannis xv° sine me nichil potestis facere. Cum sancto igitur id est cum domino salvatore ipso prestante sancti esse possumus Et sic tu xpe cum innocente innocens eris nycholaus qui malum alijs non facit malum ei non inferendo nisi forsitan malum temporalis pene ad purgationem culpe preterite vel ad exercitium sue paciencie quod cedit ei totum ad bonum vite eterne. et cum electo ad vitam eternam predestinationem electus eris quia elegit te omissis terrenis hugo. Et cum perverso perverteris idest ad modum pervertentis te habebis quia si nes ipsum perverti Unde amos 3° Si erit malum in civitate quod dominus non fecerit quasi dicat non erit quod non permittat dominus fieri vel sic cum perverso perverteris. idest videris ei perversus ieronimus Cum enim dominus elegit pauperes et ibi probat potentes et nobiles hoc videtur perversum esse apud perversos Nesciens deus facit iustam vindictam reprehendunt illi et dicunt Non est recta via domini Idem augustinus hugo. Cum sancto sanctus eris quia vel potest legi de quibus convictu sepe mores formantur et cum perverso perverteris quia 1ª ad cho. 15° dicitur Corrumpunt mores bonos colloquia prava cum sancto sanctus eris quoniam populum humilem quod sanctificasti et qui te elegit ut dictum est. salvum facies cassiodorus cum in die iudicii ad dexteram collocabit. et oculos superborum idest perversorum humiliabis cum ad sinistram positi in eterna cruciatione mittendi sunt detenter autem positum est oculos superborum humiliabis quia tunc arrogantes in tartari profunditate descendunt quantum se altiora contingere putaverit quoniam tu illuminas lucernam meam domine Quid est lucerna nisi intellectus anime sicut oculi corporis si de lucerna exteriore non habent lumen in tenebris non vident Ita et intellectus anime nisi illuminetur a xpo non videt in tenebris huius vite sicut in evangelio dicit Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum deus meus illumina tenebras meas hoc est ignorantiam cordis mei Glosa vel illumina nos qui tenebrosi sumus Et merito precor ut me illumines. quoniam in te idest per te et non a me eripiar a temptacione dyaboli deinde personam mutat ex gaudio dicens et in deo meo hoc est in virtute dei mei transgrediar murum quod inter homines et celestem ierusalem peccata extraxerunt gregorius 26° moralium 2. Murus quippe est omne illud quod itineri nostro obicitur ne ad eum qui diligitur transeatur Et murum transgredimur cum pre amore superne patrie que in hoc mundo fuerint obiecta calcamus ieronimus hunc murum edificamus peccata peccatis augustinus glosa deus deus meus. dicit in secunda persona deinde ad sui commendationem propheta mutat personam dicens impolluta via eius Augustinus Non venit in homines nisi mundaverint viam fidei qua veniat ad eos hinc est quod in precipuis solempnitatibus templa manu facta mundantur et ornantur ut magnus sacerdos cum processione intret Ita et tu adorna thalamum mentis operibus virtutum ut eternus sacerdos cum plenitudine graciarum ad te introeat tecum paulatim de virtute in virtutem procedere fiat sequitur Eloquia domini igne tribulationis examinata verba ps bene pacientes erunt ut annuncient cassiodorus Addita quoque est singularis promissio ut animos revelaret humanos dicens protector omnium sperancium in se nycholaus dum tamen spes ista proveniat ex gracia et meritis aliter enim non esset spes sed presumpcio dicit deus meus et bonus augustinus quoniam quis deus preter dominum xpm cui servimus aut quis deus preter deum nostrum quem post bonam servitutem tamquam hereditatem imparatam nos eius filij possidebimus hoc et contra paganorum dementiam dicitur eo quod sibi deos multifaria vanitate fuerunt deus qui precinxit idest armavit me virtute ut fortis sim ne defluentes simus cupiditatis impediat opera et gressus meos. et posuit immaculatam viam meam cassiodorus ut nulla seculi ambitione moveret. qui perfecit pedes meos tamquam cervorum augustinus idest qui perfecit amorem meum ad transcendenda spinosa et umbrosa implicamenta huius seculi Dicit cervi cum alta montium conscendunt calcant pedibus spinas et transiliunt impedimenta seculi et sic in superna se sublevant unde subdit. et super excelsa statuens me idest spem meam in celestibus collocavit qui docet manus meas ad prelium augustinus idest qui docet me operari ad superandos inimicos

Cum sancto sanctus es effective

in virtute dei mei

Videris ei perversus

templa manu facta mundant et ornatur

spes ista proveniat ex gratia et meritis

Arrogantes in tartari profunditate descendunt

ut nulla seculi ambitione moveret

Illumina tenebras hoc est ignorantiam cordis mei

qui docet me operari ad superandos inimicos

qui nobis intercludere celeſtia regna conantur. Deinde mutat perſonam more prophetarum dicens **poſuiſti ut arcum ereum brachia mea** hoc poſuiſti infatigabilem intencionem bonorum operum meorum **et dediſti michi protectionem ſalutis tue** Gloſa idest protexiſti me ad ſalutem quia fortitudo mea parum poſſet niſi protectio tua adeſſet et **dextera tua** Auguſt idest fauor gracie tue **ſuſcepit me** idest ſua cura collector Et quia eoſdem quos protegit et curat aliquando utiliter flagellat ut ſubiunctum eſt **et diſciplina tua correxit me in finem** auguſt Correctio tua me deuiare non ſinens me duxit ut quidquid ago in eum finem referam quo coherere tibi. **et diſciplina tua ipſa me docebit** quia ipſa tua correctio me docet venire ad te ieronimus Neceſſe eſt dum ſumus hic nos ſub diſciplina eſſe Unde paulus Omnis inquit diſciplina in preſenti non videtur eſſe gaudii ſed meroris. Et poſtea in futurum reddet fructum pleniſſimum **dilataſti greſſus meos ſubtus me** auguſtinus Quoniam latam feciſti caritatem meam hilariter operantem Etiam de hiis que ſubtus me ſunt ſilicet de mortalibus rebus et membris hugo ut carnales affectus et appetitus ſint ſubditi michi Hec autem dilatacio fit principaliter per tria per largitionem elemoſinarum per delectationes ſpirituales quas dominus immittit in tribulacionibus et per penitenciam **et non ſunt infirmata veſtigia mea** idest opera mea que ſunt tanquam veſtigia idest ſigna bonarum affectionum hec non poſſunt dicere illorum qui ſtatim feſſi ſunt de penitencia vel de religione quam aſſumpſerunt ieronimus vero docet quomodo veſtigia bone voluntatis non infirmentur dicens ſemper aliquid boni facito ut te dyabolus inveniat occupatum ¶ Enumeratis omnibus que neceſſaria ſunt pugnaturo propheta in perſona viri iuſti promittit ſe fortiter pugnaturum dicens **perſequar inimicos meos** idest affectus meos generales. **et comprehendam illos** ut ſumantur priuſquam ab eis comprehendar vel progrediuntur in actum et non convertar ab hac intencione **donec deficiant** mortificati Et conſequenter quomodo deficiant dicens **Confringam illos** primos motus carnales initiatum confitendo et per penitenciam mortificando **nec poterunt ſtare ſed cadent ſubtus pedes meos**

[Margin: poſuiſti infatigabilem intencionem bonorum — correctio tua me deviare non ſinens — ut carnales affectus ſint ſubditi michi — inimicos meos idest affectus generales]

quia preponam illis amorem quibus itur in extremitatem Et hoc totum est ex eo **et precinxiſti me** idest armaſti **virtute ad bellum** virtute ſcilicet humilitatis contra ſuperbiam virtute caſtitatis contra luxuriam et ſic de aliis quia homo predicta non poſſet facere per graciam ſibi datam niſi deus cooperaretur illi gracie ſecundum illud ad romanos 9o Non eſt volentis neque currentis ſed dei miſerentis ideo ſubditur **et ſupplantaſti** tu non ego **inſurgentes in me** idest contra me **ſubtus me** ut fluencia deſideria carnis non dominarentur michi Idem auguſtinus Deinde propheta loquitur in perſona Christi de iudeis dicens **et inimicos meos** iudeos **dediſti michi dorſum** ut converſi poſt te ſequerentur me ut patet in paulo qui de perſecutore factus eſt diſcipulus et de multis aliis **et odientes me** auguſtinus idest qui in odio perdurauerunt hugo **diſperdidiſti** idest univerſum orbem In qua diſperſione **clamauerunt** nec erat qui ſaluos faceret eos **nec exaudiuit eos** idest non iudicauit eos dignos exaudicione non recedentes a malicia ſua ieronimus Impii et iudei ac heretici **clamabant** in futuro iudicio **ad dominum nec erit qui ſaluos faciet eos** quia quando clamauit deus ad illos per prophetas vel per reliquas ſcripturas audire noluerunt auguſtinus **et comminuam eos ſicut puluerem** Aridi enim ſunt non recipientes ymbrem miſericordie dei ut elati atque inflati ſuperbia Et ne putent ſe quietus decetos quieſcere addidit **ante faciem venti** ut omni tempore deſtituti rapiantur a ſoliditate et ſtabilitate terre **ut lutum platearum delebo eos** Ut videlicet luxuriantes et lubricos ambulantes per latas perdicionis vias Sequitur vox Christi ad patrem. **Eripies eos de contradictionibus populi** qui dicerunt Si dimittimus eum ſic totus mundus poſt illum ibit caſſiodorus **Conſtitues in caput gencium** quoniam et factum eſt quoniam repulſis perfidis iudeis ad gencium fidem tranſlatus eſt Et hoc quod dicit in caput ſignum notat fidei chriſtiane quia in fronte gencium crucis habuerunt vexilla radiare auguſtinus populus gencium **quem non cognoui.** idest quem corporali preſencia non viſitaui. **ſeruiuit michi** quia licet oculis me non videt tamen **in auditu auris obedi**

[Margin: virtute humilitatis contra ſuperbiam et caſtitatis contra luxuriam — Ut converſi per te ſequerentur me — Aridi ſunt non recipientes ymbrem miſericordie — repulſis perfidis iudeis ad gencium fidem tranſlatus eſt]

uit michi quia crediderunt me per predicatores meos quos receperunt cassiodorus Laus ista gentium magna exprobatio est iudeorum de quibus subdit: filij alieni idest filij dyaboli quibus ipse in euangelio dicit Johannis 8° Vos ex patre dyabolo estis mentiti sunt michi quando dicebant Magister scimus quia a deo venisti et in veritate viam dei doces Mentiri enim est contra mentem loqui et illud lingua promere quod vnumquemque constat animo non habere filij alieni inueterati sunt in peccato infidelitate sue et claudicauerunt a semitis suis Claudicare proprie dicimus eos qui vno pede sunt debiles quod iudeis accidisse manifestum est qui vetus testamentum carnaliter tenentes noui testamenti gratiam respuerunt Nec illud vacat quod addit suis quia deserentes intellectum legis non recipientes promissum dominum saluatorem suas traditiones de lauandis manibus et calicibus secuti sunt augustinus Calumpniabantur enim dominum de manibus non lotis quia tales erant semite quas ipsi fecerant consuetudine triuerant aberrando ab itineribus preceptorum domini dei Sequitur vox ecclesie narrantis beneficia domini et gratias agentis et dicentis ieronimus viuit dominus quod in sepulcro sub signaculorum pone clause cunt nycholaus Vel viuit dominus quia est vita per essentiam et omnia viuunt in eo secundum quod dicit Johannis primo Quod factum est in ipso scilicet omnis creatura in ipso vita erat et benedictus deus meus idest ore fidelium sit laudatus cassiodorus Intelligit etiam proprie benedictus eo quod ipse omnia propitius benedicat sicut et viuit dominus quia ipse omnia viuificet. et exaltetur in se cum sit magnitudinis infinite sed in creaturis ipsum credentibus et laudantibus et additur deus salutis mee Augustinus hoc non terrena consuetudine de deo salutis mee sentiam vt terrenam ipsam salutem sed in excelso de ipso sperem cassiodorus Deus qui das vindictas michi In isto mundo preconialiter mendicatur etiam quando blasphemi et infideles qui ante contumaces extiterunt fiant illi professa deuotione subiecti ieronimus Dedit etiam deus potestatem ecclesie ligandi soluendi et disciplinam faciendi vnde sequitur et subdis populos sub me liberator meus de inimicis meis iracundis hugo idest tyrannis qui fuerunt in primitiua ecclesia vel a demonibus qui irascuntur quia a fragilibus hominibus superantur Et per hoc maior est triumphus hominis vincentis et ab insurgentibus in me hoc est a persecutoribus qui insurgunt contra me exaltabis me quia vt dicit gregorius vbi maius periculum in prelio ibi maior gloria in triumpho ieronimus A viro iniquo eripies me hoc est a dyabolo de quo dictum est Inimicus homo hoc fecit cassiodorus propterea idest propter illas causas predictas confitebor tibi in nationibus domine idest laudabo te per populos christianos quorum vt quasi lingua eorum vox est et nomini tuo psalmum dicam vt latius innotescas bonis operibus meis psalmus sicut dictum est opus significat actuale vnde opera fidelium deo dicit gratias offerendas plusquam diuinitas noscitur exaudire quam voces Sequitur vox prophete ad patrem Magnificans salutes regis eius augustinus hoc est deus pater qui magnificat vt admirabiles faciant salutes quas eius filius dat credentibus ieronimus qui animas attrahit per predicationem vt sit salus credentium qui credunt in salutem christi regis ipsius et deus pater est. faciens idest facit misericordiam christo suo dauid idest domino nostro qui est dauid idest manu fortis quia vicit mundum cum quo deus pater fecit misericordiam quando post triduum fecit ipsum a mortuis resurgere et semini eius idest christianis credentibus quos per euangelium genuit etiam facit misericordiam vsque in seculum idest in eternum et sine fine Ipse fortissimus liberator nos ab hoc mundo dignetur eruere et in fine stabilire per euangelium suum cum eterno patre et spiritu sancto est gloria et imperium per immortalia secula seculorum amen

[Left margin notes:] laus gentium est exprobratio iudeorum — Traditiones de lauandis manibus et calicibus secuti sunt — benedictus deus qui omnia propitius benedicat — Tyranni qui fuerunt in primitiua ecclesia

[Inner margin notes:] ubi maius periculum in prelio — qui animas attrahit per predicationem — fortissimus liberator nos digne[tur] eruere — iste psalmus loquitur de primo aduentu christi

Celi enarrant gloriam dei

Titulus huius psalmi talis est In finem psalmus dauid nycholaus Beatus paulus apostolus in lege et prophetis per eruditionem humanam et diuinam edoctus allegat litteram huius psalmi dictam de pubblicatione euangelij per apostolos et discipulos christi ad Romanos 10° concludens sic Ergo fides ex auditu auditus autem per verbum christi Sed dico numquid audierunt quasi sic quod probat per litteram huius psalmi dicens Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum Etiam in fine psalmi dicitur Adiutor meus et redemptor meus quod absolute de christo intelligitur per quem facta est generalis redemptio totius mundi glosa: Ait ergo iste psalmus de primo aduentu christi per quem tyrannus dyabolus cadit et homo a peccato et a morte absoluitur Cuius tituli sensus est talis psalmus iste attribuitur dauid respicienti in finem idest in christum vel in finem idest in tempus plenitudinis quod

fuit tempus incarnationis xpi de quo loquitur apostolus ad galathas .4.o At ubi venit plenitudo temporis misit deus filium suum propheta igitur primo describit euangelii publicationem dicens **Celi** nycholaus idest apostoli sic dicti quia fuerunt excellenter illuminati et in deum eleuati Tali modo loquendi usus est ysa. primo Audite celi et auribus percipe terra Non enim alloquebantur corpora celestia et terra que est elementum quia non habent sensum vel intellectum sed sub nomine celorum loquebantur maiores et sub nomine terre minores et sic in proposito apli nominantur celi.

celi apli sic dicti

Enarrant gloriam dei quam cristus habuit in miraculis et gloriam sue resurrectionis et ascensionis hec narrauerunt apostoli verbo sue predicationis **et opera manuum eius** idest facta virtutum domini videlicet natiuitatem passionem mortem etc.

opa. i. facta virtutum domini

Annunciat firmamentum Per firmamentum in quo sunt stelle fixe intelligitur ecclesia quantum ad doctores sanctos unde dicitur danielis 12.o Qui autem docti fuerint fulgebunt sicut splendor firmamenti et qui ad iusticiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates **Dies diei eructat verbum** per diem intelligitur nouum testamentum ab apostolis et euangelistis descriptum **Dies** ergo idest nouum testamentum **eructat** idest annunciat **diei** idest populo cristiano **verbum** incarnatum idest xpm. **Et nox** idest vetus testamentum **nocti** idest populo iudeorum qui ambulat in tenebris **indicat scientiam** de xpi incarnatione sicut patet ysa. 9.o paruulus natus est nobis et filius datus est nobis et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis in quo ostenditur humanitas cristi et eius diuinitas cassiodorus Vel sic **Dies diei eructat verbum** quando dominus loquebatur apostolis Ipse enim diuina claritate irradians apostolis corde purissimis verba celestis luminis intimabat Eructabat enim verbum cum de intimis penetralibus sermones in sanctorum notitiam producebat **Nox autem nocti indicat scientiam** quando iudas prodit ac tradidit occidendum dicens Quem osculatus fuero ipse est tenete eum Indicare enim pertinet ad proditorem. Idem jeronimus nycholaus **Non sunt loquele neque sermones quorum non audiantur voces eorum** quia apostoli predicabant linguis omnium gentium euangelium xpi ut habetur act. secundo. **In omnem terram exiuit sonus eorum et in fines orbis terre verba**

dies. i. nouum testamentum

apli predicabant linguis omnium gentium

eorum predicationes eorum Quia viuente beato petro apostolo fides xpi predicata est usque in franciam que est in ultimo climate versus occidentem unde et zenonis fundata est ecclesia in nomine beati petri viui quia ipso viuente consecrata est Cum igitur apostoli aliique xpi discipuli exierunt de ierusalem ad publicandum euangelium per orbem secundum quod habetur act. primo Eritis michi testes in ierusalem et in omni iudea et usque ad ultimum terre Ierusalem autem sita in medio climate Et ideo quarti sicut euangelium publicatum est viuente petro usque ad ultimum clima versus occidentem Ita intelligendum versus alias partes mundi Deinde ab apostolis transit ad personam domini ostendens quam dei gloriam isti celicole narrauerunt scilicet dispensationem incarnationis sue. Unde dicit **In sole posuit tabernaculum suum** idest in beata virgine que nominatur sol propter plenitudinem gratie ionum. Xps dicitur sol iusticie et maria interpretatur stella maris Illuminauit sol stellam idest mariam ut esset sicut sol. Ideo posuit tabernaculum suum in sole quando corpus assumpsit de corpore suo hugo propter quod in persona beate virginis dicitur ecc. 24.o Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. **Et ipse tamquam sponsus** jeronimus verbum patris est sponsus sic dictus a spondendo quia totiens promissus est per prophetas et caro humana sponsa est tamquam erat **procedens de thalamo suo** hoc est de utero virginis **exultauit** quia non inuitus sed hylaris venit **ut gigas** idest sicut fortissimus qui alligauit fortem idest dyabolum et vasa eius quod nos sumus diripuit **ad currendam viam** presentis vite cassiodorus quia non stetit in via peccatorum sed tamquam debellaturus dyabolum cucurrit Quomodo hoc quia xps homo natus est creuit docuit passus est resurrexit ascendit in celos sedet ad dexteram dei patris collector Et nos eius exemplo non debemus in hoc mundo querere quietem sed currere sicut peregrini transeuntes viam huius vite ut ad illam quietem possumus peruenire ubi xps sedet ad dexteram dei patris vis audire quantum currit nycholaus **A summo celo egressio eius** ad susceptionem humanitatis in qua visitauit nos oriens ex alto **et occursus eius usque ad summum eius** in sua benedicta ascensione in qua ascendit sedens ad dexteram patris ut cassiodorus **A summo celo** a patre. **egressio eius** natiuitas filii sicitur non temporalis sed coeterna patri que est ante omne principium. **Et occursus eius usque ad summum**

Viuente beato petro fides xpi predicata est usque in franciam

beata virgo nominatur sol propter plenitudinem gratie

Non inuitus sed hylaris venit

Ad susceptionem humanitatis in qua nos visitauit

cū venit a sūmo ī nullo minor patre fuit

nūi eius quia post assumptionem carnis in vtraque natura xps permanens ad sedem paterne maiestatis est regressus Nam cum venit a summo in nullo minor patre fuit cum rediit ad summū deus homo equalis patri in deitatis substantia sicut venerat perseverat cui nichil humana detraxit humilitas Idem ieronimus et aug9. **nec est qui se abscondat a calore eius** cassiodo9 idest spiritu sancto que post ascensionem suam ī spē ignis misit in mundum apostolis a quo nemo absconditur. Hugo. quia sic accensi fuerunt vt neminem parcerent Unde de ipo spiritu dr̄ ioh 16o Cum venerit ille spiritus veritatis arguet mundum de peccato qd° fecit / de iusticia qm̄ nō fecit et de iudicio qd9 non timuit

De iusticia quā nō fecit et de iudicio quod non timuit

cassiodo9 Ipse enim calor a quo nemo possit abscondi qui deitatis sue potencia vnius cuiusque corda cognoscat nicholas Deinde describitur evangelii publicati condicio cum dicitur **lex domini** s. evangelica quam ipse dominus predicavit ī monte dicens Mt 5o. beati pauperes spiritu etc̄ hec dr̄ **īmaculata** qa suos observatores custodit inmaculatos a peccato Unde dominus dicit apostolis Johānis 15o. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vob. **Cōvertēs aīas** cassiodo9 In sua Et addit. discretione corrigens et ad xpi grātiam mittēs nicholas **testimoniū domū** idest evangelium **fidele** quia adimplet qd° promittit inducens suos observatores ad vitam btām **sapiām prestās pvulis** idest apostolis aliisque xpi discipulis quia erant simplices et humiles s̄m qd dicit salvator Mt 11o Confiteor tibi pater domine celi et terre qr abscondisti hec a sapientibus et prudentibus & revelasti ea parvulis cassiodor9. **Justicie domini recte** quia sicut xps docuit sic fecit Nam illorum iusticia recta non est quibus aliud in ore aliud in ope. **letificā̄s corda** spe premii augustin9 vt qui imitarentur iusticias domini corde gauderent in eis qui libere cum dilectione eas facerent non serviliter cū timore nicholas. **pceptū domini** idest novum testamentū **lucidum** quia clare et lucide traditum est evangelium in quo veritas revelata est etc̄. **illumināś oclos** videlicet interioris hominis idest cordis Oculi cordis sunt intencio et lux fidei Evangeliū enim docet intencionem cordis esse simplicem et fidem esse non fictam in omnibus operibus q servus dei operatur. **timor domini**

Sicut xps docuit sic fecit

ē timor natural

est timor filialis

quis suffi cient disti guere pt opera dni

sup oem dulcedinē tempalis volup. tis

tanta dine clemēcie dona sūt q nequunt cōphendi

Hugo Est enim timor naturalis qui timet passione corporis quo xps cepit in passione tedere et pavere vt habetur Math 26o Est et timor humanus quo quis elegit peccare ne ledatur in passione Est et servilis quo timetur pena gehenne et nō amatur iusticia Est et timor inicialis hic amat pricipaliter iusticiam et secundario timet pena Iste operatur bonum partim amore iusticie et partim timore gehenne Est et timor filialis quo quis cavet offendere deum ne perdat eum Crescente enim cum pavore dilectio timor domini ē de q hic dr̄ **timor domini scs pmanēs ī sclm scli** gregori9 Quia fructus eius percipitur in eterna beatitudine. **iudicia dnī vera** quia sine dominus minatur sine pollicetur nemmem fallit **iustificata ī semetipā** non egentia alterius auctoritate qm̄ ipsius domini vt firma habeantur aug9. Vel quia quisquam non potest eripere supplicium qd9 dat impiis et premium quod dat piis **desiderabilia** cassiodo9 O ingentium rerum stupenda profunditas Quis autem sufficienter distinguere aut predicare potuisset opera domini nisi spū sancto probarentur edici desiderabilia sunt iudicia dei idest mandata novi et veteris testamenti **super aurū** Hugo idest super omnes divicias **et lapidē preciosū multū** idest sup mundanos honores cassiodo9 Sed quoniam invicti poterant continentes qui noxia cupiditate laudabili parcitate calcaverint addit etiam saporis precipua suavitate iocundos dicens **et dulciora** devotis sensibus **sup mel et favū** · hugo idest sup omnem dulcedinem temporalis voluptatis que cum nequissimis amara sunt quia oculis egris odiosa lux est. que puris est amabilis Ergo diviciis honoribus et deliciis terrenis preferuntur iudicia divina et mandata quoniam custodia eorū ad gloriam perducit eternam **etenim** quia vera sunt dulcia nā **servus tuus** nicholas idest bonus cristianus et devotus maxime in statu perfectionis positus qui non solum tenetur ad precepta sed etiam ad consilia evangelica **custodit** idest custodiet **ea** opere adinplendo Non ad tempus sed vsque in vltimum vite spatium in tali devocione versetur post obedienciam sequuntur premia vnde subditur **in custodiēdis illis retribucio multa** Tanta enim divine clemencie dona sunt que nequeunt comprehendi Sic enim apostolus ait Quod nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit que preparavit deus diligentibus se / Deinde propheta petit se a viciis

purificari ut digne possit dominum laudare dicens. **Delicta quis intelligit** Multa enim sunt peccata que intelligimus tum videlicet secreta voluntate peccamus cum te proximum concupiscimus cum ceteris prestanciores effici volumus cum cibos appetimus dulciores et hys similia de quibus monemur a salomone Non eas post concupiscencias tuas Aug. Sunt tamen que omnimode ignoramus quarum nec origines possumus nec subrepciones agnoscere Unde subaudiendum est Delicta quis intelligit iohannes quasi dicat nullus nisi scrutator cordium deus qui et potens est ea adimittere Unde consequenter orat dicens Aug. **Ab occultis meis** idest a cupiditatibus in me latentibus Hugo. Vel a peccatis oblitis et ignoratis. **Munda me domine** Unde subdit augustinus pius dominus pie petentibus aut peccata dimittit aut oblita ad memoriam reducat. **Et ab alienis** que suggestione dyaboli vel hominis fiunt que dicuntur aliena quia primo sunt illius qui suggerit secundo efficiuntur illius qui suggestioni consentit Idem cassiodorus Et ab hys peccatis que suggestione committuntur **parce servo tuo** tu cui proprium est misereri et parcere semper cassiodorus. Cum enim dicat servo tuo iam se ostendit legi dominice ex magna parte famulari deinde ostendit modum liberationis et mundationis quam petit. scilicet si peccatum mortale non dominetur ei Unde subdit augustinus **Si mei non fuerint dominati** hoc est si mei non fuerint dominata occulta mea et aliena peccata. Hugo. Tunc immaculatus ero a macula criminali quia sicut dicit augustinus Temptacio cui non consentitur non est peccatum sed materia exercende virtutis. **Et emundabor a delicto maximo** augustinus quo nisi superbie Nullum enim est maius delictum quam apostatare a deo per peccatum quod est inicium superbie hominis quia inicium omnis peccati est superbia iohannes Vel si peccata mortalia non fuerint michi data **tunc emundabor a delicto maximo** idest in morte inveniar mundus a quolibet peccato mortali quod licet non sit maximum eo genere tamen est maximum ex temporis condicione eo quod tunc non est remediabile quia post mortem non restat amplius tempus Hugo penitudinis Go. **Et erunt ut complaceant eloquia oris mei** quasi dicat Si ita immunitus et mundatus fuero tunc eloquia oris mei erunt talia ut tibi complaceant et tunc ero dignus tanta sacramenta referre et te laudare sicut ille est dignus cui dicitur quare tu enarras iusticias meas. Hugo. **Et me**

Multa sunt secreta quae voluntate peccamus

ab occultis idest a cupiditatibus in me latentibus

2 No

si mei non fuerint dominata occulta

licet non sit maximum ex genere

ditacio cordis mei erit non ad iactanciam placendi hominibus **Sed in conspectu tuo semper** qui conscienciam puram inspicis cassiodorus **Domine adiutor meus** in tribulacione et in infirmitatibus **et redemptor meus** precio tui sanguinis cassiodorus Qua mirabili ordine totum psalmum gloriosissimus propheta cantavit laudavit dominum predicatores ipse quoque adventum sanctissime incarnacionis edocuit magnalia eius varia diffinicionum qualitate commendans reversusque in memoriam fragilitatis sue a delictis se petit mundari debere ut tantorum sacramentorum relator dignus existeret qui docuit scripturas domini purissima consciencia narrari cassiodorus. Tuam igitur domine clemenciam adoramus humiliter ut a delictis tam occultis quam alienis nos mundare digneris quatinus cordis nostri meditacio semper in conspectu tuo placeat nosque tuo adiutorio in bonis proficientes valeamus ad eterne beatitudinis premia pervenire per te domine ihesu christe redemptor mundi qui es benedictus in secula seculorum amen

Exaudiat te dominus Titulus talis est In finem psalmus david huius tituli verba nota sunt ex premissis gregorius hic ait propheta de christo quasi de sacerdote immolaturo et rege pugnaturo ubi in figura optantis canit propheta que ventura sunt christo tempore afflictionis eius quod fuit post resurrectionem Hugo. Intencione monet fideles ad compaciendum christo pacienti et congaudendum resurgenti propheta igitur optans christi vocem tamquam sacerdotis exaudiri cassiodorus precatur sancte ecclesie prospera evenire que illi per adventum domini certissime noverat esse ventura unde dicit. Hugo. **Exaudiat te** o christe **dominus** pater **in die tribulacionis** idest in tempore passionis Tota enim christi vita tribulacio fuit Unde apostolus ad hebreos v. de christo dicit qui in diebus carnis sue idest mortalitatis sue preces supplicacionesque ad eum qui posset illum salvum facere a morte cum clamore valido et lacrimis offerens exauditus est pro sua reverencia sicut sua devocio meruit pluribus omnibus orando Ecce quod propheta optabat et predicebat faciendum apostolus testatur factum Et bene dicit in die tribulacionis quia in passione christi vere fuit dies credentibus quoniam te luxit dies iusticie super terram quando dominus mortem subyt in cruce pro peccatis nostris Et o christe **protegat te nomen dei iacob Exaudiat te dominus** pater ut te resurgere faciat. **Et protegat te** immortalitate **nomen**

qui conscienciam puram inspicis

Tuam clemenciam adoramus humiliter

Intencione monet fideles ad compaciendum christo

In passione christi vere fuit dies

Deus minoris populi gentilis conuersi

Dei iacob idest qui es deus minoris populi videlicet gentilis conuersi ad fidem qui electus est vt iacob reprobatis iudeis vt esau cassiodorus. Optat ergo populus graciam benedictionis quam iacob in prefiguratione percepit nouo populo christiano concedenda a iudeis quidem reprobatis ablatam quos subsequens populus gentilis deuote mentis religione superauit vt gratie munere primus donante domino redderetur. **Mittat tibi auxilium de sancto** faciens tibi sanctificatum corpus ecclesiam Hugo quod est tuum auxilium o christe qui ideo passus vt eam sanctificares sicut dicit apostolus ad ephesios v. christus dilexit ecclesiam et tradidit semetipsum pro ea vt eam sanctificaret hoc factum est quando et apostolis credentibus missus est spiritus sanctus sicut actuum ii. legitur **et de syon tueatur te.** Syon speculatio interpretatur de syon ergo tuetur deus christum tuum ecclesiam que est corpus eius de alta diuinitatis speculatione tutam facit

Syon speculatio interpretatur

memor sit omnium sacrificiorum tuorum hoc est memores nos faciat deus omnium iniuriarum et contumeliarum quas pro nobis pertulisti. Hugo. Et dicit omnium quia plura sunt eius sacrificia que pertulit pro nobis per totam vitam suam ab infancia vsque ad mortem vnde cum tempore passionis eius cantet ecclesia dicens Pange lingua gloriosi prelium certaminis et super crucis tropheum dic triumphum nobilem qualiter redemptor orbis immolatus vicerit postmodum sequens versus incipit enumerare sacrificia christi ab infancia dicens vagit infans inter arta positus presepia secreta **et holocaustum** quod dicitur oblacio tota incensa. **tuum** quod obtulisti deo patri pro peccatis nostris iohannes Totus in anima et in corpore ascendens in celum **pingue fiat.** idest acceptabile sit deo Et est sensus ne paciaris quod perire cum pro omnibus mortuus sis **tribuat tibi secundum cor tuum** Optat vt christus siue pro humanitate carnis siue pro corpore suo hoc est ecclesia exaudiatur **et omne consilium tuum confirmet** augustinus idest compleat non solum quod animam posuisti pro amicis tuis vt mortificatum granum in terra copiosius resurgeret sed etiam quod cecitas ex parte israel facta est vt plenitudo gentium intraret et sic omnis israel saluus fieret iohannes **letabimur in salutari** Sequitur vox ecclesie **tuo** idest in te saluato a morte vel in salute per te facta gentibus **et in nomine dei nostri magnificabimur** cassiodorus idest magni dicemur videlicet christiani a christo Magnificari enim est magnum fieri quippe cum ex vocabulo celestis regis nomen est impositum fidelibus

Totus in anima et in corpore ascendens

In te saluato a morte vel in salute per te facta gentibus

magnificari est magnum fieri

impleat dominus omnes petitiones tuas non solum illas sed quas in terra habuisti iohannes dicendo / clarifica me pater apud temetipsum claritate quam habui priusquam mundus fieret Et alibi pater serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi. Augustinus. Sed etiam **impleat omnes petitiones tuas** quibus in celo interpellas pro nobis **nunc cognoui quoniam saluum fecit christus suum** Nunc in persona prophetam demonstratum est quoniam resuscitauit dominus ihesus filium suum. **exaudiet illum de celo sancto suo** non de terra tantum vbi se petiit clarificari verum etiam de celo vbi iam ad dexteram dei patris sedet interpellans pro nobis **in potentatibus salus dextere eius** quasi dicat vere. Hugo. Exaudiet eum potentem pro nobis quod patet quia potentes sumus auxilio eius potentatus nostri sunt salus dextere eius idest fauoris eius cum etiam de tribulatione dat auxilium vt quando infirmamur tunc potentes sumus. Cassiodorus Et dicitur hec salus potentatus nostri quoniam illa salus nec morbis afficitur nec doloribus sauciatur sicut salus hominis augustinus que non dextere sed sinistre eius est hec enim extollantur in magnam superbiam quicumque peccantes temporaliter salui facti sunt de quibus subditur **hii in curribus** idest in volubili successione temporalium bonorum trahuntur **et hii in equis** hoc est superbis preferuntur honoribus atque in hiis exultant Nos autem spe agentes in eternis nec gloriam nostram querendo **in nomine dei nostri inuocabimus** cassiodorus Quia nomen domini ad premia perducit eterna deinde ostendit quomodo sit vana salus hominum dicens iohannes **Ipsi obligati sunt** viciorum suorum funibus **et ceciderunt** Nam homines humanis honoribus presumentes ligati prauis desideriis suis in mortis foueam corruerunt Hugo. **Nos autem** qui tortuosi fuimus in peccatis **surreximus** per graciam dei ab infidelitate ad fidem a viciis ad virtutes. **et erecti sumus** per veram humilitatem ad diuina premia subleuati Sequitur vox prophete ad patrem **domine saluum fac regem** idest christus dominus resurgat a mortuis ascendat in celos interpellat pro nobis ne diucius vacillet nostra oracio sed ipso aduocato presumamus orare qui nos patri docuit supplicare ne nos

quibus in celo interpellas pro nobis

potentes sumus auxilio eius

spe agentes in eternis

surreximus per gratiam dei

mortales laqueus possit astringere Denique hoc sequitur **ET EXAUDI NOS IN DIE QUA INVOCAVERIMUS TE** ioannes In hebreo ita scriptum est **DOMINE SALVUM FAC REGEM** qui exaudiet nos in quacumque die invocaverimus eum cassiodorus Docuit nos propheta sanctissimus quali debeamus xpo domino pietate servire Optat illi bona que noverat esse ventura quia bene credentium mos est illa orare que desideramus evenire Quapropter affligamur in eius passione gaudeamus in eius resurrectione Sic enim ipsius possumus dici si eius dispensationibus mereamur aptari Qui cum eterno patre et spiritu sancto sit benedictus in secula seculorum amen

exaudiet nos in quacumque die

DOMINE IN VIRTUTE TUA LETABITUR REX Titulus talis est in finem psalmus david / psalmus iste attribuitur david consideratio nem suam dirigenti in finem idest in xpm qui est finis et completio legis quoniam non venit legem solvere sed adimplere nicholaus psalmus iste ad litteram exponendus est de magnificentia regni xpi que consistit in eius exaltatione et adversariorum suorum depressione / david igitur in spiritu sancto previdens xpi hominis regnum ad quod fuit exaltatus in humanitate virtute dei patris secundum quod dicit apostolus act. 2o dextera dei **EXALTATUS** cassiodorus primo enumerat que ingenita queque gloriosa collata sint xpo domino secundum carnem dicens **DOMINE** deus pater **IN VIRTUTE TUA** idest in omnipotentia maiestatis tue in qua filius regnat sicut ipse dicit Omnia patris mea sunt et omnia mea patris sunt **LETABITUR REX** scilicet xpus de quo in alio psalmo legitur deus iudicium tuum regi da nycholaus xpus enim in quantum homo letabitur de virtute divina in qua faciebat miracula et mentes simplicium illustrabat sapientia secundum quod dicitur luce x° In ipsa hora exultavit in spiritu sancto et dixit Confiteor tibi pater domine celi et terre quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et revelasti ea parvulis **ET SUPER SALUTARE TUUM** idest xpm per quem disposuisti salvare mundum **EXULTABIT VEHEMENTER** cassiodorus ut quanta sit copia in beneficio tanta sit et gaudii magnitudo nicholaus **DESIDERIUM CORDIS TRIBUISTI EI.** de sui corporis glorificatione et mundi redemptione atque de credentium vocatione cassiodorus Unde ipse dicit desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam moriar ut preciosus sanguis eius mundum redimeret ne dyabolus adhuc iniqua presumptione bacharet **ET VOLUNTATE LABIORUM EIUS NON FRAUDASTI EUM** voluntas vero labiorum eius fuit quando spiritibus

consideratione dirigenti in finem

enumerat que ingenita collata sint xpo

salutare tuum i. xpm

ut preciosus sanguis eius mundum redimeret

imperabat inmundis languores diversos sermonis sui sanabat imperio predicationes que suas devotis mentibus inserebat nycholaus Unde ipse dicit Johannes xi° pater gratias ago tibi quoniam audisti me deinde incarnationis eius potentia mirabili fulgore declaratur dictus hugo. **QUONIAM** acsi dicat xpus rex letabitur. **PREVENISTI EUM IN BENEDICTIONIBUS** per immunitatem peccati quia sanctificatus est quoniam absque omni peccato conceptus est de spiritu sancto Unde sicut dicit augustinus Fel peccatorum nostrorum non novit ei. Et addidit **DULCEDINIS** quia totum fuit ex gratia Idem ioannes Augustinus ut **PREVENISTI EUM IN BENEDICTIONIBUS** idest in donis spiritus sancti et carismatibus quibus anima xpi fuit repleta ab instanti creationis et sic **POSUISTI IN CAPITE EIUS** hoc est in principio prefata Augustinus **CORONAM** quia conventus sermonis eius duodecim apostolorum tanquam corona ambiebat quando xpm docentem Et ad **DE LAPIDE PRECIOSO** collector. Apostoli enim et fideles de quibus tanquam de vivis lapidibus edificata est ecclesia dicuntur unus lapis quia ipsis erat cor unum et anima una **VITAM PETIIT A TE** videlicet resurrectionem corporis sui cassiodorus. **ET TRIBUISTI EI LONGITUDINEM DIERUM IN SECULUM ET IN SECULUM SECULI** idest dedisti ei perhenniter vivere nicholaus secundum quod dicit apostolus ad romanos 6° xpus resurgens ex mortuis iam non moritur mors illi ultra non dominabitur **MAGNA EST GLORIA EIUS** idest xpi. **IN SALUTARI TUO** augustinus hoc est in salute qua eum resuscitasti etc. **GLORIAM ET MAGNUM DECOREM IMPOSUISTI SUPER EUM** idest addes ei cum in celo collocabis eum ad dexteram tuam ioannes. Magnum est hominem assumptum esse ad dexteram dei patris deinde ascendit adhuc gradatim ad illam gloriam declarandam quam xpus dominus secundum carnem a patre clarificatus accepit unde subdit ioannes **QUONIAM DABIS EUM IN BENEDICTIONEM IN SECULUM SECULI** quia omnis creatura benedicit eum vel xpus rex letabitur. **QUONIAM DABIS EUM IN BENEDICTIONEM IN SECULUM SECULI.** ut ipse sit in eterna benedictione benedictus et benedicens / quia per eum omnes benedicentur sicut promisit deus abrahe genesis 22° In semine tuo / hoc est in xpo benedicentur omnes gentes ioannes. **LETIFICABIS EUM** in domino cum adunata fuerit illa multitudo sanctorum et numerus restitutus eius. Et pro

letabitur per immunitatem peccati

Apostolis et fidelibus tanquam de vivis lapidibus edificata est ecclesia

In salutari hoc est in salute qua resuscitasti

per eum omnes benedicentur

acquisitis pro quibus passus est gaudebit **cum vultu tuo** idest in presentia tua augustinus. ut **letificabis eum** secundum hominem quem levavit ad te ut sit in gaudio **cum vultu tuo** nicholaus Quia quanto humanitas christi pre ceteris creaturis propinquior et coniunctior est deitati tanto clarius videt eam et ea fruitur delectabilius / Deinde reddit causam quare tam tristis non minus acceperit dicens **quoniam rex** superbiens de regali dignitate sed humilis **sperat in domino** quia christus ante passionem speravit obtinere a deo patre gloriam resurrectionis sui corporis **et in misericordia altissimi** spe tas **non commovebitur** quia humanitas christi a verbo misericorditer assumpta numquam fuit ab eo separata nec separabitur quia etiam in illo triduo dominice dormitionis corpus existens in sepulcro fuit unitum verbo Et similiter anima que erat in limbo. Deinde descripta magnificentia regni christi in eius exaltatione / hic consequenter describitur eiusdem magnificentia in adversariorum punitione Unde propheta qui ante loquebatur ad patrem nunc convertit sermonem ad christum dicens **Inveniatur manus tua** Aliquando manus dei respicit malum pene quod a deo infligitur iuste unde ad hebreos x° dicitur horrendum est incidere in manus dei viventis et tunc per sinistram intelligitur minor punitio Et per dexteram que fortius percutit gravior punitio Et secundum hoc dicitur **inveniatur** o rex christe cum ad iudicium veneris **manus tua** idest ultrix potestas tua puniens peccata **omnibus inimicis tuis** quantum ad communem penam **dextera tua** gravius puniens ex speciali causa. **inveniat omnes qui te oderunt** quasi dicat Hugo Sentient te per vindictam qui de te bene sentire noluerunt per fidem operantem. Deinde ordo iudicii pulcherrima ratione describitur cum subiungitur **pones eos ut clibanum ignis.** Gregorius xv° libro moralium Sciendum vero quod omnes reprobi qui hic in anima simul et corpore peccaverunt illic pariter in anima et corpore cruciantur. Clibanus namque intrinsecus ardet / is vero qui ab igne devoratur ab exteriori parte incipit concremari / Ut ergo sacra eloquia ardere exterius et interius reprobos demonstraret eos et ab igne devorari Et sicut in clibanum poni testantur ut per ignem cruciarentur in corpore et per dolorem ardeant in mente hoc est in conscientia impietatis sue **in tempore vultus tui.** hoc est tempore iudicii **dominus in ira sua conturbabit eos** idest in vindicta sua proferens contra eos sententiam dampnationis. **et devorabit eos ignis** scilicet gehenne non consumendo sed eternaliter affligendo collector: heu quam severa conturbatio ubi nulla erit consolatio quam tremenda ira que tunc erit sine misericordia dies illa dies ire et omnium miseriarum in qua peccatores eterno tradentur igni gehenne cassiodorus Qui sic consumit ut servet sic servat ut cruciet dabiturque miseris vita inmortalis et pena finiatur. **fructum eorum de terra perdes.** fructum eterne beatitudinis quem in terra viventium habere debuerunt quia non obedierunt mandatis eius iuste perdiderunt **et semen eorum.** idest opera peccatorum que hic prave vivendo seminaverunt **segregabis a filiis hominum** idest a sanctis quos in hereditatem eternam tue misericordie largitate missurus es Ny. Deinde ponitur causa finalis punitionis reproborum que est in pena finali que notatur cum dicitur **quoniam declinaverunt in te** idest contra te. **mala** idest peccata que sunt contra deum Et bene dicitur declinaverunt quia sicut declinatio in gramatica est de casu in casum sic declinatio a iustitia est cadendo de peccato in peccatum quod secundum quod dicit gregorius peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit et tandem ad profundum contemptus et obstinationis deducit secundum quod dicitur proverbiorum 18° Impius cum in profundum peccatorum venerit contempnit **cogitaverunt consilia que non potuerunt stabilire** quia repentine tolluntur de facultate temporali in qua cogitabant permanere. **quoniam pones eos dorsum** a facie tua eos deiciendo in infernum secundum quod dicitur matthei 25° / discedite a me maledicti in ignem eternum **in reliquiis tuis** idest in demonibus qui a te totaliter sunt reiecti tanquam irreversibiles ad bonum **preparabis vultum eorum** idest presentia dampnatorum mittendo eos ad societatem demonum Ubi cum dixisset matthei 25° Ite maledicti in ignem eternum. protinus subiunxit / qui preparatus est dyabolo et angelis eius In fine concludit propheta dicens **Exaltare domine in virtute tua** iohannes idest demonstra tuam potestatem et maiestatem ut qui prius venisti in humilitate in mundum modo venias ad iudicium in maiestate cassiodorus **Cantabimus** ore **et psallemus** pe. **virtutes tuas** idest mirabilia opera tua hec etenim duo sunt que a nobis omnimode exiguntur ut laudes domini fideliter cantemus et opere nostro ipsius mandata faciamus nicholaus Vel cum dominus monstraverit suam virtutem in iudicio tunc cantabimus et psallemus virtutes eius. Quia electi continue

quanto humanitas christi coniunctior est deitati tanto clarius videt

severa conturbatio ubi nulla erit consolatio

humanitas christi a verbo misericorditer assumpta numquam fuit ab eo separata

segregabis .i. a sanctis

horrendum est incidere in manus dei viventis

ipsi cum in profundum peccatorum venerit contempnit

presentia dampnatorum mittendo eos ad societatem demonum

Omnes reprobi in anima et corpore cruciabuntur

duo sunt que a nobis omnimode exiguntur

Conturbabit eos in vindicta sua

in patria cantabunt laudes diuinas secundum quod dicitur
in psalmo 83°. beati qui habitant in domo tua do
mine in secula seculorum laudabunt te qui es bn
dictus in secula seculorum amen

Deus deus meus respice in me.

Hugo. Titulus talis est In finem ps
dauid pro assumptione matutina cuius sensus
talis est psalmus iste dirigens nos in finem id
est in xpm de cuius passione agit e dauid idest
xpi qui est manu fortis aereas debellans potes
tates Qui ideo dictus est dauid quia factus e
nobis ex semine dauid secundum carnem Et e psalmus
pro susceptione matutina idest pro resurrectione
xpi que valde mane facta fuit cum adhuc tene
bre essent cassiodorus. Susceptio enim fuit quando dns
xps mortale corpus veteris hominis condicione
deposita in magnam gloriam claritatis assumpsit
Sed cum in hoc psalmo xpm multa de sua pas
sione constat esse locuturum videamus cur eius
titulus solam resurrectionem commemorare volue
rit Sepe significatur per id quod sequitur illud scilicet quod
precessit ut cum dicimus mane factum intelliga
mus utique precessisse noctem et hoc per figuram
synodoche cum per id quod sequitur possumus intel
ligere quod precedit Vnde cum dicit xpm resurrexis
se eum passum et mortuum iudicat fuisse nicho.
Quod autem iste psalmus est de xpi passione et re
surrectione ad litteram scriptus patet per hoc quod xps
pendens in cruce protulit principium huius psal
mi tamquam dictum de persona dicens in cruce heli he
ly lamazabathani quod est interpretatum deus meus
deus meus quare dereliquisti me Sic enim in
cipit iste psalmus in hebreo et in translatione
ieronimi iuxta hebreum Quod autem in translaci
one communi interponitur in me respice non e
in hebreo neque in translacione iheronimi predicta
sed fuit additum a septuaginta interpretibus
et sic patet quod secundum sententiam saluatoris principium
huius psalmi et per consequens totus ps ad litteram de xpo
est intelligendus Etiam Mt 27° dicitur illud quod
scribitur infra in hoc psalmo. diuiserunt sibi
vestimenta mea quod impletum fuit in xpo. Et
paulus apostolus qui sciuit legem per exercicium
study et postea plenius per instructionem spus
sancti allegat litteram huius psalmi de xpo dicam
ad heb 2°. dicens de credentibus in xpo Non
confunditur fratres eos vocare xps dicens in ps
Nunciabo nomen tuum fratribus meis in medio ec
clesie laudabo te Igitur secundo x. Mt Joh et pau
li sententiam et determinacionem certe ps iste expone
dus est ad litteram ut dictum e de xpi passione a
qua fuit diuinitus liberatus in sua gloriosa resur
rectione cassiodorus Nam cum multi psalmorum
de domini passione breuiter meminerit nequaquam
tamen eam tanta proprietate descripsit sicut
iste ut prophetia quam historia esse videatur. Vnde dns
xps omnia preuidens atque dispensans cum fu

ps dauid pro assumptione matutina

sepe significatur per id quod sequitur

heli hely lamazabathani

paulus per instructionem spus sancti allegat litteram de xpo

dns xpus omnia preuidens

tura cuncta presentia sunt quasi iam vicina pas
sione permotus

Deus deus meus

racione humanitatis a te create cassiodorus. Repeticio ista affec
tum necessarie oracionis demonstrat / deus grecus
sermo est qui latine interpretatur timor pro quo
ut arbitror maiores deum a timore appellan
dum esse voluerunt vnde quidam ait gencium
poetarum / primus in orbe deum fecit timor

respice in me.

idest vide afflictionem meam loquitur enim
quasi pendens in cruce Et dicit iheronimus
quod dominus in passione cecinit hunc psalmum et
sequentes usque ad illum versum In manus
tuas domine commendo spiritum meum

quare me dereliquisti

idest ma
nibus iudeorum me persequencium et traditum eorum
volun tati.

longe a salute mea

scilicet corporali quia non fuit
preseruatus a morte cassiodorus Nam passus est
impassibilis per passibile qui suscepit humanita
tem et inmortalis mortuus est et qui numquam mo
ritur resurrexit. vnde et beatus ambrosius ait
Idem paciebatur et non paciebatur moriebatur
et non moriebatur sepeliebatur et non sepelieba
tur. resurrexit et non resurrexit Sic et hominem
dicimus hodie pati mori et sepeliri cum tamen
anima illius nullo fine claudatur Deum osten
dit causam quare derelictus est scilicet quia peccatum huma
ni generis exigebat ut pro nobis peccatoribus
pateretur.

verba delictorum meorum

hoc supple
vnde subditur exigebant
nicholaus delicta populi sua dicit tamen per membro
rum et capitis affinitatem / tamen quia facit ea
quodammodo sua sustinendo pro eis penam mortis

Deus meus clamabo per diem.

quia circa horam nonam diei clama
uit xpristus in cruce hely hely et Mt 27°

et non exaudies

quia xps non fuit exau
ditus in ista oracione que
non procedebat ex voluntate deliberatiua sed
ex racione afflictionis et motu sensitiue par
tis proponente ad ostendendum in xpo verita
tem humane nature

et nocte

videlicet precedente xps
clamauit similiter ad pa
trem pro sua liberacione dicens pater mi si
possibile est transeat a me calix iste Et hoc

non ad insipientiam michi

non sum exauditus scilicet reputabis pro
in hoc apparuit maxima eius sapiencia et quantum
ad diuinitatem et quantum ad humanitatem quia
ille modus liberacionis humane fuit conuenien
tissimus ut videlicet homo sic penam solueret
qui debebat et deus redimeret qui poterat
cassiodorus Audiat querulum genus humanum
qui peticiones suas desiderat sine dilacione
compleri petit sicut deum & humanitas verbi que
merebatur exaudiri quia tamen ideo non constat

Deus meus racione humanitatis a te create

manibus iudeorum me persequencium tradidisti

Hominem dicimus pati mori et sepeliri

Ista oracio non procedebat ex voluntate deliberatiua

ille modus liberacionis humane fuit conuenientissimus

Clamauit paul9 ut ab eo carnis stimul9 tolleret

auditam vt eius sacro sanguine probrosa mūdi crimina lauarent. Clamauit paulus vt ab eo carnis stimulus tolleret nec tamē audit9 a dño Aug9. sed non ad insipienciam sed ad sapiām vt homo intelligat medicum esse deum et tribulacionem medicamentum esse ad salutem non ad penam Sub medico positus vreris secaris / clamas non audit me dicus ad voluntatem sed ad sanitatē gregor9 26° moāalium labor pugne protrahit. vt crescat corona victorie Quos ergo dominus cum ve lociter non exaudit quos repellere credit9 tra hit Medicus quippe animarū est et pctorum et bonis contagia secat abscidit vuts putredi nis ferro tribulacionis in quo voces egri audi re dissimulat eo egritudinis finem procurat cassiod9. Duo enim sunt genera peticionū qn petimus honores diuicias inimicoꝝ vindictam & huiusmodi insipienter petim9 quia munda na desideram9 Qn autem postulam9 vt a periculis liberemur vt nobis vita concedatur eterna non stulte peti mus ꝭ conuenient9 oram9 **tu autem ī sācto habitas** deus pa ter q̄ es **laus isrl'** idest viden cium et in telligencium te Aug9. In illis habitas quos sancti ficasti quos intelligere quia ad vtilitatem quos dam non exaudis. et ad dampnacionē quos dam exaudis ad vtilitatem non ē exaudit9 dyabolus qui petyt iob ad temptandum et de mones qui pecierunt se posse intrare porcos **ī te sperauerūt pa tres nr̄i sperauerūt et liberasti eos ad te clamauerūt et salui facti sūt** Et nouimus et legimus q̄ multos patres nostros sperantes in se quos eruit de9 Eruit populum de terra egypti Eruit tres pueros de camino ignis Eruit danielem de lacu leonum Eruit susannam de falso crimine Nūq̄ defecit ad filium suū vt in cruce pē dentem non exaudiret Sed cum hic tanta supplicantib9 prestiterit / tamen filio propo non pepercit sed pro nobis omnib9 tradidit illum vt implerent9 scripture et sal9 mūdi passione ipsius prouenirret / xps qui suos apostolos vocat in euāo fratres ipse antiq̄s prophetas et fideles vocat patres iohannes **in te sperauerūt et nō sūt cōfusi** quia qd9 promisisti adimples ti hoc ē terram promissionis et longam vitam dedisti eis nicholas **Ego autē sū vermis** idest vilis et abhominabilis in conspectu iude orum vnde expuerunt in faciē ei9 et cola phis eum cecide runt vt h̄r M̄t 26° **et nō homo** videlicet reputat9

Postulam9 ut a piculis liberemur

Eruit ppl'm de t'ra egypti et tres pueros de camino ignis

quod pmisisti adimplesti h' ē terra promissionis et longam vitam

quia non habebat speciem neq̄ decorem vnde ysa. liij. reputauimus eum quasi virum lep sum marianus in sermone eiusdem. Cur totius dominus creature vermiculo se voluerit cōpa rari possim9 quidem huic assignare q̄ sanc torum vuts est maxima sicut sanct9 moyses ante deum animal se irracionale profitetur dauid pulicē se esse cōmemorat vel xps compa rat se vermi iohannes Quia vermus in ligno nascitur non habet prēm nisi mr̄em Et xps ex maria est nat9 sine concubitu non habet prēm in ter ris n̄ mr̄em **obprobriū hoīm** cassiodo9 fuit xps quando cum sputis inimicus sacerdotes et pharisei con spuebant et alapis sacrilegiis v'bābāt eū **et abiectio plebis** fuit quando pylat9 dedit turbis potestatem quem vellent sibi dimitti Illi barraba' eligē tes xpm dominū potius abiecerūt **oīs videntes me** omis de ma lis tantum suis cupiendum ē q **deriserūt me** dicentes Aue rex iu deorū **locuti sūt labys** et non animo Na per iracundia et nō per racione proba res dictum adiecit **et mouerūt caput** me sicut falsum prophetam nichol9 blasphe mando et notando. quid autem dixerunt sacerdotes eum blasphe mantes cōn9 ōndt dicēs **sperauit ī dño eripiat eū saluū faciat eum.** Hec verba recitat etiam euāgelista Mt 27° dicens principes sacerdotum cum scribis illu dentes dixerunt alios saluos fecit seipsum non potest saluum facere Et subditur Confi dit in deum liberet eum nūc si vult Et ppheta ait **qm̄ vult eum** iohannes idest pater voluit talem filium habere sine pctō per quem peccata mundi tolleret cassiodor9 O celestis integritas nonne videm9 hic euāgelium recensere magis q̄ psm qn tanta veritate completa sunt et non futura sed transacta esse videantur. Merito ne q̄ aute excusabile perfidis aut fidelibus relinqueretur ambiguū nicholas Sequit9 vox humanitatis xpi qui tanq̄ verus homo recurrit ad diuū aux̄m dicēs **qm̄ tu es qui extraxisti me de ventre** videlicet virginali quia supra natu ram nasci me fecisti de virgine cassiodor9 Et congrue ab originalis peccati vicio dicit se extractum vnde huma nitas tenebat9 obnoxia **spes mea ab vbe rib9 matris mee** xps homo ab inicio vite sue spem suam dicit in domino posuisse vt declararet perfectā huā nitatem quam assumere et monstrare dig

barrabam elegerunt et xpm abiecerunt

alios sal uos fecit

sup̄ natu ram nasci me fecisti de uirgine

tus ē iohannis Qui non ē dedignatus sugere
vbera matris id
est vbera marie In te proiect⁹ sū ex vtero.
augu. vt tu solus esses spes cassiodo⁹ Quod autem
se dicit proiectum in domino ostendit ab hu
na iniquitate se
fuisse districtum. De ventre matris mee
d's me⁹ es tu nichol⁹ idest te deum meū
cognoui quia anima xpi
ab instanti conceptionis
fuit repleta virtutib⁹ et sciētijs ne discesseris
a me subtrahendo auxiliū
tuū Cuius cām subdit. quoniam tribu
latio proxima ē idest acerbitas max
ima mee passionis et nō
est q̄ adiuuet eripiendo me de manib⁹
iudeorum iohannis Neque
angelus neque homo nisi tu pater cassiodorus
si deus non adiuuet nullus est qui eripiat
periclitantem Consideremus ergo si debemus
aliquā ab ipso diuidi qui nullus nisi ipsius
tm̄ miseratione possumus saluari Oratione
decursa quam xpc passionib⁹ suis semp pre
mittit sicut eum fecisse tempore traditionis
euangelistarū dicta testantur quāter per alle
gorias comparationes artha. tarcificionis
sue reuelat po. futura tanquam preterita vt
durissima corda iudeorum
quasi pacta veritati quātet circumdederunt
me vituli multi idest populi iudeorum q̄
erant tanquam vituli lasciui
entes et incontinentes qui gressus suo nullo
moderamine distinguunt sed vagi ac pendu
li ad iniqua consilia
quibusdā saltib⁹ efferū. tauri pingues
obsederūt me per quos principes iudeorum
designat qui ferores erāt
ad occidendum xpm̄ et in diuitijs impingua
ti / vel circumdederunt potest trahi ad eos qui i.
cum gladijs et fustibus ambiendo obsederūt
aut illum cum illis qui sepulcrū eius custo
dierunt ne a discipu
lis occulte raperetur aperuerūt super
me os suū clamantes crucifi
ge crucifige eum sicut leo
rapiēs et rugiēs nichola⁹ desiderātes me
deuorare ex crudelita
tis magnitudine sicut aq̄ effusus sum aqua
enim perfectius funditur de vase q̄ alij liquores
quia de alijs liquoribus effusis remanet sa
por et odor per hoc intelligit q̄ iudei inten
debant ut nichil de xpo in corde eorum nulla memo
ria remaneret Idem
iohannis Hug⁹ vel sicut aq̄ effusus sū
idest sanguis meus habundanter sicut aq̄
effusus est Mortem autem domini
secuta ē mors spūal' aplo⁹ vn̄ sbdit et dis

te deū me ū cognoui

nisi deus adiuuet nullus ē q̄ eripiat pe riclitātem

iudei erant tāq̄ vituli lasciuiētes

desiderātes me deuora re ex crude litatis ma gnitudine

morte dn̄i secuta est mors spūal' aplo⁹

persa sūt omnia ossa mea iohannes idest
apostoli quia
sicut caro ab ossibus oritur vel roborat. Ita et
corpus xpi idest apostoli firmant a xpo nicho.
vel aliter ma
gis iux' lr̄am dispsa sunt oīa ossa m.
idest a iuncturis dissoluta Tali modo dicit ex
danielis / domine in visione tua dissolute
sunt compages mee et nichil remansit in me
viri
um Factū est cor meū sicut cera liq̄s
cēs ī medio vētris mei Sicut cera ex
calore ignis
resoluitur sic cor humanū in q̄ est partis
sensitiue organū horrore terribili pene im
minentis hec autem ad experimenda grauitudi
nem doloris xpi sensi
bilis dicta sunt de ipso Aruit tāq̄ testa
vtus mea quia humor existens in corpore
xpi fuit exhaustus per effusio
nem sui sanguinis in flagellatione coronati
one manuū et pedum confixione et lateris
apertione In cuius apertione post sanguinē
exiuit aqua vt habet Joh 19 ad ostendendum
q̄ corpus remansit arefctū tanq̄ testa excocta
et ossa mea c̄ficta s̄t quia deficiente
sanguine defecit
virtus
ossium et lingua mea adhesit fau
cibus meis pre defec
tu humoris et ī puluerē
mortis deduxisti me idest ad mortem
per quam corpo
ra rediguntur in puluerē tamen corpus xpi
a pulueris putredine fuit preseruatum per
sue resurrectionis accelerationē vt dictum
ē supra ps 15. Nec mirū
si hec passus sū q̄ predixi qm̄ circūdede
rūt me canes multi idest iudei non se
habentes ad me sicut
homines s̄ sicut canes contra me latrantes
in presen
tia pilati consiliū malignātium ob
sedit me sm̄ q̄ d' mt' 27. Mane autē facto
consilium inierūt oīs principes sa
cerdotum et seniores populi aduersus ihm vt
eum morti traderent et vinctū adduxerunt et
pontio pilato p̄
sidi tradiderūt foderūt man⁹ meas
et pedes meos clauis in cruce perforando
Et licet hoc fecerint mili
tes pilati qui erant gentiles ascribit tamē
iudeis ad quorum importunam petitionem
hoc fac
tū fuit dinumerauerūt oīa ossa mea.
quia ita extenderunt me in cruce q̄ ipsa di
numerari potuerunt cassiodo⁹ Vt q̄ caro sup
dicta lacerata celauerat nimia extensione

sicut caro ab ossib⁹ oritur vel roborat

humor corpis xpi fuit exhaustus p effusione sanguinis

p morte corpa rediguntur in puluerem

licet hoc fecerint milites pylati ascribit tn̄ iudeis

corporis appareret Nichol. Ad cuius intellectum
sciendum quod quando aliquis cruci affigebatur
mensura corporis sui a manu in manum secundum lati
tudinem et a scapulis usque ad pedes secundum longitu
dinem capiebatur ut in ligno crucis fierent fora
mina per que claui possent facilius transire et
sic factum fuit de xpo Quoniam autem una ma
nus fuit affixa humores cucurrerunt ad locum
illum quia naturaliter currunt ad locum lesum
et sic nerui fuerunt retracti versus illam partem
ideo quod alia manus reduceretur ad locum forami
nis in ligno facti oportuit eam trahi violenter cum cordis
Et idem intelligendum est de pedibus propter
lesionem factam in partibus superioribus propter
quod ex tali violenta extencione corporis apparebant
ossium iuncture quia xpus fuit nudus crucifixus
et sic poterant ossa eius numerari Ipsi vero consideraverunt
et inspexerunt me estimantes hominem purum
eo quod videbant me talia passum Diviserunt sibi vestimenta mea secundum quod dicitur
Joh. 19. Acceperunt vestimenta eius et fecerunt
quatuor partes unicuique militi partem una
et super vestem meam miserunt sortem s. su
per tunicam eius inconsutilem ut dicitur ibidem
Et quia non erat convenienter divisibilis mise
runt sortem quis eam haberet totam Cassiodorus
Ad sciendum vero cur dominus qui dicit pota
tem habeo ponendi animam meam et potestatem ha
beo sumendi eam potius crucis et non alterius
supplicii elegit sibi mortem Considerandum est
quod crucis posicio talis est ut pars eius superior ce
los petat inferior terras non deserat fixa in
fernorum ima contingat Et velud quibusdam
brachiis extensis latitudo eius totius partes
appetat mundi Iaces vero quatuor cardines mun
di designat Sic in patibulo posita cuncta videtur esse
complexa ut xpm in celo xpm in terra per cunctum
orbem xpm quoque ad inferna figuram crucis es
se cognoscas Qui si fuisset ferro truncatus aut ig
nibus fuisset suffocatus aut lapidibus fuisset
oppressus aut fluctibus dimersus aut alia qua
libet morte preventus quo signo rogo dyabolus
pelleretur quo vexillo frons xpianorum tuta mansis
set qua figura corporis et anime firmaretur in
firmitas Nulla mors tante maiestati melius
convenire potuit nisi hec que nobis perfecte salutis
indicia dereliquit Corpus namque xpi filii dei
cruci clavis affixum lancea perforatum nobis
intulit sine fine mansurum post narracionem
passionis sue dominus ihesus celeritatem depreca
tur sui corporis resurrectionem ut perfidorum mala
crudelitas superveniret tali
gloria destituatur unde dicit Tu autem do
mine ne elongaveris auxilium tuum a me
auxilium dicit suam resurrectionem que facta
est die tercia Nichol. Ac si dicat dominus patri
resuscitata me potius Ad defensionem meam conspice
Que autem sit ista defen
sio consequenter exponit dicens Erue a framea
deus animam meam idest a morte violenta que
gladio solet inferri quod dicitur
est quia non per violenciam sed propria sua volun
tate anima eius separabatur a corpore secundum quod
dicebat iohannis 10. Ego pono animam meam et nemo
tollet eam a me Sed ego ponam eam a meipso
idest pro vo
luntate mea et de manu canis iohannis idest de
potestate inferni qui de
vorat animas more canino unicam meam idest animam
que idcirco dicitur unica quia ipsa sola imu
nis est a peccato Et alie anime mundantur ab ip
sa hoc etiam dicit
et in psalmo 15. Non derelinques animam
meam in inferno Nicholaus. Salva me de ore
leonis idest populi iudaici quem vocat leonem
propter crudelitatem et fortitudinem
mali
ac sue Et a cornibus unicornium hu
militatem meam Gregorius Unicornis est ani
mal superbissimum quod dicitur
mori ex indignacione si preter voluntatem
suam teneatur Et unum cornu habet postu
lat ergo eripi humilitatem suam a presumptio
ne et superbia militum qui ipsum putabant cus
todire intra sepulcrum Collector postquam dominus
xpus narravit que passus est consequenter subiungit fruc
tum passionis
sue dicens Narrabo nomen tuum
fratribus meis Nicholaus apostolis aliisque disci
pulis quibus manifestavit
resurrectionem suam factam virtute dei patris secundum
quod exponit apostolus ad hebr. 2. Non confunditur
eos vocare
fratres dicens Narrabo nomen tuum fratribus
meis ut dictum est sub
titulo huius psalmi In medio ecclesie
laudabo te. idest in medio congregacionis
fidelium faciam te laudari
per apostolos aliosque credentes factum est in die pen
thecostes sicut dicit act. 2. loquebantur variis
linguis apostoli magnalia dei Deinde conver
tit xpus sermonem ad suos fideles hortans eos
ad laudem
dei dicens Qui timetis dominum timore fili
ali vel initi
ali Cassiodorus Qui laudem generat amorem tri
buit ardorem caritatis inflammat Timor enim
humanus non laudem parturit sed vitupera
cionem quia ecc. 15. Non est speciosa laus
in ore peccatoris qui ergo reverenciam habetis
nobis
eius laudate eum corde et ore quia cum
non mereatur predicari

Erue animam meam a morte violenta

Unicam me idest animam meam

Unicornis est animal superbissimum

Non confundit eos vocare fratres

Qui timetis deum timore filiali

Humores naturaliter currunt ad locum lesum

Acceperunt vestimenta eius et fecerunt quatuor partes

Crucis posicio talis est

Nulla mors tante maiestati melius convenire potuit nisi hec que nobis perfecte salutis indicia dereliquit

Auxilium dicit suam resurrectionem factam die tercia

nisi qui cognoscatur et timeatur Qui autem sit illi qui eum timent explanat dicens **vniuersum semen iacob** Nichol. idest vniuersi imitatores fidei et operum eius qui estis super plantatores viciorum. **glorificate eum** coram omnibus absque timore honorantes eum **timeat omne semen israel** non carnalis sed spiritualis secundum quod distinguit apostolus ad romanos 2°. israel secundum carnem et secundum spiritum Hugo. Semen israel sunt omnes renati per baptismum quod deum contemplatur per veram fidem Quare autem sic laudari debet et glorificari consequenter ostendit dicens **quoniam non spreuit** negligendo **neque despexit** refugiendo. **deprecacionem pauperis** idest meam nicholaus qui in paupertate natus sum conuersatus nudus crucifixus et mortuus atque in alieno sepulcro sepultus collector. Translacio romana habet sic Neque despexit preces pauperum cassiodorus. Quod solent facere mundi istius honore gloriantes videlicet spernere pauperes / despicere supplicantes tamquam de habitus qualitate mentiri vt si sit vestibus nitidus verax putetur. Si amictu sordidus mendacissimus habeatur Sed apud deum longe diuersum est qui de veste non iudicat qui opulenciam non honorat sed preces fidelium pauperum exaudit et adiuuat Egenus illi preciosus est quam tamen fuerit sanitate ditissimus iohannes. **nec auertit faciem suam a me** sed resuscitauit me a mortuis **et cum clamarem ad eum exaudiuit me** Hugo Vnde ad hebreos 5° dicit apostolus In omnibus exauditus est pro sua reuerencia cassiodorus Sed quid est de quo se dicat exauditum vtique vt mors nostra eius excicio finiretur vt originale peccatum veteris hominis redimeret precio sanctissimo passionis. Hugo deinde conuertit sermonem ad patrem ostendens quod eciam ita laudat eum sicut hortabatur xpistus vbi dicit **Apud te laus mea in ecclesia magna** nicholaus quia xpistus in nomine patris laudatur in ecclesia per orbem terrarum diffusa **vota mea** idest corpus et sanguinem meum voluntarie a me oblata in cruce **reddam** conuertendo substanciam panis et vini in corpus meum et sanguinem in sacramento eucharistie **in conspectu timencium eum** idest fidelium coram quibus conficitur hoc sacramentum Ipse enim est sacerdos summus qui hanc consecracionem efficit virtute diuinitatis Sacerdos autem ecclesiasticus non est nisi minister proferens verba consecracionis in nomine eius **edent pauperes** idest vere humiles. **et saturabuntur.** cassiodorus Qui contemptis terrenis regnum dei esuriunt Saturari eum non poterat nisi quos talis possidebat esuries Et. **laudabunt dominum** nicholaus Quia eum diuinis laudibus et graciarum actione debet accipere hoc Jeronimus **qui requirunt eum** per fidem et sacramentum opera cognoscentes quod ipse est panis viuus qui de celo descendit **viuent corda eorum in seculum seculi** idest anime eorum eternaliter viuent quia hoc sacramentum viuificat spiritualiter et eternaliter. Vnde dominus dicit ioh 6°. Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum cassiodorus Illud veraciter viuere dicimus quod in diuinitatis gracia perseuerat **reminiscentur** Nicholaus. vox est prophete dauid preuidentis conuersionem gencium ad fidem xpisti ante finem mundi sicut predictum fuit. Hugo. Per fidem quam predicabant apostoli et dan. a°. dicitur **reminiscentur** et sic **conuertentur ad dominum** qui conuersi fuerant per ydolatriam **vniuersi fines terre** quia ex vniuersis finibus terre collecta est ecclesia catholica **et adorabunt in conspectu eius vniuerse familie gencium** cassiodorus. Ne quis putaret dubium quomodo esset ab vniuersis gentibus adorandus interposuit in conspectu eius vbi nullus adorat nisi qui de sincera fide presumpserit Conspectus enim illius non est nisi super fidelissimos et beatos **quoniam domini est regnum.** iohannes Regnum dyaboli cecidit et regnum xpisti aduenit nicholaus **Et ipse xpistus dominabitur gencium.** Hugo Supra dixit de manducacione spirituali eucharistie ibi edent pauperes etc. hic consequenter agit de manducacione sacramentali que omnis est bonus et malus Vnde dicit **manducauerunt** corpus xpisti in sacramento **et adorauerunt** exterius genua flectendo **omnes pingues terre** cassiodorus idest diuites qui habent in diuiciis presumpcionem Et hii diuites qui sunt tepidi xpistiani **in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram** idest qui terrenas concupiscencias carnis fragilitate descendunt et hominibus apparere non possunt sed dei conspectui noti sunt augustinus Solus enim deus videt quomodo cadunt vniuersi qui celestem conuersacionem deserentes in terra eligunt beati apparere hominibus non videntibus ruinam eorum Hugo. Ita erit malis dicit xpistus Sed de me et de meis qui digne sumunt corpus meum erit hoc quod subdit **et anima mea illi viuet**

vniuersi imitatores fidei

non spreuit negligendo

si amictu sordidus mendacissimus habeatur

vt mors nostra eius excicio finiretur

coram quibus conficitur hoc sacramentum

qui contemptis terrenis regnum dei esuriunt

Illud veraciter viuere dicimus quod in diuinitatis gracia perseuerat

vniuerse

quomodo esset ab vniuersis gentibus adorandus

diuites terre qui habent in diuiciis presumptionem

Filij ecclie seruient ipi amore iusticie non timore pene

iohannes idest deo patri qa mors ei ultra nō dn̄abit. **et semen meū**
s. filij ecclie **seruient ipi** hugo. Amore iusticie non timore pene hoc
autem erit per predicatio nem apl'orum vnde sbdit **Annūciabit. dn̄o gñacio ventūa** Nichol. idest gñao populi xpiani q̄ regenerat in xpo ex aqua et spū sancto q̄ tem pore dauid erat adhuc ven tura et per orbem diuulgada **et annuncia būt celi** idest apostoli et discipuli dn̄i qui celi dic in ps 18. **iusti ciā ei9** idest mandata xpi et euan gelij ipius xplō viz xpiano **qui nascetur** per fidem ex aq̄ et spiritu sancto **quē fecit dn̄s** s. xps liberum a pctis cassiodo9 Creauit enim quando illum de ventre mr̄is eduxit Sed tunc eum liberum fecit a peccatis quando xpianum per aquam regeneracionis instituit O corda dura nideor O insensate me tes infidelium Nonne hic solus ps ad passio nem credendam sufficere debuisset quam sic euidenter de se veritas ipā predicauit Et ne aliqua corde durissimo excusacio linqueret sequitur inter alios de hac re ps euidenti et manifestissima xphācione conscripti s. 21 et 68 et ch9 vt nulli deberet esse ambiguum qd tantis preconibus cognoscitur fuisse diuul gatum Nos igitur qui p miam dei et fide fi lij eius ihū xpi periculum infidelitatis euasi mus vt exinde dignas nostro modulo grati arū acciones referre prompti excitemur iugi ter nostre memorie commendandū ē qualiter p nobis dominus ihs paup fact9 est et dolens a discipulo suo tradit9 in manibus inimicorum suorum ligatus consputus derisus percussus obprobrijs saturat9 falso accusatus flagellis cesus spinis coronatus morti adiudicat9 cla uis confix9 suspensus patibulo crucis felle potatus et tandem pro nr̄is peccatis in cruce mortuus et lancea latus eius perforatum est Vnde in nr̄e redempcionis sacramentū sanguis et aqua profluxit hec herreant semp animo nro vulnera eius in cruce pendentis inspicientes iugem memoriam de eius passione cum suspi rio et cordis dolore habeamus quatin9 sic compa ti valeamus vt ipi post hanc vitam copulari me reamur in regno nichol. Moraliter autē posset exponi psalmus iste de quolibet fideli qui est membrum xpi qui in afflictione mentis siue corporis positus petit a deo liberari a quibus cū adiutorio dei resurgit saltem spūaliter et si nō corporaliter quia deus pmittit aliqn̄ fideles suos in afflictionibus corporaliter mori vt p meritum paciencie perueniant ad manus pre mium celestis glorie ad quam nos perducat q̄ est bn̄dictus in secula s̄clorū amen

Apostoli et discipuli dn̄i celi dicuntur

Nulli dēt ē ambiguū qd tantis preconibus cognoscitur fuisse

In nre redempcionis sacramentū sanguis et aqua profluxit

Mori p meritū paciencie ut perueniat ad premiū celestis glorie

Dn̄s regit me Titulus psalmus dauid qui patet ex premissis hugo. Supra egit de passione xpi et de fructibus eius Hic autem prosequitur fructum eius qui est liberatio a captiuitate babilonica s. a pcto Et hec facta ē per passionem domini p quam data ē nobis libertas redeundi ad supnam iherusalem ad quam reuertimur ad decem dietas siue gracias quas in psalmo describit xpha cassio9. loquitur enim per totum psalmum fidelissimus xpianus p mi hominis vetustate deposita regenerat9 ex aqua et spiritu sancto gras agens atq3 dicens **Dn̄s** hugo xps **reg. me** redeuntem de captiuitate pcti vt dux viatorē ne deuiet vt lux in tenebris ambulantē ne cadat vt pastor gregem ne a lupis peat iohannes **et nichil michi deerit** qui deum habet et qui deo adheret nichil boni deest ei vt ait propheta nichil deest timentib9 eum hugo. Et hoc pbat per inductionem illorum decem q̄ sunt necia viatori pma gracia est cognicio sacre scripture de q̄. dicit **i loco pascue** idest sacre scripture **ibi me collocauit** cassiodo. Sicut enim pecudum corporibus pinguedinē pstat ager depastus. ita et sermo diuin9 animā nouit fideliter saginare meditat9 de hijs pas cuis saturat9 eructauit ille qui dix deo Q̄ dulcia faucibus meis eloquia tua super mel et fauum ori meo et hijs similia. Hugo Sc̄a gracia ē baptismatis regeneracio q̄ ē ianua fidei de q̄ subditur **sup aquā refectionis** cassiodor9 idest su per lauacrum baptismi quo anima sterilis ari ditate peccati ad bonos fruct9 ferendos diuinis muneribus irrigatur hugo Et bene dicit aqua refectionis quia baptismus reficit et reformat in homine similitudinē dei quā deformat dy abolus per pctm Et sup hāc aqua **educau. me** sicut pue rum nutri mento Quasi dicat recepto sacramento bap tismi quasi fundamento paulatī alia sacra menta recepi q̄ nutriunt animā ad recipien dum solidum cibum idest doctrinam perfecti onis Tercia gracia est omnimoda conuersio ad deum vt nichil preter eum querat homo de qua addit **aīam meā conuertit** ad se, mūdanis rebus non inhet vel intendat cominus ad eum libere currere possit cassio9 Qu post baptism de peccatrice facta ē iusta de fecunda nimi diffusa q̄ dudum sub dyabolo fuerat cap tiua. Sed tunc est salubris ista confessio si non iterum i rcentiuis vicijs in peccata re labatur. Hugo Quarta gracia quam fecit

liberatio a captiuitate babilonica s. a pcto

regit me redeuntē de captiuitate pcti

sermo diuin9 aīaz nouit fideliter saginare

baptism9 reficit in hōie similitudinē dei

salubris ē ista confessio i rcentiuis vicijs

dominus viro iusto est quod ducat eum per compendi
um consilior(um) vnde subdit **Deduxit me sup(er) semitas iusticie** idest per consilia per que deducat homo vt rectius et cicius perueniat ad patriam cassio(dorus) Semite enim iusticie sunt duo precepta caritatis in quibus lex et prophetalis sermo concluditur. videlicet diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et proximum tuum sicut teipsum. Addit **propter nomen suum** vt nemo dicteret meritis suis collatum quod a diuina gratia probatur esse concessum Se(quitur) quinta gratia que est securitas per quam viator iste ducitur per viam huius mundi vnde subdit **Nam et si ambulauero in medio vmbre mortis.** Hugo. peccata vel peccatores dicuntur vmbra mortis quia per ipsa peruenitur ad veram mortem inferni vnde ysaie 9o dicitur habitantibus in regione vmbre mortis lux orta est eis Sic ergo continua littera m peccatula vie non possunt michi nocere quia dominus deducit me. **Nam si ambulauero** inter peccatores quos **non timebo mala** culpe ad quam me trahere volunt nec malum pene quia michi infligant **quoniam tu mecum es** augu(stinus). Nunc habitas in corde meo per fidem vt post vmbram mortis etiam ego sim tecum cassio(dorus). Siue vmbra mortis absolute dyabolus qui obscure nobis laqueos ponit vt nos per nebulas ipsius decepti in eterne mortis precipicia corruamus. non timebo eius prauas temptaciones et fraudes quia tu deus meus possis tue victuione defendis sicut scriptum est in propheta. Non te deseram non te derelinquam Sequitur vi gratia que est paciencia et gaudium in tribulacione vnde dicit **virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt** iohannes Per virgam intelligitur tribulacio et disciplina patris per baculum sustentacio in presenti et consolacio futura accipitur cassiodorus Istis igitur duabus rebus fidelis se asserit consolatum vna est districtio siue castigacio que conterit viciosos Altera gubernacio que sustinet fidelissimos xpianos Ipsa ponit in plurali numero pro istis duabus que virga et baculus significant Sed videamus quemadmodum vtraque nos consolari potuerunt cum res omnino diuerse sint. baculum quippe non est dubium consolari qui ad opem ferendam humane inbecillitati semper assumitur De virga quod dicimus quia percussit affligit et vicia nostra iudiciaria seueritate castigat Consolatur plane et ipsa fideles quando eos ad viam domini adhibita emendacione perducit Nam recte conso

consilia per que deducat homo ut citius perueniat ad patriam

securitas per quam viator ducitur per via huius mundi

nunc habitas in corde meo per fidem

per virgam intelligitur tribulacio et disciplina

consolatur ipsa fideles

lari dicimus omne illud quod iuuat et si ad tempus nos pro sua districtione contristat. sicut dicit apostolus ad hebreos Omnis disciplina ad presens non gaudii videtur sed tristicie in posterum autem multum fructum affert. Hugo. Consolantur ergo nos flagella domini propter tria. primo quia signa sunt paterne dilectionis sicut ipse dicit apoc 3o Ego quos amo arguo et castigo. 2o quia penas eternas in temporalem commutant vnde grego(rius) ait Sancti penas temporales lucrum reputant quia per has se eternas euadere non ignorant. 3o quia eterna gaudia donant vnde sapie 3o dicitur in paucis vexati in multis bene disponentur iohannes Erudierunt ergo me consolando non affligerunt mortificando Hugo. Septima gratia est refectio eucharistie de qua subditur **Parasti in conspectu meo mensam** cassiodorus idest predestinati altare sanctum quod cuncta videlicet eccl(es)ia quod circundat populus xpianus Ecclesie vero mensa est beata communicacio corporis et sanguinis xpi epulacio felix saturitas fidei. esca celestis Hugo hanc mensam parauit xpus et non alius sicut prouerbiorum 9o dicitur Sapiencia idest xpus edificauit sibi domum idest eccl(es)iam sanctam excidit columpnas septem idest septem sacramenta que sunt in eccl(es)ia immolauit victimas seipsum offerens in ara crucis miscuit vinum et posuit mensam quando corpus et sanguinem suum in altaris sacramento fidelibus manducandum dedit misit ancillas suas idest predicatores vt vocarent ad arcem idest ad sacramentum xpi corporis quod est munimen contra inimicos vnde subiungit **aduersus eos** scilicet demones **qui tribulant nos** temptacionibus diuersis. cassiodorus Quoniam hoc sacramentum sumitur ad remissionem peccatorum et vitam eternam possidendam Hugo Octaua gratia est leticia spiritualis de qua subiungitur **Impinguasti in oleo caput meum** idest letificasti mentem meam leticia spirituali iohannes Mens enim caput vocatur quia sicut capite reguntur membra Ita cogitaciones mente disponuntur Hugo Racio quare oleum dicatur spiritualis leticia est quia illuminat reficit supnatat et facit ne homo luctans contra dyabolum possit ab eo capi de quo oleo dicit in 44o psalmo vnxit te deus oleo leticie pre consortibus tuis Sequitur nona gracia cum subiungitur **Et calix inebrians** cassiodorus hoc est munus sanguinis domini qui sic inebriat vt mentem sanet. dans obliuionem vanarum delectacionum hec inquit vinolencia sobrios reddit hec plenitudo malis euacuat Et qui illo poculo non fuerit repletus. eterna redditur egestate ieiunus addidit **quam preclarus est** vtique cum talia conferat vt ad celorum regna perducat de quo poculo in euangelio dicitur

Omnis disciplina ad presens non gaudii videtur sed tristicie

Erudierunt me consolando non afflixerunt mortificando

Excidit columpnas septem idest septem sacramenta

hoc sacramentum sumitur ad remissionem peccatorum

Mens sanguis domini sic inebriat ut mentem sanet

Qui bibit ex aqua quam ego do non siciet in eternum sed fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam Hugo. Sequitur decima gratia videlicet perseuerantia de qua subdit **et mia subsequetur me** idest mia que precedit me conferendo gratiam subsequetur me ne cadam a gratia sed in bono perseuerem **omnibus diebus vite mee** propter quod orat ecclesia Tua nos domine gratia semper preueniat et sequatur ac bonis operibus iugiter prestet esse intentos cassiodorus Nam si solum sequeretur nemo donata perciperet si tamen precederet nullus poterat collata seruare Grauiores enim sunt insidie quas a tergo dyabolus parat et nisi mia domini subsequatur facillime fragilitas humana decipitur collector. Deinde fidelis xpianus declarat ad quem finem predicta beneficia sibi sunt concessa dicens **Et ut inhabitem in domo domini** hoc est in vita eterna vbi sine fine habitabunt sancti **in longitudine dierum** eternaliter sine fine cassiodorus Nunc reponamus quid celestis ista fistula decem virtutum gratiis et beneficiis compacta recinuerit quod dulce melos anime salutari delectacione cantauerit collector. Dns itaque nos regit vt ad vite pascua nos deducere possit aqua baptismatis nos abluit. Sicque animas nostras a viciis et dyaboli potestate ad se conuertit Deinde super semitas iusticie nos exaltat et inter diuersa corroborat post hec disciplina nos castigat et in tribulationibus castigacione nos sustentat Deinde pabulo sui corporis mentem nostram saciat gaudio spirituali. ipsam implet et suo proprio sanguine nos inebriat Ad vltimum perseuerantiam vsque in finem nobis tribuit Et post finem huius vite in celesti domo perhenniter et feliciter nos cum suis sanctis habitare facit. hy sunt decem beneficiorum gradus per quos dominus electos suos de profundo tempestatis et miseriarum huius mundi eterne felicitatis transmittit ad quam nos perducere dignetur ipse qui est benedictus in secula seculorum amen

Grauiores sunt insidie quas a tergo dyabolus parat

Dns nos regit ut ad uite pascua deducere possit

Hy sunt decem beneficiorum gradus

Domini est terra. Huic psalmo preponitur talis titulus psalmus dauid prima sabbati glosa. Iudei propter dignitatem sabbati appellant alios dies omnes septimane videlicet prima sabbati idest prima die post sabbatum secunda sabbati / tertia sabbati etc. xpiani vero omnes dies appellant ferias eo quod semper ab opere peccati est feriandum cassiodorus prima sabbati significat diem dominicam quia prima est post sabbatum quo die dominus resurrexit et isto seculo noscitur subuenisse glosa. Est ergo sensus predicti tituli psalmus iste cantatur a dauid de gloria resurrectionis xpi et hominis reformacione que resurrectio facta est prima sabbati idest in matutino prime sabbati que nunc dominica dicitur ob reuerenciam et excellenciam resurrectionis eius collector. Sicut enim preco post victoriam belli clamat totam inimicorum terram esse victoris Sic propheta dauid preuidens in spiritu dominacionem xpi in omnes gentes post resurrectionem eius esse venturam clamat vniuersum orbem terrarum esse xpi cassiodorus Vt sicut se nullus ab eius imperio probaret exceptum Ita nec ab eius fide crederet alienum Vnde propheta humanum genus alloquens ait **Domini est terra** idest ecclesia que nutrit et continet populum xpianum et dominum spaliter pura mente famulatur **et plenitudo eius** idest multitudo facta qua repletur ecclesia Sed ne hanc terram idest ecclesiam putares ex sola regione collectam consequenter subdit **orbis terrarum** idest vniuersalis ecclesia que totius mundi ambitu continetur **et vniuersi qui habitant in eo** idest non qui conueniunt et recedunt sed qui fixa mentis stabilitate perdurant habitare enim manere dicimus Ille solus etiam habitat qui vsque ad obitum suum in fide xpianissima perseuerat sicut et alius psalmus dicit vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee Et bene ecclesia dicitur esse sua. Hugo. **Quia ipse super maria** idest in amaritudine passionis sue vel per amaritudines tribulacionum et viciorum huius seculi fluctus **fundauit** idest corroborauit **eam** in fide vt anchora fidei procellas cuiuslibet periculi non pauescat **et super flumina preparauit eam** dominus idest super cupiditates huius mundi constituit eam vt ipsa superior esset munda sine macula et ruga Augustinus. Flumina in mare fluunt et cupidi homines labuntur in seculum quos ecclesia superat ecclesia que deuictis per dei gratiam cupiditatibus secularibus ad recipiendam immortalitatis claritatem parata est Nycholaus. Ad literam intelliguntur predicti duo versus hoc modo **Domini est terra et plenitudo eius** per plenitudinem intelliguntur ~~animalia~~ animalia et terre nascencia **orbis terrarum et vniuersi qui habitant in eo** per hoc tollitur error manichei qui dicit ista inferiora corruptibilia non esse a deo bono sed malo quia posuit duo principia vnum videlicet boni et alterum mali **quoniam ipse super maria fundauit eam** non est per hoc intelligendum quod mare simpliciter terra inferius sit cum terra sit infimum elementum et grauissimum sed solummodo secundum aliquas partes terre scilicet ripas maris que supereminent aquas Et per eundem modum loquendi dicimus quod norwegia est super mare occeanum mediterraneum Et similiter de fluminibus

vniuersalis ecclesia

per amaritudines tribulacionum et viciorum

per hoc tollitur error manichei

prima sabbati significat diem dominicam

q̄ super secanam est parisius Et aurelianus super ligerum et cetera Ad hoc enim terre sunt situate super maria vt deseruiant vtilitati hominum videlicet nauigacionibus et piscacionibus cassiodorus Postquam docuit breuiter vniuersa dni esse q̄ condidit nunc interrogacioni tradens quales esse debeant qui seipsos desiderant numerari pmittit g̃ interrogaciones vt apta visio subsequatur dicens iohannes **quis** pro raritate ponitur **ascendet in montem domini** Hugo Iste mons est sancta ecclesia de quo xps dicit in 2o ps Ego autem constitutus sum rex ab eo super syon montem sanctum eius Quis ergo digne ascendet in ecclesiam vt sit de ecclesia non solum numero sed etiam merito Et quia multi sunt de ecclesia numero tantum qui et si ascendunt non stant sed cadunt Ideo subiungit **aut quis stabit** post ascensum perseueranter per fidem et bonam operationem **in loco sancto eius** idest in ecclesia collector Ieronimus vero augustinus et cassiodorus dicunt montem domini esse altam iusticiam vt est illud vade et vende omnia que habes et da pauperibus et habebis thesaurum in celis **aut quis stabit in loco sancto eius** iohannes idest sup hanc altissimam iusticiam eius acsi dicat Quia multi ascendunt et non perseuerant. deinde premisse interrogacioni tradit **innocens manibus** idest cuius operacio cassiodorus Neminem ledit sed quem potest adiuuare contendit Et ne putares hoc sufficere addidit. **et mundo corde** idest qui mundus est in cogitacione **qui non accepit in vano animam suam** In vano enim accepit animam suam qui putat desideranda que sunt necia transitoria vel caduca veluti terrena. Ille vero in vano non accepit animam suam qui se nouit ad diuinitatis intelligenciam procreatum ad legem dni custodiendam ad cogitaciones eterne vite et cetera quo potest superna gracia pmereri **nec iurauit in dolo proximo suo** In dolo iurat quisque qui aliter facturus est quam promittit veraciter Iurare in veteri testamento prohibitum quidem non est. Scriptum est enim Iurauit dominus et non penitebit eum. legimus patriarchas sanctissimos iurasse. Et quare dicat in euangelio Non iurabis neque per celum neque per terram et cetera nisi quia humano generi de infirmitate mentis frequenter nascitur causa periurij. et ideo in nouo testamento vtilius dicit esse omnino non iurandum premisit pias obseruaciones et conuenienter subdit premia dicens iohannes **hic accipiet benediccionem a domino** illam videlicet in futuro de qua habetur Matthei xxv Venite benedicti patris mei percipite regnum Et bene dicit **a domino** cassiodorus quia ipse benedicit qui iudicaturus est ipse absoluit qui iure omnino tabiliter dampnare potuisset Et vt ista benediccio non per merita sed per indulgenciam dni venisse videatur Ideo subiungit **et misericordiam a deo salutari suo** salutaris noster est xps dominus a quo et beatitudo tribuitur et peccata laxantur. Nec moueat quod prius dixit. hic accipiet benedictionem a domino Et postea subiunxit **et misericordiam a deo salutari suo** dum in ordine rerum primo parcat peccatis nostris et postea benedictionis munera subsequatur hoc enim frequenter inuenis esse variatum vt primo misericordia ponatur vt est illud Deus misereatur nostri et benedicat nobis Item conuertit illuminet vultum suum sup nos et misereatur nostri Que figura dicitur anastrophe idest peruersio quando ponimus ordine conuerso sententiam Quia singulariter dixerat Quis ascendet in montem domini nunc generacioni xpiane hoc cognoscitur applicari subiungit **hec est generacio** que sacri baptismatis fonte renascitur et fidem suam pia operacione commendat **querencium eum** dominum scilicet saluatorem hij sunt qui se non ambiunt preponi sed suo ordine suoque fine contenti sunt vt vel minimam partem in xpi regno mereantur accipere Sed quia sunt alij nimio fidei calore feruentes qui operum bonitate nonnullis preponi se velint addidit **querencium faciem dei iacob** vt hoc in illis faciat quod in iacob fecisse declaratur qui posterius natus primatum fratris senioris accepit iohannes Sequitur vox angelorum qui cum xpo ad infernum descenderunt atque ad tartareos ministros dicunt et ostendunt se principem illorum ligatum ducere **attollite** idest erigite o vos **principes** tenebrarum **portas vestras** videlicet inferni **et eleuamini** sursum de inferno vos **porte eternales** idest anime sanctorum eternales dicuntur quia semper sine fine apud deum regnature sunt. **et introibit rex glorie** scilicet dominus xps immense claritatis retinens regnum hij quoque attoniti et mentis stupore perculsi dixerunt **Quis est iste rex glorie** acsi dicant nos regem habemus dyabolum Iste rex glorie quis est Respondent angeli xpm precedentes ad infernum ipse est **dominus fortis et potens** qui mortem vicit **dominus potens in prelio** contra dyabolum principem vestrum quem alligauit Et nunc venit eruere domum vestram et diripere vasa eius idest confringere infernalia claustra et educere captiuam captiuitatem quia spoliato tartaro re

terre sunt situate sup maria

quis digne ascendet in ecclesiam

nemine ledit sed quem potest adiuuare contendit

in dolo iurat qui facturus est quod promittit veraciter

illam in futuro de qua habetur

salutaris noster est xps dominus

figura anastrophe idest peruersio

In iacob declaratur qui posterius natus primatum fratris accepit

Anime sanctorum eternales dicuntur

Nunc venit eruere domum vestram

ducit se cum multitudine captivorum glosa. Deinde angeli precedentes xpm in ascensione ac clamabant alys eorum principibus ut viam venienti domino aperirent ei qui occurrerant vnde dicitur **Attollite** idest reserate venienti dno o vos **principes** et li **portas vestras** idest aditus celestes. **et elevamini** idest aperiamini vos **porte eternales** videlicet ianue sepiterne iohannes **Et introibit rex glorie.** qui solum non post resurrectionem inmensam possidet claritatem verum etiam et illam quam equalem cum patre habuit prius quam mundus fieret glosa Ipse autem virtutes angelice novo misterio xpi carnem indu ti stupefacte querunt cum ammiratione **Quis est iste rex glorie** quibus respondet alie iohannes **dominus virtutum.** quia super novem virtutes celorum sedet Merito dominus virtutum dicitur quia pro nobis homo factus morti traditus infernalibus est tenebris addictus quod clementer suscepit patienter toleravit fortiter vicit mutabiliter consummavit Et quod virtute propria calcans inferos cum triumpho rediens ad supernos cum gloria ascendit ad celos. Sedet nunc ad dexteram dei patris omnipotentis interpellans iugiter pro nostris delictis **ipse est rex glorie** cassiodorus Sunt quidem domino donante et angeli gloriosi potestates throni dominationes et alie potentissime creature sed nullus est rex glorie nisi qui ipsos condidit et continet sublimitate Totus hic psalmus ad moralem pertinet disciplinam Commonet enim ut vanitatibus derelictis vero et pio domino servatur fideliter Quid enim beatius quam illum sequi qui humanum genus inflictam mortem iussit evadere Sed presta domine ut qui portas nunc tue lavacro sancte regeneravimus nullis inde peccatis impellentibus excamus per dominum nostrum ihesum xpm qui est benedictus in secula seculorum amen

Ad te domine levavi animam meam. Titulus in finem psalmus david glosa. Psalmus iste est consolatio fidelium contra adversa seculi sive oratio ecclesie Sensus autem tituli talis est psalmus iste dirigens nos in finem idest in xpm attribuitur david idest ecclesie qui hic loquitur in persona penitentis per flagella correcti. Nicholaus petit enim in devio huius vite divinam directionem dicens **Ad te domine levavi animam meam.** quia oratio est ascensus seu elevatio mentis in deum secundum damascenum cassiodorus Ergo de terrena conversatione et a carnalibus desideriis dicit levasse animam suam ad contemplationem celestium rerum quia facile humana despicit qui divina conspexit nicholaus. **deus meus in te confido** idest in tua bonitate non in mea equitate Augustinus Ex eo quod in me confidebam perductus sum usque ad istam infirmitatem carnis hugo. **non erubescam** peccatorum meorum confessione. **neque irrideant me inimici mei** videlicet demones vnde gregorius ait nisi contra eos vigilemus patimur irrisores quos ad peccatum habemus persuasores nicholaus. **etenim universi qui sustinent te** idest qui sustinent temptationes et persecutiones propter te **non confundentur** eternaliter in futuro licet aliquando in presenti temporaliter confundantur Consequenter ostendit qui sunt digni eternaliter confundi **confundantur omnes iniqua agentes** videlicet ydolatre et innocentium persecutores **supervacue** idest utiliter et infructuose presenti multum dampnose iohannes hoc dicit propheta non optando sed prophetando. nicholaus consequenter format petitionem dicens **vias tuas domine demonstra michi** ducendo me per viam rectam iustitie inter devia huius vite quia nullus absque tuo auxilio potest sufficienter evitare iohannes. Vias dicit mandata legis **et semitas tuas edoce me** idest artam et angustam viam collector. Sicut mundo renuntiare seipsum abnegare et cetera talia Seneca strictior et rectior est via consiliis Et propter hoc petit non solum dirigi in iustitia communi necessaria ad salutem sed etiam in iustitia excedenti que cedit ad perfectionem Cassiodorus et augustinus **dirige me** adhibitam in **veritate tua** nam per memetipsum non novi nisi mendacium **et doce me** sciam nicholaus Que non potest homo humana investigatione **quia tu es deus salvator** ad salutem dirigi non possum nisi per tuam illuminationem. homo enim divinitus ordinatur ad finem excedentem cognitionem naturalem secundum quod dicitur ysa. Sexagesimo quarto oculus non vidit auris non audivit et in cor hominis non ascendit que preparasti diligentibus te Ad finem autem incognitum nullus potest se dirigere Et ideo potest homine edoceri a deo ad consecutionem salutis eterne **a te** idest propter te **sustinui tota die** omni videlicet tempore vite mee cassiodorus. Due res sunt que efficiunt bonos xpianos primo ut dominum nostrum salvatorem credamus Secunda ut sub totius vite patientia retributionem ipsius expectare debeamus nicholaus Postquam petiit divinam directionem inter devia huius vite hic consequenter petit offendiculi remotionem quod in via recta potest impedire hoc est per

Angeli precedentes xpm in ascensione

Virtutes angelice misterio xpi stupefacte querunt cum ammiratione

Angeli potestates throni et dominationes

Psalmus iste est consolatio fidelium

Oratio est ascensus seu elevatio mentis in deum

confido in tua bonitate

non confundentur etiam licet in futuro

artam et angustam viam doce me

ad finem incognitum nullus potest se dirigere

hic petit offendiculi remotionem

catum prepediens a rectitudine vite Ad remotione
autem impetrandā. allegat
primo miam dinam dicēs **reminiscere mise**
racionū tuarū dñe et mīarum
tuarū Misericordia prope loquendo ē actꝰ — *mīa ē actꝰ interior miserantis*
interior miserantis Miseratio vero
effectꝰ exterior et vtrumqꝫ sibi postulat populꝰ
xpianus largiri sibi actum mīe diuine qui ē
idem qꝫ ipse deus et effectus eius qui recipitur
in eo cuius mise
recur Ide cassiodoꝰ **q̄ a sclō sunt** augustinꝰ
idest a prin
cipio mūdi Nūqꝫ enim sine illis fuisti qui et
peccantem hominē vanitati quidem sed in spe
subiecti et tot tantisqꝫ creature tue consolacio
nibus non dese
ruisti nicholaus **delicta iuuētutis mee** — *pctā ex passione cōmissa*
idest peccata ex passione cōmissa quia passiones
carnales dnantur tempore iuuentutis cassidorꝰ
Delictum quidam volunt leuius esse pctm̄ denīqꝫ
ab eo qꝫ viam linquat equitatis non tamē cū
in summa criminū prauitate versetur. delictum
ē enim amdius cibum sumere cachīno inepte
tenter resolui. ociosis verbis operam dare et hiꝰ
modi q̄ grauissima et mortalia non videntur
esse pctā sed tamen constant esse phibita Iuuē
tutem vero non tm̄ floridam etatem posuit sed
precipitaciōis audaciā Nam multi iuuenes
morum grauitate maturi st. Ego quidam senes
leuitatis crimi
ne maculant. **et ignorācias meas** — *pctā ex ignorācia cōmissa*
idest pctā ex ignorancia cōmissa quia multa
facimus que ma
la esse nescimus **ne memineris** ad pu
niendū
me in futuro iudicio tuo ea reseruando Nicho.
Sed po
cius. Sm̄ **mīam tuā memento mi**
chi remittendo culpam
mi et dando graciā **ppter bonitatē tuā**
dñe et non propter meritum meum hugo.
Sicut dicitur in glosa Differencia ē int — *Dr̄a ēst int mīam et bonitatem dei*
miam dei et bonitatem eius. quia mīa ē que
fit miseris bonitas q̄
impenditur oīt omibꝰ **dulcis et rcs̄ dñs**
idest misericors dimittendo pctā et iustꝰ dignū
vlcio iudicio merita
requirendo Idem augꝰ **propt. hoc** quia dñs
ē misericors
et iustus
nicholaus **legē dabit delinqntibꝰ ī via**
dicit pctīs que lex ē vt si vere peniteant mise
ricordiam consequntur si autem eternaliter pu
niantur tanqꝫ sua
misericordia abutētes **diget mā suetos** id
est
in animo
placidos. **ī iudicio** idest in preceptis iudi — *ī preceptis iudicialibꝰ seruādis*
cialibus seruandis per
que homo bn̄ se habet ad proximū iohannes Docē
bit mites vias suas vt videlicet deum ex toto
corde diligant cassiodoꝰ inter mansuetos et

mites hec videtur esse distancia Mansueti di
cuntur quasi manu consueti hoc tolerantes ī — *mansueti dicunt qi manu consueti*
iurias non reddentes malum pro malo Mites
sunt qui nulla furoris asperitate turbantur s
lenitate animi iugiter perseuerant hos docebit
vias suas de
quibus subdit. **vniuse vie dñi** nichol. idest
opera eius
que sunt quedam vie de
ueniendi ī cognicionem ipiꝰ **mīa et veritas** No
idest iusticia quia licet in aliquibus eius opibꝰ
magis appareat mīa eius vt remunacione scor
tamen ē etiam ibi iusticia in qntum deus ordiā
uit qꝫ pro talibus operibus redderetur premium
eternum propter qꝫ dicit apꝰ z thī e. bonum cer
tamen certam cursum ofiumaui fidem seruaui
ideo reposita ē michi corona iusticie quam red
det michi dominus in illo die iustꝰ iudex Et si
militer licet in aliquibus operibus plus appa — *licet ī aliquibꝰ opibꝰ plꝰ appareat iusticia*
reat iusticia vt in dampnaciōe malor tamen ē
ibi mīa in qm̄ punit citra cōdignū quia tanta
est offensa qntus ille qui offenditur Et ideo in
quolibet peccato mortali incurrit. de rigore iu
sticie pena infinita Et
hee vie maifeste sunt **requirētibꝰ** idest cu
stodientibꝫ
testamētum eius idest legem
a deo data **et testi**
monia eius idest monita prophetarū et
apostolorū Ipisqꝫ apparet per
experienciā diuinor bnficiorum qꝫ vniuerse
vie domini sunt mīa et veritas Et bene conso
nat littere ieronimi iuxta hebreum que sic hꝫ
Omnes semite domini mīa et veritas hijs qui — *Oms semite dm mīa et veritas*
custodiunt pactum eius et iustificaciōes eius.
Deinde concludit populus fidelis peticionem
suam de remis
sione pctōrum **propt no.n tuū dñe** idest
ppt
delectacionē bonitatis tue cassioꝰ vel dictus ē
ihesus qꝫ lingua
nra interpretat. **propiciabeis pctō meo**
ipm remittendo
Nycholaus **Multū est enim** idest ex
cedens
facultatem virtutis mee ad suffiriendū quia
de nullo peccato potest homo satisfacere nisi ex
dei dono Nullum enim opus est satisfactori
um absqꝫ diuina gracia fcm̄ cassioꝰ Deinde os
tendit quis timeat aut quali quis munere — *quis timeat aut quali munere gratuletur*
gratuletur cū
dicit nichola. **Quis ē hō q̄ timet do.m**
sicut patrē ca
more filiali. **legē statuit ei** .s. legem diui
nam et legē
na
ture **in via quā elegit** quia homo eligit
quam viam vult
siue viam vite siue viam mortis sicut dr̄ ecci
ci. Ante hominem vita et mors bonum et ma
lum qd placuerit ei dabitur illi nichola. idest
in potestate eius est ad bonū tendere et a ma — *In potestate eiꝰ est ad bonū tendere et a malo declinare*
lo declinare iohannes Simile huic p moysen ad
populum protestatur dñs dicens Ecce hodie

statu ante oculos tuos ignem et aquam bonum et ma
lum vitam et mortem
elige vitam et vivetis. **anima eius in bonis de**
morabit. hoc est in premiis fu
turis si elegerit vitam **et semen eius**
idest opus quod hic sanc
te vivendo seminavit **hereditabit terram.**
idest possidebit vitam tamquam
suam hereditatem. **firmamentum**
Cassiodorus **est dominus timentibus eum** humanus ti
mor diffiden
ciam tribuit. Divinus autem spei firmamenta
concedit Hugo Quia ipse timor domini stabilit
et firmat cor in domino unde dicit gregorius Ancho
ra mentis pondus timoris
timor domini fiducia fortitudinis **et testamentum**
ipsius scilicet dei pro
missio est. **ut manifestetur illis**
timentibus deum in presenti per fidem et in futuro
per spem Et quia tot et tanta expectat populus
fidelis a domino **oculi mei** interiores scilicet intel
ideo subiungit. lectus ut affectus
Intellectus per cogitationem **semper ad dominum** re
et affectus per desiderium spi ciunt
Ieronimus **quoniam ipse evellet de laqueo** dyaboli **pedes**
a quo prius per voluntates seculi capiebar
meos hugo. Facile enim evadit laqueos in terris
qui semper habet oculos in celis. **Respice** pietatis
Ny affectu. **et miserere mei.** in ef
fectu **quia**
hugo. idest non per plura distractus
unicus sed in unitate permanens nec divi
sus ad multa querenda **et pauper sum ego.**
quia una petii a domino
Cassiodorus idest a mundi illecebris segregatus nul
lasque seculi am
bicione infectus **tribulaciones cordis mei**
Glosa idest tot sunt cala
multiplicate sunt mitates mundi quod earum
anxietas pervenit ad cor HUGO tribulatur
iustus intus in corde propter mala eorum ex prolon
gacione etiam exilii et
ex dilacione patrie celestis **de necessitatibus meis**
Gregorius 20 libro moralium Natura hu
erue me mana condita est sed ad infirmitatem
vicio proprie voluntatis lapsa in calamitate cecidit
quia pressa minimis necessitatibus nichil in hac vi
ta nisi unde affligeretur invenit Crebro enim se
duccionis occasione inventa dum necessitati debita
reddimus voluptatis vicio deservimus et infir
mitatis velamine ante discrecionis oculos ex
cusacio nostra se palliat ac quasi sub prouinio ex
plende utilitatis occultat Unde sancti viri in
omne quod agunt studiosissima intencione dis
cernunt ne quid plus ab eis nature sue infir
mitas quam sibi debetur exigat ne sub necessita
tis nomine in eis vicium voluptatis excrescat
ac contra reprobi gaudent in hiis corrupcionis

semen .i. opus quod hic sancte vivendo seminavit

Anchora mentis pondus timoris timor domini fiducia fortitudinis

Facile evadit laqueos in terris qui semper habet oculos in celis

Tribulatur iustus intus in corde

Sancti viri in omne quod agunt studiosissima intencione discernunt

cum reficien dum a bo nature ser viunt

peccata que per infirmitatem admitto

custodi ne declinem ad imitacionem eorum

expectans ventilacionem ultime messis

sue necessitatibus quia inimicum eas ad usum vo
luptatum retorquet Cum enim reficiendum ci
bo corporibus nature serviunt per delectacionem
in gluviem descendunt Cum tegendis menbris
vestimenta querunt non solum quod tegant sed etiam
que extollant et per colorem oculos seducant et
contra corporem frigoris non solum quod muniant
sed etiam que per molliciem delectet et tactum
mulceant expetunt Necessitatis enim causam in
usum voluptatis vertere quid est aliud quam mise
re infirmitatis sue squalorem et viciorum saciare
De quibus necessitatibus vir iustus **vide** idest pro
tus postulat liberari atque subiungit hu picius respice
humilitatem meam in cordis contricione **et laborem**
meum idest laborem corporis in satisfac
cione Augustinus. Et hiis sacrificiis placatus **dimit**
te omnia peccata mea que per infirmitatem vel
vite huius caliginem ad
mitto Sequitur vox
ecclesie. cassiodorus **Respice inimicos meos**
pro ipsis orat ut recedant et convertantur quia
quos ille respicit sine dilacione convertit Sicut
in evangelio petrum dominus respexit ut fleret
Et quia multorum perdicio sine maximo dolore
non potest susti
neri subiungit **quoniam multiplicati sunt**
Augustinus. Non solum foris sed etiam in ipsa intus
ecclesie communione non desunt
inimici et falsi fratres. **et odio iniquo**
oderunt me quia oderunt me diligentem
se et hoc est odium non equum
custodi animam meam ne declinem ad
imitacionem eorum **et**
erue me a prolixitate que
michi miscetur **non confundar**
si forte insurgit
adversum me. **quoniam speravi in te** quia nullus
speravit in
domino et confu
sus est Cassiodorus **innocentes** qui nullis mun
danis conver
sacionibus
polluuntur. **et recti** qui divino munere a
peccatorum laqueis absoluti **ad**
heserunt michi Augustinus. idest non tantum presencia corpo
rali sicut mali miscentur michi sed
consciencione cordis in ipsa innocencia et rectitudi
ne vite michi adherent Et non
deserui ut imitarer malos cassiodorus **quia sustinui**
te idest propter te passa sum in hoc mundo frequenter
angustias Augustinus expectans ventilacionem
ultime messis tue idest iudicium extremum in quo
malos segregat
bis a bonis. **libera deus israel** idest populum
tuum quem pre
parasti ad vi
sionem tuam. **ex omnibus tribulacionibus**
suis corporalibus et spiritualibus non tantum quas
foris sed etiam quas intus tolleraт cassiodorus
Audiamus quemadmodum adhuc in angustiis huius
mundi posita in hoc psalmo ad liberatorem cla

met ecclesia et desinamus tribulaciones nostras impacienter ferre cum ipsam mecum constat pro nobis grauissimas angustias sustinere. collector Studeamus itaque karissimi animas nostras ad deum leuare fiduciam nostram in ipso ponere humilia et alta eius mandata discere ut mereamur in veritate dirigi et sapiencia ipsum qui est deus in mente intueri ac per eius misericordiam a delictis iuuentutis et ignorancie eruamur ut mansueti et mites fi vias nostre et veritatis sectemur atque emundati per propiciatorem deum a cotidiano peccato timeamus cum sicque in via que est christus constituti possideamus legem gratie eius per quam in bonis demoremur et hereditate perfruamur eterna. Interim habentes deum protectorem ad quem mites oculos dirigamus donec eleuamur de laqueo huius mundi et per suam misericordiam a cunctis tribulacionibus liberati eo contemplari mereamur cum gaudio in sua maiestate dominum nostrum ihesum christum qui cum patre et spiritu sancto est honor et gloria in secula seculorum amen

studeamus animas nostras ad deum leuare

donec eleuamur de laqueo huius mundi

Iudica me domine quoniam

Titulus psalmus dauid. ieronimus Non intelligitur hic christus qui est mediator dei et hominum sed vir perfectus qui petit in futuro se parari a malis loco a quibus in presenti vita secu gitur merito intencione monet vitari consortia iniquorum et illegi iniustis quia ex gentium mores formantur unde dicit. Iudica me domine hugo Iudicio discretionis et diuide me a malis cassiodorus periculosa quedam iudicii videtur esse petitio sed sequestracio malorum que fit in examine domini cognoscitur a bono merito competenter optari Quapropter hic non detestabilis arrogancia meritorum sed iusta petitio fideliter sentiendi ut sequestretur a pessimis ne cum ipsis habeat portionem postulat ergo vir iustus dei iudicia quia certus erat de dei misericordia hugo Causam vero sue petitionis subiungit dicens quoniam ego in innocentia mea ingressus sum scilicet viam iusticie augustinus idest quam per misericordiam quam michi tu dedisti innocencie mee habeo aliquod meritum cuius viam custodiui Et propter hoc in domino sperans et non in me non infirmabor hugo videlicet corpore constitutus inter peccatores perseuerabo in bono opere augustinus Translacio hebraica habet Iudica me deus quia ego in simplicitate mea ambulaui et in domino confidens non deficiam proba me et tempta me cassiodorus Cur iste vir sanctus petit se debere temptari cum in diuina oratione sit positum ne nos inducas in temptationem Sed sciendum quod due sunt temptaciones vna domini qua bonos temptat ut eos competenter erudiat Altera dyaboli est que semper ducit ad mortem de qua precamur ne in eius partes inducamur unde ergo vir sanctus petit dicens. proba me et tempta

sequestratio malorum quod fit in examine domini cognoscitur

corpore constitutus perseuerabo in bono opere

me gregorius Ac si aperte dicat prius vires respice et tunc ut ferre valeam temptari permitte. cassiodorus Hoc enim non presumptiue dicit sed emendationis gratia fieri postulat Nam qui ille perscrutatur et temptat facit nos intelligere peccatum nostrum et ad fructum penitencie perueniremus aliquando scilicet nulla nos in hoc seculo aduersitate commoueant sub neglectu relinquimus ea pro quibus satisfacere deberemus nycholaus Et quia ad perfectam innocentiam requiritur mundicia cordis et corporis. ideo subditur Ure renes meos preseruando me a peccatis carnalibus et cor meum. preseruando me a peccatis spiritualibus Deinde ostendit cur temptacionum pericula non timebat dicens. quoniam misericordia tua ante oculos meos ipsam iugiter meditando augustinus qua me ad eternam vitam perduxisti et complacui cassiodorus Complacere autem est cum sanctis domino eterna gratia promereri. in veritate tua idest in te qui es veritas Deinde enumerat que domino largiente peregit unde se placuisse testatur dicens. ieronimus Non sedi cum consilio vanitatis idest non sum coniunctus hiis qui de terrenis cogitant semper et loquuntur. cassiodorus fieri enim potest ut homo sanctus casu aliquo veniat ad consilium iniquorum ubi scilicet incongrua vel vana referuntur Sed dum talia cognouerit neque cum eis sedet neque delatione aliqua commoratur sed prauum studium aut dissuadet aut deserit Et propter cum se prius negasset sedisse cum malis modo se profitetur non introisse cum pessimis dicens Et cum iniqua agentibus non introibo ante enim tractatum ipsorum vitauit postmodum facta deseruit Introitur ad scelus cum aliquid audacter incipitur hunc introitum vir sanctus a sua ostia profitetur alienum Odiui ecclesiam idest congregationem Et societatem malignancium Odium sicut dilectionem sicut est in amore collegium. et cum impiis non sedebo. Superius dicit se in vanitatis consilio non sedere vani sunt qui caducis inquisicionibus occupantur et in superflua narratione tempus consumunt Impii autem heretici sunt qui questionibus perfidis scripturas diuinas dampnare contendunt. hos ergo utrosque dicit monet esse fugiendos quia illi superfluitates diligunt Isti tela peruersitatis infigunt. lauabo inter innocentes manus meas potest talia loqui qui caput suum sequitur christum qui terrena despicit et celestia concupiscit Sicut apostolus ait. Nostra conuersacio in celis est Spiritualiter manus lauat inter innocentes quisquis actus suos lacrimabili satisfactione diluit et facta propria studio bone conuersationis emendat nycholaus p

quod ille perscrutatur et temptat facit nos intelligere peccatum nostrum

Enumerat que domino largiente peregit

Ante tractatum ipsorum vitauit post modum facta deseruit

Impii heretici sunt qui questionibus perfidis scripturas diuinas dampnare contendunt

p manus signant opa eo q manus e organu organoru

manus autem signantur opera eo quod manus est organum organorum ut dicit in 3° de anima per hoc vir iustus petit sanctitatem vite que requiritur in cultu di. Jo subditur **et circuindabo altare tuum domine** collector Ubi a pbro imolatur hostia corporis xpi Et vox laudis a populo auditur atque mirabilia dei narrantur cassiodorus que in sanctam celebracione missarum bta canit ecclesia augustinus Multi enim altare hoc visibile tangunt indigni et toleratur deus pati iniuriam ad tempus sacramenta sua Sed e altare quod non amplectitur nisi ille qui lauat manus inter innocentes factus et ipse innocens collector De quo legitur in missa Jube hec perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum in conspectu diuine maiestatis hoc altare crede augustinus Ubi offers vota domino ubi preces fundis ubi consciencia tua pura est ubi dicis deo qui sis et si aliquid est in te quod displiceat deo curat ille cui confiteris hoc faciam. **ut audiam vocem laudis** Audire vocem laudis est intelligere intus videlicet quicquid in te mali e de peccatis tuum est et quicquid boni in iusticia deo e. **ut enarrem vniuersa mirabilia tua.** ieronimus idest quicquid boni agamus a deo reputetur esse et quicquid mali fecimus a nobis sic laus dei perfecta est laus hominis imperfecta Aliter hugo. Mundabo opera mea peccandum et confitendo. **et circuindabo altare tuum** idest mentem meam et consciencia meam circumspiciam et discuciam in qua tamquam in altari offertur deo sacrificium spiritus contribulati Et hoc fiam **ut audiam vocem laudis** idest ut intelligam audiendo sacram scripturam in qua laudatur deus ad quod debet precedere mundicia discussio et preparacio mentis quia sicut dicitur sapientie primo In maliuolam animam non introibit sapiencia dei et intellecta sacra scriptura. **enarrem vniuersa mirabilia tua.** quod pro nobis passus es et resurrexisti et quod iusticias impium resuscitando animam a morte que in sacra scriptura continentur. **domine dilexi decorem domus tue** idest ecclesie tue cassiodorus Decorem dicit non propter pulcritudinem parietum aut ministeriorum preciosissimos apparatus sed ipsorum actuum beatissima qualitatem quibus gaudet ecclesia videlicet in psalmorum iubilacione in precum sanctitate in xpianorum populi humillima deuocione **et locum habitacionis glorie tue** Dicendo enim habitacionis locum humani pectoris signat archanum Est ergo mens sanctorum locus habitacionis in quibus deus habitare cognoscitur Sic dicit apls Templum dei sanctum e

Angeli tui sit i sublime altare tuu i conspectu diuine maiestatis

Quicqd boni agam a deo reputetur esse

Quod pro nobis passus es resurrexisti

habitacionis locu humani pectoris signit archanum

gloriosum efficit quicquid inhabitare dignatur

sanguinum viri sunt xpiani qui carnaliter viuunt

accipientes iudices vel muneribus excecantur

per studium sancte vite

benedicere dominum in ecclesiis est sic viuere

quod estis vos Et **glorie tue** quia ubicumque habitat inhabitans sanctificat gloria est gloriosum enim efficit quicquid inhabitare dignatur Et ab hospitis meritis crescat hospicii magnitudo Deinde vir sanctus iuste rogat ne cum impiis anima eius pereat futuro iudicio cum quibus hic consorcium habuit ac **ne perdas** idest ne perdicione vel dicitur hugo di punitas **cum impiis deus** idest cum infidelibus qui oderunt **animam meam.** que dilexit decorem domus tue Cassiodorus Merito enim se sequestrari petit a quibus huc se diuisit. **et cum viris sanguinum vitam meam.** Sanguinum enim viri sunt xpiani qui carnaliter viuunt et nulla iussa celestia concupiscunt de quibus subditur exponendo quales sit dicens **in quorum manibus** hoc e in operibus eorum **iniquitates sunt** hugo: idest qui operantur peccata quia peccatum e iniquitas **dextera eorum repleta e muneribus** ieronimus Est munus a lingua videlicet fauor humanus Et e munus a manu a rebus videlicet terrenis Et e munus ab obsequio videlicet seruitium indebite impensum cassiodorus Et considera quod hic accipientes iudices vniuersaliter excecantur Nam et qui iusticiam vendit muneribus dexteram replet Et qui nocentes absoluit dexteram suam munerum acceptione complevit Isti tales de dextera perquam vita eterna intelligitur faciunt sibi sinistram augustinus Quia qui eis ad optinendam salutem eternam datum e hoc ad accipienda huius seculi munera conuerterunt existimantes questum idest dei acquisicione et pietatem cassiodorus Et licet illi accipiendo fallaciter gaudeant dexteram suam muneribus suis se repletam tu hugo **Ego autem in innocencia mea** per studium sancte vite **ingressus sum** viam veritatis et iusticie. **redime me** per precium sanguinis tui augustinus **et miserere mei** sic quod in periculis huius vite misericordia tua non me deficiat cassiodorus **pes enim meus stetit** idest stabat **in directo** idest in via mandatorum tuorum que recta **in ecclesiis** hoc e in congregacionibus fidelium. **benedicam te domine** augustinus benedicere dominum in ecclesiis fratres est sic viuere ut per mores cuiusque benedicatur deus Nam qui benedicit domino lingua et factis maledicit non in ecclesiis benedicit domino cassiodorus Consideremus karissimi qualem nobis formam vite religiosus iste tradiderit. dicit enim ideo se hic vitasse pessimos ne in iudicio diu cum malis possit esse sociatus amonens

vt iniquorum consortia fugientes fidelibus xpi
spirituali semper nos caritate iungamus quia ex diu ex diutina hominum conuersatione
tina bonorum conuersatione morum semper trahi
mus qualitatem. hoc enim et sextus psalmus admo
net cum dicat discedite a me omnes qui opera
mini iniquitatem. hoc etiam in 17o dicitur cum ait
Cum sancto sanctus eris et cum peruerso peruer
teris Quapropter studiosissime queramus gloriosu
mus aptum quia collegium quod nos virtutibus
erudiat et diuino desiderio diuine caritatis ac
cendat ne in retribucione malorum merito iu
gamur pessimus qui collegium hic habere vo
luimus cum malignis collector Componamus itaque componamus uitam in sancta conuersatione
vitam nostram in sancta conuersatione quatinus reli
giosis adornati moribus ex operibus nostris
bonis glorificetur et benedicatur piissimus dominus
noster ihesus xpistus Cui est honor et gloria in secula seculorum amen

Dominus illuminacio mea Titulus talis est In finem
psalmus dauid priusquam liniretur glosa
Titulus iste sumptus est de hystoria
xpili b. Regum vbi legitur dauid ter fuis
se iunctus primo a samuele in regem in
domo patris sui in signum quod esset rex futurus sicut
legitur primo Regum 16o Secundo fuit iunctus in ebron 2. fuit in iunctus super israel
in regem mortuo saule vt habetur 2o Regum 20. Tercio fuit
iunctus super totum israel vt habetur 2o Regum 4o iohannes Ex
de istis tribus iunctionibus media ad istum per
tinet psalmum hugo Nam sicut dauid post primam
et secundam vnctionem multas tribulaciones et per
secuciones passus est a saule rege et etiam a filio
suo. sic xpistianus post iunctionem acceptam in bap
tismo in signum quod est futurus rex in regno celo
rum Et post secundam quam accipit in confirma
tione multas patitur tribulaciones et persecu
tiones a dyabolo mundi et carne suis inimicis
quousque ad terciam perueniat vnctionem que datur
in extrema vnctione iam moriturus vel migratu
rus ad celeste regnum vbi in tranquillitate pa ondit quanta et qualia oportet hominem pati
cis regnabit securus Ondit ergo in hoc psalmo
quanta et qualia oportet hominem pati vt vitam
consequatur eternam Vnde tituli predicti sen
sus talis est Iste psalmus dirigens in finem con
summacionis future attribuitur dauid idest cuilibet
penitenti / qui post agit de hys que patitur antequam
liniretur tercio idest antequam inungatur xpistianus
perfecta vnctione que erit cum percipiet regnum
dei eternum / de quo in fine huius psalmi conclu
dit dicens Credo videre bona domini in terra
viuencium. loquitur ergo de se vir iustus tempore de
militante dicens se dominum timere et nullum
alterum formidare Dominus illuminacio mea illuminans et docens me illuminans et docens
me dans quod michi noticiam sui ieronimus Sicut
oculi corporis illuminantur. Vnde dominus est Qui il
luminat omnem hominem venientem in hunc mundum cassiodorus Et salus mea
in quo verbo cuncta concludit et corporis valitu

dinem et ani me sospitatem Quem ergo timebo Acsi dicat
nullum hominem formidabo quia enim 32o Qui timet dominum nichil trepidabit et non pauebit q[ui] timet dominum nichil trepidabit
quoniam ipse est spes eius. Dominus defensor vite mee.
augustinus Quia ipse repellet omnes impetus et insi
dias hostis mei. A quo ergo trepidabo cassiodorus idest a
nullo Tales quippe interrogaciones pro abnegati
onibus accipiendas esse non dubium est HUGO Dum appiant idest ac
cedunt super me idest contra me. nocentes vt edant
carnes meas persequendo tunc et non time Finitis carnibus spiritus ero et spiritalis
bo augustinus: quia finitis carni
bus spiritus ero et spiritalis. deinde probat quod
nullum timere debuit dicens iohannes Qui tribulant me
inimici demones vt persecutores ipsi infirmati sunt
et ceciderunt cassiodorus Nam persecutores qui
formidari poterant subruerunt
quis rogo timor erit quando pocius illi cadunt
qui impugnabant Non enim illi qui passioni Non enim illi qui passionibus premuntur
bus premuntur sed illi magis corruant qui inno
centum sanguinem deuorare festinant augustinus
Protegitur imperator seruatur et non timet pro
tegitur mortalis ab inmortali et timebit et trepi
dabit: Nequaquam autem fiducia debebat esse in
eo qui ista vt audite Si consistant aduersum me castra
iohannes idest fortitudo demonum vt persecutorum non timebit cor meum
augustinus quam spiritualis inimicus non auferret nisi
tu dimiseris et quisquis aufert temporalia
te donante potestatem aufert permittetur aut
ad penam nostram aut ad probacionem Si exurgat aduersum
me prelium idest persecucio huius seculi iohannes
Aut pugne demoniorum in hoc permittit me dominus persequi et temptari
sperabo hugo quia ideo permittit me dominus
persequi et temptari vt me adiuuet et meritum
acquiram resistendo. augustinus vt in hoc ego sperabo idest in hac
quam cogito peticione figo spem
meam de qua subdit: Vnam petii a domino.
que est vt inhabitem in domo domini
id est vna omnibus diebus vite mee hoc est in vita
eterna vbi sem per manebimus Quicquid
a re est quod considerans in illa domo. Vt videam in qua voluntatem domini Videns faciem domini legam voluntatem eius
hugo idest videns faciem domini in ea legam voluntatem eius
Translacio habet hebraica vt videam pulcri
tudinem domini augustinus Quia vt semper conte
pler eam et nulla molestia contingat conte

plantem nulla suggestio avertat nulla auferat alicuius potentia nullum inimicum patiar in contemplando et perfruar delicijs securus ipso videlicet do. meo. et visitem templum eius hugo idest illam celestem domum de qua dicit in ao ps. Dns revelabit condensa et in templo eius omnes dicent gloriam Et loquitur hic propheta a simili amicorum qui senatorem visitant ut inventi congaudeant sic in illo templo videbimus felicitatem sanctorum ut inde congaudeamus eis ut ait illuc perveniam unum in presenti Quoniam abscondit me in tabernaculo suo idest in fide humanitatis sue iohannis Tabernaculum divinitatis humanitas xpi est de quo dicit in ao ps. In sole posuit tabernaculum In die malorum augustinus hoc est tempore temptationum quibus humana vita subiacet iohannis Non quod dies mali sint sed in nostris operibus mali dicuntur sicut apls dicit quoniam dies mali sunt. hugo protexit me a metu et periculo in abscondito tabernaculi sui idest in fine divinitatis sue absconditte sub tabernaculo carnis collector Abscondimur in humanitate xpi contra insidias vitiorum quum humilitatem incarnationis et patientiam passionis eius imitamur et protegimur in secreto deitatis eius contra procellas temptationum quando terrenis desiderijs et curis superfluis elongati gustamus per contemplationis desiderium quod suavis est dominus Unde apls ad col 3o. Videns discipulos suos contemptis terrenis omnibus in secreto divinitatis absconditos ait mortui estis et vita vestra abscondita est cum xpo in deo In petra idest in xpo Unde sequitur hugo exaltavit me quia in ipso et per ipsum ascendo de virtute in virtutem Et hec exaltatio fuit secundum mentem unde subdit et nunc in presenti vita exaltavit caput meum idest mentem meam super inimicos meos. tam demones quam super motus et appetitus carnales iohannis qui me sepe humiliabant ne celestia contemplarer cassiodorus Supra quos mens nostra directe erigitur quando dei beneficio pura servatur decursis beneficijs que de futuro et in presenti se cognoverat accepisse nunc gaudium suum mirabili narratione describit dicens circuivi perscrutando omnia opera tua in animo meo quam omnia clament ut te laudem augustinus Circueat animus tuus per universam creaturam Undique clamabit creatura deus me fecit vides celum et terram diversitates germinum multitudinem animalium nichil relinquas in celo in terra in mari omnia resonent laudem creatoris Insuper consideravi orbem credentium in

xpm et in eo quod pro nobis temporaliter deus nascendo et mortem patiendo humiliatus est gaudens immolavi in tabernaculo eius hoc est in sua ecclesia hostiam vociferacionis idest inestimabilis laudis cantabo et psalmum dicam cassiodorus cantare est sola voce laudes canere / psalmum dicere est bonis operibus gloriam domini predicare Cantare enim et psalmum dicere est hostia vociferationis vel iubilationis sicut translatio romana habet hugo Sequitur oratio veri iusti cum dicit exaudi domine vocem meam qua clamavi ad te. devote orando ut inhabitem in domo tua celesti. miserere mei et exaudi me cassiodorus Iterum rogat ut exaudiatur nec desiderio suo adhuc satisfaciat nisi hoc frequenti supplicatione rogaverit. scilicet quia divinarum rerum nulla societas est sed tanto plus gustatur dns quanto suavius appetitur Sicut in ao ps dicit Gustate et videte quoniam suavis est dns tibi dixit cor meum Cor desiderium tantum prodit quod plus audit divinitas quam populorum tonantissimas voces sicut moysi dicitur Quid clamas ad me cum locutus aliquid non legatur hugo Exquisivit te facies mea idest extra omnia alia quesivit te mens mea seu voluntas faciem tuam domine requiram idest presentiam tuam augustinus ut gratis te diligam quoniam preciosius ad non invenio. gregorius Quia enim anima ad deum appetendum et videndum facta est quicquid deo minus est ei non sufficit Ideo huc illucque agitatur et unaquaque re fastidio replente removetur. Unde aug in libro confessionum ait Inquietum est cor nostrum donec requiescam in te cassiodorus Faciem enim domini requirit qui se sancta conversatione tractavit Quales sunt illi de quibus dictum est Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt hugo Quanto enim magis desiderat deum videre tanto magis timet eum amittere Ideo petit non separari a deo dicens non avertas faciem tuam a me michi gratiam tuam in presenti et presentiam tuam in futuro non denegando ne declines in ira a servo tuo cassiodorus Illis enim dns creditur irasci qui in suo iudicio infelici segregatione dampnandi sunt. Rogat ergo ne tunc ab ipso declinet dns quando sanctis vultum sue maiestatis indulget homo carnalis deum timet ne peccatis suis exigentibus aut substantiam perdat / aut filios amittat / aut copia auri

et argenti minuatur Sanctus autem vir hoc metuit tantum ne a vultu dñi reddatur alienus augus. **Adiutor meus esto** ad secundam illam vitam quam a te peto habitare videlicet in domo tua et facie contemplari ieronimus **Ne derelinquas me** neque hic neque in futuro **neque despicias me deus salutaris meus** augus Domine deus ne contempnas quod mortalis etiam audet loqui. **Quoniam pater meus** nycholaus Adam **et mater mea** Eua **dereliquerunt me** expositum miseriis presentis vite quia per eorum transgressionem diriuatur ad omnes homines peccatum originale propter quod habent pronitatem ad malum et difficultatem ad bonum. **Dominus autem assumpsit me** quia recurrentibus ad eum non denegant suum auxilium contra pronitatem ad malum et difficultatem ad bonum Ideo subditur **Legem pone michi domine in via tua** lex dicitur abnegando ac si aperte dicat Ita me liga lege naturali et diuina vt non declinem neque a dextris neque a sinistris a via rectis mandatorum tuorum **et dirige me in semita recta** per semitam quia arctior est et rectior quam via intelligitur via perfectionis et contemplacionis quam vir sanctus desiderat ducere Et addit **propter inimicos meos** id est propter demones et appetitus carnales qui insidiantur bonis operibus meis. **Ne tradas me in animas tribulantium me** idest in voluntatem malignorum spirituum michi aduersantium vt aliquam consenciam eis. **Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui** demones enim de iustorum innocencia requisiti falsum respondent et contra eos allegant Sicut sathan interrogatus de innocencia sancti Job falsum respondit et contra eum allegauit dicens Numquid frustra iob timet deum. **Et mentita est iniquitas sibi** quia sathan mendax est et pater eius quia est inuentor mendacii vt dicitur Johannis 8o collector Et quoniam iustus ex fide viuit vir sanctus inter huius seculi mala constitutus orationem suam in fide et spe concludit dicens hugo **Credo videre** idest me visurum **bona domini** electis recompromissa **in terra viuentium** id est in vita eterna augus O bona domini dulcia immortalia inopabilia sempiterna immutabilia Et quando vos videbo. Eruet me dominus a terra morientium et mori inter manus morientium Ecia suspirans iste fidelis dixit inter magna turbamina temptacionum constitutus et de misericordia domini confisus audiamus et nos vocem domini desuper exhortantis nos et consolantis nos audiuit enim gemitus nostros vidit suspiria nostra Intuitus est desiderium nostrum Et vnam peticionem nostram aduocatam per christum libenter accipit Et donec peragamus istam peregrinacionem qua dilatum est non ablatum est quod promisit dicitque nobis **Expecta dominum** qui verax est in promissis **viriliter age** de bono in melius proficiendo **et confortetur cor tuum** cassiodorus Ne quasi lapsus murmures et tedio fatigante desperes sed confidenti animo et sereno nycholaus **Sustine dominum.** paciente tolerando discipline ipsius flagellum quia ipse vulnerat et medetur percutit et manus eius sanabunt Job 4o collector. Karissimi inter multiplices et seuientes temporalis vite angustias constituti quid desiderare debeamus et orare vir sanctus in prefato psalmo nobis patefacit Nos igitur exemplo istius sancti viri dominum deum nostrum in omnibus et super omnia formidare debemus quia ipse inter huius seculi aduersa viuentium nostrum est refugium Ecclesiam christi omnium cum deuocione frequentare et inhabitare desideremus et appetamus Gracias domino deo nostro de omnibus suis beneficiis frequenter agamus et assidua supplicacione humiliter deprecemur clemenciam eius quatinus ipso nos confortante pericula temptacionum et procellas seculi ... fluctuum viriliter et secure sustinere et pertransire valeamus quoadusque ad bona domini in terra viuencium percipienda nos vocare dignabitur ipse dominus noster ihesus christus Qui est benedictus in secula seculorum amen

AD te domine clamabo ne sileas Titulus psalmus ipsi dauid cassiodorus Cum autem dicatur ipsi nullum alterum intelligi posse declaratur nisi ipsum mediatorem christum dominum qui per hunc totum psalmum loquitur ad patrem in passionis sue conflictu constitutus. Diximus enim dauid significare manufortis Vnde tale nomen congrue debuit hic poni vbi passionis dominice gloriosa certamina referuntur augus Que dominus ihesus videtur in hoc psalmo optare inimicis non maliuolentie votum est sed denunciacio pene eorum cassiodorus Notandum est igitur tertium esse hunc psalmum horum qui passionem et resurrectionem dominicam sub breuitate commemorant Glosa: Intencione monet eos aduersa tolerare qui volunt in christo regnare/ christus itaque secundum quod homo proponens se exemplum iustis humiliter orando ad patrem ait **Ad te domine clamabo** nycholaus idest ex magno affectu cordis orabo.

ne sileas a me ieronimus hoc est ne derelinquas neque tace
as a me Repeticio est eiusdem sen-
tencie ad maiorem affectus expressionem et
assimilabor descendentibus in lacum idest in
miseria
huius seculi que profunditati lacus conparatur
cassiodorus precatur ergo humanitas christi ne ab ea
separetur eternitas verbi cassiodorus quia si divi
nitas ab ea recessisset similis nobis in mise
ria fuisset ieronimus pulcerrima quoque verborum
est facta diversitas Clamat homo ne sileat
deus quia nostro silencio ille tacet et nobis ne
gligentibus in memoria eius non habemur
Econtra si domino prestante respicimus respi
cit / si clamamus exaudit
si diligamus et amamur exaudi vocem
deprecacionis mee dum oro ad te in
passione mea Re-
lictis enim discipulis recessit et oravit dicens
Pater si fieri potest transeat a me calix iste
ieronimus Oravit etiam christus in cruce pro toto mun
do pro iudeis etiam pro apostolis hugo Unde
apostolus ad hebreos v° In diebus carnis sue pre
ces supplicacionesque ad eum qui posset illum
salvum facere a morte cum clamore valido
et lacrimis offerens exau-
ditus est pro sua reverencia dum extollo ma
nus meas extendens
eas in cruce ad templum sanctum tuum
cassiodorus hoc est ad celum quod orantes homines
facere consueverunt Nam desiderium postula
cium est ut licet ubique deum non ambigant
de celo sibi auxilium venire confidant Unde in
dominica oracione dicimus
pater noster qui es in celis ne simul tradas
me cum peccatoribus quia moriturum se nove
rat merito petebat ne
inferis tradita eius
anima cum peccatoribus misceretur et cum operantibus
iniquitatem ne perdas me Sic ut aliquam cum
ipsis habeam
porcionem de quibus
peccatoribus scribit cum hiis qui loquuntur
pacem cum proximo suo Iudeos commemorat quos
proximum suum vo
cat quia ei carnis origine iungebatur In quorum
labiis erat pax cum dicebant Magister scimus
quia verax es et quia a deo venisti et viam dei
in veritate doces
IERONIMUS malicia autem in cordi
bus eorum cum dicebant interrogantes eum
licet nobis tributum dare cesari
an non da illis secundum opera eorum ut quia non
intelligunt
per beneficia intelli
gant per cruciatus. et secundum nequiciam adinvencionum ipsorum
hugo: idest secundum nequiciam ab eis studiose in

venitam dicentes eum seductorem demoniacum
et multa alia que
ei false imposuerat secundum opera manuum eorum
tribue eis Repeticio est eiusdem ad ma
iorem expressionem malicie eorum redde
retribucionem ipsorum ipsis augustinus Quia
pro veritate
quam audiebant voluerunt fallaciam retribu
ere / fallacia eo
rum ipsos fallat quoniam non intellexerunt
opera domini hugo invisibilia scilicet verbum ca
ro factum est Et quod magis mirum est
in opera manuum eius scilicet visibilia que faciebat
miraculose mortuos
suscitando et sanando egros ipsum non intellex
erunt cassiodorus Opera siquidem domini fuerunt
ut doceret populum viam veritatis et archana
fidei sacre incarnacionis reconciliaret hominem
deo quatinus ubi non poterat viciata natura
conscendere visitacionis divine munere perveniret
Et ne filio dei vera docenti mens obstinata non
crederet hoc quoque miraculorum ingencium virtute
firmavit ut quoque intelligerent iudei per eum hominem
facere hoc evidenter agnoscerent potenciam divi
nitatis implere sed illi dementes dum tantum hominem
credunt filium dei ipsum in
dignissime paciuntur hugo propterea destrues eos.
per romanos in presenti
vel in futuro eternaliter et non edificabis
eos postquam eos destruxeris per romanos idest
non iterum reduces eos sicut reducti fu
erunt de babilonia Unde de ipsis in ii° psalmo dicit
Tanquam vas figuli confringes eos / vas enim fi
guli postquam fractum est nunquam reintegretur. cassiodorus
Sciens christus complenda esse omnia que petebat
gracias agens
patri ait. benedictus dominus deus
pater qui
exaudisti vocem deprecacionis mee
supradicte
ieronimus dominus adiutor meus in pas
sione et
protector meus In
morte et in ipso speravit
cor meum videlicet humani
tas mea in divinitate et adiutus
sum ut resurge
rem hugo: et refloruit caro mea
per claritatem immortalitatis in resurreccione
que prius aruerat et defloruerat viliter de
turpata in
passione et ex voluntate mea confi
tebor illi idest patri Augustinus Quia per resur
reccionem meam non timoris ne
cessitate sed libera voluntate confitebuntur
illi qui credunt in me in
quibus ego sum ego confitebor dominus fortitudo
plebis sue idest populi christiani dimican
tis cum dyabolo in huius

vite diffi cultatibus **et protector saluacionum xpi. sui est** idest eorum qui per xpm saluati sunt vt eos
sic saluatos post fortitudinem bellicam inmor
talitate ad vltimum protegat cassiodorus Deinde
orat humanitas verbi pro populo xpiano dicens **saluum fac popu lum tuum domine** quem per mor te mea redemi **et benedic**
illa benediccione qua electi in iudicio benedicentur
videlicet venite benedicti **hereditati tue** ionius quam dicti patris mei.
per corporis et sanguinis mei misterium in ecclesia
congregaui de qua dictum est in 2° ps dabo tibi
gentes in hereditatem tuam cassiodorus Et vt xps
caritatem suam quam precepit euidencius ap
probaret Item **et rege eos** ne carnalia conaui tum precepit pistant neque vias
prauas eligant de uiando a via iusticie **et extolle illos vsque in eternum** vt intellectu scripturarum et in opere
sancto intencione laudabili perficiant
qui a terrenis viciis purgati ad eterna premia
perducantur electi michaelus Moraliter iste psalmus
potest exponi de quolibet fideli posito in afflictione
corporali vel mentali qui deuote se petit diuini
tus liberari et tandem senciens se a domino exau
ditum studet ei deuote graciarum actiones refer
re cassiodorus Audistis karissimi qua pietate iste psalmus
conclusus est Rogat pro nobis qui rogatur ab an
gelis Iudex omnium creaturarum aduocatus est noster
Et vt a morte potuissemus eripi ipse magis ele
git occidi Orauit ante tradicionem suam de
crucifixione propria et de resurrectione locutus est
Postremo pro fidelibus exorauit vt qui anne
runt credere eterna benediccione debeant gaudere
ieronimus Tu autem domine rege et eleua nos ab
huius mundi miseriis quia populus tuus sumus
qui in hac vita que tibi sunt placita facientes
mortalitate et inmortalitate te quitante extol
lamur idest in celestibus eleuemur regnatura
cum sanctis tuis que est benediccio in secula seculorum amen

Afferte domino filii dei Titulus hu ius psalmi
talis est psalmus dauid in consumma
cione tabernaculi ieronimus Cum archa domini de
captiuitate philistinorum reducta est pro qua mul
ta mala habuerunt dimissa est in silo et dauid
edificauit ei tabernaculum in quo hortatus est po
pulum vt offerrent sacrificia deo sicut habetur
primo paralipomenon 16° dauid aptissime figuram xpi tenet
et archa figuram ecclesie Sicut dauid reducit
archam de captiuitate Sic et xps reducit archa
hoc est sanctam ecclesiam de captiuitate idest de potes
tate dyaboli que mundum per peccatum originale
captiuum suo proprio sanguine redemit cassiodorus
Tabernaculi enim nomine in hoc mundo posi
ta declaratur ecclesia que contra carnalia vicia bel

la gerens merito expedicionalis habitaculi nomen
accepit Consummacio autem tabernaculi perfec
cionem significat ecclesie catholice que iam per totum
orbem probatur esse constructa Cum igitur beatus
dauid cognosceret totius mundi terminos ad fi
dem catholicam per apostolos spiritus sancti munere per
ducendos alloquitur vniuersitatem vt sacrificia
ei deuota mente persoluat dicens **afferte domino** semper vosmetipsos idest corda ves
tra sancta puritate lucencia quod super omne sac
rificium probatur **filii dei** qui per regeneracionis domino acceptum. graciam facti estis fi
lii eius vt ait Iohannes in euangelio dedit eis potestatem
filios dei fieri hiis qui cre dunt in nomine eius Sequitur **afferte domino fi lios arietum** Arietes apostoli accipiendi sunt
qui tamquam duces gregum in cau
las domini perduxerunt populum xpianum filios
arietum dicit infideles quos apostoli recta pre
dicacione genuerunt ionius Apostoli arietes dicuntur
quia sicut arietes duo cornua habent ita apostoli
duo testamenta predicauerunt hugo: prelati
recte dicuntur filii dei quia hereditatem idest
ecclesiam quam suo sanguine acquisiuit possi
dent et vicem dei tenent in terris Sicut beatus
paulus actuum 20. Attendite vobis et vniuerso gre
gi in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos regere
ecclesiam dei quam acquisiuit sanguine suo.
Ecclesia dei sunt arietes propter duo testamenta que scire
debent Augustinus **Afferte domino gloriam et honorem**
vt per opera vestra dominus glorificetur et honore
tur verbo et exemplo. **Afferte domino gloriam nomini eius** ionius glose per nos nomen eius idest
xps verbum dei patris in orbis innotescat
Adorate dominum in atrio sancto eius
idest in ecclesia vel in consciencia vbi vnusquisque
ipsum adorare debet cassiodorus: Ipsa consciencia est aula re
galis et habitacio spiritus sancti Sicut apostolus
ait Templum dei estis et spiritus sanctus ha
bitabit in vobis Deinde propheta de constitu
cione ecclesie vnde primo dicit hugo: **vox domini** idest predi cacio xpi **super aquas** idest supra iudeos qui erant in fluxu
viciorum Aque enim populos signat vt
legitur apocalipsis 17° Quomodo autem predicacio
xpi facta sit conse quenter ostendit dicens **deus maiestatis in tonuit** idest filius dei qui est rex glorie de
nube carnis terribiliter predicauit
cassiodorus qui diem iudicii et gehenne penas in
estimabiliter racione predixit vt non tam lo
qui quam intonare videretur hugo: Et non solum
iudeis sed et gentibus xpi predicacio terrore
incussit vnde addit dominus super aquas
multas idest super gentiles qui dicuntur inl[?]

te aq Cum quia de facili fluit tum qz multi
de ipsis conuersi sunt respectu iudeoz conuer
sorum sicut dicit apls ad Ro xi° Cecitas ex
parte contigit in israel donec plenitudo ge
cium Sequi **Vox dni in virtute** videli
tur ieroni9: cet mi
raculorum qn dicit lazare veni foras cassio9
Merito vox domini in virtute esse dicitur
cui nullis obstaculis **Vox dni i magni**
obuiatur augustin9
ficencia quoniam magna opat in sanctis et per ipsos **Vox dni**
cofringentis cedros ioni9 Cedri dicit omnes sublimes
et excelsi vel superbi confringet illos aut h
per pniam aut in die iudicij in vindicta
confringentis ergo cedros idest humilitat
superbos Rc **Et confringet dns cedros**
petit quoqz
libani cassio9 In libano aut tales inueni untur vt omnes altitudines ar
borum supare videantur Ergo mudi istius
nobiles ac reges qui reliquos homines tq
humilia frutecta despiciunt virtus diuina con
fringit quando pauperes et humiles elegit
Isti enim virtute supantur Illi inter diuicias
suas aut cogitacionibus gemut aut turpi
ambicione soluuntur ponunt etiam cedri i
bonam partem sicut in c° ps dicit cedri liba
ni quas pla **Et comminuet eos tq vi**
tauit dominus
tulum libani sicut confringit vitulus de cornibus virgulta te
nera Ita xps contriuit iudeos qui per supbia
singularem suam erigere iusticiam conabat
qui et dilectus filius patris e fm di tem et prop
ter incarnaci **tq filius vnicornium** id
onem factus e est
iudeorum qui vnicornes appellati sunt p vna
lege quam habuerunt per quam in superbia
se extollut **Vox dni intercidentis** idest
augustin9 dicite **fla**
ma ignis idest iracundiam persecutoru suoru a deo furentem vt aly
dicerent Nuqd forte ipe est xps Aly quoqz di
cerent non est sed seducit populum xps itaqz
precedit hunc insanum tumultum eoz vt alios
in caritatem suam traheret Alios in maliciam
suam relinqueret Idem ioni9. Vel cotidie in
vnoquoqz nostro flamam libidinis vel cofessi
onem et gram sancti spiritus intercidit idest p
oracionem sacerdotis **Vox dni concucien**
facit cessare hugo
tis desertum idest commouentis populum gentilem ad fidem q erat
desertum tanq sine lege et prophetis ad qs
etiam nullus predicator **Et commouebit**
verbi dei missus fuerat

dns desertu cades scm legis interpreta tor dicit ergo dominus
augus9 celebrari faciet in gentibus auersis scm
verbum scripturaru suarum qd a iudeis non
intelligi gentibus **Vox dni pparantis ceruos**
deserebatur ieroni9
idest predicatores et sanctos viros qui ve
nena dyaboli et spinas pctorum transeunt
et altiora fugiunt idest ad theorica vitam
collectoz. Vnde bernardus ait libro de contemptu
mudi a fructuosa via et iambulabilis mudi
facilius e pueniens ad portum celestem spre
tis omnibus qd **Et reuelabit condensa** quia
adeptis ioni9 obscu
ra diuinaru scripturaru siue misteriorum
celestium per spm scm patent eis et i templo
eius hoc est **omnis dicent glam** augus9
i sca ecclia. hoc e
in ecclia eius vnusquisqz in spe eterna regna
turus laudat deum pro suo quoqz dono qd
a spiritu sac **dns diluuiu inhitare**
to accepit.
facit cassio9 idest aquas baptismi signatas per diluuiu quia purgant animas
a sordibus pctoz sicut per diluuiu purgatus
est mudus hugo Vel dominus sanctos suos in
ecclia quasi in archa noe constitutos inhabita
re facit et diluuiu huius seculi illesos extra
quam nemo sal **Sedebit dns rex** in eccle
uatur Et deinde sijs vel
in sanc **in eternu dns virtute** diuicia
tis suis di contra
huius mudi tur **dabit pplo suo** cristi
bines et procellas ano
dns bndicet pplo suo i pace idest
i seips
hic et in futuro quando dicturus e venite bn
dicti patris mei collecto Ipm quoqz dominum
nrm qui dicit patrem meam do vobis suppli
citer deprecemur vt nos qui sumus populus
eius benedicere et adiuuare dignetur donetqz
nobis diluuiu hus scli recta fide ac cuersa
cione sancta sic pertransire illesos quatinus
ad terram celestis patrie valeamus peruem
re secuti eius gratia qui est bndictus in secu
la seculorum amen

Exaltabo te dne qm susce
pisti me Titulus talis est ps can tici in dedicacione domus
dauid ioni9 psalmus cantica laus e cu opere
Dedicacio domus dauid est resurrectio corpis
saluatoris qui de progenie dauid traxit ori
ginem verbum patris edificauit sibi domu
qn ipm a mortuis resurgere fecit et modo
vsqz in finem seculi edificatur domus dauid
idest xpi hoc est ecclia sed in resurrectione edif
cabitur qn imortalitate accepturia e hugo

Unde sensus dicti tituli talis ē psalmus iste ē cantica idest leticie in dedicatione hoc ē p dedicatione domꝰ dauid idest xpi vel ecce q iam precessit in capite in sua resurrectione et erit in futuro in membris quia nc̄e ē quo p̄cessit humilitas capitis idest xpi sequitur humilitas membroꝝ idest fidelium / de vtraq̄ enim dedicatione hic agit et loquit totꝰ ps Quedam tn̄ verba huiꝰ ps conueniūt xpo capi ti et quedam membrū / qdam vero vtriq̄ xps pro sua resurrectione grās agens p̄ri dicit **Exaltabo te dn̄e** pater ad te multos trahendo et alijs te mai festando vn̄ in a° ps dicit Narrabo nomen tuū fratribus meis hꝰ causam sbiūgt̄ **ionnī quōm suscepisti me** ad dextē tam tua **nec delc̄asti īimicos meos sup me** dum iudei xpm conspuerūt et fla gellauerūt et crucifixerūt Non st̄ delectati quia non potuerunt eum extingue re sicut voluerunt Sed hoc de demonibus ē intelligendū quia delc̄ari ceperunt qn̄ estia uerunt eum cum latronibus ad infernū de ducendum sicut in montem permisit ab eo dem duci sed non fuerunt delectati demones quia tunc p̄ncipem et suos subiectos ligauit hugo: Deinde subdit de sua r̄surrectiōe dicēs **Dn̄e deus meus cla maui ad te** in passione cum clamore va lido et lacrimis offerens ex auditus est pro sua reuerencia Sicut dicit apl's ad heb hꝰ vn̄ subdt̄ **et sanasti me** ab omni cor ruptiōe et in firmitate carnis dan do michi corpꝰ imōrle **Dn̄e eduxisti ab īferno aīam meā** ieronꝰ cum a°ns animabꝰ scōꝝ **sal uasti me a descendentibꝰ ī lacū** infer ni vbi anime peccatoꝝ sunt ne sicut illi scēps caderem in mortem hoc tā imensum miracu lum propheta cernens exultat et alios horta tur ad laude dei dicens **psallite dn̄o sci eius et cōfitemini memorie scitatis eiꝰ** videli cet q̄ dominꝰ memoratꝰ nr̄i sc̄ificauit nos vocando ad agnicionem nōis Et ideo memores sitit bnficij eius qualiter nos de peccato redimere venit **qm̄ ira in idig nacōe eiꝰ** quasi dicat hugo Ideo psalli te et confitemini deo patri q° niam ira idest inflictio pene quam ego susti nui in passione fuit in indignacōe eius q indignabatur pctm p̄moꝝ parentū Vn̄ ysa. xiiᵒ ait propter scelus ppli mei pcussi eum **et vita** glorie quam dedisti michi

resuscitans me a mortuus est **in voluntate eiꝰ** idest in beneplacito eius Est ergo sensus / ideo confitemini illi quia et si me passioni exposuit tamen postea glorie me resuscitauit Unde duo subiūgit q istis duobus euident dicens **ad vesperū** passio nis mee **demo rabit fletus** in apostolis Unde in hymno cantatur Tristes erāt apli de nece sui dn̄i **et ad matutinū leticia** quia dominꝰ resurrexit. Vn̄ ioh 20. Gauisi sunt discipuli vi so domino / deīn ondit quo resurrectionis sue dedicationem meruit dicēs **Ego autē dixi ī hābūdan cia mea** supple ego existens in habundancia virtutum cassioꝰ vel habundancia xpi hominis fuit q° vn̄ caro fc̄m est et habitabit in nobis Quid enim illa gracia copiosius que habere meruit plenitudinem diuinita tis Sicut dicit apl's In quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter idest veris sime substancialiter atq̄ perfecte in illa ha bundancia mea **dixi non mouebor a deo in eternū** Iure dicebat ineternū se moueri no posse cui maiestas confidencie do na prestabat hugo **Dn̄e ī volūtate tua** idest fm̄ beneplacitum **prestitisti decori meo** idest huma nitati mee **virtutē** scilicet miracula faciendi cassioꝰ Ista imaculata et sole clarior hu manitatis pulcritudo copulata verbo virtutem accepit qua miracula faciebat / sicut ī euan° ipe testat dicens Sicut pater habet vitam in semetipso sic dedit filio vitam habere in se metipso hug Deinde ostendit meritum sue pa ciencie dicens **Auertisti faciē tuā a me** idest visꝰ es auertere p̄nciam diuinitatis tue a me qn̄ me passioni exposuisti et **factus sū conturbatꝰ** cas siodoꝰ Nam cum auerterat faciem suam diuini tas consequens erat vt carnis turbat infir mitas Unde ipe dicit ī cruce q̄re deliq̄sti me **Ad te dn̄e clama bo et ad deum meum deprecabor** q° modo dicit domine modo deus in vna sen tencia est / nam hoc est ad dominū clamare q° deum fuisse deprecatum hugo **q̄ vtilitas ī sanguine meo** idest in effusione sanguinis mei. **Dum descendo** idest si des cenderem **in corrupcionē** idest si corpꝰ meum inci neraretur et corrumperetur quasi dicat nulla es

set utilitas augustinus Et non statim resurrexero et corruptum fuerit corpus meum **Numquid confitebitur tibi** confessione laudis **pulvis** idest turba impiorum ieronimus Que adhuc omni vento doctrine velud pulvis movetur augustinus quam mea resurrectione iustificabo **aut annunciabit** ad ceteros cum salute **veritatem tuam** cassiodorus Illam videlicet quam post resurrectionem discipulis dixit Ite predicate euangelium omni creature qui crediderit et baptisatus fuerit saluus erit qui autem non crediderit dampnabitur hugo Deinde ostendit xpistus quomodo dedicatione domus idest corporis sui accepit dicens **Audivit dominus orationem meam** exaudiendo. **et misertus est mei** omnes miserias a me removendo **et dominus factus est adiutor meus** me a mortuis resuscitando Et manifestius est subiungit dicens ieronimus **Convertisti planctum meum** quo dixi tristis est anima mea usque ad mortem **in gaudium mihi** cum resurgens dico Ite nunciate fratribus meis ut eant in galileam ibi me videbunt cassiodorus **conscidisti saccum meum** idest corpus meum in passione atque in cruce moriendo augustinus **et circumdedisti** me leticia in mortalitatis glorie **ut cantet tibi gloria mea** hugo: idest ut gloria resurrectionis mee sit causa quare tibi cantetur ab ecclesia te super hoc laudante **ut non compungar** idest ultra non sentiam dolorem alicuius passionis cassiodorus Quia semel pro mundi salute compunctus idest crucifixus est nulli se ulterius subiacere memorat passioni sicut dicit apostolus xpistus resurgens ex mortuis iam non moritur mors illi ultra non dominabitur. **Domine deus meus confitebor tibi in eternum** augustinus Quia nichil est michi ex me sed omnia ex te quia es deus omnia in omnibus ieronimus Omnia enim que in hoc psalmo humiliter de xpisto dicuntur ad assumptionem corporis magis referenda sunt quam ad potentiam divinitatis nycho Moraliter potest exponi de quocumque fideli qui ex revelatione divina sive probabili coniectura cognoscit se a peccatis suis sanatum propter quod gratias agit collaudando dei bonitatem et recognoscendo suam fragilitatem collector Cõuctu tam huiusmodi beatus bernardus in sermone de verbis apostoli Obsecro vos primum omnium docet nos ita dicens Si iam surgis desiderio superiorum si grabatum idest corpus tuum a terrenis elevas voluptatibus ut non feratur anima tua concu-

piscencijs eius sed magis ipsa ut dignum est regat corpus suum et ferat quo non vult si deinde ambulas que retro sunt obliviscens et ad ea que ante sunt te extenderis desiderio et proposito profitendi curatum te esse non dubites cassiodorus Parvus quidem psalmus sed celestis doctrine repletus ubertate / est huius in versibus quantum brevitatis et in sensibus extensas omnino latitudines / hic enim sancte resurrectionis gratia dicitur passio gloriosa domini memoratur ut nulla tribulatio passionis terreat quos resurrectionis spes magna letificat ieronimus Et nos quoque supplices deprecatur ut convertat dominus in gaudium planctum nostrum remissa mole facinorum atque nos mysterio resurrectionis sue letificatos attollere dignetur in celum pro quo dignatus est descendere ad infernum Cui cum patre et sancto spiritu est honor et imperium in secula seculorum Amen

In te domine speravi non confundar

Titulus huius psalmi talis est. In finem psalmus ipsi david extasis augustinus Duobus modis dicimus finem vel quod fit ut non sit quod erat vel quod fit ut perfectum sit quod inchoatum est Ergo in finem idest in xpistum in quo est perfectio nostra dirigitur iste psalmus Extasis que addita est titulo est excessus non ille qui fit ex revelatione in quo fuerunt omnes sancti in quibus archana dei mundum istum excedencia revelata sunt Sed ista extasis de qua in titulo fit mencio est pavorum populi dei de persecutione omnium gencium et detectum per orbem fidei Sed prior loquitur xpistus / Deinde redemptus ipsius sanguine populus gracias agens Ad extremum populus conturbatus diu loquitur quod ad extasim pertinet / prophete et persona bis interponitur. loquitur ergo xpistus ad patrem in persona assumpti hominis dicens **In te domine speravi non confundar** cassiodorus Orat xpistus patrem ex natura humanitatis assumpte ne de sua spe deiectus humane insultationis obprobria videat cum paciatur Et addit **in eternum** ubi eius contemplatio fixa et incommutabilis permanebat hugo **in tua iusticia** sicut promisisti dicit enim augustinus quod hec iusticia est solucio promissionis huius non dabis sanctum tuum videre corruptionem unde subdit **libera me** de fovea mortis. cassiodorus Merito imploravit iusticiam domini qui se noverat per iniquitatem passurum. o vere miranda et divina commutacio Accepit necem reddidit salutem pertulit iniurias / tribuit honores dolorem sumpsit contulit sospitatem et solus et summe pius qui dulcia prestitit cum amara susceperit hugo **Inclina ad me** humiliter et infinite aurem tuam me exaudiendo Accelera ut eruas

me a morte cito resuscitando post tres dies Esto michi in deum protectorem idest protege me ab huius seculi importunis insidiis divina virtute hugo dando michi scutum in domum refugii idest pacis Et esto michi tamquam domus refugii ad quam vulneratus et lapsus fugiam cassiodorus domus refugii est gloriosa resurrectio postquam incorruptibili maiestate perfruitur Ut salvum me facias a peccatoribus augustinus Quoniam firmamentum meum idest fortitudo mea ad tolerandos persecutores et refugium meum ad evadendum ces tu es michi hugo: et propter nomen tuum manifestandum et clarificandum per meam predicationem deduces me idest duces me Et enutries me paulatim augendo corpus meum quod est ecclesia Sicut dicit actuum Christo dominus augebat qui salvi fierent in ipsum Educes me per resurrectionem de laqueo quem ipsi iudei absconderunt michi in passione et in morte in qua volebant me illaqueare et detinere Quoniam tu es protector meus ut iam nulla potest michi malicia et perversitas prevalere Et quia tu es protector meus Idcirco ieronimus In manus tuas commendo spiritum meum hoc est in potestatem tuam commendo animam meam cassiodorus. Commendat patri inestimabilem thesaurum animam videlicet illam que voluntates ipsius pura intentione faciebat ieronimus hoc exemplum accepit etiam a Christo hoc est sanctus stephanus fecit hoc et sancti orant quando exeunt a corpore ut fideli creatori commendant animas suas in benefactis hoc est in cruce positus dominus dixit cum in patris manibus spiritum commendaverit cito ipsum cum ipso resuscitantem sumpturus dicat nunc populus redemptus in sanguine agni Redemisti me domine deus veritatis Et bene dicit deus veritatis quia non mentitur Nam sicut promisit servos suos prophetas ita et venit et redemit sanguine suo Unde paulus dicit Empti estis precio magno et tamen tu sis deus veritatis cassiodorus Odisti omnes observantes vanitates idest seculi istius desideria transitoria amantes supervacue idest inutiliter ieronimus Numquid deus odiat quempiam absit hoc sentiri Sed qui istam vitam presentem amant et celestia contempnunt sperantes in aniter beatitudine seculi seducente odit illos deus Non quod odium in deum cadat Sed odire deus qui sic faciunt dicitur idest repudiare quia

repudiat et reprobat illos qui observant vanitatem augustinus Speras in pecunia observas vanitatem speras in honore et sublimitate aliqua aut in aliquo amico potente observas vanitatem quia aut moriens hic ea dimittis aut cum adhuc vivis omnia pereunt et in spe tua deficis Unde etiam hoc considerans ait cassiodorus Ego autem in domino speravi ubi nichil vanum nichil supervacuum est sed totum firmum atque integrum perseverat hugo Exultabo in corpore et letabor spiritu in misericordia tua per quam tua morte salvasti me Causam vero leticie ante subiungit dicens Quoniam respexisti humilitatem meam idest me propter humilitatem meam salvasti de necessitatibus animam meam ieronimus Necessitates corporis multe sunt videlicet manducare bibere dormire vel aliud quod est necessarium faciendum Sed unum omnino unum idest vita eterna Salvasti ergo de necessitatibus perpetue mortis animam meam quia dedisti ei vitam eternam nam est sua necessitas cassiodorus Vel de necessitatibus hoc est de peccatorum laqueis et perplexitatibus quas dyabolus ingerit cogitationibus nostris Nec conclusisti me in manibus inimici Illi concluduntur manibus inimici qui perseverant in peccatis suis Sed ergo dicit etiam non concludar quod non volo perseverare in malis hugo Statuisti idest firmasti in loco spacioso idest in latitudine caritatis que consistit in dilectione dei et proximi pedes meos idest affectiones meas ut currerem faciliter et sine offendiculo in via mandatorum tuorum dirigantur Miserere mei domine quoniam tribulor ieronimus. Illorum vox hec est qui tribulantur a qualibet tribulatione tribulor dicit iam non mortem metuens sed insectacionem timens viciorum cassiodorus Conturbatus est in ira oculus meus idest intellectus qui per oculum designatur ieronimus Anima mea qua te diligebam et venter meus idest memoria mea qua tui recordabor Etiam conturbatur de viciis et peccatis tam de suis quam de alienis augustinus Quis est qui non irascitur videns fratres insidiantes fratribus fidem non servantes homines seculo verbis et non factis renunciantes Sed orandum est ut ira non veniat in odium neque de festuca trabes fiat ne oculus turbatus per iram extinguatur per odium quoniam qui odit fratrem suum sicut dicit Johannes in tenebris est Etiam

domine mi-
serere mei qm̄ defecit ī dolore vita mĕa
iohannes Ideo in dolore quia eciam non potest emenda
re malos nec eos segrega idest
re a sanctis vsque in fine Et anni mei tempo
ra vite q̄ diu est hic in p̄nti vi
mee. ī gemitib9 ta habet gemitum et fle
tum vnus-
quisque homo īfirmata ē in paupertate v̄
infirmata ē etiā inter homines ma
t9 mea los inter quos habitat hic in p̄nti vi
ta quia plures sunt idest vir
peccatores et pauci sancti et ossa mea tutes mee
vt paulus ait. Scimus quia o
conturbata st̄ nis creatura ingemiscit non
solum illa sed et nos gemimus inter nos aug9.
Vel ossa intelliguntur fortes eccl̄ie idest prelati
qui eciam si non conturbantur persecucionib9
alienorum conturbantur
tn̄ iniquitatib9 fr̄m. Sup om̄s inimicos
meos fact9 sum obp̄briū vicīs me
Ac si dicat etiā maiora obprobria
is valde faciunt inimici mei idest mali xpi
ani perverse vivendo q̄ inimici mei tam ge
tiles q̄ iudei
et propter h° factus sū timor notis me
quia per malum exemplum domesticorū
is meorum timent illi venire ad fidem qui ali
quam noticiam per famam habuerūt de me
Vn̄ ap̄ls ad ro̅nos 2° ait Qui in lege gloriaris
per predicacionem legis deum inhonoras no
men dei per vos blasphematur inter gentes.
aug9: peius inquit vivūt mali in sacramen
tis meis q̄ illi qui
nūq̄ accessere hugo qui videbāt foras me
idest qui iam credere inci
fugerūt a me piebant recesserunt a fide
propter malum exemplū
domesticorum meorum Et ideo oblivioni dat9
quia iam de
sū tanq̄ mortu9 a corde me non curat
neque de fide mea aut magis proprie dicit
dominus in sacra
de clericis qui videbāt me scriptura foras
ad desideria re
fugerunt a me rum temporaliū obliui
a corde quia
oni dat9 sū eorum tanq̄ mortuus licet
verbis me laudent non tamen me diligunt
corde et opere ioh9 Vel est vox xpi in passiōe
dicentis de apostolis qui me relicto omnes
fugerunt et obliti sunt me corde tanq̄ si fue
rim iam Sic
defunct9 et fact9 sū tanq̄ vas p̄ditū ha
buerunt iudei xp̄m quasi vas perditum idest
hominem mor-
tuū in suo peccato qm̄ audivi vitupera

cionē multorum cōmorā: m in circuitu
cassiodor9 significat perfidos iudeos qui legem
dei circūhabitant per carnalem intelligenciā
et non inhabitant per sp̄ualem Sic per hoc
lucencia verba tenebrosa facinora iudaici po
puli subtiliter videlicet
iudicat: hugo. In eo concilio. dū cōveni
in vnam pravā
rēt simul voluntatem aduersum
Et quid fecerūt
me in hoc concilio accipere aīam me
vt me morti traderent
am cōsiliati sunt sicut dicitur mt̄ 26°.
Congregati sunt p̄ncipes sacerdotum et senio
res populi in atrium p̄ncipis sacerdotum et
consilium fecerunt vt ih̄m dolo tenerent et oc
ciderent. Sequitur vox xpi a parte humanitatis
assumpte ad
patrem iohannes Ego aūt speravi ī te dn̄e
qui solus fortis es
dixi deus me9 ad liberandum me ī manī
hoc est in potesta
bus tuis te tua nycholaus sortes mee
tam vite q̄ mortis mee sunt in tua disposi
cione Translacio hebraica habet in manibus tu
is tempora mea cassiodor9 Non enim quemadmodū
inimici putabant eorum persecucione vitam
suam finiendam esse commemorat sed in potestate
ponit domini tempora vite sue ¶ Ipso eni
creante existimus ipso disponente vegetamus
eodem etiam iubente transimus gregorius 20 mora
lium Nulla enim que in hoc mundo hominibus
fiunt absque omnipotentis dei iudicio vel occulto
consilio fiunt nam cuncta deus secutura presci
ens discernit ante secula qualiter disponan
tur per secula Statutū quidem est hominum
quanta hunc sequatur prosperitas vel quanta feriat
adversi-
tas hugo. Eripe me de manibus inimico
hoc est
rum meorum iudeorum et a persequentibus me
in membris meis tam a iudeis hereticis q̄ a
falsis fratri-
bus iohannes Illustra faciē tuā sup ser
vū tuū salvū me fac ī miā tua
idest illuminacio respectus
nō cōfundar tui idest gracie tue nunc sup
me refulgent vt non confundar sed salver ab
hiis persecucionibus cassio9 Nec offendaris quan
dis a domino dici servum tuum Omnia siquidem
verba talia humanitati sunt specialiter appli
canda Sicut et in alio loco dicit Ego servus
tuus et filius ancille tue Rogat ergo ne per
petuis non confundatur sed quomodo se cre
dit audiri domine
addit quoque quoniā invocavi te siquidem

fideliter invocando mereri est augustinus Invocas deum quando in te vocas deum hoc est illum invocare illum in te vocare quodammodo eum in domum cordis tui invitare ubi nostres ei habitaculum preparare Si enim tibi dicat deus Ecce invocasti me venio ad te quomodo intrabo tantas sordes consciencie tue sustinebo si servum meum in domum tuam invitares nonne prius eam mundare curares Si invocas deum ut det tibi lucrum certe lucrum invocas non deum Gratis ergo deum invoca Deinde predicat dampnacionem inimicorum non libidine vindicte sed rectitudine iusticie. Unde dicit **erubescant impii et deducantur in infernum** ieronimus qui non credunt resurrectionem erubescant tunc quando illos sanctos quos in despectione habuerunt videbunt coronatos et se condempnatos **muta fiant labia dolosa que locuntur adversus iustum** idest xpistum **in superbia cordis et in abusione** oris quo abutebantur crucifixum irridentes hugo Sed quomodo erunt muta cum dominus dicat ysaias lxv Ecce servi mei laudabunt pre exultacione cordis et vos clamabitis pre dolore cordis et pre contricione spiritus ululantis ergo non erunt muti Solucio labia impiorum erunt muta a verbo exultacionis sed non a verbo blasphemie et indignacionis contra ipsos cassiodorus deinde numerat diversis modis quanta beneficia dominus se timentibus largiatur commovens ut omnes sancti diligant dominum quem esse constat et iustum iudicem et in futuro beneficiorum largitorem Unde primo dicat **quam magna multitudo dulcedinis est** quia multis premiis domini suavitas indicatur dulcis quippe est cum sustinet inimicos dulcis est cum corrigit dulcis est cum parcit dulcis est cum credentibus eterna premia promittit Sed intellige quod eis tantum dulcis est qui de ipsius sapore gustaverunt Ceterum ad eos dulcedo non potest pervenire qui gustum eius mente contingere meruerunt Sequitur quam **abscondisti timentibus te** non quia dulcedinem abscondisti sanctis ideo abscondita est ut eam nunc consequerentur quia in futuro iudicio promittitur manifesta que hic sentitur abscondita augustinus Etiam domine eos quos emendas flagellis multum amas sed ne dissoluta securitate negligencius agas abscondis ab eis dulcedinem amoris tui quibus utile est timere **perfecisti eis qui sperant in te** acsi dicat perfecturus est hanc dulcedinem sperantibus in te **in conspectu filiorum hominum** non illorum qui vivunt secundum adam sed secundum filium hominis xpistum dominum cassiodorus hoc erit in illa resurrectione generali quando suis sanctis premia promissa restituet et faciet agnoscere universas gentes

suos certissime fuisse sermones postea venit ad enumeraciones beneficiorum que sanctis suis copiosa miseracione largitur. Unde dicit. **Abscondes eos in abscondito faciei tue** ieronimus idest coram facie tua que hominibus huius mundi est abscondita cassiodorus hoc erit quando iam in eterna beatitudine collocabuntur Et quod pulcre regula veritatis conspectum esse dicit in abscondito Revera quia contemplacioni eius qua sic iusti perfruentur impii non videbunt Et addit **a conturbacione hominum** idest a persecucione peccatorum nam cum illic perventum fuerit supra dei famulos sceleratorum conturbaciones locum ulterius non habebunt quoniam illi mittuntur in eternam penam Iusti vocantur ad requiem sempiternam Sed ne tantum futurum premium fragilia corda conturbaret consequenter subiungit. **proteges eos in tabernaculo tuo.** hoc est in ecclesia catholica militante que in isto mundo certamina sustinet quando illese anime iustorum sub qualibet corporis afflictione serventur. **a contradiccione linguarum** dicencium quis novit hec aut quis rediit ex inferis hugo. Detrahentes ergo et contradicentes paciter feramus exemplo xpisti qui ut dicit beatus bernardus in factis habuit observatores et in verbis contradictores. **benedictus dominus** ieronimus. Numquid illi opus est nostra benediccio non sed ut nos benediccionem ab ipso mereamur accipere benedicamus ei **quoniam mirificavit misericordiam suam michi in civitate munita** idest in civitate iherusalem sita in medio mundi quia ibi natus ibi passus ibi resurrexit et inde ascendit ad celos ut ait propheta Operatus est salutem in medio terre **Ego autem dixi in excessu mentis mee** populus fidelis quando recordatur de paradiso quo immortalis poterat esse et cogitat qualiter ibidem esse poterat et meminit qualis est et qualiter deus per angelum sibi loquebatur Et quomodo oculis interioribus deum videbat quando magis ista cogitat tunc in excessu mentis est **proiectus sum a facie oculorum tuorum** Adam quando transgressus fuit mandatum dei tunc proiectus est a facie dei et ipse et nos et omnis posteritas sua post eum Ideo quia humiliter cognovi ubi poteram esse et cognosco ubi modo sum **exaudisti vocem oracionis mee dum clamarem ad te** corde et ore augustinus Multi silentes labiis corde clamaverunt Multi ore strepentes corde adverso nichil impetrare potuerunt Si clamas clama intus ubi audit deus post collatis beneficiis hortatur sanctos ad dei dileccionem dicens **Diligite dominum omnes**

sancti eius qui non diligitis mūdum Q̄ͣ
autem sit vera dilectio dei do
cet apostolus ad eph᷑ v° dicens Estote imita
tores dei sicut filij kmi et ambulate in dilcc͠e
sicut et xp̄s nos et tra
didit semetipm̄ p̄ nob᷒ **qm̄ veritatē reqūret**
dn̄s s. vite doctrine et iusticie vre nec
relinquet malū ipunitū vn̄ addit **et re**
tribuet habūdāt᷒ penas infligendo pro
quolibet pcc̄o mortali
facietib᷒ suꝑbiā quia in quolibet pcc̄o
ē superbia et contēpt᷒
dei cassio᷒ Unde hic suꝑbiam non vnū viciū
debemus accipere sed potius pro cunctis vicijs
quoniam ex superbia nascitur q̄cq̄ morum
prauitate peccatur / dein sequitur exhortacio
bonorum ne se a recto proposito cacius imbecil
litate subdu
cāt vn̄ dicit **viriliť agite** idest in bonis
operibus consta
tissime perdurate ne feminea molliciē defici
atis qui corda vr̄a
dn̄o constat̄ offerre **et cōfitebitur cor vrz**
hoc autem preceptum viris feminis q̄ꝫ omnine
est viriliter enim omnis sex᷒ ait Qui nescit
mollissimis facilitatibꝫ imitari nycho᷒ Et in
fine conclud
omnes dicens **om̄s q̄ spatis in dn̄o.**
spe debita que ē certa expectacio future btitudīs
ex gracia et meritis proueniens cassio᷒ pacta ē
iam magni psalmi salubris et decora contexcio
vbi et infirmitas humanitatis exprimit᷑ et bn̄
ficia diuina monstrantur vt vnusquisq̄ꝫ con
siderans fragilitatem suam non suꝑbiat et
respiciens miām diuinā non expauescat col
lecor Verba igitur fr̄es kmi que in hoc psalmo au
distis in corde vr̄o describite in vobis transform̄
te in hijs deum laudate Et si orat psalm᷒ ora
te si gemit gemite et si timet timete Speculū
enim peregrinacōīs ē in hac vita in quo ꝓphā hor
tatur omnes diligere deum perseuerare astant
in bono ꝓposito et sperare in dn̄o quem supplices
deprecemur vt nr̄is infundet mentibꝫ curam se
diligendi / det nobis fortitudinem contra hosti
um insidias et temptaciones viriliter decer
tandi quatin᷒ calcatis contemptisq̄ꝫ sclaribus
spem nr̄am in ipō figentes valeam᷒ ad illam
dulcedinem peruenire quam in celesti patria
suis electis preparauit et abscondit dominus
nr̄ ihesus xp̄s Cui ē honor et gl̄a ī scl̄a scl̄oꝝ aṁ

Beati quoꝝ remisse sūt iniq̄tates
Titulus talis ē Intellect᷒ dauid Cum
gn̄aliter om̄s psalmi dicti sint ad intellectū
vt eos sensus nr̄ agnosceret ne viuendi regu
las ignoraret merito querendum videtur Cur
in hoc titulo posuit intellect᷒ dauid / pmo me
minit dauid propter dn̄m xp̄m q̄m ad ipsum
respicit quicq̄ penitens iste dicturus est / dein
intellect᷒ io sequit quia nisi nr̄a domini suffra
gante pcc̄a nr̄a intellexerim᷒ ad pn̄ie studiū
peruenire non possum᷒ In alio quippe psalmo
dicit̄ ē delicta quis intelligit / hoc enī q̄ dicit
intellect᷒ vt cum nos intelligere diuinitas p̄sti
terit pcc̄a nr̄a pro eis diluendis studiosissime
supplicem᷒ / non enim pro illo errore quis sup
plicat q̄ prorsus ignorat augus. pmo intelli
gas te peccatorem esse / post si ceperis bonū facer͂
non tribuas viribus tuis verbis te iustificans
sed gracie diuine vt non sit dolus in corde cassio
doꝛ᷒ licet enī sint et alij penitenciū psalmi tn̄
propter subtilitatē distancie diuersā titulorꝫ
significacione noti sunt / pmus enim qui sexto
loco ponitur psalmorꝫ continet pro titulo In fi
nem in ipys p octā dauid q̄m ille tot᷒ ad futu
rum iudicij pertinet timorem Iste vero tali ti
tulo merito est pnotat᷒ qui se deterioratum
tardius intellexit quia peccata que confestim
prodi debuerant domino se dicens tacuisse co
fessus ē glosa propheta ergo in persona penite
tis inicij boni per indul
genciā di ēē ondt̄ di:ⁿˢ io᷒ **Beati** idest inmorta
les laudabi
les et gloriosi nych᷒ Et si nondum in re tamē
in spe sunt tales iom᷒ facti ab illo qui iustificat
impium
vn̄ subdit **quoꝝ remisse sunt iniq̄tates**
a domino per baptismū et martiriū vel p con
fessionem nycho᷒ hec remissio culpe non fit nisi
per grām que est quedam ara future glorie ī
qua omnes
sunt beati. **et quoꝝ tecta sꝰ pcc̄a** s. ipsi
deo nō
q̄ possit ei aliquid celari vel tegi sed quia nō
respicit talia ad vlterius punienda saltem pe
na eterna grego᷒ In cōmendo sup ezechielem
omelia x. peccata vero tegim᷒ cum bona facta
malis actibus supponim᷒ Nam qn̄ abdicamus
mala que fecimus quasi tegimen ei rei subdu
cim᷒ quam erubescim᷒ videri Quius enī sanc
ti viri in hac adhuc vita sint habent tamen q̄
ante dei oculos tegere debeant quia q̄mo ē ipos
sibile vt aut in opere aut in cogitacioē nūq̄ de
linquant hugo peccata igit᷑ remissa per cōfes
sionem teguntur per boni operis execucionem
sic q̄ dyabol᷒ non possit ea amplius legere in
cyrographo suo nec accusare ī die iudicij punie
di vn̄
subdit **Beatus vir cui nō dn̄s peccatū** ipu᷑
ad eternaliter puniendū iom᷒ Qd᷒ tegitur nō
videtur / qd᷒ non videtur non inputatur qd᷒ nō
imputatur
nec punietur **nec ē in spū ei᷒ dol᷒** nych᷒ quia
vere peni
tet mente sicut exterius ore hugo dolus enī esset
in spū eius si qd᷒ dolet et confitetur emendare
vtiliter non vellet q̄ innuit domin᷒ contra ypo
critas et dolosos dicens Mt° vii° Ex fructib᷒ eorꝫ
cognoscetis eos dein ondit impe
dimentum remissiōis pcc̄oꝝ di:ⁿˢ **qm̄ tacui.**

idest quia non sum tibi confessus pctm meum aut ipm absconden do aut ipm defende **inveteraverunt omnia ossa mea** nycho idest virtutes seu vires anime mee defecerunt ex peccatorum contradictione que per ossa designantur in quibus consistit robur corporis sicut in virtutibus et in viribus robur anime seu robur mentis sequitur augus **dum clamarem tota die** cum prius se tacuisse dicat Cur hic se clamasse profitetur Sed tacuit confessionem clamavit presumptione / tacuit pcta sua / clamavit merita sua tota die istius vite perseverando in defensionem peccatorum suorum ioni Tales si aliquid boni habent per vanitatem demonstrant ut ille phariseus impius faciebat qui dicebat Deus tibi gratias ago quia non sum sicut ceteri hominum raptores etc. cassio Memento enim quod tota virtutes huius psalmi contra hoc execrabile vicium humani generis probatur opposita ne quis domino putet absconditum quod in consciencie sue penetrabili recondet occultum hugo postea ostendit quomodo et pa ad confessionem est inductus
Et primum est flagellum dei unde dicit **quoniam die ac nocte** idest assidue. **gravata est super me manus tua** quia me ad confessionem humiliare nolui manus potencie tue me castigando me humiliavit cassiodorus Et merito gravis fuit peccatori manus domini que a castigacionis pondere non recessit Aliter enim feliciter humiliatus non esset nisi cum manus divinitatis castigaret Unde iste sic humiliatus consequenter subiungit
hugo: **conversus sum in erumpna mea** idest ad cognoscendam erumpnam idest miseriam meam ionis: **dum configitur spina** idest dum compungit me consciencia peccati per spinam enim significatur stimulus consciencie peccatricis Translacio habet dum configitur spina hugo Secundum hoc spina signat superbia quia sicut **dum spina** dorsi que totum corpus erigit confringitur homo fit contractus Sic confracta superbia homo inclinatur ad humilitatem Idem cassiodorus dum enim hec spina confringitur homo ad deum convertitur Ex quo sequitur confessio de qua subiungit **delictum meum** idest peccatum omnis sionis **cognitum tibi feci** per veram confessionem **et iniusticiam meam** idest omnis sionis peccatum **non abscondi** sed confessus sum et patefeci tibi cassiodorus Delictum vero quidam leve putaverunt esse pctm quasi negligencius derelictum Iniusticia autem inmane aliquod grauissimum Sed hic puritas confitentis ostendit ut nec illud passus sit celare quod credebatur forte veniale ieronimus Et quia domine scio te cito remittere delicta cum tibi fuerint integre reserata

Ideo dixi idest firmiter in corde proposui et opere implevi **confitebor adversum me** augustinus Non adversus deum sicut illi qui dicunt Deus hoc voluit neque adversus fatum sicut illi qui dicunt fatum meum est vel stelle me sic fecerunt **Confitebor ergo iniusticiam meam domino** me solum accusando nychol **et tu remisisti** quantum ad penam gregorius quia procul dubio aut homo in se aut deus cum homine vindicans punit / david post confessionem audire meruit dominus transtulit pctm tuum et tamen multis tribulacionibus post afflictus est Et licet nos unda baptismatis a culpa primi hominis absolvimur tamen pena reatus videlicet corporaliter mori nobis manet collector Addit **impietatem peccati mei** Cum agimus malum vel loquimur vel cogitamus pctm est Cum autem ipsum deo abscondere volumus iam non solum pctm est sed impietas pcti Impietas peccati fuit quia tacere decreverant et hec illi occultare cui omnia antequam fiant sunt notissima hic magna pietas divinitatis ostenditur ut ad solam promissionem devocionis subito pcta laxaverit quam sic iudicat pium votum quemadmodum operacionis effectum Dixit enim in corde suo domino non tacere que gesserat et tamquam illi cuncta tradiderit ita illi remissa sunt que voluit confiteri Confessio mea ad os nondum venerat et tu remisisti Magister sentenciarum libro 4o Igitur si ante confessionem per cordis contricionem deus per seipsum sine ministerio sacerdotis debitum omnino non relaxat et animam a contagio pcti interius purgat Quid ergo dimittitur aut quod operatur sacerdos hoc sane dicere et sentire possumus quod solus deus peccata dimittit aut retinet et tamen ecclesie contulit potestatem ligandi et solvendi / sed aliter ipse solvit et ligat / aliter ecclesia Ipse enim per se tantum dimittit pctm Nam leprosum primus sanitati per se restituit / deinde ad sacerdotes misit quorum iudicio ostenderetur mundatus Ita eciam lazarum optulit discipulis solvendum quia et si aliquis apud deum sit solutus tamen non in facie ecclesie solutus habetur nisi per iudicium sacerdotis in solvendis igitur culpis vel retinendis ita operatur sacerdos evangelicus ut iudicat sicut olim legalis sacerdos in illis qui contaminati erant lepra que pctm figurat ionis supra matheum 16o pro suo enim officio cum peccatorum audivit varietates discernit quis ligandus aut solvendus sit augus: ligant quoque sacerdotes dum satisfactionem penitencie confitentibus imponunt Solvunt quoque cum de ea aliquid relaxant per eam purgatos ad sacramentorum communionem admittunt Ex decretis de penitencia di. i in fine Et quamvis pctm in cordis contricione a deo dimittitur tamen apostoli iacobi institucio nobis servanda est ut confiteamur alterutrum pcta nostra extra de penitencia et remissione capitulo omnis / unde leo

papa 3º in concilio generali statuit dicens Omnis
utriusque sexus fidelis postquam ad annos discretio
nis pervenerit omnia sua peccata semel in anno
confiteatur proprio sacerdoti etiam iniunctam sibi
penitenciam propriis viribus studeat adimplere nycholaus **Pro hac** videlicet re missione peccatorum
orabit ad te omnis sanctus a culpa perpetrata per te emundatus cassiodorus Et merito quoniam qui non est
a peccato alienus in supplicacionibus debet esse per
nimius ad vidit quod **in tempore oportuno** in ista videlicet mundi vita ubi
converti fas est et tempus est remissionis culpe
hugo Unde apostolus 2ª ad corinthios 6º ait Ecce nunc tem
pus acceptabile scilicet convertendi a peccatis et faci
endi penitenciam quam consequenter commendat eo
quod eius oppositum scilicet dissolucio et peccatum deo displicet
unde dicit **verumptamen** licet nunc sit tempus oportunum impetrandi veni
am peccatorum illi tamen qui vivunt **in diluvio aquarum multarum**
idest in multitudine peccatorum **ad eum** idest ad dominum **non approximabunt**
quia non per delicias sed per tribulaciones
corporales venitur ad deum / deinde convertit
penitens se ad dominum orans et dicens **Tu es refugium meum a tri
bulacione** temptacionis **que circumdedit me.**
Cum enim homo ad penitenciam redit tunc resurgit
dyabolus contra eum sicut pharao contra filios
ysrael egredientes de egypto et tunc multiplica
tur exercitus dyaboli contra eum cassiodorus propter quod non
ad solitudines invias non ad munita castrorum
non ad hominis auxilia convolavit sed ad deum
qui circumeuntes spirituales inimicos poterat dissi
pare hugo. Et quia refugientes ad deum per pe
nitenciam non solum securitatem aut tutelam
in eo habent sed etiam gaudium Ideo subiungit **exultacio mea** tu es per spem
et consolacionem Non enim penitentes tantum
affliguntur onere penitencie sed etiam reficiuntur
spe retribucionis eterne dolent enim gaudendo et
gaudent dolendo Gaudeo in spe gemo adhuc in re idest circo. **Erue me a circumdantibus me** nycholaus tam a
demonibus et pravis hominibus querentibus me repel
lere ad recidivum cassiodorus quod a viciis tam carnalibus
quam spiritualibus que nos perdere precipita velocitate
festinant / Finita est conclusio penitentis in timore
penarum et spe futurorum veniunt oratores quando nego
cia humana artificiosa fragilitate tractantur vide
te reum lacrimis se diluentem audite peccatorem
confessionibus absolutum Intelligite summam prin
cipis dei non salutem hominis impetere vel in
vadere sed potius peccata dampnare Ista sunt tri
bunalia que nullus redimet Ista est summa que nichil
sub ambiguitate decernit Nunc videamus quid

penitenti respondeat **Intellectum tibi dabo** vides quia peccatores non
habent intellectum nisi quando eis conversis dominus
propiciatus indulget Intelligere enim est bene
agere et ad mandata dei vota convertere Ipse
est enim intellectus quod tituli huius psalmi veritas
indicavit quod penitentibus potestas domini cle
menter infudit hugo: Dat enim dominus intel
lectum ad cognoscendum agenda videlicet per
inspiracionem per predicacionem et per tribu
lacionem **et instruam te** quia quasi nescientem docebo te que sunt vitanda
in via hac scilicet peni tencie **qua gradieris** cassiodorus
Ante enim iste penitens domino culpas tacuerat
consilio destitutus nunc autem instruitur quando
contra se pronunciare domino prestante commonetur
O penitencie inestimabilis medicina que non
solum a peccatis absolvit sed etiam sanctorum
premia beata concedit **firmabo super te oculos meos**
sicut super rem quam volo cum diligencia cus
todire sic protegam cassiodorus Et in te dirigam lu
men intelligencie mee nam qui recte sapiens
est et mandata domini sincera mente perficerit
iuste dei oculos super se habere perhibetur / dein
generaliter humanum genus amonet ne brutalibus
subdatur erroribus dicens nycholaus **Nolite fieri sicut equus
et mulus** idest sequentes appetitum carnalem viventes vita brutali **quibus
non est intellectus** hoc est non habent racionem vel intellectum unde appetitum sensi
tivum refrenare possent hugo per equum vero lux
uriosos et superbos significat / per mulos autem
pigros ieronimus Qui ergo non dei voluntatem sed
proprio motu se regere volunt et effecti in lux
uriam decidunt hos propheta cohercet verbis ter
ribilibus dicens **In chamo et freno maxillas
eorum constringe qui non approximant ad te** nycholaus idest
eos qui tibi nolunt obedire sicut equus indomitus
et superbus ac mulus piger eos affige penis et
laboribus ita quod pena dante eis intellectum obedi
ant tibi ad nutum gregorius 26º moralium Sepe enim
qui iubentis verba non audiunt ferientis ver
beribus admonentur ut ad bona desideria saltem
pene trahant quos premia non invitant Si vero
etiam flagella despiciunt restat minimum quod tanto
illic gravioris vindicte supplicia senciat quanto hic
maioris providencie gratiam calcat Unde subditur nycholaus **Multa flagel
la peccatoris** idest multe pene peccatoribus obstinatis in inferno sunt re
servate secundum illud deutronomii 32º ubi enumeratis
multis flagellis dicit Nonne hec condita sunt
apud me et signata in thesauris meis Mea

est vlcio et retribuam eis in tempore collector de quibus
flagellis seu penis beatus bernardus in sermone qui
incipit Regio australis ita loquitur dicens Gehen
nales angustie non habent meritum non recipiunt
mestitiam nesciunt remedium singulis excessibus
singulis membris que arma fuerunt iniquitatis
sua debetur pena pro qualitate vel quantitate omissi
onum reperit inexpiabilis idest inexpurgabilis ca
ro gehenne estibus penetrari ac more fermentum
ad coquendum metallorum inextinguibili ardore
tota hominis substantia infundi. **Sperantem autem in domino** nycholaus Spes debita que est
certa expectacio future beatitudinis ex gracia et me
ritis proveniens **misericordia circumdabit** cassiodorus vt non sit locus relictus vnde possit
ad eum dyaboli hostilitas quomodo introire nycholaus
Nam in futura beatitudine ex dei misericordia circumquaque
habebit materiam leticie scilicet supra se videndo infer
ni tormenta que euasit ex dei gracia atque circa se ex
sanctorum et angelorum grata societate Et ideo in fine
psalmi excitat iustos ad laudem dei dicens **letamini in domino**
gaudio interiori cassiodorus Qui qui in se gaudet fal
laci presumpcione decipitur qui vero in domino leta
tur perpetua delectacione perfruitur. vnde subdit. **et exultate iusti** Nycolaus
gaudio exteriori quia exultacio dicitur quasi ex
saltacio in quantum gaudium mentis prorumpit exterius
vocibus diuine laudis. **et gloriamini** secundum quod dicit apostolus ad cor. 1o Gloria
nostra hec est testimonium consciencie nostre hec est enim vera
gloriacio quam consciencia non mordet personam
de graui peccato et hoc modo gloriari debent **omnes recti corde** ieronimus Recti corde
dicuntur quibus omnia iudicia dei placent et
se accusant de peccatis et deum siue in prosperis
siue in aduersis semper laudant cassiodorus Consideremus karissimi quid penitens iste meruerit vt dominus
illi manifesta voce responderet intellectum tibi da
bo illi qui pauloante prostratus / ille qui pecca
torum mole fuerat compressus inter iustos an
numeratur inter rectos corde vt quanto prius sa
tisfaciendo fuerat humiliatus tanto post veniam
videatur excelsus Quapropter iam ipse beatus est qui
hic suum proprium iudicis nosscitur absolutus
Nos igitur mente legamus deuota hunc psal
mum penitencialem cordis compunctione peccata nostra
plangamus vt pia precacio ad indulgencie
vota perducat Quis enim psalmus maiori
auiditate meditandus est nisi in quo voce tanti
iudicis peccata soluta sunt hoc enim iste pre
cipuum continet singulare inter alios penitenciales
psalmos quod penitentes in conclusione huius
psalmi instinctu diuine compunctionis exul
tauit hic vero iste psalmus iusticiam et leticiam
promittit cum magno desiderio supplicatur ieronimus Quapropter supplices dominum deprecemur
vt obtectis per veniam peccatis nostris nec imputa
tis nobis vltra delictis mereamur sanctorum
exultacionis perpetue esse participes per cri
stum dominum nostrum Amen

Exultate iusti in domino.

Titulus In finem psalmus dauid
hic titulus ex superioribus notus est / xpistus enim est
finis noster ad quem tendimus cassiodorus In hoc psal
mo hortatur propheta per comparaciones quasdam
ad psalmodiam etiam fidelem enumeratque
et facta creatoris Glosa de operibus creatoris
et recreacionis vt timeatur potencia qua creat
et ametur misericordia qua recreat cassiodorus Commonet
ergo propheta vt in domino debeat tota men
tis alacritate gaudere qui creaturas suas
mirabili potencia dinoscitur continere vnde
dicit. **Exultate** ieronimus Aly exultant in rebus huius
seculi aly in cibo Aly in
theatro augustinus Et finito seculo finitur exultacio
iniustorum Sed **exultate in domino** quia per vos o iusti. manente
domino permanebit iustorum exultacio cassiodorus
Sic et apostolus gaudendum nobis incessanter
affirmat dicens Gaudete in domino semper
iterum dico gaudete Nam ista repeticio id est
significat vt et hic in afflictionibus gaudea
mus et in illo regno perpetua pace letemur
Additque **rectos decet collaudacio** augustinus Recti sunt
qui dirigunt cor suum secundum voluntatem dei.
Quibus autem corde mortali prauatum quod ve
lint quod sue intencioni vel cause vel negocio perti
neant vbi intellexerint et cognouerint
aliud deum velle preponunt voluntatem dei
voluntati sue hos decet collaudacio videlicet
talis de confessione que subdit **confitemini domino** laudis ieronimus
in cithara Cithara dorsum habet cauatum
hugo Cordeque eius sunt de mor
tuis animalibus et reddit sonum dulcem in
auribus domini ieronimus Item cithara habet sex cor
das per quas sex opera misericordie intelliguntur vos
igitur fideles qui recti estis confitemini domino
in cithara idest in carne vicijs et concupiscencijs
mortificata per crucem dominicam Et etiam
confitemini domino in operibus misericordie que sunt opera
sanctorum hoc facimus cassiodorus dum esurientem
pascimus dum nudum vestimus / dum egrotum
visitamus et cetera que diuinitatis amore peraguntur
ieronimus Et de illis cordis alie suauiter cantant
alie murmurant Sic et sancti aly in prospe
ritate aly in aduersi
tate laudant dominum Sequitur **et in psalterio decem cordarum** hugo psalterium a superiori reddit
sonum hys decem cordis per quas
decem mandata intelliguntur que de superius
venerunt In hoc psalterio decem cordarum idest de
cem verborum legis psallite ei augustinus Tange psal
ab inferiori parte i. de sensualitate reddit sonum

terium imple legem quam dominus deus tuus non venit soluere sed adimplere. **Cantate ei canticum nouum** non lingua sed vita exuendo veterem hominem et induendo nouum Et vn dicit nouum ionn9 quia nouus homo xps dns venit in mundum nouam legem instituit nobis et nouam ecclesiam per baptismum hugo. vn dicit glosa Nouus rex Noua lex noua gaudia nych9 Si enim amor carnalis et lasciuus semper facit inuenire cantilenas et nouos modos cantandi multomagis amor diuinus semper facit inuenire nouos modos deuocionis **bn psallite ei in vociferacione** ionnn9 per vociferacionem quondam sacerdotum iericho mundi figura cecidit vt per instantem oracionem eius concupiscencie eliduntur Ille bene psallit qui implet in opere quod cantat hugo vn sanctus bernardus super cantica assignat ad bene psallendum septem esse oportuna ita dicens Immolantes itaque hostiam laudis et reddentes vota nostra de die in diem curemus omni vigilancia iungere sensum verbis ex ultacionem affectum / grauitatem exultacioni . humilitatem grauitati / libertatem humilitati quo interdum liberis purgate mentis passibus procedamus et excedamus per insitatas quasdam affectiones spirituales vn et in translacione hebrica sic habetur bn psallite in iubilacione ionn9 Iubilus dicitur leticia cordis ineffabilis qui nec verbis nec sillabis nec litteris nec in voce potest erumpere aut comprehendere quantum homo deum debeat laudare Et merito laudandus est deus. cassio9 **Quia rectum est verbum domini** Rectos enim facit homines et dirigit per legem siquidem diuinam corrigimur per ipsam a prauitate nostra separamur Et tunc regulariter viuimus quando eius iussionibus obedimus **et omnia opera eius in fide** idest in fidelitate augustinus Fidelis homo est credens promittenti deo / fidelis deus est exhibens quod promisit homini Teneamus ergo fidelissimum debitorem quia tenemus misericordissimum promissorem nych9 Fidelitas autem dei consistit in sua iusticia et misericordia Ideo subditur **diligit misericordiam et iudicium** augs9: Nunc enim modo tempus est domimus enim considerat ymaginem fragilitatem nostram / errorem nostrum et cecitatem nostram et vocat auersos / donat peccata conuersis paciens est super peccatores donec conuertantur Nutuque conuersi fuerint preterita obliuiscatur futura promittit / hortatur pigros / consolatur afflictos / docet studiosos / adiuuat dimicantes neminem deserit laborantem et clamantem ad se donat ipse **et iudicium** etiam diligit vn placet Beg: quod venturum est ieroni9 Quo inter impios iustosque discernit nych9 Et quia misericordia superexaltat iudicium vt habetur iacobi 2o. Ideo sequitur **misericordia domini plena est terra** cassiodo9 Ista videlicet terra que miseros continet vbi dyaboli oppugnacione laboramus vbi a mandatis celestibus carnis infirmitate subtrahimur hugo Et bene plena est terra quia vbique terrarum predicata est et a domino concessa remissio peccatorum et non solum miseretur peccatorum sed et bonos in bono confirmat et conseruat vnde addit **verbo domini celi firmati sunt** cassio9 Quamuis ad edicionem rerum creaturarum hoc pertinere videatur tamen spiritaliter et decenter accipitur verbo domini hoc est a filio dei **celi firmati sunt** idest apostoli et sancti omnes qui orbem terrarum salutari predicacione compleuerunt **et spiritu oris eius omnis virtus eorum** vtique quando a spiritu sancto eorum doctrina veniebat virtus enim ad miracula pertinet que faciebant et ad legem domini quam gentibus predicabant Trinitas in hoc versiculo manifestissime declaratur dicendo enim **verbo** filium declarat adiungendo deum patrem dicit **spiritu oris eius** vtique spiritum sanctum vult intelligi Et vt in tribus personis manifestam intelligeres vnitatem dicit **oris eius** et non eorum ad litteram eius nycho9 Ex infinita dei potestate in corporibus celestibus inducitur homo ad laudandum deum qui verbo suo firmauit celos et spiritu oris eius ipsos variis stellis in quibus sunt varie virtutes et influencie ornauit vn in translacione ieronimi iuxta hebreum habetur omnis ornatus eorum augs9 Sancte fratres quomodo hy celi sint super inuicem vel quomodo sit vel quibus modis distincti sint quibus incolis impleti sint qua dispensacione regantur quomodo ibi vnusquisque hymnus indeficiens continens ab omnibus predicet deum Multum est ad nos inuenire satagamus tamen peruenire Ibi est enim patria nostra quam longa fortasse peregrinacione obliti sumus ergo de illis celis modicum difficile est disputare si tamen non impossibile est nobis intelligere Certe qui me in hys rebus intellectu preuenit fruatur quo precessit et oret pro me vt sequar et ego. Se quitur **congregans sicut in vtre aquas maris** vter est situla situla Qui clausisti mare litoribus Vnde Job 38o dicit Circumdedi mare terminis meis et posui vectem et hostium et dixi vsque hic venies et non procedes amplius et hic confringes tumentes fluctus tuos nychola9 **ponens in thesauris abissos** idest inferiores aquas maris que sunt hominibus occulte sicut illa que ponuntur in thesauris Et aqua maris nominatur abissus vel abissi patet genesis primo vbi dicitur Et tenebre erant super faciem abissi et spiritus domini ferebatur super aquas

Idem enim significatur noie abissi et aquarum
cassio9 Qd. si spiritaliter velis agnoscere uter e
etiam quia sicut uter susceptas aquas conplectit.
Ita etiam aduniacione populi credentis includit
Aq vero maris populum significant xpianum
qui in mundi salo fluctibus tribulacionum conti
tiitur ponit in thesauris sapie et scie suos abis
sos ieroni9 idest profundum scripturarum Nam
q.in velint per sermos suos nobis demonstrare
tm per nos intelligere potumus ipm profundi
tatem scripturarum nequaq possimus Sequit nych
Ex predictis vtilis
monitio tum subdi **Timeat do3 omnis terra**
idest habita
tes in terra **ab eo autem commoueant.**
9monitio
ne tioris **omnis inhabitantes orbem** augusti9
Si ferra
scuit si serpens insidiatur si homo te odiat si dy
abolus te impugnet semper deum time nycho9
Racionem vero hu9
tioris subdit dicens **qm ipe dixit et fca st**
ipe mandauit et create sunt Sicut enim
simplici vo
luntate omnia creauit ex nichilo Ita potest i
ad nichilum redigere Et io debet eum creatu
ra totalis timere et hoc timore filiali augusti9
Q. formidaturus es aliquid de celo aut de terra aut
de mari Malicia hominum cupiditatem nocendi
potest habere propam potestatem autem si ille
non dat non habet quia iuxta aplm Non e po
testas dei nisi a
deo Ideo subiugit **dns dissipat osilia gen3**
nycho9 hoc ad litteram apparet ex eo q habetur ge
nesis xi. In filys noe qui habuerunt consilium
inter se edificandi turrim cuius cacumen pertin
geret ad celum Sed dominus reprobauit eorum
consilium ita confundens loquelam eorum vt no
intelligeret vir proximum suum et sic destite
runt ab ope
re inchoato **reprobat aut cogitaciones**
populorum hoc apparuit in egiptys cogitanti
bus capere filios israel inter des
tum et mare rubrum sed dominus eos submer
sit et israel libera
uit vt he. exodi 14. **et reprobat consilia**
principum sicut patet in libro Josue quia mul
ti reges conuenerunt adiuicem vt
interficerent iosue et filios israel et fuerunt
debellati et occisi ionn9 vel reprobat cogitaciones
populorum iudeorum et consilia principum eorum
videlicet anne cayphe et ceterorum quia non po
tuerunt facere contra ihm nisi qm a deo fuit
prefinitum quos omnes cum suis consilys do
minus resurgendo
destruxit cassiodor9 **consilium aut domini**
idest arcanum i
carnacionis xpi **manet ieternum** quia
triun
phalis mors domini dyabolicam perhemit

extinxit exicium Exicium
mors clades tormentum **cogitaciones cordis**
ei9 i gnatione et gnacionem Hugo et in se
piternum quia
qd9 disposuit dominus mutari non potest ab
hominibus vnde act. 5. dicit gamaliel Si ex ho
minibus consilium hoc autem opus dissolue
tur aug9 Ante mundi constitucionem vidit nos
fecit nos emundauit nos misit ad nos redit nos cas.
Q. totum ad predestinacionem eius pertinet in
qua cuncta reposita st q vel fuerunt vel fre
quentibus sclis futura succedunt nycho9 9niter
describitur diuine laudacionis seu cultus p
mium cum
subditur **beata gens** Circa q sciendum
q prout dicit boeci
us de consolacione libro 3. btitudo e status
omnium bonorum congregatione perfectus qui
uix habebitur in patria in fruicione dei cuius
bonitas est infinita Ad hanc btitudinem pueni
tur per vm dei
cultum et ho e qd. **bta gens cui9 e dns ds ei9**
per veram fidem
et debitum cultum **pplis q elegit** electione
predestinac
onis que infallibiliter
habet effectum Io subdit. **i hereditatem sibi**
quia predestinati imobiliter adherebunt deo in
patria celesti ita q erunt hereditas dei et deus
erit hereditas eorum quia illos quos sic pdesti
nauit ab eterno vocat temporaliter ad fidem
suam et iustificauit p gram finalem et sic con
sequenter magnificat per glam sm q dicit
apls ad Ronos 18. Quos pdestinauit hos et
vocauit et quos vocauit hos iustificauit hos
et magnificauit Et sic qui prius fuerunt bti
in spe facti sunt beati in re / deinde ondit huius
pmiacionis pn
cipium dicens **in celo** Circa q sciendum
q opera meritoria
non sunt pmiatiua propter q pmiantur ali
qui in vita bta sm q declarat apostolus ad ro.
9. de iacob et esau dicens Cum nondum nati
fuissent aut aliquid boni aut mali egissent
dictum e Maior seruiet minori sicut scriptu
e Jacob dilexi Esau odio habui Nec etiam me
ritorum pmisio futurorum primo pparacio gracie in
tempore precedit ex eterna predestinacione vt
predictum e Et
hoc e q hic dicit **de celo respexit dominus**
accipitur hic celum summe trinitatis q e idem
q deus quia eterno vidit
omnia in seipso Io subdit. **vidit** aug9 oculo
misericordie
omnes filios hoim pertinentes ad filium
hominis cassio9 vidit ei
gram significat misericordie nycho licet enim o
nes videt equales in naturalibus tamen ex
eis aliquos elegit ex spali gracia ad participa
cionem btitudinis supnaturalis ad quam no
potest homo per
tingere ex nalibus **de pparato habitaculo**

respexit augustinus vel de apostolis vel de predicatoribus veritatis vel de angelis qui ad nos missi **super omnes filios hominum** nycholaus Quia quos sic elegit ex sua mera voluntate et gracia hos disponit iustificare in tempore per graciam finalem alijs dimissis Ideo subditur **Et finxit sigillatim** idest per unum quemque separatim vel singulariter. **corda eorum** idest animas hominum quia quas eas creauit eiusdem nature in specie fecit distinctas indiuidualiter Et propter hoc dicit singillatim licet enim anime sint eiusdem speciei tamen variantur in operacionibus quemadmodum corporibus quia aliqui declinant ad bonum verum et aliqui ad bonum apparens tamen terrenum Et secundum hoc diuersificatur status bonorum et malorum Et hec omnia sunt deo clarissime nota ideo subditur **qui intelligit omnia opera eorum** cassiodorus tam cogitaciones dicta quam opera quibus bonum malumque semper operamur ionius Ipse enim est speculator prospiciens de die in diem actus hominum nycholaus deinde quod diuina prouidencia est principium salutis hominum tam in spiritualibus quam in corporalibus ostendit per exemplum de reprobatis dicens **non saluatur rex per multam virtutem** sui exercitus nisi cum hoc habeat diuinam protectionem hoc apparet numeri 21° de seon rege amorreorum quia cum fortissimo exercitu egressus est obuiam filijs israel sed statim cecidit in prelio. **Et gygas non saluabitur in multitudine virtutis sue** hoc apparet ibidem de og rege basan qui solus remanserat de stirpe gigantum vt habetur deuteronomii 3° Et tamen statim corruit coram filijs israel Similiter de golia gigante quem dauid adhuc adolescens ictu lapidis interfecit cassiodorus **fallax equus ad salutem** quia ille dum campos appetit dum pedes pre nimia festinatione premisit salutem sessoris sui non valet custodire et qui sub modestia non gradiatur ruinosis casibus semper exponitur falsus enim dictus est equus eo quod solet fallere se presumentes. **in habundancia autem virtutis sue non saluabitur** hoc apparet in pharaone et exercitu eius cum curribus et equitibus in mare submersis Ista autem dicta sunt ad ostendendum quod non potuerunt saluari corporaliter et temporaliter virtute humana multominus potuerunt consequi salutem spiritualem et eternam absque gracia speciali Ergo in sua virtute nullus saluatur quia a deo est salus quam soli iusti consequentur Ideo subiungitur ionius: **Ecce oculi domini** idest aspectus diuinitatis super timentes eum timore sancto / nycholaus vt nos diligenter custodiat sicut homo figit oculos super rem quam vult cum diligencia custodire et si eos aliquando permittit tribulari temporaliter hoc tamen est ad bonum ipsorum vt per paciencie meritum habeant maius premium Ideo subditur Et etiam respiciat in eos **qui sperant super misericordia eius.** augustinus Et non de fortitudine non de virtute nec de meritis suis sed de misericordia eius **vt eruat a morte** culpe dando eis dando eis vitam eternam in futuro **et alat eos in fame** cassiodorus In fame autem eos alit qui in hoc mundo vbi bonarum rerum indigencia est spirituali verbo nutrire non desit quos redemit nycholaus hij saturabuntur pane celesti post hanc vitam dampnatis esurientibus secundum quod dicitur ysaie. 65° hec dicit dominus deus Ecce serui mei comedent et vos esurietis Et interim hac vita durante pacientes simus in aduersis Ideo subditur **Anima nostra sustinet dominum** idest pacienter expectat beneplacitum **quoniam adiutor** ad bonum **et protector noster** ad malum cassiodorus Sed intelligamus qualis ista virtus est quam seruare tociens commonemur / paciencia est siquidem que gloriosos martires facit que fidei nostre bona custodit que omnia vincit aduersa non colluctando sed sustinendo non murmurando sed gracias agendo Et hec deceptricem luxuriam comprimit iram fecundam vincit vastatricem humani generis inuidiam tollit / mansuetos efficit benignus competenter arridet purgatosque homines ad illa premia futura componit per ipsam cum christo militamus / per ipsam dyabolum vincimus / per ipsam beati ad celorum regna perueniunt Et considera quia post omnia precepta pacienciam ponit vt humiliter cuncta toleremus qui de tam magni premij largitore confidimus nycholaus: **quia in eo letabitur cor nostrum** quasi diceret si tribulemur exterius tamen consolamur ab eo interius Et quia ista consolacio procedit ex spe retribucionis future Ideo subditur **et in nomine sancto eius** idest in nomine ihesu christi nostri saluatoris Glossa: **speramus** nos venturos ad deum in futuro et ne fraudemur a spe nostra **fiat misericordia tua domine super nos** idest per misericordiam tuam impleatur in nobis scilicet in futuro leticia quo mundo Ecce **quemadmodum speramus in te** nycholaus Et hoc spe debita que est certa expectacio future beatitudinis ex gracia et meritis proueniens ionius Vnde ex isto versu debet cogitare vnusquisque antequam legatur vt fideliter dicat quemadmodum sperauimus in te ne alibi vacet mens sua cassiodorus O quam melliflue voces audite sunt quam salubriter

nobis psalteriu celeste cantauit Tales siquidem mandatorum corde sonuerut ut si eas interius au ribus recipiamus nos in eis dauitice lire curatione a demonu infestacione purgabimur fietque nob salus illa mudatio ut fugatis imudis spiritibus mente abluta domino serviamus hnt eiu musi cam suam bta anime fidelis intrat auditum cuius non deficit sonus cuius non lassatur inten tio Relinquite ergo vos spectaculorum amatores mortiferas voluptates que desideria praue volup tatis instigant ad hec magis gaudia adher mis teria conuenite ubi cythara et psalteriu virtutes pertractant que nos instruunt ad vitam eternam Ad quam nos perducat qui sine fine viuit et regt nat ihus xps dominus nr qui e bndictus i scla sclorum

Benedicam dnm i omni tepore

Tytulus huius psalmi talis e dauid cum mutauit vultum suum coram abimelech et dimisit eum et abiit glosa Titulus iste tract e de historia libri regum i° Re xxi°. ubi scriptum e que cum fugeret dauid saul persecutorem suum contulit se ad regem achis in geth nycholaus qui erat binois quia vocabatur abimelech nomine regni et achis nomine persone sicut imperatores roma vocabantur Cesares nomine ipy et tn habebat propium nomen personale s. iulius augustus tyberius que cum dauid esset ibi / cognitus fuit a philisteis vnde dixerunt Nuque iste e dauid rex terre quasi dicerent bonu esset eum interficere ne veniat ad regnum et inualescat contra nos propter qd dixerunt eum ad achis hoc e ad abi melech ut moretur / dauid autem in tali pericu lo constitutus simulauit se insanu sm illud poe tarum Stultitiam simulare loco prudentia sum ma e et tempore glosa. Mutauit enim vultu suum coram ipis et tympanizabat ad portam ci uitatis et ferebat se manibus suis et saliue de currebant super barbam eius Qd cum vidisset rex achis ait seruis suis ut quid michi istum arrep ticium et demoniacu et insanientem adduxistis Nuque intratus est domu meam etsic dauid de periculo mortis liberatus abiit nycholaus Vn iuxta litteram pro gratiarum actione dauid hunc psalmum composuit sonum et cantauit quia totus circa pietatem totus circa inspectionem / totus circa con pescendas sanctorum tribulationes amorat dauid qui goliam vicit figuram xpi tenet qui dyabo lum vicit Abimelech interptat regnum patris dauid venit ad regem abimelech et xps venit in regnu patris sui hoc e ad regnu iudeorum Mutauit vultum suum coram abimelech hoc e coram regno patris sui. Vn sanctus paulus dicit Qui cum in forma dei esset formam serui accept in similitudine hominis factus et habitu inuen tus ut homo humiliauit seipm factus obediens patri vsque ad mortem Tipanizabat ad portam ciuitatis tympanum de corio extenditur super

lignu et dominus extendit manus suas in cruce ad portam ciuitatis hoc e initio fidei nostre contra eternam vitam clausum cor habebamus et xps in cruce per fidem passionis aperiebat corda mor talium et ferebat se manibus qn corpus suum accipiens in manibus tradidit discipulis dicens hoc e corpus meum Et saliue currebant super barbam eius ieronimus per saliuam infirmitas car nis intelligitur quam dignatus e suscipere pro nobis que sunt illa verba fortitudo diuinitatis abiit xps a iudeis ad gentes postque ab eis e di missus Vn dcm est vos indignos vos iudicatis vite eterne nos ex hoc ibimus ad gentes augustinus Sic se habet titulus psalmi. cassiodorus propheta ei bndicere se dom cum promittit amonens man suetos ut cum ipo in eius laudibus perseueret dicens

nycholaus **bndicam dnm** regratiando ei de suis beneficijs **in omni tepe** tam prosperitatis que aduersita tis Omnes bndicunt et lau dant dominu in tempore prosperitatis Etia mali sm illud zacharie xi° bndictus dominus quoniam diuites facti sumus Et illud in ps Confitebitur tibi cum bnfeceris ei Sed male dicunt tempore aduersitatis Vnde vxor iob dicebat ei posito in aduersitate Job ii° bndic de um et morere idest maledic ut ibidem exposi tum e ieronimus docet ergo nos nec in aduersis suc cumbere nec i secudis idest in temporalibus extolli Sed tam prospera que adusa equanimit ferre **sep laus eius i oe meo** cassiodorus Quis debitum atque proficuu sit ut crea tura suum semp laudet auctorem tamen prop ter humanitatis diuersos actus pene impossibi le nobis videtur psalmodie laudes domino iugiter personare sed in honore hominis iusti semp laus dei qn talia vel cogitat vel loquitur ut nulla redargutione culpetur Quique enim ex paciencia ex caritate ex simplicitate ceteris que vir tutibus vel loquimur vel mente gestamus Iure diuine laudi bus applicat **In dno laudabit aia mea** pulcerrime vno verbo dilectio famulantis expssa e Non enim vel in se in diuicijs sed in dno suam aiam dicit esse laudandam nycholaus Ac si di cat de laudibus hominu non curo qui frequenter laudant que e vituperabile et econuerso sed lauda ri a desiderio cuius laus est vera laudat autem deus hominem qn per aliquem effcm vel signu prebet ei virtutis testimoniu Et hoc modo loqui tur apls ii° ad chor x° Qui gloriatur i domino glorietur Non enim qui comendat seipm ille probatus est sed que deus comendat **audiat masueti et le tent.** cassiodorus Non dicit legent docti non ieiu nantes non psallentes sed mansueti letentur qui caritatem precipua habere rerum omniu temporantia consueuerunt hugo quia

dominum benedicunt tempore adversitatis sicut
tempore prosperitatis qui recte mansueti idest
manu assueti dicuntur ut de manu domini
bona et mala suscipiant hy ergo letentur me
habere sibi socium cassiodorus. Et quia spiritualis
gratia non vult sola facere quod multis proficiat
ad salutem Ideo ad laudem domini vocat ceteros
alios dicens Magnificate dominum mecum hugo lau
dando et predicando magnum augustinus Si amatis
deum rapite omnes ad amorem dei qui sunt
in domo vestra hortando portando rogando dispu
tando rationem reddendo cum
mansuetudine et lenitate hugo. Et exaltemus
nomen eius per potestatem et bonitatem eius collector in idipsum
idest concorditer
Translatio romana habet exaltemus nomen eius in invicem
idest in unum Et
hebrea translatio habet exaltemus nomen eius pariter
cassiodorus quod significat compositos choros qui et psal
modiam domini alterna sibi successione respon
dent hugo Supradixit et magnificate dominum
mecum hic autem ostendit quomodo ipsum do
minum magnificat dicens exquisivi dominum idest ex toto corde quesivi et ex
audivit me sicut sibi inspiratur et ex omnibus tribu
lationibus eripuit me idest eripiet in futuro augustinus Cum fueris
illuminatus cum ceperis hic habere bonam consci
enciam restant tribulationes quia restat aliquid
infirmum donec absorbeat mors in victoria et mor
tale hoc induat immortalitatem necesse est ut in hoc
seculo flagelleris et ut aliquas temptationes
suggestionesque patiaris hugo. Deinde hortatur
nos propheta ad comunionem novi sacrificii idest ve
ri agni manducationem per passionis eius fidem
et imitationem dicens Accedite ad eum fide et opere. Et il
luminamini ab eo quia ipse est lux vera.
nycholaus Et ideo sicut accedens
ad deum per bonum mentis affectum spiritualiter
illustratur cassiodorus Accedite enim dicitur ebriosis
non adulteris non superbis sed sobriis castis
atque humilibus christianis qui illuminari de sacra
communione meruerint. Studendum est enim ut quis
ad deum accedit ita se humili satisfactione mo
deretur ut illuminari potius quam reatum posse videatur.
Augustinus Sed dicat aliquis Tantis malis tantis
peccatis oneratus sum tanta scelera clamant de con
scientia mea quomodo audeo accedere ad eum Quo
si humiliaveris te per penitentiam et facies vestre non confundentur
nycholaus idest non patientur repulsam in orationibus
vestris Illis enim facies confunditur cuius petitio
repellitur Iste pauper spiritualem paupere designat qui non
cassiodorus
adlucet corporalem corporaliter illuminatur sic accedens

tantum mundanis operibus sed vitiorum ubertate
vacuatur orando ad dominum clamavit devote et accedens
Et dominus exaudivit eum quomodo exaudivit eum sequitur et ex
omnibus tribulationibus eius salvavit
eum quod accidere solet iustis qui in sancta conver
satione morientes animas reddunt et sic
de seculi istius clade confusa ad securitatem
perpetuam transferunt. Et ne crederetur dominus
fideles suos negligere posse presenti eos oraculo
consolatur Ideo subiungit Immittet sed usque orabit. angelus domini
in circuitu timentium eum videlicet dominum et eri
piet eos ionius Vallabuntur ergo presidio an
gelico qui de cordis puritate timu
erunt deum cassiodorus propter quod enim insolentia
humane fragilitatis non palam facit sed oc
cultis immissionibus operatur ut te nesciente pro
salute tua quam expedire possit accipias An
gelus autem minister est voluntatis divine
Qua propter si vis te angelum fieri fac quod pre
cipit ut liberes periclitantem subvenias auxi
lio eripias innocentem etc que iubet divina
autoritas Tunc enim spiritu angeli sumus qui
ministri superne voluntatis efficitur Deinde re
dit ad dominum sanctissimam orationem dicens gustate hoc non perti
net ad palatum
sed ad anime suavissimum sensum qui divina
contemplatione saginatur oculo fidei
Nam ut ipsum gustum intelligeres sequitur et videte
ut cum tale corpus accipimus vite nobis con
cedi gratiam confidamus Et ut ipsam commun
cationem non ad cor
pus sed trahens subdit quoniam suavis est dominus
nycholaus Et quia pregustatio divine dulcedinis
auget spem future
beatitudinis Ideo subdit Beatus vir qui sperat in eo
et non incerto divitiarum neque in homine mor
tuo augustinus hoc quid opus est diu exponi quisquis
non sperat in domino miser est hugo Et ne
spes in presumptionem
luxuriet Ideo subdit timete dominum omnes sancti eius
ieronimus Qui firmi status in promissis eius timore
ne accepta securitate decipiantur cassiodorus Sed quid
utilitatis timor eius
habeat auctor ostendit dicens quoniam non est inopia.
spiritualium bonorum. timentibus eum O brevis sinapis O in
mensa promissio preter
aliquid egere quibus dicitur quibus salus corpo
ris quibus regna tribuuntur solus ipse nichil in
diget qui dominum timore ditatus est nycholaus Ex hoc
enim quod sentit in se dei gratiam sufficit ei deus
pro omni bono. primo alia bona ei decipiunt
et vilescunt nisi quantum necessitas exigit Ergo e
de cupidis huius mundi quibus omnia deficiunt

propter q subditur **diuites eguerunt** q summum q dicit Ioh[annes] in epistola ad paulinum antiquum dictum est Auaro deest tam q habet tanq q non habet Ideo subditur **et esurierunt** quia non audent frui bonis habitis sed ea reclinquunt alys **inquirentes autem dominum** fide et deuotione **non minuentur omni bono** quia habundant in bonis spiritualibus temporalia vero bona quantumcumque modica eis sufficiunt ymmo pro diuitys conputantur Vnde dicit apostolus i ad thi 6° habentes alimenta et quibus tegamur hys contenti simus Et ioh[annes] in epistola ad paulinum victus et vestitus diuicie sunt xpianorum.

Aliter ionicus Multi sunt nimidi locupletes et egent gloria dei de quibus fuit et diues ille ante cuius ianuam lazarus decubebat qui siciens in tormentis quia non fecerat misericordiam non meruit accipere guttam Inquirens autem lazarus non purpuras sed celestia regna meruit in sinum abrahe bonis omnibus adimpleri nych[olaus]. deinde hortatur fideles ad bonum vite active que consistit in vitacione peccati et in operatione boni ad proximum Et quia timor domini facit vitare peccatum Ideo subiungit **Venite fily** per desiderium discipline **timorem domini docebo vos** qui est inicium sapientie iustorum ionicus Sancti fily dei dicuntur Iuxta q dictum est in euangelio Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri nycholaus **Quis est homo qui vult vitam** scilicet eternam in qua nullus moritur. **et diligit dies videre bonos** in beatitudine celesti vbi dies non interrumpentur noctibus facias supple quod sequitur **prohibe linguam tuam a malo** blasphemie et contemptus dei ac similium **et labia tua ne loquantur dolum** scilicet deceptionis detractionis et falsitatis quantum proximum **diuerte a malo** vitando peccatum operis **et fac bonum.** Iste sunt due partes iusticie ionicus Mala omnia a dyaboli instinctu procedunt sicut bona a dei gratia Relinque ergo que instigat dyabolus et operare que precipit xps quia ad consequendam vitam eternam non sufficit tamen a malis actibus abstinere nisi nos pietas compellat et bona peragere Nam primus virtutis gradus est aliena non querere Est item superior egentibus propria non negare In illis quasi parum refugimus in isto palmam pietatis acquirimus Sacris autem prophetia in hoc agone seculi cum corpore pacem fidelissimos non habere et cum suis vicys hic illis continuum esse certamen pulcre tamen subiungit **inquire pacem** que est summum bonum in hac vita

Hugo. vel pacem inquirit idest interius in conscientia quere quia exterius non est nisi bellum et turbacio vnde ioh[annes] 16° In mundo pressuram habetis in me autem pacem **et persequere eam** idest perseueranter sequere vt conprehendas eam nycholaus Quod fit quando per bona opera homo ad pacem eternam pertingit/ deinde agit de fructu bonorum operum et malorum et primo narrat premium iustorum dicens **oculi domini super iustos** quasi super spiritualiter dilectos cassiodorus In quo continua diuinitatis gratiam ostendit vt aspectus inmobilis super eos esse videatur subiungitque exaudicionis velocissima celeritate dicens **et aures eius in preces eorum** ieronimus Quod rogant sancti de bono exaudit illos quia deus et vidit et audit nos propterea nos faciamus voluntatem eius cassiodorus Exposita iustorum gratia nunc conuertitur ad penas malorum dicens **vultus autem domini** nycholaus scilicet ire et turbacionis **super facientes mala** ad puniendum eos Ideo subdit **vt perdat de terra** viuencium. **memoriam ipsorum** cassiodorus quia non erit iniquorum inter iustos commemoracio Nam qui de memoria domini exeunt ad eterna supplicia sine dubitatione perueniunt nycholaus et aliquando etiam perdit memoriam eorum de terra presentis vite que est molencium quia post eorum vita non remanet fama sed infamia de eis Vnde prouerbiorum x° dicitur de eis Memoria iusti cum laudibus et nomen impiorum putrescet ionicus quod de auribus oculis et de vultu dicuntur non corporationem deitatis sed ad maiestatis potenciam referenda sunt Iterum consequenter redit ad iustos subdens nycholaus **clamauerunt iusti** deuote orando **et dominus exaudiuit eos** promouendo eos in bonis **et ex omnibus tribulacionibus suis liberauit eos** protegendo eos a malis spiritualibus augustinus :- dicat aliquis ego clamaui et non me eruit aut non sum iustus aut non facio que iubet aut forte me ille non videt Noli timere tamen fac q iubet et si non eruit corporaliter eruet spiritualiter nycholaus Sepe enim etiam dominus liberat iustos a tribulacionibus corporalibus sicut liberauit danielem de lacu leonum et tres pueros de camino ignis vt confunderet carnales/ perfecte tamen liberat eos quando ducit eos ad requiem de malis vite presentis sicut fecit omnes martires **Iuxta est dominus** videlicet auxilio et non loco quia deus non est localis ionicus **hys qui tribulato sunt corde** nycholaus quia semper paratus est aut eos adiuuare liberando vel virtutem paciencie tribuendo ad maius meritum eorum ioh[annes] **et humiles**

spiritum saluabit. ut eis celestia regna largiatur. **Multe tribulaciones iustorum** *cassiodorus* quia eos dyabolus validius insequitur Et homines per inuidiam ipsos frequenter in fligunt Quod aliquando dominus promittit ut per pa ciencie meritum veniat ad maius premium. Ideo subdit: *nycholaus* **et de omnibus hys liberauit eos dominus** quia translati ad requiem liberantur ab omnibus vite presentis periculitatibus **Custodit dominus omnia ossa eorum** *cassiodorus*. Ossa fidelium dicit paciencia esse mansuetudinem ceteras que virtutes que petrix in sanctis nequiunt que a domino custode seruantur Unde subdit **unum ex hys non conteretur.** hoc ad litteram non potest affirmari Cum multorum martirum ossa confracta sint sed virtutibus ut dictum est *nycholaus* quas dominus custodit illesas finaliter in electis suis **Mors peccatorum pessima** Mors peccatorum decedencium in mortali peccato a qua non est possibilis conuersio quoniam in gehenna sine fine torquebuntur. *augustinus*. Attendite fratres quomodo dominus respiciat mala cogitantes et dicentes Ille male mortuus est cum iustus esset a bestys asumptus est Non erat ille iustus ideo male perijt nam non periret si iustus esset / ergo ille iustus est qui in domo sua in lecto suo moritur / audi deum Mors peccatorum pessima que tibi videtur bona pessima est quia licet vides iacentem in lecto numquam vides raptum ad gehennam *cassiodorus* Mortem ergo peccatorum dicit illam que ab homine non potest intueri Nam si ad istam mortem respicias quam nostris oculis patet frequenter inuenis diuites peccatores pomposis apparatibus decenter efferri quos sic familia plangit ut pios fuisse humanis auribus menciatur. Quid de preciosis referamus odoribus quibus et post mortem eorum mensura corpora condiunt: quod tanto studio tanto apparatu peragitur ut in funeribus ipsorum superstitum vita reteretur *augustinus* Quali enim morte est mortuus pauper lazarus docet euangelium Nam viderat corpus eius iacere ante ianuam diuitis et non est qui sepeliret quasi forte diceret sic moriatur inimicus meus et illum qui me persequitur sic videam Execratur corpus sputo patent vulnera et ille in sinum abrahe requiescit. *cassiodorus* Nota enim pompa ut cernimus purpuratus ille diues ad sepulturam perductus est qui guttam aque frigide a lazaro paupere postulauit *augustinus* Discite ergo quod sit mors peccatorum pessima et nolite interrogare quantis pomposi tatibus sepeliebatur cadauer Sequitur **et qui oderunt iustum delinquent** *nycholaus* quia odium fraternum est occasio multorum malorum Sicut econtrario amor proximi est causa bonorum quia qui diligit proximum legem impleuit ut

habetur ad Romanos 13. **Redimet dominus animas seruorum suorum** hoc fuit impletum in christo domino qui nos redemit sanguine suo precioso **et non delinquent** finaliter **omnes qui sperant in eo** spe formata caritate que prouenit ex gracia et meritis et hoc intelligendum est de predestinatis *augustinus* Iste est modus humane iusticie ut vita mortalis quantumlibet proficiat que sine dilecto esse non potest in hoc non delinquat ut sperat in eum in quo est remissio peccatorum *cassiodorus*. peracta sunt post huius sacrosancta misteria ubi sic missarum ordo completus est ut eum conscriptum putes temporibus christianis hic etenim hymnorum ordo decursus est / hic ad communionem deuotus populus iubetur accedere hic etiam genus humanum et iustorum bonis inuitat et malorum delacione terretur: *collector* hic fideles quoque ad laudandum omni tempore dominum inuitantur quem suppliciter exoremus ut ipse nos faciat sic prospera mundi despicere nullaque eius aduersa formidare quatinus ad gaudia sempiterna mereamur peruenire per eundem christum dominum nostrum qui est benedictus in secula seculorum Amen

Iudica domine nocentes me Titulus est dauid psalmus ipsi dauid *cassiodorus* dauid sicut dictum est duas significaciones complectitur videlicet manu fortis et desiderabilis quod utraque domino saluatori certum est conuenire Manu fortis est quia mortis nostre captiuitatem cum impio auctore dyabolo prostrauit *iohannes* tetigitque loculum et surrexit iuuenis filius vidue qui et fecit omnia desiderabilis est quia in tantum desiderant sancti videre christum ut etiam corpora sua pro ipso tradant in martirium Est enim psalmus iste inuocans deum contra inimicos in tribulacionibus huius seculi *glosa* In quo christus loquitur nunc in persona sua nunc in persona corporis idest fidelium suorum *nycholaus* Et primo christus loquens secundum suam humanitatem petit a patre seu tota trinitate auxilium protectionis et dicit **Iudica domine** iudicio condempnacionis **nocentes me** *cassiodorus* idest dyabolum cum ministris et sequacibus suis per quos peruenit iudaice voluntatis iniquitas ipsos petit debere dampnari quos virtute presciencie sue nouit ad penitudinis remedia non venire **expugna impugnantes me** Merito spiritus immundi impugnatores dicuntur quia licet sanctos vincere nequeant contendere tamen cum eis improba voluntate non desinunt **Apprehende arma et scutum et exurge in adiutorium michi** *nycholaus* loquitur de deo more humano quo aliquis volens auxilium prestare alienis munit se armis ad inuadendum et scuto ad defendendum

ionis Arma domini protectio diuinitatis est augustinum est de quo in alio psalmo dicit domine ut scuto bone voluntatis tue coronasti nos ionis Magnum spectaculum est videre deum armatum pro te Quid foras quid pulcrius quam xpm armatum stare pro suis sanctis Glosa **effunde frameam** idest multiplica vindictas **et conclude** idest conclusionem fac **aduersus eos** ne euagentur nocendo. **qui persecuntur me** videlicet visibiles et inuisibiles hostes collector hunc translacio hebraica versiculum sic habet **Euagina gladium et preoccupa ex aduerso persequentes me** hugo Et quia inuisibiles hostes suggerunt humano cordi nisi quia deus non est nobis adiutor ut requirentes alia adiutoria inueniamur inualidi et ab ipsis capiamur inimicis Contra quos dicit hic **dic anime mee** per reuelacionem interiorem **salus tua ego sum** ut neminem preter te in adiutorium requiram in istis temporalibus angustiis per angelum subuenit deus et per hominem sed eternam vitam non dat nisi de se collector deinde postulat correctionem hominum inimicorum dicens **confundantur** idest facta sua erubescant **et conuertantur.** idest emendati volant quod persequendum esse putauerunt **querentes animam meam.** idest vitam meam perdere et non imitari **auertantur retrorsum** a malis suis ut corrigantur Nam et xps petro qui salutem eius humanitus vindicabat dixit Redi retro me sathanas non ut periret sed ut domini voluntatem felici emendacione sequeretur addiditque **et confundantur.** idest erubescant de suis prauis actibus **cogitantes michi mala** tam iudei heretici quam gentiles qui preter religionem catholicam asserere aliqua praua intencione festinant hugo deum xps vel propheta imprecatur prophetando et non optando hominibus pertinacibus mala que secuntur. Unde dicit augustinus fiant tanquam puluis ante faciem venti ventus temptacio est puluis iniquitas glosa Ex dictis augustini acsi dicat facile omni cedat temptacioni **et angelus domini** malus id est dyabolus **coartans** idest affligens **eos** cum ipsa suggestione et si quis per racionem resistat **fiat via illorum** idest vita eorum **tenebre** idest ignorancia ut non videant **et lubricum** idest luxuria ut hiis viciis tanquam quibusdam viis in barathrum mortis descendat **et angelus domini** ina psic **eos**

etiam persequens ut quia in lubrico sunt dyaboli impulsum semper ad vicia cadant Et si quis querat quo merito sunt eis tanta mala inde generaliter dicens **quoniam gratis** et est specialiter vox xpi de iudeis quoniam gratis hoc est quibus non nocui. **absconderunt** scilicet iudei **michi interitum laquei sui** idest insidias faciebant michi ut me ad mortem traherent et bene dicit laquei sui ionis quia semper hoc ipsi semet ipsos laqueauerunt in morte. **superuacue** hugo idest inutiliter vel sine causa **exprobrauerunt** idest obprobriose et contumeliose accusauerunt **animam meam** idest vitam meam corporalem ut me morti traderent gl **veniat illi** populo iudaico **laqueus** captiuitatis **quem ignorat** futurum esse ionis Excidium illud minatur quod temporibus vespasiani super hunc populum aduenit Glosa: **Et captio quam abscondit** videlicet michi **apprehendat eum** idest simulter a tito capiatur et vespasiano ex improuiso sicut me ceperunt **et in laqueum mortis cadat** dictus populus **in idipsum** scilicet laqueum videlicet ut eodem modo interficiantur sicut me interfecerunt augustinus Nonne hoc factum est iudeis michi nocere volentibus **anima mea exultabit in domino.** videlicet in eo a quo audiet **salus tua ego sum** tanquam non querens extrinsecus alias diuicias nec circumfluere voluptatibus bonisque terrenis sed ipsum amans gratis **et delectabitur super salutari suo** idest in xpo filio per quem saluati sumus **omnia ossa mea dicent** cassiodorus ossa non sensum nec vocem habere manifestum est sed per ipsa fortitudo animi et constancia mentis deberet intelligi que merito ossibus comparantur quia sicut ossa corpus continent Ita et hec roborant voluntates **quis similis tibi** quis negatiuum est quasi dicat nullus quia multum dissimilis est creatura creatori Illa seruit Iste dominatur. **eripiens inopem de manu fortiorum eius** idest spirituum inmundorum **egenum et pauperem a diripientibus eum** hoc est a demonibus In isto versu exponit quod supra dixit quis similis tibi Nam cum dyabolus manu idest potestate sua teneret pene totum genus humanum de illa potestate obnoxium idest obligatum vel reum constat incarnacione ubi fuisse liberatum hec tria scilicet inopem egenum et pauperem in unum sunt

collecta ut ipsam condicionem generis humani in pressam calamitatibus indicarent. Inops enim dicitur quia mortalis effectus est. Egenus quia in laboribus et sudoribus panem quesiuit pauper quoniam de illa sapiencia et puritate deiectus solam terrenam et umbratilem caducitatem possidebat. Nam quis dicat eos vero sapuisse qui auctorem sui probantur sciam non habere. hugo Deinde ostendit propheta in persona Christi quod maligne iudei egerunt adversus Christum dicens **Surgentes testes iniqui** de quibus dicitur Mt 26 Cum multi falsi testes iniqui accessissent etc. **que ignorabam interrogabant me** ionnis Ignorabat enim dominus blasphemare quod ei princeps sacerdotum scissis vestibus imputabat quando dixit Videbitis filium hominis sedentem a dexteram patris et subsecutus est princeps iudeorum blasphemauit Quid adhuc egemus testibus. Ignorabat ergo dominus mentiri et blasphemare de quo fuit interrogatus ieronimus. Retribuebant michi mala pro bonis quia exhibente me vitam condempnauerunt morti et similiter retribuebat **sterilitatem anime mee.** idest michi quia fecunditatem bonorum celestium promittenti vite penuriam idest mortem intulerunt hugo: **Ego autem cum mihi molesti essent** scilicet iudei clamantes crucifige crucifige eum **induebar cilicio humiliabam in ieiunio animam meam** Bedam historiam nusquam legis dominum fuisse usum cilicio nec ipsum tempore passionis ieiunasse. Cilicium fit ex setis et est asperum tegumentum penitencium. ergo dominus qui carnem peccati assumpsit cilicium se induisse commemorat. Quia dum iudei per contumelias et insidias ei essent molesti ille diuinitatem suam carnis velamine tenebrosis mentibus occultabat quia non merebantur agnoscere quem tali impietate tractabant. Et humiliauit se dominus in ieiunio quoniam de induratis iudeis non inueniebat quos in epulas spirituales assumeret. Ieiunauit ergo dominus quia se ei incredula turba subtraxerat scilicet. **Et oratio mea** quia pro crucifixoribus meis oraui dicens pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt **in sinu meo conuertetur** quia dum eam detestabiles iudei minime suscipere mererentur in sinum eius idest in secreto pectoris unde fuerat egressa remeabat. Si enim in pectoribus fuisset operata non conuersa utique sed diceretur effusa. **quasi proximum quasi fratrem sic complacebam** hic pro ablatiuis accusatiui casus sunt positi per figuram que dicitur antithesis quando casus pro casu ponitur. dicit ergo quasi

de fratre meo sic complacebam idest de eorum affinitate gaudebam qui me hostiliter insequebantur et etiam complacebat in illis deo patri quando pro ipsis patri in cruce positus supplicabat. Ipsa est enim perfecta retribucio si pro odio gracia et beneficium pro lesione persoluetur. hugo **quasi lugens et contristatus** de peccatis eorum **sic humiliabar** compaciendo eis. Rugiebat Christus ut dicitur luce 19 videns ciuitatem ierusalem fleuit super eam. Beda domino flente illi letabantur unde subdit. **Et aduersum me letati sunt** quando iudas promisit me traditurum Mt 26 **et conuenerunt** ad tractandum de morte mea Mt 26 cassiodorus Cum Christus dominus pie contristaretur iudei impia libertate letabantur. Beda diuersa erit ista retribucio Christus gaudebat de tristicia sua et iudei erunt de propria exultacione cruciandi. hugo: **congregata sunt super me flagella** quia Christus fuit flagellatus **et ignoraui** idest ad modum ignorantis me habui ionnis vel ignoraui peccatum idest conscientiam peccatorum non habui quare deberem sic flagellari et crucifigi. cassiodorus **dissipati sunt** quando in passione domini sol obscuratus est terra contremuit velum templi scissum est. Et hec tanta fuerunt ostensa miracula **nec compuncti** idest non sunt conuersi ut agerent penitenciam **temptauerunt me** quando dixerunt dic nobis si tu es Christus **subsannauerunt me subsannacione** dicentes alios saluos fecit seipsum non potest saluum facere. **frenduerunt super me dentibus suis** ex crudelitatis magnitudine clamantes crucifigatur. hoc totum ad magnam humani generis edificacionem refertur ne membra sibi existiment onerosum pati quod caput suum sustinuisse cognoscat hugo postea petit Christus se liberari ab eis in resurrectione dicens **Domine quando respicies me** ab ipsis liberando **restitue animam meam** corpori in resurreccione **a malignitate eorum** liberatam **et eciam a leonibus** idest a iudeis qui dicuntur leones propter fortitudinem mali // **unicam meam** idest animam meam unitam carni sue ut carnem meam que sola accepta fuit sine peccato. Deinde Christus percepto munere resurrectionis profitetur se in toto orbe domino confiteri dicens. **Confitebor tibi domine** confessione laudis **in ecclesia magna** quia in toto mundo diffusa et ex omni gente collecta **in populo graui** idest in fideli populo

xpiano firmiter pcept custodienti qui nō ē leuis ad peccādum cassiodorus laudabo te quia a leuibus et fide vatus vtiqz blasphē tur hug° postea petit xps vt inimicis et votum iudeoꝝ inimicoꝝ suo rum frustretur dicens nō supgaudeant michi nomen meū deledo Gauisi sunt quip pe in morte domini Sed supergauisi essent si non resurrexisset qui aduersāt. m iniq idest persequen tur me iniuste qui oderūt me gratis quia non merui nec eis nocui et et annuūt oculꝰ idest nu tibus et signis alios inuitat ad me temptandū et perse quendum deū predicat. iudeoꝝ nephanda do lositas cū subditur qm m quidē pacifice loqbāt et tamen sic loquentes cogitabant dolos Quō me caperent in sermone et i iracūdia terre idest pro terrenis bi tis .s. ne amitterēt locum et gentem vt dr Joh xi° Translacio romana habet et sup iracūdia dolose cogitabant et dilatauerunt sup me os suū qn clamauerūt crucifige cassio9. O scelestum et prauum facinus negabat Judex fieri qd° populus clamabat implere. dixerūt euge euge viderunt oculi nrī ionī9 Acsi dicant bene videmus qz ex pectauimus qz videre volebamus vt videlicet cum latronibus in cruce pendēs ille virtutes quas faciebas nichil erant Euge i h° loco ē increpatio deridentis cassio9 Et qmuis euge euge dixisse in euāgelio non legatur similia tñ insultacionū verba locuti sīt vt vna res per sermo num varietates probet narrata collī In trāsla cione hebraica habet vach vach vidit oculus nr. Enumeratis pctīs inimicoꝝ petit retribu tam sibi pro paciencia qz illis p nequā vñ dr ionī9 vidisti domine pater .s. illusiones eoꝝ Acsi dicat vidisti illos ad videndum te in tes timoniū aduoco cassi9 ne sileas idest non differas dare sniam qz vtiqz tacendo non potest fieri s loquēdo dñe ne discedas a me idest ab humanitate mea que subiacet passioī s pciis exurge i adiutoriū meū et itende iudi. meo qd° pertuli a iudeis videlicet iudiciū sine iure tor menta sine scelere mortem sine peccato bene dic it meo qd° vere ra pertulerat. deus meꝰ et dñs meus respice i cām meā et non in penā meā pena enim sceleratis videbatur esse consimilis Causā vero talis ī nullo poterat ēē s sed q est ista causa q adeo pe

tebatur mundi .s. vt q dare venerat salutem hu mano generi ab iniquis et perfidis probaret occidi augꝰ Judica me dñe fm iusticiā tuam dñe deus meus idest fm causam meā et non fm penā ieroni9 et nō supgaudeāt michi idest nō pate fiat vltra os praui eoꝝ ad me deuorandum cassio9 Vnde in translacione hebraica sic habetur et non insultent michi sicut iam fecerunt hug. nō dicāt i cordib9 suis euge euge aīe nostre gaudētes de mea mor te et me deridentes sicut prius fecerant nec dicant cōmu nādo deuorabimꝰ eū .s. non iactent se qz extinx erunt nomē suū sed potiꝰ erubescant de peccatis suis augꝰ Qui eru besc it actus suos propā estima cione dapnāt et reuereāt. simul idest omnes tñ aut penas ioni9 qui gratulāt malis meis idest non solum qui faciunt sed eciā qui con senciūt facientib9 cassiodor9 induātur pudore quasi quadā veste lugubri contra audaciam quam habuerunt facientes et similiter iduāt reuerencia contra impudenciā falsitatis Re uerencia ē timor cum amore peramicis qz ill sonuerunt qui voluntate sincerissima confessionis munera offerūt Et addit hugo. q maligna locuntur su per me detrahendo vel iactādo cum dicunt euge euge postqz de persecutoribus sufficienter dictum est venit ad partem fide lium optans eos supra beatitudinis exultaci one compleri vnde dicit exultent i corpore et letentur i spiritu qui volūt iusticiā meā imitari que fuit in me de qua mt° h° d. bti qui esuriūt iusticiā et dicant semp magnificet dns in nobis glosa idest vsqz i finem seculi magnifi cetur sicut iam magnificatꝰ ē in conuersi one quorundam. glosa hyc at dicit qp magnificet. dñs q volūt pacē serui eius idest patem patris qm xps pro parte carnis seruus dei patris habu it et seruus suis reliquit dicens Joh° 14° pacē relinquo vobis pacem meam do vobis sed et ligua mēa meditabit iusticiā tuā glosa: Meditacio ē cord° nō lingue sed ita vox xpi consonat cordi vt qd° est cord° detur oī cassi9 lingua xpi meditata ē iusti

ciam quando nouū testamentum propheta p-
dicauit hugo
Et vir iustꝰ dꝛ **lingua mea meditabi**
iusticiā tuā idest loquitur de tua iusticia
qua corpus fuit meditatū
sequitur cassioꝰ Sed quia humanitati īpossibi
le videtur deum continua voce laudare ad in
tellcā nos bonoꝝ actuū transferamꝰ quia sp
deum laudat qui in omni voluntate sua diui
na iussa considerat augꝰ: qn cātitas hymnum
cantat lingua tua laudat deū et quociens tu
cessasti ab hymno cantando discedis vt reficiaris
noli inebriari et laudasti deum. discedis vt
dormias noli surgere ad male faciendū et lau
dasti deum Negociū agis noli fraudem facere
et laudasti deum Quod egeris bene age et lau
dasti deum cassioꝰ Consideremꝰ xp̄m dominum
quanta nobis dispensacione loqui dignatꝰ ē ī hoc
psalmo qui est secūdꝰ eoꝝ qui passionē et resur
reccionem eius latius intimare noscuntꝛ fecit
enim ab oracione principiū dein passionis et re
surreccionis sue ventura narrauit postremo fi
in spe et exultacione Quapropter exemplo domini
gaudeamꝰ in cladibus exultemꝰ quatinꝰ vale
amus corregnare ipso domino nr̄o ihū xº qui cū
patre et spū scō viuit et regnat ī scl̄a scl̄oꝝ Amē

Dixit iniustus vt delinquat
Titulus talis est In finem seruo do
mini dauid Ex glosa in hoc psal
mo ostenditur omnia bona esse non a nobis
sed a deo Mala autem a nobis Et agit propter
contra errorem dicentium mala esse ex constella
cione ex fato ex vicio nature bona autē ex ho
mine et libero arbitrio Vnde sensus tituli ta
lis ē psalmus tendens in fine attribuitur
dauid idest iusto seruo domini de deo recte
senciente cassioꝰ In primis enī ē sciendū q̄ sūt
duo genera peccancium vnū q̄ credēs legi per
infirmitatē carnis non valet q̄ sunt iussa comple
re de quibus dicit salomon Sapiē 9. Corpꝰ
enī qd̄ corrūpitur aggrauat aīam et deprimit
terrena inhabitacio sensum multa cogitantem
Aliud vero ē audax desperatū blasphemū qd̄ si
bi proponit libera volūtate delinquere contempnens
omnia sibique remuneracionis putat deū non cura
re mortalia Quapropter dicit iste talis apud se re
scelerata qm̄ publice non ausus ē profiteri Et
ideo deliberādo
et cogitando. **Dixit iniustus** videlicet
gens iudeorum **vt**
delinquat libere
peccādo **in semetipso** hoc cogitaū
quia meciū
iudicias abiciendū
decreuit vnde subditꝛ **nō ē timor dei ante**
oculos eius hugo quia si esset ante oculos
mentis eius non peccaret
Vn̄ ecc̄ primo dꝛ Timor domini expellit pctm̄
Et prouerbioꝝ 16º Per timorē domini declinat

omnis homo a malo Nec potest hoc genus per ig
norancia
excusari **qm̄ dolose egit ī cōspcū eius**
idest in corde suo vbi
solus deꝰ videt glosa **vt inueniatur iniqtas**
eius ab
ipso **ad odium** idest iniquitas sua
habenda ē odio apud
deum collectꝛ hunc versiculum translacio hebrica
hꝫ
sic **q̄ dolose egit aduersus eū ī oculis**
suis vt inueniret iniquitatē eius ad
odiendū cassioꝰ Is ergo dolose egit ī cōspectu
dei vt suam iniquitatem et odiū
dei refugeret inuenta credens per ignoranciam
precepti se pos
se defendi et **verba oris eiꝰ iniquitas**
et dolus q̄ numerari non poterant duobus
sunt sermonibus explicata Iniqui
tas pertinet ad blasphemiam dolꝰ ad proxi
mum de
cipiendū **noluit intelligere vt bn̄ ageret**
et contempnens dicta salutaria veritatem stu
duit omnino ignorare hoc eciam ad dementissi
mū populum iudaicū competenter aptatur ad
quem dn̄s venerat et ille sanari detestabili ob
stinacione contempsit Nam inprudencie ple
rumque venia datꝛ volūtario vero maleficio vlcio
iusta sup
succedit **iniquitatē meditatus ē in cu**
bili suo idest errorem longa meditacione cor
dis tractauit augꝰ Astitit omī vie
non bone idest perseueranter peccauit cassioꝰ
Et ad cumulū pecca
torum cumulū intulit **maliciā autē non**
odiuit hic maliciam vult intelligi cōtorū
criminum mixtim vno verbo concludens
q̄ latiꝰ videbatur confusum augꝰ. Sunt homi
nes qui non pugnant contra vicia qualis est
iste qui a malicia trahitur quia non pugnat
contra eam qm̄ amant eciam qui pugnare ī
cipiunt sed cum quasi tenere ceperint iusticiā
fiunt superbi de se presumentes et hij vincuntꝛ
Et ondit illis dominus quia ipse vincat et illi p
ipsum Quis ergo est qui pugnat et non vincitur
nisi ille qui presumit de deo qui iussit vt pug
net et vincat hostem aduersꝰ Dinumeratis
cogitacionibꝫ hominū pessimoꝝ conuertit ad lau
dem domini tran
situm facit dicens **Dn̄e in celo mīa tua**
Quamuis et in terra et in mari et vbique sit mīa eiꝰ
hic tamen dicit specialiter in celo idest in celestibꝫ
creaturis videlicet in angelis qui non ceciderunt
et sanctis hominibus in quibus copiosius do 10
na ma
nauerunt **et veritas tua vsque ad nubes** iiiꝰ
veritas xp̄s ē nubes sancti predicatores Vnde
dicitur mandabo nubibus meis vt non pluant

ymbrem super ea quia sicut nubes pluuiam portant et irrigant terram sic sancti predicatores ubere salutaris doctrine fecundant animas que steriles fuerant ariditate peccati. Cognicio igitur veritatis tue venit ad predicatores cassiodorus per quos te humano generi ipsam veritatem cognoscimus prestitisse **Iusticia tua sicut montes dei** beatos apostolos dicit montes qui iusticie domini tamquam eius capaces deuotis sensibus exciterit. Quos merito montibus conparauit quia sicut montes in ortu solis prius illuminantur a sole et postea valles sic apostoli primo sunt a christo nato illuminati lumine sue veritatis quod humilibus populis sancta predicatione infuderit **Iudicia tua abissus multa** abissus est profunditas aquarum quam nec meti ri nec intrinsecus ex toto videre valeamus. Sic diuina iudicia nec mente conplecti possumus nec racione aliqua diffinire preualemus sicut apostolus dicit Quam inconprehensibilia sunt iudicia eius et inuestigabiles vie eius ionnius. Iudicia enim dei nobis sunt occulta ignorantes quare vnum reprobat / alium assumit sicut dicit Jacob dilexi Esau odio habui. Exponit adhuc quare iudicia eius abissus dixerit cum subiungit **Homines et iumenta** idest racionabiles et irrabiles personas cassiodorus **saluabis domine** qui peccatoribus iumentorum se inordinata voluntate tractantibus beneficia tue pietatis indulges hoc autem quod mens quod racio conprehendat videlicet supplicacionem penitencium ad premia transire iustorum **Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus** Quemadmodum admiratis aduerbium est idest quam sublimiter quam potenter misericordias largitate mirabili contulisti ut et peccatores ad premia venire faceres et iustos sperare dona promissa faceres / vides ergo domini iudicia profundis abissis apertissime conparata collectorius. Augustinus dicit abissum profunditatem peccatorum quo quisquis peruenerit contempnendo deum videlicet cum venerit in profundum malorum. Et secundum hunc sensum exponit versum sequentem videlicet **Homines et iumenta saluabis domine** idest homines qui salutem iumentorum cum hoc est qui non eternam sed temporalem felicitatem querunt et desiderant saluabis corporaliter tantum et cum iumentis **Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus** ut non solum talibus hominibus sed etiam iumentis temporaliter prouideres hoc autem de carnalibus hominibus dictum est qui presencia bona sectantur cum iumentis. Consequenter dicit de illis qui futura bona sperant cum angelis unum sordit ionnius **Filii autem hominum**

idest racionabiliter et iuste viuencium qui ad ymaginem dei mente perfecti sunt **sub tegumento alarum tuarum.** hoc est sub crucis tue defensione **sperabunt** munimine cassiodorus vel ale domini sunt precepta noui et veteris testamenti in quorum protectione omnis iustus sperare cognoscitur dum eis obedire monstratur. Idem ionnius Et hii filii inebriabuntur ab ubertate domus tue idest intellectu dogmatum ecclesiasticorum vel a pinguedine gracie spiritus sancti cassiodorus Et est sermo iste tractus ad partem bonorum de hominum consuetudine viciosa qui vino nimio gurgitati mentis oppressione torpescunt. Sic et illa celestis ebrietas memoriam abscindit secularium rerum et carnalia ita facit a mente discedere tamquam vini crapula que humanos actus a nostris sensibus alienat gregorius Omelia x super ezechielem / Bibit scilicet de sacra scriptura et non inebriatur qui ad vocem predicacionis aurem inclinat sed mentem non mutat. Solet enim per ebrietatem bibencium sensus immutari. Qui ergo ad cognoscendum dei verbum deuotus est sed ea que sunt huius seculi adipisci desiderat / bibit et debriatus non est. Si enim debriatus esset mentem procul dubio mutasset ut iam terrena non quereret ea vana et transitoria que amauerat non amaret ionnius et torrente voluptatis tue potabis eos idest spiritu sancto qui dicitur spiritus torrens quia irrigat omnem animam spiritualibus fluentis ut fluctum exhibeat sanctificati vel potest iste versiculus de futuro exponi nycholaus **inebriabuntur.** idest saturabuntur absque tamen fastidio **Ab ubertate domus tue** idest celestis glorie secundum illud quod dictum est in psalmo 16° Saciabor cum apparuerit gloria tua HUGO **Et torrente voluptatis tue potabis eos** idest affluencia diuine fruicionis cassiodorus **Quoniam apud te domine est fons vite** christo domino hoc dicit apud quem est inicium omnium bonorum et origo virtutum ieronimus qui prestas baptismum per quod ablutis facinoribus vita largiaris eternam / vel fons vite doctrinam dei est que causa vita est. **Et in lumine tuo videbimus lumen.** lumen patris christus est qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum cassiodorus In christo enim lumine videbimus lumen patris et spiritus sancti quia per ipsius predicacionem factum est ut tota nobis trinitas manifestum constaret **Pretende** idest ostende **misericordiam tuam scientibus te** qui videlicet sanctam trinitatem corde firmissimo confitentur et hiis rogat pretendi misericordiam ut in isto seculo degant et in futuro iudicio premia digna recipiant

hoc enim significat iustitiam tuam hiis qui recto
sunt corde qui in futuro iudicio iustissime ad
dexteram collocabuntur quoniam recta mente
prestante domino viuere meruerunt augustinus Illi
sunt recto corde qui sequuntur in hac vita volun
tatem dei voluntas dei est vt sis aliquando sanus
aliquando vt egrotes Si quando sanus es dicis dul
cis voluntas dei est Et quando egrotas amara
est voluntas dei non recto corde es Quare quia
non vis voluntatem tuam dirigere ad volun
tatem dei / sed dei voluntatem vis curuare ad
tuam Illa recta est / tu curuus es / Rectus eris cor
de si dominum omni tempore benedicas et laudas
cassiodorus **non veniat michi pes** idest affectus **superbie**
ne erectus in superbia
a iusto tramite recedam **et manus peccatoris**
idest male sua
dentis operacio **non moueat me** a fide firmiter
Nycholaus **vel manus peccatoris** idest potestas demonis in pec
catis ob
stinati **non moueat me** a statu gratie cassiodorus **Ibi**
enim in affectu superbie
et praua suasione nequitie **ceciderunt omnes**
qui operantur iniquitatem Nam quamuis alii ex
crudelitate / alii ex
libidine alii ex cupiditate / alii ex inuidia dya
boli prolabantur / omnes tamen in superbie virgo
cadunt quia domini iussa contempnunt Nam
sicut obediens dicitur qui multis iussionibus
obsecundat Sic multipharie domini precepta
contempnens superbus verissime nuncupatur Ini
tium omnis peccati su
perbia de istis sequitur **expulsi sunt** idest expel
lentur quan
do audient Ite
in ignem eternum **nec potuerunt stare** quia non illis
licebit domini iussa differre Sed illuc statim
precipitantur ab angelis vbi eis parata est flam
ma penalis Repetere libet superiora huius psalmi
quo decore probata sint In hoc enim psalmo recita
tur quanta famulis suis diuina gratia prestiterit
vt vsque ad plenissimam sacietatem felici vbertate
peruenerit O laudabilem nimis ebrietatem O
notis omnibus expetenda violencia Vnde mo
destia nascitur et plena mentis integritas opti
netur Non hinc titubacio non confusio non men
tis alienatio non caligo tenebrosa succedit sed
tanto anima sanior redditur quanto illa ebrietate
completur / bibamus ergo hunc potum audi nequaquam
labiis carnalibus sed purissimo cordis affectu
de quo non leticia temporalis sumitur sed eterne
vite gaudia acquiruntur Oremus ergo dominum vt
nobis nominis sui timorem insinuet misericordiam
de celo solito largiatur superbiam bonis omni
bus inimicam a nobis auferat / atque omnem
dolum auertat nos quoque sacrosancti nominis
cognitione illuminatos regno suo dignos ef
ficiat Qui cum patre et spiritu sancto est benedictus
in secula seculorum Amen

Noli emulari in malignantibus
Titulus psalmi ipsi dauid cassiodorus de ver
bis tituli huius non est quod nouiter docere debea
mus sed intentionem psalmi magnopere debemus
aperire Totus enim ad mores pertinet corrigen
dos Instruit quippe etiam qui nunc introducitur
ad loquendum preceptis salutaribus genus humanum
ne mortiferis erroribus inuscetur / malos pena
deterrens / bona fidelibus promittens / quod doctri
ne genus omnino efficacissimum est vt et superbi hu
milientur et humiles digna consolacione confe
quantur hugo In primis itaque commonet etiam in cuius
persona loquitur propheta ne de prosperitate
malorum indignetur aliquis neque imitetur eos.
vnde
dicit **Noli emulari** Emulor pro quatu
or significatis poni
tur in sacra scriptura vnde versus Emulor in
flatur amat inuidet ac imitatur In hoc loco po
nitur pro imi
tari vnde dicit **Noli emulari in malig
nantibus** Nycholaus idest imitari malig
nantes in suis operibus **neque zelaue
ris** idest amaueris. **facientes iniquitatem** iohannes quia
per iniquas fraudes diuicias congregant et
honores inquirunt nycholaus Tales non sunt imitandi
nec amandi in quantum mali licet natura sit ex
caritate diligenda quamdiu sunt in presenti vita in
qua possunt ad bonum reuerti Malicia tamen eorum
semper est odienda Sic loquitur saluator luce
14° Si quis venit ad me et non odit patrem
suum et matrem suam etc. sub
dit autem predictor rectam hugo. **quoniam tamquam fenum**
quod hodie floret et cras
in clibanum mittitur **velociter arescent** pec
catores dicti
malignantes li
cet modo floreant **et quemadmodum olera her
barum cito decident** iohannes Recte hec carna
lis glorie mundana po
tencia feno et vilibus oleribus iuxta ysayam
comparatur Omnis inquit caro fenum et omnis
gloria eius sicut flos feni aruit fenum et flos
eius decidit huic simile addidit iacobus in sua ca
nonica sua c° Ita et diues in itineribus suis.
cassiodorus postquam malignantes studiose censuit
euitandos nunc quid facere debeamus ostendit
dicens
nycholaus **spera in domino** figendo appe
titum in summo **et fac
bonitatem** idest opera bona cassiodorus
quia fides sine operibus mortua est **et in
habita terram** hoc est in fide ecclesie persevera
ieronimus vel inhabita corpus
tuum Tu dominare car
ni non caro tibi cassiodorus **et pasceris in diuiciis eius**
idest in ipsius domini contemplacione que manifesta

tius declarat cum subiungit dicens **delectare in domino** Delectatio et corporalis dicitur et spiritualis Illa nutrit vicia Ista virtutes / Delectare cum dicit in domino suauem tibi vult esse eius recordationem vt ames quam times vt desideres quam vereris vt ambias querere quam pauescas Sequitur **et dabit tibi petitiones cordis tui** Respice quia cordis dicitur non carnis quod ad sapientiam solet referri ionius Cor enim semper sapientiam petit cassiodorus Cordis enim petitio est fides caritas intellectus dei et opera actuum bonorum nycolaus Justi enim non petunt a deo simpliciter nisi bona gratie et virtutes que semper dantur qui petunt pro se et perseuerant quia sunt iusti de alijs aut bonis inferioribus non faciunt petitiones nisi sub condicione scilicet si expediant honori diuino et saluti sue vel aliorum hoc etiam modo deus exaudit eos **Reuela domino viam tuam** cassiodorus Velum quoddam est densitas peccatorum vnde via idest vita nostra tenebrosi amictus circumdatione vestita est hanc reuelationem quando delicta nostra potentissime confitemur ionius Tu ergo qui habes in corde videlicet actiones tuas patefacere debes deo in sermone confessione tua **et spera in eo** quia ipse possit remittere delinquenti peccata et ipse faciet videlicet hoc quod sequitur **et educet quasi lumen iusticiam tuam** cassiodorus Educere enim est aliquid de tenebris trahere hoc est de seculi huius caligine Caligo est obscuritas ad illam futuri iudicij perducere claritatem vbi omnia palam fiunt nec vlterius tenebrosis latibulis occuluntur idest absconduntur Quapropter iusticia nostra quam donante domino nunc habemus in fide tunc humanis aspectibus apparebit in specie et tanquam lumen offertur cum spes nostra xpistus ostenditur sicut dicit apostolus cum xpistus apparuerit tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria **et iudicium tuum tanquam meridiem** augustinus Judicas tu magis sequi xpistum promittentem tibi quod non vides quam impium reprehendentem te credidisse quod nondum vides Quid credidisti Quid tibi xpistus promisit Quia immortalis eris et dabit tibi vitam eternam adhuc in abscondito est iudicium tuum et reprehenditur et irridetur ab infidelibus Sed cum venerit dies iudicij et venerit xpistus et congregauerit omnes gentes iudicandas tunc educet tanquam meridiem idest in clarissimam lucem iudicium tuum ionimus quo ea que bona sunt elegisti Tunc fulgebunt tanquam sol in regno patris eorum Et erunt clara omnia que nunc abscondita sunt **subditus esto domino** Preceptis eius humiliter obediendo **et ora eum** pro delictis presentibus et antiquis Sed dicat aliquis augustinus Subditus sum et oro eum

sed quod tibi videtur vicinus ille neque male agens et florens. Furta eius adulteria eius rapiens eius ergo nouit in omnibus elatus superbus per iniquitatem exaltatus non me dignatur agnoscere In hijs quomodo durabo Morbus ille est bibe contra quod sequitur **noli emulari in eo qui prosperatur in via sua** ionius idest ne sis inuidus ei nec turbet te impij infelicitas breuis **et in homine faciente iniusticias** cuius cassiodorus cuius actus turpis est et fetulenta negocia augustinus Ille prosperatur in via sua et tu laboras in via dei. via impiorum transitoria felicitas quare quia via illa lata est finis eius in profundum inferni perducit via tua angusta est et pauci ingrediuntur regnum per eam Ergo ieronimus **desine ab ira** animi **et derelinque furorem** corporis cassiodorus Desine illi dicitur qui adhuc insano animi turbatione remurmurat qui inflamatus ira et furore blasphemia verba profundit vt sibi felicitatem seculi negatam conqueratur quam habere pessimos contuetur augustinus Si felicitatem huius seculi tibi promisit xpistus murmura aduersus xpistum quando vides infidelem felicem Quid tibi promisit felicitatis Quam nisi in resurrectione mortuorum Nonne ab ipso audis non est seruus maior suo domino Ille pro te dolores obprobria flagella crucem mortem sustinuit quod tibi peccatori debebatur Ergo tene dicitur oculum mentis ne turbetur per iram **et noli emulari** idest imitari nequiciam impiorum ionius **vt maligneris** et efficiaris ipse nequam **quoniam qui malignantur.** Translatio romana habet **quoniam qui nequiter agunt exterminabuntur** de terra viuencium cassiodorus O homo quid illos imitari desideras quos petere prospectas Exterminari est foras terminos proici idest ab illa dei ciuitate priuari Sed ne solus metus imbecilla hominum corda turbaret subiungit etiam spem bonorum dicens **sustinentes** idest pacienter expectantes **dominum ipsi hereditabunt terram** videlicet qui despiciunt felicitatem impiorum Ipsi ciuitatem futuram domini potientur quam iustis viris diuina pietas pollicetur Et ne hanc sustinenciam longissimam estimares protinus adiungit **Et adhuc pusillum** pusillum vero dicitur tempus quod restat vsque diem iudicij quod comparatione preteritorum dierum paruissimum est augustinus Recole terminos ab adam vsque in hodiernum diem percurre scripturas hera pene adam de paradiso lapsus est tot secula euoluta sunt ecce vbique sunt preterita tempora sic pauca que restant vtique transibunt. Si toto illo tempore viueres ex quo adam de pa

radiso dimissus ē usque in hodiernū diem cer
te videres vitam tuam non fuisse longā qua
si sic avolasset ato universusque aut hominis vita
ē q̄ta ē Certe sicut dicit apostolus quasi vapor
fumi ad modicū parens / adde quotlibet ānos
duc longissimam senectutem quid ē Nonne au
ra matutina Et si hoc pusillum temp⁹ quod est
futurū tibi videat᷑ longum esse tuus tamen
ultimus dies longe abesse non potest Qualis
enim exieris de p̄nti vita tal' redderis vite fu
ture cassio⁹ O infirme pusillum et non erit p̄
cator augus⁹ non quia ipse qui peccavit non erit
sed peccare iam desinit **quereres locū eius** idest usū ei⁹ **et nō invenies** deus utitur hic peccatore ad pban
dum iustum quo usus ē dyabo
lo ad pbandum Job et Juda ad tradendum xpm
peccator ergo non habebit locum idest usum fla
gellandi iustos cum transierit temp⁹ p̄ntis id
est tempus probaci onis iustor̄ nycho⁹ **Mansueti autē** q̄ expec tant paciencer bene placitum dn̄i **hereditabūt terrā** vive ncium celestem vide licet iherusalē **et delectabūt᷑ ī multitudie pacis** cassi⁹ quia habitatores celestis civitatis
non mercibus deguunt Sed divina de
lectatione pascunt᷑ Non ibi quisque laborat
ut vivat sed totus quietus accipit quod beatus
concupiscat Ibi oculis cordis esuries beata sa
ginatur ubi anima solo visu reficitur quando
quicquid ad eius pertinet desideriū domina vult⁹
contemplatiōe prestatur ut enī ostenderet ipam
delectacionē nulla contrarietate dissolui ad
dit **in multitudie pacis** pax enī futuri seculi ē ubi nich
il adversum nichil contrariū potest esse Sed
uno modo captum gaudium suavissime augus⁹
Delectetur hic impius ille in multitudine au
ri et argenti mancipior̄ obbaū idest calicum
vinolenciae latissimor̄ et luxuriosor̄ conviuor̄
hec ē potencia cui īvides Iste flos ē qui delectat
Nunquid meliores divicie et delicie tue sunt auri
tuum pax presidia tua pax vita tua pax / de⁹
tuus pax Quicquid desideras pax tibi erit quia de⁹
tuus totum tibi erit Manducabis eum ne esu
rias et sicias Illuminaberis ab eis ne sis cecus
totum habebis eum et te totum habebit quia
tu et ille unū eritis cum quo et ī quo nullas
molestias paciaris cassi⁹ Superius dixerat fi
deles non debere īpios emulari nūc consequenter
dicit peccatores supra iustos per īvidiam tor
queri Et ex hoc contra eos malignari bene di
cit ī pios **observab᷑ pccōr̄ iustū** ut īvento loco noceat
ei quia per opera sanctor̄ peccatores crucian
tur et torquentur in ista presenti vita Unde
dicunt sapiencie 2° Circumveniamus iustum

quoniam contra
rius ē opibus nr̄is **et stridebit sup eū dētib⁹ suis** hoc ē dentibus malicie et nequicie q̄
bus nititur eum devorare dolens de
bono virtutis sue / per motum corporis ostē
dit motū animi. **dn̄s autē irridebit eū** idest irri sione dig
num ostendit
ī futuro iudicio **qm̄ pspicit q̄ veniat dies eius** hoc est dominus scit quando ve
niat perdicio eius idest dies ul
cionis ire dei cassio⁹ firmissime credamus talia
quoniam nobis a veritate pmissa sīt Sic fi
at ut peccator irrisus abscedat qui se fugitiva
felicitate pdicabat **gladiū evaginaverūt pccō res** evaginaverūt significat nudaverunt
ut quod ante erat in cogitacione quasi in
vagina mentis reconditum postea eductum
revelatis cogitacionibus apparet in aperta
psecucīōe glosa: Et
si sic non psiciunt **intēd᷑ arcū suum**
idest insidiant᷑ in dolo postea reddit singu
la singulis quasi
dicet arcū intēdūt **ut decipiāt paupem** qui sibi
n̄ suffic᷑ **et iopem** qui nec opem habet ab
illo cassi⁹ decipiuntur
dum eius tenebrosus et morti similis error
infunditur
addidit ut **ut trucidēt rectos corde.**
hoc de martiribus potest intelligi qui recti
sunt corde sed car
ne trucidāt᷑ hugo: **gladius** idest persecu cio temporal
vel sp̄ualis qua
alijs conā᷑ nocere **intret ī corda ipsorū.**
idest in animas eor̄ ad dampnacionem ve
lut temporaliter simili persecucione morian
tur nych' frequenter enī contingit divino iu
dicio mortem quam preparaverāt alijs veni
re super eos sicut amā fuit suspens⁹ in pati
bulo quod preparaverat mardocheo hester vij
cassi doro⁹ **et arc⁹ eorū** idest occulta malicia ipor̄ q̄ contra īnocētes p̄parabat᷑ **cōfringatur** idest frustretur ut nichil noceat iusto / et respice qm̄
ipsa verba que in facinoribus posuit eadem
et in vindicta geminavit propter illā s. eū䷀
sniam In qua mensura mensi fueritis reme
cietur vo
bis nych⁹ **Melius ē modicū iusto** qua
tumque modicū habeat de bonis temporalibus
habet tamen sufficienciā eo quod appetit⁹ eius
tendit ad bona sp̄ualia in quibus quiescit
aīa
eius **sup divicias pccōrum multas**
In quibus non habent sufficienciā sed magis
indigenciā quia eis abutunt᷑ per prodigali
tatē sive per avariciam a virtute declinat᷑

Si primo modo abutuntur. s. per prodigalitatem statim diuicie euacuantur Et sic ad tenendum statum suum anxiantur diuicias indebite acquirendo Si secundo modo. s. per auariciam eis abutuntur incurrunt indigenciam / tum quia non audent vti suis diuicijs / tum quia crescente concupiscencia videtur eis quod semper plus eis deficiat quia si habent centum florenos / hanelant ad habendum mille et deinde ad decem milia Et tamen postea totum perdunt in morte quia ab eis per predones vel latrones auferuntur. Ideo subditur **Quoniam brachia peccatorum conterentur** idest diuiciarum potencia in quibus confidebant cassiodorus Et non dicit frangunt quod vno poterat prouenire / sed dicit conterentur idest assidua tritura minuentur. quod grauius est quam subita clade consumi nycholaus **Confirmat autem iustos dominus** quia a bono virtutis non mouentur in prosperis vel in aduersis **Nouit dominus** noticia approbacionis **dies immaculatorum** idest opera et conuersacionem bonorum Multi immaculati exterius qui sunt valde maculati interius in consciencia quod deus solus nouit Quid autem immaculatis sit futurum consequenter exponit dicens **et hereditas eorum in eternum erit** hoc est in vita eterna **non confundentur in tempore malo** hoc est in die iudicij quando vniuersorum actus discucientur Immo tunc honorabuntur. quia tunc eis dicetur Venite benedicti patris mei percipite paratum vobis regnum ab origine mundi Sed impij tunc confundentur quibus per oppositum dicetur. Ite maledicti in ignem eternum **in diebus famis saciabuntur** quia tunc impij dampnati esurient per carenciam omnis boni Et iusti saciabuntur per adepcionem summi boni Ideo dicitur ysa. 65 Serui mei comedent et vos esurietis ionnnes **quia peccatores peribunt** illa fame perpetua qui non custodiunt mandata dei. **Inimici vero domini** quicumque amici huius mundi **mox vt honorificati fuerint** in potestate terrena **et exaltati** in vana gloria presentis vite nycholaus que non est nisi momentum respectu future vite immo **deficientes et quemadmodum fumus deficiant** quia quanto plus fumus in aera eleuatur tanto plus euanescit hugo Sic impij quanto plus fuerint exaltati in presenti vita tanto profundius mergentur. in inferno **Mutuabitur peccator et non soluet** Mutuatur peccator quando dei verba audit cassiodorus et non illius operibus repentat hoc enim est soluere iussa diuinitatis non implere Mutuatur enim quando dei beneficia diuersa suscipit et nullam graciarum restituit actionem sed tanquam nichil acceperit semper ingratus Et ionnnes **Iustus autem miseretur. et tribuet** quia accepto verbo dei spiritualibus spiritualia subministrat et non solum se sed et alios lucrifacit cassiodorus hoc est quod dicit miseretur et tribuet ad elemosinas pertinet largiendas vbi prius misericordia precedit et post humanitas benigna subsequatur postquam ostendit iustum et impium opera habere contraria consequenter declarat premia eorum esse diuersa dicens **quia benedicentes ei** idest qui ei in omnibus gracias referunt et eius mandata custodiunt **et hereditabunt terram** viuencium quam in premium accipient possidendam **maledicentes autem ei** quales sunt peccatores blasphemi dei legibus inobedientes **disperibunt** eterna perdicione non quia ipsi non erunt quos penalis flamma torquebit Sed quoniam a iustorum promissa beatitudine disperibunt augustinus Nec mirum quia male viuendo et sibi amissa iuste retinendo maluerunt domino Et ob hoc iuste sunt maledicti collector Translacio romana habet hunc versiculum clarius hoc modo **Quia qui benedicunt fuerint ab eo hereditabunt terram et qui maledicunt interibunt** Et hoc est quod dicitur Mathei 25. Venite benedicti patris mei percipite regnum Et discedite a me maledicti in ignem eternum Et vt quisque sciat quo tendere debeat ne similiter pereat sequitur nycholaus **Apud dominum gressus hominis** scilicet iusti **dirigetur** In vita presenti vt non declinet a rectitudine iusticie Ideo subditur **et viam eius volet** idest approbabit eam ordinans ad meritum vite eterne **Cum ceciderit** per peccatum veniale ionnnes propter infirmitatem carnis quia septies cadit iustus et resurgit **non collidetur** nycholaus quia per hoc a gracia dei non decidet Ideo subditur **quia dominus supponit manum suam** huius autem manus suppositio est donum gracie conseruacio quam quisque homo potest vitare omne peccatum mortale sed ipsa priuatus non potest quia sicut dicit gregorius super ezechielem peccatum quod per penitenciam non diluitur suo pondere ad aliud trahit sed quia iusti predestinati aliquando cadunt per mortale sicut patet de dauid Ideo potest hoc eciam exponi de casu mortalis peccati cum dicitur **Cum ceciderit non**

per peccatum mortale **non collidetur** idest irrecuperabiliter non frangetur **quia dominus supponit manum suam** per penitenciam reducendo ad graciam Et probat tamen subiungitur dicens **iunior fui etenim senui** ex hoc apparet quod david fecit hunc psalmum in senectute sua **et non vidi iustum derelictum** videlicet a deo et intelligitur de iusto predestinato qui si aliquando derelinquatur a deo propter suum peccatum tamen finaliter si etiam tormentis aliquando affligatur quoniam post tormenta sequuntur premia eterna domino qui corporaliter se in cruce derelictum clamavit testante Mt. v° in evangelio. beati ait qui persecutionem paciuntur propter iusticiam quoniam ipsorum est regnum celorum sequitur **nec semen eius querens panem** Quod si ad litteram accipias non poterit constare / legimus enim famis causa abraham ysaac et Jacob mutasse provincias Unde dubium non est eos eguisse pane quos propter penuriam loca exteras astat appetisse regiones augustinus Sed panis est verbum dei quod semen idest opera iusti non mendicat quia verbum dei numquam ab ore eius discedit cassiodorus Et quia iustus non eget. Idcirco. **tota die** idest omni tempore vite sue **miseretur et comodat** quia prius intima movetur anima ad elemosinam et sic aperit manum Ipsa enim perfecta elemosina que prius a se inchoat et sic ad alterius miseriam venire festinat cassiodorus vel miseretur ammonendo errantem et comodat docendo nescientem ionius Omni enim tempore miseretur vel a domino qui alius ministrat doctrinam dei quam comodat non ad lucra mundana sed ad celestia conquirenda cassiodorus Comodat plane iustus vir omnino dives est de doctrina de pietate de iusticia de paciencia ceterisque virtutibus quibus fruitur mens sanctissima O divicie inestimabiles que in tota vita copia sua effluentissime largiantur Merito enim non desinit dare qui a christo semper consuevit accipere sequitur **et semen illius in benedictione erit** Si semen velis filios intelligere Multi sancti genuerunt filios luxuriosos et impios sed semen dicit opera que ab homine superno dono in bona conversatione seminantur ionius Opera ergo que gessit vel doctrina quam docuit a domino benedicentur glosa quia cum exultatione veniet portans manipulos suos Et ideo tu quicumque es **declina a malo** idest a peccato. cassiodorus Et quia non sufficit christianus a malis abstinere nisi bonum faciant Ideo subditur **et fac bonum** hoc est imple mandata que deus dedit et precepit Nam dominus in iudicio suos iustos

non vocat ad premium quia pauperibus nichil abstulerunt sed ideo coronat quia nudos vestierunt visitaverunt infirmos esurientes sicientes que dilexerunt verum hec precepta quod sequitur **et inhabita in seculum seculi** nycholaus idest per hec inhabitabis in eterna beatitudine secundum illud Mt. 19° Si vis ad vitam ingredi serva mandata dei Et quia vita beata a solo deo datur Ideo subditur pro causa **quia dominus amat iudicium** idest opera iusticie que precipiuntur in mandatis decalogi **et non derelinquet sanctos suos** idest predestinatos qui ab eo finaliter recipiuntur **in eternum conservabuntur** idest in vita beata cassiodorus Intende promissionem quia non dicit iustos in temporalibus rebus nequaquam deserendos hic enim visualiter conservari nequiunt qui in tribulacionibus suppliciis lacerantur sed eos in eternum conservandos esse pronunciat qui eterna concupierunt nycholaus Et quia sicut iusti pro operibus iusticie premiabuntur Ita impii pro operibus iniusticie punientur Ideo subditur **iniusti punientur** eterna pena gehenne collector Unde bernardus ait Cum considero Job iacentem in sterquilinio Ihesum esurientem in heremo paulum occumbentem gladio petrum aut pendentem in patibulo Tunc cogito qualiter deus puniet in futuro quos reprobat si sic in presenti castigat quos amat **et semen** idest opus **impiorum peribit** cassiodorus Dictura enim sunt in iudicio illud sapiencie v° Quid nobis profuit superbia nostra aut quid diviciarum iactancia contulit nobis Transierunt omnia illa tamquam umbra Vides petrus quomodo bonum perdet et sola consistere que in regno domini fuerunt permanere Sicut enim divina miseratio assidue increpat minando penas gehenne Ita frequenter munera pollicetur ut erigat utraque enim efficacissima sunt instrumenta doctrine ut malos vindicta bonos premia promissa subsequantur Unde subditur **iusti autem hereditabunt terram** idest in eternum possidebunt **terram** viventium **et inhabitabunt in seculum seculi** idest sine fine nycholaus ubi enim in veteri testamento seculum duplicatur sicut hic intelligitur perpetuitas ex parte finis **super eam.** hugo Supra vota dominum sit ait Mt. 25° dominus dicit super multa te constituam cassiodorus Ideoque dictum est super eam et in ea quia spirituali corpori non erit necesse terram gravi calcare vestigio sicut dicit apostolus / Deinde nos qui vivimus qui residui sumus simul rapiemur cum illis in nubibus obviam christo in aera et sic semper cum domino erimus. os iusti meditabitur sapienciam / os cogitans

tionem debem9 accipere nycho9 Sapientia dicit^r
quasi sapida sciencia q̄
xp̄e ẽ circa ogni^os dīnoꝝ **Et lingua eius**
loquetur iudiciū glosa idest qđ deus pre
cipit tenere vel fuge
aug9 Sed ne putes forte istum de illis esse
de quibus dicit^r populus hic me labys hono
rat cor autem eoꝝ longe ẽ a me Jō sbdi^t nych9
lex dei eius ī corde ipsius videlicet per
iugem medi
tacione Et q̄ illi
prodest sequitur **Et non supplanta
buntur gressus eius** quia non āmo
uebitur a via
iusticie per demones vel hominis suggestio
nem Sicut enī meditacio iusti ẽ circa legem
dei vt eam custodiat Ita meditacio ipy vt ma
lum conceptum
pficiat Jō subdi^t **considerat pctōꝛ iustū**
qualiter et quomo
do possit decipe eum **et querit mortifica
re eum** quia non solum querit ei nocere
in bonis exterioribus sed etiam in
persona propa nec solum querit eum p̄uare
vita corporali sed etiam spūali querens eū
auertere a statu iusticie sed quia deus frequenter
eripit iustum de manu
iniquoꝝ Jō subdit augu9 **Dn̄s autē non
derelinquet eū ī manibus eius**
idest in potestatem eius scdm animā vt ei co
senciat vt enim ait Job terra tradita ẽ ī ma
nus psequentis Non enim ibi dimisit iu
stum suum de9 quia de carne capta educit
animā īuictam dimitteret iustum suum ī
manibus ipy si illum fecisset consentire ipso
Cum ergo ventū fuerit ad illud iudiciū vbi
oportet omnes exhiberi ante tribunal xp̄i et
stare vt illic recipiat vnusquisq̄ que per cor
pus gessit siue bo
num siū ma^lm tūr **nec dampnab^t eū**
videlicet iu^s
tum hugo **cum iudicabitur illi** id est
cum sentēcia dabitur p eo aug9 licet ad tem
pus videatur dampnari ab homie nych^s pp^e
autem psperitatem iniquoꝝ esse contempnē
dam et iustoꝝ appetendam ostendit hic cōuer
ponit suam monicionē videlicet q̄ homo cōmit
tat se fideliter diuine disposicioni ne a recti
tudine iusticie moueat^r ex maloꝝ transito
ria prosperi
tate diuitis **Expecta dn̄m** idest dispōem
eius paciente^r
et custodi viam eius obseruando
mādata eius **Et
exaltabit te** de valle pre
sentis miserie **vt heredi
capias terrā** te
uiuentium augu9 De qua d^r
venite bn̄dicti patris mei

percipite regnū Et q̄ de illis qui nos angus
tiauerunt inter quos gemimus quoꝝ standa
la toleramus pro quibus seuientibꝫ oramus
q̄ de illis
erit sequitur **cū perierit pctōres** tu eris ad
dexteram
illi autem ad sinistrā / duplici racione iustoꝝ
gaudia cumulantur / p̄mū cum senserint ī
q̄tis sint iocūditatibus collocandi / deinde cū
viderint penas peccatoꝝ exultabunt amplius
se ab eterno supplicio liberatos hugo. Ostensa
dignitate sanctoꝝ eternam esse / hic ondit dig
nitatē maloꝝ fantasticā
esse transitoriā vnde dicit **vidi ipm̄ sup
exaltatū** sup q̄os
honoib9 **et eleuatū** sup
bia **sicut
cedros libani** hoc ẽ in maxima dignita
te temporali libanus vero
candidacio interp̄tatur et ipi nitent candore
in gloria
huius scdi **transiui et ecce nō erat** ny
cho9
quia talis gloria et potestas ẽ breuis q̄ ẽ qui
dam transitus scdm q̄ d^r sapiencie 2° vmbre eī
transitus ẽ tempus nrm cassio9 Duob9 modis
mūdus iste transitur siue cū deserit^r melioꝛ
cōuersacione siue cum mortis fine relinquit
aug9 Ergo transiui ad spūalia / intraui ī sctā
rium dei vt intenderē
in nouissima eorum **et ecce nō erat q̄si
ui eū et non īuentus locus eius**
ieroni^q Sicut enī cedrus supercelsos montes
apparet exaltata et impulsum ventoꝝ sepe de
labitur Ita et impius qui relicto deo in diui
ciis mundi confidit q̄tūlibet floreat q̄tūlibet
extollatur et eleuetur non īuenit^r cum ab hoc
mūdo migrauit nycho9 quia in pfundo inferni
est ab
scōdit9 **custodi īnocenciam** nulli nocu
mētū īferendo
et vide equitatē iuste cum
pximo agēdo **qm̄ sunt
reliquie hoī pacifico** cassio9 vt post hāc
vitam eterne bt̄i
tudinis p̄mia consequatur ieroni9 Qui hic pacifi
ce viuent vt filius dei vocetur huius reliquie
hoc est corpus mortale reseruatur ad gloriam
resurrectionis Juxta illud apli oportet mortale
hoc induere in
mortal^te nycho9 **iniusti autē disperibunt**
per eternam
dāpnacionē **simul reliq̄e impioꝝ inte
ribūt** hugo quia bona temporalia q̄ hic reli
querūt non proficient eis sicut ī alio
psalmo dicit Ne timueris cum diues factus
fuerit homo et cum multiplicata fuerit glā
domus eius quoniam cum interierit nō sumet
omnia neq̄ descendet cum eo glā domus eius
Siue vt quidam volunt reliquie significant
memoriā bonoꝝ quā iustus hic in hoc mūdo p9

obitum derelinquit dum de actuū suoꝝ probita
te laudatur Quod utiqꝫ martiribus contigit qui ꝑ
veritatis testimonio felices animas reddiderūt
hoc mereri impij nullatenꝰ possunt qui nullū
vestigium dignum sue memorie derelinquunt
quoniā superueniente interitu eoꝝ laus et fragilis
vita dissolui
tur ieronimꝰ **Salus autē iustoꝝ a dn̄o**
per quē et pn̄tem vitam capiunt et adipisca pres
tolantur
eternam **Et protector eoꝝ ī tempore tribu
lacionis** cassio Tempus quippe tribulacionis
duplex est sed longe dissimile erit
Nam et hic tribulaciones temporales sūt quas
tamen dominus a fidelibus suis non amouet
q̄ mordent potius q̄ deuorant Illa cū tribulacio
que in die iudicij impijs venit mala eterna tris
tis quia cruciat vehemens quia districta ē In
hoc tempore tribulacionis protector ē dominus
quia ex ip
sa eripit. **Et adiuuabit eos dominꝰ**
quoniam in colluctatione temptationum
fugā
tur et **liberabit eos** nycholꝰ Si ceciderint
ī manꝰ inimici ꝑ peccatū
Et eruet eos per vera penitenciā **a peccatoribꝰ**
idest a demonibus in peccato obstinatis et
perseue
rantibꝰ **quia sperauerūt ī eo** spe debi
ta que
prouenit ex meritis et gracia diuina augꝰ
Epūs ē in ecclesia catholica sarcinam suam por
tat racionem redditurꝰ ē deo in bonis eum
noui si malus ē ipse nouerit si bonꝰ est nec
sic spes mea ē hec autem omnia dicta ī ecclesia
catholica ut spes mea non sit in homīe Idem ī
tractatu super eundem psalmū Nouissimus di
es karissimi terribiliter venturꝰ audit ab eis
qui securi esse bene viuendo nolunt et male
viuere volunt. hunc enim utiliter scimꝰ ven
turum et utiliter ignoramꝰ qn̄ venturꝰ sit
Paratum cor habeamꝰ bene viuendo et nō so
lum non timeamꝰ venturum illum diem sed
et amemꝰ / dies quippe iste sicut infidelibus
laborem auget sic et fidelibus laborem finit Quid
autem horum duoꝝ esse velis antequā veniat
aut fidelis aut infidelis nunc ē in potestate
tua Cum autē venerit tunc non erit Elige ergo
cum tempꝰ ē quia deus quod misericorditer occul
tat misericorditer differt Iustum autē est apud
deum et modo impartiatur misericordia et ī fu
turo exerceat iudicium Sed reuera hec te pertur
bat hominem xp̄ianum quia vides male vi
uentes felices rerum istarū copia circūfluere
sanos esse superbis dignitatibꝫ eminere īco
lume habere domū / gaudia suoꝝ / obsequia
clientum / excellentissimas potencias / nichil tris
te interpellare vitam ipsoꝝ / mores nequissi
mos vides facultates copiosissimas respicis

et dicit cor tuū nullum esse diuinū iudicium
omnia casibus fieri et fortuitis motibus ve
tilare collector bibe ergo pocionē huiꝰ psalmi per os
cordis tui et cognosces quoniam post breuem
huiꝰ vite ꝓsperitatem peccatores ad tempus
florentes eternis deputabuntur tormentis et
iusti post breuem tribulacionē ad gaudia ꝑ
uenient sempiterna simulqꝫ in conclusione
huiꝰ psalmi attende quanta faciat ꝓ te tuus im
perator Ipse ē tua salus tua protectio tua libe
racio ut te hic regat et custodiat ac deīn ad vi
tam eternam perducat Qui est benedictus
in secula seculoꝝ Amen.

**Domine ne ī furore tuo ar
guas me** Titulus talis ē psal
mus david in reme
moracionem sabbati cassꝰ dicendo in rememora
cione hoc nobis titulus iste pronunciat ut quia
peccatū prorsus fugere nequimꝰ semꝑ ipm̄
in memoria habeamꝰ non ad faciendum sed
ut ab eius frequencia saltem nos temperemꝰ
collector Cassiodorus exponit hunc psalmum lo
quens Job qui ut ait fuit superator vite morta
lis et carnis sue debellator ac ingeniorū suppli
cioꝝ triumphator Glosa Verū quia iste psalmꝰ
ē tercius in ordine penitencialium congrue de quo
libet peccatore potest exponi Unde sensꝰ tituli
talis ē psalmꝰ iste est david idest penitentis
habitus in rememoracione sabbati Sabbatum
ē requies eternitatis quam perdere formidat
peccati conscius et habere considerat grauiter
afflictus Iste namqꝫ penitens in malis positꝰ
penis timens et inde lugens sabbati eterni re
cordatur unde ne huius sabbati btitudine ꝓ
uetur domini mise
ricordiā implorat dicens **Dn̄e ne ī furore tuo
arguas me** augꝰ ut non sim inter illos
a sinistris quibus dicturus est
Esuriui et non dedistis michi manducare Ite
in ignē
eternū. **Neqꝫ in ira tua corripias me**
ut in hac vita me purges et talem me reddas
cui iā purgatorius ignis non opus sit Gra
uior erit ille ignis quam quicquid potest pati ī hac vi
ta Sequitur tam probabilis ut in illo iudicio
iam non debeat puniri qui malis p̄ntibus
vehementer afflic
tus est Unde subdit **Quoniam sagitte tue in
fixe sunt michi** Glosa Sagitte sunt vin
dicte. scilicet dolores et pena
litates anime et corporis hug. Utpote tristicia
esuries frigus sitis et cetera humani generis i
firmia Glosa Ex augustino quia sicut sagitte
intendunt et infigunt Ita vindicte dei ui
se fuerūt in adam per comminacionē sicut legi
tur gen. 2°. In quacumqꝫ die comederis ex eo
morte morieris Et quia comedit infixe sūt

ci et nobis in ipso per penam et culpam et non ad horam **Nam confirmasti super me manum tuam** idest vindictam tuam ut inesset michi sagitte tue usque in finem vite presentis propter quod **non est sanitas in carne mea** quia porro mortale corpus tot temptationibus et corporalibus miseriis subditum et hoc **a facie ire tue** idest ab istancia vindicte in adam exercite **non est pax ossibus meis** idest interioribus viribus anime **a facie** idest a memoria **peccatorum meorum** possunt et hii duo versus exponi in persona penitentis deplorantis non inflictam miseriam ut dictum est sed assumptam penitenciam coram deo memorantis et dicentis **Quoniam sagitte tue infixe sunt michi** iohannes idest verba sacre scripture ac doctrine tue infixa sunt cordi meo que ut iaculum transverberaverunt cor meum **et confirmasti super me manum tuam** ut tanquam bonus magister verberibus castigationis afflictum reddas emendatum **non est sanitas in carne mea a facie ire tue** vidi faciem ire tue hoc est intellexi per scripturas sanctas quanta minaberis peccatoribus et exitium et conpunctum vel totus defeci petens ne ipsa ira super me descenderet **non est pax ossibus meis a facie** idest a memoria **peccatorum meorum** Nullam quietem indulsi vel ossibus vel menbris meis donec ea penitendo purgarem Nec mirum si non est pax **Quoniam iniquitates mee supergresse sunt caput meum** cassiodorus Caput namque ratio est super quam inter bona nobis collata celsius nichil habemus Ipsa enim duce domino prestante dirigimur Ipsa nos ad bonos actus proficuos perducit quam si iniquitas oppresserit illa protinus victa succumbit iohannes Impietates ergo mee invaluerunt michi prout scilicet **et sicut onus grave gravate sunt super me** Sicut pondus grave sic peccata mea super me hugo Deinde conqueritur penitens iste de peccati diuturnitate quo impeditur ne sursum ad celestia appetenda consurgere possit Unde dicit **Putruerunt et corrupte sunt cicatrices mee** libro iob 8o. Que enim sunt cicatrices nisi vulnerum sanationes quoniam qui peccatum corrigit et plangit cicatricem vulneri superducit Sed cum mens decepta vi iam penitudinis ad delectationem sui revocat cicatrix penitencie que superducta fuerat ad putredinem vulneris redit Et hoc sic. **A facie insipiencie mee** idest propter insipienciam meam scilicet quia non sentiebam amaritudinem peccati **Miser factus sum** iohannes idest miseriis afflictus **et curvatus sum** idest humiliatus sum ad penitenciam **usque in finem** idest usque dum confitendo merear indulgenciam obtinere **tota die contristatus ingrediebar** idest indignum me iudicans ut non oculos ad celum levare auderem sed percuciens pectus meum aiebam deus propicius esto michi peccatori Causam huius miserie et tristicie subdit dicens nycholaus **Quoniam lumbi mei** in quibus luxuria dicitur regnare secundum gregorium Omelia 21 super evangelium hugo **impleti sunt illusionibus** idest delectacionibus carnalibus que recte illusiones dicuntur propter duas causas quia post factum vellet homo non peccasse Unde dicit quidam philosophus Non emo tanti penitere hoc dicit quia quedam mulier magnum precium petebat ab eo ut consentiret ei 2o quia per momentaneam delectacionem peccator eterno incendio obligatur Talis enim non potest peius illudi Unde gregorius Momentaneum est quod delectat eternum est quod cruciat Si enim universaque consideret et titillantem intelligat corporis voluntatem dicere possunt nycholaus **Non est sanitas in carne mea** quia ex infirmitate carnis procedit luxuria iohannes Unde dicere potest cum apostolo Miser ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius Et illud Neque enim quod volo facio sed quod nolo **Afflictus sum** castigando corpus **et humiliatus sum** per penitenciam nimis rugiebam in confessione scilicet **a gemitu** idest a contricione **cordis mei** Gemitus corporis est propter res terrenas ut propter mortem gemere Gemitus cordis est propter peccata vel aliorum nycholaus **Domine ante te omne desiderium meum** quia te non latet aliquod secretum **et gemitus meus a te non est absconditus** iohannes Quia quod deliqui quicquid male gessi omnia tibi cum gemitu reseravi sciens quia tibi non occultantur occulta augustinus Videtur autem aliquando hominibus tacere servus dei numquam desiderium illud mortuum est in corde Si autem inest desiderium inest et gemitus non semper venit ad aures

hominū sed nūq̄
recedit ab auxib. di cor meū conturbatū
ē in me hugo quia sicut dicit Justum ē vt
in se semp̄ merores īueniant qui re
licto gaudio in se
gaudia querebat dereliquit me virtus
mea q̄ consistit in bonis gra
tuitis quā hui an̄ pctm̄ et lumen
oculoꝝ meoꝝ videlicet gracia dei simi
liter me dereliq̄ gregorius et
ipm̄ non ē mecū quia postposito verita
tis lumine in tenebras
decideram̄ peccatorꝝ ieronimus. Residuum vero psalmi
exponūt Jeronimus et augustinus de capite xpo
domino passo et crucifixo nec licet q̄dam conue
niant corpori Vnde vox
xpi in passiōe constituti Amici mei et pro
ximi mei videlicet iudei et iudas ieronimus. quos
amicos vocat propter abraham et pro
ximos eo q̄ ab eorum ge
neratiōe assūpsit carnē Aduersū me ap
propinquauerūt hugo cum gladys
et fustibus vt ħr̄ act̄a et stete
rūt accusā
tes me et qui iuxta me erat s. apli
qui comitā de longe steterūt ioni de
bantur me quibus
ait euangelista Cum autē apphendissent eū
stabant oīs non
eis a longe hugo et vim faciebāt qui q̄
rebāt aīam meā . s. iudei qui me violen
ter captum duxerunt
ad principē et qui inquirebāt mala mi
sacerdotum
scrutantes quō in me causam mortis īuenire
pos loquuti sunt vanitates fingendo
sent falsa testimo
nia con et dolos tota die idest continua
tra me praua cogita
iero
nimus meditabantur adducendo falsos testes. vel cum interrogarent
eum si deberent censum dare cesari. Aut si mu
lier deprehensa in
adulterio lapidarē ego autē tanq̄ surdus
non audiebam et sicut mutus nō
aperiēs os suū Semper que exprobrabant
sustuli et iugiter silui h⁹
et pylatus manifestat cum dicit michi non
loqueris Vnde et ysa. liii⁰ de ipō pphetauit di
cens Quasi agnus coram tondente se obmu
tescat et non ape
ruit os suum. et factus sū sicut homo
non audiens nam cum me conspuerēt
alapis cederent verberarent illu
derentque genuflexo nichil respondit quasi homo
non habēs in ore suo redargutio

nes Sic tacui accusatus quasi non habens q̄d
p me respondere deberem xps in omnibus
exemplum dedit vt homo flagella et correpci
onem pacienter portare debeat Ideoque tanq̄
mutus
tacui quoniam in te domine speraui tu ex
audies me dn̄e deus meus vt me re
suscitetes hu
quia dixi idest pe
cii a te nequādo supergaude
ant michi idest valde
gaudeant inimici mei iudei
pro
me deuic
to ieronimus et pro
qa dū commouentur pedes
mei idest apostoli ad infidelitatē qui nomē
meum portare debuerant per orbem
terrarum Commoueri possunt pedes mei a sta
bilitate sua et inimici insultare in me si in hac
crucis morte humi
liatus nō surrexero in me magna locuti sūt
dicentes Si filius dei es descende de cruce Et
etiam tu
exaudies quoniam ego in flagella paratus sū
pparo me ad sustinendam crucē lanceam vel
acetum vt per hanc mortem meo sanguine
redimā populum pereuntem quia xps ad hoc
venit vt sustineret passionem / vel potest esse
vox penitentis parati ad penitenciam atque di
centis Ideo exaudies
me domine nycholaus quoniam ego in flagella
paratus sū idest promptus animo ad sus
tinendum flagella q̄ michi
volueris
inferre. et dolor meus in conspectu
meo semp quia scio me penam p peccatis
meruisse glo: Impius se defen
dit in peccatis et iustus contra se irascitur.
bnar. Totus debet esse in discipulis discipulus
xpi vt humiliet ad timorem / erudiat ad sen
tenciam excitatur ad penam / coronet ad gla
quia q̄to homo pronior ē ad flagella tolerāda
tanto deus prior ad miserendū Item exaudies
me.
hug. quoniam iniquitatē meā annūciabo
per con
fessionē et cogitabo pro peccato meo.
dolendo et saluando augustinus hoc ē cum curam
gerere pro delicto semper irati semper mesti
semper studiose et sedulo agere vt sanes pec
catum Ecce de die in diem plangis peccatū
tuum sed forte lacrime currunt et manus
cessant fiant elemosine redimant peccata
gaudeat indigens de dato tuo / gaudeas et tu
de dato dei Eget ille a te / eges tu ad deum
tuum tu non contempnas egentem tui / et deus
non contempnet te egentē sui / hoc ē cura ger
inimici autem mei viuūt bene ē eis
gaudent

in seculi felicitate ubi ego laboro et rugio a gemitu cordis mei vel est vox xpi de iudeis dicentis ionis **Inimici autem mei vivunt** videlicet iudei quia non statim ultione divina puniti **et confirmati sunt super me** ad opprimendum me augustinus **et multiplicati sunt qui oderunt me inique** bona sibi volentes oderunt **qui retribuebant michi mala pro bonis** ionis dulcedinem vite eterne afferentem aceto me potaverunt ac felle **detrahebant michi** dicentes alios salvos fecit seipsum non potest salvum facere **quoniam sequebar bonitatem** ut in plebis voluntatem patris pro vita populi susciperem mortem **Ne derelinquas me domine deus meus ne discesseris a me** cum profunda inferni penetravero **Intende in adiutorium meum domine deus salutis mee** Manifestum est domine ihesu quia intendit te pater suscitans te a mortuis tercia die et collocans te ad suam dexteram in celestibus super omnem principatum et potestatem dans tibi nomen quod est super omne nomen augustinus Dicamus et nos in illum et per illum qui interpellat pro nobis **Ne derelinquas me domine deus meus** cassiodorus quia gravior est bone conscientie metus errare post veniam **ne discesseris a me** nycholaus quia sine te non possum temptationibus resistere **Intende in adiutorium meum** continue prestando michi auxilium **domine deus salutis mee** a quo et in quo consistit salus augustinus In ipso acceptum sumus salutem sempiternam ut contemplantes gloriam dei et eius faciem videntes cum laudemus in eternum sine defectu sine aliqua pena iniquitatis sine aliqua perversitate peccati laudantes deum et iam non suspirantes inherentes illi cui usque in finem suspiravimus et in spe liberati sumus In illa enim trinitate eternus ubi bonum nostrum deus est lumen nostrum deus est panis deus est vita deus est Qui est benedictus in secula seculorum amen

Dixi custodiam vias meas Titulus talis est. In finem pro ydithun canticum david nycholaus Ad considerandum intellectum huius tituli primo sciendum est quod sicut dicitur primo paralipomenon xvi° david instituit cantores ducentos 88° qui per vices canerent divinas laudes et in istis fecit tres principales cantores scilicet asaph eman et ydithun. fecit etiam david psalmos ab istis cantandos secundum quod habetur paralipomenon 16° et primo esdre 3° glosa quorum cantorum nomina esdras frequenter posuit in titulis tum pro honore ministerii tum propter nominum interpretationes per quas subiectorum psalmorum intellectus panduntur. Sicut et huius psalmi aperitur intellectus per hoc nomen ydithun quod interpretatur transiliens eos videlicet qui inhabitant in terris hugo Iste ergo ydithun promittit transire omnia mundana quia in mundo non est nisi labor et afflictio spiritus Unde sensus tituli talis est Canticum idest tractatus iste qui ideo dicitur canticum quia in eo agitur de eterna beatitudine ad quam iocundum est transire dirigens nos in finem dominum ihesum xpm attribuitur david actori Canticum dico factum pro ydithun idest pro transiliente mundum per contemptum carnisque per castigationem per rationem et per contemplationem glosa. Docet enim nos presens psalmus a dilectione seculi ad legem dei et inde ad eternitatem transilire ionis Docet etiam ut ea thesaurisemus in seculo que ad profectum animarum pertineant Insuper docet ut refrenans homo os suum observet ne per fatuitatem verborum incidat in peccatum quia scit propheta etiam de verbis otiosis rationem esse reddendam cassiodorus Et quia consuetudo est humanitatis ut cum aliquis se laudabili conversatione tractaverit calumpniantium insidiis protinus appetatur. Iste ergo ydithun qui de probabili opinione pessimorum contraxit invidiam secum deliberans melius esse silentium tenere quam aliquid inter emulos loqui in psalmus ait hoc modo **Dixi custodiam** idest firmiter in corde meo dispositum custodire **vias meas** videlicet locutiones **et opera mea** cassiodorus Non dicit a criminibus me abstineam quia iam sanctus erat sed a superfluis verbis unde subdit **ut non delinquam in lingua mea** hugo In lingua multis modis delinquitur. videlicet adulando mentiendo otiosa loquendo murmurando contra dei ordinationes vel proximi promotionem detrahendo iurando importune loquendo cassiodorus Difficilis quippe res est lingua in lubrico faucium constituta veritatis rigide tenere mensuram cum si incaute frena laxentur frequenter contra se loquitur. Ideo subdit ieronimus **Posui ori meo custodiam** bonam enim hominem oris custodia facit cum non profert mala sed que deo sunt digna hugo proverbiorum 21° Qui custodit os suum et linguam suam custodit animam suam ab angustiis et ostendit quod hoc fecit quando magis necesse fuit cassiodorus **cum consisteret**

peccator adversum me idest mundus querens audire unde calumpniam possit efficere Qualiter autem ori suo custodiam posuit **obmutui** ne eum obisinuat cum sibi ... iob **obmutui** iurgantibus me constreperem vel contenderem **et humiliatus sum** cassiodorus ut intelligas purum fuisse silencium non dolosum quia salubrem commemoracionem recipere non poterat quam contencionum sentina perquirebat Nam dominus in evangelio dicit Ne miseritis margaritas vestras ante porcos **et dolor meus renovatus est** hugo Novus erat dolor pro contemptu et obstinacione malorum Sed renovatus est pro dampno beatorum qui amittunt pastum verbi dei **concaluit cor meum intra me** idest ab omni parte succensum ex geminata dilectione scilicet dei et proximi cassiodorus **intra me** scilicet interiore homine ubi racio tacite loquitur et a domino dignanter auditur hugo Et licet calorem istum non possum pandere ut ex bono thesauro cordis proferam bona exhortatoriy sermonis tamen **in meditatione mea** hoc est in consilio vel deliberacione **exardescet ignis** idest affectum caritatis et dilectionem cordis servabo intus quam non possum producere foris ad effectum et hoc in ardore caritatis augustinus **locutus sum** non auditori quem nolo erudire sed exauditori deo a quo volo erudiri. **in lingua mea** cassiodorus hoc est in illa puritate mentis qua solebam ipso domino confiteri et adiectum eius studio pie dilectionis expetere ut quod locutus est **notum fac michi domine finem meum et numerum dierum quis sit** ionis Non finem istius vite querit sibi notum fieri sed illum in quo evacuatis potestatibus ac destructa morte christo iugatur qui est finis legis Ipse enim noster est finis ad quem pervenisse vita est quia noscere illum est vita eterna ut dicitur iohannis 17o Neque istorum dierum numerum vult scire sed illorum de quibus dicit dominus Apud patrem meum mansiones multe sunt augustinus In illa videlicet iherusalem speciosa domini mei ubi non erat mors neque defectus neque dies transiens sed permanens qui nec hesterno preceditur nec crastino impellitur **ut sciam quid desit michi** ionis hoc est tunc facias intelligere omnia bona ut cum hec nota habuero sciam quid adhuc in seculo degenti desit ad palmam beatitudinis consequendam / perfectus enim erat paulus qui dicebat bonum certamen certavi cursum consummavi / nunc autem deest michi corona iusticie quam dominus retribuet michi potest et iste versus ad litteram exponi hugo **notum fac michi domine finem meum** idest mortem meam corporalem videlicet exitum vite ut eam in memoriam habeam Quod necessarium est propter multa / quia timorem incutit et facit contempni divicias et gloriam mundi atque cautela est contra omne peccatum Unde ecclesiastici 7o In omnibus operibus tuis memorare novissima tua et ineternum non peccabis sed quia non contingit finem consequi nisi per medium ideo petit sibi notum fieri subdens **et numerum dierum meorum** supple notum michi fac non ut vacet voluptatibus sed **ut sciam quid** temporis et meriti **desit michi** ut scilicet in tempore residuo diligencius emendem vitam meam Sicut viator qui videt diem tendere ad occasum et adhuc sibi grandem viam restare ad locum quo tendit festinancius et ardencius currit Unde monet eos apostolus in 1a ad chorinthios 9o Sic currite unde apprehendatis / deinde ostendit vir sanctus se exauditum in hoc quod dominus ostendit ei defectus suos quos patitur in presenti vita propter quos transilire non potest ad vitam ubi nullus est defectus Et primo allegat brevitatem vite dicens **Ecce mensurabiles posuisti dies meos** Translacio hebraica habet **Ecce breves posuisti dies meos** quia res brevis est de facili mensurabilis / de hac brevitate dicit Job 14o homo natus de muliere brevi vivens tempore Et idem 14o breves dies hominis sunt numerus mensium eius apud te est **et substancia mea** que adam peccante dampnata est. **tamquam nichilum ante te** quia testante apostolo Qui putat se aliquid esse cum nichil sit ipse se seducit cassiodorus Cui nichil aliud divinitas contulerit de proprio non habet opere quod presumat Iste ergo sanctus vir considerans substanciam hominis nichil esse consequenter subiungit **verumptamen** quamvis in hac mortalitate versamur ubi mortem nostram fragilitas pulsat humana nec est adhuc unum illud eternum quod nos in sua faciat firmitate consistere **universa vanitas omnis homo vivens** ionis Si peccator est et in diviciis fluctuat vanitati subsistit si iustus et desiderat dissolui et cum christo esse / vana est enim nichilominus vita presens Et sicut vita hominis est modice duracionis Ita est parve cognicionis Ideo subditur hugo **verumptamen in ymagine pertransit homo** idest ad imo

dum ymaginus q̄ videt in speculo et stati dis
pet et transit eundo ad mortem sed pertransit
idest perfecte transit moriendo Non solum
hoc pa titur **sed et frustra conturbatur** nych⁹ idest
vana solicitudine anxi atur Cui⁹ causa subditur **thesaurizat** cum mag
na solici tudine **et ignorat cui congregabit**
ea cassi⁹ hinc probatur stulta vanitas quoni
am cupit peritura seruare quorum possessio
incerta est. ioni⁹ plerique multa congregant q̄
aut desidia filiorum euertit / aut fiscus occupat
aut diripiunt alieni / beat⁹ autem ille est qui
ibi thesaurizat vbi fures non effodiunt nec
furantur vbi aurugo nec tinea demoliuntur. Quod enim fecistis
vni ex minimis istis michi fecistis Et intue
re licet multa sint similia in quib⁹ hominum
mutabilitas accusetur. Auaricia tamen electa est
cui hec potius imputetur. Scriptum est enim Radix
omnium malorum cupiditas hugo Determinatis mise
rijs et defectibus q̄ sunt cause transiliendi ad
deum ostendit se transilire ad deum spe et deside
rio vnde dicit. **Et nunc** ex quo tot sunt in mundo miserie et defectus **que est ex**
pectacio mea nonne dominus quasi dicat sic cassi⁹. Na
bis corporum transilitorum egregius necesse erat vnde
illud tempus expectare debuisset quando eum
eterna premia coronarent **et substancia mea apud te est** Sub
stanciam vero suam hic non illam a deo de qua su
perius dicit et substancia mea tanquam nichilum ante
te sed hic substanciam in bonam partem debem⁹ accipere
nych⁹. Que accipitur hic pro diuicijs q̄ non pere
unt diuicie enim iustorum reseruantur apud dominum
secundum illud ysa. 64° Oculus non vidit auris non
audiuit que preparasti deus diligentib⁹ te. Et
quia ex confidencia diuina resurgit homo ad
deprecandum ipsum Io subditur deprecando ioni⁹ **Ab omnibus iniqui**
tatibus meis erue me preteritis presen tibus et futuris
cassi⁹ Quinus iste probabili se deuocione tracta
uit cum rogat vt ab omnibus iniquitatibus
suis dominum miseracione liberacione cognos
camus neminem hic esse securum quamuis benefi
cia diuina percipit **Obprobrium insipienti dedisti**
me Stultorum consuetudo talis est vt illos ma
gis irrideant quos moribus bonis stu
dere cognoscunt Sanct⁹ ergo vir obprobrium
erat stultis quia eis dissimilem respuebant vnde
seneca Nondum felix es nisi tota turba te deri
serit / deinde ad superiora q̄ dixerat asserens se
non respondisse inimicis suis dicens
Obmutui et non aperui os meum

ioni⁹ Cum me emulis et inuidijs et diuersis
improperijs lacessererent idest irritarent nichil
ad ea q̄ michi inferebant respondi **quoniam tu fecisti** vt in ad
uersitates permissione tua michi illatis non murmura
rem cassi⁹ Ipse vtique fecit q̄ pacientie dona concessit. **Amoue a me pla**
gas meas plage sunt correctiones quib⁹ pro nostris peccatis iustissime
verberamur augu⁹ acsi dicat tamen cedo vt proficiam
non vt deficiam hugo Et necesse habeo vt ipsas
a me amoueas **quia a fortitudine man⁹**
tue idest a graui correccione tue potencie **ego defeci** quantum in me est
in increpacionib⁹ tam verborum quam verberum. **Propter iniquitatem**
corripuisti hominem hic pietas domini euidenter ostendit
qui non diligit increpaciones nisi vt homines
corrigant. Iniquitas quippe mortalium more
putredinis sine fine vagaretur si etiam medicina
lis increpacio non desecaret Increpatur enim omnis
homo propter iniquitatem quia perdere non vult
diuina maiestas flagellat autem omnem fili
um quem recipit **et tabescere fecisti sicut ara**
neam animam ei⁹ tabescit anima idest deficit
vita carnalis cum caro luxurijs et concupiscencijs refrenatur. cassiodor⁹
Aranea vero corpus habet tenue in terra non ha
bitat sed per loca alciora telas quasdam tenuis
sima viscerum egestione contexit Huic ergo cri
stianus corpusculo recte conuersi et afflicti anima
comparatur q̄ longis mortificacionib⁹ vigilijs que fa
tigatus terrena deserens subtilissimas operacio
nes virtutum diuino timore tabefact⁹ efficitur
post hec reuertitur ad illud sue proponis initium quia
licet homo increpetur licet tabefiat cum fragilita
te humanitatis diuersarum rerum varietate con
funditur vnde dicit. hugo: **Verumptamen vane contur**
batur omnis homo viuens quia preter hoc quod in soli
citudine temporali est vanitas est etiam contur
bacio quia est labor in acquirendo / timor in pos
sidendo / dolor in amittendo / ponitur enim hic
omnis pro maiori parte cassio⁹ quia ab hac contur
bacione ille solus excipitur qui diuinam ad
contemplacionem pura mente transfertur.
Deinde perditi iste humiliter exorat remitti sibi
peccata quousque vita finiatur dicens **Exaudi oracionem**
meam domine Oracio est oris racio quam
primum allegamus vota nostra pandentes / deprecacio vero est frequens et assi
dua supplicacio q̄ ab ymo pectoris profertur archano **Auribus percipe**

Per lacrimas meas ionis p eo q a te pere
grinor et desideri
um habeo dissolui **lacrimas meas** dic
et ad te transire ita
violente sunt semper in precibus et ad deme
nciam medianalem animam miserantis adducunt
ne sileas a me cassi9 idest fac vt ego audi
am te occulta cordis inspi
racione dicentem id quod euangelium testatur Remis
sa sunt tibi peccata Sm illud quod alio loco ps dicit
Dic anime mee salus tua ego sum / vel ne sile
as in futuro michi dicere Venite benedicti patris
mei percipite regnum quod vobis paratum est ab
origine
mundi **quoniam aduena ego sum** Omnes enim
nos peccatum fecit a diuina ciuitate extraneos et nepha
ria tenuit regione seculi captiuos / sed quoniam eius
miseria nos suscepit incole sumus quoniam illic aduc
imus idest de babilonia ad ihrlm ipso attrahen
te transponi
mur Et addit **apud te** vt non in dyaboli
sed in domini ciui
tate incolam eum fu
isse sentires subiunxit **et peregrinus** Omnis
homo enim
qui recipitur beatitudine peregrinus dicitur quia
incipit esse vbi non erat / dicitur enim peregrinus
quasi pergens longius Et vt generalem hanc
de omnibus sanctis cognosceres fuisse sniam
dicit **sicut omnes patres mei** ionis qui dum
erant in corpore
peregrinabantur a domino cassio9 Ad vltimum
vir sanctus hic sibi petit dimitti vt certus ad
futura iudicia
perueniat dicens **remitte michi peccata
mea vt refrigerer** ab es
tu dpe **priusquam abeam**
de vita presenti
per mortem **et amplius non ero** cassi9 vtique
in hoc mundo vbi peccatorum facinoribus subuenitur
quia post mortem non fit peccatorum remissio
Vel desinas ante mortem subuenire / amplius
non ero quia male ero et male esse non est esse
quia non est esse in eternis afflictionibus permane
re Esse enim proprie beatum est Merito ergo non di
cebat se esse si se haberet cum electis non intelli
geret porcionem Ecce victor transilitor egre
gius tamquam nos beatissime institucionis salubri
tate commonuit inter blasphemos et iniquos ha
bere lingue continenciam Noxia docet nos vita
re ac grauissima tace certamina prudenti mode
racione comprimere Silencium est quippe probabile
quod minime nos perducit ad culpam / quod sapientes
prodit / quod grauissimos facit / quod consilium nu
trit quod ipsum quoque grauissimum omnem se ser
monem Quapropter hauriamus remedii huius sa
luberrimam porcionem vt qui sanctos tam perfice
cauisse cognoscimus inmoderatam lingue inso
lenciam non doceamus collor Rogemus etiam
humiliter pium dominum vt in presenti vita remit
tat nobis omnia delicta nostra quatinus huius seculi
peregrinacione per mortem carnis absolutos
dignetur nos facere ciues sanctorum et domesti
cos dei patris Cui est honor in secula seculorum amen

Expectans expectaui dominum
huic psalmo preponitur talis titulus
In finem psalmus dauid cassio9 Sepe diximus
per finem et dauid xpm significari cui iste titulus
aptandus est lyrthous prout innuit apls ad hebreos
vbi inducit litteram huius psalmi dictam esse de per
sona xpi ad exponendum hunc psalmum de xpo
Sciendum est quod inter septem regulas legis qua
rum prima est de domino et eius corpore quod est eccia
seu fidelium congregacio quia propter conex
ionem capitis ad corpus et econuerso sacra scriptura
frequenter transit sub vno contextu de vno ad
aliud loquens quasi de vna persona sicut dicit
ysa · 61o Induit me dominus vestimento salutis
et indumento iusticie circumdedit me quasi spon
sum decoratum corona et quasi sponsam orna
tam monilibus suis Quod enim dicitur quasi spon
sum decoratum corona referendum est ad xpm
Et quod subditur quasi sponsam tamen refertur ad cor
pus eius misticum quod est eccia secundum quod dicit augustinus
de doctrina xpiana Hoc etiam patet clarius in no
uo testamento act 9o vbi dicitur Saule saule quid
me persequeris in corpus meum misticum quod est
congregacio fidelium Saulus enim non persequebatur
xpm in persona propria sed eius fideles Quod au
tem statim subditur Ego sum ihesus nazarenus
ad personam domini refertur Alia regula est de
corpore domini vero et permixto quia in corpore
domini mistico continentur simul boni cum malis
vsque in diem iudicii / sed tunc segregabuntur si
cut pastor segregat oues ab edis Et racione
huius commixtionis aliquando vituperantur boni cum
malis sicut ysaie primo dicitur Cognouit bos possesso
rem et asinus presepe domini sui ysrael autem
me non cognouit et populus meus non intellexit
Aliquando autem econuerso Mali commendantur cum bonis
sicut osee xio dicitur puer ysrael et dilexi eum · hijs vi
sis circa ministerium incarnacionis primo ponitur
graciarum actio ex parte corporis mistici quod est ec
clesia expectans xpi
aduentum et dicens **expectans expectaui
dominum** quia sancti patres de corpore xpisti
mistico existentes cum magno de
siderio expectauerunt xpi aduentum Vnde dice
bant ysa · 64o Vtinam disrumperes celos atque desce
deres cassio9 Superflua non est tam decora repeticio
expectare siquidem possumus et inuiti Expec
tantes autem expectamus quando mites aliquid cum
magno desiderio
sustinemus et · **intendit michi** idest
oracioni
fidelium de ad
uentu xpi lyrthous **et exaudiuit preces meas**
in mundo veniendo et eduxit me de lacu mise

tie aug⁹ idest de profunditate iniquitatis que homines in miseros facit **et de luto fecis** idest ex carnalibus concupiscentiys cassio⁹ Nam sicut lutum fecis fetidum atque glutinosum est ita et hominum delicta luxuosa sunt q̄ et fetoribus horrescunt et grauitate demergunt postq̄ vero dominus eduxit me custodiuit me a recidiuo vñ sbdit **et statuit** idest stabiliuit nycholau⁹ **supra petrā** idest xp̄m s̄m q̄ dicit apl̄s i ad chor. x° petra autem erat xp̄s **pedes meos** idest affect⁹ quib⁹ anima cogitando et desiderando graditur pedes nr̄os supra petram statuit cum in xp̄i domini iussionibus ambula⁹ **et direxit gressus meos** idest act⁹ meos in vitam eternam per legem euangelicam q̄ docet contempne° terrena et amare celestia ac per hoc introducat ad beatitudinē q̄ lex vetus facere non poterat s̄m q̄ d̄r ad heb. x° Nichil ad perfc̄m adducit lex ioni⁹

Et īmisit in os meū cāticū nouū quia xp̄s nouus homo venit in mūdum noua legem dedit mūdo glosa Nouus ergo populus xp̄ian⁹ nouam legem cantat de incarnacōe domini et resurrectiōe **et carmen** ioni⁹ idest laudem deo nr̄o vt iam non sonos turpes et theatrales conticeat sed in dei vincentis hymnis per armoniā noui testamenti delectat Notād⁹ ē ordo grego⁹ in amenta° super ezechielem omelia 8ª pus enim de luto prauitatis educit ut eius pedes per fidem in petra fixerit tunc p̄dicacionis canticum accipit in hymnum domino dicere et vocibus et operibus possit ioni⁹ **videbunt multi** xp̄m ā nūciantem venisse **et timebūt** intelligentes per cristi predicacionē se peccatores et effici xp̄iani **sperabunt in dn̄o** vt eis pristina remittantur peccata hugo Et quia beatus ē qui sic conuertit Ideo sbdit **beatus vir cuius ē nomē dn̄i.** nythos. s. ihū xp̄i **spes mea** quia s̄m q̄ dicitur act. x° Non est aliud nomen sb celo in quo oporteat nos saluos fieri cassi⁹ No̅n enim domini inter cetera saluator etern⁹ ē et ille spem suam ponit in eius nomine qui se non suis meritis sed ab eo per grām credit esse saluandum Et etiam **qui non respexit ī vanitates** hoc ē fiduciā non posuit in terrenis q̄ sunt vanitas et mentem a sancta religione fallaci illusione auertūt **et insanias falsas** ioni⁹ Insanie autem false st̄ ut sunt decepciones et reliqua quibus homines insaniūt vt peccent q̄ apostolus opera carnis esse dicit cassio⁹ vel insanie false ad illos aptari possunt qui speculatorum fallaciū delectacione

capiunt nythos consequenter ostenditur magnitudo misterii incarnacōis xp̄i cū d̄r **multa fecisti tu domine deus meus mirabilia tua** mūdo creādo et gubernando sed magis fuit mirabile satis ipm̄ recreando per tuam bn̄dictā incarnationē et passionem id̄ sequitur **et cogitacionibus tuis** quibz ab eterno disposuisti et misterium tue īcarnacōis **non ē qui similis sit tibi** quasi dicat hoc mirabile excedit oīa mirabilia tua Trāsla° hebr̄ica h̄t **et cogitaciones tue p̄ nobis** quia sunt causa nr̄e salutis cassio° hactenus predicauit sancta mr̄ eccl̄ia Nunc audiamus dn̄m saluatorē nostrū dicentem **annūciaui** per prophetas me venturum ī carne **et locutus sum** personaliter hoc fecit cum inter nos conuersatus euangelizauit addidit **multiplicati sunt super nūm** s. quia super calculum beatorum multiplicata ē turba peccancium designat enī tm̄ illos in libro viuencium scriptos qui illi ihrl̄m superne predestinati esse noscuntur Unde bene dicit xp̄i predicacione multiplicatos super numerū grego⁹ 14° moralium quia multis etiam intrantibus etiam hy ad fidem spētenus veniunt qui a numero regni celestis excludunt hic enī fidelibus per confessionem xp̄iani nominis admixti st̄ Sed propter vitam reprobam illic numerari in sorte fidelium non merentur nyth. Deinde ostenditur misterii incarnacionis racio et hoc in persona xp̄i quia propheta transit de corpore ad caput per modum supradcm̄ unde dicit **sacrificium** Circa qd° ē sciendū q̄ vna causa huius benedicte incarnacionis fuit ad supplendum ī perfectionem legis per ipm̄ xp̄m incarnatum propter q̄ ipē dicit Mt. 5° Non veni soluere legē sed adimplere In lege autem erant aliqua precepta cerimonialia de sacrificiys et oblacionibus offerendis hec sacrificia erant imperfecta quia non poterant auferre peccata Et ideo i.ª imperfectio fuit sublata per vnum sacrificium perfectum s. per corpus xp̄i in cruce sublatum qd° succedit omnibus sacrificiis veteris legis Et hoc ē q̄ dicit apl̄s ad heb. x° Impossibile est enī sanguine taurorum et hircorum auferre peccata Ideo ingrediens mundum s. dei filius p̄ suā īcarnacōem d̄r **hostiā et oblacionē noluisti** corpus autem aptasti michi idest corpus passibile aptum īmolacōi Et hoc ē q̄ dicit hic licet vocabula sunt mutata quia xp̄s et apostoli non semp allegauerunt scripturas veteris testamenti de verbo ad verbum. Dicit ergo in persona xp̄i hominis locutus deo pa

vel toti: trinitati SACRIFICIU qd' fiebat animalibus et auibus ET OBLA
TIONEM que fiebat de pane simula oleo et similibus quia talia non erat deo accepta de se sicut est corpus xpi qd' cotidie offertur
in altari sed tamen ex fide offerentium AURES AUTEM PERFECISTI
MICHI apostolus ad hebr. et translatio romana habet CORPUS AUTEM
APTASTI MICHI ut dictum est tamen est eadem sententia Nam cum dicitur AU
RES AUTEM PERFECISTI MICHI idest aures perfectas
ad obediendum hugo quia sicut verbum aptatur
auri sic xps fuit obediens patri usque ad mortem
crucis Et subdit ad hoc ostendens quod sacrificium veteris legis noluit cum dicat HOLOCAUSTUM nycholaus qd' erat quoddam genus
sacrificii qd' totum incendebatur in altari ad
honore dei ET PRO PECCATO idest hostiam pro peccato cuius
una pars incendebatur et alia erat sacerdotum NON POSTULASTI quia talia non fuerunt de se deo accepta
ut dictum est TUNC DIXI ego xps ECCE VENIO ad offerendum sacrificium acceptissimum deo idest corpus meum
in ara crucis cassiodorus huius aduentus testimonium
trahit de scriptura dicendo ad patrem ~~patrem~~
IN CAPITE LIBRI huius ps. orum SCRIPTUM EST DE
ME in primo psalmo UT FACIAM VOLUNTATEM
TUAM desiderauit enim eius facere voluntatem
qui non abiit in consilio impiorum et in
via peccatorum non stetit et in cathedra pestilencie non sedit nycholaus propter qd' ipse dicit Joh. 6o
descendi de celo non ut faciam voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me patris
Et quia vox deliberatiua xpi hominis semper
erat diuine voluntati conformis ideo subditur DEUS MEUS VOLUI in quo
virtutem potencie declarauit ut diceret preteritum
qd' constabat esse venturum ET LEGEM TUAM semper habui IN ME
DIO CORDIS MEI Manebat enim lex diuina
in medio cordis ipsius
Dum in lege domini fuit voluntas ipsius et in
lege eius meditabitur die ac nocte Idem augustinus Collector hunc versiculum ioninus sic exponit IN CAPITE LIBRI SCRIP
TUM EST DE ME Caput libri veteris testamenti tale sumit exordium In principio
fecit deus celum et terram idest in xpo domino hoc
misterium Johannes sic euangelium inchoauit
In principio erat verbum et verbum erat apud
deum Nam et ipse interrogantibus iudeis quis
esset / respondit principium qd' est xps
ihesus qui in hoc libri capite nunciatus est UT FA
CIAM VOLUNTATEM TUAM DEUS MEUS VOLUI
Non est voluntas carnis sed patris ut pro vita omnium moriar et legem tuam in medio cordis
mei quam non veni soluere sed adimplere nycholaus ANNUNCIAUI per apostolos IUSTICIAM TUAM idest legem euangelicam que docet perfectam
iusticiam scilicet penitenciam qua iustificatur homo Unde
Mt. 3o dicitur penitenciam agite appropinquabit enim regnum celorum IN ECCLESIA MAGNA per totum orbem diffusa ioninus Gracias tibi ago saluator mundi quod magnam fecisti
ecclesiam tuam a quatuor mundi partibus euangelica predicacione vocatam tua passione collectam
tuaque resurrectione mundatam nycholaus ECCE LABIA MEA NON PRO
HIBEBO a promulgacione veritatis eunte per me et alios doctores ecclesie Glosa: DO
MINE TU SCISTI idest predestinasti futurum
qd' sic facerem nec fui piger ad predicacionem ioninus QUIA IUSTICIAM TUAM idest mandata tua
NON ABSCONDI IN CORDE MEO quia xps eam manifestauit verbis et factis VERITATEM TUAM quam implesti promissum de xpo patribus factum ET SALUTARE TUUM idest incipium a te missum
pro salute hominum dicit omnia ista xps docuit manifeste ut patet ex decursu euangelii NON ABSCONDI MISERI
CORDIAM TUAM quia misericordia et veritas semper se concomitantur in operibus dei A CONSILIO MULTO hugo idest propter timorem consilii multi idest congregacionis magne non
dimisi quoniam predicarem misericordiam tuam et
docerem homines venire ad te per vias tuas
QUIA UNIUERSE VIE DOMINI MISERICORDIA ET VE
RITAS augustinus Vis audire misericordiam domini Recede
a peccatis perdonat peccata / Vis audire
veritatem domini tene iusticiam et coronabit
iusticia Modo enim misericordia predicatur postea veritas
exhibetur cum congregabuntur ante eum omnes
gentes et bonos vocabit ad regnum et malos in
ignem eternum mittet Qui misericordiam dei contempsisti veritatem senciens Si autem non contempsisti veritatem gaudebis nycholaus Deinde describit
ipsius xpi deuota deprecacio pro statu corporis
sui mistici et primo quantum ad amocionem mali unde dicit TU AUTEM DOMI
NE deus pater NE LONGE FACIAS MISERA
TIONES TUAS A ME idest a corpore meo
mistico videlicet a fidelibus tuis pro quibus xps legitur frequenter

quia per me mundo voluisti facere et veritatem tuam que

orasse in euangelio iohannis **misericordia tua** que dimittit peccata **et veritas tua** per quam reddis vnicuique quod fecit nycholaus **semper susceperunt me** Oracionem meam semper exaudiendo Et causam sue deprecacionis subdit dicens **quoniam circumdederunt me mala** scilicet pena. **quorum non est numerus** apud homines Multe enim penalitates fuerunt inflicte christi fidelibus in principio ecclesie vt patet in apostolis et martiribus hugo **comprehenderunt me iniquitates mee** idest meorum quia propter peccata impiorum comprehensus sum et punitus Quod ieremias predicit trenorum iiii° dicens christus dominus captus est pro peccatis nostris Et ps. ait que non rapui tunc exsoluebam cassiodorus **et non potui vt viderem** hugo **multiplicati sunt** scilicet iniquitates in membris et pene in me **super capillos capitis mei** quasi dicat infinite fuerunt augustinus Quis numerat capillos capitis mei multomagis peccata que excedunt numerum capillorum minuta vnum sed multa sunt peccauisti magna iam non facis adulterium homicidium furtum non blasphemias non dicis falsum testimonium vide ne arena minutorum peccatorum opprimaris Et propter peccata mea. **cor meum dereliquit me** idest non est ydoneum ad cognoscendum se cassiodorus Cor vero dereliquit nos quando peccatis egtum profutura non appetit idem Quando homo peccat cor suum non habet vnde dauid dicit 2° Regum 7° Inuenit seruus tuus cor suum vt oraret te antea quando peccauit non habuit illud hugo Dominis misterijs petit christus fideles suos liberari dicens complaceat tibi domine idest meum qui cupio liberari **tibi complaceat vt eruas me** nycholaus idest corpus meum misticum a malis predictis glosa Et nota quod dicit complaceat non diffidens de potencia dei si assit voluntas augustinus tanquam diceret Si vis potes me eruere sicut in euangelio dicitur Si vis potes me mundare **domine ad adiuuandum me respice** cassiodorus Vt intelligamus respectum ipsius nimium esse prosidium sicut est illud euangelij Respexit petrum et fleuit amare Aliter enim liberari non possumus nisi nos diuinitas propiciata respiciat Deinde dominus saluator optat confusionem et emendacionem impijs et leticiam deuotis petit peccatore dicens hugo: **confundantur** scilicet se peccasse confusione bona de qua dicitur eccl. 4° Est confusio adducens graciam et gloriam **et reuereantur** idest timeant penam quod me **simul** idest sicut persecuti fuerunt cassiodorus simul sunt ita et predestinati conuersionis munere liberentur **qui querunt animam meam** ad mortem. **vt auferant eam** me occidendo **auertantur retrorsum** idest voluptatibus suis prauis nec in malo opere perseuerent qui si confusionem paciantur euadunt Si mundi leticia perfruantur **et reuereantur** idest timeant de interitu eorum idest penas peccatoribus paratas **qui cogitant michi mala** iudeorum significat improbas voluntates quorum cogitaciones non erant male domino sed actoribus suis **ferant** idest portent quasi pondus immensum **confestim confusionem suam** idest prauam cogitacionem **confestim** dicit vt cum peccare ceperunt ne longius progrediendo periculosius ingrauetur malum eorum **qui dicunt michi** adulatorie. **euge euge** hic falsos arguit adulatores qui plus nituntur adulando decipere quam possint vituperacionibus sauciare Euge vero verbum yronicale est sed cum recto animo non profertur ad derisionem trahitur inferendam iohannes Duos hostes habet ecclesia scilicet adulacionis et blasphemacionis Sicut enim inimicos suos confundi petijt qui eum falsis laudacionibus irridebant Ita deuotos optat veraciter gaudere qui spem suam noscuntur in domini maiestate posuisse vnde dicit nycholaus **exultent et letentur super te** deum patrem vel totam trinitatem de bono quod datum est eis **omnes querentes te** per fidem et operaciones **et dicant semper magnificetur dominus** de bonis suis cassiodorus Hec est enim professio que in eternum gaudentes efficiat christianos quia sua pascebat Job qui erat afflictione corporis grauiter sauciatus dicens dominus dedit dominus abstulit sicut domino placuit ita factum est sit nomen domini benedictum Sed in hanc exultacionem quibuscumque credentibus concedendam Addidit qui **diligunt salutare tuum** nycholaus videlicet me christum quem misisti pro salute hominum cassiodorus Me diligunt qui me spirituali dileccione perquirunt et mandatis meis suauiter obsequuntur postquam leticie muneribus dixerat esse complendos qui deitatem verbi diligere voluissent ne sibi quispiam meritorum

gloria vendicaret dominus xps ex forma huma
nitatis assump
te loquitur dicens **Ego autem mendicus
sum** querens ab aliis elemosinas
et necessaria quibus humanitas eius sustentaretur **et pau
per** sinistram paupertatem vi
lem abiectamque iudicantes addidit **Dominus so
licitus est mei** hugo quia Matthei 4° dicitur angeli
accesserunt et ministra
bant ei Cui dicit pater hic est filius meus di
lectus in quo michi bene complacui cassiodorus
O paupertate thesauri omnibus dicior pauper
enim de nostro dives de suo est qui ideo indigen
ciam humanitatis assumpsit ut habundancie
sue nos faceret esse participes postremo de ad
iutorio et de protectione securus celeritatem
necessariam
petit dicens **Adiutor meus et protec
tor meus es tu** ne tardaveris ut iam quia
mors vitari non debuit sal
tem resurrectio festina succederet nycholaus vel potest
esse oratio fidelis
cuiuscumque dicentis **Adiutor meus** promo
vendo
me ad
bonum **et protector meus** preservando
me a malis **tu
es deus meus ne tardaveris** michi as
sistere in
predictis cassiodorus Magnifica et suavissima ver
ba sensus nostros medullitus intraverunt quando ipsum
audivimus docentem quem adoramus auctorem Na
licet universos psalmos magno honore venere
mur nescio quod tamen dulcius accipitur cum aliquid
de sancta incarnatione profertur Omnis enim
fidelis gratissime suscipit per quam noscitur
esse liberatus Et respice quo ordine psalmi
huius contextio disponatur primo loquitur contra que
iudeos docens quasi trepidos confortans qua
si incompositos preparans ut sequencia verba
domini salvatoris libenti animo salutaritate
populus preparatus audiret collectio Ait enim exper
tans expectavi te domine meum intendisti michi
multa beneficia largiendo sollicitus es mei in
hac vita necessaria subministras et noxia
resecas dando consolaris ut permaneam au
ferendo corripis ne peream factus es adiutor
meus in bonis et protector in adversis solus
tuus michi restat adventus quamdiu te non vi
deo te non possideo mendicus sum et pauper
Nichil extra te michi sufficit qui es expectacio
et salus mea deus meus ne tardaveris Qui
es benedictus in secula seculorum amen

**Beatus qui intelligit su
per egenum** hugo secundum ieroni
mum. huic
psalmo preponitur talis titulus In finem
intellectus filiis chore quia licet chore propter
ambisionem suam perierit ut legitur numeri
16° tamen quidam de suis filiis malicia illius
non sunt imitati et a deo in ministerium domus
domini sunt assumpti ponuntur enim in titulo
psalmorum maxime propter nominis interpreta
cionem chore enim calvaria interpretatur in quo
loco crucifixus est dominus Et filii chore spiritualiter imi
tatores dicuntur passionis domini Unde hic est
sensus tituli predicti Intellectus huius psal
mi tendens in finem videlicet in christum attri
buitur filiis chore idest imitatoribus passi
onis christi monens eos ut christum dominum egenum et
pauperem credant esse verum deum nycholaus
David enim qui plura misteria christi sciuit
quam alii prophete previdens in spiritu christi passionem
et resurrectionem fecit hunc psalmum Et quia
christi passio incipit a sua paupertate quam ce
pit pati ab hora nativitatis quoniam in
paupertate fuit natus utpote de paupere matre
in paupere loco et pauperibus pannis involutus
et similiter in paupertate fuit mortuus ut
pote suis vestibus spoliatus et in alieno se
pulcro positus de
quo paupere dicit propheta **Beatus** idest
felix **qui in
telligit** idest intus legit ita quod sub paup
tate quam gessit in forma nostre
humilitatis credit per fidem caritate forma
tam divicias sue divinitatis quas dabant
intelligere opera divine
virtutis que faciebat iohannes **Beatus** er
go **qui
intelligit** idest ut credat eum verum de
um et verum hominem esse hu
go Et quia xps etiam egenus et pauper est
in suis membris sicut dicturus est in iudicio
Matthei 25° Nudus fui et cooperuistis me Esuri
vi et dedistis michi cibum etc. Idcirco congru
predi
catur **Beatus qui intelligit sup
egenum et pauperem** per elemo
sine largici
onem collectio Que sicut aqua extinguit ig
nem Ita ipsa legitur extinguere peccatum sed ad
vertere quod dicit intelligit ut etiam non peten
tibus calidus offeratur Nam qui petenti
tribuit bonum opus efficit Qui vero tace
tem intelligit beatitudinem sine aliqua
dubitacione conquirit Sed licet multi patres
de elemosina humani generis racionaliter
et plura conscripserunt oritur tamen inter
eos de hoc articulo nonnulla dissencio legitur
enim petenti te tribue Scriptum est etiam desu
det elemosina in manu tua donec invenias ius
tum cui eam tradas Sed si omnes iustos querimus
imperatam constringimus largitatem verum hec
causa in sola pia voluntate consistit quia non
est nostrum prius mores discutere et sic indigentie subve
nire Sufficiat nobis ut nos dare aliquid in malis
actibus nesciamus nec opiniones hominum captan
do elati elemosinam largiamur Sed operum

solo effectu subueniendi qd' nos supra omnia
precipit diuinitas intueri Qui sic dederit et si iust
tis non det iuste tamen omnibus erogabit Sed
maior opera danda est vt sanctis viris in aliq
indigencia subuenire debeamus propter xpm do
minu nrm qui de pauperibus suis in iudicio p
pie dicturus e Qdiuq ex minimis istis vni
fecistis michi fecistis Quid enim dici potest subli
mius quid ve gloriosius quando autem ipi pret
missi in ignem dirigunt aut remuneratu ad
dexteram nos collocabunt hugo Qui ergo intel
ligit super xpm egenum per fidem sue diuini
tatis vt dcm e aut
per conpassioem a pri **in die mala liberabit**
eum dns hoc e in die iudicij q est dies ire dies
tribulacionis et angustie dies cala
mitatis et miserie vt d. sophonie p. ionis In q
iudeos incredulos non intelligentes dampnabit
xps nych talemq fidelem et misericordem vt dic
tum e liberabit domi
nus de ptate inimica **dns conseruet eum**
cassius peticio ista prophete circa pmissionem con
seruet dicit idest inter mala seculi perire nō faci
at sed ad suam retribucionem illesum sancta co
uersacione
perducat **et viuificet eum** viui prope dicit
qui se a xpiana
fide non diuidunt Nam de illis qui in errore
versantur dcm e Sine mortuos vt sepeliant
mortuos suos Ergo viuificet eum idest faciat
illum inter electos in
sua viue portione nycol **et btm faciat eum i**
terra in qua e
btitudo vera **et non tradat eum i**
animā idest voluntate
et desiderium **inimicorum eius**
videlicet demonum ionis Qui credulitati nostre
semper inimici existunt Et ne btm istum puta
res in hoc mundo inconcussam requiem possi
dere conse
quenter subiungit **dns opem ferat illi super**
lectū doloris eius hoc e adiutorium prestet
illi in infirmitate car
nis nych Cum iacuit super lectum afflictus dolo
re capitis vel menbri cassius. lectus enim nobis
datus e ad quietem in quo se hoium fessa men
bra refoucant Si et illi qui patrimonium con
quirit vxorem sibi copulat filios procreat quiq
amicicias parat quasi in quodam lecto delectaci
onis gracia conquiescit Sed et hec frequenter seruus
suis amara et doloribus plena dns facit ne spē
suam ponentes in temporalibus rebus futura
bona non appetant addidit hugo Mutans mo
dum loquendi de ter
cia persona ad scdam **vniuersum stratū**
eius idest vniuersa
carnis requie **versasti** idest co
uertisti **in**
īfirmitate eius gregorius 23. moralium Ac
si aperte diceret Omne qd

sibi hic parauit ad requiem hoc ei mutasti occul
to iudicio ad perturbacionem Qd' pio quidem co
silio agitur vt in hoc peregrinacionis tempore
electorum vita perturbet. cassiod Quatinus hic diu
sis calamitatibus afflicti eterne btitudinis req
em conuertat sicut fcm e i Job cui huius seculi
bona in infirmitatem conuersa sunt Sed in felicior
extitit quia se illi prosperitas mundana subtrax
Quo circa talibus rebus rogat opem ferre dom
Ne humana fragilitas duris laboribus pressa
superet. aug Et quia istas correctiones agnos
cere debet homo propter peccata sua se pati conu
tat et dicat qd
sequit. hugo **Ego dixi dne miserere**
mei quia confiteor me miserum
propter pccm qd e morbus aiarum **sana**
animā meā indulgendo michi
pcta mea ionnis **quia**
peccaui tibi ego me accuso pro peccatis
meis cassius hactenus propa
de btorum afflictione locutus e Nunc consequenter
dominus saluator de sua passione dicturus est
Vt cum famuli dei diuersis casibus affligun
tur non se a deo credunt esse derelictos quan
do xpm dominum talia pertulisse cognoscunt
Vnde dt
nycholaus **inimici mei dixerūt ma**
la michi quia iudei dixerunt ei frequenter
vituperia sicut patet iohannis
iohis 8o Nonne bene dicimus nos quia sama
ritanus es et
demonium hēs **qn morietur et peribit**
nomen eius frequenter enim tracta
uerunt de xpi morte vt
sic periret memoria nōis eius **et si ingrediebatur.** hic
mu
tatur similiter modus loquendi de plurali i
singularem quia scriptura frequenter loquendo de
pluralibus in plurali transit ad loquendum
de illis quasi de vno eo qp sunt coniuncti ad aliqd
vnum maxime in
scripturis phariseis sicud **et si ingrediebatur**
videlicet quilibet
de iudeis mius **vt videret** me docentem
et conuersantem
si posset me repre
hensibilem inuenire **vana loquebatur** q a
falsa
ad meam
diffamacionem **cor eius congregauit i**
iquitatē sibi quia frequenter iudei tu
lerunt insidias xpo vt eum
caperent in sermone vel in aliquo reprehensibi
li facto vel de iuda hoc intelligitur qui tractando
cogitacionibus de morte xpi congregauit ini
quitatem sibi hug Qui congregante iniqui
tate intus in corde
de tradicione dni **egrediebatur. foras**
ad principes sacerdotum vt prodi
cionem in corde conceptam peragere **et loqueba**

tur in idipsum hoc est iniquitatem quam conceperat in corde effudit in locutione sicut dicitur Matthei 26° Qui abiit ad principes sacerdotum et ait illis Quid vultis michi dare et ego vobis eum tradam Et ne mors xpisti soli inde imputetur vide quod sequitur nycholaus adversum me susurrabant michi latenter detrahendo omnes inimici mei scilicet scribe et pharisei. adversum me cogitabant mala michi scilicet michi inferendo mortem contemptibilem et dolorosam. cassiodorus verbum iniquum constituerunt adversum me idest decrevertunt atque sententialiter locuti sunt pylato Si hunc dimittis non es amicus cesaris nycholaus vel constituerunt verbum iniquum quando ordinaverunt xpistum in sepulcro custodiri ne discipuli eum tollerent et dicerent eum resurrexisse ut habetur Matthei 27°. Ideo sequitur numquid qui dormit idest qui iacet mortuus in sepulcro. non adiciat ut resurgat quasi dicat hugo sic me interficere festinabant quasi ego morte resurgere non haberem cassiodorus immo adiciet potius ut protinus resurgat Sicut in euangelio dicit potestatem habeo ponendi animam meam et potestatem habeo iterum sumendi eam. etenim homo pacis mee nycholaus quasi dicat xpistus non est mirum si iudei qui erant inimici mei talia dicebant contra me conspiravit cum eis scilicet iudas scarioth Et hoc est quod dicitur etenim homo pacis mee idest mecum habitans pacifice in quo speravi idest in quo ostendi quod confiderem in eo scilicet in hoc quod portabat et custodiebat illa que ex devotione offerebantur pro necessitatibus xpisti et discipulorum suorum ad dandum pauperibus ut habetur Johannis 12 et 13. qui edebat panes meos dicit panes in plurali quia iudas cum aliis discipulis in cena domini duplicem panem manducavit scilicet corporalem et sacramentalem quia corpus xpisti cum aliis sumpsit magnificavit super me supplantationem tradendo me iudeis ad hoc quod esset totaliter deiectus et supplantatus per mortem sed non habuit intentum suum quia xpistus per hoc magis habuit exaltationem tertia die resurgendo Tunc enim dicit data est michi omnis potestas in celo et in terra Exposita passione xpisti consequenter agitur de eius resurrectione cum dicit in persona xpisti

hominis ad patrem tu autem domine pater miserere mei ut non dimittas diu animam meam in inferno et corpus in sepulcro et resuscita me animam meam corpori reuniendo quod factum fuit tertia die quando resurrexit in corpore glorioso et retribuam eis Istud fuit impletum quando populus iudaicus fuit occisus et captivatus per romanos propter peccatum quod commiserat in xpistum sicut predixerat xpistus luce 19° videns ihesus civitatem sanctam iherusalem flevit super illam dicens quia si cognovisses et tu scilicet mala ventura tibi. Similiter in hoc cognovi quoniam voluisti me idest dilexisti cassiodorus vel voluisti subaudire glorificare seu exaltare me quoniam non gaudebit inimicus meus super me scilicet populus iudaicus Ad hoc enim voluerunt iudei occidere xpistum ut nomen eius penitus de terra delerent Sed illa que disponebant nullatenus impleverunt vident enim nomen domini ubique celebratum esse ut merito gaudere non possint quibus tam contraria provenerit me autem propter innocentiam suscepisti nycholaus licet xpistus non meruerit gloriam anime sue quam habuit ab instanti conceptionis tamen meruit gloriam corporis et suam exaltationem Et quantum ad hoc dicit me autem propter innocentiam suscepisti idest propter meritum innocentis vite suscepisti corpus gloriosum michi conferendo et in eodem ad te assumendo sicut quod dicitur Marci ultimo Et dominus quidem ihesus postquam locutus est eis assumptus est in celum cassiodorus vere sancta innocentia vere simplicitas vera humilitas beata ut tot mala passus nulla se contentione defenderet placato animo ibat ad crucem tranquilla mente moriturus omnia verba que predicta sunt per prophetas integerrima veritate complevit doluit casibus persequentium et in cruce positus pro inimicis suis clementissimus exoravit Quoniam hoc et a fidelibus suis faciendum decreverat et merito dedit preceptum qui premisit exemplum hugo. Et quia susceptio corporis xpisti in celum est stabilis Ideo sequitur et confirmasti me in conspectu tuo scilicet gloria inpassibilitatis et immortalitatis in eternum idest in eterna beatitudine ubi sedet ad dexteram dei. Sequitur vox prophete gratias agentis de xpisti resurrectione benedictus dominus deus israel idest xpista

nouū videntium de um per verā fidem **a sclo** idest ab ū ao mūdi **et in sclm** idest in eternū sit benedictus **fiat fiat** Gemīa ao inuit certitudinem nycho9
In hebō autē habet: **Amen amen** q i port- tat veritatis confirmationem ionn9 Q d' aq la vere sūt fideliter transtulerit Et sciendum p̄mum librum psalterij hic esse finitū Scd'm vero esse a xl° psalmo vsq ad lxxi.m Tertiū a lxxij° vsq lxxxviij Quartum a lxxxix° vsq ad c.m quintum Quintum a centesimo vj° vs q ad finem cassi9 licet enim pro istius verbi nouitate videlicet fiat fiat qd' est hic et in lxxi° siue in lxxxviij° vel c.v° positum puta uerūt aliqui expositor: in quinq libros psal mum esse diuidendum eis tamen in hoc nō est consentiendū quoniā in actibus aplōr vnus legitur esse liber psalmor. In pricipio istius psalmi beatus dauid per elemosinas sanctas moralem nobis docuit disciplinā. scdo per passionem suam dominus natura les sanitas indicauit / tercio resurrectionis miracula inspectiua nos claritate compleu- it vt celestis philosophie veritas tribus parti bus narrata constaret Vnde psalmi hui9 suscepto bn̄ficio magna exultacione dd'.m ē bndictus dn̄s deus israel a sclo et vsq i sclz fiat fiat Cui in trinitate perfecta ē honor et gloria in scla sclor. Amen

Quemadmodū desiderat ceruus Titulus huius psalmi talis est In finem intel lectus filijs chore Hic titulus in precedenti ps est expositus sicut ibi dcm est cass Chore hebi- ce dicitur caluarie latine Quapp filii chore merito dicuntur qui tanqm gloriosissimum trophenm celestis regis s. signaculum crucis suscipere meruerunt Et ideo psalmus hic cō uenit xpiano qui amore domini flāma diuine dilectionis accenditur sine qua to- m abiectum ē qcqd in humanis putat: eximi um sed in illis nōibus s. chore vō meminisse debemus qd ioni9 ait psalterium sagaci me te perlustrans nusqm inuenio q filij chore aliqd triste cantauerunt Semper enī in psal mis eorum leta st et iocunda secularibus q contemptis celestia et eterna desiderant co gruentes interpretacioni nomis sui. filius ergo chore idest quilibet xpianus fidelis ꝑnia co- fessione ps huius esse ostē desiderium mentis sue ad dominum assit esse translatū dicēs Translacio romana hz

Qmadmodium sicut ceruus desiderat ad fontes aquarū ita desiderat aīa mea ad te de9 hugo Notandū q in glosa dicit: q ceruus seio grauatus extrahit naribus vel fla tu suo serpentem a cauernis cassio9 Q' cum ve nerit veneno estuante permotus ad fontem aquarū qnta potest festinat velocitate / Amat enim aqq dulci plurimā saciari / h9 decora co paracio nrm desiderium ardenter instigat vt quando venena antiqui serpentis hauri9 ac ceno fornicacionis alior q vicior estuamur ad fontem diuine mie ilico festinem9 quatin9 qd' peccati aduersitate contrahit: dulcissi hau stus puritate comminuatur9 nec vacat q ad fo- tes aquarū dic et non ad aquas fons aquarū enī xps dominus ē vn omnia fluunt quinqz refic iunt fluenta enī plurimū siccari pnt fons autem aquarū semp irriguus est vn merito dcm ē ad liquorem sacre originis festinandū vbi desiderium nrm nunqm possit hec ieiunium

Sitiuit anima mea idest sume desi derauit ad videndū **deum fontē viuū** a quo omnia bō fluunt. ieron **qn veniam** idest quando erit illud tempus resolucionis corporis mei quando cum pondere pronunciandum ē vt videatur grauis es se dilacio **et apparebo ante faciem domini** idest ante conspcm diuinitaties eius Et ibi videbimus eum sicu ti ē cassi9 Hys igitur rebus edocti aduertimus animam habere sitim suam cum desiderio ce lestis. het sitis in hoc seculo beatis peccatoribus semper exestuat nec aliquo fine contenta re quiescat quia ei in futura btitudine datur in uenire quod appetit Sicut dominus in eua: dicit beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam quoniā ipi saturabunt: aug9 Interim dum meditor dum curro dum in via sum anteqm veniam ante qm appaream **fuerūt michi lacrime mee panes die ac nocte** diem itel lige pro huius seculi prosperitate Noctem vero p h9 seculi aduersitate Aduersitate sum inquit in prosperis rebus siue in aduersis h9 seculi ego lacrimas fundo ob desideriū dei mei ionn9 Sed quomodo potest de lacrimis panis fieri potest quia sicut corp9 saciat: de pane Ita anima de lacrimis quia eciā sperat remis sionem peccator habere / fletus enī ille aiarū ē corroboracio sensuū absolucio pctor refectio mentiū et lauacrum culparū gregorius ho.mea 3 luctu siquidem suo anima pascitur cū ad su perna gaudia flendo subleuat: et intus quide doloris sui gemitum tolleuat sed eo refectiois pabulum [illegible] quo vis amoris lacrimas emanat hug Et has lacrimas malor obpro

bria excitant. Ideo subditur **dum dicitur michi cotidie ubi est deus tuus** cassiodorus. hoc enim dicebatur assidue christianis tempore persecutionis nimium non est qui vindicet sustinere quod volumus quod iubemus. Quis in ista afflictione non fleret habere se conscientiam et pravorum subiacere arbitriis qui ultra omnes dolores est illum insultantem tenere quem cognoscas conscientie pravitate sordere. Idem augustinus et ieronimus. hugo. vel. **dum dicitur michi.** a reprobis ubi est deus tuus quasi dicant quam mercedem expectas excecavit enim illos malicia eorum et sacramenta dei non cognoverunt sicut dicitur sapientie 2o. Propheta probat quod ista obprobria excitaverunt in eo lacrimas et devotionem dicens **hec** obprobria **recordatus sum et effudi in me animam meam.** quia extra me non inveni nisi asperitates et punctiones exprobrancium. Anima vero in se funditur quociens instinctu compunctionis in semetipsam revertitur animam vero suam in se quodammodo fundit qui pleno desiderio concitatus deo se sincera supplicatione prostravit. nycholaus. hoc modo dicebat anna primo Regum primo que flendo orabat dicens vinum et omne quod inebriare potest non bibi sed effudi animam meam in conspectu domini. Etiam cur in se effuderit animam suam subiungit dicens **quoniam transibo** hugo. quasi dicat illi per obprobria sua me impellebant sed pregustatio celestis dulcedinis me attrahebat ad effundendas lacrimas **quoniam transibo** de periculo mundi **in locum tabernaculi** hoc est in ecclesiam presentem que est locus in quo christus cum fidelibus suis habitat et addit **ammirabilis** quia tabernaculum hoc in quo christo militante servimus dicitur ammirabile / tum propter sacramentorum efficaciam / tum propter mirabilem ordinem eorum que fiunt in ecclesia nec ibi subsistam absque gemitu sed transibo. **usque ad domum dei** quia dominus dicit iohannis 14o In domo patris mei mansiones multe sunt. Ad hanc domum transit in presenti vir iustus in spe et in futuro in re. Et quomodo ad hanc eterne beatitudinis domum transit consequenter ostendit dicens **in voce exultationis** videlicet divine laudis de dei beneficiis **et confessionis** de propriis peccatis **sonus epulantis** In quibus duobus assistit. Quia in presenti epulatur anima cum dei beneficiis

reficitur et de peccatis cunctis homo confitetur cassiodorus. Exultatio ad psalmodiam respicit. Confessio ad peccata deploranda. Quid enim dulcius quid vel salubrius quam deum laudare et se semper arguere. hugo. Et quia propter strepitum mundi ratio increpat animam sensualem et conforti turbatam que de presentibus malis tristatur dicens **quare tristis es anima mea** quod tot bona pro tollerancia presencium molestiarum habebis **et quare conturbas me** afflictione tua. Sequitur adversum hoc remedium **spera in deo** firmiter ab eo expectando liberationem. cassiodorus. quia spes eius omnia commutat in melius et ad eternum gaudium perducit quos seculi huius tristicia inflicta conclusit sicut scriptum est beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Sequitur causa quare in domino sperare debeat cum subdit **quoniam adhuc** idest in presenti **confitebor illi** idest de peccatis meis penitentiam agam ut tue devotioni impedimentum non faciam. Cui autem confitetur subiungit illi videlicet qui est **deus meus** qui me redemit. Salus enim vultus nostri est dominus qui in forma servi qua sumus absque peccato venire dignatus est. Sicut ieremias propheta dicit. Spiritus vultus nostri christus dominus comprehensus est sub cuius velamento vivimus inter gentes. hugo. postea ostendit unde anima hanc tristiciam habeat unde addit **ad me ipsum anima** semper conversa consolatio carens habens **a me ipso anima turbata est** idest a seipso habet conturbationem ob recordationem peccatorum potius unde gregorius Iustum est ut in se semper dolores inveniant qui relicto vero gaudio in se gaudia querebant. cassiodorus. Neutra nisi qui hoc carnis vicia facerent in sua tranquillitate mentis puritas permaneret. Sed filius ipse cui titulus quem prefatus titulus ostendit remedium quo possit unusquisque anime sue conturbationes evadere dicens **propterea** idest propter conturbationes istas quibus anima mea vehementer affligitur **memor ero tui domine** quasi diceret ad te summa velocitate festino ubi pervenisse remedium est et carnalium malorum competens probatur exclusio dicit etiam memor ero scilicet **de terra iordanis et hermonii a monte modico** Iordanis pro baptismo accipitur / hermonii parvus mons iuxta iordanem est positus et interpretatur anathema augustinus In baptismo

fit remissio pctor et nemo currit ad remissio
nem peccator nisi qui displicet sibi confite
do se peccatorem nemo confitetur se pctorem
nisi humiliando seipm deo Si interpretacio
nes nominu queras Jordanis est descensio
eorum Descende ergo vt leueris et noli ex
tolli vt non illidaris cassiodus qm non in altitu
dinem superbie queritur sed memoria eius
in humilitatibus modicis inuenit. ionis Igitur
iste qui erat peccator qui sicut ceruus deside
rabat fontes aquaru memor fuit dei in hu
militate pnie et baptismi absolucione ablu
it enim vetera delicta anathematisauit pcta
sua et non se extollit magnu sed efficit par
uulum penitendo aug Anathematisa ergo teip
sum displicendo tibi Displicebis enim deo
si placueris tibi quia non in se exaltatur qui
in dno
gloriat. **Abissus abissu inuocat in
voce catharactaru tuaru** ieronimus **Abis
sus abissum inuocat** Cum vel vetus
testamentum
nouu anunciat vel nouu vetus in testimoni
um vocat quia se vtraque mutua attestacio
ne confirmantur Nam vetus nouu anunciat
cum moyses dicit prophetam vobis suscitabit
deus ex fratribus vestris Et nouu vetus i
testimoniu vocat cum dicit paulus bibebunt
de sequenti petra / petra autem erat xps pe
profunditatem enim intelligencie dicuntur
abyssus cassiodus pfunda sunt enim testamenta
domini quia in sinu sapiencie ipsius alta
veritate consistunt In voce catharactarum
tuaru significat in voce prophetaru et apos
tolorum qui aduentum dni annunciant qm
sicut aquaru multitudo per catharactas id
est aque ductus euomunt. Ita et de ore ipsorum
domini fluenta manauerunt hugo vel abis
sus abissum inuocat idest vnu pctm trahit
ad se aliud pctm sicut superbia auariciam.
gula luxuriam. Ita homicidium et hoc in vo
ce hoc est in testimoniu catharactaru tuarum
idest predicatorum tuoru Unde glo. ait sup ezechi
elem quod peccatum qd non deletur per peni
tenciam mox pondere subtrahit ad se aliud
aug Alium intellectum accipite abissus dicitur
iudicium vnde in ps d. iudicia tua abissus multa.
Abissus abissum inuocat Nam sb
hac tene
mortali laboriosa peccatrice molestiis et scan
dalis plena concupiscenciis obnoxia damp
nacio quedam est de iudicio tuo quia tu dix
isti peccatori morte morieris et in sudore vul
tus tui vesceris pane tuo / hec abissus prima
iudicii tui Sed si male vixerint homines abis
sus abissum inuocat quia de pena in penam tr
seunt et de tenebris ad tenebras de ardore cu

piditatis ad flamas gehennaru Et hoc i vo
ce catharactaru tuaru quia tu minaris et
dicis post istos labores restare alteram damp
nacionem ergo qui contremisco cum ad me
perturbata est anima mea a iudiciis tuis ti
mui ve
hementer **Omnia excelsa tua** idest futura
mala que
mia
ries **Et fluctus tui** s. dolores quos
iam sencio i te **su
per me transierunt** idest modo me p
mut aug Sed q
crebriora sunt mala eo dulcior erit mia quia i
die mandauit miam suam et nocte canti
cum eius / per diem significatur prosperitas
seculi per noctem vero eius aduersitas nicholaus
Est ergo sensus quia sicut deus in tempore
prosperitatis quo ondit miam suam Ita et
in tempore aduersitatis in quo ondit iusticiam
suam debet laudari idest canticum laudis
eius non debet omitti
sm qd dictu est sup ps 33. **Benedicam dnm
in omni tempore** tam psperitatis qm
aduersitatis Jo sbdi. **Ap
ud me oracio mea** et non extra me
et hec directa est **deo meo**
qui est conseruator vite mee cass Ac si diceret
intra me est sacrificiu qd offeram deo meo
vtique oracio pure mentis ionis vt ei merear
liber ab hoc seculo quamque
coniungi. Unde subdit **Dicam deo suscep
tor meus es** quia licet in tribulacionibus
exerceat semp tamen peto
a te protegi
atque defendi **Quare oblitus es mei**
Cur tam diu differs vt me non inducas i
illum supni tabernaculi tui locum cassiodorus
Desiderat enim vir sanctissimus qm illius
quietis dulcedo futura sit et mundi istius iti
nera confragosa
vehementer horrebat **Et quare contrista
tus incedo** per viam
huius vite **dum affli
git me inimicus** vtique contristamur qn
flagella in hoc mundo
suscipimus qn inimici fraudulentis s. dy
aboli insidiis temptamur. qn carnis vicia
inuito ac repugnante
animo sustinemus glosa **Dum confringunt**
quasi diceret ita affligit inimicus dum p
idest qa
cfringut. **Ossa mea exprobrauerunt
michi qui tribulant me in
imici mei** ionis vox est
eccie dicentis **Exprobra
uerunt michi inimici mei** qui tri
bulant
quia confringunt. ossa idest virtutes

mee per illas tribulaciones quas sustinent sancti dum etiam dicitur michi per singulos dies ubi est deus tuus. Cum ego tibi per penitenciam et afflictionem corporis at(que) placere desiderarem inimici mei quasi iocas sum hec facere me dicebant ubi e(st) de(us) tuus nescientes illa occulta que p(re)parauit deus diligentibus se / positis causis tristicie iterum consolatur animam suam sicut prius **Quare tristis es anima mea et quare conturbas me** Respondet quia insidiator me(us) adhuc contra me vigilat adh(uc) michi laqueos tendit dum meum desideriu(m) prolongatur **Spera in deo q(uonia)m adhuc co(n)fitebor illi salutare vult(us) mei et deus meus** In ipso sit spes n(ost)ra semper attenta Ipse omnes fluctus mitiget / ipse nos in temptacionib(us) conseruet Ipse sitim n(ost)ram sua contemplacio(n)e saciet nos(que) vultu sui salutaris viuificet cassiodor(us) Filius iste cuius in p(ri)ncipio psalmi insigne volens ostendere desiderium suum acquisito se conparauit exemplo vt singulariter crederetur quo cognoscebat(ur) tam ingenti voto do(minu)m concupiscere Sed quoniam humano vsu a bono proposito malis semp(er) moribus obuiatur / dum mens iniqua quam p(er) blandimenta decipe non potest / subdolis interpretacionibus molitur euertere crebris insultacionib(us) commotum se ad continuas lacrimas d(icit) Et ne tristicia seculi eius animos occuparet aut in desperacionis crimina perueniret ad animam suam consolatoria verba facit vt p(er)turbacionem huius seculi fidelibus inimicam a se depelleret ne eum desperacionis tedia possiderent Scriptum est quippe tristicia enim q(ue) s(ecundu)m deum est p(eni)t(enci)am in salutem stabilem operatur Qua propter merito a se illud conatus est expellere vnde sibi perpetuu(m) exicium idest mortem nouerat iminere Et ideo hodie hunc psalmum boni desidery suasorem atq(ue) institutorem baptisand(is) congruenter cantat eccl(es)ia quatinus a tristicia hui(us) mu(n)di alienati ad d(omi)n(u)m tota cordis puritate festinent. presta bone rex vt quoniam non e(st) vnus modus m(isericordi)e tue a peccatorum fece purifices q(ui) cum patre et sp(irit)u sancto in trinitate perfecta viuis et regnas deus per omnia s(ecula) s(eculorum). Amen

IUDICA me deus et discerne causam Titul(us) huius psalmi talis est psalmus dauid cassio(dorus) Q(uam)uis aly tituli multa aly contineant paucior(a) om(n)is tamen ad sup(er)ne desideracionis munera perducunt. vt ipsa varietas nec fastidium faciat nec que sunt necessaria commonere desistat psalmus ergo sicut sepe dictum e(st) significat melos idest dulcem modulacionem celestium verborum q(uo)d desursum nobis resonare sentitur / Dauid aute(m) fortissimum ac desiderabilem nobis indicat xp(istu)m ad quem ex persona fidelissimi xpiani psalmus iste dirigitur dum mens et intencio eius ad ip(su)m desideranter aptatur ionim(us) Nam licet hic psalmus in aliquibus versiculis passionem d(omi)nicam signet tamen vocem habet anime fidelis lucem hui(us) mu(n)di idest xp(istu)m desiderantis aug(ustinus). Fidelis igitur xpianus gemens inter ho(m)i(n)es malos dolosos seductores ira turbulentos insidiis venenatos circumspiciens se cum illis esse in h(oc) mu(n)do pariter(que) hic conuersari et dona dei cu(m) mal(is) habere communia et non causam co(mmun)em cassi(odorus) deprecamur dominu(m) in capite hui(us) psalmi vt in aduentu nouissimo quo iudicaturus e(st) mu(n)dum ab infidelium consorcio sequestretur q(uando) agnos ponet ad dexteram hedos vero constituet ad sinistram Vnde subito erupit in hanc vocem dicens **Iudica me deus** Non enim petit peccata sua disc(u)ti glosa q(uo)d periculosu(m) est quia astra non sunt munda in co(n)spectu eius et in angelis repperit prauitatem sed causam sue retribucionis postulat ab ipsis separari vn(de) s(u)bdit **et discerne causa(m) mea(m)** cassio(dorus) idest diuide me ab impiis et in populi tui electione me constituit addidit **de ge(n)te non s(an)c(t)a** hoc e(st) segrega me de peruersis et male viuentibus **ab homine iniquo** qui ap(er)te ledit **et doloso** qui occul(te) ledit. **eripe me** bonum quidem desiderium sed adhuc non habet tempus hoc enim q(uo)d modo a sancto isto queritur in futuro iudicio a fidelibus inuenitur Sed talia hic desiderant qui pacifici esse noscunt vt videlicet ab impietatis cupiant moribus diuidi ne possint aliqua communione viciari consequenter causam peticionis subd(it) dicens **quia tu es de(us) fortitudo mea** Scio me infirmu(m) et fragilem nec sencio me habere aliquam fortitudinem in qua eruar nisi tu saluaueris **quare ergo me repulisti** exponendo me tantis mu(n)di tribulacio(ni)bus **et quare tristis incedo du(m) affligit me ini(micus)**

inimicus augꝰ. tristis ambulo inimicus
dyabolus affligit me cotidianis
temptationibus inmittens vel qd male ame
cass vel qꝛ male timeam. A Dicebat enim vir sanc
tissimus vlterius se contristari non posse si
ad eternam futuri seculi requiem perueniret
Nos enim desiderantu est ab illa re sepul
tare depulsos ad quam venire velociter no
sinitur Nam cum dies ille iudicationis
aduenerit talia minime sustinebunt quonia
inimicus cu suis sequacibꝰ dampnabitur
Quapropter vir sanctus desideranter expete
bat illa tempora in quibus sibi btitudinem
nouerat conferendam consequenter reddr cam
tristicie submouende vt pater mittat filium
ad iudicandu q e
lux et veritas vn d. **Emitte lucē tuā
et veritatē tuā** videlicet ad iudican
dum xps de se dicit
Ego sum lux mundi Et alibi Ego sum via
veritas et vita / hic enim cum venerit vide
licet xps dominus a sanctis eius omnis
meror abscedit quando eterne beatitudinis
gloriam con
sequitur. ieronimꝰ **Ipsa** lux et veritas **me duxerunt**
ab erro
re pcti **et adduxerunt i montē
sanctum tuū** hoc e in ec
clesiā tuā **et in ta
bernacula tua dn̄e virtutū
Et introibo ad altare dei** vbi de monte
sancto eius idest de ecclesia non iā vitulos
et arietes sed meipm exhibeam hostiam vi
uentem et
placentem **ad deum qui letificat
iuuētutem meā** cum expurgato
fermento veteri i
nouū hominem tanq iuuenilem me con
solatur augꝰ Est enī qddam altare sublime
inuisibile quo non accedit iniustus Ad id
altare solus accedit qui ad istud visibile se
curus accedit Illic inueniet vitam suam
qui in isto discernit causam suam Glosa
Notandum qꝛ ad altare missam celebratu
rus sacerdos
ascendens ait **Introibo ad altare dei**
et reliqua desiderio enim et amore superio
ris et inuisibilis altaris hoc visibile adire
cum modestia debet eterna non caduca re
quirens vt xpi celsitudinem humilis seqt
Quid sit illud al
tare exponit dicēs **ad deū** .s. in
troibo **qui le
tificat iuuētutem meam** In
do enim modo in vetustate tunc
astabo gaudens i nouitate Et iteru **confi**

tebor tibi in cythara deus deus meus
augꝰ. Cithara ab inferiori reddit sonū Cum
enim aliquid patimur tribulationū temp
tationum scandalorum in hac terra et hoc ab i
feriori quia mortales sumus confitemur deo
in cythara idest laudamus deum in pnia hug.
Et sicut cythara extendit cordas sic et pnia de
extendere omnia membra hominis gubernacu
lo preceptor dei ionꝰ Sed quia sensualitas
hominis de penitencia contristatur ideo con
fortat eā
dicens. **Quare tristis es anima
mea et quare conturbas me.**
ionꝰ Quia desiderio videre in quo spem me
am posui collect. hoc et qd sequitur e in prece
denti psalmo bis expositum cassꝰ. Vehemen
tissime nos persuadens tristiciam seculi fu
giendam quoniam bonis rebus sp aduer
satur et tristiciam qua ad pniam contrista
mur appetendam quia sicut illa mittit ad
mortem sic ista dirigitur
ad sospitatem augustinꝰ **Spera ergo in
dn̄o qm̄ adhuc confitebor illi**
Qd illi
confitebis **tu es salutare vultus
mei** tu sanabis me ieroni qui es aspectus
anime mee deus meus quem nos lau
dantes exposcimus vt mereamur eius luce il
luminari via dirigi veritate corrigi vita
locupletari qm e vita et salus nra ihesus
xps dominus noster qui e bndictus i s. s. am

**Deus auribus
nr̄is audiuimꝰ** Titulus huius psalmi
talis e In finem filijs chore ad intellectum In
duobus proximis precedentibus ps cassiodorꝰ
quid significent filij chore sufficienter edom
e nunc autem ad intellectum nouo quide
ordine sed non ociose videtur adiectum glosa
Vnde sciendum qꝛ in testamento veteri deus
contulit habundanter antiquis patribus
bona temporalia tanq rudibus ad seruien
dum alliciendis et paucos ex eis affligi p
mittit Castigans eos tanq filios vt sicut fi
lij chore idest passionis et discant alia bo
esse querenda que non sunt oīa malis idest
spiritualia et eterna q figurantur p ista tpalia
que populo rudi antiquo sunt collata Inde
e qꝛ prophetie de veteri testamento q legun
tur in eccia submissa voce terminantur Et
epistole de nouo testamento voce eleuata fini
untur ionꝰ vel intellectus est vt intelliga
mus de prosperitate pnti patrum et de tri
bulatione pnti scorum glosa. Intencio enim

e hortari ad contemptu terrenoz et ad desiderium supernoz. xpiana ergo in persona martiru retulit bona que deus antiquis fecit patribus dicens **Deus auribus nostris audiuimus** idest per spualem sensu cognouimus Iuxta illud dni Qui habet aures audiendi audiat **patres nostri.** apostoli et prophete quorum predicatione renati sumus ad uitam. **annunciauerunt nob** per scripta eoru idest qd' sbdi: uiz **opus qd operatus es in diebus eoz** videlicet moyse et iosue in diebus antiquis cassio quando israeliticu pplm illesum per maris fluenta tradux: et hostium suorum sine labore pro fecit esse uictores **manus tua** idest potestas tua diuina. **gentes disperdidit** que habitant in terra pmiss: **et plantasti eos** videlicet filios israel in terra eorum quia exeuntibz amorreis vel etheis de propriis terris hebrei i eoz sedibus leguntur esse plantati. Nycholaus **afflixisti populos** quia aliqui eorum fuerunt in prelys trucidati vtpote chananei i iebuzei **et expulisti eos** quia aliqui eorum recesserunt p timore ante ingressum filiorum israel Deo qz victorie iste fuerunt facte diuina virtute magis q humana. Ideo subditur **nec in gladio suo possederunt terra** repromiss **et brachium eoru** idest fortitudo ipoz **no saluauit eos** ne ab inimicis superarent hugo **sed dextera tua** idest prosperitas quam dedisti eis quia succedebat eis bene **et brachiu tuu** idest fortitudo et potencia tua cassiodo **et illuminacio vultus tui** idest sapiens consiliu de tua voluntate procedens qd dominus preliantibus confert quando victoriam dare dignatur hugo Et hoc fecisti non suis meritis sed ex tua benignitate. Ideo subdi:

quonia conplacuisti in eis cassio idest placuit tibi deus vt hec illis faceres Translatio romana habz **coplacuit t. i ill'** cassio quando de toto mudo sola gens electa e de qua saluator dominus adueniret aug Hic egisti cum eis vt alys placeres in eis vt qui eos attenderet diceret vere deus cum eis est hug. Cum ergo placuit domine tibi tot beneficia prestare populo tuo antiquo Cur nunc pplm xpianum tuum sic pmittis affligi. **tu es** qui hec fecisti illis **ipse** qui tunc et nunc idem es inmutabilis manens licet tempora sunt mutata. qui i me regnas iero **rex meus** et non peccatum **et deus meus** O xpe a q acquisitus **qui mandas salutes** videlicet tres. s. interiore q est anime et exteriorem q e corporis et eternam que dabitur fidelibus in anima et corpore has salutes mandas idest prestabis **iacob** idest populo xpiano q similis fuerit iacob videlicet qui fugerit delicias carnis sicut iacob fugit fratrem suum carnalem qui etiam supplantat vicia sicut iacob inualuit ad angelum consequenter ostendit q sicut dominus pstitit antiquis patribus victoria de gentibus Ita ipse dabit suis fidelibus palmam de dyabolo suisqz ministris in iudicio extremo vnde vox fidelium dr **in te inimicos nros uentilabimus cornu** In te o xe qui es cornu nrm idest fortitudo nra ventilabimus idest iudicabimus inimicos nros videlicet dyabolum suosqz ministros separando eos a bonis quasi aream suam ventilab: cassio disceptacionis idest iudicacionis saluator noster excuciens paleas sequestratur a frugibus **et in noie tuo spernemus insurgentes in nos** videlicet spiritus malignos et reprobos qs iusti in iudicio futuro spernendos esse indicabunt bn dico i te **non enim in arcu meo sperabo et gladius meus no saluabit me** fide et humilitate consueta dicit multitudo sanctorum in armis se non speraturam esse terrenis quoniam attribuit deo saluacione suam dices **saluasti nos enim de affligentibus nos et odientes nos confudisti** aug. Omnia ista tanq preterita dicuntur cum futura sint quia io et futura tam certa sunt tanq preterita sint cassio liberandos ergo se dicunt fideles in 2o aduentu domini a persecutione spiritu

pessimorum qui eos hic multiplicibus insidiis affligere non desistunt Confunduntur etiam quia beatos oderunt quando illi eterna dampnantur dampnacione Justi autem celorum regna rapiunt **in deo laudabitur tota die** In futuro se profitentur esse predicandos sed sine arrogancia designant gloriam suam qui se in deo testantur esse laudandos Tota die perpetuum tempus ostendit quod non habet noctem quod in illa eternitate proveniet ubi iugiter preconium cognoscitur esse beatorum Sed ne crederes ociosos futuros qui se in deo dicerent esse laudandos profitentur se quoque preconia iugiter personare cum subditur **et in nomine tuo** idest ad honorem nominis tui hugo confessione laudis pro tuis beneficiis **confitebimur tibi in seculum** sempiternum sicut in alio psalmo scriptum est beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te cassiodorus Ipsa est enim beatitudo iustorum dominum laudare perpetue saccietas que numquam voluit fastidium habere fames que de abstinencia matre non nascitur aviditas que de ieiunio non creatur post illam futuri seculi inenarrabilem retribucionem Enumerat mala que hic sustinent sancti dicens **nunc autem repulisti nos** nunc in hoc seculo nobis sub tribulacione gementibus distulisti a nobis requiem celestis patrie quam sanctis provenire non dubium est quia non hic sed in futuro illis perfecta beatitudo promittitur augustinus **et confudisti nos** non in consciencia nostra sed in facie hominum cassiodorus Illam dicit gloriosam confusionem quam martires subeunt cum iniuriis affliguntur fustibus verberantur et velud criminibus obnoxii morti traduntur augustinus Ubi est ergo ille deus noster qui mandat salutes iacob numquam mutatus est sed adhuc ad intellectum filiis chore sunt Aliquid enim intelligere debemus quare nos omnia ista medio tempore pati voluit quia omnia nunc autem repulisti et confudisti nos **et non egrediens deus in virtutibus nostris** cassiodorus Egrediebaris in virtutibus hebreorum quando sine labore prostrati sunt qui se contra electum populum erigere temptaverunt augustinus Nos procedimus ad inimicos nostros et tu nobiscum procedis prevalent illi et nos invalidi sumus unde subdit **avertisti nos retrorsum post inimicos nostros** ut quasi illi sunt ante et nos retro Illi victores nos victi deputemur **et qui oderunt nos diripiebant sibi** diripiebant nos sibi in predam alios trahentes in carcere alios occidentes unde subditur **dedisti nos tamquam oves escarum** cassiodorus Cum dicunt dedisti significant omnia divina potestate distribui Esca ovium ponitur pro simplicitate martirum qui a persecutoribus suis occidi sine concertacione acquiescunt **et in gentibus dispersisti nos** quoniam tyrannis traditi libertatem nostram cum patrimoniis perdiderunt quod variis temporibus de christianis populis divina dispensacione perfectum est ut per temporalia mala gloriam beatitudinis consequerentur eternam **vendidisti populum tuum sine precio** hoc non debemus accipere sub mercacione dampni sed mistica ut solet illusione idest concordancia prolatum Tunc autem sine precio quasi venditur deus quando alienigenis affligendum tradidit populum christianum Et quasi nullus ex tyrannis sanguinem sanctorum fundentibus convertebatur ad salutem **et non fuit multitudo in commutacionibus eius** homines commutant quod tradunt rei precia consequuntur hic autem nulla multitudo precii in tante rei compensacione provenit quia pauci persecutores conversi sunt ad fidem pro qua multi sancti sunt occisi Quomodo enim deo poterant esse grati prophanis supersticionibus involuti **posuisti nos obprobrium vicinis nostris** Enumerat quanta fuerant afflictione percussi ut inter erumpnas multiplices devocionis qualitas augeretur Gravis est afflictio quam patimur a vicinis qua non transitorie dicitur quod circumstantibus iugiter imputatur hugo Obprobrium autem dividitur in duo scilicet **subsannacionem et derisum** unde sequitur **subsannacionem** que fit cum naso contracto et indignacione **et derisum** cassiodorus Derisus vox est confusa leticie insultacionem suam inmoderata hilaritate denuncians quam martires domini diversis traditi passionibus sustinebant iohannes Cum sepe persecutores dicebant irridendo veniat dominus vester et eruat vos de manibus nostris hoc perfidi persecutores dicebant **qui sunt in circuitu nostro** cassiodorus idest qui circumquaque versi semper ambu

lant nec nobiscum in eo dogmate conueniunt. **Posuisti nos in similitudinem gentibus.** Ieronimus. In tua utique similitudine ut sicut te mundus odio habuit, nos itaque et nos deinceps odiret. Vel **in similitudinem gentibus.** Augustinus. Ut gentes de nobis sumant formam maledicendi quando maledicentes homines similitudinem dant de eo quod detestantur dicentes: Sic moriaris, sic puniaris et crucifigaris quemadmodum ille. **Et posuisti etiam nos in commotionem capitis in populis.** Cassiodorus. Inimicorum ut et martiribus contigit quod facta est in passione domini saluatoris sicut legitur: locuti sunt labiis et mouerunt caput. Ieronimus. Sed et si quis nunc in te o Christe uoluerit pie uiuere protinus iniqui blasphemant cum irrisione uel capitis commotione. Hugo. Postquam dixit iniurias quas martires passi sunt ab extra consequenter ostendit quas patiuntur ab intra dicens **Tota die uerecundia mea contra me est.** Cassiodorus. Solet uerecundia ad momentum uenire et breui tempore sedata discedere. Ista uero grauissima fuit tota die iugiter permanebat. Quam uerecundiam describit cum subiungit **Et confusio faciei mee cooperuit me** per hoc enim non solum per mutationem uultus sed etiam totius corporis indicauit horrorem. Erat enim ante oculos populi sancti uehemens confusio quando illos iugiter sibi insultare cernebat quos impios esse cognouerat. Consequenter ostendit unde ueniret ille rubor sanguineus qui nudam faciem coloris sui tegmine uestiebat dicens **A uoce exprobrantis** id est manifeste blasphemantis et criminantis **et obloquentis** id est occulte uel in absentia detrahentis. **A facie inimici** quem uideo qui me capitaliter odit. **et persequentis** cupientis me crudeliter cruciare. **Hec omnia mala uenerunt super nos** quasi fera terribilis et quasi fluuius turbulentus. **Nec obliti sumus te** positi inter tam multiplices erumpnas dum magis iniquorum persecutione commoniti postulauimus a te iugiter auxilium. **Et inique non egimus in testamento tuo** id est in lege tua cuius precepta seruauimus. hoc est quod dicit **Et obliti non sumus te.** Nam qui illum mente retinent eius testamentum nesciunt obliuisci. **Et non recessit retro cor nostrum.** Retro recedit cor eorum qui de domini bonitate desperant et putant illum rogatum non succurrere qui etiam non petentibus cognoscitur subuenire, quod isti minime fecerunt qui spem in domino habere probati sunt. **Et declinasti semitas nostras a uia tua.** Augustinus. Semite enim nostre erant in uoluptatibus seculi, semite nostre erant in prosperitatibus temporalium. Tulisti semitas nostras de uia tua et ostendisti nobis quod arta et angusta uia est que ducit ad uitam, tamquam diceret nobis: In tribulatione positi estis, multa patimini, multa que amabatis in seculo amisistis, quia non dimisi uos in semitas latas que ducunt ad mortem. Sed uos doceo uiam angustam in qua pauci ambulant quia pauci sunt qui tolerant tribulationes temptationes non deficientes usque in finem. **Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis** quia non est in eo nisi uanitas et afflictio spiritus ut dicitur Ecclesiastes i. **Et cooperuit nos** id est undique operuit **nos umbra mortis.** Augustinus. Hec enim mortalitas umbra mortis est et uera mors est dampnatio cum dyabolo. Ieronimus. Bene ergo umbra mortis et non ipsa mors opprimit sanctos in hoc seculo quia martires uel reliqui sancti et si affliguntur et morti destinantur uiuunt cum deo et hec mors umbra est et non ueritas mortis ut dictum est. Hugo. Et in hiis supradictis deum testem inuocat dicens **Si obliti sumus nomen dei nostri** quod est ihesus saluator noster. Nycholaus. eius recordationem debitis temporibus omittendo. **Et si expandimus manus nostras ad deum alienum** peccatum ydolatrie committendo. Hugo. Vel exponendo nos peccatis et faciendo ipsum deum nostrum quia ut dicit Augustinus: Unusquisque quod colit et ueneratur hoc sibi deus est. **Nonne deus requiret ista** quasi diceret uere requiret alicubi si excessimus a uiis dei. Ipse enim nouit abscondita cordis quia sapientie 6º d.

Interrogabit opera nostra et cogitaciones scrutabitur tu ergo qui sanctorum archana cordium cognoscis. **Quoniam propter te** idest amore tui. **mortificamur tota die** hoc perfecti christiani faciunt qui districtis obseruacionibus affliguntur. cassiodorus per longas passiones presentis vite quod notatur cum dicitur tota die ut non momentaneam mortem sed per uniuersum vite tempus protractum nobis fidelium declararet excidium idest cladem mortem / de hac hugo mortificacione dicit richardus Scimus quia in dei oculis maioris meriti est sepe mortificari quam mori Non mors martiris tanto erit preciosior quanto ante mortem pena productior **estimati sumus sicut oues occisionis** cassiodorus Ouis nec cornu nec dente contendit sed manibus latronis pacienter acquiescat dum nulla se reluctacione defendit Sic famuli christi velud oues estimati sunt mori quoniam sine contencione aliqua videbantur occidi Enumerata multitudine passionum filii chore tanto desiderio auxilium querunt ut etiam dominum obdormiuisse commemorent dicentes nycholaus **Exurge** loquitur de deo more humano quasi ille qui oppresso vult facere auxilium surgit ad adiuuandum ipsum **quare obdormis domine** deus enim ad modum dormientis se dicitur habere quando permittit malos dominari et iustos tribulari Unde qui talia videntur communiter dicunt deus dormit **Exurge** repetitur hoc verbum ad exprimendum liberacionis desiderium **et ne repellas** preces nostras **in finem** idest finaliter cassiodorus ubi consistit numerus tuus uniuersa perfectio ubi sunt premia beatorum ubi martiribus corone preparentur Imitatores itaque christi malis presentibus ingrauati more beatorum in flebili supplicacione persistunt dicentes **quare faciem tuam auertis** oracionem nostram non exaudiendo iohannes Auertit enim deus faciem suam idest respectum misericordie sue ad tempus ut probet electos suos cassiodorus **obliuisceris inopie nostre** Cui consueueras subuenire venisti enim dicturus ut nostre indigencie subuenires **et tribulacionis nostre** cuius clemens inspector es semper iohannes patimur inopiam pro nichilo habentes huius mundi diuicias regnum celeste desideramus / tribulamur cum tamen elongatur desiderium nostrum cassiodorus post moram exaudicionis pie mentes non ad desperacionis audaciam sed ad continue oracionis salutaria vota se conuertunt **Quoniam** quasi dicat non deberes obliuisci nostri **Quoniam humiliata est in puluere anima nostra** idest vita nostra humiliatur in puluere quia cinere super se sperso animas suas peccatorum recordacione discruciant idest valde puniuntur **conglutinatus est** idest inmediate coniunctus vel adherens **in terra venter noster** Nicolaus Utique facere solent qui longa oracione prostrati toto corpore iacent in terra Adherere enim terre significat in oracionibus diucius immorari per quas efficaciter vincuntur peccata. Magna enim contra dyabolum arma sunt in suis viribus fiduciam non habere sed deum rogare qui aduersarium possit opprimere hugo Contra prefatas miserias et tribulaciones filii chore magno desiderio cordis remedium et auxilium depostulant dicentes **Exurge domine adiuua nos** tantis malis oppressos **et redime nos** a predictis pressuris non propter meritum nostrum sed **propter nomen tuum** In quo saluamur Ideo enim saluator dicitur quia per gratiam sue pietatis saluat infirmos unde bernardus A natura propria habet ut sit saluator innatum est ei hoc nomen cassiodorus Ecce filiorum chore nobis salutaria dicta fulserunt Ecce nobis ecclesiasticus ordo domino reuelante iam patuit patres enim nostros ab inimicis suis per miracula visibiliter liberatos esse cognoscimus Nunc autem fideles per passiones corporum et tristicias animarum ad eternam requiem peruenire didicimus ut tempore suo utrumque firmum humano generi cognosceretur esse prestitum collectio Neque enim nos umbra hec fugitiua seducat largissimam profecto mercedem pro contempta temporali voluptate capiemus Si enim virtute continencie et paciencie hic fornacem illicite voluntatis tempestatemque presentis tribulacionis superare studuimus profecto unde gehenne incendia effugiemus Unum illud a te ac solum requirit deus ut aduersus dyabolum varias inimicicias pro amore suo et tua salute suscipias Aderit enim tibi pugnanti Ipseque iam omne bellum conficiet et tibi victoria in merito ascribetur si tamen perseuerans usque in finem Studeamus ergo nobis reconciliari ipsius clemenciam et oracionum frequencia exoremus ut sic in hac seculi peregrinacione nobis adiuuare dignetur quatinus ab hostibus mentis et cor-

poris liberati peruenire valeamus seruiti ad ipsum qui est benedictus in secula seculorum Amen

Eructauit cor meum verbum bonum Titulus huius psalmi talis est In finem titulus dauid pro hijs qui commutantur filijs chore ad intellectum canticum pro dilecto augustinus Agitur in psalmo de sanctis nupcijs sponsi et sponse idest xpi et ecclesie regis et plebis saluatoris et saluandorum cassiodorus Vnde et hoc carmen epithalamium dicitur idest laus seu carmen thalami quia laus sponsi et sponse hic cantatur glosa Copulam huius nupciarum fecit spiritus sanctus in thalamo hoc est in vtero beate virginis quando verbum caro factum est et humana natura est diuine nature coniuncta Que vero sponsa idest ecclesia coniuncta est sponso xpo in caritate et post huius vite miserias coniugetur ei in sancta immortalitate Versus predicti tituli talis est hic titulus est dauid est canticum idest exultacio mentis habita de eternis tendens in finem idest in eternam beatitudinem canticum habitum dico pro hijs qui commutabantur idest pro sanctis qui transformabantur de mortalitate ad immortalitatem videlicet filijs chore qui sunt imitatores xpi et pro dilecto videlicet sponso xpo de quo deus pater testatus est hic est filius meus dilectus quibus videlicet chore supradictis scribitur hoc canticum ad intellectum idest vt intelligant misterium incarnacionis xpi atque eius dispensacionis cum ecclesia et suis fidelibus collectus precomium itaque sponsi xpi secundum suam ineffabilem generacionem quam habet a deitate vox patris nobis insinuat dicens **Eructauit cor meum** non de corporea concuctione sed de secreta essencia diuina protulit equale sibi **verbum bonum** augustinus idest filium qui vere et singulariter per se est bonus Sicut ipse ait Nemo bonus nisi solus deus **Dico ego opera mea regi** dicere dei sine inicio et sine fine est quare dico opera quia in ipso verbo omnia opera dei quecumque enim facturus erat deus in creatura iam in verbo erat sicut in euangelio dicitur Quod factum est in ipso vita erat iohannes **Lingua mea calamus scribe** sicut enim que scribuntur non sunt leuia neque facilia sed vtilia Sic et dei eloquium tamquam scribatur perficiatur ita augustinus Non defuerunt qui omnia etiam superiora verba ex persona prophete accipi mallent cassiodorus Vnde in celestibus epithalamia saginatus est et future gratulacionis qualitate completus precomia domini sponsi se eructaturum pronunciat dicens **Eructauit** cassiodorus Sicut ei venter ex plenitudine cibi corporalis emittit eructacionem sic cor prophete ex plenitudine gracie spiritualis emittit hunc sermonem dicens **Eructauit cor meum verbum bonum** quia est misterium xpi et ecclesie expressiuum **Dico ego opera mea regi** idest laude regis regum ihesu xpi **Lingua mea calamus** idest penna **scribe** idest notarij **velociter scribentis** Ac si dicat per linguam meam loquitur spiritus sanctus velociter qui in docendo non indiget interuallo temporis hugo Spiritus enim sanctus non paulatim cum mora graciam suam infundit sicut acquiritur sciencia per longum studium sed subito et cito Vnde actuum 2° factus est repente de celo sonus tamquam aduenientis spiritus vehementis ibi dicit glosa Nescit tarda molimina spiritus sancti gracia nycholaus deinde describit xpi magnificenciam quantum ad humanitatem Et quoniam speciositas optime sedet in principe secundum quod dicitur species pami digna fuit imperio quoniam ad hoc dicitur de sponso sponso ecclesie xpo **Speciosus forma** tu es o xpe **pre filijs hominum** Translacio hebraica habet **Sic decore pulcrior es filijs hominum** Fuit enim speciosus pre alijs idest plus quam alij ex parte corporis quia corpus eius fuit formatum virtute spiritus sancti in cuius opere non potest esse error nec defectus Similiter ex parte anime fuit speciosior alijs quia ab instanti creacionis sue repletus est omnibus gracijs et virtutibus et sciencijs secundum quod dicitur iohannis 3° Cui datus est spiritus sanctus non ad mensuram cassiodorus Queri potest cur hic super genus hominum speciosissimus describatur quia in ysaia legitur vidimus eum non habentem neque speciem neque decorem Sed ideo dicitur speciosus non quia de forma eius decore lactei coloris eluxit aut flauo crine aut insigni statura prominuit sed veraciter humano genere pulcrior fuit quia peccata non habuit Illud autem speciosum dicimus quod gracia mundissime puritatis ornatur quamuis pater augustinus speciem corporis eius dicat esse laudabilem Sed exemplum ysaie supraposituum ad passionis eius retulit tempus quando et colaphis cesus est et spinis et sputis coronatus est nycholaus Et quia in principe decet optime eloquencie claritatem ideo subiungit **Diffusa est gracia in labijs tuis** hugo idest verba tua graciosa Vnde iohannis 7° Nunquam sic locutus est homo sicut hic homo loquitur Et

luce etc. Mirabantur omnes in verbis que procedebant de ore eius ac si diceret iohannis Cum languores verbo curas cum mare liquescere facis cum lazarum mortuum vocas et venit patrem interpellas et audit / omnia que loqueris gratia labiorum tuorum perficiuntur **propterea benedixit te deus in eternum** nycholaus Ista benedictio est glorie corporalis in sua resurrectione collacio et ad deum assumptio quam non habuit xps a principio sed ex virtutis merito iohannis Nam cum xps dominus semper in patre fuerit benedictus in assumpta carne benedicitur cum qua resurrexit immortalis et in eternum regnaturus Et quia in principe requiritur probitas subiungit **accingere** hugo Et potest esse imperativi modi ac si dicat propheta ac si dicat tu xpe qui talis es ut dictum est **accingere gladio tuo** nycholaus hoc est accipe verbum tuum de quo apostolus dicit ad eph. 6° Et gladium spiritus quod est verbum dei. **super femur tuum** cassiodorus Femur vero significat incarnacionem domini saluatoris hugo. quia femur humane propaginis est seminarium cassiodorus sicut in genesi legitur Non deficiet princeps de iuda nec dux de femoribus eius In cuius etiam incarnacionis misterio abraham fecit iurare famulum suum quando ei tacto femore iurisiurandi religione astrictus est ut legitur gen. 24° hugo Sic ioseph iacob patri suo manu apposita femori iuravit ut habetur gen. 47° quasi diceret iuro per deum qui de progenie tua nascetur addiditque **potentissime** ieronimus Acsi dicat propheta tu xpe indue carnem accingere verbo predicationis pugna contra dyabolum et potentissime libera genus humanum de inferno cassiodorus **Specie tua** quantum ad humanitatem **et pulcritudine tua** quantum ad diuinitatem tuam **intende** o xpe ut hominem perditum de celo miseratus aspicias **prospere** tanquam humano generi liberacionis beneficia prestaturus **procede** velud sponsus de utero virginali nycholaus per viam huius mortalis vite. **et regna** morte triumphata propter quod dixit apostolis math. ultimo Data est michi omnis potestas in celo et in terra Et quia gloriam corporis quam per resurrectionem habuit ex precedenti merito accepit Ideo subiungit **propter veritatem** vite et doctrine **et mansuetudinem** quia molestias et iniurias sine mentis perturbacione sustinuit **et iusticiam** habundantem in sua passione offerendo spiritum deo patri pro offensa generis humani et sic fecit reconciliacionem per viam iusticie **et deducet te mirabiliter dextera tua** per dexteram que est pars forcior et nobilior intelligitur diuinitas xpi cuius organum coniunctum erat humanitati hugo. diuinitas ergo tua o xpe **deducet te** de sinu patris in uterum virginis inde ad presepium ac deinde ad crucem de cruce ad sepulcrum et inde ad celum Et hoc **mirabiliter** quia omnis illa deductio plena fuit miraculis **vel deducet te** de populo ad populum per apostolos **mirabiliter** idest predicatione verborum et virtute signorum unde subdit **sagitte tue acute** cassiodorus idest verba tua hominum cordibus salutaribus infigencia que ideo vulnerant ut sanent Ideo percuciunt ut erigant Comparatur autem verbum dei sagitte Sagitta enim est lignum ferro armatum Sic verbum dei ex ligno crucis egrediens fortitudinem habet penetrandi et acutum est verbum dei quia usque ad interiora cordis penetrat Et sicut sagitte de longe diriguntur Ita verba domini saluatoris directa sunt nycholaus per predicationes apostolorum ad longinquas naciones Sic dominus precepit Marci ultimo dicens Euntes docete omnes gentes Et ideo verba tanquam sagitte domini ceciderunt in corda inimicorum regis xpi ita penetrantes corda infidelium et gentilium quod multi conuersi sunt ad fidem per universum orbem et sic facti de inimicis amici Ideo subdit **populi sub te** idest sub obediencia tua xpe **cadent** te humiliter adorando consequenter describit magnificenciam xpi regis quantum ad deitatem tamen cum hoc subiungitur de humanitate quia ille due nature sunt inseparabiliter coniuncte in uno supposito commendat ergo xpm primo a iudicio **sedes tua deus** cassiodorus hec enim cum dicit. sedes dei ad futurum pertinet iudicium in quo omnia veraciter eternus moderator examinat atque diiudicat. **in seculum seculi** quia quicquid constitutum erit nulla potest temporis successione dissolui hugo Commendat etiam eum ab equitate correctionis dicens **virga directionis** quod sic est intelligendum virga idest gubernacio **regni tui** quod est ecclesia Est virga directionis idest equa correctio cassiodorus quia iustos regit et dirigit impios percutit ac continet veraciter supplicantes collectio quia nulla pravitate curvantur sed est iustissima et inflexibilis disciplina hanc virgam regni honoris et insigne sceptrum dicebat antiquitas designans in ea virtutum regem

ut liberent ideo prosternunt ut erigant et ut supra

dominum saluatorem postea amendat xpm a bamore iusticie et odio iniquitatis dicens **Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem** nycol[aus] hoc autem dicitur de xpo homine racione humanitatis sue propter id sequitur **Vnxit te deus deus tuus** xps enim in natiuitate humana vnctus fuit **oleo leticie** idest plenitudine gracie ab instanti creacionis anime sue **pre consortibus tuis.** idest omnibus intellectualibus creaturis propter quod iohannis 3° Quod datus est ei spiritus non ad mensuram cass[iodorus]. Vel oleum leticie quo vnctus est xps pre omnibus hominibus est peccati maculam non habere vnde se consciencia semper exhilarauit quam nulla recordacionis asperitate mordet. Repeticio autem ista quod dicit deus deus tuus preconium magne dileccionis ostendit collector In translacione hebraica habetur sic. **Propterea vnxit te deus deus tuus oleo exultacionis pre participibus tuis** secundum quam literam apostolus primo ad hebreos allegat hunc versiculum de xpo ionim[us] qui vnctus fuit oleo exultacionis idest gloria resurreccionis ascensionis et dominacionis Descr[ibit] laus sponsi xpi ab ornatu nupciali cum dicit **Mirra** ad litteram primo sic exponitur nychol[aus] per istas species aromaticas possunt intelligi aromata que sancte mulieres emerunt ad vngendum corpus domini quia de talibus speciebus erant confecta Et quia corpus dominicum erat quasi vestimentum deitatis secundum quod scribitur ad phil[ippenses] 2° habitu inuentus vt homo. Jo[hannes] sbdi[aconus]. **A vestimentis tuis** Et dicit in plurali propter diuersas partes corporis **A domibus eburneis** domus eburnee sunt pixides facte de ebore vel de alabastro quod simile est ebori in quibus illa aromata erant posita sicut in domibus suis **Ex quibus delectauerunt te** idest placuerunt tibi quia deuocio illarum mulierum fuit accepta xpo licet non vnxerunt corpus eius quia non inuenerunt eum in sepulcro Jam enim resurrexerat testante angelo. **Filie regum** Inter enim illas mulieres fuerunt maria iacobi et salome que fuerunt sorores beate marie virginis ex parte matris de qua certum est quod descendit de stirpe dauid et aliorum regum a dauid descendencium Et ideo veresimile est de suis sororibus Jo[hannes] sbdi[aconus] hic **Filie regum** in honore tuo Illam enim vnctionem facere volebant ad

xpi honorem mortem significat quam iusticie sue expo[suit] **Mirra** pro hominum salute xps suscepit **Gutta** vero species est que pellit tumores et duricies curat que pulcre incarnacioni domini comparatur quia duriciem et elacionem cordis humani sancta predicacio dissoluit. **Cassia** que a medicis fistula dicitur crescit in locis aquosis redempcionem generis humani per aquam baptismatis indicat ionim[us] hec autem virtutum et graciarum aromata defluxerunt sponse sancte scilicet ecclesie. **A vestimentis eius** idest ab assumpta carne qua velud vestimento diuinitatis se circumdedit Et pulcritudo sponse venit a domibus eburneis idest a cordibus castis quoniam elephas cuius ossa eburnea dicuntur nimie castitatis asseritur qui inter quadrupedia et sensu plurimo valet et temperanter miscetur femine sue et coniuge 2° non vtitur hoc predictis feminis decenter aptum est quia 1° in domibus eburneis mansisse noscuntur que per castitatem xpi domini precepta secute sunt hanc translacionem probauerunt dilectissimi patres augustinus et ieronimus **Ex quibus domibus delectauerunt te** ionim[us] honorando nomen maiestatis tue et laudando misericordiam **Filie regum** cass[iodorus] idest anime fidelium que bene et sancte regunt corpus suum **in honore tuo** idest ad honorem nominis tui non sibi quia bene agunt sed tue laudi attribuentes postquam sponsi xpi pulcritudo laudata est et virtus eius asserta potestasque eius narrata est et nupciali gaudio odores suauissimi sub misticis interpretacionibus noscuntur adhibiti omnem hic ostenditur vnde ipsius regine veniat mirabilis pulcritudo cum dicit nythol[aus] **Astitit regina** hoc est sancta ecclesia xpi **A dextris tuis** hoc est in pocioribus bonis sponsi Stat modo regens fidelis scilicet seruiens xpo in bonis gracie stabit post hanc vitam regnans a dextris xpi in bonis glorie cui dicetur venite benedicti patris mei nec astitit nuda sed **in vestitu deaurato** per hoc intelligitur decor sapiencie qui refulget in eterna veste est qua docet sancta **Circumdata varietate** scilicet carismatum et virtutum cass[iodorus] Vel circumdatam varietate linguarum multarum in vnitate fidei laudancium quia omnis gens secundum suam patriam in ecclesia psallit auctori sponsi laudem cantat nunc sponse preconia totidem modis sed longe submissis atque humiliter efferunt Astanti ergo nunc ecclesie ad dexteram domini videlicet in bonis gracie ipsius propheta alloquitur dicens nychol[aus] **Audi** legem euangelicam **filia** quia a cristo renata Et vide intelligendo Et

Et inclina aurem tuam ad obediendum voluntati dei. **Et obliviscere populum tuum** videlicet iudeorum et gentilium iohannes vel obliviscere vicia et peccata. **Et domum patris tui** dyaboli hugo vel domum patris tui idest consorcium et cohabitacionem peccatorum que sunt domus patris tui dyaboli cuius fuisti filia antequam facta esses filia christi per fidem Et si hoc feceris decora eris coram sponso tuo.

Concupiscet rex scilicet christus **decorem tuum** idest te decoram. Hic versiculus potest aptari cuilibet anime fideli. O filia audi horas ecclesiasticas audi sermones audi precepta superiorum audi preces pauperis audi dei inspiraciones audi sacram lectionem. Vide libros vide crucem in ecclesia in memoria crucifixi vide exempla sanctorum vide consciam tuam vide iudicium futurum et inclina aurem tuam ut obedias divine voluntati **et obliviscere populum tuum** contempnendo pravorum consorcia **et domum patris tui** id est mundum **et concupiscet rex** christus **decorem tuum** iohannes. Nigra eras in domo patris tui sed nunc ascendis post baptismum viciis abluta vel gracia fidei candida.

Quoniam ipse est dominus deus tuus a quo tu redempta es hugo **et** in te **adorabunt eum omnes populi** de quibus collecta es prius quia **et filie tyri** idest gentes nycholaus. Nam tyrus fuit civitas infidelium Et ideo per filias tyri intelliguntur civitates gentilium converse ad fidem per predicacionem apostolorum. Quomodo adorabunt eum **in muneribus** seipsos in obsequium christi offerentes. **Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis** videmus enim impletum quod principes mundi et potentes honorant christum et ecclesiam suam humiliter se ei obediendo iohannes hoc etiam tres reges fecerunt qui non tantum verbis sed etiam muneribus christum adoraverunt cassiodorus propheta mutans sermonem de secunda persona ad terciam adhuc in ecclesie preconio perseverat dicens **Omnis gloria eius filie regis** gloria est siquidem ecclesie quando sive principum sive iustorum conversiones fiunt ad dominum et secreta se cupiunt devocione cordis offerre. **Ab intus** in secreto consciencie ubi interior homo sacra cogitacione revolvit quod ad divina misteria pertinere cognoscatur nycholaus vel omnis gloria ecclesie consistit in ornatu interiori carismatum et virtutum et non in magno apparatu exteriori. Iohannes subdit **In fimbriis aureis** idest in sapiencie doctrinis **circumamicta varietatibus** diversorum virorum statuum qui sunt in ecclesia dei vel in varietatibus graciarum et virtutum que sunt in predictis statuum predictorum hugo Sequitur laus sponse a comitatu eius subdit **Adducentur regi** christo per predicacionem apostolorum et aliorum sanctorum **virgines** idest omnes homines integritatem mentis et corporis servantes iohannes **post eam** idest post unam ecclesiam apostolica institucione fundatam multi convertuntur ad christum. Translacio hebraica habet **virgines sequentur eam** nycholaus quia multe nobiles puelle spreto maritali thoro virginitatem suam consecraverunt christo quod credunt ad honorem ecclesie de qua hic loquitur per similitudinem regine quam sequuntur domicelle ad honorem eius nec sole virgines adducentur christo in fide **sed et proxime eius** idest vidue caste que gradu inferiore iunguntur cassiodorus quia et si non sunt virgines tamen quasi proxime virginitati quia caste consecrantes O Christe. Et fructum boni **afferentur tibi** vide in ipsis nominibus non minimam esse distanciam virgines dicit adduci quia corporis integritate robuste sunt viduas vero dicit afferri quia plerumque fracte diversis sollicitudinibus corporis imbecillitate fatigantur hugo. Quomodo autem adducentur sub iungit dicens **in leticia** cordis **et exultacione** corporis **adducentur in templum regis** nycholaus quia ad serviendum regi christo aliter non placerent ei sed magis displicerent sicut patet de virginibus que consecrabantur ad serviendum dee veste. Sequitur laus sponse a fecunditate plis et convertit propheta verbum suum ad regem christum dicens **Pro patribus tuis** idest loco patrum tuorum secundum humanam naturam qui fuerunt patriarche reges sancti et prophete ex quibus descendit christus secundum carnem **nati sunt tibi filii** idest apostoli et septuaginta discipuli qui patriarchis et prophetis successerunt **constitues eos principes super omnem terram** in spiritualibus quia constituti sunt episcopi per diversas partes orbis Et quia ordinata est ecclesia et constituta iohannes **memor ero**

nois tui dne idest fame glorie tue memoriam ago **i generacione et generacionem** eterna translacio bona habet **memores erunt qui per doctrinam quam seminauerunt apli sancti et epi** et quam in scripto dum sciunt reduxerunt et reducent ad memoriam facta regis xpi generacionibus sibi succedentibus vsque ad finem mundi Io. glosa dicit **propterea ppli** credentes per eorum doctrinam **confitebuntur tibi** confessio ne laudis **in eternum sine fine et in seculum seculi** hoc est in vita presenti et in futura quia ista laus non solum est in presenti sed erit pocior in futuro secundum quod dicitur infra ps. lxxxiiii beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te cassiodorus Ecce epythalamium gloriosum psalmographi iocunda exultacione completum est Ecce sponsi laus sponseque amicabili varietate celebrata est spiritualis copule coniugium in virginitatibus perseuerans amor castus caritas eterna vinculum quod nullo fine dissoluitur O beata sponsa que non societate carnali sed inuiolabili vinculo caritatis coniuncta est tante maiestati xpo dilecto eterni patris filio Cuius virtus vltra omnes virtutes est pulcritudo sup omnes decores potencia inenarrabili pietas singularis In hys itaque nupcijs tympana complexarum sancta exultacione conclamant apostolorum organa dulcissima societate tinnient martirum cithare non cordis carnalibus sed virtutibus canunt hic sanctorum chorus spiritualis fistulis gratissimum promulcet auditum hic talis musica geritur per quam humana leticia salubriter ornatur pasti sumus o bone rex conuiuio nupciali delicias celestes haurimus presta nobis ihesu xpe sponse mirabilis vt qui huius spe letati sumus futuro eciam perfectissimo gaudio repleamur qui cum patre et spiritu sancto viuis et regnas per omnia secula seculorum amen

DEus noster refugium et virtus Titulus in finem filys chore parthanis ps. cassiodorus In finem notum est quemadmodum ad dominum xpm possit referri Ipse est finis noster qui nos perficit et consummat filios autem chore significare diximus imitatores passionis cristi ex quorum persona psalmus iste cantatur parthanis vero aduentum domini significat saluatoris que diuinitatis sue mirabili secreto pro humani generis redempcione disposuit ieronimus hic ps enim docet nos spem nostram in illum debere ponere qui solus potest de tribulacionibus liberare filij ergo chore qui fideles debent intelligi xpiani in principio psalmi non se timere profitentur per turbaciones seculi dicentes **deus noster** per veram fidem et confessione cassiodorus **refugium** quoniam nos de anime periculo liberat **et virtus** quando stabiliter mentes nostras ab iniquo seculi errore custodiat augustinus Sunt quedam refugia vbi non est virtus quo quisque confugerit magis infirmatur quam confirmatur verbi gratia confugis ad aliquem in seculo magnum vt facias tibi potentem amicum refugium videtur Tanta tamen huius seculi incerta sunt et ita potencium ruine crebrescunt cotidiane vt cum ad tale refugium perueneris plus incipis timere incipias autem tamen quam tunc timebas tunc ad tale confugeris de illo etiam timebis multi enim cadentibus illis quesiti sunt quos nemo quereret si non ad tales confugissent tale non est refugium nostrum quod sic infirmatur Sed deus qui est virtus **et adiutor in tribulacionibus** in quibus ad dominum confugiendum est siue sit tribulacio in re familiari siue in salute corporis siue de periculo carorum siue de aliqua re ad huius vite sustentaculum necessaria omnino aliud refugium non debet esse xpiano quam saluator eius vnitamen kiun inter omnes tribulaciones anime humane nulla est maior tribulacio quam consciencia delictorum Nam si in consciencia hominis vulnus peccati non sit vbicumque alibi passus fuerit tribulaciones illic confugiet et ibi inueniet deum Si autem ibi requies non est propter habundanciam iniquitatum confugiat ad dominum **quoniam adiutor factus est dominus** dimittendo peccata Et ne tribulaciones leues putares addidit **que inuenerunt nos nimis** Alia est tribulacio quam tu inuenis considerando peccatum sine alicuius ammonicione et dicis tribulacionem et dolorem inueni glosa Alia est quando quis alterius persuacione penitet cognoscens peccatum suum Et vtrobique rogandus est deus qui est adiutor in tribulacionibus Sequitur vox fidelium in primitiua eccia existencium qui dicunt **propterea** quia deus adiutor noster est **non timebimus dum turbabitur terra** hieronimus glosa idest generacio iudeorum qui terrena sapiunt **et transferentur montes** idest apostoli radios doctrine veri solis xpi prius suscipientes

in cor maris idest ad gentilitatem in latam amaritudine peccatorum ydolatrie dimersam hoc factum est quando apostoli relictis incredulis iudeis ad predicandum gentibus transierunt sicut paulus et barnabas dixerunt ad iudeos act. 13° quoniam repulistis verbum dei et indignos vos iudicastis eterne vite ecce convertimur ad gentes **sonuerunt** apostoli **et turbate sunt aque** idest gentes ad penitenciam sono predicacionis **eorum** videlicet apostolorum ieronimus **conturbati sunt montes** idest excelsiores seculi potestates et principes gentium **in fortitudine eius** idest fortitudinis predicacione spiritus sancti hugo cardinalis. Moraliter autem potest exponi duo predicti versus hoc modo. **propterea** quia deus est virtus et refugium nostrum **non timebimus** in presenti molestiam temptacionis **dum turbabitur terra** idest terreni amatores seculi qui in die iudicii turbabuntur dum viderint iustos stare gloriosos quos hic spreuerunt et persecuti sunt ut ignominiosos unde de ipsis dicitur sapiencie 5° videbunt et turbabuntur timore horribili modo vero non turbantur sed in pace requiescunt unde dicit Job 21° domus eorum secure sunt et pacate sed dominus expectat tempus quo separabuntur iusti ab iniustis **et transferentur montes** idest superbi et elati huius seculi **in cor maris** idest in profundum eterne amaritudinis de quorum superborum deliciis subdit dicens **sonuerunt et turbate sunt aque eorum** idest delicie eorum terrene que habent in superficie claritatem et in fundo fecem claritas est presens delectacio fex est eterna dampnacio propter delectacionem dicit **sonuerunt aque** clare descendentes de fonte sonant et sitim provocant propter feces dampnacionis dicit **turbate sunt aque** sed stulti amatores mundi non resipiscunt nec attendere volunt nisi claritatem temporalium deliciarum sed incessanter eis utuntur non attendens quod oportebit eos postmodum feces bibere in suppliciis et cruciatibus ezech. 23° potabis usque ad feces de quibus peccatoribus adhuc subdit **conturbati sunt montes** hoc est homines quantumcumque alti et potentes **in fortitudine eius** idest dei qui fortissimus est ut dicitur Job 9° quasi dicat ymo deus qui totum suum calicem bibit et omnis

eius cum ipso primo feces idest persecuciones et tribulaciones in hoc mundo biberunt qui modo in eterna vita gaudium bibunt. Vos ergo amatores mundi qui hic bibitis delectacionem et gaudium / dominus faciet ex sua fortitudine vos postea bibere feces vestrarum deliciarum idest eternam tribulacionem cassiodorus. Superius terrores habitos dixit quos de predicacione nova apostolorum mundus accepit Nunc beneficia que collata sunt ecclesie de adventu domini salvatoris edicuntur unde dicit **fluminis impetus** ieronimus post eversos cultus gentilium ablucio baptismi vel irrigacio seu inundacio spiritus sancti **letificat civitatem dei** idest ecclesiam que est congregacio fidelium hugo cardinalis Et specialiter exponitur hoc de missione spiritus sancti in die pentecostes **fluminis impetus** quia spiritus sanctus venit subito unde act. 2° factus est repente de celo sonus **sanctificavit tabernaculum suum** idest firmavit ecclesiam suam militantem in qua per fidem habitat **altissimus** idest christus deus manet **in medio eius** quia ipse dicit Mt. 18° ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo ibi sum in medio eorum. Et ideo **non commovebitur** etiam in tribulacionibus quia fundata est supra firmam petram idest christum et porte inferi non prevalebunt adversus eam. **adiuvabit eam deus** in seculi adversitate laborantem **mane** idest in principio conversionis et bone operacionis ecclesie **diluculo** idest per illuminacionem spiritus sancti. Vel de conversione gentium per quam civitas ecclesie est impleta unde dicit **conturbate sunt gentes** salubri conturbacione et apostolorum predicacione et miraculorum operacione **et inclinata sunt regna** idest reges et populi gencium inclinati et humiliati sunt ad adorandum christum sub iugo fidei ¶ **dedit vocem suam** idest predicacionem suam per ora apostolorum ieronimus **et commota est terra** idest gentilitas mota et conversa est ad fidem christi. **dominus virtutum** idest angelorum **nobiscum** quia per assumpcionem carnis particeps factus est nobis Ideo dicitur emanuel hoc est nobiscum deus **susceptor noster** carnem pro nobis suscipiens qui est **deus iacob** hugo idest minoris populi videlicet christiani per iacob designati ex eo quod

vicia supplantare non cessat Nam iacob sup
plantans interpretatur cassio9 deinde inuitat
propheta populos videre magnalia dni salua
toris que facta sunt tempore incarnacionis sue
dicens hugo **Venite** passib9 fidei. **Et videte** idest intelligite
opera domini que tempore sue incar
nacionis fecit de quibus subdit
qui posuit prodigia sup terram
idest mirabilia et mansueta cassio9 Quando virgo
concepit stella magis apparuit angelorum
chor9 natiuitatem domini sui predicauit
pacemque in orbe vni
uerso edidit vnde subdit **Auferens bella vs
que ad fines terre** ioni9 Nam omnia
bella in aduentu do
mini quieuisse multorum narrat hystoria cassi
dor9 Quod non humanis viribus sed xpi domini
corporali presencia
probatur effectum **Arcum conteret et
confringet arma et scuta con
buret igni** hugo: Acsi dicat tanta pax
erit in aduentu xpi quod vsus
istorum non magis erit in terra veluti si essent
contrita confracta et conbusta gregori9 36o mo
ralium sed magis intelligendum est dominum
auferre spiritualia bella ab ecclesia vbi dominus co
terit arcum cum occulta insidiancium machi
namenta dissoluit arma confringit cum ea
que contra se erecta fuerant prodania humana
comminuit scuta igni conburit quando peccancium
mentes obstinata se duricia defendentes ad
paciencie et confessionis ardorem sancti spiritus
calore succendit cassio9 Exue nos bone rex ar
mis dyabolicis quibus non defendimur sed gra
uamur et illo nos spiritali gladio precinge
qui nobis salutem conferat et munimen hugo
Ipse enim aufert a nobis bella dyabolica et co
minuit vicia non vt ociosi sitis sed vt ei attenda
tis vnde ipse in persona sua congruenter loquitur dicens
Vacate deo et non seculo. **Et videte** intelligendo ieronim9
quoniam ego sum deus qui vos redimam
et dimittam peccata vestra grego9 4o moralium
vacant deo qui terrenarum actionum strepitus
pro diuino amore intermittendo postponunt ne dum
prima indesinenter occupant cor funditus a
summo cadat Sciunt enim sancti viri quod nequaquam
mens ad superna attollitur si curarum
tumultibus continue occupatur qui deo vaca
re negligit suo sibi iudicio lumen eius visio
nis abscondit Qui ergo temporalibus rebus
occupantur tunc bene exteriora disponunt quando
sollicite ad interiora refugiunt cum nequaquam per
turbacionum strepitus diligunt Sed apud se
metipsos intus in tranquillitatis sinu requiescunt
praue enim mentes temporalium rerum tumultus
intra semetipsos versare non cessant etiam non
vacant cum ociosi sunt In cogitacione enim
seruant depicta que amant et quamuis nil exterius
faciant apud semetipsos tamen sub pondere
inquiete quietis elaborant quibus si earundem
rerum amministracio prebeatur semetipsis fundi
tus deserunt et fugitiua hec temporalia per inten
cionis cursum continuis passibus cogitacionum
sequuntur / pie autem mentes hec cum desunt non
querunt et grauiter cum assunt ferunt / quia per
exteriorum curas a se exire pertimescunt ioni9 vaca
te ergo ut me cognoscatis
et non in aliud perturbemini **exaltabor in gen
tibus** aug9 quando conuertentur ad fidem.
Et postquam plenitudo gencium intrauerit
exaltabor in terra idest in iudea vt ipsam
omnes dicant quod sequitur
**dominus virtutum susceptor noster deus
iacob** cassi9 Deus autem iacob ideo frequenter
apponitur vt xpiani populi victoria
declararetur qui licet sit tempore posterior pri
mum tamen populum scilicet iudaicum fideli deuo
cione transcendit hugo Illorum precipue xpianorum
susceptor est dominus qui hic luctantur contra
temptaciones et vicia supplantant quibus postquam
pugnam presentis vite perfecto dicat illud quod dam
est Jacob gen. 32o. Non vocaberis vltra Jacob sed
israel erit nomen tuum idest amplius non eri
tis in lucta sed per victoria coronati de cetero vide
bitis deum facie ad faciem in vita eterna ad
quam nos perducat ipse cuius gracia victores su
mus dominus noster ihesus xpus cui est honor
et gloria in secula seculorum amen

**Omnes gentes plaudi
te manibus** Titulus in fi
nem pro filiis
chore psalmus Et patet ex quinque titulis psalmorum imme
diate precedentium hugo Gentes quas in precedenti
psalmo vocauit ad fidem iam conuersas in hoc
psalmo in persona apostolorum inuitat ad laudem
xpi dicens **Omnes gentes** que recepistis beneficium
gracie dei ionim9 **plau
dite** idest laudate dominum
non solum voce sed **manibus** idest bonis
operibus cassi plaudunt manibus qui elemo
sinas faciunt qui egrotis misericorditer
seruiunt et mandatum dei adimplent Et ne
solis talibus gaudiis
herreremus addit. **Iubilate deo** in ipsis
cor
de et omnium membrorum officio exultate Iubil9
est ineffabile gaudium quod nec taceri potest
nec litteris potest homo comprehendere quod domini
debeat
laudare **in voce exultacionis** cassiodor9 significat

cat psalmodiam quo deo per nõis sui maiesta
tem persoluitur pstissime amonens vt laude
dei sic manus pagat quatinꝰ glãm eius hu
mana lingua non taceat docet enĩ vt precep
ta domini sui et lingua canat et manibus
operetur consequenter subdit causas iubilan
di et laudã
di dicens **QUONIAM DNS EXCELSꝰ**
nycholꝰ quia transcendit omẽm intellcm creatu
re p ons omnem laudem sibi oblata sm qp dr
ecc iiº Bñdicentes dñm exaltate eũ qpm potestis
maior est enĩ
omni laude **TERRIBILIS** cassioꝰ quia ipe iudi
caturꝰ ẽ mundũ
REX MAGNUS SUP OẼM TERRAM
sicut ipe post resurrectionem suã dicit Data ẽ
michi omnis potes
tas i ce° ⁊ i tra hugo **SUBIECIT POPULOS**
NOBIS vox apostoloꝝ est quibꝰ
subiecti st in eccã populi **ET GẼTES**
conuersas
ad fidem. **SUB PEDIBUS NRIS** idest sub
nostra do
minacione et regimie Modus ẽ loqdi sicut
vulgo dicimus iste tenet eum sub pede idest do
minatur ei hoc quidem
non indiscreto facit s **ELEGIT NOBIS HE**
REDITATEM SUÃ idest sua disposicõe dis
creta cõmisit nobis no
ciam ex gentibus
congregata hñtem **SPECIẼ IACOB QD DI**
LEXIT quia sicut iacob dedit edulium lentis
p pmogenita esau vt habetr gen° ꝯ Ita
fidelis populus xpianus largitur terrena vt bo
na celestia conquirat Sequitur vox apostoloꝝ
ad gentes con
uersas dicens **ASCẼDIT DEUS** s. xs ad
celum **IN**
IUBILO hoc ẽ in ãmirabili exultacione ieroni
miꝰ: quam angeli habuerunt dicẽ
tes Tollite portas pncipes vestras iam redit
victor
ex plys **ET DOMINUS IN VOCE TUBE**
in qua duo angeli tanqʒ tuba illo ascendente
apostolis dixerunt viri galilei qd admirami
ni ihesus qui assumptus ẽ a vobis sic veniet
qmadmodum vidistis eum euntẽ in celum vt
mũdus infirmus crederet qp talibus pconys
personaret hugo. Quia ergo dominus ascen
dit vt nobis locum pparet sicut iubilauerũt
apostoli et angeli sic et ppheta aut vox aploꝝ
monet nos laudare
creatorẽ nrm dicens **PSALLITE DEO NOSTº**
domino xº ihesu bonis operibus ipm laudãdo
PSALLITE REGI NRO PSALLITE ioninꝰ Qui
oppresso mortis dominatu carnem cum qua
iacuit in sepulcro edux ad celũ Et bene dico
psal
lite **QUONIÃ IPE** xs ẽ **REX OĨS TERRE**

DEUS non solum in iudea sed in terra
fidei lumine declaratꝰ augustiº **PSALLI**
TE SAPIẼTER idest intelligenter vt non qra
mus solum aurum sed lumẽ
cordis cassꝰ Nemo enĩ sapienter qcqp facit qp nõ
intelligit venerunt filij chore ad seculi futuri
perpetuam felicitatem vbi iam dicunt domi
num regnaturum
vñ subditur ionꝰ **REGNABIT DEUS** idest
xps
SUPER GẼTES quas in hereditatem accepit
a patre sicut in aº ps dr dabo
tibi gentes in hereditatem tuam cassioꝰ Nam
qmuis et nunc regnet tunc tamen prope regna
re dicitur quando in suis fidelibus euidencius
habitare monstrat: super oĩs gentes ihrlm
celestem significat q ex omnibus nacionibus
adu
nat: **DEUS SEDET SUPER SEDẼ SCÃM SU**
AM ad dexteram patris regnans per secula
seculoꝝ Et intuere qp sedem ipãm scãm
dicit ne intelligeres aliqua insensata aut ra
cione carencia sed virtutes et thronos quibus
ille gloriosus insidet regnator potest hoc et de
sanctis intelligi Nam si quis habeat bñficiu
bone conuersacionis et ipe sit sine dubio cella
regalis Nd° si alcius intendas totum contra
perfidos dicitur vt audita xi potestate sucubãt
qui hũilitatem eiꝰ
putãt ẽẽ ↄtẽpnendã **PNCIPES POPULOꝜ**
idest qui pmi erant de gentibus venerunt ad
fidem de quibus ie centurio erat cuius fides cõ
mendatr
in euã° **CONGREGATI SUNT CŨ DEO**
ABRAHÃ idest simul crediderunt in xpm q
ẽ deus abraham hugº Erat imple
tum ẽ qp dominus dixt Mt 3º potens est deus
de lapidibus istis suscitare filios abrahe quia
expulsis infidelibus iudeis qui carne tantum
et non operibus erant filij plenitudinẽ genci
um intromisit ad illam promissionis beatitu
dinem possidendam quam pmiserat abrahe
et semini eius filij autem ipsius per sanctam
fidem facti sunt qui carnis semine non fue
runt vel pncipes
populoꝝ idest apli **CONGREGATI SŨT CŨ**
DEO ABRAHÃ idest cum xº ad iudicandũ
orbem terrarũ Hic enim et
dominus in euã° ait Cum sederit filius hoĩs
in sede maiestatis sue sedebitis et vos sup se
des iudicantes duodecim tribus israel quoni
am ipi apostoli dicuntur dij per grãm hugo
FORTES TERRE idest fortes
in fide. **VEHEMENTER**
ELEUATI SUNT signis et virtutibus vel
iudei qui dicuntur dij
iuxt id Ego dixi dij estis ionꝰ Eleuati sunt in
superbia et relictis celestibus terrena concupi
erunt Quibus dicit: sicut hoĩes moriemi

Isti a deo abstrahe vel apostolis eius sunt iudicandi Nos vero oremus dominum vt deposito omni timore superbie ita illi coniugamur in hoc seculo vt in iudicio a sinistra parte disiuncti non inueniat in nobis quod dampnet in pena sed quod pietate multiplici prouehat ad coronam qui est benedictus in secula seculorum amen

Magnus dominus et laudabilis Titulus cass psalmus cantici filiis chore in secunda sabbati Sabbati est quod populus iudeorum obseruare videbat hugo prima sabbati hoc est prima die post sabbatum dominus resurrexit vnde ps 23o preponitur titulus psalmus dauid prima sabbati quia in eo agitur de domini resurrectione remig Secunda vero sabbati eius ecclesia catholica fundata est in fide qua dicit dominus Et super hanc petram edificabo ecclesiam meam hugo quia post resurrectionem suam quasi 2a die fundauit ecclesiam suam per apostolorum predicationem que dicitur fundamentum fidei Vnde sensus tituli talis est psalmus iste qui est cantici laudis diuine in quo scribitur cantilena laudandi deum cantatur filiis chore viris xpianis imitatoribus xpi pro hiis que facta sunt in 2a sabbati videlicet pro fundatione ecclesie Materia enim huius psalmi est laus dei pro constitutione et fundatione ecclesie que est ciuitas summi regis propheta ergo commendans ciuitatem hanc primo laudat eam a dignitate conditoris dicens cass Magnus dominus quia potenter omnia facit. et laudabilis. quia pulcre et mire omnia fecit nimis sine termino et fine in ciuitate dei nostri idest in sancta ecclesia in qua fideles quasi ciues vniuntur in fide et caritate Et ne dubitares vbi esset predicta ecclesia constituta intulit in monte sancto eius Mons xpistus dominus est qui fundamentum et culmen est ecclesie sue Iste mons sanctus est de quo daniel propheta ait Creuit lapis et factus est mons ita vt impleret vniuersam faciem terre Et ne crederes predictum montem localem ostendit eum amplissimum dicens fundatur in fide catholica per xpm et apostolos exultatione vniuerse terre hugo idest ad exultationem credencium in orbem terrarum quia sicut dicit act 13o Audientes gentes gauisi sunt et glorificabant verbum domini et crediderunt quotquot erant preordinati ad vitam eternam Ex quibus autem fundata est ecclesia consequenter ostendit cum subiungit Mons syon idest populus iudaicus latera aquilonis idest populus gentilis quem dyabolus tenebat per ydolatriam captiuum Quod ipsa testatur qui dixisse dyabolum denunciat dicens Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis hii sunt ciuitas regis magni quia ex hiis duobus populis collecta est ciuitas que est ecclesia vniuersalis Idem remigius et augustinus Et sicut in vna ciuitate sunt multe domus sic in vniuersali ecclesia multe particulares ecclesie in quibus a fidelibus laudatur deus vnde subdit Deus in domibus eius videlicet ciuitatis idest in particularibus ecclesiis cognoscetur cognitione fidei cum suscipiet eam quasi dicat hanc cognitionem habebit a gratia dei suscipientis eam vt medicus in cura Quomodo autem latera aquilonis constituunt ecclesiam ostenditur ostendit dicens Quoniam ecce reges terre videlicet tiranni sapientes terrena quorum regnum erat in cultu ydolorum congregati sunt et conuenerunt in vnum idest in vnam prauam voluntatem vt fideles affligerent et destruerent vel congregati sunt cum fidelibus in fide remig Et conuenerunt in vnum idest in vnitate ecclesie credentes in vnum lapidem summum angularem in fundamento fundatum Ipsi quoque reges conuersi videntes gloriam et potentiam redemptoris et virtutes apostolorum in operibus miraculorum admirati sunt de tantis ac talibus miraculis conturbati sunt pro peccatis suis commoti sunt de infidelitate ad fidem hugo tremor futuri iudicii apprehendit eos ad agendam penitentiam ibi fuerunt dolores de peccatis vt parturientis quia sicut mulier parturiens filium parit Sic et dolor penitentis affert fructum salutis In spiritu vehementi remig Cum corpora coheret abstinentia tunc conteres humiliando naues tharsis idest superbiam et potentiam gentium quia tharsis in principio a nauigatione negociatorum superba ac precellens facta est Ideo hic comparatur huic nauigio quia in huius seculi fluctibus accon sequunt omni vento luxurie atque vanitatis hyer Iuxta litteram tres reges congregati sunt et conuenerunt adorare dominum xpm Et videntes stellam admirati sunt de quorum aduentu herodes et iudei conturbati sunt et commoti sunt sicut dicitur mat 2o Audiens rex herodes turbatus est et omnis ierosolima cum illo. Tre

nioꝝ apprehendit eos eo quod herodes timuit perdere regnum suum quia ex hoc interius torquebatur Et cum illusus esset a magis ac faceret occidi infantes tunc ibi fuerunt dolores matrum ut parturientis de occisione filioꝝ suoꝝ Et herode comperto quod tres reges redissent in patriam suam per naues tharsis fecit ipsas naues in spiritu vehementi idest in magna ira confringi et comburi. Nam in translatione hebraica sic habet: in spiritu vrentis et dicitur ab vro [illegible] est in spiritu combustionis ut habet in scolastica historia Et ibidem dicit quod tunc fuit adimpleta prophecia ista Idem cassio. decursis omnibus que facta fuerunt in natiuitate domini saluatoris Sequitur digna confusio ita fuisse visum sicut antea fuerat prophetatum vnde dicit sicut audiuimus a prophetis sic vidimus adimpletum in aduentu xpi in ciuitate domini virtutum hoc est in sancta ecclesia militante quam xpus dominus apostoloꝝ possidet et tuetur cassiodo. in ciuitate dei nostri repetitur ut ecclesiam catholicam solam intelligeres addit etiam. deus fundauit eam in eternum hugo. quasi dicat ecclesia non transfertur sicut synagoga quod enim est militans ecclesia eadem erit triumphans vel anagogice potest esse vox eoꝝ qui cum moriuntur ad celum transeunt dicunt enim sicut audiuimus per fidem quia sicut dicitur ad Ro. x. fides est ex auditu. sic vidimus per remunerationem in ciuitate domini virtutum idest in illo regno celesti collector vnde legitur de duobus monachis magne deuotionis sibi inuicem pollicentibus ut quis eoꝝ obiret alteri superstiti de gaudijs illius regis celestis quibus anime fideles fruuntur Vnde spiritus primi decedentis rediens alteri aiebat Sicut audiui sic vidi in ciuitate domini virtutum in ciuitate dei nostri Sequitur de aduentu domini saluatoris gratias agendo ei qui pro nobis incarnari venit cassio. vnde fideles xpiani qui eius precepta seruant dicunt suscepimus O deus misericordiam tuam. idest dominum xpm qui peccanti mundo missus est aptum nomen ut misericordia videretur qui et saluator dicitur vere in medio templi tui hoc impletum fuit quando xps fuit a sanctissima matre sua in synagoga illa iudeoꝝ representatus Sed populo iudeoꝝ non credente voluit gentes munera percepisse. In medio templi dominus est ut incredentium improbitas arguatur qui contempserunt sequi quod in medio eoꝝ constat esse ostensum secundum nomen tuum idest secundum magnitudinem nominis tui quod est infinita sic et laus tua in fines terre cassio. Ac si dicat sicut in toto orbe terrarum reuerentia tui nominis dilatatur Ita et in ecclesia quod per totum mundum descenditur deuotio tibi laudes offertur iusticia plena est dextera tua per dexteram significat locum ubi iusti sunt collocandi plena est dextera eius iusticia qui in illam partem recipiuntur qui ipsius munere iusti esse meruerunt Idem augustinus et ionnnus letetur mons syon idest ecclesia catholica que in speculatione populi noscitur constituta Nam syon speculatio interpretatur. Causa subiungit dicens propter iudicia tua domine ionnus hoc est propter iudicia tua occulta quia reprobati sunt iudei et electi sunt gentes in fide hugo vnde apostolus ad Ro. xi. ait O altitudo diuitiarum sapientie et scientie dei quam occulta sunt iudicia tua et inuestigabiles vie circuite syon idest defendite et tuemini ecclesiam in credulitate et complectimini eam in caritate narrate hoc est predicate in turribus eius laudem et gloriam xpi Turres sunt principes ecclesie quia sicut turris fortis est et vndique speculatur sic et sancti fortes speculatores debent esse in genere humano cassio. ut a religioso sermone cessare non debeant qui sanctis ordinibus obsequuntur ponite corda vestra in virtute eius ionnus Ne separemur a caritate quam docuit quia ecclesie prelati non solum predicant sed hoc etiam opere habent implere et distribuite domos eius idest o vos doctores ecclesiarum distribuite gradus ordinationum canonice et scienter non premijs corrupti non personarum acceptione per adulationem dilapsi cassio. distribuit autem gradus ecclesie qui officia eius distincta ordinatione disposuit Sunt enim in illa lectores subdyaconi dyaconi presbiteri episcopi Et quamuis vna sit ecclesia officia tamen continet honoꝝ varietate. predicta magis distincta cum addit ut enarretis in progenie altera ionnus idest non solum his qui credunt sed et hijs qui credituri sunt Et quod inquit enarretis cassio. quoniam

Exultet filia iude an deus filie confessionis filie iude [illegible]

Hic videlicet xps dominus qui carnalibus oculis dignatus est apparere. hic est pronomen articulare **est deus deus noster** qui nos creavit et redemit. hugo Iteratio hec nominis est nota confirmationis. ... Et dicit noster quia ipse se dedit nobis non solum in presenti per graciam sed etiam in futuro per gloriam. Ideo sequitur **in eternum et in seculum seculi** cassiodorus ergo deum inmortalem sempiternum sine fine potentissimum xpm dominum asserunt predicandum qui in se credentes iugiter protegit ac defendit unde subdit **ipse reget nos in secula** Regit utique nos ne cadamus. ieronimus Ipse enim lubricos et tortuosos gressus nostros ducit in se qui est via pacis et pax nostre salutis. cassiodorus Quanta tibi o bone rex cura est hominum quibus tam multiplicem medicinam dignaris ingerere visionum. Non vis semel dicere quod humanitatem non poteris ignorare undique commonens undique doces. Et fidem nostram introductas personas clamare facis, ut locus ignorancie funditus videatur abscisi. Merito sanctus tuus Iob dicit. Quid faciam tibi o custos hominum. Tu prestas quod nos mereri posse nescimus. collector Dirigamus igitur karissimi animum ad illam supernam dominum virtutum civitatem ubi innumerabilium sanctorum exercitus tanto lecior exultat quanto hic durius extitit afflictus. laboremus illuc pervenire ut quod hic audivimus ibi aliquando mereamur videre quomodo illa celestis civitas continua fruitur leticia ubi hymnidici angelorum chori et societas supernorum civium vicissim de se omnes gratulantur. ad illam civitatis dei iocunditatem avida devocione properemus ad contemplandum desiderabilem dominum aspectum ut cum quem presentis peregrinacionis regem ac ducem habemus Etiam post vite terminum principem habeamus ac leticie largitorem. Qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum Amen.

Audite hec omnis gentes

Titulus in finem filiis chore psalmus. cassiodorus Tituli huius psalmi verba sicut sepe dictum est cuncta trahunt ad dominum salvatorem. Ipse enim in fine significatur et per filios chore intelligitur et per psalmum sine dubio denunciatur ut sub titulis predictorum psalmorum sufficienter est dictum ut merito ipsius vocem vererem esse senciamus cuius tot iudiciis laudabilis sermo promittit. augustinus Omnia divina eloquia salubria sunt bene intelligentibus periculosa vero hiis qui ea volunt ad sui cordis perversitatem retorquere potius quam suum cor ad eorum rectitudinem corrigere hoc est enim in hominibus magna usitata perversitas quia cum debeant vivere secundum voluntatem dei deum volunt vivere secundum voluntatem suam. Et cum ipsi nolunt corrigi illum volunt depravari tamen non arbitrantes quod ille vult sed quod ipsi volunt. Solemus autem audire homines murmurantes adversus deum quod malis bene sit in hac vita et boni laborent quasi deus perversus sit et nesciat quid agat aut omnino avertit oculos suos a rebus humanis. Murmurant ergo homines qui propterea volunt deum colere ut hic illis bene sit quando viderint eos qui deum non colunt pollere atque florere felicitate terrena sed e contra deum colentes laborare in angustia et necessitatibus in erumpna ceterisque difficultatibus mortalitatis humane. Contra istam vocem id est contra has blasphemias murmuracionum cantat sermo divinus. ieronimus vel spiritus sanctus in persona predicatorum hunc psalmum eo quod doceat mundi divicias cum vanis honoribus spernendas cavendasque etiam serpentis astucias qui hominibus predicatis inmittit cogitaciones insanas. in primis itaque omnem orbem ad audiendum dei verbum instanter commonet dicens **Audite hec omnes gentes** vos omnes qui gentiliter id est bestialiter vivitis **auribus** cordis quibus deus auditur **percipite** id est intelligite **qui habitatis orbem** cassiodorus per hoc quod dicit qui habitatis orbem accipimus xpianos et iustos qui norunt orbem terrarum sic esse habitandum ut in eius sceleratis non implicentur erroribus **quique terrigene** id est peccatores qui vicia terre sectantur **et filii hominum** vos boni et racionales qui sequimini filium hominis **simul in unum dives et pauper** dives pertinet ad terrigenam qui numerosis peccatis probatur opulentus pauper respicit ad filios hominum qui ambitu huius seculi pauperes sunt ut futuras divicias plenissime consequantur. Sicut in evangelio dicit beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. augustinus Quid per ista voluit significare nisi quia ista eloquia que dicturus est audituri erant non solum peccatores et impii sed etiam iusti pervenire non audiunt omnes Sed cum perventum fuerit ad racionem reddendam separabunt qui sine causa audierunt ab illis qui auribus perceperunt. Omnes ergo simul in unum audiant docentem ne segregati ab invicem audiant iudicantem. Et quod est quod nunc audituri sunt. cassiodorus **Os meum loquetur sapienciam** que pertinet ad misteria divina declaranda que absconditur insipientibus huius seculi et revelata est parvulis **et meditacio cordis mei**

prudenciam que pertinet ad mores probabiles instruendos. Sic omnis sermo divinus duabus hys virtutibus plenissimus iudicatur. augustinus dicit enim meditacio cordis mei ne forte intelligeres eum tibi loqui qui in labys haberet sapienciam. Multi enim in labys habent et in corde non habent de quibus scriptura dicit populus iste labys me honorat cor autem eorum longe est a me. hugo. Sapiencia enim proprie est in corde et ore prudencia vero in opere unde moraliter reprehenduntur illi qui cogitant et loquuntur multa bona et nichil faciunt operando. cassiodorus. postquam virtutem eloquencie sue mirabilis predicatur duobus dictis insignibus contineri nunc quemadmodum precepta sua possint ab humano genere suscipi aurem inclinaturum se esse promisit ut cognosceret si predicacionem eius populus devotus impleret unde dicit **Inclinabo in parabolam aurem meam** parabola est sermo exponens similitudines rerum videlicet cum per unam aliam intelligatur etc. quasi dicat. nycholaus. Applicabo intellectum meum ad intelligendum verba legis et prophetarum que frequenter sunt parabolica et tunc potero lucide tradere ea alys. Ideo subditur. hugo. **Aperiam** idest lucide tradam **in psalterio** idest in operacione a psalterii quod desuper est tangere **propositionem meam** idest illud quod in corde propono. Et est sensus factis ostendam que dico. Deinde incipit narrare que promisit se dicturum et primo de pena malorum que a timore incipit dicit in persona generalis hominis **Cur timebo in die mala** hore idest die iudicii sed nonne dominus in nocte veniet secundum id Mathei xxv Media autem nocte clamor factus est ecce sponsus venit. Sed iudicii dies dicitur dies propter manifestacionem operum que nuda et aperta sunt oculis dei ut dicitur ad hebreos iiii. facta questione respondet in persona malorum dicens Ideo timendum est michi **quia iniquitas calcanei circumdabit me** Calcaneus est extrema pars hominis et notat finem vite eius idest mortem in qua iniquitas idest pena pro iniquitate circumdat hominem. Hunc enim calcanei circumdat qui extrema vite sue claudit fine scelerato Que reprobis contingere solet de quibus subditur **qui confidunt in virtute sua** nycholaus. Circa quod sciendum quod iniquitas circumdat ipsum propter quod in iudicio condempnabitur Que duobus principaliter oritur scilicet ex presentis prosperitate inordinato appetitu Et ex future felicitatis contemptu. Circa primum dicit **qui confidunt** idest fiduciam et finem ponunt **in virtute sua** idest in potestate temporali in se et animas suis **et in multi-**

tudine diviciarum suarum gloriantur tamquam in summo bono et per omnes in abyssum labuntur tamquam circumdati calcaneo iniquitatis. cassiodorus. Necesse est enim ut tales timeant fine qui et de re mundana misereri nolunt et peccatorum suorum penas consciencia teste formidant. hugo. quos ostendit et deceptos dicens **Frater non redimit** nycholaus. quia nullus ab illa sententia extreme dampnacionis videlicet Ite maledicti in ignem eternum poterit redimi prece vel precio fratris vel amicorum suorum secundum quod dicitur proverbiorum vi zelus et furor viri non parcet in die vindicte nec acquiescet cuiusquam precibus nec recipiet pro redempcione plurima. Sequitur **redimet homo** hoc legitur interrogative quasi dicat Ipse peccator poterit ne seipsum redimere quasi dicat non quia in inferno nulla est redempcio Ideo sequitur **non dabit deo placacionem suam** idest sacrificium vel oblacionem suam pro peccatis suis unde placetur sibi deus **et precium redempcionis anime sue** similiter non poterit dare quia erit extra statum merendi propter quod sequitur **et laborabit in eternum** in tormentis perpetuis positus **et vivet adhuc in finem.** ut semper senciat penam que a morientibus sentitur propter quod dicitur apocalypsis ix In illis diebus querent homines mortem et non invenient eam et desiderabunt mori et fugiet mors ab eis Et hoc modo exponit iohannes passum istum **non videbit** Ad intelligenciam cuius sciendum est iohannes Quod si amator mundi viderit hominem sapientem in deo ab hoc mundo migrare dicit Quid huic ieiunia quid castitas quid elemosine profuerunt nonne ipse mortuus est. nycholaus. Quia igitur mundani homines vident iustos et iniustos sapientes et stultos simili modo mori reputant quod non sit alia vita post mortem in qua iusti premientur et stulti puniantur. Et hec est occasio currendi ad vicia sine freno. Unde in persona talium dicitur sapiencie ii Ex nichilo nati sumus et post hec erimus tamquam si non fuerimus Et postea concluditur venite ergo et fruamur bonis que sunt et subditur Nullum pratum sit quod non transeat luxuria nostra et propter omnes tales ponunt finem ultimum in vita ista nec post mortem querunt aliud nisi quod remaneant in hominum memoria sed per talia deveniunt ad penam inferni Igitur secundum istam sententiam dicitur **non videbit** hugo idest non credet aut non intelliget interitum gehenne qui est eternus iuxta illud gregorius Qui cor in presenti

bus fugit que secuntur supplicia non attendit unde in cantico deuteronomij dicitur utinam saperent et intelligerent ac nouissima prouiderent perversus ergo non preuidet futurum dampnacionis interitum **Cum viderit sapientes morientes** temporaliter unde sapiencie 7° unus introitus est omnibus ad vitam et similis exitus supple secundum carnem sed multum dissimiles secundum spiritum quia iustus ad gloriam transit iniustus ad penam unde subdit **Simul insipiens** ioni⁹ qui dei noticiam habere contempnit de quo apostolus ait Omnis ignorans ignorabitur **Et stultus peribunt** Stultus vero est qui in diuicijs et non in deo sperat **Et relinquent alienis diuicias suas** Augustinus ergo discit secundum istum quia inclino in parabola aurem meam et video non frustra sic loqui scripturam video enim multos iniquos mori quibus successores sunt filij iniquorum filij sunt filij alieni Omnes enim iniquorum siue filij siue parentes siue uicini in hoc alieni sunt quia illis de suis diuicijs subuenire non possunt Quicumque tibi in tribulacione subuenire non possunt alieni a te facti sunt fratres enim illius diuitis sepulti in inferno successores diuiciarum suarum alieni fuerunt quia ei in flammis ardenti subuenire non potuerunt Ait enim habeo quinque fratres unum fratrem michi non fecit qui iacebat ad ianuam meam Et tamen hic in aliquo profecisse videntur unde sequitur

Et sepulcra eorum domus illorum sunt In quibus habitant corpora eorum ineternum scilicet huius seculi usque ad resurrectionem vel ideo dicuntur hoc esse ioni⁹ eorum perpetua habitacio quia non resurgunt ut habeant vitam eternam sed ut dampnentur in perpetuum nycho⁹ **Tabernacula eorum in progenie et progenie** faciunt enim magnas et sumptuosas tumbas que possunt permanere in multis generacionibus ad conseruandam eorum memoriam et famam unde subdit **Vocauerunt nomina sua** et dederunt causam ut fama remaneret nominum eorum **In terris suis** quia magis curat de fama in vita et post vitam in terra propria quam aliena Simile legitur 2° regum 18° de absolon unde dicitur porro absolon erexerat sibi cum adhuc viueret titulum idest statuam que est in valle regis dixerat enim Non habeo filium et hoc monumentum nominis mei Et vocatur manus absolon usque ad hanc diem huius causa erroris subdit **Homo cum in honore esset** cum dicatur honor hominis consistit in hoc quod factus est ad ymaginem dei capax ipsius per cognicionem et amorem et sic ordinatur ad beatitudinem eternam quia homo carnalis **non intellexit** esse se ad ymaginem dei formatum Et ideo **comparatus est iumentis insipientibus** eo quod eligat vitam voluptuosam que vocatur vita bestialis primo ethicorum **Et similis factus est illis** quia subtracto honore ymaginis dei de qua dicitur non differt homo a brutis Unde et in persona talium carnalium dicit ecclesiasticus 3° unus est interitus hominum et iumentorum et equa utriusque condicio sicut moritur homo sic et illa moriuntur nec habet homo iumento amplius hugo: Assimulatur enim homo equo per luxuriam porco per gulositatem leoni per inconsideratam audaciam / vulpi per dolositatem urso per crudelitatem et sic de singulis. nycho⁹ **Hec via illorum** idest processus talis in vita presenti **scandalum ipsis** quia facit eos ruere de peccato in penam ut dicitur est **Et postea in ore suo complacebunt** quia iactant se de tali vita tamquam assecuti felicitatem huius seculi Nam laudatur peccator in desiderijs anime sue et iniquus benedicitur Sed quia non vident nec considerant penam sibi paratam post mortem ideo subdit **Sicut oues** scilicet ducte ad occisionem et hoc ignorantes sic et ponentur post mortem **In inferno positi sunt** **Mors depascet eos** scilicet mors gehenne que semper corrodet infernos sicut animalia herbas vel sicut vermes corrodunt cadauera in sepulcro sic pena gehenne corrodet eos ut viuentes semper moriantur et moriendo semper viuant in penis deinde ostendit quis erit iustorum dicens **Et dominabuntur eorum** idest malorum **iusti in matutino** hoc est post dormicionem corporum in resurrectionem mortuorum quando iudex veniens ad iudicium sua claritate illustrabit omnia que prius erant in nocte quia tunc clare discernentur pij ab impijs Et isti videlicet pij beatitudine dominabuntur Iohannes subdit **Et auxilium eorum** quod habebant ab amicis carnalibus in presenti vita. **Veterascet in inferno** quia totaliter cessabit a gloria eorum quia tunc eis vertitur in magnam confusionem et penam Iuxta illud apocalipsis 18° Quantum glorificauit se et in delicijs fuit tantum date illi tormentum et luctum Sed quia iusti a talibus erunt liberi Ideo subdit **Verumptamen deus redimet ani**

mā meam de manu inferi idest de po-
testate dyaboli cum acceperit me De hac mor-
tali vita ad gloriam in eterna btitudine Juxta illud iohis
xiiii° Iterum veniam et accipiam vos ad meip-
sum ut ubi ego sum et vos sitis aug⁹ Si visurus
es hominē malum florentem et dicturus es
in aīa tua deus ego cognovi facta huius hoīs
quot scelera fecit iste homo Et ecce floret terris
dominatur extollitur caput illi non dolet nō
in deo eius diminutū ē Et timebis et forte di-
cet tibi cor tuum Me miserum puto me sine
causa credidi deus non respicit res humanas
Excitat ergo nos dicens ne timueris quasi miser et ṗuatus oi-
bus bōis temporalibus cū dives factus fuerit
homo dives carnaliter et mūdane et cū multipli-
cata fuerit glā domus eius In divi-
ciis et cognatis in ple et amicis cassio⁹ Ut qꝛ
dicat gloria domus eius ut non solum ipse ve-
rum etiam omnes qui ad ipm pertinent mag-
na pōpa florere videantur nycho⁹ Sed quare
isti non debeant timere causam subiūgit dicens qm cū interie-
rit non sumet omnia Minus enī dicat
et plus significat s. qꝛ nichil sumet neqꝫ tol-
let hug⁹ ut sic negatio universalis et non uni-
versalitas negata. neqꝫ descendet cū eo glā
eius idest prosperitas vite pn̄tis cassiodor⁹
descendere mortuos peccatores dicit qui
in profundissimam foveam sed sine glā scl'ari
sine turba satellitum sine ꝯsumpcione gazar(um)
quoniā nec ad valet secū portare nisi unde pos-
sit ardere Quā deforme in illa patria respicies qꝛ
hic mūdissimū pciosa veste mutabaris Et
merito non descendet cum eo gloria ei⁹ hug(o) car(dinalis)
quia aīa sensualis eius s. divitis florentis in hoc sclo in vita
ipius bn̄dicetur idest amendabitur ab adulatoribz qui
assistunt talibus cassio⁹ Et inter garrulitates
et eplās pastoribus traditas suis bene optare
consueverunt ioīn⁹ bene dr̄ ergo a stultis pp
potenciam propter divitias et pot⁹ affluentiam
q̄ sepe ꝯsentiunt non bene vivente sed de bn̄
pascente suam laudis aug⁹ tu dicis quia
manducavit et bibit quia fecit qꝛ voluit qm
splendide ē epulatus Ideo secum fecit bene.
Ego dico secum fecit male Etenī dives ille
qui cotidie epulabatur splendide bene sibi facere
putabatur Cum autem cepit ardere apud
inferos tunc inventum ē male qd̄ putabat

bene Que enī manducaverat apud superbos hoc
erugebat apud inferos iniquitatem dico quia
ore cordis manducabat Ergo in vita bn̄dicet
et in morte torquebitur nychola⁹ confitebitur tibi O dn̄e
pater te commendans et laudās cū bn̄feceris ei idest cum
operatus fueris secum ad eius lucrū temporale vel ho-
norem vel ad simile cassio⁹ Qui si aliqꝫ contra-
rium patitur blasphemare et murmurare nō
desinit Nos autem pio corde omī tempore col-
laudamus dn̄m qui salutem nrām semper
in adversis et in ꝓsperis operatur nycho⁹ et introibit usqꝫ
in progenies patrū suorum descendens cū
eis ad infernū sicut fuit imitator paternorum
scelerum ioīn⁹ Magis in diviciis qꝛ in deo spe-
ravit sicut parentes eius Ideoqꝫ de eo dicitur
Eiicite eum in tenebras exteriores ibi erit fle-
tus et stridor dencium cassio⁹ patres enī ipsi-
us appellavit non tm̄ ex semine carnis quorum
quorum mores imitacione secuti sunt sicut in evan-
gelio dicit incredulis vos ex patre dyabolo estis
addit et usqꝫ in eternū nō videbit
lumen nycho⁹ Nam hic non habet lumen
gracie nec in futuro habebit lumē
glorie aug⁹ quia et hic cum esset in tenebris
erat gaudens in falsis bonis et non amans
vera bona Et ideo hinc ad tartarum ibit et a
tenebris sompniorum excipient eum tenebre tor-
mentorum sed quare hoc Quia homo cū in hono-
re esset non intellexit cassio⁹ Nam quāvis peccator
in honore sit dum vivit tamen quia portat
dei ymaginem idest habet racionem s'm quā
deberet suo creatori obedire recte dr̄ dignitatē
suam non intelligere dum talia facit q̄ ab
ipso creatore vult divino discrepare ppter qd̄ conpa-
ratus ē iumentis et similis factus ē illis postqꝫ
enī omnia q̄ fuerant discenda premonuit pul-
cerrimū psalmum repetita versus pilite conclusit
ut se peccator a malo proposito removeret cū
notatam deformitatem suam iterata increpa-
cione cognosceret legendus ē igitur sepe ps iste
et in thesauro memorie ponendus qm ipse in
pncipio amonet ut cordis auribus audiatur
Ipse enim testatur eius meritū qui eum mo-
nuit ab universis mūdi partibus studiose
audiendū Totum continet quicquid ad inspecti-
vam quicquid ad moralem pertinet disciplinam
sicut supra pollicitus ē dicens Os meum loqui-
tur sapienciam et meditacio cordis mei pruden-
ciam collectio Discamus igitur fratres mores
nostros conponere temporalia cuncta despicere
honorem transeuntem ꝯtempnere et eternā
glām amare Ad hoc enī dn̄s dedit nobis in-
tellcm̄ ut mandatis eius obediamus Prepit

enim ut amemus celestia et contempnamus ter
rena unde dicit Nolite diligere ea que in domo sunt
ne cum ipso mundo et concupiscencijs eius pere
atis ieroni Deprecemur ergo deum ut ipse nobis
tribuat intellectum quatinus dum ea que uidentur con
tempnimus ad illa que non uidentur bona uideli
cet celestia peruenire mereamur prestante do
mino ihesu christo Cui est honor et gloria in secula seculorum amen

**Deus deorum dominus lo
cutus est** Titulus psalmus asaph
Asaph fuit filius
barachiel qui 2o paralipomenon 6o legitur electus in xo[?]
cantorum magistros ut instrumentis musicis psalleret
domino hic pro nominis sui interpretacione in hoc ti
tulo meruit adhiberi Asaph enim interpretatur
latine congregacio que nunc est in populis christianis
Et loquitur in hoc psalmo de primo et 2o aduen
tu domini christi psalmus enim iste discernit ius
tos ab impijs celestes a terrenis sanctos a pec
catoribus protestatur in quo propheta non se
locutum sed ipsum do nycholaus Ad
minum pronunciat dicens **Deus deorum** cuius intel
lectum sciendum quod in plurali dij aliquando dicuntur
in scriptura prophete et sancti homines quia pre
alijs sunt participes deitatis Et hoc modo dicitur
infra psalmus 81o Ego dixi dij estis et filij excelsi omnes
Et secundum quod exponit saluator Johannis xo capitulo dicens
Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est
secundum hoc **Deus deorum dominus** idest ille qui est ve
quod hic dicitur rus deus est deus
deorum idest sanctorum prophetarum et apostolorum domi
nus christus licet enim sit dominus omnium generaliter
per creacionem tamen sanctorum hominum deus est spe
cialiter in quantum obediunt ei sicut fidelis seruus
domino suo **locutus est** scilicet in humanitate as
sumpta unde ipse dixit
Johannis 8o principium
est qui et loquor vobis **Et vocauit terram
ab ortu solis usque ad occasum eius**
Hic secundum hebraicam veritatem est finis primi ver
sus huius psalmi Et est sensus quod vocauit habi
tantes in terram ab ortu solis usque ad occasum
ad legem euangelicam per se et per apostolos
quos misit in mundum secundum quod dicitur in psalmus 8o In
omnem terram exiuit sonus eorum et in fines
orbis terre
verba eorum **Ex syon species decoris eius**
cassiodorus De hac enim urbe apostoli exeuntes spe
ciem decoris eius idest humanitatem christi dei que
erat speciosa sine peccato annunciauerunt in
toto orbe terrarum ut dictum fuerat ysaie 2o. De syon
exibit lex et verbum domini de iherusalem nycholaus quia
doctrina legis euangelice inde deriuata est ad alias
partes. **Deus manifeste veniet** hic
agit de
2o aduentu christi quando veniet ad iudicium que erit
valde manifestus secundum quod dicit saluator Matthei 24o
Sicut fulgur exit ab oriente et paret in occidente
tem sic erit aduentus
filij hominis unde dicit **Deus manifeste ve
niet** quia christus deus in humana natura ap
parebit in iudicio in qua fuit iudi
catus coram pylato sicut scriptum est in apo
calipsi Et videbit **Deus noster** in quem nos christia
eum omnis oculus ni credimus
dico veniet **et non silebit** augustinus Ipse silet
manifeste modo quia pa
titur cotidie peccatores mala facientes et deum
non curantes Silet adhuc a iudicio occultus
est in celo et adhuc interpellat pro nobis patrem
paciens est super peccatores non exercens iram ip
sos ad penitenciam expectat unde ipse ysaie 42o ait
Tacui semper silui paciens fui quasi par
turiens loquor Ipse veniens ad iudicium
loquitur quasi parturiens in maxima asperita
te et ira peccatoribus dicens Matthei 25o Ite maledic
ti in ignem eternum Quomodo autem aduen
tus eius erit manifestus ostendit cum subiungit
**Ignis in conspectu eius exarde
scet** hugo precedet enim eum ignis materialis
qui comburet superficiem terre et aera in quantum as
cenderunt peccata hominum et fumus ydolatrie
ieronimus hic ignis dupliciter intelligitur hic est
virtutem Illuminat enim et exurit Gaudeant
iusti quia illuminabuntur ab eo Timeant pec
catores quia exurendi sunt ab eo hugo hic
ignis purgabit quicquid purgandum inuenerit
in bonis inuoluet autem malos et exuret si
cut in 9o psalmus dicit Ignis ante ipsum precedet
et inflammabit in cir
cuitu inimicos eius **Et in circuitu eius
tempestas valida** cassiodorus hec tempestas
est que non ventis agitur
sed procellis sentenciarum excitatur Iudicium domini
iudicatur quando impulsa veniet et disceptacio
nem suam nimia claritate raptabitur et erit
valida quia omne genus hominum pro suis meri
tis momentanea scelleritate discernet sicut
dicit apostolus In momento in ictu oculi in no
uissima tuba ieronimus Et separabit paleam
a granis malos a bonis et quos ignis exu
rat tempestas inuoluit augustinus Excuciat ergo
vnusquisque cor suum et videat quid in fidei te
neat Si credimus futurum iudicium fratres
bene viuamus tempus misericordie nunc est tempus
iudicij tunc erit ad
quod iudicium deus veniens **Aduocauit celum
desursum** Glosa Quod sic legitur dominus veni
ens de sursum idest a patre ad
uocabit celum ieronimus idest apostolos et omnes sanctos
qui despectis terrenis que sursum sunt capiunt
et terram idest terrenos peccatores **dis**
hugo Aduocabitur dico hos

cernere idest per suam sniam discernat id est diuidat bonos a malis ieronim9
videlicet vt celestes ponant² ad dexteram et hy
s. pctores ad sinistram collocentur Quib9 dic
turus est in iudicio Ite maledicti in ignem eter
num Et ad sanctos ite in vita eternam cassi9
Et inde quia in pmo aduentu suo dns idisc
te vocauerat omnes vt amoniti in ho mudo
corrigere debuissent sicut in euangelio dicit
Et exierunt in exitus viaru et vocauerunt
quoscuqz inuenirent bonos et malos In fine a
mudi aduocat omnes vt iustos discernat ab
ipys ne vlterius fiant hic confusis habitaci
onibus misceantur dein cetera x²: verba facit
ad angelos qui ministerio suo in fine seculi sac
tos de vniuerso mudo congregabut Quib9 d²

congregate o vos angeli **illi** s. x°. **sanctos eius** quoscunqz fideles qui viz sancti ionim9 **ordinant** idest pdicat et implent **testamentu eius** s. nouu su p vets hoc e **super sacrificia** s. pecudum ionim9 **ordinant testamentu ei9**

qui faciunt ea q in testamento scrie cognoue
runt vt hospitem suscipere elemosina dare
caritati studere hoc enim supra sacrificiu pecu
dum dno constat acceptum hugo In hys miseri
cacionibz enim deus super omnibus sacrifi
cys delectat² nycholaus

et annunciabut celi idest vi spuales **iusticia eius** qua discernet bonos a malis reddens vnicuiqz fm qp meru² **qm deus iudex e** si eni puris homo iudex

posset falli vel corrupi aut vinci cetic ipedi
retur iusticia Si deus est iudex qui nec fal
li nec corripi nec superari potest Et quia
supra dixit propheta deus deor dominus
locutus e gnter determinat qp locutus e di²no

Audi corde in tellige do **populus meus** qp elegi cui legem dedi a quo carne assupsi i c **loquar israel** hugo xps n.

in propa persona predicauit filys israel et
si aliqn alys predicauit vt samaritanis tu
hoc fuit raro qp quasi nichil reputat² respec
tiue propter qd9 dicit Mt 15°. Non sum mis
sus nisi ad oues q perierut dom9 isrl

et testificabor tibi verbis et fcis **qp deus tuus ego sum** di²te autem

testificatus e verbis Johis x° Ego et pater
vnu sumus / factis sepe testificatus e se dm
esse faciendo miracula per imperiu ppria
potestate qd9 e solius deitatis nycho9 Sed qa
iudei dicere possent quia deus noster es. Jo

offerre tibi debemus sacrificia ad qd9 rndet **Non in sacrificiis tuis** s. veteris testamenti nychol9 **arguam te** ta qp

reprehensibilem si omittantur et hoc tpe pas
sionis mee quia vsqz tunc offerenda erant
ex obediencia dei

holocausta aute tua in conspectu meo sut semp Nega-
cio q ponit

in pncipio hu9 versus s. non etiam in ista
clausula intelligitur Et e sensus holocaus
ta tua non sunt in conspectu meo semp idest
de cetero non sunt michi accepta Et hoc modo
loquitur scriptura in ps° precedenti vbi dicit²
Non dabit deo placacionem suam et preciu
redempcionis anime sue Subintelligitur
similiter non dab²

non accipia de domo tua vitulos quasi dicat sicut sacrificia vete ris legis non sunt amplius m accepta racione obediencie ita n² rde idige²e **qm omnia aialia mea st** cassi9 Glo

riosus doc
tor et perfectissimus institutor iudaicu popu
lum volens a rebus carnalibus amouere
et ad spualia sacramenta perducere pecudu
sacrificia iam non dicit exquirenda hugo
Et quia iuxta littera cetera plana st vsqz ad
illum ad versiculum Immola deo sacrificiu
laudis Juxta sensum moralem potest qd9
predictum e intelligi hoc modo

Audi aute cordis idest obe di michi tu qui es **populus me9** qp precioso sanguine redemi Tu inqm audi vt scias qp a te ve lim **et loquar israel** idest tibi qui debes me vide9 in contemplacione **et testificabor** in consciencia tua **tibi qp deus tuus ego su** deus oim su

per potencia
am qua omnes creaui et deus tuus ego sum
per graciam vnde apls ad Ro 8° Ipse spiritus
reddit testimonium spui nro qp sumus fily
dei non in sacrificiis tuis arguam te quia
corde contrito delector vnde psalmus sacrifi
cium deo spiritus contribulat9

holocausta autem tua idest obediencia tua et oraciones tue in quibus te offers tanqz sanitatis icensum hugo **i conspcu meo sut semp** idest mi placent **non accipiam de domo tua vitulos neqz de gregibus tuis hircos** per vitulos intelligunt² inobedientes pp vitulor

in solencia per hircos qui habent exterius asperitatem in pelle significantur ypocrite quasi diceret de congregacione et de conventibus vestris non sunt michi accepti inobedientes ypocrite **Quoniam mee sunt omnes fere silvarum** idest omnes fideles qui in istius seculi nemoribus versantur **iumenta in montibus** id est pastores qui portant onera subditorum in prelatu **et boves** omnes penitentes qui arant terram corporis sui per penitenciam vel boves sunt doctores qui tractant sacram scripturam **Cognovi omnia volatilia celi** idest omnes contemplaciones quorum conversacio est in celis ut dicitur ad philippenses 3° **Et pulcritudo agri mecum est** per pulcritudinem agri significatur honesta vita laycorum qui sunt colendi ut ager diligencia et predicacione prelatorum et doctorum Unde in canticis 7° Egrediamur in agrum commoremur in villis Egrediamur in agrum ad predicandum et commoremur in villis ad confessiones audiendum. **Si esuriero non dicam tibi** Ieronimus Esurire dei non est escas corruptibilibus sed ut faciat quis voluntatem eius Ipse enim sat quia sunt eius quorum bonam conversacionem ipse esurit. **Meus enim est orbis terre** idest sancta ecclesia per orbem terrarum diffusa **et plenitudo eius** Omnes ascribuntur nomini meo quia xpiani dicuntur Sed quia non omnes elegit subiungit nycholaus **Numquid manducabo carnes taurorum** idest numquid delectabor in mactacione superborum **aut sanguinem hircorum potabo** per hircum ypocrisim significatur Sanguis hirci frangit adamantem et lingua ypocrite virum constantem perturbat et frangit Contenciones igitur et simulaciones ypocritarum dominus reprobat quibus nec pascitur nec delectatur. cassiodorus. postquam dominus expressit quod ipse respuit consequenter declarat quod ipse poscit nycholaus Unde amoto sacrificio veteris legis quod fiebat de pecoribus hortatur nos ad sacrificium nove legis quod tradidit nobis de proprio suo corpore faciendum secundum quod dicitur luce 22° Cum dixisset hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur subdit hoc facite in meam commemoracionem unde dicitur **Immola deo sacrificium laudis** idest sacrificium eucharistie quod immolatur cum laudibus divinis cassiodorus Ille profecto digne offert hoc sacrificium qui a terrenis vicia

is est segregatus et moritur seculo ut fiat hostia acceptabilis 3° ioni hoc est sacrificium acceptabile hoc est holocaustum pingue ut laudetur deus ab homine quia creavit quia redemit eum et regnum celeste promittit **Et redde altissimo vota tua** nycholaus que promisisti in baptismo renunciando dyabolo et omnibus operibus eius et hoc quantum ad omnes catholicos Et que promisisti in susceptione sacri ordinis vel in professione religionis et hoc quantum ad clericos et religiosos vel que promisisti in ordine matrimonii et hoc quantum ad coniugatos Tu ergo cuiuscumque status existis si non reddis quod vovisti digne non accipis hoc sacramentum cassiodorus postquam dixit quali sacrificio placaretur nunc oblacionis ipsius premium pollicetur dicens **Et invoca me** hoc precepit ne quis spem haberet in terreno solacio ubi caduca sunt universa et plus infirma solacia et addidit **in die tribulacionis** nycholaus idest temptacionis **et eruam te** sicut dicit apostolus i ad corinthios 10° fidelis deus qui non patietur vos temptari super id quod potestis sed faciet cum temptacione auxilium ut possitis sustinere. **Et honorificabis me** idest magnum auxiliatorem me pronuncians efficieris causa honoris dando aliis exemplum ut me honorent cassiodorus Et quia superius dixerat dominus immolo deo sacrificium laudis Nunc pravos a laude sua excludit ne lingua eorum presumeret deo laudes canere quibus turpis consciencia potest obviare unde dicitur **Peccatori autem dixit deus quare tu enarras iusticias meas** que sunt de premiis bonorum et de penis malorum hoc est de illis peccatoribus intelligendum qui corde indurati sunt et ab scelerum suorum pravitate non desinunt Ceterum conversis et penitentibus laudes non interdicit **et assumis** indigna divina clemencia scilicet presumpcione **testamentum meum** tam vetus quam novum **per os tuum** hoc interdicit peccatori ne per os sceleratum atque blasphemum sancta et veneranda verba posse progredi videantur Incipit enumerare scelera eorum quibus dei verbum interdictum esse cognoscitur unde dicitur **Tu vero odisti disciplinam** Odit disciplinam qui ad correcciones iustas iniqua presumpcione renititur Ieronimus **Tu proiecisti sermones meos retrorsum** quia que predicabas non custodiebas

in vita nycolaus deum magis in particulari exprimit vitia peccatorum dicens. **Si videbas furem currebas cum eo** videlicet in furto eius participando vel exemplo illius aliud furtum committendo aut consequendo concupiscentiam oculorum tuorum **et cum adulteris portionem tuam ponebas** quando ei vel in adulteris laudibus vel in consentaneis voluptatibus es adiunctus. cassiodorus quia si quis dando pecunias vel consiliando aut laudando adminicula prebet adultero quibus vota perficiat habere ibi sine dubio dinoscitur portionem Nam si cui facultas suppetit et a malo non revocat excedentem et ipse quoque particeps probatur erroris quia debemus hanc conscientiam caritati ut neque nos neque alios perire patiamur. hec littera ita debet accipi ut in hijs peccatis prohibitis omnia crimina vetuisse videatur ionius Quibus tu peccator amisisti portionem tuam quam cum deo et angelis habere debueras pones id est in inferno cassiodorus postquam de furto atque adulterio arguit peccatores. Nunc etiam de conscientie pravitate et lingue dolositate accusantur cum dicit **Os meum** idest cogitatio cordis mei **habundavit malicia** Tunc enim malicia cordis habundat quando in istius seculi delectationibus mens humana progreditur et per diversa genera peccatorum iniqua voluntate grassatur. **Et lingua tua concinnabat dolos** idest componebat ionius hoc multis modis debet intelligi Nam et qui falsum laudat dolum facit ac qui consilia maligna prestitit in eadem iniquitate versatur Et qui male agendo bene loquitur in hac pravitate deducitur et quicumque postremo verum ac simplex non fuit dolosis modis applicatur Aptissime autem positum est concinnavit quia decipientium mos est sic falsa componere ut in aliquo lepore verborum audientium auribus blandiantur. Sicut alibi dicendum est mollita sunt sermones eius super oleum et ipsi sunt iacula hugo consequenter redarguit peccatorem quia imponit fratri falsum crimen dicens **Sedens** cum studio nocendi **adversus fratrem tuum loquebaris** nycholaus falso ipsum accusando in iudicio vel calumpniose ipsum obiurgando **et adversus filium matris tue** idest adversus proximum tuum cassiodorus qui est filius matris tue videlicet ecclesie catholice qui tibi per regenerationis partum secundum caritatem coniunctus est **ponebas scandalum** nycholaus prebendo ei occasionem ruine ex verbis tuis malis et factis ieronimus **Hec fecisti et tacui** quia examinando ea futuro iudicio reservavi nycholaus Deus enim mala nostra non statim punit sed frequenter secundum ordinem sapientie sue differt Et ideo videtur malis quod non debeat alias punire Ideo subdit **Existimasti** tu **inique quod ero tibi similis** idest quod non displiceant michi peccata tua eo quod statim punio ipsa sed expecto tempus debitum saltem in morte. Ideo subdit **Arguam te** ieronimus vel in iudicio futuro cum in sinistra parte sedis mee fueris collocatus **et statuam** tunc peccata tua **contra faciem tuam** hugo quia peccata tua te accusabunt per remorsum conscientie quasi quedam persone stantes contra te cassiodorus per hanc autem sententiam futuri iudicii cognoscimus qualitatem quia omnis peccator ante se videbit stare quod se putabat oblivionis beneficio preterisse horror immensus formido inextimabilis id est homines videre per quos se noverunt ad eterna supplicia pervenire Unde ieremias 2o ait Arguet te malicia tua hugo propter quod propheta monet peccatores ut peccatores dicens **Intelligite** idest in corde vestro **hec** videlicet supradicta quod deus nolite minus reprobet et quod requirat **qui obliviscimini deum** cassiodorus idest qui contemptis iniqua presumptione precepta ipsius **nequando** idest ne aliquando **rapiat** id est rapi vos permittat nycholaus de presenti vita ad mortem vel ad iudicium **et non sit qui eripiat** quia in inferno nulla est redemptio cassiodorus quando dominus ad vindictam trahit non est qui liberare possit ad ictum quippe cum et ipse auctor criminum eterna cruciatione dampnet. **Sacrificium laudis honorificabit me** non quale scelerati canunt sed quale pura mens consuevit offerre Ipsum enim sacrificium laudis honorat dominum quod puritate fidei et actionum probitate fuerit immolatum nycholaus de omni bono quod sancti faciunt deus honoratur. Unde dicit sanctus paulus Omnia quecumque facitis in verbo aut in opere omnia in gloriam dei facite ut secundum evangelium videant opera vestra et glorificent patrem vestrum qui in celis est augustinus Ab hoc sacrificio excluduntur qui male vivunt et bene dicunt qui male vivendo offendunt deum non laudant. Beda. Et

illic iter [*Ambrosius*] Christi iter per opera sanctorum. **in quo ostendit illi salutare dei** [*Hugo*]: idest manifestabo illi me ipsum qui precepto dei patris salvavi mundum vel illic [*Cassiodorus*] hoc est in sacrificio laudis est hoc est beatissima psalmodia que ducit ad dominum Christum. [*Glosa*] semita que ducit ad celi terreque creatorem. Verum istud iter non pedibus sed sanctis mentibus ambulatur. Quod si puro corde gradiamur nos ducit ad Christum sitque nobis illa scala iacob que ascendentes perducebat ad celos [*Augustinus*] In principio huius psalmi oportet nobis valeat sermo dei ad correctionem vite nostre et ad spernanda premia eius que penas metuendas unusquisque in se meditatur et conscientiam suam ante oculos eius sine dolo ponat nec sibi blandiatur in tanto periculo quoniam et ipse deus noster nulli blanditur. Et si consolatur nos promittendo bona sua et confirmando spem nostram male viventibus tamen et contemnentibus verbum suum omnino non parcit Interroget se unusquisque dum tempus est et ubi sit videat et an perseveret in bono aut mutetur a malo Hic enim dicit in hoc psalmo non quicumque homo aut quicumque angelus sed deus deorum locutus est [*Collector*] In quo psalmo horribili commonitione nostris incutitur mentibus iram extremi iudicii dies metuenda de qua Sophonias propheta primo dicit dies ire dies ire dies tribulationis et angustie dies calamitatis et miserie dies tenebrarum et caliginis dies nebule et turbinis dies tube et clangoris In qua universorum actus durissima examinabuntur discussione Quapropter preveniamus faciem eius iudicis in compunctione cordis fletu lacrimarum priusquam ab hac vita rapiamur ad iudicium dum adhuc nobis tempora restant penitudinis quatinus ab hac terrestri domo nostra educti placatum inveniamus dominum ac redemptorem nostrum ihesum Christum Cui cum patre et spiritu sancto est honor et gloria in secula seculorum Amen

Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam.

Titulus psalmi David cum venit ad eum nathan propheta quando intravit bersabee Sciendum quod hoc non fuit immediate post adulterium quod commisit david cum bersabee sed quando post mortem urie david accepit ipsam in uxorem Tunc venit nathan ad arguendum david de peccato adulterii ut habetur secundo Regum duodecimo Crisostimus super eundem psalmum Nathan igitur propheta veniens arguere david de peccato suo non dixit o inique o immunde o adulter o homicida sed sententiam qua sanaret vulnus peccati ad tempus abscondit sub umbra parabole dicens / duo inquit viri erant in civitate una unus dives et alter pauper dives habebat centum oves pauper sola una dives pauperi vicino abstulit solam suam ovicula Iudicando igitur david dives qui hoc fecerat dignus esset morte Respondit nathan sic tu fecisti qui cum multas uxores et concubinas haberes uniam quam habebat urias rapuisti / david ergo velocius rediens ad conscientiam dixit peccavi domino Statimque propheta adiecit dominus transtulit peccatum tuum non morieris hec dico ut audiant peccatores et qui in multis delictis sunt non desperent medicinam divinam feliciter peniteant Attendat quod bonitas et indulgentia clementissimi dei sine mora secuta est / post confessionem fidelissimi famuli eius Unde alter propheta ait dic tu prior iniquitates tuas ut iustificeris [*Cassiodorus*] Consolationis quidem nos invitat repentina confessio petri lacrimas subito gaudens fuisse respectas blanditur nobis momentanea humilitas publicani / david autem non sua peccata plurimis nititur detergere dedit exemplum unde se generalitas possit absolvere Crisostimus considerate igitur diligentius sive iusti sive peccatores utrique enim parati utilis est psalmus iste / peccatori autem ne semetipsum despiciat aut propter magnitudinem peccatorum suorum de dei clementia desperet Iusto autem ne in prosperitate aut aliqua pacis securitate consistens per negligentiam aut desidiam obtorpescat Quis enim de se possit dolere quando prophetam audierit in tantis lapsum peccatis de quo ipse deus tale protulerat testimonium Inveni david filium iesse virum secundum cor meum Iste inquam vir qui bestias superavit qui goliam interfecit leonem suffocavit qui ursum constrangulavit ut habetur primo Regum 17o qui in regali culmine vitam monachi imitabatur dicebatque Non margaritis ornabo lectum meum sed lacrimis per singulas noctes lavabo stratum meum In die preparabat premium et nocte deum vocabat ut si forte in die aliquid contraxisset peccati per noctes lacrimis expiaret et tamquam in portu quietis degens familiaris colloqueretur deo Iste autem talis ac tantus vir spiritus sancti gratiam habens in iuvenili etate senior qui usque ad ethera celi pervenit ut deum mereretur laudari post victoriam bellorum post sobrietatem post castitatem post modestiam cum optinuisset regnum gentesque subiugasset et pax universa teneret tunc negligentior et segnior factus est ut addiscatis quam bonum sit tribulatio que tamquam virtutum omnium mater est Interea dum hec securitas esset contigit ut deambulans in meridie in solario domus regie curioso oculo videret mulierem ex adverso se lavantem et concupisceret eam Erat enim mulier pulcra valde Pulcritudo non est in culpa quia pulcritudo est dei donum / sed quod est speciosa mulier sepulcrum dealbatum nisi fuerit sobria casta et pudica pulcritudo est sine hys virtutibus patens

precipicium venenum insipientibus appositum de
cus enim corporis infirmitate marcessit et
pulcritudo egritudine tabescat Anime autem
pulcritudo immortalis est et eterna Videns itaque
david mulierem multis speciosam sagitta
libidinis tactus est corde per fenestras oculorum
Audiant curiosi qui pulcritudines considerant
alienas in spectaculis theatralibus et ad excusan
das excusaciones in peccatis Spectamus quidem
sed non nocemur / david tantus ac talis lesus est
et tu te putas non posse ledi Ille lesus est qui tan
tam habebat spiritus graciam et tibi quomodo potero
credere sine vulnere evasisse. Et ille quidem
non vidit meretricem nisi de solario domus
sue Tu autem in theatro ubi et locus condempnat
animam sapientem ibi enim non solum vides res
infaustas sed eciam audis spurciloquia ex
ipso incessu meretricis habituque mollicie ubi
auditu et cantu dyabolico leduntur aures et
undique percutitur mens tua Et cum tante
sint corruptele tantaque pericula quomodo possum
tibi credere quod a talibus bestiis vulneratus non
sis Numquid lapideus es aut ferreus es et non ar
debis pone lucernam in fenum si potes dicere
quod non exuritur fenum Quod autem fenum est
hoc est nostra natura augustinus Attendenda est ergo in
firmitas carnis et recordanda sunt verba a
postoli dicentis non regnet peccatum in nostro
mortali corpore Non dicit non sit sed non reg
net Inest peccatum cum delectaris regnat si con
senseris sed inquies fortiter me teneo numquid tu
forcior quam david cassiodorus O peccata in rebus letis
simis plus cavenda / david in saulis perse
cucione numerosas virtutes exercuit qui po
situs in regni securitate deliquit Quo facto
docemur felicitatem mundi istius non oportere
perquiri quia magis in afflictione proficitur et in pros
peritatibus plerumque peccatur / david itaque ex
emplar penitencium non excusans peccatum su
um sed ipsum publice confitens misericordiam domini
humiliter im
plorat dicens **Miserere mei deus** hugo quia
miser factus sum per peccatum quia ut habetur
primo regum Miseros facit homines peccatum Et quia
magna est miseria
mea miserere mei **secundum magnam mise
ricordiam tuam** ionius Est minor mi
seria hoc est quia homo cum non esset ex nichilo
creavit illum deus ut esset et regit ac guber
nat Maior misericordia dicitur quando ipsum hominem
quem creavit recreavit et in futuro remunerat
cassiodorus Quis enarrare sufficiat quanta sit dei mi
sericordia ut mundi creatorem de celo deponeret
et terreno corpore indueret conditorem cum quo
in eternitate patri manet equalis mortali
tate coequaverit et nobis formam servi domino
mundi imposuit ut ipse panis esuriret fons vi
te sitiret virtus infirmaretur vita moretur
Que denique maior misericordia quam propter nos crea
ri creatorem servire dominatorem vendi redemp
torem humiliari exaltatorem occidi vivificato
rem hec erat illa magna misericordia domini quam
sanctus vir explicare non poterat se facile se per eam
credebat absolui per quam humanum genus iam
tunc cognoscebat
posse liberari. sequitur **Et secundum multitudinem
miseracionum tuarum** Glosa deus misericors est in natura
et miserator in effectu nicholaus implorando mise
racionum multitudinem ostendit sue culpe mul
tiplicitatem dicens ieronimus Confugio ad mise
raciones tuas et gravibus vulneribus tyriacam
remissionis infun
das unde subdit. **dele iniquitatem
meam** cassiodorus precatur ergo in omnibus delictis
suis pietatis multitudinem ut prima me
reretur evadere que diversis temporibus se memi
nerit perpetrasse / prudentissime autem delicti
nullum volebat remanere vestigium quia ille
solus in libro vite conscribitur cuius omnia peccata
delentur Crisostimus super eundem psalmum Sed dya
bolus penitentis fiduciam in tanta misera
cionum domini multitudine fixam obscurare
nitens huiusmodi suggestionibus eum pulsat dicens
Omnem iuventutem tuam omnem vitam tuam perdi
disti / ante eras in theatro cum amicis in cho
rea cum sodalibus in lupanari cum meretrici
bus deinde rapuisti avaricie studuisti periurasti
blasphemasti Que tibi iam spes salutis est peristi
fruere ergo iam vel presentis vite voluptatibus
ducito in leticia cor tuum Hec dyaboli verba sunt
ista inimici consilia sed mea contraria sunt
verba Si lapsus es poteris surgere / peccasti poteris
salvari / fornicatus es sed poteris te continere.
ad spectacula currebas sed revocare pedem ubique poteris
et in utraque parte liberum habes arbitrium tamen
vel parva incipiat esse confusio tua paululum
penitere redi ad conscienciam tuam et funde lacri
mas Considera temetipsum propone ante oculos
tuos iudicii diem et paradisi delicias que pre
parantur sanctis peccasti penitere et confi
tere domino adhuc vivus eciam in ipso lacu positus
eciam si dici potest expirans penitere eciam de hoc
mundo exiens ut de hac compede libereris ut ipse
dicatur temporis angustia misericordia domini Quomodo inquit
et qualiter mille criminibus obnoxius sum non
possum in novissimo die penitere potes et
valde potes karissime In exitu tuo deum cogita
testamentum relinque pauperibus Tunc illic va
dis et opera tua maneant. Nolo michi dicas
unde nosse potero si qualemcunque veniam ha
beo ubi misericordia dei imploratur Questio non expeti
tur misericordia dei inestimabilis sine fine est que com
prehendi non potest superans omnem sensum
Quid enim est peccatum ad domini misericordiam tela ara

nec quam vento flante nusquam compareret hec dico non vt negligenciores vos faciam karissimi sed vt ad fidem vos salutaris expectacionis adducam Seneca.

Amplius hugo Idest multum. Translacio tamen habet **vsquequaque** idest a pena et a culpa **laua me ab iniquitate mea.** quam commisi in proximum **et a peccato meo munda me** Quod in meipso contraxi per voluntatem carnis mee Acsi dicas tu potes michi plus remittere quam ego te intelligam rogare Sed penitens induat persuasionem ad impetrandam predictam remissionem dicitur **Quoniam ego iniquitatem meam cognosco** cassiodorus Illi probantur cognoscere peccata sua qui ea videntur propria excitacione dampnare perfecta enim penitencia est futura peccata cauere et preterita lugere hugo. Et quia ex cognicione iniquitatis mee penitendo Ideo. **peccatum meum contra me est semper** in consciencia remordente cassiodorus Iuste ergo petebat absolui qui iam hanc formam illam visus est sibi fecisse futuri iudicij hic ergo quasi iam in futuro iudicio constitutus delictorum suorum aspectus deterrimos pertimescat Crisostomus Si ergo tu memor sis peccati tui Deus non erit memor vnde ipse ait Ego sum inquit dominus qui deleo iniquitates tuas tu vero memor eorum esto vt quod ego memor sum vt gracior sit misericordia mea vt sencias et cognoscas quid te concesserim Sancti enim virtutes non meminebant sed peccatorum suorum memoriam in publicum reuocabant Tu ergo boni si quid operatus absconde et peccatum tuum confitere Quia peccare non erubuisti nec erubescas confiteri habeto codicem consciam tuam et scribe peccata cotidiana Et quia per diem te occupat iniunctum negocium et confabulacio amicorum domesticorum necessitas filiorum cura et vxoris sollicitudo et malicie timor et mille te circumdederunt cause Ideo cum in lectulum veneris vt sopori membra concedas et nemo tibi molestus est, nemo te pulsat antequam veniat tibi sompnus aperi codicem consciam tuam reminiscere peccata tua Si quid in verbo in facto vel in cogitacione peccasti hoc enim dicit in 4o psalmo quod dicitis in cordibus vestris et in cubilibus vestris compungimini dicito anime tue in corde tuo illi et quomodo o anima expendimus diem Quod boni fecimus, aut quod mali operati sumus Si quid boni fecisti gracias age deo Si quid vero mali de cetero non facias Et reminiscere peccatorum tuorum effunde lacrimas et poteris in lectulo tuo ea delere Propone tibi timorem gehenne iudicium terribile faciendo tibimetipsi et prepara ad confessionem cogitatum tuum vt non in futuro die peccata tua recordentur Si sic contra te peccatum tuum esse per certe veniam consequeris nycholaus **tibi soli peccaui** scilicet tanquam iudici et punire potenti peccauerat enim contra veram occasionem adulterij et homicidij tamen quia erat rex non habebat iudicem superiorem qui posset eum punire nisi deum vnde beatus ysidorus in libro de summo bono ait facta sub ditorum iudicium a nobis vita autem deus iudicat hugo. **et malum** commissum in proximum **coram te feci** idest te presente et vidente qui vbique es et omnia nosti cassiodorus Arguit ergo demenciam suam qui non expauit tanto iudice presente peccare hugo Et quoniam coram te peccaui oro vt mundes me **vt iustificeris** idest vt iustus et verax iudiceris **in sermonibus tuis** quibus promisisti veniam peccatoribus penitentibus dicens ezechielis 18o Quacumque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor amplius **et vincas** idest superes omnes alios iusticia **cum iudicaris** idest cum michi et alijs in iudicio comparatis vnde Iob 25o Numquam iustificari potest homo comparatus deo vel penitens confitetur hic homo peccatum suum dicens **tibi soli peccaui** qui solus sine peccato es Ideo tu solus vere potes arguere et punire peccatores glosa. Ille est iustus reprehensor qui non habet in se quod reprehendat. **et malum coram te feci** quem nullum latet secretum ieronimus **vt iustificeris in sermonibus tuis** Iustificatus es domine ihesu in sermonibus tuis ductus pro populi peccatis ad mortem non est inuentus dolus in ore tuo **et vincas cum iudicaris** vicisti iudicatus cum in te nichil dignum morte princeps tenebrarum inuenit vicit christus dyabolum vicit et mortem vnde osee 13o dicit Ero mors tua o mors Consequenter penitens allegat peccatum suum remissibile ex humana fragilitate dicens **Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum** nycholaus quia homo ab adam per carnalem generacionem in vnione anime ad corpus contrahit originale peccatum quod est ad peccata actualia inclinatiuum racione fomitis remanentis Eciam in illis qui mundati sunt ab originali iniquitas eius est culpa Thomas in compendio Nam culpa originalis peccati in baptismo quantum ad reatum dampnacionis purgata adhuc remanet fomes et pronitas peccandi quantum ad fomitem

concupiscencie cum qua nos oportet secundum vi unius pugnare Cassio9 Unde apostolus ad Ro 7° ait Scio quia non habitat in me hoc est in carne mea bonum et infra Video aliam legem idest naturam pronam et peccatum in membris meis repugnantem legi idest rationi mentis mee Gregorius xi° moralium huic est quod homo plerumque temptatur nolens et inmunda quedam patitur quamuis ex iudicio rationis relictetur quia conceptus de inmundicia ad inmundiciam tendit hoc conatur vincere quod est Quisquis autem occulte temptationis motus atque inmundicia cogitationis emersit neque sibi suam inmundiciam tribuit quia de inmundo conceptum semine mundum nullus facere potest nisi qui mundus per seipsum solus est Hugo Et licet non sit nisi unum originale peccatum tamen dicit in iniquitatibus conceptus sum propter pluralitatem sequele scilicet miserie et pene vel propter pluralitatem nominum originalis peccati habet enim quidem nomina ut colligi potest in glosa ad ro. co. et hoc capitulo **Et in peccatis concepit me mater mea** idest in concupiscentiis libidinis quod peccatum esset nisi per bonum coniugii excusaretur Augustinus Nemo nascitur nisi trahens penam mortis et meritum pene idest peccatum originale ex adam Dicit et alio loco propheta Nemo mundus in conspectu tuo nec infans unius diei super terram Non igitur in iniquitate concipiunt homines et in peccatis a matribus aluntur quia peccatum est miscere coniugibus sed quia id quod fit utique fit de carne penali pena enim carnis mors Unde apostolus ait Corpus quidem mortuum est propter peccatum opus hoc castum in coniuge non habet culpam sed origo peccati trahit secum debitam penam Erat enim dominus mortalis sed non de peccato suscepit penam nostram soluit culpam nostram Merito ergo in adam omnes moriuntur In christo autem omnes vivificabuntur Cassio9 Sicut enim predicto versu per quod delictum approbauit quia nemo a peccato recederet exceptus Sic iam per suam confessionem sibi supplicat subueniri quam in confitendo peccatum veritatem asserit dicens Hugo **Ecce enim veritatem dilexisti** in confitente seipsum accusante quia si ipse accusat tu excusas ignoscis confitenti seipsum tamen punienti Cassio9 Non enim delectatur deus penis nostris sed confessione quia ei orat Sicut scriptum est Nolo mortem peccatoris sed ut conuertatur et uiuat **Incerta et occulta sapiencie tue manifestasti mihi** Augustinus Que incerta et que occulta quod videlicet deus ignoscit talibus magnis peccatoribus nec tamen incertum quod occultum adhuc incertum niniuite penitencia egerunt postquam enim Jonas propheta denuntiauerat dicens Adhuc xl dies et niniue subuertetur Ipsi niniuite predicauerunt ieiunium et vestiti saccis atque penitenciam agentes dixerunt Quis scit si conuertatur et ignoscat deus et reuertatur a furore ire sue et non peribimus Incertum erat enim dixerunt Quis nouit De incerto penitenciam egerunt certam misericordiam meruerunt hoc incertum et occultum patefecerat deus seruo suo dauid Nam cum ipse nathan prophete ipsum arguenti respondisset peccaui Statim audiuit a propheta idest a spiritu dei qui erat in propheta dimissum est tibi peccatum tuum Lyra9 Unde dauid cum omni fiducia petit gratie restitucionem Et primo petit graciam iustificantem dicens **Asperges me domine** idest aspergas hebrei non habent optativum modum sed pro eo utuntur futuro indicativo **ysopo et mundabor** Loquitur de mundatione spirituali per modum emundationis corporalis quia emundacio leprosi et contaminati ex tactu morticinii fiebat cum ysopo ut habetur in leuitico et hoc confitetur dauid se incurrisse lepram et mortem **Lauabis me** idest laues me spiritualem aqua gracie tue de qua dicitur ezechielis 36° Effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis uestris **Et super niuem dealbabor** quia dealbacio spiritualis maior est corporali et melior quanto spiritualia corporalibus preferuntur Hugo Aliter ysopus est herba pussilla petronis locis radicatus adherens tumorem pulmonis sanans unde significat humilitatem que in christo petra radicatur et tumorem superbie sanat Dicit ergo **Asperges me domine ysopo** idest penitencia humili **Et mundabor** a peccatis per contricionem **Lauabis me** scilicet fonte lacrimarum vel per confessionem **Et super niuem dealbabor** per satisfactionem et bene dicit super niuem quia candor iustificate anime omnem superat candorem visibilem certatur **Auditui meo dabis gaudium et leticiam** Iero9 Cum iacens in infirmitate peccati audire merueris homo dimissa sunt tibi peccata tua Cassio9 Gaudium pertinet ad absolutionem leticia ad perpetua premia possidenda hoc est autem audire gaudium et leticiam quod premittitur absolutus Venite benedicti patris mei percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi Et audita hac voce **Exultabunt ossa humiliata** idest virtutes que prius fuerant peccatis humiliate vel **Exultabunt os**

sa hūiliata nicho[9] idest tanta erit excul tacio in mente mea qp redū dabit ad corpus meū in terra hūiliatū q̄a ex pnia dauid iacuit in terra vt habet[z] 2° Re 12°
Auerte faciem tuā a peccatis meis vt non despicias āpli[9] ea ad puniend̄ **Et omnes iniquitates meas dele** sicut delentur scripture cassio[9] quia omne pc̄m vēm quasi q̄busdam tabulis scribitur cum in diuina noticia continet[z] Salutari enī ꝯpendio q̄ꝙ accusari poterat remitti sibi sub vna venia postulabat nicho[9] Et quia hoc non potest fieri sn̄ gr̄a iustificante Ideo repetit peticionē iā positam de iustificacione per grām di[c]ns **Cor mūdū crea in me deus** et dicit crea quia gr̄a iustificans a deo in anima creat[z] hugo petit naturalū restitucioēm quia per pc̄m vulneratus fuit in naturalibus et spoliatus in gratuitis vnde gn̄ter petit restitucionem gratuitorum di[c]ns nichola[9] **Et spm̄ rcm̄** idest recte tendentē in deū **inoua in visceribus meis** hoc est ī corde meo qd[9] fit per gracie restitucioēm Augu[9] qn̄ se homo facit pnum ad terrenas concupiscēcias icuruatur cor quodā° Cum autē erigitur ad superna rcm̄ fit cor eius vt bonus sit illi deus hugo de rectificacione sp̄s d[r] Aug[9] Sp̄s rect[9] ē quo fit vt aīa in veritate q̄renda deuiare atꝙ errare non possit vnde in hȳno sp̄s sancti dicit[z] Ductore sic te p̄uio vitem[9] omne noxiū **Ne piciās me a facie tua** cassi[9] piciatur a facie quia creari ꝯtempnit Videbat enim ab illius facie sanitatē mentis et lumen venire sapie et credebat se iniuo tradi si a vultu dn̄i iudicaretur expelli **Et spm̄ scm̄ tuū** hugo idest spm̄ ꝓphie vl° donū sp̄s sancti q̄ pc̄m meum cognosco ꝯfiteor et peniteo. **Ne auferas a me** per hoc petit perseuerancīā et pn̄i[az] sp̄s sancti ꝯtinuā **Redde michi** peitenti augustin[9] **leticiā salutaris tui** vtiqꝫ xp̄i tui quia peccando amiseram hebr̄ca littera habet leticiam ihū tui Quis enī sine illo sanari potuit quia et anq̄ de maria nasceret[z] In p̄ncī° erat verbum Et ita sc̄is patribus dispensa° suscepte carnis futura credebat[z] Sicut a nob[9] facta creditur tempora variata sn̄t nō fides hugo **Et spū pn̄cipali** idest gr̄a sp̄s sancti **confirma me** vt de cetero in pc̄m non cadam Et cū ignorauerīs michi pc̄a atꝙ gr̄a tua fuero confirmat[9] Non ero exinde ingrat[9] q̄a **Docebo iniquos vias tuas** nicho[9] quasi dicat si michi penitenti grām tuam restitueris homines iniqui ex pnia mea edocti penitebunt et seq̄ntur vias tuas .i. mādā tua **Et impij ad te conuertentur** p̄ penitenciam ioni[9] vt declinantes a viajs p̄uis pn̄iam agentes miām conseq̄ntur sicut ego a te miām consecut[9] sum iniquitas exercetur contra proximū aug[9] Impietas d[z] apostotare a deo videlicet vnū deum non coluisse aut qp colebat dimisisse Ac si dicat ita plenus es adpꝑe miē vt a te conuersis non so[m] q̄buslibet pc̄oribus sed etiam impijs non sit desꝑandū hugo Et quia pessima seruit[9] ē subdi peccatis et p̄apue peccatis carnalib[9] quia magis notabilia sunt in predicacione Ideo s̄pat[z] dic̄es **libera me de sanguinibus** idest de peccatis carnalibus aug[9] Ad ip̄a peccata respiciens apl̄s q̄ veniunt de corrup[c]ōe carnis et sanguinis ait Caro et sanguis regnū dei non possidebunt Attendentes g̃ multas iniquitates suas et eas tribuens corrupcioni carnis et sanguinis libera inquit me de sanguinibus Omīs nouim[9] latine non dici sanguines nec sanguina tn̄ quia ita grecus posuit in plurali nūo eo qp hoc inuenit in p̄ma lingua hebrea Ideo maluit potius itp̄res minus latine ād dicere cassi[9] qp a veritate posita discrepare Nam si diceret a sanguine vnū forsitan pc̄m videret[z] ondere sed cum pluralem nūm ponit multa esse sine dubio confi tetur **Deus deus salutis mee** sicut dn̄m saluatorem per qp credentibꝫ dat[z] Addid[r] eciā **Et exultabit** idest cum exultacioē laudab[t] **lingua mea iusticiā tuam** idest si liberaueris me de p̄ccatis meis tunc lingua mea iuste laudabit te propter id qp in p̄terito ꝑs dām ē peccatori autem dixit deus quare tu enarras iusticias meas Absolutus enī recte potuit loqui vnde pc̄orem lex diuina suspendit Illud preterea videt[z] afferre nōnullis aliq̄ questione quare post absolucioēm delicti diceret laudabo iusticiam tuam et nō magis qp aptum erat posuit pietatem vel misericordiam tuam sed si causam ꝓfunda racione consideres iusticie diuine fuit vt audiret se clamante parceret supplicanti suscperet confitentē hugo Mie enim dei ē q[r] dono pn̄° infund[r] grām pnie Iusticie autem ē qp parcet iam penitenti eo qp ꝓmisit. **Dn̄e** et hanc dicit se velle exultādo laudare

labia mea aperies idest apertas da
do michi graciam.
nycholaus hebrei enim non habent optatiuum modum
sed pro eo vtuntur futuro indicatiuum vt dicitur est su
et os meum quod clausum
erat per peccatum **annunciabit**
hugo **laudem tuam** qua curatus sum qua
peccans derelictus sum
qua vt seruatus essem non mundatus sum nycholaus
petit ergo restitucionem gracie quia illi soli qui
sunt in gracia possunt debite coram deo os aperire
ad ipsum laudandum quia non est speciosa laus
in ore peccatoris ecclesiastici 15 hugo Ideo enim tibi lau
des offeram quia non vis amodo sacrificium
pecudum
vnde subdit **quoniam si voluisses sacrifici
um** pecudum **dedissem** idest optulissem si
cut eo tempore pro
expiacione peccati dabatur Sed ego videns in spiritu
tempus in quo ista cessabant Scio quod non vis
amodo ex isto tempore sacrificium pecudum vnde
subdit **sacrificium** acceptum deo est. **spiritus contribu
latus** idest cum corde tribulatus et vexatus
per penitenciam vt spiritus dolore et corpus la
bore efficiatur cassiodorus Ex hoc enim sacrificio non
sanguis egreditur sed lacrimarum fluenta de
currunt Sequitur enim huius sine indubitata
promissio
cum dicitur **cor contritum et humiliatum
deus non despicies** Contritum dicit pe
nitencie laboribus
vehementer afflictum humiliatum vero scilicet vt quod
ante fuerat elacione superbum fieret pia confes
sione deuotum ieronimus Multi enim habent cor con
tritum sed non habent humiliatum quia plan
gunt quod fecerunt et postea ad ipsum reuerti de
siderant quod antea fecerunt et de preteritis no
lunt penitere cassiodorus perquirendum sane vide
tur quod frequenter in scripturis diuinis intelligencia
cordis nuncupatur dicit dominus enim in euangelio de corde exeunt
cogitaciones male Et petrus apostolus symoni ait
Cor enim tuum non est rectum coram deo psalmus. quod
testatur Induratum est cor populi huius Et in eodem psalmo
vsque quo graui corde hic quoque superius dixit. Cor
mundum crea in me deus vt cunctis indubita
ter appareat ibi esse cogitacionum nostrarum fontem
vnde bonum malumque venire tractatum est quem supplicat
vt quam synagoga posita sub lege peccauit
per graciam christi succedens syon hoc est ecclesia catholica
firmetur dicitur
cens nycholaus **benigne fac domine in bona
voluntate tua** idest secundum dulce
dinem misericordie tue. **syon** hugo
idest ecclesie catholice que deum speculatur per fidem
et spem Nam syon speculacio interpretatur.
vt edificentur muri ierusalem idest sacra
menta ecclesie ieronimus que sunt municiones fidei quam
in ecclesia positi in te collocamus Et tu tu domine
construxeris et
ecclesia Glosa: **Tunc acceptabis sacri
ficium iusticie** ieronimus idest confessionem
ex ore peccatoris. **obla
ciones** idest lau
daciones **et holocausta** quia
fide
les se totos offerent hugo Illi se totos offerunt
deo in holocaustum qui abnegantes semet
ipsos christum nudum nudi sequuntur cassiodorus. Obla
ciones igitur et holocausta iam ad fideles
pertinent christianos qui erant post aduentum
domini credituri significans immolanda cor
da hominum viuencium non membra pecudum mor
tuorum Illa redigebant in fauillas penitus Ista
temporaliter animas tribulacionibus excuren
do ad amenum paradisi gaudia eterna perdu
cunt quando ecclesia catholica fuerit domini
Sequitur **tunc** passione constituta fideles ieronimus **im
ponent super altare tuum** quod est fides
quia quicquid
offers per fidem
offerre debes. **vitulos** laudis vel cogita
cionis Vnde osee
vltimo Reddemus vitulos labiorum nostrorum augustinus
vel vitulos idest innocenciam noue vite cassiodorus
Illos enim vitulos debemus accipere qui ani
mas suas in hostiam suauitatis sacris alta
ribus optulerunt hugo Ad literam enim muri
ierusalem pluries edificati sunt atque destructi.
Vnde sciendum est primo quod edificati fuerunt per
salomonem qui clausit ierusalem triplici muro
vt habetur 3o regum 3o hos autem destruxit Joas
vt habetur 2o paralipomenon 25o Secundo edificati sunt per ozia
2o paralipomenon 26o et postea destructi per nabuzardan si
cut habetur in fine regum Tercio reedificati sunt per
neemiam et destructi sunt postea ab anthioco rege
syrie sicut habetur 1 machabeorum 1o Quinto reedifica
uerunt eos quos postea adrianus cesar penitus
destruxit cassiodorus dulcissimus emanauit nimis
psalmus de amaro compunctionis fonte descendens
Sed quod lacrimarum israeliticum populum tunc
profudisse credamus vbi tanta princeps afflic
cione plangebat Quis enim isto flente non
fleret quis illo dolente non gemeret quando
proiecto dyademate rex cinerem gestabat in ca
pite canus puluere non etate Noluit enim
se videri forinsecus ornatum qui se intus no
uerat esse fedissimum / hinc est quod dum in hoc
libro septem psalmi penitenciarum esse doceantur
ecclesiarum vsu receptum est vt quociens peccato
rum venia petitur per istum magis domino
supplicetur Nec immerito quoniam in nullo psalmorum
qui penitentibus nostris est tantus virtutis humi
litas inuenitur vt rex potens et in prophetali cul
mine constitutus tamquam extremus hominum sua
festinauerit peccata deflere deinde quia post
absolucionis promissione tanta se constringit

nitate lacrimarum quasi eum minime fuisset
ignotum Non enim hic vt in ceteris penitencialibus
ps ad difficile dicitur quale est 1° quod in 31° ps
dicitur Grauata est super me manus tua con
uersus sum in erumpna mea dum confi
gitur spina Non 1° quod in 37° ps ait Con
putruerunt et corrupte sunt cicatrices mee
a facie insipiencie mee Nec 1° quod in c° ps
dicitur Quia cinerem tamquam panem manduca
bam et poculum meum cum fletu miscebam
Non 1° quod in C° xxix° ps dicitur / de profundis cla
maui ad te domine Sed dauid rex a propheta corrrep
tus et peccati sui agnicione perterritus petit a cle
mentissimo iudice vt per misericordiam ipsius absolu
tus sordibus omnium peccatorum reddatur omnino mundissi
mus quem vero propheta dauid preuidebat sequentes po
pulos per istum psalmum copiosissime prius veme
dia petituros merito sancta mater ecclesia elegit
hunc psalmum frequenti meditacione a fidelibus in ora
cionibus suis iterari huius autem ps nume
rus non vacat a misterio / pertinet enim ad an
num iubileum qui apud hebreos contractus
veteres obligaciones quasi soluebat quod in leuitico
dominus anum remissionis vniuersos habitatores
terre vocare precepit Sic et ps iste calculo quinqua
geno constitutus si corde puro dicatur delicta
dissoluit Cirographum nostre obligacionis et
nos a debitis delictorum tamquam remissionis anus
prestante domino reddit purissimos item Nos igitur
domine ihesu xpiste famuli tui supplices deprecamur
vt pietatis consilio magnus facinoribus nostris in
mensam misericordiam tuam largiaris atque per con
tricione cordis humiliati mactando vicia iugu
lando delicta. Dignum tibi et acceptabile de no
bis preparet holocaustum / qui cum patre et spiritu
sancto viuis et regnas per omnia secula seculorum amen

Quid gloriaris in malicia

Titulus in finem intellectus dauid
cum venit doeth ydumeus et an
nunciauit sauli et dixit ei venit dauid in domo
abimelech nycholaus De hac annunciacione habetur 1° Re
22° quia cum saul turbatus de hoc quod dauid eua
sisset manus eius conquereretur de seruis suis
tamquam fautoribus ipsius dauid Iste doeth dixit
sauli quod viderat dauid in domo achielech vel
abimelech sacerdotis et quod dederat ei panes et
gladium golie adiungens et falsum sicut mo
dus est detractorum. scilicet quod abimelech consuluisset pro
eo dominum pro quo saul iratus iussit sacerdotes vxo
res et paruulos eorum interfici et ciuitatem eorum
destrui Cuius iussi omnis doeth cum suis sa
tellitibus fuit executor vt ibidem legitur iohannes
per saul mors intelligitur per dauid vita
Quod est quod saul persequitur dauid nisi quod ab
inicio seculi semper mors persequitur vita nostra
quia qui ista presencia amant persequuntur scilicet
etiam idest illos qui celestia diligunt augustinus Agitur

enim in hoc ps de duobus generibus hominum vnum la
borancium alterum eorum inter quos laboratur
vnum de terra aliud de celo cogitancium Gen
vero bonorum a propheta alloquitur genus malorum dicens

Quid gloriaris in malicia nicholaus qua
si dicat hic est pessima gloria quia propria est eorum qui peccant
ex certa malicia, de quibus dicitur prouerbiorum 1° letant
cum male fecerint et exultant in rebus pessimis

qui potens es iniquitate idest ad quid gloriaris
qui potes opprimere innocentem et proximum
primo igitur arguit ipsum de mala voluntate
2° de mala potestate 3° de obstinacione in ma
lum cum sub iungit augustinus **tota die** idest toto tempore
sine lassitudine
sine intervallo
sine pausacione **iniusticiam cogitauit
lingua tua** hugo lingue non est cogitare
sed cordis vnde in auctio
ne istorum scilicet cogitauit lingua notatur quod quanto
cito cogitat tam cito loquitur sicut dicitur eccle 21° In
ore fatuorum cor illorum Translacio hebraica habet
insidias cogitauit lingua tua et hanc linguae
cogitationem per
duxit ad actum **quia sicut nouacu
la acuta fecisti dolum** Ecce quod faciunt
sanctis mali
iohannes Nouacula persecutores intelliguntur
sicut ergo nouacula quasi insensibiliter tol
lit capillum sic persecutores dolose auferunt
bona temporalia superflua per capillum
superfluitas diuiciarum intelligitur augustinus
Illi enim qui adherent corde deo sic habent ista
terrena tamquam capillos quia contempnunt o
mnia presencia bona insuper et ipsam vitam hugo
Et quia persecutores bonorum exultant in re
bus pessimis
Ideo subiungit **dilexisti maliciam** nec
scit malum
qui diligit **super benignitatem**
Ecce patrem in spiritum sanctum vnde apostolus ad galatas 5° fruc
tus autem spiritus
benignitas **iniquitatem** videlicet
iniquitatem loqui
indiscrete
et dolose. **quam loqui equitatem** plerique
quasi homi
nes qui peccata faciunt ipsi per decorem appo
site locucionis se abscondunt Nolunt in se re
prehendi qui norunt
generaliter ab omnibus dampnari **dilexisti omnia
verba precipitacionis** hugo verba pre
cipitacionis dicuntur verba adulacionis vnde ysaias 9° Erunt
qui beatificant populum istum et qui beatifi
cantur precipitati Idem verba precipitacionis
sunt verba detractionis vnde translacio hebraica habet

dilexisti omnia verba ad deuorandum

dum detractores dicuntur suis verbis fraudulenter devorare bonos unde in alio psalmo dicitur Qui devorant plebem meam sicut escam panis et hoc facit lingua dolosa augustinus Dicitur fallacie est lingua dolosa aliud in corde gestancium aliud ore pronunciancium sed in hiis submersio est. **Propterea deus destruet te in finem** et si modo videris stare et florere tanquam fenum in agro in finem destruet te deus quando dicet Ite in ignem Et quamvis fixeris in amore mundi radicem cordis hugo tamen deus **evellet te** de felicitate temporali in qua confidebas **et emigrabit te** idest emigrare faciet te. **de tabernaculo tuo** idest ab hac vita animam a corpore auferendo **et radicem tuam** idest malam voluntatem tuam ex qua processit malicia tua evellet **de terra viventium** cassiodorus plena ingens formidolosa dampnacio de societate ~~societate~~ evelli et te perpetuis ignibus mancipari nycholaus Deinde ponitur utilitatis consequencia quia iusti videntes puniciones iniquorum ex hoc firmantur magis in bono et contempnunt prosperitatem malorum unde dicit **videbunt iusti** intelligendo nunc dampnacionem malorum **et timebunt** magis offendere deum **et super eum ridebunt** contempnentes eius prosperitatem quam ante preteritam augustinus Intelligamus et discernamus duo ista tempora satis utiliter timendi et ridendi quamdiu enim sumus in hoc seculo nondum est ridendum ne postea ploremus iusti qui sunt modo qui vivunt modo ex fide intelligunt quod dampnandi sunt mali propterea timent et sibi Quid enim sunt hodie sciunt quid futuri sunt hoc nescimus Quia quilibet nunc ad malorum imitacionem labi potest hic habet formidinem Quando autem ridebunt Cum venerit deus noster idest manifestacio christi ad iudicium tunc iusti ridebunt super dampnacione malorum gregorius sexto moralium Illic non habent compassionem quia dampnatis tunc adesse non possunt augustinus Tu corrige reatum et gaudebis ad iudicem hodie enim hortatur te ne iudicet te Cum autem venerit Judicii tempus correctionis locus non erit sed tantum dampnacionis Erit ibi penitencia sed infructuosa quia sera Tunc dicent iusti **Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum** per bona merita **sed speravit in multitudine diviciarum suarum** cassiodorus Divicias hic universas copias seculi accipere debemus in quibus iste seculi amator spem et fiduciam posuit Et ideo dampnatus est ieronimus Sed numquam tamen malum sit divicias habere tamen ut de iusto habeatur et deo gracias referatur qui eas dedit Non sed malum est spem in diviciis ponere Cum in alio psalmo dicat Divicie si affluant nolite cor apponere divicias licet habere ad necessitatem et non licet possidere ex amore Nam et abraham et reliqui boni divicias habuerunt etc. **et prevaluit** nycholaus ad tempus **in vanitate sua** quia prosperitas eius transivit velud umbra augustinus Quid enim vanius eo quod putat plus habere nummum quam deum Ergo hoc genere malorum dampnato quid dicis de te o corpus christi. **Ego autem sicut oliva fructifera in domo dei** nycholaus per olivam fructiferam hic intelligitur oleum quod de fructu olive exprimitur quo lucerne in domo dei replebantur sicut legitur levitici 24° Est igitur sensus Ego autem oliva idest sicut fructus olive est fomentum luminis in domo dei sic innocencia mea lucebit coram deo nec extinguetur pro malorum nequicia **speravi** non in diviciis ut genus malorum sed **in misericordia** ieronimus quia non est humane fragilitatis facultas ut per se quis salvus fiat sed per misericordiam dei **in eternum et in seculum seculi** idest non tantum speravi in misericordia dei in vita presenti sed in vita futura **confitebor tibi in seculum** idest laudabo te quia fecisti michi misericordiam in presenti **et expectabo nomen tuum** in futura retribucione iustorum nomen eius est ihesus idest salvator cassiodorus Nomen eius expectat qui se in iudicio domini salvatoris per misericordiam eius credit esse salvandum **quoniam bonum est** hugo idest dulce et suave **in conspectu** idest in iudicio et essencia etc. **sanctorum tuorum** qui scilicet gustant suavitatem bonitatis eius sicut gustaverat beatus bernardus qui dicebat ihesus est melos in aure mel in ore iubilus in corde nycholaus hoc tamen nomen in conspectu malorum non est bonum qui frequenter verbis et factis blasphemant ipsum collectio hoc nomen audire possunt et boni et mali non autem gustare nisi sancti Et quanto quis sancior est tanto dulcius et suavius sapit nomen domini in corde eius tanto etiam paciencius et desiderabilius ipsum expectat ut tandem videre mereatur quod amat

Nos g krmi considerata iniquorum perditione
et bonorum saluacione rogemus supplica men
tis deuocione dnm deum nrm vt ab omi
dolo liberi ab omni iniquitate mundati me
reamur plantari sicut oliua fructifera in
ciuitate celesti vbi in trinitate perfecta lau
datur deus in scla sclorum amen

Dixit insi
piens i cor
de suo ¶ Titu
lus in
finem pro ama
leth intellectus
dauid hug hic ta
git historia q he
1o R 2li o vbi dr qp absente dauid amalechite
irruentes in syceleth paruam ciuitatem quam
dederat ei achis rex geth expugnauerunt eam et
vxores et filios et animalia dauid captiuan
tes succenderunt ciuitatem Qd cum dauid reu
tens de exercitu achis cognouisset persecutus est
amalechitas quos percussit et omnia sua libera
uit et reduxit hic autem ps agit non de histo
ria ista sed de signato huius nois amalech ionius
qd interpretatur dolens siue parturies et signt
etiam corpus x q dolet pro peccatis suis et alio
rum et parturit filios per verbum predicatio
nis sicut apls dicit per euangelium ego vos genui
cassi licet enim ps magna ex parte similitudine
versuum 13o ps conueniat noscatur Intellectus
ipsorum qp maxime permutatus e diuersitate ti
tulorum Nam cum 1e habeat p titulo ps dauid
Iste continet in finem pro amalech intellectus
dauid vt superdictum e non mutatis versibus
ad 1e aliud iste pnunciat esse venturum Ille ei
contra iudeos pmit Iste contra oms peccatores
insurgere generaliter iudicat Ille de incarna
cione dni Iste de aduentu iudicii in fine ps
dicturus e Ecclia igitur multorum refrigescente
caritate dolens pplin comonet perfidorum vt a su
is iniquitatibus quiescat ne in diuina discep
tacione et iudicatione vel arguicione dispereat vnde
ppha in persona eius genus malorum increpans ait
Dixit insipiens cogitando i corde suo vbi ds audt
non e deus angs Qui putat deo placere
facta mala non eum putat de
um Si enim deus e iustus e Si iustus e dis
plicet ei iniusticia displicet iniquitas cum dicis
in corde tuo fauet iniquitatibus meis deus nt
ad dicas qp non e deus cassi Et hunc insipiente
per multiplices errores potuisses aduertere
pluralem illi numerum
decent aduix dinis ionius Corrupti sunt
de lege bo
ne nature et abhominabiles idest odi
biles fa

sunt in iniquitatibus suis Ny
chos non e
qui faciat bonum s. meritorium qd fieri
non potest sine fide
operante bonum per dilectionem licet aliqui facerent
ad bonum
de genere non e vsque ad vnum cassio hoc
e enim qd
etiam dolebat vt in tanta multitudine perditorum
non sit qui bonum possit operari qd de illis
tm debet accipi qui extra religionem catholice
fidei positi in obstinacione detestabili perdurat
de quibus inferius e dicturus qui deuorant
plebem
meam etc Dns de celo prospexit idest de vno
quoque pre
dicatore quos tamquam celum insidet ieronimus
prospiciat deus
per suos sanctos sup filios hominum cassios
vt er
rantes non perderet sed penitentes via con
fessione saluaret Ad
huc fine prospexit vt videat idest videri
faciat vt i
credulis et peruersis excusacio tollatur nychos
si e intelligens per veram
agnicionem aut requirens
deum per bonam operacionem
Quales a iuuentu fuerunt sbdi Omnis decli
nauerunt idest recitu
dine iusticie simul inutiles
facti sunt idest inepti ad conseruacionem vite
beate Sicut medicina dicitur inutil
q inepta ad consetu
cione sanitatis ionius non e qui faciat
bonum non e vsque ad vnum Nullus
enim ex ysti
impleret voluntatem patris celestis nyc. Vnde li
vnum ponitur inclusiue vt sit sensus qp nec
vnus talis reperitur in eis cassios Nam si ali
qp bonum voluisset intelligi non diceret vsque
ad vnum sed preter vnum hoc de illis dicit qui
corde durato in scelerato permanserit pposito
nychos asscripter ponitur
pene determinacio cum dr Nonne cognoscent
omnes q operantur iniquitatem
cassi s. qui fideles dni laniare contendunt q
contra mandata dei viduas opprimunt pupil
los expoliant
de quibus subditur Qui deuorant plebem
meam vt cibum panis nychos idest ita de
lectantur in spo
liacione et occisione innocentum ac si comederint
bonum cibum cassios Vel ita in vsum hnt persequi
innocentes sicut panis est cibus cotidiana
comestione desideratus nec vacat qp dicit plebem
meam vt ostenderet omnia superiora se dixis
se de pessimus nychos Qui vtique sacient dei iu
sticiam per pene infligende experienciam
hugo Tunc enim sacient in pena qp nunc ig
norant in culpa quia oculos quos culpa

claudit pena aperit augustinus Unde in persona tali
um d: sapie v° lassati sumus in via iniqui
tatis et perditionis ambulavimus vias difficiles
les viam domini ignoravimus Q. profuit no
bis superbia nostra aut quid divitiarum iactantia
contulit nobis Transierunt omnia illa tamquam
umbra Et subditur ibidem Talia dixerunt
in inferno hii qui peccaverunt de quibus p
catoribus ad
huc subdit. **Deum non invocaverunt**
augustinus hoc quisque invocat quod vult ad se veni
re Nam cum dicas deus da michi divicias
Non vis ut ipse deus ad te veniat sed vis ut
divicie veniant ad te Ergo isti qui propter
secularia comoda qui propter terrena bona
qui propter presentem vitam et terrenam felici
tatem invocant deum propterea quod de illis se:
**illic trepidaverunt timore ubi
non erat timor** s. iuste augustinus peccato
res mundi istius in
isto seculo timent ne adepta felicitate frau
dentur ne divicijs inventis minus perfruantur,
ne acquisitis priventur honoribus h' enim vim
formidant amittere que se tamen non noverunt
humana condicione relinquere Illa enim non co
gitant per que verissimo timore torquendi sunt
quando illis erit fletus et stridor dentium
Et vere sciunt peccatores quod malum non erit
inpu
nitum **Quoniam deus dissipavit** idest dis
sipabit
ossa eorum Versus iste non est dictus in 13° ps
sed noviter hic ad confirman
dum iudicij tempus apponitur deus enim
in futura disceptacione ipsorum dissipat ossa
et obstinaciones durissimas quorum noverit a
citer induruisse
pertinacia addidit quod **qui hominibus placent**
Q. sceleratorum specialiter esse dinoscitur: Iustus
vir sibi semper displicet dum carnis sue vi
cia celesti consideracione castigat Mali vero
amant unde peccant desiderant unde dap
nentur Hugo Sed nonne bonum est hominibus placere
secundum id eccl. 8° fruere magnatis sine querela Et
exodi 2° Et dan 2° legitur quod moyses et dani
el fuerunt amici regum Item dicit apostolus i
cor x° Ego per omnia hominibus placeo Solum
bonum est placere hominibus ad alliciendum ad bonum
eos Et secundum hoc intelliguntur predicte auctoritates
Malum autem est placere eis pro inani gloria
et sic intelligitur quod hic d'/ qui hominibus pla
cent idest placere appetunt propter inanem
gloriam Secunda pena malorum exprimitur cum subdit:
confusi sunt idest confundentur: et erubes
cent quando eis dicetur.
Ite maledicti in
ignem eternum **Quoniam deus sprevit eos**
eo quod deum spreverunt Sprevit autem deus
eos quos non corripit sed sinit eos currere per
campos licencie Unde supra dixit Auferuntur
iudicia tua a facie
eius Sequitur: cassiodorus **Quis dabit** supp
nisi
tu domine vox est credentis et non dubitantis
ex syon i. ec
lesia **salutare israel**
idest salutem populo fideli per fidem ve
ram deum
videnti **Cum averterit dominus cap
tivitatem plebis sue exultabit
iacob et letabitur israel** versus
iste
futuram commemorat felicitatem qua fideles
domini plenissima libertate gaudebunt Et res
picit quod in resurrectione generali Propter iacob
patriarcha nominatur propter id Jacob dilexi esau autem
odio habui Congrue siquidem dilectus in
tanta temporis commemoracione ponitur ubi
sine fine gaudet Intulit et letabitur israel
interpretatur clarius vir videns deum Q.
erit sine dubitacione quando sicut illi pre
missum est in eterna patria collocabitur cassiodorus
Nos igitur fratres karissimi quamdiu nobis superest
vita merendi abiciamus opera tenebrarum.
despiciamus mundum cum delectacionibus
suis continuis inhiendo sancte conversacioni Item
dei adiuvante gratia possumus ducere vitam in
hoc mortali corpore ut post hanc vitam pre
sentati ante conspectum eterni iudicis conseq
mur eius misericordiam et eterne vite salvacionem
ad quam nos perducere dignetur ipse pijssimus
dominus ihesus xpistus cui est honor et gloria in secula s. amen

**Deus in nomine tuo
salvum me fac** Titulus
in finem
in carminibus intellectus david cum venis
sent ziphei et nunciassent saul Nonne david
absconditus est apud nos Hugo Iste titulus
sumitur de historia que est i° R. 23° et 26° Nonne
quia ps iste agat de historia i^a sed quia agit
de misterio illius historie Sicut enim david
fugiens a facie saul qui eum persequebatur
latuit inter zipheos et illi prodiderunt eum sauli
ad interficiendum Sic et boni in hoc mun
do latent inter malos qui florent et ab eis
fatigantur Est ergo sensus huius tituli. In
hoc ps ostenditur intellectus david prophete vel cu
iuslibet fidelis intellectus dico habitus pro eo quod factum
est dum venissent ziphei et nunciassent sauli
etc. ziphei interpretantur florentes per hoc enim
intelligitur: quod peccatores florentes in hoc mundo
nunciant sauli idest morti vel dyabolo bonos
latere inter malos quod intellectum habent qui mentis
aciem intendunt in finem idest in eorum
novissima videlicet ad quem finem iniqui

florentes sunt venturi Et ideo intelligentes
eorum falsam felicitatem terminandam semper
sunt in carminibus idest in laudibus augustinus
Quibus laudibus dominus dedit dominus abstulit
sicut domino placuit ita factum est sit nomen domini
benedictum Si ergo intelligere volumus inueniamus
in genere humano hic dauid abscon
ditum et latentem et inueniamus ei aduer
sarios florentes Attende dauid latentem Mor
tui enim estis dicit apostolus membrum christi et vita
vestra abscondita est cum christo in deo Isti ergo late
tes quando erunt florentes Cum christus inquit appa
ruerit vita vestra tunc et vos apparebitis cum
ipso in gloria et tunc isti ziphei arescent
ieronimus Sicut herba quasi hodie viridis vi
detur esse usque venit hyemps Sic peccatores
qui sperant in diuiciis et gloriantur in va
nitatibus seculi videntur nunc florere
et in die iudicii arescent atque igni reseruan
tur Isti deputantur ad penam sancti ad
regnum augustinus Ista duo genera hominum
distinguere debetis et eorum alterum eli
gere Quid enim nosse tibi prodest si eli
gere piger es equidem eligendi facultas
adiacet veniet tempus quando tibi potes
tas deerit eligendi cum iam deus senten
ciam non differet iudicandi sed multi filii
lucis infirmi cum viderint felicitate flo
rere malos dicunt apud seipsos Quid michi pro
dest innocencia mea Quid michi quod deo ser
uio quod mandata eius custodio quod nemini
iniuriam facio Ecce hec omnia facio et flo
rent illi ergo laboro Sed intellige quod licet nunc
florent in seculo arescent tamen in iudicio et
post ariditatem in ignem mittentur Igno
ras quia deus tuus ad te veniens tibi pro
misit quod per multas tribulaciones oportet
te intrare regnum dei sicut hoc in seipso os
tendit Si flos et gloria zipheorum amato
rum videlicet mundi appetendus esset ipse
dominus tuus nonne et hoc seculo floruis
set Maluit enim inter ziphoos latere et dice
bat Io pylato interroganti de regno eius
Regnum meum non est de hoc mundo Ergo
hic latebat et omnes boni latent quia hic bo
num eorum intus in corde eorum est ubi fides
ubi caritas et spes et cetere virtutes abscon
duntur Et horum bonorum merces latet sed
apparebit cum venerit filius hominis sepa
rare oues ab edis bonos a malis Tunc ziphei
ad sinistram stantes sero penitebunt se in
deliciis huius floruisse seculi Si tibi aliqua
seculi sublimitas arrepserit obserua in occulto
virtutes tuas et foras de sublimitate noli ex
tolli Nam si ex illa vel de seculi prosperita
te elatus fueris cades in florem ziphoorum
Attende quod hester regina deprecans pro liberacio
ne populi sui cepit orare et in illa oratione

confessa est quod omnia insignia regalia sic sibi
esse velud pannum menstruate Et si hoc mu
lier iudea potuit non poterit etiam christiana
Ipsa igitur etiam et populus fidelis precatur
ne eum inimici fortissimi grauare preualeat
dicens hugo **DEUS IN NOMINE TUO** quod est ihesus
i. saluator **SALUUM ME FAC** quasi dicat salua
me in tua passione **ET IN VIRTUTE TUA** idest misericordia
tua Cum enim vir
tus dei per se ponitur intelligitur misericor
dia quia proprium dei est misereri et parcere. **IUDICA ME** in di
e discretionis idest separa me a ziphoeis hoc
est a malis Et o tu deus qui es verax in promissis **EXAUDI ORA
TIONEM MEAM** mentalem per quam precor in tuo
nomine saluari **ET AURIBUS** clemencie. **PERCIPE
VERBA ORIS MEI** idest orationem me
am vocalem Iustus
orat intus in corde propter se et orat exte
rius voce ad excitacionem deuocionis tam
pro se quam pro proximis suis postea subiungit
causas quare ita ardenter petit saluari et
exaudiri prima est quod habet hostes crudeles vn
dicat **QUONIAM ALIENI** non natura sed vita
et moribus vnde sunt
mali et falsi fratres. **INSURREXERUNT ADUER
SUM ME** idest mortui contra me ad
persequendum et diffamandum me **ET FORTES** in malo videlicet per
secutores et demones **QUESI
ERUNT ANIMAM MEAM** ad decipi
endum
et perdendum me Causam quare ad hoc
mouentur subiungit dicens **ET NON PROPOSUERUNT
DEUM ANTE CONSPECTUM SUUM** augustinus quia
ante conspectum suum non est nisi seculum Quo
modo fit nummus super nummum quomodo
augeantur greges quomodo impleantur appo
thece quomodo dicatur anime habes multa
bona iocundare epulare saciare cassiodorus Perditi
autem omnino non proponunt deum ante oculos
suos quia ignorare illum credunt que scelerata
mente concipiunt hec est pia oracio qua desi
derabat audiri ne illi permitterentur suas
voluntates efficere quos constabat deum
ante oculos
non habere **ECCE ENIM DEUS ADIUUAT
ME** augustinus Omnes sancti adiuuantur a
deo sed intus ubi nemo videt Quo
enim magna pena est ipsorum consciencia.

Nam gloria nostra hec est ait apostolus testimonium conscientie nostre quo te adiuvat **Et dominus susceptor est anime mee** cassiodorus quia non solum in laboribus adiuvat sed etiam a peccatis omnibus miseratus absolvit Et intuere quod dicit anime mee ut si corpus periculis exponatur anime tamen salus illesa servetur **Averte mala inimicis meis** nycholaus idest averte a me mala ab inimicis meis contra me cogitata et converte super eorum capita secundum quod dicitur proverbiorum xi° capitulo In insidiis suis capientur iniqui Unde et translacio hebrica habet Redde malum insidiatoribus meis **in virtute tua** quam reddes unicuique iuxta opera sua **disperde illos** augustinus Isti florent felicitate seculi pereunt virtute dei florent ad tempus pereunt in eternum florent falsis bonis pereunt veris tormentis iohannes disperde illos in die iudicii in tua iusticia iudica dyabolum videlicet et membra eius Et ut deprecacio eius sit magis exaudibilis promissionem deo facit dicens **voluntarie** hugo idest non coacte quia ut ait augustinus Non placent deo coacta servicia **sacrificabo tibi** sacrificium boni operis videlicet sacrificium iusticie cassiodorus Sacrificare autem voluntarie domino est puritatem bone voluntatis offerre et propter hoc tantum illum colere timere vel amare quod deus est quod creator quod rerum omnium provisus probatur esse dispositor augustinus Ipsum autem gratis diligere quia melius ab eo non invenis quam quod seipsum cassiodorus Sacrificant etiam et voluntarie deo qui inter angustias passionum iugiter gracias agunt sicut sanctus Job fecisse memoratur Sequitur **Et confitebor nomini tuo domine quoniam bonum est** nycholaus idest confitebor confessione laudis bonitatem quam michi exhibuisti et hoc bonum est cassiodorus Nam illum velle laudare inestimabile bonum est quod liberat ab omni malo unde subditur **quoniam ex omni tribulacione eripuisti me** ex omni videlicet periculo anime quod utique in mundo isto accidere non potest nisi eis qui in dilectione domini persistunt nycholaus **Et super inimicos meos despexit oculus meus** idest pro nichilo computavi eorum insidias contra me confidens de tua bonitate non de meis meritis vel virtute illos zipheos despexit oculus meus augustinus Florem illorum transivi altitudinem cordis ad te levavi et perveniens ad te vidi quia omnis caro fenum et gloria hominis terreni quasi flos feni hoc agite fratres cum amicis vestris erigite corda vestra discite gratis diligere deum discite voluntarie sacrificare hostiam laudis ut transeuntes vanam gloriam huius seculi respiciatis ad quem finem amatores seculi sint venturi cassiodorus Supplicacio ista prophetica et sancte deprecacionis devota simplicitas ultimum vite nostre tradidit exemplum ut quando a zipheis idest a mundi istius florentibus inquietamur non ad contenciones levissimas incitemur voluntarie domino sacrificantes eius beneficio ab omni tribulacione liberemur Contendamus illi verissime confiteri ut et iam gravati a nostris peccatis mereamur absolvi Magna prorsus forma peticionis expressa est ut imminentibus quibuslibet peccatis vel periculis tranquillo et confitenti animo supplicemus Quoniam novit ille nos ex omnibus tribulacionibus eripere si tamen hoc nobis intelligit expedire Nos enim quod oremus sicut oportet nescimus quos et ignorancie tenebrose circumdant et noxia peccata confundunt collectorium Ergo karissimi ad ipsum in cuius nomine credimus salvari cum fiducia accedentes humiliter deprecemur quatinus eius adiutorio a tribulacionibus mundanis eripiamur et quem mente sequimur in terris ipsum in celestibus videre mereamur qui est benedictus in secula seculorum Amen

Exaudi deus oracionem meam Titulus in finem in carminibus intellectus david hugo per david hic intelligitur ecclesia que est congregacio fidelium que hic clamat ad deum propter miserias quas patitur ab hostibus tam visibilibus quam invisibilibus Sed quia per istas miserias exercetur et proficit in virtute et gracia Ideo reddit gracias deo de ipsis miseriis ut patet in titulo Cuius iste est sensus / hic ostenditur intellectus david idest ecclesie intelligentis miserias et tribulaciones in quibus est plangit enim inter mala seculi quia mundus non est locus gaudii sed meroris hoc tamen intelligitur etiam In carminibus idest in laudibus sicut Job qui in tribulacionibus benedixit dominum si tamen acies mentis dirigitur in finem idest in christum cassiodorus Ad quem constat quicquid fideliter ac recte agimus sine dubitacione referendum hugo Intendit enim hic psalmus monere bonos ut mala presencia attendant et inter ea plangant videntes istam regionem non

esse locum gaudendi sed gemendi cassiodorus
Qui quidem psalmus in persona christi de eius pas
sione et resurrectione a ieronimo et cassio
exponitur Sed ab augustino magis in per
sona ecclesie vel fidelis tribulati videtur exposi
tus Secundum quem modum hic psalmus est vox ecclesie vel fide
lis tribulati oran
tis vel dicentis hugo **Exaudi deus ora
cionem meam** de optinen
dis bonis **et ne de
spexeris deprecacionem meam** de malis amouen
dis cassiodorus poterat enim exaudiri primus et postea
despici quod eis euenit qui mundi istius bo
na desiderantes accipiunt que precantur et
postea despiciuntur quia nequaquam eterna pre
mia quesierunt petrus cantor parisiensis Et
quia sepe repetenda
est oracio. Addidit. **Intende michi**
videlicet
oranti. **et exaudi me** dando quod pos
tulo Causam
vero oracionis
sue ostendit dicens **Contristatus sum
in exercitacione mea** hugo. Est enim
exercitacio cor
poralis vt in peregrinacione et ieiunio Est
et alia interior que est pietatis et misericordie de hys
duabus dicit apostolus i ad thymotheum 4o exerce teipsum ad
pietatem Nam corporalis exercitacio ad mo
dicum vtilis est Tercia exercitacio est in tribulaci
onibus de qua hic loquitur Oportet enim
nos hic contristari si velimus in futuro ad
leticiam transire Omnis enim motus de con
trario in contrarium fit Eligat igitur hic vnus
quisque quod voluerit leticiam vel tristiciam quia
hinc ad suum contrarium transiturus est vnde
Johannis 16o Mundus autem gaudebit vos au
tem contristabimini sed tristicia vestra vertetur
in gaudium Et luce 6o Ve qui nunc ride
tis quia flebitis collecta Nec solum contrista
tus sed conturbatus sum corpore et anima a
voce inimici oblocquentis michi et contradicen
tis et a tribulacione peccatoris affligentis
me augustinus Ne putatis gratis esse malos in
hoc mundo et nichil boni de illis agere de
um Omnis malus aut ideo viuit vt cor
rigatur aut ideo viuit vt per illum bonus
exerceatur ad tolerantiam Vtinam ergo qui nos
modo exercent conuertantur et nobiscum
exerceantur tamen quamdiu ita sunt vt exerceant non
eos oderimus quia in eo quod quis eorum malus
est vtrum vsque in finem perseueraturus sit ig
noramus Et plerumque tibi videris odisse
inimicum fratrem odisti et nescis dyabolus et
angeli eius in scripturis sanctis manifes
tati sunt nobis quod ad ignem eternum sunt
destinati ipsorum tantum speranda est correctio
contra quos habemus occultam luctam Ecce

enim breuiter audite et intelligite Si bonus
es inimicum non habes nisi malum porro
tibi ea bonitatis regula prefixa est vt imite
ris bonitatem patris tui qui solem suum
oriri facit super bonos et malos hoc est vt vi
cas in bono malum / benefaciendo inimicis
vel orando pro ipsis hugo. Nec mirum si con
tristatus
sum **quoniam ipsi inimici declina
uerunt** idest in
torserunt **in me** per detractiones
et oblocucione
iniquitates que tamen eorum erant et non mei quia
false me in
culpauerunt **et in ira mea** hoc est malo
suo et non
meo
merito **molesti erant michi** hoc est
seuie
bant in me sine racione augustinus duos inimi
cos constitue tibi ante oculos vnum apertum
alterum occultum / apertum hominem occul
tum dyabolum / vnum vide alterum intellige
vnum dilige alterum caue Inimicus quem vides
in te vult humiliare vnde vincatur verbi gratia
Si diuicijs tuis vincatur pauperem te vult
facere. Ea ergo intendit in te vel deicere vel
afferre quibus vincatur Et ille occultus tu
us inimicus illud tibi vult tollere vnde vi
catur hoc est dilectionem inimici Si diligitur
aperte seuiens victus est occulte seuiens Et
quia inimici mei seuiendo molesti sunt
michi
hugo **cor meum conturbatum
est intra me** hoc est quod alibi dicitur Turbatus
est pre ira oculus meus Ac
si dicat oculus racionis mee turbatus est
propter molestias quas michi inferunt Nec
tamen hec turbacio est extra me quasi vsque ad
vindictam vt vellem reddere malum pro ma
lo Et quia sic amotus sum contra malos
**formido mortis cecidit super
me** idest timeo incurrere fratricidium odium
quod est mors anime sicut dicitur i Johannis 3o
Qui odit fratrem
suum homicida est. **timor** ani
me **et tremor**
cor
poris **venerunt super me** idest cir
cumdederunt **Et
oppresserunt me tenebre** idest te
nebrosi
peccatores vnde apostolus ad ephesios 5o Fuistis ali
quando tenebre Et constitutus inter has contur
bacio
nes. **Dixi** idest delibe
rando optaui **quis dabit
michi pennas** virtutum ionius Ecclesia
duas pennas habet vi
delicet duo precepta caritatis dilectionem
scilicet dei et proximi
hugo Et addidit **sicut columbe** idest michi
in hac con
turbacione gementi sicut columba que gemit
si honore tuo vincitur abiectum te vult facere

tum habet pro cantu Columba amat socias suas et gemit tn̄ inter eas Columba a molestus q̄rit auolationem sed non amittit dilectionem Sic iste vir sanctus molestus maloꝝ perturbatus extra perturbationē maloꝝ fugam q̄rit dicens **volabo** et extra tumultus secularium negociorū **et requiescā** in tranquillitate mentis gustando q̄ suauis ē do⁹ augu⁹ Exurgit plerumq̄ in animo serui dei desiderium solitudinis non ob aliud nisi propter turbam tribulationū atq̄ propt' mores peruersos maloꝝ Et dicat quis dab' michi pennas vt euolem Columba h'm ferre non possum perturbant me strident sup me dentibus suis/ attendunt' in iracūdia interficiūt aīam meam prodesse illis non possum verbis meis et collocutione vtinā requiescam alicubi ab eis sepatus corpore sed non amore/ forsitan prodero p eis orando ne proximi dilectio in me conturbet' dicunt ista homines sed plerumq̄ ligantur ita officio vel cura vt volare non possint Si sic ligantur dicant cum aplō Optabam dissolui et esse cum xp̄o. et hoc optimum manere aūt ī carne necc̄m propter vos Columba delicata et ligata affectu non cupiditate volare non poterat propter implendum officium non propter pacium meritū. tamen desiderium in corde necesse est vt sit Non autem desinit persecutiones quia verum ē id Oīs qui volunt pie viuere in xp̄o ihesu persecutionem patiuntur In omni congregatiōe multitudinis nēe ē vt inueniantur mali Attende co solatorem regem nrm xp̄m tractatum esse inter nos Attende q̄ duodecim suis instituit vnum q̄ pateretur/ deus enim qui nouit tecendos nos instet nobis et non persecutaturos aut certe ita simulatos vt nec mictoauerunt in quo persecutare deberent Nouit tn̄ necc̄m esse nobis vt feramus malos et pficiat q̄ boni sumus diligamus inimicos corripiamus castigemus excōicem⁹ cum dilectione etiā a nobis separem⁹ Itaq̄ ne amittam dilectiōis viā **q̄s dabit michi pēnas sicut colūbe et volabo et requiescam** Quo ientus es quo volatur⁹ aut vbi requieturus **ecce elōgaui me fugiens et mansi in solitudine** In qua solitudine hoc ē intimū intrat vbi nemo tecum ē vbi tu et de⁹ es Et si solus es in consciencia tamen non solus in caritate/ dilectio proximi te conturbat cum quo infirmatur infirmaris cū q̄

patitur compateris Sicq̄ et si intus consolaris in consciencia forinsecus tn̄ turbaciones non te relinquent collcōr Gregorius in lib° x° mōalium hunc versiculum sic exponit Fugiens se elongat qui a turba desiderioꝝ terrenoꝝ tumul'tus expellere et vna intentione eterne pr̄ie in amorem īitime quietis anhelare laborat Oīs enī qui vel illicita appetunt vel in hoc mundo videri aliqd volunt densis cogitacionū tumultibus in corde cōprimuntur Alius naq̄ viciis se luxurie subdit atq̄ ante mentis oculos scemata idest figuras turpiū perpetracionū fingit Et cum effectus non tribuit' opis hoc crebrius agitur intentiōe cogitatiōis et animus cecatus occasionem nequissime expletionis rimatur Mens itaq̄ h' quasi q̄dā populum patitur qui insolenti idest fatuo cogitationū tumultu vastatur Alius ire se dominio strauit Et q̄ in corde nisi iurgia et q̄ desunt peragit hic sepe pn̄tes si videt absentibus contradicit intra semetipm̄ contumelias profert et recipit receptis autem durius rn̄z et tamen qui obiicet nullus assit magnis clamōribus rixas in corde exponit Alius viri se auaricie tradidit et fastidiens propria aliena concupiscat/ h' plerumq̄ concupita adipisci non valens diem quidem ī ocio noctē vero in cogitatione versando turpet ab vtili opere qui fatigatur illicita cogitatiōe Alius tyrannidi se superbie subicit honorum sublimiū infulas appetit exaltari successib⁹ exquirit totumq̄ qd° esse desiderat sibi apud semetipm̄ in cogitationibus depingit/ At cont' sancti viri qui nichil huius mundi appetūt nullis procul dubio in corde tumultibus p̄munt' omnes quippe inordinatos desiderioꝝ motus a cubili cordis manu sancte consideracionis eiciunt Et quia transitoria cuncta despiciūt ex hijs nascentes cogitationū insolencias nō patiuntur solam namq̄ eternam patriam appetunt Et quia nullā huiꝰ mūdi diligunt magna mentis tranquillitate perfruunt' hugo Cur autem etiā vel vir iustus mansit ī solitudine conseq̄nter exponit di'ns **Expectabā eū q̄ saluū me fecit a pusillanimitate sp̄s** hoc ē ab inordinato timore ne caderem ī desperatiōē **et tempestate** sediciōis maloꝝ q̄z de iectiōe q̄nter orat di'ns **Precipita domine** cogitationes fraudulosas eorum **et diuide linguas eoꝝ** idest discordare facias eos qui in me conspirant et cocordes sunt ad nocendum michi Greg° xo. moralium Sicut perniciosum ē si non desit malis Reproboꝝ q̄ppe

vnitas bonorum vitam tanto durius impedit quanto se ei per collectionem durius apponit / hanc vnitatem reproborum perniciosam sibi paulus aspexerat cum in medio saduceorum et phariseorum deprehensus dicebat de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor Qua minimum voce pauissam contra se viassim audientium turbam persoluit Cumque in duas tumultuancium partes multitudo diuiditur paulo via ereptionis aperitur / quia quem turba persequencium vnita astrinxerat diuisa laxabat Si malorum vnitas nociua non fuisset nequaquam diuina prudencia gigancium turrim post diluuium astruencium in tanta diuersitate dissipasset hugo discordiam igitur malorum **Quoniam vidi iniquitatem** in ex opto. actu **et contradictionem** in verbis **in ciuitate** hoc est in mundo qui est ciuitas dyaboli Cuius ciues sunt iniqui et contensiosi peccatis tantorum In ciuitate dei caritas parit ascensionem In ciuitate dyaboli parit contradicere. **Quia die ac nocte** idest assidue sine intermissione aug⁹ **circuitabit eam super muros eius iniquitas** Muri ciuitatis dyaboli sunt obstinati super quos existit iniquitas idest nequam inuidia que circuindat ciuitatem Vnde aug⁹ ait Sciendum quod cum per omne vicium antiqui hostis virus humano cordi infundatur malo inuidie tota viscera serpens concutit hac enim capm armatur contra abel fratrem suum / Filij iacob contra ioseph Iudei contra christum / babilonij contra danielem / hic est vermis qui ione hederam consumit dum prosperitati aliorum inuidendo detrahit **Et labor in medio eius** persequendos bonos **et iniusticia** que causa est huius laboris **et non defecit de plateis eius vsura et dolus** Ad litteram enim in plateis huius seculi vbi venduntur venalia committitur vsura et dolus quia autem mercatores putant habere precium rei sue et tunc vendunt cum dolo aut faciunt credenciam emptoribus suis et tunc plus vendunt racione termini solucionis longioris quod est vsura Aug⁹ Est et alia vsura peior quando non dimittis quod tibi debetur et turbatur oculus in illo versu oracionis dimitte nobis debita nostra verbum contumeliosum audisti vis exigere dampnacionis supplicium inuitacium pugne percussus es interfectione queris vsura mala hugo postquam egit de malis que patitur etiam vel vir iustus ab apertis inimicis consequenter agit de malis que patitur a falsis fratribus que ostendit esse intollerabilia multis modis dicens **Quoniam si inimicus meus** publicus peccator **maledixisset michi** Manifeste **sustinuissem vtique** sed ideo non possum ita sustinere quod amicus maledicat michi vnde michee a Inimici hominis domestici eius **et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset** idest per superbiam michi insultasset comminando **abscondissem me forsitan ab eo** fugiendo presenciam eius Sed ab hijs qui videntur me amare et tamen insidiantur michi non possum me abscondere vnde dicit beatus bernardus Nunc in ecclesia impleta est illa prophecia Ecce in pace amaritudo mea amarissima Amara prius in nece martirum Amarior in conflictu hereticorum Amarissima nunc in moribus domesticorum quos nec fugare nec fugere valea⁹ **tu vero** a quo dolos pacior in absondito **homo** meum vniens **vnanimus** per simulacionem quia videbatur ab alijs quasi bonus cum tamen esset malus **dux meus** aug⁹ quando forte aliquando precessisti me et salubre aliquid monuisti me. **et notus meus** hug⁹ per fidem et confessionem **qui simul** condulsans **mecum dulces capiebas cibos** eucharistie et doctrine **in domo dei** idest in ecclesia **ambulauimus cum consensu** corporalis conuersacionis Tu magis talis persecutus es me verbis contenciosis et prauis moribus falsi enim fratres inficiunt sanctam ecclesiam qui cum simulate viuunt quanto familiariores sunt tanto grauius electos premunt. Quos tamen exemplo suo dominus sustinere docet qui iudam suum commensalem et traditorem tolerauit et dissimulauit Sed ipsi falsi fratres penas eternas non euadent et quia tales sunt audiant mortis sententiam que dicitur **Veniat** idest veniet **mors** Et bene **super illos** quando eos dampnacio eterna operiet **et descendant** idest descendent **in infernum viuentes** cassio⁹ hoc vtique fieri non potest vt et moriatur aliquis et viuus descendat ad inferos sed hoc magis spiritualiter accipiendum est aug⁹ Quid est viuentes scientes quia pereunt et tamen pereuntes

deuoratione terrenarum cupiditatum absorbetur
hugo Dicitur autem cupiditas seu cor cupi
di infernus quia non potest impleri vnde prover
bio 30 Scriptum est Infernus et perditio nunquam
implentur grego 18 moralium ad maioris igitur
culpe cumulum hostes suos sancta ecclesia per
hibet scire quod sequi debeant et sequi nolle
quod sciunt Mortui in infernum descenderent
si mala nesciendo perpetrarent / quia mortui
qui non sciunt pro nescientibus viuentes
vero qui sciunt pro scientibus poni solent
Cum ergo sciunt mala et tamen faciunt ad iniquitatis infernum ac voraginem viuentes
miseri descendunt hugo **quoniam nequicie sunt
in habitaculis** idest in secreto cordis **eorum**
similiter **in medio eorum** hoc est in aperto iohannis Etenim
tam opere quam cogitatione nequicia pleni sunt
hugo Ecce enim vel vir iustus inter tantas
tribulationes estuans subiungitur dicens **ego autem** pro meipsum non
sicut canonici qui
peruicacios cantant **ad dominum clamaui** inter predictas tribulationes constitutus **et dominus
saluauit me** a peccato et ab inferno hugo Et propter
hoc ne de ingratitudine possim argui **vespere et mane
et meridie vespere** idest in senectute. **mane** idest in
puericia **et meridie** idest in iuuentute quasi
dicat omni tempore vite mee. **narrabo et annunciabo** diuina beneficia michi collata.
nycho vel vespere mane et meridie
videlicet tribus vicibus per diem narrabo
idest orationes et laudes dicam deo sicut
de daniele legitur dan 6 quod tribus partibus in die adorabat deum contra iherusalem hugo
et exaudiet vocem meam idest orationem
de qua subditur **redimet in pace animam
meam** In pace anima redimitur quando de
vicijs ad virtutes sed hoc mundo
ad celestem patriam per dei graciam et misericordiam transfertur / xpus in primo aduentu redemit eam a culpa In 2 aduentu redimet eam a pena
et sic secura erit. **ab hijs** videlicet falsis xpianis
et fratribus **qui appropinquant michi** corpore et non vita vel moribus **quoniam inter multos erant mecum** pauci electi multi vero vocati sunt inter
multos illos vocatos et non electos erant mecum conuersantes corporaliter in ecclesia
Translatio romana habet In multis erant
mecum iohannis hoc est in sacramentis communicabant mecum et in fide ficta sed non in
paucis hoc est in fide firma et caritate nycholaus
exaudiet deus me videlicet in hoc quod **et humiliabit eos** scilicet peruersos xpianos predictos humiliatione abiectionis
et confusionis **qui est** deus eternus xpus dominus omnia potens **ante
secula** quia in principio erat verbum Translatio hebraica habet **qui
est iudex ab inicio** deinde ostendit causam quare
dampnabuntur cum subiungit **non est enim illis
commutacio** de peccato ad penitenciam sed sunt incorrigibiles et indurati in malis suis et sic
non merentur veniam augustinus quia non
mutantur in melius sed in peius nec enim
hic fit nec in resurrectione omnes enim resurgemus sed non omnes immutabimur quare
quia non est illis commutatio nycholaus **et non timuerunt
deum** sed magis contempserunt sicut
dicitur de obstinato proverbiorum 18 Impius
cum in profundum malorum venerit contempnit cassiodorus Nam qui timet deum a sua nequicia commutatur dum iudicij pauore et
amoris studio elegit dominicis iussionibus obedire **extendit manum suam in
retribuendo** Manum hic virtutem
et vindictam significat que
tunc erit quando prima discretio bonorum malorumque peruenerit in illo futuro iudicio vbi pena retribuetur
pro peccato **Et quia contaminauerunt testamentum eius** hoc est quia
mandata domini prauis actibus polluerunt **et diuisi sunt**
idest diuidentur boni a malis tanquam palee
arsure segregantur a granis Et hoc fiet
ab ira hoc est a vindicta **vultus eius** quia domini
vultus super facientes mala vt perdat de
terra scilicet viuentium scilicet memoriam eorum Sed non
sic diuidentur boni
a deo vnde addit **et appropinquauit** ad bonos **cor illius** idest voluntas
dei Cognitio autem voluntatis dei appropinquat ad ho

mine per expoem sacre scripture vn sequitur **molliti sunt sermones eius.** per exposicionem augus quia quedam in scripturis dura videbantur cum obscura essent quando exposita eius **super oleum** nycholaus Quia sicut lita sunt oleum fouet car nem Ita illa obscura exposita fouent animam **et ipsi** sermones **sunt iacula** quia per cuciunt cor audiencium vnde apostolus xo ad hebreos viuus est sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti Et si conturbaris aliquo eue tu. **Iacta super dominum curam tuam** vnde augustinus putas te in deum non est tam cru delis vt se subtrahat et te cadere permittat Committe te sibi cum fiducia in omnibus cau sis tuis **et ipse te enutriet** in doctrina intelligenda in aduersis tolerandis te docendo te confor tando et vias tuas dirigendo et non dabit idest non per mittet dari. **ineternum** i. semper licet ad horam per mittat **fluctuacionem** idest commocio nem et conturbacionem **iusto** licet enim iustus in hoc seculo ad tempus paciatur fluctuaciones temptacionum et aduersitatum tamen post hanc vitam cessabunt fluctuationes maris videlicet huius seculi quoniam deus portum quietis preparauit iustis ineternum Quid faciat et tunc malis sequitur **tu vero** deus **dedu ces eos** idest iniustos **in puteum interitus** idest in infernum cassiodorus de quo alio loco legitur Non aperiat super me puteus os suum fouea obscura et mortalis mensura terribilis vbi nec spacium vllum conceditur nec ipsa inspiramenta prestantur Sed obscu ritas tenebrosa circumdans ipsos cum lu minis tollit aspectum Ex putei siquidem similitudine gehenne tormenta nos amo net formidare O pietas inaudita iudican tis cum hominibus predicitur vt culpa pleti bilis caueatur viri sanguinum. hoc non de iustis iudicibus intelligendum est qui dis cipline necessitate constricti innocenter huma num fundunt sanguinem quo quietos red dant populos cum legamus iusta bella vi ris sanctis a domino fuisse concessa Quapropter addi dit. **et dolosi** vt illum tamen intelliges homicidij reum qui per in sidias et iniquissimum dolum alienum querit excitium idest mor tem Tales itaque. **non dimidiabunt di es suos** quia cum sibi longam vitam promittunt exitum celerrime

mortis inueniunt nycholaus Mors talium citer acce leratur secundum dominum saluatoris Mt. 26o Omnes qui acceperint gladium gladio peribunt collectorem hoc gregorius 9o libro Iob moraliter ex ponit dies dimidiare est tempus vite ma le in voluptatibus ductum ad penitentie lamen ta diuidere atque hoc ad bonum vsum partien do reparare sed iniqui dies suos nequaquam dimidi ant quia peruersam mentem nec in extre mo tempore mutant Quo contra paulus bene ammonet dicens Redimentes tempus quoniam dies mali sunt. tempus quippe redimi mus quando anteactam vitam quam lasciuien do perdidimus flendo reparamus hugo vnde apos tolus ad Ro 6o ait Sicut exhibuistis mem bra vestra seruire immundicie ad iniquitatem Ita nunc exhibete membra vestra seruire iusticie in sanctificacionem videns enim cita aut vir iustus pessimum malorum finem psalmista concludit di cens ieronimus **ego autem sperabo in te domine** vt plenum inueniant dies mei in ope ribus iusticie Alij glosa non incipiunt dies bonos sed in suis malis continue perse uerant Alij dimidiant dies suos faciendo bonum per residuum tempus vite sue Alij implent dies bonos qui non incipiunt dies bo nos moriuntur in egypto quia vsque ad fi nem vite in tenebris viciorum conuersantur Qui dimidiant suos moriuntur in deserto quia de confessione peccati exeuntes errata per iniam emendant Qui vero implent dies suos perseuerando in opere iusticie vsque ad finem vite terram promissionis consequuntur collectorem Et quia hic psalmus secundum cassiodorum tercius est eorum qui de passione et resurrectione domini ihesu christi latius sunt locuti Iste potest exponi de christo etiam qui secundum formam serui orat ad deum patrem di cens hugo **exaudi deus** pa ter **oracionem meam** quia oro ad te secundum quod homo **et ne despexe ris deprecacionem meam intende michi et exaudi me** Replicacio eorum dem verborum notat instanciam oracionis perfecte a consciencia sanc titatis emisse ieronimus Qua racione intelli ge o homo quia nisi pura consciencia de precetis a deo prius non exaudieris hugo **contristatus sum** humana infirmitate **in exercitacione mea** idest in pas sione **et conturbatus sum a voce inimici** videlicet iudei maledicentis michi **et a tri** bulacione peccatoris scilicet eiusdem populi me per

sceptis hoc autem non meo merito sustinui sed suo malo **Qm̄ declinaverunt in me ini quitates** i. imposuerunt michi mala dicentes contra me falsum testimonium. **Ut in ira** quia contra me repleti fuerunt **mo lesti erant mihi** clamantes crucifige crucifige eum Et propter hoc **cor meum conturbatum est in me** secundum hominem **Et formido mortis cecidit super me** unde ipse dixit Tristis est anima mea usque ad mortem. **Ti mor** anime **et tremor** corporis **venerunt super me** cassio. Exitus nostri mortem certissima expectatione describit Mortem enim primus timemus deinde contremiscimus quia separacio ista corporis et anime quia sine conturbacione maxima non potest evenire **Et contexerunt me tenebre** s. mortis quia frequenter propter (?) conspicimus animo de quibus nos ventura solet conturbare formido vel. idest circumdederunt **contexerunt me tenebre** idest tenebrosi perfidi iudei hug. Et videns rebellionem eorum dixi **Quis dabit michi pen nas** s. potencie secundum quod homo sum nisi tu pater **volabo** a iudeis infidelibus **et requiescam** in gentibus credentibus Et bene addit. **sicut columbe** quia sicut columba non inveniens ubi pes eius requiescat redyt ad archam Sic xps non inveniens locum in iudeis perfidis volavit per predicacionem apostolorum ad gentes unde addit **Ecce elongavi fugi ens** a iudeis resurgendo **et mansi in soli tudine** i. in gentilitate inculta et idocta quia idolis serviebant **Et expectabam** positus in agonia passionis **eum** videlicet deum patrem **qui salvum me fecit a pu sillanimitate spiritus** ne passionem mallent credere **et tem pestate** sedicionum quas iudei contra me impetuose movebant **Pre cipita domine** superbos iudeos **et divide linguas eorum.** quas super me acuerunt hoc totum fecit in

deis per titum et vespasianum quia dispersi sunt in diversas regiones Causam subiungit **Qm̄ vidi iniquitatem** in corde eorum qui me oderunt **et contradictionem in civitate** ioh. quia non credebant in me dicentes Nonne hic est Joseph filius fabri et alia multa **Die ac nocte** i. assidue hug. **circumdabit eam** videlicet civitatem iherusalem universaliter quoniam ad omnes eius habitatores sunt **super muros eius** idest super precipue principes sacerdotum **iniquitas** q̄ me oderunt **et labor** quo conati sunt me occidere. **in medio eius et in iusticia** quia non metuerant mortem quam procuraverant ioh. Taliter circumdata et repleta est eorum civitas s. iherosolima ut supra parvos et magnos redundaret iniquitas unde dixerunt Sanguis eius super nos et super filios nostros hug. **Et non defecit de plateis eius usura et dolus** quia iudas retulit eis triginta argenteos. Nichilominus tamen tenuerunt ihesum Et similiter dolus fuit in osculo iude traditoris Et hec nota facta sunt sicut illa que fiunt in plateis Sequitur querimonia de iuda traditore a quo intolerabilius se asserit dolum tradicionis pati quam ab extraneo dicens **Qm̄ si inimicus meus maledixisset michi sustinuissem utique** quasi dicat magis tolerabile esset. **Et si is** videlicet iudeus **qui oderat me magna locutus fuisset abscondissem me forsitan ab eo** ioh. legimus in evangelys quod xps abscondit se a iudeis a iuda autem se non abscondit sed eum etiam animo sancto asciuit Idem adiuxit sicut sequitur **Tu vero homo unanimis** quia cum alys apostolis in cunctis eras **dux meus** ad predicandum cum ceteris missus ducem bene dicimus itineris precursorem. hug. **Et notus meus** quia te prescivi in proditorem **qui etiam simul**

meū dulces capiebas cibos
comedendo me in domo idest in tem-
cū ex papside. plo. ieronim9 A
bulauim9 cū consensu Sepe
enim
cum ipo domino in templo salomonis cū
predicationis ɔsensu abyt cassi9 Et vt nobis
absoluta verboꝝ possit stare contexio isti su
periori versu iūgendum ē Cur me tra
das Gaude scit enim culpa cui bñficia re
putantur eximia postq̄ de iuda locutus ē
ɔnter per sinam oīs pene conuertit ad iu
deos di
cēs hugo veniat mors sup illos
idest captiuitas q̄ facta ē per tytū et vespam
et descendāt ī infernū idest in
acerbā
penam ipi9 viuentes qd° fcm̄ ē de
captiuitatis iudeis Judas
etiam ad litteram mortuus ē et descendit
viuens in infernum qui desperans se sus
pendit Et h°
meruerunt qm̄ nequicie ī tab'
naculis eoꝝ idest in domib9 vbi cō
uenticula et consilia
faciebant q̄rentes quō° Jhm̄ tenerent et oc
ciderent ī medio eoꝝ idest in aperto
Et postea quando cōsi.ᵃ
sua alys apperuerunt Cum vero p̄missa
michi facerent
iudas et iudei Ego autē ad deū
vnde Mᵗ 2a° dicitur Jhes9
clamaui voce magna clamauit di
cens hely
hely tc̄. et dominus saluauit
resuscitans
me me a morte vespere et mane
et meridie narrabo et ānun
ciabo et exaudiet vocē meam
Sic cōiugitur littera cassi9 Narrabo vespe
cena predicendo et ānunciabo Ad
tradicioēm meā ma
ne respondendo qn̄ dicente pylato Tu es
rex iudeorum tunc ānunciauit dicens In
hoc natus sum tc̄ q
ibi dicitᵘ hoc ā qp seq̄: et exaudiuit vo
ad meridie pertinet qn̄ dixᵗ
cē meam in cruce Consūmatum ē
quia sicut predixerat ita fcm̄ est O nimia
breuitas in hoc vno versiculo tā magn9
actus iᵉ narratus ē vt qp in iᵃ latitudine
cognosceᵗ expositum in hac breuitate p
baretur esse collātū hugo Et vere exaudiet
vocē
meā quia redimet ī pace aī

mā meam bñficio re
surrectiōis ab hys ho
ē
a iu
deis qui appropinquāt michi
vt me capiant ī smone et hoc faciebāt ī dolo
qm̄ inter multos qui me p
seq̄bantur erāt
mecū insidiās
michi. exaudiet de9 pater
me
libe
rādo et humiliabit eos tollens eoꝝ
locum et ge
tem per
romanos qui deus
pater ē ante secula
idest ab eterno
Quare hoc. non enī ē illis cō
mutacio s. vt cōmutent sermonē neq̄
qm̄ sibi firmauerunt de me
occidendo nec post fcm̄ mutabunt volunta
tem suam prauam pei° quia post resur
rectionem xᵉ etiam persecuti sunt nomen
xᵉ confitentes
Caim sbiugit et nō timuerūt deū
Et prop
ter hoc. extendat manū suam
ad percucie
dum eos. in retribuendo penam
p culpa
contaminauerūt testamētū
eius ionī9 quia non intellexerunt dom
ihm̄ sanctoꝝ prophetarum p̄conia
repmissum qꝛ conspuētes polluerūt Et ideo
hu
go diuisi sunt videlicet per to'm
mundū dispersi ab
ira idest per vi
dictam. vultus idest volun
tatis eius et
appropinquauit coꝛ illius ad
ge
tes reprobatis iudeis Cur autem iᵃ faciant
q dicta sunt sbseq̄
ter exponit dicens molliti sūt ser
mones eius sup oleū Judas
moluit
sermones suos cum dicit Aue rabbi Et iu
dei similiter qn̄ dicebant Magister sciūs
quia a deo venisti et viam dei in veritate do
ces In mundo enim qꝛ leui9 oleo Sed ad
exaggeracionē nimiam super oleum perfi
dorum sermones dicit esse mollitos ne tan
to sceleri par potuis
set aliquit īueniri et ipi sᵗ iacula
cum dicunt reus ē mortis hos enī sermonēs
probantur illi effecisse quasi iactura / p9q̄
de perfidis iudeis celestis iusticia locuta ē
saluberrimū consiᵐ nr̄is infirmitatibus
dedit
dicēs Jacta super dn̄m curam
tuam qꝛ superi9 vsq; in finem exposi
tum ē Audiuimus vnificatoꝛ

creaturarū aiām suam posuisse pro salute
mortalium Audiuim9 impassibilē deum ī
carnem suscepisse p pctoribus passionem
Audiuim9 patri coeternum mortis subiisse
supplicium O inestimabile precium qd9 re
demit gens hūanum holocaustū qd9 nobis
prestitit eternas flammas euadere Interēt9
qui tulit mortem finis qui dedit bonū si
ne fine mansurū vnde papa leo pulcre locu
tus ē dicens Omis multorū mrm in ꝯspcū
domini pciosa mors fuerat nullius tn̄ īson
tis idest innocentis ociosa fuerit redempcio
pctorū Acceperūt enī iusti non dederunt coronas
Inter filios autem hoim vnus sol9 extitit xp̄s
qui vere erat agnus īmaculat9 in quo oms
crucifixi oms mortui oms sepulti omnes
sunt etiam suscitati pca pijssime deus vt
qui in assumpta carne p nobis dignat9 es
regni tui consorcia nobis largiaris Amen

Miserere mei de9 qm̄ cō culcauit

Titulus. In finem p populo qui a
sanctis longe factus ē in tituli inscripcione
ipi dauid cum tenerent eum allophili ī geth
hugo pma pars tituli sumpta est de euū9
Iohis 19° vbi leḡ q crucifixo domino pylat9
superposuit hunc titulum Ihesus nazaren9
rex iudeorū cassio9 de quo titulo longe ante fue
rat pphatum Ne corrūpas tituli inscripsione
Sed poncio pylato iudaicus popul9 īniuebat
vt contra vaticinia pphārum hui9 tituli em
daret inscrip° nolens suum regem dici q
insanis mentib9 respuebant cassio9 Altera ps
preda tituli videlicet cū tenerēt eū allophili
in geth sūpta ē de 1° R 21° vbi leḡ q dauid
fugiens saulis persecucione venit ad achis
regem geth sed non ē retent9 ioni9 hec oīa misti
ce sunt exponenda Geth sigt torcular idest ps
sura quia omis fidelis patitur xpianus Et
tunc frūm reddit vberrimum cum tribulacōs
fuerit mole depssus Et ideo in tituli supscrip
cione loqui rōnabiliter aptat in cuiā in per
sona cuiuslibet fidel° tribulati q allophilorū
idest alienigenarū psecucionibus ignauati tanq
nectareos liquores merita scōrū copiosa vbertate
pfundunt hugo vn̄ sensus tituli talis ē ps 1te
tendens In finem idest in xpm q ē finis et cō
sūma° ad q tendim9 ps di° scriptus p populo
idest contra pplm s. iudeorū et persecutorū qui
ppls longe fact9 ē a scīs non loco sed mente et
hoc in tituli inscrip°e qa cum scī confiteant
xpm regem iudeorū sicut titulus dicit popul9
iste contradicit verbis vt iudei / et factis vt ma
li xpiani q ps loquitur de hoc q frūm ē dauid
cū tenerent eū allophei in geth quia sicut
dauid saulis persecucioē pmebat Sic et cciā
xpi pmitur psecucioē malorū Intendit enī

psalmista nos amone vt cū paciencia sustinea
mus mala hui9 vite cassio9 virgo igitur mater
ecclīa q fideles populos parit nec a virginitate
discedit celestem sponsum pijs lacrimis ro
gat ne se paciat ab iniurias opprimi q adhuc
in mūdi istius cognoscitur calamitate versa
ri di
cens **Miserere mei de9 qm̄ con culcauit me hō** ioni9 homo hic vn9
p multis dicit hoc
vnitate malicie multorū nych Eodem modo
loqndi quo dr exo. 8° venit musca grauissima
idest multitudo muscarū Non solm cciā con
culcat idest pmitur a malis hoib9 verum et
a dyabolo cassio9 qui in euāg° dr homo vn̄ cñt
13° Inimicus
hō hoc fecit rc **tota die ipugnans**
tempta
cionib9 **tribulauit me** describit q in
hoc mūdo scā
patitur ecclīa quia sine aliqua intermissione
dyaboli cognoscitur certamina sustinere sicut
dicit apls Non est nobis colluctaº aduersus
carnem et sanguinem sed aduersus pncipes
et ptates tenebrarū harū bellum graue quia
occultū pugna difficilis quia cū forciore dimi
catur aduersarius quoq nr̄ nec labore desiciat
nec victus aliqn̄ discedit sed tanto atrocior re
dit qm̄ eum per diuinam grām debellare
posse contigerit hug. deīn conqritur ecclīa gnalit
de suis inimicis tā carnalib9 q spūalib9 dicēs

conculcauerūt me inimici mei
tam hoīes q demones grauissimū quidem
genus iniurie ē vsq ad pedum contumelia
peruenire Sed inde pcedit q scīs altarib9
offeratur vinum enī non profluit nisi pe
dibus vua tūdatur Sic in membris suis
ecclīa ab inimicis conculcatur et pmitur vt sco
rum inde merita gloriosa nascant Repetit
q **tota die** vt re vera intelligas in hoc
q seculo nullū tempus ōmino
a talibus temptacionib9 et pssuris alienū
Et nūc ē vt
misereatis **qm̄ multi bellantes aduersū me** collōr Omniū reproborū
caput ē dyabolus qui
modo per se modo per menbra conculcat sua
et impugnat corpus xpi idest ecclīam sicut p9
temptauit per menbra sua iudaica ipugnat
caput videlicet xpm dnm nrm sed inter ad
uersa fortis q sub
iungat audiam9 **ab altitudine diei timebo** cassio9 hoc ē a superbia
temporali timebo abs te
humiles sunt qui conculcant alti sunt q con
culcant Sed noli timere altitudinem con
culcanciū qa tpalis non eterna Cū venerit
ille dies iudicij tunc lamentabūt se omnes

tribus terre. Illis tunc penitendi locus nullus remanebit quia eo tempore quo fructuosa posset esse penitentia cor obdurauerunt aduersus monentem dominum. hugo. Cum quare timere non debeat potentiam humanam congruenter subiungit dicens. **Ego vero in te sperabo domine** hoc est de tua protectione. cassiodorus. **In deo laudabo sermones meos** In deo laudat sermones suos quia omne quod bene loquitur non sibi sed diuinis muneribus cognoscitur applicare. augustinus. Meos sermones dico quia ipsos accepi. Ipse voluit meos esse qui dedit. Nostra enim cassiodorus que nobis data sunt recte dicimus si tamen eadem concessa nobis domini munere sentiamus. **In deo sperabo non timebo quid faciat michi caro** idest carnalis homo. Sententia ista nisi salubriter intelligatur superioribus videtur esse contraria. Nam cum etiam se conculcatum diceret et impugnatum ab homine et imminentia pericula metuens misericordiam dei postularet hic iterum asserit se hominem non timere. Utrumque verum est quia prius dum calamitates huius seculi aspiceret formidauit. Nunc timorem cum futura contuetur abiecit. Quid enim poterat ab homine pati qui spem suam posuerat in illa retributione iudicii. Seuiat licet carnificum manus comparentur incendia caminorum ossa tormentorum gratia despiciat etiam in membris suis qui expectat domini munera saluatoris. Deinde agitur etiam predicationis sue verba a perfidis et peruersis christianis despici dicens. **Tota die verba mea execrabantur** idest despiciebant et male dicebant. Hoc ad hereticos et malos christianos pertinet qui dum verba domini audiunt salutaria dei contempnunt. **Aduersum me omnes cogitationes eorum in malum** ad inferendum michi malum. glosa. Cum enim mala respuuntur persona dicentis ab iniuria immunis. Quomodo. hugo. eorum cogitationes suas in malum consequenter declarat dicens. **Inhabitabunt** mecum conuersando in ecclesia **et abscondent** malum quod cogitant ut efficacius possint consumare. cassiodorus. Isti ergo subdoli christiani falsi fratres publicani dicuntur inhabitare etiam conuentus sequi populorum sed virus sue peruersitatis abscondunt de quibus adhuc subditur. **Ipsi calcaneum meum obseruabunt** Nos iste dyabolicus est eorum qui ministri ipsius esse noscuntur. Ut calcaneum idest vltima nostra insidiosa calliditate respiciant. hugo. Ut quo accusare possint blasphemie inueniant unde agitur dicens verborum aucupes sillabarum diuinatores nodos calumpnias michi proponentes ut me capere possint in verbo. augustinus. Omnis ergo ficto animo inhiantes et dolum abscondentes nolite timere patrem ipsorum. Iudas cum domino tuo fuit et ille quidem nouerat eum. Elegit tamen eum cum aliis apostolis sed ad alia electi sunt xi ad opus probationis electus est vnus Iudas ad opus temptationis unde posset tibi exemplum dare quos deuites malos quos caueas falsos et fictos fratres nisi ut dicat tibi. Ecce ego mecum habui vnum quem tolerarem perferre nolui quod sciebam ut tibi nescienti preberem solacium quod michi fecit hoc faciat et tibi videlicet ut multum possit ut multum seuiat accusaturus multa crimina falsa dicturus ut preualeant falsitates in me certe preualuerunt sed celum michi non abstulerunt. hugo. Enumeratis malis que peruersi homines et falsi fratres inferunt bonis subiungit causam scilicet iudiciam quare inferunt dicens. **Sicut** pro quia **sustinuerunt** idest expectauerunt ad perdendum **animam meam** idest vitam meam. Nam translacio hebraica habet **expectantes animam meam** vel sustinuerunt ut graue pondus animam meam dolentes quod non possunt me extinguere scilicet impii sapientie 2° dixerunt. Grauis est nobis etiam ad videndum dissilis est operibus nostris. Et quamuis tales sint redemptor tamen etiam bonum pro malo orans pro eis dicens **Pro nichilo** idest gratis sine merito eorum **saluos facies illos** cassiodorus quia nullius meritum exigit ut possit pro labe saluari. Quod meruit latro ut sic velociter paradisum intraret. Quid publicanus qui repente de templo absolutus exiuit. Ipse dedit confessionis subitum votum qui donauit et premium. Constat ergo peccatores pro nichilo saluos fieri quibus certum est conuersionem gratuita largitate concedi. hugo. Quo autem modo hoc fiet congruenter subiungit dicens. **In ira** non puniendo eternaliter sed in illa ira qua filium quem recipis flagellas ad correctionem **sic populos** peccatores **confringes** ne sint superbi deceptores vel inuidi quales fuerunt. cassiodorus. Nam cum deus corda eorum tribulationibus fatigauerit et diuersarum angustiarum nouositate compleuerit ab iniquitate reuocati compelluntur domino confiteri. Et hoc per iram eius videtur fieri cum ipse placidus atque i

mutabilis salutis nr̄e cās nostratur opari Ita
facies Et ego ad erudiciōem eoꝝ et utilitatē
meā et ad glām meam o deus. **vitā meā ānun**
ciavi tibi per confessiōem sicut fecit paulꝰ ddo pꝰ fui blasphēꝰ et
persecutor hoc ē enim glām deo dare ut pbre
denūciemꝰ quales nos dignatꝰ fuerit sus
tinere et ad confusionem adducere q̄ mere
bamur pctis exigentibus intūe vita ergo
suā ānunciat deo qui ppa pcta confitetur
non ut eam deo notam faciat qui nullate
nus pt ad ignorare sed ut se iugit condēp
nans mereatur absolui Sicut ppha dicat
Dic pⁱᵐ pcta tua ut iustificeris hug post con
fessione satisfacio q̄ deum placat un̄ subiugit
posuisti lacrimas meas in
cospectu tuo idest acceptas habuisti eas exaudiēdo **sicut**
et i pmissione tua hoc ē sicut pmisisti ita fe
cisti Unde ezech 18° Si impius egerit pniam
ab omibus peccatis suis oim iniquitatum
eius non recordabor Tunc videlicet qn̄ confrin
ges populos et pones lacrimas meas i ɔspcu
tuo acceptam tibi esse ondens pniam mea **cōvertentur i**
imici mei humiliati per flagellum tu
um et exemplū meū addit **retrorsum** ut te sequtur et amplius non vadant post cō
cupiscentiam carnis Secʒ: cassiodꝰ **i q̄cūqʒ die** significat diversi
tpis satisfacoes Alter eni tota pene vita domi
no supplicat Alter imediate convertit: Aliꝰ
in fine vite salvat: **i q̄cūqʒ ergo die** hugo **invo**
cavero te cordis devocione **ecce cognovi** per experienciā mie tue
qm̄ deus me' es q̄ in subvenis ac recipis penitente sicut pmisisti eze
18° dicēs In quacūqʒ hora ingemuerit pctor
oim iniquitatū eiꝰ non recordabor amplꝰ
cassꝰ O magnā mirabilē dni pietatē ut i
quacūqʒ die invocatus fuerit sp miseratus
idulgeat hugo **in deo laudabo verbū i**
dn̄o laudabo sermonē semper gr̄as agendo ei de suis beneficiys. **in deo sperabo non**
timebo q̄ faciat m̄ hō hoc sup̄ ē exposituꝫ deinde etiā quasi iam liberata de malis
huius sc̄li laudatura se dn̄o ɔfitetur dicēs **i me st̄ deus**

vota tua videlicet laudacōes **q̄ reddā tibi**
Ac si dicat non timebo q̄ faciat michi hō car
nalis vel dyabolus exterius quia et si m̄ au
ferat oia bona tpalia non tn̄ vota laudis di
vine q̄ in me sunt pt auferre aug postq̄ dy
abolus abstulit Job oem̄ sbam et filios remāse
runt in eo vota laudꝰ q̄ ex archa sci pectoris sui
ptulit cum dixit dn̄s dedit deꝰ abstulit sicut
domino placuit ita fcm̄ ē sit nomē domini
bn̄dcm̄ O divicie interiores quo fur nō accedit
laudem a te q̄rit deus confessionē tuā q̄rit
Ipe dedit fidem spem et caritatē. hoc pbaturꝰ
hoc sāficaturus es cassꝰ Aut dicat in se ēē vota
laudacōis dono dei contributa q̄ in ia perpe
tuitate reddenda st̄ qn̄ iam sci indefessis votibꝫ
persolvent laudꝰ obsequium Ista eni st̄ q̄ eum
deum diligimꝰ habemus sp intrīsecꝰ q̄ a no
bis oīo non recedunt sed in ia perpetuitate
redunꝰ Nam de futuro nos et hunc versum
debere intelligere sequencia demonstrant q̄ huic
mūdo nequnt illatenꝰ ɔvenire **qm̄ eripuisti aīam**
meā a morte perpetua **oculos me**
os a lacrimis iorꝰ quia iam tunc n̄ ē necesse pcta deflere
pedes meos idest affectus et sēsꝰ meos **a lapsu**
ne ultra labentur in peccata cassꝰ hec tria i
futuro sc̄lo prestabunt: qn̄ ia nec aīa pecca
do morietur nec oculi mala sua deflebunt
nec pedes labentur Nam h' sc̄s non aufert
lacrimas cum ipe dicat. Bti qui lugent.
Nec pedes iustoꝝ in hoc sc̄lo a lapsu reddunt.
alieni quia dum in hoc mūdo ambulant
sp in lapsu st̄ sed divina mīa continentur
Sicut legitur Septies in die cadit iustus
et resurgit pre missa m̄ figet **ut placeā corā deo**
i lumine viventiū nychoꝰ hoc ē lumine gracie
qua vivitur in deo in pn̄ti vita et in lūie
gl'e et imortalitatis in futura btitudine ubi
sancti fulgebunt sicut sol augꝰ ergo fratres
ad hoc valeant nobis hec omia ut gratis deū
diligamꝰ in illo speremus ut hoīem nec dyabo
lum timeamꝰ nec ie faciat ad nisi qn̄ pmit
titur permitti ad nichilum potest nisi qdꝰ
nobis pdest / toleremꝰ malos simꝰ boni quia et
nos fuimus mali / pro omibus quos patim:
oremꝰ ut a deo nūq̄ recedamꝰ pmiū nrm̄
ipe sit salus nr̄a et spes nr̄a sit ipe Ipe hic con
solator ibi remuneratoꝝ ubiqʒ vivificator et
dator vite illius de quo dcm̄ ē Ego sum via
veritas et vita ut et hic in lumīe fidei et ibi
in lumīe spei tanq̄ in lumīe viventiū in
conspcu dni placeamꝰ Unde nos deprecamur

vt ꝯpssis bellis corporeis superatis scli teptame
tis mereamur in xpo luine conplacere domio
nro ihu xpo qui ē bndictus in scla s. amen

Miserere mei deus miserere mei Titulus In finem
ne disperdas vel corrupas dd' in tituli iscrip
tione cum fugeret a facie saul in spelunca.
hugo hic tangitur histoa q hẽ 1o Re 23o videli
cet q dauid fugit a facie saulis et latuit in
spelunca Sed non legit dauid titulum
erexisse propter qdo de dauid ad lram non
le titulus iste sed mistice de xo qui per dd' i
telligit Est ergo sensus tituli psalmꝰ iste
dirigens nos in finem idest in xpm ad q te
dimus venire hortatur ne tu iudee dispdas
vel corrupas dauid idest xpm in tituli iscp
cione negando ipm esse regem q tituli iscpo
confirmat Addidit cum fugeret a facie saul
in spelunca cassꝰ Actꝰ iste ē dauid et dno mlt
tum videtur esse ꝯsilis Nam sicut dd' saule
fugiens in spelunca se abscondit Ita et dni
saluatoris diuinitas intra templu corpis
sui iudeis perfidie fuisse probatur abscodita
Sic singula q de dauid et xo pueneruit facta
illi st sub hac allusione idest ꝯcorda a aia Na
sicut dauid truculentu ide ferocem saulem
sic xps nequissimos iudeos perferebat Opor
tet igitur meminissime psm hunc ꝯntu esse
illoꝝ qui passionem et cinem dni sub breui
tate ꝯmemorat glosa et hugo intentio ps te ē
monere vt nullus titulo crucis contradicat
sed xm esse regem suu quilibet confiteat ver
bo et facto xps ergo dns in persona hois assup
ti ex eo q futuram metuit passioem clama
uit ad pa
tre dicens **Miserere mei deus** pa
ter **miserere mei** ionꝰ Geminata postula
cione mie confidenciā
suam quā in patre habet ondit vt facilius
audiatur
vn subdit **qm in te confidit aīa
mea** cassꝰ Miam dei petit filius qui mi
seretur omnibus sed ozo ista forma
fidemꝰ ē vt qui talia propter salutem nram
pertulit pdicacionibꝰ q suis nos prius doctoꝝ
instrueret augꝰ Ad hoc enī orauit vt nos do
ceret orare Ad hoc passus ē vt nos doceret pa
ti Ad hoc resurrexit vt doceret sperare cinem
**et in vmbra alarū tuarū spe
rabo donec trāseat iniquitas**
cassꝰ Parabolice loꝰ hic q fit quociēs res sibi
ꝯnie dissilēs comparat ion xs itaq sm for
mam serui dicit se spare in vmbra hoc ē in
protectioe diuinitatis donec insultaō et ī

quitas iudeoꝝ persecutoꝝ transierit hug hoc
ē cum corpus eius occiderint aduenit iro auꝰ
hoc ē et vox
nostra et **et in vmbra alarum
tuarū sprabo donec trīseat ini
quitas** idest tu protege me vt ab estu
iniquitatis non arescam et vm
braculū pbeis michi hug donec dyabolꝰ tran
seat cum suis satellitibus et menbis auꝰ tra
sis tu et cete transierut temptatioēs tue et va
dis in aliam vitam ī quā ierunt sā si sanctꝰ
fueris nūqt quia tu transisti hinc ꝓpterea
iā transiyt iniquitas absit nascuntur aly
iniq sicut moriunt aly iniq Sic et aly iusti
eriunt et aly nascunt vsq in finem scli Nc
iniquitas deerit premens nc iusticia paciens
clamabo ad deū altissimum
cassꝰ Clamat xps ab humanitate suscepta
a quo superne creature opem nō desinunt
postulare Et nos clameꝰ ad deum ad q nō
voce valida sed puritate consciē peruenitur
Addi
ditq **ad deum qui benefecit m**
ionꝰ qui fecit me ex nichilo ad suā ymaginē
et dedit michi bona pntis vite Et postea in
futuro vitam eternam pmisit Seq vox x'
homi cas
nis. siodꝰ **misit de celo** non angelum
vel aliquā crea
turam sed auxiliū
superne potencie. **et liberauit me**
resuscitando et exaltando me hoiem ad celo
rum
regna **dedit ī obpbium conculc
antes me** hug idest iudeos quos per
vniuersum orbem vendi
tos dispdidit vt et ipi cōculcarent auꝰ vid
te qadmodū dati sunt in obpbium dispersi
sunt per oms gentes nusq hntes stabilitat
nusq certam sedem propterea a adhc iudei st
et libros nros portent ad suā ꝯfusionem libri
nri sunt Quoō solent serui post dnos codices
ferre vt illi portando deficiant xpiani legēdo
pficiant. Seq
tur. ieronꝰ **misit deꝰ miām suā
et veritatē suā** mīa et veritas xs ē
cassꝰ Misericordia enī
ē quia humano generi in suscepta carne ꝯpa
titur veritas autem qm vnicuiq sua facta
retri
buet **et eripiet aīam meā de me
dio catuloꝝ leonū** Crucifixo corpo
re aiam suam
dicit esse ereptam de qua nos maxime pap
esse sollicitos Com enī toto redditur qm 1a sal
uatoꝝ Resurgit enim corpus ad spualem
glām si aia non fuerit obstinacois vulne

sauciata Catulos eni leonū plebẽ sigt iudeoꝝ
quam leones idest pn̄cipes et sacerdotes fili
voluntate genuerunt et in nece dn̄i concita
uerūt Addi dituꝝ hugo: **Dominum** videlicet ĩ morte q̄ ato excitandꝰ sed.
cõturbatꝰ s̄m carnem in passione vel conturbatꝰ non roc q̄a paciēs
fuit sed de iudeis turbãtibus sua opiõne de
quibus subditur **filij hoīm** idest iudei quos prius vocauit catulos
leonū **dentes eorū** sunt arma quibꝫ me ĩpugnabant
inelytes contra lia cõtra me **et sagitte** quibus me iã crucifixum sa
gittabant dicentes Reus ẽ mortis. **et lingua eorū
gladius acutꝰ** q̄n clamabãt Crucifige crucifige eū vnde
salõn ait Mors et vita in manibus lingue
angꝰ Vides itaqꝫ ꝑpha in sp̄u dom huiliatū
cesum flagellatum colaphis percussum ex
palmatum maīb9 sputis illesum spinis co
ronatū ligno suspensum illos seuientes illū
tolerantẽ illos exultantes illum quasi victū
et p9 illam eius hūiliatioẽm et illoꝝ furorẽ
resurrexisse eum et iᵃ omnia q̄ fecerant iudei
seuientes fc̄a esse inania et eleuatꝰ gaudio
tanq̄ videret fi exclamat dicēs **exaltare** ascendendo **sup
celos deꝰ** cassꝰ Vt qui pendens in cruce
cognoscatis semp in tua maiestate
regnare **et super oēm terrã glã
tua** hoc vtruqꝫ completum exaltatus eni
sup̄ celos ẽ q̄n sedet ad dexteram pa
tris glificatꝰ ẽ super omnes q̄n tom mūdū
catholica replet ecc̄a in qua laudes dn̄o iugi
ter canuntur sicut ysa. ꝑpha dicit vnio eᵒ
dicit dn̄s et implebitur glã mea vniuersa
terra hugo. Postea itm̄ redit ad oñdendum
nequicia iudeoꝝ persecucionū et per hanc inor
dinacioẽm s. pmo de exaltacioe et p9 de tep
tatione agit oñdit q̄ non ẽ ordo q̄cendus ĩ
ꝑphis Vt ergo **laq̄um** idest fraudulentas obiectioẽs. **para
uerūt pedib9 meis** hoc ẽ verbis et doctrinis meis quibus quasi quibusdam pedibus ine
bat ihesus ad corda audiencium pabant enī
insidiatores iudei xp̄o laq̄um q̄n mulierē
dephensam in adulterio ei adducunt Et q̄n
q̄rebant licet dari cen sum cesari an non. **et incuruauerunt** idest incuruare voluerunt **aīam meã** conantes me dep̄mere
aut trahere ad consensum malicie sue.
**foderūt ante faciẽ meã foue
am** idest me sciente sn̄iam mortis In eius enī facie dixerūt Reꝰ ẽ mortis **et
ipī inciderūt ĩ eã** cassꝰ Oīs enī iniusta vox suos dampnat
auctores anteq̄ alteri noceat se p9 ipã con
dempnat Vñ salõn ecc̄ xᵒ dicit Qui
fodit foueam incidit in ea iom9 Judei autẽ
inciderūt in mortis sn̄iam cū p9 cinem et
ascẽᵒˢ dn̄i iniucis tito et vespasiano traditi
sunt capti interfecti atqꝫ dispersi angꝰ Noli
te putare fr̄es ipis solis accidisse hoc Omis
qui parat foueam i. fraudem oppssionem
aut calūniã ꝰ aliquã fr̄i suo necẽ ẽ vt in eã
incidat fouea in qua cadit ipius ẽ mala cō
sciencia putas eum in foueam non cecidisse
qui lucem xᵗ perdidit et cecitate percussus ẽ
Si non caderet in foueam videret ante se.
videtis oīs malefc̄ores perdidisse viã iplica
tos facinore sed iam te tradidit forte in man9
latronis aut in man9 alicuius iniusti Et tu
in pressura es iᶜ letatur iᶜ tunc exultat Noli
decipi visibilib9 noli habere oculos paganos
sed xp̄ianos oculos habe vides im qui exultat
ipã exultacio est fouea ipius illuc quisqꝫ cū
ceciderit oculos perdit hug postq̄ dixᵗ maloꝝ
debitas penas polliceatur xp̄s se gracias actu
rum dicēs **paratū cor meū deꝰ** Ac si dicat illi foderūt
michi foueam mortis sed cor meū paratū ẽ
ad tolerancia Vnde dicit Mᵗ 26ᵒ Sp̄s quidē
pmptus ẽ caro autem infirma Et replicat
eandem sn̄iam ad oñdendum magnum
desiderium cordis dicēs **paratū cor meū** cassioꝰ Ad gracias agendū
vnde subdit **cantabo** voce gracias agendo **et ps**ᶻ
dicam psm dicere ẽ dom digna actione
laudare deū xp̄s alloquitur humanitati
sue dicens **exurge glã mea** idest caro
mea in qua glõsa gessi opera Et q̄ causa
glẽ resurrectionis mee **exurge psalte**ᶻ **et cy
thara** idest tu caro mea q̄ fuisti psalterīu
sonum reddens a superiori dīna
miracula operando Et cytharã sonū reddēs
ab inferiori humana tormenta paciendo
Et determinat horam resurrectionis sue diᶜⁿˢ
exurgã diluculo Vnde ozee 6ᵒ Antelucanum egres
sus sum de inferno cassꝰ diluculū ẽ inter te
nebras noctis et diei claritatem quo tp̄e eū
resurrexisse eūᵍˡⁱ lcõ testatur hug p9 ostendᵗ
duplicem fructum ra sue p̄9 ẽ laus vni
uersalis in vᵒ vñ dicit **Confiteor tibi ĩ po
pulis dn̄e** idest confiteri faciam a populis cõuersis ꝑ meam

et per meoꝝ pdicatioēm / 2⁹ fruct⁹ ē laus vniū
salis in ope
vnde dicit **et ps.ᵐ dicā tibi i gen
tibus** idest faciam ꝙ gentes bona opera
facient ad laudem tuam nyc vel
ad lrām vox pphē dauid est ꝑuidentis i spū
ꝙ laudes dīne ab eo ꝯposite viz psalmorū
cantande erant in futuro in diuersis po
pulis in gentibus sicut īpletum videmus
idem cass collect Cām huius confessionis et
laudis sub
iūg. dicēs **qm̄ magnificata ē vs
ꝗ ad celos mīa tua** hug Mīa dei
ē hūanitas
x̄ q̄ in ascen̄ magnificata ē vsꝗ ad celos
ſm̄ id Eleuata ē magnificē tua sup celos
et veritas tua idest ego q̄
sum veitas **vsꝗ ad
nubes** ſm̄ id act̄ x⁰ Et nubes suscepit
eum ab oculis coꝝ aug⁹ In celum
enī angeli laudant dūm videntes ipāz spe
ciem veritatis sine vlla caligine visionis
diligunt laudāt nō fatigant. Ibi veritas hic
autē in nrā miseria vtiꝗ mīa Misero enī
prebenda ē mīa Non enim op⁹ est mīa sur
sum vbi null⁹ ē miser hoc propterea dixi ꝙ
vnr̄ congruēti⁹
dici potuisse. **Magnificata est
vsꝗ ad celos veritas tua et vs
ꝗ ad nubes mīa tua** Sed nubes
intelligi⁹
predicatores veritates hoīes portantes istā
carnem caliginosā per quos de⁹ chorusꝯat
miracul̄ et tonat preceptis de quib⁹ dn̄s dr
per ysaiā Mandabo nubib⁹ meis ne pluāt
super eam viz super vineam malā hoc ē ple
bem iudaicam ꝓbrem idest mandabo aplis
meis vt deserant iudeos et non ill̄ euāglizāt
exaltare super celos de⁹ ieronī⁹
pphā ho
dicit de glōsa
x̄ ascensione **et super oēm terrā
glā tua** cum effuderis donū sp̄s scī su
per oēm terrā cass⁹ hunc ei ver
sum supra dix̄ fidem nrām tli ꝑmissione
confirmās ꝗꝛ super oīs creaturas ei⁹ noīe
sit glā regnatura Quis v̄tutem p̄s huius
Quis beniuolētiā digne potest effari Orat
xp̄s vt nos doceat resurgit vt nos erigat lau
des patri dicit vt nos instruat Merito vita
nrā meretꝰ redemptio Merito apud prēm
nr̄ loquitur aduocat⁹ Amem⁹ clementem
defensorē ne patiamur seuerū iudicē vltra
oēm ꝯstat amentiā eum toto corde non expe
tere qui nos ad eterna gaudia tā crebs āmoi
tionibus cognoscitur inuitare collect. Ipius i.
clementiam hūiliter deꝓcemur vt in ꝯtris

ꝑssuris ac tribulatioīb⁹ nob̄ auxiliet ꝗtin⁹
securi valeam⁹ puenire ad eius regnum q̄
ē benedict⁹ in secula sclōꝝ amen

**Si vere vtiꝗ iusticiam
loquimini** Titul⁹ In finem ne
disperdas dd⁰ in ti
tuli inscrip.ᵒᵉ hic titul⁹ in precedenti ps⁰ expo
situs ē cass⁹ Comonet enī ponaus pylatus
ne disperdat idest corrūpat scripturā tituli
q̄ rege dom declarabat quia reddi nō poteāt
icassum qd⁰ diuina nosc̄ebatur visioē ꝯscrip
tum Qd⁰ a deo frequēter repetitur vt excusa⁰
contradicētis iudeis auferatur hug Morali
ter autē pphā loquitur contra malos iudicꝯ
et p̄latos et intendit oīs monere ne quis
xp̄i regno verbo aut vicioso facto cōtradicat
sed ad eum se cōuertat cass⁹ xp̄s ergo dn̄s in
deoꝝ exprobat
neq̄ciam dicēs **Si vere vtiꝗ iustici
am loq̄mini recte iudicate fily
hoīm** hugo conalium idest pphācum ſm̄ car
nem si vere vtiꝗ iusticiā loq̄mini
qd⁹ vtiꝗ facitis dicentes Mgr scimus quia
verax es recte iudicate credendo me ēē veracē
ieronī⁹ Non recte iudicabāt qui petierūt barra
bā fiᵐ mortis et interfecerūt xᵐ filiū vite
aug⁹ Omnibus etiam tanꝗ in ꝯcione hoc ē i
ꝯuocatioē gn̄is hu
mani veitas clamāt **Si vere vtiꝗ ius
ticiā loq̄mini rcē iudicate fily
hoīm** Non sit iusticia labioꝝ sed et fa
cium in vita nrā īueniant labia
nrā In factis nr̄is cognoscantur labia nrā
loqui veritatē nichil est si cor a lingua dis
senciat Si enī aliter agis ꝗ̄ loq̄ris bona lo
q̄ris et mala iudicas ieronī⁹ Recte iudicate ho
ē qd⁰ tibi non vis fieri alteri ne facias aug⁹
hoc quidem manu formatoris nrī in ipis
cordibus nr̄is veritas scripsit anteꝗ lex da
retur Notandū hugo ꝙ ad recte iudicandū
multa nr̄is iudicib⁹ et prelatis sᵗ necīa p⁰
vt qd⁹ precipiunt ipi faciāt / 2⁰ vt ordinem
iuris non permutent hoc ē vt ſm̄ statuta
et autentica iura / 3⁰ vt veritatē cause ple
ne inuestigent / x⁰ vt personā non excipiat
sicut domin⁹ in deut⁰ ait p moysen paupe
rem audietis sicut diuitem / qnto vt non
credat fenori vel clamori multoꝝ vn̄ exodi
23⁰ Ne sequaris turbā ad faciendū malū
nec in iudicio plurimoꝝ acquiescas sniē vt a
vero deuies / sexto vt a rcītudine iudicij nō
declinent ꝓpter timorē vn̄ ecc̄ x⁰ Noli q̄rere
fieri iudex nisi valeas virtutē irrūpe ini
quitates ne forte extimescas faciē poten
tis / x⁰ vt nō plus debito ꝯpaciant. exodi

3o pauperis non misereberis in iudicio 8o vt
munera non accipiant quia sicut dicitur exodi
23o Munera subuertunt verba iustorum 9o vt
nullas preces in iudicium aduerse partis
admittant possent aliqui dicere ad quod mo
nes nos nonne recte iudicamus Et uidet non
Cam subiungit etenim in corde iniquitates
operamini nycol' Etenim pro quia iniquitates quas
cogitastis in cordibus ad **in terra** idest ter
impletis operibus Et hoc renis in
herentes hug. Multi enim non recte iudicant
quia in corde iniquitates operantur In corde
enim hominis conflictus et quasi consistorium inter
castitatem et luxuriam sobrietatem et crapu
lam paupertatem et ambicionem laborem et ocium
&c. Consciencia accusat voluntatem sed sepe iniqua
sententia pro vicio contra virtutem videlicet quando
virtus expellitur et vicium eligitur Et hoc
sequitur
consubiungitur **iniusticias manus vestre**
concinnant Concinnare in hoc loco idem
est quod congregare vel misceri
quasi dicat opera vestra que per manus designantur
congregant sibi iniusticias.
cum peccatum peccatis accumulant **alienati sunt**
peccatores a vulua augustinus quia deus
precognouit pec
catores etiam in vteris matrum iohannes sicut odam
de esau qui prius quam gigneretur ab hereditate
dei est re
pulsus **errauerunt ab vtero** idest pre
sciti sunt a augustinus
deo erraturi cassiodorus vel **alienati sunt pecco**
res a vulua hoc est a fide in qua accep
ti sunt eo ipso quo accepi
pisti nomen christi sacramento / quodam natus est
in visceri
bus matris **errauerunt ab vtero**
In vtero quippe ecclesie veritas manet Et qui
errant a
veritate **locuti sunt falsa** Tales sunt
omnes qui a
sanctis tradicionibus ecclesie errauerunt hug. Iudei
etiam qui hic dicuntur peccatores alienati sunt a vulua
quia a progenitoribus suis facti sunt alieni pro mo
tum dissi
militudinem **errauerunt ab vtero**
nescientes sequi vestigia paterna videlicet
patriar
charum **locuti sunt falsa** contra
christum qui est
veritas
Unde **furor est illis secundum simi**
litudinem serpentis furor iudeorum
per similitudi
nem nimis aptissimam diffinitur Error
eorum versus est in furorem non humanum sed
serpentinum et venenosum Erat enim iudeis
venenum in furore illorum nycol' Serpentes
enim ex ira et furore effundunt venenum.

Collector Audi amicus serpentis furor in illis erat
sicut aspidis surde et obturan
tis aures suas que non exaudi
et vocem venefica videlicet in
cantatoris **incan**
tantis sapienter hugo In hac simili
tudine tangit
naturam aspidis Aspis enim serpens est qui forte
vim habet medicaminis augustinus hec amando tene
bras suas occultat se in cauernis et recu
sans audire illas voces incantantis quibus
se cogi sentit allidit vnam aurem contra ter
ram et de cauda sua obturat alteram atque ita
voces illas quantum potest euitans non exit ad in
cantatorem hugo Sic iudei obturauerunt
aures suas contra christi predicationem Nam cum
stephanus diceret Ecce video celos apertos et
filium hominis stantem a dextris virtutis dei
continuerunt aures suas vt habetur act 6o. hec simili
tudo etiam conuenit peccatoribus nycol' obstinati et
terrenis desideriis inhiantes nolunt audire
christi predicacionem vnde reuocentur a suo errore hoc
est a profunditate viciorum suorum / deinde describit
que sint mala passuri qui contempserunt vt aspi
des diuina predicatione
salutari vnde dicit hugo **deus conteret den**
idest ver
tes eorum ba dolosa **in ore ipsorum** quia
verbis
suis capiet eos cassiodorus Contriuit decepciones iude
orum quando eis respondit Reddite cesari que sunt cesaris
et deo que
sunt dei **molas** i. maxillas. **leonum** idest
mi
nas feroci **confringet dominus** Aspides erant
ut iudeorum quando ei
insidiose dixerunt licet dare tributum cesari
an non leones fuerunt quando cruento ore clama
uerunt Crucifige crucifige eum Molas con
fregit dominus in sua resurrectione Sic confrin
gentur et contenerentur in futuro detractores
qui hic alios mordent et deuorare nituntur
insidiose vel aperte verbis detractoriis et in
sidiosis de quibus dicitur apoc 16o quod manduca
uerunt linguas suas pre dolore quando pon
penam perfidorum
iudeorum cum dicit **Ad nichilum deueni**
ent tanquam aqua decurrens qua christum
impetuose
seuiebant sed sicut aqua cito transit et deficit
sic ipsi iudei cito per titum et vespasianum ad
nichilum redacti sunt augustinus tormentum etiam hoc seculum
ad tempus tanquam aqua decurrens perstrepit et que
rit quod trahat omnes ipsi et superbi sonantes
non vos terreant hug. quando sicut aqua decurrens
intrat mare et perdit nomen sic isti decurrentes
in amaritudinem inferni / nomen quod sibi fe
cerunt in terra amittent hinc est quod diues ille

sepultus in inferno non nominatur ut habetur Luce 16° Contra quos dominus **intendit arcum suum** idest omnia iudicia **donec infirmentur** a suis pravitatibus et ad confessionis salutem meliorata se mente convertant Cassiodorus Collector Et si converti noluerint infirmentur in corpore et in obstinatione sua morientes pereunt. Unde subditur: **sicut cera que fluit auferentur** sicut in alio psalmo dicitur Hugo Sicut fluit cera a facie ignis sic pereant peccatores a facie dei hoc erit in extremo iudicio quando domino veniente ad iudicium ignis ante ipsum precedet et inflammabit in circuitu inimicos eius Et merito ut qui in hoc mundo igne superbie luxurie et aliorum viciorum arserunt nec conversi sunt igne post vitam infernali torqueantur. Unde sequitur: **supercecidit ignis** idest super eos cecidit **et non viderunt solem** Gregorius 9° moralium ignis super impios cadit sed sol igne cadente non cernitur quia quos gehenne flamma devorat a visione veri luminis cecat et ut foras eos dolor combustionis cruciet et intus pena cecitatis obscuret quatinus qui auctori suo corpore et corde deliquerunt simul corpore et corde puniantur utrobique penas senciant qui dum hic viverent pravis suis delectacionibus in utroque serviebant Cum vero luxuria semel mentem invaserit nullum bonum cogitare permittit neque vereri deum neque timere dyabolum qui peccatores absorbet Unde sequitur **priusquam intelligerent spine vestre ramnum** Spine sunt peccata que conscientiam corrodunt et pungunt per ramnum quod est genus rubi quod in primo suo incremento est quasi mollis herba sed in fine producit ramusculos acutissimos intelligitur dyabolus qui primo mollis est suggerendo delectaciones peccati et in fine producit aculeos acutissimos videlicet penas inferni hoc autem non intelligunt peccatores donec veniant ad tormentum Et ideo permittunt se absorberi ab eo propter peccatum et hoc est **priusquam intelligerent spine vestre ramnum** idest antequam peccatores intelligant dyabolum seu penas inferni **sicut viventes sic in ira absorbet eos** Nicholaus idest eo tempore quo sperabitur de duratione vite eorum deus aufert eos in subito de presenti vita Cassiodorus Nam eorum subitum quod dampnum est **absorbet eos** sequitur interitum quia contra dominum in sustinendo paciencia fuit tanta erit percussio in celeritate iudicii Et quia ubi puniuntur mali inde ad iusticiam proficiunt boni Ideo subditur Nicholaus **letabitur iustus cum viderit vindictam** idest impiorum punitionem Non enim letabitur motus zelo divine iusticie **manus suas lavabit** idest opera sua magis iustificabit secundum illud Apocalipsis 22° Iustus iustificetur adhuc **in sanguine peccatoris** idest in punitione eius que est occasio meliorationis vite sue secundum illud Proverbiorum 21°. Mulctato pestilente idest punito peccatore sapiencior erit parvulus idest iustus Gregorius in 4° moralium sicque fit ut quia iniquus vivens multos ad culpam traxerat delectatione peccati quosdam moriens a culpa revocet terrore tormenti quia dum eius pena conspicitur conspicientis vita emendatur. Aliter de futuro Ieronimus letabitur iustus cum viderit vindictam impiorum quia quando illi dampnantur in penis iusti letificantur in premiis **manus suas lavabit in sanguine peccatoris** Cassiodorus Impio enim pereunte commovetur innocens cautius se diligencius tractare **et dicet homo** Augustinus unusquisque racionabiliter loquens **si pro quia utique est fructus iusto** Hugo quia deus dat ei pro meritis suis ut hic proficiat in fide et spe et caritate **utique est deus iudicans eos** hoc est peccatores **in terra** Nicholaus quia dat sentenciam pro eis non in futuro sed etiam frequenter in presenti Cassiodorus vult enim intelligi quia nec boni in hoc seculo a beneficio sunt sequestrati licet mundanis oneribus premantur Nec mali omnino hic a pena sunt liberi quamvis florere videantur Augustinus Interrogent se qui aliquid amant et ad id pervenire non possunt videant si non cruciantur desiderio Et cum pervenerint ad id quod illicite desiderant attendant si non cruciantur timore videant hic penas suas antequam veniat prima resurrectio cum in carne resurgentes non immutabuntur Omnes enim resurgemus sed non omnes immutabimur habebunt quippe corruptionem carnis in qua doleant non in qua moriantur Habent mali et in hoc seculo aliam penam Ecce dives iste adhuc induitur purpura et bysso et adhuc epulatur cotidie splendide nondum perduxit spinas ramnus nondum dixit crucior in hac flamma Sed iam est oculus mentis extinctus Iniqui enim qui habent oculum mentis extinctum non discernunt quid intersit inter refrigerium castitatis et flammam libidinis inter securitatem spei et timorem facinoris propter hoc inquit apostolus deus tradidit illos in concupiscentiam cordis ...

dicia vt faciant q non queunt Non enim parua pena est habere tenebras mentis interiores per quas peruenitur in futuro ad tenebras exteriores vbi erit fletus et stridor dentium cassiodorus Erit verus sol qui tenebras nostras caligines que discuciens quid in veritate sentire debeamus ostendit In isto enim mundo deum occulte res humanas examinare cognoscimus quod et in iudicio secundo facere maiestatius comprobatur iohannes Et nos si in preceptis dei aures non obdurauimus si sanctorum monita cum innocentia exceperimus si nostros spiritus sathanorum non affligamus si manus ab omni sanguine immunes cum innocentibus abluamus dignus sanctorum premys honorabit nos ihesus christus dominus noster Cui est honor et gloria in secula seculorum amen

Eripe me de inimicis meis deus Titulus In finem ne corrumpas dauid in tituli inscriptione quando misit saul et custodiuit domum eius vt interficeret eum hugo Iste titulus partim sumptus est de euangelio videlicet de titulo quem pylatus apposuit cruci domini de quo sub titulis duorum precedentium psalmorum dictum est augustinus Et partim sumptus est de primo Regum 19° vbi legitur quod saul voluit percutere lancea dauid psallentem coram eo Sed declinauit dauid ictum et iuit ad domum suam Et tunc saul misit satellites suos nocte illa in domum dauid vt custodiret eum et interficeret mane Quod cum annunciasset micol vxor dauid deposuit eum per fenestram et sic abyt et saluatus est / de hac enim saluatione dauid fecit istum psalmum ad laudem glosa Qui cum exponitur allegorice designato hystorico Dauid christum significat / domus eius sepulcrum christi Saul regnum iudeorum qui miserunt custodire sepulchrum sed non videtur conuenire quod dicitur scilicet vt interficerent eum Iam vtique interfectus erat christus quando miserunt custodire sepulcrum sed querebant interficere eum non corporaliter sed spiritualiter id est famam et nomen eius extinguere ne crederetur in eum / Vnde titulus predictus sic exponitur psalmus iste tendens in finem id est in christum ad quod venire desiderauit qui psalmus ait Ne pylate vel iudee corrumpas dauid in tituli inscriptione dominum christum non esse regem cuius regni firmitatem titulus cruci affixus manifestat hugo Quod cum facere voluerunt perfidi iudei quando misit saul id est consilium iudeorum et custodiuit id est custodire fecit domum eius id est sepulcrum christi vt interficerent eum id est vt extinguerent nomen et famam eius sicut supra dictum est Intencio psalmiste est vt nemo contradicat christo qui tanquam in passione positus orat liberari ab inimicis iudeis dicens **Eripe me de inimicis meis** iudeis insidentibus in occulte Quoniam tu es **deus meus** inquam meus sum homo **et ab insurgentibus** iudeis per maledicta et blasphemias **in me** id est qui in me **libera me Eripe me de operantibus iniquitatem** videlicet a iudeis colaphizantibus et flagellantibus me **et de viris sanguinum** id est a crucifixoribus meis **salua me** augustinus Erant iudei viri sanguinum qui iustum in quo nullam culpam inuenerunt morti dampnauerunt clamantes Crucifige crucifige eum Erant enim viri sanguinum quibus cum obiceretur crimine sanguinis christi indixerunt prinates posteris suis Sanguis eius super nos et super filios nostros cassiodorus Nito enim viri sanguinum dicti sunt quoniam supra se iniuste mortis onera susceperunt petit ergo christus ab eis pro humana infirmitate liberari qui tamen totum voluntarie sustinebat augustinus Sicut est hoc in capite christi fit et in nobis Neque enim cessant inimici nostri dyabolus et angeli eius et mundus insurgere cotidie contra nos et illudere velle infirmitati et fragilitati nostre ac nos deceptionibus suggestionibus temptacionibus quibuscumque alys laqueis irretire cum in terra adhuc viuimus Sed vox nostra vigilet ad deum et clamet in membris christi dicens **Eripe me de inimicis meis** id est a dyabolo et mundo et temptente quoniam sicut dicit iacobi 4° Qui voluerit esse amicus huius mundi inimicus dei constituitur Vnde augustinus O osculum nequam quod tuos beare sic soles amicos vt ipsos dei facias inimicos **Eripe me** a dyabolo instigante a luxuria lubricante a gula inebriante et a quocumque vicio me temptante **et ab insurgentibus** illis **in me** id est contra me **libera me** Mundus insurgit contra iustos spes rerum visibilium representando et quasi eos persequendo Et dyabolus contra mala suggerendo / luxuria oblectacionibus alliciendo gula necessitatem pretendendo auaricia casus fortuitos ante oculos ponendo Ira iniuriam illatam ad memoriam reducendo Et sic de alys vicys huiusmodi insurgebus contra nos in cogitacionibus nostris Et facile trahitur homo ad hoc vicia per exemplum Io pena bene petit **Eripe me de operantibus iniquitatem** ne ab eis inficiar et inducar ad peccatum **et de viris sanguinum salua me** viri sanguinum sunt detractores qui deuorant plebem domini operibus et verbis dolosis Deinde persequendo exposicionem secundum sensum allegoricum de christo inceptum secundo vox christi orantis sit eripi de per

scrutatione uideor atque quiter dicentis Nam et ut me ei pias q̄ ecce ceperūt inim diose animam meam idest vitam meā corporalem vel meipsum nych A parte principali q̄ ē aīa designās totum hug. Nec solum insidiose ho extiterunt sed ipe tuose vt subdit irruerūt cum i petu in me fortes cassi9 videlicet dyaboli et ministri eius Ipsi enim in cor iude ascenderunt vt saluator morti traderet Ipsum ipsum pessimis instigationibus incitauerunt vt liberatorē humani generis perfida voluntate dapnarent. Fortes idest iudei de iniusticia sua presumentes irruerūt in me vt me traderent morti tanquam pctorē et iniquū et tn pctm in me nō inuenerunt vnde subdit cassio9 neque iniquitas mea idest maliuolentia mea. neque pctm meū in opere HVGO fuit causa qd iudei sic irruerūt i me qr doc sine iniquitate qua leditur pximus idest pūe inocēs cucurri viam hꝰ mundi et direxi idest ad certum finem opera mea perduxi cassi9 hoc enim erat dirigi vt veneat vt rediret sicut ps 18 dr Exultauit vt gygas ad currendā viam a sūmo celo egressio eius et occursus eius vsque ad summū eius idem Cucurrit enim et direxit quia de celo venit in vterū de vtero venit in presepe de psepi in crucem de cruce in sepulcrū de sepulcro ad inferos de inferis victor remeauit ad celos hug Et quia sine iniqtate et pctō cucurri viam pñtis vite Idcirco o deus pater exurge i occursū meū vt suscipias resurgentem et ascendentem idem9 Occursum vsque ad visitatioem gentiū extendi postulat dicens et vide idest fac videri a gentibus curfsum meū et idat me eqle t hug Et tu dñe potes hoc facere qr tu es deus virtutū idest angelor Et qui putaris solū esse deus israel idest dns vnius gentis intende ad visitādas oēs gentes intus in cordibus eor per grām et exterius p predicatioem aplor cassi9 vt tibi credencium copia crescat ex gentibus qr sterilitatē fidei in pplo iudaico qspexisti et respicit qd omis gentes dicant qm de vniuersis natioibus erant dno viuente in xpm credituri sicut in ps 2o dcm ē Et dabo tibi gentes in hereditatē tuam et possessionē tuam terminos terre valde enim tremendū ē qd subditur non miserearis oi

bus q̄ operant iniquitatem Augus9 hoc duobus modis intelligi potest siue qr dō nulla pctā relinquit deus ipunita Iniquitas omis siue parua magna ve sit puniat Necesse ē autem ab ipō hoīe penitente aut a deo vindicante Nam et qd penitet peccasse punit seipm Ergo fiēs puniaꝰ nā pctā si quimus miam dei si iā vidēmus aliū modū quo hec sūia possit intelligi Est et qdam iniquitas quā qui operatur non potest fieri vt misereatur eius deus Queritis forte q nā ista sit Ipsa ē defensio pctor Sed quōs ea defendūt Si deus voluisset non id fecissem fatū meum erat vt hoc facere pctm tuū defendis vt deum accusās porro talem iniquitatē opantiū non miseretur dns nych. vel. non miserearis oībus qui ex certa malicia et obstiata operātur iniquitatē de qua dicit ioh in canonica sua Est pctm ad mortē non p eo dico quis oret hug. deīn quersioē gentiū quā supra pecierat xps h affirmat dicens Conuertent gentes ad fidem et hꝰ ad vesperā idest sexta etate. s. in vespere mūdi quo xps natꝰ ē et passus vn apls i ad corinth xo Scripta st ad correctionem nrām i quos sclor fines deuenerunt Et famē ubi dei pacient vt canes qui semper st famelici et circuibūt ciuitatē idest eccam vel mūdū vbique enarrādo atque deum laudādo cassi9 Est et iste versiculꝰ pphia de quersione iudeor signis in fine mūdi in nīos ex eis domino ēē credituros Et tūc famē pacient vt canes quia sicut nūc crudelissima obstinatioē iduciati st. Ita et tunc fidei auidissima desideria patient Qui merito canibꝰ qparant qm antixpm illam imanissimam beluā fidei calore suāt si religiosis latratibus insequitur et circuibūt ciuitatē idest eccam fidem suis pdicatioībꝰ defēdo hugo Ecce ipsi concitati ad fidem loqntur i ore suo loqntes aut manifeste predicādo dicentes nō adulando sed pctā redarguendo vn subdit et gladiꝰ i labiis eor idest sermo dei viui et efficax cassi dns Qui dr gladius bis acutus ex vtroque testamento feriens et ad sanitatē felices aīas sua vulnera perducēs de q dc apls Et gladium sps qd est verbum dei Additque qm q̄s au

diuit quasi dicat nullus vel qui ra rissimus audiuit p̄dicationes eorum **et tu dn̄e deridebis eos** idest dignos derisione ondes quia p̄dicationes tuas audire noluerunt derisi enim erunt quia inanes et fatui ab eterni regni introitu missione pellentur vn̄ prouerbiorum 1º Ego quoque in interitu vestro ridebo. hoc erit quando ipsis dicet Ite male dicti in ignem eternum **et ad nichilum deduces om̄s gētes** idest in gentilitate et perfidia permanentes ponit enim hic partem pro toto dicendo enim omnes gentes illos tantum signat qui obstinatione crudeli in sua nequicia perseuerant hugo Et quia inuenerunt in me fortes videlicet iudei vt supradictum est licet possim eos perdere tamen patienter sustineo eorum persecutiones quia **fortitudīem meam** idest potentiam meam **ad te** O deus pater **custodiam** idest secundum dispositionem tuam differam vindictam et mitto **quia tu es deus susceptor meus** per resurrectionem **deus meus** supple est Et hic est methaplasmus quia mutat personam **mīa eius** scilicet patris **p̄ueniet me** pre participibus meis cassiodorus O vere pietas stupenda creatoris dn̄i n̄ri ihu x̄ de se nos docet quod in nobis intelligere et custodire debeamus hug. vnusquisque enim fidelis exemplo xpi dicere debet deo. **fortitudīem meā** que consistit in operibus virtuosis ionimus **ad te custodiā** quia semper in ipsis tibi refero laudes. net meis viribus quicquid boni ascribo hug. sed totum tibi quia per fidem me suscepisti in filium et adoptasti in filium et non meis exigentibus meritis sed ex pura mīa tua facis vnde sbdit: **deus meus mīa eius p̄ueniet me** infundendo michi gratiam et dando voluntatem bonum faciendi cassiodorus Ipse enim donat vt bona velimus ipse perficiat vt ad eius premia peruenire possimus hugo Vn̄ quidam ait versus Quicquid habes meriti preueniens gratia donat Nil deus in nobis preter sua dona coronat Sequitur enim vox xpi de iudeis persecutoribus suis **deus ondit m̄** quod agendum esset **su p̄ īnimicos meos** iudeos videlicet quod orandum esset pro eis quod fecit et xpus **ne occidas eos** O deus pater corporaliter secundum spiritualiter **neq̄n obliuiscātur ppli mei** videlicet xpiani. idest mee passionis qui iudei adhuc dispersi viuunt in diuersis mundi partibus et sunt quasi signum et memoriale passionis xpi petrus cantor Nota ad literam argumentum quod iudei non sunt interficiendi Translatio enim pōna habet **neq̄n obliuiscātur legis tue** cassiodorus. Obliuiscitur legem qui eius precepta non complet quando autem verba ipsius tenere videatur periat ergo ne gens iudeorum funditus periat sed magis crescere glosa satis fecte cognoscat de quibus subdit hugo **disperge illos** per omnia regna mundi **ī virtute tua** hoc impletum fuit a tito et vespasiano quibus prestitit deus vt hoc facere potuisset **et depone eos** de potencia et de terra sancta in qua posuisti vel. **depone eos** a malicia vt forciores surgant cum eos cadere feceris sicut paulus de quo cantat ecclesia prostratus est seuissimus persecutor et erectus est fidelissimus p̄dicator et hoc operaris o **protector me' dn̄e** cassiodorus Iudei quoque secundum legem suo more vbique viuentes dispersi sunt sunt vt ad conuersionis prouocarent studia seu sicut quidam volunt vt inter generationes hereticorum ab inimicis suis veteris legis pacum testimonium haberet ecclesia dum illud indubitanter creditur quod aduersario firmatur suffragante **delictū oris eorum** videlicet nycholaus iudeorum supple fuit per sermonem labiorum ipsorum xpm coram pylato negando et mortem ipsius nequiter postulando hugo hoc inquam delictum et huiusmodi sermonem depone et irritum onde augustinus Refusa dicendo xpm quod perdere voluerit **et conprehēdantur ī superbia sua** cassiodorus Captos enim constat in superbia sua quando viderunt postea resurgentem quem post fatientem miracula respuerunt ionimus vel comprehendantur in superbia sua et humiles fiant hugo Et postquam confusi fuerint de peccatis suis videlicet de execratione qua xpm execrabant: idest maledicebant dicentes demonium **et mēdac.** habes quo corpus eius furatum mentita sunt **tūc ānūciabūtur** idest redarguentur iudei ab aplīs **ī cōsūmatōe** idest vt consumantur hoc est vt perfecti fiant de qua consummatione et conuersione iudeorum habetur actuum 2º vbi petrus dixit iudeis viri israelite audite verba hec Jhm nazarenum virum approbatum a deo in vobis virtutibus et signis que fecit per ipsum deus in medio vestri sicut vos scitis hunc diffinito consilio et presciencia dei traditum per manus iniquorum affligentes interemistis Et infra sequitur hijs auditis compuncti sunt corde et dixerunt ad petrum et ad reliquos aplos Quid faciemus viri fratres aug9

In pctō ergo suo conprehensi sūt q̄a xp̄m occiderūt
Et de ipā magnitudiē pcti pl9 humiliati sūt
et maiore humilitate eri/gi merentur propt' qd annunciabu/
tur i cōsūmacōe et magis perfi/cientur Sed quō
sit ɔsūma° ista ɔsē/quēter declarat cū dt' i ira cassi9 duobus mo/dis dr ira dei Si/
ue qñ vindicat ad salutem vt ē id flagel/
lat enī oēm filiū q recipit siue qñ mittit
in ignem eternū eos qui ad sinistrā erūt
hʼ autem dicit in ira hoc ē in vindicta ad
salutem q̄ non ē ad ɔsūmatoēm sed ad cor/
ruptioēm q̄ ē in pctī Et hec ira mīa mag/
na ē vnde greg9 Magna mīa ē in pctī mi/
sericordiā non ɔseq cassio9 Consūmatorez vo
illā dicit quam vniusqsq patit' qñ meor
pctoꝝ suoꝝ interna se castiga͞c disciaciat
hug' Et si iudei per hanc iram ɔsūmatois
ɔuersi non erūt tales quales ante fuerūt
videlicet pctores et superbi Et ipi effcī xani
scient q̄a de9 s' xc q̄ oc/ciderunt dn̄abit'
iacob idest q ipē be/rus rex iudeoꝝ et finiū terre
idest gencium de quoꝝ tam iudeoꝝ q gē/
cium ɔūsioē adhʼ sbditur cōuertent ad vespā
hoc ē in pncipio sexte etatis qñ dn̄s salua/
tor mūdo salu/tatis aduenit et famē pacientur
vt canes et circuibūt ciuitatē
de quoꝝ nūo erat paulus q circuisse hanc
eciā ciuitatē salutares eplē ipius testant'
q̄ per vniuersas gentes velud sacra diuina
ɔuenerit hugo Ipi dispgēt' p mū/dum ad mā/
ducandū idest vt alios per suā predi/cacoēm icorporent scē ecce/
eos ad fidē perducētes si vero nō fuerit satu/
rati cassio9 Saturāt' doctores qñ predica/tiones suas viderit pplōs desiderāt'
assu/mere et murmurabūt tanq̄ ieiu/ni cū vba
sua fructificare nō agnouerit i mentibꝰ pcī/
doꝝ hos ergo verbi doi' distributoēs murmurare
posse dicit si non fuerit pplōꝝ credulitate sa/
turati aug9 de qua m/murato supius dic' qm q̄s audiu/
hug' postq de iudeoꝝ ɔuersione locutꝰ ē p/
mittit etiā se lau/datura deum dicēs e°. autē clamabo
idest laudan/do predicabo fortitudinē meā.
qua iustificas ipium hec ē magna fortitu/
do vnde dt' greg9 q maius miraclm ē iusti/

care aiam ineternū victurā q corpꝰ iterū mo/
riturū Et aug9 Maius ē ipium iustificare q
celum et ter/ram creare et exultabo idest exulta/do laudabo.
mane hoc ē in die iudi' mīam tuā aug9 Cunc/
actis temptatioibꝰ huiꝰ sclī cum nox trāsi/
erit qñ iam isidias dyaboli et angeloꝝ eis
non expauescimꝰ hug' qñ lux eterna scoꝝ cor/
poribꝰ orietur tunc cū gaudio laudabo mi/
sericordiā tuam q̄ in scoꝝ remunatoibꝰ eluce/
cet Cam vero huiꝰ exul/tatois subiungit dicēs quia fcūs es s9/
ceptor meꝰ idest meoꝝ fidem ad te conuertēm et rfu/
giū meū i die hoc ē in tempore tribulaci/
onis mee cassi9 O q gratū refugium
qd' tribulacois tpe donat'
Omīs enī caro suspecta ē quousq audiat
Venite bñdicti patris mei percipite regnū
Sed tunc eternū refugium efficiat' qñ ad
istam vocem desiderabatissimā pueniet' adiutor meus
in petu/alis tibi psallam. corde et ore cō/fitendo tuā
bonitatē Et vt notet eciā affcm̄ suū erga
mīam dei re/plicat qr o deꝰ susceptor meꝰ es qui a tri/
bulatoe pcti fideles in requiē eternā susci/
pis grego in expoē euāu omelia iq insuper cō/
siderans pphā seu q benignus deus mala
nrā aspiciat et portat culpas nrās tolerat
et tn̄ nos per pniām ad pmia reseruat no/
luit deum misericordē dicere sed hūc ipaz
miam vo/cauit dicēs deus meꝰ mīa mea
Vnde reuocanda sūt a nob' ante oculos nrōs
mala q̄ fecimꝰ et pensandū ex q̄ta benig/
nitate toleramur / pensemꝰ q̄ sit eius vis/
cera pietatis vt non solū culpas indulge/
at sed celeste regnū penitētibꝰ eciā pꝰ cul/
pas pmittat atq ex omībꝰ medullis cord'
dicamꝰ singuli dicaꝰ omnes deus meꝰ mīa mīa
aug9 O dulce nomen sub quo nemī desperan/
dum ē oīs ɔsolans oīs ad ɔusione inui/
tans cassi9 Mirabilis et aplectenda siua na/
cū multa dixisset ad postremū vno verbo
oīa ɔplexꝰ ē/ deꝰ inquit meꝰ mīa mea q̄a
q q de tua mīa ē diciamꝰ doē' xc' q multa
caeric percuderis Et quia p persecutoribus
tuis sp oraueris O vere iudice pīū sub q̄
nulli ē confitencū desperādū O par be/
nignitas et ptās Nam qui p inimicis oras
quis tuoꝝ possit formidare q peat dona
facere q̄ precipis dona iplere q expedit col/
lectoꝝ Quatinꝰ tuo adiutoꝰ muniti ‹ mia

aduiti merea̅m in eťna sc̄a laudes tuas una
cu̅latis sensib9 exultare et p9 huius vite exi
lium ad tue btitudinis gl'am peruenire q̄
es b̄ndict9 in scl'a scl'o℞ amen

Deus repulisti nos Ti tul9 huius ps̄ talis ē In finem p hys q̄ ɔmutabu̅t in tituli isc̄rip̄ōe dd9 in doctrinam cu̅ succed̄ mesopothamia̅ syrie et syriam sobal et ɔuertit ioab et pcus sit eodem in valle saliuaru̅ xii milia hugo Titul9 iste tangit duas hystorias vna̅ q̄ 2° R et i palipo 19° de amo fi° naas rege amoi taru̅ qui dehonestauit nu̅cios dd9 p̄scindendo vestes eo℞ a pedibus vsq̄ ad nates et radendo barbas eo℞ Et videns q̄ iniuria̅ fecisset dd9 re gi timuit sibi et conduxit exercitum de meso pothamia et syria et alys contra q̄ misit dd9 ioab principem milicie cu̅ exercitu et deuicit eos Tangit et aliam historiam q̄ ē 2° R 8°. vbi d̄r q̄ dauid percussit adada regem sobal q̄ ē pars syrie et facta ē syria tributaria dd9 Et cum reuerteret̄ capta syria percussit de edom xii milia in valle saliuaru̅ Sed quia in nulla hysto^a le̅r q̄ dauid ɔuerterit ioab n̄ i predictis vastatoib9 incendia aliqua fecerit glosa Superficie hysto^e relicta sicut i pleris q̄ alys titulis ad sp̄ualem ducimur intel ligencia̅ q̄ ex interp̄tatoib9 nōim sumitur cassiod9. In p̄mo enim positu̅ ē In finem pro hys qui ɔmutabunt Comutant̄ autem in finem qui veteris hois errore deposito do saluatori pura mentis i̅tentoe famulant̄ de quibus d̄r Fuistis aliq̄n tenebre nu̅c aute̅ lux in dn̄o Quadmod9 vero possint ɔmutari exponit cum subdit in tituli isc̄p̄oe Tituli i sc̄ptio apposita cruci dn̄ice ihm x^m sign̄t Sic ergo mutent̄ vt deserentes dyabo^m et xp̄z suum regem ēē cognoscant atq̄ viuant non sibi sed dd9 idest x° et hoc in doctrina̅ viz x̄a nam quia no̅ sufficit cuiq̄ illu̅ rege̅ suu̅ dicere nisi et eius quis studeat preceptis obedire Sequitur cu̅ succedit mesopothamia syrie ⁊c̄ hic debe9 adducere bella ista figura liter posita p̄ victorias dn̄i saluatoris q̄s in toto mu̅do de paganis ait et perfidis vt reuera destructi ab errore veteri mere antur p̄ gr̄am noui hois immutari nycho9 Ad lr̄am cu̅ dauid fecit hunc ps̄m lamenta̅s destructioe̅m terre israel anteq̄ veniret ad re̅ nu̅ et dep̄cans deuote do^m p eius ic̄fortione Moraliter aute̅ per dd9 q̄ p̄mo fuit pastor ouium signat̄ bonus plat9 qui pc̄ta popu li sui deplorat et p eius ic̄fortoe orat dice̅s

Deus repulisti nos a te pp̄ter pc̄ta n̄ra **et de struxisti nos** idest vicia a nobis. **Irat9 es** flagellando et castiga̅do **et misert9 es nob9** quia digna ris nos hic castigare ne punias in futuro. Repulit nos ac destruxit cu̅ peccamus miseret tur ac edificat cum ad eu̅ p p̄niam reu̅tit̄ hugo **Co̅mouisti terra̅** idest corda n̄ra terrena timore ɔcussisti per minas futuri iudicy tui glosa **et conturbasti ea̅** ad p̄niam ɔsc̄ia eo℞ accusante Si cut ergo cepi sti p̄fice hoc ē **sana** hugo tue ɔtre medi^na **contri tiones eo℞** idest vulnera pc̄to℞ de q̄bz ɔsc̄ia ɔterit̄ **quia co̅mota ē** ionu9 a malicys ad p̄niam vt fr̄m exhibeat sc̄itatis Q̄ aute̅ dn̄s pc̄toribus exhibeat ɔueter subiu̅git dicens nycho9 **Ondisti** i sacra sc̄ptura **p̄plo tuo du ra** viz pena̅ peccatis debitam hugo Et q̄ oportet om̄s qui in xp̄o pie volu̅t viue̅ per multas tribulatoēs intrare reg^m dei act 14° Non eni̅ iubet ocio vacare suos famulos sed vt duris laborib9 exercitati ad palma̅ mu̅e eius mereantur adduci Sic eni̅ et paul9 d̄r Nemo coronatur nisi q̄ legitime certa uerit Ad **potasti nos vino ɔpu̅c** didit̄ **tionis** hugo idest amaritudibus In hoc q̄ d̄r vino notatur amaritudo et iu̅gitur simul q̄z do9 non dat hic vnu̅ sine altero Vnde in a° ps̄ d̄r s̄m multitudi ne̅ dolo℞ meo℞ in corde meo ɔsolationes tue letificauerūt a̅iam mea̅ Et hoc vt ait bt̄s gg̅o9 Mirabili fit dispensatoē du̅ exte rius affligit i̅terius reficit **dedisti metuentib9 te significationem** idest signasti eos per has tp̄ales tribulatōes **vt fugiant a facie arc9** gregor9 19° mo^m Q̄ hoc loco per arcum nisi dies extremi iudicy designat̄ In arcu eni̅ q̄to longius corda trahit̄ tanto districtior ex eo exit sagitta Sic iudicii ex tremi iudicy dies q̄to longius differt̄ vt veni at tanto cu̅ venerit de i districtior sn̄ia pro ced̄ Idcirco fidelibus datur signu̅ vt fugi ant a facie arc9 idest a sn̄ia vltimi iudicy Ac si diceret hoc tempus nu̅c ē Illud temp9 iudicy erit p ista huius tp̄is flagella sign̄s q̄ modo percussimus es tunc q̄n non parcens iu dicas qui sic districte no̅ parcis qua̅do pcis sed idcirco nu̅c diuersis cladib9 idest morb9 vel p̄cialis percutimi vt hic coram patioēs tunc inueniri valeam9 hugo. hec oia̅ facies dn̄e deus **vt liberent̄ dil'a tui** a seruit̄e dyaboli in presenti et ab omni pena et miseria i

fu-
turo **saluũ fac me** vt ĩue-
niar **ĩ dextera**
tua augꝰ hoc ē si in tempore isto tribulati
ones aliquas paciar transacta nocte
oĩm tribulatõm ad dexterã tuã inter oues
inueniar cassꝰ In qua parte stati sꝰ qui per
petua felicitate
gaudebũt. **et exaudi me** nychoꝰ
deprecan-
tem vitam eternã p me et pplo meo augꝰ.
Intelligat eã nrã omnẽ fidelem hñtem ĩ cor
de vbm dei cum timore timentẽ iudiciũ futu
rum viuentem pbabi. ne de io blasphemet
nomen sctm domini eiꝰ multa deprecari sm
sclm vtpote in languoibꝰ sanitatẽ. in tribu
latoibꝰ pacem et non exaudiri ad vitã autẽ
eternã sp exaudiri Quis eñ nõ sanitatem
petat cum egrotat et tñ forte adhuc egrotare
vtile ē potest fieri et si hic non exaudiaris
ad voluntatẽ vt exaudiaris ad volũtatem
vt exaudiaris ad vtilitatẽ At vero cũ id petẽ
vt det tibi vitam eternã vt det tibi ad dexte
ram filij sui stare cũ venerit iudicare terrã
securꝰ esto accipies si non modo accipis Nõ
eñ iam venit tepꝰ vt accipias exaudiris &
nescis In radice res ē nũdum in fructu hugo
cõiter probat qꝫ deꝰ saluũ faciet et exaudi
et cum
subdit **deus** pa-
ter **locutꝰ ē ĩ scõ suo**
hoc ē in filio suo q ē scs scõꝝ vt dan 9o locu
tus ē eñ illud iohis 16o Si qꝫ pecieritis pa
trem in nõie meo fiet vobis nychoꝰ Et qꝫ as
sisteret pplo xpiano sicut mt vltimo dr. Ecce
ego vobiscum sum vsqꝫ
ad cõsumatõem seculi. echo **letabor** mẽte
consolatus vox ē
pastoꝝ ecce **et diuidã sicimam**
Sicima humerꝰ ĩterptat. per quã onꝰ in
positum epis sigr. qd bene diuidit. qñ of
ficium pdicandi et confessiones audiendi
psonis ydoneis cõmittitur qꝛ sic iuxta cõsi
lietro exodi 18o Onere partito in alios leuius
portat **et cõuallẽ tabernaculoꝝ**
idest hũilitatẽ
et statũ ecctarũ **metibor** idest mensura
bo qd fit quãdo
scitu indigenciã diuersoꝝ locoꝝ de bonis co
adiutoibꝰ preui-
det. de qbꝰ sbdit. **meꝰ ē galaad** Gala
ad in
terpeta. aceruus testimonij et sigt hoĩem lit
teratum in quo coacervata st testĩo. veteris
et noui
testa **et meꝰ ē manasses** q inter
preta.
obliuio et sigt religiosum q oblitꝰ dom pa
tris sui vacat cõ
teplatõis studio **et effraym forti**-
tudo capitis mei per effraym qui fructi
fer interpta. sigt excita
tum in actiã vita et cõteplatiã q ē fortitudo
s. x qm inferiora eius menbra sustentat ver
bo doctrine et exemplo bone vite Et omnes
isti necarij sunt ad adiuuãdũ presulẽ in of
ficiis pdicandi et
cõfessiões audiẽdi **iuda rex meꝰ** idest
sb me
et sigt rectorem ecctẽ sub pontifice qui ipm
iuuat in eccte regi
mine Et pt dicere **moab olla spei**
mee per moab ĩterptat. ex patre pctores sig
nificat. Quibus dr Johis 8o vos ex pa
tre dyabolo estis Et de ipo pt epus sperare qꝫ per
bonos adiutores suos cõuertent. ad bom et sic
obedient sibi sicut deser
uit ad opus do. sui. **ĩ ydumeã exte**-
dã calciamentũ meũ per ydume
am q sanguinea interp. et raptores et homicide signitur
q̃a aliqñ per bom epm et eiꝰ coadiutores ad bo
reducũt. Et sic ad eos calciamem eius extedi
tũ labore predicã. ad dom reducũt. propter
qd con-
cludit. **in alienigene sbditi sũt**
idest gentes per fidem obedierũt ecce ioni. vel
ē vox xi
dicentis **ĩ ydumeã** idest in
mũdũ **extendã**
calciamentũ meũ idest exempla
hũanitatꝭ mee
glosa quia dum per carnem gentibꝰ ĩnotuit
quasi calciata ad nos diuinitas venit ionꝰ.
Vnde per pdicatõem euãg et exemploꝝ hũani
tatis
mee **in alienigene** idest
gẽtes **subdi**-
ti sunt credendo nych deinde ondit. qꝫ p
dicta bona deo sunt attribuenda
cum dr.
hugo **q̇s deducet me** idest no
me meũ **in**
ciuitatẽ munitam idest ad popu-
lũ pctis vallatũ
q̇s deducet me vsqꝫ ĩ ydumeã
idest ad gentem infidelẽ et peccatricẽ nychoꝰ
vt cõuertant. et regnẽ
in eis Et respondet. **nõne tu deꝰ** quasi
dicat
nullꝰ alius hoc facere pt nisi tu deꝰ pater
q̇ repulisti nos propter pccã nostra
pccã nãqꝫ subditoꝝ
debent epi et eoꝝ adiutores reputare sua per
cõpas-
sione **et non egredieris deus ĩ**
virtutibus nris hoc sub interrogatione
legendũ ē quasi dicat
ionꝰ quia peccatis infirmi sumꝰ Et ideo.
da nobis auxiliũ de tribula-
tione hugo. idest vt ipa tribulatio quã hic patim
nobis sit auxim sempiternũ in futuro qr fit
qñ ipa tribulao pacienter tolerat. Vnde gre
gorꝰ Adiutrix virtutũ tribulao ē Et iterũ Tuc

melius liberat cu pacientiam dat Nec quo salute ab homine **quia vana salus hominis** sine te sicut dicitur Joh. xv° Sine me nichil potestis facere vanum est ergo expectare salutem ab homine quia iuxta aliud psalmum homo vanitati similis factus est quia est quasi fantasma quia modo apparet magnum quod et cito post non invenitur unde Jacobus 4° dicit Que est vita nostra et statim vidiet vapor est ad modicum parens ionn9 Audiant hec qui spes suas in potencijs hominum vel in terrenarum diviciarum splendoribus ponunt quia vana est salus hominis collector Et quia neque qui plantat est aliquid neque qui rigat quia Jo dacco. **in deo faciemus virtutem** ad peccatorum conversionem quia ipse deus iudicabit **et ipse ad nichilum deducet tribulantes nos** idest spiritus malignos quorum labores annichilantur qui peccatores ad bonum gratie revocantur Ab a° aute versu Supradicto deus locutus est in sancto suo usque in finem omnis versiculi istius psalmi continetur in 2a parte psalmi centesimum septimum ubi aliam quam hic inveniens exposicionem glose conpingiorem nych9 In exposicione hystoriali istius psalmi potest et iste psalmus moraliter exponi de quolibet vere penitente qui considerans regnum anime sive per peccata preterita destructum plangit et pro restitucione ipsius ad statum virtutis et gracie deprecatur Ad hoc autem adiuvatur per 4or que per 4or nomina in hoc psalmo expresse significantur primum est pura confessio que per iudam designatur quia iudas confessio interpretatur 2m est cetidiana preservacio que per manassen intelligitur eo quod interpretatur oblivio Tales enim sic se habent ad preterita peccata quasi obliti sit ipsa iterum perpetrare 3m est boni operis multiplicacio que designatur per effraym qui interpretatur crescens aut fertilitas 4m est ipse consciencie testificacio secundum id apostoli 2 ad cor. 1° Gloria nostra hec est testimonium consciencie nostre et figuratur per galaad quia interpretatur acervus testimonij Talis autem penitens subiciat sibi concupiam carnis per moab designatam quia moab interpretatur ex carne Et hec concupiscencia carnis trahitur ex carnali generacione Item subiciat sibi concupiam oculorum que figuratur per ydumeam que terrena interpretatur Item subiciat sibi superbiam vite que per philisteam designatur eo quod ore contendens interpretatur Superbi enim verbis despicabilibus nituntur contra alios contendere Unde nova translacio gallicana habet alienigene subditi sunt hebrea habet philistea vel palestina sociata est Et quia omnia bona que talis penitens habet emanant a deo ideo sibi est tota victoria attribuenda ionn9 In ipso est virtus nostra in ipso omnis gloria et ipse ad nichil redeget tam vicia que nos tribulant quam inimicos qui nos inpugnant Et ab spe eternitatis conantur revocare Pro quo ipsum inugi graciarum actione laudemus et glorificemus qui est benedictus in secula seculorum Amen

Exaudi deus deprecacionem meam intende oracioni mee. nycho9 Ad literam fecit david istum psalmum pro sua evasione de manu saulis et exercitus eius qui cingebant david et viros eius in monte corone ne possent evadere ut habetur 1° Re. 23° glosa Allegorice vero psalmus iste est vox ecclesie laborantis in terra quasi vox unius hominis unde titulus eius talis est In finem in ymnis psalmus david cassio9 finis enim legis xpus est ad iusticiam omni credenti hugo psalmus ergo iste dirigens in finem idest xpm habitus in ymnis hoc est in laudibus attribuitur david augus idest xpo qui venit ex semine david ut esset homo inter homines et equales angelis faceret homines glosa Intencio psalmi est exhortari omnes ad xpi laudem Ecclesia igitur aut populus fidelis laborans in hac vita clamat ad deum dicens **Exaudi deus deprecacionem meam intende oracioni mee** hugo Exaudire dicitur auribus intendere ante oculos vox auditur aure opus autem intenditur et videtur oculo hec autem duo necessaria sunt ei qui vult a deo exaudiri videlicet ut non tantum oret voce sed etiam opere Non enim cessat orare qui non cessat bene facere Et ideo propter dicit **Exaudi** etiam subiungitur **intende** quasi dicat Audi vocem et aspice ad opera hec autem oracio non est unius hominis sed tocius ecclesie cassiodor9 unde congregacio ista iustorum depressa malis seculi in universis sita gentibus congemiscens clamat ad dominum dicens ionnm **A finibus terre** idest a cunctis partibus mundi ex quibus collecta est ecclesia. **ad te clamavi** hugo in tempore angustie unde subditur **dum anxiaretur cor meum** inter pressuras et vicia huius seculi augus vita nostra in hac peregrinacione non potest esse sine temptacione quia profectus noster per temptacionem nobis fit Nec quisque potest coronari nisi vicerit nec potest vincere nisi certaverit nec potest certare nisi inimicum et temptaciones habuerit Et licet anxior tamen non vincor quia ionnm9 **in petra** hoc est in temetipso qui es petra stabilis unde apostolus ait Petra autem erat xpus In te ergo per fidem hugo: **exaltasti me** vide licet **super inimicos meos** dando in victoriam de eis **et insuper deduxisti me** cassio9 idest duces in illam futuram requiem quam beatis tuis pollicitus Causas subdit quare ipsa ecclesia deducatur ad premium dicens **quia factus es spes mea.** in vita presenti augus Non enim perdit nos deus propter quos

fi^m suū misit tēptari crucifigi mori & resurge^r
habem⁹ enī duas vitas / vnā in q̄ sum⁹ Alte
ram quam speram⁹ In qua sum⁹ nota ē
nobis Quā speram⁹ ignota nob^s ē Tolera i
qua es et hēbis quā nūdum hēs Quomo
do toleras vt non vincaris a tēptatōe laboib⁹
suis tēptatōib⁹ passionib⁹ morte sua demōs
trauit tibi vitā in qua eris Nos enī nō no
ueram⁹ nisi nasci hoiem et mori resurgere ho
minē et viuere ieternū non noueram⁹ Sus
cepit q̄d nouas et demōstrauit q̄d non noueras
Ideo ergo fact⁹ es spes mea in tribulatoibus
et temptatōib⁹ Et q̄d speram⁹ iōni Certe q̄uo tu
resurrexisti imoͣ:lis et nos credim⁹ resurge^r
Ipē ē fact⁹ est michi **turris fortitudinis** idest de fē mea
a facie idest a p̄sencia **inimici** idest dyaboli. vel negciorum
eius vt nos ab eius insidys muniat et defē
dat aug⁹ Sed si ab inimici isidys vis esse tut⁹
Recordare x^m et intra turrī Crucis patteris co
gita q^r p̄ nob passus ē Et cogita quo fine pas
sus ē vt moreret^r et resurgeret Talē et tu in
finem spa qualis in i^o p̄cessit et intrasti tur
rim non cōsenciendo inimico de illa turri iacu
lare tela quibus feriat^r q̄b⁹ vincat^r Que st
illa tela verba dei fides tua spes tua opa tua
Age in hac turri ad non cessent man⁹ opera
tua bona gladij st̄ interficientes inimicū. In
hac igit^r turri minuit⁹ nych⁹ **inhabitabo i taberna culo tuo i scl'a** idest in celo ēpireo iōni⁹ In illo vtiq̄ vbi sine fi
ne mansuri deum iugiter cōtēplabim^r aug⁹
vel ē vox ecce q̄ vsq̄ in finem scl'i in taberna
culo domini i hac vita se d^t militare vt sp
natos colligat ad regnū glosa Et tēpta^o inimi
ci me i pugnet **protegar** contra eos t⁹ vicioꝝ **i velamēto alarū tuarū** idest munimine mi
sericordie et potētie
tue q̄ alis cōparant^r q^r nec onerant et oēm
auertūt lesionem hugo Et vere ptegar a te
q^r tu de⁹ exaudisti oroēm meā vt non sol^m
in p̄nti me ptegas et custodias. s. vt etiam
futura bona lar giaris vnde se^r **dedisti** idest dabis here ditatē p̄rie celeste
timētibus nomē tuū dn̄e
timore filiali vnde ecc^i xl Timor dn̄i paradisus
bn̄dcōis postea ondit q̄d in i^s hereditatē celes
ti habe bt dicēs **dies super dies regis adicies** cassi⁹ eternitatē signt dn̄i saluatoris
q̄ vere rex nr̄ d^r quoniā ab ipō regi
mur et eius virtute saluam^r aug⁹ O de⁹
pater dedisti xp̄o regi nr̄o non sol^m istos di
es in isto tp̄e cū fine s; dies super istos di

es sine fine Tu ergo adicies dies eternos su
per tp̄ales regis nr̄i x̄ vt non sol^m diebus
istis transeuntib⁹ regnet x^s in etna sua s;
regnent cum i^o scī in diebȝ illis q̄ non ha
bebunt finem Et adicies similit^r ānos ei⁹
vsq̄ i diem gnacionis et generacōis nych⁹ Repetio ē eiusdem sn̄ie
ad maiorem declaratōem
eternitatis et btitudinis celestis aug Aut
enī vsq̄ in diem gnatōis h⁹ vite q̄ morta
lis et gnatōis qua regnabun^r resurgēdo
et permanebi⁹ ineternū cū deo hug Ins̄pe
autem d^r eternitas hēre dies vel annos s;
lo^r more hūano sicut ibi Et ānī tui non
deficient hoꝝ autē dierū vel ānoꝝ eterni
tatē breuiter exponit dicēs **permanet** idest perma nebit sine fin vsu
ram loqndi populus s. fidelis ineternū id
est sine fine **i cōspectu dei** videns deū facie ad faciē sicut d^r
psa xx^o Regem in decore suo videbūt Et i
illa bea tudine **m̄iam et veritatē eius q̄s requiret** quasi dicat nullus q̄a ibi
non erit miseria nec miser
Et ideo nullus requiret ibi m̄iam nec ve
ritatē requiret de gaudijs p̄missis cassi⁹ Cū
ineternū possideat regnū celoꝝ promissū
Sicut ipse dn̄s aplis suis d^t Nūc quidē
tristiciā habetis rursum autē videbo vos et
gaudebit cor vr̄m et gaudiū vr̄m nēo tol
let a vobis In illa die non rogabitis q̄cq̄.
Hic fit vt nemo scōꝝ m̄iam et veritatem
req̄rat cum illis contēplatōis iestimabili
munere perfruant^r aug⁹ Et q̄uo nob^s deus
exhibuit m̄iam suā dimittēdo pc̄ta nostra
et veritatē suam exhibendo p̄missa sua G^r
et nos faciam⁹ hic m̄iam circa infirmos et
egentes circa inimicos et nos et veritatē nō
peccando nō adiciendo pc̄tm super pc̄tm sic
q̄d poterim⁹ ad regna p̄missa peruenire iōni⁹
In q^r plenitudīe gaudioꝝ celesciā ponens
sub icit **Sic** hugo idest cū illa in here ditate celesti idūct⁹ ero **psalmū dicā nōi tuo** idest laudabo i nomen tuū
i scl'm scl'i hoc est ineternū vnde i a^o
ps^o d^t bti qui habitāt in
domo tua dn̄e in scl'a scl'oꝝ laudabūt te G^r
ī^q faciam id in futuro vt in p̄nti **reddam vota mea** baptismi et religionis
q̄ promisi deo custodire **de die i diem** cassio⁹ Reddam⁹ ergo vota nr̄a in isto trāsito
rio die vt in illa perhēnitate laudes deo co
dem prestante decantare meream^r Dicat in
hoc ps^o ecc'a idest popul⁹ fidelis a finib⁹ ter

re quia factus est dominus spes eius postea qui se auditum hymnidica exultacione gratulatur quoniam in conspectu dei iugiter apparebit iom9 Psallet semper deo laudes cum corruptibile hoc induerit incorrupcionem et mortale hoc induta immortalitate infulserit Quod et nobis prestare dignetur ut conformes facti glorie sue excepti a corrupcione mortis psallere mereamur in spiritualium oblacione votorum nomini eius qui est benedictus in secula seculorum amen

Nonne deo subiecta erit anima mea Titulus In finem pro ydithun psalmus david nyco Ad literam david fecit istum psalmum cum de terra moab rediit in iudeam magis volens esse in terra divini cultus cum suo periculo corporali quam in terra ydolatrie dedita cum virorum suorum periculo spirituali collector Juxta vero spiritualem intellectum psalmus iste exponitur de viro iusto qui contemptis temporalibus ad celestia aspirat quod bene innuit hoc nomen de quo in 38° psalmo dictum est cassiodorus Est enim eius interpretacio transiliens eos idest amatores huius seculi quos miles christi contempta mundi voluptate transcendit hugo Est ergo sensus tituli psalmi iste est dedicatus prophete huius pro ydithun idest pro transiliente in finem idest in christum dominum qui est finis ad quem tendimus Intencio patet quia monet suo exemplo ut contemptis temporalibus ad eterna aspiremus cassiodorus Per totum hunc psalmum pro universali parte sanctorum unius introducitur fidelis qui ut diximus sanctarum virtutum transilitor cum orbem terrarum plenum videret erroribus Alios persecutores alios hereticos alios vanis desideriis implicari In primo membro psalmi animam suam deo profitetur esse subiectam arguens eos qui solo nomine se dici desiderant christianos Dicit ergo Nonne o vos mundi amatores et loquitur increpative deo subiecta eius mandatis obediendo erit perseveranter quia erit infinitum tempus significat quod nullo fine claudendum est anima mea psalmus hominis pro toto ponitur augustinus Acsi iste transilitor mundis tanquam minantibus et ruinam qui eum transiluisse doluerant ridendo dicat Quid tu minaris ascendam transiliam sub deo ero non contra deum superbiendo Securus ergo transcendo cetera quoniam ille me sub se tenet qui est super omnia cassiodorus Subditus est utique domino qui semper humiliter atque strenue id agit quod ad eius mandata cognoverit pertinere Sequitur causa iustissima quare deo patri subiecta sit anima beati david Ab ipso deo patre salutare meum idest christus qui vere credentibus salutaris existit hugo Nam et ipse christus dominus meus est deus meus quia me creavit et salutaris meus quia me redemit et gubernat susceptor meus Translacio romana habet adiutor meus cassiodorus quia nisi michi in mundi istius concertacionibus constituto solus adiutor meus prestiterit in mundi transcendere potuissem hugo Et ideo non movebor amplius a bone operacionis proposito iom9 Iste transiliens non vult acquiescere iniquis qui tenues hominum ac viciosas mentes in nova facinora inclinari compellunt quos adhuc increpat dicens hugo Quousque o vos iniqui irruitis insidiando temptando et persequendo in hominem racione utentem et racionabiliter viventem Cur non revocat timor divinus horrore futuri iudicii Interficitis universi vos idest animas vestras per peccatum in eo quod vos minamini in perdicionem tanquam parieti inclinato idest tanquam homini ad casum disposito et macerie Macerie est paries de siccis lapidibus absque cemento factus depulse idest que parvo impulsu dissolvitur Acsi dicat vos putatis me cito pervertere quasi parietem inclinatum et maceriam inveteratam Sed talem me non invenietis quoniam ego sum homo habens ymaginem dei in naturalibus vivens secundum racionem Et ideo sum quasi paries erectus ad superna et habens similitudinem eius in gratuitis Et ideo sum ligatus cemento caritatis Et propterea in vanum laboratis me perdere Verumptamen ipsi peccatores propter reprehensionem meam non dimittunt malicia sua Sed precium meum idest omne bonum opus meum quo emo vitam eternam cogitaverunt insidiose repellere idest auferre a me Et ideo cucurri in siti sicut in 41° psalmo dictum est Sitivit anima mea ad deum fontem vivum Sed illi quasi ficti adulatores voluerunt cursum meum retardare et impedire per hoc quod ore suo benedicebant adulando et vanitatem michi suggerendo nycholaus Et corde suo maledicebant malum in hoc cogitando Sed quamvis hec michi faciant verumptamen deo subiecta esto anima mea Noli vacillare noli moveri adversitatibus aut blandiciis iniquorum a sancte conversacionis proposito quoniam ab ipso paciencia mea augustinus Fornax in qua fit iustorum purgacio est mundus palea quam ignis accendit sunt iniqui aurum quod purgandum sunt iusti Ignis quo purgatur est tribulacio Aurifex deus est Quod vult ergo aurifex facio ubi me ponit aurifex tolero quoniam ab ipso paciencia mea hugo Amore eius libenter

peccatorum aduersa quoniam ipse est deus meus qui a me recedunt adiutor meus ad bene operandum Et ideo non emigrabo ad exitium diaboli quia in deo salutare meum nycholaus idest tota salus nostra et gloria nostra quia secundum apostolum qui gloriatur in domino glorietur deus auxilii mei idest dator auxilii mei in vita presenti et spes mea in deo est de vita eterna adipiscenda Spes enim est certa expectatio future beatitudinis ex gratia et meritis proveniens Et ideo ad hanc spem inducat fideles populum dicens Sperate in eo omnis congregatio populi scilicet fideles Infideles enim non habent unde vitam beatam sperare valeant augustinus Sperate in deo Imitamini perditum transilite inimicos vestros resistite resistentes inimici vestro glosa Et effundite coram illo corda vestra Vivus peccati cassiodorus Effunditur animo cor suum qui peccata sua uberrimis lacrimis confitetur Unde in psalmo xlio dicitur hec recordatus sum et effudi in me animam meam confitendo et devote orando nycholaus Deus adiutor noster in eternum sine cuius adiutorio nullum opus est meritorium Verumptamen hoc non attendunt vani filii hominum dicuntur homines vani qui non ordinant opera sua ad finem debitum cuiusmodi sunt avari spem suam ponentes in divitiis magis quam in adiutorio dei Filios hominum dicit imitatores carnaliter viventium mendaces filii hominum in stateris cassiodorus Sive illos tangit qui ponderibus iniquis ementium decipiunt simplicitatem Sive quod homines sibi placentes iusti atque veraces videri volunt cum sint deceptrici mutabilitate fallaces Unde subdit hugo: ut decipiant ipsi homines falsis ponderibus aut sub falsitate eloquentie de vanitate idest ut occultent vanitatem suam que est sub fictu iustitie in idipsum idest in eo quod mentiuntur se habere equam stateram Tales ergo dehortatur idest dissuadet dicens nolite sperare in iniquitate idest in divitiis que dicuntur iniquitas quia faciunt homines iniquos aut quia male acquiruntur aut quia male retinentur aut quia male expenduntur Unde apostolus ad thymotheum precipe divitibus huius seculi non sperare in incerto divitiarum sed in deo vivo qui prestat nobis omnia habundanter ad fruendum Et si non habetis divicias nycholaus rapinas nolite concupiscere auferendo aliena per violentiam divitie si affluant nolite cor apponere ponendo in eis spem et finem ultimum quia ita deducunt ad gehenne interitum Nam beatus cuius est deus spes eius et non respexit in vanitates et insanias falsas Non dampnat largas divitias quibus dispensatio modificata prestatur Inde enim egentibus subvenitur Inde reficiuntur egroti Inde pauperum nuditas operitur Inde plures ad celorum regna perveniunt Ergo qui divitiis cor suum apponit aurum non vult expendere in bonos usus sed patrimonia cupit semper augere Et dum ibi spes tota reponitur fames earum rerum semper augetur hugo Deinde reddit causam predictorum scilicet quod aliena non sunt rapienda et quod divitie non sunt diligende quia deus eo quod iustus est puniet malos et quia misericors est premiabitur bonos. Unde dicit. Semel idest immutabiliter quia firma est eius sententia locutus est deus per prophetas per filium et per apostolos Et in ista stabili locutione duo hec audivi que sequuntur quia potestas dei est ad puniendum et tibi domine misericordia ad premiandum plus quam merita requirant hec duo maxime erunt in te quia tu reddes unicuique tam bonis quam malis iuxta opera sua nycholaus Sicut iustus iudex qui non permittit aliquod malum impunitum aut bonum irremuneratum hugo Et bene dicit duo hec quia omnia que scribuntur in sacris paginis de deo ad eius misericordiam et iustitiam reducuntur Iuxta illud psalmi Universe vie domini misericordia et veritas requirentibus testamentum eius et testimonia eius Quasi dicat Si requiras per totum vetus et novum testamentum quicquid inveneris ad misericordiam vel veritatem pertinebit cassiodorus Respiciamus in hoc psalmo sanctorum lumina que quasdam relucere candelas lampadis fides chorusat veritas quam debet christianus populus intueri ne mundi istius tenebris obcecatus recte fidei terminum non sequatur Abscedat error tenebrosus peccatorum dolositas iniquorum acquiescat vanitas hominum seculum deserat et fallacia mundi contempnat non in ingenio non in seculi dignitatibus presumat sed in vera sapientia spes ponatur que erroris viam docet pervidere collector Et postquam tempus recipiendi premia pro meritis advenerit studeamus transilire de vitiis ad virtutes de hoc mundo ad deum qui nos a iudicio mortis eripiat nosque sibi quasi alumnos proprios sedat conformes quam suo corpori factos eterne felicitati misericorditer associet quatinus cum suis fidelibus sine fine feliciter gaudere valeamus

Ipso prestante cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Deus deus meus ad te de luce vigilo Nycholaus. Ad litteram David fecit hunc psalmum quando fugiens a persecutione Saulis habitabat in desertis Iudee sterilibus et asperis, propter quod deus faciens cum temptatione proventum consolabatur eum illuminationibus suis. Cuius psalmi titulus est psalmus David cum esset in deserto Idumee. Hugo. In precedenti psalmo egit de transilitione caduca et transitoria huius mundi. Sed quia non potest homo subito huius mundi omnia temptamenta transilire eo quod incolatus eius prolongatur, Ideirco agit hic de viatore qui in deserto huius mundi oportet multas tribulationes sustinere antequam ad patriam possit pervenire. Est ergo sensus predicti tituli talis: psalmus iste est David idest cuiuslibet fidelis agentis de hoc quod sustinet cum esset idest dum moratur in deserto Idumee idest in hoc mundo derelicto a deo et in terrenis gloriante. Idumea vero terrena interpretatur. Intentio est nos monere ut te consilem in medio nationis prave et perverse. Ecclesia igitur seu quisque fidelis omni desiderio ad deum festinare contendens quomodo se habeat in deserto huius mundi exclamat dicens **Deus** glosa omnium per creationem qui es **deus meus** per cultum et desiderium scilicet per hanc geminationem exprimit affectum pie deprecationis **ad te de luce vigilo** idest diluculo aut per puritatem conscientie que lux dicitur sicut mala conscientia tenebre dicitur iuxta illud apostoli Fuistis aliquando tenebre nunc autem lux in domino. Augustinus **vigilo** Est sompnus anime et sompnus corporis. Sompnum corporis omnes debemus habere quia corpus nostrum fragile non potest diu sustinere animam vigilantem et intentam in actionibus. Ideo deus donavit sompnum corpori quo reparentur membra corporis ut possint vigilantem animam sustinere. Illud autem cavere debemus ne ipsa anima nostra dormiat. Malus est sompnus anime hoc est oblivisci deum suum. Bonus sompnus corporis quo reparatur valitudo corporis. Sompnus autem anime est oblivisci deum suum de quo sompno dicit apostolus Surge qui dormis et exurge a mortuis et illuminabit te Christus. Huius autem vigilantie causam ostendit cum subiungit Augustinus **Sitivit in te anima mea** Alius desiderat aurum et argentum. Alius desiderat possessiones et familias. Cassiodorus. Sed anima fidelis sitit deum quando mandata eius et virtutes sanctas quas sacra scriptura commendat ardenter concupiscit et quando ipsum desiderat videre a quo bonorum omnium fluenta constat emanare. Ipsa enim anima culta rebus celestibus desertum estimat mundum quia semper exestuat spiritus sitit donec ad fontem illum munere divine pervenire mereatur. Additur quoque **quam multipliciter** idest pro multiplici conscientia desertum sitivit etiam **tibi caro mea** Ieronimus. Quia plus sustinet caro quam anima. Nam quamvis anima per cogitationem crucietur in corpore, corpus tamen sustinens a foris tribulationes tormenta vigilias egestatem egrotationem in fame siti et nuditate vult liberari idest deponere mortalitatem. Unde apostolus miserias corporales deplangens exclamat ad Ro. vii° dicens Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Augustinus. Quam multipliciter caro laborat tam multipliciter sitit et ubi. Hugo. **In terra deserta** hoc est in isto mundo qui sterilis est non faciens fructum bonorum operum **in invia** non habens viam veritatis quando fallit promittens vitam et inducit mortem **et inaquosa** sine ubertate gratie et humore lacrimarum **sic** enim in seculi sterilitate et penuria spirituali **in sancto** videlicet desiderio vel per sanctum desiderium **apparui tibi** idest me presentavi **ut viderem virtutem tuam** idest misericordiam tuam que experitur in presenti vita quando impios iustificas **et gloriam tuam** in futuro ubi sedes ad dexteram dei patris **quoniam melior est misericordia tua super vitas** Multe sunt vite humane. Alius eligit sibi vitam negotiandi, alius vitam rusticandi, alius vitam militandi, alius hanc, alius illam. Sed deus unam vitam promittit que est eterna et illam non dat nobis per merita nostra sed propter misericordiam suam. Cassiodorus. Misericordiam dicit domini premia que sanctis sua larga pietate promittit in vita eterna que longe potior est a vita presenti. Istam vitam innumerabiles erumpne possident. Illam tranquillitas eterna comitatur. Que vita eterna tantum distat a mundi luce quantum tormenta presentis ab eterna requie discrepare. Hinc est quod martyrum caterve mortem huius seculi libenter affectant quia noverunt pro isto interitu temporali perpetue se esse victores sicut dicit apostolus Non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis. Pro tanta beneficia nunc vir iustus vel ecclesia devote laudis obsequium dicens Nycholaus **labia mea laudabunt te** hic cum gratiarum actione pro consolationibus tuis mihi exhibitis **sic benedicam te in vita mea** Augustinus. Quid est sic? ut nunc tue tribuam vitam meam in qua te laudo non meis meritis. Cassiodorus. Benedicit enim unusquisque in vita sua perfecte deum quando bonis operibus in hac luce versatur. Hugo. Et quia bene vivere non prodest nisi intentio sit pura ab inani gloria, Ideo subdit. **et in nomine tuo** idest ad honorem nominis tui **levabo**

man⁹ meas per man⁹ opa intelligū
tur Man⁹ leuat q̄ bene
operat᷑ amore celestium bonoꝝ Vn̄ apl̄s i ad
coꝝ i° Volo viros orare in omi loco leuātes pu
ras man⁹ sine ira et disceptatōe idest conten
tione Sed qꝛ in laude dei necīa ē deuocio Jō
ꝯuiter petit
eam dicens sicut adipe Adipes sunt
viscerū crassa
bela
mīa et pinguedie repleatur
aīa mea per adipē qui ē in testinis
sigt᷑ deuocio metis interior
q̄ dꝫ deo offerri vnde le⁰ i⁰ Ois adeps do⁹ erit
per piguedinem q̄ ē in carne sigt᷑ exterior
hylaritas in ope q̄ etiā dn̄o offerri debꝫ Sic
dr̄ apl̄s i ad coꝝ 9° hylarem datorē diligit
deus Sicut enī antiquit⁹ adeps et pigue
do placebant deo Ita spūaliter in nr̄is sacri
ficiys spūalibus deuocio mentis et hylaritas
opis placent ei Et iō petit iste aīam suam
hys repleri Et qꝛ anima sic repleta eruc
tat laudem dei
Jō sb̄iug᷑ nycho⁹ et labys exultatio
nis laudabit os meū s̄ nomen
scm̄ tuū
qꝛ de tantis bn̄ficiys sic memor fui
non ero tibi igratus
tui super stratū meū i matu
tinis meditabor in te Aliqui
text⁹ hnt
Si memor idest quia memor fui tui
super stratum meū hoc ē
de nocte etiam in matutīs hoc ē de mane
meditabor ac si dicat cogitaui de bonitate
tua atqꝫ de tuis bn̄ficiys non so᷑ de die sed
etiam de nocte cassio Vel per stratū in quo
qescim⁹ itelligitur ꝓsperitas et quies Si
ergo meōr fui tui te laudādo ī ꝓspi᷑te et qete
qn̄tomagis in matutīs glosa in luce gr̄e in
illu
stre qꝛ fuisti adiutor me⁹ in pe
ricdis
hui⁹
sdi. Et id
eo i velamēto alarum
tuarū exultabo nycho⁹ q̄ ē ꝓtectio a
malis et directio
ī bo
nis adhesit aīa mea p⁹ te vt te
seqt᷑
feruenti dilec
tione Et ideo me suscepit dextera
tua idest gratia vel ꝓpiciacio tua in sua
ꝓtectione aug⁹ Quis enī pti⁹ ad x̄ᵃ
non varys temptatōib⁹ agitat᷑ Et cotidie
agit cum illo dyabolus et angeli ei⁹ vt per
uertat᷑ qualꝫ cupiditate vel suggestione
aut ꝓmissione lucis aut terrore dampni
vel ꝓmissione vite vel terrore mortis aut
alicui⁹ potentis inimici ꝗs aut āci potentis
amici ꝗs oībꝫ mōis instat dyabol⁹ qnadmo᷑
nos peccare faciat Sed non timea⁹ qꝛ sub
ꝓtectione dn̄i nr̄i ihū xp̄i sum⁹ nyco ꝓꝓ qd
ipi deo
nes i vanū q̄sierūt perdere
aīam meā sed non ipune qꝛ
exigēte sua mali⁹ itroi
būt in iferiora terre idest in car
cere ifernali
qui ē locus
debitus eis tradent᷑ i man⁹ gla
dy ionn⁹ hoc est in perpe
tuitate tormētoꝝ hugo ptes vulpi
um erūt nycho⁹ qꝛ sociabunt᷑ cū homib⁹
fraudulentis cū quib⁹ damp
nabūt᷑ Juxᵗ iᵈ ca⁹ xl⁹ Ite maledicti in igne
eternum qui parat⁹ est dyabolo et angelis
eius collect⁹ predām versidm augustin⁹ et cas
siodor⁹ exponunt vt sit vox x̄ dicentis de iu
de
is. Ipi vero ivanū q̄sierūt extin
guere
aīam meā qn̄ falsꝭ crimib⁹ sanguinē cas
meum effundere decreuer
sed non potuerūt iplere qꝛ voluerūt qꝛ tercia
die resurrex aug⁹ Et qꝛ xp̄m occiderūt ne per
derent locum et gentem idest terram eorum
Jd
eo itroibūt i inferiora terre
q̄ sunt in inferiora terrene cogitatōes om̄is
enim qui contra salutē suam cup᷑ terrena
sub terra ē qꝛ terram sibi preposuit et se sub
ius ter
rā fecit tradentur i man⁹ gla
dy cassi⁹ Tradita ē in man⁹ gladij gens
iudea qn̄ eam pn̄cipes romanoꝝ tit⁹
et vespasian⁹ cede
incendioqꝫ vastarūt partes vulpiū
erūt hoc fcm̄ ē qn̄ in illa iherosoli na vasta
tione cadauera iudeoꝝ remanserūt
super terram ad escam vulpium ferarūqꝫ
reliquarū Et merito vt qui in subdoloꝝ
malicia transierunt ferarum fierent esca sb
dolarū quales s᷑ vulpes q̄ fraudib⁹ cibum
q̄runt hugo Euiatis penis maloꝝ ꝯuert
ostendit pmia iust
toꝝ dicens ionn⁹ rex vero videlicet x̄s le
q̄ ē rex regū
tabitur i deo patre p⁹ cinerem Et quia
ipi erunt e⁹ meb̄ᵃ Jō sbdi
et laudabūt᷑ om̄s q̄ iurant i
eo nycho⁹ idest xp̄iani qui in baptismo seruir
re deo ꝓmittunt et fideliter adimplent
cassi⁹ Cum sc̄i dei xp̄m laudent ipi s᷑ sine du
bitatōe laudabiles qꝛ non pn̄t ꝑconia eius
digne narrare nisi qui ad palmā indulgē
cie meruerūt peruenire Reddit causam leticie
vnde et rex letet᷑ in deo et laudent᷑ omnes
qui ei ꝓmissionis sue deuocōem fideliter

iplenerūt hugo q̄r obstructū ē idest obstruet: os loquentium iniq̄ hoc adiplebit in extremo iudicio Os enim detractor̄ et blasphematoꝝ xpli fidelis obstruetur qui hic iniquis locutionibꝰ delectant Vn̄ i R̄ ii. Impij in tenebris conticescent Et ps Omnis iniquitas opilabit os suū cassiꝰ Igitur karissimi grās agamus dn̄o nr̄o qui nos in deserto hꝰ sc̄li non deserit dando nob' q̄ carni et aīe necc̄m ē Et q̄n nos aliq̄bꝰ necc̄riis carere vult vt amplius eū diligamꝰ ne forte obliuiscamur Subtrahit nob' aliq̄n q̄ necc̄ia sūt et atterit nos vt sciamꝰ q̄r p̄r et dn̄s ē non solum blandiens sed flagellans collect Studeamus itaq̄ de luce vigilare ad ip̄m atq̄ in hoc arido desto sitire fontē vite sic in sc̄o desiderio cor nr̄m laudet et bn̄dicant labia nr̄a deum vita nr̄a opa nr̄a Sit pinguedo deuotionis in corde hylaritas in actione Ac memores simus dei vespere et mane Et gaudium nr̄m in ip̄o adhereat illi toto mentis desiderio aīa nr̄a Caueamꝰ exempla malorum q̄ pereunt q̄tinꝰ indulgentie grā dei munere percepto possimꝰ in celesti regno gaudere cū xp̄o dn̄o nr̄o qui ē bn̄dictꝰ i sc̄la sc̄loꝝ amē

Exaudi deus orationē meā cū deprecor

nycol' ps̄m istū d̄r fecisse dd'ꝰ loquens in p̄sona danielis q̄ ip̄e dauid p̄uidit mittendum i lacū leonium et inde diuinitꝰ liberandum Allegorice vero per danielē qui d̄r vir desideriorum figurat: xp̄s de quo d̄r aggei ii. veniet desideratus cūctis gentibus Ipse vero p̄ inuidiam fuit morti traditꝰ sicut daniel p̄r inuidia fuit missus in lacum leonū Et in agonia imminentis passionis positꝰ orauit patrem de cuiꝰ passione et oratione expo: p̄ns ps̄ Cuius titulus talis ē In finem ps̄ dauid cassiꝰ Cuiꝰ tituli verba sicut sepe dcm̄ ē absolute referūt ad xp̄m qui locutꝰ ē per totū huc ps̄: qui sextꝰ esse cognoscit: hoc qui passionē et resurrectionē eius breui relatione continuit hugo Intentione enim hortat' nos vt i tribulationibꝰ spem habeamꝰ in xp̄o qui passꝰ ē p̄ro nobis cassiꝰ Rex igitur et capt' nr̄m dn̄s xp̄s a p̄te hūanitatis assumpte postulat vt eius exaudiatur oro et a xpli iudaica timore liberet: docens quō nos in tribulatiōe constituti orare debeamꝰ dicit ei Exaudi deus pater orationē meā cū deprecor a timore inimici eripe aīam meam Translatio romana h̄z Exaudi deꝰ oroēm meā cū tribu

lor: Non postulat vt minime p̄ oīm salute moriatur sed vt a timore xpli persequētis aīa excepta sc̄e dispensatiōis sue compleat passioēm nycol' Orauit enim patrem dicens Transeat a me calix iste Et exauditꝰ fuit in sua resurrectiōe in qua corpus habuit ipassibile et imortale vn̄ ait sub dit Protexisti me a cōuentu hoc ē a consilio malignātiū idest machināciū contra me malū Et hoc etiam opere oplenciū vn̄ sbdit: A multitudine operanciū iniquitatē protectꝰ ē plane a cōuentu malignanciū q̄r dum illi eum crederent ꝙter mori resurrectionis eius glā p̄bant et ēē confusi collect Sequitur quō iudei iniquitatem operati sūt in xp̄m cū sbdit: Qa exacuerūt vt gladiū linguas suas cassioꝰ clamantes crucifige crucifige eū Innocem quippe rei facti sūt sceleris p̄lata sīa nec interest qui occidat si inocentem aliquis occidendum esse p̄nūciet Se. hugo Intenderūt arcū idest insidias occultas parauerūt q̄n eum a iuda discipulo emerūt triginta argenteis et hoc appellat rē amarā cassiꝰ vt fiet traditor qui eius videbatur fuisse discipulꝰ O res amara et oi felle deterior quīa ad p̄ditiōem discipulū ad necē conseruatorē pecunie p̄mio subito fuisse corruptum hugo Ad hoc intēderūt arcū vt sagittēt idest iter ficiant in occultis idest latenter s̄m eorum opinioēm immaculatū idest xp̄m inocentē qui solus fuit agnꝰ sine macula peccati Subito augꝰ idest insidiose quasi inopinate sagittabūt eū nycol' sagittis linguarū Et bene dicit subito quia paulo ante eum honorauerūt dicendo bn̄dictꝰ qui venit i nomine dn̄i Et non timebūt s. deū neq̄ tantum scelus p̄petrare augꝰ O cor durum occidere velle hominem qui mortuos suscitabat Firmauerūt sibi cassioꝰ obstinatiōe durissima sermonē neq̄ q̄n dixerūt Reꝰ ē mortis Siue quando p̄fessi sūt Sanguis eius super nos et sup̄ filios nr̄os hug' In tm̄ enim obstinati fuerunt q̄n nec ip̄e Iudex pylatꝰ potuit eos dissuadere morte x' vnde lauit aqua manꝰ dicens Innocens ego sum a sanguine iusti istius Nec tm̄ obstinatos sed et astutos in malicia eos fuisse ostendit dicēs Narrauerūt

Ut idest aliter **absconderent laqueos** nycholaus idest insidias quia inter se tractauerunt quomodo ihesum dolo tenerent et occiderent ma^c 26 **dixerunt quis videbit eos** hugo quia putauerunt quod deus non videat eos et etiam quod homines non perciperent cassiodorus xpm tamen hominem putantes et malignitatem suam non credebant agnosci / hic describitur consuetudo peccatorum Omnis enim peccator qui dolum parat homines se putat fallere ne possit ad suas nequicias peruenire augustinus O cor humanum quare tibi dixisti Quis videt me cum ille videat qui te fecit hugo aliter ostendit iudeos ex magna deliberatione idest scelus perpetrasse dicens **scrutati sunt** idest dei **iniquitates** glosa scilicet quomodo accusarent iustum per falsos testes vel quomodo eum occiderent per multas vias eius mortem querentes augustinus dicebant enim non tradatur per nos sed per discipulum suum non occidatur a nobis sed a iudice tamen nos faciamus et nichil fecisse videamur Simulata equitas non est equitas sed duplex iniquitas quia et iniquitas est et simulacio Quanto acucius sibi cogitare videbantur tanto magis deficiebant quia a luce veritatis et equitatis in profunda consiliorum malignorum demergebantur Et ideo **defecerunt scrutantes scrutinio** hugo idest licet diligenter scrutarentur tamen fraudati sunt ab intentione sua augustinus Querebant enim extinguere ipsum nomen quod magis fuit clarificatum per suam passionem propter quod centurio videns signa in eius passione facta dixit ma^c 27 vere filius dei erat iste Et multi de assistentibus percucientes pectora reuertebantur ut habetur luce 23 Quare autem iudei a sua intencione defecerunt patet aliter ostendit cum subditur **accedet homo** scilicet xpus de quo in alio psalmo dicitur est homo natus est in ea **ad cor altum** idest ad consilium profundum et secretum ut dicit augustinus Nam voluntarie accedens ad passionem perfecit profundum dei secretum quo disposuerat filium suum pati pro redemptione mundi hugo Accedit ergo xpus homo ad passionem et tamen non extinguetur nomen eius vnde sequitur **et exaltabitur deus** in resurrectione qui humiliatus fuit homo in passione cassiodorus Non quod deus alcior fiat sed quia in corde sanctorum hominum semper diuinitas considerata grandescat collectio Exaltatur autem deus non quantum ad seipsum sed quantum ad eum apud quem maiorem agnicionem de deo habetur In hoc enim quod xpus homo creditus est deus a multis gentibus magnificatus et exaltatus est hugo aliter irridet propheta iudeos de duobus primo de eo quod facto non potuerunt nocere efficaciter xpo vnde dicit **sagitte paruulorum facte sunt plage eorum** quas xpo intulerunt facte sunt sicut festuce idest inanes Solent enim paruuli facere arcus et trahere festucas studio ludendi tamquam sagittas Idem cassiodorus 2° irridet eos propheta ex hoc quod nec verbo potuerunt ei nocere vnde addit **et infirmate sunt contra eos lingue eorum** quia viderunt postea eum resurgentem de sepulcro quem prius de cruce posse descendere non credebant Vnde etiam in derisione eorum cantat Dicant nunc iudei quomodo milites custodientes sepulcrum perdiderunt regem Et post sequitur aut sepultum reddant aut resurgentem adorent nobiscum cassiodorus **conturbati sunt** ad penitenciam **omnes qui videbant eos** idest qui intelligebant iudeos reos et confusos eo quod defecerunt videntes xpm resurrexisse Et hij conturbati ad penitenciam dixerunt ad apostolos Quid faciemus viri fratres de quibus tria milia credencium baptisati sunt vt habetur actuum **et timuit omnis homo** Omnis homo hic intelligendus est non vniuersaliter sed qui in iudicium futurum considerata domini potestate formidat Nam vt intelligas hoc tamen de fidelibus dicit vnde sequitur **et annunciauerunt opera dei** scilicet gloriam dei resurrectionis agnicionem in fractione panis / ascensionem in celis varijs linguis locutos fuisse discipulos Et cetera que per apostolos suos per resurrectionem suam dominus saluator ostendit Ista enim annunciauerunt predicando diuersis gentibus **et facta eius intellexerunt** vtique intellexerunt esse diuina quia talia implere non poterat humana fragilitas nycholaus **letabitur iustus in domino** per xpm redemptus **et sperabit in eo** idest per ipsum ad gloriam veniet **et laudabuntur omnes recti corde** cassiodorus Recti corde sunt qui per rectas semitas domini gradiuntur in obseruancia mandatorum dei Tales enim reddunt semper laudabiles quia et dominum laudant et ab ipsa veritate laudantur Quis enim laudabilius quam ab ipso iudice in conspectu omnium angelorum gloriose desideranter audire venite benedicti patris mei percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi augustinus Ecce fratres semper diuinius quia recti sunt corde qui omnia quecumque in hac vita paciuntur non ea tribuunt insipiencie sed

consilio dei ad medicinam suam non presumunt de iustitia sua ut putet se iniuste pati quod patitur / aut ideo esse deum iniustum quia non plura patitur qui plus peccat. Tu es qui pateris noli zelari in peccatores quia non patiuntur non infirmantur non tribulantur in hoc mundo. Novit deus quid tibi donet et quid tibi subtrahat. Quod tibi donat ad consolationem valeat non ad corruptionem et quod tibi subtrahit ad tolerantiam valeat non ad blasphemiam. Si autem blasphemas et displicet tibi deus et tu tibi places perverso corde et distortus es. Si laudabuntur omnes recti corde profecto dampnabuntur perversi corde / duo tibi proposita sunt. Elige cum tempus est. Si recto corde fueris ad dexteram eris et laudaberis. Quomodo / Venite benedicti patris mei percipite regnum. Si autem perverso corde fueris si providentiam dei irriseris. Si dixeris in animo tuo vere non curat deus res humanas si curaret ille latro ille usurarius / ille tyrannus tantum haberet et ego innocens indigerem perverso corde factus es veniet iudicium extremum apparebunt omnia propter quid ista faciat deus. Et tu qui noluisti in hac vita corrigere cor tuum ad rectitudinem dei et te ad dexteram preparare ubi laudabunt omnes recti corde / eris ad sinistram ubi tunc audies Ite in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. collectio. Hec karissimi audientes corrigamus vitam nostram non zelemus in peccatores qui prosperantur hic sed magis timeamus deum nostrum. iohannis. qui nobis prestare dignetur ut sagittis iniquorum liberi ab arcu falsitatis erepti mereamur ab eo protegi qui sanctis omnibus prospere salutis gloriam tribuit immortalitatis ad quam nos perducere dignetur qui est benedictus in secula seculorum amen

Te decet hymnus deus in syon

nythog. Iste psalmus iuxta literam est gratiarum actio iudeorum pro reditu captivitatis babylonice quem predixit ieremias et pro templi reedificatione quam david previdit in spiritu. Et de hoc fecit hunc psalmum. Cuius titulus talis est. cassiodorus. In finem psalmus david canticum ieremie et ezechiel de populo transmigrationis cum inciperet proficisci. Multociens dictum est quid significet In finem psalmus david. Restat ut scriptura dicere debeamus. Cum populus hebreorum ex civitate iherusalem propter suam inobedientiam captivus in babyloniam a caldeorum gente duceretur ieremias et ezechiel prophete dixerunt eos post lxx annos in suam patriam esse redituros. Eversisque ab hostibus iherusalem meliore statu reparaturos. hugo. Et quia iste populus magnum gaudium habuit cum inciperet proficisci idest reverti de babylonia in iherusalem. Ideo hic psalmus dicitur canticum. augustinus. Sed omnia sicut dicit apostolus hec in figura contingebant illis. Scripta sunt autem propter nos. Debemus nosse captivitatem nostram. cassiodorus. Quia babylonia idest confusio dicitur qui peccatis facientibus in dyaboli potestate traducitur. augustinus. Debemus etiam nosse reditum nostrum de babylonia in iherusalem hoc est de culpa ad gratiam de viciis ad virtutes. Duas istas civitates faciunt duo amores. Iherusalem facit amor dei / babyloniam facit amor seculi. Interroget ergo se quisque quid amet et inveniet unde sit civis. Et si se invenerit civem babylonie extirpet cupiditatem plantet caritatem. Si autem se invenerit civem iherusalem toleret captivitatem speret libertatem. cassiodorus. Unde hic psalmus exponitur moraliter de populo fideli qui peccata seculi deserit et revertitur ad dominum salvatorem. hugo. Propheta ergo in persona populi christiani peregrinantis in mundo et revertentis per penitentiam ad deum in laude salvatoris prorumpit dicens

Te decet hymnus deus in syon

Ac si dicat redeundum est de babylonia idest de confusione peccati et mundi ut in syon idest in ecclesia militante reddatur laus deo debita. Ab his ergo qui exierunt de peccato ad gratiam decet laus deo quia non est speciosa laus in ore peccatoris sicut dicitur ecclesiastici xv. Et vere te decet hymnus quia tu es dignus iustus bonus quod innuit ecclesia quando cantat Vere dignum et iustum est equum et salutare. Et etiam post psalmos gloria patri et filio et spiritui sancto

et tibi reddetur votum in iherusalem

In baptismo renunciavi sathane et tradidi deo corpus et animam meam per votum fidelitatis. Hoc votum persolvetur deo plenarie in iherusalem idest in eterna beatitudine cum hoc corpus mortale induerit immortalitatem et incorruptionem. Et hoc implere possim

Exaudi deus orationem meam

ut quod tibi promisi in baptismo persolvere possim in resurrectione mortuorum

quia ad te omnis caro

idest omnis homo. cassiodorus. A parte totum significatur per figuram sinecdochen.

veniet

in iudicio finali. Sic enim de illo iudicio dicit apostolus Omnes enim stabimus ante tribunal christi ut recipiat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum sive malum. hugo.

verba iniquorum

scilicet demonum suggerentium et carnis persuadentis ac animae excusantis se

prevaluerunt super nos

idest fuerunt causa quare exheredati sumus de paradyso dei et in hoc exilio positi unde non habemus exire et ad patriam redire et sicut dicitur homo est spiritus vadens et non rediens idest per se potest in peccatum ire sed per se non potest de peccato redire. Ideo ostendit quod ex dei misericordia procedit reditus iste non ex nostra iustitia. Unde dicit

et impietatibus nostris tu propiciaberis.

Usque in finem nos sic fuissemus in errore nisi

tu propicius fuisses nisi quod nos sanguine propo
meritatus es Etiam
post baptismum **in impietatibus nostris**
tu propiciaberis dans nobis locum
penitentie de peccatis hu
Et quia deus omnes ad regnum vocat sed non omnes
perveniunt
Ideo subiungit **Beatus quem elegisti** per gratiam
tuam
et assumpsisti in futuro in sorte sanctorum
tuorum Non enim prodesset electio nisi sequeretur assumptio Judas enim fuit
electus sed non fuit assumptus secundum illud Johannis 6o
Nonne vos xii elegi et unus ex vobis dyabolus
est Talis autem
electus et assumptus **inhabitabit in atriis**
tuis idest in celesti iherusalem quam appellat
atria propter amplitudine ibi est enim
plenitudo omnium
bonorum unde sequitur **replebimur in bonis**
domus tue Unde in alio psalmo dicitur saciabor
cum apparuerit gloria tua
cassi. De quibus bonis dicit apostolus Quod oculus
non vidit nec auris audivit nec in cor ho
minis ascendit que preparavit deus hys qui di
ligunt eum Sed quia fas est pro parte loqui
audita dominus eius bona sunt tricenarius sexage
narius et centenarius fructus quem in sanctis suis
fidelibus dominus pollicetur **Sanctum est templum tuum.**
hugo celestis glorie
in quo habitant sancti **mirabile in equita**
te idest in equalitate participationis gaudii
Unde in ad corinthios iio super illud stella dif
fert a stella in claritate dicit glo: Erunt sancti
in impari claritate par gaudium Inde cantat
ecclesia Aie sanctorum sunt coequales Et ut ad tante bea
titudinis premia veni
re valeamus nycho: **exaudi nos de**
us salutaris noster idest salvator
noster sine cuius auxi
lio nichil boni possumus hugo Ac si dicat
o xpe nos extra templum tuum celeste adhuc
peregrinantes audi ut introducas nos non
nostris meritis sed tua misericordia que te fecit nostrum
salvatorem
qui etiam es **spes omnium finium terre**
cassi idest omnium
qui habitant in terra **et in mari longe**
hoc est illorum qui habitant in insulis maris
vel in mari longe hoc est in toto mundo Ma
re quippe recte comparatur hic mundus quia
falsitatibus amarum est fluctibus dyabolicis
quatitur et viciorum tempestatibus commovetur
Omnium ergo spes es qui fidelibus cunctis eter
na premia compromittis
hugo In hoc quod tu es **preparans** hoc est
ordinans
montes idest apostolos ad predicandum
in omnem terram et in fines orbis

terrarum qui montes dicuntur propter eminentiam vir
tutum Et quia primi susceperunt radios solis idest doc
trinam xpi orti in hoc
mundo quos preparasti **in virtute tua** cassi
quia
per eos fecisti miracula magna ut et mag
nitudine verbi incredulos converteret et fortitudine cum
ratione corda durissima molliret sed quadmo
dum hec preparaverit
aliter exponit dicens **accinctus** humani
tas enim
domini verbi potestate precincta est ut quod homo non
habuit virtus divina prestaret Deinde postquam
per allegoriam montium dixit apostolos esse prepa
ratos nunc exponit quod per eos dominus fuit operatus
Di
cens **qui conturbas profundum maris**
Corda ipsorum dicit profundum maris quasi pro
fundius mersa in mare huius seculi hu. horum
corda dicit conturbata idest ad penitentiam mo
ta per predicatione et miracula apostolorum per quos
etiam
conturbas **sonum fluctuum eius** idest impe
tuosas pri
cipum mundi hostium contradictiones quorum aliqui conver
tebantur ad fidem
de quibus subditur **turbabuntur gentes**
ad penitentiam **et continebunt** de omni popu
lo multi
qui habitant terminos idest ubi
que terrarum
Et
hoc **a signis tuis** quia visis signis
miraculorum ad fi
dem sunt conversi nycho Et quia aliqui exeunt
de peccatis in matutino hoc est in tempore
iuventutis et aliqui in vespere senectutis
Ideo
subdit **exitus** idest conversio quo
rundam de peccatis erit **matu**
tini tempore hoc est in
iuventute et aliquorum **vespere** senectu
tis et horum
exi
tus **delectaberis** idest delectabiles facies
angelis quibus est gau
dium de uno peccatore penitentiam agente quanto ma
gis de multis conversis delectantur au Vel ma
tutinum significat prosperitatem et vespera signi
tribulationem seculi cassio Exitus matutini est quando
aliquis ex mundi istius felicitate ad dominum con
vertitur salvatorem Quod autem dixit et ves
pere delectabis significat tempus quando gravia pa
tientes in obscuritate tribulationum ad dominum
veniunt creatorem qui memores eorum convertit in
gaudium Itaque in utroque exitu delectabitur dominus
qui undique devotos per habundantiam sue largi
tatis acquirit hugo aliter ostendit causam conver
sionis gentium
dicens O tu xpe **visitasti** per legatos
apostolos tuos
terram idest ecclesiam de
gentibus collectam **et inebriasti eam**
per doctri
nam apostolorum **multiplicasti locupletare eam**
idest multipliciter locupletasti eam ieronimus

diuersarum operibus gratiarum Itaque **flumen dei** idest populus conuersus
repletum est aquis idest donis sancti spiritus per baptismi ablu
cionem hugo Et hec dona dicuntur aque quia mundant et fecundant animas hominum adhuc magis
locupletasti conuersos ad fidem **quia parasti cibum il**
lorum idest corpus tuum dedisti eis in cibum **quoniam ita est pre**
paratio eius idest non ab alio quam ab ipso domino paratur hic cibus
Et de propria carne sua O magna dignitas
populi conuersi qui non dignum cocum habet sed ipsum
dominum qui non vilem vel insulsum preparat suis
fidelibus cibum sed preciosum corpus suum sicut
ipse dicit Ioh 6o panis quem ego dabo caro mea est
pro mundi vita Et vt etiam multiplicetur tu deus
qui es **riuos eius** idest apostolos et predicatores eorum **inebrians**
donis spiritus sancti Alia translatio habet **riuos eius inebria.**
Apostoli et predicatores eorum primitiue ... dicuntur
riui quia doctrina fidei manans a fonte christus
decurrit per ipsos tanquam per riuos ad corda ali
orum per quos o deus **multiplica genimina** idest ger
mina. **eius** idest eorum vt per doctrinam cres
cant fideles in fide et ex cre
dentibus alii credant Sed ad hoc quod germen
faciat fructum necesse habet
irrigari vnde addit **in stillicidiis**
eius idest in simplici doctrina eorum **letabitur germinans** idest inchoans et nouus in
fide qui nutritur lacte doctri
na idest exemplis sanctorum tanquam guttis doctri
narum Et merito
letabitur quia tu **benedices corone** idest multitudini credencium tibi vt coro
na in signum victorie circumstanti ionius quia sanctos pre
miis et temetipsum eorum agminibus coronabis
hug. hec autem corona sanctorum dicitur esse **anni benigni**
tatis tue quia in anno gracie redemisti
nos glos. Annus benignitatis
domini incipit in primo eius aduentu et durat
vsque in finem seculi Et in hoc anno **campi tui** hug idest
iusti qui susceperunt semen verbi et pluuiam gracie
spiritualis **replebuntur vbertate** bonorum operum
pinguescent speciosa deserti
cassio idest gentiles qui a deo dicebantur
deserta quia ad eos nullus propheta missus fuerat
qui pingues magno munere diuinitatis
effecti sunt quando ad eos apostolorum predicacio sanc

ta peruenit et gratia dei per fidem sponsi facti sunt quos
pridem incredulitatis macies horrenda tur
bauerat **et colles** idest martires quia ipsi sunt post apostolos celsiores **excel**
tatione accingentur. quia prestante domino peruenerunt
ad eternum gaudium per tolerantiam passionis ionius **induti sunt**
idest induentur inmortalitate perpetua **arietes ouium**
cassio idest apostoli et sancti reliqui qui doctrine
verbo ac bone vite exemplo duces extiterunt
populo christiano **et valles** ionius idest sancti minoris me
riti qui licet coronam non accipiant tamen **habundabunt frumento** idest fructi
bus eterne vite aluntur **clamabunt** in gaudio. **et ym**
num dicent Omnes promiscue idest ex vtro
que sexu Electi pro diuersorum mu
nerum donis perpetuas domino canunt
laudes cassio Intelligamus populum istum beatum qui venit
ad dominum christum quali suauitate letatus est Et sciamus
inestimabile esse beneficium quod tanta largitur
exultatione celebratum hymnum quoque eius quem primo
versu psalmus promiserat quanta gratia diuersitatis ornatur
laudem incarnationis eius mirabili breuitate
describens Et quod in mundo prestiterat fidelis
institutor edocuit ad postremum in resurrectione ven
tura vniuersos sanctos eius hymnum in eo quod dicit
exultatione gaudere Sic in primo mirabili bre
uitate narrauit vt ad spem maxime excitan
dam futura nobis premia promisit Tribue rex
celestis vt et nos erepti ab ariditate peccati dono
munere tue copiosius ditati sanctorum iungamur gau
diis ionius Et si non meremur honorari premi
is vel honorari coronis saltem venia consecuti
pena careamus futuri iudicii cassio per te ihesu
christe saluator mundi qui es benedictus in secula seculorum amen

Iubilate deo omnis terra psalmum dicite nomini eius

Titulus In finem canticum psal
mus resurrectionis augustinus quoniam gens iudea
spe resurrectionis mortuorum huius se solam ad beatam vi
tam putabat resurrecturam cassio eo quod inter
ceteras naciones que adhuc ydolis seruiebant
solam legem dei veri habere videbatur augustinus
Sed non quam viuendo et hic haberet bona
carnalia et in resurrectione mortuorum talia speraret
de qualibus hic gaudebat videlicet de propagatione filiorum
cassio Etiam gentes prophetie spiritu preuidens et cre
dituras hunc psalmum canticum profudit asserens spe
ciales resurrectionis non solum fideles ex iudeis sed vni
uersitatem de cunctis gentibus habituram hugo
per quod et nos hortamur in hoc psalmo vt de resurrectione
christi gaudeamus et in eam spem nostre resurrectionis pona

mus cassio᷑ vn̄ contra p̄dictam p̄suasione̅ iudeor̄ qui se dicebant solos ad btām vitā pertine̅ Sed mater ecc̄a spe gn̄alis tot⁹ leta vniu̅sos ad canticū et ad ps̄ᶻ inuitās ait hugo **Jubilate deo o̅nis terra** idest vos oms̄ hītantes ī terra vel in ecc̄a aug⁹ idest voce p̄rūpite gaudior̄ si non potestis verbor̄ No̅ enim verbis iubilatᶻ sed sol⁹ gaudiu̅ sono̅ redditᶻ q̄ı p̄turitus et parientis cord' in voce leticiāq̄ʒ accepte rei q̄ verbis explicari non possit cass Nam iubilacio dᶻ cordis exultaco q̄ nec taceri nec p̄ magnitudie̅ sui potest explicari Sequitᶻ **psalmū dicite nōi ei⁹** hugo q̄ e̅ ihs̄ in quo saluati estis i° cu̅ enim cantet psallit qui q̄d' ore laudat h° implet ope' **date glām laudi eius** vt si' cut ei vocibus iubilatis ita in eū bonis actibus glāmini vt videntes hoīes bona opa vestra glificent p̄rem vrm̄ qui in cel' e̅ sicut e̅ id No̅ nobis dn̄e non nob' sed nomini tuo da glām vbiq̄ʒ docet oī studio fugiendū cass Ne fragilitas hūana laudib⁹ suis agitat exigi q̄ magis debeat iusta increpatōe culpari hug Ad litteram ecc̄a iubilat in allā et hy̅nis ps̄m dᶜ in psalmodia dat glām cū p⁹ ps̄ inclinando dᶜ glā p̄ri **dicite deo** idest ad honorem dei Q̄re dicendū e̅ deo cum ipse omnia sciat Solucio q̄ʒ confessio laud' ei⁹ vtilis e̅ nob' **q̄ terribilia** idest metuenda **sūt opa tua dn̄e** ioni⁹ q̄ potestis adorare et no̅ potestis conp̄hendere Quō q̄ vir sancti st' reprobati et electi st' vel de populo iudaico electo et postea reprobato et de gentibus p̄mit⁹ ↄdempnatis et postea elcīs collcor Et q̄ʒ occulta st' iudicia dei time vm̄ in terribilibus operib⁹ suis et noli superbire ne tibi non parcat q̄ ramos naturales videlicet iudeos abscidit idest reprobauit quor̄ abscisio demōstratᶻ cū subditᶻ **ī multitudīe virtutis tue mencīetᶻ tibi īmici tui** cassio⁹ Multitudo virtutis x' erat q̄ ipse curabat hoīes diu'sa infirmitate laborantes Sed in hac virtute mēciebātᶻ inimici ei⁹ q̄n dicebant hec signa in belzebub facit Mentiti st' etiā q̄n dixit xp̄s videbitis filiū hoīs venientē in nubib⁹ celi Et illi dixerūt blasphemauit q̄ adhuc egem⁹ testib⁹ Ad postremū mentiti st' in multitudīe virtutis ei⁹ q̄n post t̄cius glām data pecunia custodibus dicebant q̄ʒ vobis dormientib⁹ dicite discipuli ei⁹ venerūt nocte et furati st' eū HVG Mentiūtᶻ peccatores dn̄o etiā q̄ʒ licet sciant ip̄m virtuosū et fortem ad iudicandū et puniendum p̄cta tn̄ non cessant peccare q̄ e̅ mentiri deo q̄n p̄miserūt in baptismo se non peccaturos q̄n renunciauerūt sathane et o̅nibus pōpis ei⁹ cass⁹ postq̄ʒ dixit inimicos dei fuisse mentitos ↄu'tere ām̄onetᶻ gn̄alitas vt veraciter adoret dn̄m xm̄ cū dᶻ **oīs terra adoret te dn̄s** hugo verᶦs corde tp̄e suū cātore **et psallat tibi** tp̄e suo redemptōī **psalmū** bōe operationes **dicat nōi tuo dn̄e** idest ad honorem nōis tui Dein ad opera dei co̅siderāda inuitat nos dicēs **venite** passib⁹ fidei **et videte** idest lumine cord' itelligite **opera dei** ioni⁹ valde metuenda Quō vn⁹ reprobatur et alter eligitᶻ Reprobantᶻ iudei et eliguntᶻ gentes Duo etiam in loco vno vn⁹ assumetᶻ et alter relinquetᶻ gregoᵈ mēcᵉ super eūm vnde nos valde solliciti ee̅ debem⁹ vt in omne q̄d' agimus oīpotentis sup nos consilia occulta timeam⁹ ne dū mens nr̄a fusa a sua se voluptate non reuocat intus contra eam iudex terribiliter adu'sa dispōt Quō intuens propheta subiūgit **terribilis ī ↄsilijs sup filios hoīm** videt nāq̄ʒ q̄ ali⁹ misericorditer vocatur Alius iusticia exigente repellitᶻ Et q̄ alia parcendo aᵃ dn̄s irascendo disponit Et pauit p̄pheta q̄ penetrare non potuit et q̄ in quibusdā suis sentencijs iflexibilem vidit terribilem in consilijs suis ee̅ ↄmēorauit ioni⁹ Terribile e̅ dum de vna massa omnes fuerūt creati et alij eliguntᶻ alij aute̅ reprobantur hug Et non sōm dn̄s e̅ terribil' sed' amabilis vn̄ subditᶻ **q̄ ↄuertit mare ī aridam** idest amatores h⁹ mūdi qui in hoc sc̄lo quasi in mari magno submerguntᶻ ↄuertit in aridam q̄ʒ iam erepti de periculo siciunt iusticiā idest desiderant seruire deo Et ip̄i ↄuersi **ī flumīe** idest in hac mortalitate **ptrāsibūt pede** idest faciliter et sine periculo flumen dᶻ mortalitas hui⁹ vite q̄ʒ in ip̄a alij veniunt alij succeduntᶻ Iux' id ecc̄ i° Generatio p̄terit gnācio aduenit hanc mortalitate̅ ↄuersi ad dn̄m secure tn̄ seūt q̄n cursum vite sue in p̄seuerantᵃ boi operis finiunt Et notabiliter dᶜ pede singulariᵗ Sunt nāq̄ʒ duo pedes quib⁹ transitᶻ flume̅ sc̄li .s. necītas et voluptas Mali pertransibunt hūc mūdum duob3 pedib⁹ q̄ʒ accipiūt bona tp̄alia ad necītatem et ad voluptate̅ / boi vero vno pede transeūt q̄ʒ de reb⁹ transitorijs tn̄

ad necessitatem sumunt et de voluptate nichil Et
cum pertransierim⁹ seculi periculū hu⁹ seculi
peruenim⁹ ad portū
felicitatis eterne scʒ. **ibi letabimur**
i ipō idest in xº **q̄ dn̄atur i virtute sua**
propria et **in eternū** sicut dʒ danielis
nō ad tps ſʒ iiº Potestas eius
ptās eterna hanc ptātē comitantur duo s.
mīa et veritas ſm qʒ dʒ pū 20 Mīa et veritas
custodiunt regem
de mīa autem dicit **oculi ei⁹ sup gē**
tes respiciūt quia reprobatis iudeis
elegit p suam mīam gē
tilem populū ipōs ad fidem vocando de veri
tate vel iusticia ipi⁹
dicit cum subiūgit **q̄ exaspant** deum
sicut
iudei qui dixerunt Non habem⁹ regem nisi
cesarem vel
sicut iniqui **q̄ exasperāt** idest ad irā
prouocāt dn̄i
semper
pcando **non exaltentur.** sed potius de
primentur in se
metipis qn̄ iust⁹ iudex cruciationes suas im
plebit Deinde hortatur gentes redemptas ad
laudem
dei dicēs **bn̄dicite gētes dn̄m nr̄m**
nycol⁹ ip
sū lau. **et auditā facite vocē lau**
dis ei⁹ alios ad laudem consiliū
inuitādo cuius cām subiūgit **q̄ posu**
it aīam meā ad vitā ipsam re
uocando
per suam grām de morte pcti ad seipm̄ qui ē
vita veritas et via Joh' 14º Et non solū ad suū
seruiciū vocauit me ſʒ etiam in ipō perseuerā
ciam dedit in
vnde subiūg **et nō dedit i cōmoti**
onē pedes meos idest firmauit affec
tus volūtatis mee
in pposito bone cōuersationis Sed posset aliqis
dicere tu dicis te non esse amotum Et qʒ mi
rum qʒ non fuisti ipulsus Ad hoc ridet qʒ pº
qm̄ pbasti nos dn̄s idest pbari nos
permisisti per
diuersas
tēptatiōes **igne** idest acerbita
te tribulatiōis **nos ex**
aminasti vt purgares in no
bis maculas viciorum **sicut ex**
aminatur argentū Translatio hebrai
ca habet sicut cofla
tur argentum Quia sicut argentū purga
tur per ignem a sordibus sic anima p pnīe
tribulationem a sordibus acciꝑie terrene mūdatur
induxisti nos i laqueum non de
ceptionis
sed pbationis non culpe sed penalitatis sicut
ē infirmitas paup
tas et mortalitas **posuisti tribula**

tiones i dorso nr̄o qʒ nos per superbi
am erectos casti
gationib⁹ ad hu
militatē curasti **iposuisti** idest iponi p
misisti hoīes
idest platos **sup capita nr̄a** aug⁹ tole
et principes ram⁹ qs̄
volum⁹ patimur superiores aliqn̄ quos nouim⁹
peiores bonum ē enim vt consideremus nos peiores
esse et toleremus iposit⁹ super capita nr̄a et vt
deo confiteamur qʒ digna patimur Qui enim
indigne patitur qd̄ facit qui iust⁹ est Berñ
dus in iiº ſmone de aduentu Et si tā mani
feste indigna inoruerit plati ac⁹ vita vt n̄
omnio dissimulationis nl̄ excusationis admittat
ppter eum tn̄ a quo ē omnis potestas ipm̄ qʒ nō
talem nominm⁹ excelsum reputare debem⁹ nō
pntibus persone meritis sed ordinationi diuine
et dignitati ipius officij deferentes aug⁹ Ge
nue videtur de⁹ cum ista facit Ne metuas qʒ pr̄
ē nūqʒ sic seuit vt perdat Qn̄ male viuis si p
cat plus irasatur oīo iste tribulationes flagella
sunt corrigentis ne sit sn̄ia punientis hugo ad
huc ondit qʒ de⁹ ē laudand⁹ qʒ dat victoriam
i tribulatio
ne vnde dʒ **trāsiuim⁹ p igne et a**
quā idest per aduersitate tribulatiōis et per
felicitatem psperitatis qm̄ res st̄ anguste
q̄ infelicitates dicuntur in hoc mūdo quasi ignis
ē qui vrit Quando idest psperitas et hūdancia se
culi affluit ēt aq̄ ē q̄ corrūpit vide ne te ig
nis tribulationis exurat vt carpes p ipacien
ciam neqʒ aqua corrūpat submergens te per
psperitatem firm⁹ esto aduers⁹ ignem coqui te
oportet tanqʒ vas mittēris in caminū vt fir
metur qd̄ formatū ē Nam vas si solidatū in ig
ne non fuerit tanqʒ lutū in aquam soluetur
Cū autem te ignis tribulatiōis crepare non
fecerit et aqua psperitatis mersa non fuerit ſʒ
enatauerit per disciplinā transis ad requiem
vnde
sbdit **et eduxisti** hugo idest educes nos
de temptatiōe aduer
sitatis et **i refrigeriū** iom⁹ hoc ē in eterna
psperitatē bātitudinem vbi ē re
quies eterna vel in hys tribus versiculis pre
dictis mīrm ondit victorias quas in diuersis
passionib⁹ meruerūt qm̄ per laqos per carce
per verbera et per ignes est⁹ et alia diuersa sup
plicia ad vnū dicit eos refugerm idest xm̄ dn̄m
peruenisse collr̄ deinde membra xi loqntes i nūo
singulari ondunt qʒ de ipis fiet tribulationi
bus transactis vn̄
in psona ecce dicit **introibo i do.m tuā**
cassi⁹ idest in illā
celestem ihrlm. **i holocaustis** holo
caust
enim dʒ totū incensum qʒ se superi⁹ examiatū
igne duceat sicut argētum iuste se holocaustū
hoc est purgatam a delicis aīam
suam oblaturū dicit aug⁹. vel **introibo i**

domū tuā ī holocaustis quia ignis
tuꝰ diuinꝰ ꝯsumet totū meum sic vt non
remanebit ad mortale in carne mea neqꝫ
culpabile in spū meo ita vt nichil mei re
maneat michi et totū sit tibi / hoc autē erit
in resurrectiōe iustoꝝ qn̄ hoc corruptibile in
duerit incorruptioēm et hoc mortale corpꝰ
induerit in
mortalitatē tūc reddam tibi vō mea
cassiodꝰ idest laudes tuas sub perpetuitate de
cantem et cum angelis ptātibus thronis
et dñationibꝰ hȳnum maie tue sp edita hec
enim sūt vota fidelium hec desideria simpliciū
xpianoꝝ vt in illa societate recipiant quā se
fidei et opm
sūt cōniuxerūt quā vo ta distinxerūt labia
mea augꝰ Que ē distinctio in votis hec ē
distinctio vt te accuses illū laudes
te intelligas creaturā illum creatorem te tene
bras illum illuīatorē vel ad līam potest iste
versiculus sic exponi hugo reddā vota mea sēm
id vouere et reddere dō deo vrō quā distinxerunt
idest distincte et dis labia mea Trans
crete promiserunt latio
hebraica habet quā pmiserunt labia mea In
epte enim indistincte et indiscrete vouit et
non debuit reddere de quo habet iudicū xiº.
Vnde dr̄ augꝰ qꝛ stultꝰ fuit in vouendo et impiꝰ
in red
dendo et locutū ē os meū ī tribu
latione mea idest in pñti vita in quā
tribuloꝝ promisi dicens
holocausta medullata offe
rā tibi holocaustum dr̄ totū incensū et
medulla quā ē pinguedo in osse sig
nificat deuotionem et amorem cordꝰ dicat quā
ī etiā id
glosa holocausta medullata est
meipm totū in aīa et corpore cum medulla
idest cum deuotio
ne intimi amore offerā tibi cū incen
so idest cū
oratiōe arietum idest aploꝝ quā sunt
duces gregis augꝰ
Maxime arietes orāt pro gregibꝰ hug. offerā
tibi
silr̄ boues idest predicatores qui terrena
corda vomere pdicatiōis scindūt
et ad frugem bonoꝝ opm serendā apta reddāt
Et ad
dit. cū hircis idest cum pctōribz peni
tentibꝫ qui per hircos sig
nificātur ppt feditatem pctī cassꝰ sed per hoc cū
bobꝰ offert etiā qn̄ cōuersi xº dño confitentur
hugo Et si quis querat cui tot et tanta offeres
dño
tandē venite per
fidē audite per obedientiā
fides cui aurē
obedientē
aperit Et narrabo vobꝰ in
quā oēs

quī timetis deū qm̄ timentibꝰ deū
pdicandū ē vbū eiꝰ quā
ta videlicet
bñficia fecit aīe mee primo de
dit michi
gratiam oradi
vnde dicit ad ipm ore meo et nō
alieno
sicut faciūt illi qui per aliū psallunt dicē
horas
suas clamaui Clamor enim exprimit
deuotionem cordis vn̄
aꝰ Non vox sed votum clamat in aure dei
Ergo ore suo clamat qui dō pure et deuote
supplicat deinde dedit michi leticiam spūa
lem quā ex ore pro
cedit. vnde subdit et exultaui sub lin
gua mea cassꝰ Sub lingua dicit in cō
scientia qꝛ cor nrm̄ sub lingua
nostra ē vbi tacita cogitatiōe laudamꝰ dom
cum mentis exultatione hugo Ille aūt clamat
sub lingua cum gaudio quem nō remordet
cōsciā deinde dedit
in odiū pctī vn̄ dr̄ iniquitatem si aspexi
ī corde meo nō exaudiet dns
Si ponitur hic p non quasi dicat Sciebam quā
pctōres non exaudiet sicut dr̄ iohīs 9º Et ideo
cum exaudiret pctā non aspexi idest multū
odiui Qd enim multū quis odit hoc non pt
aspicere Iniquitatē in corde aspicit quā in delec
tationem consentit vn̄ math vº Qui viderit
mulierē ad concupiscendā eā iam mechatus
ē eam in corde suo Et quia non aspexi iniquita
tem vt
dcm̄ ē propterea exaudiuit me de
us in bonis op
tinendis et intendit voci dep
cationis mee in malis amouendis
vnde psalmista / omībꝰ grās
agēs
dicit benedictꝰ dñs quī nō amou
it oroēm et miam suā a me cas
siodꝰ
Duo ista sūt cōnexa qn̄ deꝰ depcatioēm nō amo
uet miam suam sine dubitatiōe concedit
ioniꝰ Nam sp pie aures eiꝰ iustoꝝ precibus
patent augꝰ Sed multi languescūt in orādo
et cum in nouitate sue cōuersionis feruētes
sint postea quasi negligentes securi fiunt
pigrescit animꝰ interrūpit orō Et cū tā dor
mis vigilat hostis crescunt temptationes
propterea precipit dñs qꝛ oportet semp orare
et nūqꝫ deficere cassꝰ. Sancta mater ecclā in hoc
psalmo salutariter gentes allocuta ē vt generaliter
in dñi laudibꝰ occupentur quatinꝰ supnū de
siderium mūdi vobꝰ tollat affectū docuit nos eti
am qn̄ de diuersis cladibꝫ quas hic populꝰ
sustinet xpianꝰ domini miseratiōe liberat
et ad illam felicem patriā ipō largiente p
ueniat pmissio singularis sponsio desid

rabilis vt hic ipo protegente valeat custodiri et
ibi eodem largiente in eterno premio collocari
si fixo aio semp intendimus nuq mudi ipis
pericula formidam9 Sz cum leticia summa can
tabimus qd in h9 ps fine conscriptu e bndictus
deus qui non amouit orōem meam et miam
suam a me augus Cum videris non a te amotam
orōem tuam securus esto qz non est a te amota
misericordia ipius ieroni Nos ergo supplices
deprecem² vt aperiat aures suas ad preces nras
et ipse nos data remissione pctoz de peccatibus
eripiens eripiat sibiqz holocaustum purum ef
fectos mactatis vicijs scōz agminibz iungat Cui
cu prē et spu sancto e honor et glā i scla sclorā

Deus misereatur nostri

Titulus In finem in hymnis ps can
tici dauid hugo In precedenti ps
inuitat nos pphā ad iubilandu pspere resur
rectionis glam Sed qz nec iubilare nec per
uenire ad glam tuis possumus sine diuina
mia Ideo hanc petit in hoc ps Cuius tituli
sensus talis e cassio9 ps cantici sic dictus quia
sola humane vocis modulatione canebat mit
tens nos in finem idest in xm hugo Conuenit
dauid idest cuilibet fideli penitenti in hymnis .i.
in laudibus exhibendis deo Intencio psre e hor
tari nos ad laude dei pphā igr in psona fide
lium primo petit dei miam et bndictionem
vt ad eas perueniat
noticiam dicens **ds misereatur nri**
peccata nobis
remittendo nycho⁹ **et bndicat nob** mul
tipli
cando nos in bonis spualib9 ioni9 bndictio
ergo q succedit mie talis e vt mortificata do
minatione carnali spm faciat triumphare
glosa. bndicat enim creator creature ipam mul
tiplicando nuo et merito Et bndicat creatura
creatori cum corde et voce et opere laudando
et oe bonu qd habet ei ascribendo augus Multis
eni modis se optant hoies bndici a deo Alius
bndici vult vt habeat plenā domum necessari
is rebus tpalibus Alius vt optineat salutem
corporis sine labe Alius vt sanitate corpis co
sequat² cum egrotat Alius desiderans filios
vult bndici vt habeat posteritate et similia
vota hoium hoc dat deus et bonis et malis indif
ferenter in hoc mundo et qnqz plus malis qz bo
nis Qd dat ergo precipue bonis et iustis n hoc
qd pphā qualiter
petat dicens **illuminet vultum
suu super nos** hugo vultu appellat
ymaginē dei nobis
impressam idest rōem scdm quam factus e ho
ad ymaginē dei quā petit illuminari ac si di
cat augus Sum in tenebris peccatoz sz radio
sapie tue expelle tenebras meas et fulgeat
in me ymago tua vel ad litteram illuminet vul

tum suu super nos ioni vt non illu tristem
videamus in peccatis nris sz gaudentem in virtu
tibus nris non iam sentiamus iudicē sed prēm
et misereatur nri cassio9 Necia iteracio qm et
mia dei pficere incipimus et in bona spe ip
so largiente seruamur collectoz Et hoc orat ecclia
dicens Tua nos dne gra semper preueniat
et sequat ac bonis opibus iugiter prestet
esse intentos Ad huc
eni fine petis illuminari **vt cognoscam⁹
i terra viā tuā** per quam securus
eundu est ad te au9
In q
terra **i oibus gētib⁹** Et quā
viam **salu
tare tuu** xpm ihm iero vbi enim nos
habemus in latinis salutare in
hebreo ihesus dr hugo postqz fidem puenire
pplis exorauit pphā hortatur oms ad confes
sionem et lau
dem dei dicēs **confiteantur tibi
ppli de⁹ cōfiteāt tibi ppli oēs**
confessione pctoz primo se accusantes et pos
tea confessione laudis te laudantes augus
Qd times confiteri O homo dāpnaberis tacitus
qui posses liberari confessus Te reprehende te
emenda illum lauda et glifica vt ipse veniens
inueniat te punitore tuu vt exhibeat se tibi sal
uatorē tuu hugo Et qz ista confessio non ad
supplicium ducit sed ad
gaudium Io subiungit **letēt et exultēt
gētes** letentur in aīa et
exultent i corpore **qm iudicas
pplōs i equitate** Reddendo vnicuiqz
iuxta opera sua cassi9
Querendu nobis e quare moneat gentes
letari et exultare cum ipse pphā dt dom iudicium
tuu metuere magis pt rea cōsciencia qz letari
cum audit dom iudicaturu veritate Sed illos
monet letari qui iam confessi peccata formida
re nequeunt futura iudicia Illis enim nō iudex
sz aduocatus e xps q se ppa confessione dāpnauit
Gaudeāt ergo gentes q facie iudicis i confessioe
preuenire merent
in terra dirigis vt
rite et electes gētes
venie
preueniendo neqant errore dyabolico subuerti
io9 Vel dirigit eas in via vite data remissio
ne pctoz hugo Deinde repetit versum iā sup
dictū ad maiore exhor
tacionē confessionis dicēs **cōfiteāt tibi
ppli de⁹** sua
pcta **cōfiteantur tibi
ppli oēs** laudando tu
am diuitatem **terra dedit
fructū suū** Terra e scā eccia q in suis fi
delibus post confessionem ~~lau
dis~~ facit fructū suū penie et satisfactionis Sz
qz nemo fructū boni operis facere potest sine

bñdcõe et gracia dei Ideo subiũg² **bñdicat nos de⁹**
de⁹ nr̃ bñdicat nos de⁹ hec tri
plex be
nedictio tangit² num 6° vbi d² Sic bñdica
tis filijs israel et dicetis eis bñdicat vos do⁹
et custodiat vos Ecce bñdictio patris ondat
do⁹ faciem suam vobis Ecce bñdictio filij. se²
et det vobis pacem Ecce bñdictio sp̃s sc̃i Et vt
hec trinitas confiteat² vn⁹ ẽe de⁹ continuo
deũ metuendũ ẽe
pronunciat dicens **et metuant eũ**
oẽs fines terre tanq̃ iudicẽ nycho⁹
oim ad puniendum
potentissimũ cassio⁹ Indicam² q̃admodum
timor dei inter magna postulen² munera
q̃n post bñdictionẽ petita eis metus concedi ter
re finib⁹ exorat² Est enĩ timor inter p^a dei
munera q̃n qui i^m timere norũt et amare
non desinũt Sicut et salõ d^r Iniciũ sapie
timor dñi Sed timor iste non ex humana
trepidatione attingit s̃ diuina inspiratiõe pstã
tur nycho Iste ps ẽ etiã pphia de x̃ incarna x̃
quã antiqui summe desiderauerit. Vñ pphera
in persona antiq̃r patrũ x̃ aduentũ preca²
di
cẽs **de⁹ misereatur nr̃i** mittendo
nob salvatore
et bñdicat nobis conferendo
sua graciã **il**
luminet vultũ suũ sup nos
clarificando miraculis fi^m suũ qui d² vult⁹
patris q² ẽ e⁹ ymago sicut ad col p° d² In q̃
habem⁹ redemptionẽ et remissioẽm peccato
rũ qui ẽ ymago dei inuisibilis hũc clarifica^t
miraculis pa
ter ãn morte ipĩe **misereat² nr̃i** liberãdo
nos a ge
henna per sanguinem filij sui deinde conuer
tit sermonẽ suũ
ad xp̃m dicens **vt cognoscam⁹ in**
terra viã suã Via x̃ cognita fuit in
ter hoĩes querssando do
cendo et mira
cula faciendo **i oĩbus gẽtibus sa**
lutare tuũ q² sal⁹ per x̃^m facta noti
ficata ẽ omnib⁹ gentib⁹
per p̃dicationẽ aplõr s̃m q̃ d² ps 18° In oem
terrã exiuit
sonus eorũ **confiteãt² tibi ppli**
dẽs confitendo
tuã deitatẽ **cõfiteantur tibi**
ppli oẽs ĩpendendo tibi latriã
idest diui cult⁹ famẽ **leten**
tur et exultẽt gẽtes de sua voca
tiõe ad fidẽ x̃
qm̃ iudicas pplõs i eq̃tate
se disponentes per opa iusta vocando ad fi
dem sine personarũ acceptione vnde petrus
videns vocationẽ cornelij iusti dix^t act x° In
veritate cpi qm non ẽ personarũ acceptor
de⁹ sed in omni gente qui timet deum et
operat² iusticiam accep
tus ẽ illi Ideo subdit² **et gentes in**
terra dirigis in viam sa
lutis eterne **confi**
teãt² tibi ppli dẽs confiteãn
tur tibi ppli oẽs hoc q̃
sequitur **terra de**
dit fructũ suũ Sancta ma^a de ter
ra ista de nr̃o luto
protulit fi^m suũ etiã de nr̃o limo ioni⁹ Et co^m
suum q² non ex amixtiõe seminis natũ sed
tm̃ ex carne virginis formatũ ope sc̃i sp̃s
hanc terrã btĩssimam virginẽ toto cordis
affectu diligere et honorare debe⁹ q̃ nobis
dedit fr̃m de quo redẽpti sum⁹ de quo pas
cimur et viuim⁹ de q̃ terra Is^e ch^o d² Aperiat
terra et germinet saluatore nycho⁹ Et q² voca
di ad fidem baptisandi erant in nõie trini
tatis s̃m q̃ hẽ² M^r vltio vbi d² Euntes doce
te oĩs gentes baptisantes eos in nõie pris
et filij et sp̃s
sc̃i Jo subdit² **bñdicat nos dẽs** pater
deus
filius bñdicat nos de⁹ sp̃s sanct⁹ dicit enim
bñdicat in singulari ad notandũ vnitatem
essencie in deitate et dicit de⁹ ter ad notãdũ
trinitate in personis sicut ysa 6° Trinitas
personarũ ondit² per seraphin ter sc̃s clamã
cia Et vnitas essencie per hoc q̃ subdit² ibid
dñs de⁹
exercituũ **et metuant eũ oẽs fines**
terre non timore seruili sed filiali qui ẽ
cum caritate cassio⁹ Q² latissimos fi
dei campos sub breuitate suauissima ps iste
complex⁹ ẽ Supplicauit enĩ dño x° vt aduentu
suo bñdicere nos larga pietate dignet² q̃n
sal⁹ mũdi expectando gentib⁹ innotesceret et
fr̃m nũc ipius largitur percipiant Sic g^o
nobis in breuitate dulcissim⁹ et pphie sue dig
nitate p̃clar⁹ qui id ante tot sclã p̃dix^t q̃ iam
salubriter mũd⁹ agnouit p̃ca rex eterne vt si
cut in humilitate carnis te venisse cognouim⁹
Ita et venturũ nob iudicẽ clementẽ senciam⁹
qui es bñdict⁹ in sclã sclõr Amen

Exurgat de⁹ et
dissipent² inimia Titu
lus
In finem ps cantici dd Sensus talis ẽ ps iste
dirigens nos in finẽ idest in x^m dict⁹ ẽ ps
cantici cassio⁹ q² sola hũane vocis modulatiõ
canebat² ẽ dd pphie glosa qui agit hic de exul
tatione x̃ suor q̃ fidem atq̃ de aduersariorũ
ruina nycho⁹ Sciendũ vero q̃ apls paulus

ad eph. 4° exponit scripturam huius psalmi de missione spiritus sancti post ascensionem dicens unicuique nostrum data est gratia secundum donationem et mensuram Christi propter quod dicit ascendens in altum captivam duxit captivitatem dedit dona hominibus. Unde ad litteram psalmus iste est prophetia de futuris beneficiis per Christum exhibendis. Propheta igitur optans Christi resurrectionem ait **Exurgat deus** idest resurgat Christus a mortuis **et dissipentur inimici eius** idest iudei qui in vindictam mortis Christi per titum et vespasianum passi fuerunt trucidati partim captivati et per orbem dispersi augustinus **et fugiant** animo non corpore non latendo sed timendo **a facie eius** cassiodorus Cuius ubi quam constat esse presentiam. Et addit **qui oderunt eum** ut eos fugere qui in sua pertinacia perstiterunt sicut deficit fumus deficiant augustinus Extulerunt se iudei ignibus odiorum adversus dominum clamantes Crucifige crucifige eum Captum illuserunt pendentem irriserunt et victi victorem timuerunt. mox victi evanuerunt dispersi per universam terram **sicut fluit cera a facie ignis sic pereant peccatores a facie dei** hoc potest intelligi ut futurum iudicium comminetur peccatoribus quia cum in hoc seculo sicut fumus se extollendo idest superbiendo defecerunt veniet in iudicio extrema dampnatio ut ab eius facie pereant quando eis dicetur Ite in ignem eternum cassiodorus Et intuere quod hic peccatores in substantia sua non dicit posse perire qui perpetuo igne torquendi sunt Sed dicit eos a facie dei perituros qui numquam ad gratiam atque beneficia ipsius venturi sunt. postquam dicta est pena peccatorum nunc iustorum remuneratio narratur cum subditur hugo **et iusti epulentur** in eterno convivio **et exultent in conspectu dei** videndo ipsum facie ad faciem **et delectentur in leticia** hic exprimitur duplex stola videlicet corporis et anime quam sancti expectant in regno celorum Nam epulatio et exultatio ad corpus pertinent delectatio et leticia ad animam unde proverbiorum ultimo domestici eius vestiti sunt duplicibus postquam propheta narravit penas impiorum et premia iustorum hortatur populos ad laudem dei dicens augustinus **Cantate deo psalmum dicite nomini eius** Cantat deo qui vivit deo psallat nomini eius qui bene operatur ad gloriam eius Et ita cantando ita psallendo idest sic vivendo sic operando **iter facite ei** cassiodorus idest corda vestra purificata preparate quo dignetur sanctus dominus introire Sive predicationibus vestris cunctos imbuite sicut ysaia propheta dicit parate viam domini rectas facite semitas eius. Sed cui fiat istud iter edicitur augustinus **qui ascendit super occasum** idest Christus qui resurgendo a mortuis dicit corporis casum cassiodorus ut captivam duceret nostram captivitatem quos dyabolus peccatis alligantibus tenebat obnoxios idest reos vel debitores Et ne quis ambigeret quis ascendit super occasum consequenter subdit **dominus nomen illi** ut nemo dubitaret deum esse salvatorem dominum quem nephandi iudei velut communem hominem trucidandum esse putaverunt. Sequitur **exultate in conspectu eius** idest in conscientia vestra ubi deus solus videt et iugiter puras mentes delectat idest letamini seu placete **et turbabuntur a facie eius** qui vos in conspectu hominum turbant ipsi turbabuntur a facie eius videlicet **patris orphanorum et iudicis viduarum** nycholaus idest a facie Christi iudicantis qui est pater orphanorum et iudex viduarum iero. Illi qui nunc se tutores et iudices dicunt et hac occasione decipiunt idest fallunt reos inopum confundentur cum respicere ceperit altissimus cassiodorus Turbati enim et nimium formidantes a facie dei tales expellentur quando audient Ite in ignem eternum qui preparatus est dyabolo et angelis eius. Addit quoque iero **deus in loco sancto eius** idest in anima fideli et hunc locum preparat sibi per suam gratiam nycholaus **deus qui inhabitare facit** videlicet homines **unius moris** idest unius fidei **in domo** idest in ecclesia militante coll. Unde transla. textus Iz **qui habitare facit unanimes in domo** cassiodorus In domo illius illi habitant qui se mutua caritate consociant. Sumus ergo unius moris ut ipse deus habitare dignetur etiam in nobis augustinus Qui autem gratia sua sibi edificet hunc locum et non meritis eorum precedentibus atque ex quibus eum edificat vide quod sequitur **qui educit vinctos** quia qui ligati sunt a dyabolo in peccatis ne ambulent in via preceptorum hos educit dominus **in fortitudine** augustinus quia sicut dicit nycholaus super iohannem Maius est iustificare impium quam creare celum et terram Et ideo iustificare impium est opus magne fortitudinis Sed adhuc maioris virtutis quod eos non solum predicto modo ligatos sed etiam qui iam in peccatis suis obstinati sunt convertit de quibus subdit **similiter eos** educit de peccatis qui

exasperant glosa persequendo bonos et resistendo iusticie defendendo peccata sua cassiodorus hyperbolice pro eo quod est qui habitant in sepulcris id est qui in fetida et carnali actione sepulti sunt vel quod tam vinctos quam sepultos peccatis gratia christi educat in fortitudine cum illi soluti isti resuscitati sunt. Et ex utroque genere fiunt ydonei quibus constituatur locus sanctus eius collectio. Et quod modo spiritualiter adimpletum est prius figuraliter ostendebatur unde sequitur deus cum egredereris in conspectu populi tui hugo hic ad litteram tangit historiam egressionis domini de egypto ante filios israel et aliorum beneficiorum que ostendit eis unde dicit deus cum egredereris in conspectu populi exeuntis de egypto precedens eum per diem in columpna nubis et per noctem in columpna ignis ut legitur exodi xiii. cum pertransieris in deserto ducens eos videlicet ad montem synay terra mota est quia mons synay videbatur tremere etenim celi distillauerunt a facie dei descendentis in montem synay quia nubes densissima operuit montem exodi 19. Et qua nube stillabant pluuiam idest pluuie unde subdit pluuiam idest manna voluntariam quia ad voluntatem suam sapiebat segregabis quia non taliter fecit omni nationi hereditati tue de qua dicitur ysa 19. hereditas mea israel collectio Et si tanta beneficia populo iudaico contulisti multo magis populo tuo xpiano quem proprio sanguine acquisisti vnde hec littera mistice exponitur hoc modo hugo deus scilicet deus egredereris vel egredieris de sinu patris per suam sanctam incarnationem apparens in conspectu populi tui vt te visibilem in carne ostenderes Et postea cum pertransieris in deserto ad gentes per predicationem apostolorum tuorum terra mota est idest terrena corda gentium commota sunt ad penitentiam Quando hoc fecit etenim quia celi idest apostoli distillauerunt pluuiam doctrine quam acceperant a facie idest a presencia xpi dei synay sic dicti qui legem dedit in monte sinay a facie dei israel idest videntis deum per fidem quod pertinet ad nouum testamentum Quasi ergo dicat xpistus est deus utriusque testamenti et ipsi apostoli doctrinam utriusque testamenti ab ipso habuerunt et gentibus predicauerunt genter ostendit quod distillauerunt illi celi cum subdit dicens pluuiam idest doctrinam et gratiam voluntariam idest gratie a te datam segregabis idest et iudeis separatam dabis hereditati tue idest ecclesie tue quam proprio sanguine acquisisti et infirmata est idest infirmitatem suam per doctrinam predicationis agnouit nycolaus vel infirmata est quia post ascensionem xpisti ecclesia in iherusalem collectio multas persecutiones sustinuit vt habetur actuum 8. et 9. tu vero perfecisti eam quia deus tantam virtutem contulit credentibus quod ex illis persecutionibus aucta et confirmata fuit animalia tua idest fideles tui qui sunt oues pascue tue fides catholica habitabunt in ea idest in ipsa sancta ecclesia parasti scilicet gratiam tuam in dulcedine tua idest in dulcedine misericordie tua. pauperi deus idest populo catholico qui fuit pauper et abiectus in primitiua ecclesia. dominus dabit verbum euangelizantibus idest predicantibus virtute multa fidei et miraculorum cassiodorus versus istius ordo talis est deus dabit virtutes multas euangelizantibus verbum hoc fuit in apostolis impletum vnde actuum 4. dicitur virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis ihesu xpisti hoc vbi in predicationis in virtute miraculorum dedit deus pater hugo rex virtutum idest miraculorum vt angelorum dilecti dilecti idest xpisti dilecti ab hominibus sanctis nycholaus. Translatio hebraica habet reges exercituum federabuntur quia per predicationem apostolorum et aliorum xpisti discipulorum non solum vulgares homines sed multi reges principes et potentes fuerunt federati cum xpisto per susceptionem fidei Et hoc est quod dicitur hic rex virtutum idest reges potentes et accipitur hic singulare pro plurali sicut exodi 8. dicitur venit musca grauissima idest multitudo muscarum dilecti dilecti idest facti sunt reges magis dilecti ipsi xpisto qui est dilectus patris sicut dicitur mathei 3. hic est filius meus dilectus et sic primum dilecti est nominatiui casus et secundum dilecti genitiui casus hugo Et ipse xpistus ad decorem speciei domus idest pulchritudinis ecclesie dilecti diuidere spolia idest homines sic disposuit quos eripuit ab ydolatria et spoliauit regno dyaboli hec autem spolia diuisit quando sicut dicit apostolus ad ephesios 4. quosdam dedit apostolos quosdam

aute pphãs / quosdam vero euãgelistas alios docto
res et pastores ad ɔsũmationẽm in op9 minist
rij in edificationẽm corporis x' idest ecce nycho9
Deinde alloquitur fideles quib9 scã ecclã ador
natur ad cuius intellectum
dicens **si dormiatis** sciendũ est qp cass
hic dormire non signt obliuionẽm sed dormientes
dicit in preceptis domini quiescentes hugo
Cleros qp interpt sors / st' duo testamẽta q st sortes
quibz diuiditur nobis terra repromissionis
s. hereditas celestis si sm ea vixerimus Colũba
dr ecclã propter sui innocentiã et simplicitatẽ
pẽne eius sunt virtutes eam ad celestia suble
uãtes cass9 Conuo
net ɡ fideles dicens **si dormiatis** iter
duo
testamẽta hoc ẽ aciam vrãm in scripturis
diuinis vltima dormitiõe idest vsqz in fine
vite reponatis nycho9 hoc fit qñ pl9 amantur
bona eterna q nouũ testamentũ pmittit qȝ
bona tpalia q pmittit vet9 glos. Si ergo vsqz
in finem vite perseueratis quiescendo in cõ
temptu terrenorum et de
sideriorz bonorz celestiũ **pẽne colũbe** id
est
virtuose opationes ecce per quas fideles ip
sius ad celestia
subleuãtur nych st **deargẽtate** qñ pñs vi
ta ducitur
in puritate ɔscie collecõr vel eccã dr colũba dear
gentata qz innocentiã habet colũbe et diuinis
eloquijs argenteo candore resplendet vnde i
ao dr ps Eloqa
domini argẽm **et posteriora dorsi**
ei9 Ioni9 per posteriora que scapule estimant
eo qp pectus opiant bone ɔscie fructus ondi
hugo videlicet perseuerãcia laboris et pncip
sius ecce q p9 hanc
vitam sompn9 dr **in pallore auri** Ny
cho9
idest in perfecta caritate inuitat q het i sta
tu patrie cassio9 qz postqꝫ popul9 fidelis de hoc
mũdo discesserit supra aurũ ei9 glia relucebit
nych. dañ ondit p quorz misterium de9 pdicã
dum sb'
iugit dicẽs **dũ discernit** idest or
dinat **ce
lestis** agno
la x' **reges** idest rectores videlicet
aplos et episcopos
super eã viz qp fuit sañ x's discernit in
terre aplõs ad vniuersas ptes
orbis epõs et sacerdotes vt patet ex eorz geste
Ideo
sbdi **niue dealbabũtur**. idest super
niue Et e
mod9 loqndi hebraicus Vnde supra in ps l° vbi
dr et super ni
uem dealbabor **in selmon** Selmon ẽ pro
priũm nomen
montis cuiusdam vt het iudicũ 9° vel ẽ no
men appellatiuũ et signt obscuritatẽ et sic ac
cipitur hic ab hebreis Et ẽ sensus h9 littere
qp infideles qui p9 fuerũt in selmõ in obscu
ritate ifidelitatis postea per pdicatioẽm docto
rum ecce ɔuersi ad fidem baptisabãtur et sup
niue dealbabãtur qz maior ẽ dealbatio mentis
qp corporis eo qp spũalia corpalib9 preferũtur.
Et quia sic augmentata fuit ecclã ps subdit
mons dei mõs pĩguis Ecclesia
dicitur
mons pinguis propter habũdanciã gre
diuine in primitiua ecclã fidelib9 collate q
eccãs
dicitur **mõs coagulat9** idest congre
gat9 ex lacte
is idest simplicibz et illiũatis et hũilibz vi
ris quales fuerunt apli qui lactea idest si
plici doctrina x'
sunt nutriti **mõs pĩguis** gracia
doctrine **ut
qp suspicamini** idest cur fal
so creditis **mõtes
coagulatos** idest loca salutis extra ec
clesiam esse videlicet ydo
la et templa nrã
Qr quidem ecclã **ẽ mõs in quo bñplacitum ẽ deo hitare in eo** Vnde ipe dix
it Mt° vltimo
Ego vobiscum sum omnib9 dieb9 vsqz ad con
sumatio
nẽ seculi **etenim dñs hitabit** in su
is fide
lib9 **vsqz in finẽ** vt dcm ẽ Et hij sũt fide
les quos xps inhitat st
currus dei portantes eum verbo
pdicationis in orbẽ terrarum **decẽ
milibus mltiplex** ex homĩbz q
decem pcepta
decalogi adimplent tanqꝫ ex actiuis et etiam
ex illis qui ducũt vitã ɔtemplationis q ẽ vi
ta perfecta signta per numerũ millenariũ q ẽ
nũs perfec
tus et hij st **milia letãtiũ** augn9 Q°
noie signt
igentẽ multitudinẽ scorz atqꝫ fidelium qui por
tando deum fiunt quodãmõ currus dei Et hij
dicũtur letari de pfectu suo et aliorz Sepe eni
sunt gaudentes donec perducantur in finẽ
qp nunc expectant per
pacientiam Qr letãtur **qz dñs in eis** per
gra
ciam Et quare in eis qz iplent mandata
eius vn **in synai in scõ** Synai manda
tũ interptatur
Vnde q scm dñi mandatũ obseruãt dñs ẽ
in eis qui i monte scõ synay mandatum
dedit cass9 qñ in sanctis mandatis ei9 solz
ipius pñcia contueri collect Ordinata et mlt
tiplicata ecclã per dom saluatorẽ pphã ɔuer
tit smonẽ ad ipm de
eius ascensione dicens **ascendisti in
altũ** nycho9 idest in
celũ epireũ **cepisti** postqꝫ ascẽ
dens **cap
tiuitatẽ** idest illos q in limbo detinebãtur
captiui eos tecum ad celestia
dedu
cẽdo. **accepisti** quantũm ad hu
manitatem **dona** spi
ri
tus sancti a deo patre seu tota trinitate dis

tribuit in hoibus idest in aplis et aliis dis- tribuit apul in die penthecos- tes qz misso desuper spu sco Alii gratiam vir- tutum Alii smonem sapientie Alii smonem scie Alii gratiam curationum Alii genera linguarum Alii interptationem smonum tribuit Nec e per hoc in- telligendum qp xps homo in sua passione accepit spm sanctum cum ab instanti conceptionis fuit plenus gratie et veritatis vt het Johis p° Sz pro tanto dr xps suscepisse dona sps sci in sua ascensione qz ad declarationem sue perfecte glo- rificationis ad dexteram datus fuit sps sanctus in sig- no visibili aplis qp dr iohis 8° Nondum erat sps datus qz nondum erat ihs glificatus hug. Vel intransitiue potest hoc intelligi accepisti dona i hoi- bus idest hoies iuxta id ps postula a me et dabo tibi gentes colloss hanc litteram habet clarius transf- latio dona ho ns ascendes in altum captiuam duxit captiuitatem augus qz vi- cit morte q captiuos tenebat illos in quibus regnabat Vel ipos homines appellauit captiui- tatem q captiui sub dyabolo tenebantur Dedit dona hoibus vt supradicm e Nycho⁹ Et qz spiritus sanctus non solum datus fuit in signo visibili apos- tolis qui erant sed etiam gentibz vt pz act° x° de cornelio et amicis eius Jo dr etenim non cre- dentibus dedit s ihabitare dnm deum Et sic sinn e vt gentiles nd credentes in dnm din conuersi ad fidem inhi- tent dom din et hitentur ab eo per gratiam sps sci deus habitat in hoibus et hoies in deo sin qp dr Johis e° Qui manet in caritate in deo manz et deus in eo pp ista sic benedictus dns die coti- die idest per singulos dies laudetur a fidelibus cassi⁹ qui dedit dona hoibus ipse est prosperum iter idest pspu- cursum vi- te veniendi ad se hugo faciet nobis quia ipse est deus salutarium nrorum idest saluationum nratum qui saluos nos fecit cassi⁹ Et qdmodum morte sua nos saluos effecerit ds nr i. ihs xs qui pro no- ostendit cum dicit bis mori dignatus e qui ascendit in altum et fecit ita q dicta st e hns ptatem saluos faciendi nos collect Sz ne occurreret cogitationi cur morim si p eius gratiam salui facti su- mus ostendo subiicit et dni dni exitus mortis aug tanq diceret q indigna- tis humana cordacio te hre exi- tum mortis et domini tui exitus no alius q mortis fuit Potans ergo cosolare q idig- neris patienter ergo illam morte feramus illius exemplo qui licet pcto nullo esset debi-

tor mortis et deus erat a q nemo aiam tolleret s etiam ipse a semetipo poneret ipius fuit exitus mortis hugo Et ponitur bis do' pp duplicem eius ptatem quam habuit viz ponendi aiam suam volutarie moriendo et iterum sumendi eam potentialiter a morte resurgendo Sed dicat aliquis si p oibz xs mortuus e ergo nemine dampnabit q qd subiugit dicens verumptamen deus confringet ca- pita inimicorum suorum ny. Asi dicat q uis deus velit deus omnes saluos fieri tamen vult capita i- inicorum suorum punire fm ordinem sue iustitie cuiusmodi fuerunt sacerdotes et principes iudeorum augu Qui dicebant dno alios saluos fecit se ipm non pt saluum facere Et non solum capita iudeorum sed etiam extollentium se aduersus doctrinam eius Et sumi- liter confringet verticem capilli pambu- lantium in delictis suis idest summi- tatem excel- lenciae eorum per pniam negligentes perdurant i peccatis hugo Iste versus potest etiam exponi de mulieres et hoies qui nutriunt comas ad pec- catum deus co confringet capita inimicorum suorum Illi enim sicut ie mu- lieres deum suo capite peccatum qui ornatu capillorum puocant se et alios ad libidinem Unde ta- les sunt inimica dei et talium confringet capita et verticem capil- li idest verticem capillorum Unde ie 9° visitabo sup oes q accessi sr in comis per- ambulantium per vicos et plateas i delictis suis idest in libidine et superbia Unde ysa 3° pro eo qp eleuate sunt filie syon et ambulauerunt collo extento decaluabit dns verticem filiarum syon et dns nudabit crine eorum Et licet deus confringet capita inimicorum non tn oms dampnabit qui sr inimici sz quosdam quer- tet ad pniam qz dixit dns idest ab eter- no disposuit ex basan conuertam idest de turpitudi- ne vitiorum et de con- fusione huius scli conuertam basan enim tur- pitudo siue confusio interpretatur Nec solum peccatores conuertam sed etiam obstinatos et i- fideles vn de subditur conuertam illos etiam qui de- mersi sunt in pfundum maris hoc e in pfundo vitiorum huius scli qz per mare significatur qz vitiorum fluctibus inquie- tum e augus Et ita eos quertz vt intinguatur pes tuus i sanguine idest vt ipi quos quer- tis licet in pfundum maris onere iniquitatis depssi fuerint i in- gratia tua pficiant vt fiant pes tuus portantes

te per mūdū verbo pdicatōis et p noīe tuo diu ducentes mītū vsq ad sanguīe Ceteri etiā quos canes vocat tanq p suo dño latrantes vñ sbdit **lingua canū tuorū** idest p dicatorū tuorū **ab inimicis** collator Quia sicut situr ab inimicis dicit btūs gregorius 20° libro moraliū lingua canū ex inimicis prodit qn dominus de gentibus querit pdicatores fecit hugo Et non fuit hoc ex eorū meritis sed pura grā **ab ipso** cassio Vtiq dñs q amica dei vñ addit **ab ipso** mutat in dulcedine tristiciam vertit in gaudiū erudies detestabiles in salute hug Isti autem pedes et canes domini aīati sūt ad mītū qz dñi passionē precessisse ēgnoscūt Unde sñter dicit **viderūt** per fidē **ingressus tuos deus** qualiter ingressus es hunc mūdum in magna paupertate et qualiter humiliatus occisus exaltatus es in celum et glificatus hos ingressus viderūt credendo atq eosdem put potuerūt imitādo secuti sūt Et vt dom saluatore eū denť oñdēt adiecit **ingressus dei mei regis** de quo regē scriptum ē in titulo crucis Jhesus nazarenus rex iudeorum **qui ē in scō** cassio corpore tuo in q erat plenitudo deitatis quā psfidi videre non poterant Ad hos ingressus insinuandos **pueneruūt principes** idest primitiui pdicatores idest apli quibus sup ceterum datus ē principatus ānūnciantes nouū testamentū **coniuncti psallētibus** idest deum per bona opa laudātibus **i medio iuuencularū** idest ecclesiarum primitiuarū qui tunc pascebāt lacte nutriculo vñ ipsarū ecclesiarū **tympanistrarū** idest agentiū pniam ī mortificatiōe carnis Tympanum fit de corio mortui aīalis extento super lignum hoc corpus nrm in memoria crucis xpi vel in pniam mortificatū Totū q pdcm̄ ē ab illo loco Deus confringet capita inimicorū suorū exponitur ad litteram hoc mō mythol9 **verūptn̄ confriget capita inimicorū suorū** idest sacerdotes et principes iudeorū Et sup dom ē **verticē capilli pābulācium i delictis suis** idest ciuitatem ihrlm q erat capit regni iudee Unde dr vertex capilli idest capillosa qz ppē muros et turres eam circūdantes videbatur inexpugnabil sicut vertex capillosus vi forte et tamen fuit destructa et incensa a romanis ppē peccata iudeorū ea inhitanciū Modus autem destructionis eius subditur cū dicit **Dixit dñs ex basan** Ad cuius intellcm̄ sciendum qz iudea in qua metropolis erat ihrlm est sita ex vna parte sup iordanem fluuiū iuxta quam ē terra basan vt patet ex libro nu Et ex alio latere super mare mediterraneū Vespasianus a missus a nerone contra iudeā aggregauit sibi exercitum ex vtroq latere s. per terrā basan et per mare Et hoc ē qd dicit **Dixit dñs** qz ex diuina dispōne facta ē destructio iudee in vindictā mortis xpi sicut pdixerat saluator ipse luce 21° **ex basā cōuertam i pfūdum maris** idest cōuertā exercitum contra iudeam ex parte terre basan et ex parte maris **vt itinguat pes tuus i sāgne ligua canū tuorū ex inimicis ab ipso** q.a ī destructiōe ihrlm tanta fuit occisio iudeorū qz pes ambulanciū tingebat in sanguine et canes sm suū appetitum poterant ab ipso sanguine saciari a principio enim belli vsq ad finem fuerūt decies centū milia iudeorū occisa vt dicit Josephus in libro de iudaico bello Causa autem tante occisionis sbdit viderūt ingressus tuos deus Judei enim viderūt pessimum eius sup terrā eorū pdicādo miracula faciēdo Et ideo magis sūt puniendi tanq excusatione sui sceleris non hntes ppē qz saluator Johis 15° dicit Si opera non fecissem in eis q nemo alius fecit peccm̄ non haberent Nūc autē viderūt et oderunt me et patrē meū et ibidē pmittit Si non venisse et locutus eis non fuissem peccm̄ non haberēt nunc autē excusationem non hnt de pecco suo **ingressus dei mei regis mei** In hoc psalmo confitet diuinitate xpi et eius hūanitatē in qua descendit a dauid et aliis regibus **q est i scō** idest ī celo ēpireo sctis et angelis et spiritibus appato Deinde ponitur xpianorū laudatio q pcessit nō ex zelo vindicte sed **pueneūt** Circa qd sciendum qz diuine iustic cū d aūq venirent ad destruendā ihrlm terra in circuitu xām ibidē existētes monitu angeli transierūt in regnum agripe qd erat 9federatum romanis put hr in ecclesiastica historia et ho ē qd dicit **pueneūt principes** idest apli et alii principales inter xpianos qz sicut dcm̄ ē preuenerūt destructioēz ter

inde recedendo et ad reg^m agrippe transeundo ubi
cum alijs fidelib9 insistebant diuinis lau
dibus
Jo scdi **Conuicti psallentibus i**
medio iuuencularum typanis
triarum idest virgi^m deuotarum quia a
principio ecclesie alique virgines deo
fuerunt consecrate sicut beata virgo ma^a et plures
a^c virgines et mulieres que hic noiantur tym
panistrie cum aplis insistebant diuinis
laudibz Et hoc modo beatus augustinus virginem
mariam noiat typanistriam in sermone de nati
uitate ipsius dicens Audite igitur quadmodum
typanistria nostra cantauerit Ait enim Magni
ficat aia mea dominum pp
oia bo 6. fideles hugo **i ecclijs bndici**
te deo creatori qui vos fe
cit ut eum laudaretis **dno** qui vos
de male
dictione redemit vos inquam bndicite dno glosa
qui pota **de fontibus isrl** idest de
ti estis. doctrina
aplorum ut ad eorum imitationem predictis quos de
populo israel elegit ut eos faceret fontes nycholaus
a quibus tanquam a fontibz originata est deuo
laudis
i ecclijs **ibi beniamin adolesce**
tulus In ecclijs est paulus qui fuit de tri
bu beniamin sicut ipse dicit ad Ro
xj^o Qui tunc fuit adolescentulus quando scilicet fuit
conuersus ad fidem Unde dicitur act ix^o Et ves
tes deposuerunt secus pedes adolescentis qui
vocabatur saulus / vel dicitur adolescentulus qui inter
aplos fuit nouissimus ad fidem vocatus Unde
ipse dicit i ad cor xv^o **fis e in mentis**
Ego sum minimus aplorum
excessu quia fuit raptus usque ad ter
cium celum ut habetur 2 ad co. xii **pri**
cipes iuda duces eorum Ad litteram
dns noster
ihesus xps fuit de tribu iuda secundum carnem ut
habetur ad Ro i^o Apli ergo sunt principes iuda
idest regis xpi et ipsi sunt iudices populorum con
uersorum
ad fidem **principes zabulon pri**
cipes neptali Tribus zabulon et
tribus neptali acce
perunt sortes suas pro magna parte in ga
lilea ut habetur in libro iosue de qua fuerunt
plures apli et discipuli xpi Unde vocabantur
galilei ut dicitur act i^o et 2° Et ideo de tribu za
bulon et tribu neptalim fuerunt ibi aliqui
cassiodorus Et hij omnes bene principes appellati sunt
quia eos honore ac primatu dignissimos fidelium
turba seruabatur nycholaus Manda verbum est prophete
loquentis in persona primitiue ecclesie Et est sensus
manda ds virtuti tue idest
pietati

angelice que tua mandata exequitur scilicet ut protegat nos
et defendat quod tunc factum fuit quia sicut dicitur est et
clesia fidem de monitu angeli transiuit ad
agrippe regnum tanquam ad locum securum Etiam
tunc petrus fuit eductus de carcere per angelum
ut habetur
act xii^o **confirma hoc quod opa**
tus es i nobis nos docendo et resurrec
tionem tuam mani
festando et spm sanc
tum nobis mittendo **a teplo tuo quod e**
i ihrlm quia in illo templo xps frequenter
docuit et in montem syon in
quo erat templum super aplos aliosque dis
cipulos spm sanctum misit secundum quod dicit ieronimus in epla
ad paulinum de omnibz
sacre scripture libris **tibi offerent**
reges munera per hoc enim quod xps
aplos alios quoque disci
pulos sic confirmauit quod constanter fidem pre
dicauerunt per orbem multi reges conuersi de
derunt multa et magna munera ad edifi
cationem ecclesiarum et sustentationem pauperum xpi
anorum amore xpi sicut patet ex gestis aplorum
aliorumque discipulorum / deinde inuehitur propheta con
tra gentiles tyrannos inter quos maiores fu
erunt imperatores romani et eorum prefecti qui co
nati sunt fidem catholicam destruere ut patet de ne
rone domiciano decio dyoclesiano valeriano
et multis alijs **increpa feras** propter suam
Et quantum ad hoc dicit feritatem
quia dabant feris martires deuorandos prout habetur
in multis martirum gestis Et vocat hos principes
feras arundinis quia vento vane glorie mouebantur
Et sicut arundo ad quamlibet partem vento flante
se flectit sic isti principes ad quemlibet errorem
ydolatrie de facili conuertebantur Secundum quod dicit
leo papa in sermone sanctorum petri et pauli de ro
ma quod magnam credebat se fecisse religionem
cum nullius gentis res
puisset falsitatem Et vnde **increpa feras** quia
pro
preuidit constantinum imperatorem post multam
stragem xpianorum a lepra percuciendum et a prin
cipibus aplorum videlicet petro et paulo increpan
dum et sic ad fidem conuertendum ut habetur in ges
tis sancti siluestri Et predicti principes roma
ni qui vocati sunt fere propter suam crudelitatem
sunt
etiam **congregacio taurorum** hoc est co
parantur
tauris domesticis quod
notatur per hoc quod subditur **i vaccis popu**
lorum quia tauri indomiti non sunt sic congre
gati cum vaccis hominum Et racio huius com
paracionis est quia non solum conabantur subuer
tere xpianos per tormenta tanquam fere sed etiam
blandimenta tanquam tauri domestici promit
tendo eis honores diuicias et filias dum ta
vellent recedere a fide xpiana ut patet in multis

mēm gestis **vt excludāt** a veritate et Jdeo subdit: confessiōe fidei **eos q̄ pbati sᵗ** in fide tanq̄ argentū in fornace **dissipa gētes q̄ bella volūt** Jste gētes sᵗ romāni qui per bella totū orbem sibi subiugauerāt **venient legati ex egypto** hoc conuenienter pōt exponi de philone qui cū suis socijs de alexandria egypti fuit missus legat⁹ ad īpatorem claudiū Et tūc contraxit familiaritatē cum petro aplō rome existente et reuertēs alexandriā etiam scā marci congregatā honorauit et in libris suis magnificat cōmendauit put scribit: in libō illustrium viroꝝ **ethiopia p̄ueniet man⁹ ei⁹ deo** Ethiopia enī ē iuxta egyptū et citius fuit cōuersa ad xp̄m q̄ʒ egypt⁹ per btm̄ matheū aplm̄ qui veniens ad istā puinciam baptisauit regē et filium ei⁹ quē a morte suscitauerat et filiā ei⁹ ephigeniā virgine xp̄o consecrauit et eā ducentis v̄ginib⁹ p̄fecit et populū regis p maiori parte baptisauit vt hēt: in predcō libro illustrium virorum Eth̄ō ē q̄ d̄r **ethiopia preueniet** s. egyptum **man⁹ ei⁹** dare **deo** per confessionē fidei ad ipm̄ *collector* Jsti duo versus p̄dicti mistice possūt exponi hoc mō **increpa feras arūdinis** *cassio⁹* idest superbos hoīes et feroces *hug⁹* qui vacui et steriles sunt ab oī ope bō et flectūt: ad viciā ad modū arūdinis etiam **congregatio taurorū** ē intel panda viz *cassi⁹* heretica indomita q̄ ceruici se ducit aīas īnocentes et venena perfidie sue īfelici psuasione expendūt **in vaccis ppl̄oꝝ** vacce populorū sᵗ mulieres et īnocētes persone ductili volūtate leuissime q̄ pfidie doctores tanq̄ tauros sectātur vtilitas vero istius increpatiōis sb̄di: **vt excludāt eos** a veritate fidei. **q̄ probati sᵗ argēto** idest quos caritas spūalis decoctis sordibꝫ viciorꝫ velut argentū mūdissimū ad aīe puritatē perduxit **dissipa gētes** idest hereticos p̄dicatos **q̄ bella volūt** idest q̄ contentiōibus non ad pfcm̄ aīe tendunt sed vt puerse psuasionibꝫ captiuent aīas īnocentes hos autē hereticos dissipa per tuos p̄dicatores de quibꝫ subdit: **venient legati ex egypto** *augu⁹* idest ex omī parte mūdi conuertent: hoīes ad fidem sigt per egyptū mūdū a parte totū Et hij conuersi p xp̄i legatiōe fungūt: Nō ergo solis de israelitis Vnde apli sᵗ electi sed de ceteris gentibꝫ etiam futuros p̄dicatores xp̄ane pacis hoc modo mistice pphetatū ē Sequitur **ethiopia p̄ueniet man⁹ ei⁹** *grego* 18° lib° moral. supple dare deo idest xp̄m credendo idest p̄ usq̄ iudea credat saluāda se offert oīpotenti dn̄o gentilitas nigra peccatis *au⁹* vt **ethiopia** q̄ p tenebras vicioꝝ sigt peccatores **p̄ueniet man⁹ eius** idest vindictam eius et hoc conuersiōe ad eum *hugo* cupiens per pniām iudicare *augꝰ* vt sᵗ pcā dimittātur: ne peccatores pmanēdo puniāt: Q d° etiam in a° p̄s d̄r: preocupe⁹ idest p̄ueniam⁹ faciē ei⁹ ī confessiōe Sicut per man⁹ vindictam Jta p faciem reuelationē pn̄iamq̄ sigt q̄ futura est in iudicio Quia ergo p egyptū atq̄ ethiopiam toci⁹ orbis gentes sigt: cōtinuo subiūxit **regna terre** idest hoīes de oī natiōe terre **cantate deo** ipm̄ deum te laudādo **psallite dn̄o** bene opando ad honorē ei⁹ *nycho* Et ondit q̄s sit iste de⁹ et domīn⁹ cū sbiūx: **q̄ ascēdit sup celū celi** idest ad extremitatē celi ēperei q̄ ē excelsi⁹ īt celos **ad oriētem** hoc d̄r q̄ xp̄s ascendit in celū de monte oliueti vt hēt: act 1° qui mons ē in orientali parte iuxta ihrlm̄ in q̄ cōpletum fuit misterium redēptionis hūane *hugo* Et qm̄ ipe xp̄s ventur⁹ ē iudicare viuos et mortuos vt ē subiunctū ē **ecce** quasi dicat certum ē et ppe q̄ **ipe dabit voci sue vocē virtutis** q: vt dicit *greg⁹* dabit illi virtutē suscitandi corpora qm̄ ad vocem ei⁹ resurgēt mortui Et ideo. **date glōam deo** seruiendo ei ad ipi⁹ laudem et glāz q: **sup israel** idest sup pplm̄ xp̄anū q̄ deum videt per fidem magnificētia ei⁹ idest largitas ei⁹ apparebit q: remunerabit ipm̄ sup condignū **et virtus ei⁹** apparebit **in nubib⁹** materialib⁹ in quib⁹ descendet ad iudiciū Vnde Mt 24°. videbunt filium hoīs venientem in nubib⁹ celi cū virtute mag̃ vel **virt⁹ ei⁹ ī nubibus** idest in aplis et aplicis viris qui assessores xp̄i erunt ad iudicandum orbem terrarū *augꝰ* Non enī sol⁹ veniet ad iudiciū s₃ cū senioribꝰ ppli quib⁹ pro

nuisit qz sedebũt super sedes xij iudicaturi q̃
etiam angelos iudicabunt / Deni ne aliud
nubes intelligitur
fecturus aduixit **mirabil' de' in**
scis suis nych. qz per eos fecit mirabi
ceros illuminando leprosos mũdã
do mortuos **de' isrl'** idest ppli xpiani vi
suscitando dentis eum p fide
et spe in **ipe** fonti' et
pnti tpe non alius **dabit virtu**
tem pati ētie **et fortitudinẽ** ad to
leran
das tẽptatiões dyaboli et passiones mũda
nas in pnti **dabit virtutẽ** hugo ipas,
et in futuro sibiliat'
et fortitudinẽ inmortalitatis et **ple**
hoc nõ oĩbz sed
bi sue idest populo xpiano qui eius man
datis obsecũdat idest obedit vsqz
in finem hu' vite Et pro tantis bñficijs sit ipse
bñdict' de' cassi' qui oĩm ore semp
debet bñdici vt sicut nũ
qz a bñficijs cessat Ita et semp bñdictões sp
accipiat qui scripturas eius meditatur bñdi
cat dom Sic fit vt breuis ista laudacio toci'
nr̃e vite tpe sub assiduitate soluatur Curr
rit copiosius ps ingeniũ more fluuior q̃
qnto plus terras occupant tanto ãplius a
gros fecundãt fluui' qui non ore s' ma
gis auribus hauritur fluui' qui potatur mẽ
te non corpore puros sensus inebrians et pctis
ebrios ad sobrietatẽ mentis adducens Oremus
ergo dom cuius auita **letificat** ieroni'
tẽ hu' fluuij ipetus. Quatinus
nos a morte in vitã a corruptiõe ad icorrup
tioem dei mutare digneturz vt scis eius particeps
fa sempiternus i eum gratulatoibz exultemus
ipm laudaturi in s. s. Amen

Saluũ me fac de' qm itraue rũt aq̃ Titulus In
finem pro
hijs q̃ cõmutabũtur C'
sensus tal' ē nych' ps
iste fcs a dauid ppha qui in spu puidit pas
sionẽ x' futurã dirigit nos in finẽ idest in xpm
cassi' qui in hoc ps suã narraturus ē passioẽz
Ita et ei' verba et euãgelica testetur autoritas et de
eo apls sumere doceat exemplũ nych' Saluator
enĩ Joh 15° dt de seipõ vt ipleatur smo q̃ i lege
eorz scriptus ē Qm odio hñierũt me gratis Et
sic hoc qz dr in hoc ps Multiplicati st' super
capillos capitis mei qui oderũt me gratis
dr adipletũ ad lrãm de seipõ Sic et apls pau
lus ad Ro xi° allegat qz hẽtur in hoc ps fiat
mensa eorz coram ipsis in laqum Ad lrãm

dicit' ē de iudeis excecatis eo qz persecuti st'
xpm Et iterũ Johs 2° scribitur qz cũ xps fcõ fla
gello de funiculis eiecisset ementes et ven
dentes de templo recordati st' discipuli eius
qz scriptũ ē de eo in hoc ps zel' dom' tue
cõmedit me vñ et aug. dicit de hoc ps qui
hic loquitur xps oĩo dubitare non permittim'
h' eni st' expssa verba q̃ in ei' passiõe cõplẽ st'
Dederunt in escam meã fel et in siti mea po
tauerunt me aceto cassi' Est eni iste ps q̃rt'
eorz q̃ lacius de x' passiõe agũt quam passio
xps sustinuit / p hijs qui cõmutabũtur Ista
cõmutatio sigt' pplos xpianos q̃ veteris hois pui
deposita noue regnatõis st' munere cõmu
tati / p hijs autem qz dem ē intelligendũ ē
qz reuera passio dni p cetis fidelibz fca mons
tratur hug. qui per ipãm cõmutãtur de culpa
original' pcti ad grãm de morte ad vitam
de mũdo ad celũ cassi' xps ergo cõstitutus i pas
sione aduncta 6° voce fidez in forma sui pe
tit a patre libera **Saluũ me fac**
ri a penis dicens
de' pater nych a penis iminen
tibz Cãm sue petitiõis sbiũgit dicens **qm i**
trauerũt aq̃ vsqz ad animã
meã Per aq̃s itelligũtur persecutiões seu
psecutores scdm qz dr ysa 8° Adducet dñs
sup eos aquas fortes et multas rege assiriorz
Et ideo hec lrã pt intelligi de xo capite qz per
secutiões iudeorz itrauerũt vsqz ad aĩam eius
idest vsqz ad sepatioẽm aĩe a corpore hug vel
pt esse vox xpiani scdm sensum morale q̃ postu
lat saluari qm aq̃ temptatiõz itrauerunt
vsqz ad aĩam idest vsqz ad cõsensum eis hugo
infix' sũ i limo pfũdi idest i mu
do cupi et
tenaci Nam mũd' limos' ē per luxuriã et
tenax per auariciã et sic ē vox x' peccãtis nycol'
infix' sũ i limo pfũdi hoc etia
pt intel
ligi de xo capite ratione sue sepulture q̃
fuit posi **et non ē sbã** vicia enim
tus i terra ex nrã volũ
tate hẽmus q̃ non st' sbã qz pctm nichil ē
Sequitur vox
xpi nycholaus **veni in altitudinẽ**
maris idest in pfundũ persecutionis
q̃ noĩe aq̃rum designatur vt sup
dcm ē licet autem congregatio aquarũ ma
re vocatur
in hebreo **et tẽpestas demsit me**
idest acerbitas passionis ex qua obiit i cru
ce hugo Multi etiam veniũt in altitudinẽ
maris hoc ē in aliquã dignitatẽ sc̃li et te
pestas causarũ et curarũ q̃ mouetur vento
vanis glĩe submer **laboraui.** pdican
sit eos. nycholaus do et re

darguendo in **clamās** in cruce qn̄do deis pc̄ta sua emisit spm̄ vt het^z mt^t 27° **rauce fc̄e st̄ fauces mee** Raucedo enī causat^z ex desiccatiōe hūoꝝ in arterijs et faucibꝫ idest venis per q̄s ex it et intrat aer a pulmone / x^s autē ī pas sione multos hūores emisit de suo corpe vtpote in sanguie et sudore in flagellatiōe ī corone spinee ipo^e in manuu et pedum trans fix^oe **defecerūt oculi mei** s. cor porales qui in morte extincti fuerunt **dū spero ī deum meū** q^z certitudinal^r expectat gloriā sui corporis in resurrectiōe q̄ esset fc̄a dīna virtute / deinde x^s homo plangit aduersariorū mul tiplicatiōez dicens **multiplicati st̄** inimici mei **sup capillos capitis mei** Modus ē loq̄ndi ad designa dā magnā adūsarioꝝ mltitu^ne **qui oderūt me g̃tis** idest sine causa cum econtrario deberent eū diligere ꝑ bona q̄ fecerat eis ve ritate docendo sanitatē donando Et sic de alijs ꝑ qd^o dixit Joh x^o. multa bona opa os tendi vobis ex pre meo ꝑ qd^o op^9 vultis me īterficere Isti autem odientes x^m fue rūt multiplicati q^z phisei pmo conceperūt contra eum odium / 2° scribe / 3° sacerdotes et vltimo ppl^s a sacerdotib^9 decept^9 ꝑ q^o peti uit liberatiōem barrabe et x^i crucifix^os vt het^z mt^t 27° augg^9 Accipiant menb^a voce hāc discant odio gratis haberi Quō fiet vt oderit te mūdus gratis Si nichil cuiq^z noceas et sic odio habearis nychol^9 **cōfortati st̄ inimi ci mei iniuste** q^z herodes et pylat^9 psticerūt eis fauorē herodes enim illusit eū et spuit luce 23° Et pylat^9 in fauorem iudeoꝝ dedit sniam iniquā q̄ xpm̄ **q̄ non rapui tūc ex solvebā** hugo Ac si dicat alius rapuit et furtum fecit et ego p eo sus pensus sū nych^9. Hic x^s dicit se penam sol uisse p pctis hūani gn̄is q̄ non ɔtraxerat **ds tu scis īsipienciā meā** Hoc non ītelligit^z de persona x^i in qua nul la fuit insipiencia sed oīmoda sapia ꝭ sic^t passiōem menbꝛ suoꝝ dt suā vt he^z act 9° Saule saule q̄ me psequeris Et zacha^e 2° Qui tangit vos tanget pupillā oculi mei Et hoc ꝑ ɔnexionem capitis ad menbra sic īsipienciā menbꝛ suoꝝ et delicta dicit esse sua q^z p ipsis penā portauit et satisfecit Sicut ho satisfaciēs p delictis alteri^9 facit quo dāmo^o id delictū suū sicut et gn̄r d^z Onus multi vel cameli q^z id onus d^z suū scdm̄ ad portandū et non q̄m ad possessiōem et dn̄m Et bn̄ dt^r **delicta mea a te nō st̄ abscondita** q^z delicta eoꝝ q̄ ea abscondūt nolētes ea dese rere et ɔfiteri i^a non facit x^s sua p eis satis faciēdo ꝭ scdm̄ delicta eoꝝ qui vere contriti cō fitent^z Se quit^z hugo **non erubescāt ī me** s. morientem et nō resurgentem **qui expectāt te dn̄e** venturū ad inferos et postea resurrecturū nych^9 Loq̄tur p scīs pr̄ibꝫ in limbo salutē x^i expecta tibꝫ cum magno desiderio Et ideo nisi ad eos descenderet x^s esset eis confusio et max ime pphis ibidē exntibꝫ qui talia dixerūt ventura Nec orat x^s quasi nescius futuroꝝ sed vt ostendat in se veritatē hūane nature in qua minor ē pa tre cassio^9 Additq^z **dn̄e virtutū** q^z ostendit īpossibile nichil esse oīpotencie ipi^9 Nam q̄ virtutibꝫ īperat non ē q^o non p sua voluntate pficiat hugo gn̄r orat p aplis et ceteris q^z fide lib^9 dicens **non cōfundant^z sup me** morientem qd^o quidem esset si non resurgerem **q̄ q̄rūt te** bonis ope ribus **D. ds israel** idest apli xani vi dentes te p fidem Acsi dicat iohi^9 non euacuet^z spes credenciū de mea passione sed cognoscant q^z voluntatē tuā facere ve ni Sicut se^z **qm̄ propter te** nychol^9 O deus pater idest ꝑ voluntatē tuā **sustinui obpbriū** q^z iu dei vocabant me demoniacū Joh 8° Et etiā cum teneret vinctū ples dicebāt cōtra eū falsum testi moniū mt^t 26° **et operuit cōfusio fa ciem meā** q^z velantes faciē ei^9 percu ciebāt eum dicētes pphetiza nobis x^e q^s ē qui te percussit reputātes eū falsum pphām luce 22° augg^9 nichil mag^s est qd^o d^z sustinui obpbrium sed qd^o d^z ꝑ te sustinui Si enī sustines q^z peccasti ꝑ te sustines non ꝑ dm̄ Que enī glā nobis ē ait petrus Si peccantes puniuni et suffertis Si enī sustines q^z mandata dei seruasti ve ꝑ deum susties et merces tua manet in e ternū q^z ꝑ deū sustinui obpbria Ideo enī ille pior sustinuit vt nos sustinere disceremus por ro si ie q̄ oīno non peccauit dcs ē pctor dcs ē iniq^9 / dict^9 ē belzebub / dict^9 ē insan^9 tu ser ue dedignaris audire p meritis tuis q^z dn̄s audiuit nullis meritis suis Ille dcit

ut tibi proberet paciencie exemplum Secundum nycholaum **Extraneus factus sum fratribus meis** idest iudeis quos vocat fratres eo quod iudeus erat **et peregrinus filiis matris mee** idest eisdem iudeis qui sunt filii synagoge quam matrem suam vocat Et est repeticio eiusdem sive ad maiorem expressionem hugo deinde ostendit quare hec sustinebat videlicet propter ecclesiam dei construendam Unde dicit **Zelus domus tue** secundum expositionem que habetur in speculo ecclesie / zelus domus tue comedit me .i. amor quem habui in defensione templi tui fuit causa mortis mee vel zelus domus tue idest amor de ecclesia tua construenda **comedit me** idest totum me sibi vendicavit quod zelum ostendit christus maxime quando de domo dei eiecit negociatores nycholaus **et obprobria exprobrancium tibi** Miracula enim christi attribuebant in dei virtutibus demonis Matthei 12° dicentes / hic non eicit demonia nisi in belzebub principe demoniorum que tamen fiebant virtute tocius trinitatis et sic exprobrabant patri **ceciderunt super me** propter huiusmodi miracula et precipue propter miraculum revocationis lazari apud multos divulgatum iudei consiliati sunt mortem christi dicentes Johannis 11° Quid facimus quia hic homo multa signa facit Et hoc est quod dicitur **ceciderunt super me** Ad me obruendum in morte hugo Sed inter hec pius dominus mansuetudinem suam commendat dicens **et operui in ieiunio animam meam** idest vitam meam christus enim ieiunavit xl diebus et xl noctibus antequam esset ut **operui** idest humiliavi in **in ieiunio** hoc est in macie ut tristicia naturali **animam meam et factum est obprobrium in** Quanto enim erat humilior tanto apud reprobos despectior apparebat cassiodorus Vel christus dicit se ieiunasse quia hominum fidem quam valde esuriebat non poterat invenire Et ob hoc dicit **operui animam meam.** et quasi pallio tristicie accinxi **et factum est obprobrium michi** semper bonum malorum obprobria sunt quia illorum sceleribus non acquiescentes dum illis studiose detrahunt quibus nulla societate iunguntur / testantur enim obprobria alapae flagella consputa que dominus salvator ab insana plebe perpessus est in magna humilitate **et posui vestimentum meum cilicium** nycholaus doctores nostri communiter dicunt quod cilicium hic intelligitur fletus christi in suscitatione lazari eo quod antiquitus flentes mortuum induebant cilicium Sed michi videtur quod convenienter per cilicium potest intelligi asperitas vestium christi Matthei xi° dicentis Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt / satis apparet quod asperis vestibus utebatur quia ipse cepit facere et docere actuum 1° Et Johannis 19° dicitur quod eius tunica erat inconsutilis desuper contexta per totum Et hoc modo fuerunt vestes cilicine et aspere **et factus sum illis in parabolam** hoc est in derisum quia de eo dicebant Matthei xi° Ecce homo vorax et potator vini publicanorum et peccatorum amicus augustinus parabola est comparatio et similitudo maledicti **adversum me loquebantur qui sedebant in porta** nycholaus idest principes sacerdotum qui eum iudicaverunt reum mortis Matthei 26° Et isti vocantur sedentes in porta duplici de causa / tum quia sedebant prope portam templi / tum quia preceptum erat deuteronomii 16° Iudices constitues in omnibus portis tuis **et in me psallebant qui bibebant vinum** idest de me cantabant derisorie, Scribitur enim in quodam libello hebraico qui intitulatur compendium iudicium quod propter verba salomonis proverbiorum 31° date siceram idest potum inebriantem merentibus et vinum hiis qui amaro animo sunt Sacerdotes iudeorum ordinaverunt quod dampnatis ad mortem daretur plenus cyphus de vino forti ut magis hylariter sustinerent mortem Et id vinum fuit acceptum pro christo et duobus latronibus cum eo crucifigendis Sed iudei id vinum acceperunt et biberunt cum derisione christi Et propter eandem derisionem dicitur hic **in me** idest de me **psallebant qui bibebant vinum** Et loco vini posuerunt acetum ut habetur infra Aliter etiam potest intelligi quod de crucifixione christi tamquam de re insolita notabiliter facte fuerunt cantilene derisorie in favorem sacerdotum qui mortem eius procuraverunt tamquam de falso propheta volente regnare et non potente quas videlicet cantilenas cantabant per tabernas Et ideo subditur **in me psallebant** et cetera Sed inter tot scandala et obprobria inter tantas tribulationes et persecutiones quid tu agebas mitissime ihesu. hugo **Ego vero orationem meam ad te domine** supple dirigo vel direxi luce 23° dicens / pater ignosce illis Illi deridebant / ille orabat augustinus quando enim maledicteris et quod agas non habes quando tibi iactantur obprobria. Et quomodo corrigas eum a quo iactantur non invenis nichil tibi restat nisi orare Consequenter christus ostendit quod exaudiri debet eius oratio eo

qr tempus redēptiōis ē vnde d. **tēp⁹ bn̄placiti de⁹**
de quo tpe apl's gmēorat dicens Ecce nūc
tēp⁹ acceptabile ecce nūc dies salutis cas-
siod⁹ qn̄ icarnatōis suo bn̄ficio predicante
mundū reparauit Temp⁹ quoq₃ eternitatē
gtulit et salutē Sed hoc tempus qūo preue-
nerit decenter exponit dicēs **i multitudīe mīe t.**
Nam si multitudies mīe nō fuissent neq₃
redimi poteram⁹ obnoxii tot vl' debitores
Non eni parua mīa fuit q̄ tā ingētia pctā
supe-rau. **exaudi me i veri. te salute tue** nycho⁹ idest salutis a te pmisse q̄ pro-
missio ē in veritate ioni⁹ Orat ergo x's
vt p⁹ e⁹ morte rūnus veritas approbet. vn̄
subdit nycholaus **Eripe me de luto vt n̄ ifigar** Superi⁹ aute dixt x's se ifixū
in luto eo qr mortu⁹ fuit et se-
pult⁹ in sepulcro intra terrā | hic aūt pet
vt non infigat. idest qr non diu maneat
in sepulcro et hoc fiat per sue rūnus accele-
ratio-nem **libera me ab hys q̄ oderūt me** idest a iudeis a q̄z ptāte
fu' liberat⁹ tolē i sua rūne **et de pfūdis aqū** idest psecutionū
vt dcm̄ ē sup ad
quarū pfundū hō deducat. qn̄ gcadit. Et
in hoc petit suā rūne vt p⁹ p q̄ tn̄ verba vt
solet fieri in talibus oroibz Et iō adh' sbdit.
nō me demgat tēpestas aq̄ sensus ē idest me dimersū per morte non
teneat diu in morte **neq₃ absorbeat me pfundū** idest corpus meū intra sepl'
cru non putrfiat seu corrupa-
tur nec a vermibz corrosū absorbeat. **neq₃ vrgeat super me pute⁹ os suū** In hebreo
het. non
obturet super me pute⁹ os suū Et d. h' pu-
te⁹ limb⁹ iferni ad q̄ descend' aīa x' ad ex-
hendū inde pres ibi detentos s̄m iō zacha-
r⁹ Tu q₃ in sanguine testamēti tui eduxisti
vinctos de lacu in q̄ non erat aq̄ S' 1. pet
x's vel poci⁹ dd⁹ in persona x' qr aīa x' cito de if-
no rediat ad corpus et qr resr̄tio gpleatur
ita corp⁹ nullā corrup⁰ vel putfcōem paci-
atr | qd⁹ et s̄m fuit sicut supdcm̄ ē ps⁰ 14.⁰
Pt iste vsiculus eē vox et
oratio fidel⁹ dicētis nycho⁹ **et nō demergat me tēpestas aq̄** idest tēp⁰is
per gsēsu
neq₃ absorbeat me pfundū | per pctor ex-

citū ne cadā in despa⁰ vel obstīaciā de q̄ d.
pū 18.⁰ Peccator cū in pfundum maloz ve-
nerit co-tēpnit **neq₃ vrgeat** idest ne me stri-
gat vel claudat **super me pute⁹ iferni os suū** cassio⁹ In quo puteo icadūt pctores
qn̄ se a viciosa voluptate nō abstra-
hunt vrgetq₃ super eos os suū gcludi cum
vsq₃ ad temp⁹ mortis sue i pessima volūte
persistūt aug⁹ Q' fatet. se peccasse pute⁹
non claudit super eos os suū q₃ ex puteū
pue gsuetudis exit per confessioēm Q' vero
dicit Q' mali feci facti ē defensor pcti sui
Et iam pute⁹ claudit sup eū os suū qmam
amissa gfessiōe mīe loc⁹ non erit Si vis vt
de⁹ sit tu⁹ liberator tu esto pctoz tuoz accu-
sator Se. vox xpi **exaudi me dn̄e** nych' hic
gñter ad-
duciat. rō exauditiōis sue et accipit. ex pte
pprietatis sue dīne | cui⁹ pprietas ē mīa et benig-
nitas vnde d. cassiodor⁹ **exaudi me dn̄e qm̄ benigna ē mīa tua** semp ad be-
nefaciēdū
et exaudiendū parata qn̄ tn̄ petit. pie et
ci deuote supplicat. | hanc vero benignitatē
exponit cū subiungit **s̄m multitudinē miseratōz tuarū respice in me**
Ad ipām sp redit qua debilibz et miseris
sat pronam cui oia pctā cedunt q̄uis nīo
sīssima gpbent. Et iuuet. qr vbi pietas
postulat. sp homo respicit d. Nam si pctā
som respiciat nos dii-bita⁰e gdēpnat nycho⁹ **et ne auertas faciem tuā a puero tuo** xps d.
puer
tanq₃ seru⁹ obediens valde sicut mos ē sa-
cre scripture vn̄ act' e⁰ Conuenerūt in ciuita-
te ista aduers⁹ scm̄ puerū ihm̄ q̄ vnxisti
herodes et pylat⁹ &c. Supplicat ergo patri
ne auertat faciē suā a se oroēm suā repel-
lendo Et loq't. de deo ad morē hois q̄ auertit
faciē suam qn̄ non vult exaudire oroēm
petentis Cām quare petit exaudiri sbiu-
git dicēs **qm̄ tribulor** Et ideo instāt⁹
peto exaudiri **velociter exaudi me** ioni⁹ vt cito re-
sumā spm̄ q
in tuis mai-b⁹ gm̄dani. **itende aīe mee** nych⁰ idest
vite mee corpali **et libera eā.** resuscitan-
do a morte **pp inimicos mos** 1. pp ter
iudeos **eripe me**
qd' dupl'r expo. | vno⁰ de iudeis obstiatis

vt per ĩstruc̃m x̄ confundãt᷑ Alio° de co
ũtendis vt audita x̄ vite ɋ̃ytant᷑ sicut
le᷑ act᷑ 2°. ꝙ p̃dicãte petro x̄ crinem multi
ɋ̃ũsi sᵗ ad fidem Et subdit᷑ ibidẽ Et appo
site sᵗ in 1ᵃ die aĩe circiter tria milia **Tu scis ĩpperiũ**
meũ michi illatum in verb° iniurios vt pȝ p p̃redcã **et con**
fusionẽ meã qꝛ captꝰ sum p mortꝰ latius **et**
ĩuerẽciã meã idest verecũdiam meam Nam vere
cũdens dᵣ ĩuerecũdꝰ ꝑ ꝙ in trãslatiõe
hebraica dicit᷑ **et ignomiuiã meã**
s. in sputis in colaphis a iudeis michi illatis **ĩ conspectu**
tuo sᵗ oẽs q̃ tribulant me.
Tu vides maliciã et pro volũtate tua po
tes eos punire **ĩpperiũ expectauit cor**
meũ et miseriã qꝛ post colaphos et sputa ei a iude
is illata fuit a militibꝰ p̃sidis illusus et
crudeliter occisus **et sustinui s. q̃ simul**
idest mecũ **cõtristaretᵣ et nõ fuit**
hoc videᵣ falsum qꝛ apli in morte x̄ sit cõ
tristati sᵗ ſm ꝙ dixerat eis Joh 16° Amen
dico vobis plorabitis et flebitis vos ddm
ẽ ꝙ loᵣ hᵗ ſm ɋ̃em vsum q̃ nullꝰ dᵣ adesse
vbi pauci sᵗ ɋ̃pati vel sicut dᵣ nullꝰ ẽ in
ecclã vel in foro qꝛ pauci sᵗ ibi ſm ꝙ debe
rent vel consueuerũt esse Ita in morte x̄
pauci fuerũt contristati cũ tñ oms debu
issent ei conpati cui ɋ̃pati videbãtᵣ insensibi
lia qꝛ in morte x̄ sol obscuratꝰ ẽ et terra
mota ẽ et petre scisse sunt **et q̃ cõsolaretur et**
non ĩueni quasi diceret ionᵢ Nullꝰ
de tanta multitudĩe in
quorum aut ɋ̃passꝰ ẽ doloribꝫ meis aut exci
tit consolator nycholꝰ Etiam petrꝰ q̃ debẽt me
consolari in pn̄cia mea ter me negauit
et dederũt ĩ escã meã fel sicut dᵣ mᵗ
27° Et dederunt ei vinũ bibere cũ felle mix
tũ Et qꝛ fel de nã sua erat magis comes
tibile ꝙ potabile Ideo noĩat ipm fel in hoc
loco escã **et in siti mea potauerũt**
me aceto vt hẽtᵣ Joh 19° Cum ergo accepisset acetũ dixᵗ Con
sũmatũ ẽ augꝰ fel et acetũ adhᶜ offerũt
x° q̃ male viuendo scandalũ inferũt ecclẽ
Mingꝰ enĩ p̃cauerũt iudei crucifigẽtes xpm

in terrã ãbulantẽ q̃ q̃ xᵖ cõtẽpnũt in celo
regnãtem Et qꝛ iudei malã escã dederũt
in escã puniti sᵗ vnde se᷑ nycholaꝰ **fiat mẽsa eorum co**
rã ipsis ĩ laquum qñ ihrl̃m fuit obsessa a romis
iudei illuc ɋ̃uenerãt ad celebrãdũ ɋ̃uiu
ium qd̃ non poterat fieri ex ihrl̃m Et sic
fuerunt illaqati qꝛ a romis fuerũt ĩ 1ᵃ ob
sidione circũclusi sᵗ cut in laqo aues **et ĩ retribucio**
nes s. penarũ debitarũ ꝑ morte x̄ ɋ̃ã
passi sᵗ famen in 1ᵃ obsidione ĩ tm̃
ꝙ matres comederunt filios suos Et ex ɋ̃nti
passi sᵗ mortis pestilentiã vt dᵗ iosephus
in libro de iudaico bello **et ĩ scandalũ** etiam
tunc facti sᵗ qꝛ ciuitate capta vendebãt᷑ lxxx mi
lia iudeorum videlicet xxx p vno denario ex
ceptis illis qui gladio et fame perierũt **obscurẽtur oculi**
eorum ne videant qꝛ iudei q̃ nõ fuerunt mortui sᵗ
per totũ orbem dispsi et in sua ĩfidelitate excẽti
et dorsũ eorum sp̃ ĩcurua vt romis
famulent semper ionᵢ Aut sub onere legis quã ſm
littiam nec ferre potuit hos duos versiculos
allegat apls ad Ro 11° de excecatione iudeorum
fiat mẽsa eorum hug. Data scriptura
dᵣ mẽsa vbi mẽtes
fideles reficiũt᷑ vnde ps paraſti in ɋ̃spcu
meo mensam / hec mẽsa dᵣ iudeorum quia
lex data fuit eis et hᶜ ẽ eis **ĩ laquum** per erroneam intelligentiam
et ĩ retributioẽm illos in multas ɋ̃
trietates implicãdo
et ĩ scãdalũ idest cũ qua se scãdalisãt᷑ **obscu**
rẽt᷑ oculi cordis **eorum ne videãt**
veritatem idest intelligant diuinitatẽ sb
hũanitatẽ latentẽ **et dorsũ eorum** idest affectione
eorum q̃ ds hoĩes erigere sicut spina dorsi **sẽp ĩcurua** ad terrena cassiodꝰ hoc il
lis euenit q̃ nimio delictorum pondere ceruicem suam ĩ terrã ɋ̃ũu i. inclinati ĩcuiãt᷑
Nam dorsum dãn ẽ ɋ̃ñ descendẽs deorsu
et hoc ꝙ dᵗ sp̃ signat ipsos q̃ nulla satisfactiõe con
uersi sᵗ deinde ĩpcat᷑ eis captiuitatẽ fũr
a romanis dicens nycholaus **effũde super eos**
irã tuã idest effectum ire tue et **et furor ire**
tue idest rigor iusticie tue **cõphendat eos**
qd̃ factũ ẽ in destructiõe eorum per romos fu

fiat habitacio eorum deserta quia romani destruxerunt civitates eorum et loca et **et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet** quia totaliter fuerunt expulsi de iudea et ihrlm funditus euersa est et facta quasi acervus lapidum Et hec conplete fuerunt sub tito et vespasiano imperatoribus romanorum Et huius punitionis causa subditur. **Quoniam quem tu percussisti** scilicet xpm persecuti sunt occidendo eum / dicit enim apostolus ad Ro 8° de deo patre quod proprio filio suo non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum ergo eum percussit quia percussoribus iudeorum ipsum exposuit Hoc tamen fuit ex magna caritate secundum quod dicit Joh 3° Sic deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret sed iudei persecuti sunt eum ex invidia et iniquitate propter quod puniti fuerunt **et super dolorem vulnerum meorum addiderunt** quia non solum persecuti sunt xpm ad mortem in propria persona sed etiam in membris eius stephanum lapidando / iacobum occidendo alios in carcerando et flagellando ut patet in actibus apostolorum Et quia ipsi apposuerunt dolorem super dolorem **appone iniquitatem super iniquitatem eorum** idest permitte ut ruant de iniquitate ad iniquitatem Ipsi enim super peccatorum commissione apposuerunt obstinationem Ideo subditur **ut non intrent in iusticiam tuam** revertendo de culpa ad graciam cassiodorus Ne participes fiant xpo in illo regno iusticie idest in celo ubi remunerat sanctos suos **deleantur de libro viventium** per eternam dampnationem augustinus Fratres non sic accipere debemus quod quempiam deus scribat in libro vite ut deleat illum sed liber nomine predestinatio dei accipitur quia sicut hoc quod in libro scriptum est manet fixum sic inmutabile est quempiam a deo predestinatur Quomodo ergo dicit deleantur si hy qui scripti sunt deleri non possunt sed hoc dictum secundum spem illorum quia ipsi se scriptos putabant cassiodorus Ibi enim quod scribitur deleri non potest quia totum in predestinatione solidatum est et nullus eventus mutare poterit quod iam providencia superna decrevit Sequitur **et cum iustis non scribantur** Idem ipse locutionis modus est ut scribere dicat deum quod est in prima indicatione futurus Sicut in evangelio dicit luce 9° Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis / hoc enim accidere negat eis qui non sunt sicut titulus ait presentis satisfactionibus conmuniti / propter quod de iudeis qui fuerant eme[?] sua prophetica predicatione competenter optantur Sequitur vox xpi de sua incarnatione dicens nycholaus

Ego sum pauper natus pauper conversatus pauper mortuus in cruce et nudus est in aliene sepulcro positus **et dolens** quia dolor in xpi passione fuit nimis **salus tua deus suscepit me** resuscitando me a morte / deinde sancta ecclesia gracias agit dicens **laudabo nomen dei cum cantico** idest cum hymnidica exultatione laudando nomen domini corde et ore. **et magnificabo eum in laude** Non est intelligendum quod ex laude humana aliquid deo accrescat sed **et placebit deo** super sacrificiis laudantibus sacrificium laudis domine cassiodorus **super vitulum novellum cornua producentem et ungulas** In veteri enim lege mos fuit ut pro peccatis offerretur vitulus novellus idest vitulus unius anni Quasi dicat ergo multo acceptior est laus puro corde fusa deo quam possit pecudum placere mactatio nycholaus Et hoc est quod predixit salvator Joh 4° / venit hora et nunc est quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate **videant pauperes** idest xpiani qui in primitiva ecclesia fuerunt pauperes **et letentur** quia iam non in solis facultatibus ut olim oblatio porrecta est sed in mentis affectu et devotione ubi pauper potest esse ditissimus **querite deum** in fide et caritate **et vivet anima vestra** vita anime deus est Illud propter vivere dicamus quod in beatitudinis iocunditate consistit et securitate querite eum **quoniam exaudivit pauperes dominus** pauperes sunt xpiani qui mundi istius divicias et voluptates despiciunt et eligunt indigenciam humanarum rerum ut spiritualibus epulis sacientur et. **et vinctos suos non despexit** idest omnes qui legibus et mandatis vinciuntur Ipsos enim liberat a laqueis carnalibus quos suis iugulis conexos agnoverit **vinctos** idest suos pressos in limbo nycholaus vel. detentos non despexit ipsos secum educendo propter quod promissa beneficia que deus fecit humano generi **laudent illum celi et terra** idest omnes celestes et homines in terra habitantes **mare et omnia reptilia in eis** non quod talia irracionabilia laudent deum proprie sed quia sunt hominibus materie laudis divine qui eum laudant in suis creaturis Quare laudent **quia deus**

saluũ faciet syon hoc exponit*ur* dupl*iciter*. vno *modo* de eccl*es*ia militante q*ue* per syon q*uod* i*n*terp*re*ta*tur* spe culatio designat*ur* nych*olaus* q*uonia*m in sola eccl*es*ia resp*icit*ur deus in q*uantum* corda fidelium diligunt*ur* **et edificabũt*ur* ciuitates iude** idest x*rist*i q*ui* fuit de tribu iuda nych*olaus* q*uia* alij ap*osto*li alijq*ue* discipuli de monte syon missi s*un*t ad p*re*dicandũ per orbe*m* vniu*er*sum vbi per eos or dinate s*un*t eccl*es*ie q*ue* dic*untur* ciuitates eo q*uod* ciuitas e*st* ciuiũ vnitas Ibi eni*m* vniebat*ur* fideles i*n* fide et cari tate **et h*ab*itabũt ibi** fideles x*rist*i vbi constãt*er* mentis puritate versant*ur* **et h*er*editate acq*ui*rẽt eã** nych*olaus* q*uia* decedentib*us* p*ri*mis alij q*ui* hereditarie succed*un*t eis cassi*odorus* vt **h*er*edi*tate* acq*ui*rent eã** q*uonia*m ad ih*e*r*usa*l*e*m illã etiam d*omi*nũ incarnatio*n*e p*er*ueniũt Ny*cholaus* **et seme*n* seruo*rum* ei*us*** idest imitato res fidei ap*osto*lo*rum* et discipu lo*rum* xpi **possidebit eã** videlicet ec*clesi*ã p*er* or bem terra*rum* diffusa*m* **et q*ui* diligũt no*me*n ei*us*** existentes in caritate **h*ab*itabũt i*n* eã** nu*n*c et me rito q*uia* sola caritas diuidit inter filios regni et p*er*ditio nis Alio *modo* exponit*ur* de eccl*es*ia triũphante q*ue* syon appellat*ur* vnde ad heb 12° Accessistis ad syo*n* monte*m* et ciuitatem dei viuentis ih*e*r*usa*l*e*m celes tem / hanc aute*m* syon celestem de*us* saluã fe cit q*uonia*m per ho*m*i*n*es illuc ascendentes angelo*rum* ruinam reparauit **et edificabũt*ur* ciuitates iude** idest x*rist*i Et p*ossu*nt dici hee ciuitates diu*er*so*rum* angelo*rum* ordines q*ui* tu*n*c edificabũ tur ioh*ann*i q*uonia*m a*n*i*m*e s*an*c*t*o*rum* in templũ s*an*c*tu*m tanq*uam* viui lapi des deferũ*tur* **et i*n*h*ab*itabũt ibi** videlicet sancti illuc assũp ti. nycholaus **et h*er*editate acq*ui*rent eã** hugo vt habeant illã b*ea*titudiem regni celestis i*n* p*er*petua possessio*n*e **et se men seruo*rum* ei*us*** nycho idest fideles discipulo*rum* x*rist*i imitato*res* **possidebit eã.** eternaliter absq*ue* amissione hugo **et q*ui* diligũt no*me*n ei*us*** idest h*ab*ẽtes fidem per dilectio*n*em op*er*ãte*m* **h*ab*itabũt i*n* eã** nych In qua e*st* p*er*fectã cari tas vna vox letitiaũ et vnus ardor cordium cassio Audiuimus ps*alm*um qui de passione d*omi*ni p*ro*phãt x*rist*um celesti dis pensatio*n*e mirabile vbi o*per*ta e*st* in diui*ni*te p*otes*tas tanta in hũanitate constat hu*m*ilitas Assumpsit s*an*c*tu*m x*rist*um nãm nec infirmita tes sicut titul*us* p*re*fat*us* aut p*ro* hijs q*ui* co*m*mutabu*n*t*ur* Vt per indebitã morte*m* suam liberaret nos a morte iustissima aug*ustinus* In libro de cathesi zandis rudibus pauper fact*us* e*st* p*ro* nob*is* cui*us* s*un*t o*mn*ia per q*ue*m o*mn*ia creata s*un*t ne*quis* q*uam*uis credens in eum de terrenis diuitijs audeat supbi re Esuriuit et sitiuit vt nos saciaret vinc*tus* e*st* qui o*mn*es suos de i*n*firmitatum vinculis ab soluit / pass*us* e*st* q*ui* n*ost*ros finiuit labores Mor tu*us* e*st* qui nos a morte redemit i*n*ferni Res*ur* rex*it* vt nos per co*n*fessio*n*em dissca*mus* a vicijs re surgere postea non casuri cassio*dorus* Reuera o*mn*i potens reuera misericors q*ui* dãpnatã nãm hu manã b*ea*tificauit collocando eã a dextris in ce lestib*us* perdita restituit / obnoxia libera*uit* / iniu rias n*ost*ras a nobis fecit alienas et p*re*stitit ho mine*m* per suã morte*m* viuere / q*uo*d creatũ i*n*mortale dyabol*us* fecerat itire ioh*ann*is Ip*su*m itaq*ue* cordis deuotio*n*e dep*re*cem*ur* q*uaten*us seruos suos q*uo*s rede mit per fellis amaritudiem / per aceti asp*er* itate / per carnis supplicia / per clauo*rum* vul nera / per mortis co*n*tumeliam / per gl*ori*ãm resur rectio*n*is sic custodire dignet*ur* in s*e*c*u*l*o* et faciat nos participes i*n* regno cu*m* s*an*c*t*is suis Ad q*uo*d nos perducat q*ui* e*st* b*e*n*e*dict*us* in s*e*c*u*la s*e*c*u*lo*rum* Amen

DEus i*n* adiutoriũ me*um* i*n*tende Titul*us* In fine ps*almus* dauid i*n* re me*m*oratio*n*e q*uo*d saluũ fecit eũ d*eu*s hug*o* posita in p*re*cedenti ps*almo* x*rist*i passio*n*e petit eccl*es*ia vel vir iust*us* adiuuari et hoc ordi*n*e congruo q*uia* a x*rist*i passio*n*e e*st* nobis o*mn*e adiutoriu*m* Vnde p*re*dc*t*i tituli sens*us* talis e*st* ps*almus* iste dirige*n*s nos in fine*m* idest in x*rist*um attribuit*ur* d*avi*d idest ho*m*i*n*i iusto q*ui* hic loq*ui*t*ur* agens i*n* re*m*e*m*ora*tion*e idest de me*m*o*ri*a non v*bi*q*ue* p*e*c*cat*o*rum* suo rũ sed q*uo*d saluũ fecit eum d*eu*s p*er* suam sa*n*c*t*ã passio*n*em nych*olaus* hic ps*almus* vi*detur* in esse p*ro*ph*et*ia de fu turo p*re*uidit eni*m* d*avi*d in sp*irit*u s*an*c*t*o q*uo*d p*ri*ncipiũ hui*us* ps*alm*i recordãdũ e*ss*et in eccl*es*ia i*n* p*r*i*n*cipio o*mn*i*u*m horarũ canonicarũ vt i*n*ter p*ri*m*u*m ad postulãdũ di*uinum* aux iliũ q*ui* te*m*ptatio*n*es glosa q*uia* cu*m* orare debe*mus* tunc maxi*m*e dyabol*us* nos te*m*ptare nitit*ur* hugo Sup reglãm b*ea*ti aug*ustini* Sciens eni*m* vtilitate*m* oran di et nobis i*n*uidens gr*ati*ã i*m*petrãdi i*m*mittit orãtib*us* cogitatio*n*u*m* tumult*us* vt mente*m* ab ora tio*n*e diuidat et fructu*m* oro*n*is tollat Intentio ps*alm*i e*st* nos monere vt non i*n* nob*is* co*n*fida*mus* gl*ori*antes sed in deo gl*ori*emur et co*n*fida*mus* in ei*us* auxi*li*o cass io*dorus* popul*us* vtiq*ue* fidelis d*omi*n*u*m dep*re*cat*ur* vt a perse cutio*n*ũ p*er*iculis liberet*ur* et irrisiones eo*rum* irritas faciat q*uaten*us co*n*u*er*si p*e*c*cat*a sua salutariter erubescat Vnde dicat **De*us* i*n* adiutoriũ meũ i*n*tende** idest p*ro*picius respice in adiutoriu*m* meum Et ne longi*us* p*ro*trahere*tur* adiutorij b*e*n*e*fi*cium* co*n*tinuo adiciat **D*omi*ne ad adiuuã*dum***

Dñe me festina Hic d. festina qsi
mia diuina tardaret
et per moram aduentus eius fierent grauiora
tormenta / Deinde exemplo x. orat emenda
tionem suorum inimi
corum dicens hugo **confundantur.** confu
sione
que adducat gratiam et gloriam eternam xo vt de facti
sui peruersitate **et reuereantur** idest ti
mebant
tur
te in
dicere **qui querunt animam meam** subau
di ad p
dendum
eam **auertantur retrorsum** a praua
cogita
tione missa **et erubescant** de ma
sua sequitur lis suis **qui vo
lunt mihi mala** hanc retributionem susci
piant ne in sua iniqui
tate p
sistant **Auertantur statim erubescen
tes qui dicunt mihi euge euge** po
nis
sensus excussio est vt a suo proposito erubescen
tes velociter conuertantur qui falsis laudationi
bus agnoscunt fideles increpare Euge enim
sermo laudantis est sed hic sub yronia idest
sub irrisione dicitur aduerti debet quod ab ini
micis videtur esse prolatum / Dicit enim statim
auertantur augus quia plus persequitur lingua
adulatoris quam manus interfectoris Cum vero fue
rint auersi et con
fusi quod fiet nycholaus **exultent et letentur
in te** de tua bonitate eternum i
huius seculi vanitate ioh 9: **qui querunt te**
idest qui per lacrimas primo te quod misericors
es re
quirunt **et dicant semper magnificetur dñs**
cassiodorus deus qui in se totus singularis et ineffabi
lis est non habet incrementum sed tamen magnificatur
dum nos inde proficiamus et laudes deo sanctam me
te persoluimus nostra conscientia semper augetur glosa Et nota
quod dicit semper magnificetur quia numquam debet cessare
a laude eius augus Si peccator es magnificat vt
te vocet / confiteris magnificet vt regat perse
uerans vsque in finem magnificet deus vt glori
ficet te / hoc dicant **qui diligunt saluta
re tuum** dominum ihesum xpm qui est omnium
salus et vita augus tu ergo quod **ego ve
ro egenus et pauper sum** Augustinus quo
mea semper iniquitatem
confiteor / donata sunt michi peccata iam cepi
sequi precepta dei cum adhuc egenus et pauper
Quia video aliam legem in membris meis repug
nantem legi mentis mee Etiam adhuc esurio et
sitio iusticiam
Sequitur cassiodorus **Deus adiuua me** in tri
bula
tione mundana vbi pugno contra vicia vbi
et dyabolum hostem patior vt tue misericordie
auxilio hominum insidias liber euadere possim et
ad salutem quam
desidero peruenire **quoniam adiutor meus**
in neces
sitatibus **et liberator meus** ab hac se
culi clade
tu es qui peccantem vocas penitentiam
indulges et perseuerantem coronas **Dñe
ne moreris** collector sed sicut in principio
huius psalmi dixit est deus ad adiu
uandum me festina Temptatio ne me superet
et deficiam tuo auxilio destitutus cassiodorus Totus
hic psalmus celestis philozophie luce resplendet
Cuius primus versus in principio horarum in sancta
ecclesia contra temptationes dyaboli decantando
frequentatur eo quod quociens nos incipimus orare tunc
magis credit nos temptare quatinus a nobis auferat
fructum orationis Est enim hic psalmus modicus probitate
formatus petens in afflictionibus remedium et ini
micorum salubriumque confusionem vt et erubescentes
mala sua deserant qui prauis actibus famulan
tur / deum bonorum letificarent / et eterna gaudia p
mittat et quod est in afflictione summa presidium et
leuamen dominum veniret deprecatur qui huius mundi pegra
uantes angustias aduentus sui visitatione sub
moueat collector Rogemus ergo dominum ihesum adiu
torem nostrum quatinus nobis subuenire non tardet sed
auxilium in tempore tribulationis misericordie solita lar
giatur vt cum sanctis exaltantes eum magnificare atque ex
tollere valeamus in gloria celesti ad quam ipse nos p
ducere dignetur qui est benedictus in secula seculorum amen

**In te dñe speraui
non confundar in eternum**

Titulus psalmi dauid filiorum ionadap et priorum cap
tiuorum hugo hic tangitur historia que scribitur Jeremie 35
quod ionadap filiis suis precepit vt vinum non
biberent neque in domibus residerent sed in taberna
culis habitarent / preceptum autem patris filii tenue
runt Et hos filios multociens proponit deus in exem
plum filiis israel qui nolebant seruare manda
ta dei vt intelligerent se propterea fieri captiuos
quia deo obedientes non fuerunt propheta enim agit in hoc
psalmo non de hac historia sed de signatis per ipsam
scilicet de illis qui obediunt spontanee dei volun
tati post captiuis idest de illis qui prius erant capti
ui quod deo obedirent Vnde sensus tituli talis est
Iste psalmus factus a dauid propheta est filiorum ionadap
idest filiorum obediencie Nam ionadap sponta
neus interpretatur idest qui deo voluntarie seruit
et addit et priorum captiuorum idest illorum qui primi cap
tiui dicuntur propter inobedienciam primi parentis cassiodorus
Commonemur in hoc titulo vt deuotionem habeamus
filiorum ionadap / non contumaciam iudeorum qui cap
tiui esse meruerunt / psalmus enim totus pertinet ad
hominem fidelem qui mundi spe relictis in dño pu
ra deuotione confisus est gratiam dicatis tota no
bis intentione commendans per quam a peccato

uitior nexib9 possim9 absolui hug. Ante p͞s te
e monere nos ne nobipis p̄suā9 s tota spe
niam in dei grām ponā9 vir ergo obediēs
deo p̄mo petit ab omib9 malis liberari vt
ȝgruētis possit de um laudare di.ns **In te dn̄e** et non i hoīe
neq̄ȝ in diuiciis **sperau** Et ideo ȝfido q̄ **nō confū**
dar ieternū .s. in iª iudicij retribuc͞oe vbi dāpnatis dicet: Ite
maledci in igne eternū / hec ē infelix ȝfu°
q̄ nullo fine termiāt: hic enī in p̄nti vi
ta feliciter ȝfūdim: qn̄ a pcti intentione
reuocam: et erubesca9 de pct͞is de q̄b9 p͞de
gaudeba / **i iusticia tua** a te michi
ni9 hugo data qm a
me nichil hēo n̄ pctm̄ Justicia dei ē for pei
tenciale vel ipa p̄nīa in q̄ fit iusticia de p̄
catis q̄ iusticia dei ē q̄ ipam dat et mīa ē
q̄ ipam ex dei dono accepi Acsi dicat do͞e da
michi grām faciendi iusticiā p p̄nīam de
pct͞is meis et sic i dono tuo.i. **i iusticia tua libe**
ra me de meis peccatis **et eripe me** de po
testa te dyaboli ne cum eo paciar eterne damp
nationis ȝfusionē **iclina ad me aure**
tuā nycho9 Acceptando p̄cem meā / loq̄tur
deo ad mo͞m hoīs qui inclinat aure
qn̄ vult audire dep̄cationem petentis cassio9
Nisi enī dīna gracia ad hoīem liberandū
se inclinauerit ad illā miām suis mitas no
p̄t peruenire quā cup͞t Cum d͞t inclina ad
me ȝfitet͞ se humilem et iacere tanq̄ infir
m9 indigēs medi **et salua me** Ab
co vnde et addit egri
tudie pctor̄ q̄ p̄mor hoc ē q̄ alibi d͞t ab occul
tis meis mū da me domie **Esto m i deū ptec**
torē vt non ad me iacula inimici perue
niant ego enī me ptege nō possu
et i locū muitū vt in te non tm̄
ptectus sed etiam mui tus sū **vt saluū me facias** No enī
salus ero nisi in te Ego si michi aliū lo
cū elegero salus ē non potero Si vis eua
dere iratū fuge ad placatū cassio9 qn̄ enī
cū xp̄o sum9 nullas dya boli insidias formida9 **qm̄ firma**
mētū meū hugo in tēptatioe dum pug.° **et re**
fugiū meū in tribulatiōe q̄ circūdedit me **es tu**
cassi9 qm̄ grā tua o xp̄e firmū me facit et
imobilē adūs9 oms tēptatioēs inimici
collect. Nec solum petit iste fidelis liberari

ab occultis tēptatioibȝ tm̄ dyaboli q̄ carnis
sed etiā mani festis vn̄ s͞bdit **eripe me de manu**
idest de potestate **pctoris** cassio9 quē pctorem in
duab9 ptibȝ expo͞t di.ns **de manu cōtra legē agētis**
idest trāsgredientis regulas mādator̄ tuorū
hugo: **et iniqui** persequentis me Eripe ergo
me ne in vllis insidijs du
car pctor̄ aug9 q̄ non ē in me vt paciēs sū
s in te qui donas paciam / deīn sequit͞ q̄re hoc
dicit ideo **qm̄ tu es paciā mea** idest prestās
michi paciam in hac aduersitate cassiodor9
pacia ē enī honestatis ac vtilitatis cā rerū
arduarū ac difficiliū voluntaria et diuturna
perpessio Et q̄ pacia pbatioēm pba°
auit spem opat͞ Ideo subiung͞t **spes mea a iuue**
tute mea quasi dicat ab illo tp̄e eta
tis mee quo cepi contra dy aboli pugnare versucias spam a te domie
cur aui **i te cōfirm͞tus sū** petr9 cantor Cir
ca hoc nota du
sicut ē pgress9 nālis sic et sp̄ualis / p° enī
concipit͞ puer in mre / 2° nascit͞ pcedens
de ventre in luce / deīn alit͞ et crescit vt pos
sit venire ad mēsā Ita p̄mo q̄s venire con
cipim͞ qn̄ cathezizam͞ / Deinde pcedim9
de ventre ad luce qn̄ in baptismo regn̄ am
postea crescendo alim͞ qn̄ per alia sacram
ta confirmam vt possim9 venire ad mēsā
altaris de qua reci pit͞ corp9 x͞ d͞t ergo **i te cōfirmat9 sum**
ex vtero et sui in cathecuilis fidei instruct9 in cathecismo **de**
ventre matris mee idest ex q̄ sui re
nat9 de baptis° Et in hijs omnib9 **tu es protector me9**
cassio9. Neq̄ dyaboli nequicie neq̄ p̄uor̄ inso
lencie me in pct͞is faciant in te intēnire
Et sicut de9 per sua nobis prestat bnficia
Ita et psalmodia nr̄a debet esse ȝtinua vn̄
sequit͞: hugo: **i te cātatio mea semp**
q̄ hic ē pro liberatioe laude cātam9 et in
futuro sc͞lo gracias p eterna remūa°e pagi
m9 vn̄ p͞s Cantabo dn̄o q̄ bona tribuit
m Et q̄ in te et non in mūdanis ē michi
gaudiu Ideo **tanq̄ pdigiū fact9 sū**
multis pdigium in hoc sc͞lo fit fide
lis qn̄ q̄ sectat͞ q̄ p̄t amare
pctor̄ multitudo Querūt illi diuicias Iste
paupertatē q̄runt / illi epulatioēs Iste ieiunia
q̄rit denique illi gaudia Iste tristicia aug9

Sed vnde me pdigiu putat qz credo qp non
video Illi enim bti in hys q vident exultant
videlicet in potu in luxuria i scortacoibz
i auaricia i rapinis i diuicijs i sclaribus
dignitatibz Ambulo a eo in via dissilem
otepnes ea q pncia st et times etia pspa
sedi nec abi sum securus nisi in pmiss dei
Et ideo tanqz pdigium monstru factus su
multis q
insultat m **sed tu do es** Nycholaus **adiu**
tor fortis michi tribues paciam in
aduers / deinde petit iste fide
lis vt p hys omibz dignas gras redde pos
st di
cens **repleatur os meu laude**
videlicet diuina glosa Nam si deus os non
replet non ardet desiderium Seqtur cm cur re
pleri desiderauit os suu laudibz x cu sbdit
vt cante glam tua in ps et s
nis augus
tota die sine intmissioe ta in prosps
qz consolaris q in aduers
qz cor
rigis **magnitudine tua** qz fe
cisti
me anqz essem salute dedisti michi cu
eem / cum peccassem ignouisti / cu guss
essem adiuuisti / cu pseuerasse coronasti
cassio Sed qz magnitudine eius pdicabo qz mg
na pstitit vt aure sua ad huile iclinaret
vt pergeret pdicante gnter supplicat ne
tpe senectutis sue pciat a dno qn fessa
virtus corpis plus indi
get adiuuari dicens augus **Ne picias**
i tpe senectutis Q e tepus
senectutis **cu de**
fecerit vtus mea ne derelinqs
me cassiodorus hanc senectute non solu etate
fnitiua q e in morte debes accipere
s etia qn in tbulacoibz crebs robur aie co
senescat / hoc enim signt cu defecerit vts mea
idest qn patie infirmitas mollescat et de
fiat nec sustinere pt viribz suis onus tbu
lacois ipositu Redditur cm cur ad sbueniedu
pietas dni debet
prouocari cu subditur **qz dixerunt ini**
mici mei m HVGO Non dixit qp dix
erunt vt itelligas omne
malum qp pt dicere dyabolus enim dt bonu st
honores Mundus michi dicit bone st dicere.
Caro dt bone st delicie / amatores mudi di
cunt Stultu e otepnere bona q vhr / dixe
runt go exprobrantes et me discofortates non
e bonu
qp facis **non e salus ipi i deo eius**
Et q custodiebant aiam mea
studio decipiendi osiliu fecerunt in vnu
vt me
pderent **dicentes deus dereliqt eu** cassiodorus Q vir
iste fidelissimus siue in afflictionibus positus
siue in senili etate ostitutus metuebat osis
inimicor suorum **ds dereliqt eu** hostes .s.
oru dicenciu carnales
mundana amantes cu viderunt hoiem crebra
calamitate fatigatu crediderunt ipm a deo de
sertu qz eum tenailen sue cruciatu tradi
tum esse senserunt q dinam putat graciam
in solis corporis viribus ostitutam Ite dixerunt
psequimini eu qz fugere
no poterat **et compre**
hendite eu qz no e q eripiat eu
Denuntiantes pressus hoies estimabant qp deus desereat
pmitis quos expositurus et non magis co
ronare velit quos pbari debere pmittit Sed
deliberat qui ad oculum iudicat / s vir fide
lis in tribulacoe ostitutus ad oroem recurrens
cm dicat
nycholaus **Ds ne elongeris a me** sb
tra
hendo
michi **auxiliu defensionis tue** cas
siodorus
petit enim ne gra eius ab ipo discedat et gra
moribz exponatur
insidiis addicatur **deus me i adiuto**
riu meu respice qz se nouerat affli
gendu Orat vt pad
iutorium dni ei digna pacia tribuatur Nam qp
ie adiuuat malor contritione non deficiat / s
tunc spe potius erigitur qn tbulacoim fasce
pgrauatur postqz iste fidelis orauit p se / orat
etia p inimicis su **confundantur** contra hoc
is dicens Glosa :- qp psumunt
de virib9 suis vt per **et deficiant** a
cata sua cognoscant sua
peruersa
itentione **detrahentes aie mee** nycholaus idest
volentes fama mea denigrare vt per hoc vide
ant persequi me iuste cassiodorus Amonet .n. eles
patie superari virtute qs tn pap sustine
vt ipi magis in oblocucoibus deficere vide
antur
hugo **operiantur ofusione** coram
sacer
dote in
ofessione **et pudore** vt semper pu
deat se peccasse **q**
querunt mala m insidiando aut det
hendo verb dolosis
Qui qp enim dicant
et faciant m mali **ego autem semper**
sperabo per te
liberari **et adiciam sup oem**
laude tua Augus psciorem facturus es
laudem dei Summa pfta
e laus eius tu qp adiecturus es / laudatus e deus
i omnibz bonis factis suis i oi creatura sua
in oi istitutione reru oim in gubnatoe et

regie sclor in ordine tpm in emine*a* celi in fecunditate terrarum i cõfusiõe maris et cete ris omnibz mirabilibz suis nudu erat lau datus in eo q suscitauit carne hũanam in vitã eternam cassio9 Nã qñ. dixero vm pris fecisse celum et terrã et oia q in eis st' pfecta deuotiõe laudam| ß cu aduixero ipm i carnatũ ee p salute cunctoz adiecit cumulũ laudibus plenis augu9 Sed tu peccatoz nunq adicies ad super oem laudem dei hugo Adiciã igr applicando laude dei sup miam q peccatoes non dampnat ß ad miam adduces saluat Vñ adhuc subditur **os meũ ãnũciab' iusti ciam tuã** augu9 Adiciedo super oem laudem tuã hoc q iustus sum| Si iustus sum iusticia tua ẽ i me non mea Tu eni iustificas ipium **tota die salutare tu um** idest semper tã in pspcris q in aduersis laudabo dnm xm salutare dei cassio9 A quo salus mũdi glosa icarnatõe pueit Sequitur **qm non cognoui lrãturã** nych' idest sciam iflante q supbiã facit et psumere de virtutibz suis dicens cũ aplo i ad cor 2o Non iudicaui me aid scire inter vos nisi tm ihm xm et hunc crucifixu Et ideo qz nõ cognoui psumere de me ß de dei gra q salut peccatores ideo **introibo in potẽcias** hoc ẽ in virtutes domini eas cognoscendo et docendo **do' memorabor iusticie tue solius** augu9 O solus psus vbi mea iusticiã nõ cogito iusticia tua sola me liberat| mea sola non st' nisi pcta non glorier de virtib9 meis qz q bonu habeo a te heo qz me gratis saluasti collect Trãslacio rõna habz **qz non cognoui negociatoẽs introibo i potencias dnĩ** augu9 dicat m negociatoz ecce eo affero ex longinq merces ad ea loca in qb9 non st' vt inde viuã tanq mercede laboris mei| peto vt carius vendã quã emi Nam scriptum ẽ dignus ẽ mercenarius mercede sua ß agitur hic de mendacio et piurio q fiut in negociatioib9 hoc vicium meũ nõ negociatois qz si mentior eo mentior nõ negociũ| possem eni dicere tanto emi emi sed ecce tanto vendã si placet eme Non eni ista veritate audies emptor repelleret et non porrius oms accurrerent qz plus fidem q mercedem diligerent Hoc q inq me monet ne mentiar ne piurer non vt abiciã negociũ Vnde me transfigo et accipio vicium legimus cassio9 eni vicias prim paphuciũ i m scissim' viui per reuelaciõem negociatorum cõpatu Et iuenis hodie in ecca dei tractãtes quide mercimonia sũa fide pollentes Vicius eni pessimus nõ res honesta dãpnatur sicut et diuite legimus non itroire regnum celorum cũ tñ Job abraham ysaac iacob patriarche facultatibz q fuerũt affluẽtes| negociatoẽs g° illi abhoiabiles estimãtur| qui iusticiam dnĩ minime considerãtes per imoderatũ precium ãbicium polluũtur| merces suas plus p iurys vendendo q preys Tales dns eiecit de templo dicens Nolite facere domũ patris mei domũ negociatois speluncã latrom Seq' **introibo i potencias do'** i. potencias estimãtur hoies per negotiatoẽs acquirere et in hoc mũdo fi' pminẽtes Iste beatus neglecto tali pposito intrare sedit in potencias do' idest in regna celestia vbi veneriũ peruenisse certa felicitas ẽ Introibo autẽ dixit vt ondere ihrlm supnam clausam perfidis| apertã autẽ fidelibz Et q ibi futurus sic subscript' enarrat di.nus **dñe memorabor iusticie tue solius** illo s. tpe cũ agnos sequestrac ab hedis et pplos momentanea eqtate discernit ipsos q in gehenam et fideles in requiẽ mittit sepiternã Tunc vere memor ero iusticie do' solius nychola9 **ds docuisti me** iniciens michi isticans ad bonum cassio9 vel **docuisti me** liberos dicens **a iuuẽtute mea** ex quo cepi ad tuam grãm peruenire Et ne tantã hanc sciam in pmordiis credetes acquisitã dr q btis mentibz solicita| **et vsqz nũc** vt per spacia tpm eius doctrinã crescere se videret hugo Et qz a te edoctus sum non abscondam ta' lentũ tuũ ß **pnũciabo** a' lys **mirabilia tua** cassio9 vtiqz mirabilia fuerũt vt docere indoctus vt ex peccatore fieret iustissimus hugo vel **pnũciabo mirabilia tua** qd° voluisti nasci et pati et contepnẽtes te expectabo et reuocas ad pniam sicut me senio gratis per grãm tuam reuocatũ cassio9 hoc ergo se pdicaturũ pnũciat esse q in ipo fecerat diuina clemẽcia **et vsqz i senectã et seni um** hugo Ad liiam .i. vsqz ad mortẽ **deus meus ne derelinqs me** augu9 Quia ñ ad vlam meũ fueris non erat ad meritũ mei Et ideo precor vt gra tua sp pseueret meũ qz vero vox ista vnius cuiusdam magni hoĩs ẽ| hoc ẽ ipius veritatis| vox ẽ

cũ q̃ in t̃pe aplõꝝ erat iuuenis fortis in vir tute et paciens in tribulatiõe Jam qꝛ caritas refrigescit virtꝰ deficit q̃i in senectute veire cepit cassiꝰ Senium aũt tempꝰ occiduũ in telligẽdũ puto qñ et senius ic tyrãnꝰ antixꝰ adueniet et cũ virtꝰ adeo diminuta erit vt se ducat et si fieri possit electi tollet Postulat ergo ecclia vt sicut in iuuentute per oĩpotentis grãm regitur sic vsq̃ in finẽ per eandem g̃ciam gubernet hugo Cuiꝰ voce cõtinuer subiũgit **Donec annunciem brachiũ tuũ** idest dom saluatorem filium tuũ de q̃ psa xxo. Et brachiũ domini cui reuelatũ ẽ **generatiõi omni q̃ ventura ẽ** vsq̃ in finem sc̃li cassiodoꝰ vt religio xpiana toto cius mũdi deuociõe dilatetur **Et donec annũciem eciã potenciã tuã** idest quia potes de induratis in peccato facere filios grẽ Et hoc ẽ magna potencia qꝛ vt ait augꝰ Maius ẽ iustificare impiũ q̃ creare celum et terram **et iusticiã tuã deꝰ.** qua reddis vnicuiq̃ iuxta opa sua glosa Et ne putes q̃ solꝰ homo eget gracia eciã oñdit peruenisse graciã **vsq̃ i altissima q̃ fecisti magnalia** idest vsq̃ ad ipsos ordines celestes augꝰ vis angelos sedes dñatiões principatꝰ potestates q̃s tu longe mirabilius q̃ cetera opa tua creasti hec ipa magnalia idest ordines celestes tibi debent qd sunt q̃ iuste viuũt q̃ bñe viuunt cassioꝰ postq̃ gratiã creatoris atq̃ iusticiã vsq̃ in altissima dixit esse pgressam con sequenter cũ ãmiratiõe subiũgit **Deꝰ q̃s similis tibi** quasi dicat nullꝰ qm ex opibꝰ suis cognoscitur singularis magnitudo siquidẽ sua potẽciã testatur auctoris hugo Sed q̃ genes. 2o fecit deꝰ hoĩem ad ymaginẽ et similitudiẽm suã Solutio In natura et potencia nullꝰ similis deo augꝰ Non in terreno neq̃ in terra nec in celo nec ipsis celestibus nec supercelestibꝰ indiget deꝰ vt a meliore aut potenciore sit aut beatior qꝛ ipe sum mum a quo oẽ bonum ẽ hoĩum Deinde dicit eccia in tribulatiõibus posita **Quantas oñdisti michi tribulatiões** quasi inuiabiles vt me saluares **multas** numero sitates **et malas** malo pene **cõuersus** a flagellatiõe ad me oculis tue misericordie **viuificasti me** per iram tuam consolationem **et de abissis terre** idest de negocijs seculi vel de pfũditate pcci

iterũ qꝛ multociẽs corrui i pctm **reduxisti me** per pñiam vel pphetica certitudie loqꝰ preteritũ ponit p futuro dicens **reduxisti me** idest reduces cassiꝰ Jam dcm ẽ vt mediciã eiꝰ frequẽcior iudicet hugo Et in sic reduc **multiplicasti magnificenciã tuã** offerendo michi virtutes quas q̃ hũc magna operantur Transla romana hz Multiplicasti iusticiã qm per diuersas cãs afflictionũ michi subuenire dignatꝰ es et conuersus ad me penitentẽ **cõsolatus es me** Alloqo sacre scripture cassiꝰ hoc bm q̃ patimũ debemꝰ sic ad uertere vt famulos suos pmissa districtione castiget tñ tristes permanere nõ patitur diu scripturarũ diuinarũ eos suos alloqo cõsolatur Cõsolatio enĩ scripturarũ aĩos cõponit afflictiões releuat et mente sangt diuersis angorib᷒ et anxietatibꝰ sauciatã Cum doꝰ fidelibus suis per consolatiões pias pmia eterna promiserit cõuenter eciã veritatẽ esse psallere confitetur dicens Nam et ego confiteor tibi confessione laudis **in vasis ps.** augꝰ idest in psalterio qd ẽ vas psalmorum. Vel in personis ecclasticas q̃ sunt vasa psalmorum. Quia aũt eciã confitetur subiũgit dicẽs **veritatẽ tuã deꝰ** cassiꝰ idest qꝛ domini pmissa cõplenda sũt **psallã tibi in cythara** augꝰ per cytharam q̃ ẽ istrumentum concauũ et ab inferiori reddit sonũ intelligitur caro Psallam ergo mortificatiõe carnis tue **sc̃s israel** hugo idest sanctificator xpiano q̃ es cum contemplaciũ te p fidem opãte **exultabũt labia mea c̃ cãtauero tibi** idest letꝰ et hylaris ero in laudando te in psalmodia et in orõe mea Et nõ tm̃ oẽ laudabo te **sed et aĩa mea laudabit** Juxta illud apli i ad cor. 14o psallam spũ psallã et mẽte Et addit **quã redemisti** pcio sanguinis tui Aliter iusticia **exultabũt labia mea** interiora videlicet intellcs et affcs **cũ cãtauero tibi** in eccia de quibus labijs dicit psalmista i 44o ps. Diffusa ẽ gra in labijs tuis cassiodoꝰ Nã vt hoc spualiter itelligeres adiecit et aĩa mea quã redemisti Jpa ergo gaudet i labijs interius q̃bꝰ tacite clamat ad dom N. solum confiteor i aĩa mea **sed et lingua mea tota die** idest assidue meditabitur iusticiã tuã lyrcꝰ

idest ex meditatione cordis confitebitur iusti tua
qui confusi et reueriti fuerint qui querunt mala mihi hugo videlicet demones qui tunc
confundentur cum homo incipit facere penitentiam **et reueren**
tur idest timent cum fortiter perseuerat et superat temptationes eorum vel anago
gice collect. quod est iustitia locutio de supernis potest
idem specialiter exponi ut videlicet cassio lingua
suam dicat eternaliter meditaturam et iustitiam dei idest corporis sanctam quod tunc plenissime
laudes dei meditabitur qui regnum eius in illa
mine mortu ... peperit **cum confusi et reueriti fuerint qui querunt mala mihi**
Quod utique plenissime tunc fiet quando a dextris
iusti et a sinistris ipsi fuerint collocati Tunc
ergo secure exultationis tempus est sanctis est quando
iam locum dominationis ipsi non habebunt
Et letabuntur iusti cum malorum omnium tempus
aduenerat et bona dominus sine fine accesserit
in qua christianorum permanet indefessa petitio col
lector. Cum totus hic psalmus gratiam dei quod gratis dat
summa intentione commendet humiliter deprecamur
eum ut gratia ipsius sic nos semper preueniat et se
quatur quatenus ea semper meditemur in corde atque
compleamus in opere que sue sunt beneplacita vo
luntati Cui est honor et gloria in secula seculorum amen

Deus iudicium tuum regi da Titulus In salomonem
nycho dicunt hebrei modum et alii expositores
nostri quod dauid fecit hunc psalmum orans pro filio suo sa
lomone ut regnum sub manu sua prosperatur
in iustitia et veritate Et ideo intitulatur a salo
mone tanquam ab eo pro quo fiebat oratio iohannes
Sed hoc penitus stare non potest ut iste psalmus intel
ligatur de salomone filio dauid quia salomon non domi
nabatur usque ad terminos orbis terrarum
Sicut iste psalmus de filio regis de quo loquitur
innuit collector. Non secundum iohannem augustinum et cassiodorum iste
psalmus est prophetia de christo rege qui est verus salomon idest
pacificus cassiodorus quia ipse hominem dyaboli versu
tia deceptum ad creatoris sui reuocat obsequium
Ipse est enim mediator dei et hominum hodieque in
terpellat pro nobis augustinus per quem ex inimicitiis
accepta remissione peccatorum reconciliamur deo unde
apostolus ait Cum inimici essemus reconciliati sumus
deo per mortem filii eius glosa psalmus iste dicitur
igitur in salomonem idest in christum qui est vere pacificus
cassiodorus prout ipsius verba testantur cum dicit Pacem
meam do vobis pacem relinquo vobis augustinus Non
pacem quam nouit et querit hic mundus sed illam
pacem de qua dicitur apud prophetam dabo eis solam

verum pacem super pacem cum scilicet pace reconciliationis
additur pax immortalitatis nycholaus propheta igitur
denuncians christi potestatem iudicariam dirigit sermo
nem suum ad deum patrem dicens **Deus** pater **iudicium tu
um regi da** hoc factum legis in euangelio Io. ubi ait pater omne iudicium
dedit filio **et iustitiam tuam** idest potestatem
predictam exercendi **filio regis** idest christo qui secundum deitatem est
filius regis eterni patris
et secundum humanitatem filius dauid regis ut
habetur Matthei i. Et secundum utramque naturam data est ei
potestas iudicaria licet enim sit potestas patris et
filii in diuinis tamen vel tamen habet filius a pre
sciencia et sanctam taliter secundum humanitatem data est
christo potestas quia in iudicio extremo in forma huma
na in qua fuit iudicatus coram pylato apparuit
tamen coram pylato in natura passibili sed in iudicio
apparebit in natura gloriosa **iudicare populum tuum**
hoc continuatur ab eo quod predicitur da iustitiam tuam
filio regis **iudicare** idest ad iudi
candum actu **populum tuum** scilicet christianum qui est populus patris acquisi
tus sanguine filii sui in iustitia redde
do ei secundum merita **et pauperes tuos** cassiodorus pauperes
dei sunt qui mundana superbia derelicta humi
litati se per omnia tradiderunt Nam si pauper
superbiat non est dei pauper Et si locuples
humilitatem diligat non est seculi diues Iudica
re ergo nos tuos pauperes in iudicio iohannes
Ut post presentes erumpnas consolationem capiat
sempiternam Iuxta illud Matthei v. Beati pauperes spiritu
quoniam ipsorum est regnum celorum collector. Et non solum da filio
regis christo iudicium sed fac etiam per predicatores
tuos diuulgari per totum mundum unde subdit **suscipiant mon
tes pacem populo** cassiodorus per montes apostoli et
apostolica vita intelliguntur
Qui ad superna firmiter eleuati celestis gratie
premuntur de quibus psalmus 20 Quam pulcri sunt montes
pedes annunciantium et predicantium pacem Isti igitur
tales pacem idest christum suscipiant fideli populo
predicandum **et colles iustitiam** Colles dicit
ceteros beatos gradu inferiores et apostolos sequentes qui etiam
suscipiant iustitiam idest christi mandata predicare
nycholaus deinde subdit propheta ostendendum quod prophetia
sua esset actu in aduentu domini adimplenda dicens **iudicabit** iudicio discretionis **pauperes
populi** videlicet apostolos et prophetas iohannes ut
pro eo facti pauperes celestibus regnis locupletentur **et saluos faciet filios paupe**
idest imitatores apostolorum qui per eorum predi

cationē xº credideriit **Et humiliabit calūpni atorē** cassiodorus Calūpniator ē q̄ innocētiā alienā in reatū mittit exq̄sita machia perducere Quod dyabolo cōgrue videt aptatū qui humanū genus suis frau dibus tot sc̄lis pbatur impetere inuadere hunc spūalem tyrānū humiliabit dn̄s quū i° cum perfidis dāpnato fideles se viderīt reg nare cū xº augustinus Vel dyabolus dicit ē calūp niator q̄ per calūpnias iudeorum occidit xm in q̄ nullum pctm potuit inuenire huc calūpniatore dyabolū xs humiliauit qui p suam cūnem ei abstulit regnū mortis cō re ptatem ita gerebat vt ex vno hoīe q̄ de ceperat oīs per mortem traheret ad dāpna tione Et dyabolo sic humiliato xs pmanebit cū sole idest cū patre cuius ipe ē splendor q̄ victo dyabolo p cūnem sedet ad dexterā pris vbi iam non moritur et mors illi vltra nō dn̄abit Et hoc ante lunā tanq̄ pmogeni tus a mortuis pcedēs ceterum q̄ morbū decces sione et successione tp̄ luna deficiat et decresat **i generatōe et ge neratōem** nycholaus generationē dicitur de isto in dicit dn̄o nro quādo venit i hūc mūdū **Descendet sicut pluuia in vellus** Quia sicut pluuia cadēs in vellus nullum facit strepitum sic xs suauiter et impceptibili ter descendit in virgine per suam incar nationem ita q̄ latuit etiā mūdi pricipe s. demone cassiodorus Sed considerēus tante rei q̄ lis similitudo sit posita vellera lane sic aquā re cipiunt vt nulla diuisione rūpātur Et tam sic red dūt aquā receptam vt in suis integritatibz perseuereret augustinus Sic xs fuit conceptus et na tus absq̄ cor rupcōe virginis **Et sicut stillicidia stillātia super terrā** q̄ cū quali tate cadūt in ea vel q̄ cū habundātia gra tiarū venit hec q̄ omnia dicit ad osndendū benignitatē et humilitatē xº in suo primo aduentu iohannes **Orietur i diebus eius** cum con cipitur nascitur nutritur cū operabit opera pa tris nycholaus **iusticia** s. fides catholica q̄ con tinet perfectam iusticiam **Et habūdancia pacis** hoc expōit aliqui vt Ieronimus de pace tpali q̄ fuit per orbē vni uersum tpe natiuitatis xi ppter qd augus tus cesar tunc iussit pplm per totum orbem nūerari vt habetur luce 2º Sed hoc non bene cō cordat lre scripture q̄ dicit **Donec auferatur luna** q̄ cito post natiuitatē dn̄i resurrexerūt bella cōtra iudea iudeis adinuicē pugnātibus et item q̄ romanos rebellātibz sm q̄ dicit Iosephus in li bro de iudaico bello Et ideo melius hoc expo nitur de pace quā angeli clamauerūt in xi natiuitate dicentes Glā in excelsis deo et in terra pax hoībus bone voluntatis Et hec pax consistit i tranquillitate consciencie q̄ pmanet in iustis oī tpe vsq̄ ad fine mundi glosa **Donec auferatur luna** per luna significata ē eccā q̄ per mortalitate carnis mutatur Donec ergo mortalitas au feratur ab eccā et fiat imortalis per glām cū ipus cum xº regnatura Et non tm xi reg nū erit pacatū sed etiā latū et magnum Vnde subdit **Et dn̄abitur a mari vsq̄ ad mare** nycholaus idest per totā terram in ei circūdatam licet occeanus sit vnum mare tn̄ sm sui partes diuisas variē vtpote mare orientale a parte occide tis et dicit a mari viz orientali vsq̄ ad mare videlicet occidentale dn̄atur xps q̄ i oībus istis terris aliq̄ receperūt fidē xi per pdicationem aplorum q̄ in oem terra exiuit sonus eorum cassiodorus **Et a flumine iordanis** Vnde vsq̄ ad terminos orbis terrarū salu bertima regula sacri baptismatis emanauit iohannes Totum hic mūdum sua passione acq̄ situm atq̄ subiectū xº domino cōplecta tes tatur nycholaus **Corā illo procident ethio pes** q̄ iuxta lrām ad pdicationem mathei apli ad xm conuersi sunt sicut sup psº 67º dcm ē Ethiopia preueniet manus eius deo **Et inimici eius terrā lingent** idest ethiopes q̄ prius erant inimici eius per y dolatriā inclinauerūt se ad ipm adorandū deuote Ac si terrā pre deuotione et humilita te vellent lingere augustinus Vel per ethiopes a parte totum oīs gētes et pctores intelliguntur cassiodorus Quōm sicut illi teterrimo corio vestiuntur Ita aīe delictorum scelerū obscuritate tenebran tur Et hy ante ipm procidunt qui se prius hu militate pstrauerūt cassiodorus Et ad hoc implendū fuit dcm ysa eo veniāt ad te q̄ detrahebāt tibi et adorabūt vestigia pedum tuorum Vn̄ subdit **Reges tharsis et insule munera offerent reges arabū et saba dona addu cent** hugo Hoc implem est in die ephye do mini q̄ de hys regionibus fuerūt tres magi qui deo munera optulerūt glosa cum quibus venerūt insule ab extremis

terre. Hie(ronimus). Unde iste psalmus in die predicto cantatur. Et iste versus frequenter repetitur in die. Sequitur: **Et adorabunt eum omnes reges, omnes gentes servient ei.** Petrus cantor. Hoc videmus impletum ut totum accipiamus pro parte, quia multa de regionibus et gentibus mundi sunt domino per fidem subiecta. Cassiodorus. Deinde reddit causam quare domino Christo ab universis gentibus servitur, dicens: **Quia liberavit pauperem** idest populum christianum **a potente** idest a dyabolo de cuius potestate dicitur Job penultimo: Non est potestas super terram que ei valeat comparari. Hugo. Liberavit dico pauperem **cui non erat adiutor.** Et hoc nullus alius quam Christus fecit, quia nec homo nec angelus nec lex nec liberum arbitrium poterat hominem perditum liberare nisi tantum leo de tribu Iuda idest Christus ut dicitur Apocalypsis quinto. **Parcet pauperi et inopi.** Cassiodorus. In quo generaliter omnes homines peccatores ostendit. Nam illis parcitur qui in aliquo reatu detinentur. Sed ne putaretur usque ad tantum dominum pertinere ut solummodo a tormentis debitis pauperes liberaret, addidit **et animas pauperum salvas faciet** ut quibus dimittit peccata etiam et premia futura concedit. Ipsi enim salvi fiunt qui regnum dei possidebunt. Quomodo autem parcat peccatoribus consequenter subiungit dicens: **Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum.** In peccato conversantibus usura crescit malorum. Nam qui in temporali conversatione delinquunt in eterna calamitate recipiunt. Hugo. Gregorius ait: Momentaneum est quod delectat, eternum est quod cruciat. Cassiodorus. Ab istis ergo usuris vel ab ipsa obligatione peccati liberantur fideles anime que per premium divinis muneribus absolute. Sequitur: **Et honorabile nomen eorum** idest nomen christianorum. Quod ipsa incipiens iudeos promisisse dinoscitur dicens: Interficiet vos dominus deus et servos suos vocabit nomine alio, utique christianos. Addit: **etiam coram illo** quoniam ante ipsum et in ipsius regno victuri sunt. Hyeronimus. Sequitur commendatio Christi regis post tamen quia mortuus illi ultra non dominabitur: **Et dabitur ei de auro Arabie.** Per aurum sapientiam intelligimus que ita excellit inter omnes doctrinas ut aurum inter metalla; per Arabiam intelligimus gentes. Hugo. De auro Arabie hoc est de sapientia gentium dabitur domino munus, cum sapientes de gentibus credent in eum ut Augustinus et Dyonisius qui ad fidem conversi Christo domino suam sapientiam attribuerunt. Cassiodorus. Sunt maiorum munera scilicet aurum, thus et mirra. Per aurum Arabie quod est purissimum et summo splendore preciosum fortasse significat quod munera auro Arabie merito comparantur que puritate cordis oblata sunt. **Et adorabunt de ipso semper** hoc ad humanitatem ipsius constat referri quam orare pro quemadmodum oretur istud in dominica orationis beneficium quo utitur semper ecclesia. Hyeronimus. **Tota die** idest assidue quamdiu potest fieri bono modo **benedicent ei** de suis beneficiis recognoscendo. Et ipse Christus **erit firmamentum in terra.** Augustinus. Quia ipse natus in terra firmabit omnia que scripta sunt de eo **in summis montium** hoc est in libris prophetarum. Unde ipse in terra venit ut ea cuncta firmaret idest in se monstraret impleta. Oportebat enim inquit impleri omnia que scripta sunt de me in lege et prophetis et psalmis idest summis montibus. **Superextolletur super Libanum fructus eius.** Augustinus. Per Libanum solemus accipere huius seculi dignitatem quoniam Libanus est mons excelsas arbores habens et accipitur candidatus. Ieronimus. Super omnes altitudines seculi elevata est gratia baptismi per quam peccata tolluntur. **Et florebunt de civitate** idest celesti Ierusalem **sicut fenum terre** quia sancti per baptismum renati florebunt de celesti Ierusalem bonorum operum ornamento splendidi sicut fenum terre non illius terre maledicte subdite sed ipsius supercelestis melle et lacte manantis. Translatio Romana non habet fluctus sed fructus. Unde de sacramento eucharistie potest exponi: **Superextolletur super Libanum fructus eius.** Quia fructus huius sacramenti extollit hominem ad altitudinem celi. Unde Joh. vi°: Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum. **Et florebunt de civitate** idest de ecclesia in qua vivunt fide et caritate christiani. Civitas est [illegible] **sicut fenum terre.** Sicut enim fenum subito multiplicatur sic christiani per orbem terre in parvo tempore fuerunt multiplicati. Congruenter describitur magnitudo regni Christi quantum ad famam diffusionis cum dicitur: **Sit nomen**

dni bndcm idest solepni memoria diuulgatu[m] in sclm idest in generatioib[us] sibi succedentibus ante sole[m] permanet nome[n] ei[us] Eternu[m] ante antecedit tpa nec clauditur tpe aug[ustinus] per sole[m] tpa signata sunt ergo ieternu[m] permanet nomen eius Eternu[m] ante anteceditt tpa nec clauditur tpe nych Nomen ergo x[ri] ab eterno e[st] s[ecundu]m diuinitate[m] eius q[uia] in p[ri]ncipio erat v[er]bu[m] et bndicentur in ipso oms tribus terre hoc abrahe dictum est gene. 22. In semine tuo idest in x[rist]o bndicentur omnes tribus terre q[uia] in oibus partib[us] mundi bndicentur fideles in noie x[ri] oms gentes magnificabunt eu[m] idest laudabunt tanq[uam] saluatore[m] et dominu[m] suu[m] vltimo po[nitur] gratiarum actio p[ro] bnficiis p[re]dictis cu[m] dicit[ur] bndictus dns de[us] isrl idest ppli x[rist]iani videntis ipsum per fidem q[ui] facit mirabilia solus cassio[dorus] Nam licet et angeli et multi iusti mirabilia faciunt non tn soli sed dno iuuante perficiunt hugo: et bndcm nome[n] maiestatis ei[us] In qua iudicab[it]ur in eternu[m] nych quia angeli et hoies sancti eternaliter laudabunt eum s[ecundu]m q[uod] h[ab]et[ur] infra ps[almo] 83 bti qui habitant in domo tua dne in scla sclor laudabunt te et replebit[ur] maiestate ei[us] oms terra Q[uo]d fuit impletum in missione sps sancti q[uia] tunc sps dni repleuit orbem terrarum / hoc etia[m] aliter expo[nitur] de miraculis factis per orbem terraru[m] ad p[re]ces sctor q[uia] miracula sunt maiestatis diuine declaratia fiat fiat cassio[dorus] Optantis e[st] dictio adiecta est fiat sed nimium desiderantis e[st] ipm repetere q[uia] aduentus dni oio debuit desideranter optari nych In hebreo aute[m] h[ab]et[ur] amen amen q[uo]d signat fideliter / duplicat[ur] ad signandum h[uius] p[ro]ph[eti]e certitudinem collect[a] Nos vero dom[ine] iesu christe qui inuisibilis di[ceris] / factus e[s] in huiatione visibilis humiliter deprecem[ur] vt cordis n[ost]ri tenebras sue bndcois gratia illuiare digneatur q[uia] tantus intelligit[ur] iugiterq[ue] recordari possimus digna gratiarum actione cu[m] p[ro] redemptione n[ost]ra corpus assumpsisse terrenu[m] subisse morte[m] / penetrasse inferos redisse victore[m]

ad celos vbi ad dextera[m] dei patris sedens interpellat p[ro] nobis aduocatus n[oste]r ih[esu]s x[ristu]s qui e[st] bndictus in scla sclor amen

Quam bon[us] isrl deus Titul[us] h[uius] ps talis e[st] defecerunt laudes dauid filij iesse ps asaph hugo laudes d[ic]o[r] filij s[cilicet] laudes quas faciebat vetus popul[us] iudeor p[ro] bonis tpalib[us] s[cilicet] 1a defecerunt a iudeis q[uia] amiserunt locum et gente[m] et per q[uo]d 1e laudes defecerunt s[e]c[un]do amatores scli a laude dei deficiunt q[uia] cens aduersa scli paciunt[ur] / se[quitu]r ps asaph nych Scdm vero aug[ustinu]m iste ps intitulat[ur] ab asaph non tanq[uam] ab actore s[ed] tanq[uam] a cantore q[uia] cu[m] dauid fecit oms ps s[ed] aliquos fecit decantandos p[er] asaph qui erat vn[us] de principalib[us] cantoribus Scdm vero Jo[hannem] et alios doctores hebreos quib[us] in hoc vi[detu]r assentiendu[m] magis Asaph no[n] so[lu]m fuit cantor s[ed] etia[m] huit spm p[ro]ph[eti]e et fecit hunc psm ad ostendendu[m] bonitate[m] diuine puidencie q[uia] attingit a fine vsq[ue] ad fine[m] fortiter et disponit suauit[er] oia sapiencie 8o licet frequenter hoibus mundanis videat[ur] quoniam eo q[uo]d vident frequenter malos tpaliter p[ro]sperari et iustos multip[liciter] tribulari hugo Intentio e[st] monere nos vt non tpalia s[ed] eterna amplectem[ur] et p[ro] illis dni laudem[us] cassio[dorus] Recordat[ur] igitur asaph q[uod] in amatoribus scli h[uius] p[ro]sperantib[us] in bonis tpalib[us] iam dixisset et vsq[ue] ad nimia[m] tristicia[m] puenerit q[uia] de[us] in hoc sclo floreere patitur / et iustos plerumq[ue] egere intelligens q[uod] de[us] q[ui] seruat solis fidelib[us] sua bona eterna castigat et adepnat seipm d[omi]n[u]s bonitate[m] confitet[ur] dicens Qua[m] bon[us] nych idest valde bon[us] israel de[us] Quia licet sit de[us] oim p[er] creatione[m] d[icitu]r tn de[us] ysrael idest x[rist]ianor videntiu[m] ipm per veram fidem Nam ysrael vides deum interp[re]tat[ur] Et licet sit de[us] oim tn veritas ei[us] non sentit[ur] ab iniquis / sicut nec claritas solis delectabilis e[st] oculis infirmis sed so[lu]m sentitur et gustatur boitas ei[us] ab hijs q[ui] recto s[unt] corde cassio[dorus] idest q[uia] opa eius studio pietatis intelligunt nych deinde loq[ui]t[ur] p[ro]ph[et]a in persona ppli infirmi qui videns p[ro]speritatem maloru[m] incipit dubitare de bonitate diuine puidencie Vnde multi tales dicunt deu[m] dormire quare non h[ab]eat curam de humanis actib[us] Sicut dixit tullius et plures alij in q[ua]r[um] persona d[icitu]r Job 22o Circa cardines celi perambulat nec n[ost]ra desiderat / dicit ergo p[ro]ph[et]a in p[er]sona infirmor mei a[ute]m pene moti s[un]t pedes idest fere cecidi a rectitudine senciendi de boitate diuine

prudencie hug° pedes hy sunt intellectus et affectus per desiderium **pene effusi sunt** ex viam veritatis **gressus mei** cassi° qui sub ingratitudine animi videbant° ipsis tanta concedi hug° Subiungit causam erroris sui dicens **quoniam zelaui super iniquos** idest inuidi eis Causam subiungit **pacem peccatorum videns** aug° vidi illos habere pacem ex diuicijs florere qui non seruiebant deo ego vero qui cultor dicerem hijs omnibus carebam cassi° O inmoderatum zelum inuidere peccatis et eos putare felices quos eterna certum est dampnatione percelli idest parui gregorio° 6° moralium Nam peccator qui honoratur in via in peruentione dampnabitur Et quasi per amena prata ad carcerem peruenit qui per vite presentis prospera ad interitum tendit cassi° Et reuera pax ista peccatorum qui videtur nostros eludit aspectus Nam ipsi peccatores videntur locupletes multisque dominari populis et in mundo non est quod timeant putatur habere pacem sed pax ista cum conscientia semper litigat ixatur intrinsecus et cum hoste non habeat secum ipsa decertat nych° Consequenter autem explicat magis in particulari eorum felicitatem dicens **quia non est respectus morti** idest non videntur cito mori sed diu viuere et diuicias quam iusti Vnde eccl° 7° Iustus perit in iusticia sua et impius multo viuit tempore in malicia sua cassi° quia cum eis ad penitendum detur spacium vite illi magis scelera prorogabant augere **et firmamentum in plaga eorum** nych° idest non est longa duracio in plaga eorum quia sit firmata quia si infirmentur aut vulnerentur cito curantur habentes in promptu remedia curationum propter habundanciam diuiciarum **in labore hominum non sunt** sed in diuicijs et solacijs viuunt cassi° homines hic sanctos viros intelligamus qui et labores in hoc mundo sustinent et diuersarum afflictionum flagella paciuntur vt correcti ad dominum redire mereantur Istud peccatoribus obstinatis non prouenit Vnde subdit **et cum hominibus non flagellabuntur** hug° videlicet in presenti ad correctionem sed in futuro cum demonibus ad dampnationem Beatus bernardus hunc versiculum sic exponit **In laboribus** etc hoc ad nullos propius arbitror quam ad nostri temporis clericos referendum habent enim singula hominum officia aut laborem et aut quod delectat Sed ad vitre prudenciam ipsorum qui nouo inter hec artificio discurrentes solum quod delectat eligunt et amplectuntur quod molestum est fugiunt et declinant cum militibus quidem habent

fastus superbie ampla familiam phaleras equorum accipitres aleas et huiusmodi frequentant a mulieribus que dependentes a collo niueas pelles thalamos ornatus balnea ac mollicie mutant Cauent tamen omnino lorice pondus insompnes castrorum noctes incerta bellorum discrimina nulli ebrietati vacantiam ac disciplina et si quod laboris sexus ille videtur habere omnino declinat Cum ergo resurgere ceperint homines in ordine suo vbi putas grias istos collocabitur Si diuertere voluerint ad milites exsufflabunt eos quod secum eorum minime labores et pericula tolerauerunt Sic agricole sic imitatores et singuli ordines hominum a suis eos similiter arcebunt finibus vtpote qui in labore hominum non fuerunt etc Restat ergo vt quos omnino ordo expellit puter et accusat illum locum sortiantur vbi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat Sunt enim nunc et in labore demonum qui in labore hominum non fuerunt Et quia fuerunt sine flagellis nycholaus **Ideo tenuit eos superbia** Quia temporalis prosperitas fuit propter et occasio superbiendi coll° Considera quomodo hic versus et sequentes malorum scelera moresque describunt Tenuit dicens nych° quia talis superbia non ad horam per modum passionis transeuntis sed per modum habitus permansit **operti sunt** idest vndique ad peccandum inclinatis dum inuenta sunt vestimenta operit hominem circumquaque et hoc iniquitate peccando contra proximum **et impietate sua** peccando contra deum Quia sicut pietas eius significat dei cultum sic impietas eius contrarium vel oppositum Consequenter declarat vnde talis malicia processit dicens **prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum** idest diuiciarum pinguedine que prestant fomentum omnibus vicijs quia pecunie obediunt omnia vt dicitur eccl° 10° **transierunt in affectum cordis** idest habituati sunt in suis malis et sic assuescunt in ipsis secundum illud prouerbiorum 2° letantur cum male fecerint et exultant in rebus pessimis cogitauerunt intellectum suum et industriam applicando ad malicia **et locuti sunt nequiciam** precipientes suis satellitibus exequi ipsam ad iustorum afflictionem Sicut patet in tirannis tam in nouo quam in veteri testamento **iniquitatem in excelso locuti sunt** blasphemias dicendo de deo Et determinat quomodo contra deum locuti sunt dicens glosa ex cassiodoro **posuerunt in celum os suum** idest superbia locuti contra deum quia blasphemant dicentes deum vel nescire vel non punire: mala sua et

et ligua eorum transiuit in terra
cassio9 q2 vltra mensuram huanitatis loqui
tur Et dum sint ipi debilitate fragiles
tene9 se imortales estimant digitates augusti9
Talis peccator non se cogitat subito mori posse
cu loquit2 sed quasi sp victurus minat2 Nes
cit quali vase corporis sit Nesat q septi
e in ao loco de tribus Exib spus eius et re
uertet2 in terra sua in 1a die pibut omes
cogitatioes eorum iorni9 Se2 vox do de suis fi
delibus di **Ideo** q2 tanta mala cognouit
cens hugo ex psperitate et pace malo
rum **conuertet2** ad me **ppls meus** vt co
uerit me **hic** idest in eade sntia. s. in contepta
cu mudi et no pp malu vitandu
du quertet2 sed pp bom eterne vite adipis
cendu vnde addit. **et dies pleni inueni
ant2 in eis** Videntes enim maloru p
dictioem iusti q ps i pec
catores zelati fuerut cernentes pacem eorum
reuertu2 ad dim vt plenitudine dieru capi
ant eternoru deinde expo manifeste errorem
a quo fideles co uertendi st dices **et dixerut** primo sep gutent2
quo sciat deus cassio9 dubitauerut enim
scisse dom tot mala sce
leratissios cmisisse quib9 videbat oia mu
di pspa prouenire nescientes penas eorum gra
uiores incurre9 qui ta diu expectati i sua
pbant2 obstinatioe mansisse Seq2 **et si e scia i excel
so** quasi dicat hugo Nuq ipe e qui ex
celsus curat de terrenis augg Sed vn tibi
vi2 deum non scire et non ee sciam in al
tissimo Rndet **ecce ipi peccatores et ha
budates i sclo** nych9 idest ma
lis hui9 scli **op
tinuerut diuicias** quib9 digni n
erat augg et dixi
Seruio deo et ista non heo et illi no seruiut
idest frustra iustificaui cor meu cauendo
a pcto cordis **et laui iter inocentes
manus meas** cauenda pcta opis **et fui
flagellatus tota die** augg q2 a me no
recedunt flagella dei bene fuio et flagel
lor ie non fuit et quiescat nych9 frequenter n.
accidit q iusti per totam vitam suam vl
magna partem sut in afflictioe **et castigao mea
i matutis** idest velociter castigor
Nu enim electi cadut in

pccatum deus n differt punire vsq in fine sed
punit in pnti et cito deuiu qui hac sniaz
vis pferre q2 sine ca iusti viuut et q pdt
homo iust9 fuitute suam q2 deus magis
fauet malis q cum nemine curat hec vis
dicere h vis narrare cassio9 pessia repeticio
sed vicina correctio sicut egrotis fieri solet q
tunc q diutino plixo languore delibera
tur qn in egritudinis fine copiosior febri
flama succendit collacor Sic et iste enarrantis
causa erronee cogitatiois sue ad veritate
vt sp bene viuat reduct9 augg Septis dic
tibus q deus curat res huanas et discuit
iter piu et ipiu sic reuocat9 sicut deli
berans ait **si dicebam sic** idest si tene
nycholaus bo ista opione
cu pccatorib9 psperitate
temporale appetendo **ecce nationem
filiorum tuorum** idest iustoru q fi
lij st dei p gram **rep
baui** Quia ipi cotepserut terrena et
paciente sustinuerut adusa pp
pmia vite eterne sicut pz de scis pphis.
Vnde ysaias fuit serrat9 Iheremias excerebrat9
zacharias lapidat9 et daniel in lacu leo
nu pieci9 pp qd d2 iudit 8o Omes q placu
erunt deo per multas tribulatioes transie
rut fideles Et act 3o per multas tribulatio
nes optz nos transire ad regnu celoru hugo
cuiter ondit ista solutioem et veritatis cog
nitioem non a se inuenisse sed a do diuinitus
Et existimaba vt cognoscerem
idest vt possem scire veritatem de pdictis
per inuestigationem rois **sed hoc labor e an
te me** augg vere magn9 labor e cognoscere
quo deus curet res huanas et bn st
malis et boni laboret hoc q scire labor e
an te sed ante dim non e labor nych9 qa ad
cognitioem h9 rei non peruenit2 p inquisi
tioem huanam sed ex reuelatioe dina pp
qd id no cognoscam **donec itre sanctuariu
dei** idest ad itellem sacre scripture diui
nitus reuelate qua vocat sanctuarium
eo q deus in ea loquit2 sicut vt i sanctuario
diuinitus respo sa dabant2 **et itelliga i nouis
simus eorum** cassio9 qm in futuro iudi
cio felicitas huana dap
nabit2 q hic ad temp9 floere9 monstrat2
nycho9 In 1o n. scia h e in sacra scptura
itelligunt2 punitioes et pmia vite etne
Iux id Mt 25o Ibut hy in suppliciu eternum
Iusti at in vita eterna cuiter ppha comeo
rat vltioes pccatoru licet ad te
b9 iffligedas diuinitus **verumptam** pus muda

feliatate potiātur tñ ꝓ dolos q̃bus defrauda
uerūt et afflixerūt īnocentes et iustos **posuisti eis** s. fi
nem sue p̄sperītatis t̄palis eos subtrahēdo
de p̄nti vita / hoc dicit ꝯ illud quod supra fue
rat inductū ad opp̄m de longa vita ma
loꝝ qz n̄ respectu Nā et aliqñ cōtingit cō
trariū ex diuina ordinatiōe et hoc ad terro
rem alioꝝ maloꝝ et ꝯsolatiōem bonorū
Ideo subditur **deiecisti eos dū alleuarētur**
idest dū adhuc essent in augmēto sue p̄spe
ritatis t̄palis de quibus poeta ait Tolluntur
in altum vt lapsu grauiore ruat de qz
subita p̄ditiōe adhuc ammirādo subiūgit. hugo
quō facti sunt ī desolatiōem q̄a in
morte nullus eos iuuat et p̄uant*ur* omi
feliatate sp̄ūali tanq̄ desolati **subito defecerūt** de p̄n
ti vita piciunt ī gehenne pena. **ꝓ iniq̄tate suā** qz mor
tui sunt sine fi nali penitētia **velut sōpniū sur
gentiū** ē felicitas eoꝝ iōni*us* Sicut q̄s
dormiens videt se ī sōpno ha
bere thesauros magnos auri et argenti et
surgens mox oīa p̄dit Ita et diuicias suas
p̄dunt post hᵒ sc̄li vitā in qua velut ī sōpno
versati sunt cassio*dorus* Ecce ista inuāda felicitas ī
pioꝝ peruenit ad sompnū **dn̄e ī ciuitate tua**
Celesti **ymaginē ip̄oꝝ ad nichi
lum rediges** iōni*us* qñ pulsantibus
hijs ad ianuā regni dicet Discedite a me opari iniquitatis qz
non noui vos cassi*odorus* Impij ergo in illa celesti
ierl̄m non poterūt diuinis apparere ꝯspecti
bus Qm̄ sicut in isto sc̄lo ymaginē dei
in se polluerūt Ita in illa futura p̄ria eoꝝ
effigies non videbitur qz in gehēne seq̄stra
tione ponendi sunt augus*tinus* Itaq̄ fr̄es mei libe
lop̄s de hoc loco in nōie xp̄i et in tiore eius exhor
tor vos vt q̄cunq̄ istas vīz diuicias et dn̄atio
nes terrenas non hētis non eas cupiatis
et qui hētis non in eas p̄sumatis No dico
dāpnamini qz eas hētis sed dāpnamini si de ta
libus p̄sumatis et inflamini si ꝓ talia mag
vobis videamini si ꝓ talia pauperes n̄ ꝯgnos
catis Qui autem diues ē hoc modo sic q̄d p̄cipit
ap̄ls precipe inq̄t diuitibus huius mūdi nō su
perbe sapere neq̄ in incerto diuiciarū suarū
sed in deo viuo q̄ prestat oīa habūdanter ad
fruendū Exhorrescat oīs fr̄es vīz diues ha
būdantes pecunia auro argento familia
hōribus exhorres cant q̄ modo dn̄e **dn̄e ī ciuitate t.**

**ymaginem eoꝝ ad nichilū
rediges** Postq̄ p̄phetauit ipsos a reg
no domini submouēdos ꝯnsequenter
describit p̄uatiōem bonoꝝ in p̄nti vita q̄ntum
ad bona grē et in futuro q̄ntum ad bona glē
dicit igitur p̄p̄ha in per sona tali nycho*laus* **qz inflāmatum ē
cor meū** per purā dei dilectiōem q̄ re
dilatiō ꝯsumit carnalē volup **et renes mei ꝯmutati sunt** per car
nalis concupiscē repssiōem q̄ viget in reni
bus q̄ntum ad masculos cum dicit greg*orius* Delia zc.
et ego Quia dilexi deū ex toto coꝝ / de Et cōpressi ip̄etū luxurie Ideo
ad nichilū redactus sū mea re
putatione **et nesciui** me ignorātem et iutalē
reputaui Quanto homo enī
plus deo per caritatē ꝯiungitur et a carnali
libidine retrahitur tunc minus se reputat per
humilitatē magis ꝯgnoscat suam insuf
ficienciā et ig noriā Io subditur **vt iumentū fac
tus sū apud te** viz in scīe tue con
paratiōe q̄ magis ex
cedit cognitiōem huma nā q̄ hūana brutale **et ego semp
tecum** Quia qñ homo considerat suam
ignoranciā et puitatē se ꝯmit
tit totaliter dispositiōi diuine et ipse eū su
scipit sc̄dm q̄d dicit p̄s*almista* hic Iacta sup dominū curā
tuam et ipse te enutriet **tenuisti manum
dexteram tuā** hugo per grām tuam
opantem me dirigen do ad bona opa quibus meretur vita eterna
q̄ per dexte ram signatur **et in volūtate tua** id est
sc̄dm volun tatē tuam **deduxisti me** de virtu
te in vir tute per grām tuam coopantē sū p̄ficiēte
et cū glā suscepisti me idest susa
pies in regno tuo per grām p̄ficientem si
ue ꝯsumantē augus*tinus*: Cognita inestiabili bo
nitate dei cepit iste asaph cogitare feliatatē
ip̄am celestem et arguere se qz prius sunt et
terrena deside rauit dicens **Quid enī m ē ī celo
et a te q̄ volui super terrā**
In terra volui a te q̄ hn̄t ipij mali et scele
rati pecuniās aurū argētum gēmas famili
as / hoc hn̄t multe fēie et multi viri t̄pes
Quid ergo michi restat in celo qui dicat.
nych*olaus*: Nec in celo nec in terra ē aliq̄d circa

tura q̄ in sufficiat p btitudie n̄ q̄ ɔsistit ob iectiue in solo deo q̄ ē bonitas īfinita ieronim9 Et idcirco neq3 in celo neq3 in terra a pter te deum meū hēc q̄ro Et qz tlē ēim uni michi ē in celo nych9 Defecit caro mea et cor meū in cōsideratiōe bonitatis tue q̄ non potest ɔp̄hendi s̄m q dt apls i ad cor. 2o Qd oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs ascēdit q̄ p̄parauit de9 hys qui diligūt i. Io sbdi De9 cordis mei idest aiē mee creator et btificator Ideo subdit Et pars mea de9 adimplens desideriū meū cass9 Illius hoīs pars de9 ē q̄ se maiestate ipsius et credulitate ɔsonat et pbabili actione ɔmendat Et addit in eternū hec pmisit Revera perfectōe ē nunq ab io velle discedere sine quo ɔtingit sp̄ errare aug9 hoīes in celo eligunt ptes Aly malicia Aly negociationē Aly agriculturā Istas partes sibi faciat de rebs hūanis clamz ppls dei ps mea de9 in eternū Rex ante hanc ptem elegit ɔuter ostendit dicēs. Quia ecce nych9 clarūe Qui elongāt se a te per p̄ccm mortale peribūt pditione gehenne perdidisti idest pdes omēs q̄ fornicāt abs te fornicāt q3 dn̄o q̄n adulterinis cogitatiōib9 ab ei9 amore deuiam9 petr9 cantor Omis enī q̄ per corpale fornicaō vel per sp̄uale idest p ydolatriā vel p amore reꝝ tpaliū se elongāt a deo incurrūt pditiois penā … michi adhere deo bom ē per fidem et bonam actioēm cassio Na is diuit adheret qui se illi vera fide atq3 opim pbitate ɔiungit Sicut enī ipsos dūc elongatos Ita se do adhere pfitet vt illis ɔria faciendo dispare vicissitudiēm remunatois inueniat nych9 Et bom est m ē ponere in dn̄o deo spem meā per certa btitudīs future expectaō cass9 qz n potest esse btm q̄ illi oia amitte q̄ nouit suis cultorib9 cōgrue pro futura p̄stare aug9 Qr erit negotiū tuū ponere in deo spem tuā vt annuciem omēs pdicationes tuas nych9 idest illas q̄ debent annūciari fidelib9 ad glam tuam et eoꝝ vtilitatē Nō q̄ dr omēs pdicatoēs tuas hugo. Na septem sūt ɔria pdicanda q̄ notant in hoc versu vnde he9 Sacra fides virtz vicia laus p̄mia pene / per sacra intelligūt septem sacramenta predicanda per fides .xij. articuli fidei xiane / per virtz notant virtutes q̄bz populus fidelis ībuend9 e. f. spes caritas hūilitas castitas xcl / per viciā intelligunt peccata mortalia redarguenda et docenda q̄ mortalia sit & venalia / per laus x et sāoꝝ exempla pdicanda Et sile p̄mia vite eterne atq3 pene gehenne et hoc i portis filie syon idest in eccis q̄ sūt porte ciuitatis ihlm celestis cass9 Completa ē hys ammonitionib9 instituto xani vt ne cogitatioib9 p̄uis delinquat. Prestadoe vt nos illis inuidere facias quos tua veritate contēpnas & execrantur et vitem9 quos horres et ameim9 quos diligis iom9 In quoꝝ nos consorcio non velut inuitoꝝ inspector sed venie largitor admitte tecū regnaturi in etna btitudine q̄ ē benedcs i s. A

Ut quid deus repulisti in finem Titulus Intellcs asaph Glosa Asaph hebrice dr grece synagoge latine vero dr congregaō cass9 Et nūc est cera Istas futuras clades ciuitatis ihrlm misanda lamentatiōe deplorat Cu ciuitatis subuersio facta postq̄ dns qui fixus ē longe p̄scabit vt durissim9 ai9 indeoꝝ saltem ipius ciuitatis sue calamitatib9 terrere hugo In hoc eni ps ē intellcs asaph idest populi fidelis qui intelligit q figure transierit et q veritas venit et q eterna ɔcenda sit et non tpalia Et hec intētio ps te pmo ergo describit … ihlm vn asaph in psona populi inducoꝝ eam h9 cūsionis q̄res dicat vt quid deus repulisti nych. s. pplm tuū familiare et electum cass9 vt q̄si alienū a tua defensiōe in finem hic in extu et captiuitate sicut qua fecisti. ihrlm tpibus vespasiani et titi romis principibus legitur ptulisse iratus ē furor tu9 aug9 Per hoc nō intelligi a deo ais motus passionis sed ratoz sue vltois super oues pascue tue idest super pplm ysrl q pauisti mana xl annis in deserto vsq3 introduxisti eum in terra melle et lacte manantem vt het Iosue ho Memor esto cōgregationis tue Quia de9 ɔgregauit filios ysrl in ramasse q̄n deberet egredi de egipto vt hz exodi 12o quā possedisti ab inicio legis date per moysen qz per legē susceptā ppls ysrael obligauit se dō ad seruiendū sibi sp̄ali seruitute cass9 prestita .n. dona notant vt ad bn̄ficia ɔsueta ai9 boni iudicias inuitet Et ipp rogat vt sua

pocius bñficia q̄ eoꝝ considerarē velit cum
ta Et
quit: **liberasti virgā heredi
tatis tue** idest ꝑplm iudeoꝝ q̄ fuit he
reditas dn̄i q̄dm ei puero
aīo fuiebant / hanc hereditatē appellat v̄
gam ꝑ moysen famulū ei9 cui iussū ē
per virgā magnalia facere vt diuina fortitu
dine roborati de terra egypti egrederent: in
trepidi hugo hanc hereditatē ap̄ci9 declarat
cum
sbdit **mōs syon** viz ciui
tas ielm **ī quo
hītasti** corpo
ralit **cū eo** cassio9 Ibi hitasse
declarat x̄ dn̄i ꝑ
sencīā corpalem vt hᵉ loca non sineret iam
tercie tercīam castigatiōem in quibs hūa
nis oculis apꝑe dignat9 ē / postq̄ rogauit
ꝑ iudeis vt sit ipis ꝑpicius gnīr optat ge
tibus remediū cor
rectiōis dicēs nycho9 **leua manū tu
am** idest virtutē ꝑtātis tue q: in deo
non hn̄t locū lineamēta corpis aū9 **in
superbias eoꝝ** viz romanoꝝ a q̄b9
euersa ē ihrlm / ele
uata est vnde cassi9 in ipis potencia dn̄i qn
supbiam eoꝝ in humilitatē ꝯmutat ꝑduc
eos in fine idest ad dn̄z saluatorē ꝑualuit
Reuera petro ꝑplic̄ qm̄ in roma vrbe āplīc9
religionis x̄ane cult9 effloruit q̄ ꝑ ceteris
terris ssticiones gencium sibi ante vendi
cauit
Seqt: **q̄ta malignat9 ē inimi
cus** videlicet rō
mis exītus **in sc̄o** .s. in mōte vel
templo ciuita
tis ielm qui malignat9 ē in locis sanctis
eius qm̄ sacerdotes totaq̄ misteria templi
in preda ablata st̄ Cunctaq̄ gens hebreoꝝ a
gladio sbiecta / aut captiuitati sbiugata s̄
uiuit collator Quoꝝ interfectoꝝ gladio aut fa
me nūm refert scolastica histo^a libo 2o capo
h^o. vndecies centena milia et venditoꝝ in
seruitutē nu
lia xc hugo **et gl̄ati st̄** dici rōni tc̄p̄ fe
cissent ꝑpa victu
te cū tn̄ ꝑ dīa fac
tum sit ꝑordīa9 **q̄ oderūt te** adorantes
tunc ydola
a quibus fc̄a
est hᵉ subūsio **ī medio solēpnitat
tue** paschalis q: xlij^o āno p9 passiōem dn̄i die
qua ipi iudei xp̄m crucifixerūt cū cent
ꝯgregati oms ī ciuitate ielm ad die solēpne
a tito et vespasiano ipatoibs rōnoꝝ obsessa ē ci
uitas et capti atq̄ occisi st̄ ielmq̄ destructa ē.
Sicut dt bt̄s ioñi sup io Jēnie 12o congregate i9
sicut grege ad victimā aug9 Q: ergo p9 ī dn̄ica
ꝯgregati seuierūt pēa eodem tp̄e ꝯgregati pie
runt. Quo^o a gl̄ati st̄ ꝯnt^o subiūgit dicens
posuerūt signa sua ipatōes rōni
sup portas

et turres ciuitatis viz vexilla aq̄las suas dracones
suos statuētes
ī teplo nychol9 **et nō cognouerunt**
romani hoc facientes q̄ ꝑ pc̄ta populi israel
de9 dabat ipis tantā victoriā sed attribuebant
sue ꝑtati: q̄d9 cassi dīna fuerat dispensa^oe per
missū Et cū
dolore ipetratū **signa** videlicet
posuerūt **sicut ī
exitu** nyco .s. belli
hīta victoria **sup sūmū** idest
super
turres et portas ielm sicut in signū victo^e so
lent poni vexilla hug deīn asaph narrat ma
liciā rōnoꝝ vt deinn ꝑuocet ad eoꝝ vindictā di^ns
**q̄ in silua lignoꝝ securib9
exciderūt ianuas ei9** nych idest
ianuas ci
uitatis ielm a deo elc̄e ita intrauerūt: exciderūt
et destruxerūt sicut
ligna de siluis Et h^o **fregerūt ī idipm**
aug9 idest aspirant: in vnū ꝯsenciētes Et:
cas
si9 **in securi** qua trabes
exciduntur: **et ascia** id
est
dolabra et ꝯponit^2 ab acuo et scando quasi a
cute
scādēs **deiecerūt eā** cassi9 vt ciuitē illam
ondat funditus fuis
se vastatā per instrumēta fabrilia et magnas
res simul et ꝑuissimas dicit se deiectas Q̄s
eni a securi excidere aut ascia ꝑseq̄ potuit
manus truculenta idest crudelis deiecit nec
solm̄ suffecit tanta calamitas ī destructione
ciuitatis sed postremū solempne templū
igne deuoratū ē
vn̄ subd: nycho9 **icenderūt igni sāc
tuariū tuū** idest templū tuo cultui
dedicatū vt hē: 2o Re et vl
timo Et
addit: **ī terra** q̄a sanctuarium tuū q̄d^o ē
in celo destrue^o nō potuerūt
**polluerūt tabnaculū nōis
tui** idest in quo iuocabāt non tuū hug. In
hoc autē polluerūt id q̄ immūdi st̄ ingres
si Illud sc̄m legem eni pollutum dicebatur
q̄d9 a polluto tangebat: Et eciā in hoc pollue
rūt q: posuerūt in eo ydolū abhoiatōis. Sic
adrianus iouē olipium et pōpeius d: fecisse de
templo sta
bulū eq̄rū **dixerūt in corde suo**
idest ꝯe habuerūt ꝯsiliū nō tm̄ āqua rōnoꝝ
s̄ tota ꝯgnac̄o eoꝝ simul et q̄ detinīauerūt hoc
videlicet
q̄d^o seqt: **q̄escere faciam9 om̄s
dies festos dei a terra** viz iudeo
hoc q̄ dicit
dei addit ꝑpha de suo q: illi romani dm̄ no
estimabāt Cui9 scāriū ita tractabāt ac si
diceret Ita dispgam9 oīa q̄ nūq̄ iudei ꝑue
nerūt aut festa facere in terra. Quia cū

siue ciuitatis idem gnter narrat q̄ beneficia sunt adhuc ipsis iudeis subtracta dicens **signa nr̄a nō vi dim9** nych' videlicet talia q̄lia data sunt ex patribus nr̄is in exitu de egypto qn̄ de9 defendit eos contra oīs hostes eoz tālem defensioēz non videm9 modo nob9 adeo pres **Jā non ē p̄pha** q̄ annūciet nob9 tpi dei volūtatem q̄ facere debeam9 vel qui pmittat nobis de hac capti^te liberatioēm sicut ātiqt9 fiebat patribus nr̄is et ideo debem9 eū relinqre sicut reliquit nos Ideo subdit^r **et nos nō cognos cet āplius** vt defendat nos ab inimi cis nr̄is hugo deīn asaph q̄i eger medicū q̄rens mouet q̄stioēz dicens **vsq̄ 𝔔 deus īperabit inimic9** videli cet gentilis populo iudeoz Ac si dicat q̄diu erit populus iudaic9 obpbium cunctis gentibz Et stati qi instruct9 sbiugit cum puer ī fine illius obp bri dicens **irritat adūsari9** s. in deus **nomē tuū** blasphemādo te q̄ vocaris ihs xs Et q̄diu irritabit te non credens in te iam diu erit in obpbr um alyis natiōib9 **et vsq̄** erit hoc res pōdet dicēs **vsq̄ in finem** cassiodo^r In finem h' sigt mundi vesperam qn̄ gens iudeoz p mix tura parte cre dit^a ē nych9 **vt q̄ auertis ma^m tuā et dexterā tuā** suple extrahe **de me dio sinu tuo vsq̄ ī finem** id est tā diu nō defendis nos et loq^r de deo ad mom hoīs qui q̄diu differt petitū d^r ma nū suam in sinu tenere collec^r Sed hūc ver siculū aliter aug9 et cassiodor9 expo^nt h^o mō Glosa p ma^m et dexterā intelligi^r pp̄ls dei cass pcepit enī do9 moysi sicut legi^r exodi 3° vt dexterā suā in sinū sui mitteret qd^c fe cit Et exin plata effecta ē leprosa Jussitq̄ iterū i' vt ma^m in sinū mitteret qd9 fecit et stati curata ē per hoc signs qz pp̄ls iudeoz exi ens a dn̄o x^o imūdus fieret ad eū vero q̄ursus recuperet pstinam sospitate Qd9 sīm io gme morat^r vt iudeoz pp̄lm in fine pduceret ī an tiquam redire sospitate Sed ne intellcis ille asaph in tli reuelatioē diuinis moraret^r ad laudes do^i saluatoris festi9 accedit vt omīa possibilia dicat illi qui ingēcia cognoscat^r in celo et in terra operari Et qz de ei9 erat incarnatiōe dcur9 ne quis eū dom crederet tpalem ante mūdi gstitutioēm re gem eū iā fuisse testa^r dicens hugo **deus**

autē dn̄s xps **rex nr̄** homo fact9 **q̄ an̄ scla ē** qz in pn̄o erat vbū **hic salutē** hūani gene ris operat9 ē **ī medio terre** idest idem nych9 q̄ ē in medio climate terre hītabilis hugo deīn gūertens smonē ad saluatorē dr̄ mo^m salua^ois **tu** 𝔔 xe **cōfirmasti in v̄tute tua** idest in pote^a tua vel in fide tui nominis **ma re** idest gentes flexibiles ad pc̄m terrā uidē curq̄ᵹ angentes Et qz p9 pc̄tis e rant oppssi et dyab^lo sbiugati **tu cōtribulasti capi ta dracō^m** idest cōtriuisti dn̄a tioēs supbas dēonū **in aq̄s** s. baptismi Erat mo9 salutis iux^t id Mt vltimo Q^r crediderit et baptisa tus fuerit salu9 erit augu Illi enī dracones hn̄t pncipem suum et ipē pmus ē magn9 draco Et de illo q̄ fecit qui operat9 ē salu tem in me^o terre audi **tu cōfregisti capita draconis** hugo idest ptātes et suggesti ones pncipis dēom vt pen^i t9 nichil possit ī hoīe baptisato et credente s ho elis ma gis pt ī ipm **qr dedisti eū** s. dya bolum **et ca pp̄lis ethiopū** idest gentibz et pccoribus p9 ni gris per pc̄m s postea dealbatis in fonte baptismi Et quos accepiunt ista in escam dracone isti Corpus dyaboli gstat ex hoi bus psidis et pueris et corp9 fidelis come dit qn̄ psidos et iniquos ad gūsioēm t ad pniam trahūt et corpoi x'aus x'menbra st' ios icorporāt Et hoc pcipue faciunt pdica tores scā vn̄ act x^o dcm̄ ē petro de gentibus Macta et māduca idest occide q̄ st' et fac q̄ tu es Sic dyabolus gsum^r amiss menbris suis. vel ita **dedisti eū escā populis ethiopū** qz sicut esca morde^r a come dente ita credētes ipm dyabū qn̄ per ipsius tēptatioēs psiciunt Jpo enī p secute mires sunt / ipō affligente paciē nunc coronant^r Adhuc ondit quō salutē opatus ī me^o terre cū subiug^t hugo **tu dirupisti fontes et torrētes** idest tu in pyblicū misisti aplōs et aplicos viros de q̄ bus manare fecisti aqua sācte doctrine aug9 vt sua irrigatioē idest pdicatioē gūerte rent in fideles **tu siccasti fluuios ethā** cass9 Ethan hebā lingua itepta^r fortis ro busti9 q̄ sepe dyabolī sigte dyxim9 Exsic

cauit ergo dominus per predicationem apostolorum dyabolicas doctrinas / gentilium culturam demonum artes magicas mathematicorum. hug. Exsiccavit etiam philosophias generaliter sicut patet in augustino dyonisio et paulo Unde ipse paulus ait i cor. 1o. Nos predicamus xpm crucifixum iudeis quidem scandalum gentibus autem stulticiam Et ibidem supra scriptum est. perdam inquit sapienciam sapientium et prudenciam prudentium reprobabo aug. Arescat itaque dominus vana doctrina et mundentur mentes eruditione veritatis. Sequitur nych. **tuus est dies et tua est nox** quia tibi obediunt omnia tamquam creatori **tu fabricatus es auroram et solem** per quod intelligitur creatio corporum celestium **tu perfecisti omnes terminos terre.** per quod intelligitur creatio inferiorum corporum **estatem et ver tu plasmasti ea** quasi dicat tu es factor omnium temporum hec ad literam cassi. Sed apercius videtur si spiritualiter intelligitur colla. Translatio romana sic habet **Tuus est dies et tua est nox et tu fecisti solem et lunam** cassi. diem ergo et solem ponamus viros iustos quibus spiritualis sapientie lumine irradiat / noctem vero et lunam intelligamus terrenos homines atque stultos qui peccatis facientibus obscurantur Sapientes itaque et stultos sive peccatores dicit suos esse quoniam in utrisque ipse deus miracula magna facit ut et illum munere sue pietatis illuminet et istum peccatis emendatum regni sui faciat esse participem / Preterea non incongrue terminos terre dicimus omnes apostolos et prophetas Nam sicut terminum agrorum fines distinguunt Ita et predicatores xpi vere fidei iura custodiunt ionnis hoc enim dicit estatem et ver tu plasmasti ea secundum allegoriam ver dicimus cum iusti huius seculi bonis operibus florent in hoc seculo Estate vero cum fructum laboris sui percipiunt glosa. Et quia hec omnia fecisti **memor esto huius** non dicit aug. Sed translatio romana addit **creature tue** quod hugo et de populo iudaico potest intelligi pro quo asaph totiens orauit Et ut melius impetret quod petit pro ipsis confitetur quod male cum eis servit dicens **inimicus** videlicet populus iudeorum **improperauit domino** scilicet samaritanus es et demonium habes / De quibus inimicis dominus dicit luce 19o Inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se adducite huc et interficite ante me **et populus insipiens**

irritauit idest exacerbauit **nomen tuum** quia prouocauit eum ad iracundiam multis blasphemijs et iniurijs quando eum conspuerunt et colaphiserunt dicentes prophetisa nobis xpe aug. Sed quia quidam ex illis xpm erant occisuri penitenciam ad penitenciam et confessionem de tanto peccato fuerant credituri de quibus ad predicationem beati petri circiter tria milia conuersi sunt ut habetur act. 2o pro illis conuenienter orat dicens nycho. **ne tradas** idest tradi permittas. **bestijs animas confitentes tibi** confessione fidei et laudis cassi. bestijs enim posuit dyabolum cum ministris quorum capita sicut superius dixit contriuit super aquas baptismi ionnis Dyabole o ministri dyaboli qui non vultis corpora deuorare sed animas Tunc enim anima deuoratur ore bestie cum conueniencia idest consensum dyabolice voluntati prebet. Sequitur **et animas pauperum tuorum** christianorum contemptorum mundi **ne obliuiscaris in finem** Et si ad horam subduntur tribulationibus non pereant sed probati manifestant nych. conuenienter petit adimpletionem promissorum dicens **respice in testamentum tuum** idest in sacram scripturam ut persoluas regnum celorum quod in ea promisisti pauperibus tuis et non diuitibus huius seculi nycho. quia illi **repleti sunt domibus iniquitatum** idest iniquitatibus in quibus perseuerant tamquam habitantes in domibus **qui obscurati sunt terre** ca nis hug. Exponit genitiuum pro ablatiuo more grecorum videlicet terre pro terra cassi. Pulcre diffinitum est quod sit corpus infidelium et iniquorum hoc est domus iniquitatum quia cuncta vicia velut quodam hospicio respiciunt qui malis polluuntur. Adhuc orat pro pauperibus humilibus dicens **ne auertatur humilis** **humilis factus confusus** ionnis non obliuiscatur a te qui in tribulationibus multis ac pressuris affligitur et funditur. **pauper et inops laudabunt nomen tuum** cum promissa tua perceperit aug. Qui sunt isti pauperes humiles spiritu trementes verba dei non de meritis suis presumentes qui quando faciunt ad malum se accusant confitentes ergo peccata sua non de temporalibus elati desiderantes eterna promissa laudabunt te colla. Et sicut pro confitentibus postulatur veniam ita nunc pro perseuerantibus in peccato deum excitat ad vindictam Unde vero tamquam orando quam prophetando subiungitur ieroni. **exurge**

Deus iudica causam tuam p̄ hijs ipse causis q̄ vel sustinuisti p̄ nobis vel tuī etiā sustinent augꝰ Nec pagani tm̄ vel iudeꝰ vel hereticꝰ s; aqñ sr̄ ipse catholicꝰ torquet os suū q̄n di p̄missa p̄dicant̄ q̄ñ futurā resrrōe p̄nūciat̄ Et ad̄ op̄ius ipse tinctꝰ aq̄ salutis eterne portans sacrame x̄ forsitan d̄ Et q̄s huc surrexit Et non audiui p̄rē meū de se pulcro loq̄nte ex quo eū sepeliui Na q̄s re dit ab inferis Et q̄ facta tlibꝰ q̄ndam q̄dꝰ non vident non eni p̄ illos deꝰ visibilis debet fieri videant q̄dꝰ p̄nt corde credant q̄dꝰ videre non p̄nt ne p̄ūs cordibꝰ **memor esto improperiorum tuorum eorum q̄ ab insipiente p̄plo dicta s̄t tota die** Adhuc di cuntur vana q̄ dicant x̄ani Ad d̄ ianus ē resrrō mortuorum Adhuc insultat̄ x̄o nec desinūt tota die hoc est vsq; in fine sc̄li ya sa ut glos: hoc es memor tuis dans coronā hostibus penā iom̄ vt i iu dicio confundant̄ vn̄ et ad̄ sb̄dit **ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum** hugo Q̄ si nō corrigit **superbia eorum q̄ te oderūt ascendit sēp** Q̄ a peccā peccis accumulāt iom̄ Sic eni et dn̄s in apoc d̄ Impi us impie agat et iniquus ap̄liꝰ fiat iniq̄tate Nos quoq; suppliceꝰ dep̄cam̄ te dn̄e vt corp tos nos a sp̄is iniquitatū a supbie tuoso vi cio pꝰ mūdi contemptū attollere digneris in cem q̄ ē b̄tudes in sc̄la sc̄lorum Amen

Confitebimur tibi deus cōfitebimur Titulꝰ hug In finē ne corrū pas p̄s cantica asaph p̄s i ce q̄ d̄ cantica q̄ i eo agit̄ de remunatiōe eterna ē asaph idest fidelis congregatiōis p̄pli x̄ani amonēs ne tu q̄ es fidelis x̄anꝰ corrūpas viz spe q̄ het̄ i dei p̄missiōe de eternis vt p̄ucias in finē consūmatiōis eterne In p̄cedenti p̄s egit pro pheta de salute baptismi data per gr̄am i p̄o adūentu x̄. In isto a p̄s ait de salute dāda per glām in 2o adūentu do: Vn̄ monz nos sicut in titulo tangit̄ ne corrūpas gratiā baptis̄ in nobis per pct̄m si de do p̄missiōe quā p̄soluet in vita eterna b̄titudīe firmiter sp̄ems aug Est eni p̄missio dei rata certa firā et inconcussa fidelis et oī dubita cōe cares q̄ consolat̄ afflictos Tota n. vita hois super terrā sicut sc̄ptum ē tēptaō ē / nec q̄ p̄spa eligenda ē vel q̄ aduersa deuitāda Sed

vtraq; cauēda ē Illa ne corrūpat Ista ne fri gat vt vmauorum hoīm in quocūq; statu ce tū in hac vita conuersatꝰ fuerit n̄ sit refugi um nisi deꝰ nec vllū gaudiū in p̄missis eiꝰ nyco Ad lr̄am vero iste p̄s ē gr̄arū actio p̄ puli iudaici reuersi de capti babilōis cō talit̄ q̄ p̄t expōi de p̄p̄lo x̄aniter penitente iā de capti p̄cti reuso qui cū gr̄arum actiōe dn̄o allo q̄tur dicens **Cōfitebimur tibi deus** de p̄terit peccatis **cōfitebimur** cōfessiōe laudis p̄ b̄nficio nostre iustifi catiōis **et inuocabimus nomen tuum** p̄ alijs b̄nficijs optinēdis hug Intꝰ vocabiꝰ eū conscia per confessiōem mūdata. Si luxuriosꝰ deum inuocat ad fouea sp̄mis ple nam iꝰ vocat Cum eni deꝰ sit mūdissimus et pulcrimꝰ nō dignet̄ intrare in domū turpē et imūdā per pctm̄ Si eni digm ē vt ip̄iꝰ mune corda nr̄a pꝰ confessiōe purgeꝰ et sic ad auxiliū suu̇ dn̄m nomē dn̄i inuocare debeamꝰ Et q̄tur **narrabimus mirabilia tua** hugo q̄ fecisti nobis q̄ maiꝰ ē iustificare ip̄m q̄ creare celū et terra sicut d̄ augꝰ Et sb̄ditur diuina **cum accepero tempus** iudi ci visio cū dicat f. i 2o aduētu dn̄s tunc **ego iusticias iudicabo** nycꝰ Iustos iudicio approbatiōis hugo x̄pc eni in suo p̄o aduentu accep tēpꝰ misere di In 2o vero aduentu erit tēpꝰ iudicandi q̄dꝰ ad̄ posuit in dilatiōe cassꝰ Vt compūcta corda moreant ante tēpus iudicij in hoc se mūdo p̄careret̄ absolui ne venientes in fu tura iꝰ disceptatiōe iopinatam iudicis sen tentia sustinerent In p̄o x̄ aduentu liq̄fta ē terra glos: q̄ hoīes in terrenis confidentes a stabilitate v̄tutis et iusti in diuersas deflu erent concupias viciorum / Deīn exponit quā ter rā dix **et omnes q̄ habitant in ea** viz hugo: qui terrena diligūt et ad celestia non aspirant cassꝰ Sed q̄admodū salutari incarnatiōe sub uenerit terre liq̄ste sb̄sequit̄ **ego cōfirmaui columpnas eius** idest ap̄los per q̄rum p̄dicatiōem alij sustentant̄ Et hij confirmati s̄t refectiōe q̄ in do passiōe nutauerāt / per hos q̄ dixi iniquis qui faciūt contra precepta nega tiua **nolite iniq̄ agere** contra p̄mum **et delinquentibus** qui faciunt contra precepta affirmatiua **nolite exaltare cornu** idest super biā contra deū glāntes de v̄ra malicia augꝰ q̄ defen ad cloacam eum vocat. si auarus illum inuocat ad

dentes per elationem peccata vestra cass. Cornu suum videtur erigere qui peccatum proprium per audaciam nititur excusare quia semper tales ad veniam redire non possunt quia confessionis regnum perdiderunt hoc idem repetit ut formidinem magne ultionis ostendat quia semper gravius vindicatur quod iterata iussione parcitur. Unde dicit **Nolite extollere in altum cornu** Ille in altum erigit cornu qui contra deum contempta iniquitate recurrit. **nolite loqui** nec corde neque lingua **adversus deum iniquitatem** Ad hoc in excusationis vitio perseverat / loquitur contra iniquitatem qui cum sic estimat se constitutum ut peccata non possit declinare dicens non culpa sua sed necessitate stellarum ad quod se peccatum pervenisse ut in hoc magis imputet conditori quod propria voluntate peccavit augustinus Et iam loquitur contra deum iniquitatem qui dicit vere non iudicat deus de rebus humanis non curat quod agatur in terris. Ecce multi iniqui redundant felicitatibus et innocentes premuntur laboribus colle. neque hoc modo debetis loqui adversus deum iniquitatem **quia neque ab oriente neque ab occidente neque in desertis montibus** erit refugium peccatoribus ut dei iudicium possint effugere **quoniam deus iudex est** qui utique presens est per essentiam potentiam et presentiam sicut dicit in psalmo Co xxxviii Si ascendero in celum tu illic es si descendero ad infernum ades Et ut eius potentiam agnoscere sibi ungi **hunc humiliat** deiciendo superbum **et hunc exaltat** sublimando humilem hugo **quia calix** idest mensura iuste retributionis est **in manu** idest in potestate **domini** idest christi in cuius potestate est dare quod voluerit / hic calix domini triplex continet poculum videlicet poculum **vini meri** idest puri quod significat retributionem iocunditatis eterne ubi non miscetur ad tristitiae Et hunc propinat deus sanctis suis in patria sicut in alio psalmo dicitur Inebriabuntur ab ubertate domus tue deinde calix domini est **plenus mixto** hoc mixtum propinat dominus sanctis suis qui sunt in via et in purgatorio / quia gaudium quod habent de felici expectatione eterne beatitudinis non est merum quia secundum quod dicitur prov. xiii. Spes que differtur affligit animam Quomodo autem mixtum est in via subiungit dicens **et inclinavit ex hoc in hoc** Cum autem habet duo vasa ubi est vinum diversarum specierum si vult facere mixtionem inclinat et effundit de uno vase in aliud Sic dominus facit homini qui in tribulatione posito consolationem effundit de consideratione retributionis eterne Temperat ergo amaritudinem presentis tribulationis per dulcedinem future felicitatis quia iuxta gregorium / consideratio premii minuit vim flagelli Illi vero qui voluerint hic bibere iocunditatem peccati et non mixtum tribulationis tandem bibent feces calicis domini Unde subdit **verumptamen** licet deus propinaverit de suo calice in superiori loco hoc est in celo sanctis suis poculum vini meri idest perfectum gaudium et fidelibus in purgatorio et in loco medio hoc est in terra existentibus poculum mixtum ut dictum est tamen **fex eius non est exinanita** idest evacuata / fex calicis domini pena est inferni que numquam evacuabitur quia perpetua est **hanc bibent omnes peccatores terre** In inferno dampnati Ex quo enim in patria datur sanctis merum et sanctis in via datur mixtum Nichil restat malis bibere de calice domini nisi feces eterne dampnationis consequenter asaph agit gratias pro sua liberatione et malorum punitione dicens nycholaus **ego autem annunciabo** scilicet dei virtutem et laudem **in seculum** idest in presenti vita **cantabo** in leticia cordis mei laudes **deo iacob** idest populi christiani qui vicia supplantat deinde propheta subdit in persona christi iudicis dicens / **et omnia cornua peccatorum** idest dignitates superborum **confringam** collect. In ultima enim extrema iudicatione omnis potestas omnis superbia ipsorum humiliabitur et confracta dispereunt que hic magnis sublimitatibus erigitur **et exaltabuntur cornua iusti** hoc utique fiet in iudicio ubi superbia superborum humiliabitur et humilitas atque patientia humilium quibus se contra inimicorum insidias defenserunt exaltabuntur cass. quoniam in eterna pulcritudine permanebunt O humilitas eximie decoranda que hic cunctis despecta quod maius premium habere poterit deus tuum quod ut te eam hic assumpserit de quo cuncti beati sine fine gaudebunt Audivimus verba domini non de altitudine celi sed de sancta scriptura psalterii Cum tanto libencius percepimus quanto nos graciter monuisse dignatus est En beneficia domini salvatoris si intelligatur iugiter amanda sunt / lingua ipsius cotidie gestamus in manibus / voluntas divina patet nobis litteris comprehensa divinis et corporalem prestat aspectum ut in cordis oculis salutariter instruatur numquam tacet si eum in scripturis suis consulere festinemus semper ad salutaria responsa paratus est nec absens agnitum reddit si eum puris mentibus appetamus Quapropter abiciamus

vt ps monet superbia q̄ scelerat⁹ diuid^t a xp̄o
Amen⁹ humilitate q̄ sacratos illi celesti cari
tati coniugit / q̄tiq in futuro exaltari merean^r
ab ipo dn̄o nr̄o ihu xp̄o Cui ē honor et glā i sclā
scloꝝ Amen

Notus i iudea de⁹ i isrl
Nycholi⁹ ps^m istū fecit asaph p̄
iudeis i spū liberatōem mirabi
lē ppli a senacherib p̄secutiōe vt hr̄ .4. Re 19.
Cui⁹ ps titul⁹ tlis ē In finem in laudibz
ps asaph cāticū ad assirios cassi⁹ Oia verba
hui⁹ tituli ex p̄cedētib⁹ expoīb⁹ debet eē no
tissima Restat ergo op nouū īcidit viz ad
assirios explanare Assiri dei getes interptā^r
q̄ iā fidei tlis doctī rectis semitis ābulare co
tēdūt / hos alloq̄t^r asaph laudes dn̄i mirabili
varietate decan
tans Ait enim **Notus i iudea de
us** pt h̄ vers⁹ nōnulla fac^e q̄onem Cur
dicā sit in iudea deū notū vbi magis
xp̄m dn̄z constat esse crucifix^m coll⁹ Fuit tp̄⁹
quo gens iudea sola deum agnosceret atq̄
adoraret et cetere gentes adorantes ydola
deū celi penit⁹ ignoraret. Sz qm̄ i^a gēs iudeo
rum vm̄ deū saluatorē suū negauit a cogi
tatione dei errādo cecid^t cassi⁹ Ipi n. i dn̄i cru
ciaōe dixerūt Nos regē non hē⁹ n̄ cesarē
Vnde ergo iudei vocatet dia p̄st q̄ se a xp̄o na
to de tribu iuda idest a iude gn̄e exheos red
diderūt pp qd^o q̄ sit iudea debe⁹ inq̄re. vt no
bis possit sine veritas reluce^r. Iudea quippe
confessio iterpretat^r. Vnde iudeā vam̄ xp̄ c̄stat
ee etiam q̄ confitet^r i^m regē q̄ p virginem ma
riam venit de tribu iuda. Vn̄ ergo de⁹ i iudea
idest i ecctā not⁹ eē
d^r a q̄ fidelr̄ c̄fitet^r **i isrl mag^m no
mē ei⁹** Israel vir videns dm̄ iterptatur
In vnoq̄ enī fideli mag^m ē no^m
dn̄i qm̄ eum puro corde confitet^r regē regū
et dn̄m
dn̄an^m **et factus ē i pace locus
eius** augꝰ p̄⁹ confite^e etsic in tēpo fit lo
cus dei Q̄ diu enī nō confiteris p^c
cata tua quo^o rixaris cū deo q̄ tibi placet vi
ta tua mala q̄ ei displicet cassi⁹ Ille p̄fecto p
bat^r pacē hr̄e cū deo q̄ aduersū mandata ei⁹
c̄tra volūtate nō litigat q̄ seq̄t^r iussa dn̄ian
tis Et ad omē p̄ceptum diuinum suū flectit
arbitriū pax enī vera ē c̄cordiā hr̄e cū moribz
p̄bris et litigare cū vicijs Et licet de⁹ non s^t
localis q̄ vbiq̄ est tot⁹ tn̄ localiter ēesse dicit^r
q̄bus p̄picius ad
esse dignat^r. Seq^r **et hītatio ei⁹ in
syon** Syon speculaō interptat^r p quā de⁹
q̄ cū meruit sincera mēte c̄spicere ioni In q̄qs
ergo aīa notīcia scripturarū ē atq̄ doctrina ibi

hītat d̄s
Sequit^r **ibi** hugo idest
i illa pace **cōfregit po
tēcias** demonū
videlicet **arcū** idest decēptio
nem subitam
q̄ ex inpro
uiso fecit **scutū** idest malā voluntatē
c̄senciēdi pctō q̄ ē scu^m
c̄tra dya
boli **gladiū** idest actū peccan
di quo se c̄fregitīm **t bel
lū** idest c̄suetudiēm peccandi qua de⁹ co
tinue inpugna^r cassi⁹ hec oia nota ē co
fracta atq̄ imminuta discede^e vbi venit certū
ē pacis auctorē Nec so^m hoc fecisti dn̄e sed
etc
es. **illumīans** corda gēcīū
et peccatoꝝ **tu** xp̄e et nō
alius Et
hoc
facis **mirabilit^r** idest per miracla
et p̄dicatiōeꝝ p̄bata **A
mōtib⁹ eternis** idest ab aplīs et p̄
dicatoib⁹ scīs aug⁹
q̄ p̄p mōtes excipiunt p̄o doctrinam tuā q̄s eter
nos fecisti et vitā eternā per illos ceteris p
misisti Qui
bus p̄dicā^{bz} **p̄bati st̄ oēs isipie
tes corde** cassio⁹ qm̄ de p̄dicatoibz scīs
vnde illūiati st̄ scā / insipie^s
inde turbati st̄ et recedētes a vero lūie secuti
st̄ mūdi desideria tenebrosa aug⁹ Sed q̄ eis
ex hoc con
tigit Se^r **dormierūt sōpnū su
um** viri diciarū Amauerit p̄n^a et quie
uerūt i ipis p̄ntibz etsic illis fc̄a st̄
ipa deliciosa cassi⁹ Et bn̄ d^r suū vt eos a bto
rū q̄ete discerneret Nam iste sōpn⁹ fallax
atq̄ deceptor ē vt modo se gaudeāt diciās
acquisisse nīo nobilissio c̄iugio copl'atos
m^o claris hōib⁹ fuisse subuectos Sed vide q̄
lis eos cōfu
sio subseq̄tur **et nichil īuenerūt o
nes viri diciarū i manib⁹**
aug⁹ dormiūt per delcā^{oz} cupidita^{bz} suis tn̄
sit sompn⁹ iste trāsit vita ista et nichil īue
niūt in maib⁹ suis q̄ nichil posuerūt in
maibz xp̄ cassi⁹ Et inted^t c̄pendiō^m auaros de
signat atq̄ diffinit / Dicit enī viri diciarū
s. q̄ pecunijs suis captīa mente desiuiunt
gregor⁹ 18° mora^m hij p̄sto paupertate euugila^e
in fine īuenīūt q̄ nichil secū ad id extre
mū iudi^m ferunt Vnde igemiscēs testat^r
sapīa dām̄ati st̄ Q^e nobis p̄fuit scbia et di
uiciarū iacta^o contul^e nobis Transierūt
oia i^a tanq̄ vmb^e. vilia g^o et fugitiua fu
isse q̄ tenuerūt iā amissa c̄gnoscūt q̄ c̄du
aderant stultās eoꝝ cordibz magna māsūa
videbāt^r de quoꝝ diui/
cia adh^c subditur cassio⁹ **Ab icrepatiōe
tua** .i. ad p̄dicatiōem et
mōitās scās o xp̄e q̄ es **de⁹ iacob**
idest populi xp̄iani q̄ ē supplātator vicioꝝ

nō circa uenerunt **qui dormitauerunt** idest excecati sunt et obdurati augꝰ Nam duricia cordis obdu ratio ē cassioꝰ Sed qui sunt isti qui dormitauerunt consequenter expo nit dicens **qui ascenderunt equos** augꝰ idest qui se iactant in supbia idest dicas honoribꝰ et ptātibꝰ suis Non in eqꝰ sedere pctm ē sed ceruicē pctīs contra deū erigere cassioꝰ Talis fuit i. pharao qui ascendens currus atqꝫ equos increpationes dei obstinata mēte contempsit et dormitando puenit ad eternū sop num ubi nulla requies inuenit hugo Neqꝫ uero dormiret ad increpationē dei qui bene adu terteret qꝛ subdit **tu dn̄e** qui modo increpas misericorditer parcens **terri bilis** in iudicio futurꝰ **es** iudex et tunc **quis resistet tibi** quasi dicat nullꝰ cū īfinita ē tua uirtus **ex tunc** cū ue neris iudicare uiuos et mortuos apparebit **ira tua** hugo sup rep bos Nā sic dicit in alio psalmo **dn̄s in ira sua cōturbabit eos et deuorabit eos ignis** Quō aūt appebit ostēdit dicens **de celo auditū fe cisti iudiciū** idest audiri facies aduē tum tuū ad iudicium qū so nabit tuba angelica dicens Surgite mor tui uenite ad iudiciū **terra** idest vniuersi qꝫ peccator **tremuit** nichil ha bens meriti **et quieuit** idest quiescet ab oī tpe quo tūc nō potue runt opari neqꝫ mereri cassioꝰ Vel tremet ad uocē iudicis dicentis Ite in ignē eternū et quiescet cū in eterna dapnatione recipietur Sed quies ista sine requie ē qꝛ et si quiescat a malis opibꝰ nō tn̄ in supplicio quiescit qui eterna flāma cru ciandi sunt **cū exurgeret in iudiciū deꝰ** idest cū exurget xp̄s uenturꝰ ad iudiciū qui hic quietꝰ ptulit qū corā pylato iniu ste iudicatꝰ ē Vn̄ translatio hebraica hꝫ sic **cū surrexit ad iu dicandū deꝰ** Et ne iudiciū id ad solā dapnationem malorū cre deres esse facien dum. Addidit **ut saluos faceret om̄s mā̄suetos terre** augꝰ Quꝫ fre mentes eqꝰ nō ascenderunt sed in humilitate sua pctā gfessi sunt cassioꝰ hij salui fiunt cū in dn̄o doī pre mia pmissa recipiunt Causam saluationis eorū subiun git dicens **qm̄ cogitatio ho. cō. t.** Cogitatio enī nr̄a primum confitetur deo qui

pctā pterita humili satisfactione dapnauit Et qꝛ fragilitas humana semp debet lugere qꝫ peccat **et reliquie cogitationis diē fes tū agent t.** augꝰ Reliquie cogitatio nis ut nō excedat a memoria i. qui sanauit et qꝫ tibi dimisit hꝰ recordationes solēpnia deo celebrat cū graciarū actione cassioꝰ In paulo cognoscamꝰ hanc co gitationem confitentē et reliquas cogitationis cū dicit Qui prius fui blasphemꝰ et persecutor ut apłꝰ non esset blasphemꝰ fuit prima cogitatio confitens ut autē cōmemoraret qd̄ illi dimis sum ē Reliquie cogitationis erant p ipas reli quias solēpnia celebrare collect contra pp̄ con tendit qualiter ꝓ supbiam et mūdi delectatio nem danipnet reprobi Quō per humili tatem et bonā confessionem saluet māsueti inuitat ꝓplm fidelē ad laudē dī dicens nycholꝰ **uouete et reddite dn̄o deo uro** idest uota qui fecistis in baptismo siue in ordine siue quibꝰ licito mō ia psol uite qꝛ displicet deo ifidelis pmissio. ut dicit hꝰ hugo uouete ē gsilium Reddite ē precepꝰ idest si uouetis reddite **oēs qui in circuitu eiꝰ affertis munera** Ipse enī in medio suorum est pmisit cassioꝰ In circuitu quippe eius agit cū munera fidem sacratissimis altaribꝰ offerunt Cui hug **terribili** dn̄o qui terribilis apparebit peccatoribꝰ in iudicio ieronimꝰ **et ei qui aufert spm̄ principū** id est audaciā superborū aut animā ipsorū principū **terribili apud oēs reges terre** cassioꝰ Utiqꝫ qui corpꝰ suū regere ac mode rare dn̄i munere meruerunt ieronimꝰ Nos ergo precemur dn̄m ut reges terre simꝰ ut ipenꝰ carni nr̄e iuxta id apłi Nō regnet pctm in mortali corpe Impet aīa nr̄a fruatur cor pus et statim ueniet xp̄s et habitabit in nobis Ipse enī dicit in euangelio uidiam iam et stabo ad ostiū et pulsabo. et si quis michi aperuerit in trabo ad illū et cenabo cum eo Cotidie stat ad ostiū pectoris nr̄i xp̄s intrare desiderat apiamꝰ ei Ingredietur in nobꝰ et hospes nr̄ ē et conuiua Cui ē honor et glā in secla seculorum amen

Uoce mea ad dn̄m clamaui Titu lus In finem pro ydithū psalmus asaph cōgregatio hugo Cuiꝰ sensus talis ē psalmus iste attribuitur asaph idest ꝓplo fideli Nam asaph cōgrega interpretatur qui ꝓpls fidelis ē ydithū idest tn̄

siliens qui conteptis terrenis mente et volunte transilit contempnendo ista transitoria vt perueniat in finem viz eternam beatitudinem que est finis presentium miseriarum Quisquis ergo xrianus qui hunc psalmum considerat sentire imitari et tenere vult omnia desideria carnalia seculique huius pompa et illecebras calcet nichilque sibi quod in hoc mundo proponat nisi vt perueniat ad finem xrm qui est premium nostri laboris Et hoc est intencio presentis psalmi glosa Asaph quasi omnia transiliens et solum deum querens ait

Voce mea ad dominum clamaui

augustinus Clamare eo tempore est necesse quo longe est ille quem clamat Et quia propter peccata mea longe sum a te clamo vt exaudias Qui multum desiderat multum clamat cassiodorus Clamat ad dominum qui eum illa petit qualia se daturum fidelibus pollicetur Nam qui eum pro rebus transitoriis rogat non ad dominum clamare cognoscitur sed eius ipsum petere videatur augustinus Quis est pro aliquo quod pro ipso deo clamat ad dominum nondum est transiliens Sicut iste qui in oratione sua perseuerans subiungit cassiodorus **Voce mea ad dominum clamaui** Exauditur presumi Sed quod petitio desiguat Et merito quia non illi necesse est dicere quod prestet qui solus nouit largiri quod expedit Quippe vere sapientes sunt qui se presenti diuitatis ordinationique committunt Ipsum solum expetunt et omnia prospera consequuntur Sequitur hugo **Et intendit in** **me** Et audiendo orationem meam quia ipse est deus omnibus inuocantibus eum in veritate propterea ostendit tempus orationis sue dicens augustinus **In die tribulationis mee** idest in hac presenti vita humana que est temptatio super terram **Deum exquisiui** cassiodorus Solent mundanis desideriis occupati in tribulationibus aptare vt ab ea possint nature quas sustinent liberari vt si egrotus est sanitatem querat si peregrinus patriam si pauper expensas Iste vt beati petitione omnia presentia concluderet nichil de suis angustiis voluit euadere nec impacienter quod sustinebat ingessit sed tanquam securus ac malorum suorum nescius in die tribulationis sue toto desiderio contemplationem domini perquirebat Ex quo mo exquisisti **Manibus meis** id est operibus bonis que diuinis noscuntur conuenire mandatis Et quem exquisisti **Nocte** idest in hac vita que quamuis lucem habere videatur sit obscuritate fuscata est collector Et vbi exquisisti **Contra eum** sicut translatio vna habet cassiodorus **Coram eo** idest in absconso Sicut ipse dicit Nolite facere iusticiam vestram coram hominibus Illo enim presente qui humanis non afficitur affectus vt vanis laudibus ita nescitur Sequitur **Et non sum deceptus** quia conse

cutus sum dominum quem querebam Et ideo **Renuit consolari anima mea** gregorius 18 moralium. plerumque huius seculi diuites solent tedio affecti bona temporaliter accepta conspicere et tristiciam declinare Cum tangi enim merore quodam se senciunt equos aspiciunt aurea argenteaque vascula contemplantur predia circueunt Cumque per hec temporalia oculos libenter trahunt abortum anime merore vicunt Vnde eis in euangelio sic veritas dicit Ve vobis diuitibus qui habetis consolationem vestram Sed sancti qui hoc lugent quod ab eterius gaudiis cecidit consolationes de temporalibus annuittit cassiodorus Neque si vigiliis fatigatur remissa vagatione querit Si ieiuniis vt corpus suum contraria hylaritate reficiat nec querit quia ista sola consolatio est viz intentionem suam ponere semper in domino vnde ipse subiungit **Memor fui dei** iohannes considerando eius mansuetudinem et pietatem **Et delectatus sum** in ipsius miam **Et exercitatus** nicholaus In diuinis laudibus **Et defecit spiritus** quia aliquando homines deuoti ex feruenti deuotione rapiuntur a sensibus Et sic deficit spiritus quantum ad vsum actualem exteriorum sensuum. **Anticipauerunt vigilias Oculi mei** idest euigilaui antequam esset tempus surgendi ad matutinum et ad dominum laudes diuinas secundum morem consuetum Sic enim faciunt deuotione feruentes quia surgunt ante alios ad orandum Sequitur **Turbatus sum** recordatione peccatorum tam mee orum quam aliorum **Et non sum locutus** cassiodorus Tacuit ergo profunda nocte non habebat solatium humani colloquii quo tempore ipse homo recogitans animi sui secreta perquirit ieronimus Monachus enim qui non vigilat hunc versiculum non potest dicere hugo Et si quis quereret quid faciebas quando vigilias anticipans surrexeras Respondet **Cogitaui dies antiquos.** iohannes Cepi cogitare ab inicio mundi quando hominem fecit deus vsque ad annum meum idest ab adam et vsque ad tempus meum cassiodorus Et videns quod dies antiqui temporales atque caduca sunt et labili varietate fugitiui non hos desideraui **Sed annos eternos in mente habui.** quia in diebus antiquis mors dominatur in annis eternis regnat vita eterna Isti momento pereunt sed futura perhenni longitudine consistunt Cogitabat ergo vir sanctus cur labentes dies tanto opere desiderat et querat humanitas Et illos eternos qui soli nobis sunt spiritualiter appetendi negligimus et attempnamus Nec credamus esse deum eos in presenti non valemus aspicere **Et meditatus sum nocte cum**

Corde meo In orōe scrutatio ioni⁹ Et nō co
gitabā de iracūdia non de
inimico meo sed tota
cogitatio mea erat de dō **Et exercitabar** nycho⁹
perscrutādo con
sciencie mee secreta **Et scopebā spiritū me
um** extergens inde pctā saltem venia
lia sine quibus non pertrāsit² presēs
vita. hugo: **Et dixi nūqd ieternū p
iciet deus** s. hoiem Et si piciat ad tēpus
vt corrigat qsi dicat nō Inter
rogatio fcā enī per nūqd suppoīt sive ppter ne
gatiua. facta a p nōne suppoīt affirmatiā
Vn̄ pz metra ista Affirmat nōne nūqd negat
vt pbat istud Nōne cor nr̄m nūqd scrutaris eo
custos Illos a papue nō piciat dn̄s q faciūt ea
q pmissa sūt in versu prece^ti q̄ viz exercitat² per
scrutādo ɔsciē sue se
creta et de dō medita² **Et nō apponet**
cassio⁹ Istud nō / neqᵖ negatiuis sz affirmatiuis
ē qsi dicat hugo ymo addet vt medicus medicinam
ad morbū
Vn̄ subdr̄ **Vt complacitior** idest benig
nior et ma
gis pla
catus **Sit adhuc** cassio⁹ hoc ē adhuc
expectātis ē et non
dole
tis **Et in finē** nychola⁹ idest tōlr̄ **miām su
am abscidet** a no
bis **A gnatiōe
i gnatiōem** idest in gnatio
nibus sibi succedē³ᵇˢ **Et ob
liuiscet² misereri** et par
cere. **Et con
tinebit i ira sua miās suas**
hugo: Sicut fons d² ɔtinere aquā qn̄ non
emittit ex se riuulos sed sic non ɔtinet deus
miām qz etiā iratus miseret² qm̄ a corrigit
a mius punit nych: Tales querelas a ɔsiles so
lent facere hoies et boni in afflictioē poīta
licet per rōem sentiant ɔtrā xᵒ sᵐ sensua
litate dicebat transeat a me calix iste Et
sᵐ rōem dicebat vmptū non sicut ego volo
sed si
cut tu **Et dixi hec mutatio** q
cu
lose ex isirmite humana Vn̄ trāslatio hebrea
ha
bet **Et dixi ibecillitas mea hē**
idest tlis querulatio qm̄ pmisi pcedit ex ibecil
litate hūana sᵐ
iudiciū rōis hugo **Nūc cepi** itelligere q
mutatus sū
de ignorāte in sciente.
et de peccatore in iustū **h. ē muta.**
dextre excelsi idest muneris diui et n̄
mei meriti Vn̄ ap⁹ ad
phil 2ᵒ ait deus ē enī q operat² i nob⁹ et vel
le et pficere p bona volūtate Et ide ad
titū eᵒ Non ex opibz iusticie q fecimus nos
sz sᵐ suā miām saluos nos fecit Et ne vir
sanctus de hᵒ dei bn̄ficio ingrat⁹ putet² sbiūgit
Memor fui opm dn̄i qz hu⁹ mutationis
in me facte non
obliuiscor Et non solᵐ de mea scē letabor
sz bn̄ficiorum alius
fuor recordabor **Qz memor ero ab in
icio mirabiliū tuor** cassi⁹ vtiqz q hu
mano gnīi p⁹
mu[n]fator idulsit viz q adā fecit ad ymaginē
et silitudiem suā Dein q oblatioem abel
iusti suscepit Qz in archa noe et diluuio
etiam et baptism pfigurāt. postremo q ipē ad
libandū hoiem
venire dignatus ē **Et meditabor i oi
bus opib⁹ tuis** idest in scripturis
diuinis vbi nullū
tediū nulla sacietas ē sz qm̄ qs plus hause
rit tāto āplius dulcia senciat Sensu si ē in
tellcs notū pergiat Sed qz fidelibz nō suffi
cit tm̄ legere scpturā n̄ et assist. fruct⁹ bo
nor opū
ia sbdit **Et i adiuencioib⁹ tuis**
hug. idest in pceptis q̄ inuēsti ad vtilitatem
hoim vt p ea ho
mines te inuenīrēt **Exercebor** idest solicita de
notioe versabor
de qbus adiuēcioib⁹ d² ysa 12ᵒ Notas facite
i pplis adiuencioēs eius / Dein scīs vir i laude
dei prum
pēs sbiūgit **Deus** pa
ter **in scō** idest i
xpo ē **via
tua** qz ipē ioh 14ᵒ dt. Nemo ve^t ad prēm
nisi per me Et qz in xᵒ fuit et ē di
uinitas Jō
subiūgit **Qs deus magnus** vir
tute **sicut
deus nr̄** dn̄s xps qi dicat nullus nychola⁹
qz nullus alius pt ipm pt facere
opa et virtute nec to
tas excede² Jō subdit² **Tu es deus q facis
mirabilia** hugo: Sanans corpa g la
guoribz et aias a pctis ioni⁹
Cotidie facit mirabilia qz iste heri latro / ho
die xpians⁹ heri fornicator / hodie ɔtines q
ē solius
di opari **Notas fecisti** o deus
pat **i po
pulis** totius
orbis **virtutē tuā** Qn̄ i
hunc
mūdū misisti filiū tuum dom nrm Qā si
cut dt apls i ad cor 1ᵒ dei virtus ē et di sa.
Redemisti i brachio tuo hugo idest
in filio per
quē
opare **filios iacob** idest eleōs
de iudeis **et fi
lios ioseph** idest eleōs de gentibus
qui designa² per ioseph
qui iterptat² augmentū ex gentibus quib⁹
x etiā semi
per auge² **Viderūt te aque deus**

de hys aquis dicitur apoc 17° Aque quas vidisti populi sunt et gentes vbi est quia transeunt de hoc mundo sicut aqua quoniam generatio preterit et generatio aduenit **Viderunt ergo te aque** idest vbi populus predicatus per fidem Et quidem corporali visu timuerunt omnipotentem visis miraculis. **et turbati sunt abyssi** idest consciencie eorum commote sunt ad penitentiam Cor hominis dicitur abissus vnde Jere 17° profundum est cor hominis et inscrutabile **Multitudo sonitus aquarum** idest predicatorum et populorum sonus fuit multiplex in confessionibus peccatorum in gemitibus prius laudibus psalmodia orationibus nimirum **Vocem dederunt nubes** idest apostoli predicantes de quibus ysa ait 60° Qui sunt hy qui vt nubes volant **Etenim sagitte tue** idest verba sacre scripture **transeunt** ab ore predicatorum ad corda audientium quibus audientes in cordibus tamquam sagittas punguntur ad penitentiam **Vox tonitrui tui** idest vox predicationis apostolorum terribilis et apta fuit **in rota** idest in circuitu orbis terrarum quia in omnem terram exiuit sonus eorum Et quia predicationem eorum confirmabat miracula ideo subiungit **Illuxerunt choruscationes tue orbi terre** Miracula et virtutes quas per apostolos et apostolicos viros fecisti vbique resplenduerunt et nota sunt ex quibus **Commota est** ad penitentiam et ad fidem **et contremuit terra** idest terreni homines visis predictis miraculis tremefacti ad fidem conuersi sunt Et quia fides sine bonis operibus mortua est Ideo subdit nycolaus **In mari** idest in gentilitate pacis amara predicata est **via tua**. Vbi obscura via tua **et semite tue** idest consilia tua quibus secuntur **In aquis multis** hugo idest in multis populis diuersarum gentium Nam sicut dicitur ad Ro. 11° Cecitas ex parte contigit in israel donec plenitudo gentium intraret De qua cecitate subiungit hic **et vestigia tua non cognoscentur** idest presentia tua non erit accepta a iudeis excecatis Vnde Joh 1° In propria venit et sui eum non receperunt Et ad ostendendum ingratitudinem ipsorum subiungit nycolaus **Deduxisti sicut oues** ad modum ouium per desertum **populum tuum In manu moysi et aaron** Nam moyses erat dux populi et aaron frater eius sacerdos summus offerens hostias et sacrificia pro salute populi ysrael augustinus hoc 10 populo fecisti et te expulit a se Tu autem cepisti esse in gentibus salue facte sunt et reliquie populi gentium et remansit foris ingrata iudeorum multitudo cassiodorus O perditum vere humanatum rerum transilitor egregie qui per mirabilem institutionem cantasti in tribulatione excitatus negasti te humanis desideriis nullo consolatum Deinde liberatione tua ad perfectam nos facit peruenisse sententiam 3° sentis te feliciter mutatum nec tamen prosperis animum relaxas Sed tamen te semper intentum ad magnalia domini profiteris augmento quodam sapientie iungitur profecisse agnosceris Et mirandam rem sub magna exultatione accelebras Et cum diuisam paucis institutionem christiano populo quam salutem ostendis Presta domine vt soluta nos iubeas pietate purgari Quanto quam summus tibi actuum qualitate dissiles clementia tua nos faciat esse consortes qui cum patre et spiritu sancto viuis et regnas in secula amen

Attendite popule meus legem meam

Titulus Intellectus asaph ieronimus Iste titulus cum dicitur intellectus asaph ad intelligentiam nos prouocat Nam ergo intellectus est simplex et in psalmo narratur historia nam tenetur compellimur esse quod in scriptum est et secundum intelligentiam intelligere augustinus Quis audeat velut manifestas legendo preterire parabolas et propositiones que nominibus suis indicant altius se perscrutari oportere parabola quippe alicuius rei similitudinem gerit per se propositio autem problematica vel questiones dicuntur Quis non hys auditis vigilanti mentis intendat vt ad earum fructum perueniat glosa Narratur enim in hoc psalmo beneficia que deus contulit populo iudaico Sed quia hec omnia in figura contingebant illis augustinus Posteriorem populum scilicet christianum amonetur in hoc ne spiritualibus beneficiis dei sit ingratus eiusque in se ne prouocet iracundia Cuius obediente et fideliter debet suscipere gratiam hec est psalmi huius intentio hec vtilitas hec vberius fructus nycholaus Sicut primus secundum sensum litteralem psalmus iste loquitur de regno david et populo iudeorum Sic secundum intellectum asaph mysticum loquitur de regno christi veri david et populo christiano Cui christus alloquitur dicens **Attendite** idest diligenter intelligite **popule meus** christiane quem meo sanguine acquisiui **legem meam** euangelicam **inclinate** humiliter **aurem** **vestram** tam corporis quam cordis **in verba oris mei** idest in verba euangelii que ore proprio predicaui **Aperiam in parabolis os meum** sicut patet in decursu euangelii quod christus gentiliter parabolice docebat hugo **loquar propositiones** idest enigmata et obscuritates que in figura contigerunt illis iudeis nycholaus Ab initio scilicet legis

date Cuius pcep mōlia xps in euāº replicat ꝯsi-
euā sīaddēdo ionn hunc vsiclm recitat euā ta
act' i.eº de xº ipletū dicens / hec oīa inquit fca
st vt ipleret: id qd' sēptu ē Aperiam i parabol' os
meū loquar pposit' ab īnitio vides ergo
q̄ eun ta a. hoc intellext' in pª x' nycolo Sequit:
asaph pphē narraº in qua declarat' mlti xbo
nitas x'. Et per oppom magnitudo mali ppli
xani Q̄ta audiui' i veteri testa to
aī d' Moys a' ꝯgnu
tionis sub īugi cī d' pres nr̄i viz apli et eun te narra
uerūt nob vn̄ a. vlāo d' Euntes
i mūdu vniuisu pdicate
eun m oī cre
ature Et iª nō sit occultata a fili
is eorum idest ab imitatoib' spūalib' filijs aplorum i gene
ratiōe altera a iudeis aug' hoc ē in
gnatiōe nr̄a in qua
nobis donata ē regnatio Et ipi apli eorumq̄
nycolo' sequaces
annūciauerūt nob narrātes laudes
do. idest fcā ihū x' fca nar
rare laudasse ē hugo et v̄tutes
ei' viz humilitate pau
ptate caritate et hº' et mirabi a
idest mi
racula. q̄ fecisti in isrl' et iudea et susci
tauit idest in luce per
dux' p aplorum pdi s testimoniū
resurrec
tionis. in iacob idest in pplm xpia
nū qui luctatur
cōtra
vicia et legē euangelicā quā cō
stituit i cai te et dilcōe po
suit i isrl' idest in scā eccla q̄ dm
speculatur per fidem q̄
ta idest valde mag
na et digna. manda t idest
pcep' pa
trib' nr̄is idest aplis
alijsq̄ discip' nota fac
ea idest vt no
ta fiant ea filijs suis q̄s per euā
in xº genu
it et adductura erāt ad fidē xanā Q̄ st' illa
magna n̄ iª q̄ ioh' d' ihº hec mādo vob' vt
diligatis inuicem et diligite inimicos vr̄os
Et hec volu
it nota fieri vt cognoscat gnā.º
altera vsq̄ in fine mūdi fu
tura de q̄ gnā ºe sbdit: filij q̄
nascēt: in bapmo et
aq̄ et spū scō et exurgēt
ad amorē
celestium enarrabūt filijs su
is successoribus
xpianis nycol' vt ponāt in deo

spē suā et nō in vani
tate mūdana et nō obli
uiscāt: opū dei hug' viz cātgis
iudicij extimi et
mādata ei' exquirāt idest ex amo
re q̄rant et
ipleant vt fides per dilcōem operat': cass'
Ipa ē enī dei sumi vera recordaº Si man
data eius deuote
mētib' iplea' ne fiant sicut pa
tres eorum carnales vt
pote iudei gnatio pra
ua deitatem
respuēdo et de
ū exasperans t
crucifigēdo sal
uatorē hugo :- gnatio q̄ nō direx
cor suū ad sequēd'
xpristū et non ē credi
tus cū deo sps ei' Tnslatio
hebrica hz et n̄
credidit deo sps ei' q̄r errabūt in
fide et moib'
illius sps Cum deo ē creditus qui ex fide per
dilcōem opante adhēt deo Sequit: filij effrē Sicut iudei
a mali xpi
ani qui itendētes et mittētes arc'
Tanq̄ pmittēs se mādā dei custodire tpe p'
peritat' sicut ic q̄ intēdit arcū et parat sagit
tam ad mittēdū pmittit se pugnatūm.
Tales enī non sic
promiserāt fecerāt s conuersi st in diebel
li hoc ē in tpe aduersitatis Q̄mō a
querersi st' ꝯsequēter ondit dicens non
custodierūt mādā di Moib'
et vita de
clinātes a
lege s' data et i lege e' noluerūt
ābulare Tnsgredietes
mandata eius et oblitı
st vide
licet bn̄ficiorum ei' et mirabi m
ei' q̄ ondit eis Q̄mō viz edux' eos
de egypto de quibs
mirabilibs et bn̄ficijs
dei q̄nt' subdit dicēs coram pribus
eorum fecit mirabi a i terra egip
ti et assignat
locum di' ns i campo thaneos idest
i pla
nicie illius ciuitatis nycol' Thaneos ciuitas re
gia ē egypti pp qd' tenebat' ibi ꝯsi' a sim qd'
ysa. iqº Stulti principes ethaneos sapientes
ꝯsiliarij pharaonis dederūt ꝯsi m isipiens
Deīn enuiat bn̄ficia fca pplo iudaico i exitu
de egyp
to dicēs irupit mare idest
diuisit et pduxit
Quia sicco pede fecit eos transire hugo

et statuit aquas quasi in utre q: detinebat: utu te diuina a dextris et sinistris stancio ad modu duorum murorum ne effluerent sup filios israel transeuntes. et eduxit eos in nube diei idest de die q: more grecorum gtis po: p ablato et tota nocte in illuminatione ignis nyth9 q: sicut columpna nubis ptegebat eos ab ardore solis de die sic et columpna ignis ondebat eis viam in tenebris noctis in qua transierunt mare rubrum Et alijs etiam tpib9 qn exercitus de nocte incedebat. interrupit petram in heremo de qua effluxit aqua tanq ipa fuisset rupta vt habet: exodi xvi°. et adaquauit eos idest habundant: pota: vel? in abisso multa In exitu hebreorum de egipto erant sexcenta milia absqz mulieribus et puul9 et pecoribus Et io oportuit q erat aqua maxima Vn possent adaquari. et eduxit aquam de petra et deduxit tanq flumina aquas Et q?uis tanta beneficia pstiterit tn fuerunt ingrati et apposuerunt adhuc per vera diuini. peccare ei pcto infidelitatis Vnde subditur in ira excitauerunt excelsum idest in deum in aquoso hoc e in deserto vbi erat defectus aque et temptauerunt deum in cordibus idest ex pmeditatione et ex certa malicia temptare q e accipe experimentu de aliquo Isti q voluerunt expiri in signo sensibili an deus haberet curam de eis puidendo eis de victualibus Ideo subdit: vt peterent escas animabus suis idest ad sustentationem vite cum debebant hoc firmiter credere et tenere ex signis pcedentibus / legitur q hoc bis petiuisse Semel an dationem legis vt hr exodi 16° vbi dixerunt moysi Cur induxisti nos in deserto isto vt occideretis omnem multitudinem istam fame Et alias post lege datam Vn hr numeri xi° dicentes Qs dabit nobis carnes ad vescendum zc Et qz ad istud pim sbdit: et male locuti sunt de deo Et mo9 loqndi subdit: cum d: dixerunt nunquid poterit deus parare mensam in deserto idest refectionem splendidam carnium qz erant attediati de esu manne dicentes nu xi° Anima

nostra arida e. Nichil respiciunt oculi nri nisi mana Et q deus deberet hoc facere arguebat per signum dationis aque de petra dicentes quoniam percussit petram idest fecit per cuti p moyse et fluxerunt aque hoc d: de p° eductione aque ante dationem legis q tangi: exodi 16° vt dictum e et torrentes inundauerunt qz aqua in magna habundancia exierunt vt supradictum e Nunquid et panem poterit dare Ex modo loqndi apparet q non loqbant: affirmatiue vt fideles sz magis dubitatiue vt deum temptantes Sciendum etiam q hoc non intelligit: de datione manne q pcessit eductionem aque de petra immediate pdictam qz mana fuit p9 datu vt hr exodi 16° Et pma eductio aque de petra pxa exodi in° Sed per petitionem panis hic intelligit: petitio sibi delicata carnium q po: nu xi°. Vn sbdi aut parare mensam populo suo idest refectionem splendidam et delicatam In hebreo et translatione io: het: aut parare carnem populo suo ante describit: dei mansuetudo qa non statim puniuit eorum ingratitudinem sz pmo impleuit petitionem eorum et distulit penam debito tpe reseruandam vnde d: Io audiuit dominus peticionem eorum non pp eorum meritum sed ad sue potencie declaracionem et distulit inferre penam eis debitam. et ignis accensus e in iacob idest furor dei q frequenter in scriptura per ignem designat: accensus e q pplm descendentem de iacob Io sbditur et ira dei et e expositio pcedentis verbi et pidest. dei ira ascendit in israel ad puniendum ipm vt vi: infra Et ca h9 re sbditur cum dicit: qz non crediderunt in deo nec sperauerunt in salutari eius Ex miraculis enim pcedentibus debebant credere firmiter et sperare q deus non deficeret eis in necessarijs et mandauit nubibus desuper qz mana datum eis p pane generabatur sursum in aere vbi e locus nubium et ianuas celi s. aeris aperuit in qnm inde mana descenderet fecit Io sbditur Et pluit illis manna ad manducandum Descendebat enim cum rore celi vt hr: nu xi° Ros a pluuia differunt solu sm multitudinem et pau

citate materie. Ideo subditur. hoc manna descendere per modum pluuie **Et panem celi dedit eis** id est formatum in celo aereo **Panem angelorum manducauit homo** Quia manna formabatur et descendebat ministerio angelico **Cibaria misit eis in habundancia.** Quia quilibet colligebat quantum edere poterat Exodi 16o Consequenter ponitur exauditio petitionis carnium cum dicitur **Transtulit austrum de celo** Auster est ventus meridionalis quem tunc deus faciat cessare a flatu suo et fecit flare affricum qui est ventus occidentalis lateralis tamen versus meridiem quia in regione opposita castris hebreorum que erat versus istum ventum erat magna multitudo coturnicum quas ventus iste transportauit vltra mare rubrum ad locum vbi erant castra hebreorum vt habetur numeri xio vbi dicitur Ventus autem egrediens a domino arreptas transmare detulit coturnices et dimisit in castra. Ideo subditur **Et pluit super eos sicut puluerem** idest valde habundanter carnes non mortuas sed viuas Ideo subditur et per idest **Et sicut arenam maris volatilia pennata** Et dicit sicut arenam maris propter habundanciam quia inde habuerunt satis ad comedendum vsque ad mensem numeri xio. **Et ceciderunt in medio castrorum eorum circa tabernacula eorum** ita quod eas poterant capere sine aliqua difficultate **Et manducauerunt et saturati sunt nimis** Quia multa tamen comederunt quod vertebantur in nauseam secundum quod dicitur numeri xio donec exeat per nares et vertatur in nauseam **Et desiderium eorum attulit eis** in habundancia carnium sicut desiderauerant **Non sunt fraudati a desiderio suo** quia consecuti sunt effectum vnde ad manum ipsorum vt statim subditur. Consequenter describitur executio diuine ordinationis quantum ad eorum punitionem cum dicitur **Adhuc esce eorum erant in ore ipsorum** Quia adhuc non totum comederunt et probabile est quod ipsi vel plures eorum actu comedebant quando punitio dei venit super eos Ideo subditur **Et ira dei ascendit super eos** ad puniendum eos potestatiue. Ideo subditur.

Et occidit pingues eorum idest diuites repletos diuiciis **Et electos israel** idest fortes nobiles quia diceret sine acceptione personarum puniuit magnos et paruos morte repentina propter quod vocatus fuit locus ille sepulcra concupiscentie quia ibi sepelierunt populum qui desiderauerat carnes numeri xio in fine **In omnibus hiis** idest non obstantibus predictis dei beneficiis et punitionibus **peccauerunt adhuc** ex nimia ingratitudine **Et non crediderunt in mirabilibus eius** propter quod **Defecerunt in vanitate dies eorum** Hugo quia omnes mortui sunt preter caleph et iosue quotquot egressi sunt de egypto a viginti annis et supra Et bene dicit in vanitate quia dies eorum vani fuerunt eo quod frustrati sunt ab hoc quod querebant et expectabant videlicet ab ingressu terre promissionis ad quam venissent nisi eorum malicia impedisset. **Et anni eorum cum festinatione** Nycholaus quia mors multorum fuit accelerata sicut in rebellione chore numeri 16o et per serpentes ignitos numeri 21o Et in peccato phegor pro quo occisi sunt 24 milia hominum vt habetur numeri 25o **Cum occideret eos** tunc alii videntes eorum occasionem **Querebant eum** quia timebant **Et reuertebantur** per aliorum castigationem docti **Et diluculo** idest solicite **veniebant ad eum** misericordiam ab eo petentes **Et rememorati sunt quia deus adiutor eorum est** pugnans pro eis contra exercitum pharaonis vnde dixerunt fugiamus israelem dominus pugnat pro eis contra nos exodi xiiii. **Et deus excelsus redemptor eorum est** de captiuitate. Sed ista conuersio quantum ad multos non erat ex amore iusticie sed timore pene Ideo subditur **Et dilexerunt eum in ore suo** Quia in exterioribus verbis pretendunt signa diuine dilectionis **Et lingua sua mentiti sunt ei** Quia sic non habebant in mente prout pretendebant ore Ideo sequitur **Cor autem eorum non erat rectum cum eo** per veram dilectionem **Nec fideles habiti sunt in testamento eius** idest in preceptis legis que dicitur testamentum per dilectionem **Ipse enim est misericors**

Quia eius proprium est misereri et parcere Et propicius fiet peccatis eorum puniens eos citra condignum Et non disperdidit illos totaliter delendo sicut meruerant Et habundavit ut averteret iram suam idest effectum vindicte sue quam avertit pro parte Jo[...] subditur: Et non accendit omnem iram suam idest vindictam sed solam partem. Cuius causam subditur ex parte fragilitatis humane Et recordatus est idest ad modum recordantis se habuit quia oblivio in deum non cadit Quia caro sunt idest fragiles et proni ad casum propter fomitem ex carne procedentem. Propter quod et peccatum hominis remediabile est non autem angeli quia carnem et ossa non habent Spiritus vadens idest tendens ad mortem per separationem a corpore non quia spiritus hominis moriatur qui est incorruptibilis sed quia homo compositus ex corpore et spiritu moritur Et non rediens quia spiritus separatus a corpore ad ipsum non redit virtute nature Quotiens exacerbaverunt peccata sua multiplicando iterantes quasi diceret multotiens unde dicit dominus Numeri 14o Temptaverunt me iam per x vices Et tamen idem dicitur anno 2o egressionis de egipto a tempore egressus usque ad ingressum terre promissionis fluxerunt anni xl ex quo patet quod in residuo tempore 38o annorum multis vicibus offenderunt eum nec omnes offensiones sunt scripte Ideo subditur: Et conversi sunt ad malam partem Et temptaverunt deum et sanctum israel et per idest deum sanctificantem israel Exacerbaverunt qui de sua natura dulcissimus est Non sunt recordati manus eius idest potestatis divine Die qua redemit eos de manu tribulantis idest pharaonis quem submersit in mari rubro cum suo exercitu pro liberatione populi sui Sicut posuit in egipto signa sua idest decem plagas quibus percussit egiptum Et prodigia sua in campo thaneos Istud est supra expositum Et convertit in sanguinem flumina eorum ut habetur exodi 7o Misit in eos cinomiam idest muscam caninam Ista fuit plaga 4a egipti de qua dicitur exodi 8o Immittam in te et in servos tuos omne genus muscarum et sic inter illas fuerunt canine que singulariter exprimuntur eo quod fuerunt aliis graviores Et ranam et disperdidit eos Plaga ranarum fuit 2a de qua habetur exodi 8o in principio Et ponitur hic singulare pro plurali ranam idest ranas Et idem dicendum est de cinomia Et dedit erugini idest vento urenti qui corrumpit segetes. De ista erugine non fit mentio in exodo quia solummodo ponuntur ibi plage notabiles cum quibus fuerunt alie que non sunt ibi scripte sicut dicitur hic de erugine et in sequenti versu de pruina Et labores eorum idest fructus per laborem eorum perductos locuste idest locustis Ista plaga fuit 8a de qua habetur exodi 10o Et occidit in grandine vineas eorum Ista plaga fuit 7a de qua habetur exodi 9o Et moros eorum in pruina In translatione Jeronimi habetur In fragore folia mororum eorum rumpentem Et tradidit grandini iumenta eorum quia alia tunc in campis existentia ex magnitudine grandinis fuerunt interfecta ut ibidem dicitur Et possessionem eorum igni Quia grando et ignis mixta pariter ferebantur ut idem dicitur Misit in eos iram indignationis sue idest effectum ire sue et indignationis per plagas dictas et sequentes Immissiones per angelos malos Hoc dicitur ad ostendendum quod angeli mali fuerunt executores divine iusticie in persecutionibus egipti Viam fecit semite ire sue Quia puniendo egiptios declinabat ad hebreos. Et non pepercit a morte animabus eorum indifferenter puniens magnos sicut et parvos Et iumenta eorum in morte conclusit. Ista fuit quinta plaga qua percussit animalia in campis ut habetur exodi 9o in principio. Et percussit omne primogenitum in terra egipti Ista fuit xa plaga de qua habetur exodi 12o in medio capituli. Primitias omnis laboris in tabernaculis cham idest in tabernaculis egiptiorum descendentium a cham quia mesraym fuit filius cham ut habetur genesis xo. Ab isto a mesraym denominata est egiptus quia

ibi dñatus fuit Vñ in toto veteri testamento
vbi in translatione nostra ponitur egiptus in hebreo h̄r.
mes raþ et abstulit de egipto sicut
oues p̄plm suū .s. p̄plm israel dili genter custodiēdo
sicut pastor cus todit oues et . et perduxit eos tā
q̄ gregē ī deserto Vbi pauit eos pa ne celesti vt dic
tū ē. et deduxit eos ī spe puenicdi ad terram
pmis sionis et non timuerūt licet ei timerent
supra mare videntes exercitū egipcior appropinquare eis tn̄ moyse eos assecurāte secu
ti sūt eum per mare ita q̄ timor ie nō fuit
tantus q̄ ipediret eos a sequela moysi / Osnt ondi
ditur boitas dei et igratitudo p̄pli p⁹ ingressu
terre pmissiois Ec̄ qd̄ p̄m dicit et iduxit eos in
montē sctificatiōis sue idest ī ihrlz
q̄ ē metropol iudee in qua edificatū fuit
templū ī mōte mōia. 2º pali 3º montē q̄ acq̄siu
dextera ei⁹ Q̄a fuit acquisitus magis virtute dīna q̄ humana
et eiecit a facie eor gentes
idest chananeos et alios ibi hītantes vt dif
fuse tradit̄ ī libro iosue et sorte diuisit eis
terrā ī funiculo distribuciōis
de qua diuisiōe h̄r in libro iosue 13º vsq; in
idu sine et hītare fecit ī tabernacu
lis eor trib⁹ israel idest in domibz et villis a gen
tilib⁹ edificatis postea describit̄ p̄pli malig
nitas excecanda pctā antiqua patrum suor cū d̄r
et tēptauerūt diffidētes de dinis vtutibs exacer
bauerūt dm̄ excelsū puocantes ad irā deum
mitis simū et testimonia ei⁹ non cus
todierūt idest legē precepta et auerterūt
se scienter recedētes a diuina virtute et nō obserua
uerūt pactū idest legem suā quā pepigerant obseruare
dicētes exodi 2xº Oīa q̄ locutus ē dn̄s faciem⁹
et erim⁹ obediēs q̄madmodū pr̄es eorū
qui adorauerūt vitulū et multip offen

derūt dm̄ ī deserto quasi sit ī arcū prauū
per pmptitudiēm ad male agendū sicut
arcus cum ipetu emittit sagittas ī irā cōcitauerūt
eū ī collib⁹ suis Hic tangit mo'm ydolatrarū qui in
collib⁹ et locis excelsis sacrificabāt Vñ sbdit̄
ī sculptilib⁹ suis ad emulatioēm idest ad īvidiam
eū prouocauerūt Ecia describitur pene acerbitas ū
dicā tur Audiuit de⁹ pdcam popu li nequiciam et
spreuit eū p̄p suam maliciā et ad nich
ilū redegit valde israel tradēs eum p⁹
mortē iosue dure seruituti alior p̄plor eo q̄
declinauerat ad ydolatriā vt pz ex decursu
lib' iudi cū et p̄'R̄ et repulit tabernaclm̄
sylo q̄z capta archa dn̄i q̄ fuit in sylo vt
h̄r 1º R̄. xº Et ciuitas sylo fuit de
structa Hugo:- tabernaculū suū vbi
hītauit ī hoībus Quia nō pla cuerūt ei sacri
ficia eor q̄ ī sylo ei fiebant Et p̄pter h⁹ sa
crificia dict⁹ ē illi inter hoīes habitare Vñ
sicut merito hoīm reliquit locū q̄z sicut d̄r
2º machab' 4º Non p̄p locum gentem . sed
p̄p gentem locū elegit de⁹ cassio'd' Metuendū
est nobis ne de⁹ offensus corporis nr̄a taber
nacula deserat q̄ sp̄s sanctus cū dei munere
bene tractans inhitare desiderat / sicut dic
apl's Templū dei scm̄ ē qd̄ estis vos Sequit̄
Ny chos et tradidit ī captiuitatē vir
tutem idest fortes eor et pulcritudi
nem eor ī man⁹ inimici idest archa
testamenti q̄ erat glīa populi israel quā cepe
rūt philistei p̄p qd̄ vxor phinees moriens
dixit 1º R̄. xº Translata ē glīa de israel quia
capta ē ar cha dn̄i. et cōclusit ī gladio .s. phi
listi nor p̄plm suum et hereditatē
suam .s. terrā israel spreuit In tm̄ erant
spreti sb' ser
uitute philistinor q̄ fab' ferrarius non inueni
bat̄ in israel ne hebrei facerent sibi gladiū
a' lanceā 1º R̄ 13º iuuenes eor cōmedit
ignis accensus p philisteos et virgines eor

non sunt lamentate q[ui]a q[ui]libet q[ue]rebat locu[m] fugiendi di
mittentes occisos inse pultos et illamentatos **sacerdotes eorum**
in gladio ceciderunt s. ophni et phinees 1° re. q[ui]nto
et vidue eorum non plorabant
Eadem ratione sicut dictum est de virginibus anteponitur divina
consolatio cum dicitur **et excitatus est tanq[uam]**
dormiens d[omi]n[u]s Videns enim diu sic populum affligi videbatur
quasi dormiens **et tanq[uam] potens** sic debet scribi q[uia]
in hebreo et in translatione ieronimi habetur tanq[uam]
fortis crapulatus a vino Ille enim q[ui] est fortis robore qui est sopitus a vino non potest uti sua forti
tudine Et sic videbatur multis de populo israel
de ipso deo q[uo]d diu fuerat in tali afflictione sed
tunc visus fuit eis quasi excitatus qui cepit
eos iuvare et adversarios percutere Ideo subditur
et percussit inimicos suos in posteriora Quia percussit philisteos in secretiori
parte natiu[m] 1° re. 4° Et putrefiebant
prominentes extales idest vie alui purgandi
eorum vt ibidem habetur **obprobrium sempiternum**
dedit illis q[uia] coacti erant remittere ar
cham ad terram israel vt eorum
plaga turpis et vituperabilis ab omnibus ag
nosceretur q[uia] cum archa remiserunt anos au
reos recognoscentes plagam suam vilem q[uia] hoc
factum redactum est in scriptura q[uod] vsq[ue] hodie ubi
q[ue] divulgatur / preterea excitavit attentionem in
deorum per beneficia multa ipsis collata a xpo in q[uo]m
deus fuit id ad hebreos 13° Ihesus xpus heri et hodie ipse
est in secula / Aliter ponitur intenta aclusio misti
ce de regno xpi per david regem figurato viz q[uod]
regnum debebatur a xpo vni dicitur **et repulit tabernacu**
lum ioseph hugo idest cultum veteris legis
q[uod] per ioseph q[ui] sacerdos fuit cete
ris designare voluit ad signandum q[uod] deus nemi
nem legaliter acceptat sed reprobat q[uo]d p[rese]ns sic
videbatur **et tribum effraym non elegit** id est
p[o]p[u]l[u]m iudaicu[m] terrenis fructibus inhiantem
Nam effraym fructificans interpretatur **Sed elegit tribum**
iuda idest p[o]p[u]l[u]m xpianum in fide a xpo qui de
tribu iuda descendit secundum carnem cassi. Illam tribum xpianorum elegit q[ue] et in confessione
fuit humilis et conversatione
laudabilis Et similiter elegit **montem**
syon idest ecclesiam catholicam fide hugo q[uod]
dominum contemplante et vi eminente

dilexit Unde ad ephesios 5° xpus dilexit ecclesiam
et seipsum tradidit pro ea vt eam
sanctificaret **et edificavit** per sacramenta
eorum percepcionem **sanc**
tificium suum idest populum catholicum **sicut vni**
cornis Quia sicut hoc animal habet vnum cor
nu in fronte sic spes fidelis populi
erecta est ad vnum q[uod] de quo dicitur in 26° ps. vnam
petii a domino vt inhabitem in domo domini omnibus
diebus vite mee Et hunc p[o]p[u]l[u]m edificavit
in terra idest in presenti ecclesia **quam fundavit**
in secula q[uia] etiam semper durabit non in ma
licia sed in triumpho de qua in 47° ps°
legitur **deus fundavit eam in eternum**
Et ad hanc ecclesiam fundatam **elegit deus** pater **david**
idest hominem xpm de quo in evangelio ceci dixerunt
fili david miserere mei hunc dicit **servum suum** Quia ad
redimendum genus humanum accepit formam servi de progenie
david **et sustulit eum de gregibus**
ovium idest de eo loco vbi servabatur **post fetantes**
idest post oves fetas **accepit eum** Translatio hebrea sic habet **Et**
tulit eum de gregibus ovium et
sequentem fetas adduxit eum
cassio. per istam similitudinem david filii iesse si
cut in aliis locis domini salvatoris nobis sacra
menta panduntur Nam david sublatus ab om
nibus pervenit ad regnum / deus in futurus offi
cio pastoris sedet ad dexteram patris q[ui] est verus rex re
gum et dominus dominantium Nunc vacat q[uod] dixit
oves eius fuisse fetas / dominum enim grex spi
rituali gratia fecundus filios noscitur habere co
piosos sicut in canticis canticorum legitur de ec
clesia dentes tui sicut grex detonsarum ascendentes
de lavacro q[ue] omnes gemellos creant et sterilis non
est in eis hu. huius enim gregis pastorem videlicet
dominum salvatorem deus pater misit pascere id
est vt pasceret **servum suum iacob** idest p[o]p[u]l[u]m
xpianum in mi
licia huius vite luctantem contra mundum carnem
et dyabolum q[uem] suo corpore et sanguine pascit
in presenti vita **et israel hereditatem**
suam cassio. idest futuram fidelium congre
gationem q[ue] domini contemplatione pas
cenda est q[uam] ipse in eternum possidebit **et pavit eos in**
nocentia cordis sui Quia ipse est agnus sine

macula et hoc docuit fideles q2 ipe egit Illa enī puritas Illa sc̄itas Illa de celo veniens maiestas hoc pbata est docuisse qd' gessit sine dubitatione qd' docuit paruit enī p̄ceptor egregius quos docere dignatus ē Sicut ipse testat': Non in solo pane viuit homo sed ī oī verbo dei Sequit':

Et itellc̄ib9 manuum suarū Intellc̄s manuū actualē significat sc̄itatem ad quā fideles suos p̄ut ipe tribuit glosa imitatioē perduxit sed nec istud dd' tp̄ali regi potest vllatenus quēire ymo potius cum ad dom xm referūt': cūcta sibi decora parilitate ɋsenaunt': In nōnullis ps solemus exquirere q nos āmonet celestis auctoritas hic tn̄ fecit initiū vt expo magis q̄ piu m ps esse videat': dixit enī in pabolis se et ɋoibus et locuturū vt vnusq̄sq3 velociter ɋgnosceret faciem ps cū forma ipius expssa fuerit decois / Vnde pro suis delictis expulsos hebreos et ītromissos asserit x̄anos Anuemus ergo plixitate eius in quo dū histo^a refert': no ui testamenti gr̄a declarat': Nam sicut in dd' actibus declarāt': do' futura misteria Ita et per miracula q̄ iudeis ɋcessa sit x̄ano populo sacramēta pandūt': iōni Oia ad xm do' referenda sit q̄ p̄mo ɋsilio ad redēptioēm nostram electus ē de grege mozliū carnē sumēs pascēs q3 ppl̄m supplantatorē vicioz / q̄ mirē dn̄i videntē q̄ nūc etiā sua mādatis suis īherentē ī bonitate cordis sui pascere et ī celesti ihrl̄m ɋmutare dignet': Ipi gl̄a et honor cū eterno patre et spū scō ī scl'a scl'oz Am

DEus venerūt gentes Titulus ps asaph hugo In p̄cedenti ps° egit pph̄a de ingratitudīe ppli iudaici et eoz repulsiōe / hic q̄ p̄uidens eoz repulsioēm deplorat eam et deplorando p̄dicit ipām Et i' ps ē sensus eoz in quibus agit': de lamēta ɋe Sunt enī tres tales ps q2 ter repulsi fuerunt iudei / p̄° per caldeos siue babilones / 2° per anthiochū de q̄ agit ps **De9 repulisti nos** Intē° ps' ē monere nos vt bonis p̄ximoz ɋgaudeamus et malis eoz ɋdoleamus Asaph i' q̄ figuram tenet fidem ppl'oz In p̄ma parte dinūciat q̄ta ppls iudeoz et ciuitas ihrl̄m pertulit tp̄ibus anthiochi Vnde p̄dicens futura quasi trāsacta more pph̄ico ait expositio lr̄alis huius ps **De9 venerūt gētes** videlicet rex anthiocus cū suis qui erant gētiles nycholaus **ī hereditatē tuam** idest in iudeā q̄ dei hereditas dicebat' eo q eā filijs israel dedit Et q̄a in ea fides et cultus dei viguit, iō s̄bdit **polluerūt templū scm̄ tuū** cassiodorus q2 posuerit in eo nefanda simulacra / vel vbi colebat' verus deus ibi immundus adoraret': sps Sic de anthioco ī machab' libro legit': Iussit edificare aras et templa et ydola vt imolarent carnes suillas zc̄ Sequit': dolenda nimis et iniuriosa opacio **posuerūt ihrl̄m ī pomorū custodiā** pomoz custodia d' tugurium qd' s' cultores ortoz de frondibus ɋponūt ad custodiendos fructus et ad vitandū sol' ardorem / qd' viz pomis collc̄tis, i° tuguriū tanq̄ inutile derelinquūt Sic et gētes qui iherosolimā vastauerūt illā templi pulcritudiēm singularē sic ɋtēptibilē putauerūt tanq̄ casellulam pomoz q̄ vilis atq3 despecta estate trāsacta deserit': Vnde et ysa' p°. d' Relinq̄t': fi^a syon velud vmbraculū in vinea et sicut tuguriū ī cucumērario / postq3 de diuini templi iniuria ɋq̄stus ē / venit ad hoim neces vt eos post sacrilegij culpas homicidij reatu arguēret dicens **posuerūt morticīa seruoz tuoz** hugo idest corpora occisa nō sepeliebāt s3 reliq̄rūt ea **in escas volatilib9 celi et carnes scōz tuoz dederūt bestijs terre** Vnde ad h' s̄bdit **effuderūt sāguīē eoz.** videlicet scōz ita hn̄dant' **tanq̄ aquā** et non solum ī cam'e s3 et **in circuitu** idest circa muros **ihrl̄m et nō erat q̄ sepeliret** p multitudine īterfectoz **fcī sum9 obpbriū vicinis nr̄is** nycho' idest philisteis in circuitu iudee hītantib3 q̄ faciebant de iudeis suas derisiones **subsanatio** idest modus derisiois dictus a rugatione nasi et **et irrisio hijs q̄ ī circuitu nr̄o sunt** cassi9 glām illam iherosolimoz toto orbe mirabilem vsq3 ad irrisionē d' venisse vinnorū vt q̄ta p9 nobilitate resplenduit tanta post abhoiatioēm sorderet Sicut et ieremias ī lamētatioib3 ait Quomodo sedet sola ciuitas q̄ multiplicata erat in nationibus hugo **vsq3 dn̄e irasceris** pplm̄ affligi p peccatis suis **in finem** idest perseuerabit ne ista vastatio. **accendetur velud ignis zelus tu**

nis idest indignacio tua ita quod non mitiget nec
quasi extinguatur. nycho. conter implorat diuinam
iusticiam con effunde iram tuam idest
tra hostes diuinis vin
dic in gentes idest su quae te non no
tam per gentes
uerunt quia non habebant fidem et in reg
unius dei ydola colentes
na quantum ad maiores qui talia quae nomen
fieri crudeliter imperabant
tuum non inuocauerunt cassio. Vt
sicut nos
illi opprimunt ita tuis virtutibus obruantur. nycho.
Et bene debes exur
gere ad vindictam super eos quia comede
runt iacob idest populum descendentem de
iacob quod dicitur comedisse eo quod
bona diripuerunt et populum in magna parte
occiderunt et captiuauerunt sicut tyrannus dicitur
comedere subditos suos cassio. pro gente quae peccauerat
gratissimi patriarche nomen obiectum est vt re
cordacio sanctissimi viri populi delicta mitigaret
De
quo et locum eius desolauerunt desola
tionem
deplorat pulcritudinis ciuitatis et templi eius
quae ipsa dominatione gentium inhabitatio eorum suorum
mutata est hugo. Sicut primo machabeorum dicitur Fugerunt
habitatores iherusalem et facta est habitatio exterorum. facta pe
tita vindicta de inimicis implorat asaph dei mi
sericordiam erga
cupiens dicens ne memineris ini
quitatum nostrarum antiquarum augustinus Non
ait presentium
quae possent etiam esse recentiores sed an
tiquarum hoc et a
parentibus venientium cito anticipent nos
misericordie tue cassio. quia timet iudicium domini anticipari
se nostra recte desiderat quia in
indulgentia preuenerit peccatorem in iudicio non ab
soluit errantem. Addit
causam dicte peticionis quia pauperes fac
ti sumus nimis Et
ideo anticipent
nos misericordie tue vt augustinus nostra infirmitas
idest paupertas eo misericordia
te adiuuetur ad eius precepta facienda ne ad iu
dicium eius veniamus dampnandi cassio. Et notabi
liter dicit nimis ne quis se putaret de probitate
actuum suorum debere presumere cum bonis meritis
nimis pauperem
esse cognosceret adiuua nos hugo
Quem enim
adiuuatur etiam per seipsum quod ait deus operatur no
biscum quia in ad corinthios 3o dei sumus adiutores Ad lit
teram vero dicit Asaph in persona populi nimi
um af
flicti. cito anticipent nos miseri
cordie nychos. Ne ex nimia tristicia ab
sorbeamur per impaciam seu desperacionem quia

pauperes facti sumus nimis spo
liati
et af
flicti Adiuua nos deus salutaris
noster qui saluasti nos de egypto et in peri
culis preteritis quia sine te non possumus
et propter gloriam nominis tui domine libe
ra nos quasi dicat tu nominaris deus noster
et nos populus Et ideo nostra libera
tio pertinet ad glo
riam nominis tui et propicius esto pecca
tis nostris sine quibus in hac
vita non sumus et propter no
men tuum idest propter bonam bonitatem
tuam non propter nostrum meritum cassio
Ideo enim salutaris idest saluator dicitur quia in se spe
rantes saluat et imminentes peccatorum penas co
uertit in premia Reddit causam cur peterent ple
bem domini debere
liberari dicens nequando dicant in gentibus
nycho. idest
inter gentiles vbi est deus eorum quasi dicat
nullius momen
ti et virtutis est ex quo non saluauit populum suum
cassio. Dominus enim vbi est putatur a perfidis quando pius non
esse aut non posse
defendere. Sequitur et innotescat scilicet vindic
ta tua in
nationibus perfidis nycho. ita quod apud
omnes nationes manifesta sit
coram oculis nostris vltio sangui
nis seruorum tuorum qui effusus est
introeat in conspectu tuo gemitus
compeditorum vt a vinculis absoluatur
ionius. Translatio romana sic habet
vindica sanguinem seruorum tu
orum qui effusus est collector. Iudicium hic
inuocat quo sanguis
martirum exquiratur a domino quod in apocalipsi ait Quiescite
modicum donec impleatur numerus conseruorum tuorum Intret
in conspectu tuo gemitus compeditorum qui per longas la
crimas te requirentes absolui et tecum esse desi
derant
Sequitur secundum magnitudinem bra
chii tui nycho. idest fortitudinis
tue quae per brachium designatur posside
filios mortificatorum vel
punitorum secundum translationem romanam idest
occisorum cassio. Orat ne filios eorum
dominus a sua possessione priuat qui pro confessione
eius morte puniti sunt et mortificati sunt Innuit n.
tunc ibi martirum turba fuit quorum posteros deside
rat sub domini custodia manere ne
aliquo errore vincatur. nychos. et redde vin

nus nris .s. philisteis et alys na tionib9 i tantu iudee porte septuplu hug9 idest vindictam perfectam in pñti ne i futuro puniant i sinu eorz idest in secreto pectoris vbi recog noscant se peccasse et redde similit ip sis improperiu ipsoz q° exprobuerunt tibi dne iom Tibi dne exprobant q mebra tuos in quib9 habitas affligunt cassi9 Q' ergo fuerut increduli fiant devoti et q tibi fecerunt iniurias dicant laudes Tuc eni dns glose vindicat9 agnoscat qñ male dictoz ore laudat hug9 postea asaph in exul tatione concludit la mentatioez sua dices nos autem populus tuus q tibi peculiare elegisti sicut dr deuteronomij a° et 16° et oues pascue tue qz manna celesti nos pa scisti confitebimur tibi a fesore laud' i selz et non semel sed i futuris tpibus i gñatioe et gña tione idest in fu turo seculo annunciabim9 laudem tua illam btissima psalmo diam qua choz9 scoz si ne cessatione decantus e nycol9 Mozalit' potest exponi ps iste vt sit ozo ecce contra ifideles sa cra loca destruentes / vel ecce deplozantis stra gem filioz suoz q cotidie fit per patiam qd' in pncipio h9 ps hanc devastatioem lamentat Et dein humiliter et devote p restauratioe depre catur Et in fine in spe exauditiois gratiarum lau des se pmittit domino redditurum cassi9 Commo nem itaqz caritatis studio ecce bonis letari et itin calamitatib9 ei9 vehementer affligi . legit enim felices qui gaudent in pace tua et infe lices omis q contristabunt in oibus flagel lis tuis Quapp avenit vt qd' vnicuiqz fidem pueneit ad nos dolozes pcinuitatis studio trans feramus Sicut apls dt. Si q patit vnu me bru opatiut omnia menbra siue glificat vnu menbrum agaudent oia membra / hic enim caritas illa pcelsa aqrit hinc pdicata vnitas repetit hic et ia celestis affectio gignit qua locupletat eccta do' nri ihu x' Cui e honoz et glia in scla scloz amen

Qui regis israel intende Titulus in fine p hys qui commutabat testimoniu asaph p assirys aug9 Cantat hic ps de adventu do mini salvatoris nri ihu x' et de vinea idest de eccia ei9 hu Vnde sens9 dicti tituli talis e ps iste diriges nos in fine idest in xpm q e fi nis legis et testimoniu asaph idest fidel' ppli testantis x' icarnatioem p hys idest ad vtilita tem eoz qui comutabunt de infidelitate ad fidem de peccato ad pniam Et cantat etiam p assirys idest p hys q dirigunt se ad xpm Na assiry iterpretant dei gentes Intendit enim mo nere nos vt in melius comutem et ad xpm di rigamur pmittat p° ozo ps te dicetis Qui regis cassio9 Quis oia in dei potestate sint posita illos tu dirige dr qui se tractare celesti conversatioe noverut Jo enim israel qz ipos ppicius regit qui sbiectu eum puro corde respiciunt Nam israel vir mente videns deum interptat intende Acsi diceret sup nos lumen tue pietatis infunde vt qui per nos sumus tenebrosi aspectu tuo reddamur clarita te conspicui Seqt hugo qui deducis per doctri na aploz velud ove in simplici tate cordis ioseph q aug mentum interptat cassi fidelem pplm debemus advertere qui sic in caulas domini deducatur quasi oves ad pascua congregent Et nota p pheta verba singulis data fuisse personis Re gitur q israel e deducat qui ioseph e. Addit qui sedes super cherubin ma nifestare Cherubin plenitudo scie in terptat Glosa idest caritas in qua xpm dom sedere manifestu e cassiodo9 Sed qm adhuc in secreto sue maiestatis erat Rogat vt bnficio sancte icarnatiois appareat qtinus fideles suos firmissima credulitate con firmet Cui a' xpm spuali virtute manifestari deprecatur de mostrat e dt effraym beniamin et ma nasse Effraym fructificatio interptat ben iamin filius dextre Manasse vero oblitus aug9 Appareat go coram fructificatioe coram filio dextre et coram oblito aug9 Illi enim ydonei sunt videre te q fructus dignos pnie faciunt Et hy qui in sancto opere fortes st' Et hy q ppter amorem spualem semetipos obliviscant Se qt Excita potentiam tuam et ve ni vt salvos facias nos cassio9 Repetit apertius qd pos Tu ipe in ane orauat Ordo tlis e Veni ad salvandum genus hu manum et excita idest oñde potentiam tuam i resurrectioe qz visus es infirmus in passione nyco° Et ai veneris de9 converte nos a culpa ad gratiam et a luctu ad letitiam et oñde faciem tuam hugo idest filium tuum per q agnosceris Et si hoc fuis salvi erim9 per fidem qua salvat credentes D

mine deus virtutū hūanatum t āglicatū
quousq; irasceris idest iratus **su** apparebis
per orationē serui cassio. vt nō illa ia peruenit fa
ciās q̄ per prophās tuos pmisisse cognosceris t
ituere pietatem ac desideriū supplicantis ira
tum sibi dominū credebat qm̄ hūano generi sb'
uenire tardabat
Et quousq; etiā **cibabis nos pane**
lacrimarū Panis enī lacrimarū vi
ta ē plena doloibz Sed tn̄
in ea dei miseratioe cibamur qn̄ cladibz erup
nisq; extinguimur
s potius erudimur. Sequitur **et potū dabis no**
bis i lacrīmis ī mensura Que ē
in me
sura in distributo modo Sicut dicit apls fidelis deus
qui non patietur vos temptari super id quod po
testis ferre augus. Ipsa enī ē mensura p viribz
tuis vt erudiaris non vt opprimaris hugo vel
potū dabis nobis in lacrimis ī mensura
vt qntitas pene respondeat qntitati culpe Sequitur
glosa **posuisti nos ī contradicti**
onem vicīs nrīs et īimici
nrī sbsannauerūt nos Quia gē
tiles co
tradicebant aplis cum pdicarent mortuū
resurrexisse xpm Et sbsannando eos dixerūt
Quis ē iste nouorum demoniorum nūciator Q
si isti colentes mortuū adorantes crucifixum
Contradicebatur Sed contradictor vincebatur
qz signa seqbantur Et ex contradictore fidelis ef
ficiebatur deinde repetit
versū superius dictū **dn̄e deus vir**
tutū cōuerte nos et ostēde fa
ciem tuā et salui erimus
Petit p̄ntiam xpi aduenire Ipsa ē facies p quā
salui facti sumus Ipsa ē per quam laqueos mor
tis euasimus Ipsa denique ē q et indignus t co
fitentibz celorum regna largiantur nycholaus aliter
describitur processus ecclesie ante xpi aduentum q
proprio noie dicitur synagoga q etiam ecclesia noiatur
qz vna ē ecclesia veteris ac noui testamenti q
frequenter vinea dei dicitur de qua gregorius omelia n
super euangelia dicit ita Quis vero patrisfa
milias similitudinem rectius tenet q conditor
nr̄ qui regit quos condidit et electos suos sic
in hoc mūdo possidet qsi sbiectos dominus in domo q
q habet vineam suam s. ecclesiam q ab abel iust
to vsq; ad vltimum electum q in fine nasciturus
rus ē quot sanctos ptulit quasi tot
palmites misit de hac gregorius ecclesia dicit. **vine**

am idest pplm israel dei cultorem iuxta id
ysa. v. vinea domini exercituū domus israel ē **de**
egypto transtulit educendo pplm
inde mirabiliter
in signis
t portentis **eiecisti gentes** de terra pro
missionis
videlicet amorreū etheum iebuzeum plures q
alios **et plantasti eā** dando pplo israel
os. in terra pmissi
onis quietem
te iosue xi. **dux itineris fuisti in**
conspectu eius in colūpna nubis p die
et in colūpna ignis per
noctem
exodi xiii. **et plantasti radices eius**
idest scōrum patres videlicet iosue et similes q
in cultu dei et fi
de erāt radicati **et īpleuit terram**
per multiplicatio
nem prolis hugo. **Operuit montes**
idest p
phetas **vmbra eius** idest ānomalia et fi
gure quasi in vmbra
et obscuritate
locuti sunt. **et arbusta eius** idest eius
īcrimīta.
cedros dei moysen et aaron qui aliis
fuerunt clariores hos erripuit
hec vinea
crescendo **que extendit palmites su**
os scilicet
filios **vsq; ad mare** s. mediter
raneum.
et vsq; ad flumen s. eu
frate. **propagines**
idest gene
rationes. **eius** quia sbiugauerūt sibi moabi
tas et amonitas sed licet ita
esset delicata tn̄ sp̄ peccata sua male tracta
ta fuit ab inimicis
Vnde querit nycholaus **vt quid destruxisti ma**
ceriā eius sbtrahendo clausurā vinearū
angelorum custodiam eo q po
pulus erat ad ydolatriā conuersus vel per ma
ceriam intelligitur clausura ihrlm quā des
truxerunt
caldei cassiodorus **et vindemiant eā** idest diri
piunt et con
culcant eam **oēs qui pretergrediūt**
viam gentes significat q
ī circuitu eius hitabāt **extermi**
nauit eā idest extra terminos et patriā
suam vbiq; dispersit gentem
inde **aper** idest vespasi
orū anus veniens **de silua** gen
tium
ydolatrie pctis opaca Aper enī dicitur eo q ī locis
asperis co
moretur **et singularis ferus** viz
titus
filius
eius **depastus ē eā** qz reliquias belli
tanta populatioe
idest destructioe cōtriuit vt gentem et ciuita
tem quasi herbarū pabula terribili depas

tione assumeret nycho[laus] Vel a[liter] de eccl[es]ia ante adven
tum x[risti] idest de synagoga iudeor[um] de[inde] e[st] hoc
de eccl[es]ia catholica
p[otes]t exponi h[oc] m[od]o **VINEAM DE EGYPTO TRAN**
STULISTI idest eccl[es]iam tuam de infideli
tate gentium ad fidem Jo[hannes] s[u]bdit **EIE**
CISTI GENTES idest de infi
delitate sua **ET PLANTAS**
TI EAM per ap[osto]lor[um]
p[re]dicatio[n]es **DUX ITINERIS FU**
ISTI s[cilicet] ap[osto]lis q[uia] M[arci] ultimo d[icitu]r Illi a[utem] p[ro]fecti p[re]di
caverunt ubiq[ue] d[omi]no coop[er]ante et s[er]mo
nem confirma[n]te
seq[ue]ntibus signis **OPERUIT MONTES**
UMBRA EIUS mittendo mu[n]
di principes **ET AR**
BUSTA EIUS idest plu[rimos]
ex vulgares **I[N]SUPER ET CE**
DROS DEI idest maximos sapientes viz
Dyonisiu[m] et aug[ustinu]s et a[lios] pl[ur]es **EXTENDIT PALMITES SUOS** nos sunt palmi
tes q[ui] ex vinea
p[ri]ma frondui[m]us **USQ[UE] AD MARE** idest us
q[ue] ad bap
tismu[m] q[uia] mare in
apo[calipsi] baptism[u]m sig[nifica]t **ET USQ[UE] AD FLUMEN**
PAGINES EI[US] ut qui in ea renascere[n]
tur bap[tis]mo ablueren[tur]
nycho[laus] sed q[uonia]m ex credentib[us] multi declinave
runt a fide et mo
ribus Ideo s[u]bditur **UT Q[UID] DESTRUXISTI**
idest destr[uctam]
p[er]misisti **MACERIAM EI[US]** idest clausu
ram v[ir]tutu[m] **ET**
VINDEMIANT EAM O[MN]ES Q[UI] P[RE]TERGREDIUN
TUR VIAM idest sp[iritu]s malignu[m] q[ui] discurru[n]t ad
destruendu[m] eius fructus q[ue]rentes q[ue]
devo
rent **EXTERMINAVIT EAM APER DE**
SILVA idest porcus silvestris qui e[st] animal
i[m]mundum p[ro]pt[er] q[uo]d significat demo
nem temptan
te[m] de luxuria **ET SINGULARIS FERUS**
DEPAST[US] E[ST] EAM idest demon temptans
de superbia q[ui] eccl[es]ia[m] bo[n]is
operib[us] insidiat[ur] ut pereant Iste etiam ver
siculus potest ad l[itter]am legi de eccl[es]ia et monaste
riis Hugo q[uia] enim demones qui tempta[n]do
p[re]tergrediu[n]tur viam cogitatio[n]um n[ost]rarum vinde
miant a[n]i[m]as subdito[rum] p[ro]pter defectu[m] p[re]lator[um]
qui in sp[irit]uali officio non custodiu[n]t gregem
sibi com[m]issum Ideirco extermina[n]t idest extra t[er]
minos possessio[n]um posuit eccl[es]iam v[e]l monasteriu[m]
APER DE SILVA idest p[ri]ncipes sc[u]lares Q[uo]
modo hoc f[it] s[u]bi[un]g[itur] dicens
ET SINGULARIS FER[US] idest tyrannus per
se et suos ministros
qui singulares s[un]t per superbia[m] et crudeli[tat]e

DEPASTUS E[ST] EAM expendens et rapiens bo
na sua Et bene d[icitu]r exter
minat q[uia] tenetur eccl[es]ia vel monasteriu[m] non e[st]
domina redditu[um] suor[um] sed ta[n]tu[m] p[ro]curatrix v[e]l
dispensatrix p[ro] p[ri]ncipib[us] militib[us] et iniustis
d[omi]nor[um] qui eius bona expendunt nycho[laus] qualiter d[e]
scribit[ur] stat[us] eccl[es]ie perfect[us] per adventu[m] x[risti]
quam perfectio[n]e[m] petit asaph devote dicens
DE[US] VIRTUTU[M] CO[N]UERTERE per adesce[n]tia[m]
o[mn]e[m] bonita
tis **RESPICE DE CELO ET VIDE** oculo cle
me[n]tie
tue
cassio[dorus] quibus fructib[us] laboret humanitas q[ui]
busq[ue] peccatis ad
infima rapiat[ur] **ET VISITA** nycho[laus] in
p[ro]p[ri]a p[er]so[n]a **VI**
NEAM ISTAM q[uo]d f[ac]tu[m] e[st] in sua benedicta
incarnatione qua visitavit
nos oriens ex alto si
cut d[icitu]r luce 1[o] Hugo **ET PERFICE EAM QUAM**
PLANTAVIT idest in
choavit **DEXTERA TUA** id
est
p[ro]p[ri]catio tua nycho[laus] Status eni[m] veteris testam[en]
ti fuit imperfect[us] s[e]c[un]d[u]m q[uo]d d[icitu]r M[atthei] 5[o] Non veni sol
vere legem sed adimplere Cerimonialia vero q[ue]
ta[n]tu[m] figura[lia] erant adimplev[it] in sua incarna
tione et passio[n]e eius erant figure et sacrame[n]ta
efficatiora instituit viz bap[tis]mu[m] et immolatio[n]is
corporis et sanguinis sui q[ue] confere[n]t gratiam
et introduru[n]t ad gl[ori]am q[uod] non poterant facere
immola[ti]o agni ceteraq[ue] alia sacrame[n]ta veteris
testame[n]ti paschal[is] p[ro]pter q[uo]d d[icitu]r exigua et in
firma sicut ap[osto]l[u]s ad gal[athas] 4[o] ait Et hec perfectio
f[ac]ta e[st] super fi[lium] ho[min]is idest super x[ristu]m q[ui] i[n] euang[elio]
vocat[ur] filius ho[min]is idest virginis a[u]t filii hom[in]u[m]
s[cilicet] viri et mulie
ris q[uem] d[omi]n[u]m x[ristu]m **CONFIRMASTI TIBI** ap[ud] ho
mines dicens M[atthei] 3[o] hic e[st] filius meus dilect[us]
vel hunc fi[li]u[m] ho **CO[N]FIRMASTI TIBI** idest
i[n]mo
minis a fi[li]o dei
biliter assumpsisti q[uia] hu[m]anitate[m] qua[m] semel
assumpsit nu[n]q[uam] dimisit ut Joh[annes] damascen[us]
d[icit] Unde et in triduo mortis x[risti] a[n]i[m]a exi[e]ns in
limbo et corpus in sepulcro fuerunt unita ver
bo Hug[o] Et ut ita **INCENSA IGNI** idest per
perficias eccl[es]iam cata[m] p[re]
ue[n]tientia ex cupiditate idest
seu amore accendente **ET SUFFOSSA** p[e]cc[at]a
p[er]ueniencia ex timore p[ra]uo humiliante / Nam
o[mn]ia p[e]cc[at]a vel ex amore vel ex timore p[ro]ueni
u[n]t cassio[dorus]
hec .n. p[e]cc[at]a **AB INCREPATIO[N]E VULTUS**
TUI PERIBUNT qui peccatorib[us] dicturus es Ite
in ignem eternu[m] q[ui] parat[us]
e[st] dyabolo et angel[is] eius Ad h[oc] petit asaph a deo
patre adventu[m] **FIAT MAN[US] TUA SUP**
x[risti] dicens **VIRU[M] DEXTERE TUE** idest ut mittere dig
neris fi[li]u[m] tuu[m] ad te

demptioem mundi hug. Q' e dextera tua idest coequal' tibi in diuinitate Et q's sit iste vir de clarat cu subiungit **et super filiu hois** .i. glose virginis **q̄ cōfirmasti tibi** sicut supra ma' expoïe Et cum se **non discedi⁹** idest discedem⁹ a te euntes per ydola vel cere monialia. **viuificab' nos** idest innouab' nos lauacro regñationis et **et nome tuū inuocabim⁹** cum gratium actione Et q'a a nob' non e vt adhea⁹ Ideo **dñe deus virtutū** qui solus potes de incredul' morte liberare **cōuerte nos** nych' ad te perfecte diligedū **et ostēde nobis faciem tuā** per apertā visionem **et salui erim⁹** Nā in clara visione et perfecta fruitione dei consistit eterna sal⁹ cassi⁹ Que suauitas q̄ vtilitas h⁹ versiculi hinc datur intelligi q'm in ps̄ triplici eum repetioe memorauit vt quasi prati floriferi planicie tensam per ordines certos iocūditas rosei coloris ornaret In ista siq̄de breuitate clām totius religionis exponit p'me cū vt nos dominus conuertat/ deinde vt ondz faciē suam nec saluat nisi p⁹ nos lume sue pietatis inspexerit Q' p̄p vers⁹ iste mente c' dend⁹ e qz per ipm sub breuitate petimus q̄d nobis expedire monstrat. iero. Tibi ergo domine de⁹ pater ops supplices depcam' q'tis ipm dom nrm ihm x'm qui e ymago tua q̄ facies tua qui e illuīatio vultus tui i quo manes et q̄ manet in te nobis ondere digneris Q' purificatis mentibz nris dignetur illabi Seqz nobis mūdi saluatorē ostendere nosqz inspectioe sca saluare Ipi glia et imperiu tertium et cū sco spū nūc et in .s.s. am

Exultate deo adiutori nostro

Titul⁹ In finem p torcularibus quīta sabbati ps̄ ipi ad'. nytho. Ad lram asaph fecit hunc ps̄m ad decantad'. per leuitas in p'ma mens' septembris in festo scenophegie q' d' a scenos q' e vmbra vel vmbraculū et fagin comedere qd' alio noie d' festum tubarū Illo tempore complete sunt vindemie in terra p'missiois Et ideo de vino tūc expresso in torcularibz fiebant libamina sacrificior in templo p̄p qd' ad lram ps̄ iste intitulat' p torcularibz q' leuite cantabant in predicto festo scenophegie vel tubarū p gratium actioe de fructib⁹ cū collās quor collāo erat completa aug⁹ Sed qz de actualibz torcularibz nichil i hoc ps̄ d'/ constat spūa' esse torcularia q̄ h' memorat' hu Agit' enī hic in hoc ps̄ de spualibus torcularib⁹ idest de tribulatoib⁹ et pressuris ecce in quib⁹ oleum ab amurca segregatur cassio⁹ Qui deo puras mētes declarat et feculentas assaas euidenter assignat hu Est ergo sensus tituli talis ps̄ iste dirigens nos in fine idest in x'm dom cantat' ipsi asaph idest fidelib⁹ xpianis per asaph intellectis Et est p torcularib⁹ idest p torculationibz in quib⁹ boni separant' a mal' Sic de quīta sabbati idest p quīta die septimane i qua facti s't ex aqua pisces et aues s; aues euolauerūt et pisces remanserūt in aquis Ecce separatio Sic de⁹ ex bap'mo creat xpianos Sed quide eor accepta baptismū gr̄a remanent in fluctib⁹ seculi videlicet hoies curiosi amatores scli Alij adiuti p'mis virtutū leuant' in cela q'z conuersatio e in cel' Intentio ps̄ e monere vt contemptis infimis ad celestia subleuem' vos ergo asaph idest congregatio do' idest q'oz fidelis Nycholas **Exultate** mentes deuotione **deo adiutori nrō** i omib⁹ pericul' et negociis q' in a° ps̄ d' cū ipo sum in tribulatioe eripiā eū. **iubilate** cū ineffabili mentis leticia **deo iacob** idest xpianor q' supplantant vicia Nam iacob supplātator interptat' licet enī sit de⁹ oim per creatioem/ tn̄ e de⁹ xpianor per cultum spūalem hugo **sumite psalmū** idest deuotionem i oroib⁹ a deo accipite **et date tȳpanū.** quā a vob' nō hētis idest carnis mortificatioem et castitatem offerre deo Et dicit date qz de⁹ voluntariū et non coactum amat sruitiū cassi⁹ Nā sic tȳpan' videlicet coriū super lignū tensum solet resonare percussum Sic et hoim corp⁹ dum pro dño tribulatioibz quatit' ad superna mandata diuici⁹ tpat' / hoc ergo amonet vt accipietes dīna verba domino debe⁹ offerre terrena/ q' facim⁹ cū elemosinas largimur cum ieiuniis corpus affligim⁹ cum vicia scli cum etiam suo auctore despiciam⁹ Addidit **psalteriū iocūdum cū cythara** Ammonet et hec duo iocūdissīe copulari vt verba dei q̄ in psalterio continent' et cythera q̄ hūanos act⁹ significare agnoscit' in vnam societatem debent conuenire aug⁹. Vt p'dicatioi verbi dei corpalibz respondea⁹ opibus **buccinate in neo. me.** idest canite ī nouilunio. Tuba in lram

in omnibus noviluniis faciebant iudei festa propter beneficia in divine gubernationis eo quod in novilunio aliter magis apparet transmutatio temporis Et quia festum tubarum continuebat in novilunio Ideo additur in **insigni die solempnitatis vestre** iohannes Illi quoque canebant tuba in pascha penthecoste et scenophegie / nos vero modo in eternum licet omni tempore deo canere debeamus precipue tamen in refectione in remissione et in domus innovatione hoc quotiens resurgimus in christo cum remissione peccatorum accipimus et domus pectoris nostri in conscientia nostra innovata fuerit post ruinam nycholaus **Quia preceptum in israel est** idest in populo christiano ut de tali beneficio reddantur gratie domino **et iudicium** scilicet approbationis ante **deo iacob** idest christo qui est deus christianorum quia approbat gratitudinem hominis **Testimonium in ioseph posuit illud** per ioseph qui crescens interpretatur augmentum in bonis operibus significatur hoc est quoddam testimonium divine gratie crescentis in mente **Cum exiret de terra egypti** idest de tenebris ignorantie et pillulis vicii gratie **Linguam quam non noverat audivit** quia tunc divicias et consolationes paupertatis **Divertit ab oneribus dorsum eius** quia talis absolutus a iugo mundi carnis demonis **Manus eius in cophino servierunt** cassiodorus Quamvis ad hystoriam istud dici videatur quando in egypto iudeorum populus diversis necessitatibus serviebat modo ut lateres faceret modo ut terram cophinis exhiberet tamen istud christianorum partibus diligentius applicamus a quorum dorso avertit deus onera peccatorum quando se felici humilitate prosternunt Sicut ipse ait / venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos / cophinos autem dicimus per quos sordium purgamenta portamus ut loca puritatis eluceant Manus quoque suas in eis tenent qui peccatorum immunditiis occupantur Sed de hac servitute liberamur a domino quando scelerum nostrorum sordibus expiamur iohannes propheta et psalmista ideo obscuri sunt quando subito cum nescitur persona mutatur / denique usque huc locutus est propheta / nunc subito inducitur persona dei loquentis ad populum cum dicit **In tribulatione invocasti me** Nam quia in tribulatione es securus invocasti me et exaudietis Unde subditur **Et exaudivi te in abscondito tempestatis** gregorius 26 moralium In abscondito ergo tempestatis hoc est in forti impugnatione demonis audit quia clamor deprecantis est hec ipsa fructus tribulationis **Probavi te apud aquam contradictionis** hugo Sicut legitur de moyse et aaron dicitur quod in aqua contradictionis offenderunt deum ut legitur numeri 20 Et non sunt ingressi terram repromissionis nobis autem dicit deus **Probavi te apud aquam contradictionis** gregorius ubi supra probatur iusti fides quando aliqua ei adversitate resistitur nycolaus Non solum enim demones per seipsos iustos homines molestant sed etiam per homines malos ut eos ab incepto bono retrahant Et hoc vocatur aqua contradictionis ubi iustus probatur quando per hoc a bono impeditur sed magis per constantiam firmatur Et talibus dicit deus cassiodorus **Audi populus meus** qui nescis in malis aliquo modo in permixtione confundi hugo **Et contestabor te** idest teste conscientia loquor o **israel** idest popule christiane qui deum vides per fidem nycholaus **Si me audieris** in mandatis meis perseverando **non erit in te deus recens neque adorabis deum alienum** recens et alienus dicitur creatura quam male amat Sicut pecunia est deus avari Ribalda est deus luxuriosi venter deus gulosi iohannes Iratus sum in michi deus est. Quotcumque vitia habemus seu peccata tot recentes habemus deos unusquisque enim quod magis cupit et veneratur hoc illi deus est **Ego enim** hugo et non alius **sum dominus deus tuus** Et ideo me solum debes colere et adorare **Qui eduxi te** per gratiam baptismum **de terra egypti** idest de tenebris peccati iohannes Et si vis accipere et habere ipsum dominum deum et salvatorem tuum idest desiderium tuum ad bonum nycholaus **Dilata os tuum et implebo illud** gloria mea quia solus deus appetitum hominis potest satiare Et quia ecclesia multitudo est sicut sagena continens bonos et malos christianos postquam dixerat de bonis convertit sermonem de malis dicens hugo **Et non audivit populus meus vocem meam**

pplm suum dicit malos xpianos q ab eo creati st et
eius pcioso sanguine empti de quibus adc dicit
Et israel qui debet me vi dere per fidem. **non inten dit mi.** ioh 9 Ego autem sto ante hostium
et pulso volo vt aperias et ingredi
ar et non vis aperire Et ideo dimisi eos er
rare
nych **Secundum desideria cordis eorum**
qz pter suam maliciam sbtraxi ab eis graciam
meam et sic desideria
carnalia secuntur. **ibunt in adinuentio nibus suis** idest in peccatis enormibus
ab ipsis inuentis de malo in
malum cuendo ioh 9 Infelix e qui a deo no cor
ripitur si qs peccans non corripitur iste miser e
cass Putat enim peior genus esse bnficiu si suis
voluntatibus permittatur explere cum dicat apls
tradidit illos deus in concupiscencias cordis eorum
in immundicia et reliqua quiter ondt q pena ita
non ob ad eis infligitur q propter pcca eorum Vn
dicit
nych **Si pplis meus audisset me** in obe
dien
do. **israel si in vijs meis ambu lasset** precepta mea obseruando q st vie per
ueniendi ad btitudinem Iuxta id Mt
19 Si vis ad vitam ingredi serua mandata dei
Pro nichilo idest gratis vel p mo
dico seruicio in facto **forsi tan inimicos eorum humiliassem**
idest demones et malos hoies eos subiecissem
et super tribulantes eos misissem manum meam idest ptatem defensio
nis mee Et dt forsi
tan non pter mutabilitatem voluntatis
diuine q est inmutabilis / sed p vertibilitate
hois de bono in malum / pter q frequenter ipedi
tur diuine pmissionis gra q e sub conditione
s. si homo perseueret in bono cass Vnde intelli
gere debemus qn a nobis auertitur deus non e
pietatis destitit sed magne vlcionis aculeu
Idem tormentu suspendit eciam interdu a de
fensione qn tribulatioibus et afflictioibus temptatur
Sed iustos sic temptari patitur vt non deserat
ipsos tribulari permittit vt se ab eis reddat
alienum post dicuntur verba asaph inimicos eius
digna execratione re
darguit dicens nych **inimici vero domini**
idest ma
li xpiani
q ei fecerant **mentiti sunt ei** recedentes a pmisso
in baptismo Menciuntur enim
qui bonis se pmiss obligantes in pessimos
rectum velabu
tur errores **et erit tempus eorum in secula** idest eorum punicio erit eterna Trans
latio romana habet Et erit tempus

viz punicionum ineternu qn illis dicetur Ite in
ignem eternum Et licet st ei mentiti tn ex ha
bundancia pietatis sue cibauit illos ex adi
pe frumenti in
sacramento eucharistie **Et de petra melle** Trans
latio
hebrai
ca habz **Et de petra mellis** idest de xo **sa turauit eos** vnde apls 1o ad cor 10 dt
petra autem erat xs qui
mel consolationis amministrat suis fidelibus
Sed quando fiunt ingrati de tantis bnficiis
deserantur a deo et dimittuntur in desiderijs su
is Et sic inimici domini effecti erit tempus
eorum in secla aug Non ergo sibi polliceatur vnus
quisqz huis facta nepharia q regnum dei non
possidebunt Et dicat s qm habeo sigm xi et
sacramenta xi non delebor ineternu Apls dt
fundamentum ad nemo pt ponere preter id qd
positum e q e xps ihesus Et sequitur infra
Alius enim reedificat aurum argentu lapides
preciosos Alius ligna stipulam fenum saluus
erit sic tn quasi per ignem Ergo per igne
purgor Et propter fundamentu idest xm
non pereo Qr es inquit xianus sum Qr a
raptor adultor tc de quibz dt apls Qm q
talia agunt regnu dei non possidebunt Cer
te ergo a talibus per pniam non correctis reg
num celorum sperans non opinor qz qui talia
agunt regnm dei non possidebunt Expone
ergo iniquis nob ligna fenu stipulam qui
edificant super fundamentu quo non pereat
sed salui fiunt sic tn quasi per ignem / ob
scura e quidem illa qstio sed non possu breuiter
dico fres st hoies oino conteptores huius sdi
qui non herent dilcoe aliqua terreis opibus
casti iusti sca gtinentes fortasse et oia sua ve
dentes et pauperibus distribuentes / a possidē
tes ista tpalia tamqz non possidentes et vte
tes hoc mundo tamqz non vtentes Si talis
es non edificas super fundametu videlicet
xm nisi auru et argentu et lapides preciosos
Sunt a alij q rebus humane infirmitati gcessis
inherent aliqptulu dilcoe / non rapit ille villā
alienā Sed sic amat suam vt si perdiderit
conturbetur / non appetit vxorem alienam
sed sic inheret sue vt modm non teneat pre
scriptum in lege viz vt misceatur ei liberorum
parandorum ca Non tollit aliena sed repetit
sua et habet iudim cum fre suo Contendit
p rebus terreis amplius q deberet cu ei pro
missu e regnm celorum Non totm cor sursum
leuat sed aliquam eius partem in terram
trahit Edificat talis lignm fenum stipula
super fudametum Audi ad non potes tenere
possessione istam nisi diceris falsum tes
timoniu Et hoc non facere xm fudamento
ponere e veritas enim dicit Os qd mentitur
occidit aiam Ergo si possessioem diligis n
tn pter illam facis rapinam neqz homicidi

um neq3 fl'm tertio m dias non ꝑ illā f'm iuras
nec xm negas eo ꝙ ꝑ illā hc non facis xpm
hēs in fundamēto Sed qz diligis illam et con
tristaris si perdis illā non tamen ꝑponis eā
xo nec si amas eam vt si dicat tibi ipām vis
an xm et si tristis eam perdis pl9 tn amplec
teris xm ꝙ posuisti in fundamēto sup ho fūda
mēm posuisti non aurum a' argem aut lapi
des preciosos sed ligna fenum stipulā Salu9
ergo eris cum ardere ceperit qdo edificasti sic
tn qi per ignem Nemo eni super fundamēz
hoc edificat adulteria fornicatiōes blasphēias
sacrilegia ydolatriam piuria putet se saluū
futurū per ignem quasi ista sint ligna fe
num stipulā Sed qui vt dcm ē edificat amo
rem terrenor super fūdam regni celor idest su
per ipm ardebit amor rerū tpalium et ipse
saluus erit per ydoneū fundam dom nrm ihe
sum xm q ē bndcs in scla sclor Amen

DEus stetit i syna goga deor. collō Titulus ps asaph Misti ce expoz iste ps ab augustio et cassiodoro nycho9 contra sacerdotes et scribas iudeor q xm hu̅i lem et paupem iniuste ɔdempnaret ad mor tem ꝑpter qd' per dīuum iudicim a roma nis fuerūt tempaliter occisi et captiui et in iudicio extremo st' ɔdempnādi collō Mo raliter vero idem ps expoz a Jeronimo alys ꝙ quibusdā doctorib9 nych contra peruersos iudices arguens eor neqciam et petens su per hoc dīnam iusticiam. Unde asaph pro pheta po dr **De9 stetit in synagoga** idest in congregatiōe Nā synagoga dz a sy ꝙ ē cō et go ge aggregā **deor** idest iudicis sm ꝙ dici tur exodi 22o. Ad dōs vtiq3 ꝙ cā pueiz idest ad iudices Et dz de9 stare i congregatiōe iudicū qz clare videt et attēte facta et dcā eo zū Ideo sbdit: **i medio a' deos di iudicat** idest discernit vtrum iudices iuste vel iniuste iudicet Et io sbdit Asaph cōtra iudices peruisos **vsq3** idest qdiu **iudica tis iniquitatē** iustificando partem iniquā ꝑpter munera vel fa uore **et facies pctor sumitis** idest personas malor propter eor potenciā vel aliam cām acceptatis ioni9 qz si veneret pauper hn̄s iustum negociū et veneret di ues hn̄s malm negom vos persona aspiciat non ne gocium **iudicate egeno et pu pillo** eius iustici am declarando **hūilem et pauperē iustificate** idest suam iusticiam cō ser uate **eripite paupem** de manu diuitis iniq **et egenū de manu pctoris libe rate** q eum calupniatz iniuste hugo Et qz prauū iudicium sepe puenit ex ig norācia Jo sbdit: **nescierunt** Et qz peius ē nolle scire Ideo sub dit: **neq3 itellexerūt** idest nolue rūt scire iudi cium meum Unde ps Noluit intelligere vt bene ageret Et qz pessimum ē malum opari Jo sbiungit **in tenebr's ābulant** nyco quia peruersitas affcs inducit tenebras i itellcu **mouebūtur oīa fundamē ta terre** In finali iudicio in quo ista peruersa ad debitū ordinem iusticie reducentz ioni9 videte pncipes et iu dices mali qualem habeant retributiōem qui debuerūt fundamētū hre xm et nolue runt sed in terra posuerūt fundamēta sua hugo Sed cur dr oīa Sūt ne oēs tales Sicut do9 non ē nrm iudicare/ dns tn de ipis lo quens dr ysa c 56o Omēs in viā suam decli nauerūt vnusq'sq3 ad auariciā suā a su° vsq3 ad nouissimū Et si forte vita aliqu sit contēptibil: tamen grad9 et dignitas eccastica in eis ē honoranda ac venerāda Unde bn̄ dr nycho 9. **Ego dixi dy estis** s. pn cipa tiue eo ꝙ iudices ex officio st' executores di uine iustic **et fily excelsi oēs** in ꝙmad ei9 pmia gincem sunt facti hug Sed ne de dignitate superbiant eor fragilitatem ɔmemorās sbiū git. **vos autem** per infirmi tatem carnis **sicut hoīes moriemū** qa ptas nrā non sepabit nos a mor te Np et per ele uationem ai **sicut vn9 de pncipi bus** s. de angelis superbientib9 **cadetis** in fouea gehenne per equitatem diuine siue Jo sbdr ꝑpheta **surge de9 iudica terrā** idest sur gens ad iudicandum **qm tu hereditabis** hitantes i terram idest domi naberis **oibus gentibus** quia finali iudicio peracto oms electi erūt subiecti or dini sue iusticie et sic dnatio tua se exten det super bonos et malos inetnū qm tibi ē ptas et iperiū per infinita scla sclor Amē

DEus quis similis erit tibi Titulus Cantici psalmi asaph
hic titulus in pleris que
locis supra expositus est glosa. Agitur in hoc psalmo de secundo
aduentu xpisti ad iudicium vbi boni qui hic puniunt
coronabuntur. Mali vero qui eos persecuntur
torquebunt. Hug. Et quia erit triplex fuit interpolata persecutio prima viz in gladio a tyrannis Secunda in verbo ab hereticis Tercia
in opere malo a falsis fratribus Et quarta erit tempore antixpisti que ex dictis tribus conflabitur vt ergo
breuiter illi dies persecucionis antixpisti petit hic
festinari iudicium Vnde ipse asaph de primo secundo
domini aduentu dicturus ondit potenciam et claritatem eius in qua veniet atque admirando
dicit xpiste et si homo es vt alij Et si in
angustis **Deus** dicatus cum iniquis latronibus deputatus
Hugo **quis similis erit tibi** cum in forma et fili venies ad iudicium in maiestate
et claritate magna **ne taceas** sicut in primo
Et quia talis eris in iudicio
tuo aduentu tacuisti sed dic sentenciam contra malos
neque compescaris deus a pena aduersarijs tuis inferenda Et ne videatur esse crudelis hec
petendo ondit quod peccata eorum hoc exigunt dicens
quoniam ecce inimici tui sonuerunt
murmurando et contradicendo tibi angustis nouissimos dies qui erunt tempore antixpisti sicut
in videtur cum membris tunc erumpent libera voce
sed planctu incredibilem vt sonitus magis quam locutio
vel sermo dicendus sit **et qui oderunt te extulerunt caput** cassiodorus Cur dicat caput extulerunt et non capita nisi
quia in sanis hominibus vnum est caput antixpistus Quod
ideo dicit elatum quia multa potestate grassabitur vt
se etiam deum dicere presumat elatum excelsum
hugo Cuius membra deprimentur fideles vnde sequitur
super populum tuum scilicet xpisti anum **malignauerunt** idest maliciose tractauerunt **consilium**
vt eum decipiant **et cogitauerunt aduersus sanctos tuos** vt non solum mediocribus
quoque dolum verum etiam ipsis
celestibus viris inferre conarentur excicium
idest morte **dixerunt** hoc quod supra sonuerunt videlicet hug. **Venite et disperdamus eos de gente**
idest interficiamus eos vt non sit inter gentes
et non memoretur nomen israel
vltra idest pereat nomen et fama populi xpistiani videntis deum per fidem Et
hoc ex habundancia cordis dixerunt **quoniam cogitauerunt
vnanimiter** idest concordi conspiter in malo. **simul** conspirant
aduersum te idest membra tua. **testamentum disposuerunt** idest pactum firmum fecerunt ad destruendum populum xpistianum quod contra declarat quis hoc fecerit
cum subdit **tabernacula ydumeorum** idest carnalia terrena amantes Nam ydumei interpretatur
terrei **et ismahelite** idest gulosi qui ventri suo seruiunt Nam
ismahelite obedientes interpretatur **moab** quia filius loth contra
legem ex suo patre
concepit significat luxuriosos **et agareni** interpretatur aduene
et significat superbos Et superbia debet esse aduena
et aliena homini Iuxta id ecclesiastici decimo Non est superbia creata cum hominibus
gebal interpretatur vallis vana et significat ypocritas qui vane et fallaciter ondunt
se humiles **amon** idest populus turbidus
et significat iracundos **et amalech** interpretatur populus lingens et
fallaciter blandiens vnde significat adulatores **Alienigene cum habitantibus tyrum**
idest cum immundis Tyrus angustia interpretatur
quia eorum mundi torquebat cassiodorus hec enim turba predictorum predonum viz auari gulosi luxuriosi superbi ypocrite iracundi adulatores et mundi
amatores que sub antixpisto congreganda est allusione idest consonancia talium hebreorum eunde-
ter expressa est iohannes Iste ergo cauete gentes que
pugnant aduersos sanctos videamus quid hunt primo
per in vnde se hugo **etenim assur** idest dyabolus **venit
cum illis** Et quia ipse dyabolus non solus operatus
est vnum etiam predicti peccatores socij fuerunt
malorum vnde subdit **facti sunt in adiutorium filijs loth**
idest demonibus loth enim declinans interpretatur
demones ante fuerunt angeli et ipsi declinauerunt a deo cum principe tenebrarum lucifero. hijs
ergo facti sunt in adiutorium illi mali predicti quia
sicut boni sunt adiutores dei Ita mali sunt dyaboli
coadiutores hec omnia que in preterito tempore predixit
de futuro intelligenda sunt sicut et alias prophecie in
te iohannes videtis quia difficilissima loca sunt et obscura ac in singulis sermonibus magna sunt sacramenta et necessitate compellimur in verbis hebraicis et
plena misterijs diuinis innotari atque id quod a
spiritu sancto dictum est nitimur interpretari nisi enim sic
interpretentur vt dictum est quid prodest eratis dei legere
tabernacula ydumeorum et ysmahelitarum et cetera

noīa Gegit de vindcā inūḡr cass Et qz sup9
mores eoz per noīa collcā descripserat nūc
hoz retributioēs eis per sitūdines gentium
fieri depre-
cat dicens **fiat ill' sicut madiā
et cisare** ioni9 quo de9 miraculose
debella per baruch xo iudic **si-
cut iabin** qz omnes
sūmersi st' **in torrēte
cyson** vnde d' iudic ho **Torrens cyson**
traxit ca-
dauēa eoz **disperierūt in endor**
nomen ē loci de quo fuit ia mulier phito-
nissa quam con-
suluit saul i reg 28 **facti st' vt sterc9
terre** Nā cadauera eoz
remāserūt isepulta **pone pnā-
pes eoz sicut oreb et zeb et ze-
bee et salmana** Istos debella dns
per gedeonem et tre-
centos viros cum eo iudicū ao het oia dicta
st' ad lrām de gentib9 per pplm israel ocis
vt pterētur et submer cass9 Vnde filis opta
ocisus sequacib9 antix hys q in sua perti-
nacia st' mansuri Interptatioēs aut eozū
noim st' iste ioni Madian interptat relinqns
iudiciū Q'uisqz pugnat dyabolo de' non
cogitat futurū esse iudiciū Cisara interptat
equi vitioso Isti qui pugnant q pplm tuum
non st' de petoib9 tuis sed de equis q isaniunt
in feminas luxuriose Jabin interptat intel-
lect9 et sigt illos q in sua sapientia ofidunt
et non in gl'a dei hugo Et hy sūmergūt in
torrente cyson idest in leticia sclari Nam a
son leticias
interptatur **disperierūt in endor**
Endor interptat fons generatiois et signi-
ficat luxuriā cui dediti pierunt merito De
hys dic-
tum ē **facti sunt vt sterc9 terre**
hugo idest viles et fetentes coram deo et hoib9
Vn ec 9o. Omīs mulier fornicaria qz sterc9
in via. hoc autem de maiorib9 dam ē. Gegit
de maiori-
bus ioni9 **pone pncipes eoz** quozū
q ipug-
nant popu-
lum tuum **sicut oreb et zeb et ze-
bee et salmana** hos quatuor reges
madianitarū inu-
lcam dns miraculose vicat per gedeonem et
tricentos viros vt het iudicū a olegunt hoc
pphi et irridēt legunt rethores et putāt ee
deliramenta hugo In pnā enim pncipes ad-
uersarioz x' st' sicut zebee et salmana p pe-
nam. Oreb interptat siccitas qm aridi st'
a gra dei Et zeb qd' interpta lup9 sigt ra-
pates zebee interptat victima lupi Et ipi ab
inferno deuorabunt Et salmana iterptat
perfecti in malicia vt vnum corp9 sint cum
dyabolo mittendi i caminū ignis et sulphu-
ris ardentis cass9 het omnia extatu optat an-
tiqui qui nulla qrsione saluandi st' quoz
in ipis quoqz tenebros noib9 detestabil' iam
eoz sentitur interit9 Ipoz eni malicia mani-
festi9 declarat
cum subiugit **oms pncipes eoz** id
est
maloz consiliatoz auctores qui malicia ac-
cen-
si **dixerunt hereditate possi-
deam9 sctuariū dei** Scauriū dei ē
popul9 xanus
de quo d' apls Templum dei sctm ē qd' estis
vos aug9 Q' enim ad munia dei nisi pplm dei
possidere idest subiugare voluit vt ipe po-
pulus cedat in eoz impias voluntates Et qm se
deus me9 pone illos vt rota
idest fac illos instabiles in eo qd cogitant cass9
Vel sicut rota ab hys q st' retro surg et antea
cadit Ita et ipi ex hys qui retro st' idest ex terre-
nis in quibus cresunt extollant et animo
cadunt ab eternis cass9 Impy vero dum i ma-
la cogitatione voluit rotis fiunt similes n'
qp proficiūt dum sius iugiter cogitatioib9
afferunt Petrus cantor het ē eni maxima
pena Vnde legit qz dns inusit egiptys spm
vertiginis et errores Et in a ps d' In circui-
tu impy ambu-
lant Et simile' **pone eos** aug9 sicut st'
pulam ante
faciem venti idest ante pntiam venti hoc po-
pro temptatioe qua leuia et icauta corda ra-
piūt hugo vel de penis futuris ipoz p'legi
de9 me9 pone illos vt rotam
q dum ex vna parte eleuat cadit ex a p qd'
significat varietas penarum Vn de Job 28
Transibūt ab aquis niuiū ad calore nimiū
**vt sicut stipulā añ faciem
venti** vt ipotentes sint resistendi penis
sed volubiles ad tormentū augusti9
Non eni het optatio
sed pphetatio ē Gegit **sicut ignis q
oburit siluam** nych ex mag-
na potentia **et si-
cut flāma oburēs montes**
aug9 ex ardois veheme Ita pctos ipios qui
silua st' pter sterilitatem ois boni et motes
st' super-
bia plei **psequeris illos** qm ad
corpus **in te-
pestate tua** idest in iudicij tpe cassio9
vnde i a dcm ē Ignis in
conspcū ei9 exardescet et in circuitu ei9 tem-

pestas et in ira tua idest in ferno validā et vindicte tue turbabis eos q̄pꝫ ad aīam cū au dient Ite maledci in ignem eternū / Hucusqꝫ futuras penas ill' pctorib9 pphauit q̄ in suis remā serūt sce lerib9 pertinaces auꝫ ad illos ↄuertit q̄ si dno prestante creditur dicens Imple facies eorū ig nominia et querent nomen tuū dōe Illorum eni facies iplet ignominia et ifamia qui pctorꝫ suorꝫ non inuenīt laudatores sed potius eis ī pnti refutat qꝫ in mala actione gesserūt Istos plerūqꝫ obpbrium corrigit dū se viderit a gr̄a culpari Isti vero q̄ in sua obstinacia pertinaces idest duri permā serūt Erubescant de eo cum pctorꝫ enormi et conturbent̄ī sclm scli pnt eni aliqui in hoc sclo salutarit erubes cere et turbari qū ↄuersiois dona percipiūt sed erubescant in sclm seculi qui eterna ulti one dampnandi sūt et confundant̄ et peāt qui ad eternū supplicium destinant̄ et cognoscant per experienciā quia nomen tibi dñs tu solus altissim9 ī omni terra Cognoscant ad gen9 respicit vtrūqꝫ peccan cium sive qui exhibita satisfactione libeꝛan tur Oms enim cognoscant oipotenciā qꝫ dōr qꝫ ipe solus ē altissim9 dū ipm cogno uerit et ↄuersꝫ parcere et obduratos eterna vlcione dampnare coll9 Ve miseris qui ob amorem aut timorem pntis vite ne tran sitoria amittāt menbꝫ fiunt antixꝫ sub ipi9 dnio reuera non essent nisi precedente sup bia et falsa religioe laudes hoim et auariciā terrenam magis qꝫ dei occuparet / Felices pro fecto q̄ exitum ab hac vita bonis opib9 pre munientes expectāt in timore dei aduentū iudicis ihū xꝫ dni nri qui ē bndictꝫ ī s. s. amē

Quā dilēa taberna cula tua Titul9 In fine ps filiys chore hug In pori ps orauit acceleā iudicium et fim xꝫ aduentū / hic q̄ desideat populus fidelis intrare in celestes māsioes quas laudat ad quam per mltas tribulatio nes oportat intrare Sicut et xm oportuit pati et ita intrare in glām suam luce 24o vn sensus tituli tal' ē ps iste dirigens nos ī fine idest in xm ad qꝫ tendim9 pponit̄ filys cho re idest vetrib9 xānis imitatoib9 xꝫ in loco caluarie crucifixi Chore vero caluaria inter ptatur ↄstat p torcularib9 idest p pressu ris huj9 scli ne xāni deficiant ꝫ sp eos con fidant se venturos in eterna tabernacula sicut vinū expssum ponit̄ in cellario regis. aug9 Quādiu eni vue pendent ī palmite tpꝫ libo ae psrunūt nec ex eis manat vinū an pressuram Sic sꝫ hoies quos pdestinauit deus ad vitam eterna qui anqꝫ accedant ad sui tutem dei fruunt sclo hoc tpꝫ deliciosa liber tate velud vue vel botri adhꝫ in palmite pe dentes Sed qui deūm est fili accedens ad sui tutem sta in iusticia et timore et ppara ani mā tuam ad temptatioem accedens quisqꝫ ad suitute dei ad torcularia se venisse cog noscat Contribulabit̄ contexet̄ ↄpmet̄ non vt in sclo peat ꝫ vt in apotheca dei defluant Exuit̄ desideriorꝫ carnaliū tegumentis qꝫ vina cys vinacium vnde apls diat Exuite vetere hoiem et induite nouū / xpianorꝫ ergo sꝫ ista torcularia ī pssuris qꝫ ↄstituti ad hoc ↄteim̄ et tribulam̄ vt amore nro quo ferebam̄ in ista mundana solacia fluxa atqꝫ pitura passi in eis in hac vita tormenta tribulatioes pres suram et habundanciā temptatoꝫ incipia9 ↄtere illam quiete q̄ non ē de hac vita nec de hoc sclo pnti cassi9 pplꝫ igitur fidel' xānorꝫ spi rituali fecunditate regenerat9 et torcularib9 ↄpetent9 expressꝫ ad futurā ihrlm peruenire ↄsiderās in qua iam nullo temptatoꝫ vel tribulatoꝫ premat̄ pondere ꝫ btitudinem securā inpturbata felicitate pociat̄ cū ami ratione exclamat dicens hug Quā dilecta idest valde dilecta sūt tabernacula tua De quibus luce 16o diat salua tor facite vobis amicos de mamona iniquita tis vt recipiant vos in eterna tabnacula Sc̄ domine virtutū idest angelorꝫ nych Et diat tabernacula ī pli propter diuersos btorꝫ stat9 sꝫm varia eorꝫ me rita pp qd diat saluator Johs 14o In domo pa tris mei mā siones multe sūt hug In quibus velud vinum in cellario reponūt̄ aīe scorꝫ de torculari et pressura tribulatoꝫ venientes de quibꝫ in apoc 7o dꝫ hy sūt q̄ venerūt ex mag tribulatioe / hec tabernacula m valde dilcā sūt pp oīmodam desideri mei ipletoem seu adep tionem / pp pacem ↄtinuā / pp perpetuā sani tatem / pp honestissimā societatem / pp aperta dei visionem cassi9 Cogitans itaqꝫ vir sāssim9 ꝫa pmia et gaudia ihrlm illas btitudines ce lestes et ex mortalibꝫ pplis societatem imorta liter letantem ī magnū desideri ardore succē sus sb̄ iūgit Concupiscit et defic. ani ma mea in atria dnī Nych9 Quia

ois intelles et affectus hois exutus in via huius
vite deficiat a perfecta cognitioe et dilcoe bti
tudinis eterne scdm id ad cor 2o Oculus non
vidit nec auris audivit et in cor hois no
ascendit q preparavit deus diligentibus se greg
8o moram spualiter illius anima concupis
cit celestis patrie btitudiem sed non deficiat
qui patrionia sibi largita divitus ad neces
sitatis subsidium possidet honores tepozales
sibi impensos tenet aliena non ambit suis
liate vtit qui tamen ab eisdem rebus quas
habet aliens e qz ad ipa q possidet ex deside
non tenet Sed illius aia concupiscat et de
ficiat in atria do qui rebus se temporalibus nu
dat gla honois expoliat hec de exterioribus
consolatioem recusat in celestibus som ardes
cit vn
subdit **Cor meum et caro mea ex**
ultaverunt in deum vivum ionis Si ei
scdm aplm sps pugnat contra carne et caro
contra spm quo hic dt cor meum et caro
mea exultaverunt in deum vivum Istud intel
ligitur de illo qui mortificato corpore suo
in amore dei tota mente defixus e Cuius cor
per devotioem et caro idest corpus per hylare
obedienciam exultant nunc in spe in deum
vivum nycho **** cont ondit q btitudo superna
quietat hois
appetitu dices **etenim passer invenit**
sibi domum et turtur nidum
ubi reponat pullos suos
ionis desidero domine sedem aliquam et ni
dulum aie mee et corpori meo hic Si g aves
q libere huc atqz illuc vagantur postq vola
verint hnt locum et nidulos vbi requies
cant qto magis aia mea et caro mea debet
sibi locum preparare vbi possit requiescere vel
hoc tom potest legi
de futuro. hug **Cor meum et caro**
mea idest corpus
meum et aia **exultaverunt**
idest exul
tabunt **in deum vivum** ambo concordi
ter in 1a vita
eterna vbi videbitur deus facie ad faciem Mo
enim discordant qz caro concupiscit ad
versus aiam et nunc
e etiam gaudium **etenim** p quia
cassiodorus **sicut**
passer invenit sibi dom In parie
tum fora
minibus nimio gaudio exultat qz se diver
sarum adversitatum vlterius pati non cre
dit insidiis Sic aia iocundatur dum in celo
rum regna masioem suam senserit esse p
paratam
hug **et turtur** idest aia h pei
tens t gemens **in**
venit sibi nidum idest eternum tab
culum spe certa **ubi**
reponat pullos suos idest ope
ra bona
q tunc in celo reponuntur qn in spe retribu
tionis efficiuntur Que autem sit 1a domus a
nidus determi
nat cum subdit **altaria tua domine**
virtutum idest angelorum supple sunt 1a
in quibus quietatur appetitus
humanus q superius dicta sunt tabernacula tua
Et vocat hic altaria celestem patriam vbi erit
perfecta oblatio corporis et aie hec autem
celestis patria dr tabernacula pp habitatioem
Patria pp latitudiem. et domus propter quiete
nidus propter securitatem atqz altaria propter
perfecta oblatioem
Addidit etiam. **rex meus** qui me cu
tem ad illa
altaria
dirigis **et deus meus** Q me ad hoc
creasti Sed vir
sanctus adhuc positus inter tribulationes et
teptatioes suspirans in eterna pmissa qd
de 1a celesti patria
dicat audiamus **beati** un
qt **qui ha**
bitant in domo tua domine aug qz pos
sident vrbem celestem sine angustia sine pres
sura sine diversitate et limitum divisione
oms habent eam et singuli habent totam
Magne 1e divitie non angustiat frater fra
trem nulla ibi indigencia nulla necitas.
qm quicqd voles ibi erit Et quicqd noles ibi non
erit Q ergo ibi
acturi sunt **in secula seculorum lauda**
bunt te hoc erit totum negocium nrm sine de
fectu alla Unde ysa 51o Gaudium
et leticia invenietur in ea gratiarum actio et vox
laudis aug convenienter ondit qualiter homo bti
tudiem supernam valeat adipisci Et primo os
tendit q hoc non potest fieri nisi spali adiu
torio di
dicens **beatus vir** .s. in spe q e certa
expectatio futur
beatitu
dinis **cuius est auxilium abs te**
Iste enim due ppositioes abs et a idem signt
quasi dicat ad btitudiem eternam nullus
potest venire vel attingere nisi per tuum
auxilium spale qz excedit ad facultatem
creature Sed ille qui ad hoc per te dirigitur
potest attingere et
unde subdit cum dr **ascensiones** idest gra
dus vir
tutum per quos ascendit ad celum quos ho
gracia dei
illuminatus **in corde suo disposuit**
Que a vsus liberi arbitrii ad initium circuivit
in valle lacrimarum. hoc e in statu pntis mi
serie in quo me
ritum t demeritum **in loco quem posuit** idest

constituit ipse deus ad meredam vita btam per
lacrimationem et fletū s͠m qp dicat saluator Mt
v°. bti qui lugent qm ipi consolabūtur hugo
Cum enim homo respiciat qp ꝓ superbia pmi
hois exul in hac valle plorationis factus ē tot
ac tantas miserias hic in se senciat mag
nā habet materiā humiliandi Iuxta hos vs9
Vnde superbit homo cuius conceptio culpa
Nasci pena labor vita necē mori collecꝫ Vt ergo
ex hac miseriarū valle valeat exire ad gau
dium eternū oī laboret conamine ad hanc
per virtutū gradus ascendere. Cum vicerit
quis auxilio dei libidinem ascendit pmū
gradum Cum dnatus fuerit superbie salit
altm̄ / dum supauit auariciā subit tercium
Et tot gradibus euehitur quot vicijs fuerit ab
solutus hugo Beatus bndictus docuit discipulos
suos scalam humilitatis per quam apud se
ipos ascendentes apud dm ascenderent et in sca
la 1a designat xij gradus humilitatis / pmus ē ti
mor dni / 2us non amare ppam volūtatē. 3us
obediencia / 4us paciencia / 5us confessio petor
6us contemptus sui 7us pferre alios sibi / 8us nil sin
gulariter agere / 9us tacere vsqꝫ ad interroga
tionem / 10us non esse facil ad ridendū / 11us pau
ca et rōbilia loqui / 12us statu et hitu humilitate
pretendere
Vers. nycholaus **etenī bndcōem dabit legislator** hoc ē xs lator legis euangelice q dat bndcōem sue grē luge
tibus ꝓ remissione culpe amisse et ꝓdilatione
celestis glie iohannes Voluit enim dns nos pugnare
in valle lacrimarū q temptatōm insultati
ones vt per suam grām in pctis absoluti
idest bndicti fieret in nobis saluatio Vers. nychus
Ibūt de virtute in virtutem
semper pficiendo ī augmēto grē / donec perue
niat ad statum bndcōnis btē augus xps enim
qui est dei virtus inter ceteras dat nobis 4or
virtutes agende vite nrē in hac valle lacri
marū q a multis describūtur videlicet pruden
ciam qua dinoscimus inter bonum et malum Ius
ticiam qua sua cuiqꝫ tribuimus nemini quod
debentes sed oms diligentes Temperanciam
q libidines refrenamus fortitudinem qua omnia
molesta toleramus ab his virtutibus imus in il
lam dīne visionis contemplationem vnde sub
ditur
nycus **videbitur deus deorum** idest xps id
est xs scoꝝ
oim qui dnr dij participatione **in syon** s. celesti / de q
12°. Accessistis ad syon montem et ciuitatem dr ad hebreos
dei viuentis ihrlm celestem et multorum milium
angelorum frequenciam iohannes Certa leticia certa feli
citas ē ire de virtute ī virtutem et hoc ipsum
here pmium vt xm here mercedem Nam deum
videre infinita corona ē nychus Quia ponitur de
creta ꝓ auxilio dīuo ipetrando ad hanc btīne
consequendam. Vnde ps ta in persona fidelium d. **Dñe deus virtutum** idest angelorum vt
frequenter dictū ē **exaudi oroēm m.** perducendo nos ad
superna btitudine **auribus percipe** ostendendo
per effectum **oroēm meā** exaudi
tam **deus iacob** idest xpianorum qui q vi
cia pugnant et supplantant ipa **ptector nr̄** contra insul
tus demonū **aspice deus** acceptando
pces nras **et respice ī faciē xi tui**
hugo hoc vtiliter legitur ad lrām et intelligitur
de xo hoīe Ac si dicat Respice xm hoīem sputum
consputum flagellatū crucifixum mortuū et ꝓ
ipm exaudi oroēm meā et miserere mei ꝓpter
qd dt bts bernardus Securū hes accessum o ho
ad deum / habes enim filium ante patrem et ante
filium hes matrem / filius ostendit patri latus et vul
nera Mater ostendit filio pectus et vbera nulla
potest esse repulsa vbi tot occurrūt caritatis
insignia Quare autem fidelis populus ī tm
desiderat peruenire ad domū celestem ostendit causam
dicens
nychus **qr melior ē dies vna ī atrijs tuis** idest in celes
tibus palacijs **super milia** s. bonorum dierum q possent haberi
in pnti vita iohannes Si posset fieri vt
aliquis vna die esset in regno celorum et postea pre
cipitaretur
vel diceret **melior ē dies vna in atrijs tuis super milia** In reg
no celo
rum semper lux ē non hns noctem neqꝫ tene
bras Et io
nycholaus **elegi abiectus esse** idest in
humili
viuere sine qua ad illam btitudinē non pt
perueniri s͠m dcm saluatoris luce 18° Quicū
qꝫ non fuerit effectus paruulus idest humilis vt
pueri non intrabit
ī regnū celorum **ī domo dei mei** id
est
in eccā militāte q ē domus dei inferior / sicut
eccā triumphās ē
domus dei superior **magis qp hitare**
ī tabnacul' pctorum idest in glā et
excellencijs sup
borum qr superbia includitur in omni pcto mor
tali per qd subtrahit se a debita obediencia
dei cassius O abiectio ī a pulcra O sblimitas
ista fedissima Ipa abiectio ē 1a qualis lacrima
rum superius dicta est palacijs omnibus supi
or sine dubitatione vbi et si ad tempus plangi
tur inde tm sine fine gaudetur Causa redditur
quare domus dei plus debeat diligi qp taberna

cula peccatorum sedit idest iniusticiam. **Quia misericordiam et veritatem diligit deus** aug. Misericordiam diligit qua michi primo subuenit, veritatem diligit ut credenti det quod promisit cass. In extra ipsius primum misericordia quia de peccatoribus efficiat iustos. Et veritatem illis promisit premium non negabit. Unde subdit **gratiam** Ut peccatores conuertantur ad vitam in presenti de qua dicit apostolus Gratia dei sum id quod sum **et gloriam** In futuro. **Dabit dominus** Deo humilibus ut divino munere iustificati angelorum mereantur esse consortes nycol. Unde prouerbiorum 29º humilem spiritu suscipiet gloria. Et iacobi 4º dicitur humilibus dat gratiam cass. que nos preparat adiuuat corroborat coronat. Et ideo **non priuabit bonis** gratie in presenti et glorie **eos** in futuro **qui ambulant in innocentia**. licet frequenter priuentur bonis temporalibus in presenti ioni(?) beatus bernardus nec eos domine qui ambulant in penitentia. In translatione hebraica hoc melius habetur ioni(?) ambulant in perfectione. Innocentia videlicet **qui** enim non potest esse perfecta virtus quamquam qui innocens est nisi habuerit prudentiam non est perfecte consummateque virtutis. propterea dicitur in euangelio Estote prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe cass. Et quia psalmista tot bona explicare non potuit que sanctus animus sentiebat Ideo sub annuntiatione conclusit dicens **Domine virtutum** Qui tanta facis que dici non possunt **beatus homo qui sperat in te** ioni et non in terrenis sed in celestibus bonis. Ille sperat in domino qui conscientiam non habet peccatorum qui oculos liberos ad celum leuat cass. Cuius spes in domino iugiter perseuerat. Mirabilis psalmus et omni mundana suauitate iocundior. qui sic nobis ecce torcularia fecit animo dulcescere ut optabilius beamus tali fasce deprimi quam huius seculi voluminibus subleuari aug. licet enim nunc premere in egestate in tribulatione in conualle probationis in aduersitatum pressura in temptationibus, erit tamen postea bonum tuum quod desideras videlicet requies et [...]nitas immortalitas impassibilitas et iocunditas eterna collectio. Ad hanc eterne felicitatis beatitudinem tota mentis deuotione aspirantes benignum petimus saluatorem, ut quemadmodum sensus nostros dulcedo presentis lectionis afficiat ita iugiter maneat in nobis gratia quam ipse miseratus infudit ihesus christus dominus noster qui est benedictus in secula seculorum. Amen

Benedixisti domine terram tuam In finem filiis chore psalmus david cass. Iste est 3us psalmus eorum qui agunt de primo christi aduentu hug. Et cantatur filiis chore idest filiis passionis christi qui in caluaria crucifixus est. Chore enim caluus interpretatur vel caluaria ut supra in precedenti psalmo dictum est. Et licet hic psalmus agat de christi incarnatione tamen competenter intitulatur de eius passione In hoc quod cantatur filiis chore quia tota vita christi fuit passio et incepit a natiuitate eius. Unde ipse qui etiam recitat passionem christi et hymno pange lingua incipit a natiuitate dicens. Vagit infans inter arta positus presepia. Psalmus enim titulus. Intentione monet nos per fidem accedere ad christum ut eius benedictionem habere mereamur cass. Preuidens itaque psalmista futura miracula tamquam de preterito hug. Ablationem iniquitatis a plebe dei per benedictionem incarnationis christi declarat dicens **Benedixisti domine terram tuam** videlicet populum tuum vel genus humanum carnem assumendo **auertisti captiuitatem iacob** et per hoc idest peccatum originale a populo christiano per quod genus humanum tenebatur a dyabolo captiuum. Et bene dicit iacob quod interpretatur supplantans quia non omnes accipiunt gratiam istam nisi qui in baptismo renati supplantant aduersarium, abrenuntiantes dyabolo et omnibus pompis eius de quibus subditur **remisisti iniquitatem plebis tue** videlicet christiane per quod fuerat captiua **operuisti omnia peccata eorum** In aquis baptismi ne videantur a deo ad puniendum neque ab homine ad imitandum neque a demone ad accusandum **mitigasti omnem iram tuam** diluendo peccata nostra **auertisti ab ira indignationis tue** Relaxatio pene signum est mitigationis irae. Ny. Hec omnia de futuro dicuntur spiritu prophetie, consequenter ponitur deprecatio pro liberatione spirituali que fienda erat per christum cum dicitur **conuerte nos deus salutaris noster** Ad te clarius cognoscendum et perfectius amandum quod factum est per doctrinam christi qui figuras et obscuritates veteris testamenti explanauit et rigorem eius temperauit per quod vocatur lex amoris **et auerte iram tuam a nobis** quod factum est per christi satisfactionem usque enim illam omnes consequenter iusti descendebant ad infernum et sic ira dei non erat totaliter auersa hug. Iste versus cantatur in completorio in principio ad notandum et petendum plenam conuersionem ad deum qui erit in patria ubi completa erunt omnia, ubi motus animi in deum conuertentur. Modo enim corpus quod corrumpitur aggrauat animam ne omnino possit ad deum conuerti. Unde ad Ro. 7º dicit. video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee

et captiuante me in lege peccati / propter quod ipse cupiens secundum totum cor suum conuerti ad dominum / frequenter clamabat dicens Infelix ego sum quis me liberabit de corpore mortis huius / gratia dei per ihesum christum dominum nostrum Sciens itaque propheta dominum misericordem subiungit NUMQUID IN ETERNUM IRASCERIS quasi diceret Nequaquam cum parce et misereri sit tibi proprium Unde abacuc 3o cum iratus fueris misericordie recordaberis nycholaus AUT EXTENDES IRAM TUAM A GENERATIONE IN GENERATIONEM idest in sibi succedentibus quasi diceret non quia aduentus christi fuit promissus infra certum tempus ut habetur daniel 9o per ebdomadas lxx ab eo predictas DEUS TU CONUERSUS per tuam bonitatem incarnationem VIUIFICABIS NOS per tuam incarnationem ad nos gratiam Unde Jo 1o. Gratia et veritas per ihesum christum facta est

ET PLEBS TUA LETABITUR IN TE cassiodorus qui infeliciter gaudebat in se augustinus quia totum gaudium nostrum deus est Qui vult securus gaudere in eo gaudeat qui non potest perire Nam enim fratres mei gaudere vultis in argento / aut argentum perit aut tu Et nemo quod postea decreptus eo constat quia utrumque periturum est et tu et argentum Noli ergo gaudere in istis sed gaude in ista luce que non habet occasum Sequitur OSTENDE NOBIS DOMINE MISERICORDIAM TUAM nycholaus Mittendo nobis filium tuum ad liberationem nostram ET SALUTARE TUUM DA NOBIS scilicet dominum christum quem ysaias prouidens futurum dixit 9o capitulo filius datus est nobis et vocabitur nomen eius mirabilis etc. / christum ergo tuum da nobis In 1o enim est misericordia tua / frequenter propheta pronunciat incarnationem filii dei spiritu prophetie dicens hugo AUDIAM auribus cordis QUID LOQUATUR IN ME DOMINUS DEUS idest quod inspiret cordi meo per spiritum propheticum nycholaus Et quod id sit consequenter declarat dicens QUONIAM LOQUETUR PACEM IN PLEBEM SUAM Nam christo nato angeli statim cantauerunt Gloria in altissimis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis luce 2o Et dicit in plebem suam quantum ad populum israel genitum. ET SUPER SANCTOS SUOS quantum ad maiores scilicet et dei ministros de quibus multi crediderunt in christum sicut dicitur Johannis 12o ET IN EOS QUI CONUERTUNTUR AD COR idest veraciter et ex corde quod dicitur propter gentiles qui relicta gentilitate ad christum fidem catholicam susceperunt deuote. Unde translatio hebraica habet ET NON CONUERTENTUR AD STULTICIAM idest ydolatriam que est maxima stulticia scilicet attribuere creature deitatem VERUMPTAMEN PROPE TIMENTES EUM SALUTARE IPSIUS quasi dicat licet super omnes loquatur pacem. tamen salutare ipsius idest saluatio que per ipsum est hiis prope qui timent eum perseueranter et non solum hiis qui perfecte timent eum sed hiis etiam qui dimittunt peccare propter timorem pene tamen introducat caritatem et dilectionem sicut seta filum secundum augustinum ut allegat magister 3o sententiarum 3xo Et ideo dicitur hic quod est prope timentes ipsum talis timor de propinquo. UT INHABITET GLORIA idest christus dispositus ad caritatem qui est gloria patris. IN TERRA NOSTRA Unde de christo nato dicit Joh 1o Et vidimus gloriam eius quasi unigeniti a patre hugo Moraliter vero intelligitur UT INHABITET GLORIA idest testimonium bonum IN TERRA NOSTRA hoc est in conscientia nostra / hoc testimonium ut dicit bernardus consistit in tribus primum est videlicet credere quod remissionem peccatorum habere non possis nisi per indulgenciam dei quod nil boni operis habere possis nisi ipse deus per suam gratiam hoc tibi concesserit ut bonum opereris Tertium quod vitam eternam nullis operibus promereri possis Sequitur MISERICORDIA ET VERITAS OBUIAUERUNT SIBI nycholaus idest conuenerunt simul in persona christi quia ex dei misericordia verbum assumpsit carnem Et ideo ad complendum veritatem promissionis facte patribus veteris testamenti filius dei incarnari voluit IUSTICIA ET PAX OSCULATE SUNT Nam et christus in sua passione satisfecit pro nobis per viam iusticie quam iusticiam pax statim fuit osculata quia per suum sanguinem pacificauit ea que sunt in celis et in terris ad col 1o / deinde declarat modum natiuitatis christi quia natus est de virgine. VERITAS idest christus qui dicit de seipso Joh 14o Ego sum via veritas et vita DE TERRA ORTA EST idest de virgine maria que terra vocatur ysa 45o Aperiatur terra et germinet saluatorem Illa enim que oriuntur de terra non oriuntur de commixtione maris et femine Sic beata virgo concepit et peperit sine virili consorcio Et propter hoc de isto conceptu et ortu predixit ysa 53o Ascendet sicut virgultum coram et sicut radix de terra sicienti idest de virgine non semine / data semine virili ET IUSTICIA DE CELO PROSPEXIT idest pater iustus vel tota trinitas disposuit ut dei filius acciperet carnem de virgine ut sic per viam iusticie homo verus satisfaceret sicut primus homo deum offendit cassiodorus Moraliter veritas de terra

ia orat: quia confessio peccatorum accusantis seipsum deo offertur / et iusticia de celo prospexit quia ei datur remissio peccatorum quod in publicano actum est Nam quia veritatem humiliter de se confessus est dicens Deus propicius esto michi peccatori Iusticia super eum prospexit quia descendit iustificatus in domum suam.

nycolaus Deinde ostenditur de qua virtute virgo beata fuit fecunda cum dicitur **Etenim dominus dabit benignitatem** .s. gratie sue plenitudinem non solum ad sanctificationem mentis virginis sed etiam ad fecunditatem ventris **Et terra nostra** .s. beata virgo in terre data **Dabit fructum suum** .s. benedictum dominum ipsa permanente incorrupta et virgine tam in partu quam post partum. Deinde post ortum christi agitur de eius precursore cum dicitur **Iusticia ante eum ambulabit** Idest iohannes baptista qui dicitur iusticia eo quod penitentiam predicat per quam fit iusticia de offensis commissis propter quod dicit salvator Matthei 21o. Venit ad vos Iohannes in via iusticie Et quia ipse iohannes non solum iusticiam penitentie predicat sed etiam primo tenuit per asperitatem vestitus et in parcitate victus secundum quod dicitur Matthei 15o Ideo subditur: **Et ponet in via gressus suos** scilicet penitentie Ut facto ostendat in seipso quod aliis predicabat verbo Sicut dicitur de christo Actuum 1o Cepit ihesus facere et docere

collecta Cogitemus dilectissimi quam sint incomprehensibilia in nostro salvatore viscera pietatis ut de summis celorum descendens ob humani generis salvationem dignatus est omnium fieri servus quia per exemplum sue humilitatis ac penitentie docuit nos ad regna celorum pervenire Ipsius igitur documenta nostris insculpamus mentibus ac vitam eius crebro in memoria revolventes exercitamus nosmetipsos digna conversatione in operibus iusticie / extinguamus fletibus et dignis penitentie fructibus culpas quas fecimus quatinus tempora ad indulgentiam nobis indulta sit expendere valeamus ut eius vestigia sequentes qui pro nobis nasci et mori voluit ipsi conregnare mereamur: cum patre et spiritu sancto cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen

Inclina domine aurem tuam Titulus oratio david ionius Psalmus iste vocem continet mediatoris domini christi qui hic orat glosa Orat pro nobis ut noster orat in nobis ut caput nostrum oratur a nobis ut deus noster Intentio psalmiste est nos monere ad orationem nycolaus potest etiam exponi ut sit oratio cuiuslibet fidelis positi in afflictione sive per temptationes demonis instrumentum / primo igitur allegans suam indulgentiam ait **Inclina domine aurem tuam.**

cassiodorus Qua petentium vota agnoscis **exaudi me** ut mea desideria compleant: Causam sue petitionis allegat dicens **Quoniam inops** tuo iudicio ens auxilio **et pauper** a me nichil boni habens **ego sum** Egenus et pauper dei est Et quisquis metuerit mundi istius perversitate vacuari

augustinus Qui enim non superbe sapiunt in deo pauperes sunt quibus deus inclinat aurem suam Noverunt enim spem suam non esse in auro et argento neque in illis rebus quibus homines ad tempus circumfluere videntur Discite ergo esse inopes et pauperes sive qui habetis aliquid in hoc seculo sive qui non habetis Nam et hominem mendicum invenis superbum et hominem habentem divicias invenis contritum Et habentibus aliquam substantiam huius seculi et non habentibus interior inspector est deus Ibi appendit ibi examinat videte quam multum quo exaudiet in eo posuit ut diceret **Quoniam inops et pauper sum ego** Si non fueris pauper non exaudieris Quicquid est circa te vel in te unde possis presumere abice abs te Tota presumptio tua deus sit **Custodi animam meam** A laqueis dyaboli. **Quoniam sanctus sum** Non per me sed per te sanctificatus in baptismo ubi a te me sanctificante accepi remissionem peccatorum non est ista superbia elati dicendo quia sanctus sum sed confessio non ingrati Si enim dixeris te ex te esse sanctum superbus es Rursus fidelis in christo et membrum christi si te dixeris non esse sanctum ingratus es. Dic deo tuo sanctus sum quia sanctificasti me quia accepi non quia habui quia tu dedisti non quia meruit **Salvum fac servum tuum deus meus sperantem in te** Ecce iste sanctus non est superbus quia sperat in dominum **Miserere mei domine quoniam ad te clamavi tota die** idest toto tempore vite mee semper supplicare nos decet quia frequenti culpa delinquimus / quidem voce te clamat ad dominum quamvis corporis lingua taceat bonis tamen operibus perseverantibus exclamat **Letifica animam servi tui** ionius A tribulationibus presentibus mestam **quoniam ad te domine animam meam levavi** nycolaus lausus

Per devotam orationem quia secundum damascenum est elevatio mentis in deum augustinus Admonemur enim cor nostrum levare in celum ad deum ne putrescat in terra / et unde maxime hoc possum quibus funes quibus machine vel scale Audi Gradus affectus sunt. Iter tuum voluntas tua est Amando ascendis negligendo descendis. Stans in terra in

celo es si diligas deum Non enim sic levatur cor quo levat corpus Corpus ut levetur locum mutat Cor ut levetur voluntatem mutat Quocumque enim se convertit cor iusti in terrenis rebus amaritudinem invenit Et unde dulcescat non habet nisi se levet ad deum **Quoniam tu domine suavis** cassiodorus quia post amaritudinem huius mundi dulcis es ad te recurrentibus **et mitis** quia diu sustines peccatores **et multe misericordie** idest copiosus es in misericordia **omnibus invocantibus te** ieronimus quoniam hiis qui te puro corde invocant mitis te prebes et copiosam misericordiam eis indulges **Auribus percipe domine orationem meam** nycholaus loquitur de deo more hominis qui inclinat aurem suam ad id quod vult exaudire **et intende voci deprecationis mee** dando michi effectum orationis mee augustinus Oratio tua locutio ad deum est / quando legis deus tibi loquitur quando oras deo loqueris Cum vanas et nocivas et superfluas in oratione intermiscere cogitationes iniuria est eius cum quo loqui inceperas sed quod desperandum est / ergo de genere humano et omnem iam ad dampnationem pertinere omnem hominem cui subrepserit aliqua cogitatio oranti et interrupit orationem ipsius Si hoc dixerimus fides que spes remanet non video puta dicere deum que accusas quia ante me stetisti tanta vana et superflua cogitasti et vix michi stabilem et fixam orationem fecisti unde Tu autem domine suavis es et mitis tolerans me et stabo dum vires / firma et firmus ero Rendeat deus et dicat nobis. Vis percipiam et figam in auribus meis orationem tuam / percipe et fige in corde tuo legem meam Sequitur **in die tribulationis mee** id est in toto tempore huius vite que plena est miseriis **clamavi ad te** hugo Et hoc scivit sancta quia multociens **exaudisti me** Neces adiutor in tribulationibus Et bene potes me invocando exaudire quia **non est similis tui in diis domine et non est secundum opera tua** ieronimus Non reperitur in simulacris gentium que sic possit vel tu operari nycholaus Sequitur prophetia de conversione gentium. **Omnes gentes quascumque fecisti** idest multi ex omnibus gentibus per figuram ypperbole hugo **venient** per fidem **et adorabunt coram te domine et glorificabunt** idest glorificabunt **nomen tuum** videlicet christianum **quoniam magnus es tu** In potentia **et faciens mirabilia** In actu que nemo potest operari cassiodorus Quis enim ut ipse celum terramque vel omnia que in eis sunt momentanea possit celeritate perficere aut eorum creator. **tu es deus solus** qui hec omnia tenens contines facis nycholaus allegationibus pro exauditione petitionis sue decenter congruenter format petitionem suam dicens **Deduc me domine in via tua** scilicet fidei et morum sive mandatorum suorum tuorum **et ingrediar in veritate tua** idest in veritate vite a te tradita in lege quia aliter ingredi non possem nisi per te ductorem augustinus Quomodo deducit semper monendo semper donando tibi manum suam idest auxilium suum **letetur cor meum** In te ductorem dum hugo spe pregustat perhennitatem Sed quia dum adhuc est homo in hac vita cadere potest Ideo addit **ut timeat nomen tuum** dum cogitat districtionem iudicii futuri ubi nomen erit admirabile / de quo ysaias 19o dicit Ecce nomen domini venit de longinquo ardens furor eius et gravis ad portandum Ex timore autem sequitur confessio peccatorum unde subdit **Confitebor tibi domine deus meus** Omnia peccata mea **in toto corde.** Quatuor sunt partes cordis scilicet ymaginatio sive cogitatio memoria intelligentia voluntas Ex hiis omnibus partibus confitendum est / peccator enim confiteri debet peccata ex cogitatione ut scilicet premeditatus accedat ad confessionem iuxta illud ysaias 38o Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee Item ex memoria ut que precogitaverit homo non obliviscatur in confessione Item ex intelligentia ut intelligat magnitudinem et abhominationem peccatorum Item confiteri debet ex voluntate scilicet satisfaciendi et amplius non faciendi peccatum cassiodorus Sicque ex toto corde confitetur qui se ad dominum universa mentis integritate transtulerit addidit **et glorificabo nomen tuum in eternum** Hoc significat videlicet quod laudes domino inter sanctos eius iugiter personabit dum in beatitudine perpetua promissa perceperit Causam vero dicit laudationis subiungit dicens **quoniam misericordia tua magna est super me** hanc misericordiam declarat cum dicit **et eruisti animam meam ex inferno inferiori** Infernum vero non irrationabiliter forsitan arbitramur esse sub terris cum in veteri testamento de datan

et abyron legat. Aperuit terra se et glutiuit
eos et viui descenderūt ad inferos s(ed) q(uo)s itinere
illuc aīe transferant. qm̄ in auctoritate dīna
non legi. Hēmus incertū Infernū hr̄e inferiore
partem locus euāg(elii) testat q(uo)d d(icitu)r ipsum diui
tem in flāmis constitutum leuasse oculos
suos et lazarū vidisse in sinu abrahe Sed li
cet vterq(ue) apud inferos esse viderent p(ro) meri
torum tamen distinctiōe superiorem locū sc̄is In
feriorem vero peccatoribz doctor aug(ustinus) estimat
deputandū Vnde nūc grās agens fidel(is) popu
lus dicit aīam suam liberatā ab inferno in
feriori aug(ustinus) idest a talibz pc̄tis per q(ue) posset de
duci per tormenta īferni inferioris non in
quo iam erat s(ed) futurus fuerat nisi dei grā li
berasset Sequitur vox capitis nr̄i p(ro) parte hūani
tatis assumpte exponentis suā passiōem et
resurrectiōem Hugo. **īsurrexerunt sup**
O deus pater iniq(ui) iudei
me idest contra me actu sātes me fals(is) testibus **et synago**
ga potenciū idest congregatio princi pū sacerdotū et phizeorum
qsierunt dolos consilys **aīam meā** vt in terfi cerēt
me **et non proposuerūt te in con**
spectu suo vt timerent me inocentē occidere **et tu do(mi)ne**
dn̄e miseratō In actu **et misericors**
In na tura **paciens** peccatores diu ex pectans ad pn̄iam **et**
multe mīe Quia multus ē ad ignoscendū **et verax**
In pro miss(is). **da īperiū puero tuo** idest da iudiciū
filio tuo Vnde Joh(anne)s ho dicit / pater non iudicat
quēquā s(ed) omne iudi cium dedit filio **et saluū fac fi(lium)**
ancille tue idest b(ea)te ma(rie) educendo me ab inferis **fac**
mecū signū ī bono vt mea resur rectio sit sig(nu)m
fidei meorum Et bene d(icitu)r mecum quia filius vt
deus suscitauit carnem suam cum patre Et h(oc)
michi facias **vt videant q(ui) oderūt me**
s(cilicet) iu dei. **et confundantur** Vel hic per emendatio
nem vel in fu turo p(er) dāpnatōes **qm̄ tu dn̄e** pa ter **adiu**
uisti me In pas sione. **et consolatus**
es me In resurrectiōe. Moraliter **da īpiū puero**
tuo idest da p(otes)tatem deuincendi pas siones aīe mee temptatiōes inimici **et sal**

uū fac filiū ancille tue hu(go). idest ecclesie ca
tholice in qua renatus sum ex aq(ua) et sp(irit)u s(an)c(t)o
fac mecū signū ī bono vt cum sanctis
tuis appaream in resurrectiōe immortal(i) **vt videant qui**
oderūt me videlicet maligni tā demones q(uam) homines **et**
confundantur. aug(ustinus) In iudicio confun dentur pertinaciter qui mo(do)
nolunt confundi salubriter confundentur enim
qm̄ dicent hy s(un)t quos aliqn̄ habuimus in derisum
et ī similitudine improperij nos insensati vi
tam eorum estimabamus insaniam Ecce quo co
putati s(un)t inter filios dei Quid nobis p(ro)fuit
superbia nr̄a aut diuiciarū iactancia q(ui)d co
tulit nobis Trāsierūt omnia sicut vmbra
Adie citq(ue) **qm̄ tu do(mi)ne adiuuisti m(e).**
In certamine tam demonū q(uam) tribulationū Ad
iuuat qm̄ virtutem prestat resistendi temp
tationibz aut paciēdi adūsa **et consolatus es me**
In miseria huius s(ecu)li q(uo)d ē regio in qua est labor
dolor timor tribulacio temptatio gemitus
suspiriū hic falsi felices s(un)t veri infelices q(uia)
falsa felicitas vera miseria ē Qui vero se ag
noscit in vera miseria esse erit et in vera fe
licitate Et tu nunc q(uia) miser es audi dom(inum)
dicentē / beati lugentes nichil tam coniunctum
miserie q(uam) luctus nichil tam remotū vt grau
miserie q(uam) b(ea)titudo / beati enim s(un)t in spe et luge
tes in re q(uia) adhuc in tribulationibz istis i(n)
peregrinatiōe ista in morte ista miserias is
tas paciūt. Contristatus ē beatus cyprianus et ce
teri martires in passiōe modo consolati s(un)t in
corona Deus enim nr̄ ih(esu)s xp(istu)s adhuc interpellat
pro nobis Omnes m(arty)res q(ui) cum illo s(un)t inter
pellant p(ro) nob(is) non transeunt interpellatiōes
ipsorum nisi cum transierit gemitus nr̄ Omnes
in vna voce in vno populo in vna patria mi
lia milium coniuncta psallentibus chorum celesti
um potestatū in vna ciuitate viuenciū erunt
nullus ibi gemit nec suspirat neq(ue) eget / aut
laborat vel morit(ur) / in pace sempiterna ibi p(er)
fruunt. Cessant nūc opa q(uia) ibi nulla nō ine
nit nec opus erit ibi arandi seminandi coq(ue)n
di vel texendi nichil horum neq(ue) aliq(ua) necessitas ibi
erit et vbi necessitas non ē neq(ue) miseria vel indi
gencia ibi opa necessitatis et miserie non erunt
Quid ibi erit negocium vel actio nr̄a Cassio(dorus) Erit
ociosa negocia / s(ed) erit q(uo)d d(icitu)r in ps(almo) / beati q(ui) habi
tant in domo tua do(mi)ne in s(ecula) s(eculorum) laudabūt te Ho
erit actio nr̄a laus dei amas ibi et laudes
deum / hoc erit tibi negocium tuum non desi
nes ipm̄ amare q(uia) pulcritudo eius insaciabil(is)
ē Et non desines ipm̄ laudare q(uia) semper

esuries eum Nam dcm̄ e de sapia qui te edūt adhuc esurient hec dulcedo erit ineffabil' Interim q̄ petit a nobis de9 nisi fidem non fictā fidem firmā caritatem purā Ambulet ergo q̄s q̄s fidelis in via dei ferat patient' temptatiões et molestias s̄cli suscipiat q̄ in hac valle miserie ↄsolationes dn̄i nr̄i ihesu x' q̄ e bn̄dict9 in secula seculoꝝ Amen

Fondamēta ei9 i mō**tibus sanctis** Titulus filiȷ choree ps cantici cassio9 filiȷ chore signt x'anos q̄bus ꝓpha ciuitatē dei idest ecciam predicat hugo s̄m duos stat9 eiusdem / p° s̄m statum q̄ militat in terris a quo d' ps q2 in p̄nti statu ecca operat'. Et s̄m futurū statū a quo d' canticū q2 ecca triumphans canticis et laudibus dei delcāt' glosa Intentiōe monet nos ad maiorem celestis ihrlm nych' de materia h9 ps vero dicunt aliqui hebi q2 loquit' de ciuitate ihrlm quā edificauit salomon eam clauden do in triplici muro Et de templo qd' edificat' valde nobiliter et sūptuose vt p3 3° R' et 2° paralipo' s3 hoc non videt' posse stare q2 cū d' ibi Glosa dicta st' de te ciuitas dei In hebreo habet' sela qd' ꝑpetuitatē signt a parte p9 ꝓ qd' ioni9 addidit s3 qd' e omissum in translacōe ↄi Ciuitas autē et templū qd' edificat' salomō non durat' in perpetuū s3 solū cir xx anis s̄m hebos et tunc nabugodonosor ciuitatē et templū destruxit vt h'' x° R' vltimo Sancti enim doctores nri io9 aug9 et cassiodo9 dicūt q̄ iste ps loq' ad liam de misterio x' et ecce vt dcm̄ e. ꝓpheta ergo spū sancto multū nolens apud se de ciuitate dei fastigium ecce militantis describens ait. **Fūdamenta e9** In ecclesia collocata st' **i mōtibus scīs** idest in x° et aplis Et hoc modo loq' Joh' in apoc' 21° dicens Et mur9 ciuitatis hns fūdamenta 12 Et in ipsis 12 nōia 12. aploꝝ et agni **Diligit dn̄s portas syon** porte syon idest ecce q̄ deum h' speculant' per fidem dig' 1a per q̄ sit ingressus ad eccam militātem s. exorcism9 cathecismus et baptism9 **super oīa tabernacula iacob** idest super cultū veteris legis q̄ fuit in pluribz tabernacul' / p°mo videlicet in tabernaculo a moyse facto vt h' exodi 26° / 2° in tabernaculo facto a dauid 2° R' 6° 3° tercio in templo salomonis 3° R' 6° **Glōsa dcā st' de te** In veteri testamēto vt patet in hoc lib° ps°ꝝ et i nouo testamēto vt patet i plibz loc° **ciuitas dei** Ciuitas e ciuium vnitas In ecca vero de oībz natiōibz vniūt' hoīes per fidem et caritatē x' per qd' efficiunt' ciues celestes s̄m q̄ d' ad eph' 2° Jam nō estis hospites et aduene sed estis ciues scoꝝ et domestici dei ↄiter describitur ciuiū multiplic° q̄ facta e per p̄dicatiōem aploꝝ vnde d' **Memor ero raab et babilonis scienciū me.** Hic raab s̄m hebreos et btm̄ iero' in translatione hebraica non e ꝓpium nom illi9 mulieris meretricis q̄ recepit nūcios iosue et abscondit vt h' 2° Josue. s3 e appellatiuū et significat superbia hugo per qd' intelligit' populus gentilis superb9 ydolatriȷs et peccatis qui nūcios x' idest aplōs suscepit et p̄dicatio nem eoꝝ in cordib9 suis abscondit. Per babilonem q̄ interptat' confusio intelligūt' gnaliter oms pctores qui in confusiōe peccatoꝝ st'. De hȷs ergo d' dn̄s per ꝓphetam **memor ero raab et babilonis** idest gencāu et peccatoꝝ **sciencium me** Per fidem quos ↄuert° p patres decimia' di'ns **ecce alienigene** s. gētes **et tyr9** idest pctores q̄ st' in angustia pctoꝝ. nā tyr9 angustia interptat' **et ꝑpls ethiopū.** Q' pctoꝝ fuerāt obscuritate tectrum **hȷ fuerūt illic** id est in ecca de cassio° quib9 fulgēm scoꝝ nūs in ia celesti patria ↄplea **Ecce glōsa q̄ dcā st' de te ciuitas dei** hug° q̄ viz glōsa de // clarat cū s' biugit di'ns **nū ꝙ̄ syon dicet homo** nych° Syō signt eccam et e hic datiu cas9 vt sit sens9 hugo Nūqd putꝭ homo dicet syon idest persuadeb' ecce Istud videlicet glōsum miraculū qd' se' viz **et hō nat9 e in ea** id est xps homo natus e in ecca **et ipse** ↄ'cris tus **fūdau' eā** videlicet eccam in aplis et credentibz q̄ homo x's **altissum9** idest de9 / hoc enī ipossibile e de puro hoīe fieri vt q̄s fundat ciuitatē et nascat' in eam q̄m fūdatoꝝ ciuitatis p̄or e ciuitate Vnde ecca no potuit hoc de x° hoīe credere nisi in x° diuinitatē per opa miraculoꝝ itellexiss3 xps enī homo nat9 e in ea et xps fundauit eā aug9 Sic fundauit ciuitatem eccam in qua spiritualit' nasceret' quo creauit matrem de qua carnaliter nasceret'. colleō Vnde de bta virgine maria potest hic v9 ad liam expoī homo do. **nūꝙ̄ syon** hugo idest btā virgo q̄ de syon idest de iudeis trax' originem nūꝙ̄ dicet corde et ore ho

supple purus est. qui diceret non dicit quod filius suus purus homo sit sed potius quod sit deus et homo unde de utraque natura eius subiungit dicens **ET HOMO NATUS EST IN EA** idest ecclesia humanitas filii eius Et non dicit puer sed homo natus est in ea Juxta illud Jeremie 31o femina circumdabit virum iom9 Nam christus ab instanti conceptionis sue fuit in utero virginis homo perfectus virtutibus et scientiis. licet non secundum quantitatem corporis Et ipse christus qui est altissimus secundum naturam divinam fundavit beatam virginem eam confirmando sua gratia ita quod nec mortaliter nec venialiter peccavit Et bene 1a sequitur **DOMINUS NARRABIT** idest narrari fecit **IN SCRIPTURIS POPULORUM** idest in evangeliis ad omnes populos predicatis et divulgatis Et dicit narrabit quia ipse christus nichil scripsit sed scribere evangelia evangelistis inspiravit **ET PRINCIPUM** idest apostolorum qui sunt principes **HORUM** videlicet populorum cardinarum **QUI** scilicet apostoli **FUERUNT IN EA** scilicet in ecclesia et scripserunt christi et ecclesie misterium ut patet in epistolis pauli apostoli et aliorum apostolorum Conter describitur secundus status ecclesie scilicet triumphans in quo est laus iugis et perhennis unde dicit **SICUT LETANCIUM** Hugo hoc sicut in hoc loco est expressivum veritatis et non nota similitudinis Cassiodorus Nam plenissimum gaudium istius mundi vix est ymago aut similitudo aliqua future felicitatis Hugo dicit ergo **SICUT LETANCIUM OMNIUM HABITACIO EST IN TE** Quod sic legitur O tu syon superna habitacio omnium beatorum est in te sicut letancium idest omnes qui habitant in te iocundi sunt et vere letantur quod de ecclesia presenti non potest verificari quia semper sunt in ea aliqui afflicti mesticia temporali Et quia versiculus de beata virgine canitur potest et de ipsa dici **SICUT LETANCIUM OMNIUM HABITACIO EST IN TE** Sancta dei genitrix quia tu es spes consolatio refugium turris quoque fortissima et inexpugnabilis omnibus qui ad te confugiunt ut cantat ecclesia Sub tuam protectionem confugimus ubi acceperunt virtutem et propter hoc tibi psallimus dei genitrix virgo Cassiodorus laudata est demonstratio generalitas ciuitas in fidem non temporalibus bonis sed eterna felicitate mirabilis Cassiodorus Ex sermone beati fulgentii episcopi considerenus dilectissimi desiderabile huius ciuitatis felicitatem in quantum considerare possibile est ut enim vere est considerare nullus sermo sufficiet De ea enim dictum est in quodam loco quod aufugit dolor tristicia et gemitus Quid in hac vita beatius ubi nulla miseria nullus dolor nullus gemitus nullus timor nulla infirmitas nulla discordia sed cuncta consona quia par erit et concordia omnium sanctorum letancium in ea in qua regem christum in decore suo speculatur cuius pulcritudo cuius gloria et maiestas humanum excedit sensum O quam grandis leticia quam excellens sanctorum gloria cum unaqueque facies fulgebit sicut sol et deus erit omnia in omnibus O quanta illis inerit leticia qualis felicitas sanctorum omnium qui hic divina precepta servantes et ad celestes thesauros terrena patrimonia transferentes illic inenarrabili iocunditate letantur Presta nobis domine ihesu christe rex eterne ut quod hic verbis de gloria tante felicitatis explicare non possumus ibi in eterna beatitudine te donante teneamus qui cum deo patre et spiritu sancto vivis et regnas deus in secula seculorum Amen

DOMINE DEUS SALUTIS MEE. Canticum psalmi filiis chore in finem pro meleth ad respondendum intellectus eman israelite Hugo Sciendum quod in psalmis ubi in titulo apponitur psalmus significatur quod ibi psalmus agit de operatione ubi autem apponitur canticum ibi agitur de spirituali leticia ubi autem utrumque sicut hic insinuatur quia de utroque agitur. Unde potest de facili modo intelligi titulus iste Cuius sensus talis est. hic psalmus dirigitur nos in finem idest in christum ut sepe dictum est quia ad ipsum tendimus tanquam ad finem nos perficientem et est canticum psalmi quia hortatur nos ad operandum in leticia spirituali et cantatur filiis chore idest imitatoribus passionis christi pro meleth ad respondendum Meleth interpretatur chorus. filii autem chore hoc est vere calvarie debent esse quasi chorus per latam imitationem passionis christi respondentes precentori christo qui primus incepit pati voluntarie et cum leticia secundum quod dicit petrus 1 petri 2o christus passus est pro nobis. vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius Et hic est intellectus eman idest coheredum christi Nam heman frater interpretatur et additur israhelite idest quia tales imitantur christum qui sunt israhelite idest secundum deum intentionis oculo in suis operibus considerantes Nam israel videns deum interpretatur Intentio monet christi passionem imitari nostro Nam secundum augustinum et Iohannem Materia huius psalmi est passio domini nostri ihesu christi quam propheta previdit per spiritum prophetie et eam scripsit in hoc psalmo in persona christi hominis ad patrem ac dicens **DOMINE** ratione gubernationis **DEUS** autoritatis **SALUTIS MEE.** Per quem spero salvari Cassiodorus Nam qui salutis sue profitetur deum auctorem omnia que oportuerat dici plenissime ac breviter explicat Sic magister optimus cum patre loquatur nobis quomodo dominum supplicare debeamus ostendit Et additur **IN DIE** idest in prosperis **CLAMAVI** orando **ET NOCTE** idest in adversitate **CORAM TE** Intentio pura quia utriusque temporis humanam vitam complectitur in

guter se dom orasse declat INTRET ORO MEA I ?SP'
TU TUO Cui primo dat attessus et 2° audie?a xpi' qd' se: INCLINA
AURE TUA AD PRECEM MEA exau diendo
tam per effem cassio9 Inclinat a' aure sua
dominus cum nuros dignat audire Cam
sue orois ondi' dicens QR REPLETA E MAL' AIA
MEA Malis itaqz non suis q' pcta non
habuit s' delictis mundi quib9 la
borabat huanitas Pcta enim ppli pcutis pi9
miseratoz ad aie sue molestia trahebat
dum oib9 con dolebat se: hug ET VITA MEA corp' lis IN
IFERNO APPROPINQUAT idest mor
ti expositus
sum qz q' e in morte ppe infernu est/ Deind
culpat eos q' putabat xm mortuu fuisse
sicut qu'ter aly moriunt dicens ESTIMATUS SU A iu deis CU
DESCENDENTIB9 I LACU Na sicut re
liquos pcto
res me morti subire arbitrati s' et descen
dere in lacum sepulc vel in pfundu infiu FCS SU SICUT HO
SINE ADIUTORIO idest reputatus sum
apud eos quasi nl'
lum hns adiutore ad liberandum Unde
dixerut Mt 27° Alios saluos fecit seipm non
potest saluu facere Sed ondit q' ita no erat
sicut illi estima bant unde addit INTER MORTUOS LIB'
cassio9 Solus inter mortuos liber fuit q' ipsa
mortis claustra confregit Et licet sic essem
liber ut ppa potestate ponere aiam mea. et
iteru resumere tn estimatus su SICUT VULNERATI idest fla
gitiosi qui exigentib9 suis culpis occidunt
Unde translatio hebraica sic habet sicut in
terfecti et et putauerit me TQ DORMIENTES I SEPL'
CRO QR NON ES MEMOR APLIUS
tamq' unum de malefctorib9 qui peccatis
exigentibs a te recedunt alieni hugo Et p' hoc IPSI in dei DE
MANU TUA idest de adiutorio tuo putauerut POSU
ERUT ME IN LACU IFERIORI lacus
quoqz ponit p torcular Sicut ibi Mt 21° Et fo
dit in ea torcular posuerut me in torcula
ri crucis Et addit I IFERIORI idest in vilissimo
tormento cu latro
nibs Unde subdit: I TENEBROSIS idest inter ma
lefctores peccate
repulsi sunt qui me sine adiutorio tuo puta

obscuratos qz inter du os latrones crucifixus e ET IN UMBRA
MORTIS idest in umbra carnis Mors
enim carnis umbra e eterne et
vere mortis sicut sompnus e umb' h9 mor
tis carnalis/ Deinde ondit q' non tn morte
et oia tormeta ante mortem passus e Un
subiugit SUPER ME ?FIRMATUS FUROR TU9
ionis9 Quia pcta generalia in me suscepi Id
circo furorem tuu idest rigorem iusticie q'
in gentib9 effusurus eras super me venire
fecisti Un de subdit ET OES FLUCTUS TUOS hug id est oia
tormeta INDUXISTI SUPER ME Na cola
phisatus
?sputus ligatus flagellatus crucifixus lacea
perforatus sum cassio9 Credebat enim deus indux
isse super xm amplissimas indignatioes qn eu
pertulit crucifigi morte illa putantes pena
lem cu dispensatiois gl'am no videret Sed LONGE FECISTI
NOTOS MEOS A ME videlicet aplos
et discipulos
meos q' oes relicto fugerunt Mt 26° POSUERUT ME in dei
ABHOIATIOEM SIBI In abhoia ce
xs tuc a iude
is posit9 e qn pterites scribe et pharisei
ipperabant dicentes Vach q' destruit teplu
et in triduu reedifi cat id tr q' sequuntur TRADITUS SUM A iuda
ad mor te. hugo ET NON EGREDIEBAR idest n
mani
festaba exterius q' deus era Un ysa xho Vere
tu es deus absconditus. latuit enim sub ifirmi
tate carnis et sustinuit exercitandas iniuri
as ut paciam doceret cassi9 Vel de custodia
non est egressus in qua cum pylatus quasi
hoiem inali du retrusit OCULI MEI LAGUERUT
P'IOPIA Du nusq' legimus x' corpales
infirmatos fuisse Restat ut ocu
los e9 aplos intelligere debeamus q' i corpore
e9 idest in ecca tamq' oculi ceti luce viguie
runt hugo Hy enim infirmati s' p inopia
?stancie et fidei ?fugerut ut dcz e. CLAMAUI AD TE DO
MINE Mt 27° dicens hely hely lamazabathani TOTA DIE
EXPANDI AD TE MANUS MEAS
Unde ysa 65° Extendi manus meas tota
die ad pplm incredulu vel manus dr opa
sua quib9 factus e patri obediens usqz ad
morte crucis hugo Sed qz sol' pdestinatis
ad eterna vita et non oibz ipsis inter q'os
fca s' eius bona opera pfuerut Ideo gnit

ad iet **Numquid mortuis** non corpore sed corde idest obsti
natis quos tua miracula ad vitam fidei
non mo uerunt. **Facies mirabilia** Qua
si cassio9 talibus non pderunt opa tua sed ipsis
mirabi^a^ tua st ad salute qui magnalia
sub credulitate gspiciunt hugo. **Aut medici** idest boni p
dicatores q medici dicunt animarum suscitabunt mor
tuos i pctis vel in pfidia **Et confitebuntur tibi**
per fidem quasi dicat non qz frustra labo
rat exterius lingua pdicator nisi interius ope
retur gra saluatoris Corpus autem subditum
pctis sepulcru e aie mortue quam nemo potest
ad vitam btam resuscitare nisi solus deus
Etiam ad liam cassio9 Si medici possint be
neficio artis slm ipendere languoribus nul
latenus tn pnt mor tuos suscitare. **Numquid narrabit
aliquis** exis tens **in sepulcro** videlicet peccati. **Mise
ricordiam tuam** aug9 Cuius mors anime
iacet sub corpis pondere **Et veritatem tuam in perditione** hugo idest
in querfatione pcti quasi dicat non cassio9
qz nemo putatur veritatem dixisse qua vi
negligens pterire Perditio quippe iuste voca
ta est ubi veritas non admittitur sed sola ob
stinatis custo ditur hugo. **Numquid cognoscentur
in tenebris** pecca torum **mirabilia tua** id est
mia tua per quam mirabi^a^ oparis pctores
iustificado hoc non agnoscunt i pctis qa
lux in tenebris lucet et tenebre eam non co
phenderunt Et nunquam cognoscetur **Iustitia tua in terra
obliuionis** hoc e in terra pctoris cassio9
Sed hec omnia io dicta st ne
inferno eius aia linqretur sed ei celeriia rsur
rectio pueniret Deinde xps q prius in pa capitis
de sua passione locutus est quasi pcuitor h
in persona menbro **Et ego** Ne cum illo
rum cedet dicens **Et ego** mortuus pur
Ad te domine clamaui q potes i pctis
mortuos suscitare et infirmos curare Et qz ad clamore
sequitur gra q in oroe ipetratur Addit quoque
Et mane idest in tpe gre **oratio mea preue
niet te** Venturu ad iudiciu aug9 Ut au
tem ista oro feruescat et crescat
differtur populo fideli bonu qd ineternu da
bitur et mala transitura tabescunt. Ideo sequitur **Ut quid domine
repellis orationem meam** hugo Oro enim repelli vide
tur dum differtur dari qd petitur differtur enim vt
ardencius appetatur **Auertis faciem tuam a
me** loquitur de deo ad mom hois q homo
auertit faciem ab eo qp non vult ex
audire aug9 Auertit enim deus ab oronibz fa
ciem non exaudiendo id qp volunt qm sibi
nesciunt non expedire qp petunt Sequitur
vox ecce p men bris suis dicens **Pauper sum ego** Esuri
ens et sitiens in hac peregrinatioe bona vnde sa
tiabor i pria **Et in laboribus** etiam sum **a iuuen
tute mea** hugo. s. a tpe abel Tunc enim
fuit iuuentus ecce Et ex tunc
fuit ecclesia in multis tribulatoibz vnde in a^o^
ps^o^ Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea **Exaltatus autem**
In diuitijs et in potencia seculari **humiliatus sum** tribu
latione insur gente **et conturbatus** Tranquillitate cessa
patis qz vnde ecclesia vi
exaltata et domina sua inde magis e effecta
sua pncipibz et tyrannis opprimentibz eam si
audeat opponere eo qp timent diuitijs suis
Aliter vt sit vox populi penitentis cassi9 Ex
altatus sum tumens i cogitatioe spua in diui
ciarum humiliatus su in confessioe pctor et
conturbatus sum confusus depssione correctiois
qm i^a^ q male gesseram pnie medicamento
dampnaui O bta confessio q eternu tollis
obpbrium Nam quisquis in reatum venerit p pnias
perpetuus sclis erit absolutum in me idest p
me sicut trans latio hebrica hz **Transierunt ire tue** hu
go idest castigatioes quibz me purgas et eme
das Et bene dicit transierunt qz quos dominus
in hoc sclo corripit et flagellat in ipsa ira eius
non manet sed transit in reprobis qui hic n
castigantur Ira dei perseuerat sicut de talibz
dr Joh 3o Non videbit vitam sed ira dei ma
net super eu cassio9 **Et terrores tui conturba
uerunt me** De futuro iudicio quos o
mis caro pertimescit formi
dare dinoscitur hugo **Circumdederunt me** hugo tribula
tiones et terrores **sicut aqua** idest ha
bundanter **tota
die circumdederunt me simul.**
Ut maior esset tribulatio et castigatio **Elongasti a me
amicum et proximum et notos meos a mise**
ria cassi9 Hec freqnter pijs martiribz co

tigerunt a qb9 terroe mortis officia huana
sbtracta sit Trans latio rona sic hz **longe fecisti amicu**
et sodalem notos meos absum lisisti Q̄r gna hoim frequenter fiunt a fideli
bus in tribulatioe aut in paupertate
stitutis vn pu leo Etiam proximo suo pauper
erit odiosus. amici vero diuitum multi cassi9
Cantat isti ps congrue et concorditer filijs cho
re idest iecanis sicut in titulo pdcm e qm fide
lis populus x̄ secutus sanctissima passioem deuo
ta imitatioe ciudet hinc enim confessoes caue
rnnut iclusos hinc mrm purpura et bisso
preciosior sanguis emanat. hinc aplor per tod
orbem dca tenuerunt hinc tps sol purissim9
sancta pcessit hinc ad tpales sdi molestias
pferendas xani fideles aiant ut eterne vite
pmia gmeant. Quapp nullus pauescat miserias
q faciunt btos nullus tormeta formidet q donat
perpetua sospitate nullus timeat tristicia que
gaudium tribuit sempiternm Qs enim erubes
cat penas molestias paupertate et miserias cor
porales quas xps dos perferre dignatus e Qs
sane mentis putet obprobium qd elegit creta
tor sustinere creator Qro circa p eo sbeam9 mu
danam calamitatem si cu ipo hre perhennem
volum9 portioem collor Si enim compatim et cre
nabim9 xo dno qp nos supplices deprecamur vt
nos sua passioe a lacu inferni liberatos sua for
tudine roborare et de sede mortis nexibz dig
net absoluere quatin9 expediti ac liberi regno
eius mereamur aduingi qui e benedictus i s.s. Ame

Misericordias domini Titulus itellectus ethan israhelite
aug9 dominus xps annunciat in hoc ps quo a
git de innitatioe veteris testamenti et confir
matioe noui et de spe qua he9 in dno nro ihe
su xo Etha vero robust9 interptat Et israhe
lita vir videns deum nych Itaqz ppheta p spm
itelligens x. regnum futuri et perpetue du
raturu glosa Infirm9 in se s in mia dei rob9
t9 ab eadem sic
incipit dicens **Mias domini** nych9 licet
in deo tm sit vna mia sicut et vna volutas
tn habet multos effect9 ex quib9 noiat i pli
ioni9 Multitudo go bnficior intelligit q dns
pater misericorditer per fim suu erce sue ctul
qb9 hoiem pcto mortuum dignatus e visita
re per fim collor beatus bernardus a assigit mi
sericordias dei sic dicens Septem in me in
venio dei mias/ pma e qp i mltas pctis adh
i sclo positum me custodiunt michi occasio
nem peccandi sbtrahendo et virtute pctis re
sistendi dando/ sicut enim in mlta cecidi sic et
i aa potera cecidisse pcta nisi cctipotentis

pietas me cfuasset ga mia fuit expectatio sustine
tis qua tardabat michi inferre vltioem/ ego
peccabam et dissilabat Sed qd pdesset expectato
nisi sequeret penitudo Cumul9 esset dampna
tionis dicente dno hec fecisti et tacui/ 3a pri
mia fuit qp ad pniam me conuertit mutans
cor meum vt amara michi fierent q mala
dulcia p9 erant/ 4a mia fuit qp ex toto indul
sit michi pcta vt in cor mro me inueniret de
quibz psta ait bti qr remisse st iniqtates 5e
qnta mia per qua michi continendi deinceps
et emendacius viuendi pstitisti virtute ne re
cidiuu paterer et esset nouissim9 error peior
priore 6a mia e gra pmerendi bona eterna q
gra in tribus cstat s. in odio pteritor malorum
in contemptu pntis sdi et in desiderio futuro
rum bonor/ 7a mia e spes optinendi gaudia
pro missa **Mias do ergo nych9 ieternu can tabo** Non solu in pnti cu iustis s etiam
cum angelis in futuro hic obiat gre
go9 libro xo mora m dicens vbi nulla erit mi
seria quo erit mia Ideo qp sanus qr mia salua
ti sum9 semper memores erim9 e9 mie non
tn i memoria dolor sed in iocunditate gaudior
cassiodo9 Sequit **i gnatione** s. iu deor **et genera tione** genacium idest coram iudeis et getibz iohm9 **annuncia bo veritate** idest x. tuum **i ore meo** In quo
confessio ad salutem cassi9 Et bene dt in ore
meo qr qp ex ore pgredit cito dilabit Qd ve
ro in ore conuersatur dina deuotioe celebrat
nych Racio h9 laudis pncipalis e perpetua
regni x. vn sbdi **qm dixisti** idest or dinasti **miseri cordia tua edificabit. i celis**
Q̄ra effcm dine mie circa x. mistem repat
ciuna an gelor vel **qm dixisti** per pphetas cassi mia edificabit
in celis idest per aplos q celi appellant Mia
tua faciet de perfidis fideles Vnde aplor p
dicationib9 actu e vt depulsa ydolatria in
culcaret gentibz religio xpiana **pparabitur veritas tua in eis** Petrus cantor qr i aplis ve
ritas pmissiom dei quodamo
ostensa dixisti et **disposui testamentum meum** hugo. s. nouu in quo e pmissio here
ditatis celestis Et hoc testamentum
confirmatu fuit in morte x. sicut dt apls
ad heb go Se vox patris de cristo. **iuraui** idest stabi liter pmisi **da uid seruo meo** idest xpo domino
q ex gne dd carne

assumpsit et deo patri tanquam eius filius oves perditas ad caulas paradisi reducit Ipsi autem hoc promisit **usque in eternum** idest fideles in te credentes **et edificabo in generationem et generationem** idest in eternum **sedem tuam** Ipsi enim sedes tue promittebatur que preparata in sanctorum pectoribus erat facienda Hugo Sedet in nobis christus nunc reges per gratiam et in futuro regnans per gloriam augustinus Sequitur vox prophete ad patrem **confitebuntur celi mirabilia tua. Etiam veritatem tuam in ecclesia sanctorum** idest apostoli predicabunt ihesum christum et que per eum operaris in congregatione sanctorum Et merito christus laudandus et predicandus est **quoniam quis in nubibus equabitur domino** In prophetis qui utique dicuntur nubes propter pluuiam doctrine **Aut quis erit deo filiis in filius dei** Multi sunt filii dei per adoptionem sed nullus unigenito deo potest assimilari Hugo propter quod subdit **Deus qui glorificatur in consilio sanctorum** Quorum consilium est ut ab omnibus gloriosus predicetur et laudetur cassiodorus Ipse enim deus christus qui sic predicatur a sanctis **magnus** dicatur quia deus **et terribilis** a potestate mirabili **super omnes** tam angelos quam sanctos **qui in circuitu eius sunt** idest qui ei deuotione eius gratie per innocentiam uite appropinquare meruerunt cassiodorus Dixit ergo supra eos ille probatur excelsus per quem omnes noscuntur esse gloriosi propter quod adhuc subditur **Domine deus virtutum** Hugo idest angelorum qui sunt executores diuine voluntatis Unde et unus ordo medie ierarchie nominatur virtutes **quis similis tui** Quasi dicat nullus per equalitatem **potens es domine** potentia infinita quia soli deo competit **et veritas tua in circuitu tuo** idest veraces tui associantur tibi in presenti per gratiam et in futuro per gloriam Hugo **Tu dominaris potestati maris** idest presidibus seculi **motum autem fluctuum eius tu mitigas** idest temptationes quas commouet fluctus suis Unde in corinthios Fidelis deus qui non patietur vos temptari supra id quod potestis ferre **Tu humiliasti sicut vulneratum superbum**

idest dyabolum qui per suam superbiam tanquam vulneratus et deiectus de celo corruit in terram **in brachio virtutis tue** idest in potentia diuinitatis tue vel in brachio extento in cruce **Dispersisti** quasi vir tos et confusos **omnes inimicos tuos** scilicet demones qui infideles iudeos qui per orbem terrarum sunt dispersi **Tui sunt celi** idest sancti viri qui in terris posita celestem agunt vitam **et tua est terra** idest etiam per illos celos compluta pluuia doctrine et exemplo sancte vite Et merito tua est **quia orbem terre** universale etiam per orbem terre diffusam **et plenitudinem** scilicet omnes christianos qui in eam **tu fundasti** idest firmasti in fide **Aquilonem** idest dyabolum qui dixit ponam sedem ad aquilonem et ero similis altissimo **et mare** idest elatos homines huius seculi **tu creasti** Non in quantum mali sunt sed in quantum sunt homines deinde emendat christus a aversione hominum dicens **Thabor et hermon in nomine tuo exultabunt** Thabor est mons in terra promissionis in quo fuit denunciata victoria barach de sysara vidua eius hermon est mons iuxta quem loco iordanis transierunt filii israel sicco pede Hugo Thabor interpretatur lumen veniens et significat iudeos ad quos primo venit lumen cognitionis dei per legem hermon interpretatur anathema eius et significat gentes que prius erant anathematizate idest separate a deo per ydolatriam idest de hiis quod dicitur **Thabor et hermon** iudei et gentiles coniuncti in christo tanquam in lapide angulari **in nomine tuo exultabunt** a christo quia christiani vocabuntur per id non saluabuntur actu Ideo subditur **Tuum brachium** Non redemisti christianos et dispersisti inimicos eius **cum potentia** qua potes et amicos defendere et inimicos perdere **firmetur manus tua** idest operatio unde tue que inimicos nostros **et exaltetur dextera tua** idest augeatur numerus eorum qui in dextera sunt constituendi postea emendat christus a iusticia dicens **Iusticia et iudicium preparatio sedis tue** idest sedes tua scilicet potestas iudiciaria que eterna tunc apparebit preparata quando in generali resurrectione venies ad iuste iudicandum Et interim quando veniet per adventum tuum **misericordia et veritas pre**

deant faciem tuam Quasi dicat ante que faciem tuam iratam oste
des in iudicio nostra qua deles peccata et veri
tas qua solvis promissa precedent faciem tuam
iratam ut dictum est cass9 Post quam etiam iam scissum
quod titulus premisit visum est dei predicasse misteria
beati populi multifarias laudes aggreditur
Dicens **beatus populus qui scit iubilatio
nem** hic est primus versus secundum translationem
romanam idest qui immensam letitiam
suam non in propriis viribus sed in dei agnos
citur posuisse virtute gregorius libro moralium 23o.
Jubilus dicitur quando ineffabile gaudium mente con
cipitur quod nec abscondi possit nec sermonibus
explicari et tamen quibusdam motibus proditur
quamvis nullis proprietatibus exprimatur. Non enim
ait qui loquitur sed qui scit quia scire quidem iubila
intellectu potest quam exprimi non potest cass9
Ille vero populus beatus est qui laudes non solum
ore cantat sed etiam lumine mentis intelligit
Intelligere autem sine scire est scripturas sanctas
catholicas esse ut quis perscrutetur si dicta prima
salutari dogmate comprehendat. Addidit primum
quod tales sunt scilicet vi
ros ionim9 **domine in illuminatione vultus
tui ambulabunt** idest in illuminatione spiritus
sancti hugo bene vivendo pro
ficient **et in nomine tuo** xpi
ano **exulta
bunt tota die** idest toto tempore cass9
vite sue quia non debet ali
quando desinere inde Vbi constat perpetua et
copiosa gaudia
pervenire hugo **et in iustitia tua** id
est
iusta vita
eis a te data **exaltabuntur.** cass quoniam in
illa resurrec
tione ad dexteram fuerint collocati et dominus dic
turus est eis Venite benedicti patris mei percipi
te regnum Ecce qualia dona parata dicit scienti
bus iubilationem Quapropter negligentiam noxiam
projiciamus et ad intelligentie bona studia conate
mur ut et hic donante domino suavem eius epula
tione pascamur et ibi perpetue letitie munere p
fruamur hugo dico quod hic perseverabunt et in fu
turo ex
altabuntur **quoniam gloria virtutis eorum tu es**
Quia de bonis que faciunt non querunt gloriam apud
mundum sed tamen apud te in quo gloriantur de
suis vir
tutibus **et in beneplacito tuo** idest in
bona
voluntate tua et
non in nostris meritis **exaltabitur** in fu
turo. **cor
nu nostrum** idest prima potestas prima dignitas quam
habebimus in futuro nycolaus Et quia
per beneficium incarnationis xpi est assecutio beatitudinis
Ideo sub
dit dicens **quoniam domini est assumptio nostra.**

idest xpus dominus assumpsit carnem nostram in uni
tate suppositi Et per idem est **sancti israel regis est** idest
hec assumptio est ihesu
xpi qui ipse dicitur israel idest vir videns deum quia anima
eius clare deum videt ab instanti creationis
sue hugo postquam propheta in persona sua locutus
est laudans dei misericordias nunc deum patrem inducit
multa de filio promittentem primo dicens domino pri
tunc quando michi prae
dicta revelabas **locutus es in visi
one** idest in occul
ta revelatione **sanctis tuis** cass9 Qui ex
contemplatione
certissima constituti viderunt mente quod ore
predicabant hinc est quod prophete etiam videntes nuncu
pantur **et dixisti** idest promisisti
hominibus scilicet quod sequitur **posui**
Jam prae
destinavi **adiutorium** humani
generis **in potente**
idest in xpo qui in secundo psalmo dicit Ego autem constitu
tus sum rex ab eo super syon montem sanctum eius
et exaltavi electum scilicet xpm
xpm **de plebe
mea** ionis9 qui propterea electus de
populo dicitur quia carnem assumpsit ex homine **inveni
david servum meum** quia formam servi ac
cepit natus ex semine
david hugo Ipse enim xpus est david idest manu
fortis quia sicut beatus dicit Ipse debellavit aereas
potestates non equo residens sed in cruce pen
dens non manu ar
mata sed in cruce affixa **oleo sancto meo** idest
pleni
tudine
gratiarum **unxi eum** tamquam pugilem contra
diabolum sicut in 44o psalmo
dictum est unxit te deus tuus oleo letitie gratie Unde
Joh. 3o dedit ei spiritum non ad mensuram quia xpus
homo habuit in se omnia dona spiritus sancti Deinde com
mendat xpm ab uni
one divine nature dicens **manus enim mea**
Quasi dicat Ideo super omnes habebit donorum spiritus
sancti unctionem quia erit deus et homo et non homo purus
ut alii Et hoc est quod dicit ma
nus enim mea filius videlicet meus **auxiliabitur.
ei** idest xpo
homini **et brachium meum** idest idem
filius in sua
divinitate **confortabit eum** Videlicet xpm
quantum ad humani
tatem hoc auxilium et hec confirmatio fuit in uni
one nature ad naturam humanam Thomas in compendio
nam ab instanti conceptionis xpi in utero virgina
li fuit ibi consolidatio sanguinis figuratio anime
deificatio corporis xpi et ab hora conceptionis
xpus unctus est donis spiritus sancti et scivit omnia secundum
quod homo hugo Deinde commen
dat xpm a pacia dicens **nichil proficiet
inimicus** idest
diabolus **in eo**
quasi dicat ita erit
confirmatus quod nichil proficiet
idest
contra eum **et filius iniquitatis** idest
iudas **non**

Apponat nocere ei qz licet iudas vel ppls iudaicus filius dyabli
eum adhuc corrupti[le] ad paciendū tradat
non addet vt p9 resurrectionem iterū ei noceat qz vt dt
paul9 ad Ro 6o xps resurgens ex mortuis iā
non morit[ur] mors illi vltra non dominabi[tur]
Deiñ ɔmendat eum a destructioe inimicoꝝ e9
Dicens Et concidam a facie ipsius inimi
cos eius Ioh[annes] Iudeos vtiqz q̄ sepe a dn̄o cōfusi
sua responsioe et reprehensioe tanqz
conasi gladijs disce/ Et odientes eum vide
debant a ɔspectu ei9 licet
deo/ in fugam conuertam qui eo sepius fu
nes giebāt clamātes
qd venisti ante temp9 torquere nos Sed qz tu
es dei filius/ Deiñ ɔmendat eum ab equalitate
patris dicens in per Et veritas mea per
sona pris de fi[lio] cassi[odorus] quod
iudicabi Et misericordia mea per quā per
tur mūd9 cata dimitū[tur] cum
ipso xpo hoie Et in noie meo exaltabit[ur]
cornu ei9 idest ptās eius sicut ipe ait da
ta ē michi omnis potestas in ce[l]o
et in tra Et ponam in mari manū ei9
Hugo idest domina/ Et in flumib9 idest flu
bitur gentib9 dis hoib9 Dex
teram e9 idest opatioem eius qua ad
dexteram collocabit[ur]/ Deinde
ɔmendat eum ab Ipse cas Inuocabit me
eterna natiuitate dicens sius
Di cens Pater me9 es tu scdm qd deus sum Et deus
me9 scdm qd homo sum Et susceptor mee huma
nitatis ad sa
lu te Et ego primogenitum ponam idest co
stituā
il lum idest super oms teneat prima
tum et dominatioem q apls ad
Ro po ait Qui ē ymago dei inuisibilis pogenit9
ois creature et apoc primo . q ē testis fidelis p
mogenit9 mortuoꝝ et princeps regum terre
hanc dignitatem Excelsum pre regibus
apit cum subiūg[it]
terre sicut in ps[almo] 2o dcm ē Et adorabunt
eum oēs reges qui ascendens celos
excelsior ē omnibz Et qd hec dnatio non sit
tpalis ondit In eternum seruabo illi
cum subdit
misericordiam meam Cum debuit dicere reg
num dixit miam quia
quicqd habuit xps ho mie fuit q fuit in eius
assump tione Et testamentum fidele ipsi
Viz faciā . ad honore eius xi fecit de9 pater
fidele testamentum suum idest pmissioes

suas qz qs pphe de ipo pdixerat ɔplet[ur] in eo et
inde ɔmendat eum a successioe plis spual[is]
cum sb iungit Et ponam in seculum seculi idest in eternū
semen e9 ppl̄m viz xpianū qd
doctrinā e9 imitat[ur] Et thro
num ei9 idest congregatioem scoꝝ q in
ecclia est in qua de9 tanqz in thro
no residet Que Sicut dies celi qui sp
congregata erat dura
bunt in regno dei cassio[dorus] Vel thronū dt potes
tate futuri iudicij q tanta veritate pagen
da ē vt sanctis omnibz cetn claritate prefl
gēt hug[o] Et qz pmiserat sic de filijs x pos
set aliqs credere qd hij filij non possent pecca
re vel si semel peccassent ad nūm filioꝝ re
dire non possent cui opinioni contradicens
sub dit Si autem dereliquerint male agēdo fi
lij e9 xpi ani legem meam decalogi vl euangelij
Et si in iudicijs meis hoc ē in cas
tigationib9
et operi b9 meis non ambulauerint male co
senciēdo
Si iusticias meas prophanaue
rint male lo quendo Et mandata mea
non custodierint peruerse optando Si hoc inqz fecerit
non ideo delebo eos Sed visitabo sicut me dicit et pz In
virga idest in leui correctione iniquitates eoꝝ
Et in verberib9 peccata eoꝝ idest in grauiori
assidua tribulatioe Et hoc ex magna mia
ē Vnde subdit Misericordiam autem meam non disper
gam ab eo . s. a populo xpia no reuertenti ad me Neqz
nocebo Sup pleci in veritate mea id est
in die videlicet iudicij qn in veritate iudicabo
Neqz prophanabo idest non violabo . Testa
mentum meum Nam quod pmisi faci
am saluando illos quos
pdestina ui et elegi Que procedunt de labijs m[eis].
idest de labijs scoꝝ prophetarum per quos lo
cut9 sum Non faciam irrita quia omnia
q pmi si impleat[ur] Semel iuraui in scō meo
idest in me sancto sicut gen[esis]
22o . per memetips iuraui dt de9 Si pro non

dauid q̄ to **mentiar** implere q̄d pro misi ipso icarnato videlicet **semen e⁹** idest fidelis populus xp̄ian⁹ per hoc q̄ sb̄dit̄ verbum predicationis eius acq̄sit⁹ **ieternū manebit** Manebunt eni sancti ineternū q̄ i sc̄a querfatiōe xp̄m imitādo p̄seuerāt **et thronus eius** Anima vi3 iusti in qua xp̄s residet et iudicabit eit ig̃ **sicut sol in cōspectu meo** .s. in dei contēplatiōe in cuius amōe et ardebūt q̄n erunt in patria Deīn declarat fā⁹ stolam quā hēbit corp⁹ cum sb̄dit **et sicut luna pfcā ieternū** Modo ē corpus hōis sicut lūa inpfecta q̄z variat̄ et deficit diuis infirmitatib⁹ et mutatiōib3 tunc vero erit imutabile sicut luna perfecta absq3 defectu ieternū Et h⁹ rei **testis ē in celo fidelis** videlicet in carne nr̄a sedet ad dexteram p̄ris Ipse dat testimōi3 verū de nr̄a futura rōne in qua aīa lucebit sicut sol et corpus claritate conplebit̄ vt lūa pfcā cassi⁹ vel ip̄m corpus nr̄m in celo testis fidelis q̄p de⁹ verax ē in p̄missis Et q̄z supius dixit Inueni dauid s̄uum meū ne quisq̄ putat̄ in dauid q̄ fuit rex tempal̄ et in semine eius p̄missa adipleri Ideo sb̄dit de structiōem reg̃ **tu vero** hug. Repmissa q̄ p̄romisisti in eius dicens putent̄ in dauid i° tempali rege adiplēri **repulisti eum** a regno per absolonem vt h̄r̄ ij° R in° **et despexisti** per semper q̄ placebat luci **et distulisti xp̄m** vi3 filium tuū contra illum mittere in quo p̄missa erat adinpleda cassiodo⁹ **auertisti** idest transtulisti in aliā parte **testamentū serui tui** idest vet⁹ testaīntum datū p moysen famulū tuū vt q̄p iudeis fuerat p̄missum ad vtilitatem gentiū vtiq3 p̄uenirent Nō eni eis remansit sacerdos in templum q̄d q̄stat esse sb̄uersum Sed xp̄ianī oīa st̄ plenyssime q̄secuti Merito g° deīn ē auertisti q̄n perfidis ablatū fidelib3 p̄robat̄ esse concessū **p̄phanasti** hug. idest p̄phanari p̄misisti **i terra** deiectum **scīariū e⁹** idest templū q̄d hec p̄phanatio facta ē per titum et vespasianū p q̄s ec. **destruxisti oēs sepes e⁹** idest muros ihrlm et aliarū ciuitatū p circuitu **posuisti fir**

mame̅3 e⁹ formidīem aug⁹ vt dicat peccātib3 Si de⁹ nālib3 ramis non pepercit neq3 tibi parcet. hu. **diripuerūt eū** videlicet populum iudaicum **ōnes transeūtes viā** eos spoliando **fact⁹ ē obp̄bium vicinis suis** videlicet samaritanis in circuitu tu q̄morātib⁹ **exaltasti dexteram** idest potenciā **dep̄mentiū eū** videlicet imperatoꝝ rōnorum titi et vespasiani **letificasti oēs inimicos eius** dando eis victoriam et dn̄atiōe3 sr̄ dc̄3 p̄pl3 **auertisti adiutoriū gladii e⁹** cassio⁹ Merito eni gladius adiutoriu non p̄buit q̄ formidīem diuinitatis amisit Nam licet ferrū humana videat̄ esse defensio tn̄ nichil preualet nisi eū dextera superna corroborēt sicut in a° ps° iam dcm̄ ē Et gladius me⁹ non saluab̄t me Se **et non es auxiliat⁹ ei i bello** contra romanos a quibus occisi st̄ et ducti in captiuitatem Et cum per hec flagella se debebant emendare inde potius deteriores fcī st̄ sb̄dit **destruxisti eū** idest populū iudaicū **ab emendatione** Q̄a q̄ habere fidem noluit q̄ mutant̄ corda eoꝝ cassi. frequter emūdat diuitas q̄s flagellat vt purgatū recipiat q̄p p̄cis sordidum respuebat quos vere ab emendatiōe destruit idest remouet hos iam et dampnare decreuit Quapp hic illos sigt iudeos q̄ obstiatione mentis xp̄m spernere maluerunt hug. p⁹ hec se3 de destructiōe iu deoꝝ cū dr̄ **et sedem e⁹ i terra collisisti** idest maiestate regis ad nichilum deduxisti vt iam non sit ei rex ne3 dn̄atio Et loquit̄ de i° regno sicut de vase fictili q̄d cum volumus oīo confringere id collidim⁹ et confringim⁹ cassi⁹ Sed q̄z i° p̄pl's confirmat⁹ ptēulati toto orbe dysp̄s⁹ hug. Cui⁹ regni destructio accelerata ē ꝓ pcīa eoꝝ vn̄ addit **minorasti dies tp̄is ei⁹** Qb3 se regnaturos putabant p̄fudisti **perfudisti eum confusione** cassio⁹ q̄z sordes incredulitatis sue adh̄c hodie sustinet in facie inter gentes abhoīabili obp̄brio confusus hug. Onso q̄p in dd' non ip̄letur p̄missiōes quas iam per xp̄m p̄plo xp̄iano exhibuit / q̄nter rogat etiā p i° po

pulo iudai-
co dicens **usq̄ quo dn̄e auertis** idest
quo diu
durabit perfidie cecitas populi h9 erat ho
usq̄ cassi9 in sclī termino qn̄ expectatur
inuiata conuersio iudeoꝝ p̄p 1o qp ait apo9
Quia cecitas ex parte contigit in israel
donec plenitudo gencium intraret et sic
omis israel saluꝰ
fieret Et interea. **nūq̄ exardescet**
sicut ignis ira tua Nūq̄ ꝯsu
met indig
natio tua tom gen9 iudeoꝝ ad modum
ignis Absit dn̄e cum parcere et misereri
sit tibi pro
prium Ideo **mēorare q̄ mea sbā**
nychoꝰ Qꝛ fragilis ē nā huana ad casum
sm̄ qp genesꝰ 8o dꝛ Sensꝰ enim et cogitac̄o
cordis proni sꝰ ad malum ab adolescencia
sua Et ideo semper indigent tua mīa Et
hoc gnāter ondit ex ultimo fine hoīs dicens
nūq̄ eñ vane ꝯstituisti oīs
filios hoīm Quasi dicat non qꝛ deꝰ
et nā nichil faciunt frus-
tra qd' tn̄ videret si eum ex totꝰ delens dꝛ
ad vane fīn vel constitutū qn̄ non attin
git finem contentum sicut medicina dicitꝛ
frustra ꝯfīa vel ꝓpinata qn̄ non inducit sa
nitatē Nullꝰ autē hō pt pertingere ad ul
timū finem vite huāne q̄ ē felicitas super
na nisi ex mīa Et ideo si huano generi spe
cialiter mīa non adesset vane videretꝛ genꝰ
huam creatū et renatum Sciend' tn̄ qp non
frustra sꝰ constituti qui non pertigunt ad
hunc finem viꝫ superna felicitatē ut sꝰ ipi
iuste dampnati hoc etiam cedt ad glām dei
ꝓpter quam oīa pn̄cipaliter fc̄a sꝰ unde pu
16o Omnia enim per semetipm opatꝰ ē deꝰ
hoc etiam cedit ad glām electoꝝ qui ex dei mi
sericordia attingunt finem ultam Et hanc
snīam deducit apl's satis diffuse ad Ro 9o
et 2 thi 2o In magna domo non som sꝰ va
sa ad honorem s;
etiam in ꝯtue ām tc **q̄s ē homo q̄ vi**
uet et non videbit mortem
Quasi dicat nullꝰ qꝛ iuxta statutū ē oīu
bus semel mori Et ecc 9o Nemo ē qui sp
vi-
uat **eruet aīam suam de ma**
nu īferi idest de ptāte inferni quasi
etiam dicat nullꝰ qꝛ ꝓ tpe 1o
des descenderūt ad inferm̄ ꝯtiuāq̄ iusti
et hoc durat usq̄ ad redemptionem factam p
xm̄ qui fregit claustra inferni et cyrogra
phum dampnationis original' pcti deleuit
Et ideo implorat
eꝰ aduentū dicēs **ubi sꝰ mīe tue ā**

tiq̄ dn̄e q̄a fuit ab antiq° facta ꝓmissio
de x° ipi abrahe genes 22o In se
mine tuo bn̄dicantꝛ
oēs tribꝫ terre Et ec. **sicut iurasti da**
uid 2o Re
gū a° **in veritate tua** idest in
teipo q̄
es ipa veritas Sequitꝛ orō ꝓphē ꝓ populo
catholico qui in ꝓmitiua ecc̄a sustinuit mł
ta obꝓbrā pacientꝰ
ꝓpter xp̄m unde dr **mēor esto obꝓ**
briȷ seruoꝝ tuoꝝ idest obꝓbri il
lati seruis tuis
multarū gencium idest a multis gē
tibus cassiꝰ qm̄ gē
tes illos persecutioē dignos iudicabant
quos xp̄ane culture studiosos esse cognoue
rant Et hꝰi obꝓbro xp̄ani in secreto mētis
gaudebant vn̄
subditur nychoꝰ **qd' ꝯtinui ī sinu**
meo idest in secreto cordis pacient' sus
tinui obꝓbrium michi illatū ab
infidelibꝰ sm̄ qp dꝛ act' 5o Ibant apli gau
dentes a ꝯspectu consilij qm̄ digni ha
biti sꝰ ꝓ noīe ihū contumeliam pati / Dein
exponit obꝓbrium
predictum dicēs **qd'** scilicet
obꝓbrū. **expro**
brauerūt videlicet
xp̄ianis **inimici tui dn̄e**
ydoloꝝ cultores / hoc autem obꝓbrium ex
pēit
dicēs **qd' exprobrauerūt ꝯmu**
tacōem x'ti idest x' mortem obicie
runt eni xp̄ianis qꝛ
mortuꝰ ē x° qꝛ crucifixus ē hanc snīam ex
ꝓmit clarius translatio hebraica q̄ sic hꝫ
quibus exprobrauerunt vestigia xp̄i tui
idest facta et verba xp̄i q̄ vestigia fuerunt
a iudeis reꝓbata ex quo xp̄ani ab ipis et
postea a tyrannis sustinuerūt multa ob
ꝓbra et tormenta Et qꝛ talia sustinebant
non som paciente' sed gaudenter ut dān
ē Ideo
sbdit **benedictꝰ dn̄s ī eternū** de oī
bus
q̄ faciet nobis in ꝓspis et in aduersꝭ augꝰ
Nos grās agimꝰ ei qui nos gratis saluos
fecit Ipe impietates n̄ras attendit Ipe nos
non qrentes q̄sivit inuenit liberat redemit
a dn̄atu et potestate demonioꝝ / obiciant
perfidi obꝓbrium iudeant nos illoꝝ ma
ledictio temporalis ē / bn̄dictio autē dn̄i ma
net ineternm̄ Et ad confirmādam hanc
bn̄dcōez
addit. **fiat fiat** Securi gᵒ de ꝓmis
sionibꝰ eꝰ pterita be
neficia agnosciꝰ / futura spem̄ habea
mus dom̄ n̄rm sicut prem / etiam eꝰ sicut
mīam eius filij sumꝰ natalia scōꝝ cum
sobrietate celebremꝰ imitantes eos q̄ precesserunt
Et bn̄dcō domini maneat sup nos fiat

fiat collecto. Et qz perfidorum obprobria aut credendo aut moriendo defecerunt non adversus extraneos sed contra vicia nostra litigemus et respuentes que caduca sunt esse vana quamvis sine ulla cunctatione celestis. Oremus ergo dominum ihesum xpm qui commutatus est de morte ad vitam / de terra ad celum / de iudeis ad gentes ut nos a malis actibus commutatos in bonos ac sua pietate dignos effectos spiritu sancto impletos in regno suo solita miseratione restituat ubi cum sanctis omnibus iugi laude canticis maneas eius qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum. Amen

Domine refugium factus es nobis. Titulus. Oratio moysi hominis dei. Decimus nonus psalmus qui intitulantur ab oratione vel 16. Et post eum sequuntur 8. Et primus quidem 89. Et eius primus cassiodorus. In primis oratio posita est per quam ira dei suspenditur. Venia procuratur pena refugitur et primo largitas impetratur. Cum domino loquitur cum iudice fabulatur. Presentem sibi facit quem videre non poterat. Et illum per eam placat qui suis actibus vehementer exaggerat hoc deum quodammodo prestat secretum prebet suggestionibus locum ad penetralia iudicis peccatorum admittit. Et nullus inde respuitur nisi qui in ea tepidus invenitur. Quod inabulte petit super quam meretur arguit. Tristis ad eum venit sed letus abscedit. Oratio quippe sancta sic devotos salvat ut beatos reddit / dum cunctos accipiat. Immensa sunt bonitatis huius exempla. Sed id sufficiat quod et ipse deus exempla nobis vite tribuens orare dignatus est / Unde merito tanta virtus promissa est oratio que frequenter indignante domino contra populum israel mirabili supplicationis placavit exemplo. Nicholaus. Auctor huius psalmi secundum glosam non est ipse moyses sed david qui secundum augustinum omnes fecit psalmos secundum tamen doctores hebreos et beatum ieronimum plures alii fecerunt psalmos inter quos ab ipsis ponitur moyses ieronimus. Et quia ipse scripsit quomodo hoc factus sit. Et iste psalmus de conditione hominis loquitur quid sit homo et quare natus sit. Ideo qui in genesi scripserit de hominum conditione. Ipse et nunc inducatur a spiritu sancto disputare quid sit homo nicholaus. Primo igitur recolit beneficia collata humane nature gratiarum dicens

Domine refugium factus es nobis. Circa quod sciendum quod duplex beneficium fuit collatum homini etiam ante lapsum. scilicet beneficium creationis quia ad ymaginem dei creatus est / et secundum quam capax ipsius per cognitionem et amorem. Secundum beneficium est gubernationis quia homo ultra alias creaturas corporales ordinatur ad beatitudinem supernalem ad quam consequendam indiget spirituali gubernatione et providentia dei de qua dicit apostolus prima ad corinthios 9. Numquid non est cura deo de bobus. Et hoc duplex beneficium recolit fidelis moyses dicens

Domine refugium factus es nobis. id est humane nature a te de nichilo producte que per tuam spiritualem gubernationem et protectionem dirigitur in finem beate vite

A generatione in generationem qz in statu nature condite et nature lapse indiget homo predicta directione et protectione ad consecutionem beate vite / ynterea removet occasionem errandi ex quo enim dicit

Domine refugium factus es nobis possit aliquis credere quod aliqua novitas esset in deo quod est falsum et erroneum. Ideo hoc removet ostendens in deo eternitatem que includit immutabilitatem. Et hoc est quod dicitur cassiodorus

Priusquam montes fierent id est celorum potestates

et formaretur terra et orbis id est angeli mundus crearentur

A seculo et in seculum tu es deus id est eternaliter sine principio et sine fine augustinus. Optime autem non ait a seculo tu fuisti et in seculum tu eris sed presentis significationis verbum posuit insinuans dei substantiam omnino immutabilem ubi non est fuit et erit sed tantum est. Unde in alio psalmo dicit. Et mutabis eos et mutabuntur tu autem idem ipse es. Ecce que eternitas tua est nobis refugium ut in ea mansuri ad eam de hac temporis mobilitate fugiamus nicholaus. Deinde ponitur dei beneficium erga naturam humanam post lapsum quod est revocatio de culpa ad gratiam quod quidem beneficium deus non destitit prestare nature lapse eam revocando aliquando monitis / aliquando flagellis aliquando beneficiis et aliis secundum ordinem sue sapientie infinite dicit ergo cassiodorus.

Ne avertas hominem in humilitatem id est ne precipias hominem in nimia istius concupiscentiam et abiectione / humilitatem quippe hic terrena concupiscentia debemus intelligere que apud deum abiecta et contemptibilis est

Et dixisti id est precepisti patribus qz

Convertimini filii hominum nicholaus per penitentiam resurgendo de culpa ad gratiam. Quod autem hoc deus fecit a principio patet quia adam et evam statim post transgressionem reprehendit et similiter cayn post odium fratris dicens Cur concidit facies tua genesis 4. Et post eius occisionem dixit ubi est abel frater tuus quasi ipsum inducens ad penitentiam. Et istam revocationem peccatorum semper continuavit per scripturam aliquando pa

gelos a͡gn per hoies scos vt pz in decursu ve
teris testamenti ac noui hug deīn redd^t cāz
quare transitoria non st̄ diligenda ꝗ huius
sc̄li magis ambitio et concupia ē declina
da Vn dicit **qm̄ mille ān̄i an̄ oculos
tuos tanq̄ dies hesterna q̄ p̄t̄ijt**
Ecce q̄ꝫ breuis ē hoīs vita ad quam breui
tatem exp̄mendam non d^t sicut dies ho
dierna q̄ adhuc ē / vel sicut crastina q̄ ex
pectatur futura / sed dies hesterna q̄ iam
preterijt / oīa enī vt d^t aug⁹ q̄ aliquo fine
clauduntur modica st̄ et p̄ transactis hn̄da
Rephendūt ḡo hoīes qui differūt in p̄ctis
querti sperantes longam vitam q̄ tn̄ breuis
sima sit vn̄ sbdi **et custodia ī nocte** Vita
enim hoīs breuis ē quasi custodia idest q̄si vna
vigi^a noctis q̄ p̄ tribus horis accipi^r / Diui
ditur aute nox in .4^or vigilias in quibus
solebant antiq̄t⁹ fieri excubie a militib⁹
succedētib̄ vicib̄ꝫ p̄ custodia castr⁹ cass Pul
cre autem hūanam vitā nocturnis cōpau^t
excubijs vbi totm̄ sb̄ obscuritate et trepida
tione geritur qm̄ pulsatur Cui⁹ corrupcia et
vilitatem ad^c ondi^t cū sbiug^t **q̄ pro nichilo hn̄**
eoꝵ ān̄i erunt nyco Quasi dicat a͡ / in vite hoīs erunt de
nūo eoꝵ qui p̄ nichilo hntur qꝫ temp⁹ ho
minis p̄teritum q̄ꝫtumcūq̄ꝫ longū fuit
quasi nichil ē hug. Quomodo a͡ vita ho
minis breuiter trāsit ond̄^t ondi^t d. **mane** idest puīcia **sicut
herba transeat** vita hu / mana **mane** idest in iuuēte **floreat et transeat** sicut flos
q̄ sic / cat **et vespere** idest in senio au⁹ **decidat** In morte
īduret In cada / uere **et arescat** In pul uerem
collaōr Translatio hebraica habet huc ver
sum sic mane floruit et abijt ad vespm
conteretur atq̄ꝫ siccabitur cass hec ideo diligen
cius explicantur ne q̄s sibi de vita sua p̄
sumat / non ē nisi flos q̄ siccatur cito aug⁹ t
hanc a͡ penā de pc̄to venisse ond̄^t c sbiug
quia defecimus hug In hunc de / fectum imoztali
tatis in **īra tua** idest in vindc̄ta tua
adim⁹ qm̄ humano gn̄i
intulisti pp̄ p̄ctm̄ d. genes 2° quacūq̄ꝫ die
comederis ex eo morte moieris **et ī furore tuo** q̄a in
executione illi⁹ sn̄ie **turbati sum⁹** quociēs
cū morte

nuīam recogitam⁹ magno timore turbam^r
Nam ipe dn̄s p̄ruidens sibi mortem immīe
dix^t M^t 26°. Tristis ē anima mea vsq̄ꝫ ad
mortem / Deinde recitat multiplicē penam
humano gn̄i p̄pter pc̄ta īflicta. d. nych⁹ **posuisti iniqui
tates n̄ras in conspc̄u tuo** ad pu
niendum sicut iudex ponit coram se reum
q̄ꝫ vult punire **sc̄lm n̄rm** idest decursum tp̄is
n̄roꝵ In hebreo het
per sc̄lm̄ n̄rm̄ negligēcias n̄ras **ī illuīacōe vult⁹ t.**
idest palam corā te sicut id q̄d ē in lumine
sm̄ id ecc 23° Oculi domini multo lucidiores
super vias hoīm̄ cōspiciut **qm̄ oēs dies n̄ri defe
cerūt et ī ira tua defecim⁹** au⁹ Defe
cisse dies d^t suie q̄ꝫ in eis deficiant hoīes
amando q̄ trāseunt siue q̄ꝫ ad paucitate
redacti st̄ Nam hoīes solebant ante dilu
uium viuere nongentis ānis et amplius
sed vindicte dei rigore p̄pter p̄ctm̄ abbr̄iati
sunt dies eoꝵ sicut subdit **ān̄i n̄ri sicut aran
meditabūtur.** z iōni⁹ Sicut aranea que
multū occupatur et cus / cerat se ad extendendū fila vt capiat muscas
huc illucq̄ꝫ discurrit et laborat die tota labor
quidem grandis ē / sed effect⁹ ē null⁹ ac i
utilis ē nycho⁹ qꝫ modico vento dissipatur to^z
opus telarum iōni⁹ Sic et vita hoīs huc
illucq̄ꝫ discurrit possessiões q̄runt hoīes di
uicias accumulant filios generant diuer
sis q̄ꝫ laborib̄ꝫ et curis se expendūt et non i
telligunt araneaꝵ telam texunt nycho⁹
idest q̄ꝫ hec oīa breui infirmitate mortis
amittūt vnde sic intelligi text⁹ **ān̄i n̄ri** idest hoīes in
ānis n̄ris viue / tes meditabunt inutilia sicut aranea q̄
multo labore consuit vt dcm̄ ē / Deīn p̄se
quitur magis in particulari et determina
te breuitatem vite hūane d. **dies ānoꝵ n̄roꝵ** supple con plebunt
ī ip̄is s. diebus vt sunt **septua
gita ān̄i** hominib⁹ ad vi uend^o sm̄ q̄ꝫ cōīu **si aute
ī potentatibus** idest bene con / plexionat^r fuerit **oc
togita ān̄i** In statu q̄uiesciencia **et amplu⁹
eoꝵ** idest temp⁹ q̄d ultra octogita ānis vixerit **erit labor
et dolor** idest in labore et dolore quia
senect⁹ non ē nisi quida lan
guor Sed quia multi ante hoc infirma

et erumpnosam senectute paciunt. Et aliqui
vltra lxxx annos senes salubriter vigere p
bati sunt Melius est ergo in hijs nūs ad spi
rituale perscrutari per lxx quippe et lxxx
septimus nobis et octauus nūs commenda quorum
primus insinuat propter sabbati obseruationem
veteris testamenti 2us vero propter domini resurrectionem no
ui testamenti In veteri testamento promittebat
habundancia bonorum temporalium que spectant ad ho
minem secundum quod septem diebus voluitur In nouo
autem testamento promittitur spes renouacionis
et inmortalitatis corporis que in octaua etate
complebitur Et omnis qui in spe 1a corporum fe
licitatem expectant vita presens est ipsis labor
et dolor pro dilatione
regni. Sequitur **quoniam superueniet
mansuetudo et corripiemur.**
hugo quasi predic-
ta nobis inferes **quoniam superueniet
mansuetudo** idest clemencia tua
vt nos mansuetos facies **et
corripiemur** quasi predicta nobis
inferes quoniam superueniet
mansuetudo idest clemencia tua vt nos
mansuetos facies et corripiemur quia Job ho.
beatus qui corripitur a deo cassiodorus Et quoniam dixit
corripiemur premisit mansuetudinem vt in
telligamus omnes emendatos domini infidelibus
intentio pietatis
puenire de nycholaus **et quis nouit potes-
tatem ire tue** idest vindicte
tue et quis nouit **pre timore
tuo iram tuam dinumerare** augustinus idest
excogitare et discernere mensuram vindicte
vt sciat prosperitatem hominum malorum nimio appli
care penarum Quod difficile inuenitur quia no
uerit discernere vt hoc ad iram tuam intelli
gat pertinere quia nonnullis quibus plus
irasceris parcere videaris vt prosperetur peccator
in via sua et hic per te non castigatus ma
iora recipiat in nouissimo glosa idest pe
nam eternam que est potestas ire tue gregorius quanto mo
talium quia ergo potestas diuine ire quemodo hijs
parcit ad penam hos quos punit ad salutem
minime cognoscatur in cunctis necesse est vt sine
cessatione timeat Et vt a predictis mise
rijs liberari va
leamus augustinus **dexteram tuam** idest
xpm **no-
tam fac** vt discant fideles tui magis
eo a te poscere et sperare premia
fidei idest bona eterna quam felicitatem eter-
nam potest in isto sensu et dei dextera in
telligi in qua iustos suos ab impijs segre
gabit quam facit notam cum flagellat omnes
filios quos recipit nec in peccatis prosperari sinit
vt emendatum ad dexteram ponat et sic

fa-
cias **nos eruditos corde in sapiencia**
idest in xpo qui est dei vir-
tus et dei sapiencia nycholaus **conuertere domine**
Respiciendo nos ocu-
lo tue misericordie hugo **vsquequo** scilicet auersus eris
a nobis Trans-
latio romana habet aliquantulum quasi dicat mi-
tiges tribulationes vt portare possimus non
omnino auferas eam quia vtile est nobis semper tri-
bulari cassiodorus vt sepe commoniti salubria con
uersione valeamus
peccatorum veniam promereri **et deprecabilis esto
super seruos tuos** Ipso affectu roga-
tionum vt iusticiam
suam aliqua lenitate tempere quatinus exora
ri possit a peccatoribus quibus iuste noccebatur
iratus hugo Sunt autem status duo fidelium scilicet presens
qui est viatorum et futurus qui est comprehensorum
Quantum ad hos duos ostendit se exauditum et
primo quantum ad dignitatem que est comprehensorum
Et ostendit tria bona que in patria habebunt primum est
omnium bonorum habun-
dancia vnde dicit **repleti sumus** idest reple
bimur et ponit preteritum pro futuro propter prophetice
certitudinem qua certus
est se esse auditum **mane** idest in re
surrectione futura
misericordia tua idest bonis que tu das ex misericordia vn
dicit beatus bernardus O felix negociatio
que das pro paruis magna pro temporalibus eterna
capere et deum ipsum mercedem habere Secundum est
leticia quam habebunt de videnda xpi humanitate
vnde
dicit **exultauimus** idest exultabimus
exterius in corpore
Nam exultare dicitur quasi extra saltare vel le-
tari Tertium est leticia quam habebunt sancti de vide
da xpi diuini-
tate vnde dicit **et delectati sumus** idest de-
lectabi
mur in
anima et hoc **in omnibus diebus nostris**
idest in eternitate vbi erunt dies continui
et veri hic enim non sunt veri sed sollicitudinum
et curarum vnde dicit dominus in euangelio Sufficiat
diei malicia sua Postea ostendit se esse ex
auditum quantum ad presentem statum quia dominus de-
dit ei pacientiam et leticiam in tribulationibus
Vnde
dicit **letati sumus pro diebus quibus
nos humiliasti** quasi dicat in gau
dio suscepimus tribu
lationes que nos humiliauerunt quia et si humilia
mur in tribulatione in spe tamen gaudij leta
mur fu-
turi et hoc **in annis quibus vidimus
mala** glosa idest tribulationes et
angustias corporis hugo **respi-
ce domine in seruos tuos** vt per tua
miam protegas nos a malis et in opera tua que te adiu

uate operantur in nob velle et pficere p bo volu tate **Et dirige** per rectam intentiones **filios eorum** idest opera que faciunt vel filios dicit imitatores eorum quos tibi per euangelium genuerunt vt perficiant in virtutibus **Et sit splendor** idest gratia illuminans **domini dei nostri super nos** qua illuminati pficiamus in melius **Et opera manuum nostrarum dirige super nos** cassio9 Opera nostra dirigit super nos quando nobis donauerit veniam peccatorum vt cum fuerimus per uersi efficiamur eius correctione rectissimi hugo Et quia omnia opera bona debent fieri in caritate ideo in fine versus nostro subdit **Et opus manuum nostrarum dirige** Quasi dicat ita dirigas et multiplices opera nostra vt omnia in radice caritatis veniant et sit vnum vnde dicit augustinus in regula canonicorum omnia opera nostra in vnum fiant idest ad vnum finem dirigantur dominum xpm iohannes Rogemus igitur dominum nostrum saluatorem vt eius splendor luceat in cordibus nostris vt eiciat omnes cogitationes tenebrosas et omnium peccatorum mala pellat pro nobis vt fugatis tenebris habitet splendor gratie eius in cordibus nostris sic transeamus per ista temporalia vt non amittamus eterna prestante domino nostro ihesu xpo Cui est honor et gloria in secula seculorum Amen

Qui habitat in adiutorio al.

Huic psalmo premittitur talis titulus laus cantici dauid hugo In precedenti psalmo egit propheta de miseria presentis vite ex qua quoque surgit miseria temptationis de qua agit in hoc psalmo de quo dyabolus sumpsit auctoritatem temptandi dominum dicens Mt xo Scriptum est quia angelis suis mandauit de te vt custodiant te in omnibus vijs tuis etc. Et quia laudabilis est qui bene pugnauerit Ideo a laude intitulatur laus non humana sed cantici dauid idest xpi qui prius pugnauit et vicit ideo laudandus est Cuius temptatio et victoria nobis in exemplum proponitur et laus vincentibus proponitur augustinus Ergo qui sic imitatur vt tolleret omnes molestias seculi huius et spes in deo sit vt nec illecebra capiatur nec terrore frangatur Ipse hunc psalmum potest cantare nycolaus Sed sciendum quod in hoc psalmo fit frequenter transitus de capite ad membra et econuerso propter connexionem vnius cum altero vnde primo dicit propheta

Qui habitat in adiutorio altissimi cassio9 idest qui totam spem suam non in propriis viribus ponit sed in altissimi voluntate constituit **in protectione dei celi commorabitur** Qui enim in isto seculo ab ipso non discedit semper in perhennitate mansurus est bernardus Tria siquidem eorum reperies hominum genera qui non commorantur in protectione dei celi vnum est non sperantium qui confidunt in virtute sua secularia et spirituali vel gloriantur in diuicijs suis hij carent timore domini ac per hoc facile declinant ad ociositates nugarum confabulationes detractiones et huiusmodi nunc in diiudicantes Aliud genus est desperantium qui diffidunt se posse operari ad prius opus et virtuosum semper attendentes infirmitatem suam intenti et summe curam habentes de suo corpore vt etiam omnia que patiuntur cursum enumerare parati sunt Tercium genus est frustra sperantium in deum qui sic de dei misericordia sibi ipsis blandiuntur vt a peccatis suis non recedant de quibus dicit propheta Maledictus qui peccat in spe nullus predictorum moratur in protectione dei quia tempore prosperitatis vel temptationis sperant et tempore aduersitatis diffidunt hugo Conuenienter ondit signum quo quis scietur habitare in adiutorio altissimi dicens **Dicet domino** Tam verbo quam opere exhibitio **susceptor meus es tu** Qui mei curam geris cassio hoc dicit ille qui de animo suo presumptiones noxias ambitiones soluit sibi credit vtile quod digne pietas superna prestare Tu es et **refugium meum** In temptationibus huius seculi **Deus meus** bernardus Cur non dicit deus noster quia in incarnatione in redemptione ceterisque omnibus beneficijs est deus omnium sed in temptationibus habent eum singuli electorum proprium refugium ac singularem defensorem Et addit **sperabo in eum** Causam subiungit **Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium** iohannes Penitus non inuenimus in scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem piscatores inuenimus sanctos hugo Venatores sunt demones qui cornu non sonant ne audiantur sed sagittant in occultis immaculatum nycholaus liberauit ergo me de laqueo venantium idest a temptatione demonum **Et a verbo aspero** augustinus Multi male viuentes xpiani sunt inter quos qui voluerit bene viuere et inter ebriosos sobrius esse et inter fornicarios castus esse et inter spectatores nugarum theatricarum noluerit ire nisi ad ecclesiam patitur insultatores ipsos xpianos et patitur verba aspera et dicunt Tu magnus tu iustus tu helyas tu es petrus tu de celo venisti Insultant quacumque se vertit Audit hinc atque inde verbum asperum hec audiens dicat Qualia verba audio seruus peccator dominus meus audiuit a iudeis dicentibus se demonium

habes. Ab hac asperitate gravissima liberabit deus qui in via ipsius gradimur nec ad dexteram levaque divertimus ubi a dyabolo positos laqueos esse cognoscamus. iohannes. Quasi a est laqueus dyaboli superbia luxuria et huiusmodi peccata. collector. A quibus laqueis quisquis in presenti se custodiet dominus in futuro liberabit cum dicetur ipsis hoc verbum asperum Ite maledicti in ignem eternum. Sequitur. nycholaus. Quomodo memoria passionis christi protegit suos in adversis cum dicitur **Scapulis suis** pro te flagellatus **obumbrabit tibi** contra persecutionem estus **et sub pennis eius sperabis** idest sub brachiis in cruce protensis in modum alarum. iohannes. Exaltabitur in cruce extendet manus et proteget nos. Aspiciens manus eius crucifixas et si serpens momorderit sanaberis. Sequitur. **Scuto circumdabit te veritas eius** hugo idest sua morte qua dicitur veritas eo quod implevit promissa de redemptione humana. bernardus. Certa sane est insuperabilis protectio veritatis nunc anime in corpore degenti ob periculosos conflictus contra vicia et post anime exeunti ob monstruosos incursus spirituum malignorum. Felix quem sic circumdat protectio christi ut exitum ab hac vita custodiat et introitum in futuram patriam a facie inimica defendat. nycolaus. Ipsa etiam mors domini est scutum contra insultus temptationum. Unde treni 3o Dabis eis domine scutum laborem cordis tui. Ideo sequitur **Non timebis** Circa quod sciendum quod diversi demones temptant de diversis viciis. Aliqui dicuntur spiritus luxurie. Aliqui spiritus superbie. Tercius per hoc quod dicitur **A timore nocturno** Intelligunt demones temptantes de furto quod communiter fit de nocte. **A sagitta volante in die** per quam intelliguntur demones temptantes illos qui querunt apparere. **A negocio perambulante in tenebris** idest a demonibus de luxuria temptantibus. Unde Job 24o Oculus adulteri observat caliginem. **Ab incursu et demonio meridiano** idest a spiritibus de castrimargia seu gula temptantibus que fit in prandiis magnis ubi conveniunt fercula multa et vina et fiunt convivia meridiana hora. iohannes. Dicunt quidem multi quod sunt demones meridiani et hoc vulgo dicitur. Certum ego dico simpliciter quod demon eo tempore potestatem habet in nos quo peccamus sive mane peccamus sive in vespera sive nocte. Quacumque hora peccamus demon ingreditur in nos.

Vides ergo quod frivolum est quod vulgo dicitur. collector. Beatus bernardus predictum versum sic exponit dicens. Sunt quatuor temptationes quibus undique circumdati necesse habemus scuto domini idest gratia divina protectionis undique circumdari. Hoc enim premonitos vos esse volo neminem super terram absque temptatione victurum. Ut cum forte tollitur aliqua alteram securus expectet. Benigna enim est divine pietatis dispensatio quibusdam nos temptationibus patitur diucius occupari ne forte periculosiores occurrant. Ab aliquibus ergo cicius liberant ut possimus in aliis quas nobis utiliores fore providet exerceri. Prima temptatio scilicet timor nocturnus contra eos qui a viciis convertuntur consuevit esse de molestiis corporis. Quia caro hactenus indocta non patitur cum innuit castigari et in servitutem redigi. Sed adhuc perdite libertatis memor et vite preterite actus concupiscit adversus concupiscenciam adversus spiritum. Contra hanc temptationem radius veritatis idest gratia divina ingerit oculis cordis nunc quidem peccata que fecimus nunc vero eterna supplicia que meruimus nunc quoque celestia premia ad que tendimus ut recolentes penas quas evadimus universa que patimur delicias reputamus quoniam non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis. Nunc etiam nobis ingerit ea que pro nobis pertulit christus ut crebro considerantes quanta sustinuit illa maiestas que pro vitalibus suis [illegible] tamus non sustineret velle pro nobis parva. Et si evasisti temptationem timoris nocturni tunc sagittam volantem in die que leviter volat et cito interficiat. Sagitta hec est vana gloria qua novit perversi temptator que bonis operibus insidiatur ut pereant. Huic temptationi fidelis anima respondere debet dicens quid superbis terra et cinis atque se fateri peccatricem. Et quia hostis antiquus hunc fidelem nequit deicere a statu rectitudinis nec pusillanimitate timoris nec laudibus humanis. Idcirco aggreditur tertiam temptationem que est negocium perambulans in tenebris dicens Et si viribus propriis deicere nequeo forte decipere possim arcius ingenio proditionis. Quis putas erit proditor plane cupiditas que ambitio radix iniquitatis. Subtile malum secretum virus pestis occulta doli artifex mater ypocrisis livoris pater viciorum origo criminum fomes virtutum erugo tinea sanctitatis excecatrix cordium ex remediis morbos creans generans ex medicina languorem. Ipsa enim ecclesiastice dignitatis officia in turpem questum et tenebrarum negocia transire facit nec in hiis animarum salus sed divitiarum luxus queritur. Propter hoc radunt coronas propter hoc frequentant ecclesias missas celebrant psalmos decantant pro episcopatibus archidiaconatibus et dignitatibus impudenter decertatur ut ecclesiarum redditus in superfluitatibus et vanitatis usu dissipentur. Quotos hoc negocium perambulans in tenebris trudi fecit in tene

bras exteriores Quod vero huic vermi fovet ad
quod mentis alienatio et oblivio veritatis hoc
negocium tenebrarum veritas dei arguit dicens
Quid prodest homini si totum mundum lucretur se autem
perdat et detrimentum faciat Et item poten
tes aut potenter tormenta pacientur hoc in
quod sedula suggestione reducit in mentem
quod sic in ambitu frivola consolatio gra
ve iudicium usus brevis et finis ignotus
Quid post hec restat nisi ut iam revelet
homo peccati filius perditionis antixpus demonium
non modo diurnum sed meridianum quod non solum
transfiguratur in angelum lucis sed extollitur
supra omne quod dicitur deus aut quod colitur hic pla
ne gravissimus erit incursus Sed ob hoc etiam
electorum veritas liberabit per eos breviatis dies et de
monium meridianum destruens illustratione ad
ventus sui Cassiodorus Super has omnes diffinitiones
rerum quod evidenter ostenditur quia nichil horum in
tueri possumus quando domino protegente salvamur
Sequitur

Hugo **Cadent a latere tuo** Ex eo enim
numero xanorum qui sperant in salutari sunt perfecti et inp
fecti De perfectis dicit dominus Matthei 19 Vos qui reli
quistis omnia et secuti estis me sedebitis
super sedes duodecim iudicantes duodecim
tribus israel Et hii dicuntur latus domini salvatoris
tamquam sessuri in iudicio ad latus eius sicut car
dinales dicuntur latus domini pape Unde dicitur se mit
tere aliquem de latere suo et quoniam de illis estiman
tur esse de numero perfectorum multi se id consequi
credunt et presumunt quod nimie presumerent
Ideo dicit Cassiodorus **Cadent a latere tuo** idest pri
vabuntur
ila beatitudine qua se sperabant sessuros tecum
quasi merita sua talia polliceant Et quoniam isti
rari sunt qui tantam ac talem spem noscuntur habere
Mille A latere eius asserit esse casuros ab
illa scilicet sublimitate iudicationis Et quia
multi in seculari vita constituti putant se
ad dexteram dei collo
candos Ideo subdit **Et decem milia**
supple **Cadent** etiam **a dextris tuis** quoniam
nimiam et ipsi falsa opinione conceperunt quod in suis
meritis non habebant Hec quoque sententia illos spaliter
verberat qui aliquo bono prosperitatis inflantur
et sanctos se putant esse cum non sint Mil
le autem et decem milia finitum numerum ponit non
enim possunt a latere domini vel a dextris eius
cadere qui iam in beatorum numero predestinati esse
noscuntur Sed de illis dictum est Qui se sessuros
et ad eius dexteram staturos esse presumunt de qui
bus ad
subditur **Ad te autem non appropi
quabit** Hoc est quilibet ex ipsis qui sibi regnum
dei fallaciter pollicentur Qui revera longe erunt a domino quoniam dum spem habent

in meritis suis ad satisfactionis remedium non recurrit
Verumptamen licet se credant tecum sessu
ros et venire ad dexteram **o
culis tuis** eorum merita **considerabis**
Iusticia enim divina considerat homines qui sunt
ad sinistram
collocandi Sequitur **et retributionem
peccatorum videbis** idest videri facies illo
rum retributionem quando
dicetur eis Ite maledicti in ignem eternum Ostenso
casu malorum consequenter ostendit quod securi erunt boni
et loquitur propheta in persona fidelium ad xpum dicens
**Domine spes mea altissimum posu
isti refugium tuum** Cassiodorus idest ideo refugium
recepisti et ad celum
ascendisti ut quo precessisti illuc securum
sperem
Hugo **Non accedet ad te malum**
scilicet pene quia peccata
tum non habuisti **et flagellum** scilicet mortis **non
appropinquabit tabernaculo tuo**
idest corpori tuo in quo tua divinitas habita
verit quia xpus resurgens ex mortuis iam non
moritur mors illi ultra non dominabitur Hec
Ad hoc enim refugium domini xpi in omni tribula
tione et in omni temptatione et in necessitate fideles
recurrere debemus ubi patent foramina petre
et visscere misericordie dei nostri ubi non accedit tem
ptator non persecutor ascendet nec pessimus
accusator fratrum sathanas attinget felix pla
ne spes nostra et refugium securum ubi nec dam
pna nec pena nec flagellum ad appropinquare pos
sunt in animabus et corporibus per gloriam inde
illuc transferendis nec mirum si flagellum
non appropin
quabit tibi **quoniam angelis suis man
davit de te ut custodiant te in omni
bus viis tuis** Ionius In isto versu et in
sequenti verba sunt quasi dyaboli
domino xpo de eius divinitate dubitans cum eum
temptare presumpsisset obiecit sicut scriptum
est Matthei 4 quia angelis suis mandavit de te col
let Sed beatus Ionius et alii dicunt super eundem
locum evangelii quod dyabolus male interpretatur
scripturas Nam hec prophetia non est de xpo quia non
indiget custodia angelorum sed est de quolibet
viro sancto qui custodie angelorum deputatur
secundum id ad hebreos 1o Omnes sunt administratorii spiritus in
ministerium missi propter eos qui hereditatem capi
unt salutis Quia mandavit dominus ut custodi
ant te videlicet virum iustum in omnibus viis tuis
Bernardus In quibus viis in illis quibus declinas a malo quibus fugis a ventura
ira Multe sunt vie Est via hominum deo man

gelorum Via hominum est nativitas et cupiditas Et lo
ge melius est in nativitate gradi quam in cupiditate
De hys dictum est Contritio et infelicitas in
vys eorum et in nativitate contritio et infelici
tas in cupiditate Nativitas quidem ex infirmi
tate carnis / cupiditas ex inedia et oblivione
cordis procedit / propterea terrenus inhiat et
celestia non meditatur / Via demonum est presump
et obstinatio ad quam itur sex gradibus Primus
dissimulatio proprie infirmitatis cum se existimat homo
aliquid esse cum nichil sit / 2us est ignorantia sui quando vis
non vult scire peccata sua / 3us est excusatio
peccatorum 4us est contemptus penitendi Unde nas
citur obstinatio Et sic in omnibus vys suis ad
heret dyabolo manifeste factus est unus spiritus cum
ipso / Via angelorum est qua ascendunt per conte
plationem ad deum et descendunt per compassio
nem ut custodiant te ne tempteris supra
id quod ferre potes **in manibus portabunt te** idest suo ministerio diri
get te in peregrinatione huius vite **ne forte offen
das ad lapidem pedem tuum** Ego in
telligo illum lapidem offensionis dominum christum. In
hunc lapidem offendit qui murmurat et blas
phemat adversus deum in adversitatibus et mo
lestys huius seculi vel vite / porro pes tuus est affectio
anime quem in manibus portant angeli ne deside
rio perverso christus aliquem offendat. Secundum ieronimum quod
dyabolus de se tacuit videlicet **super aspidem et ba
siliscum ambulabis et conculcabis leo
nem et draconem** Omnia ista nomina con
gruenter dyabolo ap
tantur / aspis est dum occulte temptat / basilis
cus dum palam venena dissilat / leo dum
persequitur innocentes / draco cum negligentes ipius
voracitate deglutit Sed has omnes dyaboli
malicias christus in suo adventu prostravit contrivit
deus pater beatum virum qui habitat in adiutorio altis
simi liberaturum se a malis seculi istius cum pro
mittit dicens **quoniam in me speravit liberabo
eum** Bernardus hoc totum hominis meritum si totam
spem suam in eo ponat qui totum hominem
salvum fecit Cassiodorus **protegam eum** ut protectus a me ab
omnibus insidys
dyaboli reddatur alienus **quoniam cognovit nomen
meum** bernardus Non novit non eius qui illud
assumit in vanum qui dicit domine domine et non
facit quod ipse dicit ipse non novit nomen eius qui eum
nec honorat ut patrem nec timet ut dominum
Non novit non eius qui ad vanitates et insanias
falsas seculi convertitur. Et quia fructus no
titie eius est clamor orationis Ideo subiungit **clamavit
ad me** cum devotione orando quia fructus
clamoris est exauditio salvatoris
Ideo addit **et ego exaudiam eum** Merito
non exaudit quia clamare dissilat a ore non postu
lans a tepide postulans et remisse in au
ribus dei desiderium vehemens est clamor
magnus sic et tepida devotio est in auribus
eius vox submissa In quo exaudies domine vel
in quibus **cum ipso sum in tribulatione**
idest in presenti vita ut eum confortem Ait
enim dominus fidelibus suis In mundo pressuram
habebitis Et ait apostolus Omnes qui pie volunt
vivere in christo persecutiones patiuntur Ab hys
a / **eripiam eum** Non tamen quamdiu vivit
in hoc mundo quia libe
ratio plena et perfecta ante diem sepultu
re esse non poterit / eripiam ergo eum in mor
te carnis quando nichil ultra quod vel corpori vel
faciat mundus habebit Et ipso excepto postea in
resurrectione generali **glorificabo eum** Quando surget in
gloria Cassiodorus Et in
sua beatitudine collocabitur ubi iam locum tribu
latio non habet In illa enim erit eternitas vite
et aperta est visio
Unde subiungit **longitudine dierum
replebo eum** hoc est in eternum vivet et
sedebit totius primus fine **et
ostendam illi salutare meum** id est
ihesum christum ut in eternum iam videat in quem cre
didit Collectio Nam dum mortali corpore circumdamur
non desunt hostis antiquus nobis laqueos peti
pretendere tam per cogitationes cordis et deside
ria carnis quam per homines tam proximos quam alie
nos Nemo ergo fallat se neque de sui cordis pu
ritate seu bonis actibus confidat ut putet se
nullis temptationibus subiacere periculum cum prin
cipaliter temptator acrioribus insidys pulset
quos plus viderit a peccatis abstinere Temp
tatus est dominus ihesus ut nos doceret dyaboli temp
tationes superare et temptatori respondere Non
enim tristes esse debemus si temptati sed si supe
rati fuerimus Unde quod dicat apostolus iacobus Omne
gaudium existimate fratres mei cum in temptationes
varias incideritis scientes quod tribulatio patie
ciam operatur / Paciencia autem opus perfectum
habeat quia astaturi erimus ante illud terri
bile iudicis tribunal a cuius latere mille
cadent et decem milia a dextris eius Delea
mus de mente nostra cogitationes vanitatis quas
dyabolus nobis inscribit ut labor noster non sit
vanus coram deo Meditemur continentiam
sobrietatem humilitatem atque iusticiam et eandem
mentibus nostris inscribamus ne cum cadentibus
a dextris dei computemur. Nequaquam ergo iaceamus
ociosi ne laqueo venantium capiamur / Propterea

cum deus tribulationes nobis uenire permittit
ut ad ipsum vigilancius fugiamus et nos efficiat
puriores ut in hoc probatiores et in futuro cla
riores esse mereamur suscipiamus ergo animo quod
quod illi fuerit gratum gratias agentes ei qui
nos dignatur a laqueis uenancium et a verbo as
pero liberare ihesu xristo qui est benedictus in secula seculorum amen

Bonum est confiteri domino Titulus psalmi canticum in
die sabbati hugo In precedenti
psalmo egit psalmista de victoria temptacionum Exaltare requi
es mentis Ideo in hoc psalmo et in hoc titulo agi
de requie vel quiete mentis que per sabbatum
figuratur In primo sabbato in quo deus requieuit
ab omni opere quod patrauerat In quo uidetur
etiam cessabunt ab omni opere simili per quod
eternum representatur sabbatum eternitatis in quo ab
omni pena et miseria eternaliter quiescemus Est
ergo sensus tituli psalmi iste per quod notatur exulta
tio mentis cassiodorus Ipse enim cantat in psalmo qui omnem
vitam suam in gratiarum actione constituit et
hoc in die sabbati hugo idest in die festo et
in quiete mentis pro eterna requie optinen
da Intentio huius psalmi est monere ut homines libenter
laboremus pro eternis agentes beneficiis sab
batum mentis glosa Et quia propter seculum futurum
xrani sumus Ideo quicumque modo se habeant presencia
bona grati simus deo tamen in prosperis quam in ad
uersis laudantes et cum propheta dicentes **Bonum est confite
ri domino** cassiodorus Confitemur autem sicut sepe dictum
est duobus modis videlicet quando peccata nostra
dampnantes misericordiam domini inuenit postula
mus Confitemur etiam cum beneficia que ab ipso
suscipimus eius semper muneribus applicamus
nec ingratos nos esse dicimus quod ipsius mise
ratione prestatur hugo Et est **bonum** idest honestum
decens et utile **psalle**
cassiodorus idest hiis operibus mandata dei pera
gere nomini tuo idest ad honorem nominis tui O al
tissime ut sicut psalterium a superioribus sonat
Ita operatio nostra ad aures diuinitatis ascendat
nycolaus Ministri etiam ecclesie maxime clerici debent
laudare deum in oratione et psallere supplica
uoce ad honorem et ad gloriam nominis eius ad quam
ordinatur talis laus et non ad lucrum temporale prin
cipaliter licet ipsi ministri sacro possint recipere
victum suum et vestitum secundum decentem statum **Ad annunciandum
mane** idest tempore prosperitatis **misericordiam tuam** quia quicquid pros
perum habemus prouenit ex dei misericordia **et veritatem tuam** idest ius
ticiam **per noctem** idest tempore tribulationis quia quicquid asperum
nobis contingit ex veritate iusticie
diuine procedit cassiodorus Ita fit in utroque tempore
iustissime debeamus laudes deo confiteri hugo

in decacordo psalterio idest in expletione
decem preceptorum dei
decalogus habet decem cordas cassiodorus Nos si bonorum
actuum qualiter tangamus salutare melos effi
cimus et ad celorum regna perducimus hugo hec ob
seruancia nostra **cum cantico** idest cum merito
datorem debemus esse tis hylariter **in
cythera** idest bono opere cassiodorus Ille enim
cantat cum cythara qui sonum red
dit ab inferiori quia opera bona videlicet elemosi
nam aut penitentiam perficiat sine aspiritu tristi
quia iuxta apostolum hylarem datorem diligit
deus Ratio autem motiua prodicte laudationis sub
iungitur cum dicit **Quia delectasti me domine in fac
tura tua** Notandum quod duplex est leticia in
creatura dei Una est qua homo
letatur in creatura dei ibi sistendo et ponen
do spem et ista leticia pessima est et mortifera
Alia est qua homo delectatur in creatura ut est opus
dei et via quodammodo ducens ad deum et ista bo
na est de qua hic loquitur iohannes Exaltacius enim quotienscumque
viderit in creaturis dei se edificatur debes enim
cogitare et dicere Si sol et luna et celum et stel
le deo seruiunt quare ego non seruiam Respicia
apem et respicia formicam Apes et formice co
gitant esse hyemem venturam et ranus non
cogitat iudicium esse venturum Ille hyemem cogi
tant esse venturam Ille cogitant fame pe
ricitari posse si non laborauerint in estate ut vi
uat in hyeme Et nos non cogitamus quia si
non fecerimus bona opera torquebimur in gehen
na hoc totum quid est dicere nisi quia intelligo fac
torem et benedico deum hugo Nec solum delec
tasti me leticia mentis sed et corporis unde addit
**et in operibus manuum tuarum
exultabo** iohannes Video arborem et considero
quo cortice arbor quasi tunica vesti
tur et quasi germen virescat Et deinde
video quod quasi flos sit et flos cadens verta
tur in pomum et crescat in meum cibum
Video quomodo deus in omnibus michi laborat
ut nichil michi desit et propterea exultabo in te
domine nycolaus Sicque per gradus creaturarum ani
mus hominis eleuatur ad deum cognoscendum et aman
dum Verumptamen quia homo per creaturas non
potest perfecte attingere sicut quod dicitur ecclesiastici primo Cunc
te res difficiles nec est qui possit eas explicare
sermone Ideo cum admi
ratione subditur **Quam magnificata sunt
opera tua domine** iohannes In hoc loco manichei et
manichei erumpunt dicen
tes Si omnia deus fecit et in utilitatem hominum fecit
quod necesse fuit cimicem idest vermem qui nascitur
in carne facere et pulicem Ego tibi breuiter
respondeo ut ostendetur o homo fragilitas tua hec
facta sunt quando enim cogitationem tuam ponis in celum

subito morderis a cimice et cotremiscis Pura
quidem corpa sed magna tamen singula habent
utilitates suas. Et sic miror deum in elepha
te quando et in formica / sic in predicto in came
lo quando et in culice gallice chinceilles theu
tonice moeschen / vide culicem quam parvum
quandam corpusculi Et tamen inde in ipso parvo
corpusculi omnia membra esse divisa habet
sex pedes habet duos oculos et ventrem habet et
tubam vocis habet et alas Si considera
ris membra corporis non invenis et magnificatur
deus quod in corpore sunt omnia nycholaus Item nullus
per racionem investigare potuit in particulari quali
tatem magnetis quod ferrum attrahit Et ideo dicitur
quod hoc habet a tota specie quia proprietas illa scitur magne
tis speciem sed quare sit illa ignoratur tollitur Et si dei
magnificencia sit magna circa has creaturas
multo maior est et inscrutabilior circa hu
mane creature dis-
posicionem unde subdit **nimis profunde**
facte sunt cogitaciones tue. augustinus Revera
nullum mare tam profundum est quam est cogitacio dei ut
mali floreant et boni laborent nichil tam
profundum boni laborant quia flagellantur ut filii
mali exultant quia dampnantur ut alieni
deus iudicio suo faciat omnia O profundum
sciencium sapiencie et sciencie dei **vir insipiens non cog**
noscet hec nycholaus dicitur hic insipiens ille
qui non sapit beneficiam sue
creacionis Et iste iniusto tanquam ingratus re
pellitur a beneficio divine
illustracionis unde subditur **et stultus non in**
telliget hec hugo Unde in ad corinthios Animalis
homo non percipit ea que spiritus dei
sunt. stulticia est enim illi et non potest intel
ligere / deinde dicit malos puniendos ut alii ti
meant
unde subdit **cum exorti fuerint peccatores**
idest cum aciferit mundana prosperitas et
ceperint
florere. **sicut fenum** quod cito arescit
et cito siccatur **et**
apparuerint nycholaus modico tempore flo
rentes temporali prosperitate **omnes**
qui operantur iniquitatem quos aliquando permit
tit prosperari temporaliter
propter aliquod bonum ipsorum modicum quod non meretur
eternam mercedem sed
tamen temporalem Ideo subditur **ut intereant in secu**
li idest eternaliter pereant propter suas iniqui
tates cassiodorus Non enim intereant ut esse
desinant sed ut eternaliter pereant quod numquam a
suis afflictionibus exeunt nycholaus quod procedit ex
alto dei consilio
Ideo subditur **tu autem altissimus in eternum domine**
augustinus Expectas desuper ex eternitate tua quando
transeat tempus iniquorum quia tempus breve est nycholaus
tu autem altissimus et potens es ad eos puni
endum
unde subdit **quoniam ecce inimici tui domine**
quoniam ecce inimici tui cassiodorus demonum cul
tores vel quicumque
preceptis tuis
non obediunt **peribunt** condempnati in
ignem eternum augustinus
Sicut quando adultera efficitur inimica viro
suo Sic anima adultero amore rerum seculum
non potest nisi inimica esse deo Ista timet
maritum sed non amat Ista timet penam sed
non delectatur iusticia Ergo inimica dei omnes
amatores mundi de quibus adhuc subditur hugo **et dispergentur** idest se
parabunt
a societate
sanctorum **omnes qui operantur iniquitatem**
Et propter hoc non appetenda prosperitas malo
rum que tam care emitur ut a dei consorcio su
os amatores faciat alienos / Contraria retribu
cio bonorum qui deo devotissima intencione placue
runt unde dicit
propheta fidelis **exaltabitur sicut uni**
cornis cornu meum In hoc loco uni
cornis significat uni
tatem et cornu dignitatem cassiodorus peccatoribus a
in tartarum humilitatis exaltabitur idest sublimior
apparebit cornu idest gloria sanctorum qui hic in uni
tate ecce placue
runt deo Hugo **et senectus mea** idest
novissima
mea **in misericordia uberi** idest in ubertate ce
lestis patrie quam
ex misericordia dabit
michi dominus **et despexit** idest despiciet **ocu**
lus meus Iam videns christum
michi occurrentem **inimicos**
meos idest de
mones **et insurgentibus in me ma**
lignantibus videlicet demoni
bus ut me terreat **audiat**
auris mea. Id est audiet vocem Intra in gaudium
domini tui cassiodorus Sicut peccatores superius
comparati sunt feno quod delectabili viriditate
oritur sed celerrimo fine siccatur Sic iustu
comparat dignissime
palme dicens **iustus ut palma flo**
rebit palma est aspera inferius in stipite et
dulces fructus habet in summitate / sic
iustorum conversacio in hoc mundo duris est la
boribus plena sed in superius probatur pulcerrima
glossa ubi florebit gloria inmortalitatis / deinde se
quitur comparacio que palma
est excelsior cum subditur **et sicut cedrus**
libani multiplicabitur Cedrus est arbor
imputribilis et alcior
aliis arboribus maxime in libano que inter
pretatur candidacio Ita et iustus erit imputabilis
stola inmortalitatis et candidus hugo Qui
multiplicabitur hic in gracia et in futuro in gloria

glosa Et qz non solum bonis sed mlti sunt qui flore-
bunt Ideo psalmista subdit firmissima aperiens
comparatioem ac **plantati** fide et radia
dicens cassiodorus bus virtutum
in domo domini idest eccla in qua dum plan
tatio dicitur predestinatio domum
sugit qp nisi quis in ea plantatus fuerit certame-
tum felicissimum **in atriis domini dei nostri**
non habebit.
florebunt Atrium enim intrant dicitur man
sionis domus est interior In atriis
ergo florebunt idest in ipso initio cum vos dum
audient / Venite benedicti patris mei per
cipite regnum glosa Et quasi quis quereret
nonne iam flo **adhuc multiplicabuntur**
rent subdit
de bono in me
lius proficiendo **in senectuta uberi** cassiodorus Gener
tus humana morbis gravissimis sauciata
tendit ad finem quam senectus certe ad vita
ducit perpetuam ad beatitudinem mirabile
ad pulcritudinem summam vt luceant sicut an
geli dei qui meruerunt in illa congregatione numerari
In finem siquidem sctis sanctorum numerus in senectuta
vberi cresat. et perfectionibus crebris agitur cum
cito predestinatorum nu
merus impleatur. Addidit **et bene pacientes**
erunt nycholaus qz paciencia consummat vnum
iacobi io paciencia opus perfectum habet **vt an**
nuncient In tranquillitate men
tis id quod sentit hugo **quoniam**
rectus dominus deus noster istius remunera
do eos qui pro ipso paci
unt **et non est iniquitas in eo** vt consena
tur cat iniquita
ti malorum eam non puniendo augustinus Quo non
est iniquitas in eo qui ille tanta mala facit sa
nus est / filios habet plenam domum habun
dat in gloria exaltatur honoribus / de inimicis vi
dicatur et omnia mala committit Alii innocens
sui negocii non rapiens aliena non cont
temptus faciens laborat in vinculis in inopia es
tuat et suspirat Esto tranquillus observa sabba
tum cordis de quo titulus huius psalmi locutus est No
li seducii felicitate iniquorum noli attendere
florem feni attendere ad tempus beatos et
in eternum miseros nec ista beatitudo que modo fo
ris videtur vera est nec in corde beati sunt qz torquentur
mala conscientia Tu autem paciens esto sperans de
promissis domini dei tui / Deus est eternus qui modo par
cit malis expectans illos ad penitentiam / flagel
lat bonos erudiens illos ad regnum celorum
Noli turbari si te modo flagellat propterea
qz non tibi servat ignem eternum Et si im
propterea diuicit prosperari nimio et letari qz
auditurus est Ite in ignem eternum qui paratus est dya
bolo et angelis eius collectio Oremus dominum vt huius
doctrine monita eius auxilio veritas in opera

quentius qui hic plantati sumus in domo domini in fu
turo mereamur florere in atriis xpisti qui est bene
dictus in secula seculorum Amen

Dominus regnavit decorem indu
tus est Titulus laus cantici
ipsi dauid in die ante
sabbatum quando fundata est terra Cuius sensus
talis est Iste psalmus est laus cantici pertinentis ad
divinitatem que debetur ipsi dauid idest xpisto qui ve
re dicitur dauid idest manufortis ac desidera
bilis quoniam solus potest prestare que vult et
a suis cultoribus vnica affectione desideratur
hugo Et hec laus facta est in die ante sab
batum idest in feria sexta parasceues in qua
paciendo et moriendo redemit genus humanum
quando fundata est terra idest eccla que est de sanguine
currenti de latere xpisti fundata / Intentio psalmiste
est hortari nos vt laudemus deum vt det no
bis victoriam temptationum et sabbatum per
petuum / propheta in hoc psalmo describit xpisti regni
inchoationem dicens **dominus** Ihesus xpistus verus **regna**
deus et verus homo
idest regnare incepit per miraculorum exhibi
tionem et per suam resurrectionem nycholaus In qua acce
pit potestatem super omnem creaturam propter quod dicit
Mt vltimo / data est michi omnis potestas in celo
et in terra hugo Et nota quod non dicit quod regnabit
secundum expectationem iudeorum in aurea ierusalem sed
regnavit dicit qz ipse iam est et ante fuit rex re
gum et dominus dominantium sicut dicitur apoc 19o Et
nycholaus **decorem indutus est** Indumentum
divinitatis est
humanitas xpisti secundum quod dicit apostolus ad phil 2o In
similitudinem factus hominum et habitu inventus vt
homo Et hoc indumentum ante passionem fuit
passibile mortale et deturpatum in passione
secundum quod dicitur psalmista lii Non est illi species neque decor
Sed in resurrectione fuit **indutus est dominus fortitudinem**
gloriosum et decoratum
Quia indumentum suum
est inmortale et impassibile **et precinxit se** Quia
tamquam
fortis preparatus ad bellum in inferno detentos
potenter eduxit et ad celestia deduxit secundum quod
dicitur supra psalmo 6o Ascendens xpistus in altum
captivam duxit **etenim firmavit orbem**
captivitatem
terre cassiodorus idest ecclam in fide quam in evangelio
dixit Tu es petrus et super hanc pe
tram idest super fidem xpisti que est petra edifi
cabo ecclam meam et porte inferi non pre
valebunt adversus eam / Vera salus mirabile
promissum vt terra illa que sugit ecclam toto orbe
diffusa non commoveatur nullatenus cuiuslibet
strepitu conatus **parata est sedes tua**
sione vexetur
Qua sedes ad **ex tunc** viz a resurrectione vel pa
dexteram patris rata sugit predes

tinatioēm per quā **Ex tūc** idest ab eterno parat sedes xi. cassio9 qz a creatōe celi empirei parata ē sedes hoīs xi ibidē super an- **A sclō tu es** .s. qp d ad hebreos gelos. viij° Jhesus xp̄s heri et hoc ipe ē in scla / deinde describitur xi regni impugnatio qd' pmo fuit ipugnatū per principes sacerdotū volentes ipugnare xi carnem et ascentioēm et regnū eius pdicatōz vt hr act. x° / postea per imperatores romanos et alios tirannos q ubiqz terrarū voluerūt extirpare nōm xp̄anū vt sic de xi regno non esset memoria in terra **Eleuauerūt flu**
Et hoc ē qp gñt dr
mīa dne idest potentes huius mundi qui per flumina designant vt ma gis appare bit infra **Eleua. flu vocem suā**
Qd' fuit impletū qñ imperatores romani et tirāni voce publica precipiebāt xp̄anos vbiqz extermi nari :- **Eleua. flu. fluct9 suos**
idest persecutores suos atroces contra xp̄anos per eandem parabolam loquit ysa 8° Adducet dns super eos aquas fluminis fortes et multos re ges assirioz / dein describitur xi regni confirmatio q facta ē per hoc qp iter persecutiones acutissi mas tirānoz maxie crevit nus xp̄anoz vt pz ex gestis aplōz et num̄ vnde dr **Mirabiles elatōes maris** idest persecutiones potentū sclaris q fidem catholicā mirabilr excreuerit gregor9 go moraliū qz cum gentilitas ɔspiceret morte suum destrui nōne querfationis pdi cationē cum mūdi hui9 diuites viderūt fra pauperum xp̄anoz contrariare elationi et do minationi sue atqz scli sapientes attende rent sibi ipitoz verba aduersari i pseru ore prinus tempestatē timuerit et ad persecutionis procellas se extulerunt sed has elationes dominus mirabiliter miraculoz operatione supat vn subdit **Mirabil i altis dñs** Quā virtute ex alto scām ecclām creuere fecit in persecutionibz nā ministros suos viz aplōs ac alios plus ondit posse per mi racula qp potestates terrene potuerūt p inia collecō sup q miracula :- **Testio. tua** idest verba euan gelice pdicaois **Credibi. fcā st nimis** idest valde f mata st sm qp dr mr ultimo Illi aut pfecti pdicauerūt vbiqz domino cooperante et smone ɔfirmante seqntibs signis / postqz docuerit etiam i persecutioibz augmentata ondit quo decoranda ē orna mento d. nycholag **Domū tuā dne decet scitudo**
vt oms eius fideles sint sancti hntes castitatē in corpe et caritate i spū cass **i lon gitudie dierū** Quia domus dei q est ecclā militans pma nebit in sāctē fidei vsqz ad finem mundi Et in eccā triumphantē non recipit ad nisi sancti sm qp dr apoc 21° Non intrabt in ea ad coinquinatū et durabt ineternum hug Audiāt isipientes hūc psm xi regni pnūciantē per qp nobis diuersa graciarum munera collata sunt per qp mors occubuit / vita surrext dyabol9 vict9 ē et homo nosat esse liberat9 / exultāt angeli glan celi et per nephas adhuc homo igratus reddit cui singlr sbuenisse monstr Nos i. bnficia dni saluatoris nri deuota cō sideratioe meditantes humiliter ipi9 clemen ciam depcem qti9 nos mūdo corde ac corp i scā eccā sua custodire digne ne polluat in nobis bapmi gra in quo renati sumus ad vitā per te ihū xe saluator mūdi q es bndict9 in scla s. Amen

Deus vltionum dominus
Titul9 ps dd quarta sabbati hug Supra egit pheta de reg no xi Sed qz contra ipm multi murmu rant dicentes qp non bn regit mūdū eo qp permittit malos psperari et florere i mūdo bonos aute tribulari nych9 tanqz non curz de illis q sunt in sclō In qz pa dr Job 22° Circa cardines celi pābulat nec nra desiderat Ex q errore se qp hoies sn freno currūt ad vicia non expectantes aliqs penas vel pmia p bonis vel mal actibz suis Jdeo i hoc ps° hūc errorem destruens aug9 docet paciam hndam in laboib9 contra iniqz feliciatates hug Cui9 tituli sens9 tal ē ps iste ē dauid phete hitus p hys q signit p ea q facta st quarta sabbati idest quarta die creationis mūdi quo die luminaria fcā st viz sol et luna et stelle q sicut sn murmu re peragut cursum suū non curantes q hinferius peragūt sic fideles sine murmu re sint i natioe peruersa non curantes de feliciāte maloz aug9 Vnde ap9 ibi docet nos dicens Omnia facite sn murmuratioe et discep tatione vt sitis irrephensibiles et imaculati filij dei in medio nationis prave et peruerse iter quos lucetis sicut luminaria i mūdo vbm vite conantentes Inten° phe hortat nos ad paciam cassi9 Videns ipe pha puersoz ini quitates i magnā psiluisse licenciā dis trictum dni iudicium eis quasi terribile flu mina ɔminia tur dicens **Deus vltionū** idest pu nitionum **dns** Xp̄s qui iudicaturus ē mundū et vltioibz iustis affligere de **Deus vltio. m** bis dr uet obstinatos hugo vltionum in pli qz puniet ma los in corpe et anima **libere egit** nycho9

nycholaus. Que non est subditus eterne legi. Et ideo pt
parcere a pena sua quod si placet cuius delicta
nec facit in hoc iniusticiam aliam. Unde apostolus
ad Ro. ix. dicit. Cui vult miseretur et quem vult in
durat idest indurari permittit. Cassiodorus iudicium
prophetia deprecatur. Quando tua potentia subiugit
EXALTARE omnia **QUI
IUDICAS TERRAM** inferendo peccatoribus penam **RED
DE RETRIBUCIONEM SUPERBIS** Cassiodorus Qui in sua malicia perse
ueraverant nec aliqua satisfactione ad domini veniam venire
peruenire. Item retribucio dabitur qui audiet
dominum dicentem. Ite maledicti in ignem eternum qui
paratus est dyabolo et ministris eius. Adhuc subiungit de
peccatoribus qui obstinata
voluntate durescunt. Dicit **USQUEQUO PECCATORES
DOMINE** idest quamdiu concedetur eis licencia malignandi **USQUEQUO** Repeticio ista dolo
rem diuturne expectacionis ostendit quia semper inno
centibus grauis est anxiosorum expectacio iactancia
PECCATORES GLORIABUNTUR Iohannes Non enim eis
sufficit eis peccare sed
etiam iactant se peccasse allicientes alios
ad peccandum. **EFFABUNTUR** idest extra fabu
Unde subdit. lantur per iactanciam
ET LOQUENTUR INIQUITATEM. idest iniqua opera
sua verum ne illo
qui solummodo sermonem esse
putares. Addidit **LOQUENTUR OMNES QUI OPERA
NTUR INIUSTICIAM** Quam iniusticiam continuo
declarat dicens **PO
PULUM TUUM** viz fideles tuos **HUMILIAUERUNT**
opprimendo **ET HEREDITATEM TUAM** videlicet populum christianum
perdicionum **VEXAUERUNT** Cassiodorus Que ideo vexatur
quia innumeris cladibus
eos superbi persecutores atterere temptauerunt
**VIDUAM ET ADUENAM INTERFECERUNT. ET PU
PILLOS OCCIDERUNT** Augustinus Manifesta
sunt ista singula nec
opus est in hys immorari. Augustinus post tanta ma
la non timent incidere in peccatum blasphemie
Unde subdit **ET DIXERUNT** cum hec omnia
mala faciunt **NON
VIDEBIT DOMINUS.** Mala que
ferimus. **NEC INTELLIGET
DEUS IACOB** nycholaus idest christianorum quasi
dicat deus non curat de il
lis que fiunt in hoc mundo vt supra dictum est in
titulo huius psalmi. Iohannes Illis hoc dicentibus videte
quod respondeat
spiritus sanctus **INTELLIGITE INSIPIENTES IN PO.
ET STULTI ALIQUANDO SAPITE** Cassiodorus Insipien
tes illos ap
pellat qui in terra constituti seculi istius felicitate

mordentur. In populo autem quia prauas intelligere ac
conscienciam pluralem publica voce denunciat et vi
dentur docere quod ipsi pessima intencione didi
cerant. Stultos autem illos dicit qui vere religionis
inexpertos idest nescii aperta contradictione blas
phemant dicentes quod nec videre deum quod ho
mines faciunt nec intelligere qui diligunt dicit
aliquando sapite idest aduertite potentiam dei vel
pietatem quo talia putatis deum negligere
qui suis preceptis cognoscat inhibere. **QUI PLANTAUIT AUREM
NON AUDIET AUT QUI FINXIT OCULUM NON
CONSIDERAT** Quasi dicat hoc est absurdum quod
homines corruptibiles cognoscunt
ista inferiora et deus ignoret quia quicquid perfectionis est
in istis inferioribus totum preexistit eminencius
in prima causa. Propter quod philosophus in primo de anima arguens
contra empedoclem dicit enim ad inconueniens
quod nec deus ignoraret aliqua que inferiores cognoscant
scilicet litem quia ipse dicebat simile a simili cognosci. Iam
autem inferiora dicebat esse composita ex amicicia et lite.
Sed in superioribus lis non habet locum nec per consequens
cognicio litis. **QUI CORRIPIT GENTES** In presenti
tas Hugo. per minorationibus
NON ARGUET In iudicio per ma
ioribus penis. Per minores penas arguet et
puniet **QUI DOCET HOMINEM SCIENTIAM.** Nunquid carens ab
sit hoc esse non potest per locum a minori
dicitur **DOMINUS SCIT COGITACIONES HOMINUM**
Ergo multo forcius opera eorum. Cassiodorus Et bene
dictum est deus nouit quia ipsi se semper nosse
possunt quo prauis cogitacionibus occupantur.
Et de illis cogita
tionibus dicit deus **QUONIAM VANE SUNT** profectum
non habentes finem. Iohannes Vultis scire quam cogi
taciones hominum vane sunt patet et nunc nutriunt filios
et promittunt sibi de ipsorum felicitate, mittunt ipsos
ad studia et erudiunt, venit usque ad ado
lescenciam disponunt vt etiam militet Cum omnia
cogitauerint per annos xxx venit una febricula vel
et tollit omnes cogitaciones vna sola cogitacio
felix est scilicet cogitatio de domino. Collatio Postquam
dixit quo amatores mundi caducas cogitacionibus
illudunt. Consequenter ostendit quo fideles populus
doctrine celestis varietate firmatur dicens
nycholaus **BEATUS HOMO QUEM TU ERUDIERIS DOMINE.** ipsius illius
tractando in mente. Iohannes Felix plane qui deo ma
gistro vtitur.
Unde subdit. **ET DE LEGE TUA DOCUERIS EUM**
videlicet de lege eterna et de scripturis tuis
Hugo. **UT MITIGES EI** videlicet per hoc tempus **A MA
LIS DIEBUS** hoc est vt leuius portet et sus
tineat tribulaciones que ei infe

nit. cassio. A pseccatoribus quibus favet humana felicitas quod dies non durabunt ut ad illud DONEC FODIATUR PECCATORI FOVEA. Cum dies eius sepulture venerit quoniam peccatores ad tempus florentes non amplius superbiunt nec ulterius de prosperitate gaudebunt sed tunc recipient quod hic corrigere noluerunt quando eorum corpus et anima ponentur in gehenna. ionius Videtis igitur quoniam sancta et exaltatio et opera in scripturis sanctis mitiget nos dies malos. Ecce florent peccatores donec fodiatur eis fovea. Quid de me magis erit qui laboro inter peccatores Respondetur. In tibi quod sequitur. Hugo QUIA NON REPELLET DOMINUS PLEBEM SUAM futuram christianam suis preceptis obedientem quamvis eam in presenti corrigat et flagellet ET HEREDITATEM SUAM idest ipsam plebem sanguine eius acquisitam NON DERELINQUET. Quia pro iustitia dei. Ultimo. Ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. hoc est. HUGO QUOADUSQUE IUSTITIA. scilicet divina. CONVERTATUR IN IUDICIUM idest ponatur in executione in iudicio extremo In quo omnia reducentur in debitum ordinem iustitie cum reddet unicuique iuxta opera sua glosa et quod supra sensus autem iuxta. ius. Respondet ET QUI IUXTA ILLAM OMNES QUI RECTO CORDE aug. Quasi dicat corde quod homo volunt quod deus vult / patiatur deus peccatoribus tu vis ut iam perdat peccatores distorti cordis es et prave voluntatis / quoniam ad vis ad vult deus patiens est peccatoribus tu non vis tolerare peccatores converte cor tuum et dirige ad deum quia et deus infirmus compassus est hug. contra propheta videns malos opprimere bonos / in persona ipsorum exclamat ad dominum et petit auxilium dicens. QUIS CONSURGET MICHI In auxilium: ADVERSUS MALIGNANTES ut vincam eos quasi non possum eos vincere. QUIS STABIT perseveranter mecum ADVERSUS OPERANTES INIQUITATEM ut non vincar ab iniquitate eorum aug. persuadent multa multa mala Serpens dyabolus non desinit susurrare ut faciat iniquitatem perstrepunt et dicunt mali homines quare vivis tu solus es christianus quare non facis ut alii faciunt / quis ergo occurret pugna in iniquitatis dyabolo et angelis eius et hominibus seductis ab eo Hugo quasi dicat nullus preter dominum probatio NISI QUIA DEUS ADIUVIT ME idest nisi michi affuisset dei auxilium spirituale PAULOMINUS idest fere HABITASSET IN INFERNO ANIMA MEA idest in lacus foveam viciorum peccatis incidissem cassius in qua certum est peccatores posse demergi quia fere consensisse bonis persuasionibus nunquam non deus fuisset liberator hug. deinde ostendit quod deus iuvat illos qui se debiles et indigentes confitentur dicens SI quod quia DICEBAM confitendo MOTUS EST PES MEUS idest affectus cordis mei ad peccatum pes anime est amor vel affectus qui movetur quoniam derelicto vetere amico christo et novus amatur idest mundus Et quia confessus sum peccatum et infirmitatem meam MISERICORDIA TUA DOMINE ADIUVABAT ME Tantum enim valet in principiis accelerata confessio ut an indulgentia subveniet quod pena precellat. Sicut petrus ambulans super aquas maris ideo auxilio meruit a christo adiuvari quia infirmitatem suam obtinuit peccatis exclamat coll. Gentes itaque populus fidelis miseriam suam in temptationum et adversitatum periculis adesse dulcedinem consolationis dein exposuit dicens SECUNDUM MULTITUDINEM DOLORUM MEORUM quos patior IN CORDE MEO de temptationibus et persecutionibus CONSOLATIONES TUE. Quas sumis vite presentis intelligo ex scripturis sanctis LETIFICAVERUNT ANIMAM MEAM. ionius Nam hoc ipsum apostolus loquitur quoniam secundum labores et miserias quas in isto seculo patimur habemus mercedem apud deum in celis. Magnitudo tribulationum magnitudo premiorum est quia patimur vulnera tot meremur et coronas. Quanto magis ergo primam tocies me consolatus es unam fudi lacrimam decem merui consolatores Utrumque fuit pondus premie tantus fuit consolationum numerus cassiodorus Ipse sunt consolationes tue que letificant animas quamvis corpora videantur afflicta hug. Sed mali qui me persequuntur hiis consolationibus non sunt participes quia NUMQUID pro non ADHERET TIBI SEDES INIQUITATIS aug. idest nemo iniquus sedet tecum Cuius rectorem reddit dicens. QUI FINGIS idest formas facis vel plasmas LABOREM IN PRECEPTO idest de dolore et labore facis nobis preceptum ut ipse dolor preceptum nobis sit cassiodorus preceptum enim ipsius continet beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur Hu: iniquus vero hoc precepto non obedivit sed potius contempsit quia florere et gaudere voluit ergo tecum non regnabit ionius Nemo dormiens coronatur. Nec recto vero potest digne de ieiuniis disputare / omnia precepta domini laborem habent / sine labore non possumus possidere regna celorum qui vult se

qui regna celorum diebus et noctibus oret vigilet ieiunet iaceat in ciatio idest in cilicio et cinere non in pluma non in serico quia penitencia delicias non amat **hug.** Cum dicit iuvinis labora in paucis annis quia in requies erit tibi sempiterna. Ecce optimum precium dam*us* quodam*modo* unam siliquam idest folliculum grani vel leguminis ad accipiendos thesauros sempiternos siliquam laboris ad incredibilem **ioni*us*** vide requiem. Sequitur **captabant** sine dissonanciam. Quoniam enim est gracia in hoc quod fingit laborem in precepto captabant in animam meam iusti secundum auris carnea non intelligit. Quare ergo dicit qui fingit laborem in precepto domini diebus ac noctibus vigilans orans ieiunans quando multos habens adversarios qui captabant **hug.** idest frequenter tam in verbis contumeliosis quam pravis exemplis temptabant decepcionem capere **in animam iusti** unde eum ad peccatum trahant **et sanguinem innocentem condempnabunt.** **ioni.** Solent aliqui dicere Ille qui ociosus est non occideret nec fornicator esset, et aliquod peccatum habuisset. Ruina illum non occupasset nec fuisset peccator. Quamdiu in hoc seculo sumus omnia in communi patimur. Iustus et peccator equaliter moriuntur. Similes exitus sunt amborum sed diversa premia. Alius ducitur ad gehennam / et alius ad regna celorum. Sufficiat tibi o iuste consciencia tua gloria tua. Et si condempnatus fueris ab hominibus sit sanguis tuus innocens et clamabit ad dominum salvatorem. Etiam potest referri qui vere innocens atque inmaculatus pro nostra redempcione sui ipsam iniuste condempnacionis accepit ut ostenderet persecutores hominum nichil valere contra **et factus est michi in refugium** in tribulacionibus propter servitutem diaboli. **et deus meus in adiutorium spei mee.** **aug.** Quamdiu hic sumus in spe sumus nondum in re sed ne in spe deficiamus adest promissor nos erigens et temperans ipsa mala que patimur. Sicut scriptum est fidelis deus qui non sinit vos temptari supra quod potestis ferre sed faciet cum temptacione et proventum ut possitis sustinere sicut mittit in fornacem tribulacionis ut coquatur vas ut non frangatur. Et quid fiet de iniquis **hugo** **et reddet illis iniquitatem ipsorum** idest penam pro iniquitate et in malicia idest pro malicia eorum. **cassi.** Et nota quod hoc non malicia omnium criminum capax esse dicitur. Nam sicut caritas multifarias virtutes continet, ita malicia crimina diversa complectitur. Disperdet illos dominus deus noster idest a suo regno efficiet alienos cum eis dicet Ite maledicti in ignem eternum ubi inperpetuum penam sustinent dampnati. Respiciamus huc psalmum quo dolore resplendeat comparacionem illi murmuratori cursum et quam maxime laborat humana fragilitas nullus invideat peccatoris nullus felices estimet qui sub eternitate dampnandi sunt. Amemus pocius afflictiones que faciunt perpetuos felices. Certe deus de malicia iniquorum erudit nos castigat et purgat tolerandi et diligendi sunt iniquorum persecuciones nobis conferunt lucrum vite eterne. Si enim amara iam medicina pocionem non respuimus ut mereamur temporalem suscipere sospitatem. Quis sane mentis non feret paciencer temporales corporis molestias per quas eterna gaudia conquiruntur. Maxime tamen in ipsis molestiis ac miseriis amplius auxilietur nobis dextera creatoris. **collecta** Oremus ergo dominum nostrum qui adiutor est in tribulacionibus ut qui in presentis vite malis multipliciter fatigamur benigne nos consolari dignetur quatinus in hac vita salubriter purgati et in futuro ab iniquorum penis misericorditer erepti in regno celesti per ipsius graciam eterne beatitudinis efficiamur consortes per christum dominum nostrum qui est benedictus in secula amen.

VEnite exultemus domino Titulus laus cantici ipsi david. **nych.** Apostolus ad hebreos 3o capitulo ponit magnam partem huius psalmi scilicet ab illo loco / hodie si vocem usque in finem dicens quod hoc datum fuit a david / unde scitur quod est auctor psalmi istius. Et dicit eciam apostolus ibidem quod psalmus iste non loquitur de ingressu terre promissionis quia iam annos ante transierat tempore Iosue ut hebrei de eodem psalmo exponunt / sed loquitur de ingressu terre viventium aperiendo per christum tempore gracie qui per suam benedictam passionem amovit impedimentum quod fuit per peccatum originale. Unde sensus predicti tituli talis est **cassiodorus** laus significat vocis devocionem canticum hylaritatem mentis quod in opere psalmodie utrumque debet esse sociatum quatinus officium lingue nostre coniuncto gaudio compleatur. Hec laus cantici cantatur ipsi david idest domino salvatori **nych.** Qui venit redimere genus humanum per mortem suam providens hoc propheta populum nostrum invitat hebraice secundum intencionem apostoli ad christi laudem inducitur dicens **Venite** **glosa** O vos omnes qui longe estis a deo per pravitatem vite de quibus propheta ait / populus hic labiis me honorat cor autem eorum longe est a me **nych.** Venite non passibus corporis sed affectu mentis per fidem et devocionem **exultemus** **aug. cassi.** Non in seculo cuius leticia mala est sed **in domino** de quo vera presumpcione gaudetur. Ubi exultacio edificacionem recipit non utique ruinam

Sed/ q̃t. **Iubile⁹** Cum leticia cordis ienarrabili nycho Jubilus enī ē cordis gaudiū ita ītensum q̄ non potest ītrinus contineri quī appareat ī signo extē **Deo salutari nr̃o** idest ad tiōi laudem ihū x̄. veri dei cass⁹ q̄ nobis salutem moriendo contessit/ patiendo exēm p̄buit/ resurgendo salutaria munera dona̅t nych. de quo matt. 1° Angelus dixit. Vocabis nomē e⁹ ihm̄ Ipe enī saluū faciet pplm̄ suū a pctis eorū **Pocupe⁹** idest p̄ueniamus **facien e⁹ ī cōfessiōe** iōni⁹ hoc ē p̄usq̄ nobis auersa facie in iudicio irascat. confiteamur pctā aug⁹ dāpnes qd' fecim⁹ vt ie q̄ coronet non q̄ dāpnet meruat Et hoc ad laudē cantici pertinet qz cū peccata nr̃a cognoscam⁹ dei glām gnem **Et i p̄s** idest in laudib⁹ deuot **Iubile⁹ ei** Deo grãs agentes nyco Et sbūg' cās illius confessionis et laudis dicens **Qm̄ De⁹ magn⁹** Cu⁹ magnitudis n̄ ē fīs **Et rex magn⁹ super oēs deos** qz ca super sanctos angelos et pphas dei amicos qui in scriptura dicūt dy participatione q̄ sī deos genui m cass. Xp̄s ē de⁹ mg⁹ ops q̄ reuera d' rex qm̄ et creat oīa et regit vniuersa p⁹ magnitudinem do' pdicat Venit ad e⁹ mirabilē ifinitatē deniq̄ cum subiūgit nycholā⁹ **Qm̄ nō repell' dn̄s plebem suā** Quā p̄po cru ore redemit **Qa ī manū** idest in potestate **e⁹ sūt oēs fines terre** cass⁹ Istud ad gentes vniuersas pertinet q̄ x° dno fideli deuotione sbiecte sūt **Et altitudies montiū** iōni⁹ idest p dica⁹ oēs aplice **Ipi⁹ sūt** qz ipe ispirat eas etiā laudand⁹ ē do⁹ eo q̄ possidet vniuersa Vn̄ sbdit nycholā⁹ **Qm̄ ipi⁹ ē mare et ipē fecit** i° congregans aqs in vnum locum **Et sicca** idest parte terre **aridam formauerūt** per hoc n. q̄ congregat aquas in vn̄ locū q̄ d' ocuanus appuit pars terre aqs discoopta vt hēt gen̄ 1° et hoc ad lrām Allegorice autem aug⁹ Mare mūd⁹ ē e⁹ fluctus fluere non p̄nit n̄ vsq̄ ad lit⁹ vbi ipse de⁹ terminum posuit/ et tempta° sdli mesuram habet qz do⁹ nō permittit nos temptari sup̄ id q̄ possum⁹ ferre Esto ꝛ tu arida terra sitiēs grām dei Nō enī pmitit fluct⁹ maris opprī quos sua cass. deīn horta' pplm̄ dei ad p̄me sospitate dicēs **Venite adore⁹** Cum fidei deuo° et corpōis flexiōe **Et pcida⁹** nycho⁹ hūiliter ado **Et plore⁹** pctā nr̃a cōfitendo **Añ deū q̄ fecit nos** Ad ymaginē et silitudiē s. **Qz ipē ē do⁹ de⁹ nr̄** dans se nobis per suam incarnatiōē **Et nos pp̄ls pascue eius** Hugo. Qz ipe nos suo corpore et sanguīe pasc̄t cotidie **Et oues man⁹ ei⁹** cass. Oues signt cordis siplicitatē q̄ hēr cstat pplm̄ q̄ pastori suo x° mãsueta pietate csensit/ Deīn alloq̄t do⁹ saluator iudeis ne p̄nū suor obstinatoib⁹ imitatis a requie domini recedant alieni **Hodie** idest tpe gratie Vnde d' nycho⁹ q̄ vocat dies Iux 1° ad Ro. 13° Nox precessit dies autem appinquabit vbi per noctem itellr vets testamentum per diem nouū **Si vocē e⁹ audieritis** idest si p qz qz audistis **Nolite obdurare corda v̄ra** legem euangelicā repellendo Obduratio enim cordis hūani ī malo non p̄uenit p° ex parte dei sed ex parte liberi arbitri hoīs a deo se auertentis Et ideo gnt' de⁹ retrahit grām suā cor mollificante etsic ī infidelitate et ī malo obdurat gnt ad ppom adduci exēm de illis q̄ terrā verbis exploratoris rebelles fuerūt deo et mox si et voluerūt reuerti ī egyptū vt hē nū 14° et ho ē q̄ d' **Sicut ī irritatōe s'm diē** idest in die teptatiōis **ī deserto** fit vocat' a illud pām irrita° idest puoca° ad irā do' qz viderāt mirabi' e⁹ ī egypto et ī trãsitu maris tn̄ q̄ nullo mo deberent dubitare de ipletōe pmissiōis di' s. absq̄ difficultate introduceret eos ī terram p̄ mysōs **Vbi** s. in deserto. **Teptauerūt me p̄res v̄ri** inltoacns sicut d' nū 14° Iam temptauerūt me per decem vices **Pbauerūt et viderūt opa m** idest miracula q̄ feci corā eis Et qm̄ nō crediderūt Ideo quadragi' ānis fuit ppl's isrl' ipedit⁹ ab igressu terre pmissiōis in quib⁹ oēs mortui fuerūt in deserto qui viderant mirabi' dei et iacobum fuerāt nū 14° Et hoc ē q̄ sbdit **Qua**

DRAGINTA ANNIS OFFENSUS FUI GENERA
TIONI ILLI Retardans eos ab impletione promissi ET DIXI
SEMPER HII ERRANT CORDE hugo idest ex certa malicia et volun
tate cordis increduli perdurant semper erran
tes iudicabitur: quia in finem errans invenitur.
nycolaus ET ISTI NON COGNOVERUNT VIAS
MEAS idest precepta mea in quibus debe
bant ambulare quod non fecerunt
malicia eorum QUIBUS IURAVI idest ir
ipsos excecatione revoca
biliter dif IN IRA MEA idest in affectu
finivi in vel in rigore vi
dicte SI INTROIBUNT idest non
intrabunt IN REQUIEM
MEAM. idest in terram promissionis in qua
dedit deus filiis israel quietem Et
quia illa fuit figura quietis beatorum in patria si
cut apostolus dicit i ad cor. x. Omnia in figura
contingebant illis Ideo per hoc intendit
david inducere populum maxime hebraicum
ne per rebellionem ad christum prohibeantur ab in
gressu terre viventium ubi est requies beatorum cassiodorus
in quam obstinati non intrabunt quos eter
na mors illos suscipiet qui non meruerunt
ad satisfactionis eius munera pervenire collector
Notandum est quod iste psalmus expositus est secundum transla
tionem quam tenet ecclesia galliana qui tamen
cantatur in ecclesia secundum translacionem quam tenet ec
clesia romana hugo. Et quia ipse est invitatorius
ut predictum est Ideo non canitur in epiphania domini
in principio matutinalis officii eo quod ipsa die tres
magi provincie gentium venerunt adorare
dominum sed cantatur sexto loco videlicet in fine secundi
nocturni ad signandum quod iudei in fine sexte eta
tis salvabuntur conversi ad christum cassiodorus Audi
te iudei sacrilega mente durati ut si bene
ficia dei non recolitis saltem debita sup
plicia non formidetis Quid est aliud in requiem
non introire nisi perpetua tormenta suscipe
re Merito ad requiem intrare non potuit qui
ipsum christum ianuam tranquillitatis offendunt
Non ergo nos impliceat quos error alienus
prem necorum sed desideria meliore conditione
mutate Si aquas in siccitate petitis ad
fontem domini convenite / si manna desideratis
corpus domini salvatoris accipite Illa dede
runt patribus nostris penam Ista nobis tribuunt
requiem sempiternam iohannes Timeamus et nos
karissimi ne forte accepta pollicitatione introeun
di in requiem eius existimetur aliquis ex nobis deesse
Etenim nobis nunciatum est quemadmodum illis ne
simus increduli promissis eius augustinus Nemo dicat
in corde suo verum est quod promittit / falsum quod mi
natur Tam certus debes esse de requie de feli

citate de eternitate de immortalitate si feceris precep
ta ipsius quam certus debes esse de interitu de
ardore ignis eterni de dampnatione si con
tempseris precepta eius collector Igitur tantorum con
minatores tormentorum formidantes exhibeamus
nos sicut dei ministros in operibus virtutum
sanctos et immaculatos ut introire mereamur
per fidem caritate formatam in illam beatorum
requiem quam speramus accipere per dominum nos
trum cui cum patre et sancto spiritu est honor et
gloria in secula seculorum Amen

CANTATE DOMINO CANTICUM
NOVUM CANTATE DOMINO
OMNIS TERRA Titulus psalmi david quando domus edi
ficabatur post captivitatem nycolaus
Iudei istum locum sic intelligunt ut psalmus iste sit
quedam divinarum graciarum actio de reedifica
tione templi ierusalem a salomone rege fundati
post quod stetit. cccc. decem annis cassiodorus Et deinde
a caldeis usque ad superficiem terre destruc
ti ac post captivitatem babilonicam a zoroba
bel filio zalathiel reparati ut habetur i esdre augustinus
Sed hoc videlicet quod iste psalmus est divina laudatio
de edificatione illius templi materialis iohannes
Inpugnat per hoc quod dicitur in principio huius psalmi Can
tate domino canticum novum quod non legitur
fuisse sed magis cantaverunt canticum antiquum
ut habetur ii esdre xx. Videtis ergo iohannes quam similiter
terram intersiciente penitus hoc stare non potest
ergo misticè interpretandus est nycolaus Domus enim ista
universalis ecclesia a principio predicationis christi
incepit per christum edificari ex eius fidelibus qui
sunt lapides vivi in edificio celestis ierusalem
collocandi cassiodorus Nec edificari desinit do
nec usque ad finem predestinatorum numerus implea
tur Superiore enim psalmo proximo commonitus
propheta iudeos ut deposita duricia cordis
ad credulitatem venirent domini christi. Sed quia in illis
permansura erat obstinata malignitas
convenienter ammonet gentes ut canticum no
vum debeant ei dicere conversi post cap
tivitatem peccati per
penitentiam ad ipsum veniant. CANTATE DOMINO
Ihesu
christo CANTICUM NOVUM hugo quia christus dominus
novum fecit super
terram natus de maria virgine unde dicitur Novus
rex nova lex nova
gaudia. cassiodorus CANTATE DOMINO CAN
TICUM NOVUM Quod vetere homine deposito per
graciam baptismatis a peccatis
penitentiam feliciter innovatur licet ruerit is post
egeris penitentiam nova domus diceris christi Nova
domus novum canticum meretur in novitate vite
augustinus Audi canticum novum. mandatum novum
do vobis ut diligatis invicem / Vetus
canticum cantat caritas dei Sequitur. CANTA

te dño oīs terra nycho9 idest oīs habitātes ī terra qbz
aduentꝰ x̄ fuit causa leticie: cātate dño hoc iā ter
cio repititur cass9: qz laus x̄ tocius hoz ē trinitat et bñdi
te gratias agendo de tāto bnfi9 nōi e9 qd' ē salnatoz annūcia
te de die ī die idest ꝯtinuate h9 gratꝝ actio laudo sa
lutare e9 idest x̄m dom in veteri testamento pmissū in nouo da
tum/ ꝯtīter vbi sit ānunciād' ōnd: d. ānūciate inter
gētes glām e9 idest glām sue resurrectiōis et ascensiōis
ac aliꝝ ad fidem pertinē. Et ne aliquos putares ex
cipi addit ī oībus pplis mirabi
a e9 idest mirac'osa x̄ sca q ānūciauerūt et aly x̄ discipuli non sōm hoꝝ ī facto
faciētes miracula in nōie x̄ h9 f' dei n' mirū qm magnus
d9 Quasi dicat non ē mirū q miracula fiāt ī nōie ei9 et lau
dabil' nimis qz transcend' limites, ꝯcaneꝝ creatē virtut'
p qd' dz ext' ero Magnificate eū qm potest maioz ē ei
oī laude: et terribilis super ōnes
deos. Q'a terribilis est deōnibz q p dijs colebant' in ydolis de gentibus
Jo sb dit' qm oēs dij gentiū demonia
dñs a' celos fecit Et non dij genciū/ deīn inquāt
fideles ad obsequium x̄ ad qd' requirit' iteioz
et exterioz mūdicia qz x̄s ē sanct9 scōzū
sicut dz daniel' 9o. Unde dt ꝯfro qua colūt' et ꝯnfirmant'
idest mūdi' iteiozes et pulcritudo idest mū
dicie exteriozes ī ꝯspēctu e9 idest in cultu ipi9
appōite hoc ad lrām dz ad
excludend' imūdicias q fiebāt in cultu gentilium sicut ī sacris papi vbi viri et mulieres
incedebant nudi et fiebant ibi alie vilitates quas non facerent mō meretrices. Similiter ī cultu veteris legis vbi erat imūdicie corpales ī effusiōe sanguinis aīaliū ī
maculatoz' q non st' in cultu noue legis
vbi offert' corpus et sanguis x̄ sub spē panis et
vini scīmōia idest applicatio ad diuina et mag
nificēa ī scīficatiōe idest in diu
sāficatio noue legis q dz eo q sāficat cultōes q nō faciebat
cultozes veteris legis, pp ter qd' dt ap9 ad he.
10. Impossibile ē sanguie tauroz et hircorum auferri pctā Et ꝯsequenter sbdit' sāficati sumus per oblatiōem corpis x̄ ihesu
In hac i' sāficatiōe et magnificēa qz
in eucharistia tot9 x̄s continet' q nō pt ād mai9 cogitari ratiōe sue diuitatis
Jdeo sbdt' afferte dño O vos patrie gentiū idest familie gencium ad fidem xpi ꝯuersarū afferte
dño glām et honorē Scdm commētatorem 1o ethicoz honoz ē reuerēa exhibita
alicui in testiōm sue bonitatis etiā sine fiat in secreto siue coram paucis Sed
tunc ē glā qn exhibet' ei palam et coram multis per hoc g9 iduam9 ad exhibendū dño ihū x̄o reuerenciā ī pblico,
et in secreto cass9 Glā ē do' cum se aliqs laudabili ꝯuersatiōe tractauit Glificat'
enim domin9 in talibz qn de fidem suerit ꝯuersatiōe laudat9/ honoz ē a' do' qn
in donis suis ei grās referim9 Et si q boni suscepim9 ab ipo pfitem' esse collocatū
Se'. qt' afferte dño glām nōi e9
Sicut supra dixt' trinā repetiōe cantate domino Ita hic tertio ponit Afferte vt
sacramēta scē trinitatis in dogmate xpiano
iesse semper agnoscere. Afferūt itaqꝫ glām nōi e9 q deuotiōis studio comitatur in meli9 et sbalem sibi trinitatē atqꝫ
oīpotentem per omnia confitent' in personis non nature diuersitate discreta nycholag9
idest laudibus tollite hostias diuinis extollite corpus et sanguinem x̄ sb spēbus panis et vini
q dnr hostie in pl'i qz licet st' vnum sacramentū pfūm tn st' due ꝯsecratiōes distincte quarum vna alteram non expectat et introite ī atria
e9 idest in loca cultui x̄ dedicata Et qz
tn in oībus ē vnica ecca Jdeo sbdit'
adorate dñm ī atrio scō e9
idest in fide ecce catholice cass. Tunc reuera
do9 adorat' a quolibet fideli penitente qn
in corde contrito cum hostijs lacrimarum
mīa do' postulat' per quas supplicatio
confitentis mereat' aures peruenire creatoris nycho9 cōmoueat a facie e9 vni
uersa terra idest oīs hītatozes terre ꝯmoueat' cum x̄o motu
timoris et reuerencie Cui9 causa subdi' dicite ī gētib9
qr d9 Ihs xps regnauit idest regnū et dñatiōez
super oēm terrā vel creaturā accep' ī sua

crucē et ascentioē s[ecundu]m qd d[icitu]r M[a]t[thaei]. vltio data ē michi oīs p[otes]tas in celo et in terra Et M[a]r[ci] vltimo Et d[omi]n[u]s ihs postq[uam] locut[us] ē eis assūpt[us] est in celū et sedet ad dexteram dei Et q[uia] xp[istu]s meruit exaltatioēm regni sui per passioēm suam in cruce s[ecundu]m qd d[icitu]r ad phil 2°/ propter qd exalta[vit] illum etc. Ideo aliq[u]is translator h[ic] addidit a ligno. s. crucis Et s[ecundu]m hoc d[icitu]r in hymno ecclesie Impleta s[un]t q[ue] cecinit dauid fideli carmine dicens nationibus regna[vit] a ligno de[us] **ETENIM CORREXIT ORBEM TERRE** Ab errore ydolatrie q[ui] a t[em]p[o]re p[re]dicationis x[risti] cepit cessare s[ecundu]m q[uo]d p[re]dictum fuit zachar[ie] 13° In 1ª die perdam nomina ydolorum de terra **Q[UI] NO[N] CO[M]MOUEBI[TUR]** Aucto[ritas] fidei xpi q[uia] stabit vsq[ue] ad finem mūdi q[ua]ntu[m]cu[m]q[ue] tribulatoib[us] impella[tur] **IUDICAB[I]T P[O]P[U]LOS I[N] EQ[UITATE]** cassi[odoru]s idest fideles q[ui] iudicandi s[un]t tranquillitate diuine mūe q[uonia]m eis p[re]mia p[ro]missa restituet **LETENT[UR] CELI** idest apli et apostolici viri Unde **ET EXULTET TERRA** viz popul[u]s terrenus qui se a p[e]c[ca]tis p[ro]p[r]iis intelligit absolutu[m] **CO[M]MOUEA[TUR] MARE ET PLENITUDO E[IUS]** Mare h[ic] p[ro] p[o]p[u]lis po[nitur] q[ui] i[n] hoc mūdo diuersis tempestatib[us] agitat[ur] Isti mouent[ur] ad gaudiu[m] q[uonia]m co[n]uersionis d[omi]ni susceperint/ per hoc q[uo]d d[icitu]r plenitudo e[ius] intelli[gitur] vniuersitas gentiu[m] quam i[n] meli[us] optat co[m]mutari **GAUDEBU[N]T CA[M]PI** Campos d[icit] viros sanctos no[n] sup[er]bia tumidos non aspersos iracūdia sed mansueta lenitate planos **ET O[MN]IA Q[UE] I[N] EIS S[UN]T** idest ite[rum] eos io[h]a[nne]s Utpote s[un]t virgines q[ui] diuersis virtutu[m] suauitatib[us] pollent **TU[N]C EXULTABU[N]T O[MN]IA LIGNA SILUARU[M]** Infructuose cassi[odoru]s idest multe gentes ex oībus q[ue] ante co[n]uersioēm erant sicut ligna siluarum i[n]fructuose s[ed] p[ost]q[uam] co[n]uersioēm s[un]t ad cultu[r]am fructifere **A FACIE D[OMI]NI** veturi cam perducte hugo ad iudicium Ipse eni[m] faciem h[abe]t q[uia] homo est Unde p[ri]mo d[icitu]r **Q[UI]A UENIT** videlicet p[ri]mo i[n] carne et faciem ostendet in iudicio **Q[UONIA]M UENIT** idest uenturo[s] est **IUDICAR[E] TERRA[M]** s. viuos et mortuos vt bonis p[re]mia malis vero supplicia eterna restituat/ cu[m] autem venerit non i[m]pedietur exe[c]ucio iudicij e[ius] **Q[UI]A IUDICAB[I]T ORBE[M] TERRE** idest totu[m] mundum i[n] equitate sine personaru[m] accept[i]o[n]e **ET POPULOS** tam bonos q[uam] malos **IN UERITATE SUA** Peccatores s[e]c[un]d[u]m demerita p[er]nis iustos p[re]mijs munerabit[ur] eternis sicut ipse p[ro]m[isit]. p[ro]mis[it] tollet Pensem[us] k[arissi]mi tanti iudicis aduentum et q[ua]nt[us] in illo die terror erit cum vniuersi q[ui]sq[ue] de p[ro]p[r]iis actib[us] coge[tur] reddere roēm accept[u]r[us] i[n] merito p[ro]ut vixit in s[e]c[u]lo siue bonū siue malum/ heu q[ua]nt[us] in 1° die terror erit cū q[ui]s reatu suo exigente iratū videbit iudicē aspiciam/ nec remediu[m] esse a tor[men]t[is] q[ua]nt[us] pudor erubescere oīum angelor[um] et ho[minu]m vbi cuncta co[n]scie[n]cie nu[n]c abscon[dita] / tunc vniuersis erunt manifesta/ heu dies ire tribulatois et angustie dies calamitatis et miserie dies vtiq[ue] amaritudinis cui[us] horrorem null[us] p[er]fecto valeat ad plenu[m] explicare Illum tota i[n]tentioē cogitem[us]/ vita[m] corrigam[us]/ despiciam[us] mūdum et co[n]cupiam eius/ toller[emus] pacienter aduersa faciem d[omi]ni in co[n]fessioē p[re]ueniam[us] exhibeam[us] nos in vigilijs ieiunijs elemosinis ac operib[us] bonis plus solito deuotiores Studeam[us] sic in opere placare iudicē dum adh[uc] nobis sup[er]est temp[us] p[re]nie q[uonia]m q[uan]do cu[m] ipse nos dignabit[ur] ab hac vita vocare ip[su]m placatum ac benig[nu]m saluatorem i[n] suo districto examine inueniam[us] in dextera e[ius] cū electis collocandi Ipo p[re]stante cui ē honor et gl[or]ia i[n] s[e]c[u]la s. Amen

D[OMI]N[U]S REGNA[VIT] EXULTET TE[RR]A Titulus ps[almi] d[aui]d q[uonia]m terra restituta ē ei n[omen] ypoth[eticum] dicūt doctores aliq[ui] q[uo]d ps[almus] iste ē gr[ati]arum actio ip[s]i[us] d[aui]d q[uonia]m debellatis philisteis q[ui] regnū e[ius] inuaserant et alijs gentibus in circuitu qui regnum suum molestabant Terra sua fuit restituta in pace et quiete Sed huic d[ic]to non vide[tur] concordare l[itte]ra ps[almi] cum d[icitu]r Nubes et caligo in circuitu e[ius] Et postea s[u]bdit[ur] ignis ante ip[su]m precedet q[uia] in bellis ipius dauid contra aduersarios non legit[ur] appruisse talia signa Sed sciend[um] q[uo]d duplex ē aduent[us] d[omi]ni s. i[n] mundum q[ui] p[re]teryt/ et ad iudiciu[m] q[ui] futur[us] ē/ ps[almus] autem iste loq[ui]t[ur] ad l[itte]ram de aduentu ad iudiciu[m] vnde ap[ostolu]s ad heb[re]os 1° allegat scripturam h[ui]us ps[almi] dicta[m] ad l[itte]ram de x[rist]o dicens Et cū i[n]troducit p[ri]mogenitum in orbem terre idest p[re]dicat ad introducend[um] ad iudiciu[m] tu[n]c ei apparebit in p[otes]tate co[n]sti[tut]us tanq[uam] p[ri]mogenit[us] In p[ri]mo a[utem] aduentu apparuit humil[is] et abiect[us] Addiditq[ue] ap[osto]l[u]s ibidem Et adorent eū oēs angeli e[ius] Et in hoc ps[alm]o d[icitu]r Adorate eum oēs angeli e[ius] in quo non ē diuersitas sensus Nam apli allegantes scriptura[m] veteris testamenti non semp[er] accipiunt ea de v[er]bo ad v[er]bum Sed sufficit aliq[ua]n[do] accipere s[e]n[su]m/ q[uo]d d[icitu]r ē

g° qp sicut precedens ps fecit mentioem de p°
aduentu xpi. Hic iste ps lo= de 2° aduen
tu e9 ad iudi^m hug Vnde sensus pdci titu
li talis e ps iste attribuit= dauid idest ipi
x° vt sepe supradcm e Et agit de hoc qp fac
tum est cum terra e9 restaurata est idest
quum corp9 e9 resurrex^t cassi9 qz qp mortuum
e qui lege restauratu e in glie immune sin
guli nych. Vnde pphetia primo describ^t xpi
gniale dnium qd accepit in sua resurrecoe et
ascencoe super omnia creata pp qd dicit
M^t vltimo data e michi oms ptas i celo
et in terra
Et ho^c e qp d^t DNS REGNAT idest dns ihs xps qui
solus cognos
citur ipare EXULTET TERRA idest ha
bitatoes
terre qz p9 ronem et ascencioem suam pbu^t
alijs ingres
sum ad glaz LETENTUR. INSULE MULTE
Qa fides catholica pdicata e per aplos et
alios x^t discipulos hitantib9 in isul' maris
oceani vt patet de anglia et hibernia et
plibus alijs vt in isulis maris medi^tra
nei viz sicilia cypro ac alijs multis Et qz
ad gniale dnium scz iudi^m extrem a quo
non pt appellari Ideo post dnium x^t gnr^e
hic describit= gniale iudi^m ad qd veniet i
magna ptate
Vnde sequit= NUBES ET CALIGO idest obscu
ritas
aeris IN CIRCUITU E9 idest xps ascendens
in altum habuit
nubem in obsequium sm qd d= act 1°. Vide
tibus ill' eleuatus e et nubes suscepit eum
ab oculis eor Et sbdit= hic ihesus q assup
tus e a vobis in celum sic veniet s. ad iudi^m
Et in hoc inuit= qp obsequio nubis vtet=
qp d= luce 22° Tunc videbut filium hois veni
entem in nube cu ptate magna et maies
tate Ideo
subdi= IUSTICIA ET IUDICIUM COR
RECCIO SEDIS E9 idest correccio orb' pce
dens a ptate e9 iudi
ciaria q per sedem designa= eo qp snia iu
dicis sedendo datur erit iustic^a et iudiciu
idest recta et irreuocabil' iohis9 Nuc videt=
iustum et pcauu dei esse iudiciu eo qp iu
qui hoies ditantur et sci paupes non. qn
autem ipe de9 venerit ad iudicand' vt red
dat vnicuiqz iuxta opera sua eo tempore
qui corrigit=
sedes eius IGNIS ANTE IPSUM PRECEDET
nych' idest ignis conflagratiois qui pre
cedet iu
dicium ET INFLAMMABIT IN CIRCUITU
INIMICOS E9 qz data snia iudicis rep
robi in illo igne inuoluent=.
etsic in istr
no tunc dc= ALLUXERUNT FULGURA
E9 ORBI TERRE qn ante iudi^m fient
multe fulguratoes et
ipressioes igne terribiles et tempestuose
sicut in a° ps° d= et in circuitu e9 tempes
tas va
lida. VIDIT ET COMMOTA E TERRA
idest hitantes in terra qui tunc videtes
talia commouebu=
commotione tioris MONTES SICUT CERA
FLUXERUNT A facie
diuina A FACIE DNI OMNIS
TERRA loquit= eni de futuro ad modu
pteriti ppter certitudiem pphie qz
tunc erunt terremot9 magni per loca vt d=
M^t 24° ex qbz
ruent motes ANNUNCIAUERUNT idest an
nunciabt
CELI IUSTICIAM E9 qz per signa in celo
apparencia iudicis
aduent9 ET VIDERUNT OMNES PPLI GLIAZ
ppinq9
E9 Quia omis tam electi qp reprobi vi
debunt xcm hoiem venientem i ptate
et glia q visio erit terribil' repbis et delecta
bilis elcis
Ideo sbdit= CONFUNDANTUR. idest con
fundent. OMNES
QUI ADORANT SCULPTILIA. ET QUI GLORIANT=
IN SIMULACRIS S. idest oms ydolatrie
q tuc maxime confun
dent= qui creaturis attribuut cultum
soli deo debitum non solm ab hoibus sed
etiam ab ange
lis Ideo sbditur ADORATE EUM OMNES A
GELI E9 Annunciatoes regni illius Et
sicut hoc iudi^m erit terribile re
pbis vt dcm est Ita erit gaudiosu et delec
tabile elcis
Vn dicit AUDIUIT per vbm x et aplor=
qui pnunciauerut
iudi^m
futu ET LETATA E SYON idest ecc^a
qz h^c e ma
teria exultationis sm qp d= dni euangely
Erunt signa vbi subdit= hus aute fieri
incipientibus respicite et leuate idest ex
hilarate capita idest corda vra appropin
quabit enim
redeptio vra ET EXULTAUERUNT FILIE
IUDE idest fide
les anime PROPTER IUDICIA
In pli qz non solm iudi^m datum p glia
elcor dco venite bndicti pris mei erit
eis ca letitie s etiam iudiciu datum p
dampnatioe reprobor= sm qp d= in ps°
lv° letabitur iustus cum viderit vindic
tam qz tunc omnia perfecte rc sbitient=
QUONIAM TU DE9 ALTISSIM9 SUP OMNEM
TERRAM idest super oes hoies
qui in terra nascu= NIMIS

Exaltatus es super omnes deos idest angelos, sanctos qui dicuntur dii participatione de quibus dicitur dan. 2° Exceptis diis quorum non est cum hominibus conversatio / Ultimo autem in conclusione psalmi hortatur omnes ad iusticiam et retrahit ab iniusticia. Qui ergo dicens **qui diligitis dominum** Quia solus est bonus **odite malum** culpe quod opponitur bono ... divine. Causam subdit **custodit dominus animas sanctorum suorum** a peccatis mortalibus qui in temptationibus recurrunt ad eius auxilium secundum quod dicitur i. ad corinth. x° / fidelis deus qui non patietur vos temptari supra id quod potestis ferre sed faciet cum temptatione auxilium ut possitis sustinere **de manu peccatoris liberavit eos dominus** idest de potestate dyaboli qui obstinatus est in peccato et super homines nititur trahere ad peccatum Et quia liberatio fit per graciam divinam Ideo **lux orta est iusto** idest divine gratie **et rectis corde** quia ad superna habent cor erectum **leticia** Nam lux gratie est quedam causa glorie propter quod repetitur idem cum dicitur **letamini iusti in domino** quod est leticia devotionis **et confitemini memorie sanctificationis eius** gracias agentes de dono gratie nos sanctificantis Unde ad Ro. 3° Omnes peccaverunt et egent gratia dei iustificanti gratis per gratiam ipsius per redemptionem que est in xpo ihesu domino nostro / Collectio. Licet hic psalmus communiter a doctoribus de primo domini adventu allegorice exponatur que expositio satis patet in glosa / tamen quia textus eiusdem psalmi maxime sonat secundum xpi adventum / pretermissa hac scilicet expositione de primo adventu / de 2° eius adventu litteralem posui expositionem. O quam metuenda est illa iudicii dies in qua districta tione celestia universorum discucientur actus usque ad verbum etiam ociosum Intonat enim nobis scriptura sacra ut sub omni celeritate puniamus in nobis peccata ne deus veniens ad iudicium ea inveniat punienda / deus enim punit aut homo quia nichil remanebit impunitum / nichil quippe est ita potens quod vitam nostram valeat evertere quam peccatorum correctionem dissimulare semper differre augustinus In sermone de afflictione filiorum israel consideret igitur unusquisque conscienciam suam et si se videt in cogitatione in sermone et in opere semper quod bonum est diligere et opere exercere ministrum dei se esse agnoscat et gaudeat Qui vero seipsum interrogans se viderit quod mala sunt non solum cogitare sed et dicere et exercere adiutorem dyaboli se esse intelligat simul et doleat Et dum adhuc anima peccatrix et tenebrosa in corpore suo tenetur inclusa cum dei adiutorio a potestate dyaboli se conetur avertere ne forte si illum malis operibus insistentem repentina mors rapuerit cum dyabolo cuius voluntatem exercuit eterno igne mereatur cruciandus Et ideo dum tempus est in nostra potestate unusquisque priusquam de hac luce discedat cum dei adiutorio a servitute dyaboli se subtrahat vas quam demonis fuisse se doleat Collectio Atque dei mandatis obediendo sic vitam suam corrigat et emendet quatinus in illa tremendi iudicii die ultionem eterne mortis evadat atque per sanctos angelos ad gaudia celi pervenire mereamur prestante gratia et misericordia domini nostri ihesu xpi Cui est honor et gloria in secula seculorum Amen

Cantate domino canticum novum quia mirabilia fecit Titulus psalmus david Cassiodorus Verba huius tituli referuntur ad dominum salvatorem de cuius primo adventu videlicet incarnationis gloria et secundo adventu ad iudicium psalmus iste dictus est In primo eius adventu commonemur ut misericordem deum querere debeamus In altero ut venturum iudicem formidemus Est iste psalmus 3us eorum qui de utroque adventu agunt per totum psalmum propheta loquitur In prima enim parte fideles commonet xpianos ut nove regnationis sacramenta sumentes novum canticum de domini incarnatione concelebrent. **Cantate domino** ihesu xpo **canticum novum** Tanquam cultores novi testamenti in cuius ortu angeli cantaverunt novum canticum dicentes Gloria in altissimis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis Causam huius laudationis subdit dicens **quia mirabilia fecit** Cassiodorus Cecis lumen claudis gressum mortuis vitam donavit et cetera huiusmodi fecit que contra usum nature humane sunt cum textus narrat Sed ista fecerunt et sancti eius et prophete ionius Ergo quod fecit novum ut mereatur canticum novum vultis scire quod novum fecit deus Quasi homo mortuus est ut homines viverent filius dei crucifixus est ut nos levarent ad celum Unde **salvavit** videlicet genus humanum subdit augustinus quod perierat sibi hoc est ad honorem dei patris

dextera eius et brachium sanctum eius
Hugo Ac si dicat xps qui est filius dei pa
tris quia per ipsum tanquam per dexteram et bra
chium eius fortem salvavit sibi idest deo
cia operatur patri ge
nus humanum sicut Mt 18o dicitur venit filius
hominis querere et salvum
facere quod perierat Notum fecit dominus
idest deus salutare suum idest filium
suum pro
salute mundi humanatum et sic visibile factum
Nycolaus In conspectu gentium revelavit
iustitiam suam idest fidem catholicam
iustificantem que per predi
cationem apostolorum aliorumque discipulorum xpi pub
blicata est in gentibus per orbem terrarum
Dispositus Recordatus est misericordie sue et veri
tatis sue idest promissionis sue de
mittendo filium suum facte domui
israel idest patribus Nam gen
20o promissum est abrahe benedi
centur in semine tuo omnes gentes que promis
sio misericordie dicitur et veraciter impleta est in re
nato de progenie abrahe per iacob qui alio no
mine dictus est israel ut habetur gen 32o Et effectus huius
promissionis est extensus ad omnes gentes.
Ideo sequitur Viderunt omnes termini terre
idest cognoverunt per fidem et miracula
coram eis facta salutare dei nostri idest domi
num ihm xpm per quem est salus 2o quia dicitur act 4o Et non
est in aliquo alio salus Iubilate deo omnis terra
Quia de omnibus terre partibus aliqui sunt vocati Cantate idest lau
date deum in cordibus
vestris intantus Et exultate recitando
ore psalmo a
prophetis ad laudem dei factos Et psallite bene opera
do Et quia in
ps tempore veteris testamenti fuit cantabatur a leui
tis non solum vocibus humanis sed et musi
cis instrumentis Ideo subditur Psallite deo in cythara
et tubis ductilibus idest cum martello
factis et voce tube cor
nee quia aliquando utebantur instrumentis de corni
bus animalium factis maxime in festo tubarum
quod celebratur in principio septimi mensis hoc
ad litteram faciebant iudei ut habetur num 10o Sed
nos qui novum canticum querere offerimus spiritualiter
hoc spiritualiter intelligere debemus Hugo Psallite domino in cythara
idest operanti amore dei opera prima in mor
tificatione vite carnalis que per cytharam intel

ligitur. unde Job 30 versa in luctum cythara
mea Et est Psallite idest opere
manuum in cythara
idest in compassione proximi opera misericordie faciendo
voce psalmi ut hilaritas sit in opere Augustinus Psallite et in
tubis ductilibus Tube ductiles dicuntur quia cum
martello tundendo produ
cuntur Tribulatio est tunsio et pressura producit esse:
psallite ergo in tubis ductilibus idest laudate
deum in tribulationibus et adversitatibus exemplo Job qui
repente percussus tantis dampnis tantis
tribulationibus tunsione factus tuba ductilis sonuit
dicens Dominus dedit dominus abstulit sicut
domino placuit ita factum est sit nomen domini bene
dictum Et voce tube cornee Cornu
Beda excedit
carnem ut carnem scando sit firmum
et capax vocis tube cornee transcendat
carnales motus vincat libidines et clamat
iuxta consilium apostoli que sursum sunt non que super
terram Nycholaus Demum ostendit ubi sit psallen
dum sive iu
bilandum. d. Iubilate in conspectu re
gis videlicet ihu xpi qui est rex
regum et dominus dominantium maxime apostolis Moveatur mare idest mundus predica
tione apostolorum ad penitentiam Et
plenitudo eius idest habitantes in insulis ma
ris quorum multi conversi sunt ad
fidem ut dic
tum est psalmo Orbis terrarum et u
niversi qui habitant in eo quia de omnibus fi
nibus terre aliqui
conversi sunt ad Flumina idest sancti vi
ri pleni aquis
fidem Hugo gratiarum Plaudent idest gau
debunt manu
idest exercitio bonorum operum Et hoc simul in uni
tate fidei et dilectionis Montes idest maiores
Cassiodorus exulta
bunt a conspectu domini idest domino venien
te ad iudicium gau
debunt quando in futuro iudicio promissionis
ipsius dona re
cipient Hugo Quoniam venit iudicare
terram idest peccatores terrenos venit ut
discernat et separet paleas a fru
mento Iudicabit orbem terrarum in iu
stitia malos puniendo Et populos in equitate Redde
do sin
gulis secundum merita sua Augustinus Ecce nondum fra
tres venit tempus iudicii Iudex in celo est
tu in terra Ille differt adventum tu noli
destruere consilium meliorem vite Adventus eius
durus erit duris Et benignus est piis vi
de ergo modo tu quis sis Si durus es licet tibi

miteseas Si mitis es gaude venturū col°
In ptāte tua ē quō expectes iudicē hō tn
nūq̄ a tua cadat meō° qꝛ sm̄ opa tua
bona a' mala recipies crudelem vel be
nignū iudicē tuum dom nr̄m ihm̄ xm̄
Cui ē honor et glā in scl̄a scl̄oꝝ Amen

Dn̄s regnaᵗ irascāᶻ ppli Titulus ps dauid
nyco per dd' personam
loq̄tis aduētū9 et xm̄ manu forte desi
derabileq̄ sentis nych. De e9 regno dd' ppha
misticē loquitᶻ in hoc ps° qꝛ ipe x̄s accep
in sua rēne de quo dt̄ Art vltīo data ē m
ōis ptās in celo et in terra C9 regm̄ pn̄a
pes iudeoꝝ irati de fama nōis e9 conati
sr̄ destruere hug. Intentio pphe ē inuitare
vniuersos pplos ad laude et hōrem x' vt eu
tanq̄ deum ac regem adorent et ofiteātᶻ
Ny. dauid eni in spū puidens p regnū
suum figurari regm̄ x' introducat ipm̄
regnan tem. d. Dn̄s s. ihs xp̄s regnaᵗ resurgēs
a mortuis
et ad dexteram patris exaltat9 et irascātᶻ. popu.
idest irascentᶻ ppli iudeoꝝ de regno eius
Et poᶻ hic optatis mō dus pro indicatiuo q̄ sedes sr̄ che
rubi idest sr̄ ordies angeloꝝ nō
sem iqm̄ de9 sed in qm̄ hō. mo
ueatᶻ. terra idest hitantes in ea ad
ardend' atq̄ fuiendū
tibi q̄ mīto terra nūcupatᶻ qꝛ terrena
vicia con cupiscūt Dn̄s ī syon magn9 cas
sio9
Syon itepta spetula° qꝛ ē ecca militans
vel triū phans et excelsus sr̄ oēs pplos
ioni9 qꝛ ascendens ad celos excelsus ē p
ōnibus fact9 vnde nos actusq̄ nr̄os per si
gulos dies spetulatᶻ hug deinde pplos in
ducat ad lau dem xpi. d. ofiteātᶻ ofessiōe laudis nōi
tuo magno Nū iudei irascebant
xo tunc erat nomen eius
puum qꝛ fama nōis e9 sem erat in iudea
p9 ei9 ascentōem pdicatum ē e9 non idest
fama e9 gentibz et sem ē magm̄ idest di
dalatū aug9 Iā g° ppli confiteatᶻ nōi tuo
q̄ an parm nōi tuo irascebāᶻ Quare con
fiteantᶻ. cassiodor9 qm̄ terribile Qa ipe ven
tur9 ē iudica
re viuos et mor tuos. nychola9 ī scm̄ ē idest fīme boꝫ
formaᶻ. et effec
tiue qꝛ ōnis scīfica° sit in nōie e9 vel ter
ribile ē malis et scm̄ bōis aug9 qꝛ ipe ve
tur9 ē et iudicatur9 vt a°s po nat ad sinistrm̄ ī a°s ad dextrāꝫ et hōr

regis iudi.ᵐ dilig ᵗ vt vnicuiq̄
reddātᶻ meri
ta sua qadmom̄ q̄sq̄ gessit in corpore
siue bom̄ siue mam̄ ionn9 debet g° p9 se hō
diiudicare et discernere et p ppriū iudic
um odēpnare mala sua Et sic honoret
regem etern̄ deum qm̄ sicut dt ap9 i ad
cor xi Si nosmetipos diiudicare9 nō vtiq̄
iudicaremᶻ nych° dein mutans mom̄ lo
qndi de 3 p° in 2am qꝛ fit frequēter in sac scrip
tura et maxie metrice qposita qual' ē liber
psoꝝ hugo ondit nobis viam ad regnū d.
tu parasti directōes idest vias rectas
per quas ad
te dirigamᶻ has
directōes sbiugᵗ d. iudi ᶻ ī iusticiā
ī iacob idest in pplō fideli q̄ in bapmo
supplantat vicia Iudim̄ aute
fecit in pplō qm̄ donauit ei discernere iter
bom̄ et mam̄ Iusticiā vero qm̄ seᶻ bom̄ et
declinat a ma° aug9 pmo debes hre iudi
cium viꝫ vt iudices et discernas qꝛ sit ma
lum et qꝛ sit bom̄ Etiam iusticiam hre
debes vt declines a malo et facias boᶻ Et
qꝛ hoc a te non habes Ideo sbdᵗ tu fecisti De9 eni opaᶻ
in nob' ī vel
le et pficere
Nycholā9 Et io exaltate idest laudi
bus extolᵗᵉ dom̄
deū nr̄m a quo hētis qꝛ
bene viuitis et adorate
scabellū e9 idest hūanitatē x' q̄ ī qm̄
vnita diuinitati lata idest
cultu q̄ soli deo debeᶻ ē ado°da ioni Ideo eni
cor9 dnicum dᶻ scabellū qꝛ in eo maiestas
diuinitatis tanq̄ supra scabellū stetit et
hoc ē adorā dum hugo qm̄ scm̄ ē In se et etiam
alios scīficans
opiter ondit per sig°es nouum et antiqꝛ pa
trum q̄ sr̄ digni seruitio d. nycho9 moyses et aaron
ī sacerdotib9 e9 idest fuerūt ei of
ficio sacerdotali Ā
leam eni sacerdos fuit aaron Moyses ve
ro licet sacerdos non fuerit tn̄ officio sacer
dotali vsus ē in consecratōe aaron et fi
lioꝝ e9 vt
pꝫ exod' 28° et samuel iter eos q̄
inuocāt nom̄ e9 Precāt eni aīneis p
phetarū deū colen
cium vt hēᶻ p° R' 19° per moysen q̄ iter
ptaᶻ extractus ab aquis signifᶻ religiosi
q̄ debent abstrahi a delicijs mūdais per
aaron q̄ monta9 itepta ᶻ platoꝝ status
itelligiᶻ p samuelē q̄ fuit mister ī do°
dnū intelligūᶻ sacerdotes et clerici Omis
isti laudare debent non dnū p ceteris raio
inuocabāt do. humiliter et deuote hug. et ipse

Exaudiebat eos in columpna nubis loquebatur ad eos sicut legitur exodi 33. Moyse et hoc ad litteram Allegorice autem loquebatur in columpna nubis ad eos et in figura que quasi nubes est obscura Nobis autem aliter locutus est sicut ait apostolus ad heb. 1o Multipharie multisque modis olim deus loquens patribus in prophetis novissime diebus istis locutus est nobis in filio Causam quare sic exaudiebat subiungit dicens custodiebant testimonia eius idest legem et cerimonias eius que testimonium erat novi testamenti et preceptum deca logi quod dedit illis idest decem mandatis Et ideo glosa domine deus noster tu exaudiebas eos idest iuste petitionibus deus tu propicius fuisti eis Indulgendo eis peccata ne noceat in futuro et ulciscens in omnes adinventiones eorum puniens defectus eorum que non procedebant ex instinctu tuo sed magis ex eorum arbitrio sicut patet de moyse et aaron num. 20 ubi dicitur Ad aquas contradictionis dixitque dominus ad moysen et aaron quia non credidistis mihi ut sanctificaretis me coram filiis israel non introducetis hos populos in terram quam dedi patribus eorum quia in pena huius fuerunt morte puniti cassiodorus Cognoscamus itaque antiquos patres interdum exauditos et in adinventiones eorum vindicatum ne humana illis elatio subripere potuisset nam quamvis alii fideles sint magna devotione veneranti oportet tamen eis pro tempore vindictam ne cor eorum ad superbiam videatur posse deducere sicut dicit apostolus Et ne magnitudo revelationum extollat me datus est michi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphiset etc. augustinus Illi enim deus irascitur quem peccantem non flagellat Nam cui vere propicius est donat non solum peccata ne noceant ad futurum seculum sed etiam castigat ne semper peccare delectet Ergo fratres quicumque in Christo proficitis ne nos putetis sine flagello ad ipsum futuros Nam etsi iam homines quod in nobis reprehendant non inveniant / reprehendit ille adhuc quia omnia novit quia purius est nobis nycholaus Et ideo exaltate idest laudibus extollite dominum deum nostrum in monte sancto eius hugo idest in sancta ecclesia que fundata in montibus sanctis idest in doctrina apostolorum quoniam sanctus dominus deus noster Qui nos sanctificat regit ac defendit cassiodorus Consideremus karissimi faciem huius psalmi qui duobus luminibus splendere pulcerrimis iaculos terret ut ad supplicationem devotissimam producat fidelibus dominum christum adorare precipit quia et ipse novit exaudire quos diligit / beata gens que talem habet dominum vitale quippe desiderium est agnoscere et amare creatorem fideli animo Si enim est diligere dominum multo fortius redemptorem suum quod cara mente et ex desiderio non appetere nullatenus hunc diligere arbitreris / diligamus igitur ut amemur quaeramus ut inveniamur pulsemus ut ad deum accedere valeamus Ipse sit nostrum gaudium / nostrum desiderium quem ipsum cognoscamus eterna nobis beneficia posse prestare qui est benedictus in secula seculorum amen

Iubilate deo omnis terra
Titulus psalmi in confessione cassiodorus duplex est confessio una est qua peccata nostra deplorantes culpabiles ac reos nos esse profitemur et veniam domini concedendam nobis piis fletibus exoramus Altera est gratiarum actio quam domino pro suis beneficiis nos devotis laudibus offerimus Re vera totus hic psalmus ad utrumque pertinet confessionem / propheta igitur sollicitus de populo fideli ne se putaret sub anxietate tristicie christo domino serviturum primo ad iubilationem liciapit dicens iubilate deo hugo cum ienarrabili cordis gaudio ipsum laudando pro bonis que nobis fecit et pro regno eterno quod nobis paravit omnis terra idest habitatores omnis terre quia omnibus paratum est nisi per suam stultitiam excludat se servite domino in leticia quia non placent deo servicia coacta cassiodorus licet enim servicia dei diversis officiis expediuntur ut sacri ordines ecclesiastici monasteria fidem habentes solitarii laici devoti omnia tamen ad ista tria verba referuntur ut deo sub leticia serviatur non murmuratione qua amaritudine mentis sicut fuit in deserto quando contra dominum iudaicus populus murmurabat sed ista leticia ubique caritas est que sicut apostolus dicit Non inflatur non agit perperam idest perversa non est ambitiosa etc. que hanc virtutem egregiam miraculi narratione describit Propter illi sub leticia deo serviunt qui eum super omnia diligunt et invicem se superna caritate respiciunt O libera servitus o servicium super omnes dominatores eximium quibus talis leticia tribuitur qualis in regnorum gloria non habetur sed ista leticiam que in hoc capitur vide quale premium subsequatur introite in conspectu eius hugo idest in tribunal conscientie puram ubi solus deus te videt sicut dicitur post Re 16o deus intuetur corda Et addit in exultatione quia in conscientia pura est exultatio vel de spe venie / vel de spe future glorie consequende. Unde apostolus Gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre / quando propheta redarguit

perfidiam iudeorum qui dominum saluatorem non
putando deum nisi hominem in creatorem suum
iniicere presumpserunt unde dicit **SCITOTE** idest in-
telligite **QUONIAM** Iste **DOMINUS** videlicet ihesus christus quem dei-
te filium minime credidistis **IPSE EST DEUS**
qui fecit celum et terram **IPSE FECIT NOS** Ad yma-
ginem et similitudinem suam nyco. super genesim dando
nobis animam intellectualem in qua consistit
ymago dei quantum ad proprietates naturales scilicet me-
moriam intelligenciam et voluntatem Simili-
tudo autem dei in est anime in bonis gratuitis
quia est quedam perfectio ymaginis quam gratia perficit
naturam Nota bona gratuita sunt virtutes
utpote innocencia humilitas mundicia cordis
et cetera sicut deus dicitur bonus et iustus videlicet ad dei
similitudinem cassiodorus Et quia putarent humanam
creationem proprium seminum esse deputandam
addit **ET NON IPSI NOS** Nam quamvis
nati nostri nascantur
misteriim probeat carnalis operatio cum illi in hunc
mundum probantur adducere qui gratia fecit
ad existenciam peruenire deinde venit ad
populum fidelem et quod sit per operationes pul-
cerrimas ostendit dicens **NOS AUTEM POPULUS EIUS** nos populi
christiani quia eius ipse
rio famulamur **ET OVES PASCUE
EIUS** Oves sunt simplices et deuote persone
Et ipse earum pastor et verus pascua eius
est diuinarum scripturarum copiosa et dulcis
contemplatio Ipse enim scripture sunt pascue quibus
fidelis anima saginatur et ad future beatitudi-
nis amena perducitur Sic istis tribus versibus
complexus est quod agere quod credere quod intelligere
debeat christianus Hugo Iterum ad in perfectis
christianis conuersionem
inducit peccatores dicens **INTROITE PORTAS EIUS
IN CONFESSIONE** Et similiter introite **ATRIA EIUS CONFI-
TEMINI ILLI** quasi dicat bonum est confi-
teri domino confessione laudis sed
precedere debet confessio peccatorum quia non est
speciosa laus in ore peccatoris etc ibi cassiodorus Por-
te domini sunt huius primia baptismum sacramentum
caritas sancta eleemosine misericordes ceteraque
mandata per que ad eum possumus peruenire
conspectum gregorius Cum peccata nostra per lacri-
mas confitemur angustie vie portas in-
gredimur Sed post hec ad eternam vitam
perducimur porte nostre atria in confessio-
num laudibus intramus quia ibi angustia
non erit si leticia eterne solempnitatis as-
sumpserit propter confessionis nostre angus-
tiam veritas dicit Intrate per angustam
portam Et cum psalmista se recipi in altitudinem
gaudii eterni presumeret dicebat Sta-

tuisti in loco spacioso pedes meos hugo Et
post conuersionem peccatorum **LAUDATE NOMEN EIUS**
idest christum a quo et vos christiani nominati estis
Causam huius lauda-
tionis subdit dicens **QUONIAM SUAVIS EST DOMINUS**
idest quem desiderant angeli videre idest
prospicere sicut dicitur in petri primo Et ne suaui-
tatem crederes temporalem aut transitoriam
Ideo subdit **IN ETERNUM MISERICORDIA EIUS** quantum ad sal-
uandos quia in-
mobiliter in eternitate perdurat quos hec misericordia
dei a peccato liberauit Et ne quisque de misericordia
hac nimis confidat addit et de iusticia dicens
**ET USQUE IN GENERATIONEM ET GENERATIONEM
VERITAS EIUS** translatio romana habet **ET USQUE IN
SECULUM SECULI VERITAS EIUS** hugo quia po-
pulos iudicabit
implens promissa tam bonis quam malis Vnde ibunt
hii in vitam eternam Illi vero in ignem eternum
cassiodorus Mirabiliter hic psalmus utrasque nos conferens
edocuit ut et alacres domino iubilemus et pec-
catorum nostrorum vulnera sine intermissione
plangamus In hoc enim mundo utrumque est necessarium
ut nec in tristicia desperet dei filius nec
iterum animus eius prosperis reddatur elatus Nam si
cui suauitas hominis humorum pacem consistit
ita perfectus est christianus quia fuerit inter presen-
cium eorum diuersitudinem immobiliter temperatus
Suscipiamus ergo alacri mente que dicta sunt Qualis
enim ista sit deplorauit Ex hoc datur intelli-
gi ut in ea perpia dominus esse laudandus minime
quia inde venit non creatus non pena sed prima
non deformis fuit sed pulcra libertas
collecta Nos ab eius laude nequaquam cessemus a quo cre-
ati sumus et redempti quatinus in leticia
sempiterna iubilum exultationis cum gratiarum
actione mereamur in eternum canere cum omnibus
sanctis et electis qui est benedictus in secula seculorum Amen

MISERICORDIAM ET IUDICIUM CANTABO
Titulus psalmi ipsi dauid hugo In precedentibus psalmis se-
pe dixerat letandum esse et iubilandum Nunc vero
in hoc psalmo dicit quod cantandum sit et cum quibus
socijs in quo docemur etiam bona appetere et
mala renuere quod est perfecta conuersatio vite
christiane Et quia omnis perfectio nobis a christo est in
titulo habet ipsi dauid idest christo cui omne bonum nostrum
attribuendum est cassiodorus Et nichil de dauid terreno
rege intelligas sed omnia de christo rege celesti dicta
fuisse cognoscas dicit ergo congregatio sanctorum per
uniuersum orbem christo acquisita idest po-
pulus christianus **MISERICORDIAM** glosa In presenti vita
quia peccatores ad pe-

iusticia et iudicium quod erit in futuro seculo cantabo idest iocunde annunciabo et hoc tibi idest ad honorem tuum (augustinus) Tempus nunc modo est et tempus iudicii futurum est. Nisi enim deus prius per misericordiam parceret non inveniret quos per iudicium coronaret. Audi apostolum quomodo distinguit utrumque tempus de tempore nunc sic ignorans inquit o homo quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit an divitias benignitatis et pacientie longanimitatis eius contempnis de tempore iudicii subdit Tu autem inquit secundum duriciam cordis tui et cor impenitens thesaurisas tibi iram in die ire et revelationis iusti iudicii dei qui reddet unicuique secundum opera sua Ergo fratres qui habemus tempus nunc non nobis blandiamur non dicamus sic parcit deus intelligere quia nunc parcit ut corrigaris non ut in malicia perseveres Et propter hec duo scilicet ut sequi valeam misericordiam et effugere iudicium psallam quod bonis factis eum placare contendit Ipsa est enim suavissima virtus armonie cum vox cognoscitur operibus consonare Nam si hec due res discrepabili sibi varietate dissentiant neque quod prius psalmodie impetratam efficere cantilena (Beda)

(hugo) Et intelligam in via immaculata quando venies ad me idest immaculatum me custodiam et sollicite considerabo adventum tuum sive ad iudicium sive mortem meam. Unde luce 12o Et vos estote parati ab omni peccato mundati quia qua hora non putatis filius hominis veniet / deinde exponit que sit via immaculata dicens perambulabam vitam huius mundi transcurrendo (nycholaus) in innocencia cordis mei sine fictione illa exteriori hoc est in puritate cordis in medio domus mee idest conscientie mee (collector) Ille in medio conscientie sue deambulat qui sollicite omnes cogitationes cordis sui perscrutatur Et si quid in ea inveniat quod oculos divine maiestatis offendat statim corrigit et mundat Econtra qui sese prius mala consciencia eius cor circa terrenas concupiscentias dispersum est non ambulat in domo conscientie sue quia ibi non invenit nisi accusatorem et iniquitatem iudicem peccatorum. Si foris vagatur querens pacem seu quietem in fabulis spectaculis ac ceteris concupiscentiis terrenis / postea innocentiam per partes exponit dicens (nycholaus) non proponebam ante oculos meos rem iniustam scilicet ad concupiscendum ad iniustum cupiditate ductus exemplo raptorum facientes prevaricationes scilicet divine legis transgressiones odivi scilicet eorum maliciam quia eiusdem virtutis est diligere bonum et odire malum ei oppositum non adhesit michi cor pravum Quasi diceret Et si ex passione fui motus ad horam ad aliquam maliciam non tamen in ea permansi per obstinationem declinantem a me malignum idest malo igne ire iudicie superbie vel luxurie hominum vitiorum non cognoscebam per approbationem (ieronimus) Etiam si erat in primis vel amicus sive episcopus abbas vel equali dignitate constitutus quem si perverteret vias suas prave vivendo sic eum fugiebam ut penitus eius memoriam non facerem Et quia iustus non solum odit peccata operis sed et oris Ideo subdit (nycholaus) detrahentem secreto proximo suo scilicet in eius absentia et sic dicitur relatium quia non potest audiens hunc persequebar vel reprehendendo vel ei non credendo quia si deest auditor deest detractor (collector) nichil enim ita inquietat animam nichil est quod ita mobilem et instabilem faciat quam facile tamen credere et obtrectatoris verba temeratio mentis assensu sequi / hic enim crebre dissensiones / hinc odia multa nascuntur quia et dilectissimos amicos et lingua maligna facit discordes Ac contra magna quies animi est magna mox gravitas non temere de quoquam sinistrum velle recipere vel audire (nycholaus) Et quia iustus non solum spernit peccata operis et oris sed etiam apparentiam peccatorum in aliis signis Ideo subdit superbo oculo idest cum homine qui est superbus corde Et dicit oculo quia dispositio cordis maxime apparet in oculis et insaciabili corde Qualis est avarus qui non saciatur pecunia etc quanto cum hoc videlicet homine non edebam Tales enim non debet esse principes vel prelati commensales unde etiam 9o dicitur viri iusti sint tibi convive Et in eodem psalmo dicit Innocentes et recti adheserunt michi (Beda) qualiter princeps aut prelatus se debet habere ad bonos dicens (cassiodorus) oculi mei ad fideles terre Illos cordis oculos quos antea tenebat a pessimis nunc promittitur se sociare cum sanctis Non dicit oculi mei ad divites terre aut imperatores aut episcopos aut presbiteros sed ad fideles (nycholaus)

vt sedeant mecum In consilijs iudi
cijs et mensis Et
qz non solum docet principem aut platum
habere fideles consiliarios sed etiam bonos ac
religiosos mi
nistros ideo subdit ambulans in via imma
culata per vite sancti
tatem et honesta hic michi ministra
bat In domo mea seruiebat cassiodorus Et quamuis
hoc non a laycis videatur exceptum
tamen specialiter platis probatur impositum vt clericos
habebant quod diuinis rebus non repugnant
nycolaus Consequenter adhuc ostendit qualiter se debeat
habere ad ma
los dicens non habitabit in medio domus
mee idest inter
ministros meos qui facit superbiam.
alios despiciendo qui loquitur iniqua alijs de
vel conculcando trahendo
prauis
colloquijs non direxit idest non
proficiet in conspec
tu oculorum meorum vt talibus credere
cassiodorus aut aqua
prosperitate meliorem. hugo et contra de malo
principe dicitur prouerbiorum 29 principes qui libenter au
diunt verba mendacij omnes ministros ha
bent impios nycolaus Et quia aliqui subiectorum
sunt ita mali quod non solum sunt a principibus bo
nis depellendi sed etiam vita priuandi vt
iustitia fiet et alij
terreantur Ideo subdit in matutino id est
celeriter sine expectatione ne seuiuet
impedi
mentum interficiebam materiali gladio
quantum ad principes ter
re/et spirituali
quantum ad platos omnes principes terre
Exigentibus
culpis suis vt disperderem de ciuitate
domini idest de ciuitate bonorum
ne per malos inficiantur omnes operantes
iniquitatem Ex predictis enim colligitur
quod quilibet princeps aut pla
tus se habeat secundum formam hic a david traditam
videlicet deuote erga deum et honeste
ad seipsum et iuste ad populum sibi subiectum
collectio hoc etiam sciendum quod predicta christo
domino applicari possunt prout satis patet in glosa
hunc tamen versiculum exponit cassiodorus de viro iusto
qui post vitatos malos asserit deonem sug
gestionis se de corde
suo expulisse dicens in matutino inter
ficiebam omnes peccatores terre glo. Ex
cassiodo
ro quasi dicat non tamen malos homines vi
taui sed etiam vicia declinaui quia in ma
tutino idest in initio suggestionis cum quasi
crepuscula temptationis
incipiunt apparere interficiebam

orati
one omnes peccatores terre idest dennes
qui vniuersam
carnem prauis immissionibus deducunt ad re
atum cassiodorus hij interficiuntur cum nobis compunctio
lacrimarum diuini roris miseratione confertur
Neque enim eam lacrimarum compunctionem quam vo
luimus offerre preualemus sed tunc impeditur cum
ipsius largi
tate prestatur vt disperderem de ciuitate do
omnes operantes iniquitatem Ciuitatem domini
animam piam
patres dixerunt esse de qua diabolus dispo
nit a sua intentione remouere O crudelis
O tyrannica voluntas diaboli iniquitas / non
sufficiat ei quia homines moriri fecit / sed adhuc ne
per penitentiam recuperari possint viuere et
saluari vehementer insistit Sed tu qui vides
impudicissimum hostem pone validam defen
tionem ne ille ad votum suum perueniat qui
te nobis offensum idest iratum facere insa
ciabili calliditate festinat Cognouimus quod
iste fuerit sanctissimus vir qui minas et iudi
cium domini pura mente cantauit quadmodum malos
absolute vitauit bonus aut fuerit gratis
sima societate coniunctus concupiscentias cordis
sui salubria deliberatione subiecerit vt me
rito perfectionem tenuisse videatur quam centi
narius numerus cuius iste psalmus est signare perhibetur
collectio presta nobis diuina misericordia gratiam ac for
titudinem interficiendi in nobis prauos viciorum
motus et diuinis per omnia sic obedire mandatis
vt non cum peccatoribus a ciuitate domini in illo extre
mo iudicio disperdamur sed mortificatis in nobis
vicijs et peccatorum remissione adepta cum sanctis
electis in tabernacula eterne felicitatis recipi me
reamur per christum dominum nostrum Cui est honor et gloria
in secula seculorum Amen

Domine exaudi orationem
meam Titulus cassiodorus
oratio pauperis
cum anxius fuerit et coram domino effuderit pre
cem suam / quamuis aliqui patrem psalmum in domino sal
uatori esse putauerunt optandum nycholaus
pro eo quod apostolus ad hebreos 2o allegat litteram huius psalmi
Illum videlicet versiculum Initio tu domine terram
fundasti et vsque ibi Et anni tui non defi
cient / per hanc litteram probans equalitatem
filij ad patrem in potentia et duratione cassiodorus
Conueniens tamen videtur afflicti magis et gementis
pauperis sicut et ipse titulus continet introdu
cere in hac relatione personam quia multa
sunt que christo immaculato negant conuenire / Pro quo an
nus que in
nusquam fuisse legitur dominus christus Anxius est enim qui in
grauium discrimine constitutus nullam penitus
quam sequi debeat nouit eligere / deinde quod
infra dicitur oblitus sum comedere panem meum
et quia cinerem tanquam panem manducaba

Ad litteram enim non legitur Christus fuisse in hac egestate. Et non quod duum utriusque in titulis nomina sint posita, hic pauper sine nomine introducitur ad loquendum, scilicet ut cum uni attribuitur, omnes Christi pauperes cognoscant hoc sibi attributum esse. Propterea conceditur hunc psalmum esse quintum ex his qui intitulantur ab oratione, quintus penitentialium quintus et videatur. hugo Hoc autem ideo fit quia hic psalmus proprie loquitur de prima parte penitentie que dicitur contritio. collector Cuius efficacie descriptionem si scire volueris hanc sub titulo lxxxix psalmi invenies luculenter depictam / predicta vero talis est sensus tituli. hugo Iste psalmus est oratio pauperis, id est anime paupertate spirituali gementis, cum anxius fuerit in miseriis vite presentis et effuderit coram domino precem suam. cassiodorus Cum dicit coram domino talem orationem vult intelligi que de sacrario anime ante pedes regios quasi auri metalli copia decora fundatur. Vix enim reperies sicut quidam dicit ut oranti cuique non aliquid inane et aliene cogitationis incurrat obstaculum et intentionem qua in deum mens dirigitur declinat ac frangat. Et ideo certamen magnum atque saluberrimum est orationi iugiter insistere. Et cum adiutorio dei obsistere variantis suggestionibus inimici quatinus fixa semper ad deum mens stabili intentione contendat / videns itaque propheta ante adventum domini humanos desinentes crescere errores personam pauperis querentis assumpsit qui calamitates mundi proprie humilitate defleret ut cito illi misericors subveniret quod tot mala adventu suo destrueret depingebant. dicit ergo **Domine exaudi orationem meam.** nycholaus procedentem ex corde quia oratio secundum damascenum est ascensus mentis in deum. **Et clamor meus** procedens ex ore **ad te veniat**, id est acceptus sit coram te. cassiodorus Hunc autem modum sancte orationis suadet devotissimus christianus intelligat ut ad ipsum cogitet quod orat ipsum respiciat mente cui supplicat / omnes superfluas cogitationes excludat. Id non admittat extraneum ut ait quidam pessimus fontibus apertos immittit videatur impudens / hunc etiam sanctus ambrosius secundum apostolum hortatur ferre roseus hymnus ic revolvit. Ait enim mente deum orabo sit spiritu ne vox sola resonat. Sensus quoque ne alibi ductus / alibi aberret fluctuans / vanis precentus officiis. Tunc enim accepta est deo oratio canentium si pura mens id gerat quod explicat. Sequitur vox deprecantis. nycholaus **Non avertas faciem tuam a me** videlicet peccatis pro peccatorum meorum enormitate repellendo orationem meam / loquitur de deo ad modum hominis qui avertit faciem ab eo quod non vult exaudire. Ad dicit **In quacumque die tribulor**, scilicet in molestia peccatorum a seculi adversitate premor, **inclina ad me**, propter penitentiam, paucis, **aurem tuam**, id est clementiam tuam exaudiendo petitionem meam. cassiodorus Cum enim omnes audiat omnes videat solos illos aspicere et audire dicitur quorum preces benignus exaudit. **In quacumque die invocavero te velociter exaudi me.** quamvis se in humilitate penitens iste prima mente prostraverat tamen in ipsa supplicatione crescebat. Nam cum prius dixisset inclina ad me aurem tuam, iam confidentius petit ut celerius mereatur audiri. Non vero velocitatem postulat de impetratione securus est / subiungit causam deprecationis sue dicens. Nycolaus **Quia defecerunt sicut fumus dies mei**, id est vanis ac tenebrosis actibus consumpti. cassiodorus Quod maxime ad superbiam mundi respicit que quanto plus extollitur tanto amplius evanescit. nycholaus Vel iuxta litteram allegat hic brevitatem vite sue unde iacobi 4o Que est vita hominis vapor ad modicum parens. Sequitur nycholaus **Et ossa mea sicut cremium aruerunt.** Cremium dicitur a cremo as et est caro frixa quasi arsa que remanet in patella pinguedine extracta. hugo Per ossa que sustentant carnem ne defluat intelliguntur vires anime quibus ipsa sustentatur. has penitens deplorat per estum temptationum arefactas non habentes devotionis pinguedinem. Translatio romana habet ossa mea quasi frixa contabuerunt. cassiodorus Hic enim figuratur peccator qui futuros ignes incendium gehenne formidat. Nam qui se pavescit arsurum ipsius iam incendii terrore iam figitur et arescit. Et ut iste penitens cito remedium impetraret venit ad miseriarum suarum flebilem narrationem et subdit dicens. nycholaus **Percussus sum ut fenum**, quia sicut fenum arescit tempore ardoris. Sic ego fervore temptationis deficio. **Et aruit cor meum** defectu temptationis devotionis. **quia oblitus sum comedere panem meum**, id est studium sacre scripture. cassiodorus Hic enim exprimitur nostra peccata quia dum delectatio appetitur contemplatio domini non habetur. Sequitur **A voce gemitus mei adhesit os meum carni mee.** ionus id est pre nimio dolore cordis mei

quod peccatorum pro delictis meis ita exsiccavi me
metipsum ut sine carne essem et pelles
mee hererent ossibus meis carne pro pel
le ducit coller. Erumatis infusus suis idem
penitens prodit nobis tria genera penite
ntium quibus peccata delentur et vita mere
tur eterna
Unde dicit **Similis factus sum pellicano**
solitudinis cassiod9 Pellicanus avis egip
cius est que nascitur in soli
tudine nili fluminis cuius corporis gra
ditate consimilis que naturali macie semper
effecta est. Et sicut phisiologi dicunt tenuo
intestino per viscera quippe escarum sine aqua
decoctione transmittit et parvo cibo suo
reficiatur que non gregatim ut cetere aves volat
sed se delectatione solitaria consolatur. Unum
genus dicitur esse quod in desertis locis versatur
per hoc iam avium genus pulcerrime signatur
qui hominum consortio derelicto timore domini
remota afflictione disruciat. Potest etiam
hoc esse vox
xpi dicentis **Similis factus sum pellicano**
augus9 Pellicanus dicitur rostro pullos suos occi
dere et triduo lugere tandemque sanguinem
rostro super eos fundere. Unde illi reviviscunt
Sic xpus occidit mortem in peccatoribus
ac eos sanguine suo vivificat. Percussit sau
lum ut vivifica
ret paulum. Sequitur **factus sum sicut nic**
ticorax in domicilio cassiod9 Aliud genus
penitentium indu
ducitur nocticorax dicitur noctis corvus quod spe
cialiter in asie partibus invenire posse testa
tur quod quidam bubonem, quidam noc
tuam esse dixerunt que tunc magis vigi
lare et circa escas incipit quando se in soporem
cuncta creata componunt. Ita et penitens in
nocturno tempore huius seculi hugo videlicet in incor
nationis pravitate habitans escas anime et vite
eterne cassiod9 sollicita curiositate perquirit
modo psalmodie operam dando, modo elemosi
nas faciendo, modo carceres occultando, solum de
um vult habere testem cui caligo noctium
non tollitur a spectu. Et nota quod sicut pellicanus
designat heremitam atque solitarium. Ita nic
ticorax iam declarat qui se domicilio suo reti
nens a publica visione remotus est. Sequitur 3m genus penite
ntium cum dicitur **Vigilavi et factus sum**
sicut passer solitarius in tecto
passer est avis parva sed nimia sagacitate
sollicita que nec per ingluviem ventris es
carum ambitione recipitur nec facile laqueis
irretitur, hec propter infirmitatem suam ne a
ipsa a predatore capiatur, aut fetus eius serpen
tinis eius devorentur insidiis in summitate do

mor nidificat ut periculum reddat alienum hu
mili comparatur illi qui dyaboli insidiosa
formidans spiritualiter ad ecclesiam seu monasterii
fugit septa ubi opera sua sollicite custodit.
Et hunc dixit solitarium vel unicum propter
caritatem que ex multis unum faciat. Ecce quod
eleganter ista tria genera penitentium per simili
tudines predictarum avium in se declaravit ut
qui mundi crimina lugebat per omnium satis
factionum modos discurrere videretur. Sequitur
elegans ratio exaudiendis ex verbis iniuriosis
et improperiis que amatores huius seculi penitentibus
inferunt
unde subdit **Tota die exprobrabant**
mi hugo idest aperte vocantes
me ypocritam et papelardum **inimici**
mei scilicet amici mundi **qui inimicos odio habent**
et non solum aperti et inimici exprobrant
sed amici falsi detrahunt bonis viris. Un
de subdit
et qui laudabant me dum essem cum eis ad
in vita seculari, vel qui laudant me in aperto
adversum me iurabant detrahendo
in absencia
mea. Ideo enim mali derident bonos quia
opera eorum dissimilia
vident. Unde subdit **quia cinerem tamquam pa**
nem manducabam idest viles cibos non
delicatos. Ac per hoc
vita mea erat ipsis grata unde sap 2o dicit
mali de bono. Circumveniamus igitur iustum quoniam in
utilis est nobis et contrarius operibus nostris gravis
est nobis etiam ad videndum. glosa vel ita exprobrabant mihi iniuria sed non curabam
quia cinerem tamquam panem manducabam
idest ipsa derisione vel derisione malorum
reficiebar gaudens in tribulatione **et poculum meum**
idest delectationem seu iocunditatem temporalem scilicet
quando
habebam **cum fletu miscebam** hugo gau
dens quam
dolore risus miscebitur et extrema gaudii
luctus occupat. hic autem fletus fit pa
timore divini
iudicii unde subdit **a facie ire indigna**
tionis tue idem9 idest hec omnia sustinebam
bam propter futurum iudicium
in quo facies apparebit peccatoribus irata et
indignationis plena ne gravi ore irruerem
in purgatorio vel in inferno propter peccata
mea penam. nec mirum si pertimesco futurum
iudicium
hugo **quia elevans** me super omnes
creaturas terre
nas per rationem qua me ad ymaginem
tuam creasti **allisisti me** In spiritualibus
et eternis bonis
quia propter temporalia timeo amittere. glosa9 quia co

tinui9 successi9 tpa m eterne ṗprobatois ē in
diciu. Sancti eni viri ī psperitatibz plus
qȝ in aduersitatibz pertimescūt sup se iu
dicium dei occultum/ quo nūc hos a se re
pellit nūc alios ad se trahit/ hos sua gra
attendt eterna qrere Illos p voluptatibus
suis deserit exteriora cogitare/ horꝫ mente
ad superna erigit illorꝫ supbiā ī ifimis
mergit desideriis Quis eni hoīm estia
re potuisset iudam viuendi sortem etia
post misteriū aplatus amitte/ huc eleuās
allisit qm diuin lucru terre m acupuit
ab aplatu cadere metuit Hugo hec ē dap
nosa cōmutatio p tpalibus videlicet pdere
eterna qz hec inetern m hnt Illa s. tpalia
iuncta statim tra
seunt vn sbdit DIES MEI SIC. VB
DECLINAUERūT ET EGO SICUT FENū
ARUI Quia qadmodm fenū hodie vi
resscit et cras siccat Ita homo i
hoc sclo transit de leticia in tristiciā/ de
sanitate in infirmitate et sic declinans
arescit in mortem vn ysa co Ois caro
fenū et omnis gla eius quasi flos feni peru
tens iste gnalibs malis opprimit de fle
tibz dni benefica
recolit dicens TU AūT DNE IN ETERNū
PERMANES idest stabilit et ce
tera oa trāsitoria sunt. ET ME
MORIALE TUū idest mia qua
sp es memor nri IN GE
NERATōE ET GNA. vn ps in eter
nū mia eius TU
EXURGENS Ad nos liberād nyco vide
eni deus hoibs iacere qn no
pbet eis auxim et per oppom surgere qn
pre
bet MISERERIS SYON idest ecce
ex pctori
bus penitentibs vt populi colentis dm i
sy
on QR TEMPUS MISERENDI EIUS sp durat
ad tempus
iudicii hug. Et
ideo misere eius QR VENIT TEMPUS s. grē quod
incipit
a pō dni aduentu de quo dr apus ad gal
iii. At vbi venit pleitudo tpis misit eni deus
filium suum fcm ex muliere fcm sb lege vt
eos qui sb lege erant redimeret a fm dni
aduentu sigt tn dr qz tempus miserendi eius
QR VENIT TPūS bis a dr tempus qz duo
bus papue tpibz vere
penitentes excipiūt dei gram s. qn aia excu
ta a corpore recipit pmā stolam idest ipius
aie imortalitatem et glificacōem qz splēdebunt si
cut sol/ hec tn non hebūt sn meritis precē
tibus vnde
sbiūgit nyco QūM PLACUERūT digna
cōsiderac
ius tuus idest angel/ lapides idest pe
nitē EIUS idest ecce Acsi dicat pcites ex qbz
tes tanqȝ ex viuis lapidibz cōstrui
ecca placuerit angel vnde luce xv. Gau
dium ē angel dei sup vno pctore peni
tenciā idest ecce per or
agēte ET TERRE EIUS bē terrarꝫ diffuse.
MISEBūT pcuatēs eis pmocōem
in bonum vt sciam heat scite
ET TIMEBūT GENTES q de errore vtiorꝫ
vel de ydolatria
conuē NOMEN TUū DNE sicut vides
se sc implentum ET
OMNES REGES TERRE GLAM TUAM Etia
fori,
dabūt cassiod reges terre dr q corpa sua di
uis regul refrenātes sui ipatores et rec
tores esse dno pstante valuerūt Et hoc
non habent a seip
sis sed a dei dono QR EDIFICAūT DNS
SYON de pctoribus tanqȝ ex viuis lapi
dibus quos vocauit et iustifica
uit Et post ho
tps misatois VIDEBIT IN GLA. s.
In assumpti corpis veritate et maiestate
qn edos segrabit ab agnis ī gehenā
ipios mittens et iustis donans btitudi
nem sempitnā Hugo Sed anqȝ veniet ia
dies iudi
cij extima RESPEXIT IN ORATIōEM HU
MILIū misericordit exau
diendo eorꝫ petitiones ET Nō SPRE
UIT PRECEM EORꝫ Ex deuocione
cordis pcedetē SCRIBā
TUR HEC videlicet
dei bnfica IN GNATōE ALTā
idest xpiana q alterata ē et mutata
de viciis ad
virtutes ET PPLS s. xpi
anus QUI CREABI
TUR per baptismi regnatōem per qȝ
constituit in esse grē q creaꝫ in
aīa hugo vel qui creabitur per pniam
idest de nichilo ad efficiatur qz pctm et
pctor nichil st. vnde ezech xxviii. nichil
factus es LAUDABIT DNM Causam
Et addit sbiūgit dicens
QR PSPEXIT oculo mie pctores longe
a se poitos iuxta id pȝ ili
longe est dominus ab impiis Et ps lon
ge ē a pctori
bus salus DE EXCELSO SCO SUO.
idest de celo vn
de subditur cassiod DNS DE CELO IN TERRAM
ASPEXIT idest ad nri corporis psperi
tatem q mundi viciis teba
obnoxia Cam hius respectus sbiūgit dicens
Ny
cholaus VT AUDIRET GEMITUS CōPEDITORUM.
idest penitem m qui prius erant cōpediti et

ligati vin culis peccatorum **ut solueret filios** idest inuita to
res **interemptorum** idest peccatorum cassiodorus qui dyabo lica fraude peremti sunt
gladio scilicet peccati videlicet ipsos liberaret a
prauis erroribus nycholaus Vel ut solueret fi
lios interemptorum idest opera mortua que per
peccata erant mortificata et reuiuiscunt
gracia recuperata Ad quod ipsos solueret ostendit
declarat dicens **ut annuncient in syon nomen**
domini beneficia eius predi cando et laudando **et laudem eius in**
iherusalem idest in ecclesia que nomine syon et iherusalem designatur sicut quod dicit apostolus
ad hebreos 12 Accessistis ad syon montem
ad ciuitatem dei viuentis iherusalem celeste
et In qua annuncient fideles nomen domini eius
fidem libere confitendo et predicando et lau
des dei debitas exsoluendo hoc etiam non incon
grue de primo aduentu domini potest exponi quando
prospiciens deus de excelso visitauit nos
oriens ex alto in sua incarnatione ut com
peditos a dyabolo solueret a vinculis ig
norancie et infidelitatis que noue laudis can
ticum domino in sancta ecclesia personaret hoc autem fit **in conueniendo po**
pulos idest ut con ueniens populus **in unum** videlicet in vnitate fi
dei qui dispersus sunt per diuersas mundi
partes Et non solum vulgares venerunt ad
vnitatem fidei sed et principes vnde subdit **et reges ut** dicti populi et ipsi reges **seruiant domino** redemptori hugo Et iste popu
lus fidelis **respondit ei** scilicet christo **in via virtutis**
sue obediendo eius voluntati cassiodorus Non lingua
sed vita non voce sed fide non clamore
sed corde Nam respondere christo respondere cognoscitur
qui ipsius eius obedientes esse monstratur qui quidem
populus fidelis ut cito ad beatitudinem sancte
promissam possit peruenire orat subdit dicens
paucitatem dierum meorum nun
cia mihi Non enim amore presentis vite de
siderat scire finem sed ut in ipsis contradictoribus domini perseuerans ad regem illam ce
lestis regni velociter perueniret paucita
tem dierum dicit quia quamquam finiendo esse
constabat Quod enim faciendum est longum
dici non debemus **ne reuoces me in dimi**
dio dierum meorum hoc est in iuuen
tute in qua lu
brica idest lasciua vel luxuriosa plerumque
voluntas appetitur et etatis feruore
criminia plus amantur collectores petentes orat

ne moriatur in paruulo talis etatis sed ad ma
turitatem vite perueniens valeat consequi
domini eternitatem de qua subdit nycholaus **in generatione et genera**
tionem anni tui idest duratio tua domine est eterna cassiodorus In qua
sancti perpetua rerum iocunditate gau
debunt quando sicut dicit apostolus erit deus omnia in om
nibus nycholaus Istam autem eternitatem domini com
mendat propter ex pressius dicens **initio** idest in prin cipio temporis **tu domine**
terram fundasti quasi cen trum mundi **et opera**
manuum tuarum sunt celi Sicut primo genesis
dicitur In principio creauit deus celum et terram Et per
ista duo omnes alie creature cassiodorus Sed quare
cum verbo facta sint omnia opera manuum ce
los dicit esse operatos vel fundatos Sic hic
manum virtutem iussionis debemus accipere
sicut in alio psalmo dicitur Ipse mandauit et creata sunt
nycholaus Consequenter describitur vite presentis cessacio
que erit in generali combustione **ipsi peribunt** circa quod sciendum
est quod motus celi ordinatur ad completionem
numeri electorum Et ipso habito idem motus cessabit
sicut dicitur apocalipsis 10 Iurauit per viuentem in secula
quia tempus amplius non erit Et hoc est quod dicit
ipsi videlicet terra et celi **peribunt tu autem permanes**
Sicut eternitas secundum omnem stabilitatem et
immutabilitatem Ita tempus secundum motum et muta
tionem solus autem deus est omnino immutabilis
Celi vero superiores sunt mutabiles quantum ad
situm Inferiores autem ut aer quantum ad al
terationem modo in omni mutatione est aliquid
deperditio quia cessat ad esse quod prius erat et
sic in fine mundi celi peribunt non quantum ad
substanciam sed quantum ad aliquam disposicionem quia celestia
cessabunt a motu locali et elementaria
substancie eorum remanentibus Ideo subdit **et omnes sicut vesti**
mentum veterascent A statu in quo
modo sunt cassiodorus
Et intende quod hic opiniones philosophorum mirabili
breuitate destruxit Quarum prima est mundum
a nullo esse creatum sine fine mansu
rum Sed cum dicit initio tu domine terram fun
dasti et opera manuum tuarum sunt celi prima
persuasio nephanda conuincitur quando creatorem
ante creaturas suas aliquo cognoscitur
initio extitisse Cum vero subsequenter dicit ipsi
peribunt finem eos habere declarauit contra
secundam philosophorum opinionem secundam Vt nullus in
stellis generali errore confideret cum eas mu
tandas esse sentiret Sequitur **et sicut opertorium**
Forsitan celos opertorium debemus aduertere quod

ad monimentum clamans terras operiunt **Mutabis eos** Nycholaus Sicut enim adueniente estate hyemalis vestis mutatur quia non est amplius necessaria ita remanentes tamen eius substantia corpora celestia et elementaria mutabuntur a statu in quo nunc sunt quo non erit amplius necessaria completo numero electorum **Tu autem idem ipse es** omnino immutabilis **et anni tui non deficient** Non est per hoc intelligendum quod in eternitate que est mensura durationis diuine sit aliqua successio sed quia eam apprehendere non possumus nec per quos exprimere nisi per comparationem ad tempus cassiodorus prudentissime nimis atque utiliter oratione completa pauper iste scissimus de peccatorum suorum remissione et de spe retributionis future exultans venit ad terminum psalmi ubi omnia sub breuitate concludens se cum suis eius futurus esse gaudet dicens **filii seruorum tuorum** nycholaus idest imitatores apostolorum quos genuerunt per euangelium sicut dicit apostolus Corinthiis In christo ihesu per euangelium eos vos genui Et **habitabunt** eternaliter uti deus christianus quia Hugo cum christo sicut ipse dicit Iohannes 12o ubi ego sum illic et minister meus erit cassiodorus **et semen eorum** idest opera fideique in hoc mundo seruantur **in seculum dirigetur** videlicet hic in gratia et in futuro in gloria ad accipiendum premium in vita eterna cassiodorus ubi sancti cum deo saluatore tranquilla atque stabili voluntate gaudebunt Quam feliciter anime iste peccata defleuit que usque ad eterne beatitudinis gaudia se distruciando et puniendo peruenit collector prestat nobis pro magna indulgentia peccatorum nostrorum optime de fiducia petens iste qui per cordis gemitum peruenit ad eterne iocunditatis premium Regnum enim celorum vult rapi nostris fletibus et nostris minis non debetur Unde scriptum est Regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud Et iterum penitentiam agite appropinquabit regnum celorum hereditatem quoque celestem quam amisimus per culpam rapiamus per penitentiam benignus saluator noster sinum sue pietatis nobis aperit nos que recipere ad se per penitentiam querit Accedamus igitur ad eum nec ab illo quisque de penitis vite prosperitatibus auertamus sed indulgentiam peccatorum peremitamus Recogitemus mala que fecimus et nosmetipsos lamentis deuotis atteramus ut per eternum penitentie fructum tormenta que nostris exigentibus culpis meruimus dei annuente clementia euadere valeamus cassiodorus Conditio beata penitentium que de reis efficit iustos de tristibus peruenire letos de mortalibus absolutos perpetuos hic malorum societate ad tempus hunt ubi angelorum consortia eterna felicitate suscipient collector Quapropter quantum istum penitentialem psalmum corde cum deuotione cantantes quissa nostra fletibus extinguamus et dignus penitentie fructibus culpas quas fecimus salubriter abstergamus quatinus ipsa ad indulgentias nobis indulta sic expendamus ut ad vitam eternam peruenire mereamur gratia et misericordia domini nostri ihesu christi Cui est honor et gloria in secula seculorum amen

Benedic anima mea domino Titulus psalmi ipsi dauid. Hugo Sicut post euasionem maris rubri moyses cantat et omnis populus canticum laudis deo ut habetur exodi 15o ita Sic post illos beati pauperis humilians peccatis et tam magne penitentie gemitus in precedenti psalmo explicatos hugo nos ipsos mouet fideles ad reddendum laudes et gratiarum actiones ipsi deo idest christo deo cassiodorus Sciens itaque propheta mentes hominum variis illusionibus subiacere nec sperare in beata contemplatione desistas animam suam vir sanctus alloquitur ut cum fuerit diuinis ciadibus et periculis liberata beneficiorum omnium recordetur auctorem nec alteri aliquid putet esse tribuendum quod a solo deo constat esse concessum **Benedic anima** augustinus In omni munere dei nostri in omni consolatione in omni correctione in gratia qua donare dignatus in indulgentia qua nobis non hoc reddit quod debeat **benedic anima mea domino** nycholaus per hoc quod dicit anima mea intelliguntur potentie exteriores ut visus auditus etc. **et omnia que intra me sunt** videlicet potentie interiores anime scilicet intellectus voluntas memoria et appetitus sensitiuus **benedic nomini eius** benedictione laudis que maior benedicat maiori et non consecratoris qua facta conuersio Sicut dicit apostolus ad hebreos Sine ulla contradictione quod minus est a meliore benedicitur Sequitur **benedic anima mea domino** Repetitio cassiodorus eiusdem est ut studium maximum concitaretur geminata sententia **noli obliuisci omnes retributiones eius** Quia sicut homo quod dicit secunda de beneficiis omnium ingratissimus est qui beneficii accepti oblitus est augustinus Non dicit tributiones sed retributiones quia prius tribuit nobis deus multa bona quia creauit nos ad suam ymaginem redemit pauit et plura similia Et homo retribuit deo

blasphēias usq̄ viuendo Ac de9 plus ma
lis non retribuit penas s; poti9 bona ei
īspirando pniam et pstando veniam
Tribuit g° cum me fecit et retribuit
cū me iustificauit cassi9 hoc est ꝙ obli
uisti nulli fas ē vt qui erat obnoxi9
idest obligat9 pene dign9 fieret mox
honore qnr exponīr retributōes futuri
sc̄li quas sanctis suis de9 pia misera
tione largi tur vn̄ d³ **Qui ppiciatur omnib9 ini
quitatib9 tuis** qn̄ remiss; delictis in pace digna sus
apere pctores **Qui sanat oēs īfirmita
tes tuas** Cum securitas et imorta
litas eterna in rn̄c con
ditur idest cū corrupti lc hoc iduit³ icor
ruptōem Et hoc mortale corp9 iduerit
imorta litatem **Qui redemit de iteritu vi
tā tuā** q₃ nos ab eterne mortis ca
lamitate sb'mouerit. s. vt
non audia9 Ite in ignem eter^m qui pa
ratus ē dyabo lo et angel' ei9 **Qui coronat te in mi
sericordia et miseratōib9** idest i mi
sericordibus qn̄ iam btis pmia digna lar
giatur Sicut d^t ap9 de cetero superest
michi corona iustitie quā reddet m̄ do9
in i^a die ius tus iudex: **Qui replet ī bōis desi
derium tuū** Cum tibi dixerit cū sc̄is
Venite bn̄dcī patris mei
augi9 Ecce retributōes ꝙ debeba³ pctori
nisi supplicium et gehenna ignis arden
tis Non ipa retribuit ne expauescas
Non enim cessauit vocare aut vocatu
neglex^t instruere aut instructū cessa^t
perficere aut perfc̄m neglex^t coronare
Ne dicas pctor es Conuertere et accipe re
tributōes istas vt ppici9 sit omibz iniq
tatibz tuis post remissiōem pctor Corp9
infir^m generis nāe ē vt sint qdam deside
ria carnis q te titillent et suggerāt tibi
delectatōes illicitas / et in eas aliqn ipa aīa
qbusdam consentit / capi³ languore / sa
nat oēs languores tuos si tn̄ peticieris
Oīpotenti .n. medico nullus langwor īsa
nabilis occurrit **Qui replet ī bōis. desideri
tuū** Si quis quādo: **Renouabit³ vt
aquile iuuētus tua** glose Aqla dum
senio grauat³ supmū labiū rostri sui fert³ ad mom
vnci in tm̄ crescere ꝙ non potest os ape
rire neqꝫ escam cape Et sic nimia fame
et senectute grauata quodā nāli istinc
tu collidit rostrum ad petram et ex tūc
deponit vncatum quo cib9 ipediebat³
cassi9 Quo fc̄o in pstinā valitudiem cor
pois sui escarum solita percepcōe reno
uatur hugo Sic aīa pondeōt corpōis gra
uata ipedit³ ne pane angelor frui pos
sit donec in morte xo sibi occurrente per
ipm deponit corpōis illam grossitie^m
ꝙ renouata pane angelor fruit³ Deū
videns facie ad faciem vnde in exeqis
defunctor d³ de9 in quo electoꝝ aīe depoi
to carnis onere plena felicitate letant
postq̄ duc^t retributōes do' quas h nūs
in i sc̄lo credit³ veraciter posse prestare
Nunc ondit breuit³ q₃ de9 miam sui
spantibz in se et vindictam pacientibz
iniuria dicens **Faciens miam dūs**
cassi9 hic versus per mo^m diffinitōis edi
tus ē Nam interrogati tibi ꝙ sit dūs
respo des **Faciēs miam** maxime ill'
qui miserent primus sicut in euā° d^t bti misicor
des qm ipsi con sequēt miam **Et iudi^m oībus
iniuriā paciētib9** hoc illis pmit
titur q pacien
ter iniurias tolerant³ de quibz ait m
vindictam et ego retribuā Nam qui se
manu desiderant vlcisci q₃ furorem
suum iniuria persecutōe saciare ꝗtēdūt
vindictam dō non suant q₃ se credant
posse distringere qd' deberent a iudice ꝑs
tulare nycho9 Dein subd^t exempla mie d.
Notas fecit vias s. moysi.
idest pcepta legis q erant vie veniendi
ad sa lute **filiis isrl' volūtates suas**
idest mandata sue volūtatis expssa
vt h³ exodi 20 Et hoc ad lrām hugo Mo
raliter aute p moysen itelligit³ omis
scī qui extracti st' de aquis voluptatū
sc̄larium Et per filios israel oīs credētes
in xm hiis notificat de9 voluptates su
as viz vt superb9 humiliet³ humiliat9 con
firmatur et confess9 sanet³ Et hoc pcedit
ex magna do' mia vnde subditur et
miserator etiam opere **et misericors**
In na tura **dūs** cris tus **longanimis** nycho9 diu ex
pectas peccato res ad pniam **et multū misericors**
q₃ mia superexal tat iudi^m vt d³ Ja 2° **nō ī ppetuū irasc

Irascetur deus contra electos suos quibus finaliter placatur sed quamvis ad tempus eos casti-
gat hugo **Neque in eternum comminabitur**
idest corripit electos suos et flagellat ut
in eternum non pereant et plerosque malis
in presenti parcit ut in eternum feriat quibus dic-
turus est Ite in ignem eternum aug. deus blas-
phematur cotidie et tamen solem suum oriri fa-
cit super bonos et malos vocat undique ad
correctionem / vocat undique ad penitentiam / vo-
cat beneficiis creature / vocat in parcendo
per tempus vivendi / vocat per lectorem vocat
per tractatorem / vocat per intimam cogitationem
vocat per flagellum correctionis / vocat per misericordiam
consolationis inde quidam qui preparant conversio-
nem et differunt et fit in illis vox cornicis
cras cras Sufficiat quod fuisti usque ad hodi-
ernum diem peccator propter quod observa ne lon-
gitudinem misericordie dei male utendo tu tibi thesau-
rizes iram in die ire et revelationis iusti
iudicii dei gregorius quia quos diutius expectat
ad penitentiam hos non conversos durius dampnat
nat Sequitur sententia generalis
de misericordia dei cum dicit **Non secundum peccata
nostra fecit nobis** nych. puniendo nos
condigne quia tanta est offe-
sa quantus ille qui offenditur deus autem infinitus
est et per consequens offensa per peccatum mortale quasi
infinita unde sequitur **neque secundum iniqui-
tates nostras retribuit nobis** cassio. quia post of-
fensam etiam
hunc absolvit qui se studuerit adhibita
satisfactione dampnare ioni. Sic quoque meliora quam
meremur indul-
sit unde subdit **Quoniam secundum alti-
tudinem celi a terra corroboravit misericordiam
suam super timentes se** cassio. Quia compa-
ratione id est quasi significat
quia sicut celum terras operit et circuit atque
nutrit fructus eius modo pluvias infundendo
modo prestando serena hug. Ita deus qui est in
celesti polo suum fovet eum et confirmat per
suam gratiam et misericordiam unde ad sequentia dicit
**Quantum distat ortus ab occidente lon-
ge fecit a nobis iniquitates nostras.**
Quasi dicat cassio. Cum iniquitates nostre longe fue-
rint nobis peccata nostra indulgentur quantum potest
clara dies a tenebrosa nocte distare dein-
de ostendit quod gratia dei gratis
nos salvat unde dicit **Quomodo miseretur
pater filiorum misertus est dominus timentibus se**
ioni. Sicut pater miseretur filio cum eum verberat
ut emendet ac bonis operibus erudiat Ita et deus
corripit nos interdum ut salvos faciat hugo
generaliter ostendit multas causas quare deus ita de
facili nostri misereatur prima est nostra fragilitas
unde dicit **Quoniam ipse cognovit figmentum
nostrum** nych. idest pravitatem nostram ad pec-
candum et fragilitatem ad standum
unde id genesis 8o. Sensus et cogitatio hominis pro-
na sunt ad malum ab adolescentia sua Et non
solum fragiles sumus quantum ad animam sed etiam
quantum ad corpus
unde subditur **Recordatus est quoniam pul-
vis sumus** Translatio romana habet
Memento domine quia pulvis
sumus quia corpus nostrum in pulverem terre
resolvitur Unde conpositum est 2a est mundi
deceptio que accidet homini propter prosperitatem
unde dicit **Homo sicut fenum** virtutis ad
tempus modicum. **Dies
eius** idest vi-
ta eius **tanquam flos agri** ad ca-
lorem
solis cito desiccatur sic vita hominis ad calo-
rem febris vel alterius infirmitatis statim
exterminatur Sequitur tertia causa que est necessitas
moriendi unde
subdit hugo **Quoniam spiritus eius in illo**
idest in cor-
pore hominis **pertransibit** mori-
endo **et non
subsistet** Quia recedente anima cadit cor-
pus et dicitur cadaver quasi caro da-
ta vermibus cassio. Audiant qui superbiant
et se gaudent mundana felicitate subiectos
ioni. Transeunt enim simul omnis iocunditas
et viriditas eius traditur oblivioni cassio.
Non est ergo de fugitivo flatu presumendum
sed hoc potius agendum quod nobis prodesse no-
vimus in futurum Et ne quis crederet
forsan adhuc mundum animas esse redituras
sicut nonnulli dementium putaverunt addidit
hugo: **et non cognoscet amplius locum
suum** locus anime corpus est ad quod post mor-
tem non revertitur unde Job 10o dicitur va-
dam et non revertar nych. Translatio hebrai-
ca habet que est ieronimi sic Et non cognoscet
eum ultra locus eius quia sicut existentes in presenti
vita non cognoscunt ea que fiunt in recep-
taculis defunctorum / sic nec defuncti cognos-
cunt ea que fiunt in locis viventium secundum quod dicit
augustinus libro de cura pro mortuis agenda
et hoc intelligendum de lege communi quia aliquando fit
aliter ex revelatione speciali Credendum tamen quod beati
qui sunt cum christo vident in verbo ea que fiunt ad augmentum
beatitudinis sue Et sic vident ibi ea
que fiunt hic a vivis ad eorum reverentiam
et honorem cassio. Audisti o homo qui sis Audi quid
futurus sis per beneficia dei Si dominum non des-

preteris dicenti. **Misericordia autem domini ab eterno usque in eternum.** hugo Quid est quod dicitur ab eterno enim non fuit miseria ergo nec domini misericordia. Item ab eterno non fuit creatura ergo nec misericordia. Solutio per simile enim sicut dicitur apocalypsis 13° qui occisus est ab origine idest predestinatus occidi sic et misericordia dei ab eterno in preuisione eius **et usque in eternum** idest sine fine nycholaus **super timentes eum** timore filiali reuerentie et non super illos qui contempnunt eius mandata augustinus quorum caro surget ad tormentum. **Et iustitia illius** nycholaus qua remunerat timentes eum extenditur **in filios filiorum** augustinus Multi iusti non habent filios a sterilitatis euentu aut virginitatis studio quo minus filios filiorum. Sed filios nostros dicit opera nostra quos per desiderium concipimus per effectum parimus et per consuetudinem nutrimus. Et filios filiorum dicit mercedem operum nostrorum hugo quam datur eis deus. **His qui seruant testamentum eius** idest precepta eius corde retinendo et opere adimplendo unde subditur **et memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea** quia iuxta apostolum non auditores legis sed factores iustificabuntur apud deum. Sequitur **Dominus in celo parauit sedem suam** cassiodorus hoc ad illud pertinet quando dominus ihesus ascendit ad celum sedetque ad dexteram dei patris. Inde venturus est iudicare viuos et mortuos. hugo dicit augustinus potentia subditur. **Et regnum ipsius omnibus dominabitur** secundum quod dicitur daniel 7° populi tribus et lingue seruient ei. nycholaus Deinde inuitat propheta ad laudem dei celestis creaturas dicens **Benedicite domino omnes angeli eius** benedictione laudis diuine qua maior benedictio maxima. **Potentes virtute** virtute naturali qua angeli excedunt virtutem et fortitudinem omnium corporalium. Et quia hec virtus remansit in demonibus. Ideo dicitur Iob 41° Non est potestas super terram que ei comparetur. Vel impropria quia sancti angeli omnino sunt obedientes diuine voluntati. Ideo subditur **facientes verbum illius** Obediendo iussioni eius **ad audiendam vocem sermonum eius** Isti sermones sunt diuine reuelationes que primo fiunt angelis superioribus et per illos mediis et per medios inferioribus et per inferiores

sanctis hominibus secundum dispositionem ministerii de angelica ierarchia cassiodorus Angelis enim domini verbum est voluntas eius quam ipsa sublimis spiritualis substantia beatorum angelorum cum deum contuetur ibi veritate voluntatem eius cognoscat. Non eis deus verbo sonato aere loquitur sed inspiratione voluntates eorum ad suum velle conuertit. Sic erunt ut credimus beati homines postquam regni eterni fuerint premia consecuti. **Benedicite domino omnes virtutes eius** nycholaus hoc exponitur dupliciter. Uno modo de omnibus angelis generaliter qui aliquando dicuntur virtutes propter excellentiam sue virtutis. Alio modo specialiter de medio ordine angelorum secunde ierarchie qui dicitur ordo virtutum eo quod ministerialiter operantur in miraculis factis diuina virtute contra solitum cursum nature. Ideo subditur **ministri eius qui facitis voluntatem eius** augustinus Et tu si vis peruenire ad consortium angelorum fac voluntatem domini et sic benedicis dominum. Omnes enim male viuentes et si lingua taceant vel hymnum cantent tamen vita domino maledicunt. nycholaus Post angelorum laudem inuitat omnem creaturam ad laudandum deum dicens. **Benedicite domino omnia opera eius.** Creature enim intellectuales laudent deum proprie quia capaces sunt ipsius per cogitationem et amorem. Alie autem creature laudant eum methaforice inquantum in eis et in earum proprietatibus relucet dei sapientia et bonitas eius et inquantum sunt materia laudis diuine creaturis intellectualibus. **In omni loco dominationis eius** cassiodorus Ubique dominatur dominus et ideo ubique laudari debet. Unde in alio loco propheta dicit A solis ortu et occasu laudabile nomen domini. **Benedic anima mea domino.** Ipsa sententia concludit psalmum quem preterita fecit initium digna commonitio per quam se fidelis anima consoletur que contra omnes casus tamquam clipeus inexpugnabilis assumatur. Nam si eum semper benedicimus ab eo iugiter custodimur. benedictionem domini timentibus eum quanta largitate concedat agnouimus. festinemus ad mandata eius complenda ut peruenire mereamur ad premia huius domini et per nostram petitionem et per misericordiam dona largissima. Quis dubitet ab illo postulare qui si non petatur offenditur. Benedicamus ergo omnes in quo dominum opera eius hymnica exultatione celebremus. Quale enim sacrilegium est ut cum omnis creatura iubeatur benedicere dominum si homo desinat laudare deum qui ad ymaginem et similitudinem ipsius noscitur esse paratus. Audiuimus benedictionem domini quibus virtutibus applicetur castis utique humilibus caritate plenis et qui domini mandata perspiciunt et perficiunt. Expellantur ergo a nobis que prius

et excludat. vniusa malicia mdi emende illecebre / diabolus foras mittat cu sequabz sius Quapp audito tanto munere cpleti tanta gr scis opibus bndicam9 dom ioni9 Q' bona largit. q petis ppiciat. q de iteri tu redemit q in bonis ome desideri^m cplet q nuc nob miseri dignet. vt pr filys de licto molibz hic remiss cu su eterno pa tre et spu sancto e honor et gla i s. s. Ame

Bndic aia mea dno Titulus ps dd Titul9 patet hu Continet h ps vocem laudantis atqz bndicente dm sicut ps precedens vt qz de9 no cessat bene facere nob nec a laude e9 cessare debem9 cassio9 In quo aliqua exponenda st ad lit teram et aliqua spuali intellcu explanada ppha i. iuitat semetipm ad bndicendu dom dins **bnd aia mea do** augu9 p ta multis et magnis muneibz gnaru e9 q in hoc ps conti nent **Dne de9 me9** ioni. Dibus qdem es et de9 et do9 s me9 ppe de9 et do9 es qui meriu vocari s uus tuus a pecca tis absolut9 hugo **magnificat9 es** Non in te qui nec augeri nec minui potes s in noticia nra cass9 Cum te sen ciam9 creatore redemptore oimqz bono rum largitore ad postre^m ipm et iudice nrm ad nyco9 qm tate es leticqz **vehementer** excellencie qp no potes laudari a creatura qmtu es lau dabilis sicut d ecc. 43o Maior e oi laude deiu adduatur io motiua ad laude dei ex ordinata pduccioe mudi vnde dicit **Confessioem** Circa qd sciend qp p^m et pncipale mudi e ceme purium a pncipio sue creatois angelis repletum vn dicit **cfessioem et decore in duisti** Ita qp per decorem itellr ceme pi reum dem a pir qp e ignis no qz sit igneu s splendio Et si aliquo mo do quenit cum igne in splendore / per con fessioem itellr congregao angelor et sco rum deu confiten^m continua cfessioe laudis dine Sicut apoc 4o d Requiem n hebant die ac nocte dicencia Scs sanct9 Ex istis duobus tam decore celi em puri qp angelor scor confoe idest lauda tione d de9 indutus metha qz sicut i dutum facit ad ornatu hois induti sic et in istis creaturis pncipalit relucet gla dei Et io subdit **Amict9 lue sic vestito** qz lumen magis ppe e in spualibz sbus

qp in corporalibz Scda pars machie mudi e cem cristallium et sideri^m ctinens spera stellaru fixaru et orbes septem planetar Et qm ad hoc **extendes ce^m. s. syderium sicut pellem** videt enu extendi super eminispiu nrm qi tento q **tegis aqs superiora ei9** In hoc no tat celu cristallim qd e supra sideri^m qd d aqu qz apparet velud aqua cgelata ad mo cristalli Tercia pars machie mudi est elementu ignis et aeris continens spa cium qd e inter spera lune et supfiac terre et aq Et qm ad ho d **q pois nube ascen sum tuu** Translatio hebraica hz sc Qui pones nubem curru tuu qz nubes per aerem vi ferri ad mo dum currus cassio. hoc e ad lram conue nienter accipi qn do9 post renem viden tibus apostol ascendit ad ce^m sicut i act aplor i. le capo hoc cum dixisset nubes suscepit eum ab eo **q ambulas sup pennas ventor** venti dnr hre pennas metha ppter velocite sui et do9 ambulat super pennas eor / du vo lutates suas multo veloci9 opa qp potest esse cursus ventor nyco. Et qz de9 natam cor poralem per angelos amistrat vt d aug9 super genesi Ideo subdit **q facis angelos tuos spus** idest facis vt sps tui sint angeli hoc e nuci Oes eni i sbe sctelestes deo assistentes sps st Sed tunc angeli di cuntur qn ad aud excqdum mittut qz a gelus nomen of ficii e no nature **et ministros tuos ignem vrentem** hoc d qp angeli legu tur frequenter apparuisse i spe ignis vt moysi in rubo ardenti exodi 3o Vocat tn i e angel9 do qz persona do re psentabat sicut d gregor9 Item 4o Re 2o i translatioe helie q fuit facta misterio angelico apparuit curr9 igne9 et eq ignei Sicut 4o Re 6o apparuit mons plen9 equor et curruu igneor in circuitu helizei qz sicut d ionim9 angeli veniebat ad de fensioem e9 Et d ignem vrentem qz an geli ardent caritate et st efficaces ad ex ecucioem dine volutatis Quarta pars machie mudi e eleme^m terre et aq vn de tra dicit **q fundasti terram** qz sicut fu damentu e inferior pars dom9 sic terra e iferior pars ma chie mdi **super stabilitate. s.**

idest super centrū mūdi ad qđ vndiq; tendunt nāles ptes terre Et io sbdit~ **NON INCLINABITUR IN SCLM SCLI** idest non declinabit a centro in aliqua pte qz hoc e sibi nāle hugo cōtra p^m viz **Q FUNDASTI TERRA SUP STABILITATE SUA** vi~ esse ɔtrū illud iob 26° Qui appendit terrā super nichilū Solutio Inmobilitas terre d~ eius stabilitas et funda~ ionis contra hoc vero qđ d^t in sclm scli non inclinabi~ vi~ discordare hoc deum saluatoris ante 26° Celum et terra trāsibūt collector verū e quo ad figurā transibūt et nō quo ad sbām quia hoc de eccl̄ia per terrā signata super xp̄m fundata et in eternum duratura Allegorice quidam exponunt~ nycholaus de elemento aque subdi~ **ABISSUS** idest occeanus q dicit~ abissus pter sui pfunditatem **SICUT VESTIMENTUM AMICTUS EIUS** qz occeanus circūdat terram vndiq; excepta vna parte q remansit pter vitam hoim et aialium terrestriū **SUP MONTES STABUNT AQ** hoc intelligendū e de aqs pluuialibs q generant~ in nubibs sm qđ d~ i Iob Qui ligat aquas i nubibs suis Nubes g° generan~ supra cacumina moncium **AB INCREPATIONE TUA FUGIENT** qz nubes pluuiose mouent~ de loco ad locum sm ordinem volūtatis diuine Aliter expo~ referendo ad hoies In nubibus enim frequenter generantur impressiones terribiles vt tonitrua fulgura et turbines q dicunt~ quedam increpatioes diuine qz frequenter st signa ire sue Et sic hoies territi fugiūt de campis ad loca magis secura / deinde reuertunt~ ad dispōnem elementi terre q in aliquibz locis e montuosa in alijs plana qm ad hoc d~ **ASCENDUNT MONTES ET DESCENDUNT CAMPI** Et iste ascensus vel descensus non e aliud qđ eleuatio maior montium et minor camporum Allegorice autem loquendo ionis Ascendunt montes cum sancti in spūalem pfectum intelliguntur **ET DESCENDUNT CAMPI** cum populi corum doctrine se subdūt **I LOCUM QUEM FUNDASTI EIS** idest in cōuentum ecclesiasticum hugo vide / **TERMINUM POSUISTI QUEM NON TRANSGREDIENTUR NEQUE CONVERTENTUR OPERIRE** licet aquis idest ne fluant vltra terminum eis a deo

constitutum nycholaus deinde adducit~ ro diuine laudis ex debita puisione vniūsali dicens~ **QUI EMITTIS FONTES IN CONVALLIBUS** qz in descensu vel i pede montium oriunt~ aliq fontes ex quibus oriū tur flumina vñ sbdit~ **INTER MEDIUM MONTIUM** .s. per valles **PERTRANSIBUNT AQ** Et hoc ad sustentacionem viuente Jō sbdit~ **POTABUNT OMNES BESTIE AGRI** .s. aialia domestica ac siluestria vñ addit **EXPECTABUNT ONAGRI I SITI SUA** hugo hoc dicit qa aialia alia sepe bibunt de fontibz Sed onager multū diu portat sitim suā expectans pluuiā de celo vt inde bibat Onager d~ ab on qđ e asinus et agra ferus quasi asinus ferus idest siluestris collector vñ ysidorus in libro ethimologiarum dicit hos affrica ht magnos et indomitos et in deserto vagantes singuli autem feminarum gregibus psunt nascentibz masculis zelant et inuident atq; testiculos morsu illorum detruncant Quod cauentes matres eorum i secretis locis occultant nycholaus deinde comendat et laudat diuinam creationem aium dicens **SUPER EA** tam sup aquas quam super montes **VOLUCRES CELI HABITABUNT** Quia st aliq volucres aqtiles i fluminibz vel pe hitantes Alie autem st volucres in foraminibz petrarum a quarum cantu comendat deus dicens **I MEDIO PETRARUM DABUNT VOCES** Translatio hebraica hz **DE MEDIO NEMORUM DABUNT VOCES** Et hoc itelligitur de auibz in arboribz siluarum comorantibz deinde comendat diuinam creationem pluuie tum dicens **RIGANS MONTES** .s. dominus **DE SUPERIORIBUS SUIS** idest de nubibs pluuiosis super montes generatos vt ibi crescat herba aialibus siluestribus oportuna **DE FRUCTU OPERUM TUORUM SATIABITUR TERRA** idest de effectu pluuie q est opus tuum fertilitas dabitur terra ad ferendum fructum vñ sbdit **PRODUCENS FENUM IUMENTIS** ad corum nutrimentum **ET HERBAM SERVITUTI HOMINUM** idest vsui hominum Granū enim seminatū i terra pducit herbam postea spicā et vltimo granum vnde fit panis ad vsū hoīs Ideo sbdit~ **VT EDUCAS PANEM**

de terra Et qz ad sustētacōez vite hūane non solum requirit͂ cibus s3 et potus qui pͥncipaliter ē vinū de vite Jō subdit͂ et vinū letificet cor hoīs Requirit͂ etiam condimentum ad recreacōz hoīs vn̄ subdit͂ vt exhilaret faciem in oleo Et per oleum qd̄ pͥncipale condimentū ē intelligit͂ aͣ condimēta et panis cor hoīs confirmet ad sustentacione vite hūane Et qz pluuia terram humectās fecundat arbores Jdeo subdit͂ saturabūt͂ ligna campi et cedri hnt eni arbores radices p ore vt nōt phs 2o de aīa qz per radices attrahit͂ alimentum arbor ad earū nutritōem et fructificatōez hugo. et cedri libani quos videlicet arbores plātat idest crescere fecit et etiā nutrit͂ illic passeres nidificabūt idest aues minores Ponitur enī ibi species p genere qz passeres non solent nidificare in arborib3 vnde trāslacō hebraica h3 ibi aues nidificabūt herodij domꝰ idest nidꝰ ē in cedris libani qz nidificat in eis herodius dux ē eorum s. passerū minorum auiū iom. herodius ē auis rapax de preda viuens maior om̄ volatiliū qui et aquilam vincit et comedit hugo Cuiꝰ nomen gallice dr̄ girfart montes excelsi sunt refugia ceruis sicut petra cauernosa est refugiū herinacijs idest hiricijs herinacius ē aīal spinosum hitans ī cauernis petrarum et vescit͂ pomis ysidorꝰ qn̄ aliquid aduersum sentit statim in globū conuersum in sua se arma recolligit hꝰ prudencia quedam talis ē Cū absciderit vuā de vite supinꝰ se volutat super eā et sic eā portat in naribus suis spinos hug. postea commendat deū a vicissitudine corpm̄ celestium. s. qualiter deꝰ puidet viuentib3 de alternatōe tempor. d. fecit lunā ī tp̄e s. vt distinguat et variet tēpora nyc. Fm̄ enī variū motum lune magis apparet sensibilis mutatio aeris qͣ fm̄ alios planetas hugo Solent enī habundare humores qn̄ plena ē luna et motu eꝰ frigiditas eē ī aere nychoꝰ sol cognouit occasū suū idest ita facit ac si cognosceret qz vadit determīate ad occasum qui hēt itellectū per tēm mouet d̄ cognoscere qr motꝰ nature ē motꝰ intelligentie posuisti tenebras in cõspectu nostro per hꝰ et facta ē nox qz sicut occasum solis dies ē duracio solis super terram Jta nox ē duracio eꝰ sub terra ī ipa videlicet nocte pertransibūt omēs bestie silue querentes sibi predam magis de nocte qͣ de die Jdeo sequitur vt querant a deo escā s. collector hucꝰ sum viz posuisti tenebras et sequentem beatꝰ gregorꝰ in libro 2o moraliū allegorice exponit dicens Tenebras posuit cū peccatis iudicia rependens idest reddens lumen sue intelligencie subtrahit et nox efficit͂ qz prior mens per ignoranciā sue tenebras cecatur Jn qua omēs bestie silue pertransibūt dū maligni spiritus sub obscuritate fraudꝰ latentes ī corporum corda prauitates suas explendo percurrūt Jn qua et catuli leonū rugiunt qz nequissimarum potestatum ministri spūs insurgūt importunis temptationib3 Qui tn̄ a deo escam idest potestatem fideles recipiendi expetunt qz nimirū hos decipere nequeunt nisi iusto iudicio preualere diuinitus permittant͂ hug. Et qz predatoria aīalia in die absconduntur͂ ne ledant homines Jo subdit͂ ortus ē sol et congregati sunt idest catuli leonum et ī cubilibꝰ suis collocabūt͂ idest in abscondito siluarum io. trāsla he. h3 diluculo sole recedunt et ī speluncas s. cubabunt propter qd̄ sequitur exibit homo ad opus suum Orto sole et ad opationē suā vsq3 ad vesperā nychꝰ qz sicut fere discurrunt de nocte ad querendū victum Sed econtrario homo qui ē aīal mansuetum in natura de die exit ad opa sua et de nocte quiescit Et quia certlibus effectibus apparet latitudo diuine prudencie nobis incomprehensibil. Jdeo admiratiue subdit͂ d. quam magnificata sunt opera tua domine qz excedunt sensum hūanū oīa ī sapia fecisti idest sapia disposuisti iom. Nā enī videmus formicā scire quando hyemis venit et reponit sibi escam Et iterū culicē tam minutū hēre oculos ventrem et vniuersa membra sicut et nos hēmus Sic et apes quo faciunt etc. Non est hec admiratōe digna et sapia plena Sequitur nychꝰ ipleta ē terra possessiōe. t.

tam hoibus q̃ aialibz q̄ sūt dei creature
hu deinde hortatur bndicere deū per mare
et ornatū eius dicens **HOC MARE MAGNUM** .i. oc
ceanus vbi currunt oēs aq̄ nycho⁹ **ET SPACIOSUM MANI**
BUS idest locis quibz dictio hebraica sic
posita equiuoca ē ad significandū manū
et lo **ILLIC REPTILIA** idest pisces diuer
ca sorū gnīm ysidor⁹
ethi^ar^ sic dicta qz **QUORUM NON EST NUMERUS** nyco
natando repunt qz n̄
possunt ab hoie numari s̄ a deo iā nume
rata sunt **AIALIA PUSILLA CUM MAGNIS**
In mari n. sūt pisces valde parui et alii
qui valde magni et cete grandia quor⁹
magnitudo ē eor̄ ingerū terre vñ d^r plun⁹
ILLIC NAUES PERTRANSIBUNT vt bona in
terra habū
dancia deporte^t per nauigi^m ad alia
terrā tlibus bois carente et eco^o cassi⁹ Mund⁹
moraliter ē mare magn^m & spaciosum
manibz i quo dyaᶜᵉ sine numō serpere p
bant^r insidie et deo^m malicie tāq̄ aia
lia pusilla et magna qm̄ inter ipos & ma
iores esse negtie pbant^r et minores qui
colls discurrit querentes q̄ deuorent et q̄s
ad consensū praue actionis perduc^e possit
Sed qz mare d^r a meando noli timere pien
lum que lig^o et per mare trāseas ad pa
triā **ILLIC NAUES PERTRANSIBUNT** lignū
crucis
xpi nauis tua ē etiā / gubernator xcs ē Si
mortificauis i te vicia et obedieris precep
tis eius poteris ad requiē patrie perueire celes
tis per xcm gubernatorē hug. Et qz dixit
q̄ in hoc magno mari hoc ē in occeano sūt
parua et magna aialia specificat de mag
nis cum
subdit dicens **DRACO ISTE QUEM FORMASTI AD**
ILLUDENDUM EI draco iste ē magn^m cet⁹
qd in mari habitat et licz
sit magn^m et forte tñ de facili illudi^r ei
cū gallina assata quā ponūt p pescam
et ipe draco insequ^r gallinam et ipi pis
catores cū istrumētis isiliunt sup dorsū ei⁹
et sic capiunt eū ioni Non enī ille draco
propter hoc formatus ē vt illuda^r ei s̄z ly ad
d^r h consecutiue et non casualit^r qz ad
ei⁹ formationē consecuta ē illusio Iste draco
d^r esse cete de q° d^r genes^i 1° Et creauit de⁹
cete grandia cui p^r ei⁹ magtudiez necia
ē magna ciba^o ex aliis piscibz maris
quos deuorat p^r qd alii pisces ceti vi
dentes fugiunt ex istictu nali vers⁹ ripā
vbi tot⁹ natare non potest propter aq̄ par
uitatē Et ideo cetus eos insequēs impingit
ad terrā et a piscatoribz ibi occidi^r qz nō
potest se mouere et sic illus⁹ sua spe frus
tratur hug per hunc draconem intelli^r
dyabol⁹ cui⁹ potās si permitta^r excidit
orem ptātem corporalem Qui bn draco d^r
propter venenū qd euue prime mulieri pesti
feris persuasionibz inspirat Iste bonus
ē creatus sicut in genesi le^r fecit deus
oīa valde bona Sed postq̄ sua volūtate
peccat cadens p^r suam superbia celo ex
datus ē in hoc mūdo tanq̄ in mari mag
no ad illudendū ei pot⁹ illudere^r sicut
illuditur piscis hamo / xps enī pretendit
ei escam humanitatis sub qua abscondit
hamū diuinitatis et dū voluit deuorare
hūanitatē captus ē hamo idest potencia
diuinitatis cassi⁹ Illuditur etiam ab ange
lis dei siue per iustissimas increpatores
vt q̄ creatus ob obsequiū dei fedis vide
atur peruisitat^bz implicari / siue magis
illuditur qm̄ ei aie fideles a sua potesta
te tollūt^r Illudi^r etiā a fidelibz qm̄ eis
prauis suggestioibz non consentit^r hug pxa
ad lrām p^sta^ commendat dom ab eo q̄ oīa
alia tā aerea aq̄a .s. viuencia sup
q̄ terrestria pasc^r d. **OMNIA** terrarum i aq̄s
A TE EXPECTANT UT DES ILLIS ESCAM IN
TEMPORE videlicet oportuno q̄ oīa **DANTE TE**
dei nutu viuunt et
ILLIS ESCAS COLLIGENT Etiā aliqn pro
tpe futuro sic^t
formica colligit grana in estate vnde
viuit i yeme **APERIENTE TE MANUM TUAM** da
do
ipsis ex tua fertili **OMNIA** videlicet **IMPLE**
terre largitate anima^a
BUNTUR BONITATE idest cibariis et elemen
tis q̄ ex tua dat^r bonitate
AUERTENTE TE FACIEM p pctis hoim
dando terre ste
rilitatē **TURBABUNTUR** idest tristabū^r ex de
fectu nutrimenti timo
rientes fame
Vñ subdit **AUFERES SPIRITUM EORUM** idest
vitā
ET DEFICIENT idest mo
rientur **ET IN PULUE**
REM SUUM REUERTENTUR idest in terram ex q̄
fuerunt formata
io⁹ Cōsūmatorem mundi sigt qm̄ dei p
cepto oīa extermina hu. p⁹ cōsūmatōs
se^r resurrectio mor **EMITTE** idest em
tuorū vnde subd^t tes sicut
translatio **SPIRITUM** idest pote
hebraica hz **TUUM** cīā tuam **ET**
CREABUNTUR qz tūc pmit
titur nobis
nouū celū et noua terra et pmissa ip

suis expectatus. Mistice vero per spiritum propheta
spiritum domini idest gratiam eius emitti per quam
mundum cor creatur in conscientia fidelium
et renouatur facies anime quam ad ymaginem
dei prius per peccatum deturpatam cassiodorus Toci
ens enim dominus nos creat quociens de vetus
tate peccati in nouum hominem nos per gratiam
instaurare dignatur. nycholaus Et quia omnia peccata
de ordine creaturarum in permissione vniuersi
ad hoc inducta sunt vt ex eis tota creatura
insurgat ad laudem et honorem nostri condi
toris Ideo concludit SIT GLORIA DOMINI idest
laudando dominum. dicit laus
et honor sibi debitus impendatur IN SECULUM idest in eternum
ad dextram glorie
hominum quanto transit LETABITUR DOMINUS IN OPERIBUS SUIS
idest in creaturis ad gloriam suam ordinatis
sicut dicitur prouerbiorum. 16o vniuersa propter semetipsum
operatus est dominus QUI RESPICIT TERRAM ET FACIT
EAM TREMERE per terremotum precedentem ex diuina ordinatione QUI TANGIT MONTES
tactu fulguris quod frequenter cadit in montibus altis ET FUMIGANT
quia ignis fulgurans magis fumigat
quam inflammat hugo. Moraliter respicit dominus
per suam gratiam terrenam et secularem vi
tam ducentes et per compunctionem facit
eos tremere vnde se grauiter peccasse
confitentur ET TANGIT infirmitate vel aduersitate MON
TES idest elatos ET FUMIGANT cassiodorus quia
dum fuerit
domini indignatione percussi et bonis
temporalibus priuati tunc ad salutares lacri
mas currunt et quosdam tristicie et lacri
marum de se globos tanquam incensum sua
uitatis emittunt qui ad superna ascen
dens misericordiam domini requirit impetrare probatur
firmus. n. hic in bono positus est / quia per
quem nos ad absolutionis gratiam facit perue
nire nycholaus postremo psalmista resumit dei lau
dem a principio psalmi inchoatam. dicit CANTABO DOMINO IN VITA
MEA quamdiu ero cassiodorus Et ne crederetur
laudes istas posse finiri adiecit
PSALLAM In futura vita DEO MEO QUAMDIU
SUM Cum iam immortalis ero factus quo in
dicto declaratum est quod sint accepturi
qui in istam precium meruerint feliciter intro
mitti laudabunt iugiter dominum quem semper eum
videbunt / Dum prima plenitudo ienarrabilis
excitat ad preconium sui sic se diligentes
IOCUNDUM SIT EI ELOQUIUM MEUM idest

coram eo placitum collector Translatio hebraica suauis
sit ei disputatio mea / quam augustinus clementem
esse ponit Confitere domino quod es et disputa
sti cum illo sacrificium humilitatis tue
tribulatio cordis tui holocaustum virtuo
se conuersationis tue hoc est suaue domino tibi
autem quod suaue est. EGO VERO DELECTABOR IN DOMINO
hugo qui prius delectatus fui in peccato delectabor
in consolationibus diuinis et non terrenis DEFICIANT PECCATORES qui
se peccant et unquam quin peccant in presenti deficient
A TERRA idest cessent a cupiditate terre ITA VT
NON SINT quales fuerunt Sed per dei gratiam efficiantur iusti Iuxta id
prouerbiorum 12o verte impios et non erunt Et pro hiis
omnibus BENEDIC ANIMA MEA DOMINO cassiodorus dignum
initium psalmi dignus et finis in semper
benedicere et laudare qui nequaquam desinit fi
delibus suis gratiarum beneficia prestare Au
diuimus bone rex opera nobis de veritatis
catholice sacra. psalmi fudentis docuisti quemad
modum celum tendatur et super celos aque in
modum cristalli ponitur / lunam prestari in tem
pore solem occasum suum in magno misterio
rium cognouisse collector Cognouimus machi
nam mundi mirabiliter a te fabricatam que nos
hortatur vt te pulcrum et bonum supra omnia
amemus quoniam omnia pulcra et bona creasti qui
es benedictus in secula seculorum Amen

CONFITEMINI DOMINO ET INUO
CATE NOMEN EIUS Titulus alleluia
cassiodorus hoc ver
bi de cuius a principio psalmi ostendit utrum nec ante
ad quosdam tempus positum quamuis multi
scriptores fuerunt primitus hebreorum Alleluia
enim apud ipsos dicitur laudate deum nycholaus Sed
sciendum quod non est vna dictio vt credunt aliqui
sed due In hebreo namque Allelu laudate sig
nificat ya vero inuisibilem siue deum cassiodorus quod
primum de decem nominibus traditur esse ex Ieronimo in epistola
ad marcellum exponente qui ait primum dei nomen
est hel quod interpretatur fortis / 2m helohim quod deus dicitur
3m heloe quod etiam dicitur deus / 4m sabaoth quod dicitur
exercituum vel virtutum / 5m elion quod nos ex
celsum dicimus / 6m eserheye quod in exodo
legitur qui est misit me / 7m adonay quod nos dominum
generaliter appellamus / 8m ya quod deo tantum applicatur
et in alleluia extrema sonat / 9m thetragra
maton quod ineffabile nuncupatur / 10m saday
idest robustum vel sufficientem ad omnia in
petranda / hoc autem alleluia contra psalmos pro titulo prescri
bitur vt in sequentibus patebit Sciens enim
propheta populos hebreorum offendisse frequenter dominum
quia spem suam in temporalibus beneficiis posuerunt

p(ri)ma parte fideles amonet vt eu(m) sp(irit)ua(lite)r
sp exqui(ra)nt d. **Confitemini do(mi)no.** nyc(olaus): ꝯfitem(in)i laudis p(ro)
b(e)n(e)ficijs ab eo obtentis **Et inuocate no(men) ei(us)**
p(ro) b(e)n(e)ficijs obtinendis q(uia) grati(tu)do de p(re)teritis b(e)n(e)ficijs est optima disp(ositi)o p(ro) alijs
i(m)petrandis aug(ustinus) Exaudit quippe inuocantem q(ui) ꝯfitentem idest laudantem vid(ere)
et hu(n)c laudantem videt q(ui) p(ro)bat amant(em).
Annunciate inter gentes idest inter p(e)c(ca)tores
gentiliter viue(n)tes nyco(laus) **opera ei(us)** bonitatis et p(ie)tatis sue declarat(ur)
q(ue) infra explicantur **Cantate ei** vel **et psallite ei** corde et opere idem q(ui) itellig(i)t s(anct)as
scripturas et in lege d(omi)ni meditatur iugiter et mens ei(us) ꝯtempla(tur) celestia hic canit deo q(ui) operarius e(st) boni op(er)is
hic quasi cytharam ꝯponens virtutu(m) psallit d(omi)no
Nycholaus **Annunciate o(mn)ia mirabilia ei(us)** idest aliqua ex o(mn)ib(us) no(n) q(uia) o(mn)ia p(ossu)nt particulari(te)r enu(m)erari
Laudamini idest tam bene viuatis vt sitis bone fame **i(n)**
s(an)c(t)o no(m)i(n)e ei(us) idest ad honore(m) no(m)i(n)is ei(us) Et vt co(n)solatore(m) de re eli
sueret addiet (et) **letet(ur) cor q(ue)rentiu(m) do(minum)** per penitentia(m) q(ue)ritur d(omi)n(u)s q(ui) per p(e)cc(atu)m fuerat amissus Sed s(un)t quidam pusillanimes q(ui)
nimis tepide q(ue)runt eum p(ro)pt(er) q(uo)d s(u)bdit
Querite d(omi)n(u)m et ꝯfirmini idest q(ue)rendo estote feruentes et firmi per amorem et p(er)seuera(n)tia(m)
boni op(er)is **Querite facie(m) ei(us) s(em)p(er)** hoc e(st) studeatis per tota(m)
vitam v(est)ram placere in ꝯspectu ei(us) ꝯsequ(en)t(er) p(ro)pha hortatur fideles conuersos dice(n)s
Mementote mirabiliu(m) q(ue) fec(it) Nos p(e)cc(at)ores
ad p(enitenti)am rec(e)pi(t) d(omi)n(u)s in quo mirabil(is) e(st) ei(us)
dignatio q(uod) eu(m) a quo despicit(ur) clementer
ad se reuocat **p(ro)digia** q(ue) fecit etiam suscitando
ad vita(m) g(rati)e nos p(ro)
mortuos in p(e)cc(at)o hoc eni(m) est magn(u)m p(ro)digiu(m) (et) miraculu(m) q(uia) sicut dicit gregorius
Maius miraculu(m) e(st) suscitare a(n)i(m)a(m) i(n) p(er)petuu(m) victura(m) q(uam) corpus ite(ru)m moriturum et aug(ustinus) dic(it) q(uod) maius e(st) p(e)cc(at)orem iustificare q(uam) celum
et terra(m) creare **Iudicia oris ei(us)** q(ue) p(ro)
iust(itia) i(n) eua(n)g(eli)o M(at)t(he)i Agite p(enitenti)am approp(in)q(ua)b(it) (enim)
vobis regnu(m) dei per iudicia discernit p(e)nitentes in o(mn)i iusticia
iudica(n)dos q(ui) p(er)tinent ad **Semen abraham**

serui ei(us) idest imitatores ei(us) per obedie(n)tiam Qui sicut abraha(m) fuit
obediens deo filium suum immolando sic et
penitentes obediunt p(re)ceptis dei immolando
semetipsos per p(enitenti)am de qua immola(n)
d(ici)t(ur) in ps(alm)o Sacrificiu(m) deo sp(iritu)s contribulatus **Filij iacob** luctando
s(un)t etia(m) ꝯtra vicia **electi ei(us)**
nycho(laus) Iacob cu(m) ad(huc) esse(n)t in vtero m(at)ris cu(m)
esau fuit electus a deo et esau reprobatus
licet nichil boni (vel) mali ad(huc) egissent vt
d(icit) ap(osto)l(u)s ad Ro(manos) 9o hug(o) Sic et penitentes
non suis meritis s(ed) gratis per gra(tia)m dei
electi sunt a deo **Ipse d(omi)n(u)s d(eu)s n(oste)r** qui nos redemit
est deus n(oste)r per vnu(m) cultum religionis xpi(sti)ane licet sit deus o(mn)ium per creationem (et) d(omi)n(u)s
per gubernatione(m)
Ideo subdi(tur) nycho(laus) **In vniuersa terra**
iudicia ei(us) q(uia) p(ro) sua volu(n)tate punit p(e)cc(at)ores **Memor**
fuit i(n) s(e)c(u)l(u)m testame(n)ti sui Hugo durat(ur)ui i(n) s(e)c(u)l(u)m
idest in eternum Non a(utem) dico testamenti veteris
q(uo)d fuit ad temp(u)s s(ed) noui vn(de) subdit **Verbi q(uo)d ma(n)dauit**
in mille generatio(n)es idest o(mn)es
p(ro)cedenti generatio(n)es
Expo(sitio) hic n(umer)us determinat(us) p(ro) indeterminato q(uia) nu(m)
tra(n)scendes millenariu(m) non s(un)t n(umer)i replicatores ei(us)
vel p(re)ciu(m) ei(us) **Quod testam(en)tu(m) disposuit**
ad abraham idest ad illos q(ui) p(er) dilectione(m) obediu(n)t deo sic(ut)
abraha(m) q(ui) de p(re)cepto dei exiuit de terra (et)
de cognatione
sua gen(esis) 12o **Et iuramenti sui ad**
ysaac idest firme p(ro)missionis sue mo(rt)is fuit fc(t)e s(cilicet) ysaac in p(o)p(u)lo
gaudenti et gl(or)ianti in deo qualis e(st) fidelis p(o)p(u)l(u)s xpi(sti)anus cui(us) totu(m) gaudiu(m)
in deo et non i(n) mundo Na(m) ysaac gaudiu(m) i(n)terp(re)tat(ur) **Et statuit illud** videlicet
i(n) testam(entu)m **Iacob** idest in eis qui luctantur ꝯtra vicia **i(n) p(re)ceptu(m)**
dicens penitentiam agite **Et israel** vi(delicet) fidelibus deum p(er) fide(m)
et op(er)atione(m) videntib(us) **i(n) testam(en)tu(m) eternu(m)** cassi(odorus) Non in testa(mentum) ip(s)e d(icit)
eternu(m) q(uia) nullum ad aliqu(od) succedit i(n)
quo e(st) olim p(ro)missor(um) completa perfectio
Hugo hoc statuit **Dicens** p(o)p(u)lo fideli **Tibi dabo terra(m)**
chanaan terra chanaa(n) d(icitur) illa terra
fluens lac et mel per qua(m) sig(nifica)t(ur) hereditas celestis q(ue) p(ro)mitti(tur) fideli p(o)p(u)lo ~~fideli~~ Sed q(uia) de ista terra alij
plus alij minus datur Ideo s(u)b(iun)git.

funiculū hereditatis vr̄e caſſ. Iſta
ꝑpatio ab eis tracta ē quibꝫ agri tenſo ſunt
dirigūtur. gloſa. Sicut enī terra pmiſſionis
funiculo diſtributa ē in diuerſas ptes
ita in vita eterna diuiſe ſūt manſiones
Iuxᵃ 10. In domo pr̄is mei māſioes mul
te ſūt. Sequitur **cū eēnt nūo breui** Illi
hug. vide
licet cui pmiſſa ē terra chanaā ideſt
hereditas celeſtis ſūt nūo breui ideſt pau
ci reſpectu reprobor. Vn̄ matᵗ 20. Multi
ſūt vocati pauci vero electi. Inter eciā elec
tos ſūt multi q̄ ad illam terrā aſpirāt
de quibꝫ
ſubdit. **paucissimi et icole eiꝰ** ideſt
hita
tores eiꝰ q̄ pn̄t dicere cū aplō ad phil. vl
timo Conuerſatio nr̄a ī celis ē. Qui q̄ vo
lunt eſſe incole eiꝰ oꝫ qꝫ recedāt a ſocie
tate mala vn̄
de ſbditur **et ptranſierūt de gente**
ī gentem .ſ. de gente peccatrice in gen
tem illam de q̄ in ao pso dr̄
beata gens cuiꝰ ē dn̄s deꝰ eiꝰ et non reſpex
it ī vanitates et
inſanias falſas **et de regno** dya
boli
ad pplm alterū qꝫ elegit ī heredi
tatem ſibi vt eſ
ſent ſancti cū ſctīs. Maltis ex cauſis nobis
neceſſe ē tranſire de mala gente ad bonā
.ſ. ne malꝰ eor moribꝫ inficiamur. ne ab
eis conprimamur. ne ab eis ipediamur. vel ne
demꝰ eis occaſionem malignādi et ne
minuamur auctoritatibꝫ ſeu fama bono
rum et tales trāſeūtes ꝓtegit dn̄s vn̄
ſub
dit **non reliquit hoīem nocere**
eis licet .n. multas tribulatiōes patiāt
ab hoībus hoc tamen ē ad eor ſalu
tem et non ad nocumētū eor. Vn̄ ī pet. 3o
Et quis ē qui vobis noceat ſi boni emu
latores fueritis. Sed ſi qꝫ patimini ꝓpt iuſ
ticiā beati eſtis. Illos eciā qui tribulāt
eos quādoqꝫ punit deꝰ vel in pn̄ti vita vel
in futuro
vn̄ ſubdr̄ **corripuit p eis reges**
ſicut herodes fuit ab angelo percuſſus
vt legitur act. 12o. vel corripit. arguendo dicens
nolite tāgere xp̄os meos xpi
dicūtur
oēs xpiani qui inūgūtur in baptiſmo vt
ſint reges qꝫ ipōr ē regnū celor. Et ſpe
cialiter deo conſecratos ſacerdotes vocat xpōs
de quibus
ſubditur **et ī pphis meis** ideſt i
eis q̄ de
bent aliis bona et vtilia pdicare de fu
turo regno celor et
de ſuccio iſtu tortō **nolite malign**
ideſt maligna eis inferre cor̄de verbo vel
opere. Vnde trāſlaᵒ
hebraica ſic habet **et pphetas**
meos nolite affligere nycholaꝰ dein de
ſcribit pphā ad lrām tempꝰ ioſeph vſ
qꝫ ad moyſen q̄ ordinacōe diuina vendi
tus fuit in egypto ad pacē ſue meri
tum et ad puidendū patri ſuo et fratribꝫ
tpe famis futu
re de qua dr̄ hic **et vocaᵗ** .ſ. dn̄s **fa**
mniꝰ
mem ſr terrā .ſ. vii annor de q̄
habetur gen. 41o **et**
oē firmamētū panis ↄtriuit .i. ſub
ſtancia
vel nutrimentum contriuit. per hoc non ē
itelligendꝰ qꝫ panis ſimpr defecerit qa
etiam tunc videbantur alimenta ī egyp
to vt habetur gen. 47o. Et qꝫ tunc maxima fuit
ſterilitas et de
fectus panis **miſit ante eos** .ſ.
an
iacob et
filios eiꝰ **virū** .ſ. ioſeph q̄ dr̄ vir a vir
tute eo qꝫ noluit adul
terio dn̄e ſue cōſentire gen. 39o. Et po
ſitꝰ ē fuiſſe in palacio regis pharaonis
nycholaꝰ. Cū q̄ eſſet 16. annor adamatꝰ ē
a regina et tali etate conſtitutꝰ q̄ ma
gis voluptati dedita ē noluit cōſentire
iniquitati ſꝫ magis timuit piculū aīe vn̄
accuſatus ab ipa regina qꝫ voluit eā
oppmere mancipatꝰ ē carceri nychoꝰ. Et
hoc ē qꝫ
ſubdit **humiliauerūt ī cōpedibꝫ**
pedes eiꝰ qꝫ ad falſam accuſatiōem
dn̄e ſue fuit in carcere religatꝰ
ferrū ideſt tri
bulatio **ptranſijt aīam eiꝰ**
qꝫ ex conpedibꝫ ferreis non ſolū afflic
tus in corpe ſꝫ etiam ī mente q̄uis nō
ceciderit a vir
tute paciencie **donec veniret vbū eiꝰ**
qn̄ a deo īſtructꝰ expoſuit ſompnia
pincerne regis et piſtoris eiꝰ et hoc vera
citer rei euentꝰ pbat gen. 41o. caſſioᵈ dicit
enī cogitationes ioſeph fuiſſe grauiſſi
mas donec tempꝰ veniret ī q̄ vbū eiꝰ a
rege pharaone p interptando ſopnio quereretur
tūc vero et glām reperit et clauſtra
carceris letus
euaſit vn̄ ſbdit **eloquiū dn̄i iflam**
mauit eū nychoᵈ. Tranſlaᵒ hebraica hꝫ
pbauit eum .ſ. hr̄e dei ſpm
caſ
ſioꝰ **iflāmauit eū** ideſt viuaciter et fer
uenter incitauit eū
vt corā principe futura diceret cū fidu
cia veritatis. Intus enī celeſtis flāme
lumen accepit vt puideret talia q̄ reg
ni illius ſapientes doctores qꝫ ſuparet

misit rex pharao ad carcerem et soluit
idest solui fecit eum audito per magistrum
pincernarum quod optime interpretatus fue
rat sompnia
predicta gen. 41 constituit eum dominum
domus sue eo quod per interpretationem
sompnii sui cognouit
eum habere
spiritum domini et principem omnis possessi
onis eius vt habetur gen. 41 / dicit quod rur
sum pharao ad Joseph Ecce
constitui te super vniuersam terram
egypti vt habetur in metha. Cassiodorus pharao .n.
credebat principes populi sui in hac sapientia
peruenire potuisse vt et ipsi sompniorum
interpretes esse mererent. Et vt ad tantam
doctrinam scientia eorum potuissent adduci
vt consulti de re dubia cita loquerentur. hugo
vt senes eius prudentiam doceret non
de diuinis sed de moribus in agibilibus humanis som
et intrauit israel .s. pater Joseph in egyp
tum filio suo ioseph regnante ibi et iacob qui et
israel vocatus est accola est aduena manens
vnde translatio hebraica habet
aduena fuit in terra cham qui fuit
filius noe a quo descenderunt egyptii Et
propter hoc hec terra egyptiorum dicitur terra cham
et dominus auxit populum .s. vehemen
ter videlicet iacob et filios eius et firmauit eum sup
inimicos eius nycholaus quia propter potenci
am ioseph timebantur omnibus de cognatione eius
conuertit cor eorum .s. egyptiorum
vt odirent populum eius .s. filios israel secundum quod dicitur exo
1o Surrexit rex nouus in egyptum qui ig
norabat opera ioseph et incepit infligere
re filios israel per se et per populum suum
ita quod in amaritudine producebant vitam eorum
vt dicitur ibidem Et intelligendum est non
quod deus sit auctor mali sed quia prius ma
li erant permisit vt peiores fierent
per se et per populum suum
persequendo dei
populum unde sequitur et dolum facerent in ser
uos eius hoc est in filiis israel quia rex pre
cepit obstetricibus vt in partu
hebreorum interficerent masculos simu
lando quod passe fuissent abortum exo. 1o
deinde describitur tempus moysi Et primo
ponit miracula facta in egypto pro filiis
israel tempore moysi sed non ponit secundum ordinem

historie
vnde dicitur misit deus moysen seruum suum
Ad liberandum filios israel de egypto si
cut habetur
exo. 3o Aaron quem elegit ipsum
hunc enim adiunxit moysi vt pro eo loquere
tur multum eo quod erat eloquens secundum quod dicitur exo.
4o Aaron frater tuus leuites scio quod eloquens
sit ipse loquatur pro te ad populum Cassiodorus Istos
ad pharaonem quasi quosdam testes con
tat a domino destinatos vt populum sibi pla
citum abire permisisset illesum O inestima
bilis pietas omnipotentis ab homine deus fragi
li petebat fieri cuius ordinationi a nulla
creatura poterat obuiari vt tenera nos
infirmos doceat qua modestia debe
amus cum voluntates suas creatorum sciens sibi
tanta clementia per
egisse cognosci hugo posuit in eos id est
in moyse et aaron verba signorum suorum
quo ad mino
ra miracula et prodigiorum suorum
quo ad maiora quasi dicat posuit in
eis verba quibus predicebant signa et prodi
gia esse
ventura in terra cham idest in egyp
to vt supra
dictum est / Deinde enumerat plagas que fuerunt in
egypto licet fuerunt decem vt patet in hiis
versibus Sanguis rana culex musca
pecus vlcera grando bruchus caligo mors
optinere necando Sed hic vero a vt dictum est de
illis ponit / non tamen eo ordine quo fuerunt fue
runt quia primo ponit
plagam 9. dicens misit tenebras et
obscurauit Nycholaus Ista fuit plaga nona
egypti nona ita quod tribus
diebus nemo vidit fratrem suum nec mo
uit se de loco in
quo erat exo. 10 et non exacerbauit
sermones suos quia cum pharao permittebat pe
nitentiam deus remouebat
plagas et sic dulcorauit sermonem suum.
Deinde subiungit plagam alteram que prima
fuit
dicens conuertit aquas eorum in sanguinem
et occidit pisces eorum hec fuit pla
ga prima de
qua legitur
exo. 7o et dedit terra eorum ra
nas In tanta multitudine quod intrabant
omnia loca et officinas egyptiorum vn
de sub//dicitur in penetralibus idest in thalamis
et in secretis locis
regum idest principum et magnatum ipsorum
Et hec fuit plaga 2a que habetur exo. 8o
dixit et venit quia dicere
dei facere est cynomia

idest musca canina in cuius ... venerunt musce graves diversi generis. Et hec fuit plaga quarta de qua habetur exo. 8°. **Et cinifes** musce scilicet minute que acriores mordent theu. ce moesien / gallice zisalles. Et hee musce venerunt **in omnibus finibus eorum.** Sequitur **Posuit pluvias eorum grandinem ignem comburentem** idest fulmina in terra ipsorum. Ista fuit septima plaga in qua grando et ignis mixta pariter ferebantur exo. 9°. **Et percussit vineas eorum et ficulneas eorum** per grandinem **et contrivit lignum finium eorum.** hugo tempestate fluminum. **Dixit et venit locusta et bruchus.** Locusta est minor bruco / vel est locusta que volat / et bruchus antequam volat et ponit numerum singularem pro plurali et in hoc notat maiorem copiam. Unde addit **cuius non erat numerus.** nycholaus Ista fuit octava plaga in qua corrosum fuit quod remanserat ex igne et grandine exo. 10°. Ideo subditur **et comedit omne fenum terre eorum et comedit omnem fructum terre eorum.** Sequitur de plaga decima que fuit interfectio primogenitorum tam hominum quam bestiarum unde dicit **et percussit omne primogenitum in terra eorum** videlicet egyptiorum et non solum primogenita hominum et bestiarum sed etiam fructuum unde addit **primitias omnis laboris eorum** exo 12°. De quinta plaga et sexta non fit hic mentio. Notandum vero quod spiritualiter hugo peccatores antequam plene de egypto hoc est de vita viciosa educantur percuciuntur a plagis in corde que obscuritate peccatorum captivum detinentur. prima plaga est cecitas mentis que per tenebras significatur. qua cecitate peccatores sic obscurantur quod non intelligunt vilitatem et pravitatem vite sue hos non exacerbat sermo dei quia ipsum noluit audire. Alia plaga est amor sclaris vite que notatur ubi dicitur **Conuertit aquas eorum** idest diviciias **in sanguinem** idest in peccatum / 3a plaga scilicet ranarum idest quidam tumultus viciorum que fit in corde peccatorum de quo psalmista Rugiebam a gemitu cordis mei / 4a plaga muscarum pungentium est remorsus

consciencie que pungit corda peccatorum ut ad penitentiam convertantur. Et sicut post plagam muscarum sequitur plaga grandinis et ignis sic post morsum consciencie sequitur compunctio que corda peccatoris flagellat et urit / post hanc sequitur opera penitentie videlicet vigilie abstinentie ac discipline per plaga 8a hec sunt locuste que austro gracie spiritus sancti veniunt et prostrant ortum peccatorum ad faciendum fructum virtutis. talibus locustis vescebatur Johannes baptista in deserto sicut dicitur mat. 3°/ post hoc sequitur plaga decima videlicet mors primogenitorum idest destructio priorum motuum carnalium et peccatorum etiam generatorum quibus per penitentiam interfectis homo exit de egypto et arripit iter ad terram promissionis hoc est ad patriam celestem cunctis fidelibus promissam. Enumeratis supra iuxta literam a plagis quibus egypcii sunt percussi. consequenter bona enumerat que deus filiis israel fecit in exitu de egypto quorum primum est quod eduxit eos de manibus inimicorum / 2m est quod eduxit eos cum magnis diviciis unde dicit hugo **Et eduxit eos cum auro et argento** quia de mandato domini acceperunt a vicinis vasa argentea et aurea et spoliaverunt egyptum exo. 12°. Non tamen in hoc commiserunt furtum quia de mandato domini dei fuit commissum sed omnia etiam egypcii fraudaverunt eos in multis. cassiodorus Et ideo sine culpa videtur factum quod ex domini imperio constat impletum. Tertium beneficium fuit sanitas corporis unde dicit **et non erat in tribubus eorum infirmus** nycholaus hoc a deo factum fuit ut omnes simul absque impedimento possent egredi de egypto **letata est egyptus in profectione eorum** cuius causa subditur cum dicitur **quia incubuit timor eorum super eos.** Ex hoc enim quod omnes primogeniti erant subito mortui timebant omnes alii mori si amplius filii israel in egypto morarentur sicut dicitur exo. 12°/ Deinde ponit beneficia que deus fecit populo israel in itinere postquam egressus est egyptum dicens **expandit nubem in protectionem eorum** contra solis estum: **et ignem** idest columpnam ignis **ut luceret eis per noctem** sicut dicitur exo 13° dominus antecedebat eos ad ostendendam viam per diem in columpna nubis et per noctem in columpna ignis ut dux esset itineris utroque tempore / Deinde describit miracula eis facta in deserto post exitum de egypto quia deficientibus cibariis que acceperant in egypto ceperunt murmurare dicentes utinam mortui essemus per manum domini in egypto quando sedebamus super ollas carni

uiu et cocedebatur pane petierunt scilicet maio
i satietate vnde dicit res pro
murmure idest mul
te minor et venit coturnix titudo
coturniciu deuolanciu sicut dicitur exo. 8°
venit musca grauissima idest multitudo
muscaru Coturnix est enim auis regia et
mare per hyemem trasmeare consueuit
sicut dicit ysidorus cassiodorus Cuius carnes tam i
volatilibus quam in quadrupedibus dulciores sunt.
hugo et pane celi videlicet mana per ministeri
um angelorum veniens
de aere vel saturauit eos sicut dicitur exo
de celo: 16° deinde da
ta est eis habundantia
aquarum vnde subdit dirupit petram et flux
erunt aque quia petra ad preceptum eius de
dit aquas vt habetur numeri 20 ab
ierunt in sicco idest in deserto
prius arido flumina
idest larga fluenta de fonte exeunte de
petra a moyse percussa quoniam memor fuit verbi
sancti sui quod habuit ad abraham pu
erum suum nycholaus idest seruum suum quasi di
cat Ista beneficia fuerunt populo
collata non propter sua merita cum ipse populus
esset rebellis et murmurans quam dominus fecit propter
merita abrahe et adimplendum promissionem
ei factam gen 22° deinde ponit beneficia facta
populo israel tempore iosue et eduxit huc po
quia post mortem moysi pulum
de deserto synai et induxit in terram promissionis
de madato domini vt et eduxit scilicet dominus
habetur iosue 1°. vnde dicit po
pulum scilicet sub ducatu iosue in exultatione quia mul
tum fue
rit gauisus populus quando iordanis in suo tra
situ fuit desiccatus iosue tercio et electos suos i leti
cia videlicet et dedit illis regiones gen
tium
videlicet terram chanaam vbi prius habi
tabant gentiles vt diffuse habetur in
libro iosue et labores populorum possiderunt
idest ciuitates edificatas laboribus aliorum
et alia bona aliorum laboribus acquisita. vt custodiant iusti
ficationes eius idest mandata eius in lege tradita et legem
eius requirant vt ex ea spiritualem intellectum
eliciant Sciendum quod 1a ter
ra chanaan non erat principaliter premium pro
custodia legis diuine sed potius possessio
terre viuencium per 1as principaliter intellecta
premium aptissime est quod melius est sumitur quam quicquid

possessio temporalis iohannes Et nos dominum deprecemur vt
deletis in nobis vicijs ipse dux fiat no
stri itineris vt in eo iugiter exultantes in ter
ram viuencium mereamur induci et in regno
eius vocati valeamus cum sanctis eius leticia sempiter
na gaudere quia ipsi cum eterno patre et spiritu
sancto est honor et gloria in secula seculorum amen

Confitemini domino
quoniam bonus huic psalmo pro
titulus est alleluia
alleluia hugo Ieronimus dicit quod quando bis ponitur alleluia
in titulo psalmorum vnum alleluia est de fine precedentis
psalmi et aliud de principio sequentis augustinus vero dicit quod no
letur hoc in libris grecorum et maluit sequi
opinionem contrariam quam iam quasi probabilitatem
non habet et quod vtrumque alleluia est de psalmo sequenti
Et hoc probat sic per inscriptionem psalmi cum dicitur
psalmus iste est Cassiodorus quintus et post hunc numerum po
dux alleluia ergo vtrumque alleluia est de eo alioquin al
terum alleluia esset ante numerum ponendum nycholaus
Geminatur hic alleluia quia semel ponitur pro laude dei
in presenti Et iterum pro laude eius in ciuitate
celesti sicut quod dicitur apocalipsis 19° Audiui voces in
celo multorum angelorum dicencium alleluia Et se
postea Et iterum dixerunt alleluia propter quod
in ecclesia quando cantatur versus in principio dicitur quoque
alleluia et in fine resumitur Igitur psalmista inuitans nos
in hoc ad laudem dei iohannes penitentes roborat
negligentes arguit confitemini domino
iniam primitus dicit ergo
dicit propheta O vos qui grauiter peccastis
et desperastis de vestra salute et putatis quod
niam propter magnitudinem peccatorum non po
testis veniam peccatorum adipisci Ego precipio
vobis confitemini domino confessione peccatorum cassiodorus
Et ne aliquis de culpa
rum suarum enormitatibus terreretur addidit
quoniam bonus nycholaus bonitate cuius non est finis
cassiodorus quia delinquentem pascit
qui expectat errantem quia solem suum
oriri facit super
bonos et malos quoniam in seculum misericordia
eius in isto seculo misericordia in futuro iudicat
hic fas conuersis est et veniam postula
re in futuro seculo peccata confiteri dampnatio
est vbi iam constat esse iudicium nycholaus Et quia laus
eius non potest sufficienter enarrari a cre
atura intellectuali Ideo subditur quis loquetur potencias
domini quasi dicat nullus cum sit potencie infinite auditas faciet omnes laudes eius quasi di
cat nullus posset enarrare opera eius quibus
ipse laudandus est nec eius laudes exprimere
cum ipse sit maior omni laude sicut dicitur ecc.
43° hugo vere laudes eius sicut dicit augustinus

sunt opa preceptorum eius quibus dominum laudamus quam ad
laudem eius ea facimus Et licet pauci sint ta
les tamen ubi
sunt vnde subdit **Beati** modo in spe
et in futuro in re **qui cus**
todiunt iudicium recte iudicando
quadrimodo in cete **et fa**
ciunt iusticiam recte cum primo
et hoc quam ad omnes **in omni**
tempore quia qui perseueraverit vsque in finem in bono
opere hic saluus erit secundum dominum salua
torem mat. 24. Et quia non sumus sufficientes
cogitare aut facere bonum a nobis Ideo imploant
diuinam graciam dicens **Memento nostri domine** gratiam
tuam in
nobis confe
rendo ut simus **in beneplacito populi t.**
idest in societate
eorum quam tibi placet **visita nos in sa**
lutari t. idest ad saluationem nostram non
ad dapnationem sicut visitas
reprobos Et quia salus nostra in visitatione
diuina Ideo
subdit **Ad videndum** scilicet facie
ad faciem. **in bo**
nitate electorum tuorum quasi dicat ad
hanc visionem nos
perduce electi dete
nentes in bono finali **Ad letandum in leticia**
gentis tue ut letemur cum gente tua et
totum fac ad gloriam tuam.
ut lauderis cum hereditate tua nycholaus
Et quia
vere humiliacio fuit de peccatis efficacem secundum id
eccl. 35. Oracio humiliantis se nubes penetrat
Ideo psalmista sue deprecationi interponit peccatorum con
fessionem Et cum hoc recolit diuinorum beneficia
orum exhibi
tionem vnde dicit **peccauimus cum patribus**
nostris peccato infidelitatis et in hoc patres
nostros imitantes cassiodorus Cum maiori
bus suis peccat qui delicta filia non declinat
iniuste egimus nycholaus
contra proximum **iniquitatem**
fecimus contra deum deinde sub
dit de peccato ingratitudinis dicens **patres**
nostri in egypto non intellexerunt mira
bilia t. quia si bene intellexissent certe deo
corde firmius adhesissent subdit de pec
cato ingrati
tudinis dicens **non fuerunt memores mul**
titudinis **misericordie tue** quo per eis multa
egyptios flagellas
ti et eos a flagellis ipsis mirabiliter personas
ti Et hanc ingratitudinem patrum ostendit per
effectus
dicens **Et irritauerunt deum** scilicet in mo
ysen ser
uum
eius **ascendentes** idest cum
ascenderent **in mare ru**

brum Hoc factum est sicut legitur exo. 14. dicentes
moysi in transitu maris forsi
tan non erant sepulcra in egypto Ideo tu
listi nos ut moriemur in hac solitudine
Sed deus misericorditer reddidit eis bonum pro
malo
vnde sequitur **Et saluauit eos propter nomen suum.**
glorificandum et non
propter merita eorum **ut notam faceret po**
tentiam suam quia omnia opera dei ordinantur
ad eius gloriam prouerbiorum 16. vniuer
sa propter semetipsum operatus est deus postea
ostendit quomodo saluauit eos et primo per diuisionem
maris ru
bri vnde dicitur **Et increpuit** idest increpa
uit hugo **ma**
re rubrum suo imperio ipsum
diuidendo **et exsicca**
tum est videlicet inter medium per quod filii israel
transierunt siccis pedibus ut habetur
exo.
14. **Et eduxit eos** per ducatum
tum angeli **in abys**
sis idest in pro
fundo maris **sicut in deserto** idest sic
in via sicca et plana quia ibi non erat
limus sicut solet esse in profundo aquarum
Et per ista
ta duo. **Saluauit eos de manu**
idest de
potestate **odientium** idest egyptiorum perse
quentium eos ad occidendum
et redemit eos de manu inimici nycholaus
idest
de potestate pharao
nis regis egipti **Et operuit aqua tribu**
lantes eos scilicet pharaonem et exercitum eius
filios israel persequentes sicut exo.
14. dicitur Reuersum est mare primo diluculo
ad priorem locum fugientibusque egyptiis occur
rerunt aque et inuoluit eos deus in mediis
fluc
tibus **vnus ex eis non remansit**
qui non fuisset submersus Et visis hiis
miraculis **crediderunt verbis eius** idest moysi dum
filii israel viderunt egip
tios mortuos **et laudauerunt** idest lau
serunt filii maris cantantes
cantauerunt **laudem eius** dicentes canticum
pro victoria eius moysi scriptum exo.
15. videlicet Cantemus domino gloriose et cetera deinde subdit de
peccato murmurationis huius populi pro defectu cibi
et potus de quo
habetur ex. 16. vnde dicitur **Cito fecerunt** idest pa
rum manserunt in
laude dei **obliti sunt operum eius** quibus
eis pro
uiderat de auxilio in egypto et in mari
ru
bro **Et non sustinuerunt consilium eius**
idest non expectauerunt pacienter tempus in quo deus
disposuerat eis subuenire secundum quod sibi videbatur

luntatis sue s͡ꝫ puenerit i. d nimiando sin
tati
one ET CONCUPIERUNT CONCUPISCENTIAM IN
DESERTO. s. carnium sicut d. nu. xi. quis dabit nobis escas car.
ET TEMP
TAVERUNT DEUM IN INAQUOSO. hoc est in deserto
ubi non erant
aque. Et dicit temptaverunt quia non solum petie
runt aquas ad sitim suam relevandam sed
etiam ad experiendum sensibili. Si deus esset in
eis an non sicut
quod dicitur exodi. 17°. ET DEDIT EIS PETITI
ONEM EORUM s. carnes
et aquas ET MISIT SATU
RITATEM idest ea qui
bus saciarentur IN ANIMAS idest in
animabus EO
RUM quia dedit eis carnes ad vescendum
usque ad mensem integrum ita quod verte
batur eis in nausiam ex nimia repletione
ut habetur nu. xi°. Deinde describitur peccatum sedi
tionis chore et sibi adherentium videlicet datham
et abiron. Hugo. Isti enim qui erant de ruben
primogenito voluerunt principatum habere in populo
et chore et chorite qui erant de levi vo
luerunt habere principatum sacerdotii. Et ob hoc
hii moverunt seditionem in populo contra moy
sen et aaron sicut quod diffusius expressum est
nu. 16°. ET IRRITAVERUNT idest ad iram
unde habetur dicitur provocaverunt
MOYSEN IN CASTRIS AARON SANCTUM DO
MINI. Augus. idest consecratum ad fungendum sacer
dotio coram domino sicut habetur levi. 11° ... Ista autem
irritatio fuerat quia chore et sibi adherentes
dixerunt moysi et aaron qui erant princi
pes populi in temporalibus et spiritualibus: Suffi
ciat vobis sufficere quod sitis quia omnis mul
titudo sanctorum est quasi diceret debet vo
bis sufficere quia sitis in eodem gradu
cum aliis unde subditur ibidem Cur ele
vamini super populum domini. Deinde subditur pena
seditionis
ipsorum cum dicitur APERTA EST TERRA ET DEGLU
TIVIT DATHAN ET OPERUIT SUPER CONGREGATIONEM
ABYRON. prout diffuse
dicitur nu. 16°. ET EXARSIT IG
NIS IN SYNAGOGA EORUM idest in con
gregatione eorum
FLAMMA COMBUSSIT PECCATORES videlicet du
centos
quinquaginta viros qui offerebant incensum
tamquam vendicantes sibi illicite sacerdotium. Col
lecta. Timeat qui minuunt quod superiores sunt
timeant qui ad honorem prelatoris indebite pro
cendi sed dominandi intentione perveniunt ne
infernus aperiat os suum et flamma in extinguibili
post breve vel post momentaneam dominationem

recipiat eos eternaliter comburendos. Post hoc ostenditur
quomodo filii israel peccaverunt in ydolatria
dicens ET FECERUNT VITULUM IN OREB
Hugo idest prope montem oreb. Oreb enim est pes mon
tis synai quem montem ascenderat moyses
ut reciperet a deo legem. Collector. Translatio
romana et hebrea habet choreb ET ADORAVERUNT
SCULPTILE. Sculptile est ymago ydo
li sculpta et facta in la
pide vel in ligno cum malleo. Hugo. Sed
ponitur hic pro conflatili quia vitulus iste non fuit
sculptus sed de metallo fusus et conflatus
ut habetur ex
odi. 32°. ET MUTAVERUNT GLORIAM S.
Lyra idest deum verum in quo debebant gloriari et
qui gloriose duxerat eos de terra egypti in
SIMILITUDINEM VITULI COMEDENTIS FENUM.
idest in ydolum simile vitulo. Cass. hoc tom
fecit in pacientia levissimorum hominum qui semper durant
ad culpas. Nam si causam rei sub veritate
discutias nullum crimen est quod non ex
impacientia mentis nascatur. Contra hoc idem vero
remedium est quod in quo primo dicitur Expectans expec
tavi dominum et intendit mihi. Lyra. Deinde argu
it iudeos de peccato
ingratitudinis dicens OBLITI SUNT DEUM QUI
SALVAVIT EOS de servitute
domina egipti QUI FECIT
MAGNALIA IN EGYPTO egyptios mul
tiplicatis flagellis
MIRABILIA IN TERRA CHAM idest
in egyp
to sic nominata ... supra dicta populum israel a
plaga egyptiorum protegendo TERRIBILIA IN MARI RU
BRO pharaonem et eius
exercitum submergendo ET DIXIT s. deus
comminando UT DISPERDERET EOS propter eorum
ingratitudinis
SI MOYSES ELECTUS EIUS NON STETISSET
IN CONFRACTIONE idest in plaga qua eos
comminabatur eos confringere IN
CONSPECTU EIUS suis orationibus impediendo effectum
divine vindicte. Unde dicit ei deus
exo. 32°. Cerno quod populus iste dure cervicis
sit dimitte me ut irascatur furor meus contra
eos ut deleam
eos. Et idem subditur UT AVERTERET IRAM EIUS NE
DISPERDERET EOS. Obiecit enim moyses se
ipsum vindicte dei pro eis ut dicitur
exo. 32°. Obsecro peccavit populus iste peccatum
magnum fecerunt sibi deos aureos aut dimit
te eis hanc noxam aut si non facis dele
me de libro tuo quem scripsisti. Deinde subiung

de pcto rebellio
nis huius ppli dicens **p nichilo hūerūt**
idest reputauerūt
cēnsatio heccahc **t desperūt trā**
desiderā- **bilē.** Eis pmissā lacte et mel
le fluentē qz voluerūt reu
ti i egiptū **ñ crediderūt vbo eius** quo
nūi zo pmi
serat eos intro-
duce i trā illā **t murmurauerūt ī ta-**
bernacul- is suis. Vn dr nūi 14o Ig. voci
ferans oīs terra flet
nocte illa et murmurati sūt ḡ moysē t aarō
fr cassi. Et dr in tabernaculis suis vt hoc
no laborantibz sz
ocio ptigerit. vide. **et eleuauit ma- num**
suā sr eos hugo cōminando penam
Moys ē cōminantiū leua
re manū et
dicitur hic **vt psterneret eos ī dese-**
rto nyco. Tunc n. data ē ḡ eos sñia diuina
vt omīs murmurati fuerāt a viginti
ānis Et supra n ingrederent terram pro
missiois s; morerent in deserto pt caleph
et iosue
nūi 14o **t vt deiceret semē eorū in**
natoib9 t dispderet eos ī regi-
onibz Ista pena fuit tūc eis cōmina
ta sed tamē pribus moysi i
pedi
ta. **et initiati** idest cō
secrati **sūt beel-**
phegor Applicantes se cultui ydoli
illius Circa qd ē sciendū qp
ninus rex assirioꝝ q condidit niniuem
ciuitatē grandē fecit pri suo mortuo belo
noīe ymagiē qp belū noiat Et omibz
reis ad hac ymagiem cōfugientibz parce
bat pptea qd hoies ceperūt illi ymagini
exhibere diuinos honores Et in diuata est
ydolatria ad alias gentes Et silr noia ydo
loꝝ qz sicut assirii ydolū vocauerūt belū
Ita et alii bel vt babilonii et alii baal et
alii beel sm varietates ydiomatū Moabite a
ydolū suū vocauerūt beelphegor de quo hic
agitur Et ē nomē cōpositum ex duobz inte
gris s. ex beel et phegor qp ē nomē montis
vbi colebat Ig. balach rex moabitarū
de cōsilio balaam misit puellas pulcras
et nobiles pp tentatōia filioꝝ isrl vt per
eas inducerent ad ydolatriā Et sic deus of
fenderet contra pplm isrl Et aliq de po
pulo luxuriosi attēdebāt ad eas vt cū bel
lent eas cognoscere nō assentiebāt sm re
ceptū nisi prius cū eis ydolatraret vt
plenius cōtinet nūi 25o Ex quo secuta fuit
offensa dei ḡ pplm et plaga magna et hoc
est qd dr **t initiati sūt beelphegor** idest applica
ti cultui il
lius ydoli **t comederūt sacrificia mor-**
tuoꝝ idest de carnibus aīa
lium ydolis imolatoꝝ **et irri-**
tauerūt eū s. de
um **ī adinuentoibz**
s. idest in pctis ab
eis studiose fcīs **t multiplicata ē ī**
eis ruina qz tunc occisi sūt 24 milia hominū vt ibidē dr
et stetit phinees cōstāter contra
ydolatras qz oc
cidit zambri ducem tribus symeonis cū
mlre madianite coeuntem i cōspctu oīum cp
cū mlre trāsfix
it i locis genitalibz **t placauit** s. deū per
suū bonū
zelum sc
faciendo **t cessauit quassatio** a filiis is
rael hu Et
hoc
fuit **reputatū ē ei** s. phi
nees **ad iusti-**
ciā qz dns reputauit ex hoc facto
ipm iustum nycho Ex quo etiā
certificatus fuit deo qp succederet pri suo
i summo sacerdo
cio vt hr ibide **ī gnatiōe t gnatiōe** sz id
est
vsqz in sempiternū Quia istud fcm adc re
colitur i memoria ipius iusticie iōnnes Qd
diligenter auscultā sacerdos cui aīe com
mendate sūt Euagina gladiū vbi dei / i ter
rime fornicatoēm ista oportūe inportūe
argue increpa obsecra cū oī paciā t doctri
na vt t reputet ad iusticiā qz reddidit
pciosum ex vili sicut os meū loquutū est
dr dns nych Deī subdi de pcto cōdicois ppli
ppter aq deserti qd plenius po nūi 20 Et
contigit an sm pcedes sz p9 scribi qz ps
non sp tenet ordinē
hystorie vnde dicit **et irritauerūt**
eū s. de
um **ad aqs cōdicois** viz in ca
des vbi
ipacienter t cōtenciose locuti sūt ḡ moysē
pp aq defectū t p gns ḡ dnm non expecta
tes debite
exhibūpla **t vexatus ē moyses**
ppt eos idest turbatus mente i tm
qp timuit ne deus denegaret
eis ppterea
rū mali az **qz exacerbauerūt** idest
turba
uerūt vel cōmouerūt spm eius i tm qp prupe
ret i vba dubietatis q. d. Nūqd de hac pe
tra poterimus vob aqm eicere vt plenius
hr ibidem
Ideo subdit **t distinxit** idest mai-
feste ondit **ī**
labiis suis hoc ē in modo suo loque
di dubitatoēz cordis
sui ppt qd statī a dno fuit rphensus
et ab ingressu terre pmissiois exclusus
Deī de pcto ydolatrie i terra pmissiōis

ia adepta per/ pertire cum subdi- in dispdiderit gentes
et est hic primum versus secundum translationem ro
manam Unde sciendum est quod deus precepit habitato
res terre chanaan interfici numeri 33° ne
per eos filij israel ad ydolatriam traherentur
Sed ipsi cupiditate ducti permiserunt eos vi
vere propter tributum quod eis reddebant et se
tracti fuerunt ad ydolatriam eorum Et hoc est
quod dicitur non disperdiderunt gentes quas dixit
dominus illis idest precepit ut disperderent et commixti
sunt inter gentes hugo Non tantum corporaliter sed etiam mente unde addit et
didicerunt opera eorum et servierunt
sculptilibus idest ydolis eorum et factum est illis
in scandalum idest in materiam ruine et immola
verunt filios suos et filias suas demoniis que in ydo
lis colebantur quod hoc fecerunt non legitur in his
toria sed credendum est prophete ut ait augustinus et effuderunt sangui
nem innocentem videlicet sanguinem filiorum
suorum et filiarum suarum quas sacrificaverunt
idest immolaverunt sculptilibus chanaan
idest chananeorum inter eos habitantium tra
hendo parvulos suos ad ignem Unde et 3° regum
16° dicitur de achab Insuper et filium suum consecravit
transferens per ignem secundum ydola gentium et infecta est terra
idest homines terre in sanguinibus idest in adulte
rata est in peccatis sicut subditur et contaminata est in operibus
eorum per ydolatrias immolationes nycholaus et fornicati sunt
idest ydolatraverunt quia ydolatria fornicatio
nominatur in scriptura quia in ea recedit anima a
sponso suo vero scilicet deo in adinventionibus suis quas ab
aliis et a se ipsis invenerunt Et propter ista iratus est dominus in fu
rore in populo suo In quo notatur gra
vitas culpe dominum provocantis ad vindictam cuius furor est ri
gor iusticie et vindicte sue et abhominatus est heredi
tatem suam idest filios israel qui domini hereditas in scriptura qui propter
peccata sua fuerunt deiecti a protectione
divina sicut aliquis abhominabilis et tra

didit eos in manus idest in potestate gentium
ydolatrie deditarum et dominati sunt eorum qui oderunt
eos Et ex odio precedenti gravius
afflixerunt eos Ideo subditur et tri
bulaverunt affligendo eos inimici eo
rum iudicio et humiliati sunt coram deo sub
manibus eorum pena inflicta dante eis intellectum sepe
liberavit eos sicut patet ex decursu libri
iudicum Quia quando ab inimicis
afflicti humiliter deum deprecabantur suscitabat
eis iudices ad eorum liberationem secundum quod dicitur iudi
cum 2° hugo Sed ipsi de beneficiis dei fuerunt
crebro ingrati et non dimittebant mala
consueta unde subiungitur ipsi autem exacerbaverunt idest ad iram
provocaverunt eum in consilio suo nycholaus quia mala culpe pro
venit ex iniquo libero arbitrio et non ex deo et humiliati sunt
hugo idest afflicti et puniti sunt in iniquitatibus suis Unde translatio
hebrea habet et humiliati sunt pro iniquitatibus suis
Sed tamen in illa afflictione non defuit eis mi
sericordia dei unde addit et vidit respexit cum tribu
larentur et audivit orationem eorum liberando eos
et memor fuit testamenti sui nycholaus idest promissi
sui per moysen expressi deuteronomii 30 Unde si
ad cardines celi fueris dissipatus scilicet propter pec
cata tua inde retrahet te dominus deus tuus si ver
penitueris et assumet atque introducet te
in terram quam posse derunt patres tui et penituit eum secundum
multitudinem misericordie sue idest ad modum peni
tentis se habuit quando quos per
ditos videbat de captivitate reducit
penitentia in deum non cadit sed loquitur more hu
mano Sequitur et dedit eos in misericordias in con
spectu omnium qui ceperant eos hoc patet de ma
nasse rege iuda quod de captivitate in regnum
suum restituit 2° paralipomenon 33° Et de ioachim
rege iuda quod rex babilonis de carcere absolvit
et inter maiores regni sui constituit ut
patet 4° regum ultimo Deinde concludendo psalmus resumit suam
deprecationem ad populi israel liberationem dicens salvos fac nos
domine deus noster de servitute et angustiis quibus affli
ctus populus tuus est affli

tus in diuersis terris qz a tpe iudicu fuit pplus israel frequenter captiuatus a diuersis gentibz ET CONGREGA NOS DE NATIONIBUS i loco tuo cultus silicet in iudea UT CONFITEAMUR NOMINI SCTO TUO confessione tue laudis ET GLORIEMUR IN LAUDE TUA In pnti p gratiam et i futuro p gloriam BENEDICTUS DOMINUS DEUS ISRL in oibz q fecit et faciet nobis i aduersis et psperis A SECLO ET USQZ I SECLM idest in eternum ET DICET OMNIS POPULUS idest dicat / hebrei pop tato vtu: futuro idicati FIAT FIAT In trasla de hebraica h: amen qd' est veritate stabilitas hugo pt at hic qri quo possumus bndice dnm cu aps dicat ad heb' vii° Sine vlla qdicoe qd minus e a meliore bndi: Et qs e melior deo certe nullus go nullus potest dnm bndicere Dico q e bndictio laudis t gratiarum actionis sicut h: apoc vii° Bndco t claritas t sapia et gratiarum actio et honor et virtus t fortitudo deo nro in secula sclor amen Et hac benedictioe potest et qslz ho dnm benedicere Item e bndco q e consecratio q sp maior miori bndicat de q benedcoe lo: aps ad heb' vii° vt dcm e sup cassiodorus Cantatu e alla festiuum incedant titulo suo oia / titulus e eni al'ca co fessio q miro mo ad laudes dei oio ferunda e / per confessionem eni ab egyptijs eripimur qn ab opibus dyabolicis diuino munere liberamur: mare rubrum transimus qn bapte sacrata percipimus In deserto pascimur qn diuina gra ocedente i mundi istius bonarum rerum largitate saciamur: / ad terram pmissionis pducimur qn in i° pria felici munere sine pietatis intramus vt multo tlis frequenter itera ta pdicere: q tantorum magliu pfiga de deo rat: Qpp summo desiderio supplicamus vt nos de bnplacito s' pplo esse ocedat q de pmis ita de amaris dulcia de tpalibz celestia facere consueuit qtinus t nos in xo dno gland gitur dicere mereamur: bndcs dns deus ihs xs conditor t redeptor nr Cui e honor t gla in scla sclor amen

CONFITEMINI DNO QNM BONUS Titulus alla al' hu. hus ps' cu duobus pcedentibz cuis e materia sicut filis e titulus Inuitamur n. in hoc ps° ad vtraqz confessionem tam peccatorum q laudis diuine Et ppt ho competenter duplica al' / Vel ppt iudeos t gentes conuersas ppt qd aps ad gal' v° / dt abba pr / licet .n. signt abba idem qd pr tn abba dixit p conuersioe iudeorum et pr p conuersioe gentium cassiodorus pmdes itaqz ppha populum xanu in aduentu dni gratiam percepturum ne securitate tanti beneficij aliqua negligentia lentaret: idest tepesceret commonet confiteri eu sua pcta t laudes dni perso nare d. CONFITEMINI DNO dum confessione tam pctor q laudis Ille n. pcnia dni salutarit assumit qui p° cum delictorum suorum confessione placauerit QNM BONUS essentialiter et QNM I SECLM idest in eternum MIA EIUS qm et h' consueuit pctoribz parte / t i futuro fidelibz digbus eterna pmia donare Ita fit vt bois supplicibz idest humilibz suis sp misericors appbr DICANT NUC QUI REDEMPTI SUT A DNO idest xani de gentibus conuersi xrm dom laudet eu san guine re depti sut QUOS REDEMIT DE MANU INIMICI idest de potestate dyabli Hugo: DE REGIONIBUS idest de extremis climatibz mundi: CONGREGAT EOS nycholaus per pdicacionem aplorum et aliorum i vna eccam catholica cassiodorus Et ne putares de paucis pmitijs congregatos subiungit A SOLIS ORTU ET OCCASU AB AQLONE ET MARI Mari pro parte australi Hugo Qa auster flat versus oceanum q mare d: eo q maius e ceteris congregatoibz aquarum / qnt po: inuitaco ad dei laude ex liberatoe gentium a cultu ydolorum vn d: nycholaus ERRAUERUNT I SOLITUDINE .i. in gentilitate q non erat culta pphijs et in lege diuina I INAQUOSA idest i statu q e sine gra aqt doctrine: VIAM CIUITATIS HABITACULI s. patrie N INUENERUNT qz viam xpi q ducit ad regnum celorum ignorauerut Vn dt Jo° in epla ad paulinum hac viam doctus plato nesciuit hac damascus eloqns ignorauit et pter huc errorem fuerat etia i magna inopia Vn subdit ESURIENTES ET SITIENTES nych: idest veram btitudinem cognoscere desiderantes: AIA EORU I IPSIS hoc e in studijs suis t laboibz DEFECIT ab inuentoe eterne btitudinis hu. Et cognoscentes defectum suum .i. qd per se non poterat viam inuenire btitudinis CLAMAUERUT AD DNM petentes de suis erroribz cu tribularent: errore pdco / et de necessitatibz

eorum. Quidam namque peccabant gentes tempore ignorantes et assueti ad ydolatriam. nycholaus. **Eripuit eos** viam veritatis ostendendo propter quod subditur **Et eduxit eos** ab errore **in viam rectam** que est christus **ut irent** bene operando **in civitatem habitationis** in celum. Et quia hoc fecit eis dominus non eorum meritis sed gratis ex pura sua misericordia ideo hortatur eos propheta ad gratiarum actiones dicens. **Confiteantur** confessione laudis **domino misericordie eius** idest homines propter misericordias eius. cassiodorus. Per quas copiosa beneficia perceperunt quia quod proprie in nobis videtur laudabile constat esse clementie que peccata relaxat spem tribuit atque bonitate sue dona perducit. hugo. **Et mirabilia eius** exhibita **filiis hominum**. Ac si dicat peccatores laudent dominum propter mirabilia eius. Misericordia enim domini fuit in hoc quod voluit iniquos liberare. Sed mirabilia eius fuerunt in hoc quod per filium suum liberat eos scilicet proprio cruore. Unde canit ecclesia in prosa defunctorum. Creator omnium rerum deus qui me de limo terre formasti et mirabiliter proprio sanguine redemisti. cassiodorus. Memento autem quod hic versus quatuor vicibus usque in finem psalmi sub equa permutatione repetitur ut sicut de quatuor mundi partibus dicitur ecclesia congregata. Ita de totidem cardinibus orbis laudes domini ipsius devotis mentibus offerantur. Etiam laudetur deus. **Quia satiavit animam inanem et animam esurientem satiavit bonis**. Anima accipitur hic pro homine. Gentes quando intentionem suam in ydolorum vanis desideriis occupabant inanes erant et vacue ab omni bono. Sed tunc esurientes saciate sunt quando per predicatores domini commonite vota sua ad pura studia transtulerunt. ieronimus. Eos ergo qui inanes erant a gratia dei et famem verbi divini patiebantur bonis celestibus saciavit. nycholaus. Deinde describit vitam earum gentium quam ante adventum domini fuerunt dicens. **Sedentes in tenebris** ignorantie **et umbra mortis** idest in viciosa huius seculi vita que illius eterne mortis teterrimam portabant ymaginem **vinctos** sub dyaboli dominatione nexibus peccatorum. hugo. Sedent itaque in tenebris qui morantur in ignorantia propter fragilitatem. Sedent in umbra mortis ipsa enim est ymago future dampnationis. Umbra corporis sequitur et ymaginem vite viciose mors eterna comitatur. **in mendicitate** nichil boni operis habentes et ferro

hoc est in duritia malorum obstinati. Eorum causa subditur. **Quia exacerbaverunt eloquia dei** hugo idest ad iram provocaverunt deum loquentem eis per scripturas et per legem naturalem scriptam in cordibus eorum et dicentes ydola nichil esse. **Et consilium altissimi** quo consulebat ut ydolatrie errorem relinquerent **irritaverunt** nolentes obedire. **Et humiliatum est** humiliatione confusionis **in laboribus** ydolatrie et viciorum **cor eorum**. Unde dicunt sapientie v°. lassati sumus in via iniquitatis et perditionis. **Infirmati sunt** tanquam omni virtute destituti. **Nec fuit** scilicet ex hominibus **qui adiuvaret** nisi solus deus. **Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum liberavit eos** de quibus subditur. **Et eduxit eos de tenebris** scilicet ignorantie ad lumen fidei **et de umbra mortis** idest de peccato ydolatrie ad veritatem vite que est vita gratie. **Et vincula eorum disrupit**. cassiodorus. Inspice misericordie domini quibus distinctionibus exponitur. Primo de necessitatibus liberat eos quas patiebantur sub servitute dyaboli. Deinde a confusionum suarum tenebris eduxit animas peccatorum sordes pollutas. Tertio non dixit vincula eorum solvit sed disrupit sicut dyaboli tyrannica potestas christo veniente disrupta est. Unde ammonet liberatos gratias agere dicens. **Confiteantur domino misericordie eius et mirabilia eius filiis hominum** quia ianuas peccatorum et malorum omnium claustra virtus divina confregit. Causam huius laudationis subiungit dicens **Quia contrivit portas ereas** idest consuetas viciorum concupiscentias que tenebant corda eorum ne de peccato exirent **et vectes ferreos** idest dyaboli potestates suggestores **confregit**. Hec enim duo metalla pro fortitudine delectorum vinculorum adhibita sed ista virtus divina confregit quando pietates advenientis sui lumine misericorditer respexit. hugo. **Suscepit** liberando **eos** per misericordiam suam **de via iniquitatis eorum** ut poneret eos in via equitatis. Et quia oportet quod humiliet se per penitentiam qui

a deo suscipi. Ideo subiungit **propter iniusticias enim suas humiliati sunt** quia erubescentes pec cata sua penituerunt **omnem escam** non corporalem sed spiritualem *cassiodorus* videlicet legem dei et saluta eius pre cepta: **abhominata est anima eorum** idest parvipendit et fastidivit *hugo* Et ideo **appropinquaverunt usque ad portas mortis** Mors eterna habet tot por tas quot sunt peccata mortalia et has ingredi. qui in peccatis mortalibus mori. Et bene dicit appropinquaverunt *cassiodorus* quia has por tas non sunt ingressi quando erat dei misericordia liberati. Quomodo vero subdit **et clamaverunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum libe ravit eos** quod subiungit dicens sicut su pra exposuimus Quomodo autem eos liberavit consequenter subiungit dicens **misit deus pater verbum suum.** idest dominum christum qui in principio erat verbum *hugo* **et sanavit eos** a languore mortis anime **et eripuit eos** de omnibus peccatis per que intrat et occidi anima et pro tanto beneficio **confiteantur domino misericordie eius** quibus excelsus se humiliat deus homo factus est et immortalis per mortalium vita sub ditur morti **et mirabilia eius filiis hominum** quibus inferni ereas portas confregit vec tes quoque ferreos quibus redyt victor ad supe ros quibus reme avit ad celos. **et sacrificent sacrificium laudis** *cassiodorus* quia multo prestancius est cum bonis actibus psalmodie illi iubilationes offerre quam pecudum victimas immolare et predicatores sancti **annuncient opera eius in exultatione** idest cum gaudio predicabunt fidelibus populis qualiter eos sua incarnacione et morte salvat **qui descendunt mare** in secu lum. **in navibus** idest in ecclesiis que christum portat et a fructibus te nent. *hugo* Et bene dicit descendunt quia sancti viri et predicatores boni habitant mente et deside rio in celo et non in terra Et ideo descendunt quando pro proximis operantur. **facientes operationes in aquis multis** *cassiodorus* Sacerdotes enim sunt qui operantur predicando verbum dei in aquis idest in populis multis Nam in apocalypsi quod erant aque intel ligati iohanni revelatum est populi sunt **ipsi** predica tores **viderunt** idest cognoverunt **opera domini.** In scripturis sanctis in quibus dicuntur esse eruditi **et mirabilia eius in profundo** scripturarum que non possunt applicari ad plenum *cassiodorus* videlicet in mare rubrum baptismum ut ione triduana in ventre ceti habita tione sepulcrum domini figurare cognoscunt et huius modi. Consilia que scripturarum divinarum perscrutatoribus age bantur. Et ideo fit ut miracula eius in profundo respiciant quia opera eius spiritualiter esse cognoscunt et considerant *Nycholaus* **dixit.** scilicet deus cuius dicere est facere **et stetit spiritus procelle** idest temptationis periculose quam quam diu deus permittit stat in suo furore Ideo subdit **et exaltati sunt fluctus eius** idest motus carnales et sug gestiones dyaboli **ascendunt usque ad celos** temptantes de presumptione **anima eorum in malis tabescebat** idest deficiebat et lan guebat in temptationis labore **et ipsi** tabefacti in temptationibus **turbati sunt** ignorantes quid facere debeant **et moti sunt sicut ebrius** ad inutias *cassiodorus* pertinens eiusmodi das. **et omnis sapientia eorum devorata est** *cassiodorus* quia in tempestate temptationis omnia con silia humana deficiunt et quid agendum sit non vident *cassiodorus* Huius ergo exemplis mo nentur sacerdotes ut domino supplicent quatinus corda eorum in humilitate consolidat ne a dyabolice temptationibus ventilentur. Et quod restat in tempta tionibus faciendum vero hoc quod sequitur. **et clamaverunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum edux it eos** *hugo* hoc facit deus quando animam de cor pore educat quia quamdiu vivit homo sp est vallatus temptationum periculis Et ideo clamat apostolus ad Ro. vii. Infelix ego homo quis me libera bit de corpore mortis huius Et licet in hac vi ta de hys non educat omnino tamen ipsas temptationes mitigat ut non noceant sed invenit Unde sequitur **et statuit procellam eius** idest asperitate temp tationis **in auram** convertendo conscientie se renitate tranquillitate **et silu erunt fluctus eius** idest motus carnales quos temptatio excitabat **et letati sunt in domino** ex eius beneficio videlicet quia siluerunt fluctus temp tationum quibus fatiga bantur. Et in hac tranquillitate **deduxit eos in portum voluntatis eorum** idest ad regionem vite celestis quam desiderabant Et quando est ex hoc deo regracian

dum non solum ab his qui perdita sunt, sed a tota ecclesia. Ideo subditur: Ionnius: Confiteantur Domino misericordiae eius, quibus protegitur genus humanum, et mirabilia eius filiis hominum, quia mirabiliter hos conpescuit fluctus. Cassiodorus: Et exaltent eum devotis laudibus, non quod illi quippiam possit addi, sed ut nos in ipsius exaltatione debeamus erigi. Id est in tis augusti [?]. Ionnius: In ecclesia plebis, id est in congregatione fidelium, et in cathedra seniorum laudent eum. Cassiodorus: Per hoc praecipit omnes doctores laudes Domini personare qui in cathedra seniorum residere noscuntur, id est qui successores veterum pontificum esse meruerunt. Nycholaus: Consequenter ponitur invitatio ad laudandum Deum ex liberatione a spirituali sterilitate, de qua dicitur Amos 8: Mittam in terram non famem panis neque sitim aquae, sed audiendi verbum Domini; a qua gentilitas fuit liberata per recessum apostolorum de Iudaea, dicente apostolo Actuum 13: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repulistis, ecce convertimur ad gentes. Dicit ergo: Posuit flumina, id est sacrae scripturae, in desertum. Cassiodorus: id est in populum gentilem, quia apostoli non credentibus Iudaeis ad deserta gentium transierunt. Hugo: Et exitus aquarum, id est ipsos Iudaeos, unde aliis manabit aquae doctrinarum, posuit in sitim, quia ipsos fecit siccos et egenos. Terram fructiferam, quae prius superna religione florebat, postea posuit in salsuginem, id est in sterilitatem bonorum operum; quae sterilitas per salsuginem intelligitur, quia ubi salsus humor dominatur, fecunditatem tollit. Et haec sterilitas in isto populo iudaico contigit a malitia, id est per malitiam inhabitantium in ea, videlicet Iudaeorum respuentium verbum Dei. Posuit desertum, id est gentilitatem, in stagna aquarum, per praedicationem apostolorum, ut aquae, id est sacrae scripturae, apud eos manarent. Et terram sine aqua, id est gentes prius sine doctrina, posuit in exitus aquarum, ut scilicet non tantum retineant doctrinas apud eos, sed et aquas ipsas effundant per doctores ad fidem conversos, videlicet Dionysium, Ambrosium, Augustinum ac alios multos. Hoc enim Salvator praedixit Matthaei 21: Auferetur a vobis regnum Dei et dabitur genti facienti fructus eius. Et collocavit illic,

scilicet in plenitudine doctrinarum. Nycholaus: esurientes, id est gentes fidem et verbum Dei devote recipientes, et constituerunt civitatem habitationis, id est ecclesiam collectam ex gentibus devotis, in qua est communis unitas in fide. Hugo: Et seminaverunt, scilicet apostoli semine verbi Dei, agros, id est homines de mundo, quia agri mundi sunt, ut habetur Matthaei 13. Cassiodorus: Seminant agros qui corpora sua mundata sensibus pectorum caelesti institutione purificant, ut fructus illos germinent qui Domino placere noscuntur. Felix labor, profectus mirabilis, sic operari ut redemptor generis humani placatus possit. Et plantaverunt, id est aedificaverunt ecclesias. Nycholaus: vineas, id est particulares ecclesias, et fecerunt fructum nativitatis, id est caritatis, quae est nativitas spiritualis. Et benedixit eis augendo gratiam in bonis spiritualibus et temporalibus. Et multiplicati sunt nimis merito et numero, et iumenta eorum, id est lapsos et peccatores, iterum eos non minoravit, sed multiplicavit. Hugo: Plures sunt conversi ad fidem tam de simplicibus quam de nobilibus; unde apostolus ad Corinthios 1: Videte vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes, non multi nobiles, sed quae stulta sunt mundi elegit Deus ut confundat sapientes. Tertio demum subdit de repulsione Iudaeorum. Nycholaus: Et pauci facti sunt, videlicet in [?], et vexati sunt a tribulatione malorum et dolore, quia per Romanos partim sunt occisi et partim capti atque dispersi. Et causa subditur: Effusa est contentio super principes, videlicet Romanos et Iudaeos, et propter hanc contentionem destructi sunt. Et errare fecit, id est permisit, eos in invio, id est infidelitate, et non in recto, et non in via fidei. Et adiuvit pauperem, id est populum gentilem, de inopia, quia erat esurientem panem, sacram scripturam. Et posuit per ordinationem apostolorum et praelatorum sicut oves familias, scilicet congregationem in ecclesiis conversarum ... multitudinem ac devote sumentium. Hugo: ut audientes vocem veri pastoris fidei de non ficta sequitur Christum. Videbunt recti multitudinem conversorum ... et laetabuntur. Cassiodorus: quia fidelem populum ... [?] ... coetibus acquisitum. Et omnis iniquitas

tas .s. opa boli OPILABITUR OS SUUM aug[9] tin[9]
qm eclia dei non erit qui possit opponi In
fine ps concludit pro omnibus predictis dicens
hu go QUIS SAPIENS ET CUSTODIET HEC
ET INTELLIGET MISERICORDIAS DOMINI vz ut se re
putet pau
perem ac sine adiutorio dei nil valere et
tunc mias dni intelliget aug[9] Qui erra
tem et egenum in viam deduxit et paruit
qui pugnante adversus difficultate peccatorum
et colligatum vinculis consuetudinis soluit et
liberauit qui fastidiente verbi dei et tedio
quodam pene morienti missa medicina
verbi sui curauit qui periclitante inter nau
fragia et periculosa maris huius discrimina ad
portum perduxit qui eum denique constituit in
templo ubi humilibus dat gratiam et facit
eum suum ut intus manens multiplicare
non ut foras exiens minuere hoc custo
diet sapiens per humilitate intelligendo
mias dei coll[o] Unde beatus bernardus post septe
mias de quibus in principio ps lxxxviii supra
dicitur est Nos quoque preueniens domini qui peccantibus pat
peccatores ad penitentiam perducit peccata indul
get deinceps continendi ac emendacius vi
uendi gratiam prestat quantum eius mia adiuti
sic vitam nostre peregrinationis finire valeamus
ut cum eclia suis regni celestis participes effi
ci mereamur Ipsi sit cum eterno patre et spiritu
sancto honor et gloria in secula seculorum Amen

PARATUM COR MEUM DEUS
ps iste compositus est et contextus
ex duabus partibus duorum
psalmorum Nam prima ps huius ps usque ad illum
versiculum saluum fac dextera tua supra est
ex fine ps lvi. qui incipit Miserere mei
deus miserere mei Secunda ps supra est ex fine
ps lix qui incipit deus repulisti Sed quia
huic psalmo preponitur alius titulus quam aliis predic
tis ps Ideo aliter exponendus est Titulus vero
huius ps talis est Canticum ps ipsi david hug Cuius
sensus est talis Canticum ps idest ps iste agit de me
tis iocunditate qui de bonis operibus procedit
atque idem ps nos monet cassio Canticum n.
refertur ad diuinarum rerum contemplationes ps
vero ad opas actuales qui cum diuinis noscun
tur conuenire mandatis nycho Iuxta n. litterale
sensum ps iste est exultatio david in deo atque gratiarum
actio de restitutione regni israel in statu bo
ne per david victoria sibi a deo concessa de pdum
is quos redegit sub tributo ut habetur 2o Re 8o col
lecte Et licet iste ps secundum iom et cassiodorum sit vox
christi gratias deo patri exsoluentis In hoc ps quo
ipse christus suscipiens mirabilem passionis archa
resurrexit in gloriam sempiternam tamen quia in predictis

ps tota littera huius ps secundum hunc sensum mistice exposi
ta est in predictis ps de christo Ideo hic ps ad primis
expositorum secundum sensum moralem hug Supra enim
psalmista in tribus ps predictis inuitauit ad con
fessionem cum dixit ter confitemini domino hic
respondet
auditor d. PARATUM COR MEUM DEUS ad con
fiten
dum PARATUM COR MEUM ad faciendum
que michi precipis
CANTABO deuote orando ET PSALLAM bona ope
ra facien
do et IN GLORIA MEA idest in puritate consci
entie mee de qua dicit apostolus
2 ad cor 1o Gloria mea hec est testimonium consci
entie iom hoc dicit quod tibi psallo quod tibi can
to non tibi gratiam facio sed mihi In alio ps dicit
quoniam bonorum meorum non eges Quod ergo facio
pro me facio Ieiunamus numquid deo aliquid donamus pro
peccatis nostris hoc facimus Iacemus in sacco quid ex
hoc prestamus ut saluemus animas nostras Ipse n.
hoc desiderat sicut bonus et misericors medi
cus si aliquem sanauerit gaudet quidem et ipse
sed ille qui sanatus est Ita et deus noster hug Et quia pro
mittunt multi sanctam deducere vitam sed
non soluunt
Unde subiungit EXURGE PSALTERIUM ET CY
THARA per carnis mortificationes Sed quia
nichil possumus facere sine gratia dei
Ideo addit EXURGAM de viciis ad bona opera DILUCU
LO idest in ortu gratie CONFITEBOR TIBI confessione
laudis IN
POPULIS DOMINE bonitatem tuam laudando non solum
verbo sed etiam exemplo Unde subdit
ET PSALLAM bona ope
ra faciendo TIBI idest ad ho
norem tuum
in nationibus bonum exemplum aliis prebendo Iuxta
id Matheus Sic luceat lux vestra coram hominibus
ut videant opera vestra bona et glorificent patrem
vestrum qui in celis est Et
merito laudandus est QUIA MAGNA SUPER CE
LOS hoc est sunt per iustos MISERICORDIA TUA quia quantumcumque
iusti sint tamen
necesse habent non iusticiam allegare sed miam
implorare Unde gregorius vita sanctorum succumbit si
pietas desit ET USQUE AD NUBES VERITAS
TUA idest usque ad peccatores puniendos qui
nubes dicuntur unde 2o hii sunt nubes
sine aquis que a ventis circumferuntur EXALTARE SUPER CE
LOS DEUS idest fac ut ipsi celestes homines
te exaltent bonis operibus et scien
ciam facientes de ipsa iusticia: remuneret
Exaltatur autem deus a bonis hominibus per famam bo
nam per cultum per fidem per contemplationes SUPER OMNEM TERRAM.
idest super omnes peccatores qui sunt omnis terra

idest omni terreno **Sit gloria tua** idest mea que debeo tibi gloria de qua apostolus ad Romanos 3o ait Omnes peccaverunt et egent gloria dei. Cur autem hoc petat consequenter manifestat cum subiungit dicens **ut liberentur. dilecti tui** idest sunt peccati et diaboli licet enim odisti omnes qui operantur iniquitatem tamen diligis peccatores in quantum sunt creature tue quia sicut dicitur sapientie xio diligis omnia que sunt et nichil odisti eorum que fecisti. In tantum peccatores creature sunt a te dilecti quod te fecisti servum ut eos liberares et mori voluisti ut eos redimeres. **Salvum fac** scilicet me per spem in presenti sicut ait apostolus ad Romanos 8o Spe enim salvi facti sumus **dextera tua** idest propicia tua **et exaudi me** ut ad salutem perveniam **Deus locutus est in sancto suo** idest in viro sancto qui et in 84o psalmo dicit Audiam quid loquatur in me deus deinde sequitur vox domini dei dicentis **exultabo** de iustis sicut dicitur ysaie 62o Gaudebit sponsus super sponsam **et dividam Sichimam** idest separabo de societate bonorum malos qui prave et inique vixerunt sicut sichimite qui inter alia que fecerunt mala oppresserunt dinam filiam iacob ut habetur genesis 34o **et convallem tabernaculorum** idest huius penitentiam fidelium luctum magis vicia qui in hoc mundo velut in tabernaculis sunt non manentes sicut seculi amatores sed ut peregrini ad celestem patriam transeuntes horum penitentie **dimetiar** idest iusticiam et victoriam te remunerabo reddendo unicuique secundum suum laborem. Et ne quis de bonis suis superbiat et sibi ea ascribat consequenter subiungit **Meus est Galaad** idest a me habeo testimonium bonorum operum quia non qui seipsum commendat probatus est sed quem deus commendat. Galaad acervus testimonii interpretatur. **et meus est Manasses** idest a me habeo ut posteriorum hoc est terrenorum oblitus ad anteriora scilicet celestia continue me ipsum extendam ut dicitur ad Philippenses 3o. Manasses oblivio interpretatur. **et Effraim** idest fructificatio et omnis profectus spiritualis non est ab homine sed est **susceptio capitis mei** idest dei quasi dicat suscipitur a deo largitore unde apostolus in ad Corinthios 3o Deus incrementum dedit. Hec quidem tria scilicet bona operatio / mundi oblivio et profectus in bono spirituali conceduntur fidelibus a deo largitore quibus ne noceant latrones idest demones supponit eis dominus regem de quo subdit **Iuda rex meus**

idest confessio regit michi ista tria dona quia ipsa confessio latrones idest suggestiones diaboli et motus carnales destituit et regnum conscientie in pace a peccatis conservat. Nam iuda confessio interpretatur. Et ad hoc quod rex iste bene regat summa necessaria est sapientia que eum doceat quid bonum sit aut malum unde addit **Moab lebes spei mee** Moab interpretatur aqua matrina et significat sapientiam patrum in qua sacra scriptura continetur. lebes est studium in quo caro hominis decoquitur secundum ecclesiastem ultimo / frequens meditatio scilicet scripturarum carnis est afflictio. Sapientia inquam que acquiritur in studio sacre scripture docet discernere inter bonum et malum idest in conscientia et est robur spei mee adipiscendi patriam celestem ad quam aspiro. Unde apostolus ad Romanos 15o Quecumque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt ut per pacientiam et consolationem scripturarum spem habeamus **In Idumeam** que terrena interpretatur significat peccatores ad quos **extendam calciamentum meum** idest exempla humanitatis mee vel sanctorum. Calciamentum enim fit de corio mortuorum animalium. Mortua animalia sunt sancti qui mortificaverunt corpora sua per penitentiam et multi eorum se morti pro Christo tradiderunt quorum conversatio relicta est nobis in exemplum. Ipsorum namque exemplo multi conversi sunt ad penitentiam unde subditur ipsos **mihi alienigene** idest peccatores **amici facti sunt** idest reconciliati sunt per penitentiam qui prius erant inimici per culpam. Sed quia pauci sunt qui de vita seculari ad deum convertuntur querit dominus **Quis deducet me in civitatem munitam** idest corum vallatum et obstinatum multis viciis. Aliud **Quis deducet me in Idumeam** idest in mentem terrenas delicias amantem quasi dicat nullus nisi tu ipse qui solus convertis ad te corda peccatorum. Unde vir iustus de se non presumens et peccatoribus compaciens respondens ait **Nonne tu deus** quasi dicat non sumus digni et potentes hoc facere quia tu solus converti facis peccatores de via sua mala **qui repulisti nos** quasi non egens nostro auxilio **et non egredieris deus** ad capiendum sive ad convertendum corda obstinata **in virtutibus nostris** quia hoc non ad infirmos tamen sed ad te pertinet sicut dixisti ysaie 43o Ego sum qui deleo iniquitates propter me. **Da** Nos potius indigemus tuo auxilio unde subditur

nob auxiliu͂ non p(ro)speritatem mundi q̄ nociua ē sed
de tribulatione . scilicet etiam q̄ iuuat q̄z r
trahit hoiem a pcco̅ et
ad deum redire compellit nec hoc auxiliu(m)
quero ab homine **Quia vana salus hoīs** Vn
de
Jeremie 17o dicit Maledictus homo q̄ spem
suā ponit in hoīe et a deo recedit cor eius
ionis Hec sniā oibus pz q̄s sperauit i ipato
re in p̄ncipe in patre aut matre q̄ i aliq
negotio subito subtractus est sp̄s eius in q̄ sperau(it)
et euanuit salus eius **In deo** hug(o) et non
propter qd nos asperatis in nr̄a po
tencia vel **faciemus virtutē** idest virtuosam
sapiētia operatioez cassio(dorus)
Ipse enī dn̄o fecit virtutem q̄ in mādatis ei(us)
iugiter perseuerās diabolicas tēptaoes eo
dem miserante calcauerit Et **et ipse ad nichilū
deducet inimicos nr̄os** Qz tibi fi
delissime
opus est arma qui hec talia pbaris auxi(li)a
Ipse enī p te pugnat cui null(us) resistit Ad
nichilū q̄ppe perducit inimicos fidei suor(um)
q̄n delet eos de libro viuentiu(m) vbi scripti
videbant(ur) elati Ecce mundi isti(us) tribulao
si sm̄ dn̄i tollerant(ur) ipnium bt̄a Ecce hūilitate
terrenis culmibz celsioze q̄n non pt deficere
cui venit auxiliu(m) de tribulaoe Sz te doe de(us)
vniuis(us) mundi re(x) ē p̄ncipat(us) cuncta ē sibi
q̄libet ptas et per te gaudet hūilitas Qs
possit enarrare magnificētiaz tuā q̄m nostri
tribulatoēs tpales in gaudia eterna con
uertis et id apud te ē preciosum qd in ho mū
do sceleratis hoibus vi(detur) abiectū tibi dn̄e
laus et glā in scl̄a sclo(rum) amen

Deus laudē meā Titu
lus In
finem ps dd Ex supioibz patz
sp(irit)us eius nycho(laus) de materia vero
hui(us) ps dicit beatus petrus act(uum) 2o q̄ l(ite)ra
h(uius) ps itellit(ur) de passione xp̄i spāliter q̄m ad ho q̄ fu
it tradit(us) a iuda traditore qui ex auaricia
motus fuit ad hoc et iudei ex inuidia Vn̄ d(icitu)r
In diebus illis exurgens petrus i medio
frm̄ dixit Viri fr̄es oportet ipleri scriptura
quā p̄dixit sp̄s sanct(us) per os dd de iuda q̄
fuit dux eor(um) qui cōphenderūt ihm Et sb
dit postea scriptum ē in libro ps(almo)rum Et ep(iscop)a
tum eius accipiat alter cu(ius) locum ipleuit
mathias cassio(dorus) Per totu(m) q̄dem ps m lo(quitur) do(minu)s
xp̄s in forma humanitatis assumpte In p̄ma
parte increpat iudeos ac iudā qui mala
p bonis creatori suo reddere maluerunt d(icens)
Deus pa
ter **laudē meā ne tacueris.**
hugo: idest ne taceri permittas q̄n me

resurrexis
citabis **Quia os peccatoris** viz cetus sacer
dotū dicentes . In
belzebub p̄ncipe demonior(um) eicit demonia
Mt 12o **et os dolosi** . scilicet iude proditoris
dicentis Aue rabbi **sup
me apertū ē** nycho(laus) Iudei cū fuerunt eme
tes xp̄m et Iudas fuit vendi
tor et culpam vtror(um)q(ue) describit sicut verba
ementis et vendentis simul gcurrūt vn
sub
dit: **locuti sunt** . scilicet iudei
et iudas **aduersum
me lingua dolosa** simul tractādo
de traditoe mea
Et pius iudei sermoibz odij circūdederūt me
dicentes Joh 8o Samaritan(us) es et demo(n)em habes
et expugnauerūt me idest mul
tis iniuriis **pre
cium sine gratis** idest sn̄ ca
vn̄ subdit: **Pro
eo vt me diligerent** idest p bono
qd eis feci sana
do eor(um) infirmos Vnde
me diligere deberent **detrahebant
mi** dicentes Joh 9o Nos sci(mu)s
q̄z hic ho peccator ē **ego autē orabā**
p ipis psecutoribz meis aug(ustinus) Quo dnico
exemplo docemur vt q̄n aliquos sentim(us)
ingratos Orem(us) p nobis p(ri)mitus vt cum h(ec)
deo miserante atq(ue) opitulante vincam(us) q(ui) sim(us)
in blasfemandū cupitis atq(ue) aio nr̄o sedato
atq(ue) pacato Orem(us) et p ipis detractoibz nr̄is
vt securi dicam(us) dimitte nob debita nr̄a si
cut et nos dimittim(us) de
bitoribus nr̄is beda **et posuerūt aduer
sum me** idest q̄ me **mala p bonis** hoc de
clarat
cū subiu
g(it) dicens **et odiū p dilcōe mea** hic
ē ois
et magn(us) reatus illor(um) hanc dilcoem i euan(geli)o
Mt 23o gmēorat dn̄s Jhrlm ihrlm quo
ciens volui gg(re)gare filios tuos quadmo(dum)
gallina ggregat pullos sb alis et noluisti
cassio(dorus) Contr de iuda proditore malor(um) oīum ca
pite multa dicturus et miscz pli nūo ipi
os iudeos q̄ filij ipius imitaoe scelēis exti
terūt
vn̄ d(icitu)r **gstitue** idest cōs
tituens **sup eū pec
catorē** idest dyabolū q̄ mīto peior d(icitu)r
qui delictū traditoris dn̄i ab ipo
suspsit iniciū
Ideo subditur **et dyab(o)l(u)s stet a dextris
ei(us)** collect(or) vt q̄ me noluit hr̄e dom(inum) et ma
gistrum habeat dyabolū p pte sua
hu
go. **Cū iudica(tu)r** particulari iudicio
i morte vel i extremo
iudi
cio: **exeat** de ggregati
one iustor(um) **gdēpnat(us)**
Cū illis quibus dicet(ur) Ite in ignē eter(num)

et oratio eius fiat in peccatum. Romanus. Quia penitentia eius qua dixit peccavi tradens sanguinem iusti conversa est in desperationem et abiens laqueo se suspendit. Et ex hoc magis deum offendit quam quod deum tradidit. Nycholaus. **Fiant dies eius pauci** quod factum est quia cito post traditionem suam domini etiam seipsum suspendit. **Et episcopatum eius** id est apostolatum **accipiat alter.** Dicitur factum est quia beatus Mathias loco eius electus est ut habetur Actuum 2o. Hic nota quod episcopi sunt apostolorum successores ut etiam habetur in decretis di. 21 capitulo in novo testamento. **Fiant filii eius orphani et uxor eius vidua** quod est ipso suspenso. Ergo per istam prophetiam Iudas uxorem habuit et filios. Etiam filii Iude dicuntur iudei qui traditionem eius consecuti sunt de quibus subditur: **Nutantes** tanquam incerti quo eant **transferantur filii eius** scilicet iudei de loco ad locum tanquam vagi. **Et mendicent.** In omnibus bonis per imperatores romanos spoliati. **Et eiciantur de habitationibus suis** quia de tota iudea fuerunt in dei expulsi. **Scrutetur fenerator.** Translatio hebraica habet: **Scrutetur exactor omnem substantiam.** Iste exactor fuit Titus qui precepit omnem substantiam iudeorum diligenter inquiri et auferri. Ideo subditur: **Et diripiant alieni labores illius** id est divitias laboribus eorum acquisitas. Moraliter iste versiculus exponitur: Scrutetur fenerator omnem substantiam eius. Cassiodorus. Debitor qui ad solvendum ydoneus non est fenerator eius a iudice percepta licencia ingreditur domum obligati sui et omnia que habere potest diripit et satisfaciat sibi pro pecunia mutuata. Sic et dyabolus quando peccata hominibus multa congregaverit et in eis obstinata voluntate persisterint accipit potestatem ut obnoxii id est obligati sui substantiam diripiat et pro libitu suo de humana sibi spoliatione satisfaciat. Hoc nunc optatur iude ut datus in potestate dyaboli omnibus bonis spolietur. Alieni sunt quoque spiritus immundi quibus dyabolus tanquam ministris imperat ad nocendum quasi alieni dicuntur quia a regno dei privantur extranei. Isti labores diripiunt mandata dei transgredientium dum eos bonis spiritualibus privaverint percepta licencia. Sequitur adhuc de destructione populi iudaici cum subditur. Nycholaus. **Non sit illi adiutor.** Quia nullus populus ausus fuit iuvare iudaicum populum contra romanos primo

et agrippa rex qui erat iudeus noluit eos iuvare sed magis coniunxit se romanis ut dicit Iosephus in libro de iudaico bello etc. **Nec sit qui misereatur pupillis eius** quia milites romani sine misericordia parcentes eos occiderunt et parvulos eos captivabant multipliciter affligentes. Romanus. Respondete michi o iudei fuistis in babilonia habuistis ibi prophetas Danielem Ezechielem. lxx annis fuistis in captivitate et postea venistis in patriam. Nota annos a Christo usque ad Romanum. Ecce nunc quadringenti anni sunt quare ad vos non est missus propheta et quare dereliquit vos deus. Tunc dereliquistis deum et ydola colebatis et miserabamini vel deus. Nunc autem non colitis ydola quare vos dereliquit deus certe deum crucifixistis et interfecistis. Et ideo non erit adiutor vobis. Sequitur. Nycholaus. **Fiant nati eius in interitum** quia xlii anno a passione Christi debellaverunt eos romani. **In generatione una deleatur nomen eius.** Romanus. Quia per romanos deleta est Ierusalem et populus ille deletus est. Nycholaus. Et illi qui remanserunt de iudeis respersi sunt per universas partes orbis et subiecti aliis gentibus ita quod faciunt populum per se non habentem aliquam terram. Romanus. Videte clementiam dei crucifixerunt eum et xlii annos dedit eis ad penitentiam. Nycholaus. Qualiter ostendit quod iudeorum successores fuerunt puniti pro peccatis parentum dicens: **In memoriam redeat iniquitas patrum eius** scilicet iude et iudeorum **in conspectu domini** ut puniatur. **Et peccatum matris eius** id est synagoge infidelis **non deleatur.** Infra xlii annos predictos. Illi qui tractaverant de morte Christi erant mortui saltem pro maiori parte sed eorum iniquitas fuit ad memoriam reducta quando in vindictam mortis Christi captivitas fuit super populum inducta. Hugo. Sed quare pro peccato patrum puniuntur filii cum scriptum sit Ezechiel 18o filius non portabit iniquitatem patris. Ad quod respondetur quod filius non portat iniquitatem patris ut puniatur eternaliter pro patre sed quandoque punitur temporaliter pro patre id est pro delicto patris. Si vero imitetur patrem in delicto tunc non tantum temporaliter sed etiam eternaliter punitur. Unde merito puniti sunt filii Iude et uxor eius qui ea comedebant que Iudas de Christo furabatur. Et etiam puniti sunt filii iudeorum qui parentes suos in peccato secuti sunt persequendo non Christum de quibus subditur: **Fiant contra dominum semper.** Nycholaus. Quia illi qui remanserunt pro maiori parte obstinati sunt in infidelitate et sic contra deum. Et addit Cassiodorus quia a regno eius alienati ad gehenne cremationem iusticia faciente mittendi sunt. Nam cum deus sit eterna beatitudo quem ipsum fieri bonum dicitur qui

perhenni ultione dapnatus nycho. Et dispereat de terra memoria eorum quantum ad bonum quia eis non remanet nisi memoria ad malam eorum famam sicut dicitur prouerbiorum x°. Memoria iusti cum laudibus et nomen impiorum putrescet. Contrarium subditur causa predicte punitionis cum dicitur

pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. hugo. Nec iudas fecit misericordiam quia bona pauperum furabatur. nec iudeus filii qui in christum maxime fecit crudelitatem unde subditur Et persecutus est populus iudaicus pauperem hominem nycho. idest christum de virgine natum cuius deitatem persequi non poterat inopem et mendicum christus enim duxit vitam valde pauperem et compunctum idest afflictum corde ex iudeorum ingratitudine mortificare ut eum occiderent iohannes. Lacrime et compunctio christi erant quando persequentes eum non potuit saluare eo quod noluerunt penitere nycholaus. Et dilexit maledictionem quam in persecutoribus suis imprecatus et veniet ei hugo Iudas contra deum optauit illam maledictionem domini dicentis Matthei 26° Ve homini illi per quem filius hominis tradetur. Et iudei inuenerunt illam quam sibiipsis optauerunt dicentes Matthei 27°. Sanguis eius super nos et super filios nostros nycho. propter quod persecutionem atrocissimam sustinuerunt a romanis quia ipse iudas et iudeus noluit benedictionem que in lege interpretatur pro operibus misericordie cum dicitur Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur et elongabitur ab eo quia romani non fuerunt misti populo predicto et induit maledictionem sicut vestimentum idest fuit circumdatus maledictionibus sicut homo circumdatur vestimento. Et quia pena huius maledictionis non tantum tetigit iudam et iudeos in exterioribus bonis uidelicet aut corporis Ideo subditur Et intrauit maledictio sicut aqua in interiora eius cassiodorus quando deliberauit facere quod ei fuerat de morte domini diabolica suggestione suggestum et sicut oleum in ossibus eius quando effusione suggestionis in inaudita peruersitate compleuit sicut oleum per delectationem faciorum quod sic corpus peccatorum mollitur ingredi. ut ipsum quadam iocunditate permulceat idest delectet quod constat malis mentibus accidere quando in scelere suo aliqua delectatione glantur. fiat ei sicut vestimentum quo operitur. hugo idest qui vestimento operitur maledictione et sicut zona qua semper precingitur. nycho quia fuerunt maledictione hac ligati et sic violenter tracti extra terram suam et captiuati adhuc perdurant In fine autem huius maledictionis concludit psalmista in persona christi hominis dicens. Hoc opus eorum idest hec pena que predicta est pro malo opere reddita est iudeis qui detrahunt michi per infidelitatem: hugo. et qui loquuntur mala aduersus animam meam idest humanitatem meam negantes me resurrexisse nycho. Sequitur conclusio orationis christi inchoate in principio huius psalmi hic dicentis ad patrem Et tu domine rex angelorum et hominum cassiodorus hec repetitio affectum suauissime precationis ostendit fac mecum scilicet misericordiam me suscitando a morte corporali nycholaus propter nomen tuum. idest ut nomen tuum glorificetur per meam exaltationem quia suauis est misericordia tua sanans omnes morbos hugo per quam genus humanum de diaboli seruitute libera me a iudeorum persecutione et a morte per resurrectionem quia egenus et pauper ego sum augustinus Egestas et paupertas infirmitas est ex qua crucifixus est iohannes hominis consolatur pauperes quia dominus uobiscum pauper est et cor meum conturbatum est intra me hugo In cruce pendebam et sanguine meo lauabam sordes eorum Et ipsi nolebant agere penitentiam Et ex hoc compunctus et conturbatus fui et dixi / pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt nycholaus sicut umbra cum declinat ablatus sum de vita presenti per mortem unde Marci 15° dicitur Mirabatur pilatus si iam obisset: et excussus sum sicut locuste gregorius 31° libro moralium Per hoc loco locuste nomine redemptoris nostri christo designatur Teneri enim se a persecutoribus usque ad mortem permisit sed sicut locusta excussus est quia ab eorum manibus saltu subito resurrectionis euolauit genua mea infirmata sunt a ieiunio cassiodorus legimus dominum christum xl dies ieiunasse genua eius tamen infirmata esse non legimus Melius ergo genua ad ipsius membra referantur que reuera infirmata sunt quando apostoli in passione eius dispersi sunt Quid enim plus potuit esse infirmius quam ut petrus negaret et reliqua fidem turba lateret Idem augustinus nycho. Ad literam non christus xl dierum esuriuit et laboribus ac vigiliis multis passus est fatigationem corporis quam maxime sentitur in genibus eo quod sustinent pondus corporis unde Iohannis 4° Ihesus autem fatigatus ex itinere sedebat super fontem iohannes

hēto consolaçō o mōche ieiunādo siqđe et ho
dos fecit Ergo a' dico q̄ qñ ieiunat monachus
fortior fit ieiunio Et nos qñ ieiunam⁹ qñ
facies nr̄e pallide sunt qñ fedi videm²= cog
noscam⁹ nosmetipos tūc pulcros appare' xo
Tales diligit milites xp̄s cū ieiunijs vacant
ānona nr̄a et esca ieiuniū ē Quare qz in
ieiunio victoria ē ⁊ in victoria triūph⁹ dein
⁊ apl̄s non in saturitate s; i infirmi^te glā
sequi^z ET CARO MEA q in sepulcro ia
hugo cebat mortua I
MUTATA Ē idest in melius p rr̄nem et hoc PPTER OLEŪ
idest ppter grām dīnam Ipā est enī grā q̄
carnis īfirmitate .i. īfirmitate glām ᵹmu
tauit hugo Vn̄ in aº psºº dt In ipo spau^t cor
meū ⁊ adiutus sum/ ⁊ refloruit caro mea
viz per glām rr̄nis Contr adh^c enuāt ypia
q̄ perfidi iudei in ipm̄ expenderēt cū sbdt d.
ET Eº FACT⁹ SŪ OBPBRIŪ ILL' .s. iudeis p ignomiā²
crucis viderūt me in cruce pendentē ⁊ mo
uerūt capita sua sbsanando me vñ quartº zaº
pterreūtes q̄ blasphemabāt eū monētes ca
pita sua ADIUUA ME DOĒ DE⁹ ME⁹ In pas
siōe hūanitatē SALUUM ME FAC a mor
teā ᵹfortando te me
resusci tando Fm̄ MIAM TUĀ Sam sbiū git dices ET
SCIANT QR MAN⁹ idest ptās TUA .s. opa ta est ⁊
TU DOĒ FECISTI EĀ viz miam vt p me
am passioēm redime
ret² greg⁹ hūam MALEDICENT ILLI nycº: qz iudei in malicia
obstinati aplīs glām rr̄nis xp̄ pdicātibus
maledicebāt act⁹ 19º vbi d² Cum a' qdam
idurerē² ⁊ non crederēt maledicētes viam
dni coram ōni mlītu ne paulus descendēs
ab eis segrega//uit discipulos² ET TU BNDICES qz per pditaos
aplōr ᵹfirmt pratōēs lāguidor² ⁊ suscita
tioēs mortuor/ ac alia dei bn̄ficia q̄ ōni
benedcōēs in sacra scriptura Jo sbditur QUI INSURGUNT I ME
ᵹFUDĀT² aduersarij deitate hug: FILIUS AUTĒ
TUUS LETABI². In dextera tua collocat⁹
Ecce cōtrariū accidt in
deis putauerāt enī xm̄ confunde' et e⁹ con
fusiōe s' gaudiū acquirere Sed xp̄s adeptus
ē gaudiū ⁊ ipi ᵹfusioēm q̄ eis pdicatur
cū sb'' ditur IDUĀ²: QUI DETRAHŪT IN PUDOĒ
hoc sciū ē qñ xp̄m resurrexisse audierūt et
apli hº pdicauerūt vbiq ET OPIĀ²: SICUT DIPLOY
DE idest tanq̄ du plici vestimēto ᵹFUSIŌE SUA aug⁹ viz co
ram deo ⁊ hoībus erubescāt grego 9º libro
moraliū duobz moīs in hac vita hoīem
iudicat de⁹ qz a' p mala pn̄cia īferre ia
tormēta sequētia incipit a' torta seqn̄^a fla
gellis pn̄tib⁹ extinguit sicut voce angeli
ād iohēm in apoc' d² Ego quos amo arguo
et castigo nisi enī delictis exigentibz iu
tus iudex ⁊ nr̄ et p⁹mom quosdā peuteť
de iniquis ps non diceret iduan²: sicut dp
ployde confusiōe sua g° dyploide induti sť
qui iuxta reatus sui meritū ⁊ tpāli ⁊ per
petua aduersiōe in pena feriun² collacō hec
sť xxx maledcōēs quibz snīa iudicis eciā
percutit idest percussit in aīa iudā venden
tem ⁊ iudeū ementē p xxx denarijs salua
torem Sicqz p vnoqz denario vocati sť mor
tis cautio sez grāarum actio ex parte xp̄i hois
dicentis ad prēm nych. ᵹFITEBOR DOº NIMIS
idest deuo tissime: I ORE MEO ᵹfoē laudº ET I MEº
MLTOR LAUDABO EŪ hoc vificatū
fuit in xº qñ
post rr̄nem suā disl^c suis apparuit mā
festans ipām rr̄nem ad laudē prīs dei hugo
QASTITIT A DEXTRIS PAUPIS idest
mei qui fui pauper rebus et amicis in
passiōe ionis diabolus ad dexterā iude ste
tit et dns ad dex//terā michi stetit VT SALUĀ FACERET
A PSEQNTIB² nycholaus .s. iudeis AIAM MEĀ.
idest hūanitatem me suscitādo a morte
Vel ē vox populi fidelis grās agentis ⁊ di
centis hugo ᵹFITEBOR DNO idest laudabo
eum non tepi de aut ac cidiose NIMIS tā cor pore q̄ mente
eius psalmodiam ca tā do IN ORE MEO et non p vicariū I MEº MUL
TOR idest in ecclesia LAUDABO EŪ qa semper laus e⁹ in
ore meo QASTITIT peccata re mittendo A DEXTRIS
PAUPIS .s. ppli xp̄ani aug⁹ non vt ei mul
tiplicaret ānos vite cito fini
ende neqz vt eius augeret pecuniam aut
cum faceret corpis viribus forte vel ad
tempus sanum SED VT SALUĀ FACERET A PSE
QNTIB⁹ tā demoībz q̄ prauis hoībz AIAM MEĀ
Salua fit a' a psequtibz aīa si non eis co
sencia² ad malū/ non a' eis ᵹsentitur ni
astitit do⁹ a' dextris paupis ne ipā pau

pertate idest infirmi[te] succubat cassio Qui[us]
iste ps est eorum qui latius de dni passione locu
ti sunt viz xxi[us] xxxiii[us] liiii[us] lxviii[us] et pns C[us]
viii[us] virgo peperit messyas venit / agnus
inmaculatus occisus est redemptor surrexit a mor
tuis mundus audita credit et adhuc iudeus
simulat se nescire quod totus mundus agnoscit
Ista docet obstinatis conversionem lumen ob
scuris mentibus fidem ut pro quibus in cruce po
situs orasti predicantibus subvenire digne
ris Nam quibus suadentur iusta non pos
sumus recte pro illis docere supplicamus tibi qui es be
dictus in secula seculorum amen

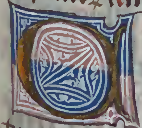
DIxit dominus
dno meo Titu
lus
ps dd nycho per hoc
patet quod dauid est
auctor huius ps qui
loquitur de xpi diui
tate et de verbi in
carnatione quod probatur
primo per dictum saluatoris Mt 22o ubi dicitur con
gregatis a phariseis interrogauit eos ihesus
dicens Q[uid] vobis videtur de xpo cuius filius sit di
xerunt ei dauid Et ait illis Quo ergo dd in spu
vocat eum dominum dicens dixit dns dno meo sede
a dextris meis Et subditur si ergo dd vocat eum
dominum quomodo est filius eius et non poterat ei respondere
verbum quia pharisei diuinitatem xpi ignorabant p
quia xps est dns ipsius dd ut hic ps et filius
eius secundum carnem sicut dicitur Mt 1o liber gene
rationis ihu xpi filii dd / patet etiam quod iste ps loquitur de
xpo secundum eius humanitatem per dictum apli ad heb
1o ubi per literam huius ps probat xpm maiore
angelis dicens Ad quem angelorum dixit aliquando Sede
a dextris meis quousque ponam inimicos
tuos scabellum pedum tuorum quasi dicat nul
li Et subdit Nonne omnes sunt administratorii sps
idest in ministerium missi probatio autem non fit nisi ex
sensu literali Sed quod dicit augus quod vincentem donatus
tam cassiodorus Dicissimus iste propheta in secretum altis
sime contemplationis erectus in primo versu inestimabi
lia verba refert quod omnipotens pater omnipotenti et coeterno
filio sibi dixit natura simul deitatis et
humanitatem ondens glosa et loquitur de futuro
per modum preteriti propter certitudinem prophetie et
DIxit Non ore carnali protulit sed etiam
propheta dispositione pordinauit Moze nostro loquitur
nam aut Dixit dns nycho9 scilicet deus pater dno meo idest
xpo filio quod dd dominum vocat ratione diuinitatis sue
cassiodorus Gemina
tio ista viz dns dno meo et patrem presen
tenter expressit et filium compe
ter ondit et unam deitatis essentiam eiusdem
dispositionis Quod autem deus ab eterno
generat declarat dicens Sede a dex

tris meis cassiodorus deus non sedet assumpto
corporis xpi sedet huic ergo precipi
ut sedeat quod homo est qui assumptus est Nam si na
turam deitatis excogites quod locum potest habere
partis sinistre vel dextre qui omnia ubique ple
nissima maiestate conplecti dicitur id est filio et
per sanctam incarnationem totius mundi triumphato
ri post remis gloriam honorabilem consessus offertur
nycho9 de quo dicitur Mr ultimo Et dns quidem ihs
postquam locutus est eis assumptus est in celum sedet
a dextris dei hugo idest in potioribus bonis
dei patris cassio In qua parte ponendi sunt qui a p
fidis diuinitatis munere segregantur Iuxta illud
pater volo ut ubi ego sum illic sint et ministri
meum
Adiecitque Donec ponam inimicos tuos
Nycho scilicet iudeos qui persecuti xpm fuerunt ad
mortem scabellum pedum tuorum idest sub
iectos et
Mr videmus impletum quia illi qui de iudeis credide
runt sunt xpo subiecti per fidem / illi vero qui incre
duli remanserunt sunt membris xpi subiecti quia in
terris principum xpianorum manent sicut serui et
abiecti Nam inter saracenos non permittuntur
ut a fide digniis narratur Nota quod hic donec
est affirmatiuum sive inclusiuum omni tempore Et quando
que est negatiuum sive exclusiuum omni tempore ut habetur
Mt 1o Joseph non cognoscebat eam donec peperit filium
idest numquam cognouit huius quod fuerunt verba patris
ad filium que recitat propheta ad loquendum ipsi xpo. d.
Virgam virtutis tue idest potestatem
docendi in omnibus
linguis et faciendi mirabilia ad confirmatio
nem doc
trine Emittet dns xps per
aplos ex syon
Ista missio fuit facta in monte syon ut dicit
ieronimus in epla ad paulinum Apli n. aliique dis
cipuli spu sco confirmati exierunt ad predicando
per orbem gloriam xpi Unde ysa 2o dictum est De syon
exibit lex et verbum dni de ierlm Et quia p doctri
nam et miracula aplorum illi qui per orbem pp
idola xpm persequebantur conuersi sunt ad fidem et sub
iecti ipsi xpo: Dominare scilicet tu xpe dominaberis Translatio
romana habet Et dominaberis
in medio inimicorum tuorum hugo In cordibus eorum per
fidem qui prius erant inimici per incredulitatem
nycho Notandum vero quod potestas docendi predicandi
conuenienter figuratur per virgam quia doctores hebre
orum antiquitus portabant virgam in signum doc
trine Similiter pastores ecclesie baculum et aplis ad
predicandum missis Mt 6o dicitur quod non portent aliquid
nisi virgam tantum / similiter potestas miracula faciendi
per virgam designatur Unde moysi misso a
dno in egiptum dicitur exo 4o virgam quoque hanc sume
in manu tua in qua facturus es signa Consequenter
ostenditur equalitas xpi ad patrem quo ad conuenientiam esse
ntie diuine que est eadem in patre et filio Et hoc est quod

dicitur **Tecum principium** principii hic dicit deus pater sicut et Johannis primo dicit In principio erat verbum idest filius erat in patre hugo dicit ergo **tecum principium** idest eadem auctoritas dominandi pater filio et principatus principandi est michi tecum nycholaus Est enim filius cum patre unus in natura et distinctus in persona Et hoc importat hec dictio tecum scilicet unionem distinctorum cassiodorus Dicit hic sancti principium et principii in principio videlicet pater in filio nequimus intueri quod manifestum tamen erit omnibus electis nycholaus **In die virtutis tue** hoc est in claritate patris que est dies sine nocte unde in apocalipsi 21o Nox enim non erit illic in qua die videlicet aperte virtus christi quantum ad divinitatem et humanitatem quia scilicet in patria reficiuntur intrinsecus in conspectu humanitatis eius ut dicit augustinus super Johannem Ideo **in splendoribus sanctorum** cassiodorus quando in resurrectione lucebunt ipsi sancti sicut sol et ita purificati atque conspicui erunt ut illam maiestatem quam cordis oculis intueri Commentum ostendit consubstantialitatem filii cum patre unde dicit pater **ex utero** idest ex archano substantie mee Ex ipsa videlicet divinitatem ex toto omnipotente ex omnipotente lumen de lumine summum ex summo quod nulla investigatio nullus conspectus possit attingere quomodo valeat comprehendi scilicet quomodo **ante luciferum genui te** idest ante productionem stellarum que luciferi nomine designatur sicut totum a parte nobiliori denominatur et per omnis generatio filii precedit creationem celi cum quo facte sunt stelle Tempus quod sequitur motum celi quia ante tempus non est nisi eternitas ergo in eternitate eterna est generatio filii dei dicit enim pater ionius Non hec uterum sed ex utero genui Dico quod non possum me aliter indicare preter non verbis locutus fuero nycholaus Narratio ineffabilis intellectus incomprehensibilis incomprehensibilis cogitatio supra creaturarum omnium vires que angelorum quoque superat scientiam et tamen nobis se prius capere potuisse indulget genitura agit propheta de christi sacerdotio cum subiungit dicens **Iuravit dominus** idest firmiter statuit in suo generali ante secula sed iam christus qui ex maria virgine natus est hugo deus pater legitur in tribus locis iurasse scilicet hic et Item david in psalmo Co 31o dicit Iuravit dominus david veritatem Item abrahe genesis 21o dicit per memetipsum iuravi dicit dominus **et non penitebit eum** idest non tractabit penitentia enim non cadit in deum Iuxta id primo Regum 15o Neque homo est ut agat penitentiam sed videtur contrarium cum dicit ibidem penitet me quod constituerim saul regem Solutio loquitur humano more Quod autem iurat dominus declarat cum subiungit **Tu es sacerdos** cassiodorus qui semetipsum pro nobis obtulisti immolandum unde dicit apostolus Talis enim decebat ut nobis esset pontifex sanctus innocens impollutus segregatus a peccatoribus et excelsior celis factus **in eternum** quia deus christus permanet in gloria nycholaus declarat hoc sacerdotium cum subiungit dicens **secundum ordinem melchisedech** quia sicut melchisedech optulit panem et vinum in sacrificium ut habetur genesis 14o sic christus in sacrificio eucharistie consecrat corpus suum et sanguinem quia in hoc sacrificio ipse est sacerdos et hostia Deinde vox prophete ad patrem cum dicit **dominus** idest iste sacerdos christus eternus **a dextris tuis** augustinus et interpellans pro nobis tamquam sacerdos intrans sancta sanctorum idest in secreta celorum **confregit in die ire sue** idest vindicte ipse **reges** de quibus dictum est in secundo psalmo Isti sunt reges fuerunt herodes et poncius pylatus fuerunt relegati in exilium per imperatorem romanum et principes iudeorum per romanos exterminati sequitur **iudicabit in nationibus** idest discutiet hugo per suos apostolos redarguendo peccata gentilium et si qui eorum ad eum converti noluerunt **implebit ruinas** cassiodorus quando de cordibus humanis faciet peccata corruere et noxia delicta einendo de salubrima disponit et sic **conquassabit** idest humiliabit **capita** idest corda que contra deum erigitur peccando **in terra** idest in vita **multorum** et non omnium sed illorum qui convertuntur Quod vero palam conversis sequitur erroribus et peccatis cum fuerit correcti capite suo dubio quassantur augustinus hoc sit quando in terra idest in vita presenti de superbis humiles facit hugo Vel de futuro christi iudicio hec littera intelligitur **iudicabit in nationibus** idest nationes cum assessoribus suis idest cum sanctis suis de quibus dicit sapientia 30 Iudicabunt nationes nationes et **implebit ruinas** de bonis salvatis scilicet angelorum quod alibi orat propheta dicens benigne fac domine in bona voluntate tua syon ut edificentur muri ierusalem **conquassabit capita in terra multorum** nycholaus idest graviter dampnabit tyrannos huius mundi qui fuerunt principes et capitanei multorum in terra hec scilicet potestas iudicandi meritorie concessa est christo **de torrente in via** hominum cum dicit **bibit** idest de fluxu seu impetu tribulationis bibet in via presentis vite et maxime in sua passione propter quod dicit Jacobo et iohanni matthei 20 potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum Quod autem per torrentem intelligatur impetus tribulationis psalmus psalmo 30 Dixi ego in excessu

torrens innundans usque ad medium colli ad per
dendas gentes in nichilum / xps ergo de torrente
idest de fluxu seu impetu tribulacionis bibet

PROPTEREA EXALTABIT CAPUT. Scilicet ipse exaltat
qui est caput omnium gregorius 12o et 23o libro moralium
quia hoc quod moriendo in sepulcro posuit resurgen
do super angelos eleuauit / Vel deus exaltabit
caput omnibus dominando sicut dicit apostolus ad phil 2o
humiliauit semetipsum factus obediens usque ad mor
tem propter quod deus exaltauit illum etc / deus eternus
atque immutabilis dignatus est assumere humani
tatem nostram ut veterem hominem innouaret ut
de peccatore iustum de mortali faceret immortalem
de alieno regni sui iuberet esse participem ne
ymaginem suam in consistentibus pateretur perire
quam annichilare voluit crudelis inimicus
collector Nos igitur karissimi de vite huius torrente exem
plo saluatoris nostri bibentes illuc eum sequamur
corde ubi eum corpore credimus ascendisse
desideria terrena fugiamus nil nos iam delectet
in infimis qui patrem habemus in celis gregorius sed etiam
mai ultimo sed hoc nobis est magnopere perpenden
dum quia qui placidus ascendit terribilis
rediet quod nobis cum mansuetudine precepit
hoc a nobis cum districtione exiget Nemo ergo in
dulta penitentie tempora paruipendat Nec curam sui
cum dum valet agere negligat quia redemptor
noster tanto tunc in iudicium districtior veniet
quanto nobis ante iudicium paciam magnam pro
gauit collector Studeamus ergo vitam nostram corrigere
et quod ignorantia humana fragilitate peccamus cum omni
diligencia emendare non differamus quatinus
cum nos ab hac vita vocauerit nos paratos inue
niat quos secum in dextera sua cum electis suis
feliciter collocandos ducere dignetur dominus noster
ihesus xpus Cui cum patre et spiritu sancto est honor et gloria in
secula seculorum Amen

CONFITEBOR TIBI DOMINE
IN TOTO CORDE In preceden
ti psalmo actum
est de sacerdocio xpi et eius sacrifi
cio quod est eucharistia In isto agitur de eucharistie effica
cia sicut baptismus est quedam spiritualis generatio
sic eucharistia est regeneratorum spiritualis nutricio Et
cum hoc agitur hic de quibusdam aliis operibus diuinis
et quibus omnibus deus est laudandus Et ideo
huic psalmo premittitur alleluya pro titulo quod significat lauda
te deum sicut diffusius supradictum est psalmo C vo cas
siodorus Et iste est psalmus apud hebreos alphabeti or
dine decoratus cuius alphabeti huic psalmo ac
aliis appositi Et pater hylarius dicit Causa talis est
Sicut pueri paruulos et rudes per litteras erudiri ut
pariter precepta congruant Sic huiusmodi pueris et
insipientibus dantur ut primordia eorum quibusdam
elementis docentibus instruantur / populus itaque bea
torum in diuersis mundi partibus aggregatus post

ingressum psalmus confiteri se dicit deo in congregacione iusto
rum ubi est eterna laus et sine fine preconium vn
de CONFITEBOR TIBI DOMINE nycolaus confessione laudis
non solum labiis sic
illi de quibus dicit ysa 29o populus hic labiis me
honorat cor autem eorum longe est a me / sed etiam
laudabo te IN TOTO CORDE MEO intellectu scilicet et
affectu Vnde augustinus dicit Quid valet strepitus labiorum ubi cor
est mutum hugo Hec autem laudatio non tamen debet
esse deuota sed etiam
discreta Vnde subditur IN CONSILIO IUSTORUM
idest non temere sed ex discretione non pro terrenis
principaliter sed pro bonis eternis consequendis / locum a
huius laudationis
declarat dicens ET CONGREGACIONE idest in eccle
sia ubi con
gregantur iusti Consequenter ostendit causas laudis
primo commendans deum a magnitudine operationis
dicens MAGNA OPERA DOMINI scilicet in creatione
Nycolaus mundi et eius guber
natione EXQUISITA IN OMNES VOLUNTATES EIUS
quia si aliquis querat racionem operum dei inueniet quod
omnia dependent ex eius mera voluntate et gratia
hugo Ac si dicat omnia quecumque voluit deus bene et
sapienter fecit nycolaus propter quod ex suis operibus
est magis laudandus
Vnde adhuc subditur CONFESSIO ET MAGNIFI
CENCIA OPUS EIUS augustinus Quia magnificentius quam iusti
ficari impium Sed opus forte
tasse hominis preuenit istam magnificenciam dei ut cum
fuerit quod paulus et alii persecutores ecclesie conuersi
et confessi sunt fidem xpi et magnifice operati sunt mira
cula facientes et omnia aduersa pro xpo pacien
tes hec est confessio et magnificencia que sunt opus dei quia
xpus operatus est illud quod dicit apostolus Joh 15o Sine
me nichil potestis facere augustinus Quid ergo dicimus
quia cui vult miseretur et quem vult obdurat numquid
iniquitas apud
deum absit hugo IUSTICIA EIUS quia reddet vni
cuique secundum
opera sua MANET IN SECULUM SECULI cassiodorus Cum
peccatoribus
dixerit Ite in ignem eternum qui paratus est dyabolo
et ministris eius Et iterum quando fideles aduoca
uerit dicens Venite benedicti patris mei percipite reg
num quod vobis paratum est ab initio mundi Sic
in utraque iusticia domini perpetua et immutabilis
perseuerat nycholaus Consequenter postea commendat deum ex bene
ficio eucharistie et primo ponitur huius sacramenti commendacio cum dicit
MEMORIAM vnde sciendum quod condicio eucharistie
est ut sit panis et nutrimentum spiritua
lis qui fuit figuratum in veteri testamento per manna
quo deus nutriuit filios israel in deserto ut habetur
exodi 16 Cibus autem ille erat valde sapidus et nu
tritiuus bonis secundum quod dicitur sapientie 16 panem pa
ratum de celo prestitisti eis sine labore omne delecta
mentum in se habentem Malis autem erat insipidus
et abhominabilis / Vnde dicebant numeri 21o. Ania

nra nauseat sr cibo isto leuissio De eucha
cibus sapidus e gule spuali et nutritiu i
gra ipis bois pper qd dt saluator Joh 6o si
quis mãducauit ex hoc pane viuet ieter
Malis a e valde nociuus sm ap d ad coz 110
Q mãducat et bibit indigne iudim sibi
mãducat et bi
bit pp qd dicit **Memoriã fecit mira**
biz suoz misericors et miserator
dns escã dedit timẽtibz se s. coz
pus
suu in sacramto eucha per qd reducim
ad meoriam mirabia dei q fecit filius isrl
in donatioe mane Deim describi effica
euchar respcu vite future q hs efficaciam
itroducedi ad vita btam si deuote sumat
Et pp hoc noia
viaticu et cpm adh **Memor erit i sclm**
testa suu hoc e hs sacrati qd d testa
de quo d i ad coz 110 hic ca
lix nouu testam
e in meo sangne **Virtute opm suoz**
idest efficaciam hs sacramti a deo nob col
la
ti **Annũciabt pplo suo** qz xps per
seipm annu
ciauit aplis Apli eccie pmitie Et sic qur
ãnuncia in eccia cotidie Que a st virtus
hs sacramenti
annuciata sbdi **Vt det ill hereditate**
gentiu idest vita btam ad quã itrodu
cit hoc sacram hugo Et d vita
bta hereditas gentium qz regnu celoz iudeis
repbatis datum e gentibz in hereditate
sm illud Mt 210 Auferet a vob regnu dei et
dabi genti facie
nti fructus eius **Opa manuũ ei**
uscu idest potestatu es maxe in hoc sacra
meto **veritas** qz ibi cotinetur
corpus xpi veru **et iudi**
ciu s. vite sumetibz hs sacram deuote et iudia
mortis eterne sumentibz indigne idest
inde
bite **Fidea oia mãdata e** maxe
de q sec
tioe et hs sacrati vsu viz qp in eius cmeora
debet
offici **Cfirta** tam in euão qp per
miracula vt duret **i sclz**
sclí qz post ista non
expecta a mãda **facta i veritate**
videlicet a xo qui est
testis fidelis et verus **et equitate** qz omnia
manda
tua equitas pdcam a sacram istituit xps
in cena imminente passione sua Vn qur
di
cit **Redeptioẽm misit pplo suo:**
Tuc.n. deus pr misit pplo suo redepoz qui
xs ex obediena dei patris venit ad suam
passioem per quam redeptu e gen huam
mãdaui ieternu testamẽz suu
qz tunc istituit eucha sacram qd vocat
testamez Vnde dt xps in eius istitutioe
Mt 260 hic est sanguis meus noui testati
Et i ad coz 110 d hic calix nouu testamez
e in meo sangne per hoc a qp d ieternz
designatur qp huic sacramto non succedut
a sicut sacramtis veteris legis successerut
noui testati sacramta Isti a sacramento s
cedet vita bta in qua est plena fruitio ipius
x contenti in hoc sacrato cuius deitate bti
reficiu iteius et humilitate exteius sm qp dt
hugo sr iohem Qz a mandatis dei et spa
es de eucha sit firmit obediendu ondit
eum
istur **Sctm** qpm in se forlit
et effrie obedietbz **et terribile**
inobedi
entibus **nomẽ e** qz ipe e iudex viuoz et
mortuoz Vn ad phil
2o dedit illi nom qd e sr oe nom Et qz p
timorem declinat omis a malo pu in
Ideo sb
ditur **Initiũ sapie timor dni** qz rete
dens a malo ad bom sibi oppositum hugo
Est a quadruplex timor s. mudas Iste eli
git peccare ne pdat bona terrena Est et tior
huanus Iste non refugit peccare ne ledat
i corpali vita Est et timor suilis Iste timz
peccare ne puia tormetis gehene Est et
timor filialis Iste timet peccare ne puet
dei amore et es icurrat offensa de quo d
eccu po Timor dni expellit pcm Et qz st iutel
ti qui se putant esse sapientes qz st itel
ligetes licet non bonam vitam Ideo sbdi
intellcs bonus sup est **oibz facientibus**
eu idest qui sciunt ea q scienda esse itel
ligunt na non scientibs intellectus
malus est et nociuus qz sicut d luce 120 Ser
uus sciens volutem dni sui et non fac
plagis vapulabit idest verberabi mult
Et qz oe bom a deo habe Ideo laude est
dignus
vn sbdi **Laudatio eius manet in se**
culũ sclí cassio. Ecce intento ps tota decla
rata est ppls ie fidelis a dya
bolica pute liberatis gras agens deo se
tenciã religiose mentis expssit Qd et h
facere debent qui deuoti sunt et in ia celes
ti ierlm cstat esse pagend Laudatio eius
nullo claudi termino qz nec finem h
vel habere potest eius benefim hic laudat
qz peccatores liberat Ibi pdicat qz deuotos
coronat Merito go alla in titulo ps iste
cognoscitur suscepisse qui et a laude dni
ihu x fecit inicium et finitus e in laude
qui est benedictus
in scla s. Amen

BEatus vir q timet dom Titulus alla nycho9 Cui9 expositio da e su
perius ps° c° v°. In aliqbus tn libs additur
x' alla reuersionis aggea ꝛ zache ꝫ hoc non
est in hebreo neqꝫ in translacoe Jeronimi Et
ideo additum e ꝫb aliquo expoitore p volu
tate sua hugo. Isti vero pphe aggeus ꝛ zacha
rias non fuerunt tepore dauid q huc ps
composuit ꝫ multo tpe post eu aug9 qz abo
pphare ceperunt intra vnum am p9 trans
migratioem babilois inter qua ꝛ tps da
uid gnatioes inueniunt sicut Mt euata
testatur aug9 Ad intellem vero h9 ps scie
dum qlicet btitudo sit reddenda p opibz
virtuosis gnaliter tn per qdam appropria
tioem d reddenda spar p opibus mie vn
d saluator Mt 25 Venite bndicti patris
mei possidete paratum vobis regnm a con
stitutioe mudi Esuriui ꝛ dedistis michi
mducare ꝛc Et pter hoc in pnti ps° d
reddenda feliciatas p opibus mie Sed felici
tas q potest hri in vita pnti pncipar qsist
in bonis exterioribz put sr ipis virtuosis
qdam istrumta virtutis sm q ait ambrosi9
sup lucam d. sicut diuitie ipedimta sunt
reprob ita pbis sr adiuta virtutis Et io
psta in hac parte pmixti loq de iste et de
illis dices **beatus vir** s. spe btitudis futu
re hug. Dicit eni bts
vir ꝛ non bta mulier qz vir est capt mu
lieris go q de ipis d hoc de ipa dem itellr
dcqtur Nycho9. **qui timet do** timore filia
li quo qlius
formidat offendere
deum Ideo sbditur **i madatis eius
volet** idest cupit **nimis** Istud nimis no
importat viciu
ꝫ desiderium icensum ad iplendu dni pcep
tum ꝛ potissime in opibus mie cass. Com
bti viri timentis deum ꝛ pcepta eius ad
imple desideantis
pmia describit d. **potens i terra** s.
vientiu vbi non diuitie humane nec hono
res tpales fiunt potentes ꝫ qtempla° dni
ꝛ sine fine lau
datio ibi potes **erit semen e9** aug9 Seme
future messis opa mie apls esse testatur
dicens Mt a fratres potenci q vt regnu
celorum non solm zacheus emat dimidio re
rum suarum ꝫ ꝛ vidua duobz minutis
ꝛ tandem ibi vterqꝫ possideat Mt potencia
q vt idem regnu ꝛ thesauris diuiti ꝛ calice
aq frigide paup
peri valeat. **gnatio rcor bene
dicet** idest opa eorum qui sr recti Rom e
a cor non resistere pzi u. danti

ꝛ credere pollicenti hug. Et qz sicut d pu eo
bndictio dni diuites **gla** idest testio9 bone
facit Ideo sequitur
qscie vn dicit apls
2 ad cor 1° Gla nra hec e testioniu qscie nre
et diuicie virtutu q de mada
tis domini veniunt **i domo
e9** idest in corde
eius nycho9 **et iusticia e9** idest
meritu
sue iusticie: **manet i sclm scli** idest ieter
nu Sup
dixt bona bti Nunc ondit vn bts e dicens
**exortu est i tebris lume rectis
corde** qz recti ꝛ boni in hoc sclo viuentes
inter pctores tanq in tenebris illu
mina spar a deo lume gre sue per qua iha
bitat mentes fidem Et id lumen est ipse
deus illusans
mentem q est **misericors** in na
tura **ꝛ mi
serator** i ac
tu **et iust9** qz semp iusticiam
cum mia conc
rit in diuis opibus aug9 delcat q e mise
ricors ꝛ misator ꝫ terret fortasse q iust9
est do9 nulla desperatioe formides beate
vir qui times dom cass9 Nu eu confite
tur hnt misericorde qui im qtepnut ius
tum sine dubio sustinebut Hugo Hic et
versiculus de aduentu icarnatois dni pt
intelligi qm xps do9 q e lumen de lume
venit rcis corde q in tenebris infidelitatis
erant idest ad vtilitatem eorum qui corda sua
direxerut ad deum per fidem ꝛ miam qua
misericors de9 habebat in natura nob mise
rator exhibuit in actu qn p nobis carne
suam sumere voluit ꝛ tenebras nras gra
sue misatois illustrat Et addt iust9 qz
ipe deus fact9 homo p hoie satisffecit ne
dyabol9 qri poss q iniuste aliter hoiem
liberando ipe homo ei ablatus essꝫ qnr os
tendit qnto dei mise
ricordia qseq d. cass9 **iocudus ho.**
idest deo acep
tus e ꝛ hoibus **q miseret** idest qui
gentibus
de suo
largi **et comodat** gratis mutua
do sua / Vl' como
dat qn dat homo paupibz tpalia recep
turus eterna Vn pu 19° Fenera dno q
misetur paupi / ꝫ licet vtraqꝫ hec ad ma
nuales videantur opas pertine / tn no
solm de pecunia miserendu vt paupi aut
spantibz qmodandu sed de omi bnficio q
indigere agnoscit destitut9 Vn in pigo
debe9 facere omne hoc quo possum9 al
teri pficere hugo vi sbueniendo dando co
paciendo delictu qdonando / aut ignora
tem docendo et etiam qui dei miam co
sequi deside
rant ipse: **disponit smoes s.**

idest preparabit opera sua que pro se respondebunt
in iudicio scilicet extremo in quo deus de operibus iusticie tenebit disputationem
de qua habetur Mathei xxv Esurivi et dedistis michi man-
ducare etc. Et merito vir iustus disponet se
quia propter hec **in eternum non commovebitur**
idest non separabitur a deo cum illis iniustis fortitu-
dinibus quibus dicetur Ite in ignem eternum scilicet **In memoria eterna**
scilicet coram deo **erit iustus** cassiodorus qua vocatur ad premium **Ab au-**
ditione mala qua dicetur impiis non novi vos **non**
timebit tamen sub magnitudine **paratum cor eius**
sperare in domino ut promissa ipsius percipiat cum illis qui a dextris erunt
quibus dicturus est venite benedicti patris
mei percipite regnum **confirmatum est cor eius** videlicet mentis affectus
in bono prohibitu virtutis et gratie cassiodorus cum nul-
la iam seculi felicitate molestetur Et ideo despec-
tis terrenis nycholaus non commovebitur a stabili-
tate virtutis deo ipsum confirmante **donec** eternis in terra videntem **de-**
spiciat inimicos suos scilicet spiritus malignos qui tunc ab homine
despicientur quando de eis habebit plenum triumphum Et
quomodo predicta meretur homo per opera iusticie ostendit
dicens **dispersit** ob amorem dei **dedit** liberaliter absque spe
retributionis terrene non histrionibus non
adulatoribus aut divitibus **sed pauperibus** Christum representantibus iuxta
illud Mathei xxv Quod uni ex minimis meis fecistis
michi fecistis **iusticia eius** idest merites misericordie quam fecit
manet in seculum seculi quia premium est eternum
cassiodorus **cornu** idest potestas eius **exaltabitur in gloria** qui enim hic humilis fuerit ibi po-
testatem habebit / quoniam psalmus de impiorum
afflictione concludit dicens Iohannis **peccator videbit** videlicet gloriam
quam sancti habebunt in futuro **et irascetur** contra se ipsum eo quod
non fecerit hic bona **fremet** In inferno ubi est fletus et stridor den-
tium cassiodorus Sic **dentibus suis** mordet
ille qui se ac se pro dolore castigat **et tabescet** In fetoribus in-
ferni nycolaus ubi
peccatores torquebuntur non solum de pena sibi
inflicta sed etiam de iustorum gloria gregorius super
lucam / Infideles in primo positi ante diem
iudicii fideles super se in requie attendunt

quorum gaudia post contemplari non possunt
de quibus dicitur sapiencie v videntes scilicet gloriam iu-
storum turbabuntur timore horribili mirabu-
tur in subitatione insperate salutis gementes
pre angustia spiritus dicentes cum intra se pe-
nitenciam agentes hii sunt quos aliquando habui-
mus in derisum etc. cassiodorus Videbunt enim
se presumpsisse de gloria caduca de potestate
fugitiva aliosque beatitudinem accipere et irascen-
tur ira iusta dignatione vera sed non pro-
ficua temporibus ulterioris poterant h. i. non se
dignari sic hic suis viciis reddentur insensi
idest irati adientesque **desiderium peccatorum peribit**
nycholaus peccatores n. dum desiderant permanere
in temporali prosperitate sed ista seculi felicitas de-
ficit eis in morte cassiodorus Nam sicut illic
vota beatorum in regno domini plantata florebunt
ita peccatorum desideria in morte succisa in-
cessunt collector Audientes karissimi horribi- / gi-
lene tormenta peccatoribus preparata omni dili-
gencia studeamus fugere a beatitudine ita in-
ducis atque operibus iusticie illa perpetue felici-
tatis gaudia que iustis parantur in celo mi-
cari Nam quod universis pauperibus ob amo-
rem dei largitur in terra procul dubio multi-
pliciter recipiet vita beata Nec se quisque
propter inopiam facultatis terrene excuset
etiam calicem aque frigide pauperibus largien-
ti premium promittatur in celo Et si nulla asst
facultas nullatenus tamen absit voluntas quia non
solum opus sed etiam bonam voluntatem deus
coronat Dicque potentius liberari a penis
eternis que impiis parantur et pervenire ad
perpetue felicitatis patriam in qua iusti
sine fine gaudebunt cum domino nostro ihesu christo
cui est honor et gloria in secula seculorum amen

Laudate pueri dominum
Titulus Alleluia sicut supradictum est psalmo cx . Alleluia interpretatur lau-
dare deum et ita incipit psalmus iste cassiodorus Vir propheta
david psalmus tertium sub brevitate thesauris parte
parte ammonet devotos ut laudes domino iugiter
exsolvant et in toto orbe predicare non de-
sinant
Unde dicit **Laudate pueri dominum** nycholaus Non
accipiuntur hic pueri carentes ratione et
discretione etatis sed accipiuntur hic pueri pro
servientibus et ministris humilibus et puris sicut
achimelech dicit ad david primo Regum xxi de
viris qui cum eo erant si mundi sunt pueri
maxime a mulieribus manducent Et hoc
modo frequenter loquitur scriptura cassiodorus Ne-
rito quoque propheta ammonet laudes domino debere ca-
tare qui corde puro ad eas accedunt Nam et
ecclesiastici xv dicitur Non est speciosa laus in ore peccatoris
Dominum enim laudat qui se probabili actione

commendat Dez Hugo: laudate nomen domini sit nomen domini benedictum idest sicut est in seipso benedictum sic benedicatur a subditis benedictione laudis et gratiarum actionis nycholaus ex hoc ex quo cepit homines credere in deum et ipsum laudare nunc in presenti et usque in seculum hoc est sine fine A solis ortu usque ad occasum idest secundum omnem extensionem distancie iohannes vel ab initio scilicet diei ac sancte vite usque ad mortem laudabile nomen domini nycholaus excelsus super omnes gentes dominus quantumcumque sint magne et diverse et super celos idest super angelos qui sunt cives celestes gloria eius quia de hominibus et angelis ad suam gloriam ordinat et disponit Ideo subditur Hugo: quis sicut dominus deus noster quasi dicat nullus qui in altis habitat In angelis et in excelsis creaturis videlicet in sanctis qui sunt alti per vitam et humilia respicit nycholaus per suam providenciam timentium in celo quia superbientes angelos deiecit et humiliter se adherentes in gloria confirmavit et in terra iohannes Iuxta illud sed ad quem respiciam nisi super humilem et trementem sermones meos Querere non dixit in humilibus habitat sed dixit humilia respicit Ideo quia ubi respicit ibi habitat et ubi habitat ibi respicit cassiodorus Dicit in celo et in terra humilitas deo placita reperitur sicut superbia probatur exosa per quam dyabolus cecidit per quam homines in tartari penetrale idest in interiorem profundo merguntur Erubescant elati et se ipsi accepta ratione convertant nec mirum si deus respicit humiles quia est etiam suscitans a terra hoc est a desideriis terrenis inopem idest virtutibus carentem et de stercore id est a viciis carnis erigens per suam gratiam pauperem sicut erexit filium prodigum cum omnem substantiam spiritualem ignis luxurie consumpserat ut habetur Luce 15 Ad quid erigit glosa ut collocet eum cum principibus populi sui idest cum apostolis Ad hoc enim erigit pauperem ut addat eum ordinibus celi qui sunt ex angelis et hominibus cassiodorus Cum ipsis enim collocantur qui per penitentiam deo largiente probabili conversatione deo placuerunt Hec omnia enim operatur dominus deus noster nycholaus

qui habitare facit sterilem idest gentilitatem prius ydolatrie deditam non proferentem opera bona hanc quondam per apostolorum predicationem habitare facit Hugo in domo idest in ecclesia catholica de iudeis et de gentibus collecta quam fecit matrem filiorum multorum videlicet per fidem cassiodorus letantem partu et numerositate sanctorum inter quos in illa beatitudine celesti primum locum tenent apostoli secundum prophete tercium martires quartum infantes post baptismum rapti quintum virgines sextum recte penitentes Hoc videtur apostolus notare cum dicit alia claritas solis alia claritas lune alia claritas stellarum Et sicut stella differt a stella in claritate Sic et erit resurrectio mortuorum collector Nos igitur karissimi devota mente oremus dominum ut per suam graciam nos in presenti sic illuminare dignetur quatinus hic sit conversationis operibus laudare ut in futuro cum sanctis omnibus laude perhenni glorificare mereamur ipsum dominum nostrum ihesum christum qui est benedictus in secula seculorum amen

In exitu israel de egypto Titulus alleluia nycholaus In isto psalmo invitat propheta iudeos spiritualiter ad laudandum deum et recolendum dei beneficia sibi facta dicens In exitu videlicet populi israel de egypto de quo exitu habetur exodi 13o domus iacob idest eiusdem populi descendentis de iacob qui alio nomine dictus est israel genesis 32o de populo barbaro idest de populo egypti Omnes enim populi dicuntur barbari exceptis hebreis grecis et latinis quia eorum ydiomata dicuntur barbara glosa Acsi dicat cum populus israel exiret de egypto: facta est iudea sanctificatio eius idest sanctificatus est populus ille in iudea idest in terra promissionis colendo verum deum que terra ante erat per ydolatriam polluta et israel potestas eius idest ille populus israel factus est potens in illa terra qui in egypto fuerat servus mare scilicet rubrum vidit Hugo idest ad motum videntis obedivit et fugit quia se partes divisit ut populus israel transiret sicco pede sicut dicitur exodi 14o iordanis conversus est retrorsum nycholaus hoc fuit in exitu de deserto ut habetur iosue 3o quia aque iordanis descendentes steterunt elevate ad modum collis ut dictus populus transiret montes exultaverunt ut arietes et colles sicut agni ovium hoc est causam exultationis dederunt filiis israel

qz in transitu fluuii arnō scopuli idest ru
pes ardue ex vna parte īclinati sūt vsqz
ad ripam opposita fluuīs ꝛ sic pbuerūt
transitum filiis israel vt habe= nu͞ii z1o
Q[uid] ē tibi mare qꝫ fugisti ꝗ qi
dicat vnde venerūt ista mirabiᵃ in ma
ri rubro ꝛ in iozdane ꝛ collibꝫ vt dcm̄ ē
Et res pondꝫ A facie dnī mota ē terra
A facie dei iacob quasi dicat a di
na voluntate pces serūt ista cui obediunt etiam īsensibiᵃ
qz sicut ad dei nutū mota est terra q̄n
absozbuit dathan ꝛ abyron ita aq̄ ꝛ col
les in pdictis vbi ꝛ sbditur ad mirabile
qd' fcm̄ fuit in deserto cum dz Q[ui] ꝯuertit petrā in
stagna aq̄ꝛū dando hūdanciam aq̄ de petra vt he=
exo iao Et rupem ī fontes aq̄ꝛ de ho dici=
nūi zo Cūqꝫ moyses leuasſꝫ manū per
cuciens virga bis silicem idest lapide
ex quo excutitur ignis theutonice kepe
egressē sūt aq̄ largissime de quibꝫ oībus
laus ꝛ glīa est deo soli attribuenda Vnde
sub dit= Non nobis dne collet Cetera plana sunt
iuxta lrām vsqz in finem ps' Et sicut
apl's ait hec in figura contingebāt ill'
scripta sūt aute ad cozrectioem nrām in
quos fines sclōz deuenerūt iōni9 ps iste
vocem atinet pphe ondentis vt q̄ in eo
historice narrant= spūaliter dcā intelli
gant= cassi9 Est .n. intentio ps' istius vt
ab initio hebrīaci per magna miracula
xīn mūdo missū nūciaret per quoz mi
raculoz similitudiēs hodie vtiqꝫ pplꝫ xpiāꝫ
de peccatis egres sum hoc modo In exitu israel de
egipto idest xpiani de tenebris pecca
tozum ante cꝫ oculos timoz di
ē Domꝰ iacob idest eiusdē ppli xpiani luctantis
contra vicia et exeuntis de populo barbaro id est
de peccatorū num numero Facta ē iudea sc[t]ifi
catio eꝰ hug' idest scīficatur in ꝯfōe laudis qua purgat= Nam
iudea confes sio interpta= Israel ptās eꝰ Israel videns
deum ītpretat= Ac si dicat habendo de
um pze oculis ꝛ cognoscendo qꝛ oīa
videt efficit= potens ad resistendū dya
bolo ꝛ ad bonū faciendum vnde aug9
ait Magna nobis indicit= bn̄ facien
di necitas Cū ante oculos versam= iudicis
cūcta cernentis Vnde et quidā hos vers9
Cum qd turpe facis qd' me spectante ru
beres idest erubesceres Cur spectante deo
non magis ipe rubes / pp hoc dixt dauid
puidebā dom in ꝯspectu meo semper/ hō
etiam notat Mare idest pctōz mūdaꝰ
cum subdit cassio9 qui sic' ma
re vndarū pcella sic tumidis cogitatioi
bus fluc tuatur Vidit hug' deū iudicem
suū oculo cozdis Et
fugit de pcto ad deū Iordanis iterptatur riuus iu
dicij per qd' signatur pctōz qui se iudicat et
hūiliat hic cognos cens peccata sua Cōuersꝰ ē retroz.
a consuetudibꝫ suis prauis ad deū Et de
ista con uersioē Montes idest plati qui ex
celsi esse debent per
altitudiēm vite sicut sūt per culmen dig
nitatis et ptātis hīj Exultauerūt vt arietes
qz gregem suum ad caulas dnī dīno auxi
lio per ducūt Et colles idest miozes sacerdo
tes exultant etiā de cō
sione per catozꝫ q̄ sūt Sicut agni ouiū idest sī
plices edocti a prelatis
ꝛ pastoibꝫ magnī Q[ui]d est tibi mare
idest pctōz qꝫ fugisti a pcto ad dūm ꝛ tu iorda
nis idest pe nitens Q[ui]a ꝯuersꝰ es retroz
sum Cur vrās ꝯsuetudiēs dimisistis vnde vos Mōtes
exultastis sicut arietes pregentes et ducentes
gregem suum Et colles sicut agni o
uiū ppha per seipm inter rogat vt sic rn̄dꝫ dicēs A facie
dnī mota est terra a rev dinc inr pcto ꝯuersus
a terrena sua con uersatōe ad pniāz A facie dei iacob
qz ipe est deus luctanciū contra vicia Na
iacob luctatoz interpta= vel luctās Otro
si vero qui non luctā= contra vicia ꝓ se
eis sbiciunt hn̄tes deos alienos vt sunt
luxuriosi ꝛ gulosi de quibꝫ dicit ap9 ad
phil' zo Quoz deus venter ē Q[ui] ꝯuertit petrā id est
dura cozda peccatozū In stagna aquarū
idest in hūdanᵃꝫ lacrimarū sicut de pe
tro negante dom ꝛ de maᵃ magna ac
alijs mul tis legimꝰ Et rupē in fontes

AGAT sed tamen qui deflet peccata sua quisque hoc non
habet a se sed a divina gratia unde
subdit NON NOBIS DOMINE NON NOBIS
attribuatur gloria de confusione nostra SED NOMINI TUO DA GLO
RIAM Cuius gratia perventum est videlicet subdit SUPER MISERICORDIA TUA
ET VERITATE TUA Predicetur tibi gloria et
non super opere vel
merito meo quasi dicat quod conversi sumus de
tua est misericordia Et quod agimus penitentiam veritas
quidem est a iustitia que delicta corrigit Non
tamen est nostra veritas sed tua que operaris in nobis
velle et perficere pro bona voluntate sicut dicit apostolus
ad Philippenses 2o Et
hoc facias domine NEQUANDO DICANT GENTES
UBI EST DEUS EORUM cassiodorus Ideo dominus rogatur
prestare suis fidelibus
dona misericordie sue ne impii habeant occasionem
blasphemandi petit ergo nephandam imputationem
amoveri quam in isto seculo patiuntur certe tunc
christiani Nam quotiens nimium corpora devotorum
suis suppliciis affligunt Ipsa vox est tyrannorum
et gentium UBI EST DEUS EORUM quasi deus
non posset
eripere quos ut coronet tormenta patitur
sustinere Respondeant fideles ipsis conversis
et infideli
bus et dicant DEUS AUTEM NOSTER IN CELO augustinus Non in
celo ubi solem et lunam videt gentiles videlicet
opera dei que colunt sed in celo sursum
quod transgreditur omnia corpora celestia nycholaus
ubi magis relucet sua potestas unde potentiam ex
tendit ad ista inferiora OMNIA QUECUMQUE VOLUIT
FECIT cassiodorus ut eum omnipotentem agnoscas dum
ubique effectum sue voluntatis ostendit
deinde ad literam irridenda sunt idola que ad hu
manitatis formam sunt composita et corporis sen
sibus carentia sed quia ut dictum est hec literaliter
manifesta sunt Ideo iuxta moralem sensum est intel
ligendum hoc quod sequitur hugo SIMULACRA GENTIUM id est
hominum gentilium et bestialiter viventium ARGENTUM ET AURUM ho
minum est de cupidis et avaris quia avaritia
est idolorum servitus ut dicit apostolus ad Ephesios 5o Ipsi
enim adorant colunt et omnia diligunt aurum
et argentum OPERA MANUUM HOMINUM videlicet pecunia
Nam sicut dicit beatus augustinus Quod plus dili
git quisque deus est horum simulacrum OS HABENT ET NON LO
QUENTUR confitendo peccata sua OCULOS HABENT aper
tos ad vanitates seculi augustinus ET NON VIDEBUNT celestia sed terrestria
AURES HABENT ET NON AUDIENT divina mandata
saltem ad operandum NARES HABENT scilicet discretionem vel sensum ET
NON ODORABUNT eligendo bonum PEDES HA
BENT ET NON AMBULABUNT in via morum NON
CLAMABUNT IN GUTTURE SUO deum devote
orando SIMILES ILLIS FIANT in pena QUI FACIUNT EA
idest qui eos ad hoc inducunt ET OMNES QUI CONFIDUNT IN EIS
idest in predictis simulacris divitiarum hugo
Consequenter propheta ostendens utilitatem christiane religio
nis dicens DOMUS ISRAEL idest etiam fide
lium christianorum SPERAVIT
IN DOMINO et non in auro vel
divitiis terris et ideo ADIUTOR EO
RUM In bonis
faciendis ET PROTECTOR EORUM EST cassiodorus Quod
prius generaliter dixit hoc nunc de sacerdotibus de
cora iteratione retexuit ut excelsus ordo pon
tificum non in generali commemoratione sed speciali pro
modo laudaretur Aaron enim in populo hebreorum
primus sacerdos electus est cuius commemoratione ipse or
do merito declaratur hugo Et ne spes omnium
fidelium christianorum presumptio videatur ostendit
quod spes eorum non est sine timore filiali dicens
QUI TIMENT DOMINUM timore filiali SPERAVERUNT IN DOMINO
nycholaus spe formata caritate que est expectatio futu
re beatitudinis ex meritis et gratia proveniens pro quo
ADIUTOR ET PROTECTOR EORUM EST quantum spectat ad sa
lutem Ideo possunt dicere DOMINUS MEMOR FUIT NOSTRI nobis bona
faciendo ET BENEDIXIT NOBIS In spiritualibus bonis nos mul
tiplicando hugo BENEDIXIT DOMUI ISRAEL
videlicet omni populo christiano BENEDIXIT DOMUI AARON
Ordini videlicet sacerdotum BENEDIXIT NOBIS deum co
lentibus QUI TIMENT DOMINUM PUSILLIS CUM MAIORIBUS
saltem benedictione sinistre cunctis bona tempo
ralia largiendo unde Sapientie 6o dicitur pusillum et mag
num ipse fecit et equaliter est ei cura de omni
bus Congaudens propheta benedictionibus fidelium qui
sunt in statu gratie optat eis augmentum in benedic
tionis dicens ADIICIAT DOMINUS ad hoc bonum
complectens iam SUPER VOS gratiam augmentando SUPER VOS
meritum multiplicando ET SUPER FILIOS VESTROS idest

sr imitatores vros quos verbo doctrine a' exe°
bone vite deo genuistis vel super opa vra
q per desiderium deuotionis acqsistis nych°
BENEDICTI VOS A DO° per consecutioez
grē in pnti t glē in fu
turo QUI FECIT CE[L]Ū T TERRĀ ipter qd' pt
dare suam
bndcoem in pnti vita q per terra desigt
et bndictioem glē in futuro cu dicet venite
bndicti patris mei percipite regnu qd' per
celu designa. Qd' CE[LU]M CELI DO°. hoc ē ce
ampli9 declar. d. lum em
pireu qd' est supra firmamentu copetit spe
cialiter domino qz ibi magis relucet gla
sua in an
gelis scis TERRĀ A' DEDIT FILIJS HOĪZ
idest hitationi eoz p vita pnti in qua
si debite viuant atqz deum colant assu
ment ad hitatioez celestem cu angelis
scm qd d. Mat 22° In resurrectione erunt sicut angeli
dei in celo postqz ostendit de quibus t loqtr
de cultu me
ritorio dicens NON MORTUI LAUDA
BUNT TE DO° qz ampli9 no faciunt opera
meritoria ad laudem t et ad
meritum sibi qz st
extra statu merendi NEQZ OES QUI DESCEN
DUNT I IFERZ qz in inferno non ē di laus
sed magis blasphemia sed
NOS fideles xpiani QUI VIUIMU9 hntes fidem in vita pnti
BENEDICIM9 DO° meritorie qz stat9 meren
ti durat vsqz ad mortē
ioni9 EX HOC .s. tempore quo inci
Nr pim9 bom t malu NUNC
cholaus VSQZ I SCLM idest qdiu ho° sclm
vincens durabit qz tunc
deficiet temp9 meriti pmanebit tn laus sco
rum in pria sicut in ps° 83° dr est beati
qui hitant in domo tua dne in scla sclo[z]
laudabunt te cassio9 quonem in hoc ps° p
stitudiem veteris ppli vanitate t ycupiaz
hui9 mundi quasi egiptiaca dnationem
relinquere vt possim9 ad terra pmissiois
xpianitatis itinere puenire festine9 intre
pidi Aduentu .n. dni aduersitates nre solu
te st Mare idest amaritudo pctoz fugit a fi
delibus Jordanis retro timore querss est si
mulacra gentium quasi metalla isensa
ta contepta st dni nri gla vbiqz celebratur
et pdica Et ideo iuuante dno ps° rursu virtu
tes studiosissie pquiram9 quo se fidelibz apiunt
et incredul' sp abscondunt collecta dona nobis
etne rex glē archana sacre scripture fideli
intelligere t per ea tue voluntati incessater
obedire qui est bene
dict9 in secula seculo
rum. Amen

DILEXI QM EXAUDIET DNS Titulus alla / expo ei9
pressit in ps° c° vo° ioni
ni9 hic ps vocem continet fidelis aie a deo
pegrinantis in regione viciorz sicut fi9
prodigi9 de quo legitr luce 15° q post longos
labores et errores ab eo suscipi hugo de hac
eiu reductioe de vicijs ad virtutes t de ipa
pegrinatioe ad regem fidelis aia gracias
agens DILEXI non dicit qz ad inuenien
dicit du qz nichil est diligendum
nisi deyant pp
ipsum nych°9 QM EXAUDIET DNS
VOCE ORŌIS MEE futuru ponit p pte
rito qui mod9 loquē
frequēs ē in pphetis t maxime in canticis
metrice scriptis qualis ē ps iste in hebreo
Et licet deus sit de se diligend9 tn cu exau
dit depcantem occasioem sibi dat vt feruē
ciu diligat
vn subditur QUIA INCLIAUIT AURE
SUA MI exaudiens me in pterito sepi9
sicut t hic pphā lor de deo more
huano vn de auris inclinatio non ē aliud
qz exau
ditio. ET I DIEB9 MEIS INUOCABO
sperans exau
diri in futuro CIRCUDEDERUT ME DOLO
RES MORTIS idest teptatioes
peccati mortlis ET PICU
LA IFERNI INUENERUT ME nisi a te
domine
fuero adiutus in teptatioe ioni9 dolores
mortis male cogitatioes st picula infer
ni opa mala st qn aia cogitat t peccare
desiderat vicina est morti cassi Et hec peri
cula infernu TRIBULATIOEZ in corpore
cupiens euadere per iniustas
h9 vite pe T DOLORE coz dis INUENI idest p
nalitates bona
inuentioe reputaui tanqz remediu q vitat
infernu pericula / Vnde gregori9 ait Bn peas
tpales libenti9 tolerant qz per eas euadere
non formidat eternas Ipe a' pene cogunt
hoiem ad deum refugere t ab ipo auxiliu
postulare
vn subdit T NOM9 DO1 INUOCA[UI] Ca 10e
lis 20 d.
Omnis qcuqz inuocauerit nomen dni saluus
erit fidelis itaqz cruciatus passioibz suis ex
clamat ad dom / vt aia eius a pctoz profundi
tate libe
rer dicens O DOE LIBERA AIAM MEA
de corpore mortis h9 in quo sicut in car
cere captiua tenetr vn de ap9 ad Ro 7° In
felix ho quis me liberabit de corpore mor
tis h9 / hanc a' liberatioem
firmit sperans subiūxit MISERICORS

Dn⁹ hug⁹ qz inclinauit aurem suā michi **ET IUSTUS** quia corripuit et castigauit pctōrem ad veniam recipiendā **ET DEUS NR̄ MISERETUR** z flagellando sum q̄ recipit iohis ūn augꝰ ait magna mīa ē in pn̄ti miam non consequi **CUSTODIENS PARUULOS** id est humiles **DNS** tanq̄ pastor eximius qui gregem suum ab incursione dyaboli defendit iohis Si quis magnus ē et superbus hunc non custodit dns iohis Et qz dns humiles custodit io **HUMILIATUS SUM** In pnīa et flagellis eius **ET LIBERAUIT ME** A laqueis dyaboli Unde legit̄ i vita bti anthonii qꝛ ondi s̄t ei laquei multi et stupefactus q̄siuit dicens quis euadet oīs istos laqueos et rn̄sum ē ei humilitas Cum autē liberatus ē hō a pctis tunc debet vacare deo et sibi vn̄ bene ait **CONUERTERE ANIMA MEA IN REQUIEM TUAM** iohis Mundus iste locus tribulacionum ē et lacrimarum vbi nusq̄ est requies In deserto s̄t scorpiones in mari pirate idest raptores et tempestates In ciuitatibus oculus meretricis qui est perdicio hoīs Nych Requies tua est in deo in ipm̄ conuertere per gr̄am ac tiōem in quo solo mens humana quietatur sm̄ qꝛ dt aug⁹ in libro ɔfōn Inquietum est cor meū donec quiescat in te **QUIA DNS BENEFECIT TIBI** liberans te a periculo grauis potestatis vn̄ subdit **QUIA ERIPUIT ANIMAM MEAM DE MORTE** idest a peccato qd̄ ē mors aīe Et per hoc **OCULOS MEOS A LACRIMIS** Quas oportet fundere p pctis iohis ploram ad temp⁹ vt in sempiternū gaudeam qui in pn̄ti non plorat in futuro lacrimabit̄ vnde saluator ait Nych Ve vobis qui nūc ridetis qz flebitis. Quō autē aīa sit liberata a morte declarat dicens **PEDES MEOS** i. q̄ eri piunt **A LAPSU** vt non caderem in foueam pcti de via iusticie atq̄ per hoc. **PLACEBO DNO** iohis Quare non dicit iustus placebo Respondet qz non possum hic esse perfectus videor hoībus esse iustus Et scio qz opera bona non habeo Et videor hoībus scūs Et ɔsciā mea non est qz opa bona non habeo Ego h̄ non ɔsciam meā Scio q̄libus cogitaciōibus cor meū fluctuat scio q̄ue michi libidines veniūt Et video aliā legem repugnantē menti mee et captiuantē me in lege pcti Nolo cogitare mala et cū cogito quasi inuit⁹ et captiu⁹ in malam cogitacōnem trahor Ergo dico ab occultis meis munda me dñe Propterea nūc longo sermone vsi sum⁹ qm̄ in pn̄ti sclō perfectus iustus nemo esse potest qz nemo mund⁹ est a pctō nec si vnius diei fuerit vita eius hug⁹ Isti autē tres vltimi v̄sus magis ppē exponi pnt anagogice idest per locucionem de scīs de ipis morientibus morte corporis qui tūc possunt dicere: **CONUERTERE ANIMA MEA IN REQUIEM TUAM** hoc ē in vitam eternā **QUIA DNS BENEFECIT TIBI** remittendo pctā tua et te ad glām eternā vocando **QUIA ERIPUIT ANIMAM MEAM DE MORTE** de qua dr̄ apoc 2° Qui vicerit non ledetur a morte **OCULOS MEOS A LACRIMIS** qz in te scdā vita eterna non ē luct⁹ sed gaudium **PEDES MEOS** idest intellect⁹ et affect⁹ aīe mei **A LAPSU** qz in xp̄o fundati sunt eterna sctī et **PLACEBO DNO IN REGIONE VIUORUM** sine fine ei grās agendo in patria celesti q̄ ē viuorum regio cassio⁹ Salutaris ps istius intencione tractata q̄ mundi dolores aīe fortitudine debem⁹ obicere Non enī obiciend⁹ est dolor qui perducit ad requiem nec durus estimand⁹ ē flet⁹ q̄ eterna gaudia subministrat Intendam⁹ non ad hoc qd̄ patimur s̄ qd̄ speram⁹ qz tpale meum sn̄ dubitacione mollescat cui⁹ psperius intendit̄ finis Rogem⁹ go oipotenciam eius vt per ei⁹ adiutorium ita nobis non fiant aspera que nūc videntur austera Ipi pfecto in regione viuorum placebimus si in hoc sclō mortificare nr̄a corpora p ipius amore festinem⁹ Cui cū patre et spū scō ē honor et glā in scl'a sclorum amen

CREDIDI PROPTER QUOD LOCUTUS SUM Titulus all'a cassio⁹ Per totum hunc ps' ministrator mīrm verba refertur vnde aplus ic mīrm recitend⁹ ordinem recte fidei signans ait: **CREDIDI PROPTER QUOD LOCUTUS SUM** p⁹ se dicit credidisse et postea fuisse locutum qz post veram fidem scām debet venire confessio hugo. Nec sufficit fides nisi sequatur ɔfessio qn̄ oportet vnde luce 9° Qui me erubuerit videlicet ɔfiteri vel sermones meos hunc filius hoīs erubescet cum venerit in maiestate Ex qua ɔfone fidei **EGO AUTEM HUMILIATUS SUM NIMIS** idest multas tribulacōes pass⁹ sum a tyrannis Et dt nimis ad denotandum intensitatē tormentorum i quibus ex humana infirmitate pauebant scī mrēs

cass9 Et ne qs putaret hac vam fidei ofoem
mortuum viribz applicandam cu ppa et infir
ma humanitas
profitetur dicens **Ego dixi in excessu me**
ad similam ptempla s per excessum mentis
ecectis qn aia sozde corporea purgata tas re
rum manifestas spectlacoibz intue. Mete
l rapta ad
eterna dicit **Ois homo mendax** au
gg
idest ois homo est pctoz s. in pcto veniali sed
non in pcto mortali Iuxta id Iohis po cao i epla
sua Si dixerim9 qz pctm non hem9 ipi nos
seducimus et veritas in nobis non e iohnn9
Vtum eni ad ipm hoiem pertinet mendax
e sicut petrus qui se psumpsit non negare
dnm mendax e inventus iohn9. Qz enim veri
tas potest esse in hoc mundo cum umbra sit vi
ta nra super terram cass9 Quapropter hec nos
regula certa constringat vt qn carnis fragi
litate vero mendaces sum9 nrm esse fatea
mur qn veraces divinis muneribz applicem9
iohn9 Qui dicit qd non menti. Si vero e ho
dnus mendax Et hoc qd dicit ois ho mendax
vm est qz et ipse menti. et vm dicit Invenerit
eni phi sua deceptioe p sillos ppa arte quo i
eodem smone et vera quis dicat et mentiatur
propter qd dicit aps. Videte ne qs vos seducat
per phiam et vanam deceptionem hoim Omnes
hoies sum9 mentiri os Si quis scs e deus
efficit. et desinit esse homo carnalia sapiens
et amans et iam non menti. ho pcto suo me
dax dono dei verax Et ideo iam non e ho
iohn9 hoc itaqz considerans devotus pphs fide
et videns gra dei se fcm veracem gnr subiug
di
cens **Quid retribuam dno pro omnibus que
retribuit m** hugo dns pmo tribuit
nobis corpus et aiam i
creatione et retribuit idest itern tribuit no
bis semetipm in recreatione factus p nobis
homo cesus alapis iudicu traditus flagell
verberatus et crucifixus hec sunt retributio qd
reddam pro
illa Sequitur **calicem** videlicet passiois et
mortis et hoc quo ad
mres acsi dicat Xps p nobis factus e obediens
et ego p noie eius paciar Aliud non heo qd ei re
tribu
amplius **calicem salutaris accipiam**
idest corpalis pnie austeritate vel calicem
sanguinis salutaris idest xi ihu In hebraico
ita
h **calicem ihu accipiam** neqz hoc qd
offeram a
mortis calicem aut pnie hostiam e mee vir
tutis s gre **nomen dni invocabo** per hu
dei ppter qd mile
ordem eius gram et miaz postulando nycho9
vota mea dno reddam iplendo pro
missiones

deo
fcas **coram omi pplo eius** vt exemplo meo
alios pvocem ad
laudem dei iuxta illud Mt vo Sic luceat lux
vestra coram hoibus vt videant opa vra bo
na et glificent prem
vrm qui in celis est **preciosa i conspectu
dni mors scorum eius** qz per illam veniunt
fideles ad regnum ce
loz Nam sapie x Iustus si morte pocupatus
fuerit in refri **O dne** psitroz con
gerio erit. ditioez mea **quia ego
servus tuus sum** peremptus et redep
tus sanguine tuo **ego servus
tuus** per susceptos baptismi **et filius an
cille tue** in quo fuimus t pmissi
idest ecce q ecca qz sunt hic hu
liter d ancilla hu. In futuro
erit sponsa qn erit in amplexu sponsi xi Et
qz in mundo dimittuntur omnia pcta Io subiung
dirupisti vincula mea idest pec
cata qui
bus ligabar iux id pu lo funibs pctoz suoz
constringi quisqz iohn Qz sanctus moritur
sua morte licet sit sanctus qui mias operatus
e et fecerit signa demones eiecit non vadat
ad dnm securus horrescat eius osia qn vidz dnm
Martin a si et post bapm peccaverit cu scto bap
tismate mium absolutus securus vadat ad dnz
hugo Et accepta a te doe pctoz meoz remissioe
tibi sacrificabo hostiam laudis macta
do me in
pnia cum gra
ciarum actione **et nomen dni invocabo** ne
que
tuis beneficiis michi collatis sim aliqn in
gratus cass9 Nondum aute qd iste versus
tanta virtutem creditus e hec vt a nonnul
lis dicere. posse hoibus peccata dimitti si
eum in fine vite sue certa osoe ogeminet
hugo Iste aute fidelis graciarum actioem re
plicans
subiung **vota mea dno reddam i consp
ectu ois pplie eius** vide
licet **i atriis** domus
hoc e in sancta ecca militate q e dom9 oroīs
In ipa persolvia q p
misi dno Et deinde **laudabo te dne i
medio tuo ihrlm** Celestis pria i
qua diruptis
vinculis humane fragilitatis sci eterne pa
cis visione fruuntur Collector Rogem9 dnm ihm
xpm vt per suam gram compsso in nobis
bello carnali claritatis sue nobis pace lar
gita filyqz effci ihrlm celestis Et si non me
reamur martirio coronari saltem in studi
is possim9 filibus inveniri et p9 h9 vite ter
minum misericordit adiungi ipi dno nro Cui
cu pre et spu sco est honor et gla
in scla scloz amen:

Laudate dominum omnes gentes
parvitate premittitur hunc psalmum. Al[leluia]
quod significat laudate deum. nycholaus
In hoc enim psalmo inducuntur omnes populi tam iudei
quam gentiles ad laudem dei de adventu ipsius
christi qui instituit unam ecclesiam ex iudeis et gen
tibus ad dei gloriam et honorem. Et hoc modo al
legat apostolus scripturam huius psalmi ad Ro. xv. dicens
Dico enim ihesum christum ministrum fuisse circumcisio
nis et populi iudaici. Et iterum laudate dominum omnes
gentes et magnificate eum omnes populi quod acci
pitur principio huius psalmi. Ista autem previdens david in
spiritu dicit **Laudate dominum omnes gentes** idest omnes
gentiles ad fidem vocando **laudate eum omnes populi**
iohannes qui ex iudeis fuerunt conversi. Quod titulus
ille pronunciat quod super crucem dominicam per pilatus
positus scriptum hebraice grece et latine ad
denotandum quod christus est rex tam iudeorum quam gentium
ad fidem eius venientium qui hic ad ipsum lauda
dum invitantur. nycholaus. Et nota quod gentiles preponit
hic iudeis quia pauci de iudeis primo crediderunt
et multi de gentibus secundum quod dicit apostolus ad Ro. xi.
Cecitas ex parte contigit in israel donec pleni
tudo gentium intraret et sic omnis israel salvus
fieret quia iudei convertentur circa finem mundi.
Et ideo hic invitantur ad laudem post gentiles
cuius laudis racionem subiungit dicens **quoniam confirmata est super
nos** tam iudeos quam gentiles conversos **misericordia eius** loquitur de futu
ro per modum preteriti propter certitudinem prophetie.
hugo. Hec dei misericordia firmata fuit in eius incar
natione et confirmata in eius passione. Unde dicit
Iohannis xix. Consummatum est. **Et veritas domini** idest ipse christus qui dicit de
se ipso Ioh. xiv. Ego sum via veritas et vita **manet in eternum**
In eis que promisit iustis sive in eis que minatus
est impiis. cassiodorus. Parvus quidem psalmus plenissima
brevitate conclusus est. Quid enim amplius potest di
ci quam ut creator debeat toto orbe laudari. Ubi ol
ius et admiranda psalmorum adversitas modo pacis
sue salutaria dicere modo magnalia dif
fusa oratione narrare ut tediosa morositas
nec in ipsa cura sustineret fastidium cum pre
stat amena varietas appetitum. Etiam per hoc
nobis futuri regni status significatur ubi adversa
sunt merita sanctorum pro actuum qualitate fulgebunt
cum tamen omnibus una beatitudo et suavitas eterna
prestetur. iohannes. Nos quoque dominum supplices deprecemur
ut ad se laudandum tribuat efficaciam et confirmans
super nos misericordiam suam mittens in nobis spiritum
sanctum qui excurens noxia illuminet precordia.
Ipsi gloria est cum patre et spiritu sancto
in secula seculorum amen

Confitemini domino quoniam bonus
titulus alleluia patet expositum in cv. psalmo.
hugo. In precedenti psalmo egit propheta
de confirmatione misericordie dei. In isto ostendit per quod fuit
confirmata videlicet per misterium incarnationis et pas
sionis christi. nycholaus. Unde salvator Mt. xxi. loquens
de se ipso iudeos reprobando allegat literam huius
psalmi dicens eis. Nunquam legistis in scripturis lapi
dem quem reprobaverunt edificantes hic factus est
in caput anguli. Item act. iv. petrus ostendens
principibus sacerdotum christum glorificatum post eius passionem
de eo dicit Hic est lapis qui reprobatus est a vobis
edificantibus qui factus est in caput anguli et
non est in aliquo alio salus. Ex quibus patet quod psalmus
iste ad literam loquitur de christo. collector. Preterea ab illo loco la
pidem quem reprobaverunt supradicto et circa potest
idem psalmus moraliter exponi. cassiodorus. Fidelis itaque
populus peccatorum nexibus absolutus in prima parte
generaliter hortatur ad laudandum christum cum dicit
Confitemini domino confessione laudis. Et propter hoc domino **quoniam bonus**
in se naturaliter. Et etiam quia bonos facit per suam
gratiam. Non potuit laus dei brevius explicari
quam ut diceretur quoniam bonus. Quid sit grandius
ista bonitate non video cum sit proprium deo quod bo
nus est **quoniam in seculum misericordia eius** hugo. quia semper subvenit
devote requirentibus. Et quia qui in hac vita non
requirit misericordiam dei penitendo certe et in futuro
non inveniet eam sed potius iram. propter quod subditur
**Dicat nunc domus aaron quoniam bonus est domus
quoniam in seculum misericordia eius** In hiis duobus ver
sibus ponitur domus pro familia. nycholaus. Et quia non est speciosa laus in
ore peccatoris ecclesiastici xv. Ideo circa predictos ad laudem
dei invitatos ostendit quorum laus est deo accepta
dicens **Dicant nunc qui timent dominum** timore filiali quia
timent offensam patris **quoniam bonus quoniam in seculum miseri
cordia eius** qui gratis misericordie sue dona concedit. Deinde
adducit voces indigentes ad dei laudem
dicens. hugo. **De tribulatione** cordis vel corporis **invoca
vi dominum** petendo auxilium **et exaudivit me in
latitudine dominus** hoc fit quando in tribulatio
nibus pacientiam prestat et
in latitudine hoc est in spe premiorum eternorum suos
fideles confortat nec tamen de liberatione liberat
dominus fideles suos sed adiuvat in bonis proficien
dis. Unde subditur. **Dominus michi adiutor non time
bo quid faciat michi homo** idest quilibet inimicus
carnalis qui visualiter religiosorum propositum perse-

Dominus mihi adiutor et ego despiciam inimicos meos, videlicet mundum quem debemus despicere propter suam vanitatem, carnem propter suam vilitatem, dyabolum propter suam malignitatem. Et quia hii inimici non humano sed dei auxilio devincuntur, Jo[hannes] subdit. np. Bonum est confidere in domino, qui non deficit in necessitate, quam confidere in homine, qui nichil est ex se per se. Unde Jeremie 17°: Maledictus vir qui confidit in homine et ponit spem carnem brachium suum et a domino recedit cor eius. Bonum est sperare in domino, qui vitam largitur eternam. Spes enim certa expectatio est future beatitudinis. Quam sperare in principibus, quorum potestas cum hominibus dilabitur et evanescit. Hu[go]. Omnes gentes, id est omnia vicia que faciunt homines gentiles vivere, circuierunt me obsidentes me tempore temptationis. Et in nomine domini, hoc est auxilio domini fugata a me insultibus demoniorum, quia ultus sum in eos amputando capita eorum, hoc est primos motus temptationum, quia eis non prebui consensum. Circumdantes circumdederunt me, id est insultibus viciorum tam cogitatione quam locutione. Et in nomine domini, quia ultus sum in eos, vindictam per mortificationem carnis de eis sumendo. Circumdederunt me sicut apes, quia vicia vel temptationes viciorum prebuerunt michi delectationem melleam et dulcem, sed consideravi finem quo pungunt per eterne mortis obligationem. Sicut apes gerunt mel in ore et aculeum in cauda quo pungunt. Et quia multi sunt qui bene dicunt quod peccata ita pungunt, sed tamen de se confidentes non curant vitare occasiones ex quibus surgunt temptationes ardentes in concupiscentiam, Jo[hannes] subdit: Et exarserunt sicut ignis in spinis, quasi dicat non potest esse quod vitetur peccatum si occasionibus quis se exponat, propter quod dicitur Ecclesiastici 9°: Averte faciem a muliere compta, propter speciem mulieris multi perierunt. Et ex hoc tam concupiscentie quam ignis exardescet in cogitatione. Impulsus a temptatione eversus sum, non valens per me resistere temptationi, ut caderem in peccatum. Et dominus suscepit me. Jo[hannes]: quia confidens in eum ipsum adiutorem consului[?]. Ipse enim est. Hugo. Fortitudo mea, per quem fortis sum in bello contra vicia, et laus mea, quia quod bonus castus et humilis sum hoc est ab ipso qui me laudabilem fecit. Et factus est mihi in salutem, per quem seculi huius[?] pericula evadere valeo et eternam vitam adipisci. Ipse enim est fortitudo et laudatio et salus eterna beatorum, a quo sancti magnum habent gaudium. Jo[hannes] subdit: Vox exultationis spiritualis et salutis, id est quod salvi facti sunt, in tabernaculis iustorum, id est corporibus sanctorum quamvis foris sensibus affligantur. Unde apostolus 2ª ad Corinthios 1°: Gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre et ut cognoscere[?]. Unde id est gaudium venit conscientie propter subiungit: Dextera domini, id est Christus. Hugo. Fecit virtutem, de qua subdit: Dextera domini exaltavit me de luto vitiorum elevans me ad statum gratie. Dextera domini fecit virtutem custodiendo me in eodem statu. Cassio[dorus]: Quis enim potentius quam peccatoribus dare beatitudinem, de infirmitate prestare[?] fortitudinem, de hoste fortissimo infirmis conferre victoriam. Tanta ergo fiducia de dei dono accepta fidelis populus gaudet[?] dicat: Non moriar. Hugo. Morte culpe nec gehenne, sed vivam vita gratie in presenti et glorie in futuro. Et narrabo opera domini, ipsum de predictis beneficiis cum gratiarum actione laudando. Deinde ostendit causam quare non moriatur morte eterna dicens: Castigans castigavit me dominus. Hec castigatio notat utilitatem castigationis. Unde subdit: Et morti, videlicet culpe, non tradidit me. Acsi dicat a morte peccati eripuit me per castigationem. Cassio[dorus]: Ille enim morti non traditur cuius castigatione hic vitia commissa purgantur. Idem: Castigat nos dominus ad probationem multis verberibus ut probatos eruat a morte perpetua. Hugo. Deinde dicat iustus egrediens de corpore: Aperite mihi portas iustitie, quasi dicat sicut terra aperitur corpori ita celum aperiatur anime, propter quod versus iste canitur in obsequiis mortuorum. Et bene dicit tunc portas iustitie, unde fatuis virginibus dicentibus Matthei 25°: Domine domine aperi nobis, dominus respondit: Amen dico vobis nescio vos. Qui autem hic iustitiam fecerit sancte vivendo tunc secure dicere poterit: Aperite mihi portas iustitie et ingressus in eas, qui dampnati[?] fuerint[?], Intra in gaudium domini tui, tunc confitebor domino, quia in patria est confessio laudis sempiterna. Hec porta, supple est iustitia, per quam iusti intrabunt celorum regna.

in eam idest per eam vel potest hic versiculus allegorice exponi hoc modo Aperite Circa quod sciendum quod salvatio generis humani facta est per fidem christi passi et glorificati propter quod david loquens in persona generis humani primo dicit aperite michi portas sive ingressum huius fidei dicens **Aperite michi portas iusticie** idest sacram scripturam nove legis quibus iustificantur credentes **et ingressus in eas** idest in illis recepte **confitebor domino** et gracias agendo Et quia omnia sacramenta hanc efficaciam a christo eo quod omnia fluxerunt de latere eius in cruce dormientis Ideo subdit **Hec porta** idest christus dei patris filius **domini** Acsi diceret omnes porte predicte idest sacramenta referuntur ad unam portam que est ipse christus unde ipse dicit Johannis x° Ego sum hostium per me si quis introierit salvabitur Ideo subdit **Iusti intrabunt in eam** per fidem et devotionem et sic per eam intrabunt ad gloriam Deinde convertit sermonem ad dominum dicens Hugo **Confitebor tibi** confessione laudis **quoniam exaudisti me** redimendo me per mortem tuam **Et factus es michi in salutem** idest meus salvator quod modo ad hoc fuit sit ... declarat dicens nycholaus **Lapidem** idest christum qui est vocatus lapis de quo dicit daniel 2° lapis qui percusserat statuam factus est mons magnus et implevit universam terram Hugo Et loquitur per figuram que dicitur antitesis quia casus ponitur pro casu hic autem ponit lapidem pro lapis **quem reprobaverunt edificantes** nycholaus viz sacerdotes iudeorum ad quorum spectabat officium edificare in fide et moribus populum **Hic factus est in caput anguli** constituens unam ecclesiam de iudeis et gentibus cuius ipse est caput et pastor propter quod dicit Johannis x° Et alias oves habeo que non sunt ex hoc ovili et illas oportet me adducere et fiet unum ovile et unus pastor Cassiodorus Et necessarium lapidem istum sacris montibus putantes ex luminis ... dicens **A domino factum est istud** idest a christo facta est ... **et est mirabile in oculis nostris** nycholaus Fideles enim qui ex iudeis crediderunt ... in ammirati fuerunt quando viderunt spiritum sanctum dari in signo visibili cornelio et aliis gentilibus qui cum eo erant sicut legitur act x° Et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui venerant cum petro quia in nationes spiritus sancti gratia effusa est convenit gentiles et iudeos in una christi ecclesia

Hugo. In oculis et spiritualibus erat dei clementia multum mirabile quod deus homo factus pati voluit pro salute nostra sicut de ipso cantat ecclesia Nec saciabitur ullis diebus dulcedine mirabili considerare altitudinem consilii divini super salutem generis humani Ideo in sapiebat hic propheta et sapit ecclesie **Hec dies** idest tempus nove ... unde subdit testamenti quod vocatur dies ratione veritatis revelate que latebat sub figurarum obscuritate propter quod paulus ad Ro 13° vocat vetus testamentum noctem et novum testamentum diem dicens Nox precessit dies autem appropinquabit **quam fecit dominus** licet enim faciat omnia tempora gratia liter tamen dicitur facere ad spiritualia propter bonum quod in illo contingit secundum modum usitatum loquendi quem tenet hic scriptura loquendo de tempore etc Hugo **Exultemus** corpore in omnibus bonis **et letemur** corde devotis orationibus **in ea** idest propter istam diem Iste versiculus multociens cantatur in die pasche ... spiritualiter et proprie dicitur dies eo quod sol iusticie christus deus noster tunc ortus est de sepulcro et tenebras infidelitatis amovit in qua die dyabolus nos perdidit et mundus salutem accepit Deinde populus christianus orationem facit pro salute eterna optinenda dicens **O domine salvum me fac** liberando me de periculis et malis huius seculi **O domine bene prosperare** idest prosperum facito iter illud quo ad te post tempus per multos labores revertor Hugo Duo enim ista populus iste petit christianus scilicet ut hic eripiatur a peccatorum morte et post hanc vitam colligetur in regno sempiterno prosperare eciam est ad aspera facere tranquillum ut iniusta nobis fiant mala preterita que credimus in eterna gaudia commutanda **Benedictus qui venit in nomine domini** nycholaus idest christus qui venit in nomine patris pro salute mundi Et hoc modo cantabant pueri ... ad passionem venienti ut dicitur Mt 21° Et de laude vi hic david prophetasse Hugo Et quia populus christianus percipit de benedictione et in participatione sanctorum Ideo in persona episcoporum et sacerdotum sacramenta ministrancium et loquentium ad subditos subiungitur **Benediximus** nos sacerdotes **vobis** qui est **de domo domini** idest de ecclesia de qua sumitur baptismus eucharistia et alia sacramenta in quibus benedictio non est a sacerdotibus licet per eos ministretur Ideo subiungitur **Deus dominus** idest christus Cassiodorus Acsi diceret primo non vos sed deus dominus **benedixit et illuxit nobis** tam maioribus quam minoribus gratiam sue benedictionis infundendo nycholaus et spiritum suum conferendo ad intelligendum scripturas Et quia

eadem potestas remanet in cordibus eorum Ideo ad eos sermo dirigitur cum subinfert **Constituite diem solemnem** idest dies solempnes natiuitatis et resurrectionis xpi et consiles qui constituti sunt per ecclesiam **In condensis** idest ut fidelis populus conueniat ad ecclesiam in densitate plebis Translacio hebraica habet **In congregacionibus** Translacio romana habet in confrequentacionibus videlicet populi xpiani. **Usque ad cornu altaris** ita quod ecclesia impleatur populo et clero Cassiodorus quomodo in ... Moraliter autem solempnem diem in domino in frequentacione constituit qui se assidue in eius desiderio affligit Quod in minum solempnitatis dies usque ad altaris cornu precipitur tendi quia tam diu necesse est ut quis se affitiat quo usque ad superni sacrificij altitudinem idest ad gaudia pertingat Augustinus Ubi nichil aliud dicemus nisi deus meus es tu **Deus meus es tu** Nycholaus domine ihesu xpe **Confitebor tibi** confessione laudis **Deus** dominus **meus es tu et exaltabo te** tua magna laudando et enarrando In ecclesia solet fieri talis enarracio et confessio in predicacionibus **Confitebor tibi domine** vox est ecclesie deum laudantis **Quoniam exaudisti me** deprecantem devote **Et factus es mihi in salutem** conferendo graciam in presenti et gloriam in futuro propter quod inuitantur omnes generaliter ad dei laudem cum subinfert **Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius** Dicit incipit hunc psalmum sic et finit ut ab initio credulitatis nostre usque ad finem vite fiduciam in dei misericordia habeamus et eius laudes perseueranter confiteamur Cassiodorus Sic etiam in xpm pensate karissimi miseriam condicionis nostri peccare nos videt et pertulit qui nos ante culpam peccare prohibuit Etiam post culpam expectare ad veniam non desistit Ecce a nobis contemptus est et tamen adhuc non cessat superbe auersos benigne reuocat Et qui finire nos aduersantes potuit ut reuitam munera promittit Habete ergo fiduciam fratres mei de misericordia saluatoris nostri Cogitate que fecistis recogitate quem offendistis clementiam summe pietatis aspicite et ad misericordem iudicem dum adhuc expectat cum lacrimis venite et sic portas misericordie eius intrare toto cordis affectu studete Considerantes vero quod iustus sit peccata vestra nolite negligere Et scientes quod pius sit nolite desperare prebet namque apud deum hominibus fiduciam quod deus est homo qui est nobis spes magna quia xpus Cum quo cum patre et spiritu sancto est honor et gloria in secula seculorum amen

Beati immaculati in via

Titulus Aleph ab° Hoc est laus dei In hiis enim vere laudatur deus in quibus est peccatorum remissio Nycholaus Est autem iste psalmus alphabeticus in xxii capitulis distinctus Et quodlibet capitulum continet viii versus et in principio cuiuslibet capituli ponitur prima littera hebraica scilicet aleph et secundo preponitur secunda littera scilicet beth et sic generaliter per ordinem de aliis Et quia translator non potuit transferre sic quod omnes versus primi octonarii inciperent ab a que est prima littera alphabeti latini Ideo primo octonario preposuit aleph ad significandum quod omnes versus illius octonarij per aleph incipiunt in hebreo Currebat autem tunc quidam modus specialis versificandi secundum ordinem litterarum alphabeti sicut apud nos in primo ympno A solis ortus cardine in quo versus incipiunt ordinate per litteras alphabeti latini incipiendo ab a usque g inclusiue [illegible] in ympno in quo versus octo successiue incipiunt ut dictum est a qualibet littera alphabeti Et quod in hoc psalmo octo versus semper incipiunt a qualibet littera non video aliquam significationem nisi morem versificandi specialem loquendo de sensu litterali Hugo Spiritualiter docemur autem per hanc alphabeti preposicionem nos esse in scola xpi cuius in scripturis presentis psalmi discimus usum sancte viuendi Ambrosius Ut quemadmodum puulorum ingenia primis litterarum elementis assuescunt assumere usum discendi Ita etiam nos huius electe usum discamus viuendi litteris et singulis octonis versus ascripsit Hugo significans quod omnia ad unum deum tendunt qui omnia regit et quod psalmi purgatio erit in octaua etatis Cassiodorus Est enim iste psalmus profunditate sensuum in quo velud in apotheca omnium virtutum moralis doctrina tota resplendet quamuis in aliis psalmis particulariter relucet Hugo Uidetur quod facile versiculus quis non inueniatur in quo non aut vias aut mandata aut iustificationes aut iudicia aut sermones aut eloquia domini habeas aut aliquid tale quod equipollens valeat Augustinus Ab exordio quippe suo psalmus iste hortatur nos ad beatitudinem Beatitudinem quippe et tam magnum bonum est ut hoc et boni velint et mali Nec mirum est quod boni propterea sunt boni Sed illud est mirum quod etiam mali propterea sunt mali ut sint beati Nam quisquis libidini deditus luxuria stuprum corrumpitur in hoc malo beatitudinem querit et se miserum putat cum ad sue concupiscentie voluntates leticiasque non peruenit Beatum se esse [illegible] quasi non dubitat iactare cum [illegible] ad talia facta peruenit Et quisquis auaricie facibus inardescit ad hoc congregat quomodocumque [illegible] ut beatus sit [illegible] fundere quicumque desiderat [illegible] quisque alicuius [illegible] crudelitatem suam quisque

cladibus pascit in oibus scelerib^us btitue^e q̄rit
hos i^z errantes et vera iniā falsam btitu^ne re
q̄rentes reuocat ad btitu^nem nycho^9 Q̄r dup^z
he^z vno^o in re et hec habe^z tm̄ in patria Alio^o
in spe et sic habe^z in via per btarum opum
inita sic d^t phs̄ i^o ethicoz de felicitate poli^{ca}
q̄ consistit in vsu virtutū pueros btificamus
in spe/ q̄z adhuc non opan^z vtuose Sed qn̄ vi
dentur bone indolis et apti ad hn̄dum virt^{es}
poli^{cas} tempore pcedente I^z de btitu^ne q̄ he^z in
via lo^z p̄s iste que consistit in pfcōne vite ac
tiue t ɔtemplatiue vita vero actiua pcedit con
teplatiuā q̄z mens non potest eleuari libere
in ɔteplatioē veritatis nisi passioēs appetitus
sfiti fuerint moderate per exercitium moral^s
virtutis q̄ ptinet ad vitā actiuā Vnde dic^t
gregoi^9 6° mora^m dum aliqui ɔtemplatōis
arcem tenere desiderant prius se in campo
per exercitium boni opis pbent vt sollicite sci
ant si nulla iam mala pximis irrogant
si mala irrogata ab alijs equanimiter poz^{nt}
si positi bonis tpalibus neq̄ mens leticia
soluitur si subtractis non nimio dolore sau
ciatur hugo Cum itaq̄ omis tā boni q̄ mali
vt dīm e velint esse bti tn̄ viam qua itur ad
btitudinem ignorant quidā Ideo in p^a oīum fidez
loq̄s que sit ad illā
vera via diffinit d. **Btī imaculati i**
via idest carentes macula moz/
talis pcti in via pntis vite **Qui am**
bulāt in lege dn̄i mandata eius opere
adimplendo q̄z non
sufficit declinare a malo sed cum hoc requirit^z
opari bonū pp̄ter qd^c d^t grego^9 dime^a zz^a Minus
est mala non agere nisi etiam quisq̄ studeat
bonis opibus insudare/ postea ondit perfec
tioēm vite con
templatiue d. **Btī q̄ scrutāt^z testio^a**
eius idest eloquia dīna per pphās nobis tra
dita q̄ sᵗ miracul' tanq̄ dīnis testionijs
confirmata sicut M^r vltimo d^z domino coo
perante t smoēm confirmāte seq̄tibz signis
in toto corde exq̄rūt eū viz intel
lectu t af
fectu/ Differt enī ɔtempla^o scōz a ɔtempla^{oe}
phōz quia ɔtempla^o phōz ē pp̄ter perfcoēm
psōe ɔtemplātis Et ideo consistit in itellec
tu Sed contepla^o theolo^{ca} ē pp̄ter amoze ipi^9
conteplati s. dei Et ideo non consistit in itel
lectu p agnitioēm s̄ trāsit ad effctū per amo
rem dei tanq̄ pncipal^r intentū cassi^9. Et vide
ordinem sancte veracisq̄ doctrine pus dic^t
btōs esse qui ābulant in lege dn̄i/ deīn qui
scrutantur sacrarū testioa lrārum q̄z non
est dignus ista perq̄re^e nisi qui se pbabili
actioē ɔgnoscitur tractare/ qn̄r ostendit^z
qui a predicta perfcōe exclu
dunt^z s. delīqntes qd^n nō^z eū d^z **Nō eī q̄ opāt^z**

iniq̄tatē in vijs eius ābulāt.
idest qui opatoribus pctōz nephanda delec
tatioē consenciūt hij mandatis dn̄i non obe
diūt de qui
bus subdi^z **Tu mādasti mandata**
tua custodiri nimis nycho^9 idest cū
mag̃ dilige^a
et sollicitudīe quam non hn̄t negli^{tes} t p
q̄ns carent ipletioē mādatoz dīnoz quoz
aliqua pertinēt ad caritatē pximi aliqua
ad ɔtempla^{os} q̄ directe pertinent ad amorē
dei qn̄r sbditur de btitudis appetitu cū d^z
in persona
tocius eccle^e **Vtinā dirigā^z vie mee**
idest pcessus cogi
tationū et opm̄ **ad custodiendas**
iustificatōēs tuas idest mādata
tua ad vitam
actiuā t ɔtempla^{os} ptinen^a q̄ continēt iu^s
ticiam perfctā hugo Non a' pn̄t custodiri
iustificatōēs nisi
p oculis habean^z **Tūc non ɔfundar**
de non custoditis
iustificatoibus **cū pspexero** idest pfcē
inspexero
i oībus mādatis tuis sēp agnos
cendis vn̄
iacobi i^o Qui perspexerit in legem pfctām
et pmanserit non auditoz obliuiosus factus
s̄ factoz operis hic beatus in facto suo erit Ta
les g^o laudantur a quoz ɔspectu mandata
dn̄i non recedunt Ambrosi^9 g^o ne ɔfundam^z
custodiam^9 oīa dn̄i mandata Nam si q̄s vnū
mandatū custodiat et a^d puarice^z nichil ei
pdest/ vnde qui custodiunt se ab adulterio
vtiq̄ in vicio ire ɔuicti^9 puit^z Etiā in legib^z
sclaribus nec pdest ei alterius crīis abstinē^a
si in altero fuerit dephensus nycho^9 Et quia
ad custodiendum mandata dn̄i requir^z illus
tratio et directio
Ideo subditur **ɔfitebor tibi** idest lau
dabo te pdi
cando et **i directōne cordis** Ita q̄ directio
legendo cordis mei ad
itelligendū pdicta sit a te glosa q̄z n. fecisti
coz meum directū **i eo q̄ didici** a sancte
Ideo te laudabo: pribus
iudicia iusticie tue quibz nunc
in futuro iu
dica^z mūdus augu^9 Nūq̄ michi pderit q̄ i^{ta}
didicerim si coz de peruersus vias hec pnas
Non enī letaboz in eis s̄ excusaboz ab eis Et
cer
te **iustificatōēs tuas** nycho^9 idest
mandata
tua custodiam opere adimplendo Et quia
ad hoc requiri^z assisten^a dīne grē q̄ facit opa
meritoria
Ideo sbdi^z **Nō me derelinq̄s vsq̄q̄** hec
ora
tio dupl^r potest intelligi s. tempal^r et eterna

liter primo dicendo non me derelinquas usquequaque id
est ullomodo in presenti temptatione vel tribulatione
vel usquequaque idest omnino vel finaliter vel potest sic
exponi: **NON ME DERELINQUAS USQUEQUAQUE** quasi
diceret
si me ad momentum dimiseris non potero custo
dire mandata tua

IN QUO CORRIGIT ADOL
Beth hugo In dictionario predicto
preposita est littera Aleph que interpretatur
doctrina huic autem secunda parti sequenti preponitur littera beth
que interpretatur confusio Et hoc bene congrue quia
a doctrina intelligit homo et agnoscit deum
et seipsum Etiam inde confunditur super peccatis
suis atque revertitur ad correctionem de qua sub
ditur
cum dicitur **IN QUO CORRIGIT ADOLESCENTIOR**
VIAM SUAM idest pravam consuetudinem suam
licet enim in omni etate quantumcumque
sera utile sit corrigi tamen utilius est in
adolescentia antequam consuetudo prava penale
at in homine unde poeta ait principiis obsta
sero medicina paratur cum mala per longas
invaluere moras quia proverbiorum 22° Adolescens iuxta
viam suam graditur et cum senuerit non re
cedet ab ea Etiam in adolescentia homo est p
mior ad peccatum unde magis tunc necessaria est correc
tio per hoc enim quod dicit adolescentior arguntur
senes inveterati dierum malorum qui difficile cor
riguntur Sed iste quomodo corrigit viam su
am subsequenti respon
sione confirmat dicens **IN CUSTODIENDO SERMO**
NES TUOS idest precepta tua iuxta id ad Ro 2°
Non enim auditores legis iusti sunt
apud deum sed factores legis iustificabuntur Et id
circo **IN TOTO CORDE MEO EXQUISIVI TE**
Unde etiam 1° Non accessi ad te in duplici corde quia si
cut ait augustinus pro certa parte aliud querit deum
non
querit **NE REPELLAS ME A MANDATIS**
TUIS cassiodorus tamquam indignum beneficiis tuis ut
quod tu fecisti toto corde petere tu et digne
ris audire Repellit enim a mandatis suis sub
dole se rogantes Unde salomon ait spiritus sanctus
discipline effugiet fictum et subtrahet a se co
gitationibus que sunt sine intellectu Rogat ergo ne
ab intelligentia legis divine repellatur sicut indig
nus ut agnoscamus hanc intelligentiam non me
reri nisi eos qui noscunt toto corde deprecari
Hugo Et quia intelligens divina mandata in
eis delectatur
Ideo subdit **IN CORDE MEO ABSCONDI**
ELOQUIA TUA idest meorum commenda
vi et indignis ea non dici **UT NON**
PECCEM TIBI nycholaus quia mandata dei abscon
dita preservant hominem ab offensa

dei Et quia talis debet esse gratus erga deum Ideo
per modum gratiarum
actionis subdit **BENEDICTUS ES DOMINE** de bo
no quod inci
pisti **DOCE ME IUSTIFICATIONES TUAS**
idest iusticie factiones perficiendo quod inchoasti
et quasi dicat augustinus quia enim in corde meo ab
scondi eloquia tua ut non peccem tibi le
gem dedisti da benedictionem gratie ut faciendo dis
cam quod iniungendo iussisti nycholaus Et quia huius
noticia mandatorum vult alios venire ad
agnitionem
eorum Ideo subdit **IN LABIIS MEIS PRONUN**
CIAVI aliis in
dicando **OMNIA IUDICIA ORIS**
TUI nobis per apostolos et prophetas revelata ut
intendant sue correctioni hugo Sed
obici potest questio Quare quod dicit omnia
iudicia se pronunciaturum cum dicat apostolus ad
Ro 11° O altitudo divitiarum sapientie dei quam in
comprehensibilia sunt iudicia eius Solutio lo
quitur de iudiciis dei civilibus et maxime de illis
que fient in die iudicii videlicet quod iudex vivo
rum et mortuorum dicturus est malis Ite maledicti
in ignem eternum Et bonis venite benedicti
percipite regnum Et quia iste in toto se occupat
circa dei precep
ta Ideo subditur **IN VIA TESTIMONIORUM TUORUM**
DELECTATUS SUM via testimoniorum dei est sacra scrip
tura que continet testimonia
iustorum Sicut beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est
regnum celorum Beati qui lugent quoniam ipsi con
solabuntur et que a Christo scribuntur Delectatur enim
in talibus preter pro
missionem magis quam **SICUT IN OMNIBUS DIVI**
TIIS ionius Sicut enim terrenus homo in agris
vineis atque delectatur Ita iste in testimoniis
dei iocundatur de pura conscientia qui contempto
mundo a deo ditatus est nycholaus Et quia dele
ctatio inducit ad fortius meditandum et ope
randum
Ideo subdit **IN MANDATIS TUIS EXERCE**
BOR cogitando
et operando **ET CONSIDERABO** perfecte agnoscens
VIAS TUAS quibus ad te venitur
gregorius 18° moralium vie dei sunt
ut mentes prospera fugiat et adversa spernit ut
quod demulcet appetat nichil quod deterret cre
ditur pertimescat merorem presentem gau
dium deputet presentis vite gaudia dap
na penset abiectionis detrimenta non ti
meat sed per hec eterne glorie locum quærat Has
enim vias christus oculis sequentium se monstrabat
cum dicebat Si quis michi ministrat me se
quatur ad has vias tunc etiam corda discipu
lorum revocabat cum glorie locum quererent sed
eiusdem glorie iter ignorarent dicens potestis
bibere calicem quem ego bibiturus sum Hugo Sed

hic ordo vi^z perversus cū p^o d^r exercebor. deīn considerabo cum p^m sit considerare ꝛ p^{ea} exercere. Solu^o. In omni sciā pterq^{z} in theologia theorica precedit practicā idest contemplacio actionem / hic a practica precedit theorica. cassi^o. Prius ergo fuit ut exerce^z iste in mandatis divinis idest in firm̄ti sancte conversationis opacione usu rerum necnon assiduo labore peragendo. Et sic intellectus eius ad penetralia pervenirēt. Neq enim merentur secretum conspicere nisi cui datum fuerit bona conversacione celestibus se beneficiis premiare. nych^9. Et quia cessatio ab actu considerandi tandem inducit oblivionem. Ideo subditur

In iustificationibus tuis meditabor non obliviscar sermones t.

cassiodo^9 Iustificationes ꝛ sermones dei sunt mandata eius viz non mechaberis non falsum testimonium dicens ꝛc. idem^9 Ea meditor in hijs exercebor ut ia oblivioni non tradens possim ea integre perfecteque complere Amen

Retribue servo tuo Gymel

R Etribue servo tuo

Gymel. Tercia ꝛm. Ambrosius cum sequentibus littera secundum hebreos viz gimel quod latine retributio d^r. aug^9. Nempe superius dixerat In quo corrigit adolescentior viam suā in custodiendo verba sua. Ecce nunc apertius id facit. prout pratur anun nomen dicens cassi^9 Retribue non meis meritis redde. Sed ꝛ item da Servo tuo. Constant sibi gratiam tuam retribui ob id quod deo servit. Vivifica me. Nych^9 quia dat deputatur gra aīam vivificat sicut aīa corpus. Et custodiam sermones tuos idest mandata tua. Et quia gra illuminat intellectum ad spiritualia cognoscenda Ideo subditur Revela oculos meos idest clarifica intellectum ꝛ affectum meum qui obscurantur in agnitionem dei ꝛ sacre scripture per pravam consuetudinem ꝛ carnalem affectionem propter multiplicationem rerum temporalium / propter mundanum amorem per nimis subtilem discussionem quia qui scrutator ē perscrutator maiestatis opprimetur a gloria per ignaviam ꝛ torporem per certam maliciam per acceptionem munerum / per honorem mundi ꝛ prosperitatem. Et hij oculi aperiuntur per purificationem sinceritatis considerationis / per puram amaritudinem peccatorum ꝛ per gratie infusionem. cassi^9 Unde nisi misericordia dei fuerit velamen ignorancie ab oculis cordis ablatum scripturas sanctas lumine cordis non possumus intueri. Illumina ergo ipse cecitatem meam certam

Et considerabo mirabilia de lege t.

lex est umbra futurorum quia signa venture ple-

nitudinis continebat. Immolabatur quippe paschali festivitate secundum legem agnus immaculatus qui xpm dominum significat occidi. Sacerdos veste pulcerrima ꝛ thorus stabili tegebatur ut futuri pontificis ꝛ celestis regis indicia nunciaret. promissiones quoque domini fuerunt ut israeliticus populus in terram perduceretur fluentem lac ꝛ mel / quod ad ipsum futurum seculum pertinere non dubium est ubi summe beatitudinis gaudia copiosa dulcescunt. Rogat ergo populus iudeorum ut revelato corde ista consideret quod subducto velamine ignorancie non poterat intueri. Necessitatem vero huius illuminationis subdit dicens

Incola ego sum in terra

idest peregrinus nil appetens in mundo. Isti sunt vero incole in terra qui thesaurum suum in celo reponunt ut cor eorum futuram patriam semper affectet.

Non abscondas a me mandata tua

Sed michi ea manifesta mandata esse diximus diliges dominum deum tuum ex toto corde ꝛ proximum tuum sicut teipsum. Rogat ergo ut ei nullatenus celentur quia pravis prioribus probantur absconsa quamvis generaliter pronunciata esse videantur. idem^9 Et quia divine revelationis tue sunt desiderantibus eas Ideo subditur

Concupivit aīa mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore

idem^9 ut sine mandatum sive viva sive ad quod faciam semper eas desiderem ut melius apprehendam. nych^9 Consequenter ostenditur collationis gratie impedimentum quod est superbia sicut humilitas est gratie meritoria. prout d^r Iacobi iiii / deus resistit superbis humilibus autem dat gratiam et

Increpasti superbos

Eiciendo angelos superbos de celo ꝛ primos parentes contemptores mandatum dei expellendo de paradiso terrestri

Maledicti qui declinant a mandatis tuis

cassio^9 Nam ꝛ in adam qui contempsit mandatum domini constat esse maledictum. Et hodie maledicti sunt qui sui scelere polluuntur. hic a maledictionis amotionem petit dicens

Aufer a me opprobrium

s. maledictionis

Et contemptum

transgressionis. nycholaus

Quia testimonia tua exquisivi

Ad sciendum ꝛ ea intelligendum. Et ideo si transgrederer ea non esset ex ignorancia sed ex contemptu. Causam vero predicte petitionis subdit dicens

Etenim sederunt principes et adversum me loquebantur

Isti principes sunt demones secundum apostolum ad ephe. 6° Non est nobis colluctacio adversus carnem ꝛ sanguinem sed adversus principes tenebrarum ꝛ potestates eorum contra spiritualia nequi-

as Ambrosius Et isti principes sedent et explorant qui xanus intente deo famulat studiosius boni operis et detractant de eo dicentes Insidiemur illi et impediamus eum prohibeamus eum efficere quod desiderat frangamus animum eius frequentibus et repentinis adversis nycholaus Frequenter enim tractant ad invicem qualiter possint sanctos et iustos decipere per contemptum divinorum mandatorum sicut narrat gregorius in dyalogo quod iudeus in phano ydolorum absconditus audivit demones tractantes de decectione andree episcopi fundani **Servus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis** quia quanto percipit a demonibus se fortius impugnari tanto debet magis in operibus bonis exerceri Ad quod requiritur diligens mentis consideratio Ideo subdit **Nam et testimonia tua meditatio mea est** idest cogito precepta que perseverantibus promisisti **et consilium meum** quod intendo simpliciter persequi est semper **iustificationes tue** idest impletiones mandatorum tuorum que iustificant hominem

Adhesit pavimento anima

Deleth: Hec enim tamen cum proponitur est littera Ambrosius secundum hebreos videlicet deleth quod significat latine timore vel nativitate et utrumque potest convenire sensui Nativitas enim corporis est que generantur in hoc seculo per quod intelligamus corporalia que sunt caduca Et ideo a timore non distant Ex corporalibus enim timor nascitur Nec est terrena nativitas nisi timor fidelis Ita quod plebs pondus corporis sui animam aggravantis a quo in bonis operibus impeditur deplangit dicens **Adhesit pavimento** pavimentum est terra vel ad terrenum ut lapides Et ideo cum dicit **Adhesit pavimento anima mea** Sensus talis est anima mea corpori terreno et corruptibili ipsam aggravanti est coniuncta **vivifica me** per vitam gratie Glosa ut sic in celo sit mens et non adhereat carnalibus Et hoc **secundum verbum tuum** promissum est ezechiel 18 In quacumque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor amplius / ac si dicat ionius Corpori mortali animam coniunctam intelligo Ideo ne delictum invalescat peto vivificari sciens quod concupiscentia carnis mortem operatur. Secundum nycholaus **Vias meas enunciavi** scilicet tibi per humilem confessionem **et exaudisti me** remittendo in peccata in contritione Cassiodorus **Doce me iustificationes tuas.**

non ad audiendum sed ad faciendum **Viam iustificationum tuarum instrue me** idest modum et ordinem adimplendi eas Et ipsis semper congregati **exercebor in mirabilibus tuis** idest in apostolicis et ceteris quod doctrinis ecclesiasticis que mirabiles videntur in exercitio ionius **Dormitavit anima mea** in habitaculi mortalis statutione **pre tedio** corporee infirmitatis nycholaus Sanctis enim hominibus tediosa est sarcina corporis tamen oportet condescendere concedendo ei refectionem et quietem sufficientem in quo condescensu faciliter deficit homo nimis corpori suo compatiendo Et sic disponitur ad casum Ideo subdit **confirma me** gratiam tuam in me tueri confirmando Et quia ad hoc facit divini verbi frequens meditatio Ideo subdit **in verbis tuis** ionius ut ablato peccati sompno instanter vigilem in eis **Viam iniquitatis** idest desiderium iniquum per quod ad peccatum venitur **amove a me** tua gratia in preveniendo nycholaus **et de lege tua miserere mei** Si ab ea declinavi per morale peccatum ionius Apud te enim hec lex instituta est ut semper miseraris Augustinus hec est lex fidei qua credimus et oramus per gratiam nobis donari ut faciamus quod per nosmetipsos implere non possumus In lege enim factorum est dei iubentis iusticia In lege autem fidei subvenientis misericordia nycholaus huius autem misericordiam allegat ex parte sui dicens **Viam veritatis elegi** vide licet cultura et famulatum domini salvatoris qui est via veritas et vita **iudicia tua non sum oblitus** quibus peccatoribus terribiliter punivisti eos tempore diluvii submergendo et sodomam igne sulphureo incendendo et in consimilibus Et quia ex terrore talium homo a malo retrahitur et ad bonum convertitur Ideo subdit **Adhesi testimoniis tuis domine** firmiter proponens ea custodire Ambrosius adheret autem testimoniis qui mundo renunciat qui curam huius vite et tedia spernit qui luxurie studio ac pecunie cupiditate non curant **noli me confundere** nycholaus idest permittere per peccatum peccatorem **Viam mandatorum tuorum cucurri** in via virtutis faciliter ambulando **cum dilatasti cor meum** per donum caritatis que mandata divina facit levia sicut quod dicitur Johannes 5 Mandata eius gravia non sunt videlicet amanti sicut dicit hugo quia caritas

vires augmentat secundum quod dicit gregorius omelia 12 vires quas impotencia denegat caritas amministrat

LEgem pone michi domine. Hee. Ber. quintum carmen Cum spoliatis litera hec que interpretatur vivit Cum supra pecierit vivificari a morte seculi scilicet a morte carnali et tedio spirituali congruere nunc de vita in qua vivere vult quod subdit dicens. augustinus

legem pone michi Cur iste adhuc legem sibi poscit poni quam utique si non ei posita fuisset non viam mandatorum sicut predixit in cordis latitudine hoc est in caritate cucurrisset sed quasi proficiens loquitur dei donum novit esse quod proficit quid aliud petit cum sibi legem poni petit nisi ut in ea magis magisque proficiat gracia Itaque dei nobis preca pre commenda. qui sibi legem poscit poni a domino qui utique iam legem secundum litteram noverat sed quia littera occidit spiritus vivificat orat per spiritum faciat quod per litteram sciebat

et exquiram eam faciendo

semper quomodo vivam. Da michi intellectum

idiota ut intelligam discretionem inter bonum et malum inter vitam et mortem inter litteram et sensum

et scrutabor legem tuam nycholaus perfecte cognoscendo quod non possem sine tuo auxilio

et custodiam illam in toto corde meo idest ex tota dilectione diviniam amando et proximum Deduc me in semita

mandatorum tuorum quia ipsam volui cassiodorus quia veteris legis iam mandata tenebat novi testamenti spiritualem graciam probatur expetere per quam se ad celorum regna noverat pervenire Hugo Semita mandatorum est via arta que ducit ad regnum de qua salvator dicit Matthei 19o Et luce 18o quando adolescenti dicenti quod omnia mandata servasset a iuventute sua dixit Adhuc tibi unum deest vade et vende omnia que habes et da pauperibus et veni sequere me quasi dicat licet sis in via mandatorum non tamen es in semita que artior est via Et quia dixit ipsam volui ne quis bonam voluntatem sibi ascribat propter hoc subdit

Inclina cor meum Acsi diceret Etiam a me non habeo ut bonum velim Et ideo tu dicis Inclina cor meum in testimonia tua ut magis ea velim

et non in avariciam a divinis opibus retrahentem augustinus Testimoniis quippe suis nobiscum agit deus ut eum gratis colamus quod impedit avaricia que radix est omnium malorum cassiodorus Avaricia est temporalium rerum flagrans omnino desiderium Unde et primus homo precavit et suis posteris vicia incentiva dereliquit nycholaus Et deinde petit amotionem concupiscencie carnalis que ut plurimum incenditur ex aspectu impudico unde subdit

Averte oculos meos ne videant vanitatem idest spectacula ad malum luxurie idoneencia quia a conspectu vanitatis prius concupiscencia Ex hoc imprimitur menti turpis cogitatio et cor dilaceratur ac depredatur mancipatur concupiscitur et ideo amittit cassiodorus hic notantur illi qui diversis spectaculis occupantur hii qui mulierum fedo amore rapiuntur hic qui alienarum rerum passionem ipsorum bene concupiscunt sed hoc amoto quod querendum sit ostendit dicens idiota

in via tua hoc est in tempore vel in tuis mandatis vivifica me anima Statue servo tuo eloquium tuum idest mandata tua in timore tuo idest ut te timeam timore sancto stabiliter et perseveranter hugo

Amputa obprobrium meum quod suspicatus sum idest fac ne malum suspicer de alio vel si forte subrepat suspicio fac ne crescat in iudicium quod si faciam est obprobrium meum quia et alium iudico et non talem qualem eum suspicor esse vel fuisse ostendo cassiodorus Nam nichil est quod verecundia incurrat quam ignorans quod asseverat Suspicio enim cepisse probatur incerta que viro non convenit racionabili Iure ergo sibi id amputari querebat unde reus poterat inveniri Ber. quia iudicia tua iocunda per que tribuis electis tuis eternam requiem dicens venite benedicti patris mei percipite regnum 12 pro.

Ecce concupivi mandata tua. scire et operari in equitate tua vivifica me augmentando in me vitam gracie Et dicit in equitate quia talis equitas iusticie per quam dirigitur homo in deum misericordie non est nisi per graciam a deo homini data que iustificat ipsum

ET veniat super me Vau. Ber. carmen secundum Ambrosius cum sexta littera proponitur scilicet vau que interpretatur et Quod autem intelligendus sit satis aperte demonstrat cum subdit dicens hugo. Et veniat super me misericordia tua domine que misericordia sit salutare tuum scilicet christus dominus idiota Acsi dicat populus gentilis veniat nos redimere o deus pater filius secundum eloquium tuum cassiodorus idest secundum promissionem tuam quam per prophetas cognosceris fuisse polli

citus vel est vox peccatoris moraliter hugo Immissionem peccati peccatorum Et veniat super me misericordia tua Domine. peccator enim in limo profundi infixus non venit ad misericordiam sed ipsa desuper venit ad eum unde in a° ps° dicitur misericordia eius preveniet me salutare tuum idest gratia salutis et veniat in secundum eloquium tuum idest sicut promisisti gratiam te daturum et misericordia tua optenta cum salute et respondebo exprobrantibus mihi verbum Respondebo n. demonibus verbum cordis per humilitatem / hereticis verbum oris per sapientiam et detractoribus verbum operis per scientiam quia sperant Quia speravi in sermonibus tuis quia spero quod per me loqueris humilitatem in corde et sapientiam in ore atque scientiam in opere que magis sermones tui sunt quam mei Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque gregorius xx° moralium / perpende enim quod opus deus verbum veritatis facientibus tribuit et non facientibus tollit Qui ergo hoc de ore suo non auferri petit quid aliud quam gratiam bone operationis consumit Ac si aperte diceret A bono opere me errare non sinas ne dum amitto ordinem bene vivendi rectitudinem perdam loquendi hugo Causam subiungit dicens Quia in iudiciis tuis hoc est in flagellis quibus me percutis affligi supersperavi quia flagella quibus me corripuerit non aufert spem sed auget quia quem diligit deus corripit flagellat autem omnem filium quem recipit hugo Et custodiam legem tuam ea opere adimplendo semper quamdiu vixero in vita quantum ad eius mandata in seculum seculi idest in futura vita quantum ad caritatem gregorius quam sancti angeli et spiritus habent in celo perfectam sine fine laudando deum Et ambulabam in latitudine nycholaus s. caritatis que est tante et latitudinis quod etiam se extendit ad inimicos Unde matthei v° diligite inimicos vestros benefacite hiis qui oderunt vos Quia mandata tua exquisivi ad sciendum et faciendum ea Et loquebar in testimoniis hugo Iste versus est vox martirum unde de beata katherina cantatur in introitu misse Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum et non confundebar Ipsa enim coram rege disputavit de testimoniis christi et non fuit confusa sed philosophos confudit et ad fidem convertit Confundi autem est cum per ratiocinatores vincitur dicta Et meditabar in mandatis tuis que dilexi sommmus ut opus meditationis dilectionis perficeret sequitur hugo Et levavi cum pura intentione manus meas ad mandata tua que dilexi ea opere complendo quia probatio dilectionis exhibitio est operis Et ideo exercebor in iustificationibus tuis idest in operibus mandatorum tuorum que iustificant hominem

Memor esto verbi tui Zay. Incipit autem capitulum vii° per litteram hebraicam septimam videlicet zay Ambrosius quam interpretatur dilectio te Quid sibi velit ista interpretatio non satis liquet nisi forte ut unusquisque se regat et sui ipse ductor sit tendens ab hiis visibilibus ad invisibilia bona que nunc habentur in spe de quo autem agit d. Memor esto verbi tui s. promissionis eterne hic facte non unius servo tuo de quo habetur Joh. 12° ubi ego sum illic et minister meus erit Et te idest promissio facta servo dei augustinus in quo mihi spem dedisti quia eternam vitam promisisti Hec s. spes future beatitudinis me consolata est in humilitate mea Translatio hebraica habet in afflictione mea cassiodorus hoc est in erumpna presentis vite qua humiliatus sum patienter sustinendo huius seculi adversa hugo Causam huius consolationis subdit dicens Quia eloquium quod continet promissa tuum vivificavit me idest confortavit me in afflictione cassiodorus quia promissio tanti iudicis firmat animum sustinentis hugo Superbi inique agebant usquequaque quia non eis sufficit quod mali sunt sed bonos etiam ad malitiam eorum trahere conati sunt A lege autem tua non declinavi quia cum me facere cogebant superbi Memor fui iudiciorum tuorum que opera tua es a seculo domine A quo genus humanum sumpsit exordium nycholaus quibus iudiciis malos perdidisti et confidentes in te liberasti / ut noe de diluvio loth de subversione gomorre et tres pueros de camino ignis Et consolatus sum sperans quod etiam liberabis me Et licet aliquando non liberat deus fideles suos a morte temporali sicut machabeos non liberavit de tormentis anthiochi 2° mach. / tamen fuerunt melius liberati quam tres pueri de camino ardenti secundum quod dicit augustinus quia illi

fuerūt liberati de igne postea mortuū. Macha
chabei fuerūt liberati de pñti miseria inter
nū victuri. Cont̄ agitur de tīore ppe fragi
litatis q̄z q̄ntūcūq̄ʒ homo sparet debeat de
auxilio domini tamen debet time' ne la
batur ī pctm̄ ex ppa fragilitate & frustretur
sua spe. Jō subdit: Defectio (idest tīor magn9) tenuit me
p peccatoribus derelinquentibus legē tuā. q̄ sūt
multi valde s̄m id Math. 7o. lata & spaciosa est
via q̄ ducit ad perdic̄oēz & multi sūt qui intrat
per eam. Et iō quilʒ q̄ntūcūq̄ʒ iustus d3 timere
ne sibi s' accidat ex ppa fragilitate. Iohānes.
Vel ē vox ecc̄e q̄ dolet super prauitates mag
istrorum mi'satoīs ondens. Nycho. Et q̄a ad
vitandum casum pcti multū valet ozō per
quam a terrenis retrahitur & ad dīna sub
leuatur Jō subdit: Cantabiles mihi erant iustifi
cationes tue (idest laudes tue. Cassio9) p hoc
sigt psalmodiā cū magna delectac̄oē pagendam/ sicut dicit apls cantātes
& psallentes in cordibus vris. Nycho9. In loco peregrinationis
mee (idest in via pñtis vite q̄ tendimus ad patriam sicut pegrini. Cassio9.) Expl'
si siquidem ī adā de sede paradisi ī hac vita
incolatum gerim9 q̄z pñte illius btitudīe3
non hēm9. Nycho. Et q̄z diuine laudes non sōm di
cende sūt de die s3 etiā de nocte Jdeo subdit: Memor fui nocte
nois tui dñe. Et q̄z ozōz debet seq̄ scā opatio Jdeo subd't Et
custodiui legē tuā (per mādatorū tuoꝝ ipletionē). Et q̄z ista habet homo
a dei gracia Jō subdit: Hec (viz gr̄a) facta e
mihi (viz vt custodire legem tuam) q̄a iustificationes
t. exquisiui. Vn̄ dr saluator Math. 7o. Querite
et inuenietis. Iohānes. Nos ergo sup
pliciter exoram9 dn̄m vt nobis iustificationes
suas insinuat vias referet/ mirabiliter decla
ret. Et si cōpleꝝ legis vmbrā in occultat clemēter
reuelet vt si palmam btitudīs non mere
mur saltem p delictis veniam asequamur
per xpm dn̄m nr̄m q̄ ē bndc̄s ī scl'a sclo. amen

Portio mea dñe. Heth. Decima octaua. Am
brosius cū ppōit lrām s̄ videlicz
heth q̄ interptat latina q̄ dr pa
uor. Hugo. Quo sc̄s ppls tene' ne desideratū
amittat q̄ ē porcio e9. Vnde cōīr subiūgit d. Portio mea dñe
quasi dicat firmiter spero q̄ tu sis pars &
portio mea in futura. Iohānes. Qui reliq̄t mū
di superbiā honoꝝ fastigia diuiciaꝝ q̄z iac

tanciā & in celum collocat thesauros hi9 porcio
efficitur de9. Nycho9. Vn̄ a' spes ista hanc por
tionē consequendi sūt. Dixi (idest decreui) custo
dire legem tuam (per bonū vsum liberi arbitrii
tua gr̄a informati). Et q̄z ad hui9 vsus con
tinuac̄oēz facit ozō deuota Jdeo subdit: Deprecatus sum faciē t.
(idest miām tuā q̄ peccatores dignaris aspicere). Et ad
dit: In toto corde meo (idest tā intellectu q̄ affectu). Miserere mei (continuando in bonū vsum liberi arbitrii. Cui9 continuā
procedit ex gr̄a di). Secundū eloquiū tuū (qd' dixisti petite & accipietis). Co
gitaui vias meas (idest processus in bono q̄ sūt tardi
ex fragilitate humana/ s3 sūt festini ex gr̄a dīna ī
deo). Jō subdit: Cōuerti pedes meos (i. sensus et affectus meos)
in testimonia (idest ī precepta tua) tua (vt ea opere cōplea). Pa
ratus sum & nō sum turbat9 vt custodiā mādata tua. Iohānes. Ac si dicat ex pp̄ter mādata
dei custodienda patus sum pati q̄z p' petri 3o d3
Si qd patiamini pp̄ter iusticiam beati. Nycho9.
Et q̄z cursum bonoꝝ demones suis tēptatoibz
nitunt' impedire Jō subdit: Funes peccatorum (idest tēptationes demonū
ad ipediendū me in bono ope) circūplexi sūt me et le
gē tuā nō sum oblitus (tua gracia cōfortatus). Jō subdit:
Media nocte surgebā ad confitendū t.
cōfessione laudis. Hugo. Non vacat q̄ dr media
nocte surgebam. Erat n. hoc tpe pgenita egip
tioꝝ esse percussa p q̄ primi motus pctoꝝ
intelliguntur interempti. Ambrosius. tūc .n. fer
uet carnis illecebra tūc mēs sopnolēta e
aī9 q̄ occupatus ē. Tūc tēptatoꝝ assistit tūc
rethia iacit quibus turbare possit mentē
ipuidā tūc varias deceptōēs pectori dormi
entis infundit vt decipiat & statū mentis
cōturbet. Cassi9. Et q̄z scit sponsum mē noc
te venturū Jdeo eodem tpe surgit ad laudes
ne inter fatuas virgīes ianua celestis regni
claudat'. Surgebā ergo in hoc tpe ad laud' te
super iudicia iusticie tue. Iohānes. (idest de hoc q̄
tuo sancto iudicio voluisti me in iusticia
custodire). Jdeo subdit: Particeps ego sum (ex tua bonitate) oīm
timentiū te (timore filiali quo q̄s cauet offēdere dnm̄ ꝑpter se) et custo

todie: mādata tua per sciam opa[cem]
Et qz pdicta g[ra]
cia dīna confert: omīb[us] ad eam se debite
disponētib[us]
Ideo subdit: mīa tua dn̄e plēa ē terra
per quā iustificas ipiū Et qz q[uan]to plus
hn̄tur bona spūalia tanto plus desideran[tur]
Ideo
sbdt iustificatoēs tuas doce me bo[na]
spūa
lia in me augmēdo ionn[us] vt ipās iustifica
tioēs hoc ē mandata tua itelligā pdicem t
opere compleam

Bonitatē fecisti cū seruo
Teth: Secūda magna littera ppoitur q[ue]
lrā hebraica q[ue] ē teth cui[us] inte[r]
ptacio ē exclusio Scriptū ē eni[m] de caritate qz
caritas foris mittit timoēm nycho[laus] Caritas
n. se vrget nos ad opus bonū ex cōsideracōe bn̄
ficior in mente t corpe recepto[rum] qz iste po
pulus fidelis con
siderans anīr aic d. bonitatē fecisti cū s
uo tuo dn̄e aiam ei conferendo ad yma
ginem tuā creatā t bo[na] grē
sraddendo q[ue] fuerūt data hoi in statu inocē[ie]
Et post lapsum dantur in baptismo t an
dabantur regula fm̄ v[er]bū tuū pmit he
riter in circūcisioē gen̄ 1o. fa
ciam[us] hoiem ad ymaginem q[uan]tum ad bona
nc̄ t silitudiem nrām q[uan]tum ad bona grē Et
qz non debet hoc hoi sufficere s[ed] sp oz psim
in spūalib[us] q[ue]rere fm q[uod] dt aug[ustinus] in libro de
perfcōe iusticie Nemo inq[ui]t cū multū pfe
cerit dicat m̄ sufficit Exiuit eni[m] de via
ad termi[num]: Ideo bonitatem q[uan]tum ad per
vltra petit di[cen]s fcōem appe[ti]t[us]
et disciplinam t sciam q[uan]tum ad per
fcōem itellc[tus]
doce me amplioē grē tue illustrōe Et d[ici]t
disciplinam q[uan]tum ad agnicōem
spectabim ionn[us] docet eni[m] de[us] boitatē ispira
do caritatis desideriū / docet disciplinā cū tri
bulatoīb[us] paciam donat / docet sciam cassi[odorus]
viz vt discre[ti]os hēat t sciat discernere it bo[num]
t malum inter vitam t morte[m] iter corpus
t aiam cassio[dorus] Sed alr de[us] docet Aliter mgr
hūanus Ille verba pmit s[ed] intellcm̄ non
pt res earū pstare q[ue] pcipit / de[us] aut[em] p[ri]us cor
illumiat vt intellcm̄ eloq[uio]r cui[us] verba desc[en]
dant
Sequit: qz mādatis tuis credidi ip
sa
opere complendo nycho[laus] Et qz inter dei bene
ficia ad aiam pertinen[cia] non solum ē colla[ci]o
grē s[ed] etiam correctio culpe sn̄ qua non cō
sistit p[ri]us vi pusq[ua]m humiliarer per tua
ta Ideo subdit: correctōes
ideo deliq[ui] iacuit do clpā. ppterea eloquiū tuū
custodiui ex dīna n. correcōe excipitur
homo q[uan]tum bonū sit dō obedie[n]
bonus es tu grām aferendo Et qz bonū
est simpsius diffusi[vum] Jo sbdt
t in bonitate tua doce me iusti
ficatoēs t. bonitatem in gicando cassiodor[us]
.i. grām petit boitatis auxi: vt
iustificatoēs dominī q[ua]s leone dicicerat
in suo certamie decla
raret Vnde sbdit nycho multiplicata ē sr
me iniquitas sr bor: idest demo[nu]m me
conācī ipelle[re]
ad pec
catū: Ego aūt in toto corde meo videli
cet itel
lcū t affcū scrutabor mādata tua
cōsolatoēm requirēs in eis vt sic euadam
eor temp
tamenta Coagulatū ē sicut lac
cor eor nycho[laus] idest malicia apsīi qz
sps maligni st i mali[ci]a obsti[n]a[ti] Ego
vero legē tuā meditat[us] sū cassio[dorus] Ad fan
lius eis resistendū vt eor crudel[itati] obstia[n]
pia perseuerancia vincere: nycho[laus] Bonū mihi qz humilia
sti me idest q[uod] per isultus t teptatoēs deo[rum]
dedisti michi agnicoēm fragilitat[is]
mee ne ex donis tuis cadere i sbiam hoc
mō dicebat paulus 2 cor 12o Ne magni
tudo reuelatoēm extollat me dat[us] ē michi
stimul[us] carnis mee angelus sathane
qui me colaphizet. g[ra]o ad hoc permisisti
me tēp .i. vt
tari. vt discā iustificatoēs t. sacr[as]
rem q[ue] docuisti Et qz experimento pprie fra
gilitatē mouet homo ad discendū arte
defendendi se contra ipugnacōes deo[rum] q[ue] hē
per vetus t nouū
testamentum Ideo sbdt: bonū mihi lex oris t.
q[ue] decem pcepta decalogi locut[us] ē in monte
synai nobis deus per angelū persona
repntātem t legem euangelij locutus ē
per fi[lium] in carne apparentem fm q[uod] d[ici]t ad heb
1o Nouissime locutus ē nobis in filio q[ue]
cōstituit hedem
vniuersor: Sequit: super milia auri t ar
genti .i. sr oēs mūdi diuicias / qz tanto
spūalia excedūt tpa[li]a q[uan]to ia q[ue] sunt ae
corporalibus pferū: hug[o] Vnde in glosa d[ici]t pls
diligit caritas legem dei q[uod] cupiditas mi
lia auri t argenti

Manus tue dn̄e fecerunt
Ioth. Sequit: Capitulum cui ppoitur
ē lra viz ioth q[ue] iterptatur p[ri]n[cipium]
Vnde fidelis ppl[u]s p[ri]n[cipiu]m sue creationis re

meliorans petit illuminatorem intellectus sui d. augus

Manus tue idest dei virtus et dei sapientia videlicet christus deus **fecerunt me** secundum animam ad ymaginem tuam **et plasmaverunt me** secundum corpus nycholaus in statura ita ad videndum deum / ut videlicet homo ex figura corporis quodammodo doceatur contemplari et amare celestia Unde dicit poeta Os homini sublime dedit celumque videre Iussit et erectos ad sydera tollere vultus Et siliter cum queretur ab expedocle Cur viveret Respondit ut astra aspiciam Cum subtrahe hoc nullus ero Deinde sequitur **Da mihi intellectum** hoc est elevatorem et illuminatorem intellectus ad te cognoscendum et amandum Anima autem humana quod ad ymaginem dei creata capax est ipsius per cognitionem et amorem Et declarat quo fine petit intellectum dicens **ut discam mandata tua.** ipsa intelligendo et opere complendo cassiodorus petit ergo populus fidelis intellectum quem adam per inobedienciam perdiderat / idem populus per devotionis obsequia meretur Nycholaus **Qui timent te** timore filiali **videbunt me et letabuntur** quia caritas gaudere facit de bonis proximi **quia in verba tua** hugo idest in promissione bonorum tuorum **supersperavi** quia plus daturus es iustis tuis quam promisisti Sensus talis est qui timent te videbunt iustum **et letabuntur** quia inde est leticia eis quia viderunt bona opera Est enim insitum bonis ut affectu pio castum pudicicis sapiens prudentem misericors liberalem diligat et virtutes suas in aliis amet plerisque iusti affectus amoritio corruptionis est perfectioribus vero leticia est Magna enim virtus est in oculis quod apparet in animalibus / basiliscus vero si quod cumque aliud viderit prior hoc suo visu fertur occidere Ipse quoque serpens dicitur mori si fuerit hominis prevenientis aspectu Ergo si tanta virtus vel in oculis serpentis vel in oculis hominis est ut si alter alterum prior viderit possit occidere numquid est virtus in oculis iusti qui est repletus veritatis gratia Sed qui videt iustum debet scire quomodo videat Non enim videt in corpore non in vestimento non in pretorio / non in vultu sed intus videt quia non enim videt sed eius viderit mentem et eius sermonem intenderit / et sensus illius potuit comprehendere et sapientiam eius de tractatu eius assumere Tunc idest letabitur cum ista perspexerit et cognoverit ea Nycholaus Et quia homines aliquando ex fragilitate humana committunt aliqua pro quibus a deo puniuntur in hac vita ne pro ea gravius puniantur sicut patet 3o Regum 13o / de viro dei qui seductus a filio prophete in bethel redijt propter quod a leone occisus fuit tamen leo cadaver eius non tetigit sed

servavit ad ostendendum peccatum eius prima pena deletum Et in aliis vite sue actibus eius meritum Ideo subdit **Cognovi domine** idest expertus sum idest in passionibus meis **quia equitas iudicia tua** quibus punis licet ipsa aliquando sint occulta **et in veritate tua** idest iuste humiliasti me per tua flagella **Fiat misericordia tua** idest peccatorum meorum delectio **ut consoletur me** de spe vite eterne **secundum eloquium tuum servo tuo** idest similiter promissos quod venit in evangelio se tribulatos in passionibus maxime relictum Nycholaus **Veniant mihi miserationes tue et vivam** vita gratie in presenti et vita glorie in futuro **quia lex tua meditatio mea est** Que quidem meditatio mea est dispositio ad gratiam habendam et habitam augmentandam Et pro statu bonorum causatur confusio demonum Ideo sequitur **Confundantur superbi** idest spiritus maligni qui de celo propter suam superbiam sunt deiecti **quia iniuste iniquitatem fecerunt in me** licet enim demones iuste a deo permittantur nos temptare tamen potestate sibi concessa utuntur iniqua voluntate **Ego autem exercebor in mandatis tuis.** quia quanto homo sentit se a demonibus plus temptari tanto magis debet in bonis operibus exerceri Et quia in pugna contra demones indiget homo suffragiis bonorum Ideo subdit **Convertantur mihi** idest ad auxilium meum **timentes te** timore filiali **et qui noverunt testimonia tua.** intelligendo et operando precepta tua Et quia per bonum exercitium purificatur cor humanum Ideo subdit **Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis. ut non confundar** In presenti per lapsum in foveam gehenne Ambrosius Que sit iustificatores audi prophetam dicentem Dic iniquitates tuas ut iustificeris Ergo qui iniquitates dicit iustificatur Qui autem iustificatur non confunditur quia pudorem peccatorum matura confessione perimit

Defecit in salutare tuum.

Caph Decimum quintum Cum propositi littera scilicet caph que interpretatur incurvati est hugo Incurvantur fideles velint nolint propter infima quamdiu in hoc corpore detinentur quod corrumpit et aggravat animam Mens tamen eorum ad superna rapitur cum in amore attenditur contemplationis divine de quo continue

subdit **Defecit** nycho⁹ Circa qd sciendum quod quanto plus aīa in contemplatione elevatur tanto magis ab occupatione exteriorum sensuum retrahitur Et quando contemplatio multum intenditur sensus exterior ab actu suo cessat et impeditur ut patet in raptu Et sic aīa quodammodo deficit in quantum cessat ab actu exteriori absorta est in contemplatione summi boni et delectatione superna Et hoc est quod dicitur **Defecit in salutare tuum anima mea** quia talis defectus est salutaris gregorius in moralium Nam qui quisque robustius eterna appetit eo a temporalibus salubri defectione lassatur Ambrosius Deficere id est immigrare unumquemque totis studiis ad id quod diligit id est cogitat illi adheret id personat id in mentis gaudio fovet in id quadam defectione transfunditur et hoc sorte timet ne id possit amittere Attollatur igitur aīa nostra deficiens suis viribus ut adhereat summo bono xpo salutari meo per quod fiat eterne beata Sequitur nycho⁹ **Et in verbum tuum supersperavi** quo promisisti vitam beatam Quanto enim quis in contemplatione levatur tanto magis de veritate huius promissionis certificatur **Defecerunt oculi mei in eloquium tuum** quia quanto oculi interiores aie plus elevantur in deum tanto magis percipiunt bonitatem divinam et virtutem que in sacra scriptura divinis eloquiis exprimuntur transcendentem in infinitum et per consequens accenditur eius desiderium ad videndum deum immediate atque eo fruendum Ideo subditur **Dicentes quando consolaberis me** In perfecta beatitudine Et quia ex tali elevatione ad divina redditur homo quasi insensibilis ad exteriora agibilia Ideo subditur **Quia factus sum sicut uter in pruina** uter id est in pruina derelictus videtur non applicabilis ultra humanis usibus Et homines excellenter contemplativi reputantur in agibilibus et politicis id est actibus humanis quasi stolidi Unde in quarto Regum nono principes exercitus qui erant cum hiis eum dixerunt de propheta qui venerat ad eum inungendum Quare venit insanus iste ad te Et in figura huius facies moysi apparuit cornuta ex collocutione domini ut habetur exodi 34 Excellenter ergo contemplativi ab hominibus mundanis reputantur fatui Et tamen secundum veritatem sunt sapientissimi quia sapientia consistit precipue in contemplatione precipue et non solum secundum sanctos sed etiam secundum philosophos ut habetur x° methaphisice Et quia excellenter contemplatis vita presens vertitur in tedium ideo subditur **Quot sunt dies servi tui** idest quamdiu retardabor a beatitudine celesti hoc modo dicebat paulus ad philippenses 1° desiderium habens dissolvi et esse cum xpo **Quando facies de persequentibus me iudicium** id est de dyabolo cum ministris suis/ idest sine ter temptantibus me/ extremum id est iudicium in quo demones cum suis humani persecutores detrudentur in infernum a sanctis et maxime contemplatis hominibus desideratur quia tunc vita contemplativa nunc inchoata consummabitur Unde augustinus super Johannem exponens id Sic eum volo manere donec veniam idest inchoata contemplatio maneat donec veniam/ tunc perficienda cum venero scilicet ad iudicium Contra subiungit de impedimento suavitatis que est in contemplatione divina **Narraverunt mihi iniqui fabulationes** que nullam continent veritatem seu utilitatem que nullam similitatem continere potest cum sit a prima veritate divinata Ideo subditur **sed non ut lex tua** **Omnia mandata tua veritas** infallibilis cassiodorus **Inique** scilicet heretici et perfidi **persecuti sunt me** iubendo perversa contra fidem suadendo **Adiuva me** ut possim eorum persuasiones superare **Paulominus** hugo id est fere **consummaverunt me in terra** quasi dicat fere ad nichilum redegerunt me sed tamen non ex toto **Ego autem non dereliqui mandata tua** Et quia hoc non processit ex virtute humana sed magis ex bonitate divina Ideo subditur **Secundum misericordiam tuam vivifica me** In vita eterna ubi sancti nulla graviter possunt **Et custodiam** usque in finem vite nycholaus **testimonia oris tui** videlicet precepta decalogi a verba sancti euangelii que proprio ore protulisti

In eternum domine verbum tuum. lameth Incipit Capitulum 12 scilicet lameth quod interpretatur cor In hoc capitulo fidelis populus in dei mandata constitutus asserit verbum dei necessario habere terminum. **In eternum domine verbum tuum permanet in celo** HVGO hoc de angelis dicitur quod in celo permanet verbum dei in eternum quia iam nichil possunt facere aut velle nisi quod deus ordinat et vult Unde et nos eius voluntate omino non firmatus sic petimus fiat voluntas tua sicut in celo et in terra ut scilicet sicut angeli in celo sunt conformes voluntati divine Ita sint et homines in terra

post cum vero terra ituens subdit In generatione et generatione veritas tua: iohannes Una generatio legis et prophetarum altera euangelii. In hijs generationibus veritas dei permanet quia nichil mendatij in scripturis suis protulerit hugo Fundasti terram i. ecclesiam in fide xpristi et in ea permanet Se ordinatione tua perseverat dies diem vocat claritatem eternam cassiodorus Nam quotiens in singulari numero dies ponitur ille significatur qui unus atque eternus est non hijs noctem de quo scriptum est Et erit illis lumen eternum quoniam omnia serviunt tibi viz ea quibus dies perpetuus erit ut excludantur illi qui in infidelitatis tenebras patiuntur qui domino non vivunt servire nycholaus Et quia qui casum peccati maxime valet divine legis meditatio sicut dicit Iohannes ad rusticum monachum Ama scripturarum scientiam et carnis vitia non amabis ideo subdit Nisi quod lex tua meditatio mea est i. nisi fuissem occupatus in tui meditatione tunc forte perissem per lapsum in culpam quem in humilitate mea viz in pulsus corruptione mee carnis que ex sua vilitate id est mee humiliationis secundum id Michee vi humiliatio tua in medio tui Et quia tale consuetum dei diligentie custodiri tanquam valde necessarium Ideo subdit in eternum non obliviscar iustificationes tuas que continentur in lege tua scilicet quia in ipsis vivificasti me per earum meditationes preservando me a morte peccati Ideo concludit ulterius dicens tuus sum ego eo quod vitam meam servasti deo meo salvum me fac de futuro sicut de preterito quoniam iustificationes tuas in celo exquisivi Intellectus tu raffitum Alij n. honores seculi appetunt Alij gaudia mundi concupiscunt Iste vero inestimabiles putat esse divitias si diligenter mandata dei perficere exquirit Et ideo inquit hec ut salvum me facias Me expectaverunt peccatores nycholaus id est temptatores in insidiando spiritus maligni in peccato obstinati ut perderent me per lapsum mortalis culpe testimonia tua intellexi ¶ Intelligere n. sanctus leges corporis insidias evasi quia sacre scripture de

nota meditatio est armatura contra temptationes demonum Et quia tali meditatione intelligitur finis perfectionis humane Ideo subdit omnis consummationis id est humane perfectionis vidi finem Et quis sit iste finis quem ostendit dicens latum mandatum tuum nimis Istud est mandatum caritatis quod est tante latitudinis ut se etiam extendat ad inimicos diligendos et universa delicta optat sicut dicit apostolus universa delicta operit caritas Nota quod sit finis perfectionis humane patet per id ad Thimotheum ubi dicit finis precepti est caritas id est dilectio dei et proximi unde salvator ait Mathei xxii In hijs duobus mandatis hoc est in dilectione dei et proximi tota lex pendet et prophete Hugo: Omnis consummationis id est omnium perfectionum vidi finem id est perfectionem legis esse totam in caritate cassiodorus Si autem adhuc vel adiecte potest et sic accipi quod rebus secularibus terminus videtur supra impositus Mandata autem domini non habent quod ideo sic positum est ut nec ambitiones seculi animus desiderantes experiret quibus finem datum esse sentiret et mandata domini nimia festinatione peragat quod latissima ¶ apparet

Quomodo dilexi legem Mem Decimum capitulum Cum propositum sit littera hebraica s. Mem quod interpretatur viscera vel ex mente unde caritas intelligitur que tanquam ex intimis cordis medullis attenditur quod se fidelis populus totis viribus diligere ostendit cum admiratione ita dicens Quomodo dilexi legem tuam domine quod in novo testamento tota die id est continue me continet et ostendit dicens meditatio mea est id est de ea et in ea meditor iohannes In hoc apparet eum legem dei diligere qui per omne tempus vite sue eam cognoscitur meditari cassiodorus Si quis eas quasi tamen tenet dei sub modestia disponat si cibos temperanter accipiat si somnos convenienter capiat Si se honesta et probabili actione commendat legem dei meditatur sicut dicit apostolus Sive n. manducatis sive bibitis sive aliud ad facitis omnia in gloriam dei facite Dicitur super inimicos meos nycholaus id est super iudeos et infideles qui inimici licet quantum ad naturam sunt amici sunt tamen quantum ad infidelitatem inimici super hos prudentem me fecisti id est prudentem mandato tuo i. per mandati tui notitiam quod ipsis datum tamen a me veritatis intellectum cum fideliter obedivi quia eternum mihi est id est in ipsum inseparabiliter Iudei et si habent sacram scripturam non tamen intelligunt eius veritatem

s; perit se hugo Iste ergo in istis prudentior factus est illius
per fidem et fideliter scripturas intelligens Et
quia iudei ex mandato dei temporalia quesierunt Ideo
non sunt illis ineternum Istis vero mandatum
dei id est dilectio eius manebit ineternum eo quod premium
est ipse dilectus deus christus qui est eternus Nycholaus Et
quia de sacra scriptura docetur homo simpliciter vno modo
ab homine perito intellectum sacre scripture Et in tali
noticia discipulus aliquando transcendit magistrum
quia habet clarius ingenium et diligentius exercitatur sic
contingit in pluribus Et in persona talium dicitur SUPER OMNES DOCENTES ME
INTELLEXI sacre scripture veritatem Cuius causa subditur QUIA TESTIMONIA
TUA MEDITATIO MEA EST id est meditacio mea circa testimonia continue
versatur quantum humana fragilitas patitur
Alio modo docetur homo a deo sicut edocti fuerunt
apostoli de quibus dicit ieronimus in epistola ad pau
linum de omnibus sacre scripture libris Quod assidua
exercitatio et cotidiana in lege meditatio tribu
ere solet hoc illis spiritus sanctus suggerebat et erant secundum
quod scriptum est docibiles dei hoc et modo fue
runt edocti plures alii sancti sicut de beato fran
cisco et anthonio legitur et pluribus aliis Est et iste
modus sciendi excellentior precedentibus propter
quod in persona talium subditur SUPER SENES per exercicium operis scripture notici
am habentes INTELLEXI ex diuina inspiracione cuius causa subditur QUIA
MANDATA TUA EXQUISIVI id est intellectum verborum tuorum a te michi
dari deuota oratione peciui et dedisti michi sicut
scribitur sapientie 7o Inuocaui et venit in me
spiritus sapientie Sequitur AB OMNI VIA MALA que ducit ad perdicionem
PROHIBUI PEDES MEOS hugo id est cogitaciones et affectiones quod prius
fit ad maiorem in adolescencia sicut dicitur genesis 8o UT CUSTODIAM VER
Ny BA TUA id est mandata negatiua qualia sunt non occides non mechaberis non
furtum facies et similia id est que prohibent malum A IUDICIIS TUIS id est in
lege diuina contentis NON DECLINAVI quia tu legem posuisti michi
ieronimus legem mandatorum a te suscepi et statu
isti quod si ab hiis declinarem in eterno iudicio
condempnarer Nycholaus Et quia ex eorum obseruancia
experta optima retribucio delectans animam Ideo subditur QUAM DULCIA FAUCIBUS MEIS E
LOQUIA TUA SUPER MEL ORI MEO Os et
fauces accipiuntur metaphorice pro viribus superio
ribus anime videlicet racione et intellectu anime quibus dulcedo
celestium in presenti aliquando modo sentitur et pregustatur
et propter contrarium peccatum quod est huius dulcedinis impedimentum

dicitur ieronimus Nam sicut mel visibile amari
tudinem arcet narium faucium Ita eloquiis
doctis amaritudines nostrorum criminum mitigantur A MANDATIS TUIS
INTELLEXI Nycholaus videlicet dulcedinem tue retribucionis
secundum quod dicitur ysaia 64o Oculus non
vidit o deus absque te et auris non audiuit
que preparasti diligentibus te PROPTEREA ODIVI OMNEM VI
AM INIQUITATIS quia ipsa impedit consecucionem huius
dulcedinis et suauitatis

LUCERNA PEDIBUS Nun
MEIS Sequitur capitulum xiiii quod incipit littera hebreorum scilicet
Nun Ambrosius quam interpretatur vnicus Et est ipse
littera hebreorum testificatur dominum ihesum esse vnicum
patris filium hugo Cum fideles populus attribuit
bona sua dicens LUCERNA PEDIBUS MEIS VERBUM TUUM
id est scriptura eruditiua est direccio intellectui et affectui
meo ne in tenebris huius mundi incedens cadam
in foueam peccatorum ET LUMEN SEMITIS MEIS Ny
cholaus
quia verbum diuinum non solum in adimplendis
preceptis diuinis sed eciam consiliis euangelicis que ducunt
seruire que viae strictiores et magis compendiose
Nota sic in doctis preceptis dirigitur dicitur quod sequitur
IURAVI ET STATUI id est firmiter et sine
mutacione disposui
CUSTODIRE IUDICIA IUSTICIE TUE per quam
iusticiam peruenit homo ad salutem hugo Et quia
vult custodire iusticiam plerumque multipliciter
affligitur Ideo subditur HUMILIATUS SUM humiliacione
afflictionis que
USQUEQUAQUE id est multum nimis vel vltra
modum passus sum multarum aduersitatum pericula augustinus pro eo quod statui iudicia
iusticie dei Et ne in tanta humiliacione si
des ipsa deficeret addidit DOMINE VIVIFICA ME da michi
pacienciam SECUNDUM VERBUM TUUM de quo in alio psalmo dicitur in
ipso sum in tribulacione
Nycholaus Consequenter ostendit se inter tribulaciones non de
ficere sed magis deum laudare dicens VOLUNTARIA ORIS MEI id est
sacrificia laudis a me tibi voluntarie oblata BENEPLACITA FAC
DOMINE id est sint tibi acceptabilia cassiodorus laudes in prosperitate
exhibere domino gratissimum est sed in tribulacione
amplius probatur eximium nam preclarum est infirmi
tates corporis dolore pressa non vincitur sed tanto ma
gis anima felix in diuinis lau
dibus excitatur ieronimus ET IUDICIA TUA id est man
data tua DOCE ME ut ea intelligam et impleam ANIMA
mea in manibus meis semper hugo Acsi dicat

dore me obedire mādatis qz aīa mea parata e
ad suscipiēdā doctrina tuā et legē tuā non sum
oblit⁹ nytho⁹ iudicans eam in corde
et exercens in ope Et hoc pbt qnr d. po
suerūt pctōres idest de mones laqueū m
idest deceptōes t illecebras sclī cassio⁹ In hac
mūdi silua tot laqōs īuenis qt vicia ptine
tis h exēplo fideli nichil terrem pnale potuit
qui se celesti querssat⁹ traiauit vnde sbdit t de mādatis t.
n erraui h in eis permansi per grām tuā me pseruātē hedi
tate acq̄siui testio. t. i. tua pcepta t. decalogi vt
tibi obediam ieternū
Hugo Causam sbiūg qz exultatio cord
meī sūt et in hac exultatōe iclinaui cor meū
vt hūilr
sruiem ad faciendas iustificatōes
t. i. opa bona q̄ a te sūt t iustificāt vtpote sūt
t. opa mīe viz esurienti panē frangere
nudum vestire t silia de quibz d luc xi
date elemosinā et ecce oīa mūda sūt vob
Et ad sic ieternū cassiodo⁹ Non qz in futuro mi
dit: ieternū satur qs afflicto cū in illo rg
no nulla pbe esse misia s. q̄a fructū idest
pmiū earū eleōsinaz sb eternitate recipi
et vnde
subdit ppter retributōēz viz illā quā auditurū sūt
sancti venite bn̄dcī pris mei percipite reg
nū Magna retribuo q̄ tn de dei largitate
puenit icolam fieri regni perpetui ōsoz
tem bōz angelor patriā suscipere q̄ sp
delectet nec vlla pegrinatōe desatur

Iniquos odio ha bui Samech
Sequit Capm xv^m Cui ppo
in lrā s. sameth hu q̄ itr
ptat audi bn̄ Ammonem vt diligēt aure
cordis audiam⁹ t osideremus q̄ de odio inuq̄tz
dn̄r hoc
modo Iniq̄s odio hūi non i quātū sūt
hoīes qz sic sūt diligendi iux io diligite inimicos vestros
s i q̄ntū sūt pctores odiendi sūt viz vt odio ha
beam⁹ in eis vicia et
amem⁹ naturā ioni⁹ et legem tuam
dilexi qz qd pcepisti ope impleui Et qz
augu⁹ ad hoc requiri auxim dei io sbdit
Ad bo na facienda et susceptor me⁹ es tu
ad mala cauenda sequi t iv̄ztuū i. in fīz tuum sīspe
raui nytho⁹ i. sūt oīs in ipo spaui qz i
eo vitam btām pmisisti abrahe
et semini eius. i. oi fidem eius imitāti hug

Declinate a me maligni tā vos demo
nes q̄ per
uersi hoīes maligni sūt demōes tirāni et
heretici in mala opiōne īdurati t īcēpa
ti ex pposito peccantes non a' iotinētes qui
ex fragilita te peccant et scrutabor medi tando man
data dei mei dēones n. suis sugges
tionibz pessimis t per
uersi hoīes ptentiosa sp maligtr īpediūt
te ne studio aut ore poss scrutari dei tui
mādata ioni⁹ Sed si volueris peccatoz agre
segregari hec ab illo consortio t dicere do
mino ionim⁹ suscipe me s. eloqūi tuū
idest pmpro missioēz tuā et viuā vita grē in pn̄ ti t vita glē in
futuro et non ōfūdas me idest ne me con
fundi pmittas in frustratōe spei mee
ideo sbd ab expectatōe mea Spes n. ē
certa expectatio future btitudis cassio⁹ Btā ē eni expc
tao vbi est certa pmissio Expectao itaqz
scor e celor regna angelor osortia ppie
tati t qo sup oem e ipm uigit videre qui
in bōr corde solet sp dulcescere hugo Et qz
hō non pt eam oseqūi virtute ppa do sbd
Adiuua me q̄ inimicos qui me volūt perde t sal
uus ero in aīa t meditabor i tui
is iustificatōibz sp idest ōdm viā me
moiē tenebo qliter
me iustificauīs hugo Et qz pctōzes a spe
dee btitudis defrau dantur ideo sbdit sp̄uisti oēs dis
cedes a iudiciis t. nytho⁹ Nam cū sūt iustificao pctōz
mentis pura ōso nūto supbi spnūt
a deo q̄ se tali remedio sanare despiciūt
ideo dit q̄ iniusta cogitatio eor viz per
cair et iniustissiō iudici nolle satisfacere Recto i
tales ab absolutōis gra sbmouēt q̄ tocies
moiti hic pro deo satisfacere otempserūt
nytho⁹ ppter
qd ad sbdit puaricātes reputaui
oēs pctōres terre i. declināntes a le
ge nāli vel a lege per moy
sen data io dilexi testio. tua io est
legem grē q̄ ire facit icedere per viā veri
tatis t iustie Et qz carnis petulantia i.
furiens luxuria frequēt impedit grām i hac vita
io sbdit ōfige timore t. car. meas
idest mortifica in me oēs mot⁹ carnales

A iudiciis enim tuis timui quibus tos mundum
submersisti aquis diluuii propter peccatum luxurie.
Omnis enim caro corruperat viam suam
ut habetur genesis 6o. Et sodoma cum aliis ciuitatibus igne
sulphureo succendisti propter enormitatem
luxurie ut habetur genesis 19o. Et non solum horum in
dicior consideratio veniet et futuri iudicii
recordatio. Configit meam carnem motus eius illici
tos reprimendo timore casto atque perfecto quo non habe
ant oculos formidinem vindicte sed vehementer et
metuunt amissionem gratie in qua fidelis viuit
per quam omnis reficitur. Et ideo configi rogo se timo
re domini fidelis populus deprecatur ut moriendo vi
uat qui prius male viuendo moriebatur. Augustinus

Feci iudicium et iustitiam.
Sequitur Capitulum 16m Cuius prima littera
16a videlicet Ayn. Ambrosius quod interpretatur
oculus vel fons. Quoniam a bona prouidentia et agimus
sit nobis oculus cordis fons iustitie quam
se populus fidelis cum propheta iuste viuendo testatur
fecisse dicens **Feci iudicium** id est discernendo bonum
a malo. Hugo. **Et iustitiam** proximum non ledendo **non tradas me** Nycholaus
id est ne tradi me permittas **calumniantibus me** id est demonibus in semper nocere querentibus valet enim ad
deum auxilium impetrandum obsequium domino prestitum quod allegat cum dicit **Suscipe servum tuum in bonum**
id est protectionis tue ut possit bonus deo bonus perseuerare
non calumnientur id est false me accusent **me superbi**
id est spiritus maligni qui sunt superbissimi unde de dya
bolo Job 41o dicitur Ipse est rex super omnes filios superbie. **Oculi mei defecerunt in salutare tuum** Hugo. id est in christum
ac si diceret ut a morsibus calumniarum non ledat serpentem
eneum id est christum pro me suspensum incessanter aspicio
sicut numeri 21o prefiguratum est **et in eloquium iustitie tue**
id est in verba euangelica ipsius quia per ea iusti effi
cimur sicut dicit apostolus Iustificati in sanguine
ipsius. Nycholaus **Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam**
supplendo defectum meum per tuam gratiam **et iustificationes tuas**
doce me ut possim eas capere et opere implere.
Ad hoc allegat rationem cum subdit **Servus tuus sum ego**
Et ideo teneor implere mandatum tuum quod non
possum non intelligam ipsum. Ideo **da mihi intellectum ut sciam**
testimonia tua Et sic adimplere valeam ipsa **Tempus faciendi**

domine quia dicat non differas mihi intellectum
dare quia tempus est dandum. Cuius causa subditur
dissipaverunt legem tuam peruerse eam
exponendo ut iudei et heretici neque eam recipiendo ut pagani atque
eam transgrediendo ut mali christiani. Cassiodorus
Et quanto magis legem domini dissipauerat nephanda
presumptio tanto deuotius populus ad mandata eius
festinabat implenda dicens **Ideo dilexi mandata tua** vel
intelligenda **super aurum et topazion** Ieronimus. Sicut enim aurum
cetera metallorum precellit precio Ita topazius
omnium gemmarum in se continens pulcritudines omnium
vincit honores Et ideo fidelis populus super hoc omnia
dei mandata diligit. Cassiodorus. Thopazion vero
sicut quidam scribere voluerunt genus est lapidis
quem inuentione rarum tantum inicium quod est preciosum.
Qui duos fert hinc colores vnum auri purissimi
et alterum etherea claritate relucentem lapas non cui
solis splendore percutitur omnium gemmarum superas
preciosissimas claritates in aspectu suo singu
lariter prouocans oculorum cupidissimas voluptates.
Quem si polire velis obscuras si naturaliter relinquas
irradiat. Hec regibus ipsis fertur esse mirabilis
ut inter suas diuicias nichil simile possidere agnoscant. Ysidorus libro ethimologiarum. Inuentus est primo
in arabie insula in qua tragodite predones fame
et tempestate fessi cum herbarum radices effoderent
eruerunt qui insula postea assidua nebulis
cooperta tandem a nauigantibus est inuenta. Qui
ob hoc locus et gemma nomen ex ea accepit quoniam
est amplissima gemmarum. Cassiodorus. De qua non sunt multa dicenda ne quod scriptura dicit ex acceptibilem
desiderabile esse tota laude firmaremus. Augustinus. Cum vero
ipsa mandata diligimus super aurum et lapidem preciosum multum pro ipsis mandatis certamina vi
lis est mercedis nec ulla ex parte comparanda quibus hominis
bona operantur. His bonis quibus homo fit bonus. Hugo
Et propterea inquit super aurum et topazion id est super omnes mundi diuicias
mandata tua dilexi. Ideo ergo **ad omnia mandata tua di**
rigebar ut ad ea ob celestem mercedem tota intentione implenda et propterea **omnem**
viam iniquam videlicet ad peccatum deducentem **odio habui.**

Mirabilia testimonia tua Phe
Incipit Capitulum 17m Cuius prima littera hebraica est videlicet
phe quod interpretatur os aperiens. Nycholaus. describens
namque propheta in hoc capitulo vite contemplatiue subli
mitatem aperuit os suum dicens **Mirabilia** Circa quod sciendum quod assi
duum contemplatoris philosophie incipit ab ammiratione
secundum quod dicitur 10 methaphisice propter ammirari ceperunt
homines philosophari videntes non effectus

nē mirabiles vt chorus scātoēs fulgā tēmo
tus ꝛ filiā cepiunt cās ꝑscrutāi ꝛc philoso
phari Et eodem mō ad sblimitatē ɔtēplaꝯis
theologe sc̄i doctoēs vt Jo ꝯ augꝰ ꝛ siles ceperūt
ascende: ex admiratōe qz videntes sacras scꝑ
turas mirabiles ɔsidentes de diuo auxi°
carū itellcm̄ sanū iqre: ꝛ deo adiuuāte rep
perūt Et qz
ad hoc dicit: **Mirabi^a testio^a tua do^e**
.i. mirabiles scripture sacre ioni qz vidi i his
ad pscrutari et
aliud sigri Jo **Scrutata est ea aīa mea**
nychoꝰ ɔtēndo earū itellcm̄ in tuū adiutoiū
ɔfidentia Et qz vna scriptura itellcā ape
rit viam ad aliam
itelligendā Jo sbdit: **Declaratio sermo: tu.**
scriptor in le
ge et ꝓphetis **illuīat ꝛ itellcm̄ dat.**
viz in euāgs vbi ipo͛ sermo mplcā fit declā°
paruulis de qbz dicit saluator Mt xio Confi
teor tibi dne pat celi ꝛ terre qz abscondisti
hec a sapientibz ꝛ prudentibz ꝛ reuelasti ea
paruul' Et qz cognitio vite excitat appetitū
ad amplius cog
noscendū Jo sbdi: **Os meū aperui** idest itel
lectum extendi ad capiendū vbm dei qd
e cibus aīe Vnde itellcꝰ d͛ h͛ os aīe sicut i
alibus os d͛ 1a pars corpois per quā cibz
acci
pit: **ꝛ attraxi spm** .s. itelligen̄ q̄ da:
desiderantibz ip
sum Ideo
subdit: **Qz mādata tua deside**
rabā scire ꝛ facere nych' hoc ē argumē qd
ꝓpter desideriū dat: hoi gra Ex hoc de
siderio atten
sus sbiungit **Aspice ī me** aspectu ꝓ
destiatois
ꝛ miserere mei eleuando itellcm̄ me
um ad capied' vitatē
trāscendentē itelle
ctus mei facultatē: **Sm iudi: dilige**
ntiū .i. sicut disposuisti diligen
tibz te facere qz sicut d͛ sup
vnm capm celestē ierarchie vbi fois stat
ɔgnitio dilcō in
trat Beāt: Hugo: **Gressus meos** idest
motꝰ voluntatis
mee aie: **Dirige sm eloqūi t.** .s. vt rēē
biuam
ꝓmissa
q̄ pcepis **ꝛ nō dnet: me oīs iniu**
stia .i. pctm ꝓpter qd iniuria fit deo Et
ideo admitti: hēditas eterna q̄ te
netur ab eo augus. Qz' go ad orat n̄ vt pre
cepta q̄ deꝰ imponit iubendo iplei faciat
adiu
uādo **Redīe me a calūpniis hoiē**
.i. a falsis cīniatoibz quas in hoies ipont
Hugo: **Vt custodiā mādata tua** q̄ in
rlibz

et ɔtēntoibz nō
ꝑūt custodiri **Faciem tuā illumina su**
per seruū tuū augꝰ .i. maīfesta sbue
niendo tuā pñtiā **Et doce**
me per illūiatio
nem grē tue **iustificationes tuas**
vt sētiam eas Qd' euidētius alibi legitur
Doce me facere voluntatē tuā Reco
lens
aūt iste dolorem prime preuaricatois sue ɔuer
subdit di
cens hu: **Exitus aquarum deduxerunt**
oculi mei .i. oculi mei per qs itrauit
in me pctm de corde itrīus
ɔtrito eduxerūt lacrimas **Quia nō custodierunt legem**
tuā illecebras huiꝰ scli attrahendo cassiodorꝰ
dignū go ē vt per illos culpa mūde
tur per quos ꝛ excessus admitti: ieronimꝰ
vera est .i. pñia iugit: scli fletibz ɔmissa
diluere ꝛ abluta non iterare

Iustus es dne Incipit Capm 18m Cui pre
po: lra 18e .s. sade q̄ interpta: con
solatio q̄ rē post fletū se: Vnde
ꝓpls fidel' qui per fletum in se punit pctm
deū qui petēbz veniam pmitt' iustū
esse denūci
ans ait: **Iustꝰ es dne** qui pecca
toēs punis **Et**
rectum iudicium tuū cassioꝰ quo iubes
peccatores se affligere
vt eos tua debeant medicina saluare nycoꝰ
Mandasti iusti: .i. pcepisti legem
tuā .s. iusticiam
conti
nētē **Et testio^a tua** In ipsa le
ge ɔtēta **ꝛ veri**
tatē tuā .i. veritatem
legis tue: **nimis** idest valde
sp custodiri Et qz dolet de trāsgressoibz
legis Jo
subdit **Tabescere** idest li
q̄fieri: **me fecit ze**
lus tuꝰ quē hēo circa
legem ꝓp hoc **Quia obliti sunt**
verba tua inimi: mei sentiētes q̄ ea
ac si eam ꝓ
nichilo reputarēt Et oēs tales reputat
psalta inimicos suos qz sūt aduersarij vite
Ignitū eloqūi tuū vehementer
quo inflāmat ad amorē diuinum q̄ ꝓpe
d͛ zelus eo qz ē
amor siglis **ꝛ seruꝰ tuꝰ dilexit**
id qz hoc sciebat ad remez huiani gnis
attributum Beāq: vox ꝓpli xpiani
Adolescentulus sū ego ꝛo populi q̄
pcessit a pri
cipio
mūdi **Et contemptus** qz in etta ꝓ
initia fuit po

pulus xanus multum afflictus et despectus a tyrannis: **IUSTIFICATIONES TUAS NON SUM OBLITUS** quia propter contentiones et afflictiones quas sustinuit a fide catholica non recessit: **IUSTITIA TUA IUSTITIA IN ETERNUM** quia iustitia que est per fidem ducit ad eternitatem beatitudinis. **ET LEX TUA VERITAS** quia nullam prorsus continet falsitatem / propter quod non solum dicitur vera sed etiam veritas in abstracto ad denotandum veritatis puritatem. **TRIBULATIO ET ANGUSTIA INVENERUNT ME** In tyrannorum persecutione **MANDATA TUA MEDITATIO MEA EST** Meditatio enim legis divine prebet constantiam in adversis **didimus**. Nam quamvis tribuletur in penis coarctetur in vinculis vox sua libera dei mandata meditatur assidue **EQUITAS TESTIMONIA TUA IN ETERNUM** **nycholaus**. tantam scilicet equitatem continent quod non solum dicuntur equa in concreto sed equitas in abstracto **INTELLECTUM DA MICHI** ad cognoscendum ea et opere adimplendum **ET VIVAM** vita gratie in presenti et glorie in futuro

CLAMAVI IN TOTO CORDE **Coph** Sequitur Capitulum 19m **hugo** Cui preponitur 19a littera coph que interpretatur: confusio vel vocatio. Populus fidelis ne temptationibus adiutus succumbat ad dominum asserit se clamasse dicens **nycholaus** **CLAMAVI IN TOTO CORDE MEO** hoc est intellectu et affectu fervente et devote **EXAUDI ME DOMINE** **cassiodorus**. In sola enim religiosa cogitatione totus debet spiritus occupari / ne divisa mens effectum negat impetrare quod postulat **augustinus**. tunc porro in toto corde clamatur quando aliunde non cogitatur. tales orationes rare sunt multis crebre autem paucis Clamor qui fit ab hominibus ad dominum si sonitu vocis corporalis fiat non intento in deum corde quis dubitet inaniter fieri. Si autem fiat corde etiam silente corporis voce domino non latet. Sive ergo cum voce carnis quando id opus est sive cum silentio ad deum oramus corde clamandum est. Cuius autem rei prestat iste clamor quando declarat dicens **hugo**. **IUSTIFICATIONES TUAS** idest mandata tua que suos operatores iustificant **REQUIRAM** **augustinus**. Ad hoc enim clamat in toto corde suo et hec sibi desiderat a domino exaudiente prestari ut iustificationes eius exquirat **hugo**. Non solum ad sciendum eas sed et ad ipsas operandum **CLAMAVI**

AD TE Repetitio clamoris notata est magne devotionis **SALVUM ME FAC** salute gratie in presenti **UT CUSTODIAM MANDATA TUA** que conferunt vitam beatam iuxta illud Matthei 19. Si vis ad vitam ingredi serva mandata dei **augustinus** **PREVENI IN MATURITATE ET CLAMAVI** quasi dicat iste clamor non precedit ex impetu passionis sed ex deliberatione rationis **ET IN VERBA TUA SUPERSPERAVI** idest plus quam in verbis aliorum quorumcumque quia verba tua falsitatem non possunt continere **PREVENERUNT OCULI MEI** idest intellectus et affectus **AD TE DILUCULO** idest a tempore iuventutis **UT MEDITARER ELOQUIA TUA** que sunt a tempore iuventutis meditanda Et quia oratio talium debet exaudiri Ideo subditur **VOCEM MEAM AUDI SECUNDUM MISERICORDIAM TUAM DOMINE** **cassiodorus**. Intelligamus nichil esse presumendum si ad nobis per dei gratiam accesserit quando iste qui vincens etatem pluribus annis clamavit dicens **VOCEM MEAM AUDI SECUNDUM MISERICORDIAM TUAM**. Non habet quod que peccata sua consideret obiciat sed illam tuam misericordiam petit que ex miseris beatos facit / ex captivis liberos / ex mortuis vivos ex temporalibus sempiternos / sed **ET SECUNDUM IUDICIUM TUUM** quo supplicantibus parcis quo se dampnantes decerneris absolvis. **VIVIFICA ME** scilicet vita gratie quia mortuus fui lege peccati **hugo**. Et posset aliquis querere: cur ita clamas Et respondet: **QUIA APPROPINQUAVERUNT PERSEQUENTES ME INIQUITATI A LEGE AUTEM TUA LONGE FACTI SUNT** que prohibet persecutiones innocentium **PROPE ESTO DOMINE** michi tribulato ad me liberandum secundum beneplacitum **Acsi diceret** tuum **ET OMNES VIE TUE VERITAS** sicut sive divinitas me in tribulatione sive liberatorem facis iuste / deus aliquando suo iusto iudicio permittit innocentes tribulari ad augmentum sui meriti / sicut patet de sancto Job et aliis **augustinus**. Queri autem potest quomodo hic dictum sit omnes vie tue veritas cum in alio psalmo legitur. Universe vie domini misericordia et veritas quia et in iudicando servetur atque ita non deest misericordia et in miserendo id exhibet quod promisit ne veritas desit / ergo omnis via et quos liberat et quos dampnat omnis via domini misericordia et veritas quia ubi non miseretur vindicte veritas exhibetur. Multos quippe

inuitos liberat et i initium ab illo
at neminem dapnat Seqt INITIO s. tempe
quo incepi tua testi
mo. intellige hugo: COGNOUI DE TESTIO
NIIS T. quibz testificatus es te daturu bo
nis premiu et mal' supplica aug. Et
QUIA IN ETERNUM FUNDASTI EA qz id qd per ea
domini premist
eternu erit sicut ar. 2 ho docuit Ibunt hy i
ignem eter. Justi autem in vita eterna

VIde humilitatem meam Res
Ge. Capi. 20m Ambrosius cui ppo
lra 20 Res q interpreta primatus
Ille eni apud dm optinet primatu q humil
et qui q se humiliat exaltabi. Unde popul
fidelis ab humilitate orone sua icipiens
ait
hug. VIDE HUMILITATEM MEAM quia cla
mo ad te
et per graci
am tuam: ERIPE ME de piculo morte
eterne qz legem
tuam non su oblitus aug. hoc loco nulla
dei legem convenientius itelligimus n onis
qui se humi
liat exaltabi. IUDICA IUDICIUM MEUM
.i. da sniam de ca mea quia hec q opabor
ET REDIME ME a vexatio
ne iniusta PPT. ELOQUIU
T. VIUIFICA ME vita gre
in psenti LONGE scilicet
est
A PECCATORIBUS q peccandi hnt
consuetudine s. SALUS
tam gre qp gle qz datoz utriusqz salutis
ab eis divisus e ppter multitudinem pctoz
Un ysa 60 Iniquitates vre diviserut inter
vos et deum vrm ut multo elongata e salus
a pecca
toribus QUIA IUSTIFICATIONES TUAS idest
ma
data tua quibz
debent iustifi.ri NON EXQUISIERUNT ad opa
dni. Et
si sm iusticiam longe sit salus a pctoribz
tn sm miam p
pe e. Unde seqt MISERICORDIE TUE MULTE DOMINE
qz multis et multocies et diversis modis
mise
reris SECUNDUM IUDICIUM TUUM In hoc pnti par
cis pctoribz nycholaus
VIUIFICA ME per augmentu tue gre
cuius necitate. Subdit MULTI
scilicet
sunt QUI PERSEQUUNTUR ME tam demones
qp perversi ET
TRIBULANT ME hugo. qz caro mundus de
monia movent plia ad
versus spm
ipsi fidelis A TESTIMONIIS TUIS NON
DECLINAUI .i. observancia man
datoz tuoz: nycholaus VIDI PRE
UARICANTES .i. ipsos legem tu
am transgredientes ET TABES

CEBAM .i. lacrimis fleba vn et transla.o
hebraica hz et merebam Seq QUIA
ELOQUIA TUA NON CUSTODIERUNT sicut eni
ad virtuo
sum pertinet letari de observatioe dive lege
dra ad virtuosum ptinet tristari de eius trans
gressioe non solum in se s etia in alys Et qz
hoc e multorum aug
mti gre Ideo subdit. UIDE QUONIAM MANDATA
TUA DILEXI DOMINE zelans pcts in
me et in alys IN MISERICORDIA
TUA UIUIFICA ME per augmentu gre p
cedens ex tua mia
et liberali
tate augustinus PRINCIPIUM UERBORUM T. UERITAS
.i. a veritate procedut verba tua et ideo veracia sut
neminem fallut quibz pnuncia. vita iusto
et pena impio hug. Sicut eni pmitte ita fit
et sicut pdicis
ita evenit: QUIA IN ETERNUM OMNIA IUDICIA
IUSTICIE TUE qz snia dei in extremo
iudicio de gla btoz et pena
repboz stabit ieter. sm qp d. ar. 2 ho Ibunt
hy in ignem eter. Justi autem i vita etna

PRincipes persecuti Sen
sunt me Seqnt Capi 21m
Cui ppo lra 21 s. sen q
iterpta super vulnus per qd itelligi tribula
tio de qua
subdit dicens PRINCIPES PERSECUTI SUNT ME
GRATIS .i. demones de quibz d. ad eph 6o
Non e vobis colluctatio aduersus
carnem et sanguine s adversus pncipes et po
testates tenebraru haru q spualia neqcie
ET A UERBIS TUIS FORMIDAUIT COR MEUM
qz homo ostructiqz iustus timore concutit. ne
fiat transgressor legis dive s ad utrumqz conte
platio affert sola
tiu Ideo subdit hugo LETABOR EGO teptatores et
psecutores
SUPER ELOQUIA TUA meditando ipa et me con
solaa ac in corona si vi
cero pro
mittra SICUT QUI INUENIT SPOLIA MULTA
nycholaus Cuius gaudium duplica. s. de obten
tu victorie / et de prede magnitudine / sic contemplatis
delectatur de victoria contra hostes quam hz i
spe / et p ons de obtentu gle future qz spes
e certa expectatio future btitudinis Et quia
amor unius cotrarij inducit odiu alterius et ego
Ideo
subdit INIQUITATEM ODIO HABUI ET ABHOMINA
TUS SUM tanqp
qp vile LEGEM AUTEM TUAM DILEXI:
tanqp qp utile et honorabile eam inigit me
ditando Et qz ex hoc prorupit
homo i laude dei Ideo subdit. Septies

in die laudē dixi tibi ·i· septem ho
ris canoīcis
sr̄ iudicia iusticie tue · q̄si dicat omnia
opa tua iu
ta / q̄ sūt q̄dam exercitiōes iusticie tue laud-
tis in tua mente ·Mōs enī religiosī ē sep
ties dn̄o decantare laudes / matutiales sūo
diluculo ī mediam noct̄ r̄nus q̄ fuit val
de mane / postea p̄mā q̄z tūc xp̄s traditus
fuit p̄ylato / deīn terciā q̄z tūc iudei cla
mauerūt crucifigat · post̄a sextam q̄z tūc
cruci aclauatus / deīn nonā q̄z tūc expirauit
postea vesp̄as q̄a tunc positus fuit de cru
ce / postremo completoriū q̄z tūc sepultus
fuit collector · Et sic in medio noct̄ r̄nis t hu
mane redēptionis ab eccl̄a septies dn̄o lau
des persoluunt · Et q̄z vita ꝯtemplatiua ē
quieta r̄o actiue q̄ue hz laborem anexu
Ideo sb̄ dicit̄ pax multa q̄ assistit in puri
tate consciētie ē
diligētib⁹ legē tuā q̄z ex tali dilec
tiōe nycol⁹ iugi
ter meditantur sacram scripturā t non ē ill⁹ scanda
lū idest tanta occō ruendi in peccm sicut
actiuis q̄ frequēter hūt materiam tri
bulatōis ꝓpter qd̄ dn̄s dixit luce xo Martha
martha sollicita es t turbaris erga plu
rima Et sez Maria optimā partē elegit
Et q̄z vita ꝯtemplatiua perficit̄ in patria
Io sub dicit̄ expectabā salutare tuū dn̄e
·i· claritatē visiōis tue t fruitōis eterne
Et q̄z vita ad hoc peruenit̄ per obs̄uānciaz ma
datoz dei fm̄ dictū saluatoris Mt 19o Si vis
ad vitam ingredi s̄ua mandata dei Io
sub dit̄ et mādata tua dilexi ea dili
genter s̄uado per q̄ solus acq̄rit eterna vñ p̄u
3o p̄cepta mea coz tuū custodiat longitu
dinē enī dierū t ānos vite t pacem appo
net tibi Et ideo custodiuit aīa mā tes
tīonia tua ·i· sacras scripturas per
iugem memoriā in corde
et per efficiencīam in opatiōe et dilexit ea vehemēt
corde t opere suam mādata tua de deo t p̄ximo
diligendo In quibz duobz tota lex pendz
et ꝓphe Mt 22o quia ad ipa oīa alia mā
data reducunt̄ · Et silr̄ dilexi testīonia tua ·i· sac
eloq̄a scripturaz nycho Cui⁹ cā obs̄uatōis sb̄dit̄
q̄z oīs vie mee ī ꝯsp̄cū tuo
idest oīa f̄cā dc̄ā t cogitata mea patent
ꝯsp̄cū tuo q̄z mouet hoīem ad tue leḡ
obs̄uācīā ꝓpter qd̄ dt boecius 4o de ꝯsolatōe
phie O viri magna ē vobis indicta neci
tas pbitatis si dissīlare non vultis qm̄
agitis añ oculos iudicis cūcta cernentis
t ꝯtemplātis vñ p̄u 16o Oms vie hoīum
patent eius oculis

Appropinquet dep̄ca than
Sequit̄ tam 22m hu: Cui ꝓ
lr̄a hebreoz vltīa viz than q̄
interptat̄ · errauit / ꝓpl̄s itaqz fidel q̄ olim
errauit modo se appropīq̄re deo fatet̄ · d·
Appropīqt dep̄ca° mā ī ꝯsp̄cū
tuo dn̄e appropinquet tibi iux eloq̄um
tuū ·i· fm̄ promissum tuum Da m̄ itellectū
sicut in ao p̄s° dixisti Intellcm̄ tibi dabo
et instruam te idm̄ 9 Acsi dicat primam
tibi fieri orōem meam dep̄coz dn̄e vt a te
intellcm̄ capiens nichil ad n̄ q̄ oportet
ero intret postula° mā in ꝯsp̄cū
tuo dn̄e fz eloq̄um tuū eripe
me a piculis temptatōnm Nych? Repetit°
e s̄uie p̄misse ad exp̄mendū mag°
desideri m̄ petitōis sue hug Conr ondit q̄
re populus fidelis petat sibi dari itellcm̄
et eripi a mal̄ dn̄s eructabūt ·i· de pleno corde
persoluēt tibi· labia mea hymnū ·i· lau
des cū docu
eris me iustificatōēs tuas ·i· p̄cep
tua vt ea intelligā et ope ipleam Et sic edocus
p̄nūciab̄ lingua mea eloq̄ū t·
ex caritate do
cendo p̄ximū q̄z oīa mādata tua
s̄up̄ st equitas ·i· equitate plena hoc ē ꝯp̄
parabilis ē eqm̄ nych. Et q̄z tal̄
doctrina non ē efficax s̄n spāli adiutorio
dei fm̄ qd̄ dt p̄u 16o hoīs ē aīm ꝓparare s̄
dn̄i ē gubernare linguā · Ideo sb̄dit̄ hugo
fiat man⁹ tua idest filius dei xp̄s
dn̄s per q̄ deus pater
fecit scīa fiat m̄ In aucium vñ vñ
alia edicio habet fiat
m̄ ma⁹ tua auxiliatr̄ vt sal
uet me nychos ·i· dirigat linguā meā
in docendo ad meam t alioz
salutem q̄m mādata t· elegi p̄ oībus
tpalibz ad meditand̄ ea atqz opandū t docendū
Et ad hoc mouet me amor etnī p̄mij

Concupiui salutare tuum domine
.i. eternam salutem **et lex tua meditatio mea est**
eo quod dirigit me ad consecutionem huius salutis
Et quia ad hoc sequitur augmentum gratie in qua est
spiritualis vita
Ideo subditur **Viuet anima mea** vita gratie in presenti et vita
glorie in futuro **et laudabit te** hic et in futuro hugo
et iudicia tua .i. flagella tua quibus in presenti iudicas discer
nendo filios a non filijs Quia filios fla
gellas non filijs
parcis et hec **adiuuabunt me**
In futuro si per eam in hac vita fuero pur
gatus
Sequitur **Erraui sicut ouis que periit**
hoc non videtur intelligi de errore in moribus quia
statim subditur mandata tua non sum oblitus
Sed de errore secundum communem morem loquendi hominum mu
danorum Ad cuius intellectum sciendum quod omnis dicitur er
rare qui segregat se a grege hominum et tendentes
ad perfectionem contemplationis segregant se a con
uersatione hominum vt liberius possint vacare con
templationi diuine et tales ab hominibus mundanis re
putantur stulti et huic seculo perditi vnde religiosi
mortui mundo dicuntur Et secundum hoc dicit psalmista in
persona con
templatiui **Erraui sicut ouis que per
iit** quantum ad reputationem mundanorum Et
quia refugientibus amore dei humanum con
sortium concedit diuinum secundum id Osee 2o Du
cam eam in solitudinem et loquar ad cor eius
Ideo
subdit **Quere seruum tuum domine** cum iterum consolando Quia
mandata tua non sum oblitus terrenis in
herendo per amorem sed celestia appetendo
ad quod tendit mandatorum obseruatio cassiodorus Am
plectendus suauiter iste psalmus qui tali constructione si
mitis est / simplicitate magnus / admiratione
profunditatis oceanus / excellenciam rerum
amenitate paradisus quia virtutum floribus ornatum
per alphabetum hebreorum fidelis populus canta
uit / vidimus enim eius sententias qui stellas claris
simas in celo altissimo collocatas hug. Na
non facile quis versiculus inuenitur in quo
non aut vias aut mandata aut iustificationes aut
iudicia / aut eloquia aut sermones dei habeas aut aliud ta
le quod eis pollentius valeat Est enim hic psalmus isti
tutorum fidem continens vbi quicquid ad ecclesiasti
cam disciplinam pertinet populus fidelis cantat
ionius Nos ergo dominum supplices deprecemur vt
iudiciorum eius factores mandatorum custodes
testimoniorum que scrutatores effecti sacris huius
benigni pastoris ad ouile dominicum reportati
sociorum angelorum mereamur consortijs adiungi

per ipsum dominum nostrum ihesum christum Cui est honor et gloria
in secula seculorum Amen

Ad dominum cum tribularer Titu
lus
canticum graduum dicitur Nycholaus
dicunt quidam iuxta literam quod dauid
precepit salomoni edificare templum
et tradidit sibi descriptionem tem
pli et porticuum et per quos gradum vt habetur paralipomenon 28o Et quod fecit istos psalmos videlicet hunc et se
quentes ad decantandum in 15 gradibus dicti templi
cassiodorus Terrena siquidem prima fabrica celestis tem
pli similitudinem gestare videbatur Quapropter cum gra
duum continuus in psalmis non terrenorum aut corporeis gressibus
scandendum nobis ad suspicandum sed mentis ac
cipiamus ascensum Io. n. premissum canticum vt
hoc potius ad anime profectum applicare debeamus de
ascensu spirituali Sed videndum quod sit iste gradus
quis ascensor vnde fit ascensus et quo et qua
et vbi et per quid Gradus in hoc loco sunt profectus vir
tutum in quibus solus beatorum ascensus est de quo
in 83o psalmo dicitur Ibunt sancti de virtute in virtutem in quibus
sola caritas mouet pedem quia qui plus diligit
plus ascendit hos gradus ascendit vir iu
stus in corde quia ascensiones in corde disposuit
Quo a minore virtute ad maiorem. Ad quid / ad
deum videndum et diligendum / vbi in corde / p
que per 15 / vnde a conualle ploratoris cassiodorus
Nam istos gradus ascendere meremur si p
delictis nostris prostrati deo iugiter supplicemus psalmus
itaque gradus virtutum inchoatur in hoc psalmo in
quo populus terrena vicia derelinquens a somno lacri
mabili petit se de mundi istius tribulatione
liberari
dicens **Ad dominum** qui omnipotens et benignus est hug. **cum tribula
rer** suggestionibus demonum linguis aduersancium et iniuriis persequentium **clama
ui** corde vt susanna daniel 13o **et exaudiuit me**
cassiodorus Inspice quod sit pulcherrimus ordo dictorum primo po
sita est tribulatio / 2o exclamatio / 3o exaudicio
vt per ordines certos ad dominum consistat vota per
ueniunt fidem Exaudi
tus quomodo orat dicens **Domine libera animam
meam a labiis iniquis** me detra
hentibus **Et a lin
gua dolosa** que sub specie boni consulit
damnosa Certe qui mundum
viciorum abhominatione cepit deserere prima fronte conuer
sionis iniqua labia patitur dum eius propositum sce
leratis oblocutionibus irridetur / dicitur enim ei ab iniquis
Quid te cruciatis licet a seculi honores fugias et is
tum mundum perdas nec ibi ad quod desideras
aliquem proficies postquam ista minus valuerunt te
suasiones ad dolosa blandimenta se conuertunt
dicentes Nolite ieiunio fatigare restat tempus
in senio cum ista facias Qui dum se putat loqui p
corpore / anime nocent. vnde nocere ionius deinde dicit

animam ad se fideliter clamantem interrogat pietatis affectu dignatur dicens **Quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam** hugo Acsi dicat Quid poterit tibi dari auxilii aut remedii quo muniaris contra linguam dolosam que iniqua suadet vel deterrendo prohibet. Respondet anima iusti vel dominus sue interrogationi dicens **Sagitte** id est verba sacre scripture que sunt **potentis** id est ipsius dei omnipotentis que sagitte sunt **acute** quia verba sacre scripture penetrant usque ad cor sicut dicit apostolus ad hebreos x° Vivus est dei sermo et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti. Hec verba sacre scripture dabuntur tibi in munimentum contra linguam dolosam augustinus Et quia parum est verbis agere contra linguam dolosam Idcirco et exemplis agendum est unde subdit hugo **cum carbonibus desolatoriis** vel vastatoribus idest cum exemplis scilicet ad vitam gratie conversorum qui aliquando mali fuerunt et postea multum profecerunt virtutibus ut paulus matheus magdalena et alii multi scilicet Carbones desolatorii sunt qui inflammant nos ad amorem dei quod in nobis dyabolus extinxerat per peccatum ne hoc desolatum atque devastatum dei gratia adiuvante sentiat augustinus Erant in nobis mortui carbones cogitationes seculares multi amores ipsi uruntur carbonibus vastatoriis ut fiat purus locus desolatus in cuius loci puritate faciat deus edificium suum Exempla ergo multorum iniquorum qui conversi sunt ad deum carbones dicti sunt sagittis verborum dei accensi et revivificati hugo Iste est vir iustus cuius gradum primum ascenderit carnalia relinquens qui tamen a malis adhuc premitur cassiodorus Vicia seculi dampnans vitam se penitet habere non longinquam dicens **Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est** Incolas id est dicimus qui ad tempus terras alienas colunt et a patria sua se longe mitti sunt Quod de illis merito dicitur quorum conversatio semper est in celis sed adhuc hic corpore detinentur sicut apostolus paulus exclamat dicens Cupio dissolvi et esse cum christo Cupienti siquidem patriam felicem videre quamvis hic breve tempus probetur esse longinquum tamen ei videtur esse hugo Causam sui tedii assignat cum subdit **Habitavi cum habitantibus cedar** idest cum malis et inquietis hominibus signatis per cedar que interpretatur tenebre et fuit filius ysmaelis persecutoris ysaac Et ne videretur conqueri de peregrinatione corporali subdit **multum incola fuit anima mea** In hoc mundo est anima peregrina augustinus Cuius patria est in celis qui hic peregrinatur affectibus sicut corpus locis Si amaveris

terrena peregrinaris a deo Si amaveris deum ascendes ad eum in caritate dei et proximi Sed **Cum his qui oderunt pacem eram pacificus** cassiodorus Ille odit pacem qui scindit unitatem qui non amat christum qui est pax nostra paciens et benignus eram cum rixantibus nycholaus eorum molestias cum paciencia tolerando **cum loquebar illis** modeste ac rationabiliter **impugnabant me** contentionibus et iurgiis iniuriosis **gratis** sine causa cassiodorus Ac nullis meis precedentibus culpis Ipsi enim sunt a quibus supra se petiit debere liberari dicens A labiis iniquis et a lingua dolosa Videns virum iustum terrena deserentem iam tenere glorie virtutis ascensum Sed tamen adhuc gemere quod cum malis se agnoscit habitare Quapropter videamus quis sit profectus sui gradus quia nobis iam prius domino adiuvante monstratus est

Levavi oculos meos Titulus Canticum graduum hugo Iste est secundus psalmus gradualis primus enim gradus est exire de malis seculi secundus est petere divinum auxilium Congrue iste sequitur gradus precedentem Nam de mundo exeuntibus occurrunt pericula Et ideo necesse habet implorare divinum auxilium sicut olim filii israel de egypto exeuntes videntesque egyptios persequentes se ad dominum clamaverunt auxilium postulantes Ergo vir iustus qui in precedenti psalmo gemebat inter malorum insidias hic contra eas orat iuvari dicens **Levavi oculos meos** id est spirituales cogitationes **in montes** id est ad deum et ad cives celestes nycholaus quos dicit montes ista psalmo sequenti vocat Montes in circuitu eius idest angeli ut exponit augustinus **unde veniat auxilium mihi** Divina enim adiutoria hominibus prestita conferuntur per angelos amministrantia principaliter tamen sunt a deo propter quod subdit **Auxilium meum a domino qui fecit celum et terram** ioninus Ab ipso auxilium expecto per quem partes celi terreque locavit hinc iam pro fide sua vir iste a spiritu sancto responsum accipiens consolatorios anime sue alloquitur dicens **Non det in commotionem pedem tuum** id est non paciatur recedere a stabilitate qua in eo firmatus es nycholaus neque permittat affectionem mentis de bono in malum mutari **neque dormitet qui custodit te** id est non cesset te custodire scilicet deus et angeli quibus committitur custodia fidem quod numquam dormiunt sed ab hominibus

dormiet dicitur quando eis non auxiliatur / secundum veritatem in eis non cadit somnus / propter quod dicuntur vigiles daniel. 4o In sententia vigilum decretum est

Jo. subditur **Ecce non dormitabit neque dormiet** idest non cessabit ab auxilio qui **qui custodit israel** Hugo: idest populum christianum qui deum videt per fidem Nam israel vir videns deum interpretatur

Dominus custodit te diligentem se **Dominus protectio tua super manum dexteram tuam.** nych. idest protegat te. plusquam dextera manus tua posset te protegere et custodire vel omnis potestas humana quam per manum tuam dexteram intelligitur

per diem viz. prosperitatis **sol non uret te** idest non urat in inanis leticia: quia hebrei non habent optatiuum modum sed loco eius utuntur futuro indicatiui. Hugo:

neque luna idest tristicia vel desperatio etiam non nocebit tibi **per noctem** aduersitatis cassiod. per solem et lunam significatur totius vite tempus quo clamandum est semper ad dominum qui non permittit suos in temptatione diuina aut scandalo interueniente periri quando eis custodie sue prestat auxilium idem

Dominus custodit te ab omni malo idest ab omnibus insidiis inimici quibus gratia diuina tollitur / anima potest permissiones domini euacuari

custodiat animam tuam Dominus ne ei pars diuine potestatis aduerse cassio. diuersis modis permittitur diuina custodia que non solum ab aduersis vindicat sed etiam beatos facit et ad celorum regna perducit / vnde ad finem psalmi veniens cuncta concludit dicens Hu.

Dominus custodit introitum tuum in temptationem vt non permittat te temptari supra id quod ferre potes **et exitum tuum** a temptatione vt victoriam det et victorem te muneret **ex hoc nunc et usque in seculum** idest semper Hugo Vnde cum a corpore recesseris tua custodia protegaris ne in chaos illud precipiteris vbi diues conspicitur ardens sed in sinum abrahe cum lazaro in sempiterna requie perfruaris prestante domino nostro ihesu christo Cui est honor et gloria in secula seculorum Amen

Letatus sum in his que dicta Titulus cantici graduum Nych. hic est 3us gradus qui satis eleganter 3o loco ponitur. Nam primus est exire a malis seculi / 2us est diuinum auxilium implorare / 3us est considerare de peruentione Monet nos propheta ad ascensum atque desiderium celestis ihrlm cassio. In prima parte fidelis iste gaudet se ammonitum ad superna ihrlm esse venturum dicens

letatus sum in his Hu. idest pro his **que dicta sunt mihi** a prophetis et apostolis loquentibus in scripturis suis hoc quod **in domum domini ibimus** vnde apostolus ad heb. 12o ait festinemus ingredi in illam requiem et cetera cassio. O digna exultatio illuc velle contendere vnde nunquam anima velit exire / hec est domus que tantum iustos recipit / angelos continet et ipsum creaturarum omnium conspicit mente auctorem / domus desiderabilis / domus dei viuis lapidibus fabricata hugo duobus parietibus caritatis viz. dilectione dei et proximi itur ad hanc domum per viam penitentie innocentie humilitatis castitatis ceterarumque virtutum Et si querat anima vbi eras quando illa audisti de quibus sic letaris quasi securus de peruentione.

respondet dicens **Stantes erant pedes nostri** idest affectus et cogitationes quibus anima graditur **in atriis tuis** idest in penetralibus tuis O **ihrlm** nycho. Ac si dicat affectiones nostre iam sunt in appetitu ihrlm superne ibi enim statur vbi semper firma voluntate consistitur. cassio. Cogita ergo qualis futurus sis ibi et quamuis adhuc in vita sis hoc tibi pone ante oculos quasi ibi stes inter angelos deficiens gaudeas Et ne ihrlm quod dixit terrenam aduerteres ciuitatem illam celestem significat dicens

ihrlm que edificatur vt ciuitas Edificatur plane que cotidie vsque ad mundi consummationem viuis lapidibus spirituali operatione construitur et martiribus confessoribus et qui domino sincera mente deuoti sunt Et bene dicit vt ciuitas Nam ciuitas dicitur quasi ciuium vnitas Vnde vere illa celestis ihrlm ciuitas dicitur que vnanimes ciues continere monstratur Et sicut ciuitas terrena habet diuersas mansiones sic de hac celi ciuitate dicitur Joh. 14o In domo patris mei mansiones multe sunt:

cuius participatio eius in idipsum cassio. idest ciuitatis istius participatio est in domino saluatore qui est ipse in idipsum hoc est in eternitate semper idem manens iuxta illud Jac. 1o Apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio Ipse est bonum incommutabile Hugo. quod communiter ab omnibus et singulis ciuibus huius ciuitatis totaliter et immobiliter participatur: quod de nulla ciuitate corporali potest vnus dici nec potuit expressius dicere stabilitatem et continuitatem ciuitatis illius ibi bonorum singulorum vnum erit et idipsum omnium aug. Quod corpus nostrum habet non est idipsum quia non in se stat mutatur per etates per mutationes locorum ac temporum per morbos ac defectus carnales / nec in se stant corpora celestia viz. sol luna stelle habent quasdam mutationes suas et

si occultas certe de locis in loca mutata. Ascendit ab oriente in occidentem et cursum circuit in orientem. Non ergo stant non sunt in idipsum. Anima humana nec ipsa stat modo vult modo non vult / modo scit modo non scit / ergo post tum labore post tantos morbos redeat anima humiliata ad idipsum deum salvatorem et in illa civitate celesti cassiodorus quam ipsa propheta mirabili laude describit dicens vocabitur salutare muri tui et porte tue leticia nec erit tibi sol in lumine diei neque ortus lune lucebit tibi nocte sed erit tibi deus lumen eternum et deus tuus gloria tua et infra Et populus tuus omnis iustus erit et in eternum hereditate possidebit terram hugo deinde quasi quis quesivisset quo sciunt qui ituri sunt in domino **illuc enim** i. hanc civitatem domini Respondet dicens quam ut celeste cognoscerent subiunxit **ascenderunt** In spe et tandem in re nycholaus **tribus tribus domini** idest sancti patres veteris testamenti et novi videlicet gratia concernentes dominum hugo In quibus est **testimonium israel** videlicet fidei operans per dilectionem sicut de eo possit dici Ecce vere israelita in quo dolus non est hii enim ascendunt **ad confitendum nomini domini** confessione laudis cassiodorus quia in illa civitate omnes sancti cum angelis domini laudes celebrabunt nec erunt ibi sine magno honore **quia illic** i. in hac civitate **sederunt** i. sedebunt et ponitur preteritum tempus pro futuro quia omnia verba sic firma sunt ut quamvis credant futura esse cum stabilitate sua esse estimes iam facta sedebunt **sedes in iudicio** idest apostoli et apostolici viri qui reliquerunt omnia propter christum que sunt sedes dei quia anima iusti sedes est sapientie augustinus Ipsi iusti sunt sedes et sedebunt in iudicio sicut salvator in evangelio dicit Sedebitis super xii sedes Et vos sedes iudicantes xii tribus israel Quos iudicabunt que sunt in terra Illi autem qui iudicabuntur in duas partes dividentur / una erit ad dexteram cui enumerabuntur elemosine quas fecerunt Alia ponetur ad sinistram cui enumerabuntur crudelitates et sterilitas misericordie cassiodorus Sed cum dominus dicet utramque sententiam videlicet illis qui a dextris erunt venite benedicti patris mei percipite regnum Et illis qui erunt a sinistris Ite maledicti in ignem eternum Quomodo cum domino sancti iudicabunt Cum ipso iudicabunt veneranda iam mente purgata et in contemplatione purissima constituti hoc sine dubio iudicabunt esse faciendum quod a domino cognoverunt constitutum / voluntas enim comparatur audientium unum facit esse iudicium quamvis reliqui tacuisse noscantur Et hii apostoli et apostolici viri erunt **sedes super domum david** idest iudices augustinus super familiam christi cui dederunt in tempore cibaria doctrinarum nycholaus deinde agitur de statu militantis ecclesie in cuius pace dicitur civibus ecclesie triumphantis **rogate que ad pacem sunt ierusalem** i. vos qui estis in ierusalem supernam rogate dominum pro pace ierusalem inferioris idest ecclesie que constat adhuc in pugna **et habundantia diligentibus te** i. rogate etiam deum ut habundantia bonorum spiritualium tam minorum quam priorum sit in viris perfectis qui alios defendunt verbo et exemplo Et ne vir iustus suam singularem utilitatem querere videatur concorditer dicit **propter fratres meos et proximos meos** idest propter homines astringentes / vos esse in vinculo caritatis **loquebar pacem de te** O ierusalem idest predicabam pacem tuam aliis ut illam amore tui venirent ad te **propter domum domini dei nostri** idest propter ecclesiam edificandam et augmentandam atque glorificandam **quesivi bona tibi** i. ad homines tuis fratribus et proximis pacem predicando ut efficiaris civitas in qua habitare dignetur dominus noster ihesus christus qui est benedictus in secula seculorum amen

Ad te levavi oculos meos Titulus Canticum graduum hugo qui est quartus gradus qui in se procedentes Nam primus est exire a malis seculi sive mundum relinquere / secundus est divinum auxilium implorare tertius est de providentia confidere / et in hoc psalmo est inter quaslibet angustias cordis oculos ad deum fiducialiter levare / propheta itaque fidelis adhuc constitutus inter angustias seculi ad deum clamat dicens **Ad te levavi oculos meos** cassiodorus Amatores mundi corde protumidi ad mundana se iactant quia si fuerint lesione provocati ad divitias recurrunt ad providentia pecunia confugiunt ut castigant de inimico penam quam irrogare presumpsit iniuriam / dei vero famuli patientissima se conversatione moderantes quicquid scandali quicquid tribulationis pertulerunt / oculos ad dominum levant et ad eum respiciunt a quo se vacant salvari posse confidunt. Dicit **qui habitas in celis** licet enim deus sit ubique per essentiam presentiam et potentiam tamen speciali modo dicitur habitare in celis ubi facie ad faciem videtur a sanctis augustinus Sed diceret aliquis antequam faceret deus celum et terram ubi habitabat Responsio In se habitabat deus apud se habitabat et apud se est deus Et quando habitare dignatur in sanctis non sic sunt sancti domus dei ut ipsa subtracta cadat deus / Deus autem sic habitat in sanctis ut si ipse discesserit sancti cadant In quibus nos habitamus ipsa nos continent Sed in quibus deus habitat ipse illos continet Et quomodo levasti oculos tuos in celum Sequitur Petrus prior cantor ecclesie **sicut oculi servorum** qui dominum

suũ offenderũt et ob verberãt: sꝑ sunt **in manibus** .i. ĩ po testa bꝫ
dñoꝝ suoꝝ idest expectabãt ab eo veniam oculis cordis viz desi
derio et co gitatione **sicut oculi ãcille ĩ mani
bus dñe sue** Repetiᵒ eiusdem ē p sexu vtroqꝫ: **ita o
culi nri ad dñm deũ nrm̃ donec mi
sereat nri** hugo: liberando nos a pñti miseria t transferẽdo nos ad
glãm Notãdum qꝫ de vtroqꝫ sexu poʒ h̃ filiᵈᵒ
vt nullus putet se exceptum Seruus eni
t ancilla ē oĩs hõ qui creatori suire tene
tᵘʳ Seruus dʒ ꝓpter fortes Ancilla ꝓpter debiles
hõ iᵉ eiectus de paradiso põitus hic carcere
tota die ceditur t torq̃tur Nã sicut dʒ Job
ᵍᵒ Temptatio ē vita hoĩs sᵘ͛ terrã augꝰ Nᵉ n
sfirmũs aĩa nra poita in medijs teptãbꝫ
scli in medijs gemitibꝫ in partitõibꝫ mo
lestiarũ nichil ea ĩfirmiꝰ donec ĩherrat ce
lesti soliditati t sit in templo dei vnde iam
non cadat hug. Et ideo fidelis ꝑpls teptatõibꝫ
percussus coticᵉ leuatos oculos hꝫ in manꝰ
dõi donec pietate motus iubeat flagellãti
vt cesset augꝰ plange o hõ q̃diu viuis ĩ tra
siue felicitᵉʳ viuas siue in aq̃ua tbulatiõe
ꝯstitutus
sis clama **Miserere mei dñe miserere
mei** hugo Duplicem depcat: miam vt viz
in corpore liberet a p̃ssuris t in aĩa a
picculis et nc̃te hẽmus vt miserearis **qꝛ vn
qꝛ multũ repleti sumꝰ despectõe**
augꝰ. qꝛ oĩs qui sm xp̃m pie volũt viuere
nc̃te ē vt paciantur obꝓbria nc̃te ē vt con
tẽpnã: ab hijs qui ĩpie volũt viuere quoꝝ
felicitas tota terrena ē Irridentur illi qui
futura bona felicitatẽ vocant q̃ corpales ocu
li videre non pñt t dicũt eis amatores mũ
di Quᵉ credis ĩsane vides qꝫ credis Reuersus
ē aliquis ab inferis t retulit tᵉ qꝫ agatur
Ecce qd' ego amo video t fruor despicitis quia
speras qd' non vides Et despiciat te ie q̃ q̃si
videt qd' tenet Noli turbari qꝛ cũ moietur
ie diuicias secũ non aufert ad inferos Et qꝛ
nos ea q̃ ventura sᵘ͛ spamus t futurã feli
citatem sus
piramus **repleti sumꝰ despẽtõe**
idest contẽptu ab hijs q̃ ĩfeliciatate ꝯcrũt vl'
hñt in isto sclõ nycholꝰ Nec mirũ si miseri
cordiam
imploro **qꝛ multũ repleta ē aĩa m.**
.i. vita mea sꝑ repleta ē afflictõe Et modꝰ
loq̃ndi ē dolentis qui ex vehemẽcia doloꝛ tru
cat verba sua ꝑ qd' ad ē supplendũ ad ha
bendũ intellcm̃ hugo deĩn oñdit a quibꝫ

despiciatᶻ
dicens **obꝓbiũ hũdãtibꝫ sᵘ mꝰ t desp
tio superbis** qꝛ diuites hic spnũt pau
peres t superbi ꝯtẽpnũt
hũiles verũ hijs qui in futuro iudicio fit
alterna ꝯuersio vbi superbi diuites erũt in
obꝓbriũ qñ demergeᶻ in gehẽna tunc de illꝰ
quos despexerũt dicent iᵒ sapie ᵛᵒ hij sᵘ͛ quos
aliqñ huimꝰ in derisum t in similitudinem ĩ
ꝓperij nos insensati vitam illoꝝ estiabamꝰ
insaniam t finem illoꝝ sine honore Ecce q̃
modo conputati sᵘ͛ inter filios dei ergo errauimꝰ
a via veritatis Qꝛ nobis ꝓfuit superbia nra
aut qꝫ diuiciarũ iactancia ꝯtulit nob' tran
sierũt hec oĩa tanqꝫ vmbra cassioꝰ Intuea
mur virũ qui iam xᵒꝛ gradus ascenderat
etiã ꝑcm ꝑseuerãtõe mirabilem t null' tem
ptationibus deficientẽ ꝫ dementiũ inuidiã sus
tinẽtes t diuersas molestias vno medicam̃
curantes per hoc viz qꝫ oculos suos sꝑ leuat ad
dom qui est bndictꝰ in scl'a scloꝝ amen

Nisi q̃a dñs erat ĩ nobis
Titulus Canticũ graduũ hugo
hic est q̃ntus gradꝰ cantici quo
ꝑpls nũc fidelis ascendens non sibi ꝫ deo tri
buit suam liberatiõem ꝑ q̃ in pñti psᵒ orauerat dicens Miserere nri dñe miserere nri Quĩtꝰ
gradus ascẽnoĩs ē deo attribuere liberatiõem
t oẽ bonũ t hec ē ĩtentio ꝑplẽ Canticũ vero ē ipa
leticia de liberatiõe cassioꝰ Memor ergo ꝑpls fidel'
ꝯpta picula per diuinam miam velut ĩpetum
torrentis euaserit suam liberatõem deo attri
buens augꝰ
ait: **Nisi qꝛ dñꝰ erat in nob'** vox ē
mẽbrũ t illoꝝ qui euas picculis pñciũ miseri
arum iam sᵘ͛ in celo securi sic t nũc ponaꝰ
nos in iᵒ triumpho qꝫ erit in futuro sclõ qñdo
dicemus vbi ē mors ꝯtentio tua exultantes
cũ xpõ iam ibi spe t corde constitᵘᵗⁱ cogitemus qꝫ
euasimus q̃ scandala q̃s tribulatões mũdi
q̃s ꝑsecutores q̃s suggestiões dyaboli t cupi
ditatũ afflictiões oĩa
ista quis euaderet **ni qꝛ dñꝰ erat ĩ no
bis** et
hᵒ **dicat** corde t ope **nũc** et post li
beratiõem **isrl'**
.i. populus xp̃ianus vi
dens dm̃ fide et spe. **ni qꝛ dñꝰ erat in
nobis** augꝰ Replicatiᵒ ē eiusdẽ sñie ad on
dendum gratitudiem de auxiᵒ
diuino cassꝰ Et reuera qñ ipe in nobis ē sẽper
saluũ sꝑ illesi maneamꝰ qꝛ per se ipm ini
quitas non ꝑualet contra eũ ꝑ q̃ se gr̃a di
ne virtu
tis oppoit **cũ exurgerent** ex ma
licia: **hoĩes
ĩ nos forte viuos deglutiss. nos**
ionimꝰ Non nras carnes deuorare conati

sunt ipi ꝗ aias per instigatoem scelerū de
glutire cassꝰ Nam viui deglutim̄ qn̄ a
hereditate puitatis aut in pfundā papi
tatioem culparum nephanda puitate de
mergim̄ qꝫ sās viris potiuss accide nisi
eos virtus superna liberasss Hugo Notan
dum vero ꝙ qdam viui degluciū vt dr
augꝰ viz q̄ scienter peccant de quibꝫ dr ps
luiiꝰ Descenderūt in infer'm viuentes Qui
dam mortui deducūt in īferniū viz illi q̄
peccāt nescienter sicut dr paulus 1o thi Qui
blasphemꝰ t psecutoꝛ t ꝯtueliosus ꝗ miaꝫ
dei consecutꝰ sum q̄ ignorans feci ī incredu
litate ꝓpterea notand' ꝙ demoēs pmo ma
dūt hoīes per suggestioem / tangūt p ma
lam cogitatioem mordent p malam dele
tatioem / masticant p delibe'atoem trāsglu
ciunt per ꝯsensum / traiciūt in stomachū
per opaoꝛ / decoquūt p ꝯsuene / t egerūt in
mortem p dampnaoēs / hijs ꝗ gradibꝫ desce
derūt in infers peccatoēs Deīqꝫ **Cū irasceret̄** ex iu dia: **fu**
ror eoꝝ in nos idest contra nos: **forsitan**
aq̄ i. populꝰ peccatoꝝ **absorbuisset nos**
ducens nos violent' in pfūditate sue pui
tatis ionꝰ Erepti sumus ab hijs per eum
q̄ erat in nobis cui ob hoc grē referēde sunt
qꝛ gracia eius sal uati sumꝰ Hugo **torrentem** idest in petum
tribulatoēm t teptatoēm īsurgeꝫ per diuinum auxi lium **pertransiuit aīa nr̄a** iuxᵗ illō psa. ezᵉ
Cum trāsieris aqs tecū ero t flumia non ope
rient te Q' a' sit aqua hec per quā trāsiuit
qnr̄ diffi nit dīns **forsitā ptrāsisset aīa nr̄a**
aquā itollerabilē In greco p forsitā po'ara ꝙ ē nota
dubitatoīs vn̄ sbꝰ Ara i. putes ne ptrāsis
set aīa nr̄a qsi dicat maīfestū ē ꝙ non / la
tini vero p ara posuerūt forsitan ad osde
dum piculoꝝ qntitatem qm̄ apls sanctus
se tollerasse pro-fessus ē / per hoc eni ꝙ dicat
aquam itolerabilē ponit augꝰ aquam
p sn̄ sbā t vocat aq' sn̄ sbā peccm i. volupta
tem sc̄li vel habūdanciam diciarū t hoc tri
plici roē 1o qꝛ cito transeūt tanqꝫ vmbra
et non sbsistunt / 2o q̄a non saciat ꝗ omīs v'
tutes euacuant / 3o quia fidem t deum vm
esse auferūt t sn̄ fructū possessores suos ad in
fernū nudos pducūt Intolerabil' gō aqua
dr qm̄ nr̄a īfirmitas pensaꝫ Ergō omnia tole
rabia sunt cū deꝰ in scīs suis hītat Tunc
enī nec error sbrepit nec luxuria trahit.
nec sibia ventosa pualet / nec hostis ātiqꝰ
suggestioē maligna / grassaꝫ i. ipugnat

qnr̄ sbdit p grarū actoē **bn̄dcs dn̄s q̄ non dedit**
nos suos suos **i captionē dētibꝰ eoꝝ**
ionꝰ. hoꝝ torcēm dentes nn̄ositas ē viciorꝫ
a quibus ne capiamꝫ gracia dei eruim̄
aīa nr̄a sicut passer erepta ē
de laq̄o venanciū i. demonum cassꝰ Quorꝫ lapsus ē
mundi istius qlibet dulcedo pposita in qua
nūc capimur qm̄ suauis esse iudicaꝫ sicut
de mulieribꝫ scriptū est Oculus meretricis
laq̄us peccoris / sic de auaricia sic de sibia sic
de cunctis vicijs ē sciendū Hugo Et bn̄ dicit
sicut passer q̄ ē auis indicās humilem aīaꝫ
de hoc laq̄o liberari Nam btūs anthoniꝰ cū
videret p reuelacoēs totū mundū plenū laq̄is
dixit / doē quis poterit euadere oēs laq̄os
istos Et rn̄dit dñs **laq̄us ꝯtritꝰ ē** no dicit
sola humilitas Deꝫ
captus ē ꝗ ꝯtritꝰ indicās fortitudinem tep
tatiom t poten ciam liberātis **et nos liberati sumꝰ**
ionꝰ Tendūtꝫ nobis laq̄i in ꝯcupijs ac diui
sis ꝯpacē astucie dolis ꝗ ꝯtrito sathana sb
pedibus nr̄is sicut passer sapiens euolaꝰ
ab illis Hugo **adiutoriū nr̄m** ad laq̄oꝝ cꝰ causa sbdi libera tioem
i noīe dn̄i i. in vir tute eiꝰ **q̄ fecit celū**
et terrā cassꝰ In proſcō nichil illi pua
lere potest aduersū cui diuina
virtus pstat auxilium Quia bn̄ in qnto
gradu fidem ascendit beā deuotio vt qui
corporeos sensꝰ inuiāte dn̄o valuerūt sup̄are q̄
nam loci pueccoē gauderet Sed hī ne eade
rent ne corpis īfirmitate titubarēt 1a hūa
ni gnīs īmediabil' pstabat humilitas vt h
sibi a dn̄o iam psumptoē applicaret ꝗ spem
suam ponerent totam in dn̄o nr̄o ihū xo
q̄ ē benedictus in scl'a sclo'ꝝ amen

Qui confidūt i dn̄o. Titulꝰ canticū
graduū cassꝰ Sciens dn̄s īfir
mitatis huane labilem ꝯsu
etu'o virtutū q̄buſdā gdibus fabricauit vt
sensꝰ ad ardua tenderet desideriꝫ nūm cuiu
vestigiū poneꝫ in plano Sed qnius scala i
salutaris ꝯpeta termeo videaꝫ esse ꝯstructa in'
la tn̄ virtute ꝯsistimꝰ / n illic spem vbi ē ca
regnum teneaꝰ Hugo vnde apls fidelis ascēdens
p canticū graduū q̄ in pnti ps'o attribuit
dn̄o suam libe'atoem cuiꝰ nūa libe'atꝰ ē ab oi
bus aduīs q̄ ipius īpediebant ascensū ondit
in hoc ps'o totam fiduciā eē ponendā ī dn̄o
augꝰ. Et non itende' in hoīes qui psperantes
in hoc sc̄lo felice falsa atqꝫ ventosa t presus

seductoria vbi nichil ad nutum q̄ sibi & cor
cor ꝯgelascat aduersus deum & fit durum adu
sus preceptum gr̄e dei ne sit sicut fuerat hos a
ꝗꝗ intuendo & nimis attendendo Etiā illi
qui dn̄m colunt fluctuant & nutant qui pi ciunt
merites ipor se cū viderint in laboribus in eges
tate in erumpna / in morbo in dolore / in aqua
nimitate & vident alios hr̄e sanitate / habundac
temporalibus incolumitate suor gaudere / nitor ho
nor flore / eos qui non scdm deū non colunt
venire hoibus aduersa Ideo qr horū felici
tas tota vana ē & transitoria ducens ad pe
nas ꝑpetuas / ꝑpha in hoc ps° hortat nos vt
relictis secularibus desiderijs in deum tm̄ oēz
confidentiā habeamus. Qui confidunt in dn̄o & nō in re
bus hu
manis sicut mōs syon nycho qr sicut
mons syon
ē imobil9 Ita qui vere confidunt in domino
i stabilitate fi
dei non mouē non commouebitur in eter
nū q̄ habitat in ierl̄m hoc etiā nō intelli
de iherl̄m terrena
q̄ multociēs fuit inpugnata & plies destructa
Nam bis totalr̄ destructa fuit .i. semel p nabu
godonosor & semel per romanos & plies parcia
liter capta ad aliquā partem muror & edificior
vt pz ex libris regum paralip & machab cassio9
Vnde hic ierl̄m celestem patriam debem9 ad
uertere q̄ signat visionem pacis de qua nullus
potest vllo ꝯmoueri qui meruit in eius soli
ditate constitui hugo Deinde describit q̄lis ē
ierl̄m cui9 habitatores montes viz ange
moueri non possunt d: li & sanc
ti tam ꝑphe apli martires q̄ confessores
in circuitu tanq̄ corona ad ornatum et dn̄s in c
circuitu ꝑpli sui tanq̄ mur9 defensionis ex hoc
nūc & vsq3 in sclm sicut ipse pollicitus ē
mt vltio d. Ecce ego
vobiscū sum vsq3 ad ꝯsūmacōz scli nec nos
ꝑmittet flagellari vltra q̄ ferre possum9
Nycho9 Quia non relinquet dns9 virgā pecco
rū idest potestatem & ty rannidem ipor super sortē iustor
.i. vt preualeant iustis in tm̄ vt moueātur a sta
tu fidei & virtutis qr iux̄ aplm̄ ad cor x° do9
dat suis fidelibus cū temptacōe auxiliū
vt possint sustinere Et hoc est q̄ subditur ꝯdicionis9 vt nō extendant
iusti ad iniquitatē man9 suas .i. vt
susti neant potius malos q̄ faciant mala nycho9
Et qr boni merentur ꝑmiari & mala puniri
Ideo subdit ps benefac dne bonis & rectis cor

conferendo bona grē in pn̄ti et glē in futuro
cassi9 Recti corde sunt q̄ dom sequuntur & nesciunt
a dn̄o ꝑpria voluntate separi de malis vero
subdit declinātes a nycho9 .i. a rectitu dine fidei & v̄ec in ob
ligationes .i. ad pctā q̄ obligant ad penā
translatio a hebraica q̄ ē iero
nimi sic hz declinātes ad prauitates suas
adducet dns9 ad penā eternam cū operantib3
iniquitatē Vn̄ dicet saluator in iudicio m° mt
z4° Ite maledicti in ignem eternū
qui paratus ē dyabolo et angelis eius Et tunc
erit pax sr̄ israel .i. sr̄ ꝑplm̄ catholicū q̄ h
videt deum nūc fide & spe
et in futuro videbit eum facie ad faciem ꝑp
qd in natiuitate x̄ cantauerūt āgeli luc z°
Glā in excelsis deo & in terra pax hoibz boē vo
luntatis / per bonam enī voluntatē hz pacem
cordis internā scdm q̄ d: ꝑu 12° Non ꝯtris
tabit iustum quicquid ei acciderit & per illam
dispo ad pacem eternam hugo In qua ha
bebit aīa pacem infra se qr caro oīo obedi
at spūi / Vn̄ aug9 libro de ciuitate dei ait vbi
voluerit spūs statim erit & corpus Itē hēbunt
pacē supra se qr aīa erit deo obediens oīo.
Itē intra se qr ratio & volūtas oīo ꝯcordabūt
Item extra se qr nulla creatura nocebit ei &
nichil ꝯcupiscet qd non hēat et ita pax erit
vndiq3 vt d̄t dns ysa 32° Sedebit ꝑpls meus
in pl̄itudie pacis & in requie opulenta ad
quam nos perducat dns9 nr̄ ihs xps q̄ ē bndc̄s
in scla sclor amen
Titulus can
IN conuertendo dns9 ticū graduum
nycho9 ps iste
scdm litteralem sensum loquitur de reditu ꝑpli iudaici
de babylonica seruitute aug9 De hac hr̄ ex° R zh°
p9 lxx° ānos redijt ille ꝑpls in ciuitatem suam
lxx° āni signant oīne tps qd a .vii. diebus voluitur
Cū autem transierit oē tempus tunc redi9 et nos ad
patriam sicut p9 lxx° ānos redijt ille ꝑpls a cap
tiuitate babilonie Babiloīa enī ē mūdus
iste & interpretatur confusio / videte si non ē ꝯfu
sio tota vita humana Quicquid agunt hoīes in speta
na cū agnouerint q̄ agunt erubescūt quare
laborant Cui laborāt filijs meis inquiunt et
ipi cū filijs suis et ipi quibus filijs suis.
Nemo g° in hac ꝯfusiōe .i. in ista babiloīa te
neatur nycho captes pctō populus xp̄ianus de cui9 re
ditu per per penitenciā propheta loquitur dicēs In conuertendo .i. cum
conuerterit dns9 captiuitatē syon .i. ecctē q̄ licz nō scdm
se totam / tm̄ scdm aliquas sui partes
sic aliquā captiuatur facti sumus sicut consolati.
Et d: sicut qr perfcā ꝯsolac° non hr̄ in pn̄ti

Tunc scilicet ex illa conversione **repletum est gaudio os nostrum.** hic os significat cordis archanum quod officio lingue in sonum vocis erum pit Et subditur **et lingua nostra exulta tione** viz in laude divina nych Replem dt os nostrum et linguam gaudio quia non sufficit nobis tantas explicare laudes pro quia sal vamur **Tunc** nych post conversionem **dicent inter gen tes magnificavit dominus facere cum eis** pec cata dimittendo ac virtutes conferendo quia alii vi dentes eorum emendacionem excitantur ad laudem divina Ionis Si n. relictis transitoriis spem collocemus in sempiternis tunc dicent quia magnos nos fecit dominus captivitate peccatorum depulsa in hoc ergo gau dio Hu. **magnificavit dominus facere nobiscum** i. nobmetipsis cooperantibus iuxta id augustini Qui creavit te sine te non iustificat te sine te quia dicit apostolus ad cor. 3o. dei sumus adiutores Illa autem que fecit dominus cum peccatoribus conversis sunt viz peccatorum remissio virtutum collatio periculorum evasio crebre visitationes consolationes et illuminationes Et de hiis nobis **facti sumus letantes** Nich Et quia a collatis peccatis liberati per penitentiam adhuc indigent liberari a sequela pecca ti que penitas est ad recti dinationem Ideo subditur **Converte domine captivitate nostram sicut torrens in austro** cassiodorus Auster ventus calidus est qui aquas congelatas vaporis sui ca lore dissolvit et currere facit in torrente Nych Dicit ergo auster torrentem siccatum replet aquis sic deus homines prius desiccatos ex defectu gratie replet humore devotionis ita ut prorumpant in fletum lacrimarum De quibus subditur **Qui seminant in lacrimis** compunctionis et devotionis **in exultatione metent** scilicet in presen ti consolationem internam et in futuro eternam unde ait hoc beati qui lugent ipsi consolabuntur hugo Dicit enim quinque genera lacrimarum prime lacrime sunt pro stultici a culpe proprie hec lavant hominem a macula pecca ti secunde lacrime sunt pro timore gehenne et hec refrigerant hominem ab ardore concupiscentie tercie lacrime sunt pro in colatu presentis miserie et hec potant animam sicien tem quarte lacrime sunt pro miseriis proximorum et hec in pugnant hominem quinte lacrime sunt pro desiderio patrie et hec fecundant animam sterilem cassiodorus Qui tales emit tunt lacrimas seminatio eorum est pace concepta caritatis studio omnia sustinere corpus ieiuniis edoma re elemosinis ac pietate se reficere et quod pertinet ad disciplinam per fidem pertinere Econtra mundi ama tores cum leticia seminant qui adulteria commit tunt avaricias diligunt deliciosas commessationes exercuerunt et cetera peccata que fiunt diaboli isti gatione Et hii in que hic in leticia seminaverunt in illa iudicii die cum tristicia et fletu metent unde scriptum est Erit ibi fletus et stridor denti um Sequitur **Euntes** Omnis unius generaliter ad omnia bona videtur pertinere tamen elemosinis maxime sicut et aliis visum est convenire unde scriptum est Dicit aqua extinguit ignem ita elemosina extinguit peccatum **Euntes** hugo i. proficientes de virtute in virtutem **ibant** idest continue dicit ergo **et flebant** cassiodorus qui pauperes proficiebant conspiciebant nudi tate detectos frigore constrictos inopia semina cerlatos ut post pietatem cordis faceret autem quod manus larga quod prestaret semina **mittentes semina sua** id est premittentes in illo futuro seculo semina sua antequam il luc pervenerunt sicut scriptum est thesaurizate vobis in celo thesauros nec vacat quod addidit sua ut de propriis laboribus et non de rapina elemosinas faceremus hugo **Venientes autem** ad iu dicium **venient** a morte re surgendo **cum exultatione** de evasis omnibus periculis **portantes manipulos suos** i. fructus seminum suorum viz coronam gaudii et exultationis augustinus Quid enim facit agricola fratres mei quando procedit cum aratro et portat se men Nonne aliquando frigus est ventus et ymber deterret attendit celum videt tristem diem tremit frigore et tamen procedit et seminat timet enim ne cum diem tristem attendit et expectat diem letum tempus seminandi transeat et non inve niat quod metat Nolite differre fratres mei se minate in hyeme presentis vite cum lacrimis bona opera ut postea colligatis mercedem eter nam collector opus enim vita hyemis est bonorum et estas est malorum unde suis fidelibus ait Amen amen dico vobis quia flebitis vos et plorabi tis mundus autem gaudebit sed tristicia vestra in gaudium convertetur aug Sunt lacrime impiorum sunt lacrime sanctorum quas induunt orationes eorum unde aliquis bene operatur et hylaris est et plorat ut bonum operetur plorat quia bonum operatus plorando exigit bonum opus plorando commendat bonum opus quod fecit crebre ergo sunt lacrime iustorum sed etiam in ista vita porro ac illi qui hic rident cupi ditatibus suis dissipati qui fraudantur gemunt qui non fraudantur exultant plorant et ipsi in via sed non in exultatione hii colligunt quod seminaverunt quia spinas seminaverunt ignem colligunt eunt cum fletu ad fletum a fletu cum risu ad fletum sine risu Quod enim illis fi et qui irriserint Quid nisi quod dominus dixit ligate illi manus et pedes et proicite eum in tenebras exteriores Quid postea tenebre erunt et dolor non erit absit non sole tenebre sed sola tollitur

tis spes de qua gaudebat Sed dat etiã op inter-
teri gemant ne contepneres n. tenebras O
quisqs es flagitiosus q soles pter tua ma
la fca t pp lascivia adulteria non sol tenebs
horrere s qre qui soles plus gaudere qn lu
cerna extinguit non tales tenebras hebis
ubi gaudeas ubi leteris ubi te voluptatibz
carnis oblectes non sic erũt ipe tenebre s
quo erũt ibi fletus et stridor dentiũ tortor
sn defiti tortus sn defiti nec q torquet fati
gatur nec qui torqtur moritur erũt ergo
eterne lacrime illis qui sic vixerũt Erũt
gaudia eterna scor qui venientes venient cũ
exultatõe portantes manipulos suos dicent
n. messis tpe suo dñe te adiuuãte fecimus qd
iussisti redde qd pmisisti qui es benedictus
in scla sclor amen

Nisi dñs edificaverit do[mum]
Titulus Cantici graduũ salo
mõis ad litteram lo[quitur] iste ps de edi
ficatõe templi salomõis qui videns se nõ
posse edificare dom dni sn eius adiutorio spa
li dixit 2o palipo. 2o Quis n. pualeit potterit ut
edificet ei dom dignam quasi dicat nullus
Mistice vero expo[nitur] hic ps de spãli edifio cuius
fundator e verus salon xps rex pacificus qui
mũdũ reconciliavit deo petrus cantor Istius
etiam domus lapides t ligna priarche t pphe
te dolaverũt fundata apli piecerũt Ambro
sius augus ieronimus t hylarius qui fuerunt
mallei hec cor pietes t ppugnula erexerũt
Alij qz sancti doctores istruerũt mores quibus
eam intus ornaverũt nec tn de istius dos
edificabz t istructoibus psumend e qd osten
sum i salõe qui in figuram hus dos spualis
templo dño edificavit t tn corruit augus. Et
quare sit additũ salomõis qm ispiraverit
dñs dicam caritati vre Salon erat tpe suo sic
dd magnus ic per qz multa pcepta t saluba
mõita sps sanctus in divinis libris opatus e s
sic cadente q p ipm dca st delent iudicare
q ipe dixerat qz non per eum dca erant Optie
i etiam hoc exigit mia dei ut q bona per
salõem dcam e deo attribuat petm a hois hoi
Nam ipe salon amator mulierũ fuit t rep
batus e a deo t i tm laqus illi fuit i cupitas
dca mulieribz t ydol sacrificare cogere Et
q miru qa in populo cecidit salon In padiso
nõne cecidit adã et angelus de celo et dyabo
lus factus e Ideo docem in nullo hoie spem
e ponendã hugo Bz tm in dño saluatore q dt
Joh io Sine me nichil potestis facere Et ideo
dicit
ppha Nisi dñs edificaverit do[mum] petrus
cantor i. etiam ex vivis lapidibz per suam
gram pue
nientem in vanũ laboraverũt qui edi

cato q edificant eã docendo pplm sicut ait
ies i ad cor 3o Neqz qui
plantat e ad neqz qui rigat s qui increme[ntum]
dat deus augus. Nos loqmur fortis ille intus
edificat qui cogitatões videt ipe mon[et] ipe
terret ipe itellectum apit ipe ad fidem applicat
sensum nrm hugo Et qz non solum requiri eius aux
iliũ ad edificandũ s t ad edificiũ obsuandũ
Ideo
sbdi Nisi dñs custodierit civitatem
i. ecclesiam ubi e
cunctorũ unitas frustra vigilat qui custo
dit eã quasi dicat sicut pdicatores sn eo
non psũt edificare ecclesiam ita nec
custodire ionus fidelis aĩa etiã civitas arti[ficiose] et
in regis q civibz i. honestis moribz frequentat
Adeo ipos doctores
alloqtur d hugo Vanũ e vob ante lucem
surgere i. vanus e t inutil labor ut edifican
di pximos vel custodi n dñs coopet
vobis qui e lux vera unde apls i ad cor io dic
plus omnibus laboravi non aute ego s gra dei
mecũ
Nycho. surgite ad edificiũ spirituale postqz sede
ritis i. postqz quietem
vitam habueritis qui manducatis
panẽ doloris i. vos estis ministri t pdicato
res qui sustentamini de ele
mosis dolentiũ de petis suis Iuxta id oz ee eo
pcta populi mei
comedent me Vanũ e vob ante lucem
surgere petrus cãtor i. vanũ e vobis incipe
opus mitõr antiqz lux gre vobis in
fundat
pter qd surgite post lucem gre
bene operando qui man
ducatis i. manducare debetis panem doloris
i. opa pnie dñtes fiet st m lacrime mee panes
die ac nocte augus Et si qras quãdo surgã Rñt cum
cũ dederit dilectis suis sompnũ idest
sacis
pensaõs post mortem corpis q sompnus ap
pellatur Et si qras iterũ quibz dilectis scz qbz
Ecce hereditas dñi filij hug. i. fideles
in fide t moribz
edocti hij st hereditas
domini t hoz filiorum merces ipis est fructus
ventris i. ipe xps qui e fructus vginalis
ipe e btitudo fidem obtinentie qz i
conspcu sue divinitatis reficiũtur itenus t in
aspcu sue hũanitatis exterius sm qd dt augus
Conr ondit quo hc hereditas e dño acqsita d.
Sicut sagitte i manu potentis ita filij
excussorũ glosa ex augus pphe clausa qui
sacra uerite dño in carne ex
cussi i. expoiti st Et q in pphis abscondita
erant pdiderũt aperta qz ego pphis excuss

gnati sᵗ apli qui sᵗ filij excussoꝝ ·i· pphārū
sicut g° sagitte in manu potentis dirigūᵗ
celerit° in longinquū ad destructioēm adū
sarioꝝ Item apli filij excussoꝝ ·i· pphārū
missi sᵗ in fines orbis terre quoꝝ pdicaōis
sono turbati sᵗ increduli et acquisita ē dō
hereditas eīe ex gentibus **btūs vir q̄ iplet desideri͞ꝫ suū ex ipis** viz ex doctrina aploꝝ hoc
ē qui diligenter diligit per
ficere qd ipi docuerūt augꝰ Quis iplet desi
deriū suū ex ipis certe qui non amat sclm
qui desiderio scli plenus ē non ē in ipo quo
intret qd illi pdicauerūt Et vere tlis ē btūs q̄
n̄ ofūdet̄ cū loq̄t īimicis suis ī porta ioniꝰ ·i· non confūdet̄ in porta ·i· ī
die iudicij cū exprobauerit īimicᵉ
legis dei īobediāam ⁊ peruersitᵗᵉ vel ocīm ma
liciam ipoꝝ nychꝰ In porta dicit hoc ē ī iudiᵒ
qui iudices antiquitꝰ in portis sedebāt et ī
corām eis aliqū fiēt sᵗ disputatoēs fidꝫ cū
infidelbꝫ vn̄ pū in fine Nobilis in portis
vir eius qn̄ sederit cū senatoībꝫ terre cassꝰ
pscrutentᵗ sedulī scripturas dīnas reuol
uant q libros noui testati ⁊ veteris testati
Si filij volumus esse excussoꝝ Si vero hec
vᵃciter excutere studuerimꝰ pfecto in ipis re
periemꝰ dom nr̄m ihm xᵐ q̄ ē bn̄dcs ī s·s· Am

Beati oēs q̄ timēt dom̄
Titulus Canticū graduū nychꝰ
Iste gradus ē timor dn̄ sciend
q p̄ter tiorem n̄alem q̄ tie qq̄ ne grui ē
Quatuor sᵗ tiores s· timor mūdanꝰ q̄ timeꝰ
pati pcula carnis ⁊ perdeꝰ bona tpaᵃ hic
timor malus ē /2ꝰ ē timor seruil' ē p̄p tiorem
gehēne qtinet se hō a pcto boꝰ ē timor ⁊ vtil'
p q̄ paulati fit qsuetudo vt dicit augꝰ Et
succedit 3ꝰ timor viz inicial' qn̄ incipᵗ qd
durū erat amari hugꝰ De quo etc p° Iniciᶻ
sapie timor doi 4ꝰ ē timor filial' Iste de amo
re pcedit qui timet qmitteꝰ pctm ne offē
dant dom De isto q̄ ē comes ⁊ custos per oms
gradus loq̄ tur hic pphā d. **bti oms** in spe **q̄ timent dom̄** timoꝛe fi
liali nychꝰ **q̄ ābulāt in viis eꝰ** mandatis eius obediendo q̄ sᵗ vie deueni
endi ad salutem **labores manuū tuarū q̄a māducabꝰ** ·i· fructus opm tuoꝝ
percipies in visione
ī fruicōe diuina **btūs es** iā in spe cassiodoꝰ **et bene tibi erit** qn̄ elcīs dicēᵗ Venite bn̄dicti patris
mei percipite / regnū Felix coēstio q̄
non venire dirigitᵗ s īqsumptibili phē

nitate sua Na ⁊ aias hre pabulū suū ps
alter ondit d. Gustate ⁊ videte qm suauis
ē dn̄s Sequitᵗ **vxor tua sicut vitis ha bundans ī lateribus domꝰ tue** ci
plessissimos viros vxores ⁊ filios videas non
hre / et item sceleratos hec oia posside̅ Intel
lectus huiꝰ versiculi ⁊ sequētis ad lrām vita
dus ē / vn̄ moalitᵗ Vxor tua sapia tua ny
choꝰ sm id sapie 8° hanc q̄siui michi spō
sam ducere / hec inquit tibi fit sicut vitis
hūdans ·i· pariens filios spūales a fructuo
so opere in lateribus domus tue cassꝰ dōꝰ
vrā ite dꝫ ppa cogitatio vel qscīa in q̄ crebro
qmoramᵗ Istius naq domus paries sᵗ duo
testamēta in quibus mens sancta velud
qbusdam lateribus firmata solidatur Se
filij tui ioniꝰ ·i· boni actꝰ tui sunt supple **sicut nouel le oliuarū** ·i· cum pinguedie pacis et
obūbratoe virtᵗᵉ hug· Na
oliua pacis ē sig
cia· Et additur **ī circuitu mense tue** ·i· aīe q boni actꝰ reficiūt aīam q̄ ē
mensa doi vn̄ ipe dix apoc 3° Ecce sto
ad hostiū et pulso si quis in apuit ianu
am intrabo ad im et cenabo cū illo ⁊ ipe me
cum glosa ex augꝰ vel dirigitur smo ad
xᵐ cum dꝫ vxor tua o xpe viz ecca q̄ te dor
miente ī cruce sca ē qn̄ latus tuū lancea
pcussū ē ⁊ sacra ta perfluxerit / hec inqꝰ vx
or ē sicut vitis hn̄dans multos pienis ⁊
filios in lateribus domꝰ tue in ill' quibꝫ se
latera tua sᵗ tibi adhēns **filij tui** idest fide
les ecce **sicut nouelle oliuarū** ·i· pacifici in caritate **ī cir cuitu mēse tue** ·i· altaris aut sacre
scripture Nam ex
vtraq mensa reficiūtᵗ spūalr fideles / Se
conclusio persona illius qui timet dom cū
dicatur hugꝰ **ecce sic bn̄dicetᵗ hō** vt ista
dꝫ hoc
multiplicabiᵗ ī bonis eternis **q̄ timꝫ dom̄** cassꝰ Illos
ppha pos
tulat bn̄dici q̄ ad omē bom studiū dni ti
more flamātur de qua bn̄dicoe subiugᵗ
bn̄dicat te dn̄s hugo Ihs xs **ex syon** ·i· ex
ecca triuphante viz benedicoe celesti Et ex illa
bene dicoe **videas** facie ad faciem **bona ierlm·** viz ipm dom in celesti pria cassꝰ q̄ ipsos
īuenientes eternos facit et se iugi perpetui
tate demōstratur / Vnde etiam subditur **oibus diebꝰ vite tue** idest si
ne fine et

eti
am VIDEAS FILIOS FILIORUM TUORUM aug.
Q. e filios tuos opa tua q̄ h̄ agis qui st fi
lij filiorum tuorum fructus opm tuorum facis eleo
sinam filij tui st opa eleosinarum accipis
vitam eternam filij filiorum tuorum st et sic
vi
des PACEM id est xpm SUP ISRAEL cassio. id est
sup omis q̄ st
in a irlm celesti quos isidet t cuncta bta
facit q̄ cuiusq3 maiestatis sue virtute cplecti
Cognouius in pnti ps° q̄ bona deum time
tibus sine pmissa quos fructus recipiat q̄
dom sincera mente formidat studio itaq3
maximo depcemur vt istu tnozem accipe
re mereamur q̄ non ad penam peti sz ad
slm vn tlia pueniunt q̄lia nūq de mundi
oblcatioe nascuntur dicit n. peti nimia
supplicatoe qd summum e Npp vt dum e doz
iugit expetamus vt ad tlia munera pue
re mereamur gra t largitate ipius dni nri
ihesu xpi qui e bndictus in scla s. amen

SEPE EXPUGNAVERUNT ME
Titulus Canticum graduum Iste
e xus viz paciencia in aduersis
qui gradus rcte se. pcedentem d. n. vt qui
caste deum timet omia p ipo paciens sus
tineat Intenco pste monet nos ad paciam
Petrus cantor Quam pp suam dignitate
apus ponit in fronte diffinicois caritatis d.
Caritas paciens e hec virtus q̄ maxie tolz af
flictois clipeus e fortitudis vn dos i catho
logo virtutu post septem virtutes paciam
8 posuit d. Vbi qui psecucoem paciuntur ppt
iusticiam qz q̄ti meriti q̄sq3 apud deum ex
istat illata iniuria vel cotumelia pbat Nu
q n. in hoc mundo deerit iniquitas pmens
t iusticia paciens Mater eciā loqtur filio suo
sic fili non mireris si paciaris molestias
et tormenta cum eo mr fueri passa dicit
go ppha in p°
niatris ecce SEPE EXPUGNAVERUNT ME
viz tirani
et pctozes A IUUENTUTE MEA hug. i. a
pncio
tpis qn a fre peruerso abel iustus occisus
e ex tunc cepit
psecucio iustorum DICAT NUNC ISRL .i. eccia
q̄ deū
speculatur
per fidem SEPE EXPUGNAVERUNT ME A
IUUENTUTE MEA Petrus cantor Iuuen
tus ecce gnalis cccepte
nūdum edite fuit in abel t iuuentus ecce
nate t cfirmate fuit in aplis q̄ tunc tpi i
iuuentute passa e expugnatoes multas
nycol vt pz in actibz aplorum 8° t 9° caplis vn
Ios in epla ad paulinum dt q liber actus aplo
rum vi tcxere infanciā
ecce nascentis Sequitur ETENIM pro certo NON

POTUERUNT MI sup pualere qz ipa ecca
magis creuit tpe perse
cutois q paccis petrus cantor persecutores
inquit ecca ipugnauerunt me tormentis et
fli xani ipugnauerunt me adulatoibz dolis
ac prius moibus t tn isti omis non pualu
erunt aug. non illis csensi ad mala Omis n.
malus ppterea pse. bom qz bonus n csetic
illi ad mam facit malus qd si no obiurgz
eps bonus e eps t si non obiurgz eps malus
e eps rapiat as t si taceat ille cui rapit bo
e Donat simo qdeoz libidis amicus libidis s
odit smonē dei Iubet auaricia vt vt mare
trāseamus vt te venias pcellisq3 amittas t
obtpas Iubeo ego go vt an hostiū tuū qd ha
bes des paupi piger es ad faciendum an te
bom opus et strenuus ad transeundū mare
qz prius auaricie t odisti qd deus iubet Cū a
malus audire cepit icipit velle timiari eos
a quibus audit bona pcepta Vnde sbdit
ecca pro suis
menbris SUPRA DORSUM MEUM FABRI
CAUERUNT PECCATORES petrus cantor sup
dorsum ecce fabican
tur pctores qz mali bonos crebris tribula
tionibz affligere non cessant sz ipi boi faci
em mentis cuertentes ad dom t dorsū ad se
culū obliuiscetes q̄ retro st mala q̄ tpalr tol
lerāt quasi in dorso portant Et qz me non
cessant
persequi PROLONGAUERUNT INIQUITATEM
SUAM addentes mala malis ad ma
iorem eorum dāpnatoez vn sbdi. DNS
IUSTUS reddens singulis sz
opera sua hugo. CONCIDET CER
UICES PECTORUM .i. destruet su
perbias ipiorum CONFUNDANTUR
eterna confusioe
q̄ nūq delebitur ET CONUERTANTUR RETRORSUM
.i. inefficaces et
ipotentes fiant OMES QUI ODERUNT SYON
i. qui ex odio persecuti st finalr ecclam
FIANT SICUT FENUM TECTORUM QUOD PRIUSQUAM
EUELLATUR EXARUIT nych Optat ps maze
lo iusticie q sicut fe
nū crescens cito arescit Ita cito transeat t
deficiat psperitas et
gla persecutorum ecclam DE QUO s. feno i. de
mal perse
cutoibz
pdictis NON IMPLEUIT MANUM SUAM QUI ME
TET T SINUM SUUM QUI MANIPULOS COL
LIGET glosa. Angeli st messores q̄ bōs fructs
colligēt vt offerant deo sz hij de ma
lis non iplebunt mam q̄ pertinet ad opa
tioem vel sinū q̄ ptinet ad csciam .i. non
colligent ex eis bonā opa os vel bonā cogi

tatioem qz i ipis nul lus fructus repietur **Et nō dixerūt q̄ p̄teribant bn̄dcō dn̄i sr̄ vos**
augꝰ Consuetudo apud hebreos erat vt viatores bn̄dicerent oībus opantibz in agro vel in vinea vel in messe cassꝰ sicut in libro ruth 2o cao leᷓ dicitoꝝ booz messoribus dn̄s vobiscum qui rn̄derūt ei bn̄dicat tibi dn̄s de quo ritu hic a contrario sensus assumptus ē viz qꝫ scelerasis ma inter opantibꝫ bn̄dcō nulla p̄statur Ergo ssꝰ apli et pphe atqꝫ sci viri qui ɔtēptis terreis p̄teribant vitam pn̄tem non dixerunt sceleratis et psecutoribz eccīe ianitꝰ operantibus **bn̄dcō dn̄i sr̄ vos** augꝰ gꝰ oīns itꝰ malos quos tolerat ecc̄a vos qui legitis in scripturis īuenietis maledcos et designatos ad antixm ptinere ad q̄a m ptinet et ad paleam q̄ ɔbiurenda ē igne eterno. nulla īuenis scripturā q̄ de illis bn̄ loqꝫ qz transeūtes viam non illos bn̄dixerūt nychoꝰ qz p dampnatis non dꝫ orari cassꝰ Et ne ipa benedcō putareᷓ hūanis vibꝫ applicanda sequiᷓ **bn̄diximꝰ vob** ssp benedcō opanbꝫ **ī noīe dn̄i** augꝰ :- qz necꝰ sctificat n̄ deꝰ nec q̄sq̄ ē bonus nisi dono dei cassioꝰ Qz a obedientibꝫ etiam optat confusioem hoc non maledici studio loquiᷓ ꝫ futuce veritatis istinctu Qm̄ licet pro inimicis nr̄is p̄cipiaᷓ orandū de obstiate et pictuis qꝫ vitas hēbat exposuit nec tn̄ sn̄ fructu magne pietatis hec dc̄a st̄ aliꝰ ti enī de p̄dicta pena se corrigunt qn̄ obstinatis talia imminere ɔgnoscunt collecta Prea nobis dn̄e paciam in aduersis quatiꝰ picula mundi transire valeamꝰ illesi et inter electos a dextris tuis collocari qui cū pr̄e et spū sancto viuis et regnas deus in scl̄a sculoꝝ amen

De pfundis clamaui ad Titulus cantici graduum hug. hic ē xiꝰ gradꝰ s. pn̄ialis supplicꝰ qui rite pꝰ pdcōs gradus poᷓ qz nec deum timens nc mala pp deum paciens dignus ē grā vl' glā dei qm̄ nullus ē sn̄ pcō cassioꝰ qm̄ n. nūc a cogitatiōe delinqmus a verboꝝ supfluite peccamꝰ/a' ipzomida actiōe dilabimᷓ vna ē seruitas gꝰ in hoc sclō viuenti s. iugiteꝛ pnsꝫ p̄cibus vacare Et qui a culpa non possumus ēe liberi p munia pietatis mereamur absolui. hugo. Est a ps iste 6ꝰ inter ps pn̄iales et xiꝰ iter ɔdnales In q̄ notaᷓ qꝫ ɔtūcunqꝫ sit homo perfectꝰ quā psitioꝛ notat nūs senarius tn̄ debet se reputare ipfectu et pc̄torem qꝫ notat nūs vndenarius Sensus tituli tal' ē ps iste ē cāticū gdum i. leticia de ascensu ad deum per pn̄iam Nam itentio ps est hortatur nos ad pniaꝫ penitens itaqꝫ volens ascendere ɔsiderat ifirmitatē suā i. miserie pfunditatē in qua ē et clamat ad deū qui solus pt liberare eū dicens **De pfundis** hoc ē de profūdis viciorum **clamaui** magna deuotione cordis **ad te dn̄e** qui solus potes me liberare cassꝰ de hoc pfundo petrꝰ apls glōsas fudit lacrimas/de isto publicanus pectora culpādo tūdebat q̄ sic in altū venerat pc̄coꝝ vt nec oculos leuaret ad celum Quappt' virtute sc̄e orōis istius penitentis itende qz tanto se credit celerius audiendū q̄to de pmis penetralibz idest claustris vel secretis cordis clamabat ad dn̄m deinsēᷓ **Dn̄e exaudi vocē meā** De pmo cordis ad te clamante hugo:- **fiant aures tue intendētes ī vocē dep̄catōis mee** .i. mīa et clemencia intendat dep̄cationi mee vt relaxet michi pc̄ta mea et nccē est vt predicta ꝫ **Si iniqtates obsuaueris dn̄e** hoc ē si trangressiōes legis tue reseruas ad puniendum **dn̄e q̄s sustinebit** .i. quis expectabit te terminatoem ē nullus sit sine iniqtate/ꝫ non obsuas iniquitates ꝫ misicordieꝰ respicis ad penitentes **qr apud te ppiciacio ē** .i. xpꝰ pc̄ns nr̄is sacrificatus qui ē ppiciatio p peccatis nr̄is/ē in dextera tua iterpellās p nob' pp hūc **et pter legem tuā sustinui te dn̄e** .i. expectaui te remuneratoem bonoꝝ opum eo pc̄coꝝ sim lex mīe/lex ppiciatois/lex caritatis q̄ dat veniam pc̄cis lex dei ē hanc sibi lege deus constituit vt pc̄tores peītentes recipiat dicens ɔūtimini ad me et ego recipiam vos qz miōꝛs sum Propter hanc legem sustinui te dn̄e sperans in pmiss tuis Vel pter hanc legem quā posuisti dicens Dimittite et dimitteᷓ vobis pter quam cotidie dicimꝰ Dimitte nob' debita nr̄a sicut et nos dimittiꝰ debitoribꝫ nr̄is Et qz hanc legem obsuaui io te remuneratoem expectaui. **Sustinuit aīa mea ī verbo eiꝰ** hoc ē aīa mea expectat pmissum eiꝰ q̄ pmisit peītentibus

veniam et legem observantibus vitam eternam Nec sustinet ut 16 qui nudum accipit quod promissum est Remissio peccatorum et vita eterna sunt repromissa penitentes sustinent veniam legem observantes vitam eternam Et ideo **Speravit anima mea in domino** nycholaus Qualis autem debeat esse spes ista quam ostendit dicens **A custodia matutina usque ad noctem** i. a mane iuventutis usque ad noctem mortis i. ad terminum huius vite: **Speret israel** i. populus christianus non in felicitate et prosperitate seculi **in domino** misericordiam ab eo neque in transitoriis sed patienter expectando Cuius rationem assignat dicens **Quia apud dominum misericordia** cassiodorus que potest ex perverso iustum facere / ex mortali immortalem et ex carneo angelis similem Addidit etiam **et copiosa apud eum redemptio** Cuius precioso sanguine totus mundus redemptus est **Et ipse redimet** proposito sanguine **Israel** i. populum fidelem qui credit in eum fide non ficta: **Ex omnibus iniquitatibus eius** tam mortalibus quam venialibus peccatis / De profundo quidem psalmus iste fecit initium sed ad altitudinem magnam fecit finem sol provectus ascendit ut agnoscamus quam utilitatem habeat penitentia que in tali culmine noscitur collocata Et ideo consideremus quam noxia sit superbia cui non desinit frequens obviare medicina unde semper commonemur ut ab ea numquam desidia faciente cessemus Horreamus ergo superbiam que angelum de gratia superne suavitatis eiecit Amemus humilitatem que ad celos fideles extulit velociter confiteamur quod male fecimus ut ab omnibus iniquitatibus liberemur per dominum nostrum ihesum christum Cui est honor et gloria in secula seculorum amen

Domine non est exaltatum cor meum Titulus Canticum graduum hugo hic est 12us gradus scilicet humilitas que post precedentem psalmum recte ponitur in quo actum est de penitentia que sine humilitate inutilis est Vir itaque iustus in cuius persona propheta hic loquitur humilitatem in se ostendit dicens **Domine non est exaltatum cor meum** ionius per superbiam motu interiori hugo sed in contritione et in humiliatione cuius obtuli tibi sacrificium spiritus contribulatus **neque elati sunt oculi mei** signo exteriori ut transitoria concupiscerent et caduca hugo postquam iste dixit qualis fuerit in corde interius et qualis extiterit foris in corpore quam ostendit qualis fuit in actione dicens **Neque ambulavi** i. non concupivi in pomposa societate vel non fui **in magnis** factis vel virtutibus quibuscumque **neque in mirabilibus super me** i. non concupivi aliqua facere super virtutem meam sicut multi qui ex factis vel dictis magis querunt gignere in populo admirationem quam edificationem ex quo aliqui magni possint videri et laudari augustinus hoc totum planius dicatur et audiatur Non fui superbus nolui quasi in mirabilibus innotescere hominibus et nec quesivi ad super vires meas Unde apud imperitos me iactassem Omnis superbus displicet deo / debet ergo se humana anima humiliare ne deo displiceat et toto corde intendere quod dictum est Quanto magnus es humilia te in omnibus et coram deo invenies gratiam sequitur hugo **Si non humiliter sentiebam** de me memetipso **sed exaltavi animam meam** i. memetipsum laudando vel presumendo de bono quod non habeo sicut pharisei qui dicunt labia nostra a nobis sunt fiat super de me punitio **Sicut ablactatus est** in modum qui scilicet i. sicut puer abstractus a mamilla matris privatur consolatione consueta / dum adhuc deberet recipere **super matre sua** dulciter lactando **Ita retributio in anima mea** i. sic a me subtrahatur consolatio divina cassiodorus Acsi dicat si ego te presumpsi scribendo contempnere tu me merito videaris abicere postquam humilitatem et mansuetudinem semper competenter edocuit Unumquemque fidelem monet ut confidentiam suam ponat semper in deo **Speret israel in domino** i. populus christianus **ex hoc nunc et usque in seculum** i. a tempore presenti usque ad eternitatem futuram Hic textum psalmus compendioso fine conclusit ut sancte humilitati quereret ipsa veritas devotionis mirabilis nimis est humilitas que ideo maxime inter virtutes precelsas consurgit quam altissime maiestatis dignatio eam assumpsit collectio hac dei filius de celo descendens in se demonstrat ut homines per eam celum ascendere doceret quia qui se humiliat exaltabitur per dominum nostrum ihesum christum qui est benedictus in secula seculorum amen

Memento domine David. Titulus Canticum graduum glo In 13o gradu iam humilis agit de edificatione spiritualis domus dei sicut david ad litteram voluit deo edificare domum materialem Et congrue post gradum huiusmodi agit

de edificatore domus quia per humilitatem efficitur quis domus dei, unde propheta super quem requiescet spiritus meus nisi super humilem et quietum et trementem verba mea. cassiodorus. prima 1a narratio omnium x versus refert quibus prius suo promisit se requiem nullatenus sumere nisi prius vere religionis affectum humanis pectoribus infudisset unde dicit **Memento domine David** si propheta David hoc de se dixisset potuisset dicere memento mei. Sed ut alterum signet dicit **memento domine David** id est Christi qui eius nomine vocari voluit de cuius genere assumpturus erat carnem. ieronimus **et omnis mansuetudinis eius** quia non contendit neque clamavit sed sicut agnus mansuetus ductus est ad mortem. cassiodorus hoc certe omnino poterat de se David propheta dicere cum se meminisset uriam etheum propter uxorem eius crudeliter occidisse. Unde ipsius prime glosum extat exemplum **sicut iuravit domino votum vovit deo iacob** quasi dicat ad hominem memento x hominis ut impleat quod firmiter promisit cassiodorus votum ita quod filius fuit ut per ipse incarnationis adventum reconciliaret patri genus humanum hugo Numquid non potuit Christus implere quod proposuerat Constat quod sic quia deus est et hoc credebat propheta Quare ergo petit hoc duplici ratione primo ut ostendat quia quicquid habet Christus habet a patre unde ipse ait Joh. 5o Non possum ego a meipso facere quicquam 2o ut ostendat quia quicquid Christus habet prius quod sicut voluntas promittendi est a deo Ita et facultas implendi unde augustinus Nemo presumat suis viribus quod vovit qui enim te hortatur ut voveas ipse te adiuvat ut reddas Et hoc est quod apostolus dicit ad philippenses 2o Ipse dat et velle et perficere pro sua bona voluntate votum autem x hominis exponitur subsequenter **si introiero** id est non intro Nycholaus ibo cassiodorus **in tabernaculum domus mee** hoc est in celestem habitationem in quam Christus post resurrectionem suam cum assumpta carne videntibus apostolis introivit **si ascendero** id est non ascendam **in lectum strati mei** id est ad suam requiem que est a dextris dei ubi est requies et finis laborum **si dedero somnum oculis meis** Dormitus iste intelligendus est requies mortis trium **et palpebris meis dormitationem et requiem temporibus meis** hec omnia humanitati x conveniunt nos autem ieronimus In quibus non se de hoc mundo ad celos rediturum pollicetur nisi prius dignum deo patri locum vel ecclesie congregationes sua resurrectione astrueret unde

sub dit **donec inveniam locum domino** id est pectoribus credentium **tabernaculum deo iacob** id est etiam in quo **filii iacob** videlicet christiani vere militantes qui contra temptationes viciorum luctari non cessant cassiodorus locus enim dei est tabernaculum pectora sanctorum et atria ecclesie catholice quam ipse tamquam certus semper inhabitat et tabernacula sua ex nobis et in nobis fecit quando ipse nos eterne vite per sua miserationes restituit augustinus Hic ergo deus locum in corde fidelium quia unum est cor omnium in caritate copulatorum unde de eis scriptura dicit Erat illorum anima una et cor unum in deo Multi autem faciunt ne locum deo sua querunt sua diligunt sua potestate gaudent privatum suum concupiscunt Qui vult autem facere locum domino non de privato sed de communi gaudere propter 1a quam singuli possidemus Existunt lites inimicicie discordie bella inter omnes tumultus dissentiones homicidia Numquid propter ista quam diceret omnes videres Ubi ergo qui sic faciunt locum domino ut privato suo non gaudeant Abstineamus ergo omnes fratres a possessione rei private et faciamus locum domino hospitari a te vult Christus fac illi locum Quid est fac illi locum Noli amare teipsum in anima Si te amaveris claudis ei locum Si eum amaveris aperis illi Deinde ostendit quo est domino edificata ecclesia dicens **ecce audivimus eam in effrata** ieronimus Effrata est bethleem ut habetur genesis 35o ubi primo est audita quia in ipsa Christus dominus carnem assumpsit In hac et rachel israel dilecta quiescit quam typum gessit **invenimus eam in campis silue** quia ecclesia collecta est ex gentibus qui tamquam inculti et idola colentes fuerunt campi silue cassiodorus Deo facti sunt ex agrestibus mansueti et sterilibus fructuosi et cultibilibus deorum templa x divinitatis **introibimus in tabernaculum eius** nos quam in una domo ecclesie congregamur per deum **adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius** In quo predicatores apostolice audimus quae sustentant totum corpus ecclesie cassiodorus pedes significant euangelicas iussiones sicut scriptum est quam speciosi pedes euangelizantium pacem, ibi enim steterunt pedes eius ubi fidei veritas probatur esse fundata. **Surge domine in requiem tuam** Ipsa iam explesti mirandum reddidisti votum iam invenisti locum deo in cordibus credentium iam promittenti **surge** nunc a morte **tu et archa** id est ecclesia hugo **tue** id est ex latere tuo ecclesia **sanctificationis tue** idest in glorificatam naturam et non solum

tu et archa sanctificationis tue.
quasi dicat tu p̄oz surge vt archa .i. eccl̄a
q̃m sanctificasti per aspersioēm sanguĩs tui
surgat p9te ⁊ per te sicut ap9 dicit ī ad cor
Si xp̄s resurrexit ⁊ nos resurgem9 p̄ropt̄
ppha dixit etiam cum xp̄o exaltandam / quia
orat vt fideles eius virtutibz ornent̄ quatenus
⁊ ipsi digni efficiantur cū xp̄o exaltari Et
distinguit ppha ip̄am ecclām in duas par
tes viz in p̄latos ⁊ subditos vñ p̄ vtrisqȝ
orat vt in virtutibus
p̄ficiāt Et p̄o p̄ p̄lat̄ .d. **Sacerdotes tui**
gratis ministrantes ⁊ ad obseq̃ũ tuũ depu
tati **induantur iusticia** ita q nō
solum ornē
tur exterius ornamentis corporalibz s; etiam
interius virtutibz vt digne tibi valeāt ī ec
clesia mi
nistrare **et sancti tui exultent** .i. mĩo
res mi
nistri eccl̄e te laudent cũ deuotōe mentis
in signo exteriori apparente s̄m id ps 83.
Cor meũ ⁊ caro mea exultauerũt in deum vi
deinde orat ppha ad deum patrem in p̄a eccl̄e.
dicens
ioh9. **Propter dauid seruũ tuũ** .i. ppt
filiũ
tuũ qui ex semine dauid formam serui
lem sus
cepit. **nõ auertas faciem xp̄i tui** id
est
clementiã atqȝ claritatem filij tui a sanctis
in quibus ipse xp̄s ha
bitat et illuĩat eos **Iurauit dñs da
uid veritatem** .i. deus pater deo hoĩ cas
inuiolabilit̄ p̄misit sio9 **et
nõ frustrabitur eum** frustrari enĩ ē in irritũ
p̄missa deducere. ⁊ in sla
rõna
habet **et non peribit eum** .i. non mu
tabit ioh9
g° deus pater non frustrabitur .i. non eua
cuabit p̄mis
sũ s; adimplebit. **De fructu ventris tui** .i.
de
filijs sp̄ualibus per tuam doctrinã nutri
tis Nos sum9 fruct9 ventris e9 q̄s sp̄ualit̄
tanq̄ ex vtero generauit hug̃ sicut iacobz 2° ca
dicit volũtarie nos genuit verbo veri tatis sue
ponam super sedem tuam .i. faciam p̄latos ⁊
doctores eccl̄e qui
tuã doctrinã euã̄gelica p̄dicabũt cassi9 In illius
n. sede recte sedere quis dr̄ e9 p̄cepta doce m̄os
trauit ioh9. hoc v̄ificatũ est in aplis de q̃
bus in a° ps° dr̄ p̄ p̄ribus tuis nati st ⁊ filij
constitues eos p̄ncipes super oēm terrã de
quibus p̄latis ⁊ doctoribz eccl̄e p̄dictis adhuc
sub
dit. **Si custodierĩt filij tui** viz apli
et docto
res ec
clesie **testa. tui** .i. decem le
gis p̄cepta **⁊ testi. m.**
viz mandata euangelica q̃ de mea volunta
te testi
ficaui. **hec q̃ docebo eos** per moysen
et per te o xp̄e
quia lex per moysen data ē ⁊ veritas per
ihm̄ xp̄m facta ē vt hr̄ Ioh p̄mo / Et etiam si
filij eorum qui per eos
crediturũ st **custodierint**
hec p̄cepta ⁊ man
data opere adimplendo **vsqȝ in sclm̄ sede
bũt super sedem tuã** .i. sine fine tecũ reg
nabũt cassi9 huius g° sedes doi dabitur qui participes regni e9
ee meruerũt sicut in euã° ipse dt pater
volo vt vbi ego sum ⁊ ipsi sint mecũ hugo
hoc a p̄misit do9 non p̄ meritis eorum s; gr̄is
vnde
sbdit. **quoniam elegit dñs syon** .i. eccl̄az
nullo
merito p̄cedente
s; sola grã. **elegit eam in habita. sibi**
vñ apoc 21° Ecce tabnaclm̄ dei cum hoibz
et habitabit cum eis cassio9 Illa enĩ maiestas
sũme bta sũme potens q̃uis vbiqȝ tota
sit tñ btōr pectora possidens habitacula sibi
facit quos sue mĩe virtute elegit / Deinde co
firmat dñs verba pphē per se dicens hugo
hec requies mea viz eccl̄a a q̄cunqȝ fide
lis aĩa a p̄ctis mũdata
ē do9 **in sclm̄ sclī** qr ip̄am inhitat ī p̄nti
per grãm / ⁊ in futuro
per glãm aug9 Non eī deus p̄r aq̃n turbar̄
vt requiescat s; dt se requiescere in nobis qr
nos in illo re
q̄em hē9 seq̄r **hic habitabo quoniam elegi eam**
quasi dicat hec habita° hug° mea erit ex p̄a
gra mea q̃ dat ipsi eccl̄e bñdcōem vñ sbdit
viduam eius .i. ecclesiam a oēm aiam cassi9 q̃
oĩ auxilio mũdano viduata
solam spem ponit in dño Ecca enĩ q̃uis ⁊
coniugatas ⁊ virgines otine9 videat̄ / vidua
tñ dr̄ qr p̄sidio destituta sclari spē suam ī
celesti sponso reposuit qui eã de fusca pul
crã / de erronea certam de crudeli piam / de ca
duca firmissimã fecit hugo hanc inq̃ xp̄s
eccl̄e
siam **benedicens** benedcōe gra
cie in p̄senti **benedi
cam** bñdcōe gl̄e in futuro cũ dicet̄ electis
Mt 25° Venite bñdicti patris
mei perci
pite regnũ **pauperes eius** viz eccl̄e q̃ non
p̄sumũt de su
is meritis s; iugiter suos defect9 considerã
tes in sola dei mĩa spem suam ponũt hos
inquit
domin9 **saturabo panibus** augusti9
Simus
paupes ⁊ tũc saturabimur / Multi p̄sumẽ
tes de hoc sclo ⁊ sibi xp̄iani st / qui adorant
xp̄m s; non saturant̄ / saturati st enĩ ⁊ habũ
dant in superbia sua / de talibz dr̄ obp̄briũ
habũdantibz ⁊ despectio superbis Isti ha
bundãt ⁊ mãducãt s; nõ saturant̄ Et q̄

de illis dicitur in psalmo Manducauerunt et adora
uerunt omnes diuites terre adorant xpm
venerantur xm supplicant xo sed non saturantur
sapientia et iusticia ipsius Quare quia non sunt
pauperes / pauper dei in animo est non in sacco
perdit Aliquando homo habens plenam domum
vberes terras multa predia multum auri et
argenti nouit quia in ipsis non est presumen
dum humiliat se deo facit inde bene ita cor
ipsius ad deum erigitur vt nouerit quia non
solum nichil ei prosunt diuicie iste sed impediunt iste
pedes ipsius nisi ipse regat et ipse subueniat Et iste
talis numeratur inter pauperes qui saturantur panibus In
uenis autem medicum et inflatum / et ideo inflatum
quia nichil habens / querentem tamen vnde infletur non attendit
deus facultatem sed cupiditatem qua inhiat re
bus temporalibus non secundum facultatem quam ei non
contigit adipisci Ita fit vt omnes humiles secundum cor
de et in caritate genuina constitutos quicquid habuerint in
hoc seculo inter pauperes suos numeret deus quos
saturat panibus Dominus enim quamquam pascit panibus
pascit et saciat suos fideles / primus est panis
penitencie de quo dicitur in alio psalmo Cinerem tanquam pa
nem manducabam Item fuerunt michi lacrime
mee panes die ac nocte / 2us est panis doctri
ne / de quo dicitur ecclesiastici 15o Cibauit illum pane vite
et intellectus / 3us est panis eucharistie de quo saluator
dicit Johannis 6o / panis quem ego dabo caro mea pro
mundi vita est / 4us est panis gratie de quo dicitur luce
11o panem nostrum cotidianum da nobis hodie.
5us est panis glorie de quo dicitur luce 14o beatus qui man
ducabit panem in regno dei / De hiis panibus
saturantur pauperes spiritu
Deinde adhuc vox patris SACERDOTES EIUS INDU
AM SALUTARI Nycholaus i. gra cia spiritus sancti ET SANCTI EIUS
omnes viz fideles in baptismo sanctificati EXULTACIONE EXULTABUNT
i. in deo gaudebunt leticia perpetua ionius pro
euasione mali ILLUC i. in futuro
et adeptione boni vbi sancti exultabunt PRO
DUCAM CORNU DD cassiodorus i. fortitudinem
potestatis xpi que in iudi
catione monstranda est vbi ab ipso sanctis eter
na premia concedentur Et vt dominum xm debuisses
adutere hugo sequitur PARAUI LUCERNAM XPO MEO i. fe
ci lucernam filio meo / lucerna proprie est vas vbi
lumen ponitur Idem est ergo ac si dicat Ideo ad tan
tam celsitudinem venient sancti quia erunt vasa
in quibus lucebit xps
vel dicitur de ecclesia militante ILLUC PRODUCAM
CORNU DD i. ecclesie dabo fortitudinem xpi
augendo potestatem eius contra
inimicos spirituales PARAUI LUCERNAM XPO MEO ionius Johannes
baptista precursor domini saluatoris nostri a deo pa
tre dicitur preparata lucerna que eum in hunc mundi te

nebris ventiturum annunciauit INIMICOS EIUS viz iudeos non credentes IN
DUAM CONFUSIONE cum viderint dominum in maiestate sua SUPER IPSUM
AUTEM Hugo i. super xm EFFLORESCIT i. efficaciter et excellenter
apparebit SANCTIFICACIO MEA i. potestas sanctificandi quoniam solus xs sancti
ficauit per sanguinem suum ecclesiam vnde apostolus
ad ephesios 5o ait xps dilexit ecclesiam et seipsum pro
ea tradiderit vt illam sanctificaret cassiodorus Au
distis quod ascendens iste profecerit audistis
quia nos iocunditate impleuerit Nam licet ab
initio cantica graduum vniuersa gratia decantat
licet tamen dicere ista celsiora que de domini aduentu
clarissimo lumine apparuerit Creatorem quippe
prophetatio necesse fuit graduum crescere per quem
augmenta sumere constat vniuersa Restat
nobis in sequentibus gradibus post dilectio proximi
et caritas dei quos si pura mente ascendimus
tunc ad eius gloriosum perueniemus aspectum qui
est benedictus in secula seculorum amen.

ECCE QUAM BONUM ET QUAM IOCUNDUM
Titulus Canticum graduum.
Gradus 15us est caritas superna
que facit fratres habitare in vnum / ex isto gradu sequitur
benediccio et vita eterna Recte autem ipse iste psalmus post prece
dentem quia ibi actum est de edificatione domus domini
que perficitur in caritate de qua hic agitur propheta
gloriosus de fratrum cohabitatione exultat dicens
ECCE ostendentis et gratulantis vox est QUAM BONUM ET QUAM
IOCUNDUM i. quam delectabile est inquam HABITARE FRA
TRES IN VNUM ionius i. concorditer mente
et non corpore Esau et iacob
fuerunt fratres et quia simul habitabant fuit eis
causa discordie / sic meus carnalis non tamen me
amat quam substantiam meam Ergo quod hic dicit fratres
non fratres dicit corpore sed fratres spirituales qui
bus est cor vnum et anima vna cassiodorus hoc respicit
ad caritatem quam sibi perfecti omnibus se hortantur
exemplis et alter alterius virtutes imita
do mutue dilectionis se vinculo comprehendunt
Ipsa est enim habitatio quam deus querit non tecta que co
sociat corpora sed et animas religiosa societate
coniungit ionius proprie psalmus iste cenobiis et monasteriis
conuenit / licet enim et de ecclesiis intelligatur sed
ibi propositi aduersitate videtur non esse tanta
concordia vtique alius ad domum ire festinat
alius ad cenam alius in ecclesia de vsuris cogi
tat in monasteriis autem vnum propositum et vnus
animus est cassiodorus Nam vt hanc adunacionem
non mediocre ad bonum sed intelligeres esse
mirabile sub misticis operacionibus vsque ad
finem laus eam digna prosequitur cum dicit SICUT VNGUENTUM

in capite qd descēdit i barbā
barbā aaron qd descendit i
ora vesti. ei9 sicut ros hmō
q descendit i monte syon

Hugo. Per vnguēt sig gra sps sancti Ca
put xps e / barba n. q signū est vilitatis
sigt aplos qui fortes erāt in bello / per
aaron xps intellr qui cū in mūdo nō
inueniret mūdū qd offerret seipm op
tulit in sacrificiū p nobis / per ora ves
timēti sig etiā / per ros hermō sig gra
x nā iterpta lumē exaltatū Mons sy
on e etiā Est go sensus hitare in vnū e
iocundū tanq vnguentū i. gra sps sci
scri
tens in capite i. in xpo qd idest q gra descen
dit post̄ea in barbā barbā aaron
i. aplos x qui adherentes imediate xpo
pmi in vnū hitare ceperūt Qd etiā vn
guentū postea descendit in ora vesti ei9
cassio9 i. in ecclām qz vsq ad extremitates ei9
descendit sps scī gra qz baptisatos vsq i
finem scli sue mie dignatioe scificat Ipa
e n. etiā q per tunicam illam designata e
q diuidi non potuit tpe passionis Hugo
Et etiā bo t iocundū est fres hitare i vnū
sicut ros hermon i. gra x augs Nā hermō
hebraice iterpta lumen exaltatū Et xps
qui e lumen vm pmo in cruce pxea in
celo exaltatus e / q fres hitant in vnū nō
ex suis mentis nec ex suis vibus s e ex illi9
dono t ex illius gra sicut ros de celo ex ipi9
volūtate ca
dit Hugo. que i. que gracia descendit i
monte syō i. in ecclām vel in aplos ac
fideles in die penthecostes
in ipo mōte
congregatos qm illic i. in vnanimi con
gregatioe fratrū
mādauit dns bnōcōem i. pcept
vt hic
benediceret deū qm discordib nulla psta
tur bndcio et ita deū bndicētes haberent
vitam diuinā
tuam se vsq in sclm scli Cassio9
Quisa
nobis e vnitatis vtilitas / t declaratū qd
frēnus possit pstare affect9 / Diliga9 fréin
tanq nos Ame9 dnm supra nos vt ista di
lcio proximor ad illam nos perducat doi
pfussimā caritatem hoc monasteriis ho
eccijs / ho ciuib / hoc villis / hoc heremitis ostat
esse pdicatū Nullus n. ab ista fernte diui
ditur qui affcm scē religiois habe mōstr
tur / Psper libro de vita ōtepla Diligi9

n. fres tanq nos qm ad mores bonos t ad et
nam vitam qūdam sicut nobis cor salu
ti ōsulimus qm nos in eor picul cogita9
t nobis sbuenire optare9 Ita eis sbuenie9
aut si facultas defuerit volūtate sbueni
endi tenemus collecō Dicq in proximor di
lectione persū iii gradum sbscriptū qi
dei dilcōe consistit ascendere studeam9
gra t mīa dni nri ihū x Qui est bndict9
in scla sclor amen

Ecce nūc benedicite dnm.
Titulus Canticū gradum si
cut actū e in ps precedēti de di
lectioe proximi / sic qm hic agi de dilcōe di
Non q alia gracia sit qua diligi de9 t a
qua proximus s qz diuersos actus hz ipa
gra Cassi pceptum est eni Diliges dnm deum
tuū ex toto corde t ex tota aīa t ex tota vir
tute tua t proximū tuum sicut teipm Q a sic
deū diligit locū vicijs non relinq Vbi n.
intret scelus cū totus deo occupatus e aim9
Dyabolus n. vacancia desiderat / nudata per
quirit s vbi plenitem repperit sb magna dis
cedit confusioe / Vascula a cū plena st aquo
liquore suenienci angusta non capiunt
Ita t nos diuina caritas totos repleat non erit
quo crimine itroeat / proximū diligi9 sicut nos
cū illi ma non sumus s oīs vt nosmet
ipos scli affcōe tractam9 Diligam9 go frem
tanq nos t amem9 dns sup nos Psp9 libro
de vita ōteplatiā Illi deum pl9 q se diligunt
qui p eo amore sue salutis corpalit9 ad tem
pus non p tunc seipos tbulatoib ac pitu
lis tradūt / nudari facultatib ppis / patrie
sue extorres fieri pntib t vxoribus ac filijs
renunciare parati st t vt totū dicam t ipa
morte corpis non solum non refugiūt s etiā
libenter excipiunt abientes a corpis sui
vita magis q a deo aīe sue vita discedere
Ordinem vero dilcōis illi pitiunt n mod
diligendi custodiūt q min qui ōtēpnēda
e diligūt / a corpa sua min9 diligenda pl9
diligunt / a proximos non sicut seipos / a de
um plus q seipos forte non diligunt nyco
hic n. iii9 gradus e talis q ho ex perfcōe cari
tatis qm possibile e obliuiscat h9 scli t oc
cupet in diuinis laudibus q mente hitās
in celesti ciuitate sm id ad phil 3o Nra cō
uersao in celis e Ad qd ppha nos hortās ait
Ecce ascendis
tot gdib nunc in tempor pnti vos
qui estis firma cari
tate congregati t in
dei dilcōe radicati: bndicite dnō
ipm deuote laudando scē ad ipius honorem
viuendo bona de ipo omi tpe dicendo de ce
tis bnficijs eius gra
cias ei referēdo ioni9 oēs serui dnī.

In quibus ira non ipat in quibz libido non regnat et in quibus vicia non dominat. **Qui statis** pa ti. **in domo domini** nycholaus ad ipam officii dña qz aimus e in domo religionis firmo vestigio Non n. discurrere debent ecce ministri ad venatioes et aucupia tamqz milites nec ad negocia terrena sicut mercatores hugo Et etiam vos bndicite dnm qui statis i. pseuerate **in atriis domus dei nri** .i. in latitudie caritatis cuius latitudo se extendit ad diligendu et inimicos sequitur cassio doz **In noctibus** hoc e in tempore huius scli qd creberrimis tribulationibz obscurat **extollite manus vestras** elemosinas ac alia bona opa faciendo et hoc **in sca** .i. vt eternoz intentioe fiant ionius qz quod facimus amore xi fiiam et cu feceritis q sca st **et bndicite dno** qui vobis donet aim misericordem bn opandi fiiendi eleosinam q extiguit inferni ignes pparatos pctis cassio9 Dicqz caritatem dni et laudibz sacris et pia docet opatione cplendam/ Huius pactis respice qd digna retributio subseqt ionius **bndicat te dns ex syon** .i. de celesti iherusale **qui fecit celu et terram** tam viz spualia qz corpalia Tu i. q dedisti eleosinam qui fecisti virtutes a deo pmiu et bndcoem eterne vite consequeris cassio9 perpendite qd p9 oia plr dixit Nuc a psm sb singularitate cclusit vt q ante fideles fres in vnitate collegerat modo illi pplo ia dos diligenti bndcois munera pstarentur Quapp si volumus esse benedicti amore sce trinitatis et vnitas sce ecce cplectatur Retractatoz iã graduu pbroz libet referre quadmoz vsqz ad sinam ierlm gradus isti puenerit/ Pmo siquide gradu viz ad dom cu tribularer scli designat errorem post qd ad virtutu oim studia festinamus np. 2o gradu viz leuaui quadam fiducia hndi cum dino auxilio de scli molestijs ac inimici temptatibz triumphu cassio9 In 3o gradu viz letatus sum magnus gradus esse d in ecca dni pura mente cfuata conseruari/ 4o gradu viz Ad te leuaui oculos meos docet inter cfaimqz angustias cstanter de dno psumendum donec misatus exaudiat/ 5o gradu s. Nisi qz dns erat in nobis ad qd omnia dine gre applicemus nycho9 6o gradu viz Qui confidunt d qd cedatis iã passionibz per vim exercitiu virtutis fidelis xpianus confidat de stabilitate ac perseuerancia in bono cu adiutorio dei cassio9 In 7o gradu viz In cuertendo d qd copiosos fructus dine csolatois retributois metant lacrimis seminantes nycho9 8o gradu viz Nisi dns edificauerit d ipersectioem i qua fidelis xpianus cu dei adiutorio ia pficit ad aos diuet per pximu edificatoz i qua sciat se nichil posse agere n dei auxilio spali cassio9 9o gradu viz beati omnis qui timet pnunciat ex timore dni ho bts fieri et vniuersa illi pfutura cceedi/ 10 gradus viz Sepe expugnauerunt me i iuuentute sapiam de notis nycho9 vt pter tribulatoem iminetem a bonis opibus no desistant cassio9 11o gradu viz/ De pfundis/ penitentes de pmo viaozu clamant ad dnz vt in liberandis hoibz qnta diuinitatis sit potencia senciat augus Et qz ex persecoe hita de facili insurgit aliis motus saltem leuis pxe elationis dyabolo instigante qui insidiatur hoibus pfcis Ideo sequitur 12 gradus viz dne non e exaltatu cor meu In quo virtus mansuetudis et humilitatis ondit/ 13 gradus viz Memento dne dd in quo sce incarnatois fit pmissio. cassio9 hortatur vt homo quod est cordis et opis applicet per votu dinis obsequis nycho9 14o gradu viz Ecce qd bonu illa spualis adunatio de qua act e Multitudis credencium erat cor vnu et aia vna/ fratribus pdicatur supra quos bndco dni et eterna vita pernenit monstratur/ 15 gradus viz Ecce nunc benedicite dno/ monet qd ho ex persecoe caritatis quod possibile e obliuiscatur huius scli et occupetur in dinis laudibz quasi mente habitans in celis Quapp nos psatos gradus iugiter inspicientes mortiferos scli vitus errores cuinus pmijs eterne bndcois donari mereamur per dom nrm ihm xm Qui cum patre et spu sancto e honor et gla i s. s. amen

[L]**audate nomen dni** Titulus Alla cassio9 post gradualium pulcerrimaz cstructioem q vsqz ad illam caritatem q deus e puenit q securos interim efficit et felices Congrue nimis ponitur alla vt laudibz dni sca perfruens ecca cui tale munus noscitur esse pparatum post pdcos itaqz graduu psalmos quibz ad oim virtutum culmen diuina miseratoe pphta conscendit in domo dni stantes alloqtur dicens **laudate nomen dni**/ nycho9 ipm laudibus extollendo **laudate serui dnm** qui pctoz famuli esse desinistis **qui statis i domo dni** augus Illi eni i ecca dni stare q in mandatis eius pseuerant q in fide non ficta et

spe certa vel firma et caritate sincera seruiunt deo et honorat etiam eius et non dant offensionem male viuendi eis qui vere volunt ad eam sequi. **In atriis domus dei nostri** cassio. Atrium dicitur amplissime domus prius ingressus ubi habitantes propter frigus focos facere noscebantur unde a nebulosis globis ac fumi appellata atria quasi ac tradit antiquitas Et quia nullus psalmo vacat quod non ad misterium continue indicatur et illos dicit etiam domum laudare qui in primo ingressu ecclesie utpote layci stare consueverunt **Laudate dominum quia bonus dominus** etenim licet alios bonos faciens ineffabili dulcedine tenor cum audio bonus dominus nycolaus. Ipse est enim infinite bonitatis propter quod est summe laudabilis. Ideo dicitur **psallite nomini eius quoniam** dicitur ihesus id est salvator **quoniam suave est** Bernardus ait Ihesus est mel in ore et melos in aure ac iubilus in corde **quoniam iacob elegit sibi dominus israel in possessionem suam.** Per iacob intelliguntur activi contra vicia luctantes / per israel contemplativi deum in fide videntes ex quibus ecclesia constituitur quos et dominus gratis elegit laudandum predicatur hugo Et si quis quereret a propheta quo scias quod dominus elegit sibi iacob et israel possessionem respondet dicens **quia ego** spiritu prophetico **cognovi** noticia fidei et prophetie ac experientie **quod magnus est dominus** et immensus potentia et sapientia nostra et natura unde potuit scivit et voluit hoc facere **et deus noster pre omnibus diis** id est potentior sapientior et benignior nycholaus dicuntur enim dii participatione angeli et sancti quibus preest ipse deus tanquam dominus ministrum. Ideo subditur **Omnia quecunque voluit dominus fecit in celo** aliquos angelos ibi stabiliendo et alios propter superbiam deiciendo **et in terra** aliquos homines per gratiam suam vocando et alios dei iudicio licet nobis occulto dimittendo **in mari et in omnibus abissis** aquas tempestatis tempore mirabiliter calcando / aliis periclitantibus propter ventorum flatus **educens nubes ab extremo terre** id est a mari occeano a quo ut plurimum elevantur vapores humidi ex quibus nubes generantur Est enim iste occeanus terminus terre habitabilis **fulgura in pluuiam fecit** quia frequenter in densis nubibus generantur tonitrua et in precedunt choruscationes et fulgura que terminantur per hoc quod nubes in pluuiam resoluuntur **qui producit ventos de thesauris suis** id est de locis hominibus occultis augustinus quia enim flat ventus sentis quando flat vel de quo vel de quo thesauro reductus sit nescis debes in deo pietatem credendi quia ventus non flaret nisi iussisset ille qui fecit et produxisset ille qui creauit / videamus ergo hec in creatura ista laudamus miramur et benedicimus deum hugo Sed quia hec et sequentia plana sunt ad litteram ideo spiritualiter exponuntur hoc modo **educens nubes** id est predicatores quia pluunt doctrinis tonant minis et miraculis choruscant hos educit ab extremo terre nycolaus scilicet bedam ab anglia sanctos doctorem et anthonium ab hispania et de pluribus aliis a finibus terre oriundis **fulgura in pluuiam fecit** glosa id est in minas de futuro iudicio ad misericordiam / predicatores namque et terrent eterna supplicia comminando et mulcent promittendo eterna gaudia nycholaus **qui producit ventos de thesauris suis** id est impulsus ad bonum ex occultis sue deitatis **qui percussit primogenita egipti** idest initia peccati videlicet superbiam et avariciam unde ecclesiastici x dicitur Initium omnis peccati superbia Et primo ad thi. 6o Radix omnium malorum est cupiditas per predicationem id est scilicet dominus percussit hec vicia **ab homine usque ad pecus** id est a maiore usque ad minimum vel a docto usque ad indoctum Quomodo autem hec peccata destruxit consequenter declarat dicens **qui misit signa et prodigia** id est miracula quibus predicatores confirbantur **in medio tui egipte** videlicet in medio mundi vel palam et manifeste **in pharaonem et in omnes servos eius** id est contra demones et ministros eius **qui percussit gentes multas et occidit reges fortes** ipsos ad fidem convertendo per illud quod mosaice loquendi dictum fuit beato petro de conversione cornelii et amicorum eius actuum x Surge petre et occide hugo **Seon regem amorreorum et og regem basan** hos occidit moyses ut habetur numeri 21 et possedit regna eorum cum prohiberent filios israel transire per fines suos **et omnia regna chanaan** ubi dominus occidit per Iosue et filios israel 31.

reges vt hr̄. Josue .x°. Tipica iterpretacōe Seon idem sonat qꝫ temptacio oculoꝝ et sigt̄ luxuriam vel spm̄ luxurie q̄ ē amorreoꝝ id est amaricanciū qm̄ luxuriosi p⁹ pctm̄ penitent et amaritudīe torquētur. Luxuria eni futura cruciat pn̄s non saciat p̄terita non delectāt ꝫ magis affligit. Og iterptatur congregans vel coarctacio et sigt̄ auariciam vel spm̄ auaricie qꝫ d̄r rex basan .i. confusionis q̄ debet auaris inf̄r ip̄o. Oppbriū habūdantibꝫ chanaā d̄r possidens et sigt̄ supbiam q̄ vult oīa possidere .i. suppeditare hos reges occidit do⁹ in cruce vīꝫ spm̄ luxurie doloris amaritudīe spm̄ auaricie sua pauptate et nuditate atqꝫ spm̄ sr̄bie capitis inclinatōe ac nimia hūilitate

Nych. ppq̄ dn̄s hec omnia deleuit atqꝫ sbuertit nos per agnitionem suam in hereditate ppetuam asciuit et vocauit vn̄ subdr̄. **Et dedit terrā eorū hereditatē hereditatē isrl̄ pplo suo**

Cassio⁹ Versus iste declarat p̄ora ip̄a non ad lr̄am debere suscipi ꝫ spirituali expositione sentiri nā terra pmissiōis isrlitico pplo non ē hereditas data qꝫ eam suis offensionib⁹ amiserūt. Eo sub illoꝝ ꝑsigniatōe terra pmissiōis ppe datur sine dubio xp̄anis quā eterna pace custodiant. Hugo Terra ista ē celestis patria in qua demoēs creati fuerūt quā p superbia pdiderūt. hanc demonibus electis deus dedit fideli populo suo xp̄ano ippetuū possidendā. ppter qd̄ d̄r hereditas vn̄ ecc̄ x°. Sedes supboꝝ ducū dn̄s euertit et fecit mites sedere p eis ppter qd̄ demones ꝗcitant̄ inuidia q̄ fideles qui eoꝝ possident hereditatē p hijs a' factis se exaltatio et laus **Dn̄e** qui malos eiecisti iustoꝝ cū dicit̄ et p eis posuisti bonos **nomē tuū ī eternū** Nych. sit laudabile a nob̄ **Domine memoriale tuū** .i. mēo a bn̄ficioꝝ tuoꝝ ꝑmaneat **in generatiōe et generationem** .i. in generationibus sibi succedentibꝫ sicut videmus ipletū. Caim tātē laudis sbiūgit **Quia iudicabit dn̄s pplm̄ s.** iudicio approbatōis sepando bonos a malis ī iudicio futuro **et in seruis suis deprecabitur.**

Collec. Orant dm̄ boni et mali ꝫ ad vitam eterna non exaudit de⁹ nisi bonos vnde ergo dicit̄ **et ī seruis suis deprecabi.** qꝫ ad eorum p̄ces q̄ in eo suncto perseuerāt iclinatur vt eos ad eternā slm̄ exaudiat. Translatio romana hꝫ et in suis suis ꝗsolabitur. Cass.

Vtiqꝫ dū ill' p̄mia pmissa restituet q̄ hic pp̄ter nomen eꝰ laboriosa ꝗtentiōe vexati st̄. de quibus scptum ē bt̄i qui lugent qm̄ ipi consolabūtur. ppq̄ se dn̄i laudibus pphā expleuit ꝗuertī ad errorem gentium destruen dū dicens nych. **Simulacra gentiū argentū et aurū** qm̄ ad naturā et sūt **opa manuū hominū** qm̄ ad formā artifice facta **Os hn̄t** similitudīe **et n̄ loquentur oculos hn̄t et non videbūt Aures hn̄t et n̄ audient neqꝫ eni ē sp̄s ī ore ipsoꝝ.**

Et ideo ex quo non hn̄t spm̄ non possūt hr̄e vitam q̄ mediantibꝫ spiritibꝫ creatur vt d̄r libro de diā sps̄ et aīe. cass. Deridet pphā silacra gentium ne aurea signa deos qꝫ argenteos colant qꝫ de⁹ ipoꝝ in ꝗter nichil p̄e eis ꝫ ꝗtractū valet ad ad si ex eo pecūia consiciatur. Intende aūt qꝫ istis versibus et in c° xiij° ps° habūde gentiū silacra diuisa st̄ vt quos p̄ma ꝗmoītio non correxit ꝫ repetita denuo vecūndia ꝗmoneret. Collec. Moralis expositio hoꝝ versuū in dcō c° xiij ps° descripta ē sequitur post diuisam gentiliū vanitati digna senteucia ꝗ d̄r **Siles illis fiant q̄ faciūt ea** viꝫ artifices quia carent vi sesibili **et oēs q̄ ꝗfidūt in eis** .s. ydoloꝝ cultores qui ꝗfidūt in nichilum sicut et ydolū nichil ē sicut d̄r i ad cor 8°. Hugo. **Domus** .i. familia vel ꝗgrega° **isrl̄** .i. xp̄anoꝝ fidem qui dm̄ oculis mētis per fidem non sic tam aspicitis **bn̄dicite dn̄o** dm̄ laudādo lingua et vita **domus aaron** viꝫ vos prelati **bn̄dicite dn̄o** ipm̄ dig̃ne laudādo **Domus leui** vos viꝫ ministri ecclesie **bn̄dicite dn̄o** bn̄dictōe laudis et vos **q̄ timetis dn̄m** .i. qui dn̄o in qua libet ꝗuersaciōe suiuit **bn̄dicite dn̄o** debita grāꝝ actiōe. Hugo Et nos vna voce dicamus **bn̄dictus dn̄s ex syon** cassio⁹ .i. ab ecclia militāte quā ipe dn̄s xp̄s sua icarnacōe visitauit **qui hītat ī ierlm̄** .i. in ecclia triūphante in qua hītare d̄r eo qꝫ ibi magis relucet glā sua qꝫ sci ex quibꝫ ꝗstrui̅ ierlm̄ illa celestis eterna felicitate spectāntur

Mirabilis ps ad devotissimos populos instruendum Nichil enim pro tanta beneficia reddere possumus nisi ut sicut in principio huius ps dicitur e dom nrm tria confite laudes Benedicamus patrem et filium cum sancto spiritu unum atque omnipotentem deum ut sicut non est in natura distantia Ita non sit in ipsa laude diversitas hoc est trecula laus que nos reficit / hoc pabulum quo anima devota saginatur et que tamen reficitur ut nulla delectatio filiis esse videatur Ipsum itaque modo benedicamus ut eum in eternum cum angelis laudare mereamur Cui est honor et gloria in secula seculorum amen

Confitemini domino Titulus Alleluia Hugo Iste ps totus est de laudibus dei ubi multa laudabilia domini sed maxime hic misericordia dei commendatur Unum diversa sicut initia versuum tamen finis est unus omnium / quia quodque hic dicitur ad misericordiam dei refertur per quam subsistunt omnia opera eius que hic tractantur cassi Recito quociens septies ipsa misericordia repetitur que omnia in nobis indulgentissimis muneribus operatur Nam si tanti secreti discutias clementiam dei de quo vivimus misericordia quam valemus Quapropter nec ab ore nostro nec a corde debet discedere quatinus ipsa digne iugi tuitione nos servare per totum psalmum propheta loquitur / prima in parte magnificat dei expositionem ut totius orbis conditio declinatur Confitemini domino Confessionem sepe cum dicimus ad laudes domini et ad deploranda peccata generaliter pertinere hic autem non unum ex duobus sed utrumque accipiendum est / docet nos beatos viros laudes domini iugiter dicere et preterita peccata deflere Sic enim iustos intelligimus si conversi a malo illa dampnent que aliquando mala gesserunt Sicut apostolus paulus de preteritis malis dicit Non sum dignus vocari apostolus quia persecutus sum ecclesiam dei De Hugo quoniam bonus efficitur quia ab ipso fluit omne bonum quoniam in eternum misericordia eius cassi licet misericordia mistis in vitam eternam Iniquis autem in combustionem eternam non sint deinceps futuri quorum adhuc misereatur deus tamen intelligi potest in eternum futura misericordia quam suis fidelibus largitur Non quia in eternum miseri erunt et in eternum misericordia eius indigebunt sed quia ipsa beatitudo qua misericorditer misereris prestat ut esse miseri desinant et beati esse incipiant non habebit finem Ideo in eternum misericordia eius Quod iusti erimus ex iniquis / sani ex infirmis / vivi ex mortuis / inmortales ex mortalibus / et beati ex miseris misericordia eius est que hic peccata delet et in futuro sine fine coronat hic dat gratiam ibi gloriam nycolaus Et nota quod hec clausula quoniam in eternum misericordia eius 26 vicibus ponitur in hoc ps

eo quod sicut rabi salomon dicit a principio mundi usque ad dationem legis in monte synai fuerunt 26 generationes in quibus mundus fuit sustentatus sola divina miseratione Iste autem 26 generationes sic colliguntur ex scriptura Nam gen. hoc habetur quod adam genuit seth / qui seth genuit enos et caynan qui malaleel qui iareth qui enoch qui mathusale qui lamech qui noe qui sem Item habetur gen. xi quod sem genuit arfaxat qui sale qui heber qui phaleth qui ragau qui seruch qui nachor qui thare qui abraham qui ysaac Item gen. 21 / ysaac genuit iacob genesis 25 / iacob genuit levi et gen. 29 levi genuit caath Exodi 6 / caath genuit amram qui moysen / qui gersam / exodi 2 Et in hac generatione fuit data lex sequitur Confitemini deo deorum id est angelorum et hominum iustorum qui dii dicuntur participatione et adoptione iuxta illud Ego dixi dii estis Confitemini domino dominorum id est christo domino principi terre iuxta id apoc 1. principes regum terre cassio Sicut in predictis tribus versibus propositum est confitemini Ita et per omnes versus qui variantur usque in finem confitemini subaudiendum est Nycholaus Qui facit mirabilia magna solus totius nature virtutem excedentia Hugo Qui fecit celos id est ethereum sydereum cristallinum et empireum in intellectu id est in sapientia sua Iuxta id Omnia in sapientia fecisti nycholaus Qui firmavit terram super aquas id est iuxta aquas secundum communem modum loquendi quo dicitur talis est super mare et talis super sequanam Qui fecit luminaria magna Que autem sunt illa consequenter declarat dicens Hugo solem in potestatem diei ut esset lux illuminans diem lunam et stellas in potestatem noctis id est ad illuminandam noctem aug Subaudi deus omnia hec in sapientia sua fecisse sicut de celis predictum est nycholaus Propterea dicit qui solus deus fecit quamvis incipit dicere qui per angelos vel homines fecerit Unde sequitur Qui percussit egyptum cum plagis multis Cum primogenitis eorum Ista fuit decima plaga ut habetur exodi 12 cassi Et quia hic iuxta historiam nota sunt / videamus quod hic spiritualiter magis possit intelligi / percussit enim egypti primitiva quando seculi istius dampnavit gloriam que putabatur esse precipua Nam luxuria et avaritia que primogenita sunt mundi Ipsa enim primo generat pessimus venter et ideo caros sibi amplectitur dum rerum istarum cupiditate gratulatur hec deus percussit quando a limitibus sue divinitatis exclusit Hugo Nam luxuriam percussit virginitatem laudando mundiciam custodiendo et ieiunando

scibiam percussit respondendo pedes discipulorum lauando ac humilitatem docendo auariciam percussit in hoc mundo nil possidendo et omnia huius seculi relinquendo quiete consulendo. Qui eduxit israel de medio eorum. Cassiodorus. De medio egipti educit israel qui sanctos suos a conuersatione liberat pessimorum et a mundi istius habitatione tenebrosa in lucem sue veritatis adducit hoc autem facit. In manu potenti. i. in actione fortissima. Et in brachio excelso. i. in singulari sua omnipotentia. Qui diuisit mare rubrum. Hugo. Non quia aqua illius maris sit rubra sed quia litora eius rubra sunt. Ideo sic dicitur mare rubrum. In diuisiones. Ex hoc dixerunt aliqui quod mare rubrum fuit diuisum in xii locis. Ita quod quelibet tribus habuit viam per se distinctam ab aliis. Cassiodorus. Et ideo hic in plurali numero positum est diuisiones ne putaremus mare rubrum vno itinere fuisse transmissum. Collector. Hic tamen improbat nicholaus de lyra exodi 14 et addit quod hic diuisiones in plurali dicuntur eo quod aque erant eis pro muro a dextris et a sinistris. Hugo. Spiritualiter vero mare rubrum significat presens seculum vt dicit glosa eo quod est plenum amaritudine et miseriis multis. Hoc diuisit deus in diuisiones quia facit fideles suos de mundo transire ad celum diuersis ac variis modis quosdam in coniugio saluantur / quosdam in viduitate / quosdam in virginitate / quosdam in religione / quosdam in prelatione / quosdam in subiectione. Cassiodorus. Alter per elemosinas / alter per assiduam supplicationes / alter per excellentissimam caritatem sicque multe diuisionibus per huius seculi mare transitur ad dominum. Hugo. Vnde de augustino legitur in libro confessionum quod conferebat cum sociis suis quis esset aptius modus viuendi homini afflicto vt ipse augustinus erat ad ambulandum in viam dei in quo alius sic alius sic ibat. Et eduxit israel. i. populum christianum. Per medium eius diuersis modis vt predictum est. Et percussit pharaonem et virtutem eius. i. exercitum eius. In mari rubro. Ionius. Si israel i. veri christiani in quibus dolus non est summus deus pugnat pro nobis et nos tacebimus et prosternet dyabolum cum satellitibus suis ne nobis nocere valeant. Cassiodorus. Qui traduxit populum suum. videlicet christianum. Per desertum. Qui per hoc seculum transire facit illesum. Nam qui terreis inheserit ad premia diuina non perueniet desertus ideo dicitur mundus quia dei electione priuatus est. Doli n. euadunt qui mundi istius mala preterfugiunt. Qui percussit reges magnos. Hugo. Ad litteram septem fuerunt gentes in terra i. et quelibet gens habebat regem suum quos percussit dominus per iudeos vii scilicet. Et occidit reges fortes. scilicet chananeum ethe um ferezeum gergeseum amorreum iebuseum / per hos vii. reges significantur vii. vicia capitalia que a nobis repellit dominus et occidit qui nos ad mandata sua more scitate perduxerit. Omnes isti reges originem ducunt ex duobus scilicet ex corruptione carnis et suggestione dyaboli / has duas radices peccatorum oportet extirpare qui vult plene peccata vitare. Et hoc fecit dominus. Seon regem amorreorum. percussit et occidit. Et similiter og regem basan vt habetur numeri 21. Seon interpretatur germen inutile et significat carnis concupiscentiam que est fons interior omnis mali. Vnde dicit apostolus ad Ro. 8. Concupiscentiam nesciebam. Glosa dicit est bona lex que dum concupiscentiam prohibet omnia mala prohibet. Hec dicitur regnare super amorreos. i. super peccatores amaritudinis prauitate consumptos. Og interpretatur coaceruans / basan confusio. Hoc est dyabolus et coaceruator confusionis quod dominus percussit et temptatores in deserto per sceptrum confusiones repellens vt habetur mat. 4. Sed occidit eum in cruce. Alleluia. Et dedit terram eorum. i. terram gentis ibi forte viuentium ex qua electus est dyabolus et socii eius. Hanc dedit. Hereditatem israel seruo suo. i. populo christiano seruienti deo qui per israel qui interpretatur vir videns deum significatur quia ipse solus inter omnes populos deum videt oculo vere fidei. Via autem qua itur ad hanc hereditatem est humilitas vnde subditur. Nycholaus. Quia in humilitate nostra memor fuit nostri. scilicet quia demones inde ceciderunt per superbiam scilicet fideles illuc ascendunt per humilitatem. Et redemit nos sanguine suo. Ab inimicis nostris. Cassiodorus. Si ad historiam attendas nullum precium egiptiis dedit qui hebreos de manibus eorum liberare dignatus est sed quia in potestate dyaboli vel per ministros eius tenebamur obnoxii i. obligati vel rei tunc seipsum immolando magnum precium dedit vt nos ab eis redderet absolutos. Nycholaus. Deinde ponitur inuitatio ad laudem dei ex beneficio collato omni viuenti vi sensibili cum dicitur. Qui dat escam omni carni. Cassiodorus. Hoc non tantum de hominibus voluit intelligi sed etiam quicquid viuit quod volat quod repit vel graditur quia vniuersa eius largitate saciantur. Nam sicut creator est omnium ita et pastor cunctorum probatur esse

nictor / pascit et oia spiritualia et corporalia cibo sue
mie
hugo **Confitemini dno celi** Ipm laudando
non quod alius
sit deus terre sed quia in celo magis relucet
potentia sapia et bonitas eius vbi a sanctis
clare
vider. **Confitemini dno dominorum** sicut a lau
de dei inci
pit sic et in laudem dei finiuit quia ipse qui
laudatur est alpha et o principium et finis Et ideo de
bet laudari principio et fine quia vtrumque est ab
ipso sicut aps ad phil. 2o dicit / deus est qui dat
velle et perficere pro sua bona voluntate cassio
dorus Mirabilis ps et nimis profundus qui vt stel
lis micantibus mia dni vbique cognoscitur esse ra
diatus hugo: Cuius n. virtutis sit atque potestatis
2o paral. 5o ostenditur vbi legitur quod cum filii israel
dominum laudantes decantassent confitemini dno quoniam
bonus statim impleuit gloria dei in quo ostenditur
quod pns sit dei gratia prius cantantibus ps istum
in quo totiens repetitur mia que hostiaria
est paradisi prestans aditum nobis per dnm
nostrum ihm xpm qui est benedictus in secula seculorum Amen

SUper flumina babilonis
Titulus ps dd nych. Et additur
per ieremiam eo quod fima hic ps con
sonat lamentationibus ieremie Nam iste ps lo
de destructione templi et de babilonica captiui
tate facta per nabugodonosor de qua prophauit
ieremias post lxx annos reditum populi de
captiuitate et instaurationem ihrlm et templum
eius de destructione et babilonica captiuitate ad
literam propheta in modum lamentationis dicit hoc modo
Super flumina babilonis quia illa terra habundat
aquis fluminalibus
illic sedimus i. diu habitauimus sicut dicitur
deutro 10 Sedistis in cades
barne mul
to tempore **et fleuimus** habitando ibi in
tristicia et ama
ritudine eius
cum subditur **dum recordaremur syon**
i. templum salomonis incensi et destructi quod fu
erat in monte syon de qua destructione plus
affligebantur quam
de sua captiuitate **in salicibus in medio eius**
i. in medio babilonis que est plena salicibus propter
habundantiam
fluminum **suspendimus organa nostra**
i. subtraximus nos ab omni carmine leticie cas
siodorus Non enim illic ageret organa dulcia vbi
tpa vite amaris erant lamentationibus occupa
ta causa huius tristicie
adhuc subditur cum dicit **Quia illic** i. in ba
bilonia hu
go **in
terrogauerunt nos qui captiuos duxe
runt nos verba cantionum** idest canti
corum videli
cet orationes professionis nostre nycholaus

et supple gen
tiles: **qui abduxerunt nos** s. de iu
dea in
babilonem dix
erunt nobis: **hymnum cantate nobis
de canticis syon** hoc est de canticis que can
tabant in templo quod
fuit in monte syon
et subditur responsio iudeorum **Quomodo cantabimus
canticum dni** deputatum
diuino cultui **in terra aliena**
ydolatrie dedita quasi dicat nullo modo potest ho
fieri Nam balthazar rex applicans vasa do
mini diuini cultus vsibus humanis statim
fuit a deo puni
tus vt habetur danielis v **Si oblitus fuero tui
ierlm** destructionis tue cantando canticum
leticie quasi oblitus destructionis tue
obliuioni detur dextera mea idest
tota
virtus mea per infirmitatem vel mortem
**adhereat lingua mea faucibus
meis** ita quod non pos
sim loqui: **si non meminer
o tui** quasi continue dolen
do de tua destructione **si non propo
suero ierlm in principio leticie mee**
i. si accidente mi causa alicuius leticie non recorda
bor in principio de tua destructione dolendo
tunc semper puniar a deo propter quod dicitur ecci. xio In
die bonorum non
immemor sis malorum **Memor esto dne filiorum
edom** i. ydumeorum descendentium de ezau
ad puniendum eorum nequitiam **In
die ierlm** i. destructionis ihrlm in qua
fuerunt ydumei cum aliis babi
lonijs incitantes eos ad totalem destructionem
ciuitatis iheru
salem Ideo subditur **Qui dicunt** i. dixerunt
babilonijs **exi
nanite exinanite vsque ad fun
damentum in ea** i. totaliter exterminate vrbem
vsque ad fundamenta tunc
consequenter ps petit puni
tionem babiloniorum dicens **filia babilonis** idest
gens
babi
lonica **misera** In translatione hebraica
habetur vastata i. destruatur
predicit n. regnum babilonis esse destruen
dum per cirum
et darium Ideo subditur **beatus qui retribuet tibi re
tributionem tuam** i. penam consimilem
tibi debitam **quam
retribuisti nobis** i. propter mala
que fecisti nobis **be
atus qui tenebit et allidet par. sn. ad pe.**
In translatione hebraica habetur tuos vbi translatio

gis hz filios ex quo pz q itelli de puul' babi
lonis quos crudeliter interfecerut medi
et pse in babilonis destructioe sm qd dr ysa
13o de babilonijs Suscitabo sr vos medos
qui argentu non qrut nec auru volut
s sagittis puulos iterficient et lactantibz
vberibz non miserebut et sr filios non
parcet oculus eoz Et paru an hec ibidem
Infantes eoz allident in oculis eoz Na
et crudelit accipiebat pueros per pedes et
allidebat capita eoz contra parietes hec
iuxta hystoriam dca sunt hugo Moraliter
a pphta in persona iustoz lamenta p in
colatu hui9 vite q plena est miserijs et p
dilatione **Sr flumina babilonis** flumina ba
prie dt bilonis
st oia q hic amantur et **illic** non terre
trasenit hugo mor flui nis inhere
do sed ea calcando **sedimus** In humilita
et contepnendo te pstrati
et flevimus fletu ptritois p pctis ppis
ac fletu cpassionis p pctis
ac miserijs pximoz necnon fletu deuotio
nis p bnficijs dei receptis et p dilatione
patrie vn **dum recordaremur syon** Cassio9
de subdit qui
peregrinos se cgnoscut in hoc sclo suspira
tes desiderio patrie sue amaras lacrimas
fundunt qm ad illam pmissa patem
hic peruenire non pualent aug9 flent eni
multi fletu babilonis idest scli hui9 et
gaudent gaudio babilonis qui gaudet
lucris scli et flent de dampnis vtruq de
babilonia **in salicibus** Som. Salix ta
est Sequit lem natura hz
e quidem lignu ifructuosum et dr si quis
ex illa accipiat potione aut manducat
filios non fa **in salicibus** i. iter hoies
cit. Hugo mundanos et
ifructuosos qui riga flumibus babilonis
i. q delectantur in terrenis desiderijs quales st
hoies auari luxuriosi gulosi ciues babi
lo **in medio eius** poi **suspendimus**
nie ti
organa nra i. sbtraximus ipis pdi
catioes sacre scripture
Et qua **quia illic** s. in babilonia idest i
re hoc vanitate mudi existes
iterrogaverunt nos temptantes et deridetes **qui**
captivos duxerunt nos viz mali
q prauis
exemplis et verbis in captiuitate pcti nos
ducere teptauerut per quoz os dyabolus
loqns qrit bonos **verba cantionum**.
ducere captiuos
i. iterrogauerut nos vt cu ipis cantarem9
et gaudere9 et bibere9 et comedere9 Cu tn dns ma

gis velit nos in hoc mundo lugere Iux 1o Iaco.
4o Agite nuc diuites plorate vlulate i mi
serijs **et qui abduxerunt nos** i. q nos
vris a deo et
consortio boz separe
conati sunt dixerut **hymnum cantate no**
bis de canticis syon i. reddite nob'
roem q e aia
q e alia vita q e ifernus q e paradisus
hui9 qstiones faciut derisoie et curiose
Ny. Noli facile huic ad dicere Noli per
cutere organum vt sonet s potius suspe
de Non eni qrunt q discant s q repheu
dant vere fres sic e incipite velle pdicare
veritate q tu latiuq quia noscis et vide q
nece sit vt tales patiamini irrisoes et exacto
res veritatis plenos falsitatis irridete ill'
exigentibus vobis q capere non pnt et dica
te ex fiducia sanc **quomodo cantabimus**
ti cantici vestri
canticum domini in terra aliena i. inter
idignos
qui st dni alienu verba n dni sancta dnt
esse sanctoz Scriptum e eni Ne mittitis
margaritas an porcos hijs go monet nc
latere esse csentiendu aug9 Aia a fidelis it
turbas talium tanq pcclitans erexit ani
mu ad recordationem syon et astrinxit se
in ratione
qdam dicens **si oblitus fuero tui**
ierlm Petrus cantor illis csentiendo
delectatioe temporali fruendo et opa
bona dese **oblivioni detur dextera mea**
rendo tuic
i. salus mea vel vita mea eterna q per
dexteram designatur hoc dt non optando vt sa
lus eius detur obliuioni s poci9 pnuncians
adhereat lingua mea faucibus
meis si non meminero tui Cassio9 pro
penalis e
conditio vt i dni laudibz obmutescat si
oblitus fuerit irlm celestis Qd n. pbat
deterius esse q id non posse loqui Vnde ed
fuerunt medecina pstari psalmodia eni
e csolatio flenciu cura dolenciu sanitas
egrotoz hoc aie remedium ho musicatu oim
cgnoscitur esse refugiu Nam qui tali
munere pnatur ab omni bnficio csolaois
excluditur
Sequitur **si non proposuero ierlm i prin**
cipio leticie mee aug9 i. non e in
pcipua leticia de
te o irlm et in te aug9 ibi e n. summa leti
vbi dni perfruemur vbi de fernitate cohe
rente securi erimus Nullus ibi teptator
nos violabit nullus ad aliq illecebram per
cellere poterit Noie ibi ois necitas ozi

etur ibi summa felicitas. deum convertit se ad
deum q̄ hostes
h9 civitatis di'ns **MEMOR ESTO DO'E FILIOR**
EDO .i. amatorum seculi qui sunt v̄ri sanctorum. Nam edo
terrena interpretatur. libera nos de ab ill'
IN DIE IERLM qui de parabola et sui sequaces
sequestrabunt a ierlm vt ipsi pu
niantur et
boni coronentur **QUI DICUNT EXINANITE EXINA**
NITE VSQZ AD FUNDAMENTUM IN EA gregorius
in moralibus
Sicut n. sup fundamentum edificium sicut
super fidem opera construuntur. vsqz ad fundamentum
exinanisse eversio boni vivendi ope etiam
virtute fidei dissipasse. Qui cunctaqz n. digna
fidei opera conservare contempsit. Etiam fidem
perdit quia tenere videbatur. filia babilonis
caro nostra dicitur quia confusionem nobis probatur
ingerere peccatorum. Sed iustissima recompensatione ei op
tat vt sicut nos luxuria concitat ad vicia
Ita repressa ieiuniis atqz tribulationibus fa
ciamus ipsam subditam esse virtutibus. Unde
sub
dit **BEATUS QUI RETRIBUET TIBI RETRIBUTIONEM**
TUAM sup tibi
debita **QUAM RETRIBUISTI NOBIS**
Reddimus enim carni dignam retributionem
vt coacta faciat quod in delicijs implere dissi
mulat. Tales n. retributiones carni reddere
sanctorum est vt que nos traxit ad culpam adiutorio
dei perducat ad
gloriam petrus cantor **BEATUS QUI TENEBIT**
.i. continebit
se a vitiis **ET ALLIDET PARVULOS SUOS**
.i. primarios motus cupiditatis superbie lux
urie ceterorumqz viciorum que a misa matre nas
cuntur beatus
que hos confregit **AD PETRAM** xpm vt per con
fessionem contrac
ti et a cogitationibus expulsi dispereant. Cassiodorus
Mittitur n. in mentem nostram diabolo instigan
te quod nolumus recipimus quod nostra estimatione
dampnamus. Sed sine dubitatione reddimur capti
vi. Istae cogitationes dum adhuc sunt parvule et non
dum ad consensum pervenerunt periculum in per
ciuntur. sicut deum in lapidem angula
rem. aug. Fratres organa in operando non
cessent. nobis invicem cantate cantica sy
on. Quam libenter audistis tam libenter agi
te quod audistis. Suspirate in eterna ierlm
quo precedit spes nostra sequitur vita nostra. Ibi
erimus cum christo. xps nobis et modo caput est
gubernat nos modo desursum amplectitur. sed cum
in illa civitate equales erimus angelis
dei. Quisquis de mundo feliciter acrisecit / Noli
te presumere nolite libenter colloqui cupidi
tatibus vestris / si vultis armati esse contra
temptationes in seculo. Crescat et roboretur desideri
um ierlm eterne in cordibus nostris nisi

et captivitas veniet et felicitas dampnabitur hoste
extremo. Et nos devicta morte triumphabimus
cum rege nostro domino ihesu xpo qui est benedictus
in secula seculorum amen

CONFITEBOR TIBI DOMINE Titulus
psalmus david. cassiodorus per totum quidem psalmum
populus catholicus loquitur qui
est collectus de universo orbe terrarum qui in psalmo
gratias agit deo de beneficiis sibi collatis di'ns
CONFITEBOR TIBI DOMINE IN TOTO CORDE MEO.
Cor est mentis archa. unde cantica clamans
ad deum et preces mee multo efficacius audiuntur
quam si magnis clamoribus personemus. Cum quis
in toto corde nulla pars occupata in seculi huius
ambitione relinquitur sed universum laudibus
creatoris vt dignum est applicatur. augustinus Totam me
um cor flamma tui amoris accendat. nihil in
me relinquatur mihi nec quo respiciam ad me
ipsum sed totus in te estuem totus in te ar
deam totus diligam te tanquam inflammatus
a te. Causam huius lau
dationis subiungit di'ns **QUONIAM AUDISTI OMNIA**
VERBA ORIS MEI potius cordis quam car
nis. In corde n. habemus
vocem quam deus audit quam prius aures
humana non novit. In virtus psalmodie
ostenditur vt qui puro corde in homines psallit
etiam sursum inter angelos canere videatur.
Unde
subditur **IN CONSPECTU ANGELORUM PSALLAM TIBI**
petrus cantor. In tribus debemus angelos imi
tari s. in ministratione vt sp deum ministremus sicut
ipsi / in voluntate vt nichil velimus nisi quod
deus vult / sicut ipsi semper laudemus et ita.
glo
sa: **ADORABO AD TEMPLUM SANCTUM TUUM**
.i. in corde meo quod est templum dei. unde apostolus i ad
corinthios Templum dei sanc
tum est quod estis vos: **ET CONFITEBOR NOMINI**
TUO te devote lau
dando cassiodorus **SUPER MISERICORDIA TUA** quia vo
cas et
respicis peccatores **ET VERITATE TUA** quia muni
ad liberandum: neras
et promissiones
reddis. hugo: **QUONIAM MAGNIFICASTI SUPER**
OMNE NOMEN SANCTUM TUUM idest xpm sup om
ne nomen celestium
terrestrium et
infernorum **IN QUACUMQZ DIE INVOCAVERO**
TE petendo illa que perti
net ad salutem meam **EXAUDI ME** quando ho
que
sequitur **MULTIPLICABIS** .i. multi
plica in **IN ANIMA MEA**
VIRTUTEM vt accrescat in spiritu
desiderium et in eo exerceo **TUAM. ET DOMINE**
qui carnem suam sic regunt vt ipsam spiritui

subiectum audierunt omnia verba oris tui
Petrus cantor quod propheta locutus es iudeis per prophetas
hoc gentes ubique audierunt per apostolos quia in
omnem terram exivit sonus eorum cassiodorus Audi
re que verba domini ad illos pertinet qui obedi
entes esse noscuntur. Intelligant ergo iudei quod
to reatu teneantur obnoxii i. rei quia verba non
mente capere sed tantum auribus audire maluerunt
Et petrus cantor Isti reges verbi domini obedientes
cantent cum gratiarum actione in viis domini idest misericordia
et veritate uno in alio perpetuo quia universe vie domini
misericordia et veritas
Et quod cantabunt quoniam magna est gloria domini
quia est eterna ceterorum dominorum gloria transitoria
est et brevis cassiodorus Gloria quippe domini est ut seculum
respuentes eius laudes cantare non desinamus
quoniam excelsus dominus et tamen oculo miserie humilia
hugo i. humiles respicit gratiam suam eis largiendo et alta
idest superbos a longe quia per gratiam non est cum eis cassiodorus Et ut terreret superbos ad
dit animo cognoscit ne putarent de mentes superbi
incognitum esse deo quod malignis cogitationi
bus operantur vis ut tibi appropinquet
deus humilia te ipsum quam proxima illi homines
et fiunt super si ambulavero super bene
bi omnio longinqui. operando
in medio tribulationis vivificabis me
viz in anima sancti viri in hoc seculo non solum in tri
bulatione sed etiam in medio tribulationis sunt vivi
dique n. tribulationem sentiunt Nam si ad tempus
persecutorum suspendatur iniquitas dyabolicis
tamen iugiter temptationibus subiacet augustinus Ama
alteram vitam et videbis quod ista vita tri
bulatio est quantumcumque prosperitate fulgeat quibuslibet de
liciis habundet atque circumfloreat Si quis ista vita
peregrinacio est quam parum patriam diligis quam sine du
bio ob dilationem alterius vite tribularis
quam nondum est id gaudium sine ulla tempta
tione certissimum Quod vobis prestat deus sine du
bio tribulacio
est vere cassiodorus Super iram inimicorum meorum
extendisti manum tuam de persecutoribus
dicit qui quamvis
irati multa faciant populo fideli longe
tamen maiora recipient divina retribuen
te iusticia augustinus et salvum me fecit dextera
tua i. salvasti me in eternitate tua dex
tera dei eternitas nominatur hac dexte
ra salvum me fecisti non promissum temporalem
sed eternam Impiorum salus in sinistra est que est
temporalis Eterna salus qua sanctos suos salvat

in dextera est dominus retribuet pro me qui dixit
michi vindictam et ego retribuam eis cassiodorus Sed in hoc
non irascimur de eo quem potuisses accipere contra
pro inimicis orat dicens domine misericordia tua in seculum
i. in eternum quam facias in illis qui nos persequuntur
opera manuum tuarum ne despicias.
Rogat pius apostolus pro inimicis quos sibi no
verat aggravatos Intendamus quali nos predica
tione apostolus sanctus inbuerit quanto instinctu
pietatis oraverit Nam ut omnem nobis con
tra inimicos zelum excluderet ipsos rogavit
fieri socios quos hic videbatur adver
sarios sequamur sententiam piam amemus
potius affligentes nos non deus inimicos
estimare qui prestet Nam si equo animo prospe
rantur frequenter nobis talia conferunt qualia
dulcissimi amici prestare non possunt Isti
n. sepe nos a virtute patientie blandiendo de
ducunt Illi vero nos affligendo in eadem con
stituunt hugo diligendi i. sunt inimici propter
deum cuius sunt creatura etiam propter nos quia ipsos qua
fiunt nostre saluti deus n. faber est et ipsi
sunt mallei ac lima per nos quia adversitatibus et
iniuriis nos purgantes aufert rubiginem
peccatorum nostrorum Crisostomus sicut autem Michi vero per
veniat inimicias magis sustinere pro domino
atque contempni quam a cunctis regibus honorari:
Nichil n. prius nichil huic glorie potest comparari
hic n. meebimur frui possessione celorum et gloria
eorum que ibi sunt perpetuorum qui angeli quidam cum ho
minibus ambulantes tanquam virtutes in terrarum
regione degentes ut extra omnem perturbationem po
siti omnesque merorem etiam bona ineffabilia con
sequamur quibus nos omnes contingat potiri
gratia ac misericordia domini nostri ihesu christi Cui cum patre
et spiritu sancto est honor et gloria in secula seculorum amen

Domine probasti me Titulus In finem psalmus
david petrus cantor psalmus iste est octa
uus eorum qui agunt de utraque
natura in christo quam dirigitur in fine i. in christum cassio
dorus In quo est maiestatis tota perfectio et
omnium plenitudo virtutum Quamquam universis
hic psalmus sicut patri doctissimo hilario placuit
ex christi domini persona dicendus est que hic loquitur quamque
voce sua aliquando a voce suorum fidelium pro n. christus
pro parte humanitatis assumpta loquitur ad patrem do
mine pater probasti me i. probatum et cognitum
aliis me ostendisti
Nam probatus est quando dyabolus temptavit eum
et completa temptatione ministerium huius angelorum pro
batus est etiam tempore passionis quia pietate pro
nobis se optulit qui in cruce positus pro inimicis
oravit Cognitus est quando gloriam miraculorum
nis ostendit Tunc quippe deitas eius illius

q̄ eu antea credere dubitant. Sequitur. hugo

Tu cognouisti i. approbasti sessionem i. humilitatem meam In passione et resurrectionem i. glorificatorem resurrectionis mee vel vox christi est ex parte fidelis populi dicentis per te sanctorum domine probasti me i. ondisti mihi quod miser et fragilis sum tu cognouisti sessionem meam glosa quod in humilitate et in penitencia ago et resurrectionem meam s. quod per gratiam iustificatus surgo augustinus ac si dicat coram oculis tuis peccata confessus sum

intellexisti cogitationes meas de longe cum adhuc in peregrinatione sum antequam ad i. prima veniam semitam meam glosa viz. arctiora precepta que docuisti seruare et funiculum meum inuestigasti i. inuestigare me fecisti hereditatem meam quod pro illis preceptis obseruatis promisisti

et omnes vias meas tam bonas quam malas preuidisti nycholaus antequam essent in rerum natura quia non est sermo in lingua mea scilicet sufficiens ad explicandum celsitudinem tue sapientie Ideo addit scilicet

ecce domine tu cognouisti omnia nouissima cassiodorus christus dicit patri ecce tu cognouisti omnia nouissima que pertinent ad incarnationem ipsius que facta est in nouissimis temporibus sicut legitur Agnus occisus ad vesperam Et apostolus ait filioli nouissima hora est

et antiqua i. eterna per nouissima ergo exprimit suam humanitatem et per antiqua suam diuinitatem vnde addit scilicet

tu formasti me secundum hominem et posuisti super me manum tuam vt iuuares me sicut in alio psalmo dicitur Inueni dauid seruum meum oleo sancto meo vnxi eum / manus enim mea auxiliabitur illi et cetera

mirabilis facta est scientia tua ex me quia per me et apostolos meos predicata est mirabilis redemptio generis humani vbique orbi terrarum / Et hec scientia confortata est In pectoribus hominis de qua prius in certa credulitate dubitabant

et non potero ad eam viz. attingere cassiodorus quia natura hominis quam christus dignatus est assumere non poterat se diuinitati adequare sicut dicit in euangelio dicit / pater maior me est / deinde ondit per hoc per misticas enunciationes a nulla creatura diuinam fallere

posse presentiam quo ibo a spiritu tuo i. a tempore dicens nycholaus quia spiritus est deus et quo a facie tua fugiam i. presentia tua q. d. si dicat hoc est impossibile quod probat omnino d.

si ascendero in celum tu illic es per refulgentiam glorie si descendero ad infernum ades per executionem iusticie tue cassiodorus Si sumpsero pennas

meas dicit christus domine maiestatis sue efficacissimas celeriter quasi sanctorum corpus diluculo leuauit de sepulcro Beda cum audis meas glam per potestatis intellige et habitauero in extremis maris hoc est supra celi istius amplissimum finem pectus sanctorum s. in paradiso terrestri vbi christus habitasse dicitur a resurrectione vsque ad ascensionem Et quamquam veniebat ad apostolos et iterum ibi redibat quia in celo empireo non fuit corporaliter vsque ad ascensionem Et ve

etenim pro certe manus tua illuc viz. diuina potestas deducet me et tenebit me dextera tua i. filius tuus viz. verbum tuum michi vnitum conseruabit humanitatem assumptam

et dixi forsitan tenebre videlicet mortis conculcabunt me sic vt teneam a morte et non resurgam hoc dicit non dubitanter pronunciat iuxta stultam opinionem illorum qui credebant christum in morte detentum Cuius contrarium ondit

et nox illuminatio mea i. illi dicens qui prius erat apud inferos tamquam nox illuminabuntur a me et illuminati erunt in deliciis meis cassiodorus i. in paradiso qui est amenissimus locus et felicissime iocunditatis / eterna securitas / quoniam nocte i. inferni claustra christus illuminauit quando potestate diaboli strauit et hominem liberauit sua miseratione / atque spoliato ipso inferno ait sanctorum ad eius amenitatem reuersus est Et vere nox est illuminatio

quia tenebre i. secreta scriptura prophetarum non obscurabuntur primo potius illuminabuntur a te et nox i. obscuritas scripture sicut dies illuminabitur i. sicut aperta scriptura manifestabitur quia que fuerant quasi nox sub mistica complexione tenebrosa tamquam dies illuminata sunt in aduentu domini saluatoris prophetarum dicta patuerunt sed

sicut tenebre eius ita et lumen eius

i. in utroque veritas fuit sive tamen illuminata pa
tuerit sive autem mistica scripturarum videren
glosa Ideo non tenebre
non conculcabunt me **Quia tu possedisti**
renes meos ut sine peccato fieret **sus**
conceptus meus et ortus
cepisti me de utero matris mee
scilicet virginis marie Tua enim operatione hoc totum factum est
Confitebor tibi domine confessione
laudis **Quia terri**
biliter magnificatus es cassiodorus Terribili
ter enim magni
ficatus es deus pater quando in passione domini christi tenebre
sunt secute / terra tremuit / saxa dirupta sunt
sepulcra patuerunt mortui resurrectione legati sunt
tamen ipse iterum in eodem corpore sanctificata resurrectione sua
perfectus est / dum ad discipulos suos ianuis
clausis intrauit dum celos sub hominum visi
one ascendit Quia licet propria dicte compleuerit
mortem tamen suo primus hoc virtutibus applicatur
ut sue cooperationis pa
tefaceret unitatem sequitur **mirabi**lia **opera tua** vide
licet sunt
circa me pro redemptione generis
humani ut patuit in mea con
ceptione passione
resurrectione et ascensione **et anima mea cognos**
cet nimis quia dona habuit
sine mensura **Non est occul**
tatum os meum a te per os quod in interiori
bus nostri corporis re
conditum est intellige diuinitas christi unde ipse dicit pri
diuinitas mea non
est occultata a me **quod fecisti in occul**
to i. quam fecisti mani
festis et perfidis occultam **et substantia mea** pre
tiosa
cantorum i. humanitas
mea predicata est **in inferioribus terre**
hoc est in simplicibus et ydiotis gentium ex qui
bus congregata est ecclesia de cuius imperfectione subdit
imperfectum meum viderunt oculi tui
Cassiodorus. Imperfectum siquidem eius est quod ad ecclesiam
usque in finem
seculi congregatur **et in libro tuo** Nycholaus i. in
noticia
que dicitur liber eo quod omnia ibi firmiter retinentur
absque obli
uione et **omnes scribentur** In noti
cia enim predestina
tionis eterne que dicitur liber vite soli electi sunt
scripti Et in noticia prescientie siue reprobationis
que potest dici liber mortis soli reprobi sunt scrip
ti Sed in noticia diuina generaliter sumpta
quod se extendit ad predestinatorum et prescitorum
omnes sunt scripti et accipitur hic liber dei ut
dictum est glosa. Sequitur
vox christi de apostolis **dies formabuntur** Apli
dicuntur
dies de quibus dicitur dies diei eructat verbum hy
formabuntur in me a quo perfectionem gratie sument

et nemo scilicet semper formabitur idest
accipiet perfectionem **in eis** quia non
domini rem
petri vel pauli sed christi a quo christiani domini sunt
nomina christo idest
homini **nimis** valde **honorati sunt** ad hono
rem meum apostoli mei quia in omnem terram exi
uit sonus eorum O deus volun
Et ipsi sunt **amici tui** tatem tuam
in mandatis
facientes **nimis confortatus est principa**
tus eorum quia facti sunt duces prin
cipes populorum et pastores ecclesie **Di**
numerabo eos scilicet fideles quos in fide ge
nuerunt et ipsi fideles qui
deo numerabiles sunt in tantum creuerunt per doctri
nam apos
tolorum quod **super arenam maris multi**
plicabuntur i. nobis innumerabiles
erunt Et hoc totum ideo est **Quia exsur**
rexi a morte
et adhuc **sum tecum** scilicet occultus ad
dexteram tuam
donec ad iudicium veniens omnibus apparebo
manifestus cassiodorus Et regnum meum euiden
tissime hominibus innotescet futurum ad con signi
tempus non quod a patre aliquando diuiden
dus est sed quod qui est nobis modo inuisibilis
omnibus propria gentibus apparebit collector
Ideo enim sua bonitas tamdiu nos expectat
tamdiu misericorditer tolerat ut multos inue
niat quos remuneret paucos quos dampnet
Sequitur **si occideris deus peccatores** eos a
quare cogita
tionibus malis mutando / et in propositos bonos trans
ferendo ut morientes peccato viuant domino
tunc in vano accipient ciuitates scilicet
i. inutiles et dampnabiles reputabunt uino
scientias priores superstitiones mundanas Et
quando non merentur omnis ad fidem catholicam
peruenire / obstinatis qui credere noluerunt
dicitur **viri sanguinum** qui oditis fratres
quare carnaliter viuitis
et quare sanguini
nis operam **declinate a me quia dici**
tis in cogitatione i contra latera mun
ni uanitate quare vobis sponsa
sancti vite predicata sunt nycholaus Et quia tales
sunt deo et hominibus iustis odibiles Ideo subdit
nonne qui oderunt te domine oderam
illos quasi dicat sic quia eorum vicium est
odiendum bonis hominibus sicut est
odien
dum deo **et super inimicos tuos tabes**
cebam i. resoluebam interius ex zelo iu
stitie tue iratus contra eos cas
siodorus tabescere enim illos dicitur qui curis in
gentibus affliguntur et vnde pene usque ad interitum

vite corpe deficiete puenit / per hos inimicos
sigt persecutores aptos t obstinatos q scos
dei scelerata psumptoe dilacerat de quibz
adesb
ditur **PERFECTO ODIO ODERAM ILLOS** augus Oderam
redarguedo in eis iniqtates eor diligeba
nam quam creasti i. qp hoies sunt hoc e perfecto
odio inimicos dei odisse vt nec pter hoies
diligas vn
qp adiungat **INIMICI FACTI SUNT MICHI** qz inimici
facti sunt dei eius
missionibz qry extiterunt Nycho Et qz homo
iustus sp dz timere ne in tli odio excedat
mos t incurrat ad pctm Ideo adc sbditur

PROBA ME DEUS ET SCITO COR MEUM i. fac me
scire ea
q latent in
corde meo **INTERROGA ME ET COGNOSCE**
i. fac me
noscere **SEMITAS MEAS** i. scita t cogita
mea occulta
ET VIDE i. fac me
videre **SI VIA INIQUITATIS IN**
ME EST i. aliqua latens culpa vt p
vam pniaz absoluar ab ipa **ET DEDUC**
ME IN VIA ETERNA i. ad btitudinem
eternam ad quam
nullus pt peruenire nisi fuerit totalit ex
peditus a pcto scdm qp dz apoc 21o Non in
trabit in ea aliquod coinquinatum collector Si ergo
ad inueneris in via tua qd displiceat ocu
lis tuis qm via tua mortal e Ora vt
in eterna via deducaris vbi nulla e iniq
tas qz t si qp peccaueris aduocatum hemus
apud patrem ihm xpm dnm nrm qui e
bndictus in scla sclorum amen

ERIPE ME DOMINE AB HOMINE
MALO Titulus In finem ps da
uid Iste ps dirigitur
in finem cassiod. i. in xpm dom qui scdm aplm
finis est legis omni credenti ad qm p tom
psz scta eccla loquitur orans vt ab iniquo
dyabolo t ministris eius eam liberare dig
netur qui multis fraudibz atqz insidijs
deuotorum ppli fidel
conatur euertere dt ergo **ERIPE ME DOMINE AB**
HOMINE MALO i. a dyabolo de quo dz matt
13o Inimicus homo superseia
uit zizaniam ionius Et qz non tm per se
potest decipere nos dyabolus qz per orga
nu hois Io
subiungit **A VIRO INIQUO ERIPE ME**
Augus Vir iniquus e qui nocet sibi vel alijs
Et si luxuriosi non sint aspi vel psceptes
nocent tm aliquo exemplo Itaqz non no
bis placeant hoies qui lenes t blandi ama
tores tm carnalium voluptatum t iniquarum cupi
ditatum sectatores quoscumqz videtis, pclives ferri in
malas libidines t pniciosas voluptates tunc

rphendite nunc castigate Si a potiuntis certi
estote vos qui estis membra xpi qp eos hebitis
inimicos latet pnt occultare inimicos suos
pnt amare vos non pnt nec e vt qui ode
rant vos mala vobis qrant non vacent
lingua t cor vnum dicere a viro iniquo li
bera me glosa. Et qz mali ipugnant bonos
tribz modis s. corde lingua t manu / po de cor
de sbiunit
tit dicens **QUI COGITAVERUNT INIQUITATES IN**
CORDE quasi diceret eripe me a malis qt
si labijs plerumqz ptendant bona tn
in machinantur in corde mala et hij tales
TOTA DIE idest eo
tmpe **CONSTITUEBANT PRELIA**
i. occides contendi de cordibus in elium seper
bella per
neniunt **ACUERUNT LINGUAS SUAS** id
est
verba nequicie **SICUT SERPENTES** augus In
sue polierunt serpente
n. e astucia t dolus nocendi ppterea non
hns pedes ne audiat vn venit Sic mali
spiunt ad nocendum sb leni ctractu verbor
hntes occultum venen
Et ideo sequit Nycho. **VENENUM ASPIDUM SUB**
LABIIS EORUM sb spe boni suggerendo pes
sima t aie mortifera ionius
videntur amicitie verba hre t plena sunt vene
no morti
fero cassio **CUSTODI ME DOMINE DE MANU**
PECCATORIS i. a ptate dyaboli q inter omnes
creaturas pus peccauit t de ini
quitate sua adam nostrum sauciasse ab
eius dolis t insidijs custodi me quas per
me nequeo
pcauere. **ET AB HOMINIBUS INIQUIS ERIPE**
ME i. ab eius ministris qm qp non potuit
mentibz nris per se suggerendo sbri
pere per suos sequaces publice conatur
im
ples **QUI COGITAVERUNT SUPPLANTARE GRES**
SUS MEOS i. me retrahe a via dei t in
pedire opa mea parates in
vicinas fouc
as peccatorum **ABSCONDERUNT LAQUEUM**
MICHI augus Tot corpus dyabo
li breuit explicauit e ait **SUPERBI** nycho
q me
multis a varijs modis inuoluere dnt in
per
catt **FUNES EXTENDERUNT IN LAQUEUM** glosa
i. pcca
qui michi suadent facere de quibz ysa ho
ve qui trahunt pcca sicut restis qz omnis pec
cator perseuerans in pctis suis addit pcca
pctis Et cum deberet accusare pcti sui cor
rigi defensione duplicat qd qsoe possit
auferre Addunt itaqz pcca pctis t faciunt
sibi funes Vnde in fine ligentur manus t pe
des et proiciantur in tenebras exteriores

Ge q: **iuxta iter scandalum posuerunt mihi** Iter nostrum precepta dei sunt nyc. Vn gregorius omelia 38. ait Maligni spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi obsident propter quod necesse est nobis ad diuinum auxilium recurrere. Ideo subdit: **Dixi domino deus meus es tu** aug: licet omnium sit deus per creationem tamen proprie eorum deus est qui confruuntur qui ei seruiunt qui libenter sub ipso sunt cassio. Ergo ille non potest hunc versiculum dicere qui caducis probatur erroribus implicari Sequitur: **Exaudi domine vocem deprecationis mee** Sufficiat dici exaudi deus deprecationem meam Et si ad altius voluisset intelligi vox enim deprecationis est puritas cordis et clamor ie tacitus qui ascendit ad dominum **Domine domine** Repetitio ista affectum pie precatoris ostendit: hugo **tu** super es **virtus salutis mee** qui das in virtute perseuerantie qua saluus sum iom In certamine vero tribulationum saluus esse non potest nisi de misericordia domini virtus tolerantie fuerit tributa hugo **obumbrasti** per gratiam **caput meum** me protegendo **in die belli** id est in estu temptationum aug. pugno foris contra fictos bonos et falsos christianos pugno intus contra concupiscentias meas quia video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee et captiuum me ducentem in lege peccati que est in membris. Miser ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius gratia dei per ihesum christum dominum nostrum Iam iste laborans in hoc bello respexit ad gratiam dei Et qui ceperat estuare et arescere in temptationibus inuenit gratiam dei sub qua viueret: nycho **Ne tradas me domine** id est ne tradi permittas **a desiderio meo** id est a fomite ad peccatum declinante **peccatori** id est demoni cassio a desiderio suo traditur peccatori qui se per concupiscentias carnis dyabolo relinquit possidendum. de quibus dicit apostolus propterea tradidit illos deus in desideria cordis eorum in immunditia: **Cogitauerunt contra me** videlicet demones hugo quomodo me decipiant et perdant Et ideo domine **ne derelinquas me** ne per peccatum mortale cadam in manibus demonum **ne ipsi forte exaltentur** id est vt non de me triumphent nych. Contra post penam demonum et hominum malorum cum dicitur **Caput circuitus eorum** id est princeps exercitus malorum supponatur cum exercitu suo aug. vt timeant et non stent In circuitum eant erroris vbi iter est sine fine Qui enim in longum it aliunde et alicubi finit Qui in circuitum it nusquam finit. Vn in alio psalmo hoc euidentius dicit In circuitu impii ambulant **labor labiorum ipsorum** Sequitur nycho quo inducunt homines ad peccatum **operiet eos** in inferno sicut operit rethe captas aues **cadent super eos carbones** id est gehenne **in miseriis non subsistent** quia non importabilis illa pena eo quod est grauissima Et subdit: de malis hominibus **Vir linguosus** id est relator detractor et sediciosus cui voluptas est loqui nec attendit quod dicat **non dirigetur in terra** scilicet ad faciendum bona cassio quia leuitate sua frequenter excedit difficile est enim indeliberate iter esse sermonem sicut scriptum est in multiloquio non effugies peccatum aug. Vir linguosus amat mendacium Quid enim est illi voluptas nisi loqui Non enim attendit quid loquatur dum loquitur Dicit ergo omnis homo velox ad audiendum tardus ad loquendum **Virum iniustum** qui diuinas regulas contempnens voluntatis proprie seruitore trahitur **mala capient in interitu** quia in profundum inferni in morte submergentur **Cognoui** per fidem nycho **quia faciet dominus iudicium inopis** ipsum di... tando in presenti per gratiam et in futuro per gloriam **et vindictam pauperum** puniens oppressores eorum et ipsi a domino liberati et ab hostibus vindicati **Verumptamen iusti confitebuntur nomini tuo** ipsum de suis beneficiis laudando cum gratiarum actione **et habitabunt recti cum vultu tuo** clare videntes tuam faciem in celis cassio Visio inenarrabilis atque perpetua in qua semper videre quo se solet omnis rationalis creatura reficere sicut et in alio psalmo dicitur Adimplebis me leticia cum vultu tuo quando beati vt ait apostolus non per speculum sed facie ad faciem deum videbunt quam salutaria quam suauia verba misericordia sancte esse audita sunt Orauit pro nobis vt a temptationibus dyabolicis eruamur quas nobis omnino nouerat esse violentas liberatis a vultus domini pollicetur vt nichil laboriosum nichil triste metuamus quibus tale munus tanquam promittitur. Oratio Da domine vt sicut hymnus tuus desiderabilis indulgentie tue claritate nostre vis non impediant peccata quam propter ex... nostra dampnamus fatentes culpas vt te placatum habere possimus Solus enim iudex es quam veniam

tribus confitenti laus et gloria perfecta s.s. An

D[omi]ne clamaui ad te. Titulus ps. dd. cassio. Intelligens propheta humanam fragilitatem diversis peccatorum nexibus implicatam supplicat in hoc ps. quatinus inter actus istos mundanos a diversis liberetur erroribus ne in peccatorum rethiaculum cadat cum quibus se non optat habere portionem aliquam. Unde dicitur **D[omi]ne clamaui ad te** nicholaus corde et ore deprecando **exaudi me** petitionem meam adimplendo **intende voci mee** ioni[s] quum non peto corporeum desiderium aut aurum vel terrena ad huius mundi sed ut tuam misericordiam consequar scilicet. **D[omi]ne clamaui ad te** cassiodorus. Volens propheta humano generi continue affectum infundere duo tempora videtur discrepancia posuisse / dicit enim de preterito clamaui quod perfectam significat orationem. Et iterum repetit dum clamauero ad te quod utique constat positum de futuro ut sicut nullum tempus a culpis est vacuum ita nec a devotis precibus reddatur ociosum. Contra peccata siquidem continua salutare remedium est iugiter pro delictis supplicare. Oratio est enim que nos a culpis liberat. Iudicis animum mitigat delicta mundat nec oranti deesse potest misericordia cum nos humilitas iugiter ut deprecemur instigat nicholaus. **Dirigatur oratio mea** i. tibi sit placita **sicut incensum in conspectu tuo** per quod in veteri lege significabatur offerentium devotio per quam sacrificia erant accepta deo cassiodorus. Nam orationem sanctam velud odorem suauissimum suscipere dominus in apocalipsi legitur. Ubi scriptum est / Stetit angelus secus aram templi habens thuribulum aureum et ascendit fumus orationum de manu angeli in conspectu dei. Sequitur. **Eleuatio manuum mearum** i. operatio bona que in elemosinis exercetur aut in aliqua probabili conversatione peragitur sit tibi quasi **sacrificium vespertinum** quod in lege erat acceptabilius / Vel illam oblationem fortasse significat quam in fine vite solet offerre religiosa devotio cum peniam generis humani nos supplicatione precamur sicut in quinquagesimo ps. dictum est. Sacrificium deo spiritus contribulatus. Deinde petit propheta ne qui tale dicat quod conuenire debeat ad reatum dicens **Pone d[omi]ne custodiam ori meo** ne incongrue exeant verba ioni[s]. Hoc postulat propheta ut omne quod loquitur non sit ociosum sed sancti

et dignum **et ostium circumstantie labiis meis.** augustinus. quod aperiatur ad confessionem peccati et claudatur ad excusationem peccati. Ita erit ostium circumstantie non ruine **Non declines** i. declinari permittas **cor meum in verba malicie** nicholaus i. ad proferendum verba maliciose composita: **ad excusandas excusationes in peccatis** i. ut pertinaciter defendam peccatum meum excusationibus falsis cassiodorus. Nam quod dicit ad excusandas excusationes in peccatis consuetudinem significat impudentium qui quum fuerint deprehensi primo se aliqua falsitate excusare noscuntur. Et cum fuerit convicti alias semper excusationes assumunt ne veritati acquiescant inverecunda pertinacitas. Modo enim fati modo necessitati modo aliis imputando quod peccavit augustinus. Tu vero transi ad vituperationem tuam ne dicas genus tenebrarum fecit hoc quod ego feci ne computeris **cum hominibus operantibus iniquitatem** i. quibus placet iniquitas de facto sed dicit **non communicabo cum electis eorum** i. non consciam illis qui inter malos sunt precipui tamen electi quasi duces criminum qui principes latronum et caput perditorum collector. Translatio hebraica habet non comedam in deliciis eorum et hoc planum est cassiodorus. Postulata lingue custodia et criminum excusatione dampnata sancti propheta magis eligit increpationes iustorum quam blandimenta peccantium d.

Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me. Emendari magis se vult misericorditer quam laudari fallaciter. Unde scriptum est. Meliora sunt vulnera amici quam voluntaria oscula inimici augustinus. Humilia cor tuum accusa cor tuum et tu teipsum emendabis in magna parte tibi displices iustus esse vis videre quod iustus sis hoc in te tibi displicet quod et ideo et ex eo quod odisti in te quod fecisti cepisti in te seuerus esse et erit deus misericors parcet quia tu non pepercisti. Sed dicit apostolus. Nemo unquam carnem suam odio habuit. Tu quod alio loco dicit Caro concupiscit adversus spiritum. Concupiscit adversus te coniunx tua. Ama et castiga donec fiat in una formatione in una concordia cum spiritu. Cum illo erit cum hoc corruptibile corpus induerit incorruptelam et mortale hoc induerit immortalitatem nicholaus. **Oleum autem peccatoris** i. blandimentum adulatoris **non impinguet caput meum** i. mentem meam retrahendo ipsam a peccati consensu cassiodorus. Oleum enim peccatoris

ꝛ dilco ſimlata verboꝝ q̄ adulatoībꝫ ꝛ blā
dimentis mentes nr̄as velud olei pīgue
do leniter ingrediens rigorem vitꝰ emol
lit ꝛ ad noxias cogitatōes ſu amoīs oſte
tatiōe perducit ſicut in ao pſo dcm̄ ē / mol
liերunt ſmones ſuos ſr oleum ꝛ ipi ſunt
iacula Quapꝑ iᵃ monita ſꝑ eligenda ſr
q̄ non dilcōem ſcli trahunt **nych.** Qm̄
tales adulatoēs ad deceptōem nituntur
trahere Jdcirco adhuc ꝛ oro mea ſꝑ ꝑten
ditur ad ipetrandū ne ꝗſentiā in bn̄pla
citis eoꝝ in quibus male delctant. Tnſ
latio hebraica hꝫ ī malis eoꝝ vt non ſr
m̄ occaſio de lingꝰdi. De
ABSORTI i. fracti ſeu victi **SR IUNCTI PETRE IUDICES EOR** illi qui iudi
cant eos bn̄ fa
cere abſorti ſr ſicut fragile vas alliſum
petre Tnſlatio romana hꝫ abſorti iuxͣ
petrā iudices eoꝝ **aug.** Qꝛ ē abſorti ſr iux
petrā Petra aᵘ erat xp̄s i. ꝗpaſſi iudices eoꝝ
tanꝗ iudicantes de moibꝫ ꝛ ſniam pro
ferentes dixit hoc ariſtotiles Adiūgt im
petre ꝛ abſortus ē Qꝛ ē ariſtotiles audi
ant dicit xp̄s ꝛ apud inferos ꝗtemniſcat
Dixit hoc pitagoras / dixit hoc plato ad
iūge illos petre ꝗpa auctoritatem illoꝝ au
toꝛⁱ euācē Corpa inflatos crucifixo Dicaꝰ
eis vos lrās conſcripſiſtē in cordibꝫ ſuper
boꝝ ille crucem ſuam in cordibꝫ regum
Nych. **AUDIENT Vᵒ** i. audiāt ſuperbi **Vᵃ MEA** ad ſuam
correctōeꝫ **QM̄ POTUERUT** ſ. ſe corrige
vivant in
hoc mūdo ꝛ pe
nitētes diſcāt **SICUT CRASSITUDO TRE** qm̄ bone
re ſcindit. **ERUPTA Ē SR TERRĀ** i. erupt
ſurſū **DISSIPATA SR OĪA OSSA MEA** i. vir
tutes
aīe nr̄e per ſcīſ
ſionem pctoꝝ **SECUS IFER.** ad ꝗ appro
pinquare
facit multiplicaᵒ pctoꝝ Diſſipatio enī
virtutis q̄ fit per vicia facit appropiꝗre
ad penam
gehēne ſe. **QR AD TE** hic incipit
vꝰ ī hebreo **DNĒ**
AD TE OCULI MEI Ī TE SPAUI NŌ AUFERAS AĪAM MEAM hic ꝯ
pcedit
cam̄ Vn̄ ſic
ꝗſtrui. lrā **NON AUFERAS** i. auferri
non per
mittas aīam ſꝑ a te per culpā qꝛ ad te
dne oculi mei tanꝗ ad ꝓtectōem meū ī
te ſpaui
Et ideo: **CUSTODI ME A LAQ̄O QUE STATUERT MI** viꝫ dyabolꝰ ꝛ miniſtri eiꝰ **ET A SCA**
DAL' OPANCIꝫ IIQTATE Scandalū ē
enī dcm̄ vel
fcm̄ minꝰ rcm̄ ꝑbens occōnem ruine
alteri **caſſ.** Qꝛ per frēs crebro pueniunt in
quietos qui ſcām refugiunt caritatem
laqi ſr adverſa carnis deſideria qbꝫ me
tes huāne blandis nexibꝫ illigant. ꝑ
laqos i. ꝛ ſcandala totius mūdi mala
briter ꝓpha ꝗplexus ē a quibꝫ ſe ſuppli
cat cuſtodiri ne per īſidias eoꝝ poſſit
illaqari / qm̄ ſbdr. de eleīs ſcli cū quibꝫ
ſupra nolu
it ꝗicari. d. **CADENT Ī RECIACULO Eꝰ** viꝫ de
monis **PCTORES** illaqati con
ſuetuᵉ pcti: **SIGU LART. SU̅ Eᵒ** eoꝝ conſoz
cia fugiᵈᵒ **DONEC TRAN SEĀ** ex hoc mūdo **caſſ.** hoc n. ſcdm bt̄i
velut viantes tranſire dīr quia
nullis eius delctatoibꝫ occupan. Cogno
ſcimꝰ kmi frēs quale ſit piculū ſi loq
mur icaute Cognouiꝰ qꝛ nos metuere
debeaꝰ qꝛ ſciſſimꝰ ꝓpha formidat Qm̄ n.
nō aᵘ vaniloquiū ſbripit aᵘ deſideriꝫ fal
ſitatis induciᵗ / lingua ē q̄ nos trahit
ad vicia quā vnoᵒ cautiſſie vincīꝰ ſi eā
ſꝑ dnī laudibꝫ occupeꝰ / loquaꝛ ſꝑ id vbi
neſcit errare agat opus aīe ꝓfuturū ꝛ
ſuiat venerat. auctoꝛi Tunc n. nr̄o ori
cuſtodiā poniꝰ ſi iugiterᵒ dni mādata me
ditemꝛ. Silet i. in malo q̄ non tacet bo
nec erroꝛ ſbripit vbi ſe veritas celeſtis
īfuderit Nam ſi a nobis cogitaᵒ mala
ſubducaꝛ. ſi actꝰ turpiſſiꝰ ſegregaꝛ. Si ꝗ
maloꝝ ꝯuerſatōe dividam / tunc n. ꝓpha
dᵗ ſingulares efficim. dn̄o nr̄o ihū xp̄o
qui ē bn̄dictꝰ in ſcl'a ſcl'oꝝ amen

VOCE MEA AD DNM CLAM̄I Titulus Intellcꝰ dd
cū eſſet in ſpelūca oᵒ
caſſ. Ad lrām dauid filius ieſſe ſaulem
regem fugit Et cū eſſꝫ in ſpelunca orauit
Na
qᵈ ddꝫ xm̄ in corpe ſigbat eſſe futurum
cum adhuc ori intellectꝰ ꝑmitti. ad xꝫ
per dd ſigtum talis ꝗpaᵒ referri debere
monſtraꝛ **Glo.** Qꝛ cū eſſet in ſpelūca hoc ē
in mūdo vel in corpore mortali oro eius
ſuit ad prēm **collꝰ.** Qꝛ dᵗ qꝛ iam iplꝫ eſt ī
ſaluatore nr̄o corpꝰ xᵒ qꝛ ē ecc̄a viꝫ fidelis
pplꝰs xanus in hoc pſᵒ orat vt educaꝛ. de ſpe
lunca hoc ē de carcere hꝰ ſcli ꝛ perducaꝛ
ad ſpacioſa atria
prie celeſtis dicēs **VOCE MEA AD DOꝫ CLAMAUI** **augꝰ** Pꝑ dixit voce non ſui
ſtra addidit mea qꝛ multi clamāt ad doꝫ voce corpis ſui ꝛ n. ſua
hō n. iterioꝛ ī q̄. cepit hitare per fidem xp̄o

ce sua non strepitu labiorum sed in affectu cordis
clamat ad dominum ubi solus deus audit. Non vo-
ce pulmonis et lingue clames homo ad te non
audit. Cogitatio tua clamor est ad dominum. nycholaus
Repetitio est eiusdem sententie ad maiorem
affectus expressionem **EFFUNDO** cum toto conatu vel cum lacrimis
IN CONSPECTU EIUS ionius hoc est in corde meo ubi tu solus deus vides **ORATIONEM MEAM** Si quando oras expelle tumultum et caterviam rebellantium desideriorum sit fixa cogitatio tua in eum quem
adoras. Claude ostium cordis ne temptator
ingrediatur. Temptator non cessat pulsare
ut erumpat. Si clausum invenit transit quia in
potestate nostra est hoc ostium claudere. Ideo dicit
apostolus Neque detis locum dyabolo. Etenim si intra-
verit et possidet attende quia negligenter clau-
sisti aut claudere neglexisti. Quid est aut claudere
ostium hoc. Ostium duas habet valvas scilicet cu-
piditatis et timoris: aut cupis aliquid terrestre et
hac intrat: aut times aliquid terrestre et hac similiter
intrat. Timoris ergo et cupiditatis ianuam
claude contra dyabolum et aperi ad Christum cupien-
do regnum celorum timendo ignem gehennarum.
Per cupiditatem seculi dyabolus intrat per
desiderium vite eterne Christus intrat. Sed que sit
ista oratio
subiungit exponendo **TRIBULATIONEM MEAM ANTE IPSUM PRONUNCIO** id est orationem que fit in tribulatione quia plus sonat in auribus dei
tribulatio contriti cordis quam ore prolata
deprecatio. hugo **IN DEFICIENDO EX ME SPIRITUM MEUM**
id est dum deficit in me spiritus meus ut non mi-
hi attribuam vires meas nichil presumens
de me. augustinus Sicque humilis factus pronunciavi in
conspectu tuo tribulationem meam et tu cognovisti
semitas meas scilicet iustitie et preceptorum dei. nycholaus
IN VIA HAC QUA AMBULABAM videlicet in via morum **ABSCONDERUNT SUPERBI LAQUEUM MIHI** videlicet demones cum suis
ministris ad peccatum me inducentes sub specie boni.
augustinus laquei a dextris sunt et a sinistris ad peccatum.
laquei a dextris sunt prosperitates seculi. laquei a sinistris
sunt adversitates seculi. Tu in medio laqueorum ingre-
dere a via noli
recedere. hugo **CONSIDERABAM AD DEXTERAM**
id est respiciebam ad eterna bona que per dexteram
significantur **ET VIDEBAM** oculo fidei ipsam dexteram quam
mali non videbunt. augustinus Quis enim in dexteram
attendit videt: qui vero in sinistram hoc est
in ista terrena attendit excecatur. Ideoque ma-
li sinistram amantes dexteram non videbunt
et hoc est quod
sequitur glosa **ET NON ERAT QUI COGNOSCERET ME**

id est attendat ad me respiciens ad illa bona que sunt
in dextera. **PERIIT FUGA A ME** augustinus persecutores videlicet prava
in homines absconderunt michi laqueum et pe-
riit fuga a me id est non fugi a mercenario
autem qui videt lupum non periit fuga quia
fugit et dimittit oves. qui autem non fugit
patitur quod patitur pro Christo id est non fugit animo quia corpo-
re aliquando fugere licet dicente domino. Si vos
persecuti fuerint in una civitate fugite
in aliam. Sequitur **ET NON EST** de illis persecutoribus **QUI REQUIRAT ANIMAM MEAM** videlicet ad imitandum mores eius **CLAMAVI AD TE DOMINE** In tribulatione mea **ET DIXI** affectu cordis **TU ES SPES MEA** quia per te solum spero liberari et tu es etiam **PORTIO MEA IN TERRA VIVENTIUM** cassiodorus paradisus celestis est terra viventium quia
soli beati feliciter introibunt que eternitate et securitate victuri sunt. **INTENDE AD DEPRECATIONEM MEAM** et necesse est
augustinus **QUIA HUMILIATUS SUM NIMIS** eius-
dem afflictus sum et abiectus humiliatus sum in con-
tritione et humiliatus sum a persecutoribus. Nimis
humiliati sunt in hoc seculo servi dei. Hinc paulus
ait Spectaculum facti sumus mundo et an-
gelis et homini-
bus. hugo **LIBERA ME A PERSEQUENTIBUS**
tam demonibus quam ministris suis per quos dyabo-
lus agit persecutionem corporis ut interius fiat
ruina cordis **QUIA CONFORTATI SUNT SUPER ME** quia habundat
iniquitas et refrigescat caritas multorum.
EDUC DE CUSTODIA Translatio romana habet **EDUC DE CARCERE ANIMAM MEAM** id est de pressura huius mundi vel de corpore mor-
tis huius a quo corrumpitur anima. Et utrumque tamen mun-
dus quam corpus quod aggravat animam carcer
est anime in quo peccata nostra deflere debemus et ipsa
penitendo punire. Apostolus cupiebat dissolvi cum
dixit ad Romanos 8o Infelix homo quis me libe-
rabit de corpore
mortis huius **AD CONFITENDUM NOMINI TUO**
confessione laudis perpetue cum sanctis tuis. Petrus
cantor
quia **ME EXPECTANT IUSTI** videlicet sancti an-
geli et beati
omnes qui iam
sunt cum Christo **DONEC RETRIBUAS MIHI** in re-
surrectione generali premia eterna. cassiodorus Finitus
est hic quintus psalmus qui et ultimus est psalmorum illorum
qui orationis titulo prenotantur. Nec oportet in
eorum termino aliqua sub brevitate compleri quatinus
psallente domino salutarius [?] festinemus ad orationem
que nostrum est remedium. In primis agentes id est que mi-

sa sit et labia nostra crucis impressione signantes deo
suppliciter ut os nostrum abluat humana labe
pollutum dicens. ysa. Immunda labia ego habeo
Deinde orandum est verbis non quae humana desi
deria subministrant sed quae ipsa divinitas ad teme
dium nostre pravitatis indulsit. Oratio ipsa ve
ra ex humili et sincero debet fieri corde pro eode
peccata sua excusatione confitens et inter amaras
lacrimas dulcissima dei miseratione confidens
terrena non expectat sed celestia concupiscat
Sic ipsa oratio segregata a desiderio corporeo et
tamen iuncta divino sic tota denique spiritalis
homines solas lacrimas carnis profero et tanto clerz
quam dominum qui est beatus et solus potens rex regum
et dominus dominantium cum timore vel dilectione debemus ac
cedere qui universas mundi partes omnemque cre
aturam sua continet atque replet gratia / sic tamen ut
in seipso sit totus ubique malos non puniens
sed gratie sue virtute derelinquens ut patet augustinus ad dar
danum scribens latius explicavit. Saluta
riter nos ammonet festinare sermo propheticus
dicens venite adoremus et procidamus coram domino
et ploremus ante deum. Et ne omnino fluctuantes
ac trepidi linqueremur addidit qui fecit nos
ut cum nos ab ipso creatos esse agnoscimus fro
rem nostrum fiducialiter exoremus. Crisostimus su
per Ge. Tibi ergo est orandum non ut deum noceas
sed inflectas ut familiaris efficiaris interpella
tionis frequentia ut humilieris orando et ut pec
catorum tuorum sepius recorderis. Porrigitur et
oratio sanctis non tamquam per ipsos implenda sed ut
eorum meritis et precibus orationes nostre fulciantur ef
fectum a domino nostro ihesu christo / Cui cum patre et sancto
spiritu est honor et gloria per infinita seculorum secula Amen

D**omine exaudi orationem**
meam Titulus psalmi david quando per
sequebatur eum filius
suus absolon. cassiodorus. historia habetur 2o Regum 15o. notis
sima est. Nam absolon patrem suum david cog
noscitur fugatum impie persecutus. Quam similitudo
sicut quidam voluit ad deum porrigitur. Christiam
qui peccatis servientibus tamquam a filiis propriis in
mundi istius acerbitate vexantur. Sed quia hic
peccata penitendo remediantur apposite quia hic psalmus con
tinere monstratur. Quanto enim propheta plurium peni
tentium meditatione fuerit excitatus tamen quanto
futuris laudibus vicinius reddebatur tanto com
punctione cordis ad penitentie lavacra gaudet ut
salutari suffragio competenter absolutus con
spectibus dei mundissimus appareret. Rogat ergo
propheta in persona
penitentis dicens **Domine exaudi orationem meam**
nycholaus Idem repetitur ad maiorem devotionis
expressionem
cum subditur **Auribus percipe obsecrationem**
meam Auditu
clementie **in veritate tua** hugo
id est qui
veritas es et promisisti dicens Quacumque hora con
versus fuerit peccator et ingemuerit omnium pec
catorum eius amplius non recordabor / exau
di ergo **in tua iusticia** cassiodorus. Veritas nam et
me. iusticia istius est
cum rogante disceptatio ne ad iudicium illum tra
hat qui hic se prius condempnat. Superbos enim
ad examen adducit qui se bona negocia
putant habere et solus ille probatur iudicium
evadere qui recurrit ad preces. hoc totum ad la
crimabilem confessionem pertinere non dubium est mix
time cum hic psalmus ad humilitatem penitentium probetur ap
tatus. Nam
in quo sequitur **Et non intres in iudicium cum ser**
vo tuo nycholaus. id est non punias me secundum rigo
rem iusticie tue qui imploro
misericordiam et ad hoc allegat fragilitatem huma
nam quia
peccator dicit. **Quia non iustificabitur in conspectu**
tuo omnis vivens id est nullus homo vivens
quia sicut dicitur proverbiorum 24o. Sep
ties in die cadit iustus. cassiodorus. Cum nam dicit omnis
vivens hominem significat generalem ubi et infantium
vita concluditur. qui originali peccato nisi aqua
regenerationis absolvatur obnoxius id est reus sit. unde et
Iob verissime dicit. Nemo mundus ante te nec in
fans cuius est unius diei vita super terram. Et in psalmo ho
iam dictum est. Ecce nam in iniquitatibus sum conceptus
et in peccatis concepit me mater mea. Igitur
per traducem culpam delicti tenemur obnoxii et
cotidianis lapsibus peccando ut numquam per
nos nisi per divinam gratiam liberi esse possumus
Deinde enumerat penitens mala que patitur propter
que petit exau
diri dicens **Quia persecutus est inimicus**
animam meam quamvis titulus de absalon
esse videatur tamen bene inimicus
personaliter ut hoc etiam de dyabolo sentiatur
hugo qui animam penitentis populi persequitur aperte
vel oc
culte **humiliavit** quantum
in se est **in terra vitam**
meam id est in terrenis actionibus. hoc nam agunt
hostes ut relicta spe celestium terram
sapia
mus **collocavit me** id est depu
tavit **in obscu**
ris id est in tene
bris viciorum **sicut mortuos seculi**
id est ceteros
desperatos **Et anxiatus est super me spiritus**
meus pro dolore culpe mee ieronimus Et ita in
me turbatum est cor meum propter conscientiam
meam quia peccavi / petrus cantor. hoc de david
ad litteram potest exponi cuius spiritus anxiatus fuit
et cor conturbatum cum a filio suo absolon per
sequeretur / hoc etiam exponitur de christo qui ait Tris
tis est anima mea usque ad mortem. Sequitur vox peni
Memor fui dierum antiquorum nicholaus id est die
rum in quibus in

quibus mundum submersisti diluuio, pro peccato luxurie propter quod valde timeo punitionem pro peccatis meis. Vnde: MEDITATUS SUM IN OMNIBUS OPERIBUS t. in quibus sp[irit]us t. ostenditur iustitia ISTIS MANUUM T. ME DITABAR. Repetitio est eiusdem sententie ad maiorem expressionem. Et quia diuina iustitia est formidanda, ideo subdit: EXPANDI MANUS ME AS AD TE. Transumptiue pro mea saluatione. cassiodorus. Scilicet comparatio in qua ostendit sic animam suam desiderare deum quemadmodum solet sitiens terra copiosas pluuias sitire. ANIMA MEA SICUT TERRA SINE AQUA sicut sup[er]plex adheret TIBI sitiens te. Ubi est istud? Et psalmista: quemadmodum sicut ceruus desiderat ad fontes, ita desiderat anima mea ad te deus. Intuetur quod dicit tibi et non alteri, ne ideo desideria malis applicare. nycholaus. Et quia tesi no: VELOCITER EXAUDI ME DOMINE. Et subditur ideo DEFECIT SPIRITUS MEUS. scilicet deuotionis. Et ideo NON AUERTAS FACIEM TUAM A ME tanquam offensus contra me propter peccata mea que humiliter deploro. Et si quis absit auertas eam a me denegando misericordiam tuam, tunc ET SIMILIS ERO DESCENDENTIBUS IN LACUM scilicet gehenne, ubi ipsum eterna pena manendi sunt. Petit ne superbis similis fiat qui peccata sua humili satisfactione non deplorant. AUDITAM FAC MIHI MANE MISERICORDIAM TUAM, ut audiam quod in euangelio dicitur est: dimissa sunt tibi peccata tua. Mane tempus venie designat quod post noctem peccati et tenebras culpa laxatur. Et addit: QUIA IN TE SPERAUI. et non in virtute humana. cassiodorus. Et non sufficit solum sperare in eo nisi bonum agat. Ideo subdit: NOTAM FAC MIHI VIAM videlicet salutis IN QUA AMBU LEM itinere recto ad patriam. QUIA AD TE LEUAUI ANI MAM MEAM de auxilio tuo sperando. ERIPE ME DE INI MICIS visibilibus et inuisibilibus qui nos continuis temptationibus et insidiis expugnare conantur. DOMINE AD TE CONFUGI sicut ad me um protectorem. Hoc illi soli faciunt qui commissionibus obsessi. Adam enim postquam inobediens fuit deum refugit. Et ideo contrario modo rationis mentis declaratur iudicium quam fugisse se dicit ad dominum. hugo. DOCE ME FACERE VOLUNTATEM TU AM ut relinquens voluntatem meam faciam tuam. QUIA DEUS MEUS

ES TU. cassiodorus. Fida petitio competens ratio a clementi domino postulare beneficium eo quod ipse sit dominus supplicantis. nycholaus. Contra postea petitionis exauditionem dicit: SPIRITUS TUUS BONUS DEDUCET ME IN TERRAM RECTAM scilicet viuentium in qua nichil est obliquum ubi tamen abundant tamen domino semper magna exultatione gaudebunt. PROPTER NOMEN TUUM DOMINE ut tecum nomen tuum impleas quod est ihesus. VI UIFICABIS ME vita glorie IN EQUITATE TUA et non mea. cassiodorus. Penitens nam dicit se viuificandum non ex ipsius factis sed ex nomine domini christi simul et tenerrima salutare fideliter postulantes. Nam quamuis omnia gratis donet iustitie tamen ipsius est supplicantes viuificare quos spiritus immundus cernit impetere et inuadere sequitur: EDUCES DE TRIBULATIONE ANIMAM MEAM. Educuntur anime sancte de tribulatione tanquam de carceribus quando concessa venia de isto seculo precipiuntur exire hoc enim affliguntur deuoti, cruciantur iusti sed de fetibus istius lucis sanctis est terminus laborum. Ideo clamat apostolus: Cupio dissolui et esse cum christo. ET IN MISERICORDIA TUA DISPERDES OMNES INIMICOS MEOS. Ipsi enim in misericordia disperduntur quia compunctionis studio sceleratis cogitationibus abstrahuntur. Nicholaus. Ad illos pertinere non dubium est qui penas debitas per remedium supplicationis euitant. Addidit quod: ET PERDES OMNES QUI TRIBU LANT ANIMAM MEAM. videlicet dyabolus cum suis ministris qui in sua obstinatione moriuntur. Et quare tribulat animam meam? QUONIAM EGO SERUUS TUUS SUM. Nec est enim mirum, istos in iudicio perire qui tales animos phantur assumere ut innocentes viros. Ideo perseueratur quia dei famulos esse nostri. Finita est quidem afflictio supplicantium et felicem cursum lacrimarum psalmi iste qui est penitentialium psalmorum quem ideo sunt septem ut eodem numero quo peccatis eodem et peccata diluamus, sicut in ebdomada peccatis qua mundi istius ductus currit et in eodem numero remediabiliter praesentis mundi saluantur. In quibus psalmis talis est forma quia a lacrimis incipiuntur et in gaudio finis est. Ne quis de venia desperet desiderabiles hi psalmi orationes sunt sanctissimi et celestes patroni qui nexibus peccatorum implicatis salutis iter aperiunt cum ipsi singillatim delicta nostra nos deflere commoneant et ad spem gaudiorum domini promissione perducunt. Ecce considerem primo nuncupat humanum genus remedium salutare flentium consolationem semen felicium gaudiorum qui singulis gradibus spem certissimam tribuit et sine donum glorie supplicantibus in se credit

hugo. Age r. n. puniam valde t e securu ne pe
ccas t p̄ximo fructuosū vt ipm edifices
angelis gaudiosū vt societatē multipli
ces Et ideo glo̾sum vt per bona opa tua
ipm glificēs qui ē bndictꝰ i scla s. amē

Benedictus dn̄s deꝰ meꝰ

Titulus ps dd ad golia. nychꝰ
fm Jōm dauid fecit hūc ps
pugnās c̄ goliam gethcū de q̄ hr̄ p̄o Re
ia vn̄ iuxta lrām sciendū q̄ augꝰ dt de
pugna dd t golie q̄ dd accepit hanc pug
nam ex istinctu sps scī t reuelatōe diuina
t q̄ dōs per eꝰ victoriam volebat philiste
os debellare ꝓpter qd dauid dixit golie 1o
R. 17o Tu venis ad me cū gladio t hasta
et clipeo ego autem venio ad te in noīe
dn̄i Et sbditur Et dabit te dn̄s ī manu
mea t percutiā te t auferā caput tuū a
te et dabo cadauera castroꝝ philistei hoc
volatilibꝫ celi t bestijs terre vt sciat oīs
terra q̄a eꝰ dōs deus israel tc̄ Et qz hec in
figura contigebāt illis Moralitꝰ ps iste pt
exponi de bello viri iusti c̄ dyaboꝫ per go
liam signatum qui vir iustꝰ pꝰ interfcōem
golie t pꝰ temptatōes dyaboli supatas
cassi. victor hostis seuissi t stratoꝝ magꝰ
rū victoꝝ pꝰ triumphū patratū nulla se p
pe p̄sumptōis elatōe iactauit ꝫ dōi virtu
tem applicans laudes eꝰ deuota exultatōe
ꝯcelebrat dicens **Bndictꝰ dōꝰ deꝰ meꝰ** Nycholꝰ
Circa qd sciendū q̄ sicut in bello corpali
aliqn̄ pugnaꝫ de ꝓpe s. manu ad maꝫ
aliqn̄ delonge vt sagittādo vel fūda lapi
des iaciendo t tunc bellās vtiꝫ digitis
sic in bello spūali fit Nā bellatoꝝ de pro
pe i. manū qn̄ pugnat contra actꝰ pcti
viꝫ fornicatōis adulterij auaricie et ce
teroꝝ vicioꝝ Et sic dicitꝫ **q̄ docet manꝰ meas ad p̄liū**
Tunc n. vir iustꝰ bn̄ doctꝰ
a deo dꝫ qn̄ in eꝰ adiutorio sc
oportūe omnia fecit vt desideratē victo
riā ꝯsequatur. Aliqn̄ pugnaꝫ delonge viꝫ
digitis i. per salutaria ꝯsilia c̄ fornica
tionis vel adulterij occasiōem vt ē effec
tus ipudicꝰ Vnde sbditꝫ **t digitos meos ad bellū**
augꝰ. De quo bello dt apꝰ Non ē
nobis colluctatꝰ aduersꝰ carnē
t sāginem ꝫ aduersꝰ p̄ncipes ptātes t
rectores mūdi tenebrarū harū hꝫ vnꝰqsqꝫ
in seipo ad bellū de q̄ ait apꝰ Caro ꝯcupis
cit aduersꝰ spm̄ Sps a̾ aduersꝰ carnē.
Manifesta igitur sūt opa carnis q̄ sūt fornicatꝰ
imūdicia. ydoloꝝ auaricia tc̄ q̄ p̄dico vob̾
sicut p̄dixi qm̄ qui talia agūt regꝫ dei n
ꝯsequentur. Igitur q̄ ad fruitutē dei accedit q̄ bel
lum contra dyaboꝫ capiūt discere debent a
celesti magro qualitꝰ resistere possit aduer
sario. Scire oportet q̄ blande luxuꝰ prīt
q̄ aspe impaciā occidit q̄ laboriose auaricia
accendit q̄ tūc de supbia extinguetur Q̄
vicia ꝯrijs virtutibꝫ pimūꝫ hijs ac alijs
dei fūꝰ eruditus per dōm in p̄liandi pe
riculo ꝯstitutus In bn̄ficijs
dicat q̄ seꝫ nychꝰ **mīa mea** in ꝯfendis
et refugiū meū In piculis per
te euitandis **sus**
ceptor meꝰ ne ca
dam **t liberator meꝰ**
In piculis
occurrētibꝫ **protector meꝰ** contra dya
boli insultꝰ **t in ipo speraui** de victoria
optinenda **q̄ subdis po**
pulū meū sb̾ me hoīs populꝰ dici
p̄nt aī motus
qui sbdūtꝫ s. qn̄ obediunt racioni. augꝰ
Q̄r iustius q̄ pulcriꝰ esse potest q̄ q̄ mi
noꝝ fuiat maiori viꝫ caro spūi Seruiu
tū ei qui te fecit vt tibi fuiat qd ē ꝓpter
te. cassioꝰ Tonit iste qui suis motibꝫ dicatꝫ
post tot virtutū isignia tanta gra dōi p
tectꝰ non solm se fateꝫ exiguū t humilem
ꝫ vt etiam humanum genꝰ dīnis bn̄ficijs
per se monstra ret indignū dt **dn̄e q̄ ē hō** hoc sb̾in
terrogacōe
et despectu p̄nūciandū ē Acsi dicat hō ē
quasi puluer qui flante vento tr̄sfertꝫ
q̄i limus in terram liquidā resolutus.
qui hr̄e non pt firmitatē Q̄ ergo magni
est hō **q̄ innotuisti ei** .i. in noticia eiꝰ
venisti Quale ē
enī vt ille celi t terre fabricatoꝝ per assūp
ti corpis veritatem vsqꝫ ad hoīm dignatꝰ
fuit venire noticiam t regis fide innotue
rit inestimabile dt cathanū Silꝰ īterogādꝰ ē
a filiꝰ hoīs idem resꝫ
pondeatꝫ **q̄ reputas**
eū vtiqꝫ inter oēs tuas nūo ꝯsestiatꝰ
rū in 1a irlm̄ btā vbi sp iusti de dn̄i
ꝯteplatōe gaudebūt. Dein exponit diffi
nitiue q̄ bntꝰ iterrogauit q̄ ē homo dicēs
hō vanitati silis fcūs ē Et tn̄ non ē talꝰ
plasmatꝰ Ada
n. qn̄ creatus ē verax simplex purꝰ ac
imortal̾ fuit qz non potuit mori si vo
luisset ꝫ postq̄ femina suggerēte peccauit
factꝰ ē vanitati silis qm̄ mutabil̾ t mortal̾
effectus est Vanū id dicꝰ qd de sbā sua
cadens in auras tenues euanescit vt fu
mus vt vmbra Cuiꝰ rei ipe ꝯpa os dedr̄o.
dies eiꝰ sicut vmb̾ ptereūt
q̄a sicut vmbra non hꝫ firmitatē manē

tem sic nec homo ionius quia per momenta mutatur dum nescit moritur. Ego senex recordor infantilius quod fieri quod fecerim quando luserim quando huc illuc discurrerim et dum nescio senex sum et video me in uno pondere pergravatum. cassiodorus Deinde in aperta prorumpens prophetiam de incarnatione domini christi hoc quod breviter dixit **innotuisti ei** paulo latius aperiens ait: **Domine inclina celos tuos** i. maiestatem tuam **et descende** veniendo in carnem. Inclinatus enim celorum fuit quando ad hominem liberandum honor et virtus supernorum descendit. **Tange** per gratiam tuam **montes** i. superbos seculi diabolica iniquitate tumidos **et fumigabunt** i. lacrimas penitencie emittent. fumigaverunt autem dum crebris suspiriis continuis quia gemitibus sua peccata deploraverunt. Et ut hoc fiat precatur **Fulgura** i. chorusca vel clarifica **chorruscationes** i. fac miracula. **et dissipabis eos** ab eorum errore. **Emitte** per tuos apostolos et predicatores **sagittas tuas** i. verba sacre scripture quibus corda eorum pungantur **et conturbabis eos** ad penitentiam. cassiodorus Hec dicta sunt contra demones quia diaboli turba in adventu domini fuerunt strata. nycholaus. Contra vero vir iustus in periculo temptationum constitutus ad dominum orat dicens **Emitte manum tuam de alto** i. potentiam tuam de excelso: **eripe me et libera me de aquis multis** i. a temptationibus demonum impetuosis **et de manu filiorum alienorum** i. demonum qui sunt filii per creationem sed alieni sunt ab eo per rebellionem **quorum os locutum est vanitatem** s. vanum amorem terrenorum mundanis hominibus suggerendo **et dextera eorum dextera iniquitatis** quia mundi vanitate impellunt homines multis modis. Et quia ex tali beneficio debetur laus deo. Ideo subditur **Deus canticum novum** in recognitione novi beneficii **cantabo tibi** cum liberatus fuero de periculis temptationis diaboli **in psalterio decacordo psallam tibi** laudando te in observatione decalogi: **Qui das salutem regibus** i. hominibus cum adiutorio dei bene se regentibus **qui redemisti David** de saule persecutore.

de gladio maligno eripe me i. de maligni spiritus temptatione. cassiodorus Malignus est gladius diaboli quia dividit a bonis. benignus est autem gladius domini quando separat a malis. nycholaus Contra ponitur: libera ab hominibus malis qui sunt instrumenta demonum cum dicitur: **Eripe me de manu filiorum alienorum** i. hominum malorum qui sunt filii dei ad eius ymaginem creati sed ab eo per peccatum alieni **quorum os locutum est vanitatem** i. mendacium ad bonorum deceptionem **et dextera eorum dextera iniquitatis** quia manus eorum semper est extensa ad operandum iniquitatem. Et quia frequenter iniqui prosperantur in vita presenti Ideo subditur petrus cantor **Quorum filii sicut novelle plantationes** i. pullulantes et fortes **in iuventute sua**. In quo notatur prosperitas in prole tam masculina quam feminina. Unde ade subditur **Filie eorum composite** ut arte invenit speciem **circumornate ut similitudo templi** i. curiose sunt ornate sicut ymagines sunt depicte in templis. **Promptuaria eorum** que cellaria vulgus appellat **plena** vino et oleo et frumento **eructantia** i. superfluentia **ex hoc in illud**. In quo tangitur prosperitas in terra nascentibus et preterea in animalibus cum subditur **Oves eorum fetose** i. fetibus hoc est agnis habundantes **in egressibus suis** quando exeunt de ovili. **Boves eorum crasse** que etiam pro vaccis ponitur. **Non est ruina macerie** i. clausura murorum sine cemento que claudit vineas vel ortos. In quo notatur tanta eorum felicitas quod ipsa maceries non ruit quamvis sit sine cemento. Unde addit **neque transitus** ad necessari eorum **neque clamor** aeris adversitatis vel tempestate **in plateis eorum** ne sompnus eorum importuna loquacitate rumpatur sed silentium sit cum volunt quiescere. Idem beatum dixerunt populum cui hec sunt s. superiora que dicta sunt. mundi divicias preferunt celestia regna contempnunt beatitudinem putantes autem oves fetosas aspicere autem boves crassissimos possidere. nycholaus hunc ergo populum dicunt homines mundani felicem licet miser sit miseria peccati. augustinus Sed nonne debent iusti hanc felicitatem terrena

diffuge. Non ne erat domus abrahe hundans
auro argento familia pecoribus filijs. Non
ne iacob sanctus patriarcha fugiens a facie
fratris sui esau in mesopothamiam fumes
ditatus regressus est cum tanta hundancia
pecorum atque filiorum felicitas plane est illa
possidere sed hec felicitas est sinistra temporalis
corruptibilis et mortalis. Nolo ut illam fugi
as sed ne illam putes dexteram esse id est ne tempora
lia bona preponas eternis in desiderio et
amore cordis tui sicut fecit populus cuius hec
sunt que mundani homines beatum dixerunt. Non ergo
eos arguo quia filij eorum velut novelle pla
tationes constabiliti sunt a iuventute sua nec
quia filie eorum ornate sunt sicut similitudo templi
nec quia cetera hundancia et pax terrena ad
heret eis. Sed quare arguo quia id quod sinistrum
esse debuit in dextero posuerunt. Quod enim
in dextera ponere debuerant deum eternitatis
annos dei non deficientes. Et quia divicijs
effluentibus eorum apposuerunt sinistram pro dex
tera habuerunt quos filij alieni vaniloqui be
atos dixerunt. cassiodorus. Audiamus nunc quid dicat
de turba
fidelium. **Beatus est populus cuius dominus deus eius**
id est qui serviunt deo fideliter et devote. Nam
et si nos servi in regno dicimur probabili
nos conversatione tractamus. Ihesus dominus noster ve
raciter nuncupatur sicut paucis verbis beati
pauli diffinio plenissima virtute conple
ta est triumphalis quidem psalmus auditus est in quo
victoria populi xpiani descripta est qui vin
cunt sui diabolum xpi auxilio noscitur
crasse. Illud quoque magno opere attenden
dum est quod per tot psalmorum longissimam seri
em hic mundanarum rerum quasi quidam
terminus videtur appositus. Neque enim post hunc aliquid
aut de eorum persecutoribus aut de aviditate mune
ris seculi aut de passionibus martirum aut de tribu
latione penitencium aut de lamenta fide
aut de antiqui abhominanda elatione narratur
sed reliqui a psalmis sequentes in magnum misterium
divinis promissis aptari celesti leticia viden
tur plenissimi nunc repulsis nubibus peccatorum
serenis mentibus attendamus ad laudes domini nostri
ihesu xpi. Qui cum patre et spiritu sancto est honor et gloria
in secula seculorum amen.

Exaltabo te deus meus [E: initial]
titulus laudatio ipsi david. hic david
xpistum significare non dubium est, cui de
betur infinita laudatio. Sed id diligentius ar
bitror perscrutandum cur hic singulariter
contineat laudatio ipsi david cum in omnibus psalmis
ex gloria predicetur. Sed hic ideo distinctio
clarior posita est quia completis omnibus quibus hu
mana fuerat ignorancia instruenda. Nunc

ad sola domini bacare precipitur preconia id est laudes
que in hijs a psalmis sequentibus explicantur. propheta igitur
septiformi spiritu plenus laudes domini in pa
cem primum
tat dicens **Exaltabo te** nicolaus. id est quantum
quamque potero lau
dabo te domine ihesu **deus meus** creator
sum xpe qui es omnium rex
per omnium gu **et benedicam** benedictione acti
bernationem onis gratiarum
et lau **nomini tuo** In quo sal
des **in seculum** vatus sum.
hic
primum **et in seculum seculi** cassiodorus id est ceterum quod hic
feliciter incipitur
perpetua iocunditate fruetur. augustinus. Si
modo pure incipis laudare laudaturus (recte)
es qui laudare non vult in transitibus huius
seculi obmutescet cum venerit in seculum seculi.
Et quis aliter intelligeret quod ait benedicam
nomini tuo in seculum et quereret aliud seculum quo lau
daret ideo secu
tus exposuit **per singulos dies**
benedicam te Exalta ergo et benedic deum tu
um per singulos dies ut
cum finiti fuerint singuli isti dies et venit
unus dies ex laudibus eas in laude sicut
ex virtutibus in virtutem. Quod si forte illux
erit tristis dies sicut est hundancia scan
dalorum et multiplicatio temptationum si tunc desi
nis laudare creatorem tuum mentitus es
dicendo per singulos dies benedicam tibi.
Si autem non desinis quamvis tibi videatur id est dicis
ti male erit et cum in deo tuo benedic ergo quia se

**et laudabo nomen tuum in seculum et in se
culum seculi** nycholaus. sicut id est per singulos
dies beneficia tua recipio. Ita
et singulis diebus non tantum laudabo. Et tunc
ci
to **Magnus dominus** magnitudine
virtutis et sapi
Et
entie **laudabilis nimis** id est plus quam pos
sit a creatu
ra laudari unde eciam exponitur. Benedictus dominus lau
dare invocavi quoniam potestis maior est nec omni
lau
de. **et magnitudinis eius non est finis**
quia potestas eius non est determinata ad aliquem certum
effectum sed omni suo potest semper maius facere. Qua ergo
magnitudinis eius non est finis sine fine lauda
dus est. Sequitur aliorum excitacio ad laudandum dominum et dicitur
Generatio et generatio laudabit opera tua.
id est homines presentes et futuri laudent te in tuis
operibus nature et gracie quia sunt eis materia laudis.
Et ponitur hic futurum indicativi pro optativo sicut
hebraicum unde ubi cum dicitur laudabit id est laudet.
Et sic in sequen
tibus exponatur. **et potenciam tuam pronun**

nabūt quia a te fcā sᵗ vel a te pfecti: magnificētiā
glīe scītatis tue loqꝫt. i. glose sci tatis tue
⁊ mirabīa tua narrabūt alios ad tuā lau
dem in ducēdo ⁊ vtutē terribi: t. dicēt de ipio
rum punitōe augꝰ Non n. pdicabūt reg
nū tuū ieter: ⁊ iacebūt i igne eterꝫ laus
n. dei in via te astituens oñdere t' dꝫ q̄
diligas ⁊ q̄ timeas q̄ appetas q̄ fugias
q̄ eligas ⁊ q̄ reiicias Tempꝰ elcoīs nūc
ē ⁊ tempꝰ acceptō nis pxea eit se: ioꝰ ⁊ magnitudinē tuā.
narrabūt quōo a te iusti eruūt: a pctīs meōriā
hūdāe suauit. tue quia eos foueꝰ dignarꝯ nychꝰ In
bnficiis creatoīs recreatoīs gubnatoīs
⁊ glificatoīs augꝰ Vñ apl's ait Ipius su
mꝰ figmentū creati in xᵒ ihū in opibꝫ
vt in ill' ambulemꝰ Ista ē suauitas habun
dans meōe ipi' nꝰ circa nos hāc eructabūt pdicatores eꝰ nypꝰ Vñ
per hoc signatꝰ pdicatoēm pcedere debe' ex
corde de noto: ⁊ iusticia exultabūt quia ipius
blasficēis Vñ in ps hāc dꝫ letabi: iustus
cū viderit vindctām misericors In actu ⁊ misericors
miseratōr dñꝰ In natura re laxando pctā paciens
non statim puniens pctores ad pniam
eos expectando. ⁊ multū misericors penas pctatoribus debitas
minuendo: suauis dñꝰ vniūse
qꝫ omibꝫ creaturis dat esse q̄ ē desidera
tissiꝫ oibus fm se licet aliqn ratioe mali
adiūcti efficiatur aliquibꝫ tediosꝰ vt in
firmis icarcerātis ⁊ silibꝫ Et cū hoc aiāibꝫ
dat viuere vt vegetabilibꝫ viꝫ herb' ⁊ arbo
ribꝫ ⁊ vltra hoc sentire vt alibꝫ ⁊ vltra p
dicta itelligere vt hoibꝫ ⁊ angel' Et hijs
oibꝫ dat icliatoēm ad boꝫ fm nē sue mos
⁊ miseratōes eꝰ sr oīa opa eꝰ cassꝰ Inde
ē q̄ solem suū oiri facit sr bonos ⁊ malos
et pluit sup iustos ⁊ iniustos Diffusio n.
boitatis sue se extendit ad oēm creaturā
moīs pdcis augꝰ Quō dr miseratōes sr oīa
opa eꝰ Cum n. dr Ite in ignem eterꝫ q̄ pa
tus ē dyabolo ⁊ angel' eꝰ hic non misraᵒ
eꝰ sꝫ seueritas eꝰ Misatio eꝰ reddita ē opibꝫ
eꝰ Seueritas eꝰ ē non in opa sua sꝫ i opa
tua fecit te boꝫ ⁊ vicio tuō fcūs es malus
Deniqꝫ si tollas opa tua ⁊ non i te remā
neat nī opꝰ eꝰ non te dimittꝫ misraᵒ eꝰ Si
aūt non dimittas opa tua erit seueritas eꝰ
in opa tua ⁊ non in opa eꝰ nychꝰ Deīn in
uitā: gñalitꝰ oñis creatura ad laudem
dei cū dꝫ Confiteātur ⁊ dñe cōfe laudꝫ oīa opa
tua qꝫ a te creata sr oīa creata hñtꝰ in
tellcm laudare pñ pūt deū Et ce
tera creata carencia itellcū laudāt deum
large in qm in eis relucet boitas creato
ris ⁊ sr itelligētibꝫ materia diue laudis
augꝰ Nōne cōsiderata vniūsa pulcrit'ne
mūdi huiꝰ tanqꝫ vna voce ⁊ spēs ipā res
pondet nō me eꝰ feci sꝫ deꝰ / Vox quidam e
mutē terre spēs fecunditas terre q̄ sr ma
teria laudis / a quo hec oīa pcedūt cassioꝰ
Iumenta gᵒ saxa ligna terra vel hijs silia
oia laudant deum valde bona pdicā: se-
⁊ scī tui bñdicāt t qꝫ per te iusi glo tificati sr nyp. glo
riā regni tui dicēt. i. pdicabūt glo ria regni celes
tis vt ab omibꝫ conside: hoc fecerūt apli
aliqꝫ discipuli per ozbē dispersi ⁊ potenciā tuā lo
quētur. i. oñdent per miracu la doctinā euāgeca cōfirmᵃ vt notā
faciant potēciā tuā filijs hoīꝫ
cassioꝰ potencia xi' nota fcā ē qn apli diuer
sa miracula in eiꝰ noīe fecerūt Et etiam
notam faciat glām magnificē: regni tui
nychꝰ Glā ē clara noticia cū laude In reg
no aūt celesti de quo hic ē smo ē clara dei
visio ⁊ magna laudaᵒ Ideo regnū dei dici
glosum ⁊ etiam eternū pp̄ter qd' sbdit:
regnū t. regnū oīm sclōz Vñ dꝫ lu
ce iᵒ. Et regni eꝰ nō erit finis ⁊ dñaᵒ tua i oi gnāce
⁊ gnāce Petrus cantoz / Dñatur dñs in pūti ⁊ in scīs suis p grāꝫ
suam quam datur eꝰ ē eis Vñ subditur
fidelꝰ dñs i oibꝰ verbꝰ s. nyp iplēs qd' pmisit
⁊ scūs i opibꝰ suis ozdināns tpa ad declaratoēm sue
scītatis de qbꝫ sbdit: Alleuiat dñꝰ oēs q̄ cor
ruunt qꝫ corruentes in culpā sp patꝰ
ē releuare qm ē in se licet aliq
renūciāt fm q̄ dꝫ pūi io Extendi ma:
meā ⁊ non erat qui cōspiceret Ex ho se:
q̄ paratus ē releuare a pena gehēne q̄ p
culpa mozli debe: Alleuiat gᵒ corruētes
qn eoꝫ qui delinqūt pctā relaxat atqꝫ
a ptāte dyaboli absoluit. Ieronimus

et erigit omnes elisos quos corporee voluptatis precipitavit stimulus in peccatum hos sua gratia erigit si penitentiam agant. Et propter hoc **Oculi omnium** nycholaus i. bonorum **in te sperant domine** spe formata caritate **et tu das escam illorum** s. eucharistie **in tempore oportuno** quod est tempus gratie. Vel potest hic versus intelligi de omni creatura animata sensibili anima generaliter communi ut est homo et alia bruta preter hominem secundum unum dicitur **Oculi omnium in te sperant domine** quia a te expectant provisionem victualium non solum homines sed etiam bestie et aves secundum quod dicitur Matthei 6o Considerate volatilia celi etc. ubi subditur Et pater vester celestis pascit illa **et tu das escam illorum in tempore oportuno** Aliqua enim animalia sunt que secundum suam conditionem nec sine per magnum temporis spacium non comedunt sed nutrimento prius accepto vivunt sicut yrundines non comedunt in hyeme sed vivunt de nutrimento in estate accepto. Vt dicit commentator albertus super 23 de anima et de pluribus aliis potest exemplum **Aperis tu manum** i. largitatem **tuam** per bonitatis tue diffusionem **et imples omne animal benedictione** i. convenienti refectione **Iustus dominus in omnibus viis suis** cassiodorus. Vie domini sunt dispositiones atque voluntates eius quas si vere intelligamus semper iustas esse sentimus. Nam cum nos liberat infirmitatibus aut aliis molestiis equitatem facit quia patris digna restituit. Et ideo dominum nobis petimus propitium eius iusticiam confiteamur et ab ipso expectamus munera pietatis **et sanctus in omnibus operibus suis** Sanctus et pius significat et patientem ac bonorum omnium largitorem quem quippe ab ipso efficitur virtutum laude completur **Prope est dominus omnibus invocantibus eum** de quibus hoc dicit consequenter declarat cum subdit **omnibus invocantibus eum in veritate** hoc est vocantibus eum de et pro eternis bonis quia dominum propter lucrum invocat non deum sed lucrum ad se vocat cassiodorus. Solus veraciter invocat qui quicquid ab eo petit quod ipse magis postulando consentit et nycholaus. Nam invocantes eum pie i. de pertinentibus ad salutem et perfecte et perseveranter semper exaudiuntur ab eo tempore debito Jo subditur **Voluntatem timentium se** timore filiali qui est annexus caritati **faciet** quia tales supponunt voluntatem suam divine voluntati et sicut divina voluntas impletur ita et sua augustinus. Certe si nunc times dominum ut tu facias voluntatem ipsius ecce et ipse quodammodo ministrat et faciens voluntatem tuam unde sequitur **et deprecationem eorum exaudiet** nycholaus si tamen ipsa deprecatio sit pia pro se et perseveranter ut dictum est **et salvos faciet eos** In presenti iohannes dum eos eruit ab instigatione dyaboli ab ardore peccati. Et etiam salvos faciet eos in futuro salvatione eterna. nycholaus **Custodit dominus omnes diligentes se** a malo mortalis culpe sicut amicos carissimos in civitate celesti collocandos **et omnes peccatores** decedentes in mortali peccato augustinus aut veniam sibi perverse promittentes et ex ipsa promissione a peccatis et impietate non recedentes **disperdet** pena gehenne quando hiis qui a sinistris eius erunt dicet Ite maledicti in ignem eternum nycholaus. Deinde propheta ex predictis beneficiis concludit deum ab omnibus hominibus esse laudandum. Et primo incipit a seipso dicens **Laudationem domini loquetur os meum** et ad hoc alios invitat dicens **et benedicat omnis caro** i. omnis homo qui frequenter in scriptura caro nominatur secundum quod dicitur supra psalmo lxxvii Et recordatus est quia caro sunt. Et genesis 6o Non permanebit spiritus meus in homine quia caro est **nomini sancto eius** s. christi a quo omnis sanctitas derivatur **in seculum** i. in presenti vita **et in seculum seculi** i. eternaliter ubicumque enim fit talis replicatio huius dictionis seculum eternitas designatur saltem a parte post secundum doctores hebreorum cassiodorus. Audivimus in uno psalmo breviter complexa que in scripturis sanctis late diffusa sunt. Ubi enim non legitur aut opus ipsius aut potentia aut magnificentia aut sanctitas aut mirabilia aut virtutes terribilium aut magnitudo abundantie aut iustitia ut merito dici possit similiter horreum ubi tales apothece i. copiose reposite rerum probantur esse celestium. Laus vero domini opinamur sine aliquo istorum non potest inveniri. Sed cum hec formula doceat laudes diligentius exprimit significat utique et septies psalmos ad eum proxima pertinere quibus talis regula complexa promissa est. Nec putes fortuitum quod a psalmis laudes domini continentur hoc est forsitan quod in cxviii° psalmo dictum est Septies in die laudem dixi tibi. Ipse forsitan candelabra sunt sicut apocalipsis refert que ante dominum lucent. Ipse a ecclesie sunt ad quas liber domini predictus missus est destinari. Ipse denique spiritus septiformis qui ipsas laudes tanta largitate concessit. Merito exultemus copiose nobis dedisse dominum quod eius auribus offeramus tam pura conscientia probeamur. Nam quis dubitet

gratis suscipi qd ipe s pcepit imolari O
pietas imensa creatoris Et laudari se iu
bet et ne nris delinqm9 eloqis qpadmo
laude ondit Non qp ie tlibus idigunt s
qz nobis hoc vtile fuisse pspexit to dixit
tom monuit ne velim9 errare coll. pta
nobis doe tlem dulce vita in via h9 peg
natois vt digne te laudare mereami
hic et in futuro Qui cu patre et spu sanc
to viuis et regnas deus in scla s. Amen

LAUDA AIA MEA DO. iij
Titul9 Alla Qd nomen expo
e in ps° Co vo cass. Ecce iteru
auribz nris isonat celestis auctoritas pl
satqz Alla ianua cord ne vacius atqz i
anibz occupemi cogitatoibz qm octo
suum temps hre non decet milite xpi
hz n. et lingua fruct9 suos vberrima siq
dem in messe colligi si in laudes dni
pura mente moneami spiritle me
bru e cum famlat auctori ipam quoqz
aiam amendat dni veritatem lo Qp
complexa9 aerem dulcissis sonis Nam
musica ista salutaris non so mozliu
pmulcet auditu s etia itellcm delectat
angelicu aug9. Delicie sps nri diuina can
tica vbi et fletus sn gaudio non e fideli
hoi et pegrino In sclo nulla e iocudior re
cordatio qp ciuitas vni pegrina Sz recordao
ciuitatis in pegnatone non e sn dolore
atqz suspirio Spes tn reditus nri e certa
etia pegdo tristes consola et exhorta ad
laudem dei cass9. Vn ne in terreis deside
riis volutas ociosa vacaret et in fatuus vt
assolet cis mentis occupe intento dat s
xpha salubre consili Vn gnalit asuled
di LAUDA AIA MEA DO sic vt ex
cit pulsis cogi
tatoibz seruacius in ipo tm laudis nego
tio totis viribz occuperis seruacius Si qs
dicit et cui dicit Nuqp pt caro bo consili
aie suggere Infelix e ipa aia si a corpore
expectat consili Caro bene obediens fa
mula e aie. Illa regit hec regi Illa ipat
Ista famula Sz etiam cu fuerit corpus
ntrm ia icorruple cete et spuale corp9 age
licu in societate angelor Nec sic dabit co
siliu aie sp n. corp9 qm corp9 ista aiam
e Et qmus aia vil et peccatrix melior qls
mago et pstantissio corpore non e melior
mitis s na excellt multu Res spualiter
e res icorrupta et viuana e sbe dei iuisibili
ter quide regit corp9 mouet menb9 di
git sens9 pparat cogitatoes erigit i. pfert
vel apit actoes rerii ifinitar capit yma
gines Qn go caro pt dare cosili aie qs e
qui dicit lauda aia mea do nl iueim9

aplius in hoie qp carne et aiam Totu ho hoc
e sps et caro an forte ipa s dt et s qda9 ipat
et se exhortat atqz excitat Quibzda n. per
turbatoibz ex quada sui parte fluctuabat
Ex quada vero pte qua vocat ronale ia
q cogitat sapiam inherens dno et suspi
rans in im aia adultit quasda suas iferiores
partes perturbari motibz sclaribz et cupidi
tate quada terrenor desidcior ire in exte
riora et relinqre iteiore deu reuocat se ab
exteioibz ad interiora ab iferioribz ad su
periora et dt lauda aia mea do Ecce homo
stat cantat deo aqm plixi9 et sepe labia
mouet ad cantu cogitatio a nescit p qs de
sideria volat Stabat go mens nra quo
damo ad laude et aia mea p diuisas cupi
ditates vel curas negocior huc atqz illuc
et ei9 iqetudiem molestiaru qi quersa
alloq lauda aia mea do Qd e qp de aliis
rebz satagis Qz e qp te occupat cura reru
tpali atqz mozli Sta mecu lauda do
et qi ipa aia purgata et non valens ita con
sistere vt dig e Rndet meci LAUDABO DO i VITA
MEA cass9. i. in illa eternitate q verius
vita d qm nulla curaru pssura
contei de ista vero vita psenti sbditur
PSALLA DEO MEO non solum vo
ce etia opere QUOAD (?)
sp in hac vita deiu hortatur psta qp confi
dencia in hoibz
e fugieda dices NOLITE CFIDE. i PRIN
CIPIBz ioni9 Non i ipatoe non i pfectis no
in iudicibz scli qui hoc fuit ceas n
e hoc i pcedet excitus et sero in sepulcro ia
cet aug9 pz tanta magitudiem tal se cla
ritas d hoi in afflictoe aliqua qsti to. Est
quide ho magnus p qp poss liberai acci
det gaudet erigi Qz si dica libet te deus
quasi ad fabulam despas ve tlibz cogitabz
qz longe st a deo vere mira et mag more e
in eis appinq incipe desiderare incipe q
rere et agnosce eu a quo fact9 es non eni
deseret opus suu si ab ope suo non desa
Conuerte go te ad im cui dicis lauda aia
mea do et noli confide i pncipibz cassio9
i FILIJS HOIM q st mortales qui
celeri morte sciibut IN
QB9 NO E SALUS qz seipos no pnt sal
uare nych Qd gnr de
clarat
dicens EXIBIT SPS E9 i. aia cuilibet hois
egredie de corpore
etia mal gra et REUERT. s. cor
dibus suis pus i TERRA
SUAM Vnde huit origiem fm illam
dni sniam genes 3° Reuertar(is)
in terra de qua sumpt9 es qz
puluis es et i puluem reuter(is) II.a DIE.

i. separatõis ani/ me a corpore **peribũt oẽs cogitatiões eorũ** qz non poterũt exequi qd' pposuerãt cassiodorus Sicut dñus in euãº legis icre patu Stulte hac nocte aufe^z aĩa tua a te que aũt pparasti cuius erunt nycolaus per hec dcã no ẽ intelligendũ qp homo nullo' debeat ofide' de hoĩe ß non confidat in hoĩe pñcipalr̃ t ex diffidencia diuini adiutoris de q pñci palit' confide' debe' t ex gñti de hoĩe i qz ẽ istrumẽz vel coadiutor ipi' dei vn ondit qp de deo ẽ pñcipalr̃ ofidedũ **btus cui deus iacob adiutor eius** Magis hic deus iacob noia^z qp alterius pphe / qz hic loq^z ppha de confide^a in deo qui dixit iacob vt habet confidentiã in eo gen̄ xlvº Noli time' descen dere in egyptũ t se^z Ego descendã tecũ illuc t adducã te iñ reuertentẽ cassiodorus Ill' n. adiu tor ẽ qui ipo donante virtutũ grad' bois itentioib^z erutũ^z Spes **spes eius in dño deo ipius** nych' tanqp in suo ptectore t saluatore cu ro qñt sbditur t pmo ex diuina ptãte ẽ d' **qui fecit celũ t terrã mare t oĩa q̃ in eis sunt** etc' pt vbiqz saluare qñ cu' ptãs attingit vbiqz / 2º qp sparare debet in deo pbat ex diuina virtute q adipl^z pmissa **qui custodit veritatẽ i sclm** qz ipe ẽ be ritas / 3º pbat idem ex dei equitate cũ dicit **facit iudiciũ** vide licet **i iuriã pacientib'** eos vindicãdo / 4º pro bat ex dei pietate. d. **dat escã esurientib'** supplens nuti menti defectũ cassiodorus Sicqz meoria hñdãe suauitatis sue eruc tabũt vnde ad' subdit^z **dñs soluit cõpeditos** a vicijs pctõr qbz mens nra qsi qbusdã funib^z illiga^z Nã sicut ligat dyabol' qui pctã ɔmettit Ita soluit xps qui delcã di mit' **dñs illuĩat cecos** Omis vicio sit si ceci sr̃ qsi pctõr ignorãe obscuritatib^z iplicã^z Sz istos illuĩat solus xps dans eis sapiam t agros q illuĩat cecũ hoĩem videntem̃ i huc mu^z Petrus cantor **dñs erigit** per hui litatem **elisos dñs diligit iustos** per grẽ ifusio nẽ t ɔsuatoẽm **dñs custodit aduenas** q̃ futura patriam iquirũt nycholaus **pupillũ** i. ifantẽ ma tre carentem **t viduã** i. or batã **suscipiet** i sua cura spã li. augustinus Nemo

putet dici qsi pupillũ ppt' hẽditate a vidu am pp qd' nescio negociũ suũ Eidem et istis de' opitula^z t in oĩbus officijs gñis huãni bo^z opus facit qui pupillũ ɔso latur q̃ viduam non desit ß sm qdam modũ oẽs orphani sum' absente patre n nro mortuo Nos vero qdñi sum' i cor pore hoc t pegrinatõis locum icolim' abs ẽ pater nr̃ ad qp clamam' pr̃ nr̃ qui es in cel / per pupillũ gº t viduã voluit in telligi / fratres destitutos oĩ ope t auxiº desti^ta aĩa in sclo Ipã gº spat adiutoriũ dei habes auctũ presumpt^u michi iam ẽ pupill' aut vidua Amicũ hẽs si de iº psũpsis t deum dimisis non es destitu tus non te suscipiet d' / hẽs hec oĩa si in non supb' pupill' dei es t vidua Tales aduenas pupillos t viduas suscipiet de' Sed **t vias pctõr disperdet** Que ẽ via q̃r^z pctõr ir ride' ista q̃ dicim' Amatores sclĩ dicũt. Quis pupill' q̃ vidua qp regnũ celor et q̃ sr̃ pene misor fabule xpianor sr̃ iste Manducem' t bibam' cras moriem^z Vide ne tlib^z acquiescas Corrũpũt n. mores bonos colloquia mala. Sed forte hic dñi rus es quare gº felices sr̃ Ecce nec deum colũt t oĩa mala cotidie ɔmittũt / habũ dant reb^z h' sclĩ quib^z gº eges labor' noli zelare pctõres Qd' accipiũt vides qd' ill' fue^z non vides Et bene inquit video qp tu non vides Crede dño deo tuo q ait lata t spaciosa via ẽ in delicijs t diuicijs sclĩ q̃ ducit ad interitũ t multi igrediũ^z per eam / cui' finis ẽ pcipiciũ t pfũditas quedã baratri q̃ oculo fidei vi^z / hac via pctõr disperdet dñs a regno suo cassiodorus Qd' vniuiqz ipior i iª extrema iudicatõis futurũ ẽ Sic istis decem setencijs pdicaciõ deum ɔnsũ ẽ qp in dño spes fides^z esse debeat hñdant nych' Et quia ptãs dei ẽ eterna Ideo sbdi^z **regnabit dñs i scla** i. iner' **deus tu' o** nũc **syon** ioni' frequẽt' diximus syon etiam iterptari q̃ aĩam ɔtemplãtẽ deũ In quibz ait' d' regnab' qñr osten dit dicens **i gñatoẽ** pñ ti: **t gñatoẽ** futurã cassiodorus Modo n. in mẽbs suis ple nissiẽ regnare non d^z xps qz corda ianib^z cogitatoib^z iterdũ occupa^z Sz cũ hoc mor tale corp' iduerit immortalitatem t noxias i tas cogitatões cũ mũdi isti' amiserit cessauerit / tũc perfcẽ in scĩs regnaturus ẽ qñ sicut scriptũ ẽ erit de' oĩa in oĩbz Contemplatõis bñficio ppha circa finẽ sclĩ ɔsi ɔsti' vbi iã mũdi ɔgnosci^z potius dap nanda pñsitas vniusite doceat dñs lau

dibus occupati ne caduca desideria querat que prefinienda constaret. In mundi namque fine sumus, qui ipsum non longo intervallo suscepta morte deseremus. Transeant a nobis cupiditates caduce et illecebre seculares abscedant. Illud potius consideremus quod eternum esse agnoscimus. Ieronimus. Dum vivimus regens imperemus corpori nostro et subiciamus id spiritui nostro et cor nostrum sit in manu domini nostri Ihesu Christi qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Laudate dominum quoniam bonus. Titulus Alleluia. Cassiodorus. Verba tituli sui subsequens textus exponit. Lege initium psalmi et titulum exposuisti. Alleluia siquidem significat laudare deum. Hortatur itaque propheta populum devotum **Laudate dominum quoniam.** Nycholaus. Laudare dominum dicit ipsum scilicet devote cantantibus seu dicentibus quia sic psallendo mentes eorum elevantur in deum. Cassiodorus. A quo primum speratur venire eternum, quia ipsa erit retributio que nunc est excitatio. Augustinus. Ipse psalmus **bonus est psalmus** hoc est bonus laus dei est et laudate dominum. Lingua tua ad horam laudet, vita tua semper laudet. Qui psallit non sola voce psallit sed assumpto etiam quodam organo quod vocatur psalterium accedentibus manibus concordant voci. Vis ergo psallere, non solum vox tua sonet laudes dei si opera tua concordent cum voce tua. Itaque ad aurium exhortationes cantata voce corde non sileas, vita ne taceas. Non cogitas in negocio fraudem cum psallis deo. Cum manducas et bibis psalle non intermiscendo sonorum suavitates ad aures aptas, sed modeste et frugaliter et temperanter manducando et bibendo. Quia hoc dicit apostolus: Sive manducatis sive bibitis sive quid facitis omnia in gloria dei facite. Si ergo quod manducas ad refectionem corporis sumis gratias agens ei qui tibi mortali et fragili prebuit supplementorum solacia, cibus tuus et potus tuus laudat deum. Si vero modum debitum immoderatione voracitatis excedas et violencia ingurgites quantaslibet laudes dei lingua tua sonet, vita blasphemat. Post cibum et potum requiesce ut dormias, nec in lecto aliquid turpitudinis agas nec excedas ultra concessam licenciam in lege dei. Sit castus cum coniuge thorus et si est cura propagandi liberos non sit effrenata luxuries libidinum. Defer in lecto tuo coniugi tue honorem quia membra Christi estis ambo, ambo ab illo conditi, ambo sanguine Christi reparati. Hec agens laudes eum, nec omnino silebit laudatio tua. Dum dormis non te excitet a quiete mala conscientia tua et innocentia sompni tui laudat deum. Laudas cum agis negocium, laudas cum cibum capis et potum, laudas cum in lecto requiescis, laudas cum dormis. Perficietur in nobis laudatio dei cum ad illam civitatem venerimus quando effecti fuerimus equales angelis dei, quando nos nulla corporalis necessitas ex aliqua parte sollicitat. Non fames non sitis impellat, non estus fatigat, non frigus astringit, nec febris excitat, non mors finit. Ad illam perfectissimam laudem exercitamus nos laudatione ista in operibus bonis. Nycholaus. Qualis autem debet esse psalmodia clarius exponit cum subdit dicens **Deo nostro iocunda decoraque laudatio.** id est procedens ex mentis et corporis iocunditate et ex decore et puritate conscientie, quia non est speciosa id est iocunda laus in ore peccatoris Ecclesiastici 15. Tunc est enim deo iocunda laudatio quando actus nostri a sanctorum verborum qualitate non discrepant sed in unam societatem vox et vita concordant. Ostendit nunc discordancia dominum non amare quia constat dispersa colligere, sicut autem declarat dicens **Edificans Ierusalem dominus** id est ecclesiam suam. Nycholaus. Edificando **dispersiones Israelis** id est populi christiani oculo fidei deum videntis **congregabit.** In ecclesia militante per fidem et in ecclesia triumphante per apertam visionem. Et quod agit ut congreget consequenter sequitur **Qui sanat contritos corde** sue passionis virtute, contritos corde dicit eos qui offerunt deo sacrificium spiritus contribulati. **Et alligat contritiones eorum.** In vita presenti virtute sacramentorum que sunt anime medicine. Augustinus. Et in futuro perfecte sanabit cum hoc mortale corpus induerit incorruptionem, quando non erit quod suggerat ex carne cui consenciamus. Etenim modo fratres mei quamvis illicite delectationes animum tangunt quamvis eis non consenciamus, tamen si non consentis delectari talibus nondum est perfecta sanitas. Quia ago inquies modo est Condelector in lege dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in ~~menbris~~ menbris meis repugnantem legi mentis mee et captivum me ducentem in lege peccati. Noli erubescere, age cor confitere et dic sequentia: Infelix homo quis me liberabit de corpore mortis huius, ut respondeatur tibi gratia dei per Ihesum Christum dominum nostrum. **Qui numerat multitudinem stellarum.** Nycholaus. Hoc ad litteram planum est qui fecit eas in certo numero. **Et omnibus eis nomina vocans.** Nomina enim imponit a proprietatibus rerum. Ipse enim cognoscit usque ad minima omnes proprietates et virtutes stellarum. Cassiodorus. Quas astrologi vocant nominibus alienis ut Veneris Mercurii et huiusmodi similia, quos redarguit cum dicit iuxta translationem romanam et omnes nomine suo vocat. Ieronimus. Sed quia quoniam iuxta litteram **Alligit**

ntriões eor q nūat multi. ne stell
rū Vn spūalit itelligend e illos qui a
te contriti fuerat t postea sanati
vertit i stellas glosa de quibz dt apls In
me° nationis pue t puerse appeatis tq
lūaria i mūdo vbm vite hntes / dos ergo
alligat contritoes q nūat .i. dist mul
fidelium nycholaus q nūat buit mul
titudiez stellarū .i. eloz quoz e cer
tus nūs apud
ipm sicut scriptū e t oib9 eis noia
Nouit dns q sūt eius
vocās .i. pmia sm mita pat omībz
hugo Quoz noia scripta st i li
bro vite .i. q st in
dei pdestinaoe sez. Mag9 do9 t mag
vtus e9 t sapie e9 n e nūs cassi9
Cuius
nec sta nūari nec laus t sapia e9 valet
appre
hendi suscipiēs māsuetos do9
ad suam viz grām / Mansueti st illi qs
supi9 dixt tribulatoe contritos t i afflic
tione paci
etes nycho9 hūilias a pctores viz
sibos
vsq ad tia .i. vsq ad infer qui a
doctoibz dr esse inx terra
cassi9 Mansueti suscipiūt in cel / sibi de
icin in terram vt punictoe vicaia vn
sathanas eleuatus e cecidit fidel ho sble
uatus
ascedat pcinite do° i cofoe aug9 hic
incipe te
prius accusa t te accusato deū lauda p9
cofoem debet seq bona opa° vn ite sbiūgi
psallite do nro i cytha cassi9 Cytha
sigt enī
virtutes moales csona opatoe ctinetes
q tūc veram cytham reddunt qn se fede
rata societate cūiugūt Nam sicut integ
lira non potest dici cui aliqua corda sb
traha Sic nec vir scs perfect9 estia cui
virt9 vlla minui aug9 Confitemi g° et
opamini
opa mie psallite deo nro Cui deo nro
cassiodor9
q opit celu nubib9 Quis hec t q sequ
ad lrām bn itelli
gi videan tn melius allegoice dca senti9
Petr9 cantor psal
lite ergo illi qui q opit celu .i. sacram
scripturā
nubib9 .i. obscuritatibz figurarū Sacra
scriptua pti e fertil vt pascat
ptiqz est difficil t obscura vt exceat aug9
Ideo obscura voluit esse dca pphtarū vt
herent pxa sui dei qd itpretado isluent
st auires t corda t parat se de9 per
hoim petr9 cator illas nubes ter
.i. mioribz pluuiā doctrine t no som
sitientibz mioribz parat doc
trine pluuiā sz etiā
magnus vn sbdit q pducit i mō
tib9 fenū t hbā suitiuti hoim
ioni9 Si ad lrām hoc dr vtiqz fenū magis
i cuallibz nasci q i montib9 aug9 mo
tes g° in hoc loco vocat excelsos sclī aliqua
dignitate pditos gregor9 moā In mon
tibus quippe fez t suituti hoim herba p
ducit cū sblimes h9 scli ad fidei cgni°s
vocati scis pdicatoibz in hoc vite itine
spūalit qui suiuit transitoia alimta
largi
unt q dat iumētis escā ipoz
Iumēta escā accipiūt dū sacre scriptie
pabulo mentes dudum brute saciant
Simplicibz g° dat doctrina sm capacitate ipoz
t pullis coruoz .i. filijs gentili
um siliter dat
escā sacre scripture ioni9 Nos pulli coruo
rum sum9 qz de coruis .i. de gentilibz pc
cato ydolatrie nigris
venimus Et addit inuocātibz eū.
.i. desiderātibz p9 cuersioem dei verbo sa
ari nyco Ad lrām dt ysidor9 qr corui no
ministrāt cibū pull suis donec vident
eos nigresse plumis qz tūc recognoscut
eos tanqz suos / Sz anqz hēant plumas
nigras nutriūt rore celi t dicitr a do nu
triri / Per hoc a° qr dt inuocantibz eū non
e intelligend qr ista iuocatio fit per aliq re
cognitoez in pullis exeūte / Sz qz vnaq
res p appetitū nalem tendit ad suam
pfectioem sic g° dicitr inuocare deū a q recī
pitur omis perfectio t oe bonu cassio° postqz
narrauit ppha ia q fecit dns q puit ei dis
pli
ce d. nō i fortitudie eq volunta
te hebit Equs ad supbia plerūqz po
nitur dazz vn alius ps dt fallax
equ9 ad salutem Na t ipm al ceruice pze
sumens terrenus sp icibit t ad cursus
rapidos spumosa ccertatoe festinat hinc
superbz ho cpa qui deo non e placabil
qz mansuetos elegit t deuotos aug9 g°
non se extollant hoies in suis dignitatibz
non se sblimes putent dignos honoibz
caueantqz ne in sbia pcipitent / vide n.
qr dcm e mal in ao ps° / hij in curribz t
hij in equis Et qr accidit eis Ipi obliga
ti st et ceci
derūt Se nec i tibijs viri bene
placitū erit ei glosa .i. in cpoito ha
bitu hois psūptio
si nā in tibijs nota icessus cpoitus vl

non placet deo vir psumes in virib3 suis
ionn9 qz bellante destruit rogantem ele
nat humiles exaltat et superbos deicit nych
Ondit ille qui deo displicet qui ondit q
placent ei dicens **Beneplacitu e dno super timen**
tes se s. timore filiali qz hij non co fidut i vtute sua s pocius diuina **et**
in eis q sperat i mia ei9 qz non pre sumut de sua
iusticia s dei mia cassi Et hunc ps3 ad fine
pertinere non dubiu e qn dispsioes istius
in vnu ppl'm congregabu3 vt fiat vnus
grex et vnus pastor O btm temp9 qn la
pides illi viui preciosiores oib3 margarite
in celestem fabrica et eterna btitudinem
colligu3 Tunc vnicuiq3 scor erit de assi9
labor sui9 quib3 pariet luct9 9solatoem per
sennoeternam regem et paupertas pia dabit
regna celestia Et qui grauiter h ptulerit
ibi se talia sustinuisse gaudebut dona de
hic paciam malor vt illic facias nobis
gaudiu esse perpetuu qui cu patre et spu
sco viuis et regnas de9 per oia secla s. A

Lauda ihrlm dnm Titul9 Alla. cassio Ad consuetu quide all'
leuiam3 s hoc nullate9 repe
tere fastidim9 h9 verbi cant9 honor e vt
cu sit in hebrea lingua recondu nullo
tn constat a quoq3 tnslatu h9 grec9 hoc
latin9 hoc caldeu9 hoc syrus h9 psa hoc
arabs hoc tenet natio qcta terraru Et qr
q sbest diuinitati dignitate h9 nois pia de
uotione venera3 hoc go pura mete cate9
totisq3 in eo virib3 occupem3 vt sicut cor
pois sinceritate pfera3 glosa In capite go
h9 scli ppha adc consti9 ciuitate illa celes
tem alloqu. ipam exhortado vt in ciuib3
suis dom debeat iugi excl'ta9e laudare. d.
lauda ihrlm O irlm celestis ia secura lauda **dnm**
hoc som e ne gociu tuum **lauda deu tuu syon**
Eadem irlm et syon Syon specula9 Irlm
visio pacis iterpta3 ionn9 Vbicuq3 visio pa
cis e vbicuq3 contepla9 dei e ibi laus dei ce
lebra3 cassi9 Ista visio pacis erit 9tepla9 doi
saluatois qua nemo merebi3 alr nisi q
ab vniusa mentis pturbatoe liberatur
Et vere debes eu laudare **Qm 9fortat** i. 9fir mau3 **se**
ras portaru tuaru Cu n. seras 9firmatas
dr portaru clausas ianuas ondit btte ci
uitatis Sera n. a sero qr e tarde dra s.
quo tpe hostiu dom9 claudi3 vt postea
itrandi licencia denege3 Qd9 io tpe acci
dit qn spos9 itrauerit sicut in eua9 de vir
ginib3 d3 Et q parate erat itrauerit cu eo
ad nupcias et clausa e ianua Clausa s. ad
custodie penam s in btitudiem sempit
nam qz nec inj quisq3 vlteri9 sanct9 exibt
nec ais postea nou9 intrabit O btudo secura
custor q tali lege pba3 suscipi vt nuq3 pos
sit amit ti Seq3 **benedixit filijs tuis in te**
Sudore eterne gle Ideo eni dixit in te qz nu
q ab illa irlm exire potuerit in qua eter
no mune consecrat3 **q posuit fines tuos**
pacem Ciuitas ia mag et inestiabil mi
ra laud btitate scripta e q eterna
pace perfrui3 Cui9 fines pacis nunc
tinantur vn colligi3 q qq pter ipam
esse cotigerit gehenna e Et sicut beata
irlm pace possidet sic ifelix babilonia
s. mudana felicitas dolor pugna pcul
dubio sustineb3 Es qadmo3 pax ista p
ueniat alr expont dices **et adipe frumenti sac**
iat te Adype qppe frumeti dt ipam visi
onem dit ex qua iustor sp9 refi
cit3 dii fideles x doi 9templatoe saciat3
Ipe e verus panis qui de celo descendit
Nam si nos hic corpis sui pticipatoe re
ficit qadmo3 ibi saciabit quos coo lume
sue dit implenerit Reuera secura pax et
inuolata tranqllitas qn indige3 nobcu
vlla non litigat nec aliq lassitudo defa
tigat non frigus contristat non esuries
grauat et qui h nre ibecillitati sp bellu
infligit Ibi a' corpis aieq3 talis e societas
vt nulla inter se aduersitate discordent
Es ibi vtraq3 volu tate 9sentiat nych9 **Qui emittit eloq**
uiu terre i. vbm euangeliu qd pcepit publicari per orbe terraru
per apl'os xpiq3 discipulos ad h9 missos
sicut Mr vltio d3 Euntes inquit in vniu
sum mud pdicate eua3 omi creature **velocit currit**
smo ei9 qa euan3 in bri tpe fuit publi catum vbiq3 in tota terra habita
bili viuente adc petro aplo sicut dcm e
in ps9 18o Com ondit q smo dei opa3 d.
q dat niuem sicut lanam hec ad litteram
clara st cassi9 loqui3 a' h9 pabore ho n. effi
citur nix i. cogelat9 et idurat9 in malu
qn a dco recedit pctando Es nuc dns dat
i. facit niue sicut lana qn frigidissia
peccatis corda mortaliu ad lanea molli
cie i. hlilitatem satisffactois adducerit.
nebulam sicut cinerem spargit

dum tenebrosis cumulus peccatorum per nebulam significatus
a solis gratia dissipatur in humilitate penitentie que per
cinerem significatur unde in alio psalmo dicitur panem
meum sicut cinerem
manducabam. Sequitur. **MITTIT CRISTALLUM**
SUUM SICUT BUCCELLAS Cristallus
est glacies
longo tempore indurata cui peccatores obscurati
ti multo comparantur qui algore perfidie constric
ti per dies singulos congelescunt. Hos quoque dominus
velut buccellas id est tamquam frustra panis mit
tit quando conversos facit suam magnam predica
re ut alios pascat pane verbi divini. hugo
ANTE FACIEM FRIGORIS EIUS QUIS SUSTINEBIT
id est penam pro infidelitate que frigus dicitur quis pote
rit sustinere quasi dicat nemo. iohannes Ge
henna ex igne est et tamen frigida est. Dominus prestet
ne frigus infidelitatis corda nostra conge
lescat. cassiodorus Et nota quod dicit frigoris eius
non quod a deo hoc frigus veniat sed quod fieri
forte permittat quale est illud. Induravit dominus
cor pharaonis
nis deus etc. **EMITTET VERBUM SUUM** id est predica
tionem suam
ET LIQUEFACIET EA videlicet nivem nebulam et
cristallum id est corda indu
rata sicut in petrum frigidum in peccatis mor
tuum quem dominus non respicit sed ad sermonem
domini compunctus fuerit et cepit agere penitentiam
et durissimum cor illius remollitum fuerit eo tempore
con
pletur **EMITTET VERBUM SUUM ET LIQUEFACIET EA FLA**
BIT SPIRITUS EIUS ET FLUENT AQUE frigus perfidie
non repellitur
a cordibus peccatorum nisi gratia spiritus sancti. hugo Quo
expulso fluent aque doctrinarum que in paulo
augustino ac aliis
multis completum est **QUI ANNUNTIAT VERBUM SUUM**
IACOB id est populo suo christiano luc
tanti contra temptationes victori **IUSTI**
CIAS ET IUDICIA SUA ISRAEL id est eidem
populo
augustinus. videlicet quo patiuntur iusti et iniusti et
omnes pro merito suo et quod ipsi iusti in gratia dei
et non in meritis su
is liberantur. hugo **NON FECIT TALITER OMNI**
NATIONI sicut popu
lo christiano **ET IUDICIA SUA NON**
MANIFESTAVIT EIS petrus cantor. hoc po
tuerunt dicere iudei
ad quos christus nuntiatus est quibus lex data est quod
iustitias et iudicia dei continebat. Sed quia
respuerunt verbum eius dictum est eis Auferetur a vobis
regnum dei et dabitur genti facienti fructus
eius. Et ideo hoc modo possunt dicere christiani Non
fecit taliter omni nationi etc. iohannes Nos ita
que oremus dominum ut nostram cordis duritiam
mollescat et nostra peccata purget ut efficiamur

quasi nix et ut frigus dyaboli quod cumque est in cor
dibus nostris expellatur. collectio Ex sermone fulgen
tii de omnibus sanctis Certius in dei dilectione fervente
tes tali conversatione presentem valeamus ducere
vitam quia dei adiutorio ad illam celestem
valeamus pervenire ierusalem in qua non pauper
tatis metus non egritudinis imbecillitas nul
lius defectus insidie deorum nulle nulla rebellio
carnium ad spiritum terror gehenne penitus nec
mors erit corporis aut anime sed immortaliter mu
nere vita iocunda tranquilla sunt omnia et que
ta iugis splendor non ille qui nunc est sed tan
to clarior quanto felicior quia civitas illa ut legi
tur non egebit lumine solis sed deus omnipotens illuminabit eam
et lucerna eius est agnus christus dominus deus noster qui est bene
dictus in secula seculorum amen

LAUDATE DOMINUM DE CELIS Titulus
alleluia quod
est laudate dominum. augustinus Meditatio
presentis vite nostre in laude dei de
bet esse quia exultatio sempiterna future vite nostre
laus dei erit Et nemo potest idoneus fieri fu
ture vite qui ad illam modo se non exercuerit
Modo omnis mali cantare nobiscum possunt
aliter Si autem in malicia sua perseveraverit ca
nticum vite nostre future dicere poterunt labia
ipsam vero vitam que tunc in ea vite erit que nec
significatur optinere non possunt quia noluerunt me
ditari antequam veniret et tenere quod venturum
erat Nunc ergo fratres exhortamur vos ut laudetis
deum cantet vox cantet vita cantent facta
Tunc desinis deum laudare quando a iustitia et
ab eo quod illi placet declinas Et si adhuc
gemitus tribulationes temptationes super transitoria omnia
et in venturum diem qui sine defectu laudabimus deo
nunc quod dicit apostolus Quamdiu sumus in corpore peregrinamur
a domino nondum sumus in patria Contendimus ad
huc nobiscum cotidie temptationes Contendunt cotidie
delectationes et non sentimus molestiam patimur
resistendo delectationibus non cessat et non moritur
hostis nisi in resurrectione mortuorum Et si corpus nostrum
adhuc in hac seculi babilonia tenetur cor nostrum ad
ierusalem premittitur laudis ergo tota creatura dominum quoniam
hoc ibi futuri sumus quod hic meditamur. cassiodorus
Considerans itaque propheta in celestibus et terrestribus
omnis operas domini continere primo celestia hortatur ad
laudes
dei dicens **LAUDATE DOMINUM DE CELIS LAUDATE EUM IN**
EXCELSIS iohannes Vos qui estis in celis qui con
stituti estis in excelsis ordinibus
laudate dominum
Ideo adversbium **LAUDATE EUM OMNES ANGELI EIUS**
ierarchius qui sunt in tribus ierarchiis et ix. ordinibus
LAUDATE EUM OMNES VIRTUTES EIUS Ad laudem
dei invita
spaliter ordo virtutum quia per angelos illius
ordinis fiunt effectus mirabiles in admiracio
dine peccatis homines inducens et per quos ad

eius laudem / deum hortat͛ nam celestis corpora
ad laudem Et primo cet͛ syderum cum subditur
laudate eum sol et luna laudate eum
stelle et lumen. Licet n. corpora celestia sit
inanimata vt dicit damascenus
tamen dicuntur deum laudare in quantum ex sua pulchritu
dine et virtute ducunt homines in cognitionem et lau
dem ipsius dei Aut cassio. dicuntur laudare dominum
quia a suo officio et ministerio non recedunt Ser
uicium ipsorum laus dei est Grande honorem habet
anima humana sol luna et stelle propter te currunt
pro te seruiunt / dicat ambrosius Quod est lumen sine sole
sine stellis sine luna / dicere possimus hoc esse quod
inter diem et noctem absque sole lucet licet minus
ti putent ipsum splendorem solis esse Continu
tat cet͛ empireum **laudate eum celi celorum**
ad laudem dei dicens
quia est super alios celos Quia a pluribus hic celi in plurali ho
est propter diuersas mansiones electorum ibi existentes
secundum quod dicit saluator In domo patris mei man
siones multe sunt / omnium inuitat cet͛ cristallinum
quod dicitur aliquando propter similitudinem et dyaphanei
tatem sicut empireum a pyr quod est ignis propter
similitudinem in
claritate vnde dicit **et aque omnes que super celos**
sunt laudent nomen domini Eo modo quo dam
est cassiodorus Nimia
enim laus est quod tenuitas celorum firma consist
et aquas que grauiora sunt sustinet Aque vero
que super celos sunt vt arbitror istas que depluunt
esse non dubium est Testante genesi Catarac
te celi aperte sunt et facta est pluuia super terram
xl. diebus et xl. noctibus Secundo ratio huius laudis
que consistit in beneficio creationis vnde dicit **Quia ipse dixit et facta**
sunt ipse mandauit et creata sunt deus iubet
deus facit **Statuit ea** videlicet omnia il
la celestia **in eternum**
et in seculum seculi Deo cum legitur de futuro seculo erit
celum nouum et terra noua
quando de isto celo dicitur statuit ea in eternum Sed
omnia a deo statuta non dubium est Nam et ho
ipse quamuis moriatur diuini statutus est cum re
surgit et celum et celum deo permanet cum inno
uantur
quibus **preceptum** idest con
ditionem **posuit et**
non preteribit ionius preceptum soli posuit
vt luceret per diem et ce
te per tantos annos preceptum eius numquam preterijt
lune preceptum posuit vt per xxx dies cres
cat et decrescat numquam cursus suos aliquando mu
tauit Mari preceptum posuit vt littora sua non
egrediatur / Venit oceanus tumens fluctibus
et ipse recedit et preceptum obseruat Grandis hominis
honor et grandior infelicitas Sol et currit ele
menta tibi seruiunt et tu ignoras creatorem

tuum Totus mundus deo seruit et preceptum eius meminit
Ideo dicimus in oratione dominica fiat voluntas tua
sicut in celo et in terra / Sicut in celo et seru
iunt et creatura in terra tibi seruit Ita et fiu
at tibi homo O infelix humana mens deus descendit ad
te deus quando tu ad celum non poteras ascendere
non tibi sufficit quando ipsum non suscipis
sed crucifigis blasphemas flagellas nec pe
nitentiam inde agis augustinus Quid tibi promisit deus
o homo mortalis quia victurus es in eternum non cre
dis Crede plus est iam quod fecit quam quod promisit
Quid fecit / mortuus est pro te / accepit ex te vnde
moreretur obprobria flagella colaphos / contume
lias sputa in faciem / spineam coronam suspen
sionem in ligno crucis / accepit in regione tua
mortem / et dedit exhortationes doctrinam remissio
nem peccatorum Attulit nobis hic de regione bona
ia et in regione nostra pertulit mala Quid promi
sit vt viuas cum illo Incredibilius est quod mor
tuus est eternus quam vt in eternum viuat mortalis
et iam quod incredibilius est tenemus / promisit ergo vt ibi
futuri simus vbi venit deus / pater volo vt vbi
ego sum et ipsi sint mecum Tanta precessit
dilectio vt vbi nos eramus fuit nobiscum Et
vbi ipse est erimus cum ipso nicholaus Continuat hortatur
ad laudem dei nam rationalis cum dicitur **laudate dominum de terra**
Et in hoc tangit infimum elementum et deinde
elementum
aque cum dicitur **dracones et omnes abissi** Di
cit
autem hic abissi loca profunda oceani vbi
habitant cete grandia que dicuntur hic draco
nes / Vnde genesis primo / vbi nos habemus Creauit deus
cete grandia In hebreo habetur creauit deus
dracones magnos cassiodorus Vel hic draco est
aliquis squamosum in modum serpentis eius magni
do corporea nimis producta est Qui draco
nali feruore succensus in remedium tpanieta
sue aquosas speluncas inhabitat que non huno re
pit sed cum moueri placuerit volare narra
tur / huic ruptus elephas cibus est quem draco
virtute mirabili nexibus suis ita ingentium
beluarum membra constringit vt eius spiritum vita
lem velut muscas eripiat augustinus Magna
sunt animantia et maiora non sunt super terram Vnde
nos considerantes dracones attenditis artifi
cem draconum i. creatorem eorum et admiramini
dracones et dicitis magnus dominus qui hec fecit
Dracones laudant deum de vocibus nostris nycholaus
Continuat tangit elementum ignis et aeris cum dici
tur **ignis** quia ad super
rius elementum **grando nix gla**
cies spiritus procellarum i. venti facientes
procellas Ista enim
generantur in aere **que faciunt verbum eius** quia faciunt
id ad quod or
dinantur ex diuina institutione augustinus Sed dicis que
re aliqui fulgura percuciunt montem et non

pertinacit latronem quia forte ad latronis conversionem querit / ideo permittitur. Monens quia non timet ut mutetur. Homo qui timet aquam mutatur. Et tu cum das disciplinam ceduntur terram foris ut infans expavescat. Si dicis michi Ecce deus cedit innocentiorem et dimittit sceleratiorem. Noli mirari utrumque mors pro bona est. Unde quidam sanctus. Illi sceleratori sese mutare noluerit quod penarum in occulto fuerit. Nonne mallent flumine incendium potius incurrere quibus dicetur. Ite in ignem eternum. Quis enim magis est mori naufragio / et bonum est mori febre sive in morte / quere qualis sit qui moritur / Devoraverunt bestie corpora multorum et non timuerunt ne perirent corpora ipsorum. Undique enim deus reducit corpora sanctorum suorum cum capilli nostri numerati sunt. Et qui voluit tres pueros ab igne liberavit. Numquid ideo machabeos in igne deseruit absit illos aperte liberavit et illos occulte coronavit. Novit ergo deus quid agat tu time et bonus esto / Utcumque voluerit ut exeas hinc paratum te inveniat. Inquilinus id est peregrinus es non possessor domus. Quia dicit deus tuus. Quando voluero cum dixero migra hinc paratus esto eris possessor in celo. Quod ergo hic accidit contra voluntatem nostram novimus non accidere contra voluntatem dei / de providentia ipsius / de ordine ipsius / de nutu ipsius / de legibus ipsius / si non intelligimus quod quare fiat demus hoc providentie ipsius quia non fit sine causa / et non blasphemabimus cum enim cepimus de operibus dei disputare quare hoc vel illud fecit et non debuit sic facere / male fecit hoc / ubi est laus dei / perdidisti / Alleluia omnia sic considera quomodo placeas deo et laudes artificem qui omnia novit ergo quadrupedes ignis grando nix spiritus tempestatis faciunt verbum eius. Sic omnia que vanis hominibus videntur in rerum natura temere fieri non faciunt nisi verbum eius quia non fiunt nisi iussu eius nycolaus quantum pertinet ad elementa ~~terre~~ terre quare ad id quod firmiter et elevatur. id est aere

Montes et omnes colles dicit dicens. Quia colles montes minores

ligna fructifera et omnes cedri Arbores enim adheret terre. Et ideo cum ipsa computantur unde tertio die ponuntur sunt arbores genesis id est. Sequitur

bestie et universa pecora serpentes quoniam ad reptilia que non moventur pedibus **et volucres pennate** Omnia ista invitantur ad laudem dei et ipsum laudant inquantum ipsis relucet divina bonitas et sunt materia laudandi dominum intelligentibus creaturis. Consequenter invitantur ad laudem dei creatura humana cum dicit

reges terre tanquam maiores **et omnes populi** regibus subiecti **principes** qui dominantur sub regibus

et omnes iudices terre qui sunt instituti a regibus et principibus ad determinandas causas **iuvenes et virgines senes cum iunioribus** id est omnis etas et sexus **laudent nomen domini quia exaltatum est nomen eius solius** cassiodorus Exaltatum est nomen eius solius id est ultra omnes creaturas dum fuerit ut apostolus illi omne genu flectitur celestium terrestrium et infernorum nycolaus **Confessio eius super celum et terram** id est laus ei fiat ab habitantibus in celo et in terra augustinus Omnia illi confitentur omnium pulchritudo quodammodo vox eorum attende celum pulchrum est attende terram pulchra est. Ipse fecit ipse regit ipsius nutu gubernantur cum vides hec et gaudes et attollis in artificem et invisibilia eius per ea que facta sunt intellecta conspicies Confessio est in celo et in terra id est confiteris ei de rebus terrenis et de rebus celestibus. Et quia ipse fecit omnia et melius ipso non est aliud quod fecit intra ipsum est / et quicquid in hiis tibi placet minus est quam ipse. Non ergo tibi placeat quod fecit ut recedas ab eo qui fecit. Sequitur **Et exaltavit** id est exaltabit **cornu** id est potestatem **populi sui** que hic humiliata est propter afflictiones et dolores quos patitur hic idem populus fidelis. Ibi autem exaltabitur ubi omnis gloria manifesta prestatur / primo quia dexteram habere merentur / secundo quia cum domino iudicabunt / tertio quia in eternam pacem gaudiumque transibunt ut merito exaltati dicantur qui usque ad ipsius domini contemplationes mirabili eius pietate pervenient / **Hymnus omnibus sanctis eius** Et hic erit quia sancti laudabunt eum pro omnibus beneficiis suis Hymnus est sanctorum cantus in laude domini constitutus cum anima corporis perfecta purificatione consentit **filiis israel** ut ostendat quibus conveniat sanctis hymnus id est prestetur. Filiis israel qui per fidem vident deum et mandatorum obedientia christo domino appropinquasse merentur. Unde subditur **populo appropinquanti sibi** Illi enim longe ab illo sunt quibus eius missa non faciunt. Augustinus de quibus dominus per ysaiam dicit. Populus hic labiis me honorat cor autem eorum longe est a me Nos autem corde proximi sumus deo quia credimus quia speramus quia diligimus quia christo adiuncti sumus et membra ipsius facti sumus Et ad nos vox illa pertinet Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi cassiodorus Contineamus psalmum istum quo decore quam virtute prefulgeat Referuntur enim sermones vocis que audiri nequeunt per ista infirmitate corporis Dicit celestes creature laudent dominum / dicit et terrene sibi et melodie cantus agitur et omnes

creaturaz suarum consona exultatione laudet. In ip
sis quippe precipue omnibus opinabile ius astrolo
gie sciam ita diffiniendam esse putauerit
Astronomia est disciplina que cursus celestium side
rum et figuras contemplatur et omnes habitudines stel
larum circa se et circa terram indagabili ratione per
currit Cuius operatores solarem vel solempnem
anni dicunt quadrifaria temporum diuisione com
pleri / hinc ymbres dicunt fieri / hinc pro
hibent terrena percari / hinc frigora venire
hinc aeris auunt esse tempiem Et quod ter
ris necem pbat missione dni earum ministe
rio posse compelli Quam sciam veteres nri
non refugiendam et dixerunt quondam esse cog
noscere disciplina et motus astrorum naturali so
lempnitate perquirit / vt vbi se in astrologie p
te labilis error insiderit et vitas mortalium
de cursu stellarum putauerit colligendas
tunc abhorrendi tunc potius certi sunt / cui se esti
ment pmde quem creator nobis vtiliter decre
uit abscondere / et sic planetas dicunt contra
polum currere per certissimos meatus fabricam quoque
celi que semper rotabili mobilitate se sustinet / hec
quidam arcum delectatos que suauius et vigis est.
Sed nos obsequia naturalium rerum ad auctoris
testamentum imperium / quia creaturas ipsa eadem
potentia semper parere iubet qua fecit existere ionius
Quod nos cum sanctis omnibus digne tradere in reg
num dno patri et consortes efficere claritatis corporis
sui vt iam non ei locali et transitorio cantu
sed perpetuo immobili celestis stationis iugi
modulatione canamus ipsi dno nro ihu xpo qui est
benedictus in secula seculorum amen

Cantate dno canticum
Alleluia pro titulo ponitur cassiodorus Postquam omnes
creaturas quas in precedenti psalmo
monuit laudare deum eo quod ab ipso create
sunt hic spalmus israel id est populum xpianum videntem
deum per fidem inuitat ad nouum can
ticum dicens **Cantate dno canticum nouum**
augustinus Quisquis terrena diligit vetus can
ticum cantat Qui vult cantare canticum no
uum diligat eterna que nunquam veterascent.
hugo: Vos scilicet fideles qui renouati estis per
aquam regenerationis et induistis xpm cantate
ei canticum nouum de misterio vero de doctri
na eius et de promissio
ne eternitatis cassiodorus **laus eius in eccle
sia** id est in ecclesia militante sine termi
no phate quam vere sine dubio scorum est **lete
tur** hugo: In spe licet multa patiatur **israel** id est populus xpi
anus videns deum per fidem augustinus visio que modo est / per fide
est / visio que futura est per speciem erit / Si credi
mus videmus Si amamus videmus Quod videmus dum
vbi est ipse deus Interroga iohem / deus caritas est

bndicamus non eius scimus / et gaudeas in deum si
gaudeas in caritatem Quisquis habet caritatem
vt quid iam mittis longe vt videat deum Consci
entiam suam attendat et ibi videt deum / si cari
tas ibi non habitat / non ibi habitat deus. Si
caritas ibi habitat deus ibi habitat vult illum
forte videre in celo sedentem Ergo simus
israel et letemur **in eo qui fecit eum** nycolaus id est xpo De
creato ad modi
cum qui per potentiam sue diuinitatis fecit mundum
et filie syon idest ecclesie **exultent in rege
suo** Ex glosa augustinus idest in xpo qui est rex
et sacerdos Nam vt rex pro nobis pugna
uit in cruce diabolum vincens Et vt sacerdos pro
nobis se obtulit nichil inueniens in homine
quod offerret **laudent nomen eius in choro** id est in con
cordia
morum vel in societate fidem concordi caritate
in tympano et psalterio psallant ei
augustinus: In tympano corium extenditur. In psal
terio corde extenduntur. in vtroque organo caro
crucifigitur. hugo In tympano gaudio / hoc est in mor
tificatione carnis / et psalterio id est in spirituali opera
tione psallant xpo nycolaus Ad literam enim ecclesia vti
tur non solum sono vocis sed istrorum ad lauda
dum deum vt campanis et organis in pluribus locis
Consequenter subdit rationem
laudandi deum dicens **Quia beneplacitum est dno
populo suo** licet enim omnes boni et mali sint
sui generaliter tamen iusti dicuntur po
pulus suus specialiter qui sunt a deo electi ad regna
dum cum eo in ciuitate celesti cassiodorus Nam qui re
ceperit perfecta suauitate gaudentes et angelis
pares tunc enim erit ei beneplacitum in populo suo quando
erit sicut apostolus dicit deus omnia in omnibus Sequitur
Et exaltabit mansuetos in salutem
id est in vitam eternam loquitur hic de futuro ad modum
preteriti propter certitudinem prophetie Et dicun
tur mansueti potentissime illi qui dulciter sustinent
oppressiones tyrannorum amore dei qui in iudicio
erunt exaltati **Exultabunt sancti in gloria** quia post
modum
vnde subditur
sancti erunt gloriosi in anima et corpore. Et augu
stinus tanta eorum gloria augmentabitur eorum exultatio et leticia
Et quia tunc quietabitur totaliter animi appetitus. Ideo sub
ditur **letabuntur in cubilibus suis** cubile
est locus
quietis et dicitur hic in plurali cubilibus propter diuersos
glorie gradus seu mansiones quia licet sit eadem bea
titudo omnium obiectiue in illa vita eterna non tamen
formaliter quia licet omnes sancti videbunt deum et eo fru
antur tamen vnus videt ipsum clarius altero et dulc
ius fruitur ipso Et quia tunc in corporibus gloriosis erit
laus vocalis secundum quod dicunt aliqui docto
res et probabiliter Ideo subdit **exultationes**

Dei in gutture eorum quia laus vocalis incipit a gutture et actus **et gladii ancipites** i. ex utraque parte scindentes vel sententia iudicii ad iudicandum cum domino vos
hugo
in manibus eorum i. in potestate eis data a christo qui dicit mat 19 sedebitis et vos iudicantes xii tribus israel. **Ad faciendam vindictam in nationibus increpationes in populis.** *Nycholaus*
per hoc intelligitur constantia peccatorum et potentia eorum in extremo iudicio quando eos qui iniuste oppresserunt hoc mundo secundum quod dicitur sapientie 5 Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt et qui abstulerunt labores eorum videbunt eos ipsi et turbabuntur timore horribili et mirabuntur in subitatione insperate salutis gementes pro angustia spiritus. Dicent. n. intra se penitentiam agentes. hii sunt quos aliquando habuimus in derisum et in similitudinem improperii. nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam et finem illorum sine honore Ecce quomodo computati sunt inter sanctos
hugo. Ecce quanta gloria erit sanctorum qui cum erant pauperes hic et divisi ab ipsis potuerunt vindicare in superbos *Petrus cantor* Unde dicit Io. Tunc plato cum discipulis suis palpitabit aristotiles cum argumentis suis peribit Iupiter cum ignibus suis ardebit Sed nos videbimus regem in throno suo coronatum quem hii ipsi despexerunt propter quod detrudentur in infernum *Hu.* Unde subditur habebunt scilicet gladios. i. sententiam extremi iudicii **Ad alligandos reges eorum in compedibus et nobiles eorum in manicis ferreis** quia tunc tyranni ligabuntur pedibus inferni. de quibus non erit libertas exire Iuxta id mat 22. ligatis manibus et pedibus proicite eum in tenebras exteriores ibi erit fletus et stridor dentium. Sequitur **Ut faciant in eis iudicium conscriptum**
iohannes hoc est ut sic eos iudicent quomodo in scripturis sanctis digestum est *Cassiodorus* Quis possit estimare tale miraculum quis tantam gloriam mente possit concipi ut superbi et iniqui potentes huius seculi illos iudices habebunt quos tamquam vilia pecora trucidandos esse putaverunt Et ne forsitan solos apostolos iudicaturos putares quibus hoc dominus in evangelio promisit Addidit **gloria hec est omnibus sanctis eius.** Omnis n. cum christo iudicant qui eius regulis non repugnant quin quicquid illi placitum fuerit hoc ipsi pia voluntate consentiunt Sicut quatuor animalia potestas quam sanctis est in iudicio contribuenda ut virtus domini

in eorum gloria possit agnosci *Collectio* Quod nobis prestare digneris in hoc seculo factores legis effecti in tribulationibus vite presentis probati et fideles inventi spiritualibus quoque bonis ditati mereamur gloriam sanctorum adiungi per christum dominum nostrum Cui est gloria in secula seculorum amen.

Laudate dominum in sanctis eius
Titulus alleluia *Cassiodorus* Iste psalmus est ut omnis de congregatione sanctorum laudetur qui eos per magnum sue restituens fragilitatem fecit deponere carnis. et iam conformes glorie sue in beatitudine collocavit ut bonorum omnium habundantia compleantur. Sicut enim iste ignis mortalis ad superiora festinans comas suas erigit in cacumen Ita psalmus iste paulatim crescens ad celestia fastigia virtutum gradibus evolavit. brevis est et musicis organis plenus ut spiritualibus thalamis reddere aptissimus. et in cetu sancte ierusalem nuptiali dulcedine cantaretur. Ammonetur quam in eo civitas dei i. ecclesia de mundi ambitu congregata ut corde et animo canteret deo dicens **Laudate dominum in sanctis eius**
iohannes pro eo quod eos post celebratum iudicium extremum in eternitatis gloria collocavit Sequitur **Laudate eum in firmamento virtutis eius** quia sanctos virtute sua ita firmavit ut apostolus non moriantur **Laudate eum in virtutibus eius** pro eo quod morte mortalitate potentialiter consumens in commutabilis vite huius tribuerit gloriam quam nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit **Laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius** quia magnos eos fecit et multos et multiplicario honore distinctos celestium corporum deputat eis mansiones Sicut christus ait Apud patrem meum multe mansiones sunt *augustinus* **Laudate eum in sono tube** propter excellentissimam laudis claritatem **Laudate eum in psalterio et cythara** *iohannes* eo quod sancti decalogum legis implere presumpserit Vel post mortificatam carnem quia cythara accipitur in se vivificaverit **Laudate eum in tympano** eo quod mortificatum corpus signum per corium extensum super lignum sic immortalitati donat **et choro** pro eo quod chorus sit angelicus sociatus **Laudate eum in cordis et organo** pro eo quod ciborum abstinentes sitorum tis visceribus et ex quibus fiunt corde instrumentorum musicorum victis quoque carnalibus gaudii piscentiis digni inventi sunt in regno dei ad cantandas laudes divinas per organa sig

na
tas **lau. te eu i cybal' b~n sonatib9**
cassio9 Cybala n~ vasa enea st q~ tunc salu
tati9 tonant qn~ i laudes dni deuotissie q~
moue~ Et ne quis cybala itelligeret q~ sn~
aia sonat Io **i cybal' iubilatois** Iu
puto additu~ bi
latio na~q3 ieffabilis laus non n~ ab aia
pficiatur nych9 fm n~. qp dr beat9 greg9 bal
buciendo pnt possum9 excelsa dei resoa~9
f per sensibilia nobis nota Io expmu~ hic
multa istrumenta musica non qz h~eant
locu~ in celesti pria f3 ponu~r ad designandum
multitudie3 iocuditat celestis cassio Et quia
scissim9 ppha vniusa q~ dcta st spu~aliter
volebat intelligi aptissio fine libri adiu
sit
d. **ois sps** tam angelic9 q~ humanus **laud3 do~**
hu. In h~ g~o regno non caro non sanguis
no corrupo f3 ho ia~ spualis tot9 effect9 deu~ i
spu q~ sps e laudare non desinit sicut i ao
pso dcm e. bti qui hitant i domo tua dne
in scla sclo~ laudabut te cassio9 Explicit9 e
e decorus t mirabilis ordo ps~ mito quide
mistico terminat9 f3 sacris virib3 isignit9
q~ qmus a nobis ex toto qphendi non pos
sit tn~ vtiliter q~ri qz pscrutat9 copiosior
ineni~ Certa eni adhuc noua dicenda sut
q~ tpor~ fidelium igenia vsq3 ad fine~ sclicu
riosa sedulitate laborabut Oz tn~ veritas
ista tuc pleissie dinoscenda e q~n ipe dns
qteplatoem suam pstare digbi~ pspexi9
dno largiete qp CL~ dieb3 fcdncto diluuio cri
mib3 suis terra diluta e Sic t ps~ CL~ spi
talis abissus corda mor~li~ pctis iquinata vs
q3 ad iudiciu tempus ppetua emeda~ purifi
cat t sic nobis ex ipo salutare diluuiu~ qo~
nim sensu~ delictis sordidu~ reddit ablutu~
Certe n~ in isto celesti armario sciptuaru di
naru~ inenire non possis Genesim q~ras h~
qadmoz fuerit mu~d9 fabricat9 expoi~ ppha3
dicas q~s de icarnaoe dni tanta locutus est
euia3 cupias passioem t r~nem x~ dni mun~
locis euident9 ondit Et ne longi9 differam
q~q~ in celo t in terra i mari vel apud iferos
agitur si cautissie legas oia suis locis ape
ren~ agnoscis testis e athanasiu epi fmo
magnificus q~ virtutes ps~ idagabili vite
discutiens oia illic ee pbat q~cuq3 sacre scrip
ture ambitu qtinent~ nouu~ t vetus testa~
menta ppetate qplettu~ vt reuera bibliothe
cam in hoc libro esse qstructa itelligas Na
t si padisus desiderabil h~e qp eu~ quatuor
flumina irrigare noscu~ qto beatior e i aia
q~ CL~ ps~ fontibus irriga~ ORACIO
Domine veris doctor t aduocatus
iudex t largitor terribilis t clemens
corripiens t qsolator q~ certis mem
bris donas aspcu~ q~ sctis firmus possibile
q~ pcipis qui sic pius es vt t assidue roga
ri velis sic munific9 vt neminem despare pa
ciaris dona qp te pstante bona qrium9 t i
maxe q~ nra ifirmit~ nesci9 Quod ex tuo dix
imus parte suscipe qd ex nobis ignorat9
ptuli9 parce t pduc nos ad illa~ qteplatoe3
vbi iam non possu~9 errare dona fac9 q~ te
ispirante loqui psumpsi dona qpleri q~
alios obseruare qmonui vt q~ pstitisti pnu~
smoem pbabile quoq3 conferas tuis fauil
actoem libera nos amatores hoi~ ab i~o pictio
vt sicut dr apo9 du~ alijs pdico ipe ne repb3
efficiar qp ifirmi sum9 tu vacat9 nos tu qua
li hoste fatigam~ agnoscis Fac nos i3 vice9
qtinuus eterne iocuditatis pmia valeam9
IN pmeteri Recqmdao~ lib' ps~
mensa diue largitatis boitas
sui9 pnide~ sctam t imaculata
plenariu~ dote gratiu~ sua ditauit etiam
iter quas i~ celestis refulget apotheca diu
sor~ medicaib3 menb~ referta lib' vi3 ps~
qui noui ac veteris testati sacra~ta percites
a btitudie ichoatus laudib3 scis t sacra iu
bilatoe qcludi~ vt mito se tn~ munie9 q~sole~
psta mir etia q~ hic multaru~ calamitatu~ cogno
scitur afflictoib3 sanciari hic plac lib' cotidi
ano ob sui excellecia~ t vtilitate~ dei frequeta~
officio cassio9 vtrusq3 dni aduent9 reuelans
misteria statu~ qsulens vniusor~ vtile suf
fragi~ pidicanci~ cosolatio gmdis lugenci~
spes bta misto~ fons idefictens vm~ sp qd
expedit tollit~ cunctis misterio~ ipi9 claus~
pie pulsatib3 remedi~ de suis iactant la
gnoib3 spualit refundens Certe n~ in hoc libo
non inenies vn~ se hu~a~ ge9 debeat suauit
consolari vere chorus9 lib' fmo lapabilis
cura sauciatu~ cordis fam9 iterioris hois plu
ma spitaliu~ personaru~ occultaru~ lingua
virtutu~ q~ iclinat supbos humilitati reges
paupib3 subdit affabilitate puulos nu
trit Certa n~ illic e pulcitudo sensuu~ t stilla~
ciu~ medicia verbor~ vt mito hic i~d salomo
nis apte~ qp dixit ~~m~~ i cantico canticor~ Oz
tus conclus9 fons signat9 padis9 plen9 oim
pomor~ Modo n~ quida~ ps~ salutari istitu
tione forti turbidos t tepestuosos aios decli
nant i lipidam t tra~quilissima~ vita pmittes
dnm ppter salute~ credenti~ vsualit~ humanan
du~ t ad iudicandu~ orbe~ esse ventuium Modo
qmonet lacimis pcta dele~9 electis delca~ cura
re mo sacris oroib3 reuenire~ attoita mo de
passioe t r~ne dni salutaria pdicates mo la
mentatiu~ deploratoe pissimu~ mo vsum
repetitioe q~dam nobis sacrata pandetes
mo canticor~ gdum ascentoe mirabiles post
mo summs laudib3 feliciter ihentes bta copia
iexplicabile desidei~ stupenda non pt ai9

fidelis expelli qui cepit in sanari. Ps. Sit deique
qui nobis gratas fuimus esse vigilias quando
silentii nocte choris psallentibus humana
vox erumpit in musica verbis quae modulate
ad se redire facit a quo per scelus humani generis di
nu venit eloquium. Cantus quod aures oblectat
et animas instruit. Fit una vox psallentium et cum an
gelis dei quos audire non possumus laudum verba
miscemus per ipsum qui dixit ex semine david. Dominus sicut
ipse in apocalypsi dicit: Ego sum david radix et origo quod et re
ligionem salutarem suscepimus et sancte trinitatis mi
steria revelata agnoscimus. Quis huius mune
ris iocunditate non fruitur quia virtutes ut brevi
dicimus sermo concluderet in lxxxviii dixit: Ego autem confi
tebor tibi in vasis psalmorum veritatem tuam. Revera va
sa veritatis que tot virtutes capiunt quae divinis
odoribus fragrant et tot thesauris celestibus cu
mulantur. Porro quae vinum celeste recipientes pu
ritate semper in novitate custodiunt. Dulcedo
mirabilis que scelerum corruptionibus non acescit sed in
sua permanens dignitate gratia semper perfusione sua
iocunditatis augetur. Apotheca valde copiosa de qua
cum bibant tamen magni terrarum populi libertas
eius nescit expendi. Quam mirabilis autem ex ipsis pro
fluit suavitas ad canendum dulcisonorum organorum
humanis vocibus emulantur tubarum sonitum
grandiloquis clamoribus reddunt vocalem cytharam
vivacium cordarum percussione componunt. Et quod
quasi instrumentis musicis videbatur agi nunc
probatur per rationales substantias explicari. Collecta.
Fac nos eterne salutis amatores per tuam
gratiam modulationem psalmorum spiritualem intelligere
et intellectis humiliter obedire. Ad laudem et
gloriam tuam. Qui es benedictus in secula seculorum. Amen.

Confitebor tibi domine quoniam iratus es mihi.
Expositio cantici sequentis per ferias. Patet ea ex postilla Ny. de Lyra.

confessione laudis et gratiarum actionis quoniam iratus es mihi super peccata mea me puniendo in captivitate babilonica et persecutione anthioci illustris et pluribus temporibus aliis

conversus est furor tuus In mansuetudinem et consolatus es me per tuam benedictam incarnationem. Ideo subditur. Ecce deus salvator meus visibiliter apparens in carne assumpta fiducialiter agam et non timebo apostolus recitare. Dari a vita beata que per christum sunt aperta sic in . ro. confitebatur primitiva ecclesia sub apostolis in ierusalem congregata que pro maiori parte erat de gente iudeorum ut patet in actibus apostolorum. Quia fortitudo mea id est dans mihi fortitudinem in adversis et laus mea dominus. Quia virtute divina in primitiva ecclesia fideles non solum patienter sustinebant tormenta sed gaudenter cum laudibus divinis et factus est mihi in salutem quia innocentes transibant ad vitam celestem quod non fiebat sanctis veteris testamenti. Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris. i. vos catholici haurietis dona spiritus sancti de sacramentis nove legis de quibus confertur gratia quod non fiebat in sacramentis veteris legis et dicetis in illa die exhortando vos mutuo ad laudem divinam confitemini domino eius beneficia recognoscendo et invocate nomen eius ipsum deum collaudando notas facite in populis i. in omnibus gentibus per predicatores evangelice veritatis adinventiones eius i. modos mirabiles humane salutis quos adinvenit divina sapientia i. filii dei incarnatione predicatione passione resurrectione et ascensione. Mementote quoniam excelsum est nomen eius. phil. ii. Dedit illi nomen quod est super omne nomen ut in nomine iesu omne genu flectatur. Cantate domino quoniam magnifice fecit ponendo naturam humanam in christo ad patris dexteram annuntiate hoc in universa terra quod impletum est per predicationem apostolorum aliorumque discipulorum per orbem universum. Exulta in corde et lauda in ore habitatio. i. ecclesia que vocatur syon hebreorum. Accessistis ad syon

on monte et ciuitatem dei viuentis celeste ierlm
qm magn9 i medio tui sctus israel i. xps sctificans fideles ppl'm xpianu nole isrl' appellatu vt frequeter supradcm e pt etia hec lra referri ad monte syon in quo erat templu vbi legit xps frequeter pdicasse et miracula fecisse ibi et aplis suam pn̄tiam maifestauit et sic eos sps scm in signo visibili misit vt dt Jos i epla ad paulinu de oibz sacre scripture libris ¶ Cx canticu tercie fe oph he ysa 38
EGo dixi i dimidio die rū meoꝝ Et dimid i duas partes qz poe ezechias recolit anxietate ai i q fuerat 2o bos qd 6 dei per ysa ia pmisat ibi tu a' eruisti sicut pz dt In dimidio dierū meoꝝ tūc eni ezechias erat i 39o ano vite sue q sic pz qz 4o R 18o d q ezechias erat xxv anor qn regnare cepit et xxix a nis regnauit a quibus si sbtraha xv quibz regnauit p9 ifirmitate istam remanet tri ginta noue et erat i 39o qn ifirmat9 fuit et e quasi mediu vite hois sm cursum natue vadā ad portas In hebreo he seol qd aliqn accipi p fossa seu sepulcro et accipi qz ad corps ezechie/ali qn ā acipi p iferno et acipi p aia accipi endo tn iferniu plimbo prm et ideo non d hic ad infernu s ad portas inferi qz limbs ille a scis d esse in supiori parte iferni q̄sivi residuū ano rū meoꝝ i. mecu cōsiderabam qt annis posse viuee p nam Dixi audito verbo ysa. i. et moriens tn tc. n videbo dn̄z deū plu doi i terra viuenciū i. inter hoi nes viues nō aspiciā vltra i pnti vita et hitatorem q̄etis i. pplm regni mei hitante in pace senacherib mortuo hoc dicebat ezechias qz iā ysaias 6 dixerat an et libera tioem ciuitatis et ppli vt pz cao pcti et io graue erat ezechie iob9 gn̄a9 mea ablata e i. non hebo filium in succedente in regno et hoc consonat dto salois supposito q non hebat ad huc fim et conuoluta e nec extenda vlt per gn̄atioes fu turas sicut palliu qn tabnaculum plicatu n extendi pastoꝝ qd qn locu mutant depont et plicant ad alibi portand p̄cisa e velud a texēte vita mea idest in me9 pcess9 sui sicut tela aqz scinditr a texete dum adc iscritur Sicut pull9 yrūdis clamās p pastu recipien do a mr̄e Meditabor In gemiti bus mltis vt co lūba q hz gemi tu p cantu Attenuati st ocu li mei qz ex diutina attetioe oculoꝝ ad a' q debilitatur virtus visiua se do9 vim paciol ifirmitatis ad morte me ducentis Re sponde p me sic e in hebrio et in libris cor rectis quasi diceret non pos sum mortem euade9 nisi negociu meum accipias super te Qd dicam tractato in meo R q mdeb un sicut figulus luto quasi dicet non habeo de fris suis atende Cū ipse fecerit me crean do vel alit9 cū ipse fecerit ifir mitatem hanc suo iusto iudicio michi iferen do p delictis meis et io non heo n illa refer re coram ipo Ideo subdit Recogitabo t ti dn̄e si sic viuit et constitut9 sū in tali āgustia corripi es me i. corripias ita q ifirmitas n sit m ad morte s ad correctōe et viuificabis me i. viuifisctis/hebrei n non hnt optatiu s lo co eius vtitur Ecce in pace i. i tpe pac futuro idicati michi annū ciate per ysaiam per detectioem senacherib de ppla futura Amari do mea amarissima i. amaritudo mortis m imminēte vbi tn vi ues me valde augmtabit eo q p morte p nabor ab assecutoe Tu a' hic oñr ezechias t bn̄ficio dicte pacis recolit bn̄ficiu a a deo 6 pstitu de plongatoe sue vite dicens Tu a' eruisti aiam mea i. vitam meam vt non peri ret p morte piecisti p9 tergū tuū oia pc̄ta mea qz nolens ea vide am plius ad puniend' et sic viuificasti me non so3 corpalit s et spualr qz n ifern9 q̄fitebi t neqz mors p9 morte n. non hz locu confessio peccatoꝝ n expectabt q descendūt i lacū i. in ifer num dap vitatem tuā i. effctu veri tatis tue qz pmisisti salute hūani gn̄is per xp qz no ' eduxit illos q ibi detiebant Viues viues ipse q̄fi. t ad q̄form pitoꝝ requiri vita pns qz non

hec loca post mortem. Unum est ad confessionem laudis requiritur vita gratie quia non est speciosa laus in ore peccatoris ecclesiastici xv° capitulo. Ideo duplicatur lyra viventes **sicut et ego hodie confitebor** utroque modo scilicet confitendo et faciendo. faciet enim hanc orationem post convalescentiam de infirmitate. Ut **pater** scilicet communis de populo israel **filiis** sicut predictum est **filiis notam faciet veritatem tuam** quia sanasti me sicut dixisti per ysaiam et hoc narrabunt patres filiis suis ad gloriam tuam. et quia ezechias semper indigebat divino auxilio etiam post sanationem ideo concludit **Domine salvum me fac** quia a te dependet salus corporis nostri et anime **et psalmos nostros cantabimus** eo et innuitur **cunctis diebus** i. in aliqua parte singulorum dierum **in domo domini** ubi est locus deputatus orationi et sic oratio ceteris paribus est magis exaudibilis ibi quam alibi.

Sequitur canticum anne quod habetur primi Regum ii° capitulo ubi sic legitur. Et oravit anna et cetera. hic consequenter ponitur gratiarum actio pro beneficio recepto in cantico anne. Secundo anna contra superbiam et ingratitudinem fenenne invehitur ibi **nolite multiplicare loqui sublimia**. Tertio dei magnificatio sibi **Domini enim sunt cardines**. Circa primum dicitur et oravit anna. quia gratiarum actio est quedam species orationis ut habetur i ad thimo. ii° capitulo ubi dicitur obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes orationes postulationes gratiarum actiones et cetera.

Exultavit cor meum in domino Gaudium proprie loquendo est delectatio appetitus intellectivi in bono adepto vel presenti sed quando resultat in signis exterioribus tunc dicitur exultatio et dicitur quasi extra saltatio. taliter enim gaudebat anna de beneficio sibi collato a deo secundum illud psalmi. cor meum et caro mea exultaverunt in deum vivum **et exaltatum est cornu meum** cornu in sacra scriptura accipitur pro motu cordis tendentis in aliquid arduum. et si careat regula rationis et legis divine dicitur cornu superbie. si autem datis regulis mensure dicitur cornu magnanimitatis vel magnificentie. quod est quando animus ex beneficio a deo collato in presenti per spem tendit ad maius beneficium ex dei liberalitate consequendum. sic animabatur anna in magnitudine gratie consequendum a deo in vita presenti et complemento glorie in futuro **Dilatatum est os meum** ad dominum aperte et magnifice laudandum de collato in filio et quia fenenna et liberi eius de hoc torquebant. Ideo subditur **super inimicos meos** odiebat enim eorum maliciam sed diligebat naturam sicut creaturam **Non est sanctus ut est dominus** quia ipse est sanctus per essentiam. alii autem tantum per participationem. et hoc modo exponatur quod subditur **et non est fortis sicut**

Nolite hic consequenter anna invehitur contra ingratam superbiam quia fenenna de prole a deo sibi data superbierat de quo deberet esse humilior et deo gratior. et hoc est quod dicitur **nolite multiplicare loqui sublimia** i. superba et aliorum contemptiva qualia erant verba fenenne contra annam ut patet ex dictis in capitulo i° **recedant vetera** i. mala verba quasi ex longa consuetudine inveterata **quia deus scientiarum dominus est** quasi dicat nichil eum latet sed omnia certitudinaliter cognoscit ad iudicandum etiam secreta cordium. Ideo subditur **et ipsi preparantur cogitationes. Arcus fortium superatus est** arcum fortium vocat linguam fenenne et puerorum eius ex qua procedebant verba pungitiva quasi sagitte. Secundo **et infirmi accincti sunt robore** loquitur de se et similibus. natura enim in ea erat infirma et impotens ad prolificandum sed roborata est ad hoc ex dono divino **Repleti prius pro panibus se locaverunt** loquitur methaphorice quia prius saturati sive pleni prole incurrerunt famem et defectum cibi prolis caruerunt. sic fuit de fenenna que prius fuit liberis plena et postea eius mortui sunt **et famelici saturati sunt** quia anna prius famelica et desiderans de prole habenda habuit prolem ad sufficientiam. Ideo subditur **donec sterilis peperit plurimos** hebrei dicunt hic **donec sterilis peperit septem** sed videtur contra id quod postea dicitur eodem capitulo quod anna concepit et peperit tres filios et duas filias. Ideo dicunt aliqui hebrei quod duo filii samuelis computantur. hic inter hebreos anne quia de ipsa exierunt mediante samuele et sic dicitur peperisse septem. Alii vero hebrei dicunt quod quando anna pariebat unum puerum fenenna sepeliebat duos de suis et ideo nato quarto ipsius anne puero octo liberi fenenne fuerunt mortui et remanserunt sibi nisi duo pueri quos similiter ipsos decedere habuit ut dictum est supra primo capitulo. Igitur

qn vidit q ana qntu conceperat et appropinquabat partui timuit de morte duor liberor qui sibi remanserant propter quod humiliavit se cora ana et instanter petiit vt oraret p vita puerorum sibi remanentiu q et fcm e et ideo illi duo pueri licet essent ipsius fenene tn de cetero vocati sunt pueri anne eo q orationibus eius erat eis vita concessa. Iste aute expositores non hnitur de textu sed ponitur ab hebreis ad verificandu hoc dcm pepit septem et ideo melius dicendu q translatio nra sit melior i qua dicitur **pepit plurimos** Ad cuius intellectum sciendu q dictio hebraica q ponitur hic s. libera equivoca e ad designandu septem et hanc signos sequitur hic hebrei moderni vt pdcm est et ad significandum sacietatem et hanc signos secutus est translator nr et forsitan illo tpe hebrei illam servabantur scdm hoc **peperit** sacietate .i. huit pueros ad sufficientiam quam sufficienter q ana exposuit transla tor noster dns **plurimos** q convenientius fuit dicere q si dixisset sacietatem vel satis scdm n. q dicit Ieronimus in epla ad pamachiu de optimo genere interptandi melior interptatio non sp e transferendu vbum ex verbo sed aliqn melius transferre scdm ex sensu et eadem veritas diversis proprietatibus pydiomatum applicetur **et que multos habebat filios infirmata est** q sicut ana multiplicabatur in prole ita fenena diminuebatur scdm q dicunt expositores hebrei et catholici sequitur **Dns mortificat** fenene pueros **et vivificat** pueros anne **deducit ad inferos** In hebreo habetur ad fossam et sepulcrum **et reducit** quia aliqn contingit q aliqui de quorum sepultura iam tractatur ad vitam resurgant sicut de ezechia habetur xo Reg. p humiliatione sua cora deo **Dns pauperem facit et** q de divitiis et honoribus fit propter deicit aliquos propter eorum superbiam et alios pauperes et subiectos elevat ad divitias et honores propter eorum humilitatem et hoc innuit ana q sic fcm e a dno de ipsa et fenenna. **Dni enim sunt cardines terre** hic gnr ponitur dei magnificatio et po qntu ad potentiam in actu creationis **Dns n. sunt et** 2o qntu ad sapientiam in actu gubernationis e dicitur **pedes sanctorum s. servabit** dirigendos eos in via morum 3o qntu ad eius iusticiam in actu debite punitionis cu dicitur **et impii in tenebris conticescent** s. in tenebris culpe et post ea in tenebris gehenne **quia non in fortitudine sua roborabitur vir** q per potentiam scelerum nullus poterit manum dei evadere **Dns iudicabit fines terre** in iudicio extremo **et dabit imperium regi suo** .i. ipsi xpo cui pr dedit iudiciu vt pz Io. vo ca. et q iudicabitur in forma humanitatis in qua fuit cora pylato iudicatus ideo sequitur **et sublimabit cornu xpi sui** id est vncti sui xps n. in humanitate fuit vnctus plenitudine gratie licet aut xps appareat in iudicio in forma humanitatis tn non erit infirmitati subiecta sicut fuit cora pylato sed apparebit in forma gloriosa omni creature et supremis angelicis plata io **sublimabit cornu** .i. ptatem xpi sui bene dicitur tunc enim ptas xpi sublimabitur qn oia ei perfecte subicientur q adhuc non e impletum scdm q dicit paulus apls ad hebreos 2o. nunc aut non videmus oia ei subiecta ei Ad cuius intellectum considerandu q in xpo e duplex natura divina s. et humana scdm divinam natam oia sunt ei subiecta plene nec ptas depmi potest aut sublimari cu sit infinita scdm vero natam humanam sublimata e ptas xpi et adhuc sublimabitur licet ab instanti vnionis istius scdm ne divine et humane in supposito verbo oia plene subiecta fuerunt humanitati xpi auctoritative non tn executive q pz q quanto sunt deitati propinquiora tanto aliqua sunt ei magis subiecta sicut pz de elementari regione q tota subiecta e latoi astrorum vt omnis virtus eius inde gubernetur vt dicitur po meth. Corpa vero celestia subiecta sunt angelis moventibus et itm angeli inferioris et medie ierarchie subiecti sunt angelis ierarchie superioris na aut humana in xpo ab instanti vnionis pdicte propinquior fuit deitati oibus angelis q vnita e ei in esse ypostatico. angeli n. quantumcumque supremi non sunt sic vniti q nusq angelos apprehendit vt dicitur ad heb. 2o. sed tm per opationes s. per apertam visionem et fruitionis perfectam et ideo ab instanti vnionis pdicte oia sunt subiecta xpo hoi auctoritative scdm siliter pz q ante resurrectionem na humana in xpo fuit passibilis et subiecta penalitatibus ad complendu nre redemptionis opus et sic non fuerunt ei oia subiecta executive. sed qn resurrexit ad vitam immortalem illa fuit plene gloriosa in aia et corpore et p qns ptas eius fuit ei sublimata propter q tunc dixit aplis Data e mi ois ptas in celo et in terra et adhuc sublimabitur in futuro iudicio qn sententia eius quia perfecte in na humana vt pdcm e perfecte implebitur et in oibus tam electis q in dampnatis et sic hoc dicitur **et sublimabit cornu xpi sui** Sciendum aut q Ionathan filius oziel in translatione caldaica aliter exponit canticum anne pdcm eius scdm accipiam prout potero addendo et aliqua ad maiorem intellectum Dicit 1o q ana p spm propheticum cognovit

statu iudeorum futurum tempore filii sui samuelis et temporibus
sequentibus et secundum hoc prophetiam suam protulit per
modum orationis et diuine laudis sicut et psalmi sunt quedam
prophetie prolate per modum laudis diuine | Secundo quod a
na primo spiritu prophetico cognouit filium suum samue
lem futurum prophetam magnum in israel et fac
turum signa et mirabilia sicut patet primo Regum vii° quod
ipso offerente sacrificium pro filiis israel deus in
tonuit fragore magno et exterruit philiste
os et debellauit et 1° Regum xii° samuele rogante
deum dominus dedit voces et pluuias contra solitum
cursum nature vt per hec populus israel petendo
regem agnosceret se peccasse vt habetur 1° Regum xii°
Cognouit etiam quod tempore filii sui israel de seruitute
philisteorum essent liberandi saltem in parte
et secundum hoc dixit

Exultauit cor meum in domino
propter predicta Secundo cognouit in spiritu pro
phetico quod filius filii sui hema
cum xiiii filiis suis futuri erant cantores diuina
rum laudum in templo dei vt habetur primo paralipomenon xxv°
et propter
hoc dixit **exaltatum est cornu meum**
.i. gloria
mea **in deo meo** Tertio vidit anna per spiritum
prophetie quod philistei propter
captionem arche et deductionem in terram suam
puniendi erant a deo in tantum quod compellerentur
eam remittere super plaustrum nouum cum emen
da pro peccato suo recognitione ponendo in capsel
la iuxta archam mures aureos et anos au
reos vt habetur primo Regum vi°
et propter hoc dixit **Dilatatum est os me
um** ad narrandum
vindictam dei **super inimicos meos**
.i. philisteos qui erant inimici populi israel
quia letata sum in salutari tuo in
hoc
quod coges hostes remittere archam nostro populo
Quarto vidit anna quod senacherib dicturus foret blas
phemias contra deum et quod niteretur destruere
ciuitatem ierusalem et templum sed ab angelo domini
percuteretur eius exercitus vsque ad centum octogin
taquinque milia virorum et compelleretur fugere in
terram suam verecunde vt habetur 4° Regum xix° et propter
hoc dix
it anna **non est sanctus vt est dominus** quia ipse est sanctus
sanctorum vt habetur
daniel
nono **neque enim est alius extra te** scilicet deus
verus
quia alii dicuntur dii erronee sicut iupiter et satur
nus et consules et principantes vt iudices et vi sa
et non est fortis sicut deus noster quia in
momen
to et per vnicum angelum contereret ipsius
senacherib exercitum | Quinto vidit futurum esse quod
nabugo. rex babilonis destrueret ciuitatem
et templum et populum israel captiuaret vt habetur
4° Regum xxv° et de hoc multum gloriaretur propter hoc dixit

**nolite multiplicare loqui sublimia
gloriantes** de ciuitatis destructione et
populi israel captiuatione **recedant
vetera de ore vestro** .i. verba superba que di
cuntur vetera quia ini
tium omnis peccati est superbia vt habetur ecclesiastici x°
quia deus scientiarum dominus est quasi diceret ipse
scit tempora futura
determinata in quibus adducet super nos vin
dictam pro peccatis vestris propterea nabugo. in furia
versus est vt habetur daniel 4° et balthazar eius
sublnepos secundum iosephum occisus est | secundum vero
alios hebreos eius nepos cum concordat daniel Iere
mie 27° ego dedi vniuersas terras istas nabugo et
seruient ei omnes gentes et filio eius et filio filii eius
nec plures exprimuntur et babilon destructa fu
it per cyrum et da
rium vt habetur daniel v° **et ipsi preparantur cogita
tiones** quia homo videt ea que patent deus autem
intuetur cor vt habetur 1° Regum xvi° | Sexto vidit
quod greci afflicturi essent filios israel tempore antio
chi illustris qui coegit filios israel transire
ad gentilem ritum et in templo dei posuit ab
hominandum ydolum vt habetur machabeorum 1° et quod per
mathathiam et filios eius greci forent debellan
di | et mundandum templum dei vt habetur 1° macha.
4° et propter hoc
dixit anna **arcus fortium superatus est**
.i. virtus greco
rum est debellata **et infirmi accincti sunt
robore** .i. machabei qui respectu grecorum vi
debantur nullius momenti et tamen
pluries eos superauerunt et de terra israel eiecerunt
vt patet in processu libri machabeorum | Septimo vidit in
spiritu tribulationem futuram iudeis tempore aman
agagite et filios israel liberandos ab illo per
mardocheum et hester vt habetur in processu libri hester
et quantum ad hoc
dixit anna **repleti prius** .i. aman et filii
eius pleni di
uiciis et deliciis
temporalibus **pro panibus se locauerunt**
quia pro seruanda et sustentanda vita sua libenter
supposuissent se seruituti hester et mardochei.
vnde hester vii° dicitur quod aman rogauit hester re
ginam pro
anima sua **et famelici saturati sunt** .i. iudei
qui tunc
erant pauperes et abiecti per hester et mardo
cheum fue
runt eleuati **donec sterilis peperit plu
rimos** .i. ierusalem siue iudea secundum hebreos que
modo dicitur sterilis eo quod iudei qui sunt
eius filie inde sunt eiecti et per orbem dispersi
pariet tamen plurimos vt dicunt quia in aduentu
messie quod expectant dicunt ierusalem et iudea re
pleri filiis israel ibidem de diuersis mundi p
artibus aggregandis et dicunt quod tunc **et simul**
omnes alie nationes subicientur eis

tos hēbat filios ifirta ē i. roma sine roma ipm̄ qꝛ vastauit iudeam ⁊ dispersit iudeos tunc debilitabi ⁊ ad nichilū deducet̄ ꝫ 1o qꝛ hic d̄ de partu sterilis s̄m veritatem itelligi de eccā q̄ pmo videbatur sterilis ꝓ paucitate fide ꝫ pepit plurimos in querfione multitudis gentiu ad fidem / 2o exponit apls ad galathas 4o letare sterilis ⁊c. ⁊ q̄ multos hēbat filios infirmata i. synagoga vt pꝫ per orbe vniusu. Dn̄s mortificat hic aut̄ on̄dit s̄m dan̄ ionathan filij oziel. Unde pdicta contigerant s. ex virtute diuina q̄ pt mortificare viuentes ⁊ viuificare mortuos i. potentes hꝰ sc̄li dedu cere ad nichilū ⁊ abiectos ⁊ ipotentes qui q̄si mortui ⁊ descendentes ad inferos reputaba reducere ad ꝓsps ⁊ potentem statū / ⁊ eodem mō expo qꝛ subdi. Dn̄s pauperem facit ⁊ ditat humiliat ⁊ sublimat qꝛ s̄m ipm̄ ꝓplm̄ iudaicū qꝛ depauparant et humiliauit p̄ rōnos ditabit ⁊ sublenabit per regem messiam ⁊c eleuabit eū de stercore vilificatōis ad sedem glīe ⁊ exaltatiōis tpalis. Dn̄i n. s̄t cardies terre In hebreo habetur fortes terre ⁊ posuit s̄r eos orbem quia terra tenet isimiū locum sicut in domo fūdam. Pedes scōr̄ suor̄ suabit ne ruant in culpā ⁊ inde in gehenam ⁊ ipij i tenebris coticessent s. in tebris gehenne. Q2 nō i fortitu. ne sua robo'abi. vir qꝛ non pt ꝓpa virtute subsiste nisi diuina virtu te sustētāe. Dn̄z formidabūt aduersarij eiꝰ i. omis gentiles quos vocāt omis extra iudaicā sectā exn̄tes ⁊ iō vocant eos aduersarios dei ⁊ in aduentu messie deterrei ⁊ subiugari ⁊ ideo subdit. Dnꝰ iudicabit fines terre reddens penam ꝓ pctīs ꝓpetrīs ⁊ dabit ipiū regi suo i. messie futuro scd̄z ipsos ⁊ sublimabit cornu xp̄i sui i. ptātem x' sui i. messie qꝛ idē sigt / messyas n. hebraice ⁊ xps grece ⁊ vnctꝰ latine idem sign̄t reges n. per unctōem istitueba ⁊ iudei expectāt messiā futurū regem ⁊ dn̄ari tpalit' sup tom mūd ex pdictis aūte pꝫ qꝛ expectant pdcm̄ messiam circa cessatōem romani ipij ⁊ s̄m veritatem ille q tūc veniet i maxiᵃ ptāte tpali erit antixps / s̄m qꝛ dt apls ij ad thessal' ijo

caᵒ vbi sig pcedens aduentū antix' dt esse cessatōem romāi ipērij dicens / qm̄ n̄ venerit discessio pm̄ i. discessio a sbiectōe romai ipērij s̄m qꝛ exponūt doctōes ⁊ reuelatꝰ fuerit hō pcti filius perditōis i. antixps

Cantemus dnō glōse eī ⁊c. Canticū filior̄ israel in egressu eor̄ de egipto ⁊ sbmersis egyptijs i mari rubro vn̄ sic scribitur exo. xvᵒ capo. Tūc cecinit moyses ⁊c. hic aūt poꝫ grātiarū actio p̄ tanto bn̄ficio pᵒ qm̄ ad viros 2o qꝛ ad mulieres ibi sumpsit gᵒ maria / Circa pꝫ p mitti dei laudaᵒ 2o sbdit cā vel rō ibi: Dnꝰ q̄si vir pugnator. Circa p mū d̄ Cantꝰ dn̄o per hoc designatur qꝛ inuicem se inuitabant ad dei laude glōse enī magnificatꝰ ē ex submersiōe n. egyptior̄ longe lateqꝫ diffusū ē p̄ comū sue magnitūnis fortitudo mea s. electiue. ⁊ laus mea s. materialiter qꝛ eiꝰ ex fco hūerūt materiam laud. Iste deus meꝰ hebrei dicūt qꝛ ly iste facit demonstratiōem ad s̄sm qꝛ filij israel videbāt deū ⁊ on̄debāt eum digito sup mare rubrū i aliqua tn̄ silitudie visibili quia deitas nō pt sic videri. Unde dicit qꝛ clarius vidit deum ꝓpls qꝛ ꝓpha ꝓxra / ꝫ istud de scriptura nō ht auctoritate / iō eadem facilit' ꝯtēpnit q̄ pbamaxe cū ꝓpls parū ante contra moysen acriter etiā iniuste murmurassꝫ / nec visile ē qꝛ scriptura tantā condescēsiōem tacuisset ideo dn̄m qꝛ ē ibi demonstraᵒ ad itellcm̄ accepta tn̄ ex effcū visibili ex hoc qꝛ videbant fcm̄ s. diuine virtuti possibile itelligebant dei pn̄ adesse. Deꝰ pris mei hoc additur ad on̄dend' qꝛ p multa scōr̄ patrū deꝰ fecit eis illud bnefiau. Dn̄s q̄si vir pugnator. hic subditur laud' rō / ⁊ pmo ꝓpter bn̄ficiū ptēritū / 2o ꝓp futz ibi ⁊ portasti dicit ergo Dnꝰ q̄si vir ⁊c. qꝛ tn̄ eꝰ fortitudo icōpabiliter excedit oēm̄ fortitudiem creatā. Ideo sb dicitur Ops no. n̄ eꝰ qꝛ pꝫ per effcm̄ sequētem ē sbdit. Cur rus pharaonis ⁊ exercitū eꝰ pieci i mare eos fluctib3 feriendo currū subuertēdo vt dcm̄ ē pcedēti cā. Abissi operuerūt eos i. aq̄ pfunde ex dei pcepto sup eos reuēse vt pdic tum ē: Dextera tua pcussit inimicū i. pharaonem cū pūt exercitus. Deposuisti aduersarios i. egyptios eū sequētes / in hebreo hr̄ aduersarios

tuos et e eadem sñia | erat n. adu̾sarij ipius dei et populi isrl' **misisti irã tuã q̃ devoravit eos sicut stipulã** .i. ita facilit' sicut ignis stipulam devorat **i spũ furoris tui ogregate st aq̃** Videtur q' deberet dicere i spũ dulcoris tui qz ex dei gr̃a aq̃ congregate st medio hinc et inde | Dõm q' idem effectus e dulcedinis hebreis et furoris egyptijs Congregatõ n. aquarũ pdicta grosa fuit hebreis pbens eis transitũ sz dura fuit egiptijs tũ qz filij israel transitũ hũerunt malis gratibz eorum et qz post pdcãm agregatõem stetit st hebos et subm̃ersi sunt **stetit unda fluens** .i. aq̃ de natura sua fluida stetit ut mur' erecta **ogregate st abyssi** phoc q' retraxerũt se aque ut pberent medium it eleuate st aq̃ in altũ in me° maris quia ex tali congregatõe non exierunt ripas maris **Dixit inimicus** in corde et ore. **Diuidã spolia** cũ rediero victor **iplebitur aĩa mea** .i. voluntas mea **iterficiet eos man' mea** .i. ptãs exercitus mei hec cogitabat pharao sed vulgarit' dr̃ multũ remanet de cogitatiõe fatui Jose' **Flauit sps tu' et operuit eos mare** quia sicut ad flatũ venti palee mouent' | ita ad nutũ dei mare rediit sup eos **Submersi st q̃si plũbũ** per gravitatem plũbi itelligit' q' erant pctis valde aggravati et submersi **q̃s silis tui i fortib' dñe** õne digni qz scõ ad isinitũ nulla e compatõ **magnificus i sctitate** sua hos aliqñ licet sint magna tñ frequenter st mala sz dei sctã non possunt esse ñ sancta **terribil'** s. egyptijs in eorum destructõe **atqz laudabilis** s. hebreis **et faciens mirabilia** In utrisqz s. egyptijs in eorum destructõem i hebreis i eorum sal' **Extendisti ma' tuã** manũ iusticie ad vindictã q' cũ cessat a punitione malorum videtur ee q̃t **et deuorauit eos terra** non q' itrauerit viscera terre sz qz descendũt i terrã q̃ erat in fundo maris ita opti acsi fuissent a terra absorti **Dux fuisti** s. per angelum precedente et p columpnã ignis et nubis viam die noctuqz oñndẽ ut patet ex dictis **ppło q̃ redemisti** non auro vel argento sz mirabilibz signis **et port'** hic qñr subditur rõ laudis ex bñficiis futuris et e hic pphia cũ laude et p° pot id bñficiũ qd' erat ulti' in exequitõe sz p' in itencõe s. itroductio filiorum israel in terrã pmissionis et spãle i ierlm ubi edificand' erat templũ ad diuinũ cultũ qd' vocatur hitaculũ sanctũ dei **et portasti eũ** .i. portab'. lo' n. scriptura de futuro per modum pteriti pter certitudinem pphie pdestinatois qz id q' est pordinatũ a deo fieri e ita certũ acsi iã esset fctm **in fortitudine tua** qz per signa dñe fortitudinis deduxit eos dñs in terrã pmissionis ut pz in iordanis sicatõe et in regnorum fortissimorum debellatõe et submersiõe ciuitatis iericho et similibus **ad hitaculum sctm tuũ** .i. ad locũ ubi postea fundatũ e templũ **Ascenderũt ppli et irati st** qz amalachite et ppli qui erãt confederati audientes q' filij israel transierũt mare rubrũ et erãt in deserto irati st timentes ne inuaderent terram eorum et ideo antequã essent magis fortunati uoluerunt eos delere et ascenderũt ad pugnandum cũ eis ut h' ex° xvij ca° **Dolores optinuerunt hitatores philistijm** ex prosperitate filiorum israel | tũ qz antiquit' fuerãt molesti patri eorum ysaac ut h' genes xxvi° | tũ qz hitabant infra terminos terre eis pmisse **Tunc ɔturbati st principes edom robustos moab optinuit tremor** ne filij israel inuaderent eos tñ frustra timuerũt qz dñs phibuit filijs israel ne pugnarẽt cõtra eos **obriguerũt oẽs hitatores chanaan** cũ n. audierũt q' dñs sicasset aq̃s iordanis ante eos ut itrarent i terrã chanaan timor nimi' irruit sup eos | sicut q' raab meretrix dixit exploatoribus filiorum israel Josue ij° ptimuimus et elanguit cor nrm nec remansit i nobis sps ad itroitũ vrm et ho designat' **obriguerũt** qz timor magnus facit exteriora rigescere **Irruat super eos formido** interius **et pauor** exterius **Fiant immobiles q̃si lapis** ita q' non possint defendere **donec ptranseat pplus tu' dñe** .i. ad locum ubi fundatum est teplũ **introduces eos et plãtabis** .i. radicare facies in tra q' nõ possint inde

tuelli virtu te humana **i mōte hereditatis tue** id est terra pmissiois que ē motiosa **firmissio hitaclo tuo** i. templo i fundādo **qd operatus es dne** sicut pn apaliter auctor ꝗ salomon opatus ē i ho sicut mis ter dei ⁊ lo per mō pteriti de futuro ex cā supradcā cum dt qd opatus es qz nō erat fcm templū Cosideandū ā sicut dcm fuit gen xvo cao vbicūqz in sacra scriptura p opi bus virtutū pmittū bona tpa 1o non st pncipaliter itellcā qz finis debet esse melioꝛ illo q st ad finē/ pm a finis ē opis qp ordiat in 1o ⁊ ideo sb bonis tpalib pmiss q st bona opa virtutū itelligū alia bona spūa pn cipaliter itenta/ sicut sb pmissioe terre pro missiois itelligi terra viuenciū .i. citas ce lestis pmissa/ ⁊ ita hac pmissioe tepli mate rial itellr pncipaliter pmissa dom celestis vel templi vbi deus colitur non sicut hic s. p speclm ⁊ in enigmate ꝗ per iugē laude ⁊ in apta visioe fm qp dr ps lxxxiij bti qui hitant in domo tua dne in scla sclor laudabunt te ⁊ hoc dt Ra salon in loco isto ⁊ eadem qsonat si dei nre te itelligi de pterito qp hic dr **firmissio hitaclo t.** **qd opatus es dne** qz celm empyreū qd ē templū vel locus bōr fcm ē a pncipio creatoīs mūdi ⁊ eius actoꝛ ⁊ artifex fuit solus deus Notand et qp sup dixit per mō pteriti ppter certitudinem p phetie hic replicat p mō futuri cum dr **introduces eos te** qp futurū erat in re **dns regnabit ieter ⁊ vlt** In hebreo hr in sclm ⁊ vltra/ sclm a ppe sig nificat tps quinquagita anor ⁊ qn additur ei ⁊ vltra st eternitate ⁊ bene dr h regnabit qz non regnauit ab eterno vt deus qz talia noīa ⁊ verba signt creaturā sbiecta q non fuit ab eterno **Ingressus ē eni pharao** Illud qd fuit dcm in pncipio cantici hic repetitur in fine sicut sol fieri i catilenis

Dne audiui audi tionem tuā ⁊ timui hic qui por orō abacuc pphe cum tu pnititur tal ti tulus in hebreo ⁊ ē de itegritate texto sic st tituli in libro psoꝝ put ibide fuit dcm Orō abacuc p ignorantijs ⁊ dicit hic ā q qp ppha peccauit ex ignorātia murmurando de diuis iudicijs qi mirum eius ē d. cao po p terea egredi iudiciū puisum/ ⁊ io audita diuina responsioe suū pctm agnot ⁊ p eius re missioe orauit/ ꝗ non vr m visile qp p pheta a deo illuīatus ⁊ īspiratus ignoraueit di uina iudicia foze ita salte in gnali/ licet mos titudis forsitan ignorauit i pticulari ⁊ per qns non ē visile qp de eis murmurauit i pa ppa ꝗ assumes psonā īfirmoꝝ de diuis iudicijs murmurantiū sicut ibide fuit dcm. ⁊ ho apparet eo qp dr hic p ignorātijs i plu si eni loqretur in pa ppa queretis diceret i singulari p ignorātia/ sicut qz accepit psonā īfirmoꝝ murmurādo/ ita hic orando vt pctm ignorātie eis remitteret a dno vult ppha p hunc mos hic pcedit qz po denūciat destrucoem baby lonis/ 2o mos **nūqd ī flumīb** 3o pnu captoīs ibi **pit in laudem de** 4o notioes ibi **ego a** sicut supodcm ē ppha de siderabat potenciā cal deoꝝ destrui ppter eoꝝ malicia ⁊ de eius destru ctioe audiuerat diuinam responsioem cao 2o. ideo exclamat **dne audiui auditoēm tuā** i. pe nam caldeoꝝ futurā quā audire me fecisti **⁊ timui** p admiratioe rigoris tue iusticie vel alicus **timui** de pena īfirmoꝝ ppli mei de tuis iudicijs m murā **dne opus tuū** i. punitoem caldeo rum q fiet virtu te magis qp hūana **ī medio ānoꝝ viuifica** id i. viuificab i effcū ⁊ istud tempus ānoꝝ 1o. referūt aliqui ad balthasar q iterfectus fuit in vili etate ⁊ i medio ānoꝝ suoꝝ vi ā m qp melius pt referri ad ānos destructi onis templi a eius destructoe vsqz ad pm ānū cyri fluxerūt lij ani fm hebreos ⁊ in vsqz ad repatioem eius sexto ano darij xlvi ani Johis ijo xl ⁊ vi ānis edificatū ē templū ⁊ ho et cer tū ē qp hoc dicebat de templo per zorobabel reedificato/ balthasar ā in quo defecit caldeo rū regnū per duos ānos fuit occisus an pm ānū cyri/ i quibz regnauit darius medius daniel vo ⁊ occisio balthasar fuit qi i meo deoꝝ ānoꝝ qz l st ex vna parte ⁊ xlviij ex al te **cū iratus fueris** pplm iude captiuādo **mi sericordie recordaberis** ipm per cy rū liberādo **deus ab austro** hic alludit pphe hystoie eductoīs de egyp to q ē ad austrū res **deus ab austro ve** pectu iudee ⁊ ē sensus **niet** i. sicut deus a pte australi venit cū po pulo pplm ad terrā pmissiois deduc cendo fcz id deutro. ijo/ Nouit deus iter tuū hi tans terrā xl ānis cū veiet cū meo ⁊ ps ad liberandū ipm de captiuitate babylonica **⁊ scs** i. deus qui ē scs scorum **de mōte pharā** i. sicut deduxit pplm per locū 1m nūi xo ita deducet pplm suū reducendo in iudea **ope**

ruit celos glia e9 gla eius i. ptas eius
glosa in destructione
baby- laudi9 e9 plena e terra qr de illa
loica destructoe
multe regioes gauise st q fuerat a caldeis
afflicte vt dcm e in cao precedenti. splendor e9
i. splendor armor exercitus cyri t dary qui d
splendor dei eo qr ille exercit9 erat executor dine
iusti- cornua i manibus e9 t arcus ex
ticie tenti t ba
liste quia persi t medi erat optimi sagitarij
ibi absconditi e fortitudo e9 quia victoria
illi exercitu
concessa magis fuit virtute dina latente
qr hu- Ante faciem e9 ibit mors In hebreo
ma̅ hr pesti
lencia adventu eni cyri t dary contra baby
lonia pressit mortalitas virtute debilitans
calde- egredietur dyabol9 ante pedes
ozu: qr tales punitiones frequenter fiunt per
e9 demones sicut d de egipciis ps lxxvij III
iussiones p angelos malos Stetit
hic incipit versus alius in hebreo t refertur
ad exercitum cyri t dary qui stetit in obsidi
one babilonie vsqz ad
eius captoem io sbdi t mensus e terram
qr terra babylonie fuit diuisa pncipibz scz
suam pro- Aspexit adusarios
portioem confidentes t dissol
babilonie et
uit gentes ea amicitates t contriti sunt
montes scli i. maiores pncipes babiloie
qui ante erat altiores i ho sclo
incuruati st colles i. humiliati t deiecti
pncipes minores
Ab itineribus eternitatis e9 i. a processibz
exercitum cyri
et dary ab eterno pro iniquitate s. destructois
promisses a deo: templi a cal
deis vt dcm Vidi tentoria ethiopie
e cao precedenti
s. turbata Madian Vn qr d hic pelles
t similiter9 in hebreo hr cortie
Isti n. ppli fuerut cu nabugo. i destructoe
templi t cu nepote eius balthasar fuerut
debel- Numquid hic qnit pon modo captoiis
lati t di i tres qa ppha po denu
ciat captois mozi 2o approbat diuinu iudiciu i
3o reuerti
Audiui ad ppoz ibi Ficus enim pa adhc
i. d. qa
pmo iste mo9 exprimit 2o historie iosue allu
dit sol t luna Circa pz sciendu qr pse
ibi t medi videntes ciuitatem
babyloiis iexpugnbile ppter muror altitu
dinem t fortitudinem longe a ciuitate diuiserut
fluuiu eufraten i plures alueos t c per al

ueu pncipale di nutu intrauerunt ciuitate vbi
non erat murus Numquid i fluminibus i. in eu
et hoc e qr dicit: frate q
d flumina in pli tu ppter e9 magnitudine
tu ppter di- iratus es dne i. ferendo ba
uisioez dcaz bilonijs effec
tum tue vindicte i. in eufrate qui
quasi diceret sc vel i mari noiatur mare mo
re hebraico q oms aggregatio aquar mag
mare d scz io gen io Congregatioes qz aquaru
appellat- indignatio tua contra babiloios
maria quasi dicat sic
non n clis diuisio eufratis videba posse fi
eri spali ad- Qui ascendis sic e in libris su
iutorio dei correctis i hebo Su
per equos tuos i. super medor equos t
persaru dando eis et
equitibz virtute In qui
capiendi babyloia t quadrige tue bz pug
nabat a- saluatio captio n. babilonie
tiquit9 fuit saluatio ppli iu
dei per cyru liberan suscitans suscita
tem eum a captiuitate
bis arcum tuum i. arcus medor t persaz
qui dnt tui qr ad execu
tioem tue iusticie extenti iuramenta tribubus quo lo
cutus es i. ad sciand iuramenta q fecisti
abraham ysaac t iacob de ter
ra a tribubz t alij fluuios scindes
qui de dece i iudea
i. eufraten modo supradicto ita qr e repetio
eiusdem ad maio- Viderunt te i. effectu po
rem euidencia testatis tue
t doluerunt montes i. suphi babilonij gurges
aquar transijt i. impetus eufratis a
suo alueo diuit impodio De
dit abissus voce sua i. fundus eufratis
denudatus aquis
ita ondit dei virtute sr babilonios ac si cla
maret sicut d cao precedenti lapis de pariete
cla- altitudo i. ipe deus q non solz d al
bit titudo tuis in concreto sz et altitudo
in abstracto sicut d veritas t iusticia t ho
ppter excellenti sol t luna hic ppha allu
am sue altitudinis dit historie
iosue e sol t luna steterunt i. sicut
dicitur steterut
iosue pugnante contra chananeos i sign di
uine virtutis 6 assistentis sic assistet virt9
dei medis t psis pugnantibz contra caldeos io
sub- in luce sagittarum ibunt i. eor sa
dit: gitte a
te dirigent: ad interficiend caldeos t sil
eo in splendore fulgurantis
hastae tuae qr a te dicte in exe
cutione iusticie tue sc In fremitu.

excitatis darij et cyri seq̄z **conculcabis terrā** s. babilonie **et in furore** i. et in vindicta tua **obstupefacies gentes** ad auxiliū babiloniorum venientes **egressus es** i. egrediens cū medis et persis eos **in salutē ppli tui** q̄ per illam victoriam cyrus dirigendo dedit pplo licentiā revertendi in iudeā. Ideo subditur **in salutē cū xpo tuo** idest cyro de hoc dicit ysa. xlv° hec dicit dns xpo meo cyro etc. Sciendū tñ q̄ cyrus non dr xps nisi in q̄tū fuit figura ihesu xpi / et io hec lra ad ihm xpm principaliter ē referenda vt sit sensus sicut fuisti cū cyro ad liberatoēm ppli isrl de babilone / sic eris cū ihū xpo ad liberatoēz populi tui de iferno q̄ ē salus figurata per salutem ppli a cyro datam **percussisti caput** i. balthasar rege **de domo impii denudasti fundamentū** i. manifeste ondisti multiplex eius vicium per vindicte tue effusioēm **maledixisti sceptris eius** i. dnationibus eius **capiti bellatorum** i. principi sue milicie et subditur causa **venientibus ut turbo** i. cū impetu et furore **ad dispergendū me** i. pplm meū in iherlm et iudea **exultatio eorum** in destructoē civitatis et templi et captoē populi **viā fecisti in mari** hic ppha revertitur ad narrand' captivitatis babilonie mo[dum] sicut in cantilenis idem frequenter repetitur qui mos fuit p[er] dinitoēm eufratis qui dr hic mare sicut et supra cū dr **viā fecisti in mari** i. in eufrate **equis tuis** i. equis medorum et persarū qui dicuntur tui eo q̄ a te directi in execucioe tue iusticie **in luto aquarū multarū** q̄ alveus eufratis non erat totaliter exsiccatus et sic erat lutum derelictū ab aquis multis q̄ ibi ante fuerant **Audivi** hic gñr ppha approbat iudiciū divinū de captivatoē ppli sui ad purgatoez peccatorum d. **Audivi** s. pplm in firmū inimicitate q̄ tuū iudicium et de eius captivatoe **et turbatus ē venter meus** q̄ timui ne suo merito mitteret ad ira provocavit te **a voce** [com]minatoris **contremuerunt labia mea** qui loq̄ no[n] pnt s[ed] tm cū tremore **Ingrediatur putredo** q̄ dicat captivitas monenti sup nos iducta quia aliq̄n putrificit corpora et pacientie tolleranda **ut requiescam** captivitatis **in die tribulationis** idest in tempore babilonice destructionis

et ascendam de caldea in iudeā p[er] cyri licentiā **ad pplm accinctum nostrum** i. armis patiū / sic n. ascenderūt filij isrl de babilone propter periculū hostiū in via / vel dr ppls accinctus idest dispositus ad gradiendū / Et loquitur hic ppha in ppli persona de babilone redituri q̄ tpe illius captivitatis ipe erat in iudea s[ecundu]m hystoriam daniel xiiij° / q̄vis n. non sit autentica tñ probabilis reputatur **Ficus** supra posuit ppha moz captionis babilonice ex debellatoē eius / hic ondit idē ex defectu victualium / dns eni ante adventū cyri et darij q̄ babiloniā iduxit terre sterilitatē ita q̄ fortilicia non potuerunt sufficienter muniri io dr **Ficus n. florebit** i. ita modicū florebit q̄ faciet fructū modicū q̄ p[ro] nichilo reputatū / I° q̄ dr ij° phisicorum / q̄ modicū ē pro nichilo reputatur / et et s[ecundu]m gem loqndi mo[dum] quo dr nichil esse in arboribus qñ ē ibi fructus modicus et ita itelligitur q̄ sbditur de vineis olivetarius **Abscidetur de ovili pecus** quia propter defectum pastus aialia poterūt parū fructificare **Ego autem** audita babilonis destructione et ppli inde liberatoe ppha exclamat dicens **Ego aūt in dño gaudebo** applaudens divine iusticie et liberatoi ppli inde: **et exultabo in deo ihū meo** i. salutari meo liberanti pplm meū de captivitate babyloica et s[ecundu]m hoc ihus ē non appellativū s[ed] q̄ sicut dcm ē liberatio de captivitate babyloica figura fuit liberationis prm de limbo iferni tunc fienda per ihm xpm et vtramq̄ liberatoēm videbat ppha futurā / io ihū hic ē pprm etiā no[men] **Deus dominus fortitudo mea** educendo me sua virtute p[rim]o de babyloe p[ost]ea de iferno vt dcm ē et hec ē vba pphe loquentis in p[er]so[na] ppli in babiloēm captivati et in limbo detenti **et ponet pedes meos quasi cervorū** q̄ redeuntibus de babiloe dedit virtutē et agilitatem gradiendi et liberatis de limbo virtutem egrediendi et ad celum ascendendi Io sbditur **et super excelsa mea deducet me victor** q̄ ppls de babiloe rediens ascendit in iudeam q̄ terra montuosa et potissime q̄ venit in iherusalem et ibi templū fundavit in monte moria p[rim]o esdre iij° et detenti in iferno ascenderūt in celum **in psalmis canentem** q̄ populus cū victore xpo rediens de babiloe deū laudabat et magis in fine p[rim]o esdre iij° et sci cū xpo ascendentes cū divinis laudibus ascenderūt in illud s[ecundu]m sic per seculorum etates ps° lxxxiij° bti q̄ habitant in domo

tua doc in secula seculorum laudabunt te ad quam nos perducat ihesus xpistus etc.

Audite celi que loquar **Audite celi que loquar** descripta in stitutione ducis hic quantum describitur exhortatio plebis ad perseuerantiam in lege et diuinis mandatis et hoc per canticum ab eis memoriter tenendum et decantandum in quo moyses premittit prohemium. Secundo exequitur intentum ibi **Date magnificentiam**. Tertio ponit epylogum ibi **Venit ergo moyses**. In prologo excitat attentionem populi iudeorum ex tribus. Primo ex verbi firmitate **Audite celi etc.** acsi dicatur sicut celi et terra sunt res stabiles sic mei sermones cum dicitur: Secundo ex vtilitate cum dicit **Concrescat** i. coalescere faciat opera vtilia **Doctrina mea** sicut ros et pluuia crescere faciunt terre nascentia. Tertio ex auctoritate cum dicitur **Quia nomen domini inuocabo** quasi d. non loquar auctoritate mea sed diuina **Date magnificentiam** hic moyses exequitur intentum et primo ostendit deum esse perfectissimum et optimum. Secundo colendum ibi **Numquid non**. Tertio iudicium eius esse iustum ibi **Vide** **te quod** Circa primum exprimitur primo dei perfecta bonitas. Secundo per oppositum populi malignitas ibi **Peccauerunt**. Perfectionem autem diuine bonitatis ostendit septem conditionibus. Primo quia magnus est in operibus **Primo** quod notatur cum dicitur **Date magnificentiam** **Deo nostro** Secundo perfectus in perfectis ibi **Dei perfecta sunt opera** Tertio verus in iudiciis ibi **Et omnes vie eius iudicia**. Quarto fidelis in promissis ibi **Deus fidelis** Quinto hostes in donis ibi **Et absque vlla iniquitate** quia nulli iniuriatur si det gratiam vni et non alteri sed totum fit secundum libitum, aliter autem iudice ab homine appellatur an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum. Sexto iustus in premiis reddendis ibi **Iustus** Septimo rectus in penis infligendis ibi **Et rectus** **Peccauerunt** hic per oppositum ostenditur populi malignitas cum dicitur **Peccauerunt ei in sordibus** scilicet ydolatrie et non filii eius quia ex hoc quod prius erant filii dei per gratiam facti fuerunt filii perditionis **Generatio praua** per corruptum intellectum **Et peruersa** **Hec ne reddis domino** scilicet malum pro bono **Popule stulte** credens vtile quod non est **Et insipiens** non agnoscens vtilitatem vbi est **Numquid** hic quantum ostendit deum esse colendum ex septem beneficiis. Primum est beneficium primarie creationis quod notatur cum dicitur **Numquid non ipse est pater tuus** colendus et venerandus quasi d. sic quia **Creauit te** in eductione ex nichilo **Fecit** in destinatione primordio **Possedit** conseruationis augmentatio conseruans in **Memento dierum** per tuam cogitationem considerando **Generationes singulas** ad preteritas **Interroga** vt discas per aliorum narrationem. Secundum beneficium est gratuite electionis quia elegit populum israel pre aliis et quantum ad hoc dicitur **Quando diuidebat altissimus gentes** scilicet in confusione linguarum quia per hoc diuise sunt gentes et diffuse per mundum **Constituit terminos populorum** qui distincti sunt secundum lxxii linguas **Iuxta numerum filiorum israel** qui ingressi sunt cum iacob in egiptum qui fuerunt lxx vt habetur genesis xlvi ubi dicitur omnes anime domus iacob que ingresse sunt egiptum fuerunt lxx et secundum hoc sunt lxx populi distincti secundum diuersas linguas seu ydiomata. Translatio hebraica habet iuxta numerum filiorum dei per quos aliqui intelligunt angelos ita quod secundum eos tot saluabuntur homines quot remanserunt angeli. Vel tot homines quot angeli stantes et cadentes fuerunt vt dicunt aliqui et secundum hoc cum dicitur hic **Constituit terminos populorum** determinauit numerus electorum **Pars autem domini populus eius** quia populus israel fuit deo specialiter dedicatus. Tertium beneficium est separatio ab errore ydolatrie primo caldeorum vnde abstulit abraham vt habetur genesis xvi et quantum ad hoc dicitur **Inuenit eum in terra deserta** i. priuata dei cultu **In loco horroris** quia caldei colebant ignem tamquam deum quod est horrendum. Secundo ab errore egyptiorum a quo reuocauit quia eos in datione legis **Et vaste solitudinis** i. in solitudine synai data est lex. Quartum beneficium est reductio ad terram promissionis et quantum ad hoc dicitur **Circumduxit eum** per desertum vsque ad terre promissionis ingressum **Et docuit** per moysen dando legem. Quintum beneficium est paterne protectionis et quantum ad hoc dicitur **Custodiuit eum quasi pupillam oculi mei** inter alias partes corporis pupilla oculi diligentissime custoditur et sic filii israel pre ceteris populis habuerunt beneficium diuine protectionis. Sextum beneficium est salubris eductionis de egypto et quantum ad hoc dicitur **Sicut aquila prouocans** quia per multa signa et mirabilia eis data prouocat eos deus ad egrediendum de egypto **Expandit alas suas** quantum aquila vult transferre

ferre pullos suos de loco ad locum portat eos sup humeros suos quia non timet a parte superiori sed tm ab inferiori ne ei mittantur sagitte ideo ponit pullos suos sup humeros ut ipse recipiat sagittas quam pulli perituri/ Sic angelus personam dei presentans posuit se inter castra filiorum israel et egyptios sup mare rubrum ut habetur exo. xiiij. ca. ne sagitte et spicula egyptiorum lederent israhelem. iiij. beneficium sunt solempnis inductio in terram promissionis et quantum ad hoc dicitur **Constituit eum sup excelsam terram** quia terra promissionis altior est aliis terris in circuitu existentibus Unde sequitur **Ut sugeret mel de petra** i. de terra petrosa quia in terra promissionis in montibus petrosis sunt arbores in quibus mellificant apes **oleumque de saxo durissimo** quia ibi erant in locis saxosis olive de quarum fructu fit oleum Aliter exponitur quantum in vasis lapideis mel et oleum reservantur **Butirum de armento** et sub dicitur **et lac de ove cum adipe agnorum et arietum** ... **filiorum basan** quia terra og regis basan est valde pascualis et apta animalibus nutriendis ut habetur nu. xxi. **et hircos** s. pinguos quantum vocantur hedi **cum medulla tritici** i. cum panibus factis de farina tritici delicatissima et a cortice separata **et sanguinem uve biberent meracissimum** ... **Incrassatus** hic quantum ad ... dicitur pro oppositum populum a dei cultura recessurum cum dicit **incrassatus est dilectus** i. populus israel primo a deo dilectus repletus in omnibus bonis in terra promissionis/ et loquitur scriptura de futuro per modum preteriti **et recalcitravit** a deo propter certitudinem prophetie **incrassatus est** deli ciis **impinguatus** diviciis **dilatatus** honoribus et excellentiis/ et quia talia sunt frequenter occasio dimittendi deum et convertendi se ad ydola. **dereliquit deum** ydolatrie cultum Ideo subdit **dereliquit deum** ... latam ante aliquam ipendit demonibus in aliqua effigie apparentibus et quantum ad hoc dicitur **immolaverunt demonibus** aliquando corporibus celestibus et quantum ad hoc dicitur **diis quos ignorabant** quia patres eorum ut moyses et aaron prohibuerunt adorare celi miliciam aliquando ydolis humana arte adinventis et quantum ad hoc subdit **novi recentesque venerunt et vidit dominus** hic quantum ostendit divinum iudicium esse iustum puniendo populum predictum Circa quod ponitur comminatoris materia **et dixit ubi non sunt** iiij. dilatoris causa ibi **et dixit ubi non sunt** iiij. punitoris forma ibi **nonne hec condita sunt** ... primo eis comminatur deo per substractionem sui auxilii cum dicit **Abscondam faciem meam** non asspiciendo ad eorum **generatio enim perversa est** propter desperationem afflictionem affectus **et infideles filii** quod depravationem mentis **intellectus** iiij. comminatur eis subiectionem respectu vilis populi et quantum ad hoc dicit **ipsi me provocaverunt** colendo vilem creaturam **et ego provocabo eos** sup ponendo eis vilem gentem iiij. comminatur eis afflictionem supplicii et primo in creaturis non viventibus cum dicit **ignis succensus est** i. pena eis preparata quia nomine ignis in sacra scriptura intelligitur omnis pena Vel dicendum quod ista comminatio respicit futurum iudicium ante quod precedet ignis combustivus **et sagittas meas complebo in eis** sagitte divine hic vocantur pene ab eo sibi immisse ad modum sagittarum/ iiij. a viventibus et primo a volatilibus cum dicit **devorabunt eos aves** iiij. a feris animalibus ibi **dentes bestiarum** et iiij. a reptilibus ibi **cum furore trahentium sup terram** quia reptilia incedunt sup terram trahendo costas iiij. ab hominibus cum dicit **foris vastabit eos gladius** s. adversariorum **et intus pavor** propter terrorem imminentis periculi **iuvenem simul et virginem** et quia ad omnem etatem et sexum **et dixi** hic quantum ponitur dilatoris causa et primo premittitur dilatio cum dicit **et dixi** et proposui eos delere totaliter ita quod non remaneret eorum memoria et subditur dilationis causa que est duplex Una ne hostes superbirent etiam reputando virtuti sue factum divine vindicte quod notatur cum dicit **ne forte superbirent** Et nota quod loquitur scriptura de deo ad modum hominis qui aliquid proponit statim facere et postea mutat/ cum tamen talis transmutatio non sit in deo sed solum in suo effectu/ iiij. causa dilatoris pene est ut daretur populo israel tempus penitentie/ et hoc est quod dicitur **gens absque consilio est** non precavendo malum **et sine prudentia** non eligendo bonum **utinam saperent** per **et intelligerent** per scientiam **ac novissima providerent** i. futura quia per preteritorum memoriam et presentium intelligentiam homo viam ad providendum de futuris: **quomodo persequatur unus** de adversariis **mille** de inimicis: **nonne ideo** quia debent

maior cognoscit quod hoc non est ex virtute adversario
rum sed ex vindicta divine iusticie Et quia aliquis posset
querere quare deus ita punit peccata populi israel
cum dii aliarum gencium non puniant peccata suorum
cultorum ideo ad hoc respondetur cum dicitur **Non enim deus noster ut dii eorum**
quia est deus verus potens et volens exercere iusticiam
suam / illi autem non / cum sint dii falsi / Et quia deus execu
tionem iusticie aliquando facit per malos homines si
cut et per demones ideo subditur. **Et inimici nostri sunt iudi
ces** quia deus zelo sue vindicte supponit in
deos primo caldeis tempore nabugodonosor. postea
romanis tempore titi et vespasiani et iudicabant
eos pro voluntate sua ad mortem et exilium et
alias ad penas / huius autem vindicte subditur cau
sa que fuit iudeorum culpa que notatur cum dicitur **De vinea sodomo
rum** In quo ostenditur gravitas peccati ipsorum in
hoc quod sodomis comparantur Et nota quod peccatum
primo est in corde per consensum / secundo in interiori ma
chinatione ad opus perpetrandum / tercio quando exit in ex
teriorem actum primum vocatur hic vinea secundo uva et tercio vinum
Nonne hec posita causa dilationis ad tempus
hic consequenter describitur forma imple
tionis eo quod non fuerunt nisi tempore a deo dato ad
puniendum et primo describitur eorum punitio / secundo adversario
rum destructio ibi **Videte quod ego sim solus** circa primum
ponitur certitudo promissionis punitionis cum dicitur **Nonne hec condita
sunt apud me** quasi dicat licet distulerim punire
peccata populi mei quasi ig
norata non tamen ita quia sunt firmiter retenta apud
me ad puniendum suo tempore / secundo subditur acceleratio
temporis cum dicitur **Iudicabit dominus populum suum** feriendo
peccata
suo tempore **et in servis suis miserebitur** quia in
qualibet
captivitate iudeorum dimisit aliquos ut in eis ex
erceret suam misericordiam Unde et circa finem mundi con
vertentur ad fidem christi **Videbit quod infirmata sit ma
nus** loquitur de captione iudeorum ad modum civitatis debel
late in qua muris exterioribus ponuntur aliqui viri
fortes ad defensionem / et illi primo deficiunt pro
lassitudinem et quantum ad hoc dicitur **Videbit quod infirmata sit
manus** scilicet bellancium / secundo deficiunt illi qui sunt
inclusi in fortaliciis interioribus et quantum ad hoc dicitur **clausi quoque defecerunt** et postea omnes alii
consumuntur ideo dicitur **residui que consumpti sunt** et dicent scilicet ad
versarii eorum
eos subsannantes et deridentes ad augmentum penc
Ubi sunt dii eorum quasi dicat non poterunt eos
defendere sicut rapsa
ces loquebantur ezechie ro. xviii° / Vel aliter ut sit verba

aliquorum de populo sicut ieremias et plures alii iusti fuerunt
tempore captivitatis babylonice qui videntes populi mise
riam dicebant eam cecidisse propter ydolatrie culpa
et dicebant **Ubi sunt dii eorum** et hoc magis consonat
littere sequenti cum dicitur
De quorum victimis comedebant adipes
hic enim erat modus in sacrificiis ydolatrarum quod adi
pes a sacrificantibus comedebantur et vina libaminum
bibebantur quod erat prohibitum in sacrificiis domini ut
habetur in pluribus locis **Surgant et opitulentur
vobis** quasi dicat non possunt ut manifeste videtis **Videte** hic de
nunciatur
adversariorum destructio ad consolacionem iudeorum / h
enim fuit modus prophetarum ut postquam denunciaverant
mala futura populo israel propter sua pec
cata in fine ad eorum consolacionem denunciabant
vastacionem adversariorum sicut patet per ysaiam ieremiam et pluribus
aliis / et hoc racionabiliter quia licet essent execu
tores divine iusticie puniendo eos qui deum
colebant de peccatis suis / tamen hoc non faciebant
ex amore vel obediencia ad deum sed cupidita
te nocendi et ex mala voluntate sicut et demo
nes ex mala voluntate et perversa exequuntur divi
nam iusticiam / quia deus voluntatibus malis demonum
et hominum utitur ad gloriam suam ideo mali homines
divinam iusticiam exequentes merentur a deo pu
niri quod prophete vastatores iudeorum finaliter denun
ciabant destrui et eodem modo fuit hic Moy
ses et primo ostenditur
unitas veri dei cum dicitur **Videte quod ego sim so
lus** quia alii dii non habent potestatem innuendi **Ego occidam** ma
lefacientes **et ego vivere faciam** bene agentes **Percuciam** cum
vos cum me ad iracundiam provocatis **et ego sanabo** per
penitenciam reversi fueritis Sed sic non erit de ad
versariis vestris quos eos destruam simpliciter
unde subditur **Levabo ad celum manum meam**
modus iurandi est ad affirmationem eius quod sequitur **Vivo ego in eternum** id est sicut verum est quod vita mea
est immutabilis ita faciam
vindictam de adver
sariis vestris Ideo sequitur **Si acuero ut ful
gur gladium meum** et arripit hic **si pro
quia
reddam ultionem hostibus meis.** hostes dei
hic dicuntur
hostes filiorum israel quia licet puniendo filios
israel essent executores divine iusticie hoc tamen fa
ciebant mala voluntate et perversa intencione vel
intendentes divinum cultum qui apud iudeos erat
destruere et ideo dicuntur hostes dei / deus tamen per suam
omnipotenciam et sapienciam utitur malis actibus
et voluntatibus hominum ad suam gloriam ut supradictum est

inebriabo sagittas meas i. voluntate mea immissa et si queratur quo inebriabo subditur **de cruore occisorum et de captivitate nudati** modus erat antiquitus quod captivi ducebantur nudatis capitibus ad maiorem eorum confusionem et victorie declarationem / et quia sic deus punit adversarios israel ideo concluditur **laudate gentes populum eius** i. populum israel quia deus specialiter populi dei **qui sanguinem servorum suorum** i. iudeorum qui ei serviebant in cultu latrie et accipitur hic totum pro parte secundum unam regulam exponendi sacram scripturam / licet enim in populo israel essent multi mali tamen cum illis etiam erant multi boni et propter eum mali interficiebantur et ducebantur captivi sicut patet de thobia et de daniele cum sociis suis et de vindicta talium loquitur hic scriptura **et propicius erit terre populi sui** quia post captivitatem babilonicam fuerunt iudei reducti ad terram suam et tunc fuit exculta que longo tempore manserat quasi deserta

Benedicite omnia opera domini domino Daniel iii° capitulo hic tres pueri invitant creaturas ad laudandum deum celi et primo creaturas in generali dicentes **benedicite omnia opera**. Et considerandum quod in omnibus istis sequentibus utuntur istis verbis benedicite laudate et superexaltate eadem ratione / qua usi sunt in precedentibus nominibus his / benedictus / laudabilis et superexaltatus. Et nota quod iste nominibus conveniunt **benedictus** ratione creationis **laudabilis** ratione conservationis **gloriosus** ratione consummationis fruitionis **superexaltatus** ratione incomprehensibile perfectionis quia excedit omne quod de ipso dicimus et cogitamus vel aliter sic **benedictus** ratione bonitatis **gloriosus** ratione sapientie ut dicit ambrosius quod gloria est clara notitia **superexaltatus** ratione potentie **laudabilis** in quantum ex istis derivatur perfectio in creaturis sequitur **benedicite angeli** hic invitant creaturas in speciali et primo creaturas spirituales / secundo corporales ibi **benedicite celi** tertio creaturam compositam ex spiritu et corpore ibi **benedicite filii hominum** dicitur igitur primo **benedicite angeli** etc. primo enim invitat creaturam angelicam tanquam deo propinquiorem unde dicit augustinus libro confessionum / duo fecisti domine unum prope te scilicet naturam angelicam / aliud prope nichil scilicet materiam primam **benedicite celi** hic invitant creaturas corporales et primo corpora celestia / secundo pertinentia ad elementa ibi **benedicite ymber**. Circa primum dicit sic **benedicite celi** ubi invitant celum sydereum cum speris septem planetarum / secundo celum cristallinum ideo dicit **benedicite aque** illud enim celum dicitur aqueum propter quandam similitudinem quam convenit cum aqua in dyafaneitate / tertio invitant angelos in quantum movent orbes quia ex motu eos agnoscimus et in illa motione ministrant **benedicite virtutes** etc. / quarto invitat ea que faciunt ad ornamentum celi scilicet solem et lunam et alia luminaria cum dicit **benedicite sol** etc. patent in littera predicta **benedicite ymber** hic invitat ea que pertinent ad elementa et primo invitant ipsa elementa / secundo ea que faciunt ad ornamentum eorum ibi **benedicite cete** primo in d. quia primo invitant elementa superiora secundo inferiora ibi **benedicat terra**. Considerandum autem in omnibus istis quod ista inanimata et ratione carentia dicuntur benedicere deum et laudare per quandam similitudinem in quantum perficiunt ea ad que ordinantur a deo / et etiam in quantum ex consideratione talium creature rationales assurgunt ad benedicendum et laudandum deum. Primo igitur invitant elementum aeris tangendo tres impressiones que fiunt in aere multum utiles ad vitam hominum et fructificationem terre nascentium que sunt **ymber et ros et spiritus** i. ventus et hoc est quod dicitur **benedicite omnis ymber** etc. / secundo tangit elementum ignis et eius effectum **benedicite ignis** etc. / tertio tangit alterationem que est estus cum dicit alterationem temporis causati ex motu solis in obliquo circulo scilicet hyemem et estatem / quia sole existente in signis australibus causatur hyems / eo autem existente in signis septentrionalibus causatur estas et hoc est quod dicit **benedicite frigus et estas domino** quarto invitat impressiones que fiunt in oppositis temporibus scilicet in vere et in autumpno cum dicit **benedicite rores** etc. / quia ros plurimum fit in vere et pruina in autumpno ut dicit philosophus in metheororum / quinto invitant impressiones que fiunt in hyeme **benedicite gelu** etc. / sexto invitant ea que fiunt ex motu solis diurno in duobus emisperiis que sunt nox et dies / lux et tenebre quia sole existente in emisperio nostro causatur dies et lux / quando autem in emisperio opposito causatur nox et tenebre et hoc est quod dicit **benedicite noctes** etc. / nono invitat duas impressiones nobiles que sunt fulgur et densitas nubium ibi **benedicite fulgura benedicat terra** hic invitant elementa inferiora scilicet terram et aquam et primo invitat terram secundum se **benedicat terra** etc. / secundo quantum ad partes eius ibi **benedicite montes et colles** tertio quantum ad ea que germinat ex terra et adherent ei

ter quod non pertinent proprie ad ornamentum terre ibi Benedicite universa germinantia terre. Consequenter invitant elementum aque et primo quantum ad originem fluminum cum dicitur Benedicite fontes. Secundo quantum ad id quod est terminus fluminum quia flumina in mari aggregantur ibi Benedicite maria et flumina. Hic invitat ea que pertinent ad ornamentum elementorum cuiusmodi sunt animalia in elementis viventia et moventia seipsa et primo que pertinent ad elementum aque cuiusmodi sunt pisces et hoc est quod dicitur Benedicite cete etc. / exprimuntur hic cete qui sunt pisces marini et mirabiles multum inter creaturas dei / 2o invitant ea que pertinent ad ornamentum aeris cum dicitur Benedicite omnes volucres celi et accipitur hic celum proprie pro celo aereo / 3o invitant ea que pertinent ad ornamentum terre cum dicitur Benedicite omnes bestie quantum ad animalia silvestria Unde bestie quasi vastie et pecora quantum ad animalia domestica Benedicite filii hic invitant creaturam compositam ex spirituali et corporali scilicet naturam humanam et primo generaliter cum dicitur Benedicite filii hominum etc. / 2o populum israel spiritualiter cum dicitur Benedicat israel etc. / et hoc est quia ille populus spirituali cultu dicebatur peculiaris deo / 3o adhuc spiritualius sacerdotes cum dicitur Benedicite sacerdotes et hoc quia debent pollere spirituali sanctitate in populo / 4o ministros sacerdotibus admixtos ibi Benedicite servi domini etc. / et quia laus non est accepta deo nisi fiat ex spiritu et sanctitate et humilitate ideo subditur Benedicite spiritus etc. Ultimo terminant laudem istam in seipsis qui inchoaverant cum dicitur Benedicite anania azaria misael etc. / et hoc est quia specialem rationem laudandi habeant quam tangit cum subditur quia eruit nos de inferno etc. / quia illic descendissent [illegible] nisi preservati fuissent de incendio ignis virtute divina. Benedicite omnes religiosi etc. Istud ultimum addit quia non solum in populo israel sed etiam in aliis populis erant aliqui qui spirituali cultu colebant deum sicut fuit iob et melchisedech et consimiles qui dicuntur hic religiosi

Benedictus dominus deus israel. Unde scribitur luce primo Et zacharias etc. hic autem describitur patris inspiratio cum dicitur et zacharias pater eius impletus est spiritu sancto / et subditur eius prophetia per modum cantici seu divine laudis expressa cum dicitur Benedictus etc. In quo cantico primitus pertinentia ad redemptionem / 2o pertinentia ad ipsius personam ibi Et tu puer. Circa primum dicitur Benedictus dominus omnium per generalem gubernationem Deus per specialem rationem et israel per spiritualem cultum et devotionem et beneficiorum spiritualium populo israel exhibitorum quia visitavit id est visitabit / loquitur enim de futuro per modum preteriti propter prophetie certitudinem / hec autem visitatio facta fuit in christi nativitate que erat ad hoc futura et visitatione qua visitat nos sicut medicus infirmum secundum quod dicitur luce vi° virtus de illo exibat et sanabat omnes et fecit redemptionem in sua benedicta passione per quam redempti sumus et erexit cornu salutis nobis id est virtutem consequendi salutem eternam et hoc fecit in sua resurrectione quia resurrexit ad vitam immortalem educens patres sanctos de limbo inferni detentos ibidem et in sua ascensione qua illos ad celestia introduxit in domo david pueri sui quia ista adimplevit christus in carne assumpta de domo david sicut locutus est per os sanctorum qui a seculo sunt prophetarum eius quia sunt a seculo hoc est a mundi principio quia ista predixerunt secundum quod dicitur act. x. huic omnes prophete testimonium perhibent etc. et sicut promiserat per prophetas ita fideliter adimplevit salutem ex inimicis nostris supple conservati sumus per christum videlicet de manu [illegible] Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris quia misterium incarnationis implevit non propter nostram iusticiam sed propter suam misericordiam implendam quam patribus promiserat et memorari testamenti sui id est pacti firmissimi quod habuit cum patribus veteris testamenti de christo venturo / de hoc testamento quoad modum memorantis seu recordantis se habuit quando pactum implevit iusiurandum quod iuravit ad abraham patrem nostrum de quo dicitur gen. xxii° per memetipsum iuravi etc. quod iuramentum implevit deus pater mittendo filium daturum se nobis quia deus pater dedit etiam se nobis in filio qui est eiusdem substantie cum patre ut sine timore etc. / quia per hoc evacuatur timor servilis qui non est in caritate Et tu puer hic autem exprimuntur in cantico que pertinent ad precursorem dirigens ad ipsum sermonem si autem queratur quare ad ipsum sermonem dirigeret cum puer adhuc non intelligeret dicunt aliqui quod virtute spirituali intelligebat patrem loquentem sicut intellexit christum in utero matris existentem ut predictum est. Alii autem dicunt quod sic loquebatur patrio non propter eius intellectum sed propter aliorum usum communem propheta al

nisi vos eritis contra id vr. esse q̄ he. Johis
1° ca° q̄ ioh' negauit se esse
pphām ad qd' dōm q̄ veriū rūdit s̄m itentio
nem q̄rennū q̄ q̄rebant si ess̄ vn9 de anti
quis pphis vt helyas vel heliseus vel hui9m
vt patet ibidem | t s̄m veritate non erat vn9
de illis Aliter etiā d. q̄ negauit se esse ppha
tm q̄ fuit ppha t plusq̄ ppha s̄m testio3 sal
uatois
Mercio **pibis añ faciē dñi** i. ante fi3 qui ē fili
tudo vel facies dei patris | per faciem n. desig
nat. noticia s̄m grego3 super ezechielē | ea
aute q̄ ad noticiā pertinent in diuis filio
appro
pant **parare vias e9** per p̄dicatoem x̄3 ānūciand' et
per baptis3 assuefaciēdo n. hoies ad baptis3
iohis disponebā ad facilius recipiend' bap
tis3
xpi **ad dandā sciam salutis ple.**
i. ad p̄dicandū sa
lutem fiendā p x̄3 **p viscera mīe di n.**
i. per itimā t occltam
dei miam fca sūt hec **oriens ex alto** i. ex
sinu patris
in mundo **illūiare his q̄ in tenebris**
i. pr̄ibus in limbo exn̄tib3 quos xps illūiat
q̄n post passioem suam ad ipsos descendit
et vmbra mortis i. viuentib3 ad hoc i
hoc mūdo qui ē q̄da vmbra mortis quos illūiat xps per seipm
p̄dicando t aplōs per orbem ad p̄dicandum
mittendo vt he. Marci vltimo

Magnificat aīa mea do3 Scribi. luc 1° ca° Et ait maria
hic gnr' describi. decantaco vir
ginis et p̄mitti. titul9 cantici cū d. et gic ma
ria | hoc n. canticū itiula. q̄ canticū mag
noiat. t sb̄ditur ip3
canticū cum dicit. **Magt aīa mea**
q̄ quasi dicat ma. / o elysabeth tu me magfi
cas s̄ eo to3 deo attribuens ip3 magfico i hoc
cantico vbi p̄mo ponit. mod9 cātici / x° sub
ditur cā cā
tandi ibi. **quia respexit** Circa p3 declaratur laus virgis tanq̄
magna
cū dicit. **Magt** x° deuo
ta ibi. **aīa mea** non tm
labia mea x° vt
debita cū dicit. **dñm** cui debe. laus et ho
nor x° vt iocūda ibi
t exultauit sp̄s me9 h° vt rec
ta ibi. **i deo sa**
lutari meo t di
at. **in deo** ratione creatois **salu**
tari roe recre
ationis **meo** roe assūpte hūanitatt
q̄ sic fuit ipius vgis
et non
alteri9 **Quia respexit** hic gnr' describitur
cā cantādi s. diuina be
neficia collata | t p° virgo recolit bñficia s'
collatā singulait' / x° bñficia collata toti mū
do generat' **t mia e9** x° bñficia collata po
liter ibi. pulo iudeor spāli' ibi
suscepit isrl' Circa p° nūi d. **quia respexit** ... q̄i
d. virgo btā vn̄ debeo magnificare deum
et lau
dare **quia respexit hūilitatē āncille**
sue quia licet ex ōnib3 virtutib3 fuerit dis
posita ad concepcoe filij dei | spāliter tm
hoc fuit ex
hūilitate **ecce n. ex h° btām me di**
cent ōnes gn̄atōes i. iudei t genti
les | ex ōnib3 n.
gn̄atoib3 aliq sūt conuersi ad fide qui confite
tur istam virginem btām | hoc et p3 in sara
cenis vn̄ in alchorano machometi d. de ma
ria virgine dixerūt angeli d. O maria de9
ānūciat tibi v̄bm ex ipo nomen e9 ihū filius
marie t alibi in eodem libro dixerūt angeli
O maria deus vtiq3 elegit te t purificauit
te clarā sup mulieres sclor t mlta alia ibi
dicū. ad lau
dem vginis **Quia fecit mihi magna**
i scitate s3 maria
i filij dei aceptoe. **q̄ potens ē** virtute n.
potenē dei i
finite fca
sunt hic **t scm̄ no. e9** q̄ q̄q̄ scitatis
potest cogitari to3
eminen
cius ē i eo **Et mia e9** hic recolit btā virgo
bñficia exhibita to
ti mūdo
cū dicit. **t mia e9** i. bñficiū icarnatois q̄
ex mia dei fcm̄ ē Vnde pe
tebat dd' Ostende nobis doe miam q. dicat Oste
disti potenciā tuā in creatoe mūdi de nichilo
t sapiam tuā i mūdi gubnatoe sic ordinata
et iusticiā tuā in pctor puniōe sicut i diluuio
t sbmersioe sodome t gomorre | t ideo oñde no
bis miam tuam
i filij tui icrnatoe **A progenie** s. iudeor quia sic'
d. Joh' x° salus ex iudeis ē q̄ icarna° fca ē i
virgine iudea natōne | s3 q̄ bñfici3 icarna
tionis ad to3 mūi
dū effūdi. io sb̄di. **i pgenies** s. oim gen
ciū vniptij
q̄ licet bñficiū icarnatois se extendit ad oēs
q̄m ad sufficie° non q̄m ad effica°3 s3 tm
ad iustos
io sb̄dit. **timentibus eū** s. timoe fi
liali t casto
fecit potenciā i bchio suo i. in fi° qui vo
catur brachiū dñi ysa liij° brachiū dñi cui
reuela
tum ē **dispsit supbos** i. legispitos et
pharisees qui
fuerūt
supbi **mente cordis sui** spnentes
consilium
dei vt di. infra vij° t ipi cū ceteris iudeis xlij°
āno a passione x' fuerūt capti t captiuati
per tytum t vespasianū t per orbem dispersi
t lo. btā virgo de futuro p mo3 p̄teriti ppt'

certitudinem euentus prophetie sue **Deposuit potentes de sede** i. iudeos qui erant potentes in lege et prophetis dimittens eos ex suo demerito in profundo erroris. secundum quod dicitur Ro. xi°. cecitas contigit in israel **et exaltauit humiles** i. gentiles humiliter et deuote predicationem apostolorum suscipientes et ideo subditur **Esurientes impleuit bonis** quia gentiles cum magno desiderio quod per esuriem designatur uerbum dei receperunt **et diuites dimisit inanes** i. legisperitos diuitijs scripturarum prius repletos dimisit per excecationem eorum et falsum intellectum scripturarum **Suscepit israel puerum suum** hic recolit uirgo beata beneficia exhibita populo iudeorum specialiter cum dicitur **Suscepit israel puerum suum** quia deus accepit carnem puerilem de populo israel quod fuit speciale beneficium illi populo collatum maxime quantum ad credentes de ipso **recordatus misericordie sue** ad modum recordantis se habuit quando filium suum patribus antiquis promissum in carnem misit ideo subditur **sicut locutus est ad patres nostros** i. ad patriarchas et prophetas **Abraham et semini eius** secundum quod dicitur gen. xviij°. In semine tuo benedicentur omnes gentes terre **in secula** quia caro humana permanebat eternaliter deitati unita

Nunc dimittis seruum tuum domine etc. Scribitur luce ij°. i. de cetero dimittas me de hac uita transire in cordis quiete **quia uiderunt oculi mei salutare tuum** letantur n. descendens ad limbum uoluit prius ex quo sciebat saluationem natiuitatis **quod parasti ante faciem omnium populorum** i. coram omnibus populis ministerium incarnationis et redemptionis predicatum est per apostolos secundum quod dicitur ps° xviij° In omnem terram exiuit sonus eorum **lumen ad reuelationem gentium** quia prius erroris tenebris tenebantur **et gloriam plebis tue israel** magna est enim gloria iudeis ad christi fidem conuersis quia christus secundum carnem natus est de ipsis

Prephatio iheronimi presbiteri in libro explanacionum danielis prophete Jnapit feliciter

Contra prophetam danielem duodecimum librum scripsit porphirius nolens eum ab ipso cuius inscriptus est
nomine esse compositum sed a quodam qui temporibus anthiochi qui appellatus est epiphanes fuerit in
iudea. et non tam danielem ventura dixisse quam illum narrasse preterita. Denique quicquid usque
ad anthiocum dixerit veram hystoriam continere. si quid autem ultra opinatus sit quia futura
nescierit esse mentitum. Cui solertissime responderunt eusebius cesariensis episcopus tribus voluminibus
octauodecimo et nonodecimo et vicesimo. Apollinaris quoque uno grandi libro hoc est xx^o vi^o et ante hos ex parte methodius.
Verum quia nobis propositum est non aduersarii calumpniis respondere que longo sermone indigerent. sed ea que a propheta dicta
sunt nostris disserere idest xpianis. illud in prefatione commoneo. nullum prophetarum tam aperte dixisse de xpo. Non enim solum
scribit eum esse venturum quod est commune cum ceteris: sed quo tempore venturus sit docet. et reges per ordinem digerit. et annos
enumerat. et manifestissima signa pronunciat. Que quia vidit porphirius universa completa et transacta negare non po-
terat: superatus hystorie veritate in hanc prorupit calumpniam ut ea que in consummatione mundi de antixpo futura di-
cuntur propter gestorum in quibusdam similitudinem sub anthioco epiphane impleta esse contendat. Cuius impugnatio
testimonium veritatis est. Tanta enim dictorum fides fuit. ut propheta incredulis hominibus non videatur futura dixisse sed nar-
rasse preterita. et tamen sicubi se occasio in explanatione eiusdem voluminis dederit: calumpnie illius strictim respondere
conabor et philosophie artibus immo malicie secularis per quam subuertere nititur veritatem et quibusdam prestigiis clarum
oculorum lumen auferre explanatione simplici contraire. Itaque obsecro vos pammachi et marcella et zate et mar-
cella unicum rome sanctitatis exemplar unitos fide et sanguine ut conatus meos orationibus adiuvetis ut dominus atque
saluator pro causa sua suo sensu meo ore respondeat qui loquitur ad prophetam. Aperi os tuum: et implebo illud. Si enim
cum appensi fuerimus ante iudices et tribunalia. monet nec cogitemus quid respondere debeamus: quantomagis contra
aduersarios blasphemantes sua potest bella bellare et in seruis suis vincere. Unde et psalmi plurimi illud hebraycum
quod in titulis ponitur lamanassea pro quo lxx. transtulerunt in finem: magis pro victoria continent hoc
est ei qui prebet victoriam. Simmachus enim nicon quod proprie triumphum palmamque significat. Sed et hoc nosse debemus
inter cetera porphirium in danielis nobis libro obicere idcirco illum apparere confictum: nec haberi apud hebreos sed
greci sermonis esse commentum: quia in susanne fabula contineatur dicente daniele ad presbiteros
Quam ethimologiam magis greco sermoni conuenire quam hebreo. Cui eusebius et apollinaris pari sententia
responderunt susanne belisque ac draconis fabulas non contineri in hebraico sed partem esse prophetie abacuc filii ihesu de tribu leui
sicut iuxta lxx. interpretes in titulo eiusdem belis fabule ponitur. homo quidam erat sacerdos nomine daniel filius abada
conuiua regis babilonis: cum danielem et tres pueros de tribu iuda fuisse sancta scriptura testetur. Unde et nos ante annos
plurimos cum verteremus danielem has visiones obelo prenotauimus: significantes eas in hebraico non haberi. Et miror
quosdam μεμψιμοίρους [?] indignari michi quasi ego decurtatum librum: cum et origenes et eusebius et apollinaris. aliique ec-
clesiastici viri et doctores grecie has ut dixi visiones non haberi apud hebreos fateantur. nec se debere respondere. porphi-
rio pro hiis que nullam scripture sancte auctoritatem prebeant. Illud quoque lectorem ammoneo danielem non iuxta lxx. in-
terpretes sed iuxta theodotionem ecclesias legere qui utique post aduentum xpi incredulus fuit. licet eum quidam dicant he-
bionitam qui altero genere iudeus est. Sed et origenes de theodotionis opere in editione vulgata asteriscos posuit: docens
defuisse que addita sunt: et rursum quosdam versus obelis prenotauit superflua queque designans. Cumque omnes xpi ecclesie
tam grecorum quam latinorum. syrorumque et egyptiorum hanc sub asteriscis et obelis editionem legant. ignoscant inuidi
labori meo. qui volui habere nostros quos greci in aquile et theodotionis. ac simmachi editionibus lectitant. Et si illi in tante
diuitiis doctrinarum non contempnunt studia hominum iudeorum: cur latina paupertas despiciat xpianum. Cuius
ut opus displiceat: certe voluntas recipienda est. Verum iam tempus est ut ipsius prophete verba texamus: non iuxta con-
suetudinem nostram proponentes omnia. et omnia disserentes. ut in duodecim prophetis fecimus: sed breuiter et per interualla ea
tantum que obscura sunt explanantes. ne librorum innumerabilium magnitudo lectori fastidium faciat. Ad intelligendas au-
tem extremas partes danielis: multiplex grecorum historia necessaria est. Sutorii videlicet callinici. diodori. herodoti.
polibii. possidonii. claudii. theodonis. et andronici. cognomento alipii. quos et porphirius secutum se esse dicit. iosephi
quoque et eorum quos ponit iosephus precipueque nostri liuii et pompeii trogi. atque iustini: qui omnem extreme visionis narrat
historiam. et post alexandrum usque ad cesarem augustinum syrie et egypti idest seleuci et anthiochi. ptolomeorum bella describit.
Et si quando cogimur literarum secularium recordari. et aliqua ex hiis dicere que olim omisimus: non nostre est voluntatis sed ut
ita dicam grauissime necessitatis: ut plenius ea que a sanctis prophetis ante secula multa predicta sunt. tam grecorum quam
latinorum et aliarum gentium litteras contineri.

Anno Caplm p.m

tertio regni ioachim regis iuda. venit nabuchodonosor rex babilonis ihrlm: et obsedit eam. Et tradidit dominus in manu eius ioachim regem iude: et partem vasorum domus dei. Et asportauit ea in terram sennaar in domum dei sui: et vasa intulit in domum thesauri dei sui Et ait rex assanaz preposito eunuchorum vt introduceret de filys israel et de semine regio. et tyrannorum pueros in quibus nulla esset macula. decoros forma. et eruditos omni sapientie. cautos sciencia. et doctos

Anno tertio regni ioachim regis iude venit nabuchodonosor rex babilonis ihrlm et obsed. ea. Joachim filius iosie cuius tertio decimo anno prophetare orsus est ieremias sub quo etiam holda mulier prophauit Ipse est qui alio nomine appellauit eliachim et regnauit super tribum iuda et ihrlm annis vndecim. Cui successit in regnum filius eius ioachim cognomento ieconias Qui tertio mense regni sui die decima captus a ducibus nabuchodonosor ductus est in babilonem: et in loco eius constitutus est sedechias filius iosie patruus eius. Cuius anno vndecimo ihrlm capta atque subuersa et tradidit deus in manu eius ioachim regem iudee et partem vasorum domus dei Nemo igitur putet eundem in danielis principio esse ioachim: qui in ezechielis exordio ioachim scribitur. Iste enim extremam sillabam chim habet: ille chin. et ob hanc causam in euangelio secundum matheum vna videtur esse generatio: quia secunda tesserede cadis in ioachim desinit filium iosie. et tertia incipit a ioachim filio ioachim et tradidit deus in manu eius ioachim regem iudee et partem vasorum domus dei Ex ignorans porphirius calumpniam instruit ecclesie suam ondens impitiam dum euangeliste mathei arguere nititur veritate. Quodque traditus scribitur ioachim: monstrat non aduersariorum fortitudinis fuisse victoriam sed domini voluntatis. et partem vasorum domus dei. Et asportauit ea in terram sennaar in domum dei sui et vasa intulit in domum thesauri dei sui Terra sennaar locus est babilonis in quo fuit campus dura et turris vsque ad celum. quam hy qui ab oriente mouerant pedes suos edificare conati sunt Vnde et a confusione linguarum locus nomen accepit babilon: que in lingua nostram transfertur confusio Simulque animaduertendum secundum anagogem quod rex babilonis non potuerit vniuersa dei uasa transferre. et ydolo quod sibi finxerat collocare: sed partem vasorum templi dei que intelligenda sunt dogmata veritatis Si enim cunctos philosophorum reuoluas libros. necesse est vt in hys reperias aliquam partem vasorum dei vt apud platonem fabricatorem mundi vt apud zenonem stoytorum principem inferos et inmortales animas et vnum bonum honestatem Sed quia iungunt mendatium veritati. et nature bonum multis perdunt malis: ideo partem vasorum dei et non omnia vasa integra atque perfecta accepisse memorantur Et ait rex assanez preposito eunuchorum suorum vt introduceret de filys israel et de semine regio et tyrannorum pueros in quibus nulla esset macula. Pro assanez meditione vulgata. abies descriptum reperi. et pro porthominum quod theodotion posuit lxx. zaqlalettos transtulerunt: simmacus parthos pro verbo nomen gentis intelligens. Ex nos iuxta editionem hebreorum que icaza alsacabian legitur in tyrannos vertimus. maxime quia precedit de regio semine Vnde et arbitratur hebrei danielem et ananiam et misael et azariam fuisse eunuchos: impleta illa prophetia que ad ezechiam per ysaiam prophetam dicitur. Et de semine tuo tollent et facient eunuchos in domo regis. Si autem de semine fuerunt regio: nulli dubium quin de genere fuerint nisi forte huic sensui illud contrarium sit quod sequitur: pueros iuuenes in quibus nulla esset macula vt doceret eos litteras et linguam caldeorum Philo arbitratur linguam hebreorum ipsam esse caldeam. quia abraham de caldeis fuerit. Ex si recipiamus querendum est quomodo nunc hebrei pueri linguam quam nouerant doceri iubeantur. nisi forte iuxta quorundam opinionem duas abraham linguas et hebreorum et caldeorum scisse dicamus. Et imposuit eis prepositus eunuchorum nomina. Danieli balthasar et ananie sydrach. misaeli. misac et azarie abdenago Non solum prepositus siue magister eunuchorum et vt aly transtulerunt sanctis immutat nomina. sed et pharao ioseph in egypto appellauit sonthophanech nolentes eos inter captiuitates vocabula habere iudee. Vnde et propheta dicit in psalmo. Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena Porro dominus in bonam partem nomina mutat antiqua et ex rebus imponit virtutum vocabula: vt abram appellaret abraham et sarai saram. In euangelio quoque quondam symon petri nomen accepit et fily zebedei appellati sunt fily tonitrui Ex non vt populi quod arbitrantur bonanerges: sed emendatius legitur banareem. Proposuit autem daniel in corde suo ne pollueretur de mensa regis neque de vino potus eius. Qui de mensa regis de vino potus eius non vult comedere ne polluatur: vtique si sapientiam atque doctrinam babiloniorum sciret esse peccatum numquam acquiesceret discere quod non licebat Discunt autem non vt sequantur sed vt iudicent atque conuincant: quomodo si quispiam aduersum mathematicos velit scribere imperitus matheseos risui pateat. et aduersum philosophos disputans si ignoret dogmata philosophorum. Discunt ergo ea mente doctrinam caldaicam: qua et moyses omnem sapientiam egyptiorum didicerat. Dedit autem deus danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum. Qui propter peccata maiorum ductus est in captiuitatem: propter virtutum suarum magnitudinem statim mercedem recipit. Posuerat enim in corde suo ne pollueretur de mensa regis et epulis regys preposuerat viles cibos. Idcirco gratiam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum accipit: domino largiente Ex quo intelligimus pro necessitate rerum si quando sancti diligimur ab infidelibus dei esse munus: non bonitatis hominum peruersorum. Tempta nos obsecro seruos tuos diebus decem: et dentur nobis legumina ad vescendum et aqua ad bibendum Incredibilis fidei magnitu

tudo non solum sibi corpulenciam polliceri esu vilioris cibi servet tempus constituerit. Jdo est ergo temeritatis sed fidei obsequia regias dapes contempserant. Pueris autem hiis dedit deus scienciam et disciplinam in omni libro et sapienciam. Danieli autem dedit intelligenciam omnium visionum et sompniorum. Nota quod deus dedit sanctis pueris sciencia et disciplina secularium litterarum in omni libro et sapienciam pro quo simmachus interpretatus est artem gramaticam. ut cuncta que legebant intelligerent et spiritu dei de caldeorum sciencia iudicarent. Daniel autem hoc extra tres pueros habebat insigne. quod visiones et sompnia quibus per simbola quedam et enigmata futura monstrantur sagaci mente cernebat. ut quod alii videbant in fantasmate. hic oculis cordis aspiceret. Completis itaque diebus post quos dixerat rex ut introducerentur: introduxit eos prepositus eunuchorum in conspectu nabugodonosor. Completos dies triennii tempus intellige quod rex constituerat ut enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. et omne verbum sapiencie et intellectus quod sciscitatus est ab eis rex invenit in eis decuplum super omnes ariolos et magos qui erant in universo regno eius. Pro ariolis et magis vulgata edicio sophistas et philosophos transtulit. non iuxta hanc philosophiam et sophisticam disciplinam quam grecorum erudicio pollicetur sed doctrinam gentis barbare qua usque hodie caldei philosophantur. fuit autem daniel usque ad annum primum cyri regis. Dicemus in consequentibus quomodo qui usque ad annum primum cyri regis hic fuisse describitur. postea tercio anno eiusdem cyri regis et primo fuisse darii medi ... tatur

disciplina. et qui possent stare in palacio regis. ut doceret eos litteras et linguam chaldeorum. Et constituit eis rex annonam per singulas dies de cibis suis. et de vino unde bibebat ipse. et enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis iuda: daniel ananyas misael et azarias Et imposuit eis prepositus eunuchorum nomina: danieli balthasar. et ananie sydrach misaeli misach. et azarie abdenago. Proposuit autem daniel in corde suo. ne pollueretur de mensa regis neque de vino potus eius Et rogavit eunuchorum prepositum ne contaminaretur. Dedit autem deus danieli graciam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum Et ait princeps eunuchorum ad danielem. Ti

meo ego dominum meum regem: qui consti
tuit vobis cibum et potum. Qui
si viderit vultus vestros macilentio
res pre ceteris adolescentibus coevis
vestris. condempnabitis caput meum
regi. Et dixit daniel ad malasar
quem constituerat princeps eunu
chorum super daniel ananiam mi
sael et azariam. Tempta nos ob
secro servos tuos diebus decem et
dentur nobis leguminia ad ves
cendum et aqua ad bibendum et
contemplare vultus nostros et vultus
puerorum qui vescuntur cibo regi
o: et sicut videris facies cum servis
tuis. Qui audito sermone huiusc
cemodi: temptavit eos diebus
decem. Post dies autem decem appa
ruerunt vultus eorum meliores et
corpulentiores pre omnibus pueris
qui vescebantur cibo regio Porro

malasar tollebat cibaria et vinum
potus eorum dabatqz eis legumina
Pueris autē hys dedit deus scienci
am et disciplinā in omni libro et
sapiencia: danieli autē intelligen
ciam omn visionū et sompniorum
Cōpletis itaqz diebus post quos dix
erat rex ut introducerentur: intro
duxit eos ppositus eunuchoꝝ in
conspcu nabuchodonosoꝛ. Cumqz lo
cutus eis fuisset rex: nō sunt inuē
ti de vniuersis tales vt daniel an
nanias misael et azarias. Et ste
terunt in cōspectu regis: et omne
verbum sapiē et intellectus quod
sciscitatus est ab eis rex. inuenit in
eis decuplū: sup cunctos ariolos et
magos qui erant in vniuerso reg
no eius. Fuit autem daniel vsqz ad
annū primū cyri regis

IN anno scdo regni nabucodonosor: vidit nabucodonosor sompniu et cl. Si post tres annos pueri ingressi sunt in conspectu eius vt ipse preceperat. quomodo nunc secundo anno regni sui sompniu vidisse narratur. Qd ita soluunt hebrei scdm hic annum dici regni eius oim gentium barbararu: non iudee tantu et caldeoru s assiriorum quoque et egyptiorum et moabitarum et reliquarum nationu quas domino concedente superauerat. Vn et iosephus in decimo antiquitatu scripsit libro. post annu scdm egyptie captiuitatis: rex nabucodonosor vidit mirabile sompniu et conterritus est sps eius et sompniu eius fugit ab eo. Vidit rex impius sompniu futuroru vt interptante sancto daniele qd viderat deus glorificetur et captiuorum deoque in captiuitate seruientiu sit grande solatium. Hoc idem de pharaone legimus non qd pharao et nabucodonosor videre meruerint s quo ioseph et daniel digni extiterint qui interptatione eorum omnibus preferentur. Precepit ergo rex vt conuocarent arioli et magi et malefici et caldei. Quos nos ariolos ceteri interpretati sunt idest incantatores: hy sunt qui verbis rem peragunt. Magi qui de singulis philosophantur. Malefici qui sanguine vtunt et victimis et sepe contingunt corpora mortuoru. Porro in caldeis sig nificatum puto quos vulgus mathematicos vocat. Consuetudo autem et sermo communis magos pro maleficis accipit. Qui autem habent apud gentem suam: eo qd sint philosophi caldeorum et ad artis huius scienciam. reges quoque et principes eiusdem gentis omnia faciunt. Vnde et in natiuitate domini saluatoris: ipsi primu ortum eius intellexerunt: et venientes in sanctam bethleem adorauerunt puerum stella desuper ostendente. Et dixit ad eos rex Vidi sompnium: et mente confusus ignoro qd viderim. Vmbra quidem quedam et vt ita dicam aura sompnij atque vestigium remansit in corde regis: vt referentibus alijs possit reminisci eorum que viderit et nequaquam eum deciperent mencientes. Responderunt caldei regi syriace. Rex ineternu viue. Huc vsque que lecta sunt narrantur hebreo ab hoc loco vsque de sermone ad visionem anni tercij regis balthasar qua daniel vidit in susi hebraicis quidem litteris sed lingua scribuntur caldaica quam hic syriacam vocat. Nisi indicaueritis michi sompniu et coniectura eius peribitis vos et domus vre publicabunt et rel. Comminatus est penam proponit et premia: vt si potuerint sompniu dicere consequentur credat eciam hiis que incerta sunt hoc est. quid significet sompnium. Qz si non potuerint dicere ea de quibz rex impleris qz confusus non poterat recordari: eciam future interptationis pdat

IN anno scdo Explicit scdm regni nabuchodonosor vidit nabuchodonosor sompnium et conterritus est sps eius et sompniu eius fugit ab eo. Precepit aut rex vt conuocarent arioli et magi et malefici et caldei vt indicarent regi sompnia sua. Qui cu venissent steterut cora rege. et dixit ad eos rex. Vidi sompniu: et mete confusus ignoro qd viderim. Responderutque caldei regi syriace. Rex in sepiternu viue. Dic sompniu seruis tuis. et interptacione eius indicabimus. Et rndes rex ait caldeis. Sermo recessit a me. Nisi indicaueritis michi sompnium et coiectura eius peribitis vos: et domus vre publicabuntur. Si aut sompniu et coiectura eius narraueritis pmia et dona et honorem multu accipietis a me. Sompnium igit et interptatione eius indicate michi. Rnderut scdo atque dixerut. Rex sompniu dicat seruis tuis et interptatione eius indicabimus. Rndit rex et ait. Certe noui qd tempus redimitis: scientes qd recesse

ciam future interptationis perdat fidem. Denique sequit. Sompniu dicite michi vt sciam qd interpretatione eius vera loquamini. Sermo quem tu rex queris grauis est nec reperiet quisque qui indicet illum in conspectu regis exceptis dijs. quoru non est cum hoibz conuersacio. Confitentur magi confitentur arioli. et omnis sciencia secularis litterature prescienciam futuroru non esse hominum s dei. Ex quo probat prophetas dicit spiritu locutos qui futura cecinerunt. Quo audito rex in furore et in ira magna precepit vt perirent omnes sapientes babilonis et egressa sentencia: sapientes interficiebat. Querebant que daniel et socij eius vt perirent. Querunt hebrei cur daniel et tres pueri non sint ingressi ad regem cum alijs sapientibus et prolata sententia inhebant perire cum ceteris. Et ita edisserunt vt eo tempore quo rex premia et dona et honorem maximum promittebat ire noluerunt. ne impudenter diuicias et dignitatem caldaicam viderentur appetere aut certe ipi caldei inuidentes glorie eorum et sciencie soli ingressi st quasi soli pmia percepturi. Et postea in periculo voluerunt habere consortes quos in spe glorie recusauerunt. Et interrogauit eum daniel qui a rege acceperat potestatem: quam ob causam tam crudelis sentencia a facie regis esset egressa. Dicentes caldei qd deciplum sup cunctos ariolos et magos qui erant in vniuersa caldea daniel et tres pueri saperent et intelligerent celauerant eis interrogationem regis. ne preferrentur sibi in interpretatione sompnij. Et ob hanc causam interrogat daniel de crudelitate sententie: quia causam sui periculi nesciebat. Cum ergo rem indicasset arioth danieli: daniel ingressus rogauit regem vt tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi et ingressus est domum suam: ananieque misaeli et azarie socijs suis indicauit negociu vt quererent miam a facie dei celi. Daniel tempus postulat non quo tractatione et sagacitate mentis occulta perquireret s quo occultoru dnm precaretur. et ideo ananiam et misaelem et azariam iungit ad preces. ne solus de suo merito videatur presumere vt quoru erat commune discrimen communis esset oratio.

Tunc danieli per visione nocte misterium est. Sompnium regis suo discat sompnio. imo et sompniu et interptacioz eiusdem reuelatione cognoscat. Et demones ignorabant sapia seculi scire non poterat vnde t apli misteriu qd cunctis ret

rit a me sermo. Si ergo sōpnuī nō indicaueritis
michi vna est de vobis sentencia: qd interpta
tionem qz fallacem et deceptione plenā cōposu
itis: vt loquamini michi donec temp9 ptran
seat. Sōpniuum itaqz dicite michi. vt sciam qz
interptatione qz eius verā loqmini. Rñdentes
g. caldei coram rege dixerunt. Non est hō sup
terram: q sermonem tuū rex possit iplere: sed
neqz regum quisqz magn9 et potens verbū hu
iuscemodi sciscitat. ab omī ariolo et mago et
caldeo. Sermo enī quē tu queris rex grauis est:
nec repietur. quisqz qui indicet illū in conspcū
regis. exceptis dys quoz non est cōuersatio cum
hominib9. Quo audito rex in furore et in ira
magna precepit vt perirēt oēs sapientes babi
lonis. Et egressa snīa sapientes interficiebāt.
querebant daniel et socij eius vt perirēt. Tunc da
niel requisiuit de lege atqz snīa ab arioth pncipe
milicie regis qui egressus fuerat ad interficien
dos sapientes babilonis. Et interrogauit eū q
a rege ptātes acceperat: quā ob causam tā cru
delis snīa a facie regis esset egressa. Cum g rem
idicasset arioth danieli. Daniel egressus rogauit
regem vt tēpus daret sibi. ad solucionē indican
dā regi. Et ingressus est domū suā. Ananieqz et
misaeli et azarie socijs suis indicauit negociū
vt quererent misc'diam a facie dei celi sup sacra
mēto isto et non perirent daniel et socij eius cū
ceteris sapientibus babilonis. Tunc danieli mis
teriū p visionem nocte reuelatū est. Et daniel
bndixit deo celi. et locutus ait. Sit nomē dnī

cgitacionibz fuerat ignoratū domino reuelante cognoscit. Et daniel bndixit deo celi et locutus ait. Sit nomē dnī bndictum a seculo et vsqz in sclm. Ad distinctionē eoru qui versant. i terra et demonicis artibus atqz prestigiis terrena deludūt. Daniel deo celi benedicit. Dij enī q non fecerunt celū et terrā peribunt. Ipē mutat tempora et etates transfert regna atqz constituit. Non ergo miremur si qn cernimus et regibz reges et regnis regna succedere que dei gubernantur t mutant et finiunt arbitrio causas qz singuloz nouit ille qui conditor oīm est t sepe malos reges patit suscitari: vt mali malos puniant. Similqz subostendit et generali disputatione preparat auditorē. sompniū qd vidit esse de mutatione et successioē regnorū. Dat sapienciam sapientibz et scienciam intelligentibz disciplinā. Juxta illud qd scriptum est Audiet sapiens t apponet sapienciam. Cui ei habet. dabitur ei. Et anime que feruet amore sapiencie libenter spiritus dei infunditur. In peruersam autē animā: non introibit sapiencia. Ipē reuelat profunda et abscondita et nouit in tenebris cōstituta et lux cū eo e. Cui deus reuelat profunda et potest dicere o profundū diuiciarum et sapiencie et sciencie

pientie et sciencie dicatur iste habitā te in se spū scrutatur etiam profunda dei qz in profūdo dei anime sue fodit altissimos puteos et omne terrā egerit que profūdas aquas opire co sueuit. Seruat qz mandatū dicens Bibe aquas de tuis vasis et de puteorum tuorū fonte. Eccqz sequitur non in tenebris cōstituta t lux cum eo e. tenebre significat ignoranciā lux sciencaim atqz doctrinam. Itaqz da vm vt peruersa non celant ita recta ambiunt atqz circundant. Siue ita intpretandū e: qd tenebrosa mistica qz et profunda significent. iuxta illud qd legimus in prouerbys. Intelliget qz parabolam. et tenebrosum smonem hoc ipm significat qd in psalmis legimus. Tenebrosa aq in nubibus aeris. Qui enim ad excelsa conscendit et terrena deserens i star auium tenuissimū aerem et ethera queqz desiderat iste nubes efficit. ad qm veritas dei peruenit et que sunt per sanctos pluere consueuit. Repletus qz sciencie multitudine. habz multas aquas in corde suo tenebrosas et inuolantas caligine. Quam solus moyses ingreditur et loquitur deo facie ad faciem deg. scriptum est Posuit tenebras latibulū suum. Tibi deus patrum meorum confiteor teqz lau

do. Ne sui videat meriti qd impetrauit refert ad patruam iusticiam. t ad veritatem dei et grām qui seruimus eorū in captiuitate miseret. Et nunc ostendisti michi q rogauimus te. Qd quatuor rogant vni ondit vt et arrogancia fugiat ne solus impetrasse videat et agat gracias qd misterium sompny solus audierit. Sapientes babilonis ne perdas. Imitando

benedictum a seculo usq; in seculum quia sapien
cia et fortitudo eius sunt. et ipse mutat tempo
ra et etates. Transfert regna atq; constituit.
dat sapienciam sapientibus et scienciam i
telligentibus disciplinā Ipse revelet profun
da et abscondita. et novit in tenebris consti
tuta et lux cū eo est. Tibi deus patrum nostrorū
confiteor teq; laudo. quia sapienciā et fortitu
dinem dedisti michi. Et nunc ostendisti michi
que rogavimus te quia sermonē regis aperui
sti nobis. Post hec daniel ingressus ad arioch quē
constituerat rex ut perderet sapientes babilonis
sic ei locutus est Sapientes babilonis ne per
das. Introduc me in conspectu regis: et solucio
nem regi narrabo. Tunc arioch festinus intro
duxit danielem ad regē et dixit ei Inveni ho
minē de filiis transmigrationis iude: qui solucio
nē regi annūciet Respondit rex et dixit danieli
cuius nomē erat balthasar Putasne vere potes
michi indicare somnium quod vidi et interpreta
tionem eius. Respondens daniel coram rege ait Mis
terium quod rex interrogat sapientes magi et a
rioli et aruspices nequeunt indicare regi. sed ē
deus in celo revelans misteria: qui indicavit
tibi rex nabuchodonosor. que ventura sunt no
vissimis temporibus. Somnium tuū et visio
nes capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sūt
Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo quid esset
futurum post hec. et qui revelat misteria oste
dit tibi que ventura sunt Michi quoq; non in sa
piencia que est in me plusquā in cunctis viventibus

clemenciam domini qui pro persecutoribus deprecatur et non vult eos perire propter quos ipse fuerat periturus Inveni hominem de filiis transmigrationis iude qui solucionem regi annūciet ad suam refert diligenciam et invenisse se

dixit cum daniel se ultro obtulerit ut introduceretur ad regem In quo nos ostenditur nū ciorum qui cum bo na nūcient suavi deri volunt Cum autem solucionē somnii repromit tit: utiq; ante nar ratus est somni um Et nota quod de filiis iudea sit da niel non sacerdos sicut in fine belis fabula continet et dixit rex putas ne vere potes indi care michi somp nium quod vidi et in terpretacionē eius servat ordinem questionis ut pri mum somnium quod se magi ignora re responderant et postea interpreta cionem querat som nii ut cum somp nium audierit et que viderat recog noverit tunc cre dat et interpreta cioni que variam recipit coniecturā Misterium quod rex interrogat sapien tes magi et arioli et aruspices non queunt indicare re gi Pro aruspicibus quod nos vertimus in hebraico

est Gazerin quos nos simma cus exzar interpre tatus est et quos greci a solent appellare qui exta inspiciant et ex hiis futura pre dicant misterium autem vocans or dinem somnii re velati ostendit quod quod occultum est et ab hominibus igno ratur posse miste rium nūcupari. Tollit quoq; regi pra vam suspicionem ne humana esti met inveniri pos

se sollercia quod dei solius noticie res ervatur Sed est deus in celo revelans misteria. frustra igitur ab homini bus queris in ter ra quod deus solus no vit in celo Et occul te retrahens eum a multorū deorū cultu ad unius di noticiam dirigit Qui indicavit ti bi rex nabuchodo nosor que ventura sint novissimis tem poribus Absq; adu lacionis vicio veri tate sociata blandi tur ut regi eo quod il li a deo sint miste ria revelata que no vissimis sint ven tura temporibus pronūciet Novis simi autem dies aut ex eo numeran di sunt tempore quo danieli revelatū est somnium usq; ad consummationē mūdi: aut certe hoc sentiendum est quod universa inter pretacio somnii tendat ad finem in quo ymago sta tue que cernitur conterenda est Som nium tuū et visi ones capitis tui in cubili tuo huiusce modi sunt Non dixit visiones oculorum tuorum ne quid pu tares esse corpore um sed capitis Sa pientis enim ocu li in capite eius in principali videlicet fidelis cordis. iuxta illud quod in evan gelio legimus Beati mūdo corde quoniam ip si deum videbunt et quid cogitatis mala in cordibus vestris Alii vero ex hu ius occasione capi tuli non in corde sed iuxta platonem in

cerebro suspicantur. Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo quid esset futurū post hec Pro eo quod est post hec. soli lxx. dies novissimos transtulerunt Et si ita legitur: sollicitius requiramus ubi dies novissimi scripti sunt. et redarguamus eos qui mūdum non putant periturum Nunquam enim dies appellarentur novissimi. si mūdus esset eternus. Et quod dicit tu rex cogitare cepisti

indicat causas sompnii quod idcirco ei deus futurorum misteria revelaverit quia ipse rex voluerit scire ventura et ut nabuchodonosor divine inspirationis mereretur gratiam non solum quid in sompnio viderit. sed ante sompnium quid tacitus cogitaverit exponit. et qui revelat misteria. ostendit tibi que ventura sunt

sacramentum hoc revelatum est: sed ut interpretacio manifesta regi fieret. et cogitaciones mentis tue scires Tu rex videbas et ecce quasi statua una grandis Statua illa magna et statura sublimis stabat contra te et intuitus eius terribilis erat Huius statue caput ex auro optimo erat. pectus autem et brachia de argento porro venter et femora ex ere. tibie autem ferree pedum quedam pars erat ferrea quedam autem fictilis. Videbas ita: donec abscisus est lapis de monte sine manibus et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus et comminuit eos. Tunc contrita sunt pariter ferrum. testa. es argentum et aurum et redacta quasi in favillam estiue aree que rapta sunt vento nullusque locus inuentus est eis lapis autem qui percusserat statuam factus est mons magnus. et impleuit universam terram. Hoc est sompnium: interpretationem quoque eius dicemus coram te rex. Tu rex regum es. et deus celi regnum et fortitudinem et imperium et gloriam dedit tibi et omnia in quibus habitant filii hominum et bestie agri: volucres quoque celi dedit in manu tua et sub dicione tua universa constituit. Tu es ergo caput aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te argenteum. et regnum tercium aliud ereum: quod imperabit universe terre. et regnum quartum erit velud ferreum. Quomodo ferrum comminuit et domat omnia: sic comminuet et conteret omnia hec. Porro quia vidisti pedum et digitorum partem testeam figuli: et partem ferream regnum divisum erit: quod

Illud quod in euangelio legimus qui solem suum oriri facit super malos et bonos. etiam super nabuchodonosor intelligimus esse impletum Tanta enim clementia est omnipotentis dei ut etiam nabuchodonosor dispensationis sue qua omnium regit misteria revelaret Interrogemus eos qui diversas asserunt esse naturas cuius nature nabuchodonosor intelligunt bone an male si bone cur impius dicitur. Si male ut certum est cur malo atque terreno idest choreo suo deus sacramenta monstravit. Michi quoque non in sapientia que in me est plus omnibus in cunctis viventibus sacramentum hoc revelatum est sed ut interpretationem regi manifestarem Putaverat rex notitiam futurorum sollertia mentis humane posse comprehendi: et ideo sapientes babilonis interfici iusserat. quod daniel et eos excusat qui dicere non potuerunt. et ipse inuidiam fugit ne quis estimet eum que dicturus est propria dixisse sapientia Causa autem revelationis prophetice regis est. desiderium. qui voluit ventura cognoscere honorat regem quem propter illius scientiam sibi dicit a deo misteria revelata et hoc considerandum quod sompnia in quibus aliqua ventura signantur et quasi per nubilum veritas demonstratur non pateant coniectoribus et humane mentis arbitrio sed dei solius scientie Tu rex videbas et ecce quasi statua una grandis statua illa magna et statura sublimis stabat contra te Visio illius erat terribilis huius statue caput ex auro optimo erat pectus autem et brachia de argento porro autem venter et femora ex ere tibie autem ferree pedum quedam pars erat ferrea quedam fictilis Videbas ita donec abscisus est lapis sine manibus et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus et comminuit eos Tunc contrita sunt pariter ferrum testa. es argentum et aurum et redacta quasi in favillam estiue aree et rapta sunt vento nullusque locus inuentus est eis lapis autem qui percusserat statuam factus est mons magnus: et impleuit universam terram Pro statua idem antea quod solus interpretatus est simmachus. ceteri ymaginem transtulerunt volentes hoc nomine similitudinem ostendere futurorum Sequamur interpretationem prophetie et danielis verba calcantes que ab illo breviter dicta sunt latius exponamus. Caput inquit aureum: tu es rex Per quod ostenditur regnum primum babiloniorum auro preciosissimo comparatum. et post te consurget aliud regnum minus

te medorum atq; persarum qd° argenti habet similitudinē. minus priore et maius sequente et regnū tercium
aliud ereum: qd° imperabit vniuerse terre Alexander significatur et regnum macedonū successorumq; alexa

tamen de plantario ferri orietur Secūm qd° vidisti
ferrum mixtum teste et luto. et digitos pedum
ex pte ferreos et ex pte fictiles. et pte regnū erit
solidum et ex pte contritū Quo autē vidisti fer
rum mixtū teste ex luto: cōmiscebuntur quidē
humano semini sed non adherebūt sibi sicuti
ferrum misceri non potest teste In diebus au
tem regnorum illorum suscitabit deus celi reg
nū: qd° ineternum non dissipabitur: et reg
num eius alteri populo non tradetur. Cōmi
nuet autem et consumet vniuersa regna hec
et ipm̄ stabit ineternū Secūm qd° vidisti q̄ de
monte abscisus ē lapis sine manibus et cōmi
nuit testam et ferrū et es. et argentū et aurū
deus magnus ostēdit regi q̄ ventura sint pos
tea et verum est sompniū et fidelis interpreta
tio eius. Tunc rex nabuchodonosor cecidit in
faciem suam et danielem adorauit et hostias
et incensū precepit vt sacrificaret ei loquens
ergo rex ait danieli Vere deus vester deus deorum
est et dominus regum reuelans misteria quo
niam tu potuisti hoc sacramentū aperire Tūc
rex danielem in sublime extulit et munera mul
ta et magna dedit ei: et constituit eū principem
sup omnes prouincias babilonis et prefectum
magistratuū sup cunctos sapientes babilonis
Daniel autem postulauit a rege: et constituit
sup opera prouincie babilonis sidrac misac et
abdenago Ipse autem daniel erat in foribus re
gis

dici q̄ recte ereū
dicatur Inter o
mia enim metal
la es vocalius ē
et retinuit clari
us et sonitus eius
longe lateq; dif
funditur vt nō
solum famā et
potenciam regni
ū s eloquenciā
greci sermonis os
tenderet. et reg
num quartum
erit velud ferre
um Regnum
quartum q̄ per
spicue pertinet
ad romanos fer
reum ē qd° cōmi
nuit et domat o
mia Sed et pedes
eius et digiti ex
parte ferrei et ex
parte sunt fictiles
q̄ hoc tempore
manifestissime
comprobatur Si
cut enim in prin
cipio nichil romi
no imperio forti
us et durius fuit
vt in fine rerum
nichil imbecillius
quando et in bel
lis ciuilibus et ad
diuersas naciōes
aliarū gencium
barbararū indi
gemus auxilio In
fine autem oīm
regnorū auri ar
gentiq; eris et fer
ri abscisus ē lapis
dominus atq; salua
tor Sine manibus
autem: idest abs
q; coitu et hūano
semine de vtero
virginali et cont
tis omnibus reg
nis factus est mōs
magnus et imple
uit vniuersam
terrā Et iudei et
impius porphiri
us male ad popu
lum referūt isrl.
quem in fine se
culorum volunt
esse fortissimum
et omīa regna co
terere et regnare
ineternū. deus mag
nus ostendit regi
que futura sunt
postea Rursum
reuelacione som
nij non sui dicit
meriti. s vt inter
pretacio regi ma
nifesta fieret et
doceret regem q̄
deus solus esset co
lendus Tunc rex
nabuchodonosor
cecidit in faciem
suam et daniele
adorauit et hosti
as et incensum
precepit vt sacri
ficarent ei. hunc
locum calūpniatur
porphirius. qd°
nūqm̄ superbis
simus rex capti
uum adorare po
tuerit ignorans
qd° pro signorum
magnitudine
paulo et barnabe
voluerint hostias
imolare Error ergo
gentilium qui omē
qd° supra se est de
os putant scrip
ture non imputa
ri debz: que sim
pliciter refert vni
uersa que gesta
sunt Sed et hoc
possumus dicere q̄
causas adorandi
et immolatarum
hostiarum et incē
si atq; sacrificij
ipse rex exposuerit
dicens ad daniel
Vere deus vester
deus deorum est
et dns dnancium
et reuelans mis
teria. qm̄ potuis
ti aperire sacra
mentū hoc. ergo nō
tam danielem.
qm̄ in daniele
adorat deum. q
misteria reuela
uit. Et et alexandrū regem macedonū in pontifice ioiade fecisse legimus. q̄ si displi
cet hoc. dicendum nabuchodonosor signorum magnitudine et stupore confusum quid faceret ignorasse. vt qui verū
deum intelligebat et dnm̄ regum seruum eius adoraret et illi adoleret incensum Tunc rex danielem in sublime
extulit et munera magna et multa dedit ei. Et constituit eum principem super oms prouincias babilonis et prefectum
magistratuū super cunctos sapientes babilonis et in hoc calumpniatur ecclīe et prophām reprehendere nititur quare nō
recusarit munera et honorem babiloniuum libenter susceperit: non considerans io vidisse regem sompniū. et in
terpretacionis misteria per puerum reuelata. vt daniel cresceret et in loco captiuitatis princeps omī fieret caldeorum

et dei omnipotencia nosceret. Et quidem et in ioseph apud pharaonẽ et egyptum factũ legimus. et in mardocheo apud assuerum vt in vtraqꝫ gente haberent captivi et peregrinantes ex iudeis solacia videntes hominẽ gentis sue egyptiorum esse principem vel caldeorum Daniel autem postulavit a rege et constituit sup opera provĩcie babilonis sidrach misach et abdenago Non obliviscitur eorum cum quibus dñm deprecatus est et qui secum periclitati fuerant Itaqꝫ facit eos iudices provinciarũ. ipse autem a regis latere non recedit

Nabuchodonosor rex fecit auream statuam altitudine cubitorum sexaginta latitudine cubitorum sex scilicet oblivio veritatis vt qui dudum servũ dei quasi deum adoraverat nunc statuam sibi fieri iubeat vt ipse adoretur in statua Que autem aurea fit et infiniti ponderis illud in causa est vt stuporem videntibus tribuat res inanimato vt adoretur vt deus dum vnusquisqꝫ suam consecratam videt avariciam. Datur quoqꝫ occasione captivorũ barbaris nationibꝫ salutis occasio vt qui primũ per danielis revelationem potenciam cognoverat vnius dei vt trium puerorũ fortitudine discant mortem debere contempni et idola non colere. et statuit eam in campo duram provincie babilonis Per duram theodocio de ira Simmacus duram lxx transtulerunt qd⁹ nos vivarium vel conclusum locum dicere possum⁹ Misit ad congregandos satrapas magistrat⁹ et iudices duces et tirannos et prefectos

Nabuchodonosor rex fecit sta C. tercium
tuam aureã altitudine cubitorũ
sexaginta. latitudine cubitorum
sex. et statuit eam in campo durã provĩcie
babilonis Itaqꝫ nabuchodonosor rex misit
ad congregandos satrapas magĩstratus et iudi
ces duces et tirannos et prefectos omsqꝫ prin
cipes regionũ vt convenirent ad dedicatio
nem statue quam erexerat nabuchodono
sor rex. Tunc congregati sunt satrape magĩstra
tus et iudices duces et tiranni et optimates q̃
erant in potestatib⁹ constituti et vniversi prin
cipes regionũ: vt convenirẽt ad dedicationem
statue quã erexerat nabuchodonosor rex Sta
bant autem in conspectu statue quã posuerat
nabuchodonosor rex et preco clamabat valẽ
ter Vobis dicitur populis tribubus et lingu
is: in hora qua audieritis sonitũ tube et fis
tule et cytare sambuce et psalterij et sympho
nie et vniversi generis musicorum: cadentes a
dorate statuam auream quã constituit nabu
chodonosor rex. Si quis autem non prostratus
adoraverit: eadem hora mittetur in fornacẽ
ignis ardentis Post hec igitur statim vt audi
rent omns populi sonitũ tube fistule et cytha
re. sambuce et psalterij symphonie et omnis
generis musicorũ: cadentes omnes populi tri
bus lingue adoraverant statuã aureã quam
constituerat nabuchodonosor rex. Statimqꝫ

omnes qꝫ principes regionum. excelsa periculosius stant et citius corruunt q̃ sublimia sunt principes congregantur ad adorandum statuã vt per principes seducantur et gentes Qui enim divites sunt et potentes dum timent carere diviciis et potencia facilius supplantantur Seductis autem magistratibus. subditi populi maiorũ exemplo pereunt. et preco clamabat valenter Vobis dicitur populis tribubus et linguis In hora qua audieritis sonitum tube et fistule et cythare et sambuce et psalterij et simphonie. et vniversi generis musicorũ cadentes adorate statuam auream quam constituit nabuchodonosor rex Si quis autem non ceciderit et adoraverit eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentem Non quod omns populi vniversarum nacionũ in campo duram potuerint congregari et adorare auream statuam. sed quo in principibus cunctarum gencium omnes gentes et populi adorasse credantur Omnem scripturam sanctam mente percurrens nisi tamen me fallit oblivio nequaquam reperio qꝫ sanctorũ quisquam deum cadens adoraverit Sed quicunqꝫ idola et demones et res illicitas adoraverit cadens dicitur adorare vt in presenti loco non semel sed crebrius. et in evangelio diabolus loquitur ad dominũ Hec omnia tibi dabo si cadens adoraveris me Sed et hoc dicendum. omnes heretici qui fulgore eloquencie secularis falsum dogma componunt auream statuam faciunt et quantum in se est

persuasione compellere ut cadentes adorent ydolum falsitatis Statim ut audierunt omnes populi sonitum tube fistule et cythare eodem sensu accipiendum quo supra ut omnes populos intelligamus in principibus Neque enim adesse universe simul poterant nationes

in ipso tempore accedentes viri caldei accusaverunt iudeos dixeruntque nabuchodonosor regi Rex in eternum vive. Tu rex posuisti decretum ut omnis homo qui audierit sonitum tube fistule et cythare sambuce et psalterii et simphonie et universi generis musicorum prosternat se et adoret statuam auream: si quis autem non procidens adoraverit mittatur in fornacem ignis ardentis Sunt ergo iudei viri quos constituisti super opera regionis babilonie. sydrac misac et abdenago viri isti contempserunt rex decretum tuum. Deos tuos non colunt. et statuam auream quam erexisti non adorant Tunc nabuchodonosor in furore et ira precepit ut adducerent sidrac misac et abdenago Qui confestim adducti sunt in conspectu regis pronuncians que nabucho. rex ait eis Vere ne sidrac misac et abdenago deos meos non colitis: et statuam auream quam constitui non adoratis: Nunc ergo si estis parati quacumque hora audieritis sonitum tube fistule cythare sambuce et psalterii et simphonie: omnisque generis musicorum prosternite vos et adorate statuam quam feci Quod si non adoraveritis eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est deus qui eripiet vos de manu mea Respondentes sydrac misac et abdenago dixerunt regi nabucho. Non oportet nos de hac re respondere tibi Ecce enim deus noster quem colimus potest eripere nos de camino ignis ardentis et de manibus tuis o rex liberare Quod si noluerit: notum sit tibi rex: quia deos

Statimque et in ipso tempore accedentes viri chaldei accusaverunt iudeos Quos preposi tos in babilone et ipsis operibus invidebant et offendebantur peregrino cultu et aversione idolorum nactionem occasionem criminantur ad regem. Denique sequitur Sunt viri iudei quos constituisti super opera regionis babilonie sidrac misath et abdenago qui contempserunt decretum tuum et quod dam modo sic loquuntur Quos precepisti nobis et captivos ac servos principes esse fecisti elati in superbiam tua precepta contempnunt Deos tuos non colunt. et statuam auream quam erexisti non adorant Quod in principio huius diximus visionis hic manifestius approbatur alios esse deos nabuchodonosor et aliam statuam auream quam in cultum et veneratione sui iussit erigi Nam et in consequentibus ipse rex loquitur Deos meos non colitis et statuam auream quam constitui non adoratis Alii autem hanc dicunt scripture esse consuetudinem ut idolum unum appellet pluraliter: ut est istud in exodo de vitulo Isti dii tui israel qui eduxerunt te de terra egypti. et in regum volumine Jeroboam ponens vitulum aureum in bethel idola fecisse narrantur Et econtrario multa demonia singulari numero appellantur ut in ysaia. Inclinavit se et adoravit illud et votum faciens dicit. Deus meus es tu Prosternite vos et adorate statuam quam feci Quod si non adoraveritis eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentem Quam qui in furore precepit adduci pueros tamen dat spatium penitudinis ut si recederent et adorarent prior culpa veniam consequatur Si autem adorare contempserint. presens pena sit fornacis ardentis. et quis est deus qui eripiat vos de manu mea. Ille videlicet cuius servum dudum adorasti quem vere deum deorum et dominum regum esse dixisti. nabuchodonosor rex non oportet vos de hac re respondere tibi In hebreo non habent rex ne adulari videantur impio quem vocare regem quod ad iniqua compelleret Quod si quis contentiose regem quoque legerit. dicamus eos non provocatos sed ita reddere regi ad effusionem sui sanguinis provocare sed ita reddere regi honorem debitum: ut dei cultus non ledatur Quod autem ait non oportet vos de hac re respondere tibi ille sensus est Non debes audire verba quorum iam rebus ipsis probabis fortitudinem atque constantiam Ecce enim deus noster quem colimus potest eripere nos de camino ignis ardentis. et de manibus tuis o rex liberare. Unde se putaverat terrere pueros: inde recipit

in eis materia fortitudinis Nec in longum differens sed presens sibi pollicentur auxilium dicentes Ecce enim deus noster quem colimus ipse nos et de eo quod minaris incendio et de tuis potest manibus liberare

tuos non colimus: et statuam auream quam erexisti non adoramus Tunc nabucho. re pletus est furore et aspectus faciei illius i mutatus est sup sidrac misac et abdena go. et precepit vt succenderet fornax septu plum quam succendi consueuerat et viris for tissimis de exercitu suo iussit vt ligatis pe dibus sidrac misac et abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentis Et confes tim viri illi vincti cum brachys suis et thya ris et calciamentis et vestibus missi sunt in medium ignis ardentis Nam iussio re gis vrgebat. Fornax autem succensa erat nimis Porro viros qui miserant sidrac mi sac et abdenago interfecit flāma ignis Vi ri autem hy tres idest sidrac misac et abde nago ceciderunt in medio camino ignis ar dentis colligati Que sequuntur in hebreis voluminibus non reperi Et ābulabant i medio flāme laudantes deum et benedicē tes dn̄o Stans autē azarias orauit sic Ape riens quoque os suum in medio ignis ait Bene dictus es domine deus patrum nrorū et laudabi le et gloriosum nomē tuū in scl'a quia ius tus es in omnibus q̄ fecisti nobis: et vniuer sa opa tua vera et vie tue recte et omnia iudicia tua vera Judicia enī vera fecisti iuxta omnia q̄ induxisti sup nos et sup ci uitatē scām patrum nroꝝ ihrlm quia in veritate et in iudicio induxisti omnia hec propter pcta nra Peccauimus enī et iniq

Et si noluerit pulcre ad id quod dixerat potest e ripere nos non intulit contra rium si non po tuerit sed si nolu erit vt non īpos sibilitas dei sed voluntatis si pe rierint Notum tibi sit rex quia tuos non colimus et statuam au ream quam erexisti non adoramus Siue statuam vt simmachus siue ymaginē auream vt ceteri transtulerunt voluerimus legere cultores dei eam adorare non de bent Et iudices et principes se culi qui impera torum statuas adorant et yma gines hoc se fa cere intelligant quod tres pueri nolentes facere placuerunt deo. et notanda pro prietas deos coli imaginem ado rari debent Et vtrumque seruis dei non conue nit Tunc nabu chodonosor reple tus est furore: et aspectus faciei illius commutatus est In quibusdam psalmus titulus prenotatur pro hys qui commutabuntur Sermo igitur co mutationis est ambiguus et de bono in malum et de malo in bo num Neque enim commutatio vultus nabuchodonosor bone parti pote rit coaptari licet quidam et ī scrip tionem psalmo rum de bono ad malum referant

quod hy qui natu raliter debuerant intelligere deum contra xpm et sanctos eius per turbatione mē tis et furore mu tati sunt. et precepit vt succenderetur fornax septuplum quam succendi co sueuit Quasi non possit sim plex et solitus ignis trium pu erorum consu mere corpora. Sed furor et ira que insanie pro xima est modum tenere non potest et vult eos mul tiplicas pene co minatione ter rere quos para tos videbat ad mortem Et co festim viri illi vincti cum bra chys suis et thi aris et calciamen tis et vestibus missi sunt in me dium fornacis ignis ardentis Pro brachys quos simmachus int pretatus est aqui la et theodotio saraballa dixe runt. et non vt corrupte legitur sarabara lingua autem caldeorum sarabara crura hominum vocantur et tibie etiam brace eorum quibus crura teguntur et tibie quasi crurales et tibi ales appellate sunt Tyara au tem verbum grecum est et vsu versum in lati num. de quo et virgilius Sceptrum quoque sacerque tyaras Est autem genus pilleoli

quo persarum caldeorumque gens vtitur Porro viros illos qui miserant sidrach misach et abdenago i terfecit flamma ignis. eos viros de quibus supra dixerat. et viris fortissimis de exercitu suo iussit: vt ligatis manibus sidrac misach et abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentem No

ergo fortuitu quoscumque ministros perdidit nabuchodonosor rex sed viros fortes de toto exercitu suo et ad bella promptissimos ut non solum miraculo pertremisceret sed et exercitus sui dampna sentiret. Viri autem hy tres

egimus recedentes a te et deliquimus in omnibus: et precepta tua non audivimus: nec observavimus nec fecimus sicut preceperas nobis ut bene nobis esset. Omnia ergo que induxisti super nos et universa que fecisti nobis vero iudicio fecisti et tradidisti nos in manibus inimicorum et pessimorum prevaricatorumque: et regi iniusto et pessimo ultra omnem terram. Et nunc non possumus aperire os confusio et obprobrium facti sumus servis tuis et hys qui colebant te. Ne quesumus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum: et ne dissipes testamentum tuum neque auferas misericordiam tuam a nobis: propter abraham dilectum tuum et ysaac servum tuum: et israel sanctum tuum quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas celi: et sicut arenam que est in litore maris. Quia domine imminuti sumus plusquam omnes gentes: sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps et dux et propheta neque olocaustum. neque sacrificium. neque oblatio. neque incensum neque locus primiciarum coram te. ut possimus invenire misericordiam tuam: sed in animo contrito et spiritu humilitatis nostre suscipiamur. sicut in holocausto arietum et thaurorum et sicut in milibus agnorum pinguium. sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie ut placeat tibi: quoniam non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in to

idest sidrach misach et abdenago ceciderunt in medio camini ignis ardentis colligati. Grande miraculum ligati mittuntur in fornacem et cadunt in medium ignis precipites. Ardent vincula quibus ligati sunt. et vinctorum corpora timens flamma non tangit. Huc usque hebrei legunt. Media que sequuntur usque in finem cantici trium puerorum in hebraico non habentur. De quibus ne omnino preterisse videamur. pauca dicenda sunt. Benedictus es domine deus patrum nostrorum et laudabilis et gloriosum nomen tuum in secula. quia iustus es in omnibus que fecisti nobis et universa opera tua bona. Iudicia enim vera fecisti: iuxta omnia que induxisti super nos. Quando diversis premimur angustiis ex toto cordis loquamur hoc affectu et quidquid nobis acciderit iuste eos sustinere fateamur ut compleatur in nobis illud quod scriptum est. Exultaverunt et letate sunt filie iude in omnibus iudiciis tuis domine. Peccavimus enim et inique egimus recedentes a te: et deliquimus in omnibus. et certe tres pueri non peccaverant nec enim etatis erant

quando ducti sunt in babilone ut propter sua vitia punirentur. Ergo quomodo hic ex persona populi loquuntur: sic et illud apostoli legendum est. Non enim quod volo hoc ago nec quod volo illud operor et cetera que in eodem loco scripta sunt. Quia domine imminuti sumus plusquam omnes gentes: et sumus humiles in universa terra hodie propter peccata nostra et non est in tempore hoc princeps et propheta et dux neque holocaustum neque sacrificium neque oblatio neque incensum neque locus primiciarum coram te ut possimus invenire misericordiam. Hys versiculis utendum est si quando ecclesie propter peccata populi sanctorum virorum et magistrorum qui in dei lege doctissimi sunt sustinent penuriam et quando in persecutionibus non offertur sacrificium et oblatio. Quidam hunc locum transferunt et ad celestem referunt iherusalem quod anime ad terrena delapse et in loco lacrimarum et confusionis posite plangant antiqua delicta. et cetera que prophetalis sermo complectitur. Sed hec non recipit ecclesia dei. Sed in anima contrita

et spiritu humilitatis suscipiamur: et ex presenti loco et ex eo quod sequitur benedicite spiritus et anime iustorum domino et in psalmis. Sacrificium deo spiritus contribulatus cor contritum et humiliatum deus non despicit sunt qui alium velint esse spiritum in homine excepto spiritu sancto et aliam animam. Sed laborandum

eas erit: quomodo absqꝫ carne et grā spiritꝰ sancti due substancie et duo interiores homines in uno hoīe
esse dicantur et non cessabant qui inmiserant eos ministri regis succendere fornacē naptha et stuppa et
pice et malleolis
et salustius scri
bit in historia q
naptha genus
sit fomitis apud
persas quo max
ime nutriantᵃ
incendia Alij os
sa olivarum q
proiciuntur cū
amurca arefacta
naptan appellarī
putant Unde et
grece
dicuntur ab eo
qdꝰ idest
ignem nutriant
Angelus autem
domini descendit
cum azaria et
socijs eius in for
nacem et excussit
flammam ignis
de fornace et me
dium fornacis
fecit quasi ventū
roris flantem et
non tetigit eos
omnino ignis
neqꝫ contristavit
nec quicq̄m mo
lestie intulit Op
pressa perturba
cionibus anima
et varijs moles
tijs occupata cū
hominum des
peraverit auxiliū
et tota ad deum
fuerit mente co
versa. descendet
angelus domi
ni ad eam scili
cet sermo divi
nus. et excutit
flamme estuan
tis ardorem ut
nequaq̄m igni
ta iacula inimi
ci cordis nostri
archana penetret
nec illius forna
ce claudamur.
Benedicite sanc
ti et humiles cor
de domino. hu
militatem cor
dis habere pre
sens versiculus
docet et illud qdꝰ
in evangelio dr
Discite a me q
mitis sum. et

to corde et timemus te et querimus faciē
tuam Ne confundas nos sed fac nobiscū
iuxta mansuetudinē tuā et scdm̄ mul
titudinē mīe tue et erue nos ī mirabili
bus tuis et da glām nōi tuo dne: et con
fundantur oēs qui ostendunt servis tuis
mala Confūdantur in omī potencia et
robur eorum conteratur et sciant quia
tu es dominus deus solus et glōsus sup or
bem terrarū Et non cessabant q̄ miserāt
eos ministri regis succendere fornacē nap
ta et stuppa et pice et malleolis Et effun
debatur flāma sup fornacē cubitis qua
draginta novē et erupit et incendit quos
repit iuxta fornacē de chaldeis Angelus
autem dnī descendit cum azaria et socijs
eius in fornacē: et excussit flāmā ignis de
fornace et fecit medium fornacis quasi
ventū roris flantē: et non tetigit eos omi
no ignis neqꝫ contristavit nec quicq̄ mo
lestie intulit Tunc hij tres quasi ex uno
ore laudabant et glorificabant et bndice
bant deū in fornace dicentes Bndictus es
dne deus patrum nrorū et laudabilis et
gloriosus et superexaltatus in secula Et bn
dictum nomen glorie tue scm̄ et laudabile
et superexaltatū ī omnibus seculis Bndictꝰ
es in templo sancto glē tue et suplaudabilꝰ
et supglōsus in secula Bndictꝰ es in throno
regni tui et suplaudabilis et superexaltatꝰ
in secula Bndictus es qui intueris abys

humilis corde
et invenietis re
quiem anima
bus vestris Cor
dis autem illa
est humilitas:
que in alio loco
paupertas spiri
tus appellatur.
ut non erigam
superbia nec fic
ta gloriam hu
militate queram
mus s; toto cor
de inclinemur
Benedicite omnia
opera domini do
mino Gene
rali laudacione
premissa qdꝰ om
nis creatura de
beat laudare do
minum in se
quentibꝫ per p
tes singulas co
hortatur ange
los et celos aquas
atqꝫ virtutes:
solem et lunam
ymbrem. et ro
rem spiritum et
ignem. et estum
et frigus et cete
ra que longum
est texere ita ut
fontes quoqꝫ et
maria et cete et
volucres bestias
quoqꝫ et pecora
ad laudem domi
ni provocet. et
filios hominum
et post omne ho
minum genus
israelem et de
ipso israele. sa
cerdotes et ser
vos domini spi
ritus animas
qꝫ iustorum sanc
tos et humiles
corde: et ad ext
remum ananiā
azariam misael
lem qui ad lau
dem domini pre
senti beneficio
provocantur:
Omnis autem
creatura non
voce sed opere
laudat dominū
quia ex creatu

ris consequenter creator intelligitur et in singulis operibus atqꝫ effectibꝫ dei magnificencia monstratur
Tunc nabuchodonosor rex obstupuit et surrexit prope. et ait obtimatibꝫ suis Hucusqꝫ de theodocionis inter
pretacione pauca perstrinximꝰ confessionis et laudum trium puerorum que non habentur in hebreo.

Ex hinc sequamur hebraicam veritatem et surrexit prope et ait obtimatibus suis Vinctis principibus rex corripitur ut viuens glorificet deum Interrogat autem obtimates suos quorum accusatione et consilio tres pueros in

sos et sedes super cherubin: et laudabilis et superexal
tatus in secula. Benedictus es in firmamento celi et lau
dabilis et gloriosus in secula. Benedicite omnia opera domini
domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite an
geli domini domino. lau. et superexalt. eum in secula. Benedici
te celi domino laudate et superexalt. eum in secula. Benedi
cite aque omnes que super celos sunt domino laudate et su
perexal. eum in secula. Benedicite omnes virtutes domini domino
lau. et super. eum in secula. Benedicite sol et luna domino
lau. et super. eum in secula. Benedicite stelle celi domino:
lau. et superexal. eum in secula. Benedicite ymber et
ros domino: laudate et super. eum in secula. Benedicite omnis
spiritus dei domino lau. et superex. eum in secula. Benedicite
ignis et estus domino: lau. et superexal. eum in secula. Ben
dicite frigus et estas domino: lau. et superexal. eum in
secula. Benedicite rores et pruina domino: lau. et superex
eum in secula. Benedicite gelu et frigus domino laudate
et superex. eum in secula. Benedicite glacies et nives
domino lau. et super. eum in secula. Benedicite noctes et
dies domino: laudate et superex. eum in secula. Benedi
cite lux et tenebre domino: lau. et superexal. eum in secula.
Benedicite fulgura et nubes domino: laud. et superexal
tate eum in secula. Benedicat terra dominum laudet et sup
exaltet eum in secula. Benedicite montes et colles domino:
laudate et super. eum in secula. Benedicite universa ger
minantia in terra domino: lau. et superexalt. eum in secula.
Benedicite fontes domino: laud. et super. eum in secula. Ben
dicite maria et flumina domino: lau. et super. eum
in secula. Benedicite cete et omnia que moventur in aquis
domino: lau. et super. eum in secula. Bened. omnes volucres
celi domino: lau. et superexal. eum in secula. Benedicite omnes
bestie et pecora domino. laud. et superexalt. eum in secula

ignem fornacis miserat ut illis respondentibus se misisse tres pueros in fornacem ipse eis nunciet et ostenderet. Ecce ego video viros quatuor solutos et ambulantes in medio ignis et nichil corruptionis in eis est et species quarti similis est filio dei. Rursum dicam Quam sapiens ignis quam inenarrabilis dei potentia a vinclis stricta sunt corpora uruntur vincula non uruntur corpora. Speciem autem quarti quem similem dicit filio dei vel angelum debemus accipere ut septuaginta transtulerunt. vel certe ut nonnulli arbitrantur dominum salvatorem. Sed nescio quo modo rex impius dei filium videre meretur. quo iuxta simmachum qui interpretatus est species autem quarti similitudo filio

rum non dei sed deorum angeli sentiendi sunt qui et dii et deorum vel dei filii sepissime nuncupantur hoc iuxta historiam Ceterum in typo prefigunt iste angelus sive filius dei dominum nostrum ihesum qui ad fornacem descendit inferni in quo clause et peccatorum et iustorum anime tenebantur ut absque exustione et nota sui eos qui tenebantur inclusi mortis vinculis liberaret. Tunc nabuchodonosor ad hostium fornacis ignis ardentis et ait. Pavore perterritus non perniciosos querit a pueris sed ipse eos ex nomine vocat servos dei excelsi appellans et petens ut ad se egrediantur quos vinctos in fornacem miserat. Benedictus deus sydrach misac et abdenago qui misit angelum

suum et eripuit servos suos Quem supra filium dei: hic angelum vocat: quamquam in superioribus dei fi

Benedicite filij hominum dn̄o: lau. et superex. eū ī scl'a Benedicat isrl' dn̄m: laudet et superexaltet eū ī scl'a Benedicite sacerdotes dn̄i dn̄o: lau. et superexalt. eum ī scl'a Benedicite serui dn̄i dn̄o laudate et superexalt. eū in scl'a Benedicite sp̄s et aīe iustoꝝ dn̄o: lauda te et superexalt. eum ī scl'a Benedicite sc̄i et humiles cor de dn̄o: laudate et superexalt. eū in scl'a Benedicite anania azaria misahel dn̄o lau. et superexalt. eū ī scl'a qui eruit nos de inferno et saluos fecit de manu mortis et liberauit de medio ardētis flā me et de medio ignis eruit nos Confitemini dn̄o q̄ niam bonus: q̄m in scl'm mīa eius Benedicite om̄s religiosi dn̄o deo deoꝝ laudate et cōfitemini ei: q̄a in om̄ia scl'a misericordia eius Hucusque ī hebreo non habetur et q̄ posuimus de theodocionis editio ne trāslata sunt Tunc nabuchodo. rex obstupu it et surrexit prope. et ait optimatibus suis Non ne tres viros misimus in ignis medio cōpeditos Qui respondentes regi dixerunt Vere rex Respondit et ait Ecce ego video viros quatuor solutos et am bulantes ī medio ignis. et nichil corrupcionis ī eis est et spēs quarti similis filio dei Tūc accessit nabucho. ad ostium fornacis ignis ardentis et ait Sidrac misac et abdenago serui dei excelsi: egredimini et venite. Statimque egressi sunt sidrach misac et abdenago de medio ignis Et congre gati satrape magistratus et iudices et potentes re gis cōtemplabātur viros illos q̄m nichil potestatis habuisset ignis in corporibus eoꝝ et capillus ca pitis eoꝝ nō esset adustus et saraballa eoꝝ nō fu issent īmutata et odor ignis nō transisset per eos Et erūpens nabucho. ait Benedictus deus eoꝝ sidrac mi

ly similitudo non veritas appellata sit Rursum ergo nabuchodonosor dei confessionem recipit et dampnatis ydolis laudat tres pueros qui noluerunt seruire et adorare omnem deum excepto deo suo: et mutatur quos sanctos dei ignis tangere non potuerit. Ex autem ait a me propositum est hoc decretum ut omnis populus et tribus et lingua quecumque locuta fuerit blasphemiam contra deum sidrac misac et abdenago. dispereat: et domus eius vastetur. neque enim est alius deus qui possit ita saluare quidam pessime ad dyabolum referunt. quod in consummatione et fine mundi. etiam ipse recipiat notitiam dei. et omnes ad penitenciam cohortetur Et hunc volunt esse regem ninive qui nouissime descendit de throno superbie et humilitatis premia consecutus est Tunc rex promouit sidrac misac et abdenago in

prouincia babilonis Quod dicitur supra tres pueros non iudices prouinciarum sed prefectos operum singulorum fuisse in babilone hic volunt eos etiam prouinciarum iudices constitutos Nabuchodonosor rex omnibus populis gentibus et linguis que habitat in universa terra pax vobis multiplicetur Epistola nabuchodonosor in prophete volumine ponitur ut non fictus ab alio postea liber sicut sychophanta mentitur sed ipsius danielis esse credatur

sac et abdenago qui misit angelum suum et eruit ser
uos suos qui crediderunt in eum et verbum regis im
mutauerunt et tradiderunt corpora sua ne seruirent
rent omnem deum excepto deo suo A me positum
est hoc decretum ut omnis populus tribus et lin
gua quecumque locuta fuerit blasphemiam contra
deum sidrac misac et abdenago disperat: et do
mus eius vastetur Neque enim est alius deus qui
possit ita saluare Tunc rex promouit sidrac mi
sac et abdenago in prouincia babilonis Nabucho
dono. rex omnibus populis gentibus et linguis
qui habitant in vniuersa terra pax vobis multi
plicetur Signa et mirabilia fecit apud me deus
excelsus Placuit ergo michi predicare eius signa
quia magna sunt. et mirabilia eius quia fortia et
regnum eius regnum sempiternum et potestas eius in
generatione et generacionem Capitulum quartum

Ego nabuchodonosor quietus eram in
domo mea et florens in palacio meo.
Sompnium vidi quod perterruit me et co
gitaciones mee in statu meo et visiones capi
tis mei conturbauerunt me Et per me propositum
est decretum ut introducerentur in conspectu meo
cuncti sapientes babilonis et ut solucionem
sompnii indicarent michi. Tunc ingrediebantur
arioli magi chaldei et aruspices et sompnium
narraui in conspectu eorum et solucionem eius non
indicauerunt michi donec collega ingressus
est in conspectu meo daniel cuius nomen bal
thasar secundum nomen dei mei qui habet spiritum
deorum sanctorum in semetipso et sompnium co
ram ipso locutus sum Balthasar princeps ario

Ego nabuchodonosor quietus eram in domo mea. Historia quidem manifesta est et non magna interpretacione indiget. quod ad offensam dei nabuchodonosor versus in amenciam septem annis inter bruta animalia vixerit et herbarum radicibus alitus sit ac postea misericordia dei restitutus in regnum laudauerit et glorificauerit regem celi quia omnia opera eius vera et vie eius iudicia et gradientes in superbia potest humiliare Fedique volunt intelligere per nabuchodonosor contrariam fortitudinem de qua dominus loquitur in euangelio. videbam sathanam sicut fulgur cadentem de celo. et iohannis apocalipsis quod draco cadens in terram terciam partem stellarum secum traxerit et ysaias Quomodo cecidit lucifer qui mane oriebatur asserunt neque quam potuisse fieri ut sensu perditum septem annos vesceretur homo qui nutritus est in deliciis et septem annis absque vlla laceratione corporis sui inter bestias vixerit et quomodo amenti homini per septem annos reservatum sit imperium regnumque potentissimum absque rege tanto tempore fuit Aut si alius illi successit in regnum. cuius vecordie estimandus sit ut cederet imperio quod tanto tempore possidebat Presertim cum historie chaldeorum in tale contineant nec potuisse fieri ut qui de minoribus scripserint. hec autem omnia querunt et replicant ut cum historia non steterit per nabuchodonosor dyabolus significetur Quod nos nequaquam recipimus: ne omnia que legimus vmbre videantur et fa

bule. Quis enim amentes homines non cerniat instar brutorum animantium in agris vivere locis que silvestribus. et ut cuncta preteream cum multo incredibiliora et grece et romane hystorie accidisse hominibus prodiderint scillam quoque et chimeram idram atque centauros aves et feras flores et arbores. stellas et lapides factos ex hominibus narrant fabule. quid mirum est si ad ostendendam potentiam dei et humiliandam regum superbiam hoc dei iudicio sit paratum. Quietus eram in domo mea et florens in palacio meo. Sive in throno ut interpretatus est theodocio. Omnium autem diaboli qui sensum sequuntur contrarium mundum istum intelligit de quo et in evangelio ipse loquitur ad salvatorem. Hec omnia tibi dabo. Et apostolus dicit. Mundus in maligno positus est. Somnium vidi quod perterruit me. Respondeant quale somnium viderit contraria fortitudo nisi forte omne quod in hoc mundo habere videtur umbra et somnium est. et visiones capitis mei conturbaverunt me. Nota quod nabuchodonosor visiones non oculorum et cordis sed capitis noverit quia propter gloriam servorum dei futurorum illi misteria declarantur. Donec collega ingressus est in conspectu meo daniel etc.

locorum quem ego scio quod spiritum deorum sanctorum habeas in te. et omne sacramentum non est impossibile tibi. Visiones somniorum meorum quas vidi et solucionem eorum narra. Visio capitis mei in cubili meo. Videbam. et ecce arbor in medio terre et altitudo eius nimia. Magna arbor et fortis et proceritas eius contingens celum. Aspectus illius erat usque ad terminos universe terre. Folia eius pulcherrima et fructus eius nimius et esca universorum in ea. Subter eam habitabant animalia et bestie et in ramis eius conversabantur volucres celi et ex ea vescebatur omnis caro. Videbam in visione capitis mei super stratum meum. et ecce vigil et sanctus de celo descendit et clamavit fortiter et ait sic. Succidite arborem et precidite ramos eius excutite folia eius: et dispergite fructus eius fugiant bestie que subter eam sunt et volucres de ramis eius. Verumptamen germen radicum eius in terra sinite et alligetur vinculo ferreo et ereo in herbis que foris sunt et rore celi tingatur et cum feris pars eius in herba terre. Cor eius ab humano commutetur. et cor fere detur ei et septem tempora mutentur super eum. In sentencia vigilum decretum est. et sermo sanctorum et peticio donec cognoscant viventes: quoniam dominatur excelsus in regno hominum: et cuicumque voluerit dabit illud: et humillimum hominem constituet super eum.

exceptis septuaginta translatoribus qui hec omnia quia nescio qua racione preterierunt tres reliqui collegam interpretati sunt. Unde et iudicio magistrorum ecclesie dicio eorum in hoc volumine repudiata est. theodocionis vulgo legitur que et hebraico et ceteris translatoribus congruit. Unde et origenes in nono stromatum volumine asserit se que sequuntur ab hoc loco in propheta daniele non iuxta septuaginta interpretes qui multum ab hebraica veritate discordant sed iuxta theodocionis edicionem disserere. Qui habet spiritum deorum sanctorum in semet ipso pro eo quod dicitur hic deorum sanctorum lingua caldea qua scriptus est daniel legimus ela in tha quod deos sanctorum et nomen domini sanctum significat ut theodocion interpretatus est. Nec mirum si erraret nabuchodonosor et quidquid super se cerneret non deum sed deos arbitraretur. Denique et in consequentibus balthasar inquit princeps ariolorum quem ego scio quod spiritum deorum sanctorum habeas in te.

Balthasar princeps ariolorum sive incantorum ut alii interpretati sunt. Non mirum si princeps omnium ariolorum sit constitutus qui ad preceptum regis sapienciam didicerat caldeorum: et decuplum omnium sapiencior fuerat inventus. Queramusque ab hiis qui in hac visione non recipiunt hysto

ciam quis sit iste nabuchodonosor qui somniũ viderit et quis daniel qui somniũ eius edisserat et ventu
ra predicat et quomodo hic daniel qui vtiq iuxta eos sancta intelligenda ē fortitudo a nabuchodonosor prin

Hoc somniũ vidi ego nabuchodonosor
rex Tu ergo balthasar interp̃tacionẽ nar
ra festinus quia om̃s sapientes regni
mei non queunt solucionẽ edicere m̃.
Tu autẽ potes quia sp̃s deorũ scõrũ in te
est. Tunc daniel cuius nomẽ balthasar
cepit intra semetip̃m tacitus cogitare
quasi vna hora et cogitaciones eius cõ
turbabant eũ. Rñdens autẽ rex ait Bal
thasar somniũ et interp̃tacio eius nõ
conturbẽt te Rñdit balthasar et dixit Do
mine mi somniũ hijs qui te oderũt et
interp̃tacio eius hostibus tuis sit Arbo
rem quã vidisti sublimẽ atq robustã cu
ius altitudo pertingit ad celum et aspect⁹
illius in omnẽ terrã et rami eius pulcher
rimi et fructus eius nimius et esca om̃
in ea subter eã habitantes bestie agri et
in ramis eius cõmorãtes aues celi. Tu es
rex qui magnificat⁹ es et ĩualuisti: et
magnitudo tua creuit et peruenit vsq ad
celũ et p̃tãs tua in terminos vniuerse ter
re Quod autẽ vidit rex vigilẽ et sanctum
descendere de celo et dicere Succidite arbo
rem et dissipate illam attamẽ germen
radicum eius in terra dimittite. vt vin
ciatur ferro et ere. in herbis foris et rore ce
li conspergat. et cum feris sit pabulũ ei⁹
donec septem tempora cõmutent. Super
eũ hec est interp̃tacio sentencie altissimi
que peruenit sup dñm meũ regem Eicient

ceps ariolorum eius constituit. et collega appellatur. Videbam et ecce arbor in medio terre et altitudo eius nimia. Magna arbor et fortis et proceritas eius contingens celum. Aspect⁹ illius erat vsq ad terminos terre vniuerse. Non solũ de nabuchodonosor rege caldeo. sed de omnibus impijs propheta loquitur. vidi impium superexaltatum et eleuatum sicut cedros libani qui non virtutum magnitudine sed sua eleuantur superbia. et ideo excidunt et corruunt. Unde bonum est illud sectari quod dñs docet in euangelio. Discite a me quia mitis sũ et humilis corde. quod autem ait iuxta theodotionem [illegible] idest altitudo ei⁹ siue [illegible] vt postea interp̃tatur idest dñacio pro quo nos vertimus aspectus eius. Contemptores historie calumpniantur quod nequaquam dominacio nabuchodonosor orbem idem possederit terrarum. Neq enim grecis et barbaris cunctis que septemtrionis et occidentis nacionibz imparuit sed tantum orientis prouincias tenuit idest asiam non europam et libiam. Ex quo intelligi voluit ad dyabolum cuncta referenda cũ hec omnia nos hyperbolice dicta debeam⁹ accipe⁹ ob superbiam regis impij qui tantum gloriatur in ysaia vt celũ tenere se iactet et orbem terrarum quasi nidũ et oua volucrũ. Et ecce vigil et sanct⁹ de celo descendit. de celo. pro vigil theodocio ipsum caldaicũ verbum posuit. hir quod per tres litteras ain ioth res scribitur. significat autem angelos quod semper vigilent et ad dei imperium sint parati. Vn et nos crebris pernoctacionibz. imitamur angelorum officia. et de domino dicitur. Non dormitabit neq dormiet qui custodit israel. Deniq et in consequentibus legimus. In sentencia vigilium hoc est angelorum decretum est et sermo sanctorum et peticio. Consuetudo autem greca latinaq sermonis hyrin vocat que per multicolorem arcum ad terras descendere dicatur. Tunc daniel cuius nomẽ balthasar cepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi hora vna et cogitaciones eius conturbabant eũ. Respondens que rex ait Balthasar somnium et interpretatio eius non conturbent te Tacitus intellexit daniel somniũ esse contra regem et timorem cordis vultus pallore signabat dolebatq pro eo qui ei honoris plurimum detulerat et ne videretur insultare atq letari contra hostium regem. deniq detestans id quod intelligebat loquitur ad eum Domine mi somnium

te ab hominibus et cum bestiis feris erit habitacio tua et fenum ut bos comedes et rore celi infunderis Septem quoque tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur excelsus super regnum hominum et cuicumque voluerit det illud Quod autem precepit ut relinqueretur germen radicum eius idest arboris: regnum tuum tibi manebit postquam cognoveris potestatem esse celestem. Quobrem rex consilium meum placeat tibi et peccata tua elemosinis redime et iniquitates tuas misericordiis pauperum. forsitan ignoscet deus delictis tuis Omnia hec venerunt super nabuchodonosor regem Post finem mensium duodecim in aula babilonis deambulabat Respondit rex et ait Nonne hec est babilon civitas magna quam ego edificavi in domum regni in robore fortitudinis mee et in gloria decoris mei Cumque sermo adhuc esset in ore regis vox de celo ruit. Tibi dicitur nabuchodonosor rex. Regnum tuum transibit a te et ab hominibus eicient te et cum bestiis et feris erit habitacio tua fenum quasi bos comedes et septem tempora mutabuntur super te. donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum. et cuicumque voluerit det illud Eadem hora sermo completus est super nabuchodonosor et ex hominibus abiectus est et fenum ut bos comedit et rore celi corpus eius infectum est: donec capil

hoc hiis qui te oderunt et interpretacio eius hostibus tuis sit Videns ergo nabuchodonosor cum metu ere ne sinistrum quid atque contrarium circa regem dicere videretur: cohortatur ut simpliciter et vere loquatur quod intelligit nec est quod metuat Arborem quam vidisti sublimem atque robustam tu es rex quia magnificatus es et invaluisti et magnitudo tua crevit et pervenit usque ad celum et potestas tua in terminos universe terre Absque regis iniuria expleat veritatem ut non eum superbie sed potentie videatur arguere Quod autem rex vidit vigilem et sanctum descendere de celo et dicere. succidite arborem et dissipate illam attamen germen radicum eius in terra dimittite et vinciatur ferro et ere in herbis foris et rore celi conspergatur et cum feris sit pabulum eius donec septem tempora commutentur super eum et supra scriptum est similiter Quae sunt ergo a nobis qui historie contradicunt quomodo in vinculo ferreo et ere fuerit nabuchodonosor aut quis eum vinxerit et compedibus alligaverit. cum perspicuum sit omnes furiosos ne se precipitent et alios invadant ferro cathenisque ligari hec est interpretacio sententie altissimi que supervenit super dominum meum regem Austeritatem sententie verborum temperat blandimentis et cum dura predixerit nunciis repromissis relevat animum tertii Denique infert Regnum tuum tibi manebit postquam cognoveris potestatem esse celestem Unde hii qui historie contradicunt et volunt dyabolo reddi pristinam dignitatem. in hoc loco velificant quod post tormenta efferacionem per herbarum et fenum cibos. et septem annorum circulos confiteatur deum et sit qui prius fuerat. Credere debent: quomodo congruat ut angeli qui numquam corruerunt cum cursus principem habeant qui per primam sit reversus Quobrem rex consilium meum placeat tibi. et peccata tua elemosinis redime: et iniquitates tuas misericordiis pauperum forsitan ignoscet delictis tuis Si predicit sententiam dei que non potest immutari. quomodo hortatur ad elemosinam ad misericordiam pauperum ut dei sententia commutetur. Quod facile solvitur ezechie regis exemplo quem ysaias dixerat esse moriturum et ninivitarum quibus ionas loquitur Adhuc tres dies: et ninive subvertetur et tamen ad preces et ezechie et ninive dei sententia commutata est. non vanitate iudicii. sed eorum conversione qui meruere indulgentiam Alioquin et in ieremia loquitur deus. se mala minari super gentem: et si bona fecerit minas clementia commutare Rursum bona genti se asserit pol

licet. et si mala fecerit dicit se sententiam mutare sententiam non in homines sed in opera que mutata sunt Rex enim
deus hominibus sed viciis irascitur Que enim in homine non fuerint: nequaquam punit quod mutatum est Dicam9

li eius in similitudinem aquilarum crescerent
et vngues eius quasi auium Igitur post
finem dierum ego nabuchodonosor ocu
los meos ad celum leuaui et sensus me
us redditus est michi et altissimo bene
dixi. et viuentem in sempiternum lauda
ui et glorificaui quia potestas eius po
testas sempiterna et regnum eius in ge
neracione et generacionem Et omnes ha
bitatores terre apud eum in nichilum
reputati sunt Iuxta voluntatem enim
suam facit tam in virtutibus celi quam in
habitatoribus terre. et non est qui resis
tat manui eius et dicat ei quare fecisti
In ipso tempore sensus meus reuersus est
ad me et ad honorem regni mei decorem
que perueni et figura mea reuersa est ad
me et optimates mei et magistratus mei
requisierunt me et in regno meo restitu
tus sum et magnificencia mea ampli
or addita est michi Nunc igitur ego na
buchodonosor laudo et magnifico et glo
rifico regem celi quia omnia opera eius
vera et vie eius iudicia et gradientes in
superbia potest humiliare Capitulum quintum

et aliter fecit quidem nabuchodo
nosor iuxta da
nielis consilium
misas in paupe
res et idcirco vs
que ad mensem
duodecimum in
eum est dilata se
tencia Sed quia
postea ambulans
in aula babilo
nis gloriatur et
dicit Nonne hec
est babilon magna
na quam ego edi
ficaui in domum
regni in robore
fortitudinis
mee. et in gloriam
nominis mei. Bonum
nue perdidit
malo superbie.
forsitan ignos
cet delictis tuis
Cum beatus daniel
prescius futurorum
de sententia dei du
bitet: rem te
merariam fa
ciunt. qui au
dacter peccatoribus
indulgenciam
pollicentur. Et
tamen sciendum
quod si nabuchodo
nosor bona opera
facienti venia
promittitur multo
magis alijs re
promittetur. qui
leuiora peccaue
runt Legimus
et in ieremia pre
ceptum populo
iudeorum vt
orent pro babilo
nijs. quia in pa
ce eorum sit pax
captiuorum Cum
adhuc sermo es

set in ore regis
vox de celo ruit
Tibi dicitur na
buchodonosor rex
Regnum tran
sijt a te Arrogans
gloriacio statim
punitur a do
mino et ideo non
differtur sententia
ne videatur mi
sericordia in pau
peres minime
profuisse sed sta
tim ut locutus
est per superbiam
perdidit regnum
quod ob elemosi
nis fuerat reser
uatum Donec
scias quod dominetur
excelsus in reg
no hominum Mag
na miserie con
solacio. quando
in tormentis
positus scit pro
pera secutura
Quamque nabu
chodonosor tan
ti furoris sit et
amencie vt ma
lorum tempore bono
rum que ei deus
promiserat non
fuerit recordatus
Ego nabucho
donosor oculos
meos ad celum
leuaui et sensus
meus redditus
est michi Nisi
oculos leuasset
in celum. sen
sum pristinum
non reciperet
Quando autem
dicit sensum
redditum sibi
ostendit formam
se amisisse sed

mentem. et regnum eius in generacione et generacione et si hoc quod in scripturis dicitur in generacionem et genera
cionem simpliciter accipimus pro eo quod est in omnia tempora futura: nulla questio est Sin autem vt
sepedixerimus generacio et generacio duas generaciones significat legis et euangelij querendum quomodo
nabuchodonosor dei sacramenta cognouerit nisi forte hoc dicamus quod postquam oculos leuauit et recepit
pristinum statum et exaltauit et benedixit deum viuentem in sempiternum: etiam hec agnouerit Iuxta
voluntatem enim suam facit tam in celo quam in terra et non est qui resistat manui eius et dicat quare
fecisti. et hoc loquitur quasi homo seculi Non enim quod vult hoc facit. sed quod bonum est hoc vult deus
Nabuchodonosor autem sic locutus est vt dum potentiam dei predicat. iusticiam eius videatur arguere
quod immerito penas sustinuerit. et obtimates mei et magistratus mei requisierunt me. et in regno meo
restitutus sum. et magnificencia amplior addita est michi Ergo iuxta eos qui historie contradicunt omnis
angelice fortitudines requisiture sunt dyabolum et in tantam crescet potentiam qui quondam contra
deum superbierat vt maior fiuctus sit quam fuit ante peccatum Quia omnia opera eius vera et vie eius
iudicia et gradientes in superbia potest humiliare Intellexit nabuchodonosor quare septennij temporis
sustinuerit penas et idcirco se humiliatum quia contra deum superbierit

Balthasar rex fecit grande conuiuiū optimatib; suis mille et vnusquisq; scdm̄ suam bibebat etate
Sciendum est non esse hunc filium nabuchodonosor vt vulgo legentes arbitrantur s; iuxta berosum
qui chaldeam
scripsit historiā
et iosephum qui
berosum sequit^r
post nabuchodo
nosor qui regna
uit annis xliij.
successisse ī reg
num eius filiū
qui vocabatur
euilmarodach.
De quo scripsit
et ieremias qd^o
in primo anno
regni sui leua
uerit caput ioa
chim regis iude
et eduxerit eum
de domo carceris
Refert idem io
sephus ꝙ post
mortem heuil
marodoch ī reg
num patris suc
cesserit filius
eglo neglisar. p^o
quem rursum
filius eius labor
sordoch Quo emor
tuo balthasar fi
lius eius regnū
obtinuerit quē
nunc scriptura
cōmemorat Quo
interfecto a da
rio rege medoꝝ
qui cyri regis p
sarum auoncu
lus fuit et cyro
persa que vero
regna ysaias
ascensorem bige
cameli et asini
vocat. destructū
esse imperiū cal
deorum Quidem
xenophon
in cyri maioris
scribit infancia
et ponperus st^o
gus et multi a
lij qui barbaras
scripsere histori
as hunc dariū
in grecis volu
minibus quidā
astiagem alij
astiagis filium
putant. et alio
apud eos appella
ri nomine vnus
quisq; autē pri
cipum vocatorū

Balthasar rex fecit grande cō
uiuium optimatibus suis mil
le et vnusquisq; scdm̄ suam
bibebat etatem Precepit ergo
iam temulentus vt afferrentur vasa
aurea et argentea ꝗ asportauerat na
buchodonosor pater eius de templo qd^o
fuit in iherusalē vt biberent in eis rex
et optimates eius. vxoresq; eius et cōcu
bine Tunc allata sunt vasa aurea ꝗ
asportauerat de templo qd^o fuerat ī ihe
rusalem et biberunt in eis rex et opti
mates eius vxores et concubine illius.
Bibebant vinū et laudabant deos suos
aureos et argenteos. et ereos ferreos. lig
neosq; et lapideos In eadē hora apparue
runt digiti quasi manus hominis scri
bentis contra candelabrū in suꝑficie pa
rietis aule regie Et rex aspiciebat arti
culos manus scribentis Tunc facies re
gis cōmutata ē et cogitaciones eius con
turbabāt eum. et conpages renū eius
soluebant^r. et genua eius ad seinuicem
collidebant^r. Exclamauit itaq; rex forti
ter vt introducerent magos chaldeos et
aruspices. Et ꝑloquens rex ait sapienti
bus babilonis Quicunq; legerit scrip
turam hanc et interpretacionē eius ma
nifestā michi fecerit purpura vestietur
et torquem auream habebit ī collo et
tercius in regno meo erit Tunc igressi

iuxta suam bi
bebat etatem.
siue ut ceteri in
terpretes trans
tulerunt bibebꝫ
ipē rex vinum
coram cunctis
pncipibus quos
vocauerat Pre
cepit g^o iam te
mulentꝰ vt af
ferrentur vasa
aurea atq; ar
gentea que as
portauerat na
buchodonosor
pater eius de te
plo qd^o fuit in
iherusalem vt
biberent in eis
rex et optima
tes eius et con
cubine Tradūt
hebrei huiusce
modi fabulam
vsq; ad lxx. an
num quo iere
mias captiui
tatem popu
li iudeorum dix
erat esse soluē
dam. de quo et
zacharias in
principio volu
minis sui lo
quitur irrita
putans dei pol
licitacionem
balthasar fal
sumq; promis
sum. versus i
gaudium fecit
grande conuiui
um insultans
quodammō spei
iudeorum et va
sis templi dei
Sz statim vlcio
consecuta ē Quod
autem balthasa
ris patrem na
buchodonosor
vocat non fari
at errorem scie
tibus sancte scp
ture consuetu
dinem. qua pa
tres oms̄ pati
et maiores vo
cantur. et hoc
considerandum
qd^o sobrius ista
non facit sed
temulentꝰ oblitusq; pene que nabuchodonosor per auum illius consecuta ē. Bibebant vinum et laudabāt
deos suos aureos et argenteos et eneos ferreos ligneos q; lapideos Quantā stultitiam In aureis vasis biben
tes. deos ligneos laudabant et lapideos Quam diu vasa fuerunt in ydolio babilonis: non est iratꝰ dns vi

dicabantur cum rem dei secundum pravam quidem opinionem tamen divino cultu consecrasse Postquam
autem humanis usibus divina contaminant statim pena post sacrilegium consecuta est. Laudant autem

deos suos insul
tantes iudeorum
deo quod illis vic
toriam tribue
ribus bibant in
vasis eius Iux
tropologiam
idest moralem
sensum hoc di
cendum est quod
omnes heretici
et doctrina con
traria veritati
que assumit ver
ba prophetarum
et testimonijs
divine scriptu
re abutitur ad
sensum suum
et dat bibere his
quos decepit et
cum quibus for
nicatus est. tol
lat vasa tem
pli dei et ineb
rietur in eis et
noret deum cuius
vasa sunt sed de
os laudat aureos
et argenteos et
eneos ferreos
ligneos que et la
pideos Aurei vi
dentur michi
dij. qui secula
racione compo
siti sunt Arge
tei qui habent
eloquij venus
tatem et retho
rica arte constr
ti sunt Erei au
inferunt fabu
las poetarum
et vetustis utu
tur tradicioni
bus habentes
inter se multa
vel elegancie vel
stulticie diffe
renciam isti vo
cantur enei et
ferrei Qui aut
penitus inepta
proponunt. lig
nei appellantur
et lapidei Quos
omnes in duas
partes deutro
nomium divi
dit scribens ma
ledictus qui fa
cit sculptile et

omnes sapientes regis nō potuerūt nec scrip
turam legere nec interpretacionē eius in
dicare regi Unde rex balthasar satis con
turbatus est et vultus illius inmutatus
est Sed et optimates eius conturbantur.
Regina autem pro re que acciderat regi et
optimatibus eius domum convivij ingres
sa est Et proloquens ait Rex in eternum vi
ve Non te conturbent cogitaciones tue
neque facies tua inmutetur. est vir in reg
no tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se. et
in diebus patris tui sciencia et sapien
cia invente sunt in eo Nam et rex na
buchodonosor pater tuus principem ma
gorum incantatorum chaldeorum et aruspicum
constituit eum Pater inquam tuus o rex quia
spiritus amplior et prudencia intelligencia
que interpretacio sompniorum et ostencio se
cretorum ac solucio ligatorum invente sunt
in eo. hoc est in daniele: cui rex imposu
it nomen balthasar Nunc igitur dani
el vocetur et interpretacionem narrabit
Igitur introductus est daniel coram rege
Ad quem prefatus rex ait Tu es daniel
de filijs captivitatis iude. quem adduxerat
pater meus rex de iudea Audivi de te quoniam
spiritum deorum habeas et sciencia intelligen
ciaque ac sapiencia ampliores invente sunt
in te Et nunc introgressi sunt in conspec
tu meo sapientes magi. ut scripturam
hanc legerent. et interpretacionem eius

conflatile opus
manuum artifi
cis et ponit illud
in abscondito
Abscondunt enim
omnes heretici
et operiunt mē
daciorum suorum
dogmata ut sa
gittent in obscu
ro rectos corde
In eadem hora
apparuerunt di
giti quasi ma
nus hominis.
scribentis contra
candelabrum
in superficie pa
rietis aule re
gie. et rex aspi
ciebat articulos
manus scriben
tis Pulcre dixit
in hora eadem
sicut et supra
legimus de na
buchodonosor
cum adhuc ser
mo esset in ore
regis vox de ce
lo ruit ne ob alia
sibi illata sup
plicia sed ob blas
phemiam cognos
ceret Vident
autem digiti
in pariete scri
bere contra can
delabrum ne tenebris
manus et id quod
scribebat longius
gius a lumine
appareret. et scri
bunt in pariete
aule regie ut
intelligat rex
ad se pertinere
que scribitur Tunc
regis facies com
mutata est Et
hic notandum
propter eos psal
mos qui habent
titulos pro hijs
qui commutabuntur
quod inmutacio non
solum sanctis
sed peccatoribus
quoque sit Nam
in consequenti
bus legimus
Rex balthasar
satis conturba

tus est et vultus illius inmutatus est Exclamavit itaque rex fortiter ut introducerent magos caldeos. et
aruspices Oblitus eorum que nabuchodonosor acciderant antiquum et insolitum gentis sue sequitur
errorem ut non dei prophetam sed et magos et chaldeos et aruspices vocet Purpura vestietur et torque

auream habebit in collo. Rem quidem facio ridiculam ut in expositione prophetarum de verborum generibus quasi gramaticus disputem. Sed quia a quodam nichil sciente et omnia pollicente reprehensus sum au

michi indicaret. et nequiverunt sensum huius sermonis edicere michi. Porro ego audivi de te quod possis obscura interpretari et ligata dissolvere. Si ergo vales scripturam legere. et interpretacionem eius indicare michi. Purpura vestieris et torquem auream circa collum tuum habebis. et tercius in regno meo princeps eris. Ad que respondens ait daniel ait coram rege. Munera tua sint tibi et dona domus tue alteri da. Scripturam autem legam tibi rex. et interpretacionem eius ostendam tibi. O rex deus altissimus regnum et magnificenciam gloriam et honorem dedit nabuchodonosor patri tuo. et propter magnificenciam quam dederat ei universi populi tribus et lingue tremebant et metuebant eum. Quos volebat interficiebat quos volebat percuciebat quos volebat exaltabat. et quos volebat humiliabat. Quando autem elevatum est cor eius et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam. depositus est de solio suo regni sui. et gloria eius ablata est. et a filiis hominum eiectus est. Sed et cor eius cum bestiis positum est et cum onagris erat habitacio eius. Fenum quoque ut bos comedebat. et rore celi corpus eius infectum est. donec cognosceret quod potestatem haberet altissimus in regno hominum et quemcumque voluerit: sus

torquem genere feminino transtulerim: breviter annotabo quod apud latinos in maschalo torquem genere feminino libius masculino dixerunt. et tercius in regno meo erit vel tercius post me: vel unus de principibus tribus quos alibi tristas legimus. Regina autem pro re que acciderant regi et obtimatibus eius domum convivii ingressa est et proloquens ait hanc iosephus aviam balthasaris origenes matrem scribit. Unde et novit preterita que rex ignorabat. Erubescat ergo porphirius qui eam balthasaris somniavit uxorem et illudit plus scire quam maritum. Est vir in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se. Preter simmachum qui caldaicam veritatem secutus est ceteri spiritum dei interpretati sunt. et in diebus patris tui: sciencia et sapiencia inventa sunt in eo. Patrem eius vocat nabuchodonosor ut supra diximus pavunum eius secundum consuetudinem scripturarum. Invitanda est autem sanctorum virum et inter barbaros conversacio: ut regis a

humiliatione non est dei providencia nec preceptum sed eorum voluntas qui percuciunt quos voluerit et exaltant. Et cum ita sit. querendum est quo sensu illud legatur cor regis in manu dei. quocumque voluerit illuc declinabitur. nisi forte sanctum quemque dicamus regem. cuius non regnet peccatum in mortali

ua vel mater pro virtutum magnitudine. sanctis eum laudibus elevet. Ad que ridens daniel ait coram rege. Munera tua sint tibi et dona domus tue alteri da. Scripturam autem legam tibi rex et interpretacionem ostendam. Emulem danielem dignitatem regis et munera contempnentem qui absque precio proferens veritatem iam illo tempore preceptum evangelicum sequebatur: gratis accepistis gratis date. Alioquin et tristiciam iniciantem inde cens erat liberter dona suscipere. Quos volebat interficiebat. et quos volebat percuciebat. quos volebat exaltabat quos volebat humiliabat. Nabuchodonosor pater cui ponit exemplum ut et dei iusticiam doceat. et propter superbiam eam per nepotem suum sustinere similia confirmet. Si autem nabuchodonosor quos volebat interficiebat. et quos volebat percuciebat quos volebat exaltabat et quos volebat humiliabat. in huiusmodi honoribus et passionibus exaltacione et

corpore. et cuius ideo deus servat cor quia ĩ manu dei est Quidquid autem in manu dei patris fuerit. nullus potest rapere ex ea et quicunque raptus fuerit intelligitur in manu dei non fuisse Tu quoque filius eius

citabit sup illud Tu quoque filius eius bal
thasar non humiliasti cor tuũ cum sci
res hec omnia. sed adversum dñatorẽ
celi elevatus es Et vasa domus eius al
lata sunt coram te. et tu et optimates
tui et uxores tue et concubine tue vinũ
bibistis in eis Deos quoque argenteos et
aureos et ereos ferreos ligneosque et lapide
os que non vident neque audiunt neque se
ciunt laudasti porro deum quibus fla
tum tuum in manu sua et omnes vias
tuas non glorificasti Idcirco ab eo missus
ẽ articulus manus: que scripsit hoc quod
exaratũ est Hec est autem scriptura que di
gesta est Mane techel phares Et hec in
terpretacio sermonis Mane. numeravit
deus regnum tuum et conpleuit illud
Techel appensũ ẽ in statera. et inventũ
ẽ minus habens phares. divisum ẽ reg
num tuum et datum ẽ medis et persis
Tunc iubente rege indutus est daniel
purpura et circumdata est torques aurea
collo eius: et predicatum ẽ de eo quod habe
ret potestatem tercius in regno Eadem
nocte interfectus est balthasar rex calde
us: et darius medus successit in regnũ
annos natus sexagintaduos

balthasar non humiliasti cor tuum cum scires hec omnia. Paulus autem tunc quia elevatum est cor eius. et spiritus illius confirmatus est ad superbiam depositus est de solio regni sui et gloria eius ablata est et reliqua. et tu igitur cum hoc de parente cognovisses. et scires quod superbis deus resistit. humilibus autem dat gratiam. non debueras adversus dominatorem celi elevare cor tuum et insultare illius maiestati et ea facere que fecisti. hunc locum quidam ad antichristum referunt quod imitans patris sui diaboli superbiam contra deum erectus sit Sed querendum ẽ ab eis quis sit daniel qui ei scripturam dei interpretatur et qui medi et perse occidentes eum et succedentes in regnum eius Nulli enim dubium. quin post antichristum sancti regnaturi sunt Hec est autem scriptura que digesta ẽ. Mane techel phares et hec interpretacio sermonis Mane Nu

meravit deus regnum tuum et conpleuit illud Techel. appensum est in statera et inventum est minus habens phares. Divisum ẽ regnũ tuum et datum est medis et persis Tria tantum verba in pariete signaverat scripta: mane thetel phares Quorum prius numerum secundum appensionem in divisionem sonat. Non solum ergo lectione opus fuit sed et interpretacione eorum que legebat ut intelligerent quid hec verba predicerent quod scilicet numerasset deus regnum illius atque conplesset et appendisset in statera iudicii sui Ut ante eum iugularet gladius quam natura dissolveret et imperium eius in medos divideret et persas Cyrus enim ut iam diximus rex persarum iuncto sibi dario avunculo suo subvertit imperium caldeorum Tunc iubente rege indutus est daniel purpura. et circumdatum ẽ torque aurea collum eius pre

dicatum est de eo quod haberet potestatem tercius in regno sive tercie partis regni Accipit autem insigne regiũ torquem et purpuram ut dario qui erat successurus in regnum fieret notior et per noticiam honoracior Nec mirum si balthasar audiens tristia solveret premiũ quod pollicitus ẽ Aut enim longo post tempore credidit ventura que dixerat. aut dum dei prophetam honorat. sperat se veniam consecuturũ Quam si non impetraverit. maius fuisse credendum ẽ sacrilegium in deum quam honorem in hominem Eadem nocte interfectus est balthasar rex caldeus et darius medus successit in regnum annos natus sexagintaduos Josephus scribit in decimo iudaice antiquitatis libro. obsessa babilone a medis et persis Dario videlicet et cyro ĩ tantam venisse balthasar regẽ babilonis oblivionem sui ut celeberrimũ iniret convivium et in vasis templi biberet et obsessus vacaret epulis Unde stare potest historia quod eadem nocte sit captus atque iugulatus. dum omnes aut visionis interpretacionisque pavorem terrentur. aut occupati sunt festivitate et ebrietate convivii Quod autem vincente cyro persarum rege et dario rege medorũ solus darius successisse in regnũ scribitur: ordo etatis et propin

quitatis et regni est. Darius enim lx. duorum annorum erat. et maius regnum medorum quam persarum legimus et auunculus qui prior erat iure nature successor regni debuit numerari. Unde et visione que contra babilonem in ysaia legitur post multa que longum est ponere hec futura narrantur. Ecce ego suscitabo super eos qui argentum non querant nec aurum velint sed sagittis paruulis interficiant et lactentibus uteri non misereantur. Et ieremias. Sanctificate inquit contra eam gentes reges medie et duces eius et universos magistratus eius cunctamque terram potestatis illius et in consequentibus. Filia babilon. quasi area triture eius tempus. Adhuc modicum et veniet tempus messionis eius. Quod autem in conuiuio capta sit babilon quam hortatur ad pugnam. manifestius scribit ysaias. Babilon dilecta mea. facta est michi in miraculum. Pone mensam. contemplare in specula comedentes et bibentes. Surgite principes arripite clypeum

Capitulum. vi.

Placuit dario et constituit supra regnum satrapas centumviginti ut essent in toto regno suo et super eos principes tres. ex quibus daniel unus erat ut satrape illis redderent rationem et rex non sustineret molestiam. Igitur daniel superabat omnes principes et satrapas. quia spiritus dei amplior erat in illo. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum. Unde principes et satrape querebant occasionem ut invenirent danieli ex latere regis nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt eo quod fidelis esset. et omnis culpa et suspicio non inveniretur in eo. Dixerunt ergo viri illi. Non inveniemus eos danieli huic aliquam occasionem nisi forte in lege dei sui. Tunc principes et satrape surripuerunt regi. et sic locuti sunt ei. Dari rex in eternum vive. Consilium inierunt cuncti principes regni tui magistratus et satrape senatores et iudices ut decretum imperatorium exeat et edictum ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine usque ad triginta dies nisi a te rex. mittatur in lacum leonum. Nunc itaque confir

Placuit dario et constituit supra regnum satrapas centumviginti ut essent in toto regno suo et super eos principes tres. ex quibus daniel unus erat. Josephus de quo supra diximus huius loci scribens hystoriam ita locutus est. Darius autem qui babiloniorum destruxit imperium iuuante se et pariter dimicante cyro propinquo suo annum vite agebat sexagesimum unum. quando cepit babilonem eratque filius astiagis qui altero apud grecos vocatur nomine. Tulitque secum danielem prophetam et adduxit in mediam et unum fecit de tribus principibus qui universo regno eius preerant. Ex quo intelligimus subuersa babilone darium reuersum ad regnum suum in mediam secumque adduxisse danielem in eodem honore quo a balthasar prouectum acceperat. Nec ambiguum est audisse eum signum atque portentum quod balthasari acciderat et interpretationem quam daniel exposuerat et quomodo medorum regnum persarumque predixerit. Nemo ergo turbetur quod nunc in regno darii nunc in regno cyri daniel fuisse dicatur. Pro dario lxx artaxersen interpretati sunt. Quod autem ordo preposterus est ut ante sub dario narretur historia quam sub balthasar quod postea lecturi sumus qui a dario interfectus est illud michi videtur in causa quod statim hystoriam hystorie copulauit. In fine enim superioris dixerat visionis et darius medius successit in regnum annos natus lx. duos. Sub hoc igitur dario qui interfecit balthasar hec gesta sunt. que dicturi sumus. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum. Unde principes et satrape querebant occasionem ut inuenirent danieli ex latere regis. Pro principibus quos simmachus transtulit theodocio aquila interpretatus est. Cumque quererem qui essent isti principes in lxx editione legis manifestius qui dixerunt. et duo viri quos constituit cum eo et satrape centum viginti. Cum igitur duobus principibus inter quos tertius erat hunc primum facere cogitauit inuidie et insidiarum nata occasio est. Querebant occasionem ut inuenirent danieli ex latere regis. et in hoc loco hebrei tale nescio

cio quid suspicantur. Vlatus regis regina est vel concubine eius. ceteræque uxores. que ex latere dormiunt. Quere
rebant ergo occasionem in rebus huiuscemodi. si in sermone tactu nutu inter nuncio. possent accusare dani
lem. Sed nullam inquit causam et suspicionem reperire potuerunt quia eunuchus erat et eum uite stupri arguere non poterant. hoc illi dixerint qui propter occasionem unius verbi longas solent fabulas texere. Nos interpretamur simpliciter quod nullam occasionem adversus eum reperint in qua regi noxius fierit eo quod fidelis esset et omnis culpe suspicio non inveniretur in eo. Pro suspicione theodocio et aquila

interpretati sunt que caldaice dicitur essaptha. Cumque ab hebreo quererem quid significaret respondit. Vi verbi sonare

quam nos illecebram sive hoc est errorem possimus dicere. Porro euripides in media

id est peccata appellat. Dixerunt ergo viri illi. Non inveniemus danieli huic aliquam occasionem nisi forte in lege dei sui. Felix conversatio in qua inimici nullam repperiunt occasionem nisi in legitimis dei. tunc principes et satrape surripuerunt regi et sic locuti sunt. Pulcre dixit surripuerunt. Non enim hor

ma sententiam et scribe decretum ut non im
mutetur quod statutum a medis et per
sis nec prevaricari cuiquam liceat. Porro
rex darius proposuit edictum et statuit.
Quod cum daniel comperisset id est constitu
tam legem ingressus est domum suam
et fenestris apertis in cenaculo suo con
tra ierusalem tribus temporibus in die flectebat
genua sua et adorabat. confitebaturque
coram deo suo sicut et ante facere consueverat.
Viri ergo illi curiosius inquirentes inve
nerunt danielem orantem et obsecrantem
deum suum et accedentes locuti sunt re
gi super edicto. Rex numquid non consti
tuisti ut omnis homo. qui rogaret
quemquam de diis et hominibus usque ad dies
triginta nisi te rex mitteretur in lacum
leonum. Ad quos respondens rex ait. Verus
sermo iuxta decretum medorum atque persa
rum. quod prevaricari non licet. Tunc
respondentes dixerunt coram rege. Daniel
de filiis captivitatis iude non curavit
de lege tua et edicto quod constituisti sed
tribus temporibus per diem orat obsecrati
one sua. Quod verbum cum audisset
rex satis contristatus est. et pro danie
le posuit cor ut liberaret eum et usque ad
occasum solis laborabat ut erueret il
lum. Viri autem illi intelligentes regem
dixerunt ei. Scito rex quia lex medorum
est atque persarum ut omne decretum quod

locuti sunt quod agere cogitabant. sed per honorem regis inimico moliuntur insidias. Nunc itaque rex confirma sententiam et scribe decretum ut non immutetur quod statutum est a medis atque persis. Perspicuum fit quod supradiximus. unum regnum fuisse sub dario. et empiro medorum atque persarum. Quod cum daniel comperisset idest constitutam legem ingressus est domum suam. et fenestris apertis in cenaculo suo contra iherusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua. De quo in scriptura sancta celeri memoria congregandum est

quod latine latine menia vel tecta sive solaria et anaria idest cenacula legimus. Nam et dominus noster pascha celebrat in cenaculo et in actibus apostolorum super centum viginti animas credencium spiritus sanctus descendit in cenaculo. Et nunc daniel regis iussa contempnens et in deo habens fiduciam non orat in humili loco sed in excelso et fenestras aperit contra iherusalem ubi erat visio pacis. Orat autem secundum preceptum dei dictaque salo

mis qui contra templum orandum esse memoravit. Tria autem tempora quibus deo flectenda sunt
genua. terciam horam et sextam et nonam ecclesiastica tradicio intelligit. Denique tercia hora descendit
super apostolos spiritus sanctus. Sexta volens petrus comedere ad orationem ascendit in cenaculum. Nona

petrus et iohannes pergebant ad templum viri igitur illi curiosius inquirentes invenerūt daniele(m)
orantem et obsecrantem deum suum Ex hoc loco discimus. ne temere nos offeramus periculis. quantum
in nobis est insidias declinemus. unde et daniel non in foro non in plateis faciebat contra regis imperium
sed in abscondito ut domini dei veri omnipotentis iussa non negligeret. Rex numquid non tu constituisti
ut omnis homo qui rogaret quemque de dijs et hominibus usque ad dies triginta nisi te rex mitteretur in la
cum leonum Tacent de danielis nomine. ut cum rex generaliter se iussisse responderit. verbo suo teneatur

ne aliter super danielem faciat quam locutus est Verus sermo iuxta decretum medorum atque persarum quod prevaricari non licet Crebius ano tamus ubicumque dicitur regnum medorum atque persarum. ut solvamus difficillimam questionem qua nunc sub dario nunc sub cyro daniel fuisse memoratur daniel de filijs captivitatis iude. ut maior sit indignitas contempnentis eum qui regis iussa contempnit dicunt esse captivum. Qui verbum cum audisset rex satis contristatus est et pro daniele posuit cor ut liberaret eum. Intellexit se propria responsione deceptum. et quod causa insidiarum esset invidia Ita que ne contra suam legem facere videretur. non auctoritate regia sed ratione atque consilio vult danielem de discrimine liberare et in tantum nititur et laborat ut rex potentissimus usque ad solis occasum

constituerit rex non liceat ĩmutari Tūc
rex pcepit et adduxerūt danielem et
miserunt eum in lacum leonū Dixit
que rex danieli Deus tuus quem colis
semp. ipse liberabit te Allatusque est la
pis unus et positus est sup os laci quē
obsignavit rex anulo suo. et anulo
optimatū suorū ne quid fieret contra
danielem Et abijt rex ĩ domū suam
et dormivit incenatus. cibique nō sunt
allati coram eo: insup et sōpnus reces
sit ab eo. Tunc rex primo diluculo con
surgens festinus ad lacum leonū perrex
it appropinquansque lacui Danielem
voce lacrimabili inclamavit et affa
tus est eum Daniel serve dei viventis:
deus tuus cui tu servis semp putasne
valuit te liberare a leonibus. Et dani
el regi rūdens ait Rex in eternū vive.
Deus misit angelū suū et cōclusit ora
leonū. et non nocuerūt michi quia corā
eo iusticia ĩventa est ĩ me Sed et corā
te rex delictum nō feci Tunc vehemen
ter rex gavisus est sup eo. et danielem
precepit educi de lacu Eductusque est da

suum abitum non caperet. et nullis tanta in malo pertinacia est. ut nec voluntate regis moveantur nec iniuria. Viri autem illi intelligentes regem dixerunt ei Scito rex quia lex medorum est atque persarum ut omne decretum quod constituit rex non liceat immutari Sciat rex intelligebat principes accusare propter invidiam sic et intelligebant regis animum quod vellet daniele de presenti morte eruere. Unde iuxta legem medorum atque persarum dicunt regis iussa non posse irrita fieri Dixitque rex danieli Deus tuus quem colis semper ipse liberabit te Cedit multitudini et consentientibus adversarijs mortem amici non audet negare Quam ipse obtinere non potuit dei tradidit potentie Nec ambigue loquitur ut dicat si poterit liberare te sed audacter et confidenter deus inquit tuus quem colis ipse liberabit te Audierat enim tres pueros qui

inferioris a daniele gradus erant flammas vicisse babilonias. et danieli multa misteria revelata Unde et diligebat eum hominemque captivum habebat in honore maximo Allatusque est lapis unus et positus super os laci Quem obsignavit rex anulo suo. et anulo optimatum suorum Obsignat anulo suo lapidem quo os lacus claudebatur. ne quid contra danielem moliantur inimici. Credit enim eum dei potentie. et qui de leonibus securus est de hominibus pertimescat Obsignat autem et anulo obtimatum suorum ne quid suspicionis contra eos habere videretur. Et abijt rex in domum suam et dormivit incenatus Cibique non sunt illati coram eo et insup sompnus recessit ab eo Quanta regis benivolentia. ut cibum nec die nec nocte caperet sompnum oculis non concederet. sed cum periculitate prophana ipse penderet affectu Si autem rex nesciens deum hoc facit pro altero quem vult a discrimine liberare. quantomagis nos pro peccatis proprijs media et vigilijs debemus deum ad clementiam flectere Tunc rex primo diluculo consurgens. festinus ad lacum leonum perrexit lacum vocat depressam in altum foveam. vel arentem cisternam. in qua leones

mittebantur Festinus autem primo diluculo pergit ad lacum credens eum vivere Idem cuius latine aquarum congregatio nuncupatur. ut lacus benacus et larius et ceteri Quem vocant idest stagnum Appropinquans ergo lacum daniele voce lacrimabili inclamavit. cordis affectum lacrimis indicat. et oblitus regie dignitatis victor ad captivum dominus currit ad servum. Daniel serve dei viventis Viventem vocat ad distinctionem deorum gentilium qui simulacra sunt hominum mortuorum Deus tuus cui tu servis semper putas ne valuit te liberare a leonibus. Non quo dubitet de dei potentia de quo supradixerat deus tuus quem colis semper liberabit te sed ambiguam sententiam tempat ut cum daniel illesus apparuerit quanto res incredibilior est tanto adversus principes iustior indignatio sit Rex in eternum vive. honorat honorantem. et ei vitam imprecatur eternam Deus meus misit angelum suum et conclusit ora leonum. et non nocuerunt michi quia coram eo iusticia inventa est in me. sed et coram te rex delictum non feci Non leonum feritas immutata est. sed rictus eorum et rabies conclusa est ab angelo. et idcirco clausa. quia prophete bona opera precesserunt ut non tam gratia liberationis sit quam iusticie retributio. has autem voces omnis vir sanctus proferat. qui erutus est de ore leonum invisibilium. et de lacu inferni. quia credidit deum suum Tunc rex darius scripsit universis populis tribubus. et linguis habitantibus in universa terra Sicut nabuchodonosor scribentem linguis et gentibus quidam interpretatus est in contrarias fortitudines ita et darium interpretatus est quod omnes ad penitentiam provocet. et querit utrum hoc in isto mundo futurum sit an in altero vel certe post alios mundos Que nos pro deliramentis et cassis ducentes fabulis. hoc solum dicimus. ideo signa fieri per servos dei apud barbaras nationes. ut unius dei cultus et religio predicetur Porro daniel perseveravit usque ad regnum darii regnumque cyri perse Ergo quod supra in finem prime legimus visionis. fuit autem daniel usque ad annum primum cyri regis non vite illius tempus accipiendum est Siquidem in ultima legimus visione Anno tertio cyri regis persarum. verbum revelatum est danieli cognomento balthasar Sed hoc significatur quod usque ad annum primum cyri regis qui caldeorum destruxit imperium. daniel potens fuerit in caldea postea vero in medos translatus sit

niel de lacu et nulla lesio inventa est in eo quia credidit deo suo Iubente autem rege adducti sunt viri illi qui accusaverunt danielem et in lacum leonum missi sunt ipsi et filii et uxores eorum et non pervenerunt usque ad pavimentum laci donec arriperent eos leones et omnia ossa eorum comminuerunt Tunc darius rex scripsit universis populis tribubus et linguis habitantibus in universa terra Pax vobis multiplicetur A me constitutum est decretum. ut in universo imperio et regno meo tremiscant et paveant deum danielis Ipse est enim deus vivens et eternus in secula et regnum eius non dissipabitur. et potestas eius usque in eternum Ipse liberator atque salvator faciens signa et mirabilia in celo et in terra qui liberavit danielem de lacu leonum Porro daniel perseveravit usque ad regnum darii regnumque cyri perse

Anno primo balthasar regis babilonis. daniel sompnium vidit. hec prophetie quam nunc conamur exponere quia sequens de qua dicturi sumus priores sunt iuxta historiam. quam scribitur. et hoc non solum in daniele sed in ieremia quoque et ezechiele legimus sicut in locis suis si vita comes fuerit docere poterimus Sed in superioribus hystorie ordo se sequitur. quid sub nabuchodonosor et balthasar et dario sive cyro mirabilium signorum acciderit In his vero narrantur sompnia que in singulis sint visa temporibus quorum solus propheta conscius est. et nullam habent apud barbaros signi vel revelationis magnitudinem: Due superiores Ista enim et sequens primo et tertio anno balthasar regis accidisse memorantur Illa autem que ante superiorem lecta est. novissimo anno primo novissima die regni balthasar

Anno primo balthasar regis babilonis daniel sompnium vidit visionem capitis eius in cubili suo Et sompnium scribens brevi sermone comprehendit. summatimque perstringens ait Videbam in visione mea nocte

sed tantum scribunt ut apud posteros eorum que visa sunt memoria perseveret Videbam in visione mea nocte et ecce quatuor venti celi pugnabant in mari magno. et quatuor bestie grandes ascendebant de mari diverse inter se Quatuor ventos celi quatuor arbitor angelicas potestates quibus principalia regna commissa sunt iuxta illud quod in deutronomio legimus Quando dividebat altissimus gentes. quando seperabat filios adam constituit terminos filiorum israel iuxta numerum angelorum dei. Pars autem dni populus eius iacob. funiculus hereditatis eius israel

et ecce quatuor venti celi pugnabant in mari magno et quatuor bestie grādes ascendebant de mari diverse inter se Prima quasi leena et alas habebat aquile aspiciebam donec evulse sunt ale eius et sublata est de terra et super pedes quasi homo stetit et cor eius datū est ei Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit. et tres ordines erant in ore eius et in dentibus eius. et sic dicebant ei Surge comede carnes plurimas pꝰ hec aspiciebam. et ecce alia quasi pardus. et alas habebat quasi avis quatuor super se Et quatuor capita erant in bestia et potestas data ē ei Post hec aspiciebam in visione noctis et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis et fortis nimis Dentes ferreos habebat magnos: comedens atque cōminuēs et reliqua pedibus suis conculcans Dissimilis autē erat ceteris bestiis quas videram ante eam et habebat cornua decem Considerabam cornua et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie eius. Et ecce ocu

Mare autem mundū istum sclm quod significat. salsis amaris quod fluctibus redundantem sicut dominus in parabola misse sagene in mari interpretatur Unde et draco rex dicitur omnium que in aquis sunt. et cuius scdm david in mari confringuntur capita Et in amos legimus Si descenderit in profundum maris ibi mandabo dracoui et mordebit eum Quatuor autem bestias que ascendebant de mari et erant diverse inter se angelo disserente noscimus Hec inquit quatuor bestie magne quatuor regna consurgent de terra Quatuor autem venti qui pugnabant in mari magno ideo venti celi esse dicuntur quia unusquisque angelus facit pro eo regno quod sibi creditum est Et hic notandum est quod regnorum feritas atque crudelitas bestiarum nomine demonstretur Prima quasi leena et alas habebat aquile Aspiciebam donec avulse sunt ale eius et sublata est de terra et super pedes quasi homo stetit et cor eius datum est ei Regnum babilonium propter seviciam et crudelitatem sive propter luxuriosam et vitā libidini servientem non leo sed leena appellatur Sunt enim hii qui de bestiarum scripsere naturis leenas esse ferociores maxime si catulos nutriant et semper gestire ad coitum Quod autem habebat alas aquile superbiam significat regni potentissimi cuius princeps loquitur per ysaiam Super sidera celi ponam tronum meū et ero similis altissimo Unde dicitur ad eum Si alte feraris ut aquila inde te detraham Alioquin ut leo inter bestias ita aquila inter aves regnum tenet Sed et hoc dicendum aquilam multo tempore vivere. et regnum assiriorum multis fuisse duratum Quod autem evulse sunt ale eius idest leene sive aquile tercia regna significat quibus prius imperabat et volitabat in mundo. et sublata inquit de terra subverso videlicet imperio caldeorū Quod sequitur et super pedes quasi homo stetit et cor eius datum est ei si de nabuchodonosor intelligimus perspicuum est quod postque perdidit regnum et potencia eius ablata est rursum in pristinū statum restitutus sit et non leenam sed hominem se esse didicerit. et cor receperat quod amiserat Sin autem generaliter de regno caldeorum. hoc sentiendum est quod interfecto balthasar medis persisque in imperium succedentibus babilony homines et humiles fragilisque nature se esse intellexerint Nota ordinem Quem in ymagine caput aureum dicit Hic leena appellatur Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit et tres ordines erant in ore eius et in dentibus eius. et sic dicebant ei Surge comede carnes plurimas Bestia scdā urso similis ipsa est de qua in visione statue legimus Pectus eius et brachia eius de argento hec ob duriciam et ferocitatem urso comparatur Rigidum enim et parcioris victus in morem lacedemoniorum regnum persarum fuit. ita ut et pulmento sale uteretur et cardamo Legamus cyri maioris infanciam Quod quod dicitur in parte una stetit sic hebrei interpretantur nichil eos adversum israel crudele gessisse Unde et in zacharia propheta equi albi appellantur. Tres autem ordines sive versus qui erant in ore eius et in dentibus quidam sic interpretati est ut regnum persarum in tres principes diceret fuisse divisum sicut in periocha balthasar et dary legimus. tres fuisse principes qui centum viginti satrapas prefuerint Aly autem tres re

ges post cyrum fuisse persarum autumant et qui illi sint nomina reticent Nos vero cum post cyrũ qui regnauit
annis triginta sciamus apud persas regnasse cambisen filium eius et fr̃s magos et deinceps darium cuius scdo
anno edificari ceptum est templum in ihrlm̃ quintum xerxen filium dary sextum artabanũ septimũ arthax
ersen qui porcew cognominatus est Octauum xersen Nonum sogdianum decimum darium cognomẽto
noson vndecimũ arthaxersen qui cognominatus ẽ duodecimũ alium arthaxerxen qui et ipsẽ cog

nominatus ẽ ochus
xiiii. arsen ochi fili
um quartumdeci
mum darium ar
sam filium qui ab
alexandro macedo
num rege supatus
est quomodo tres p
sarum reges fuisse
dicemus nisi forte
eligamus aliquos se
uissimos quos ex his
torys reperire non
possumus quos tres
ordines more regni
persarum et in den
tibus eius tria reg
na debemus accipe
babiloniorum me
dorum atque persarũ
que in vnum redac
ta sunt regnũ Quod
infertur et sic dice
bant ei surge come
de carnes plurimas
illud tempus signi
ficat quando sub
assuero quem lxx.
arthaxerxen vocant
ad suggestionem a
man agagite vna
die omnes iudei ius
si sunt trucidari et
puleire non ait de
uorabat eos s3 sic
dicebant ei vt cog
natus tantum fue
rit et nequaquã rei
exitus consecutus
Post hec aspiciebam
et ecce alia quasi p
dus et alas habebat
auis quatuor super
se et quatuor capita
erant in bestia et po
testas data est ei Ter
cium regnũ mace
donum de quo in
statua legimus vẽ
ter et femora eius
ex ere. pardo bestie
velocissime et opa
an compat

li eius quasi oculi hoĩs in cornu isto:
et os loquens ingentia Aspiciebam
donec throni positi sunt et antiquus
dierum sedit Vestimentũ eius candi
dum quasi nix capilli capitis eius
quasi lana munda Thronus eius flã
me ignis rote eius ignis accensus flu
uius igneus rapidusque egrediebatur
a facie eius Milia milium ministra
bant ei et decies milies centena mili
a assistebant ei Iudicium sedit et li
bri apti sunt Aspiciebã propter vocẽ
sermonũ grandiũ quos cornu illud lo
quebatur Et vidi quoniã interfecta
esset bestia et perisset corpus eius et t
ditũ esset ad comburendũ igni Alia
rum quoque bestiarũ ablata esset po
testas et tempora vite constituta essẽt
eis vsque ad tempus et tempus Aspici
ebam ergo in visione noctis et ecce cũ
nubibus celi quasi filius hominis
veniebat et vsque ad antiquũ dierũ
peruenit et in conspectu eius obtule
runt eum et dedit ei potestatẽ et ho
norem et regnũ et omnes populi tri
bus et lingue ipsi seruient Potestas

que preceps fertur ad
sanguinem et salte
in mortem ruit et
alas habebat quatu
or Nichil enim alex
andri victoria velo
cius fuit qui ab illi
rico et adriatico ma
ri vsque ad indicum
oceanum et gangẽ
fluuium tam plus
quam victoriis per
cucurrit et sex annis
europe partem et
oẽm sibi asiam sub
iugauit Quatuor
autem capita eorũ
dem duces dicit eius
qui postea successo
res regni extiterunt
ptolomeum seleucũ
philippum antigo
num Quod additur
et potestas data est
ei. ostendit nõ alex
andri fortitudinis
s3 domini volunta
tis fuisse Post hec
aspiciebam in visi
one noctis. et ecce
bestia quarta terri
bilis atque mirabilis
et fortis nimis. de
tes ferreos habebat
magnos. Comedens
atque comminuens et
reliqua pedibus suis
conculcans Quar
tum quod nunc orbem te
net imperium roma
norum est. de quo
in statua dicitur
tibie eius ferree. pe
dum quedam pars
ferrea. quedam fictil'
et tamen ipsius fer
ri ex parte nunc me
minit. dentes eius
ferreos et magnos
esse contestans Pa
tibusque miror quod cum
supra leenam et
vrsum et pardum

in tribus regnis posuerit romanum regnum nulli bestie comparauit nisi forte vt formidolosam faceret bestia
vocabulum tacuit vt quicquid ferocius cogitauerimus in bestys hoc romanos intelligamus. hebrei quod hic tacitũ
ẽ in psalmis dictum putant. vastabit eam aper de silua et singularis ferus depastus ẽ eam pro quo habet omnes
bestie laceraueruint illam dum in vno imperio romanorum omnia simul regna cognoscimus que prius fuerant se
parata Illud autem quod sequitur comedens atque comminuens et reliqua pedibus suis conculcans significat omnes
nationes vel interfectas ab eis vel tributo et seruituti subiugatas Dissimilis autem inquit erat cunctis bestys
quas videram prius In prioribus enim singula. in hac omnia sunt et habebat cornua decem Porphirius duas
superiores bestias macedonum et romanorũ in pmo macedonũ regno ponit et diuidit. pardum volens intelli
gi ipsum alexandrum. bestiam autem dissimilem ceteris bestys. quatuor alexandri successores. et deinde vsque ad
anthiocum cognomento epiphanea. decem reges enumerat qui fuerant seuissimi Ipsos quoque reges non vnius ponit

regnum verbi gracia Macedonie syrie asye et egypti sed de diversis regnis unum effecit regnum per ordinem ut videlicet ea que scripta sunt os loquens ingencia non de antiocho sed de anthioco dicta credi videantur Et habebat cornua decem Considerabam cornua et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie eius et ecce oculi quasi oculi hominis erant in isto cornu et os loquens ingencia Frustra porphirius cornu parvulum quod post decem cornua ortum est anthiocum suspicatur et de decem cornibus tamen evulsa cornua sextum ptolomeum cognomento philometorem et septimum ptolomeum et arthasian regem armenie Quorum priores multo antequam antiochus nasceretur mortui sunt Contra arthasiam vero dimicasse quondam antiochum novimus: sed illum in regno pristino permansisse Dicamus quod omnes scriptores ecclesiastici tradiderunt. in consummacione mundi quando regnum destruendum est romanorum. decem futuros reges qui orbem romanum inter se dividant. et undecimum surrecturum esse parvulum qui tres reges de decem regibus superaturus sit idest egypciorum regem et affrice et ethiopie sicut in consequentibus manifestius discussimus Quibus interfectis septem alii reges victori colla submittent Et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto. ne eum putemus iuxta quorundam opinionem vel dyabolum esse vel demonem sed unum de hominibus in quo totus sathanas habiturus est corporaliter. et os loquens ingencia. est enim homo peccati filius perdicionis ut in templo sedere audeat faciens se quasi deum Aspiciebam donec throni positi sunt et antiquus dierum sedit et reliqua Simile quiddam et in iohannis apocalipsi legimus Post hec statim fui in spiritu. et ecce thronus positus erat in celo et super thronum sedens et qui sedebat similitudinem habebat lapidis iaspidis sardini et iris in circuitu throni similis aspectui smaragdino et circa thronum alii throni viginti quatuor et super viginti quatuor thronos viginti quatuor seniores sedentes amictos vestibus candidis et super capita eorum coronas aureas et de throno egrediebantur fulgura et voces et tonitrua et septem lampades ignis ardentis in conspectu throni. que sunt septem spiritus dei et in conspectu throni sicut mare vitreum simile cristallo Quod autem throni quos vidit daniel hii ipsi videntur esse quos iohannes viginti quatuor thronos nuncupat Vetustus autem dierum ille est qui apud iohannem solus in throno sedet. filius quoque hominis qui venit ad vetustum dierum ipse est qui apud iohannem leo dicitur de tribu iuda radix david et cetera hys similia hos thronos esse reor. de quibus loquitur paulus apostolus Sive throni sive dominaciones et in euangelio legimus Vos autem sedebitis super duodecim thronos iudicantes duodecim tribus israel Sedens autem et vetustus dierum dicitur deus ut eternus iudicis habitus demonstretur vestimentum eius quasi nix candidum et capilli capitis eius quasi lana munda. et salvator transformatus in monte et gloriam divine maiestatis assumens in candidis videtur vestibus Quod quia capilli eius lane mundissime comparantur purum ostenditur sincerumque iudicium et nullam personam in iudicando recipiens Tener quoque describitur ut maturitas sentencie comprobetur Thronus eius flamme ignis. ut peccatores tormentorum magnitudinem semper contremiscant. et iusti salventur sic tamen quasi per ignem Rote eius ignis accensus sive currus eius. et in ezechiel quadrige sedens inducitur deus. et omnia dei flamea sunt de quo et alibi dicitur Deus ignis consumens ut lignum fenum stipulam arsuram in die iudicii noverimus. et in psalmis legimus Ignis ante ipsum precedet et inflammabit in circuitu eius omnes inimicos eius Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius ut peccatores traheret in iehennam Milia milium ministrabant ei et decies milies centena milia assistebant ei Non quo iste ministrorum dei numerus definitus sit sed quo maiorem multitudinem humanus sermo explicare non poterit Ista sunt milia. et iste miriades de quibus et in psalmis legimus Currus dei decem milibus multiplex milia letancium dominus in eis et in alio loco Qui facit angelos suos spiritus et ministros suos ignem urentem Duplex autem angelorum officium est. aliorum qui premia iustis tribuant aliorum qui singulis presint cruciatibus Iudicium sedit et libri aperti sunt. conscientie et opera singulorum in utramque partem

eius potestas eterna que non auferetur et regnum eius quod non corrumpetur. Horruit spiritus meus Ego daniel territus sum in hys et visiones capitis mei conturbaverunt me Accessi ad unum de assistentibus et veritatem querebam ab eo de omnibus hys Qui dixit michi interpretacionem sermonum: et docuit me Hee quatuor bestie magne. quatuor regna consurgent de terra Suscipient autem regnum sancti dei altissimi et obtinebunt regnum usque in seculum et seculum seculorum Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta que erat dissimilis valde ab omnibus et terribilis nimis Dentes et ungues eius ferrei comedebat et comminuebat. et reliqua pedibus suis conculcabat Et de cornibus decem que habebat in capite et de alio quod ortum fuerat ante quod ceciderant tria cornua et de cornu illo quod habebat ocu

te bona vel mala omnibus reuelantur Domus liber ille ē quem sepe legimus Accusator fratrum nostrorum. liber iste terre
nus est de quo et propheta dicit In terra scribantur Aspiciebam propter vocem sermonū grandium quos cornu illud
loquebatur dei iudicium venit propter humiliandam superbiam Idcirco romanū delebitur regnū. quia cornu
illud loquebatur grandia. et vidi qm̄ interfecta esset bestia et perisset corpus eius et traditum esset ad comburendum
igni Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas et tempora vite constituta essent eis usque ad tempus et tempus
In uno romano imperio propter antixpm blasphemantem omnia simul regna deleta sunt et nequaquam terrenum
regnum erit sed sanctorum conuersacio et aduentus filii dei triumphantis de quo dicitur Ecce in nubibus celi
quasi filius hominis veniebat Qui in sompnio nabuchodonosor lapis scribitur abscisus sine manibus et creuis
se in montem magnum et comminuisse testam ferrū es argentum et aurū. nunc sub persona filii hominis in
troducitur ut assump
cio carnis humane
significetur in filio
Iuxta illud qd in ac
tibus aplorum legi
mus Viri galilei quid
statis aspicientes in
celum Hic ihesus qui
assumptus est in ce
lum a nobis sic ve
niet quemadmodū
vidistis eum euntē
in celum et usque ad
antiquū dierum per
venit Totum quod di
oblatum eum omni
potenti deo et acce
pisse potestatem et
honorem et regnū
iuxta illud apostoli
accipiendū ē Qui
cum in forma dei es
set non rapinam
arbitratus ē esse se
equalem deo sed semet
ipsum exinaniuit
formam serui acci
piens. in similitudi
nem hominū factus
et habitu inuentus
ut homo humiliauit
seipm̄ factus obedi
ens usque ad mortem
mortem autem cru
cis. et omnes popu
li tribus ac lingue
ipsi seruient Potes
tas eius potestas eter
na que non auferetur
tur et regnum eius
quod non corrumpetur
hoc cui potest homi
num conuenire res
pondeat porphirius
aut quis iste tam po
tens sit qui cornu par
uum quem anthio
cum interpretatur
fregerit atque contriue
rit Si responderit
anthioci principes a
iuda machabeo fuis
se superatos docere de
bet quomodo cum nu
bibus celi veniat qua
si filius hominis et
offeratur vetusto di
erum et detur ei po
testas et regnū et om
nes populi et tribus
seruiant ei potestas
eius eterna sit que
nullo fine claudatur
hec bestie magne qua
tuor. quatuor regna
surgent de terra Sus
cipient autem reg
num sancti dei al
tissimi Quatuor reg
na de quibus supra
diximus fuere ter
rena Omne enim
quod de terra est re
uertetur in terram.
Sancti autem ne
quaquam habebunt
terrenum regnū
sed celeste Cessent ergo
mille annorum fa
bula et obtinebunt
regna usque in sclm̄
et sclm̄ seculorum
Si hoc de machabe
is intelligitur. do
ceat qui ista conten
dit quo regnum
eorum perpetuum
sit Et sermonem
contra excelsum lo
quetur. siue ut in
terpretatus ē sim
machus. sermones
quasi deus loquetur
ut qui dei assumit
potenciam verba
quoque diuine sibi
vendicet maiesta
tis et sanctos altis
simi conteret et pu
tabit quod possit mu
tare tempora et leges
Preliabitur enim
antixps contra sanc
tos et superabit eos
In tantum quoque eriget
superbiam ut leges
dei et cerimonias
mutare conetur et
eleuetur super omne
quod dicitur deus et
religio cuncta sue
subiciens potestati
et tradentur in ma
nus eius usque ad tem
pus et tempora et dimidium temporis Tempus annum significat. et tempora iuxta hebraici sermonis proprie
tatem qui et ipsi dualem numerum habent duos annos prefigurant Dimidium autem temporis sex men

los et os loquens grandia et maius erat
ceteris Aspiciebam et ecce cornu illud fa
ciebat bellū aduersus sanctos et preua
lebat eis. donec venit antiquus dierū
et iudicium dedit sanctis excelsi et tem
pus aduenit et regnū obtinuerunt sā
Et sic ait bestia quarta Regnū quar
tum erit in terra quod maius erit omni
bus regnis et deuorabit vniuersam ter
ram et conculcabit et comminuet eam
Porro decem cornua ipsius regni decem
reges erunt et alius consurget post eos
et ipse potencior erit prioribus et tres
reges humiliabit Et sermones contra
excelsū loquetur et sanctos altissimi con
teret Et putabit quod possit mutare tēpo
ra et leges et tradentur in manu eius vs
que ad tempus et tempora et dimidium
temporis Et iudicium sedebit vt aufera
tur potencia et conteratur et dispereat vs
que in finem Regnū autem et potestas et
magnitudo regni que est subter omne celū de
tur populo sanctorum altissimi cuius regnū
regnū sempiternū est et omnes reges seruient ei et
obedient Hucusque finis verbi Ego daniel
multū cogitationibus meis conturbabar et
facies mea mutata ē in me verba autem in
corde meo conseruaui

ses. quibus sancti potestati antixpi puniendi sunt ut condempnentur iudei qui non credentes veritati susceperunt mendacium. De quo tempore et salvator in evangelio loquitur Nisi abreviati essent dies illi nequaquam salva esset ulla caro. Non conveniunt hec tempora anthioco in extrema visione dicemus. Et iudicium sedebit ut auferatur potentia et conteratur et dispereat usque in finem hoc de antixpo idest de cornu parvulo quod grandia loquebatur quia regnum eius destruendum sit in perpetuum. Regnum autem et potestas et magnitudo regni que est super omne celum. hoc de xpi imperio quod sempiternum est. huiusque finis verbi. Istius verbi atque sermonis quem michi in primi visione dominus revelavit. Ego daniel multum cogitationibus meis conturbabar et facies mea mutata est in me. verbum autem in corde meo conservavi. Hactenus liber danielis caldaico syriacoque sermone conscriptus est. Cetera que sequuntur usque in finem voluminis hebraice legimus

Capitulum octavum

Anno tercio regni balthasar regis visio apparuit michi. Ego daniel post id quod videram in principio vidi in visione mea cum essem in susis castro quod est in helam civitate. Vidi autem in visione esse me super portam ulai et levavi oculos meos et vidi. Et ecce aries unus stabat ante palude habens cornua excelsa et unum excelsius altero atque succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem et contra aquilonem et contra meridiem et omnes bestie non poterant resistere ei neque liberari de manu eius. fecitque secundum voluntatem suam et magnificatus est. Et ego intelligebam. Ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem tocius terre et non tangebat terram. Porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos et venit usque ad arietem illum cornutum quem videram stantem ante portam. Et cucurrit ad eum impetu magno fortitudinis sue. Cumque appropinquasset pro

Anno tercio regni balthasar regis visio apparuit michi. Post duos annos superioris revelationis facta est hec visio. Illa enim primo anno balthasar hec in tercio decernitur. Unde infert post id quod videram in principio. Vidi in visione mea cum essem in susis castro quod est in helam regione sive ut simmacus interpretatus est civitate. a qua etiam regio nomen accepit. ut a babilone babilonii et ab elam elamite. Pro quo lxx elimaidem regionem interpretati sunt. Susa autem metropolis est regionis elamitarum. In qua daniel secundum hystoriam iosephi turrim extruxit excelsam et quadro edificatam marmore tanteque magnitudinis ac pulcritudinis ut usque in presens nova esse videatur. In eaque regum persarum atque medorum conduntur reliquie et custos sive edituus ac sacerdos eiusdem loci iudeus est. Cum essem in susis castro. Non quod castrum sit urbs ut diximus metropolis et potentissima sed quo tanta firmitate edificata ut castrum videatur esse. Vidi autem in visione esse me super portam ulai. Pro quo aquila transtulit super ubalulai et theodocion super ubal et simmacus super palludem ulay. lxx. autem iuxta portam ulay. Sciendum est autem ulay esse nomen loci sive porte ut introia scea porta et apud romanos carmentalis dicitur habentes singule ex propriis causis origines nominum et levavi oculos meos et vidi. Quoniam in sompniis videntur que videntur in umbra videtur licet et ymagine tamen ne ipsa quidem videre possumus. sine oculis elevatis. et ecce aries unus stabat super palludem sive ante portam quod hebraice dicitur ubal habens cornua excelsa et unum excelsius altero atque succrescens. Arietem vocat darium avunculum cyri qui post astiagem patrem regnavit in medis. Cornu autem unum excelsius altero atque succrescens ipsum cyrum significat qui post astiagem avum maternum cum avunculo dario quem greci cyaxarem vocant medis imperavit et persis. Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra orientem et contra aquilonem et contra meridiem. Non ipsum arietem cyrum videlicet vel darium sed eiusdem regni arietem idest darium alterum qui ultimus potentie persice rex fuit et quem superavit alexander philippi filius rex macedonum. Et autem darius iste rex potentissimus et ditissimus fuerit tam grece quam latine ac barbare narrant hystorie. et ego inquit intelligebam. Ex superioribus enim visionibus in quibus secundum regnum per argentum et ursum significatum est etiam nunc intelligit quod medorum atque persarum cernat imperium. ecce autem hyrcus caprarum veniebat ab occidente super faciem tocius terre et non tangebat terram. Porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. et venit usque ad arietem illum cornutum quem videram stantem ante portam. et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis sue. Cumque appropinquasset prope arietem efferatus est in eum et percussit arietem et comminuit duo cornua eius et non poterat aries resistere ei. Cumque eum misisset in terram conculcavit et nemo quibat liberare arietem

de manu eius Hircus autem capra rum magnus factus ē nimis Cumque creuisset fractum est cornu magnum et orta sunt cornua quatuor subter illud per quatuor ventos celi De vno autem ex hys egressum est cornu vnū modicum et fcm̄ est grande Ne quis me putet proprium sensum ponere gabrielis exponentis visionem prophete verba dicamus Aries inquit quem vidisti habere cornua rex medorum est atque persarum Darius videlicet filius arsami. in quo medorum atque persarum regnum destruendum ē Porro hircus caprarū qui venerat ab occidente propter nimiam velocitatem terram tangere non videbatur est alexander rex grecorum qui subuersis in persis arma corripuit et apud granicum fluuiū iuxto termine dary duces superauit. et ad extremū ipm̄ percussit arietem et duo eius cornua fregit medos atque persas Misitque eum sub pedibus suis et vtrumque cornu suo subiugauit imperio. Cornu autem grande ipse ē rex primus alexander Quo tricesimo scdō etatis sue

pe arietem efferatus est in eum et percussit
arietem et cōminuit duo cornua eius
Et non poterat aries resistere ei Cumque cū
misisset in terrā conculcauit et nemo
quibat liberare arietē de manu eius. Hir
cus autem caprarū magnus factus est
nimis Cumque creuisset factū ē cornu mag
num. et orta sunt quatuor cornua sub
ter illud per quatuor ventos celi De vno
autem ex eis egressum est cornu vnum
modicum et factū est grande contra meri
diem et contra orientem et contra fortitu
dinem Et magnificatum est vsque ad for
titudinem celi et deiecit de fortitudine et
de stellis et conculcauit eas vsque ad princi
pem fortitudinis magnificatus ē Et ab
eo tulit iuge sacrificiū et deiecit locū sanc
tificationis eius Robur autem datum
est contra iuge sacrificiū propter peccata
et prosternetur veritas in terra et prospera
bitur et faciet. et audiui vnū de sanctis lo
quentem et dixit vnus sanctus alteri ne
scio cui loquenti Vsquequo visio et iuge sa
crificium et peccatum desolationis que

anno mortuo in babilone surrexerunt pro eo quatuor duces eius qui sibi imperiū diuiserunt Egyptum enim ptolomeus lagi filius tenuit Macedonas philippus qui et arideus frater alexandri Syriam et babiloniam et omnia regna orientis seleucus Nichanor asie regnauit qui et antigonus Secundo inquit in fortitudine eius Nullus enim magnitudini alexandri potuit coequari et post multa tempora: Syrie rex impudens facie et intelligens propositiones consurget anthiocus epifanes nec filius seleuci qui et philopatron appellatus est Cum obses fuisset rome et nesciente senatu per dolū cepisset imperium contra ptolomeum philometorem dimicauit. hoc ē contra meridiem. contra ptolomeū et contra egyptios. Rursumque ad orientem contra eos qui res nouas in perside moliebantur Ad extremum contra iudeos dimicans capta iudea ierosolimam ingressus est et in templo dei

simulacrū iouis olimpij statuit et vsque ad fortitudinem celi idest filios israel qui angelorum vallabantur auxilio creuit magnificentiam suam. ita vt de sanctis plurimos ydolatrie subiceret et velud stellas celi conculcaret pedibus suis Atque ita factum ē vt et meridiem et orientem idest egyptum et persidem suo retineret imperio Cumque ait et ad principem fortitudinis magnificatus ē. hoc significat quod erectus sit contra deum et sacerdotes eius persecutus et tulerit idest iuge sacrificium et quod mane offerebatur et vespere et polluerit atque deiecerit locum sanctificationis eius Et hoc non sua virtute: sed propter peccata populi Atque ita factum est vt veritas prosterneretur in terra et cultu ydolorum florente dei religio conquiesceret Et audiui vnū de sanctis loquentem. et dixit vnus sanctus alteri nescio cui loquenti: pro altero nescio quo summacus interpretatus est

quem et nos secuti sumus aquila et theodocio et lxx. phelmoni ipm̄ verbum hebraicū posuerunt Nomen quoque angeli faciens generaliter vnūquemlibet de angelis indicauit Vsquequo visio et iuge sacrificiū et peccati desolationis que facta est et sanctuarium et fortitudo conculcabitur. Vnus angelus interrogabat alterum angelum vsque ad quod tempus dei iudicio sub anthioco rege syrie templum futurum sit desolatum et simulacrum iouis statutum in templo dei et dixit ei vsque ad vesperam et mane Duo milia trecenti et mundabitur sanctuarium legamus machabeorum libros et iosephi historiam. ibique scriptum repperimus centesimo. xliij. anno a seleuco qui primus regnauit in syria post alexandrum ingressum anthiocum ierosolimam vniuersa vastasse reuersumque anno tercio in templo posuisse statuam iouis et vsque ad iudam machabeum idest vsque ad annū centesimum. xlviij. per annos vastitatis ihrl̄m sex. contaminacionis autem templi tres duo milia ccc. dies et tres menses esse completos Post quos templum purgatum est Ceterum iudam pro duobus milibus trecentis. duo milia ducentos legunt ne sex annis tres

menses superesse videantur: hunc locum pleriqz nostrorum ad antichristum referunt et qd' sub anthioco in typo factum
est sub illo in veritate dicit esse conplendum Quod autem infert. mundabitur sanctuarium. unde machabei sig

nificat tempora
qui de vico modi
n filys ac propi
quis secum an
nitentibus et mil
tis de populo in
deorum anthio
ci duces supavit
iuxta emmaus
que nunc nico
polis dicitur Et
audiens anthio
cus qui contra
principem prin
cipum surrexe
rat idest dominum
dominancium
et regem regum
in elymaide. que
regio persarum
est templum dy
ane spoliare cu
piens qd' habe
bat preciosa do
naria et ibi quo
qz amisso exer
citu sine mani
bus contritus est
idest tristicia et
morbo periit Ves
pere autem et
mane successio
nem diei et noc
tis qz significat
Factum est autem
cum viderem ego
daniel visionem
et quererem in
telligenciam.
Videbat visionem
per picturam et
ymaginem et
illius intelligen
ciam nesciebat
Non ergo omnis
qui videt intelli
git Quomodo
si scripturam
sanctam legamus
oculis et corde
non intelligamus
Ecce stetit in con
spectu meo qua
si species viri. non
enim viri sunt
angeli sed in spe
videntur virorum
sicut abraham
ad quercum ma
bre tres visi sunt
viri qui utiqz vi
ri non erant.
In quibus unus

facta est et sanctuarium et fortitudo conculca
bitur Et dixit ei Usqz ad vesperam et mane
dies duo milia trecenti et mundabitur sanc
tuarium Factum est autem cum viderem
ego daniel visionem et quererem intelli
genciam ecce stetit in conspectu meo qua
si species viri et audivi vocem viri inter
ulai et clamavit et ait Gabriel fac intelli
gere istam visionem Et venit et stetit iux
ta ubi ego stabam. Cumqz venisset pavens
corrui in faciem meam. Et ait ad me. In
tellige fili hominis. quoniam in tempore finis
complebitur visio Cumqz loqueretur ad me:
collapsus sum pronus in terram. Et teti
git me et statuit me in gradu meo dixit
qz michi Ego ostendam tibi que factura sint
in novissimo maledictionis. quoniam habet tem
pus finem suum Aries quem vidisti habe
re cornua. rex medorum est atqz persarum
Porro hircus caprarum rex grecorum est et cor
nu grande qd' erat inter oculos eius. ipse est
rex primus Quod autem fracto illo surrexerunt
quatuor pro eo. Quatuor reges de gente eius
consurgent sed non in fortitudine eius Et
post regnum eorum: cum creverint iniquita
tes: consurget rex impudens facie et intel
ligens proposiciones. et roborabitur forti
tudo eius sed non in viribus suis. et supra
quam credi potest universa vastabit: et
prosperabitur et faciet Et interficiet robus
tos et populum sanctorum secundum voluntatem

adoratur ut do
minus Unde
salvator loquitur
in evangelio.
Abraam vidit
diem meum.
et letatus est et
audivi vocem
viri inter ulay
et clamavit et
ait Gabriel fac
intelligere ista
visionem Virum
istum qui gab
eli precipit ut
danieli faciat in
telligere visio
nem: michi mi
chaelem arbi
tramur Consequen
ter autem quia
visio de prelys
erat regum qz
certaminibus
regum uno reg
norum successi
onibus. gabriel
qui prepositus
est prelys huic of
ficio mancipatur
Gabriel enim in
linguam nostram
vertitur fortitu
do vel robustus
dei Unde eo tem
pore quo erat domi
nus nasciturus
et indicturus
bellum demoni
bus et triumpha
turus de mundo.
gabriel venit ad
zachariam et ad
mariam. et pos
tea in psalmis
de domino legi
mus triumphan
te Quis est iste
rex glorie. do
minus fortis et
potens dominus
potens in prelio:
ipse est rex glorie.
Ubicumqz enim
medicina et sa
natio necessaria
est raphel mitti
tur qui interp
tatur curatio vel
medicina dei.
Sicut cum tamen
placuit thobie
librum recipe

Porro ubi populo prospera promittuntur. Et iacatalor qd' nos vel propiciationem vel expiationem possumus di
cere necessaria est michael dirigitur qui interpretatur quis ut deus. hoc videlicet nominis interpretatione
significante. quod in deo vera sit medicina et ait ad me Intellige fili hominis. et ezechiel et daniel et zacharias

quia sepe se inter angelos esse cernunt ne eleuentur in superbiam et angelice vel nature vel dignitatis esse se credant admonentur fragilitatis sue. et filii hominum nuncupantur ut homines esse se nouerint. et tetigit me et statuit me in gradu suo propheta qui pauore collapsus quadrupes et pronus iacebat in terra ad tactum angeli erigitur ut possit absque formidine audire et intelligere que dicuntur. Tu vero signa visionem quia post dies multos erit. Exposita gabriel angelus visione quam supra diximus. ponit in fine. tu ergo signa visionem quia post dies multos erit. ex verbo ostendens signaculi obscura esse que dicebantur et non parere multorum auditibus nec posse ante intelligi nisi rebus et operibus impleatur. Et ego daniel langui et egrotaui per dies. hoc est illud quod in genesi de abraam legimus. qui postquam deum audierat loquentem sibi. terram et cinerem esse se dixit. ergo daniel ad visionis horrore

suam et dirigetur dolus in manu eius et cor suum magnificabit et in copia rerum omnium occidit plurimos et contra principem principum consurget et sine manu conteretur Et visio vespere et mane que dicta est. vera est. Tu ergo visionem signa: quia post multos dies erit Et ego daniel langui et egrotaui per dies Cumque surrexissem faciebam opera regis et stupebam ad visionem et non erat qui interpretaretur

languisse et egrotasse se dicit et cum surrexisset fecisse opera que sibi a rege imperabantur reddens omnibus omnia. et euangelium illud sciens Reddite que sunt cesaris cesari et que sunt dei deo. et stupebam ad visionem et non erat qui interpretaretur. Si non erat qui interpretaretur quomodo supra interpretatus est angelus. Sed quod dicit: hoc est. Reges audierat et eorum nomina nesciebat. futura cognouerat. et quo futura essent tempore dubius fluctuabat. Itaque quod solum facere poterat stupebat ad visionem et dei cuncta scientie relinquebat

In anno primo darii filii Capitulum nonum assueri de semine medorum qui imperauit super regnum chaldeorum Anno uno regni eius. ego daniel intellexi in libris numerum annorum de quo factus est sermo domini ad ieremiam prophetam. ut complerentur desolationis ierusalem septuaginta anni Et posui faciem meam ad dominum deum meum rogare et deprecari in ieiuniis sacco et cinere et oraui ad dominum deum et confessus sum et dixi Obsecro domine deus magne et terribilis custodiens pactum et misericordiam diligentibus te et custodientibus mandata tua Peccauimus iniquitatem fecimus. impie egimus et recessimus et declinauimus a mandatis tuis ac iudiciis Non obediuimus seruis tuis prophetis qui locuti sunt in nomine tuo

In anno primo darii filii assueri de semine medorum qui imperauit super chaldeorum regnum. Hic est darius qui cum cyro chaldeos babilonios superauit ne putemus illum darium cuius secundo anno templum edificatum est: quod porphirius suspicatur ut annos danielis extendat vel eum qui ab alexandro macedonum rege superatus est. Addit quoque nomen patris ad ditque victoriam. quia primus de semine medorum subuertit regnum chaldeorum ut auferat propter similitudinem nominum lectionis errorem. Ego daniel intellexi in libris numerum annorum de quo factus est sermo domini ad ieremiam prophetam ut complerentur desolationis ierusalem lxx anni. et posui faciem meam ad dominum deum rogare et deprecari in ieiuniis sacco et cinere. Predixerat ieremias lxx. annos desolationis templi. postquam populus rursum veniret in iudeam ut edificaret templum et ierusalem. Que res danielem non facit negligentem sed magis prouocat ad rogandum ut quod deus promisit per suam clementiam precibus impleat preces. ne negligentia et superbia pariat offensam. Denique et in genesi legimus centum viginti annos penitentie constitutos. ante diluuium. et quia tanto tempore. hoc est centum annis noluerunt agere penitentiam nequaquam expectat ut viginti alii anni compleantur sed infert ante quod postea fuerat comminatus. et ad ieremiam dicitur ob duriciam populi cordis iudeorum Ne ores pro populo hoc quia non exaudiam te et ad samuel. Usquequo luges super saul et ego abieci eum. In cinere et

et facto postulat impleri qđ promiserat deus non quo esset incredulus futurum s; ne securitas negligenciam et negligencia pareret offensam Deus magnus et terribilis aduersum eos qui tua precepta contempnunt custodiens pactum et miam diligentibz te et custodientibz mandata tua Non ergo quod pollicetur deus statim futurum est s; in eos sua promissa complet qui custodiunt mandata illius Peccauimus. inique egimus impie gessimus Peccata populi dinumerat ex persona sua Et et aplm in epla ad romanos facere legimus. tibi domine iusticia Juste enim patimur. qđ meremur Tibi domino deo nostro et propiciacio et mia De quo et supradixerat tibi domine iusticia nunc quia dominus non solum iustus. s; et misericors est Dicit tibi dne misericordia vt post suam iudicantis eum prouocet ad clemenciam et stillauit super nos maledictio et detestacio Non totam in nos effudisti iram: quam ferre nō potuisti s; stillam furoris tui vt correpti ī plagam ad te reuertemur Malediccio et detestacio q̄ scripta est in libro moysi serui dei In deutronomio maledicciones et benedicciones dei legimus q̄ postea dicte sunt in monte garizan et hebal. sup iustos et peccatores. Omne malum hoc venit sup nos et nos rogauimus faciem tuam domine deus noster. vt reuerteremur ab iniquitatibus nr̄is et cogitaremus veritatem tuā Grandis duricia vt et in plagis positi dominum non rogarent Et si rogarunt io non rogarunt quia non sunt reuersi ab iniquitatibz suis Reuersio autem ab iniquitate ē cogitare veritatem dei. et vigilauit dominus super maliciam et adduxit eam sup nos Quando vero propt' peccata corripimur vigilat sup nos deus et visitat nos Quando vero a deo deserimur et nisi iudicamur. indignique sumus correctione domini tunc dormire dicitur Vnde et in psalmus legimus Exurrexit quasi dormiens dominus et quasi potens crapulatus a vino Malicia enim nr̄a inebriat deum Que quando in nobis corripitur euigilare dicitur et de sua ebrietate consurgere Vt nos peccato ebrios euigilare faciat iusticie et nunc domine deus nr̄ qui eduxisti populum tuum de terra egypti ī manu forti Memor est antiqui beneficij vt ad similem dominum clemenciam prouocet ostende faciem tuā super sanctuarium tuum. qđ desertum ē Imple ope qđ sermone pollicitus es Vicinum desolacionis tempus impletur Inclina aurem tuam deus meus et audi me: aperi oculos tuos et vide desolacionem nostram et ciuitatem super quā inuocatum ē nomen tuum

regibus nr̄is principibus nr̄is patribus nostris. omnique populo terre Tibi domine iusticia nobis autem confusio faciei. sicut est hodie viro iuda et habitatoribus iherusalem et omni israel hys qui prope sunt et hys qui procul in vniuersis terris ad quos eiecisti eos propter iniquitates eorum in quibus peccauerūt ī te domine Nobis confusio faciei regibus nostris principibus nostris et patribus nostris qui peccauerūt Tibi autem domino deo nostro misericordia et propiciacio. quia recessimus a te et non audiuimus vocem dn̄i dei nostri vt ambularemus in lege eius quam posuit nobis p seruos suos prophetas et omnis israel preuaricati sunt legem tuam et declinauerūt ne audirent vocem tuā et stillauit sup nos maledictio et detestacio que scripta est in libro moysi serui dei quia peccauimus ei Et statuit sermones suos quos locutus est sup nos et super principes nostros qui iudicauerunt

hec loquitur vt qui exaudimur inclinare deus videatur aurem suam quando respicere nos dignatur. aperire oculos suos. quando vero auertit faciem suam et oculis eius et auribus videamur indigni Cumque adhuc loquerer et orarem et confiterer peccata mea et peccata populi mei israel. gͦ vt supradiximus non populi tantū peccata s; et sua replicat quia vnus ē populo ē. sive humiliter cum ipse pctm non fecerit s; se iungit populo peccatori vt ex humilitate veniam consequatur Nota q hic dixerit confiteri peccata sua In multis enim sancte scripture inuenimus locis q confessio non penitenciam s; laudem sonat Adhuc me loquente in oracione ecce vir gabriel quem videram in visione in principio Principium vocat preteritam visionem quam hec sequitur. et grandis oracionis effectus est. impleta promissio domini qui ait Adhuc te loquente dicam. ecce assum. Videtur autem gabriel non angelus vel archangelus sed vir vt nequaquam seruum s; nomen virtutis ostendere. et volans tetigit me. in tempore sacrificij vespertini volare dicitur. quia vt vir apparuerat. et in tempore sacrificij vespertini. quia oracio prophete a sacrificio matutino vsque ad sacrificium vespertinū perseuerauerat. et propterea dei in se flexit misericordiam et docuit me Tam obscura est visio vt propheta angeli doctrina indigeat Daniel nunc egressus sum vt docerem te et intelligeres Nunc ad te missus sum et egressus sum a facie dei Sed nec vt ab eo recederem sed ut ad te venirem Ab exordio precum tuarum egressus ē sermo vt rogare cepisti statim impetrasti iram dei et egressa sentencia ē Et idcirco ego missus sum vt tibi exponerem que ignoras Quia vir desideriorum es

nos et vt supinduceret in nos malū mag
num quale nūqm̄ fuit sub omni celo
secundum qd᷒ factum est in iherusalē
sicut scriptum ē in lege moysi Omne
malum hoc venit sup nos et non roga
uimus faciem tuam dn̄e deus noster.
vt reuerteremur ab iniquitatibus nos
tris et cogitaremus veritatem tuā Et
vigilauit dominus sup maliciam et
adduxit eam sup nos Justus dn̄s deus nr̄
in omnibus opibus suis que fecit Non
enim audiuimus vocem eius Et nunc
domine deus noster qui eduxisti populū
tuum de terra egipti in manu forti et fe
cisti tibi nomen scd̄m diem hanc pecca
uimus iniquitatem fecimus dn̄e in o
nem iusticiam tuam Auertatur obsecro
ira tua et furor tuus a ciuitate tua ihe
rusalem et a monte tuo Propter peccata
enim nr̄a et iniquitates patrū nr̄orum
ihrl̄m et populus tuus in obprobrium
sunt omnibus p circuitum nr̄m Nunc
ergo exaudi deus noster oracionē serui

siue amabilis et dei amore dignus vt salomon appellatus est idida siue vir desideriorū. qd᷒ pro desiderio tuo dei secreta audire merearis et esse conscius futurorum Tu autem animaduerte sermonem et intellige visionem Si danieli dicitur diligenter attende vt audias et intelligas quod vides. quid nos facere oportet oculi ignorancie tenebris obcecati sṫ. septuaginta ebdomadas abbreuiate sṫ super populum tuū et super vrbem sanctam tuam Quia propheta dixerat eduxisti populum tuū et nomen tuum inuocatū ē super ciuitatem tuam et sup populum tuum. propterea ex persona dei loquitur gabriel Nequaqm̄ populus dei est ꝭ populus tuus nec vrbs sancta dei. ꝭ sancta vt dicas tibi Simile quid et in exodo legimus. quando deus loquitur ad moysen. descende peccauit enim populus tuus. hoc est non populus meus. quia me deseruit Quia igitur postulas pro ihrl̄m et oras pro populo iudeorum. audi me ī lxx. annorum ebdomadibus futura sint populo tuo et vrbi tue que sequuntur Scio de hac questione ab eruditissimis viris varie disputatum. et vnumquemque pro captu ingenii sui dixisse qd᷒ senserat Quia igitur periculosum est de magistrorum ecclesie iudicare sententiis. et alterum pferri alteri dicam qd᷒ vnusquisque senserit lectoris arbitrio derelinquens cuius expositionem sequi debeat Affricanus ī quinto temporum volumine de lxx ebdomadibus hec locutus ad uerbum ē Capl̄m qd᷒ in daniele de lxx. ebdomadibus legimus multa et admirabilia continet. que nunc longum est dicere. ergo qd᷒ ad presens opus pertinet de temporibus disserendum ē Nulliqꝫ dubium quin de aduentu xṗi predicacio sit qui pꝰ lxx. ebdomadas mundo apparuit postqm̄ consummata sunt delicta et finem accepit pctm̄ et deleta ē iniquitas et annunciata ē iusticia sempiterna et impleta est visio et prophecia qr lex et prophete vsqꝫ ad iohem̄ baptistam et vetus sanctꝰ scōrū Que omnia pusqm̄ xṗs humanū corpus assumeret spabant magis qm̄ tenebant Dicit autem angelus lxx. annorū ebdomadas idest annos quadringentos nonaginta ab exitu smonis vt respondeatur. et vt edificetur ihrl̄m. Vicesimum arthaxersis regis persarum annum habere principium Neemias quippe huiꝰ pincerna sicut et in esdre libro legimus rogauit regem accepitqꝫ responsum vt edificaretur ihrl̄m et egressꝰ est ꝑmo qui extruende vrbis et circumdande muris daret licencia que vsqꝫ ad illud tempus vicinarū gencium patebat incursibus Siquidem a cyro regis imperio qui volentibus reuerti ierosolimam dederat potestatem. iesus pontifex. et zorobabel ꝛ post esdras sacerdos et ceteri qui cum eis profecti voluerant templum et vrbem et muros eius edificare conati sṫ prohibentibus in circuitu nacionibus ne impleretur opus quasi rex hoc non iussisset Mansit itaqꝫ imperfectum opus. vsqꝫ ad neemiam et vicesimum annū regis arthaxersis Quo tempore regni persarum centum et xv. anni fuerant euoluti Captiuitatis autem ihrl̄m centesimus octogesimus quintus annus erat et tunc pmum arthaxersis iussit muros extrui in ihrl̄m. Cui operi prefuit neemias Et edificata est platea et muri circumdata. et ex illo tempore si numerare velis. lxx annorum ebdomadas vsqꝫ ad xṗm poteris inuenire Nec si nos ciuium principium ab illo tempore voluerimꝰ sumere et tempora nonꝰ currerent et multa repperimus etiam Nam si a cyro et pma eius indulgencia qua iudeorum ē laxata captiuitas. lxx. numerentur ebdomades. centum et eo amplius inuenimus annos. qui statutum lxx. ebdomadarum excedant numerum et multoplus. si ex die qua danieli locutus ē angelus Additurqꝫ amplior numerus. si captiuitatis exordium volueris ebdomadarum habere principium P mansit namqꝫ regnum persarum vsqꝫ ad inicium macedonum annis ducentis triginta. et ipsi macedones regnauerunt annis trecentis atqꝫ ccc vsqꝫ ad annum quintumdecimum tyberii cesaris quando passꝰ est xṗs numerantur anni sexaginta qui simul faciunt annos quingentos nonaginta. ita vt centū supsint anni A vicesimo autem anno arthaxersis regis vsqꝫ ad xṗm. coplentur ebdomade lxx. iuxta lunarem hebreorū supputacionem qui menses non iuxta solis ꝭ iuxta lune cursum numerant Nam a centesimo et xv᷒. anno regni p

sarum quando arthaxerses rex eiusdem imperii uigesimum regni sui habebat annum. et erat octogesime et tercie olimpiadis annus quartus usque ad ducentesimam secundam olimpiadem et secundum eiusdem olimpiadis annum tyberiique cesaris annum xv colliguntur anni quadringenti lxxv. qui faciunt annos hebraicos quadringentos nonaginta iuxta lunares ut diximus menses. qui secundum illorum supputationem possunt facere per singulos menses dies xx^ti viiii semis. ita ut solis circulus per annos quadringentos nonaginta plus habeat dies cc. lxv. et quartam diei partem et per xii. menses singulorum annorum xi dies et quarta diei pars amplius repperiatur. Unde greci et iudei per tot annos trium mensium ebolismos faciunt. Si enim octides undecim et quartam partem volueris supputare. nonaginta dies. hoc est tres menses efficies. et in quadringentis lxxv annis. octonarii repetientur anni. et lviii et menses tres. Qui simul faciunt plus minus xv annos. Et si quadringentis lxxv annorum facies ebdomadas. hoc est simul annos ccc nonaginta. hec affirmamus isdem verbis que expressimus locutus est. Transeamus ad eusebium panphili. qui in octavo libro. tale nescio quid suspicatur. Non michi videtur frustra lxx. ebdomadarum facta divisio ut primum dicerentur vii. deinde lxii et ultimo adderetur ebdomadas una. Que et ipsa in duas partes secta est. Scriptum est enim. Scies et intelliges. Ab exitu sermonis ut responderet et edificaretur iherusalem usque ad christum ducem ebdomades lxii. et post que narrantur in medio ponit in fine. Et confortabit testamentum pluribus. ebdomada una. hec non frustra et absque inspiratione dei angelum respondisse manifestum est. Que observatio cautam atque sollicitam videtur expetere rationem. ut lector diligenter attendat et causas christi idest uncti in pontificatum.

tui et preces eius et ostende faciem tuam
super sanctuarium tuum quod desertum est
propter temetipsum inclina deus meus
aurem tuam et audi aperi oculos tuos
et vide desolacionem nostram et civitatem
super quam invocatum est nomen tuum
Neque enim in iustificacionibus nostris
prosternimus preces nostras ante faciem
tuam sed in miseracionibus tuis multis
Exaudi domine placare domine attende et fac Ne moreris propter temet
ipsum deus meus quia nomen tuum
invocatum est super civitatem et super
populum tuum Cumque adhuc loquerer et
orarem et confiterer peccata mea et peccata populi mei israel ut prosternerem
preces meas in conspectu dei mei pro monte sancto dei mei adhuc loquente me in
oracione mea ecce vir gabriel quem videram in visione a principio cito volans
tetigit me in tempore sacrificii vespertini et docuit me et locutus est michi. dixitque daniel nunc egressus sum ut docerem

uisionis inquirat. Sin autem necesse est et nos dicere quod sentimus. iuxta aliam expositionem que in priori lectione versatur in eo quod angelus ait ab exitu sermonis ut responderetur et edificetur iherusalem usque ad christum ducem. non alios arbitramur quam principes qui post hanc prophetiam et reversionem de babilone iudaico populo prefuerunt. hoc est archiereos et pontifices. quos christos ab eo quod uncti sint scriptura cognominat. Quorum princeps fuit ihesus filius iosedech sacerdos magnus. Et qui fuerunt usque ad adventum domini salvatoris. hocque significat vaticinium propheticum dicens ab exitu sermonis ut responderetur et edificetur iherusalem usque ad christum ducem ebdomades vii. et ebdomades lxii. idest septies lxii. ebdomades et posteaque faciunt annos quadringentos octoginta tres a primo numerentur. Et ne videamur precise tantum ferre sententiam et non probare quod diximus. numeremus eos qui post ihesum filium iosedech usque ad adventum salvatoris populis prefuerint.

Primum igitur ut ante iam diximus post danielis prophetiam que facta est sub ciro rege postquam de babilone reversus est populus ihesus filius iosedech fuit sacerdos magnus. et zorobabel filius salatiel qui templi fundamenta iecerunt. Impeditoque opere a samaritanis et aliis in circuitu nacionibus septem ebdomadarum anni completi sunt idest xlviiii quibus imperfectum opus templi fuit et quas prophetia a reliquis lx. et duabus ebdomadibus separat. Denique et iudei in evangelio ex hac opinione loquuntur ad dominum. Quadraginta et sex annis edificatum est templum. et tu in tribus diebus excitabis illud. Tot enim sunt anni a primo anno cyri regis qui libertatem dedit volentibus iudeis reverti in patriam usque ad sextum annum darii regis sub quo templi omne opus impletum est. Porro iosephus et alios tres annos addidit in quibus peribolus templi et quedam alia que remanserant perfecta sunt. Qui additi xlvi annis faciunt annos xlviiii. idest vii. annorum ebdomadas. Reliquas autem lx duas ebdomadas ab eiusdem darii septimo anno enumerat. Quo tempore ihesus filius iosedech et zorobabel iam maioris etatis populo preerant. Sub quibus prophetaverunt aggeus et zacharias. Post quos esdras et neemias de babilone venientes muros urbis instruxerunt. tenente pontificatum ioachim filio ihesu cognomento iosedech. Postquam successit in sacerdotium heliasib. ac deinde ioiade et postea

iohannes post quem iudas Cuius etate alexander rex macedonum condidit alexandriam ut iosephus in antiq
tatum libris loquitur venitque therosolimam et in templo victimas immolavit Mortuo autem alexandro
centesima terciadecima olimpiade anno ducentesimo sexto regni persarum qd ceperat primo anno quinqua
gesime quinte olimpiadis quo tempore cyrus rex persarum babilonios caldeosque superavit et post mortem iude
sacerdotis qui sub alexandro templo prefuit. suscepit pontificatum onias Quo tempore seleucus subiugata ba
bilone diadema totius asie capiti suo imposuit anno duodecimo mortis alexandri Jn qd tempus supputantur
omīs anni a cyri imperio. ducenti xlviij Ex qua etate. scriptura machabeorum regnum grecorum enumerat. post
oniam. prefuit iudeis pontifex eleazarus Quo tempore. lxx interpretes scripturas sanctas alexandrie ī grecum

dicuntur vertisse sub
simonem postque alter
onias. cui successit
symon. Quo regen
te populū ihesus fi
lius syrach scripsit li
brum qui grece
appellatur +
a plerisque salomonis
falso dicitur. Cui
successit in pontifica
tum alius onias. quo
tempore anthiocus
iudeos dijs gencium
imolare cogebat. quo
mortuo iudas ma
chabeus purgavit
templum et idolorum
simulacra contrivit
Cui successit frater iona
tan et post eum rexit
populum symon frater
utriusque Jn cuius mor
te centesimus septu
agesimus regni sy
rie impletus ē an
nus. et usque ad hoc
tempus machabeorū
primus liber historiā
continet Cumputan
turque a primo anno reg
ni cyri regis psarū
usque ad finē primi
machabeorū volu
minis. et mortem
symonis pōtificis a
ni quadringēti xcj.
Post quem iohēs te
nuit pontificatum
anis xxviij. Quo
mortuo. aristobolus
uno anno pfuit po
pulo Qui primus
reversus de babilo
ne diadema īsigne
regie ptātis cum ho
nore pontificatus

rem te et intelligeres Ab exordio precum
tuarum egressus est sermo Ego autem
veni ut indicarem tibi quia vir desideri
orum es Tu autem animadverte sermo
nem et intellige visionem Septuaginta
ebdomades abbreviate sunt sup populū
tuum et sup urbem sanctam tuam. Ut
consumetur prevaricacio et finem acci
piat peccatum et deleatur iniquitas. et
adducatur iusticia sempiterna. et imple
atur visio et prophecia et ungatur sāc
tus sanctorum Scito ergo et animad
uerte ab exitu sermonis ut iterū edifice
tur iherusalem. usque ad xpm ducem eb
domades septem et ebdomades sexaginta
due erunt. et rursum edificabit platea
et muri in angustia temporum Et post
ebdomades duas occidetur xpistus et nō
erit eius populus qui eum negaturus
est Et civitatem et sanctuarium dissi
pabit populus cum duce venturo. et fi
nis eius vastitas et post finem belli sta
tuta desolacio Confirmabit autem pac

assumpsit. huius
successor fuit alexā
der. rex pariter et pō
tifex. qui rexit popu
lum annis +
hactenus a primo an
no cyri regis et cap
tivorū reditu qui in
iudeam venire volue
runt supputantur
anni ccc. lxxxiij quos
septem et sexaginta
due ebdomades idest
lxviiij simul efficiunt
et hoc omni tpe pontifi
ces rexerunt pplm iu
deorum quos ego nūc
arbitror vocari chri
stos duces Mortuo autem
novissimo eorum alex
andro huc atque illuc
in varias partes absque
ullo duce gens iu
deorum seditionibus
vellebatur in tantū
ut alexandria que et
salma vocabatur eius
dem alexandri uxor
obtineret imperiū.
et pontificatū quidē
hircano filio suo re
servaret. aristobolo
autem alteri filio
regnum traderet Que
obtinuit annis decē
Pugnātibus autem
contra sē intestina
sedicione germanis
et gentē iudeorum
ī diversa studia tra
hentibus supvenit
gneius pompeius dux
romani exercitus.
Captaque iherosolima
vinisque addita tem
pli ingressus est que
vocantur sancta sanctorum

Vinctumque aristobolum romā misit servāns triumpho suo. et pontificatum hircano frī suo tradidit Tunc primū
gens iudeorum. romanis facta est tributaria Post quē herodes filius antipatri interfecto hircano regnū iude
orum senatus consilio accepit. et primus alienigena iudeis pfuit Pontificatum quoque nequaquā iuxta le
gem moysi mortuis parentibus tradebat liberis. sed alienis et nec ipis multo tempore ob graciam et preciū diui
ne legis iussa contempnēs. ponit et aliā idem eusebius explanacionē Quam si voluerimus ī latinū sermo
nem vertere extendemus libri magnitudinē. hec ergo interpretacionis eius sūma est. A sexto anno darij qui post cy
rum et cambisen filium eius regnavit in persis quando templi opa cōsummata sunt usque ad herodem et cesare au
gustum numerat ebdomades vij. et lx duas que faciunt ānos ccc lxxxiij. quando xps hoc est hircanus novissimus pō
tifex de gente machabeorum ab herode iugulatus est et cessavit iuxta legem pontificatus dei successio. civitatem
quoque et ipm sanctuarium subversum sub duce romano romanus vastavit exercitus sive ipe herodes qui per ambia
cionem indebitam in iudeos arripuit imperium Quod que infert Confirmavit autem pactū multis ebdoma
da una et in dimidio ebdomadis deficiet hostia et sacrificiū sic interpretatur qd herode regnante apud iu
deam. et augusto apud romanos. xps natus sit qui tribus annis et sex mensibus iuxta euangelistā iohān

euangelium predicauit et confirmauit verbum dei cultus multis haut dubium quin apostolis et credentibus quando post passionem domini in dimidia rursum ebdomada defecit hostia et sacrificium. Quidquid enim postea in templo factum est non fuit sacrificium dei sed cultus dyaboli cunctis in commune clamantibus sanguis eius super nos et super filios nostros et non habemus regem nisi cesarem. Quem locum in cronica eiusdem eusebii quam ante annos plurimos in latinam linguam vertimus diligens lector plenius edissertum poterit inuenire. Ex autem a perfectione templi usque ad decimum augusti imperatoris annum quando interfecto hircano herodes iudeam obtinuit vii. et lxii ebdomades idest ccc lxxx tres supputantur anni sic possumus approbare. Sexagesime sexte olimpiadis anno primo hoc est darii sexto completa est templi edificatio. et centesime octogesime sexte olimpiadis anno tercio idest augusti decimo herodes in iudeos suscepit imperium. Qui faciunt annos ccc lxxxiii per singulas olimpiadas quadriennio supputato dicit idem eusebius et aliam opinionem quam ex parte non reprobat. quod plerique unam ebdomadam annorum in lxx annos tendunt per singulos ebdomadis annos decennio supputato et volunt a passione xpi usque ad neronis imperium annos esse xxxv. quando contra iudeos romana primum commota sunt. et hanc esse dimidiam ebdomadam annorum lxx. Postea vero a vespasiano et tyto et deinceps quando ierosolima templumque subuersum est. usque ad traianum alios xxxv annos xxxv. et hanc esse ebdomadam de angelus loquitur danieli. Confirmabit autem multis pactum ebdomada una. In totum enim orbem per apostolos euangelium predicatum est qui usque ad illud tempus perseuerauerunt tradentibus ecclesiasticis historiis iohannem euangelistam usque ad tempora vixisse traiani. Sed nescio quo superiores ebdomadas vii. et lxii duas per septenos annos et hanc unam per denos idest lxx annis possumus accipere

ber eusebius hyppolitus autem de isdem ebdomadibus ita opinatus est. Septem ebdomadas ante reditum populi supputat. et lx duas postremum usque ad natiuitatem xpi. Quorum tempora omnino non congruunt. Siquidem regni persarum ducenti xxx. supputantur anni et macedonum ccc. et post illos usque natiuitatem saluatoris anni xxx hoc est ab inicio cyri regis persarum usque ad aduentum saluatoris anni quingenti lx. Nouissimam quoque ebdomadam ponit in consummatione mundi. Quam diuidit in helie tempora et antixpi ut tribus et semis annis ultime ebdomadis dei noticia confirmetur de qua dictum est. confirmabit pactum multis ebdomada una et tribus aliis sub antixpo deficiet hostia et sacrificium. Adueniente autem xpo et iniquum spiritu oris sui interficiente usque ad consummationem et finem perseueret desolacio. Appollinaris laodicenus omnium preteritorum temporum se liberans questionem nota extendit in futurum et periculose de incertis profert sententiam que si forte hii qui post nos victuri sunt statuto tempore completa non viderint aliam solucionem querere compellantur et magistrum erroris arguere. Dicit ergo ut verbum ex verbo interpretetur ne calumpniam videar facere non dicenti. in quadringentis nonaginta annis peccata et omnia que ex peccatis oriuntur vicia comprimenda postque ventura sint bona ad reconsiliandum deum mundo in aduentu xpi filii eius. Ab exitu enim verbi quando xpus generatus est de maria virgine usque ad quadragesi

tum multis
ebdomada u
na et in di
midio ebdo
madis defici
et hostia et
sacrificium
et in templo
abhomina
cio desolacio
nis et usque
ad consum
macionem
et finem per
seuerabit deso
lacio

mum nonum annum idest fine vii. ebdomadarum israelis expectatam penam. Postea vero ab octavo claudii cesaris anno contra iudeos romana arma correpta sunt. Tricesimo enim incarnacionis euangelium luce anno etatis sue in carne cepit dominus euangelium predicare et iuxta iohannem euangelistam per tria pascha duos postea impleuit annos et exinde vi. tiberii supputantur et iiii. gaii cesaris cognomento caligula et viii claudii idest simul anni xlviii. que faciunt ebdomadas annorum vii. Cum autem quadringenti xxxiiii. anni post hec fuerint euoluti. idest lxii. ebdomades tunc ab helia qui venturus est iuxta sermonem domini saluatoris ut restituat cor patrum ad filios in ultima ebdomade edificandam iherusalem et templum per annos tres et semis venturumque antixpum et iuxta apostolum sessurum in templo dei et interficiendum sponsum domini saluatoris. postquam contra sanctos dimicauerit atque fieri ita ut media ebdomada confirmet testamentum dei cum sanctis et secunda sui media cessacione victimarum et prima et sub antixpo qui ponet abhominacionem desolacionis idest ydolum et statuam propter dei in templo. et erit extrema vastitas et condempnacio populi iudeorum qui scripta veritate xpi receperunt antixpi mendacium. Asserit autem idem appollinaris hanc esse tempus superioris coniecturam quam affirmauit scriptor temporis cuius supra expositionem posui ultimam ebdomadam in fine mundi esse testetur. Nec posse fieri ut iuxta prophetam dividantur etates sed omnia sibi iuxta danielem esse tempora copulanda. Clemens vir

eruditissimus presbyter alexandrine ecclesie perpendens annorum numerum a cyro persarum rege usque vespasianum et tytum imperatores romanos lxx annorum ebdomadas dicit esse completas idest annos ccc lxxx additis in ipso numero duobus milibus trecentis diebus de quibus supradiximus persarumque et macedonum atque cesarum tempora in hiis ebdomadibus enumerare conatur. Cum iuxta diligentissima supputacione a primo anno cyri regis persarum atque medorum in quo imperauit et darius usque ad vespasianum et euersionem templi supputentur anni sexcenti xxx. Origenes cum proposuisset hoc idem capitulum hortatus est ut quantum possumus intelligimus et quia locum non habebat allegoria in qua libera est disputacio historie veritate conclusus hec in decimo stromatum volumine breuiter annotauit. Studiosius requirenda sunt tempora a primo anno darii filii assueri usque ad aduentum xpi qui anni sint et que in illis gesta dicantur et videndum an ea possumus aduentui xpi coaptare. Tertullianus quod dicit venturum ex libro eius quem contra iudeos scripsit nosse poterimus. Cuius breuiter verba exponenda sunt. Unde ergo ostendimus quia xpus venturus est communi lxx duas ebdomadas. Numeremus a primo anno darii quando ipso tempore ostenditur danieli visio. Dicit enim ei intellige et complete a promissione sermonis uidere tibi hec. Unde a primo anno darii debemus computare quando hanc vidit visionem daniel. Videamus anni quomodo impleantur usque ad aduentum xpi. Darius regnauit annis decem et nouem. Artharxerxes xl. hinc usque et cyrus annis xxiiii. Argus uno anno. Alius darius qui et melas cognominatus est. annis xx uno. Alexander macedo. annis decem et adeo post alexandrum qui et medis et persis regnauerat quos deuicerat et in alexandria regnum suum firmauerat. quando et nomine suo eam appellauit. post eum regnauit illic in alexandria sother annos xxxv. Cui successit philadelphus regnans annis xxxviii. Post hunc euergentes et regnauit annis xxv. Deinde philopator. annis x. et vii. post hunc alius euergentes annis xxvii. Sother annis xxxviii. Ptolomeus. annis xxxvii. Cleopatra annis xx. mensibus quinque. Item cleopatra conregnauit augusto annis xiii. Post cleopatram. augustus aliis annis xliii. imperauit. Nam omnes anni

imperii augusti fuerunt numero lvi. videmus autem quod in xli et primo anno ipsius augusti quo post mortem cleopatre imperavit nascitur christus. Et supervixit idem augustus ex quo natus est christus annos numero xv. et erunt reliqua tempora annorum in die nativitatis christi in annum quadragesimum primum post mortem cleopatre anni ccc xxxvii menses v. Unde adimplentur xlix ebdomades et dimidia que efficiunt annos ccc xxxviii menses vi. in die nativitatis christi et manifesta est iustitia eterna et unctus est sanctus sanctorum id est christus et signata est visio et prophetia et dimissa sunt peccata que per fidem nominis christi omnibus in eum credentibus tribuuntur. Quid est autem quod dicit signare visum et prophetiam. quia omnes prophete nuntiabant de ipso quod esset venturus et pati haberet. Igitur quia adimpleta est prophetia per adventum eius propterea signari visionem et prophetiam dicebat et quia ipse est signaculum omnium prophetarum adimplens omnia que retro de eo prophete nuntiabant post adventum enim et passionem eius iam non visio neque propheta qui christum nuntiet esse venturum. et post paululum Videamus inquit quid alie vii et dimidia ebdomades que sunt subdivise in abscisione priorum ebdomadarum in quo actu sint adimplete. Post augustum enim qui supervixit post nativitatem christi annis xv efficiuntur. Cui successit tyberius cesar et imperium habuit annis xxii mensibus vii diebus xxviii. Hic xviii anno imperii patitur christus annos habens quasi xxxiii cum pateretur. Item gaius cesar qui et caligula annis tribus et mensibus viii diebus xii. Nero annis viii. mensibus novem diebus xii. Galba mensibus vii diebus xxviii. Otho mensibus tribus diebus v. Vitellius mensibus viii. diebus xxviii. Vespasianus anno primo imperii sui debellavit iudeos et fiunt anni numero lii. menses vi. Nam imperavit annis xi. Atque ita in diem sue expugnationis iudei impleverunt ebdomadas lxx. predictas a daniele. hebrei quid de hoc loco sentiant brevi sermone perstringam fidem dictorum hiis a quibus dicta sunt derelinquens dicamus ergo periphrastichos ut sensus manifestior fiat. O daniel scito quod a die hac quam nunc loquor erat in annis primis darii qui occidit balthasar et regnum caldeorum in persas medosque transtulit usque ad septuagesimam annorum ebdomadam hoc est annos ccc lxxx hec populo tuo per partes accident. Primum propitiabitur tibi deus quod nunc magno opere deprecaris et delebitur peccatum et finem accipiet prevaricatio. Nunc enim urbe deserta et templo usque ad fundamenta destructo in luctu est populus constitutus. Sed non post grande tempus instaurabitur et non solum hoc fiet in hiis lxx ebdomadibus ut edificetur civitas et templum instauretur sed nascetur id est iustitia sempiterna et signabitur visio ac propheta ut nequaquam propheta inveniatur in israel et ungetur sanctus sanctorum de quo in psalmo legimus. Propterea te deus unxit oleo exultationis pre consortibus tuis. Qui et in alio loco dicit de se. Sancti estote quia ego sanctus sum. Scito ergo quia a die hac qua nunc loquor tibi et dei sermone promitto quod revertatur populus et ierusalem instauretur usque ad christum ducem et perpetuam desolationem templi ebdomades numerentur lxix. Nec non et alie vii ebdomades in quibus iuxta ordinem suum duces fient. De quibus et iam dixi quod revertatur populus et edificetur platea a neemia et esdra. In fine ergo ebdomadarum complebitur dei sententia in angustia temporum quando rursum destruetur templum et capietur civitas. Nam post lxii duas ebdomadas occidetur christus et non erit eius populus qui eum negaturus est. sive ut illi dicunt non erit illius imperium quod putabat se retenturum et quid dico de christo occidendo et populo periturus deserendo auxilio dei cum et civitatem et sanctuarium dissipaturus sit populus romanus cum duce venturo vespasiano. Quo mortuo transactis vii. ebdomadibus id est annis xlix. novem helius adrianus a quo postea de ruinis ierusalem urbs elia condita est rebellantes iudeos tinio ruffo magistro exercitus pugnante superavit et tunc defecit hostia et sacrificium. et usque ad consummationem mundi et finem perseverabit desolatio. Nec nos inquiunt moneat quod primum numerentur vii. ebdomades et postea lxii et rursum una que in duas partes dividitur. Est enim hoc sermonis hebraici et auctorum antiquorum sermonis latini ut ante minorem numerum supputent et postea maiorem. verbi gratia. Nos iuxta proprietatem lingue nostre nunc dicimus abraham vixit annis centum lxxv. illi econtrario loquuntur. vixit abraam annis v. et lxx et centum. Non igitur ut legitur ita impletur sed ut totum pariter supputatur ita finem accipit. Nec ignoramus quosdam illorum dicere quod una ebdomada de qua scriptum est. confirmabit pactum multis ebdomada una. dividatur in vespasiano et adriano. quod iuxta historiam iosephi vespasianus et titus tribus annis et sex mensibus pacem cum iudeis fecerunt. tres autem anni et sex menses sub adriano reputentur quando ierusalem omnino subversa est et iudeorum gens catervatim cesa ita ut iudee quoque finibus pellerentur. Hec loquuntur hebrei non magno opere curantes a primo anno darii regis persarum usque ad extremam eversionem ierusalem que sub adriano eis accidit supputari olimpiadis centum lxxiiii id est annos sexcentos nonaginta sex qui faciunt ebdomades hebraicas lxxxxviii et annos tres quando cochebas dux iudeorum oppressus et ierosolima usque ad solum diruta est.

> Anno tercio regni *Capitulum decimum*
> Cyri regis persarum verbum
> revelatum est danieli cognomento
> balthasar et verbum verum et fortitudo
> magna intellexitque sermonem.
> Intelligencia enim est opus in visione.
> In diebus illis ego daniel lugebam trium

Anno tercio Cyri regis persarum verbum revelatum est danieli cognomento balthasar et quomodo in fine prime lectionis vision[em?] fuit autem daniel usque ad annum primum Cyri regis fuisse ergo eum apud caldeos in pristina dignitate permansisse ... bissosque [?] vestitum usque ad primum annum Cyri regis intelligimus qui subvertit caldeos et postea cepit esse cum dario filio assueri de semine medorum qui imperavit super regnum caldeorum. Aut certe iam dario mortuo cuius anno primo lxx ebdomadarum sacramenta cognoverat. nunc tercio anno regis Cyri hec vidisse narratur. et verum verbum et fortitudo magna. Sive dicit qui ista facturus est sive prophete qui in hoc intellectus est. In diebus illis ego daniel lugebam trium ebdomadarum tribus diebus. Panem desiderabilem non comedi et caro et vinum non introierunt in os meum sed neque unguento unctus sum donec complerentur trium ebdomadarum dies. hoc docemur exemplo tempore ieiunii cibis delicatioribus abstinere. Et ergo puto nunc dici panem desiderabilem nec carnes comedere nec vinum bibere insuper et unguenta non querere quia mos apud persas et indos hodieque servatur uti pro balnei utantur unguentis. Tres autem iungit ebdomadas affligens animam suam ne transitoria et fortuita videatur deprecatio. Secundum vero anagogen hoc dicendum. quod qui in luctu est et sponsi lugent absenciam non comedit panem desiderabilem qui de celo descendit neque solidum capit cibum qui intelligitur in carne nec vinum bibit quod letificat cor hominis nec exhilarat faciem in oleo. iuxta illud quod in psalmis legimus ut exhilaret faciem in oleo. Hoc autem ieiunium impetrabiles facit lacrimas quando sponsus fuerit ablatus ab eo. Recte quoque da

niel audet dnm deprecari quiiam ex parte pmo anno regis cyri iudeorum fuerat laxata captiuitas et ezra
iuxta flumen magnum qd est tygris et ezechiel iuxta fluuium chobar vidit visionem magna et dno saluato
ri ac baptiste iohanni sup fluenta iordanis aperiunt celi Et eleuaui oculos meos et vidi Eleuacione opus e
oculorum vt visionem misticam cernere valeamus Et ecce vir vnus vestitus lineis pro lineis qd interptatus e
aquila. theodocion bathim posuit hoc bissina. aquila idest precipua pro eo autem q nos iuxta hebrai
cum vertimus ecce vir simmacus posuit quasi vir Non enim vir erat. s viri habebat similitudine et renes
eius accincti auro obrizo pro quo in hebreo legimus ophar et aquila ita interpretatus est. et lumbi eius accincti

erant colore ophar et
corpus eius quasi cri
solitus Pro crisolito
qui vnus est de xii la
pidibus qui ponunt
in logio pontificis in
hebreo habet tharsis
q theodocio et simma
cus eodem verbo int
pretati st. hoc verom
re appellauerunt iuxta
illud qd in psalmis
legimus in spu vio
lento confringes na
ues tharsis idest ma
ris et ionas fugere
cupiebat non in thar
sum vrbem cilicie vt
plerique estimant litte
ram ponentes pro lit
tera vel in die regio
nem ut putat iose
phus. s absolute in
pelagus Vidi autem
ego daniel solus vi
sionem Viri autem
qui erant mecum no
viderunt s terror ni
mius irruit sup eos
et fugerunt in abscon
ditum et apls paulus
simile quid in actibus
aplorum passus est
vt ceteris non cerne
tibus visionem solus
aspiceret. et ecce ma
nus tetigit me In ho
minis figura videt
angelus et humana
ad prophetam iacen
tem mittit manum
vt sui generis corpus
aspiciens nequaquam
paueat et dixit ad
me Daniel vir deside
riorum Congruenter
vir desideriorum vo
catur qui instancia
precum et afflictione

ebdomadarum diebus panem desiderabilem
non comedi et caro et vinum non intro
ierunt in os meum Sed neque vnguen
to vnctus sum donec complerentur trium
ebdomadarum dierum Die autem vicesima
et quarta mensis primi eram iuxta flu
uium magnum qui est tigris et leuaui
oculos meos et vidi Et ecce vir vnus
vestitus lineis et renes eius accincti au
ro obrizo et corpus eius quasi crisolitus
et facies eius velut species fulguris et
oculi eius vt lampas ardens et brachi
a eius que deorsum vsque ad pedes qua
si species eris candentis et vox sermonum
eius vt vox multitudinis Vidi autem ego
daniel solus visionem Porro viri qui erant
mecum non viderunt sed terror nimius ir
ruit sup eos et fugerunt in absconditum
Ego autem relictus solus vidi visio
nem grandem hanc et non remansit in
me fortitudo sed et species mea immuta
ta est in me et emarcui nec habui quicquam
virium Et audiui vocem sermonum
eius et audiens iacebam consternatus

corporis ieiuniorumque
duricia cupit scire ve
tura et dei secreta cog
noscere Pro viro desi
deriorum simmacus
interpretatus e virum
desiderabilem Omnis
enim sanctus hms i se
cundum anime pulcritudine
amator a dno et dixit
ad me Noli metuere
daniel quia ex die p
mo quo posuisti cor tu
um ad intelligendum
vt te affligeris in con
spectu dei tui exaudi
ta sunt verba tua et
ingressus sum ad ver
ba tua Vicesima quar
ta die mensis primi
idest expletis tri
bus ebdomadibus ho
est xx diebus et vno
cernit hanc visione
et audit ab angelo q
ex die primo quo ora
re ceperit et affligere
se in conspectu domi
ni exaudita sunt ver
ba eius Queritur si
statim exauditus est
cur non statim ad eu
missus sit angelus.
Data est ei per mora
occasio amplius dnm
deprecandi vt ex coge
plus desiderat per la
borem plus audire
mereatur Et autem
et ego ingressus sum
ad verba tua Hunc
autem sensum Quam
incepisti bonis opibus
et lacrimis atque ieiu
nio dei miam inuoca
re. ego accepi miam
vt ingrederer in co
spectu dei vt orarem
pro te Princeps autem

regni persarum restitit michi viginti et vno diebus videtur michi hic esse angelus cui psis credita est iuxta
illud qd in deuteronomio legimus Quando diuidebat altissimus gentes et disseminabat filios adam statuit ter
minos gencium iuxta numerum angelorum dei Isti sunt principes de quibus et paulus apls loquitur Sapientiam
loquimur inter perfectos quam nullus principum huius seculi cognouit Si enim cognouissent nunquam dnm glorie
crucifixissent Restitit autem princeps idest angelus persarum faciens pro credita sibi prouincia. ne captiuorum
omnis populus dimitteretur et forsitan cum prima die ex quo posuit cor suum ppha ad intelligendum exau
ditus sit a dno ideirco non statim missus est angelus qui ei dei indulgenciam nunciaret quia xx et vno die
bus restitit ei princeps persarum enumerans peccata populi iudeorum q iuste tenerentur captiui et dimitti
non deberent. et ecce michael vnus de principibus primis venit in adiutorium michi Resistente autem psarum
angelo precibus tuis et mee legacioni qui oraciones tuas offerebam deo venit in adiutorium michi ange
lus michael qui preest populo israel Principes autem primos archangelos intelligimus. et ego remansi ibi
iuxta regem persarum. Regem persarum angelum idest principem vocat et ostendit q iuxta michael

clem paululum sit demoratus qui contra persarum principem loquebatur. Veni autem ut docerem te que ventura sunt populo tuo in novissimis diebus. Et daniel deprecatus est hoc a deo meretur audire quid futurum sit populo israel non in vicino tempore sed in novissimis diebus idest in consummatione seculi. Domine in visione tua conversa sunt interiora mea in me. Sic theodotion interpretatus est. Juxta illud quod in centesimo secundo psalmo legimus

Benedic anima mea domino et omnia interiora mea nomen sanctum eius. Prius enim quam di visionem videre meream interiora nostra foras aspiciunt. Cum autem viderimus visionem dei convertuntur interiora nostra et toti in illis sumus. De quibus et in alio loco scribitur. Omnis gloria filie regis intrinsecus. Cum que loqueretur mecum conatus sum et dixi loquere domine quia confortasti me. Nisi enim confortasset tactus quasi filii hominis et pavor recessisset e corde sacramenta dicentis audire non poterat et idcirco nunciavit et confortasti me domine: loquere. Tu enim fecisti ut possim audire et sentire que loqueris. Et ait. Numquid scis quare venerim ad te et nunc revertar ut preliet adversus principem persarum. Et ut hoc est veni quidem ut docerem te exauditas preces tuas sed reversurus

super faciem meam et vultus meus herebat terre. Et ecce manus tetigit me et erexit me super genua mea et super articulos manuum mearum. Et dixit ad me Daniel vir desideriorum intellige verba que ego loquor ad te et sta in gradu tuo. Nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset michi sermonem istum steti tremens et ait ad me. Noli metuere daniel quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu dei tui exaudita sunt verba tua et ego veni propter sermones tuos princeps autem regni persarum restitit michi viginti et uno diebus et ecce michael unus de principibus primis venit in adiutorium meum et ego remansi ibi iuxta regem persarum. Veni autem ut docerem te que ventura sunt populo tuo in novissimis diebus quoniam adhuc visio in dies protelatur. Cumque loqueretur michi huiuscemodi verbis deieci vultum meum ad terram et tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea et aperiens os meum locutus sum et dixi ad eum qui stabat contra me. Domine mi in visione tua dissolute sunt compages mee et nichil in me remansit virium. Et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo michi. Nichil enim in me remansit virium sed et halitus meus intercluditur. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis et confortavit me et dixit. Noli timere vir desideriorum pax tibi confortare et esto robustus. Cumque loqueretur mecum convalui et dixi. Loquere domine mi quia confortasti

sunt ut pugnem contra principem persarum in aspectu domini qui non vult populum tuum de captivitate laxari. Cum enim egrederer apparuit princeps grecorum egrediens. Ergo inquit egrediebar de conspectu dei ut tibi nunciarem que ventura sunt populo tuo in diebus novissimis licet adhuc non sim scituri stante persarum principe et contradicente tuis precibus ac legacioni mee. Et ecce princeps grecorum idest macedonum veniebat et ingressus est in conspectu dei. ut accusaret persarum principem atque medorum ut in locum eorum succederet. Et revera iuxta sacramenta dei laxato enim de captivitate populo iudeorum. persarum regnum atque medorum. interfecto dario subvertit alexander rex macedonum et princeps grecorum vincit principem persarum. Verumptamen

annunciabo tibi quod expressum est in scripturis sanctis. Hic ordo lectionis. Adhuc res in dubio est. Te enim deprecante dominum et me offerente orationes tuas. stat e regione princeps persarum et non vult populum de captivitate laxari. Ego autem quia venit princeps grecorum et interim pugnat contra principem persarum habens illic michaelem in adiutorium donec illi inter se dimicant. referam tibi que deus michi futura predixerit. et tibi narranda precepit. Nullique oriatur scrupulus quare pro principe macedonum principem grecorum dixerit hoc est ellinon. Alexander enim rex macedonum primum subversa grecia et subiecta potestati sue in persas arma corripuit et nemo est adiutor meus in omnibus hiis nisi michael princeps vester. Ego inquit sum angelus ille. qui

offero deo oraciones tuas et nullus est alius adiutor meus sit rogando pro vobis deum nisi michael archangelus
cui creditus est populus iudeorum Et interim hoc tempore ego et princeps grecorum communi labore adversum
principem persarum dimicamus Revolvende sunt veteres historie et considerandum ne forte illud tempus
significet quando perse a grecis superati sunt et iuxta edicionem vulgatam usque ad finem libri una putatur
visio que anno tercio cyri regis persarum apparuit danieli Porro iuxta hebraicam veritatem separata sunt
que sequuntur et scripta ordine preposterio de cuius causis supradiximus Non enim sub cyro anno tercio sed
sub dario primo qui subvertit balthasar narrantur ista que scripta sunt

Et ego ab an
no primo da
rii medi stabam ut
confortaretur et robo
raretur Ego inquit
daniel ab anno primo
regis darij qui sub
vertit caldeos et de
manu inimicorum
quantum in se fuit
liberavit. ob custo
diam meam etiam
lacum leonum suo sig
nans anulo ne me
adversarij interfi
cerent stabam in con
spectu dei et rogabam
eius clemenciam
pro eo qui me dili
gebat ut conforta
retur vel ipse vel reg
num eius et robora
retur Cumque in ora
cionem persisterem
et domino respon
dente cognovi Con
suetudinis autem
est prophetarum re
pente personas intro
ducere sine ulla pre
facione verborum
ut est illud in psal
mo xxx° primo Cum
enim rogasset deum
propheta et dixisset
tu es refugium me
um a tribulacione
que circumdedit me
exultacio mea erue
me a circumdantibus
me. repente persona
dei introducitur res
pondentis Intellectum
tibi dabo et instruam
te in via hac qua
gradieris. Firmabo
super te oculos meos
Ergo et nunc nar
rante propheta ab an
no primo darij medi
stabam et deprecabar
ut confortaretur et ro
boretur eius imperi
um. deus repente
respondit Et nunc
veritatem annuncia
bo tibi Ethicus sensus
Quia vis nosse de
persarum regibus
quid futurum sit.
audi ordinem rerum
et ausculta quod g
ris. et ecce adhuc re
ges stabant in perside
et quartus ditabitur
opibus nimijs super
omnes et cum inva
luerit divicijs suis
concitabit omnes adversum
suum regnum grecie
Quatuor reges post
cyrum dicit in persi
de surrecturos. cambi
sen filium cyri et si
nerdem magum
qui pantapten filiam
cambisis duxit uxorem Qui cum a
septem magis fuisset
occisus et in loco eius
darius suscepisset
imperium eadem
pantaptes nupsit
dario et ex eo xerxe
filium genuit Qui
potentissimus rex et
ditissimus adversum
greciam innumera
bilem duxit exerci
tum. et ea gessit
que grecorum nar
rant historie Suc

tasti me Et ait Numquid scis quare veni
am ad te Et nunc revertar ut prelier ad
versum principem persarum Cum enim egre
derer. apparuit princeps grecorum veniens
Verumptamen annunciabo tibi quod expres
sum est in scriptura veritatis et nemo est
adiutor meus in omnibus hijs nisi mi
chael princeps vester

Ego autem a primo Capitulum xi.
anno darij medi stabam ut con
fortaretur et roboraretur. Et
nunc veritatem annunciabo tibi Ecce
adhuc tres reges stabunt in perside et quartus
ditabitur opibus nimijs super omnes et cum
invaluerit divicijs suis concitabit omnes
adversum regnum grecie Surget vero rex
fortis et dominabitur potestate multa et faciet
quod placuerit ei Et cum steterit conteretur
regnum eius. et dividetur in quatuor
ventos celi sed non in posteros eius neque
secundum potenciam illius qua dominatus est
Lacerabitur enim regnum eius etiam in ex

cendit autem athenas sub principe callia bellum eo tempore gestum est in termopolis et apud salaminam nava
le certamine. quando sophocles et euripides clari habebantur et themistocles in persas fugiens hausto tau
ri sanguine perijt Frustra igitur quidam darium quartum regem qui ab alexandro superatus est scripsit. qui
non quartus sed quartus et decimus post cyrum persarum rex fuit quem septimo imperij sui anno et superavit
et vicit alexander Et notandum quod quatuor post cyrum regibus persarum enumeratis novem preteriens
et transierit alexandrum Non enim cure fuit spiritui prophetali hystorie ordinem sequi sed preclara queque perstringere
Surget vero rex fortis et dominabitur potestate multa et faciet quod placuerit ei et cum steterit conteretur
regnum eius Perspicue de magno alexandro rege macedonum loquitur qui philippi filius fuit Hic enim
illirijs tracibus que superatis. victa grecia thebis que subversis transiit in asiam et fugatis darij ducibus ur
bem sardis cepit postea que capta iudea et urbe alexandrina condita cum xxx et duos haberet annos et duo
decimum annum imperij in babilone veneno perijt. et dividetur in quatuor ventos celi Sed et non in poste
ros eius neque secundum potenciam illius qua dominatus est Post alexandrum in quatuor ventos celi orientem
videlicet et occidentem meridiem et septentrionem regnum illius divisum est In egipto enim primus reg
navit ptolomeus lagi filius idest ad meridiem In macedonia philippus qui et arideus frater alexandri

idest ad occidentem Syrie et babilonis et superiorum locorū seleucus qui ⁊ nicanor idest ad orientem Asye ⁊ ponti ceterarumqꝫ in ipā plaga prouinciarum antigonus idest ad septentrionem hoc sc̄dm̄ totius orbis plagas diximus Ceterum qui in iudea est ad aquilonem syriam et ad meridiem egyptum habet Et autem aut ß non in posteros eius hoc significat quia liberos non habuerit ß regnum ipius in alienos laceratum sit excepto fratre philippo qui macedoniam tenuit Reqꝫ sc̄dm̄ potenciam illius qua dn̄atus est Diuisum enim ī quatuor partes regnum imbecillius fuit. dum aduersum se dimicantes intestino furore bacchantur Lacerabitur enim regnum eius etiam in externos exceptis hys Preter regna quatuor macedonie asye syrie et egipti etiam in a.os obscuriores et minores reges macedonum regnum dilaceratum est Significat enim pduicam et tatheron ⁊ li simacum Nam capadocia et armenia et bithinia et eraclia bosophorumqꝫ et alie prouincie de ptāte macedonum recedentes diuersos sibi reges constituerunt. et confortabitur rex austri. Ptolomeum indicat lagi filium q̄ p̄mus regnauit in egipto et vir prudentissimus fortissimusqꝫ ac ditissimus fuit ⁊ tante potencie vt pirrū regem epirotarum expulsum restitueret in regnum cyprū qꝫ obtineret ac phenicem et victo demetrio filio antigoni seleuco regni sui partem que ab antigono fuerat ablata restitueret cariam quoqꝫ obtineret et multas insulas vrbesqꝫ ac regiones de quibꝫ non est huius temporis scribere Dicto autem cetera regna dimittens macedonie videlicet et asye tantum de egipti ⁊ syrie narrat regibus quia in medio iudea posita nunc ab istis nunc ab illis regibꝫ tenebatur et scripture sancte propositū est non externam absqꝫ iudeis hystoriā texere ß eam que israeli populo copulata est et de p̄ncipibꝫ eius preualebit super eum. et dominabitur dicione Multa enī dominacio eius Ipse partem habet quinquies et decies centena milia

ternos. exceptis hys Et confortabitur rex austri. et de p̄ncipibus eius p̄ualebit sup eū Et dn̄abitur dicione. multa enim dominacio eius Et post fine annorꝫ federabunt Filiaqꝫ regis austri veniet ad regē aquilonis facere amiciciam et non obtinebit fortitudinē brachy nec stabit semen eius Et tradetur ipā et qui adduxerūt eā adolescentes eius. et qui confortabant eam in temporib⁹ Et stabit de germine radicū eius plantacio Et veniet cum exercitu et ingredietur p̄uinciam regis aquilonis. et abutetur eis et obtinebit insup et deos eorum et sculptilia Vasa quoqꝫ preciosa auri et argenti captiua ducet in egiptum. Ipse preualebit aduersus regem aquilonis Et intrabit in regnū rex austri et reuertetur ad terrā suam Fily autē eius ꝓuocabūnt et congregabunt multitudinem exercitū plurimorꝫ Et veniet properans et inundans et reuertetur et concitabitur. et congredietur cum robore eius.

c ptolomeus philadelphus secundus rex egipti filius ptolomei superioris sub quo lxx interpretes alexandrie scripturam sanctam in grecum dicuntur vertisse simonem Cui et eleazoro pontifici multa ierosolima et in templi donaria vasa transmisit Cuius bibliotece p̄fuit demetrius phalareus Idem apud grecos orator et philosophus tantequꝫ sciencie fuisse narratur vt ptolomeū patrem vinceret. Narrant enim hystorie habuisse eū peditum ducenta milia equitum viginti milia curruū duo milia elephantes quos primus adduxit ex ethiopia. quadringentos naues longitas quas nunc liburnas vocant misit quadringentas alias ad cibaria militum deportanda mille auri q°qꝫ et argenti grande pondus ita vt de egypto per singulos annos xiiij. milia lxxx. talenti argenti acciperet et frumenti arthabas que mensura tres modios et terciam modij

Et post finem annorum federabuntur. Siue vt theodocio interpretatus est et post annos illius cōmiscentur. filiaqꝫ austri regis veniet ad regem aquilonis. facere amiciciā et non obtinebit fortitudinem brachij nec stabit semen eius et tradetur ipā et qui adduxerunt eam iuuenes eius et qui confortabant eam in temporibus Primum syrie regnauit vt diximus seleucus cognomento nichanor Secundus anthiocus qui appellatus est sother Tercius et ipē anthiocus qui vocabatur otheos idest deus Iste aduersum ptolomeum philadelphum qui secundus impabat egiptiys gessit bella quam plurima et totis babilonis atqꝫ orientis viribus dimicauit volens itaqꝫ ptolomeus philadelphus post multos annos molestum finire certamē filiam suam nomine beronicem anthioco vxore dedit. qui de priori vxore nomine laodice habebat duos filios seleucum qui cognominatꝰ est callinicꝰ et alterum anthiocum Deduxitqꝫ eam vsqꝫ ad pelusium et infinita auri et argenti milia dotis nomine dedit vnde fernaphoros idest dotalis ē appellatus Anthiocus autem beronicen consortem regni habere se dicens et laodicen in concubine locum. post multum temporis amore superatus laodicen cum liberis suis reducit in regiam Que metuens ambiguum viri animum ne beronicen reduceret. virum per ministros veneno interfecit. Beronicen autem cū filio qui ex anthioco natus erat icadioni et gennico anthiocie p̄ncipibus occidendā tradidit. filiumqꝫ suum ma

Et prouocatus rex austri egredietur et pug
nabit aduersus regem aquilonis et prepa
rabit multitudinem nimiā Et dabitur
multitudo in manu eius et capiet multi
tudinem Et exaltabitur cornu eius et dei
ciet multa milia sed non preualebit Cō
uertetur rex aquilonis et pparabit multi
tudinem multo maiorē quā prius. et in
fine temporū annorumque ueniet properās
cum exercitu maximo et opibus nimiis
et in temporibus illis multi consurgent
aduersus regem austri Filii quoque preuari
catorum populi tui extollentur. ut impleant
uisionem et corruent Et ueniet rex aqlo
nis et cōportabit aggerem et capiet urbes
munitissimas. et brachia austri nō susti
nebunt Et consurgent electi eius ad re
sistendum et non erit fortitudo Et ueni
ens faciet sup eū iuxta placitū suum et
non erit qui stet contra faciem eius et sta
bit in terra inclita et consumetur in ma
nu eius Et ponet faciem suam ut ueniat

iorem seleucum callinicū in patris locum regem constituit. et hoc est quod nunc dicitur Post multos annos
ptolomeus philadelphus et anthiocus theos facient amicicias. et filia regis austri hoc est ptolomei ueiet
ad regem aquilonis idest ad anthiocum ut inter patrem ac uirum iungat amicicias et non poterit igitur
obtinere nec semen illius stare in regno syrie sed et ipsa beronice et qui eam adduxerant interficientur Rex
quoque anthiocus qui confortabat eam hoc est per quem poterat preualere. ueneno uxoris occisus est. et stabit
de germine radicum eius plantacio et ueniet cum exercitu et ingredietur prouinciam regis aquilonis et
abutetur eis et obtinebit Insuper et deos eorum et sculptilia uasa quoque preciosa argenti et auri captiua du
cet in egyptum Ipse preualebit aduersus regem aquilonis et intrabit in regnum rex austri et reuertetur
ad terram suam occisa beronice et mortuo ptolomeo philadelpho patre eius in egypto frater illius et ipse
ptolomeus cognomi
to euergetes tercius
successit in regnum
de plantacione et
de germine radicis
eius eo quod esset ger
manus uenit cum
magno exercitu et
ingressus est prouin
ciam regis aquilo
nis idest seleucum
cognomento callini
cum qui cum matre
laodice regnabat in
syria et abusus est
eis et obtinuit in
tantum ut syriam
caperet et siliciam su
periores quoque partes
transeufraten et pro
pe modum uniuer
sam asyam Cumque
audisset in egypto
sedicionem moueri
diripiens regnum
seleuci quadragin
ta milia talentorum
argenti tulit. et
uasa preciosa simu
lacraque deorum duo
milia quingenta In
quibus erant et il
la que cambises
capta ab egypto in
persas asportauerat
Denique gens egypci
orum ydolatrie de
dita quia post mul
tos annos deos eorum
retulerat euergetem
eum appellauit. et
syriam quidem ipse
obtinuit. siliciam
autem amico suo an
thioco gubernandam
tradidit et antippo
alteri duci prouinci
as eufraten Filii autem
eius prouocabuntur
et congregabunt mul
titudinem exerci
tuum plurimorum et
ueniet properans et
inundans et reuer
tetur et concitabitur
et congredietur cum ro
bore eius et exalta
bitur cor eius Post
fugam et mortem
seleuci callinici duo
filii eius seleucus
cognomento euerge
tes et anthiocus qui
appellatus est mag
nus prouocante syr
nus uictorie et in ultione
parentis exercitu co
ngregato aduersum
ptolomeum philopato
rem arma corripuit
Cumque seleucus maior
frater tercio anno impe
rii occisus esset in fri
gia per dolum nican
noris et apaturii et
exercitus qui erat in sy
ria conflueret et ad an
thiocum fratrem eius
cognomento mag
num de babilone uo
cauit ad regnum et
propterea nunc in
fert quod duo quidem
filii prouocati sunt
et congregauerunt
multitudinem exer
cituum plurimorum
sed unus anthiocus
magnus uenerit de
babilone in syriam
que eo tempore tenebatur a ptolomeo philopatore filio euergetis qui quartus regnabat in egypto Cumque pug
nasset aduersum duces eius uno prodicione theodocio obtinuisset syriam que per successionem iam a regibus egyp
ti tenebatur in tantam uenit audaciam contempta luxuria philopatoris et magicis artibus quibus inseruire
dicebatur ut ultro egypciis bellum conaretur inferre et prouocatus rex austri egredietur et pugnabit aduersum
regem aquilonis et pparabit multitudinem nimiam et dabitur multitudo in manu eius et capiet multi
tudinem et exaltabitur cor eius et deiciet multa milia sed non preualebit Ptolomeus enim cognomento phi
lopator amissa syria prodicione theodori congregauit plurimam multitudinem et ingressus est aduersum an
thiocum magnum quem nunc regem aquilonis uocat iuxta situm egypti et iudee prouincie Idem enim locus
pro qualitate regionis alteri ad austrum. alteri ad aquilonem situs est. uerbi gracia Si de iudea dicamus
egypcius ad aquilonem. syrus ad austrum est Inito ergo certamine iuxta oppidum raphie quod in foribus egyp
ti est. omnem anthiocus amisit exercitum. et per deserta fugiens pene captus est. Cumque cessisset syria. ad extre
mum federe et quibusdam condicionibus pugna finita est. et hoc est quod scriptura nunc dicit Deiciet mul
ta milia ptolomeus philopator sed non preualebit Aduersarium enim suum capere non potuit Ergo sequitur
et conuertetur rex aquilonis. et preparabit multitudinem multo maiorem quam prius. et in fine temporum annorum

tunc[que] veniet properans cum exercitu magno et opibus nimijs et in temporibus illis multi consurgent aduersus regem austri. anthiocum magnum significat qui contempta philopatoris ptolomei ignauia eo q[uod] deperiret agathocliam psalteriam fremi[que] eius et ip[su]m agathoclen haberet concubinū quem postea ducem egipti constituit incredibilem de superioribus babilonis locis exercitum congregauit et ptolomeo philopatore mortuo aduersum filium eius qui tunc quatuor annorum erat et vocabatur ptolomeus epiphanes rupto federe mouit exercitum ¶ Tante autem dissolucionis et superbie agathocles fuit vt subdite prius egipti p[ro]uincie rebellarent Ipsa[que] egiptus sedicionibus vexaretur. philipus quo[que] rex macedonum. et magnus anthiocus pace facta aduersum agathoclen et ptolomeum epiphanen dimicarent sub hac condicione vt proximas ciuitates regno suo singuli de regno ptolomei ablatas ptolomeo iūgerent. et hoc ē qd' nunc dicit multos consur-

ad tenendū vniuersum regnū eius et recta faciet cum eo Et filiam feminarū dab[it] illi, vt euertat illud et non stabit nec illius erit Et conuertet faciem suā ad insulas et capiet multas Et cessare faciet principē obprobrij sui et obprobriū eius conuertetur in eū Et cōuertet faciem suā ad imperiū terre sue. et impinget et corruet et non inuenietur Et stabit in loco eius vilissimus et indignus decore regio et in paucis diebus conteretur non in furore nec in prelio Et stabit in loco eius despectus et non tribuetur ei honor regius Et veniet clam et optinebit regnū in fraudulencia et brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius. Et conteretur insup[er] et dux federis Et post amicicias cum eo faciet dolum Et ascendet et superabit in medio p[o]p[u]lo et habundantes et liberes vrbes ingredietur et faciet q[uod] nō fecerunt p[at]res eius et p[at]res patrū eius rapinas et predam et diuicias eorū dissipabit et contra firmissimas cogitaciones inib[it]

gere aduersus regē austri ptolomeum scilicet epiphanem qui erat etate puerili Filij quo[que] p[re]uaricatorū populi tui extollentur vt impleant visionem et corruent Pugnantibus contra se anthioco magno et ducibus ptolomei in medio iudea posita in contraria studia scindebatur. alijs anthioco alijs ptolomeo fauentib[us] Denique onias sacerdos assumptis iudeo[rum] plurimis fugit in egiptum et a ptolomeo honorifice susceptus. accepit eam regionem q[ue] heliopoleos vocabatur et concedente rege templum extruxit in egiptum simile templo iudeorum. qd' permansit vs[que] ad imperiū vespasiani annis ccl. Ipsa aūt vrbs que vocabatur onie dimicantib[us] postea aduersum romanos iudeis ad solum vs[que] deleta est et ne[que] vrbis ne[que] templi vllum restat vestigium Ob occasione igitur onie pontificis infinita examina iudeorum ad egiptum confugerunt Eo tempore et cyreneorum multitudine repleta est. Asserebat enī onias se ysaie implere vaticiniū scribentis Erit altare domini in egipto et titulus dn̄i in terminis eius. et hoc est q[uod] nunc dicit filij p[re]uaricatorum populi tui qui legem domini reliquerunt volentes in alio loco p[re]ter q[uod] iussum erat deo victimas immolare extollentur in superbiam et visionem hoc ē preceptum dei se implere iactabant Sz corruent quia et templū et vrbs postea destruetur Cum[que] anthiocus teneret iudeam missus scopas aeptoli filius dux ptolomei partium scitum abducens in egiptum reuersus est. et veniet rex aquilonis et conportabit aggerem et capiet vrbes munitissimas et brachia austri nō sustinebunt et cōsurgent electi eius ad resistendum et nō erit fortitudo. et faciet veniens super eum iuxta placitū suum et non erit qui stet contra faciem eius et stabit in terra inclita et non cōsumabitur in manu eius Anthiocus enim volens recuperare iudeam et syrie vrbes plurimas scopam ducem ptolomei iuxta fontes iordanis vbi nunc paneas condita est. inito certamine fugauit et cum decem milibus armatorum obsedit clausum sydone Ob quem lib[er]andum misit ptolomeus duces inclitos aeropum et menocleam et damoxenum. s[ed] obsidionem soluere non potuit donec fame superatus scopas manus dedit et nudus cum socijs dimissus ē Quod[que] ait conportabit aggerem illud significat q[uod] presidium scope in arce ierosolimitarum annitentibus iudeis multo tempore obpugnauerit et ceperit. et vrbes alias que prius a ptolomei partibus tenebantur syrie cylicie et licie Eo enim tempore capte sunt afrodosias et sole et zophiron et malos et anomorium et selenus et coracesium et corocius et andreace et limira et pathara et xanethus et ad extremum ephesius De quibus vniuersis et greca et romana narrat historia Et q[uod] intulit stabit in terra inclita et consumetur sine perficietur in manu eius: terram inclitam siue vt lxx interpretati s[un]t voluntatis hoc ē que cōplacebat deo iudeam significat et proprie ih[e]r[usa]l[e]m. in quam honorifice susceptus eos qui partium scope erant. persecutus est. pro terra inclita qd' interpretatus ē aquila que nos i[n] hoc loco secuti sumus. theodocio ip[su]m hebraicum verbum posuit sabi[r]. Pro quo simmacus vertit terram fortitudinis et ponet faciem suam vt veniat ad tenendum vniuersum regnum eius. et recta faciet cum eo et fi

liam feminarū dabit ei vt euertat eum hoc ē ptolomeum siue illud idest regnū eius. Volens antiochus non solum syriam et ciliciam et liciam et alias prouincias q̄ ptolomei fuerant partium possidere s₃ in egiptum quoq₃ regnum suum extendere filiam suam cleopatram per eucleurodum septimo anno regni adolescenti despondit ptolomeo et terciodecimo anno tradidit. data ei dotis nomine omī fenice syria et iudea. filia autem feminarū per vocata ē vt illud poeticum Sic ore locutus est vocemq₃ hys auribus hausi et non stabit neq₃ illius erit. et conuertet faciem suam ad insulas et capiet multas. et cessare faciet principem obprobrij sui et obprobrium eius conuertetur in eum. et conuertet faciem suam ad imperium terre sue et impinguet et corruet et nō inuenietur Neq₃ enim obtinere potuit egiptum quia ptolomeus epiphanes et duces eius sencientes dolum cauciusse egerunt et cleopatra magis viri partes qm̄ parentis fouit Vnde vertit se ad asiam. et nauali certamine

consilium et hec vsq₃ ad tempus Et concitabitur fortitudo eius et cor eius aduersum regem austri in exercitu magno Et rex austri prouocabitur ad bellum multisq₃ auxilys et fortibus nimys et nō stabunt quia inibunt aduersum eū consilia. Et comedentes panem cū eo cōterent illum Exercitusq₃ eius opprimetur et cadent interfecti eius plurimi Duorum quoq₃ regum cor erit vt malefaciāt et ad mensam vnam loquentur mendaciū et non proficient quia adhuc finis in aliud tempus Et reuertetur in terram suam cū opibus multis Et cor eius aduersum testamentū scm̄ et faciet et reuertetur in terram suā Statuto tempore reuertetur et veniet ad austrū et nō erit priori simile nouissimū Et venient super eum trieres et romani et percucietur et reuertetur et indignabitur contra testamentū sanctuary Et faciet et reuertetur et cogitabit aduersus eos qui dereliq̄runt testamē tum sanctuary et brachia ex eo stabunt

aduersum plurimis insulas dimicans cepit rodum et samum et colophana et phocea et alias multas insulas Cetet et occ cit ei scipio vasica cum fratre suo publio scipione affricano qui annibalem vicerat Cum enim consul vasica fratri affricani audioris esset ingenij et contra regem potentissimum senatus ei nollet bellum crede spontaneam legacionem obtulit affricanus pro fratis iniuria Victus ergo antiochus intra stau rum regnare iussus ē. et inde fugit in palanniā et susam et ad vltimas regni sui penetrauit vrbes Cumq₃ aduersus elimeos pugnaret cum omi est deletus exercitu. et hoc ē qd nunc scriptura dicit q multas insulas ceperit et vincente romano regnum aspe perdiderit et obprobriū eius conuersum sit ī caput illius vt ad extremū de asya fugiens reuersus sit ad imperium terre sue et impegerit atq₃ corruerit et locus illius non sit inuentus et stabit in loco eius vilissimus et indignus decore regio et in paucis diebus conteretur non in furore nec in prelio Seleucum dicit cognomento philopatorem filium magni antiochi qui dignum nichil syrie et patris gessit imperio et absq₃ vllis prelys inglorius periit porro porphirius hunc non vult esse seleucum s₃ ptolomeum epiphanem q seleuco sit molitus insidias et aduersus eum exercitum preparauit et idcirco veneno sit interfectus a ducibus suis. qd cum vnus ab illo quereret tantas res moliens vbi habet pecuniā rndt amicos sibi esse diuicias Quod cum diuulgatum esset in populos timuerunt duces ne auferret eorum substancias et idcirco eum maleficis artibus occiderunt Sed quo potest in loco magni antiochi stare ptolomeus qui hoc omnino non fecit maxime cum hec interpretati sunt et stabit de radice eius plantacio idest de germine eius et semine pertinens dignitatem imperij et ī paucis diebus conteretur absq₃ ira et prelio. hebrei vilissimū et indignum decore regio triphonem intelligi volunt. qui tutor pueri arripuit tyrannidem et stabit in loco eius despectus et non tribuetur ei honor regius et veniet clam et obtinebit regnum in fraudulencia. hucusq₃ historie ordo sequitur et inter porphiriū ac nos nulla contencio est Cetera que sequuntur vsq₃ ad finem voluminis ille interpretatus est super persona antiochi qui cognominatus est epiphanes fratre seleuci filio antiochi magni. qui post seleucū xi. annis regnauit in syria obtinuitq₃ iudeam Sub quo legis dei persecucio et machabeorum bella narrantur. Nri autem hec omīa de antixpo prophetari arbitrantur qui vltimo tempore futurus est Cumq₃ eis videatur illud obponi quare tantos in medio reliquerit sermo propheticus a seleuco vsq₃ ad consummacionem mūdi. respondent qd et in p̄ori historia vbi de regibus persarum dicebatur. quatuor reges tantum post cyrum persarum posuerit et multis in medio transilitis repente venerit ad alexandrum regem macedonum et hanc esse sancte scripture consuetudinē non vniuersā narrare s₃ ea q̄ maiora videntur exponere Cumq₃ multa que postea lecturi et expositiri sumus super antiochi persona intelligi possint. typum volunt eum esse antixpi et que in illo ex parte precesserint in antixpo esse complenda ex toto. et hunc esse morem sancte scripture vt futurorum veritatem p̄mittat in typis. iuxta illud qd de dn̄o saluatore in lxx° p̄mo psalmo dicitur qui p̄notatur salomonis. et omīa que de eo dicuntur salomoni non valent conuenire

Neque enim permansit ipse cum sole et ante lunam in generaciones et generacionum neque dominatus est a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terre nec omnes gentes ei seruierunt neque ante solem permansit nomen eius nec benedicte sunt in ipso omnes tribus terre neque omnes gentes magnificauerunt eum Ex parte autem et quasi in umbra et ymagine ueritatis in salomone premissa sunt ut in domino saluatore perfectius implerentur Sicut igitur saluator habet salomonem et ceteros sanctos in typum aduentus sui sic et antichristus pessimum regem antiochum qui sanctos persecutus est templumque uiolauit recte typum typum habuisse credendus est Sequamur igitur exposicionis ordinem ut iuxta utramque exposicionem quid aduersarius quid nostris uideatur breuiter annotemus Stabit inquiunt in loco seleuci frater eius anthiocus epiphanes. cui primum ab hiis qui in syria ptolomeo fauebant non dabatur honor regius sed postea simulacione clemencie obtinuit regnum Syrie

et polluent sanctuarium fortitudinis et auferent iuge sacrificium Et dabunt abhominacionem in desolacionem et impii in testamentum simulabunt fraudulenter Populus autem sciens deum suum obtinebit et faciet et docti in populo docebunt plurimos et ruent in gladio et in flamma et in captiuitate et in rapinam dierum Cumque corruerint subleuabuntur auxilio paruulo et applicabuntur ac plurimi fraudulenter et de eruditis ruent ut conflentur et eligantur et dealbentur usque ad tempus prefinitum quia adhuc aliud tempus erit Et faciet iuxta voluntatem suam rex et eleuabitur et magnificabitur aduersum omnem deum et aduersus deum deorum loquetur magnifica et dirigetur donec compleatur iracundia perpetrata quippe est diffinicio et deum patrum suorum non reputabit Et erit in concupiscenciis feminarum nec quemquam deorum curabit quia aduersum uniuersa consurget Deum autem

et brachia pugnantis ptolomei et uniuersa uastantis expugnata sunt a facie antiochi atque contrita Brachia autem fortitudinem uocat unde et manus appellatur exercitus multitudo. et non solum autem ptolomeum uicit in fraudulencia sed ducem quoque federis hoc est iudam machabeum superauit dolis Siue quod dicit hoc est Cum ipse obtulisset pacem ptolomeo et fuisset dux federis postea ei est molitus insidias Ptolomeum autem hic non epiphanem significat qui quintus regnauit in egiptum sed ptolomeum philometora filium cleopatre sororis antiochi cuius hic auunculus erat et cum post mortem cleopatre eulasius eunuchus nutricius philometoris et leneus egiptum regerent et repeterent syriam quam antiochus fraude occupauerat: ortum est inter auunculum et puerum ptolomeum prelium Cumque inter pelusium et montem cassium prelium commisissent victi sunt duces ptolomei Por

eo antiochus parcens puero et amicicias simulans ascendit memphim et ibi ex more egipti regnum accipiens puerique rebus prouidere se dicens cum modico populo omnem egiptum subiugauit et habundantes atque uberrimas ingressus est ciuitates. fecitque que non fecerunt patres eius et patres patrum illorum Nullus enim regnum syrie ita uastauit egiptum et omnes eorum diuicias dissipauit et tam callidus fuit. ut prudentes cogitaciones eorum qui duces pueri erant sua fraude subuerteret Hec porphirius sequens futurorum sermone latiniosissimo prosecutus est que nos breui compendio diximus Nostri autem et melius interpretantur et recius quod in fine mundi hec sunt facturus antichristus qui consurgere habet de modica gente id est populo iudeorum et tam humilis erit atque despectus ut ei non donetur honor regius. et per insidias et fraudulenciam obtineat prin-

cipatum et brachia pugnantis populi romani expugnentur ab eo et conterantur et hoc faciet quia simulant se esse ducem federis hoc est legis et testamenti dei et ingredietur urbes ditissimas et faciet que non fecerunt patres eius et patres patrum illius Nullus enim iudeorum absque antichristo in toto umquam orbe regnauit et contra firmissimas sanctorum cogitaciones inibit consilium. facietque uniuersa usque ad tempus. donec enim dei voluntas ista facere permiserit et concitabitur fortitudo eius et cor eius aduersum regem austri. in exercitu magno et rex austri prouocabitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis et non stabunt quia inibunt aduersus eum consilia. et comedentes panem cum eo conterent illum Exercitusque eius opprimetur et caderent illi interfecti plurimi Hec porphirius interpretatur de anthioco isto qui aduersum ptolomeum sororis sue filium profectus est cum exercitu suo magno Sed et rex austri idest duces ptolomei prouocabuntur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis et non poterunt resistere antiochi consiliis fraudulentis. qui simulabit pacem cum sororis filio et comedet cum eo panem et postea occupabit egiptum Nostri autem secundum superiorem sensum omnia interpretantur de antichristo qui nasciturus de populo iudeorum et de babilone primum superatus est regem egipti qui est unus de tribus cornibus de quibus ante iam diximus Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant et ad mensam unam mendacium loquentur et non proficient quia adhuc finis in aliud tempus. et reuertetur

in terram suam cum opibus multis Nulli dubium est quin antiochus pacem cum ptolomeo fecerit et inierit cum eo convivium et dolos machinatus sit et nichil profecerit quia regnum eius non potuerit obtinere sed a militibus ptolomei eiectus sit verum ex eo quia scriptura nunc dicit duos fuisse reges quorum cor fuerit fraudulentum ut sibi mutuo malefacerent duces regis parvuli pro ea contra antiochum moliti sunt insidias hoc secundum historiam demonstrari non potest Ptolomeus enim parvus etate et deceptus fraude antiochi illi malum cogitare quid potuit Nostri volunt nostri hec omnia referri ad antichristum et ad regem egipti quem primum superatus est et cor eius adversus testamentum sanctum. et faciet. et revertetur ad terram suam Statuto tempore revertetur et veniet ad austrum et non erit priori simile novissimum et venient trieres et romani et percutietur. sive ut alius interpretatus est et comminabitur ei et greca et romana narrat historia postquam reversus est antiochus expulsus ab egiptijs venisse eum in iudeam hoc est adversum testamentum sanctum et spoliasse templum et auri tulisse quam plurimum. Positoque in arce presidio macedonum reversum in terram suam. et post biennium rursum contra ptolomeum exercitum congregasse et venisse ad austrum. Cumque duo fratres ptolomei cleopatre filij quorum avunculus erat obsiderentur in alexandrie legatos venisse romanos. Quorum unus marcus popilius lenas cum eum stantem invenisset in litore et senatus consultum dedisset quo videbatur ab amicis populi romani recedere. et suo imperio esse contentus et ille responsionem ad amicorum consilium distulisset. orbem dicitur fecisse in harenis baculo quem tenebat manu et circumscripsisse regem atque dixisse Senatus et populus romanus precipiunt ut in isto loco respondeas quid consilij geras. quibus dictis ille perterritus ait Si hoc placet senatui et populo romanorum recedendum est. atque ita timens mo-

Maozim in loco suo venerabitur et deum quem ignoraverunt patres eius colet auro et argento et lapide precioso rebusque preciosis et faciet ut muniat maozim cum deo alieno quem cognovit Et multiplicabit gloriam et dabit eis potestatem in multis et terram dividet gratuito et in tempore prefinito preliabitur adversus eum rex austri Et quasi tempestas veniet contra eum rex aquilonis in curribus et in equitibus et in classe magna et ingredietur terras et conteret et pertransiet et introibit in terram gloriosam et multe corruent Hee autem sole salvabuntur de manu eius edom et moab et principes filiorum amon et mittet manum suam in terras Et terra egipti non effugiet et dominabitur thesaurorum auri et argenti et in omnibus preciosis egipti per libiam quoque et ethyopiam transibit et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilone et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos et figet tabernaculum suum apheduo inter maria super montem inclitum et sanctum veniet usque ad summitatem eius

-vit exercitum per-. Ostensus autem esse dicitur non quo interierit sed quod omnem arrogantie perdiderit magnitudinem De antiocho nullus ambigit qui pugnaturus sit adversum testamentum sanctum et primum contra regem egipti divinitas romanorum pro eis auxilio terreatur. Hec autem sub antiocho epiphane in ymagine precesserunt ut rex sceleratissimus qui persecutus est populum dei prefiguraret antichristum qui christi populum persecuturus est. Unde multi nostrorum putant ob sevicie et turpitudinis magnitudinem domicium neronem antichristum fore. et revertetur et indignabitur contra testamentum sanctuarij et faciet ac revertetur et cogitabit de his qui dereliquerant testamentum sanctuarij Hec plenius in machabeorum gestis legimus. quod postquam de egipto eum repellere romani indignans venerit contra testamentum sanctuarij et ab his invitatus sit qui dereliquerant legem dei et se cerimonijs miscuerant ethnicorum. Quod plenius comple-

dum est sub antichristo qui indignabitur contra testamentum dei et cogitabit adversum illos quos vult legem dei relinquere Unde significantius interpretatus est aquila et cogitabit ut deseratur pactum sanctuarij. et brachia ex eo stabunt et pollulent sanctuarium fortitudinis et auferent iuge sacrificium et dabunt abhominationem in desolationem Pro brachijs alius interpretatus est semina ut significaret stirpem atque progeniem Volunt autem eo significari qui ab antiocho missi sunt post biennium quam templum expoliaverunt ut tributa exigerent a iudeis et auferrent cultum dei et in templo ierusalem iovis olimpij simulacrum et antiochi statuas ponerent quas nunc abhominationes desolationis vocat quando ablatum est holocaustum et iuge sacrificium Que universa in typo antichristi nostri precessisse contendunt qui sessurus est in templo dei et se facturus ut deum Iudei autem hoc non de antiocho epiphane nec de antichristo sed de romanis intelligi volunt de quibus supradictum est. et venient trieres atque itali sive romani humiliabitur Post multa inquiunt tempora de ipsis romanis qui ptolomeo vene-

ierunt in auxilium et antiocho dominati sunt consurget rex vespasianus surgent brachia eius vel semina
tytus filius eius cum exercitu et polluent sanctuarium auferentque iuge sacrificium et templum tradet eter
ne solitudini Vicque et cethim quos nos trieres et romanos interpretati sumus. hebrei ytalos volunt intelli
gere atque romanos Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter Populus autem sciens deum
suum obtinebit et faciet et hec in machabeis legimus. quod quidam simulaverunt se legis dei esse custodes et
postea cum gentibus fecerunt alii vero permanserunt in religione Quod et in antichristi temporibus futurum
arbitror quando refrigesset caritas multorum de quibus dominus loquitur in euangelio Putas ne filius hominis ve
niens inveniet fidem super terram. et docti in populo docebunt plurimos et ruent in gladio et in flamma et
in captivitate et in rapina dierum Quanta iudei ab antiocho passi sunt machabeorum libri referunt et trium
phi eorum testimonio sunt qui pro custodia legis dei flammas et gladios et servitutes et rapinas et penas vl
timas sustinuerunt Que futura sub antichristo nemo qui dubitet multis resistentibus potentie eius et in diver
sa fugientibus Que hebrei in vltima euersione templi que sub vespasiano et tyto accidit interpretantur fuisse
de populo plurimos qui sciebant dominum suum et pro custodia legis eius interfecti sunt. Cumque corruerint suble
vabuntur auxilio parvulo et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. et de eruditis ruent. vt conflentur
et eligantur et dealbentur vsque ad prefinitum tempus quia adhuc aliud tempus erit. Parvum auxilium
mathatiam significari arbitratur. porphirius de vico modin qui adversum duces antiochi rebellavit et cultum
veri dei servare conatus est Parvum autem inquid auxilium vocat. quia mortuus est mathathias et postea
iudas filius eius qui vocabatur machabeus pugnans cecidit et ceteri fratres eius adversariorum fraude decepti
sunt lege machabeorum libros. hec autem ait omnia idcirco sunt facta vt probentur et eligantur sancti et de
albentur sancti vsque ad tempus quod erat prefinitum quia in aliud tempus dilata victoria Sub antichristo parvum
auxilium nostrum intelligi volunt quia congregati sancti resistent ei et vtentur auxilio parvulo et postea de eru
ditis corruent plurimi Quod hic fiet. vt quasi in fornace conflentur et eligantur et dealbentur donec veniat tem
pus prefinitum. quia vera victoria in adventu christi erit Hebreorum quidam hec de severo et antonino prin
cipibus intelligunt quia iudeos plurimum dilexerat Alii vero de iuliano imperatore: quod quando oppressi fuerint
a gallo cesare. et in captivitatis angustiis multa perpessi consurgat ille iudeos amare se simulans et in tem
plo eorum immolaturum esse promittens In quo parvam spem habebunt auxilii et applicabuntur illis gentilium
plurimi non in veritate sed in mendacio. Pro ydolorum enim cultu. eis simulabunt amicitias et hec facient
vt qui probati sunt manifesti fiant Tempus enim vere salutis eorum et auxilii futurum esse christum quem fal
so sperant esse venturum cum sint recepturi antichristum et faciet iuxta suam voluntatem rex et elevabitur rex
et magnificabitur adversum omnem deum et adversum deum deorum loquetur magnifica et dirigetur. do
nec compleatur ira perpetrata est quippe diffinicio Sive vt alius interpretatus est. in ipso enim erit consummacio
Ab hoc loco hebrei dictum de antichristo putant. quod post iuliani auxilium parvum resurrecturus sit rex qui faciat iux
ta voluntatem suam et elevetur contra omne quod dicitur deus et adversum deum deorum loquatur magnifica
ita vt sedeat in templo dei et seipsum faciat deum et dirigatur voluntas eius donec compleatur ira dei quia
in ipso erit consummacio quod quidem et nos de antichristo intelligimus Porphirius autem et ceteri qui sequuntur
eum et de antiocho epiphane dici arbitrantur quod erectus sit contra cultum dei et in tantam superbiam venerit
vt in templo ierosolimis simulacrum suum poni iusserit Quodque sequitur et diriget donec compleatur ira quia
in ipso erit consummacio sic intelligunt. tam diu eum posse donec irascatur ei deus et ipsum interfici iubeat Si
quidem pholibolus et diodorus qui bibliothecarum scribunt hystorias. narrant eum eum non solum contra de
um fecisse iudee sed avaritie facibus accensum etiam templum dyane in elimaide quod erat ditissimum spoli
are conatum oppressumque a custodibus templi et vicinis circum gentibus et quibusdam fantasiis atque terroribus
versum in amenciam ad postremum morbo interisse et hec ei accidisse commemorant quia templum dyane violare
conatus sit Nos autem dicimus et si acciderit ei ideo accidisse quia in sanctos dei multa exercuerit crudelitatem
et polluerit templum eius Non enim pro eo quod conatus est facere et acta penitencia implere desinit. sed pro eo quod fecit pu
nitus esse credendus est. et deum patrum suorum non reputabit et erit in concupiscenciis feminarum. Nec quemque
deorum curabit quia adversus vniversa consurget Deum autem maozim in loco suo venerabitur et deum quem ig
noraverunt patres eius colet. auro et argento et lapide precioso. rebusque preciosis. et faciet vt muniat maozim
cum deo alieno quem cognovit et multiplicabit gloriam et dabit eis potestatem in multis. et terram dividet gratui
to. pro eo quod nos interpretati sumus. et erit in concupiscenciis feminarum. lxx transtulerunt et concupiscenciis fe
minarum non subiacebit Rursum pro deo maozim quod habetur in hebreo. aquila transtulit deum fortitudinum
hec deum fortissimum Quod vero in hebraico pro eo vbi nos diximus et erit in concupiscenciis feminarum ambigue
positum est dicente aquila qui verbum expressit de verbo idest et super de
um patrum suorum non intelliget et super concupiscenciam feminarum et super omnem deum non intelliget quibus
verbis intelligitur et habere eum concupiscenciam feminarum. et non habere si legerimus et intellexerimus
et super concupiscenciam feminarum non intelliget. de antichristo facilior interpretacio est quod ideo simulat cas
titatem vt decipiat plurimos Sin autem ita legerimus et super concupiscenciam feminarum vt subaudiatur erit
antiochi persone magis coaptabitur. quia luxuriosissimus fuisse dicitur et tantum dedecus per stupra et corrup
telas venisse regie dignitatis vt mimus quoque et scortis publice iungeretur. et libidinem suam populo presente
compleret Deum maozim ridicule porphirius interpretatus est vt diceret in vico modin vnde fuit mathathias
et filii eius antiochi duces iovis posuisse statuam et compulisse iudeos vt ei victimas immolarent idest deo
modin Quod autem sequitur. et deum quem ignoraverunt patres eius colet. hoc magis antichristo quam antiocho
convenit legimus enim antiochum ydolorum grecie habuisse cultum et iudeos atque samaritas ad veneratio
nem suorum deorum compulisse Nec non et hoc quod infert et faciet vt muniat maozim cum deo alieno quem
cognovit et multiplicabit gloriam et dabit eis potestatem et terram dividet gratuito. theodocio ita interpretatus est
et aget hoc vt muniat presidia cum deo alieno et cum aliis ostenderit. multiplicabit honorem et dominari
eos in multis faciet et terram dividet gratis Pro presidiis confugium interpretatus est simmachus Quod porphirius ita
edisserit. faciet hec omnia vt muniat arcem ihrlm et in ceteris vrbibus ponat presidia et iudeos doceat ali

cuium adorare deum haut dubium quin iouem significet. Quem cum illis ostenderit et adorandum esse persuaserit tunc dabit deceptis honorem et gloriam plurimam et faciet ceteris qui in iudea fuerint dominari et pro preuaricatione possessiones diuidet et dona distribuet. Antichristus quoque multa deceptis munera largietur et terram suo exercitui diuidet. Quosque terrore non quiuerit subiugabit auaricia et in tempore prefinito preliabitur aduersus eum rex austri et quasi tempestas veniet contra eum rex aquilonis in curribus et in equitibus et in classe magna et ingredietur terras et conteret et pertransiet et introibit in terram gloriosam et multi corruent. pro quo interpretatus est simmachus et multa milia corruent. Theodotio et multi infirmabuntur. Multas autem corruere iuxta aquilam. vel vrbes vel regiones vel prouincias intellige. et hec porphirius ad antiochum refert. quod vndecimo anno regni sui rursum contra sororis filium ptolomeum philomethora dimicauit qui audiens venire antiochum congregauit multa populorum milia. sed antiochus quasi tempestas valida in curribus et in equitibus et in classe magna ingressus sit terras plurimas et transeundo vniuersa vastauerit veneritque ad terram inclitam id est iudeam quam simmachus terram fortitudinis interpretatus est. pro qua theodotio id est ipsum verbum hebraicum posuit sabay. et arcem muniuerit de ruinis murorum ciuitatis. et sic egiptum perrexerit. Nostri autem ad antichristum et ista referentes dicunt quod primum pugnaturus sit contra regem austri id est egypti. et postea libias et ethiopias superaturus que de decem cornibus tria contrita cornua supra legimus. et quia venturus sit in terram israel et multe ei vel vrbes vel prouincie dature manus. hee autem sole saluabuntur de manibus eius. Edom et moab et principium filiorum ammon. Antiochus aiunt festinans contra regem austri ptolomeum ydumeos et moabitas et ammanitas que ex latere iudee erant non tetigit ne occupatus alio prelio ptolomeum redderet fortiorem. Antichristus quoque ydumeam ac moabitas et filios ammon id est arabiam relinquet intactam. quia illuc sancti ad deserta confugient. et emittet manum suam in terras et terra egypti non effugiet et dominabitur thesaurorum auri atque argenti et in omnibus preciosis egypti. Per libias quoque et ethiopias pertransibit. Hec antiochum ex parte legimus fecisse. Quod sequitur per libias et ethiopias pertransibit magis nostri asserunt conuenire antichristo. Antiochus enim libiam quam plerique affricam intelligunt ethiopiamque non tenuit. Nisi forte quia in ipso climate sunt prouincie egipti et longe per deserta vicine capitis egiptiis etiam iste prouincie conturbate sint. Vnde non dicit quod cepit eas sed per libiam ethiopiamque transierit et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilone et veniet multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos et figet tabernaculum suum a pedno inter maria super montem inclitum et sanctum et veniet vsque ad summitatem eius et nemo auxiliabitur ei. et in hoc loco porphirius tale nescio quid de antiocho sompniat. Pugnansque inquid contra egiptios et libias ethiopiasque pertransiens. audiet esse sibi ab aquilone et ab oriente prelia concitari vnde egrediens capiet arabios resistentes et omnem in littore phenicis vastabit prouinciam. Confestimque perget ad artaxiam regem armenie qui de orientis partibus mouebatur et interfectis plurimis de eius exercitu ponet tabernaculum suum in loco a pedno qui inter dilatissima flumina est tygrium et eufraten. Cumque huc vsque processerit in quo monte inclito sederit et sancto dicere non potest. Quoniam et inter duo maria eum sedisse probare non possit et stultum sit. duo mesopotamie flumina duo maria interpretari. Montem autem inclitum idcirco preterijt quia secutus est theodotionis interpretationem qui ait inter media maria super montem sabba sanctum. Cumque sabba nomen montis armenie vel mesopotamie putet. quare sanctus sit dicere non potest. et hac licentia menciendi possimus nos addere quod ille conticuit. sanctum dici montem quia iuxta errorem ar meniorum sit ydolis consecratus et veniet inquid vsque ad summitatem ipsius montis in elimaide prouincia que est vltima persarum ad orientem regio ibique volens templum diane spoliare que habebat infinita donaria fugatus a barbaris est qui miram veneratione fanum illud suspiciebant et mortuus est merore consumptus. in tales opido persidis. Hec ille in suggillationem nostri artifici sermone composuit. Que et si potuerit approbare non de antichristo dicta sed de antiocho quid ad nos qui non ex omnibus scripturarum locis christi probamus aduentum et antichristi mendacium. Pone hoc enim dici de antiocho quid nocet religioni nostre. Numquid et in superiori visione vbi et in antiochum prophetia consummata est aliquid de antichristo dicitur. Dimittat itaque dubia et in manifestis hereat. qui sit ille lapis qui de monte abscisus sine manibus creuerit in montem magnum et et orbem impleuerit et quadriformem ymaginem contriuerit qui sit ille filius hominis qui cum nubibus venturus sit et staturus ante vetustum dierum et dandum sit ei regnum quod nullo fine clauderetur omnesque populi tribus ac lingue ipsi seruituri sunt. Hec que manifesta sunt preterit et de iudeis asserit prophetari quos vsque hodie seruire cognoscimus et dicit eum qui sub nomine danielis scripsit librum ad refocillandam spem suam finxisse mentitum non quo omnem historiam futuram esse potuerit sed quo iam facta memorarit et in vltime visionis calimpnijs inmoratur. flumina ponens pro mari et montem inclitum et sanctum a pedno quem vbi legerit nullam potest proferre historiam. Nostri autem extremum visionis huius capitulum sub antichristo sic exponunt quod pugnas contra libias egiptios et ethiopias et tria cornua de decem cornibus conteras auditurus sit de aquilonis et orientis partibus aduersum se bella consurgere. Cum veniens cum magna multitudine vt conterat et interficiat plurimos figet tabernaculum suum in apedno iuxta nichopolim que prius emmaus vocabatur vbi incipiunt iudee prouincie montana consurgere. Denique inde se erigens vsque ad montem oliueti ierosolimarum regio ascenditur. et hoc esse quod nunc scriptura dicit. et cum fixerit tabernaculum suum in montane prouincie radicibus. Inter duo maria mare videlicet quod nunc appellatur mortuum ab oriente et mare magnum in cuius littore cesarea ioppe ascalon et gaza site sunt tunc veniet ad summitatem montis eius. hoc est montane prouincie id est verticem montis oliueti qui inclitus vocatur quia ex eo dominus atque saluator ascendit ad patrem et nullus antichristo poterit auxiliari contra se domino seuiente et asserunt ibi auxilium esse periturum. vnde dominus ascendit ad celos. Apedno verbum compositum est quod si diuidas intelligi potest nop artos id est soly sui et est sensus. et figet tabernaculum suum et thronum sui inter maria super montem inclitum et sanctum. Hunc locum ita interpretatus est simmachus

Quod in latino sonat et extendet papiliones equitatus sui inter maria super monte fortitudinis sanctum et veniet vsque ad verticem montis. Theodotio vero sic vertit. et figet tabernaculum suum apedno inter maria in montem sabba sancto et veniet vsque ad partem eius. Aquila ita et plantabit tabernaculum pretorij sui aphedano inter maria in monte glorioso et sancto et veniet vsque ad finem eius. Soli lxx omni sermonis questione liberantes interpretati sunt et statuet tabernaculum suum tunc inter maria et monte

voluntatis sue et veniet hora consummationis eius. Quos apollinaris secutus de nomine apedno omnino ro tiant hec omnino ideo prolucius posui ut et porphiry ostendam calumpniam qui hec omnia ignorant aut nescire se fingit et scripture sancte difficultatem cuius intelligenciam absque dei gratia et doctrina maiorum sibi impe ritissimi vel maxime vindicant. Notandum autem quod cum litteram p. hebreus sermo non habeat sed pro ipsa utatur phe. cuius vim grecum ф sonat in isto tantum loco apud hebreos scribatur quidem phe sed legatur p. Ergo autem antixps veniat usque ad summitatem eius montis incliti et sancti et ibi pereat. ysaias plenius loquitur precipitabit dominus in monte sancto faciem dominatoris tenebrarum super omnes gentes et eum qui dominabatur cunctis populis et unctionem que uncta est contra universas nationes

et nemo auxiliabitur ei. Capitulum duodecimum.

In tempore autem illo consurget michael princeps magnus qui stat pro filiis populi tui. Et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse ceperunt usque ad tempus illud. Et in tempore salvabitur populus tuus omnis qui inventus fuerit scriptus in libro vite et multi de hiis qui dormiunt in pulvere terre evigilabunt alii in vitam eternam et alii in obprobrium ut videant semper. Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti. et qui ad iusticiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Tu autem daniel claude sermones et signa librum usque ad tempus statutum pertransibunt et multiplex erit sciencia. Et vidi ego daniel et ecce quasi duo alii stabant. Unus hinc super ripam fluminis stabat et alius inde ex

In tempore autem illo consurget michael princeps magnus qui stat pro filiis populi tui et veniet tempus quale non fuit ex eo quo gentes esse ceperunt usque ad tempus illud et in tempore illo salvabitur populus tuus omnis qui inventus fuerit scriptus in libro vite et multi de hiis qui dormiunt in terre pulvere evigilabunt alii in vitam eternam et alii in obprobrium ut videant semper. qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti et qui ad iusticiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates. Hactenus porphirius utcumque se tenuit et tam nostrorum imperitis quam suorum male eruditis imposuit. De hoc capitulo quid dicturus est in quo describitur mortuorum resurrectio aliis suscitatis in vitam eternam et aliis in obprobrium sempiternum. Nec potest dicere qui fuerint sub antiocho fulgentes quasi splendor firmamenti et alii quasi stelle in perpetuas eternitates. Et quid non faciat pertinacia. Quasi contritus coluber elevat caput et moriturus in eos qui morituri sunt venena diffundit. Et hoc inquit de antiocho scriptum est qui vadens in persidem lisie antiochie et phenicie preerat reliquit exercitum ut adversus iudeos pugnaret urbemque eorum ihrlm subverteret. Que omnia narrat iosephus historie auctor hebree quod talis fuerit tribulacio qualis numquam et tempus advenerit quale non fuit ex eo quo gentes esse ceperunt usque ad illud tempus. Reddita autem victoria et cesis antiochi ducibus ipsoque antiocho in perside mortuo salvatus est populus israel omnes qui scripti erant in libro dei hoc est qui legem fortissime defenderunt et econtrario qui deleti sunt de libro. hoc est qui prevaricatores extiterunt legis et antiochi fuerunt partium. hii qui quasi in terre pulvere dormierant et operti erant malorum pondere. et quasi in sepulcrum miseriarum reconditi ad insperatam victoriam de terre pulvere surrexerunt et de humo elevaverunt caput custodes legis resurgentes in vitam eternam et prevaricatores in obprobrium sempiternum. Magistri autem atque doctores qui legis habuere noticiam. fulgebunt quasi celum et qui inferiores populos exhortati sunt ad custodiendas cerimonias dei instar astrorum splendebunt in perpetuas eternitates. Ponit quoque hystoriam de machabeis in qua dicitur multos iudeorum sub mathathia et iuda machabeo ad berennum confugisse et latuisse in speluncis et in cavernis petrarum ac post victoriam processisse et hec quasi de resurrectione mortuorum esse predicta. Tempore autem antixpi tribulationem talem fore qualis numquam fuit ex eo quo gentes esse ceperunt verius intelligatur. Ponamus enim lisiam qui victus est et penitus oppressos esse iudeos qui vicerunt. Numquid fuit tanta tribulacio quanta eo tempore quo ihrlm capta est a babilonis templumque subversum est et omnis populus ductus in captivitatem. Oppresso igitur antixpo et spiritu salvatoris extincto salvabitur populus qui scriptus fuerit in libro dei et pro diversitate meritorum alii resurgent in vitam eternam alii in obprobrium sempiternum. Mgri habebunt similitudinem celi et qui alios erudierunt stellarum fulgori comparabuntur. Non enim sufficit scire sapientiam nisi et alios erudias. Tacitusque est sermo doctrine alium non edificans mercedem iniutio recipere non potest. Quem locum theodocio idest vulgata editio ita expressit et intelligentes fulgebunt quasi splendor firmamenti et de iustis plurimi sicut stelle ineternum et ultra. Solent nonnulli querere utrum doctus et sanctus et simplex eandem mercedem habeant et unam in celestibus mansionem. Unde nunc iuxta theodotionem dicitur quod docti similitudinem celi habeant et absque doctrina iusti stel

larum fulgori comparentur tantumque sit inter eruditam sanctitatem et sanctam rusticitatem quantum celum dis
tat et stelle. Tu autem daniel claude sermones et signa librum usque ad tempus statutum. Pertransibunt plurimi
et multiplex erit sciencia. qui danieli multiplicem revelaverat veritatem ipse occulta significans esse que locu
tus est precipit ut involuat sermones et signet librum ut legant plurimi et querant historie veritatem et prop
ter obscuritatis magnitudinem diversa opinentur. Et enim ait pertransibunt id est percurrent plurimi mul
torum significat lectionem. Solemus enim dicere percucurri librum transivi historiam. Quod quidem et ysaias de
obscuritate sui voluminis loquitur et erunt sermones libri istius quasi verba voluminis signati. Et si dederint homi
nescienti litteras dicentes ei lege respondebit Nescio litteras. Signantem dederunt illud homini scienti litteras
et dixerunt lege librum.

alia parte fluminis Et dixi viro qui in
dutus erat lineis qui stabat super aquas
fluminis Usquequo finis horum mira
bilium Et audivi virum qui indu
tus erat lineis qui stabat super aquas
fluminis Cum elevasset dexteram
et sinistram suam in celum et iurasset
per viventem in eternum quia in tempus
et tempora et dimidium temporis Et
cum completa fuerit dispersio manus
populi sancti complebuntur universa
hec Et ego audivi et non intellexi et
dixi Domine mi quid erit post hec
Et ait. Vade daniel quia clausi sunt
signatique sermones usque ad prefini
tum. eligentur et dealbabuntur quasi
si ignis probabuntur multi. et im
pie agent impii. nichil intelligent
omnes impii. Porro docti intelligent
et a tempore cum fuerit ablatum

respondebit. Non pos
sum legere quia signatus
est. Et in apocalipsi iohannis
liber videtur signatus
sigillis septem intus et
foris Cumque nullus pos
set signacula ipsius sol
vere ait iohannes flebam
nimis et venit ad me
vox dicens Ne plores
Ecce vicit leo de tribu
iuda radix david ape
rire librum et solvere
signacula eius librum
autem istum potest sol
vere qui scripturarum
sacramenta cognovit
et intelligit et verba te
nebrosa propter miste
rii magnitudinem et in
terpretatur parabolas
et occidentem litteram
transfert ad spiritum vivi
ficantem. et vidi ego
daniel et ecce quasi duo
alii stabant unus hinc
super ripam fluminis
et alius inde ex altera
ripa fluminis et dixi viro
qui indutus erat line
is qui stabat super aquas
fluminis Usquequo finis
horum mirabilium Vi
det daniel duos angelos
stantes ex utraque parte
super ripam babilonis
fluminis Et in cum hic
ponatur absque nomine
secundam preteritam
visionem puto eum esse

tigrim qui hebraice dicitur
eddekel et tamen non in
terrogat eos qui stabant
super utramque partem
sed eum quem in princi
pio viderat qui erat in
dutus vestibus lineis
sive bissinis quod hebrai
ce dicitur badim et hic
ipse angelus stabat su
per aquas fluminis ba
bilonis suo eas calcans
pede Ex quo intelligi
mus superiores duos an
gelos quos videt stantes
super ripam et non in
terrogat nec putat sa
tiacione condignos ange
los esse persarum atque
grecorum hunc autem
esse angelorum clemen
tissimum qui oraciones
danielis in conspectu
dei obtulerat quando
ei viginti et una die
persarum angelus re
sistebat. Interrogat au
tem hec mirabilia que
in priori visione dicun
tur quo complenda sint
tempore. Quod porphiri
us more suo de antiocho in
terpretatur nos de antixpo [sic] in
terpretamur et audivi
virum qui indutus e
rat lineis qui stabat
super aquas fluminis cum e
levasset dexteram suam
et sinistram in celum
et iurasset per viventem
in eternum quia tem

pus et tempora et dimidium temporis. Tempus et tempora et dimidium temporis tres et semis anni in
terpretatur porphirius. Quod et nos iuxta scripturarum sanctarum ydioma non negamus. Nam et supra legi
mus quod septem tempora transierunt super nabuchodonosor id est septem anni efferacionis eius et in visione eius
quatuor scriptum est bestiarum leonis et ursi pardi et alterius bestie cuius nomen tacetur. que regnum
significat romanorum et postea de antixpo quod tres reges humiliet et sermones contra excelsum loquatur et sanctos
altissimi conterat et putabit ait quod possit mutare tempora et leges et tradentur in manu eius usque ad tempus
et tempora et dimidium temporis et iudicium sedebit ut auferatur potencia et conteratur et dispereat us
que in finem et manifeste de adventu xpi atque sanctorum Regnum autem et potestas et magnitudo regni
que est subter omne celum detur omni populo sanctorum altissimi cuius regnum in sempiternum est et omnes
reges servient ei et obedient. Si itaque superiora que perspicue de antixpo scripta sunt refert porphirius ad
antiochum et ad tres et semis annos quibus templum dicit fuisse desertum ergo et hoc quod sequitur regnum
eius sempiternum et omnes reges servient ei et obedient debet probare super antiocho. vel ut ipse putat
super populo iudeorum. quod nequaquam stare manifestum est ut legimus in machabeorum libris. iosephus
quoque in eandem consentit opinionem quod tribus annis templum pollutum fuerit in ierusalem et in eo io
vis ydolum steterit sub antiocho epiphane centesimo xl° quinto anno regni macedonum a seleuco mense eiusdem
anni nono usque ad mensem nonum centesimum quadragesimum octavum anni qui faciunt annos tres Sub antixpo
autem non tres anni sed tres et semis hoc est mille cc lxxx x dies desolacionis templi et eversionis futuri
esse dicuntur et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti complebuntur universa hec Quando
inquit populus dei dispersus fuerit vel antiocho persequente ut vult porphirius vel antixpo ut nostri ve

nus probant tunc hec omnia conplebuntur et ego audiui et non intellexi et dixi Domine mi quid erit post hec. et ait vade daniel quia clausi signatique sunt sermones usque ad tempus consummacionis. eligentur et dealbabuntur et quasi ignis probabuntur multi et impie agent impii neque intelligent omnes impii Porro docti intelligent. Vult propheta intelligere quod viderat ymmo quod audierat et futurorum cupit cognoscere veritatem Audierat enim regum diversa bella et inter se prelia. et multiplicem hystoriam sed nomina non audierat singulorum Si autem propheta audivit et non intellexit quid facient hii qui signatum librum et usque ad tempus consummacionis multis obscuritatibus involutum presumptione mentis edisserunt Cum autem inquit finis advenerit impii non intelligent et qui docti fuerint disciplina dei ipsi intelligere poterunt In perversa enim anima non introibit sapientia. nec potest se infundere corpori quod peccatis subditum est. et a tempore quo ablatum fuerit iuge sacrificium et posita fuerit abhominacio in desolacionem dies mille cc. lxxxx hos mille ducentos nonaginta dies porphirius vult in tempore antiochi et in desolatione templi esse completos quem et iosephus et machabeorum liber ut diximus tribus tantum annis fuisse commemorant Ex quo perspicuum est tres istos et semis annos de antixpi dicta temporibus qui tribus et semis annis hoc est mille et ducentis et nonaginta diebus persecuturus est et postea corruiturus in monte inclito et sancto A tempore igitur quod nos interpretati sumus iuge sacrificium quando antixpus orbem obtinens dei cultum interdixerit usque ad interfectionem eius tres semis anni id est mille ducenti nonaginta dies conplebuntur. Beatus qui exspectat et pervenit ad dies mille trecentos triginta quinque Beatus inquit qui interfecto antixpo dies supra numerum prefinitum xlv. quinque prestolatur quibus est dominus atque salvator in sua maiestate venturus Quare autem post interfectionem antixpi xlv. dierum silentium sit divine scientie est nisi forte dicamus dilacio regni sanctorum paciencie comprobacio est. putum et locum dari penitencie. lapsorum per penas Porphirius hunc locum sic edisserit ut xlv quinque dies qui super ducentos nonaginta sunt victorie contra duces antiochi tempus significet quando iudas machabeus dimicavit et emundavit templum ydolum que contrivit et victimas obtulit in templo domini Quod recte diceret si machabeorum liber tribus et semis annis templum scriberet fuisse pollutum et non tribus Tu autem vade ad prefinitum et requiesce et stabis in sorte tua in fine dierum Pro quo theodocio sanctos interpretatus est Tu autem vade et requiesce et resurges in ordine tuo in consummacione dierum. quo verbo ostenditur omnem prophetiam venturam esse resurrectionis omnium mortuorum quando et propheta resurrecturus est et frustra porphirium qui in typo antiochi de antixpo sunt dicta velle omnia referre ad antiochum Cuius calumpnie ut diximus plenius responderunt eusebius cesariensis et apollinaris laodicenus et ex parte disertissimus vir methodius Que qui scire voluerit. in ipsorum libris poterit invenire

Capitulum xiij.

iuge sacrificium et posita fuerit abhominacio in desolacionem. dies mille ducenti nonaginta Beatus qui exspectat et pervenit usque ad dies mille trecentos et xxxv. Tu autem vade ad prefinitum et requiesces et stabis in sorte tua in fine dierum Hucusque daniel in hebreo volumine legimus Cetera que sequuntur usque ad finem libri de theodocionis editione translata sunt.

Expositis ut potui que in danielis libro iuxta hebraicam veritatem continentur ponam breviter quid origenes in decimo stromatum suorum libro de susanne et belis fabulis dixerit Cuius hec verba sunt.

Erat vir in babilone et nomen eius ioachim Et accepit uxorem nomine susannam filiam elchie pulcram nimis et timentem dominum parentes autem et docuerunt filiam suam iuxta legem moysi hoc utendum est testimonio ad exhortacionem parentum ut doceant iuxta legem dei sermone neque divinum non solum filios sed filias suas Et constituti sunt duo senes de populo iudices in anno illo Referebat hebreus istos esse achiam et sedechiam de quibus scribit ieremias. faciat te dominus sicut achiam et sedechiam quos frixit rex babilonis in igne propter iniquitatem suam fecerant in israel et adulterabant uxores civium suorum De quibus loquitur dominus quia egressa est iniquitas de babilone a senibus iudicibus qui videbantur regere populum. Pulcre de presbiteris peccatoribus non ait qui regebant populum sed qui videbantur regere Qui enim bene presunt populo regunt populum Qui autem tantum habent iudicium et iniuste presunt populo regere magis videntur populum quam regunt et exarserunt in concupiscentiam eius et everterunt sensum suum et declinaverunt oculos suos ut non viderent celum neque recordarentur iudiciorum iustorum Quod greci vocant nathaos non perturbacionem magis quam passionem recius interpretamur. hec igitur perturbacio et cupido libidinis titillavit ymmo percussit corda seniorum et ut in animis eorum iaceret fundamentum et cogitarent desideria complere ipsi everterunt sensum suum. quo subverso oculi eorum inclinati sunt ut celestia non viderent nec recordarentur iudiciorum iustorum sive dei sive honestatis sive nature que omnibus in bonum insita est. Et erat susanna inambulabat iuxta consuetudinem Ante iam dictum est quod facto mane inambularet susanna Nec incongruum est ad placandum eos qui omnia que gerimus de scripturis sanctis querunt exempla hunc inambulandi locum assumere quod recte quis ad vegetandum corpusculum deambulet quem locum inquit de lxx editione nunc posui. quo dicto origenes

ostendit cetera se non iuxta lxx interpretes disseruisse. Ingemuitque susanna et ait angustie michi sunt undique. Si enim hoc egero mors michi est Si autem non egero nequaquam effugiam manus vestras Cum ad summitatem perfecte virtutis venerit. nunquam sibi dicat vincere discrimen. si adulterorum manus non effugerit dicentium Assentire nobis et commiscere nobiscum Alioquin si nolueris dicemus contra te testimonium quod fuerit tecum iuvenis et hac causa emiseris puellas a te Humane quippe fragilitatis est mortem timere que infertur pro iustitia. Nisi forte interpretabimur angustiam non imminentis mortis sed obprobrii et ignominie que perfundenda erat illis accusantibus atque dicentibus. Fuit tecum ille iuvenis et ideo dimisit puellas Si enim hoc egero mors michi est Si autem non egero nequaquam effugiam manus vestras Peccatum mortem vocat Sicut enim et qui facit adulterium mors est adulterium sic omne peccatum quod ducit ad mortem mors est appellandum et totiens mori creditur quotiens peccamus ad mortem Unde econtrario totiens resurgimus et vivificamur quotiens vita digna opera facimus Sed melius michi est absque opere incidere in manus vestras quam peccare in conspectu domini In greco non habet melius id est

tem illius cum essent iusti erudierunt filiam suam
secundum legem moysi Erat autem ioachim di
ves valde Et erat ei pomerium vicinum domus
sue Et ad ipsum confluebant iudei eo quod esset
honorabilior omnium Et constituti sunt duo senes
iudices in anno illo de quibus locutus est dominus
quia iniquitas egressa est de babilone a se
nioribus iudicibus qui videbantur regere
populum Isti frequentabant domum ioachim
Et veniebant ad eos omnes qui habebant iu
dicia Cum autem populus revertisset per me
ridiem ingrediebatur susanna et deambulabat
in pomerio viri sui Et videbant eam senio
res cotidie ingredientem et deambulantem et ex
arserunt in concupiscentiam eius Et everterunt
sensum suum et declinaverunt oculos suos
ut non viderent celum neque recordarentur iudicio
rum iustorum Erant ambo vulnerati amo
re eius nec indicaverunt sibi invicem dolorem suum
Erubescebant enim indicare sibi concupiscen
tiam suam volentes concumbere cum ea Et ob
servabant cotidie sollicitius videre eam Dix
itque alter ad alterum Eamus domum quia hora
prandii est Et egressi recesserunt a se Cumque
recessissent venerunt in unum Et sciscitan
tes ab invicem causam confessi sunt concu
piscentiam suam Et tunc in commune statue
runt tempus quando eam possent invenire
solam Factum est autem cum observarent diem

Et nos bonum interpretari possumus Unde eleganter non dicit melius michi est incidere in manus iniquorum presbiterorum quam peccare in conspectu domini ne videretur comparatione peccati quod est bonum hoc appellare melius Sed bonum est inquit non facere malum et incidere in manus vestras ne peccem in conspectu domini Non quod per comparationem legendum est melius est michi incidere in manus vestras quam peccare in conspectu domini sed absolute bonum michi est non facere malum et incidere in manus vestras ne peccem in conspectu domini Et exclamavit voce magna susanna Magna vox erat non aeris percussione et clamore faucium sed pudicitie magnitudine per quam clamabat ad dominum Unde et sancta scriptura in exclamatione sermonis non apposuit magnam vocem Sequitur enim Clamaverunt senes adversus eam Exclamavit autem voce magna susanna et dixit Deus eterne qui absconditorum es cognitor qui nosti omnia priusquam fiant tu scis quoniam falsum testimonium contra me tulerunt Cordis affectus et mentis pura confessio et bona conscientia vocem eius fecerant clariorem Unde magna erit exclamatio eius deo que ab hominibus non audiebatur Cumque duceretur ad mortem suscitavit deus spiritum sanctum pueri iunioris cuius nomen daniel Et uno fine

ne ostenditur non intrasse in danielem spm̄ scm̄ s; eum qui erat in illo et quiescebat propter etatis infirmitatē nec sua poterat opera demonstrare data occasione pro sancta fēmina a domino suscitatum Et exclamauit voce magna Mundus ego sum a sanguine huius Suscitato in se spū sancto et que puer deberet dicere suggeren te. vox eius magna erat Et notandum sicubi in scripturis sanctis peccatoris vox magna dicatur Dic sub q

aptum ingressa ē aliquando sicut heri et nudius
tertius cum duabus solis puellis voluitq; laua
ri in pomerio Estus quippe erat et non erat
ibi quisquam preter duos senes absconditos con
templantes eam. Dixit ergo puellis Afferte
michi oleū et smigmata et ostia pomerii cla
claudite vt lauer Et fecerunt sicut preceperat
Clauserūtq; ostia pomerii Et egresse sunt per
posticū vt afferrent que iusserat. Nesciebat
q; senes intus esse abscōditos Cum autē egres
se essent puelle surrexerunt duo senes et accur
rerunt ad eam et dixerūt Ecce ostia pomerii
clausa sunt et nemo nos videt et ī concupis
cenciā tui sumus Quamobrem assentire nobis
et cōmiscere nobiscū. Quod si nolueris dicemus
testimoniū contra te q; tecū fuerit iuuenis
et ob hanc causam emiseris puellas a te. Jn
gemuitq; susanna et ait angustie sūt michi
vndiq; Si enim hoc egero mors michi est Si
autem non egero non effugiā manus ves
tras Sed melius ē michi incidere absq; opere
in manus vrās q̄ peccare in conspectu dn̄i. Et
exclamauit voce magna susanna. Exclama
uerūt autem et senes aduersus eam Et cucur
rit autē vnus et aperuit ostiū pomerii Cum
autem audissent clamorē in pomerio irrue
rūt per posticum famuli domus vt viderent
quidnam esset. Postq; autē locuti sunt senes
erubuerūt serui vehementer quia nunquam fue

arbore videris eos loquentes sibi Rñ ait sub scino Dixit q; ei daniel. Recte mentitus es in caput tuum Ecce enī angelus dm̄ accepta sñia ab eo scindet te medium et p9 modicum alter seniorum ait Sub prino Dixitq; ad eū Daniel Recte mentitus es et tu in caput tuum Manz enim angel9 domini gladium habens vt secet te medium. quia hebrei reprobāt hystoriam susanne dicētes eam in danielis volumine non haberi. debemus inquirere diligent9 nomina scini et prini que latini ilicem et lentiscum interpretant9 si sint apud hebreos et q̄m habeant ethimologiam. vt a scino scissio et a prino sectio sine serratio dicatur lingua eorū. Quod si non fuerit inuentū necessitate cogemur et nos eorum acquiescere sentencie qui greci sermonis tantum hanc volunt esse propriē que grecam tantum

habeat ethimologiam et hebraicam non habeat Q: si quis ostenderit duarum istarum arborum scissionē et sectionem et in hebreo stare ethimologiam tunc poterimus etiā hanc scripturam recipere. et fecerunt eis sicut male egerant aduersū proximum suum vt facerent secundum legē moysi et interfecerunt eos Si interfecit eos omnis synagoga. videtur illa opinio refutari de qua supradiximus secundum ieremiā quod ipsi essent pbri achias ac sedechias. nisi forte hoc quod scriptum ē interfecerunt eos sic interpretemur pro eo quod est regi babilonis occidendos tradiderunt. et sicut et nos dicimus q̄ iudei interfecerūt saluatorē non quo ipsi per se ferunt s; quia tradiderunt occidendum et succlamantes dixerūt. crucifige crucifige eum Helchias autem et vxor eius laudauerunt deum p filia sua susana cum ioachī

marito eius et cognatis omnibus quia non esset inuenta in ea res turpis Digne quasi sancti laudant deū non quia liberata est de manu presbiterorum susanna. hoc enim non satis laudabile ē. nec magnū discrimunis si non esset liberata s; quia non est inuenta in ea res turpis

rat dictum sermo huiuscemodi de susanna Et factā
est dies crastina Cūq̧ venisset populus ad virū
eius ioachim venerunt et duo pbr̄i pleni iniq̄
cogitacione aduersus susannā vt interficerēt
eam Et dixerunt coram om̄i populo Mittite
ad susannā filiā helchie vxorem ioachim Et
statim miserūt Et venit cū parentib⁹ et filijs
et vniuersis cognatis eius Porro susanna erat
delicata nimis et pulchra facie At iniqui illi iuſ
serūt vt discooperiretur Erat enim coopta vt
vel sic saciarētur decore eius Flebant igitur sui
et om̄s qui nouerant eā Consurgētes autem
duo pbr̄i in medio populi posuerunt manus
suas sup caput eius Que flens suspexit ad ce
lum Erat enim cor eius fiduciā habens ī dn̄o
Et dixerunt pbr̄i Cum deambularem⁹ ī pome
rio soli ingressa ē hec cū duabus puellis ⁊ clau
sit ostiū pomerij et dimisit eas puellas Venit
q̧ adolescens ad eam qui erat abscondit⁹ et cō
cubuit cum ea Porro nos cū essemus in angu
lo pomerij videntes iniquitatem cucurrimus
ad eos et vidimus eos pariter cōmisceri Et illū
quidem nequiuimus cōprehendere qz forcior nob⁹
erat. et apertis ostijs exiliuit Hanc autē cū appre
hendissemus interrogauim⁹ quisnā esset ado
lescens et noluit indicare nobis. Hui⁹ rei testes
sumus Credidit eis multitudo q̄i senioribus
populi et iudicibus et condempnauerūt eā ad
mortem Exclamauit autem susanna voce

magna et dixit. dn̄e deus eterne qui abscondi
torum es cognitor qui nosti oīa anq̄ fiant tu
scis qm̄ falsum tulerūt aduersum me testimo
niū Et ecce morior cum nichil horum fecerim
q̄ isti maliciose cōposuerunt aduersum me Ex
audiuit autē dn̄s vocē suā. Cūq̄ duceretur ad
mortē suscitauit spm̄ scm̄ pueri iunioris cui
nomē daniel. Et exclamauit voce magna Mū
dus ego sum a sanguīe huius Et conuersus oīs
populus ad eū dixit Quis ē sermo iste quem
tu locutus es Qui cū staret in medio eorū dixit
Sic fatui filii israel non iudicantes neq̄ qđ ve
rū ē cognoscētes condēpnastis filiā israel Reuer
timini ad iudiciū q2 flīm testimoniū locuti sunt
aduersus eā Reuersus ē ergo pp̄ls cū festinacio
ne et dixerunt ei senes Veni et sede ī medio nr̄z
et indica nobis quia tibi dedit deus honorem
senectutis Et dixit ad illos daniel Separate il
los abinuicē procul et diiudicabo eos Cū ergo
diuisi eēnt alter ab altero vocauit vnū de eis
et dixit ad eū Inueterate dierū malorū nunc
venerūt pcc̄a tua q̄ opabaris prius iudicās iu
dicia iniusta. innocentes opprimens et dimit
tens noxios dicēte dn̄o Innocentē et iustū nō
interficies Nunc autē si vidisti eā dic sub q̄ ar
bore videris eos colloquētes sibi Qui ait Sub
cyno Dixit autē daniel Recte mentitus es in ca
put tuum Ecce enī angelus dn̄i accepta sn̄ia
ab eo scindet te mediū. Et amoto eo iussit ve

nure alium et dixit ei Semen chanaan et non iuda species decepit te et concupiscentia subvertit cor tuum. Sic faciebatis filiabus israel et ille loquebantur vobiscum. sed non filia iuda sustinuit iniquitatem vestram. Nunc ergo dic michi sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait sub prino. Dixit autem ei daniel Recte autem mentitus es et tu in caput tuum. Manet enim angelus domini gladium habens ut secet te per medium ut interficiat vos. Exclamavit autem omnis populus voce magna et benedixerunt dominum qui salvat sperantes in se. Et consurrexerunt adversus duos presbiteros. Convicerat enim daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium. feceruntque eis sicut male egerant adversus proximum ut facerent secundum legem moysi et interfecerunt eos et salvatus est sanguis innoxius in die illa. Helchias autem et uxor eius laudaverunt dominum in die illa pro filia sua susanna cum ioachim marito eius et cognatis eius omnibus quia non esset in ea inventa res turpis. Daniel autem factus est magnus in conspectu populi a die illa et deinceps. Et rex astiages appositus est ad patres suos. Et suscepit cyrus perses regnum eius. Erat autem daniel conviva regis et honoratus est super omnes amicos eius.

Capitulum .xiiij.

Erat quoque ydolum nomine bel apud babilonios et impendebantur in eo per singulos dies simile artabe duodecim et oves xl. vinique amphore sex.

Cumque aperta fuisset ostia aspiciens rex super mensam clamavit voce magna. Magnus es bel. et non est apud te dolus ullus. Hoc quod scriptura nunc dicit clamavit voce magna. quia de ydolatra et ignorante deum dicitur. videtur observationem nostram subvertere. quia dudum asserimus vocem magnam in sanctis tantum reperiri. Et solutio facile qui hanc hystoriam in libro danielis qui est apud hebreos dixerit non haberi. Si quis autem eam potuerit approbare esse de canone. tunc querendum est quid ei respondere debeamus. Finitur in daniele prophetam commentum beati iheronimi

Rex quoque colebat eum et ibat per singulos adorare
eum Porro daniel adorabat deum suum Dixitque ei
rex Quare non adoras bel. Qui respondens ait illi. quia
non colo ydola manu facta sed viventem deum qui cre
avit celum et terram et habet potestatem omnis car
nis Et dixit ad eum rex Nonne videtur tibi bel esse
vivens deus an non vides quanta comedat et bibat
cotidie Et ait daniel arridens Ne erres rex Iste enim
est intrinsecus luteus et forinsecus ereus neque come
dit aliquando Et iratus rex vocavit sacerdotes eius
et ait eis Nisi dixeritis michi quis est qui comedit
impensas has moriemini Si autem ostenderitis quod bel co
medat hec morietur daniel quia blasphemavit bel
Et daniel regi fiat iuxta verbum tuum Erant autem
sacerdotes bel lxx. exceptis uxoribus et parvulis et fi
liys Et venit rex cum daniele in templum belis Et dix
erunt sacerdotes belis Ecce nos ingredimur foras et
tu rex pone escas et vinum misce et claude ostium et
signa anulo tuo Et cum ingressus fueris mane ni
si inveneris omnia comesta a bel morte moriemur.
vel daniel qui mentitus est adversum nos Contemp
nebant autem quia fecerant introitum absconditum. per
illum ingrediebantur semper et devorabant ea Factum est
autem postquam ingressi sunt illi. et rex posuit cibos
ante bel precepit daniel pueris suis et attulerunt
cinerem et per totum templum cribavit coram rege et egres
si clauserunt ostium et signantes anulo regis abierunt
Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta consue
tudinem suam et uxores et filiy eorum et comederunt

omnia et biberunt Surrexit autem summo diluculo et
daniel cum eo Et ait rex Salua ne sunt signa daniel
Qui respondit salua rex Statimque cum aperuissent osti
um. intuitus est rex mensam Et exclamauit voce
magna Magnus es bel et non est apud te dolus quic
quam Et risit daniel et tenuit regem ne ingrederetur
intro et dixit Ecce pauimentum aduerte cuius vesti
gia sunt hec Et dixit rex Video vestigia virorum ac
mulierum et infancium Et iratus est rex Tunc appre
hendit rex sacerdotes et vxores et filios eorum et osten
derunt ei abscondita ostia per que ingrediebantur
et consumebant que erant super mensam Occidit ergo
illos rex et tradidit bel in potestatem danieli. qui subuer
tit eum et templum eius Et erat draco magnus
in illo loco et colebant eum babilonij Et dixit rex da
nieli Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit deus
viuens adora ergo eum Dixit daniel regi Dominum deum
meum adoro quia ipse est deus viuens. iste non est viuens
Tu autem rex da michi potestatem vt interficiam draconem
absque gladio et fuste Et ait rex. do tibi Tulit ergo da
niel picem et adipem et pilos et coxit pariter Fecitque mas
sas et dedit in os draconis et disruptus est draco Et dix
it daniel Ecce quem colebatis Quod cum audissent
babilonij indignati sunt vehementer Et congrega
ti sunt aduersus regem et dixerunt Iudeus factus est
rex Bel destruxit et drachonem interfecit et sacerdotes
occidit Et dixerunt cum venissent ad regem Trade
nobis danielem qui bel destruxit et drachonem interfe
cit. alioquin interficiemus te et domum tuam. Vidit

ergo rex quod irruerent in eum vehementer et necessitate co
pulsus tradidit eis danielem. Qui miserunt eum in la
cum leonum. Et erat ibi sex diebus. Porro in lacu erant
septem leones. Et dabantur eis cotidie duo corpora et
due oves. et tunc non sunt data eis ut devorarent dani
elem. Erat autem abacuc propheta in iudea et ipse coxerat
pulmentum et intriverat panes in alveolo et ibat in
campum ut ferret messoribus. Dixitque angelus domini ad
abacuc. Fer prandium quod habes in babilonem danieli
qui est in lacu leonum. Et dixit abacuc. Domine babilo
nem non vidi et lacum nescio. Et apprehendit eum angelus
domini in vertice eius et portavit illum capillo capitis
sui posuitque eum in babilonem supra lacum in impetu spiri
tus sui. Et clamavit abacuc dicens. Daniel serve dei
tolle prandium quod misit tibi deus. Et ait daniel. Recor
datus es mei domine deus et non dereliquisti diligen
tes te. Surgensque daniel comedit. porro angelus do
mini restituit abacuc confestim in loco suo. Venit ergo
rex die septima ut lugeret danielem et venit ad lacum
et introspexit. Et ecce daniel sedens in medio leonum.
Exclamavit voce magna rex dicens. Magnus es
domine deus danielis et extraxit eum de lacu. porro
illos qui perdicionis eius causa fuerant. intromisit
in lacum et devorati sunt in momento coram eo. Tunc
rex ait. Paveant habitantes in universam terram
deum danielis. quia ipse est liberator et salvator faciens
signa et mirabilia in celo et in terra qui liberavit
danielem de lacu leonum.

Hoc volumen comparauit Raphael de Marcatellis
dei gra Epus Rosen Abbas sancti Bauonis Juxta
Gandauu Anno domini . 1490 .

